თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

მედეა საღლიანი

ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონი სვანურში

II

თბილისი
2023

წინამდებარე ლექსიკონი განკუთვნილია ქართველურ ენათა სპეციალისტთათვის, უმაღლესი სასწავლებლების ჰუმანიტარული ფაკულტეტების სტუდენტებისათვის, მაგისტრანტებისათვის, დოქტორანტებისათვის და, ასევე, ენათმეცნიერებისა და ლექსიკოლოგიის საკითხებით დაინტერესებული ყველა ქართველოლოგისათვის.

The present dictionary is intended for specialists of the Kartvelian language, for students of humanities faculties of higher education institutions, for students on master's degree course, for doctoral students, and also for all Georgian linguists interested in the issues of linguistics and lexicology.

რედაქტორები: ვაჟა შენგელია – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი
ნატო შავრეშიანი – ფილოლოგიის დოქტორი

Editors: **Vazha Shengelia** – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member at the - Georgian Academy of Sciences
Nato Shavreshiani – Doctor of Philology

რეცენზენტები: ლელა გიგლემიანი – ფილოლოგიის დოქტორი
ელიზავეტა გაზდელიანი – ფილოლოგიის დოქტორი
როენა ჭკადუა – ფილოლოგიის დოქტორი

Reviewers: **Lela giglemiani** – Doctor of Philology
Elizaveta gazdeliani – Doctor of Philology
Roena Tchkadua – Doctor of Philology

ინგლისური ტექსტის მთარგმნელი და რედაქტორი: შორენა შავრეშიანი – ფილოლოგიის დოქტორი

English version editor: **Shorena Shavreshiani** – Doctor of Philology

კომპიუტერული უზრუნველყოფა – რუსუდან პაპიაშვილი

IT software – **Rusudan Papiashvili**

@ თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

@ მედეა საღლიანი

გამომცემლობა „უნივერსალი", 2023
თბილისი, 0179, პოლიბჯოვსაის ქ. №4, ☎: 5(99) 17 22 30
E-mail: gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-33-429-0

შინაარსი

წინასიტყვაობა 7
Foreword 8
ა 9
ბ 23
გ 26
დ 26
ე 46
ვ 63
ზ 74
თ 76
ი 81
კ 91
ლ 96
მ 118
ნ 250
ო 291
პ 311
ჟ 313
რ 314
ს 320
ტ 321
უ 326
ფ 354
ქ 361
ღ 372
ყ 381
შ 392
ჩ 403
ც 407
ძ 414
წ 421
ჭ 430
ხ 437
ჯ 441
ჰ 450
ჱ 456
ჲ 465
ჳ 467
ჴ 474

ჳ 478
ჴ 479
ლიტერატურა 480
სამეცნიერო ლიტერატურა 480
ლექსიკონები 480
წყაროები 481
შემოკლებათა განმარტებანი 482
შენიშვნები 484

წიგნი ეძღვნება ძვირფასი მასწავლებლების:
აკად. ქეთევან ლომთათიძისა და
პროფ. ზურაბ ჭუმბურიძის ნათელ ხსოვნას

წინასიტყვაობა

ნაშრომი შესრულდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული საგრანტო პროექტის („სვანური ნასესხები ლექსიკის ფონეტიკურ-ფონოლოგიური და სემანტიკური ანალიზი (ფუნდამენტურ-გამოყენებითი გამოკვლევა ლექსიკონითურთ)" – N F R – 18 - 34 22) ფარგლებში, თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ქართველურ ენათა განყოფილებაში.

წინამდებარე ლექსიკონი „ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონი სვანურში" გაბლავთ ჩვენი მრავალწლიანი შრომის შედეგი. იგი მოიცავს სვანური ენის ოთხივე დიალექტის (ბალსზემოურის, ბალსქვემოურის, ლაშხურისა და ლენტეხურის), ჩოლურული მეტყველებისა და უშგულურ-ლახამულური კილოკავების ძირითად ლექსიკურ ფონდს. ლექსიკონში შეძლებისდაგვარად თავმოყრილია და ანბანთრიგზეა დალაგებული ქართულ-ზანურიდან (უშუალოდ თუ შუალობით), აფხაზურ-ადიღეური ენებიდან, ოსურ-ალანურიდან, ბერძნულიდან და ა. შ. შეთვისებული არაერთი ისეთი ლექსიკური ერთეული, რომელთაც სვანური ენის ფონოტაქტიკისათვის დამახასიათებელი ცვლილება განუცდიათ (იხ. ტ. I).

რამდენადაც ცნობილია, ენებს შორის არსებული ურთიერთგავლენა უძველესი დროიდან მოიაზრება. ეს გავლენა, ცხადია, უმეტესად ლექსიკურ ფონდზე აისახება. ენის აღწერისა და დაცვის უმნიშვნელოვანეს საშუალებას კი ლექსიკონი წარმოადგენს, რომლის შედგენის რამდენიმე პრინციპი არსებობს ქართულ ლექსიკოგრაფიაში, თუმცა ეს პრინციპები ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონის შედგენისას, ჩვენი აზრით, ნაკლებად გამოსაყენებელია, რამაც განსაზღვრა არსებულისაგან განსხვავებული პრინციპების შემუშავება.

ჩვენ მიერ შემოთავაზებული სალექსიკონო სტატია, ძირითადად, ასეთი სტრუქტურისაა: სვანური ნასესხები სიტყვა + დიალექტი ან კილოკავი + სიტყვის მნიშვნელობა + ენა (მაგ.: ქართ., ზან., ადიღ., ოს.-ალან., არაბ., სპარს., ფალ., ბერძ., ლათ. და ა. შ.) საიდანაც მომდინარეობს სიტყვა + სიტყვის მნიშვნელობა გამსესხებელ ენაში + საკუთრივ სვანური ფორმები (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და ა. შ.

ამგვარად შედგენილი ლექსიკონი, ვფიქრობთ, დასჭირდებათ როგორც ქართველური ენების სპეციალისტებს, ასევე ტიპოლოგიის, ეთნოლინგვისტიკის, ფოლკლორისტიკის და მეცნიერების სხვა დარგებში მომუშავე სპეციალისტებს, რადგანაც წინამდებარე – ლექსიკონი წარმოადგენს არა მხოლოდ ლექსიკოგრაფიული (როგორც თარგმნითი, ისე განმარტებითი) ხასიათის ნაშრომს, არამედ გარკვეული თვალსაზრისით გამოკვლევასაც.

The book is dedicated to the bright memory of dear teachers: Acad. Ketevan Lomtatidze and Prof. Zurab Chumburidze

Foreword

The dictionary was carried out within the framework of grant project ("Phonetical-Phonological and Semantic Analysis of Loan-Words in the Svan Language" (fundamental-applied research, appended with a dictionary)" _ *N F R – 18 - 34 22)* financed by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia in the department of the Kartvelian languages of TSU Arn. Chikobava Institute of Linguistics.

The present book "The Dictionary of Borrowed Words in the Svan Language" is the result of many years of work. It includes the main lexical fund of all four dialects of the Svan language (Upper Bal, Lower Bal, Lashkhian and Lentekhian), Cholur speech and Ushgulian-Lakhamulian subdialects. In the dictionary, a number of such lexical units assimilated from Georgian-Zan (directly or indirectly), Abkhazian-Adygheian, Ossetian-Alanic, Greek and so on have been collected and arranged alphabetically as much as possible, that have undergone phonetic-phonological and semantic changes characteristic of the phonotactics of the Svan language (see vol. I).

As far as known, the beginnings of mutual influence among languages are considered together with the emergence of languages themselves, of course, this influence mostly affects the lexical fund. The most important means of describing and protecting the language is the dictionary, the principles of which are compiled in Georgian lexicography, however, in our opinion, these existing principles are less applicable when compiling dictionary of loan-words, that determined the development of different principles from the existing ones.

The dictionary article we offer is mainly of the following types: Svan loan word + dialect or subdialect + the meaning of the word + the language (e.g: Georgian, Zan, Adygheian, Ossetian-Alanic, Arabic, Persian, Pahlavi, Greek, Latin, etc.) where the word comes from+ also the meaning of the word in the donor language + proper Svan forms (in case of such forms existence) and etc. We think that the dictionary compiled in this way will be useful for specialists of Kartvelian languages, as well as for specialists working in the field of typology, ethnolinguistics, folkloristics and etc., because the present dictionary is not only lexicographic (both translation and explanatory) work, but also scientific research (in a certain extent).

აბანა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) აბანა „აბანო; სამკურნალო წყალი“ < ქართ. აბანო „საგანგებო შენობა საბანაო მოწყობილობით“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლაბრჳლ, ბქ. ლაბრალ, ლნტ. ლაბარალ „დასაბანი“)

აბანო (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. აბანო „საგანგებო შენობა საბანაო მოწყობილობით, – საბანელი სახლი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლაბრჳლ, ბქ. ლაბრალ, ლნტ. ლაბარალ „დასაბანი“)

აბაჟურ (ზს., ქს.) < ქართ. აბაჟურ-ი (< რუს. **Абажур** < ფრანგ. **abat-jour**) „შუქფარი“

აბარდა (ლნტ., ჩოლ.) „სწრაფად მოტრიალება/წასვლა“ < ქართ. ხაბარდა (< არაბ.-სპარს. **xabardâr**) „შეძახილი: ჩამოდექი, გადადექი გზიდან“

აბარწა (ბქ.)/**ჰაბარწა** (ჩბხ.) „აივანი, წინკარი“ < ზან. (მეგრ.) აბარწა (შდრ. ასევე ლაბარწა/ჲაბარწა) < აფხაზ. ა-ბარწა „აივანი, დერეფანი, პირმაღი/პარმაღი, წინკარი“

აბაზ (ზს., ლნტ.)/**აბაზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აბაზ-ი (< სპარს. **ʻabbāsī** „აბაზი – ფულის ერთეული მეფის სახელიდან **ʻabbās** – აბასი“) 1. „ოცი კაპიკის ღირებულების ვერცხლის ფული“, 2. „ოცი - კაპიკი“

აბგა (ზს., ქს.) < ქართ. აბგა „მხარზე - გადასაკიდებელი ჩანთა; ხურჯინი“

აბეშჩიკ (ბზ.)/**აბეშიკ** (ბქ.) „მეტყეველ“ < ქართ. (მთიულ., ფშ., ხევს., მოხ.) აბეშჩიკ-ი (/აბესჩიკ-ი) „სახაზინო ტყეების მცველი, – ტყაჩო“ (< რუს. **Объездчик** „ცხენოსანი დარაჯი; ცხენების მხედნელი“), შდრ. ბზ. **მეცხიკ/მგცხიკ**)

აბზინდაჲ (ბზ.)/**აბზინდაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აფსინდ** (ბქ.)[1]/**აბზინდ** (ლნტ.)/**აბზინდ** (უშგ.) *მოტ.* < ახ. ქართ. აბზინდა, ძვ. ქართ. აფსინდ-ი, აფსინთ-ი „სამკურნალო ბალახი, მონაცრისფრო, ბუსუსიანი, ფოთლებდანაკვთული“

აბზიან (ზს.)/**აბზიან** (ლშხ.) < ქართ. აბაზ-იან-ი (< სპარს. **ʻabbāsī** „აბაზი – ფულის ერთეული მეფის სახელიდან **ʻabbās** – აბასი“) „ოცკაპიკიანი“

აბილო (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) აბილოურ-ი, (ქართლ.) აბილაურ-ი - „ვაშლის ერთ-ერთი ჯიში“ (შდრ. ზს. **ანთროლ**, ბზ. **ანთურელ**, ლშხ. **ანთრო**, ლხმ. **ჳნთრელ**)

აბრა (ლშხ.) „მაგიერი წონაში“ < ქართ. აბრა „საწონი, სასწორის გასასწორებელი“

აბრამ (ზს., ქს.)/**აბრამჳ** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. აბრამ-ი/აბრაამ-ი (< ძვ. ებრ. **avraham** „მამა სიმაღლისა“, „ამაღლებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აბრეშუმ (ზს., ქს.)/**აბრეშუმ** (ზს.)/**აბურეშიმ** (ბზ.) /**აბრეშუმ** /**აბურშიმ**/**აბურშუმ** (ბქ.) < ქართ. აბრეშუმ-ი (< სპარს. **abrišum/abrišom** „ბუნებრივი საფეიქრო ბოჭკო“) „აბრეშუმის ჭიის პარკისაგან ამოხვეული ძაფი/ამ ძაფის ქსოვილი“

აბუტარაკ/სამტრაკ (ბზ.)/**ამტრაკ** (ბქ.)/ **აპუტრაკ** (ლშხ., ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. (მესხ., ჯავახ.) აპუტარაკ-ი „შხამა“, ლეჩხ., რაჭ. აპუნტრაკ-ი (შდრ. უშგ. **ნაყმდელ**)

აგარაკ (ზს., ლნტ.)/**აგარაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აგარაკ-ი „ესე არს ადგილი საყანური, გინა სავენაჯე გინა დაბა“, ახ. ქართ. „საცხოვრებელი და დასასვებელი ადგილი ქალაქგარეთ...“

აგენტ (ზს., ქს.)/**აგენტ** (ბქ.) < ქართ. აგენტ-ი (< ლათ. **agens** „მოქმედი“) „სახელმწიფოს, დაწესებულების, ორგანიზაციის წარმომადგენელი, რწმუნებული...“

აგერ-აგერ (ლშხ., ჩოლ.) „კინაღამ“ *ზმნის.* < ქართ. აგერ-აგერ „სადაცაა, ძალიან მალე; აქა-იქ“

აგრჲი (ზს.)/აგრი (ბზ., ჩოლ.)/აგრჲი (უშგ.) „ნეტამც, ასემც“ *ზმნის.* < ქართ. აგრე/ეგრე „მაგრე, მაგნაირად; აგრემც“

აგუნდ (ბზ.) „მთა, უღელტეხილი“ *ზღაპრ. ტოპ.* < ქართ. იაგუნდი (< არაბ. **iaḳut/iaḳund**) „ძვირფასი ქვა, ბაც-მოლურჯო ფერისა, – ლალი“, იხ. **ია**გუნდ

აგურ (ზს., ქს.)/ანგურა (ზს.)/ანგურ-/აგუნრ (ბზ.)/ანგურა (ლხმ.) < ქართ. აგურ-ი (< სპარს. **agur**) „გამომწვარი თიხის ძელაკი“

აგუნრიფერიშ (ბზ.)/ აგურიშფერ (ბქ.) < ქართ. აგურ-ის-ფერ-ი „მოყვითალო წითელი“ < ქართ. აგურ-ი (< სპარს. **agur**) „გამომწვარი თიხის ძელაკი“ და -ფერ-ი „შთაბეჭდილება, რომელსაც ახდენს თვალზე საგნის მიერ ანარეკლი სინათლე...“

აგუსტო (ზს., ქს.)/აგუსტ (ზს., ლშხ.) /აგუსტო (ბქ.)/აგუსტ (ბზ.) „აგვისტო, მარიამობის თვე“ < ქართ. აგვისტო (< ლათ. **augustus** „წმინდა, საღმრთო, დიადი“) „კალენდარული წლის მერვე თვე“ (შდრ. ჭან. აღუსტოზი და ბზ. ლიმრიე თუე „მარიამობის თვე“)

ადამ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, 2. „ადამიანი, კაცი“[2] < ქართ. ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam** „თიხა“, „ადამიანი“) „ბიბლიური გადმოცემით – პირველი კაცის საკუთარი სახელი“, შდრ. ასევე ჩოლ. **ადამო** „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ადამიან**

ადამეტ (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ადამეტ-ი (< ბერძ. ადმეტი/ადმეტე **ἀδμητος** „ბერძნულ მითოლოგიაში გაუთხოვარი ქალების ქალღმერთი, თეტისისა და ოკეანოსის ქალიშვილი“)

ადამიან (ზს.)/ადამიან (ლშხ., ჩოლ.)/ ადჲმიან (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ადამ-ეან-ი, ახ. ქართ. ადამ-იან-ი „ცოცხალი არსება, რომელსაც აქვს აზროვნებისა და მეტყველების უნარი და გარკვეულ ცივილიზებულ საარსებო პირობებში ცხოვრობს“ < ქართ. ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam** „თიხა“, „ადამიანი“) „ბიბლიური გადმოცემით – პირველი კაცის საკუთარი სახელი“, შდრ. ასევე ჩოლ. **ადამო** „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ამსუჲალდ**, ბქ. **ამსუჲალდ**, ლნტ. **ამსუალდ**, ლხმ. **ამსოლდ**), იხ. **ადამ**

ადჲთ (ზს., ლნტ.)/ადეთ (ბზ.)/ადათ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ალდათ (ლშხ., ჩოლ.)/ალდჲთ (ლნტ.) < ქართ. ადათ-ი „წინაპართაგან დამკვიდრებული ჩვეულება, ხალხში სავალდებულოდ მიღებული წესი. || ჩვევა, ჩვეულება“

ადგილობრიუ (ბზ., ქს.)/ადგილობრიუ (ბქ.) < ქართ. ადგილობრივ-ი „ამ (იმ) ადგილისა, კუთხისა, ქვეყნისა“

ადგომ (ზს., ქს.) „მძიმე მარხვა და უქმე, ნათლისღების წინა დღე“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ა[ღ]დგომა 1. „მაცხოვრის ცადამაღლება ჯვარცმის შემდეგ. || გაცოცხლება, აღორძინება“, 2. „ქრისტეს მკვდრეთით ადგომის დღესასწაული“

ადესა (ზს., ჩოლ.)/ადესა (ბქ., ლნტ.)/ ადესაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ადეცა (ლნტ.) „სიმინდის ჯიშია, ადესურა“ *ბოტ.* < ქართ. ადესა „შავყურძნიანი ვაზის ახალი ჯიში გურია-სამეგრელოში, – იგივეა, რაც იზაბელა“

ადიალა (ზს., ქს.)/ადიალა (ბქ.)/ადიალ/ადჲელაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ადიალა (< რუს. **одеяло**) „საბანი, გადასაფარებელი“

ადლახ/ადლახან (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ადილხან-ი (< არაბ.-თურქ. **adil-xan** „მხოლოდ მეფე“ < არაბ. **adil** „სამართლიანი“ + სპარსული სუფიქსი **-xan** „მმართველი“)

ადრიას (ლშხ., ჩოლ.) „ადრე, უძველეს დროში“ *ზმნის.* < ქართ. ადრე „წინათ, უწინ...“

ადუოკატ (ზს., ქს.)/ადუოკაჲტ/ ატოკაჲტ/ატუკაჲტ (ბქ.) „დამცველი, ვექილი“ < ქართ. ადვოკატ-ი (< ლათ. **advocatus** > **advoco** „ვიხმობ“) „იურისტი, რომელიც ბრალდებულის (ინტერესების) დამცველად გამოდის სასამართლო პროცესზე, – ვექილი“

აზატ (ლშხ., ჩოლ.)/აზაჲტ (ლნტ.)/ აზაჲდ (ლხმ.) 1. „აზატი, გაზატებული, თავისუფალი გლეხი“, 2. *გადატ.* „განებივრებული, თავისუფალი, უდარდელი“ < ქართ. აზატ-ი (< ფალ. **āzād**) „თავისუფალი“

აზელუჽრ (უშგ.) < ქართ. აზავერ-ი - „ხარი საკიდარი (საბა), – ხარი, რომელსაც ტვირთს აჰკიდებენ ხოლმე“

აზიაცკარ (ბქ.)/აზიაცკალ (ჩოლ.) < ქართ.-მეგრ. აზიაცკ-ი (< რუს. **Азиатский**) „აზიური უქუსლო, წვრილჰვინტიანი, ფეხზე შემოტკეცილი ტყავის მაღალყელიანი ჩექმა“

აზნაურ (ზს., ქს.)/აზნაურირ (ზს.) < ქართ. აზნაურ-ი (< საშ. სპარს. **āznāvar** „კეთილშობილი“) „პრივილეგიური წოდების წარმომადგენელი“

აზნაურიშუილ (ზს.)/აზნაურშუილ (ლხმ.)/აზნაურიშუილ / აზნოურშუილ (ლნტ.) < ქართ. აზნაურ-ი-შვილ-ი „იგივეა, რაც აზნაური“, შდრ. საშ. სპარს. **āznāvar** „კეთილშობილი“

აზნაურიშუილობ (ლნტ.) < ქართ. აზნაურ-ი-შვილ-ობ-ა „იგივეა, რაც აზნაურიშვილ-ი“, შდრ. საშ. სპარს. **āznāvar** „კეთილშობილი“

აზრ (ზს., ქს.)/ჰაზრ (ზს.) < ქართ. აზრ-ი (< თურქ. < არაბ.-სპარს. **arz**) „მსჯელობის, განსჯის პროდუქტი. || იგივეა, რაც აზროვნება; ფიქრი; იდეა, საზრისი; შეხედულება, გაგება, თვალსაზრისი“ (შდრ. ზს. გაღაბ, ლშხ., ჩოლ. გაღებ, ლნტ., ლხმ. გაღაბ)

აზრიან (ზს.)/აზრიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აზრ-იან-ი „გონივრული, ჭკვიანური, მოფიქრებული, მიხვედრილი“ < ქართ. აზრ-ი (< თურქ. < არაბ.-სპარს. **arz**) „მსჯელობის, განსჯის პროდუქტი. ||იგივეა, რაც აზროვნება; ფიქრი; იდეა, საზრისი; შეხედულება, გაგება, თვალსაზრისი“ (შდრ. ზს. გაღაბიან, ლშხ., ჩოლ. გაღებიან, ლნტ. გაღებიან)

ათა (უშგ.) < ქართ. ათას-ეულ-ი „ათასი – აღებული, როგორც ერთი მთლიანი“

ათაბაგ (ლშხ., ჩოლ.)/ათაბაჲგ (ლნტ.) *გადატ.* „დიდი კაცი, უფლებამოსილი ადამიანი“ < ქართ. ათაბაგ-ი *ისტ.* „სამცხის მმართველთა საგვარეულო წოდება“

ათაჟამს (ლშხ.)/ათაჟამს (ლნტ.) „უხსოვარი დრო; მუდამ, მარადჟამ (ზედმიწ. – *ათა-ჟამ-ს)“ *ზმნის.* < ქართ. ათა--ჟამ-ინ-დელ-ი „ძველისძველი, უძველესი“, იხ. მითაჟამ

ათაჲს (ზს., ლნტ.)/ათას (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“, *გადატ.* „ბევრი“

ათასნაირ (ზს., ლნტ.)/ათასნაირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-ნაირ-ი „ათასგვარი, მრავალგვარი, მრავალნაირი“

ათასნაირდ (ზს.,ლნტ.)/ათასნაირდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ათას-ნაირად „ათასრიგად, ათასგვარად, მრავალნაირად“

ათასიან (ზს., ლნტ.)/ათასიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-იან-ი „ათასი ერთეულისაგან შემდგარი“

ათასობშუ/ათასულობშუ (ბქ.)/ათასობშუ (ლშხ., ჩოლ.)/ათასობშუ (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ათას-ობ-ით 1. „ათას-ათასად“, 2. „მრავლად, მრავალრიცხოვნად“

ათასფერ (ზს., ლნტ.)/ **ათასფერ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათასფერ-ი „სხვადასხვაფერი“

ათასფერად (ზს., ლნტ.)/**ათასფერიშდ** (ბქ.)/**ათასფერად** (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ათასფრ-ად „ათასრიგად, ათასნაირად, ათასგვარად“

ათასფერიშ (ზს., ლნტ.)/**ათასფერიშ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – **ათას-ი ფერ-ის** < ქართ. ათას-ფერ-ი „სხვადასხვაფერი“

ათასფერიშდ (ბქ.) /**ათასფერიშდ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – **ათას-ი ფერ-ის-ად** *ზმნის.* < ქართ. ათას-ფრ-ად „ათასრიგად, ათასნაირად, ათასგვარად“

ათასქესა (ბქ.)/**ათასქესა** (ბზ.) < ქართ. „არაფრის გულისათვის, არაფრის დიდებით (ზედმიწ. – **ათას-ი ქის-ის-თვის**)“ < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“ და ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. **kisä**, ფალ. **kisak**, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. **ksak**) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა რაიმე – წვრილმანი ნივთებისათვის“

ათასქესაღა (ბზ.)/**ათასქესაღა** (ლშხ., ჩოლ.) „არაფრის გულისათვის, არაფრის დიდებით (ზედმიწ. – ***ათას-ი ქის-ის-თვის**)“ < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“ და ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. **kisä**, ფალ. **kisak**, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. **ksak**) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა რაიმე –წვრილმანი ნივთებისათვის“

ათასგნ (ზს., ლნტ.)/**ათასგნ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ათასინ** (ბზ.)/**ათასინ** (უშგ.) „ათასჯერ“ *ზმნის.* < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“

ათეშკ (ბზ.)/**ართაშაკ** (ლშხ.) < ქართ. ათაშანგ-ი (< სპარს. **atashak**) „იგივეა, რაც სიფილისი“

ათისთაუ (ზს., ქს.)/**ათიშთაუ** (ლხმ.) < ქართ. ათისთავ-ი 1. „მუშათა მცირე ჯგუფის ზემდგომი“, 2. *ძვ.* „სოფლის ცალკე უბნის არჩეული ხელმძღვანელი XX ს.-ის დასაწყისში“

ათისთაუაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. ***ათ-ის-თავ-ა-ჲ**, იხ. **ასისთაუაჲ**

აიაზმა (ზს.)/**აზმა** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. აიაზმა (< ბერძ. **αγιασμοσ** „კურთხევა“) „წმინდა, ნაკურთხი წყალი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგბრისდე, ბქ., ლნტ., ჩოლ. ლგბრისტე {ლიც/ნიც} „ნაკურთხი წყალი“)

აკაცია (ზს., ქს.)/**აკაცაჲ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. აკაცია (< ლათ. **acacia**) „ტროპიკულსა და სუბტროპიკულ მხარეებში - გავრცელებული ხემცენარე“

აკაკი (ზს.)/**აკაკი** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. აკაკი (< ბერძ. **Ἀκακιος** „უწყინარი, უბოროტო“) „მამაკაცის საკუთარი - სახელი“

აკოფ (ბზ., ჩოლ.) „თხრილი“ < ქართ. აკოფ-ი (< რუს. **Окоп**) „სანგარი“

აკოპჯარ/**აკოფჯარ** (ბქ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – **აკოფ-ებ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. აკოფ-ი (< რუს. **окор**) „სანგარი“

აკოშკა (ქს.) < ქართ. აკოშკა (< რუს. **Окошко**) „ფანჯარა, სარკმელი“ (შდრ. ზს., ქს. ლაჯურა)

აკრძალება (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – ***ა-კრძალ-ებ-ა** < ქართ. ა-კრძალ-ვ-ა „აღკვეთა“ (შდრ. ბქ. **ლიყკენი**)

აკუმ (ლშხ., ჩოლ.)/**კუნიმ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აკუმ-ი „ორსქესოვანი, ჰერმაფროდიტი“ (შდრ. ბზ. **ჩუბრუკუ**, ლშხ. **ჩუბრუკ**, ლხმ. **ჩუბრიკუ**)

აკლდამ[1] (ზს., ლშხ.)/**ლა-კლდამ** (ბზ.)/**ლა-კლდაშ** (ბქ.)/**აკალდამ** (ლნტ., ჩოლ.)/**აკლდამ** (ჩოლ.) /**ლა-კლდამ**/ **კალდამ** (უშგ.)/**აკლდან** (ფარ., ლხმ.) < ახ. ქართ. აკლდამა (< ებრ. **aḳeldam** „სისხლისათვის განკუთვნილი სახლი“)

„ქვითკირის ან სიპი ქვებისაგან გაკეთებული ოთახის ფორმის სამარხი ნაგებობა, ქვის სამარე“, შდრ. ძვ. ქართ. აკელდამა

აკგლდამ[2] (ბქ.) „ადგილი, სასაფლაო (ზედმიწ. – აკლდამა)“ *ტოპ.* < ქართ. აკლდამა (< ძვ. ებრ. **akeldam** „სისხლისათვის განკუთვნილი სახლი“) „ქვითკირის ან სიპი ქვებისაგან გაკეთებული ოთახის ფორმის სამარხი ნაგებობა, ქვის სამარე“, შდრ. ძვ. ქართ. აკელდამა

ალ (ქს.)/**ალ** (ლნტ.) < ქართ. ალი (< სპარს. **āl**) „ცეცხლის ალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. მგლამ, ლშხ., ჩოლ. მგლამ; ზს. ჰელ, ქს. ალ)[3]

ალა-ალა (ლშხ., ჩოლ.)/**ალალა** (ჩოლ.) < ქართ. ალა-ალა „ადვილი, იოლი“

ალაგობ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთ ადგილას; დამწყვდეული (ზედმიწ. – ‘ალაგობ-ა)“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **ārak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „იგივეა, რაც ადგილი; სამყოფი“, შდრ. ქართ. ალაგობრივ „ადგილობრივ, ადგილზე, – იქვე; თავის ალაგას“

ალალიან (ლშხ., ჩოლ.) „მართალი, მიამიტი; კეთილი; ხელგაშლილი“ < ძვ. ქართ. ჰალალ-ი, ახ. ქართ. ალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“) „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ (შდრ. ბზ. **გუშაჰრიან**, ბზ. **დაუბედნიერ**, ბზ. **შგრგმგრგ**, ჩოლ. **შორომორო**), იხ. **ჰალალ**

ალალ-მართალ (ზს., ლნტ.)/**ალალ-მართალ** (ბქ.)/**ალალ-მართალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ალალ-მართალ-ი „სრულიად მართალი, უდანაშაულო“ < ქართ. ალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“) „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ და მართალ-ი „ნამდვილი, სწორი, ეჭვმიუტანელი; უდანაშაულო“ (შდრ. ბზ. **გუშაჰრიან**; ბზ. **დაუბედნიერ**; ბზ. **შგრგმგრგ**)

ალაჲ-ბალაჲ (ლშხ.)/**ალა-ბალა** (ჩოლ.) „თამაშის დროს ბავშვების წამოძახილი; ბევრი ლაპარაკი, ლაქლაქი“ < ქართ. (რაჭ., ქართლ.) ალაბალა „აყალმაყალი, დავიდარაბა“

ალაუბნდ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. (ჯავახ.) ფალავანდ-ი (< ქართ. ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ჭიდაობაში, ბრძოლაში გამარჯვებული, გმირი“

ალაუბნდ ი ფალაუბნდ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟები“ *ანთრ.* (შდრ. ზს. **ფალუბნდ**, ბზ. **ფალაუბნდ**, ლშხ., ჩოლ., უშგ. **ფალუბნდ/ფალაუბნდ**, უშგ. **ფალუბნ**) < ქართ. (ჯავახ.) ფალავანდ-ი (< ქართ. ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ჭიდაობაში, ბრძოლაში გამარჯვებული, გმირი“

ალაფიან (ჩოლ.) „უხვი, შემოსავლიანი, ბარაქიანი (ზედმიწ. – ალაფ-იან-ი)“ < ქართ. ალაფ-ი „ლაშქრობაში ნაშოვნი ქონება, – დავლა, ნადავლი“

ალაშა[1] (ბქ.) „ქონების გამნიავებელი, ოჯახის გამჩანაგებელი (ძირითად ითქმის ქალებზე)“, ლხმ. „დაბნეული ქალი“ < ქართ. (ქართლ.) ალაშა (< თურქ. **alaša**) „თამამი საქციელისა და ენადაუმაგრებელი ქალი“, აჭარ. ალაშ-ი/ალაშა/ალაშა-ჲ „ავი, თავხედი (ქალი), „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“

ალაშა[2]/**ალაშა** (ბზ.) „ზღაპრული ცხენის სახელი“ < ქართ. (ქართლ.) ალაშა (< თურქ. **alaša**) „ფაშატი, ჭაკი“

ალახმალახდ (ჩოლ.) „ზერელედ, ნაჩქარევად“ *ზმნის.* < ქართ. (კახ.) ალახმალახ „სწრაფად, ხელდახელ“

ალაბ (ზს., ლნტ.)/**ალაბ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. **alabi**) „ადლი, არშინი“

ალამ (ზს., ლნტ.)/**ალამ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ალამ-ი (< სპარს. **alam** < არაბ.) „დროშა, ბაირაღი“

ალალად (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. ალა-

ალად „იოლად, ადვილად“

ალპო (ჩოლ.) 1. „თხელი ფაფა“, 2. „დანოტივებული ფქვილი“ < ქართ. ალაო „ფქვილი დანოტიოებული“ (საბა)

ალბათ (ზს., ქს.)/**ალბად** (ბქ.) *ნაწილ.* < ქართ. ალბათ „შესაძლოა“ (შდრ. ბქ. ლაბჭირს ლი)

ალბიან (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ალაბ-იან-ი „ადლიანი, არშინიანი“ < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. **alabi**) „ადლი, არშინი“

ალერდ (ლშხ., ჩოლ.)/**ალერდ** (ლნტ.) 1. ლშხ., ჩოლ. „ნოტიო, ნესტიანი“, 2. ლნტ. „უშნო, ლაყე, უქნარა“ < ქართ. ალერდ-ი 1. „ნედლი ბალახი“ (საბა), 2. გურ. „ლაღად განვითარებული ბალახი“

ალმასხან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალმასხან-ი (< თურქ. **ulməskhan** „უკვდავი ხანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალმას (ზს., ლნტ.)/**ალმას** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ალმას-ი (< ბერძ. **ἀᾰ́ϱᾰმᾰς** „მკვრივი მეტალი ან შენადნობი, ფოლადი“) „ძვირფასი ქვა, – უფერო და გამჭვირვალე, ძალიან მაგარი“

ალმასგირ (ბზ.)/**ალმაგირ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ალმასგირ-ი (< თურქ. ალმასი + გირეი/გირ „ყირიმელ ხანთა საპატიო ტიტული“)[4] „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალო (ლშხ., ჩოლ.) „დრო, სეზონი“ < ქართ. ალო „რისამე შესაფერი დრო“

ალპინისტ (ზს., ქს.)/**ალპინისტ** (ბქ.) < ქართ. ალპინისტ-ი < რუს. **Альпинист** „ალპინიზმის მიმდევარი, – მთამსვლელი“

ალპიურ (ლშხ.) < ქართ. ალპურ-ი < რუს. **Альпийский** „ალპების (საერთოდ, მაღალი მთების) შესაფერი, დამახასიათებელი“

ალუბალ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ალუ-ბალ-ი „დაბალი ხე, თეთრყვავილიანი, ისხამს კურკიან მუქ წითელ ნაყოფს; ამავე ხის ნაყოფი“ (შდრ. ზს. მგხიმ ჰებ; ქს., უშგ. ქუშმნა)

ალუჩა (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ალუჩა „საშუალო ტანის ხე, თეთრყვავილიანი“

ალქაჯ (ზს., ქს.)/**ალქაჯ** (ბქ.) < ქართ. ალ-ქაჯ-ი „მავნე სული, ქაჯი; ცელქი, ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ქს. გუეფ)

ალხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილი“ < ქართ. ალხ-ი 1. „ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი“ (საბა), 2. „დიდი სიცხე, პაპანაქება“

ალხითალხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილ[ებ]ი; ზარმაცი, უქნარა, მოუქნელი“ < ქართ. ალხ-ი 1. „ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი“, 2. „დიდი სიცხე, პაპანაქება“

ამან (ბზ.)/**იამან** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. იამან-ი (< არაბ. **yaman** „მარჯვენა“; „აქატი, ლურჯი ფერის ძვირფასი თვალი“, თურქ. „აღვირახსნილი, მამაცი, უშიშარი“)[5] „ზღაპრის პერსონაჟი მამაკაცი“

ამაყ (ზს., ქს.) < ქართ. ამაყ-ი „საკუთარი ღირსების გრძნობით გამსჭვალული (ხშირად გადაჭარბებით), – თავმომწონე, ქედმაღალი, ამპარტავანი“ (შდრ.ზს. ფიხი; ბზ. ლგქჳდ; ლშხ. გულდიდაი)

ამბაკო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ამბაკო (< ძვ. ებრ. „ბიბლიური წინასწარმეტყველის სახელია და ნიშნავს მოხვევას, ჩახუტებას“, *გადატ.* „ღვთის მოყვარე“, „სიყვარული ღვთისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამბაუ (ზს., ლნტ.)/**ანბაუ** (ბზ., ლნტ.)/**ამბა** (ბქ.)/**ამბაუ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანბაუ** (უშგ.) „სიტყვა, ამბავი“ < ქართ. ამბავ-ი (< ფალ. ***hambav** „ვისიმე თავგადასავალი“) „ცნობა“

ამგუპი (ბზ.)/**ამგუპ[რ]** (ზს.)/**ამგუპარ**

(ლშხ., ჩოლ.)/ამგუჱრ (ლნტ.) < ქართ. ამ-გვარ-ი „ასეთი, ამნაირი, ამისთანა, ამის მსგავსი“ (შდრ. ბქ. **ამჟიშ**)

ამგუჱრმაჲ (ლშხ.) „რაც არ უნდა (ზედმიწ. – *ამ-გვარ-ი-მც)“ < ქართ. ამ-გვარ-ი „ასეთი, ამნაირი, ამისთანა, ამის მსგავსი“

ამენ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ა̀მენ (ბზ.)/ა̀მინ (ბქ., ლნტ.)/ჰამენ (ბქ.)/ამენ (ბქ., ლშხ., ლნტ., უშგ.)/ამელ (ჩოლ.)/ჰამენი (ლხმ.)! < ძვ. ქართ. ამენ, ახ. ქართ. ამინ (< ბერძ. **amēn** < ძვ. ებრ., შდრ. ლათ. **amen**) „ჭეშმარიტად, ნამდვილად“

ამზუმ (ბზ., ქს.)/ამზუ (ბქ.), შდრ. ლშხ. **ამშამზუმ** „ამოდენა, ამხელა, ამდენი (ზედმიწ. – ამ-ზომ-[ის-ა])“ *ნაცვ.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ამზუმ-[ი]-ამზუმ (ბზ., ჩოლ.)/ამზუ-[ი]-ამზუ (ბქ.) „ამდენი და ამდენი (ზედმიწ. – *ამ-ზომ-ა და ამ-ზომ-ა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ამზუმ-ხა̀ნ-ს (ბზ.)/ამზუ-ხა̀ნ-ს (ბქ.)/ამზუმ-ხან-ს (ლშხ., ჩოლ.) „ამდენ ხანს (ზედმიწ. – **ამ-ზომა ხან-ს**)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“ და ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“

ამინდ (ზს., ქს.)/ა̀მინდ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ამინდ-ი „ატმოსფეროს მდგომარეობა (წვიმა, თოვლი, ქარი, სიცხე, სიცივე და სხვ.) განსაზღვრულ დროსა და ადგილზე, – დარი“

ამინდობ (ლშხ., ჩოლ.) „დარიანობა (ზედმიწ. – *ამინდ-ობ-ა)“ < ქართ. ამინდ-ი „ატმოსფეროს მდგომარეობა (წვიმა, თოვლი, ქარი, სიცხე, სიცივე და სხვ.) განსაზღვრულ დროსა და ადგილზე, – დარი“

ამირან (ზს., ქს.)/ა̀მირან (ზს.)/ა̀მირმ (ბქ.)/ა̀მირა̀ნ (ბქ., ლნტ.) 1. *ანთრ.* „ამირანი“, 2. *გადატ.* „ძლიერი, ღონიერი (ადამიანი)“ < ქართ. ამირან-ი (< არაბ. **amīr** „მმართველი, წინამძღვარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამირა̀ნ (ლნტ.) „მწვერვალის სახელწოდება“ *ტოპ.* < ქართ. ამირან-ი (< არაბ. **amīr** „მმართველი, წინამძღვარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამლა̀კ (ზს.)/ამლაკ (ბქ., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ამლაკ-ი/ამლაყ-ი „ჭრელი, ფერადლაქებიანი ცხენი“, შდრ. ამლაკ-ი (საბა) და ფშ. ამლიკ-ი „გათამამებული ბატკანი“

ამნისტია (ზს., ქს.)/ამინისტაჲ/ამნისტაჲ (ბქ.) < ქართ. ამნისტია (< ბერძ. **amnestia** „მივიწყება, დავიწყება, პატიება“) „სასჯელის მოხსნა ან შემსუბუქება უმაღლესი სახელმწიფო ხელისუფლების დადგენილებით გარკვეული კატეგორიის მსჯავრდებულთათვის“

ამპარტაუ̀ან (ზს., ლნტ.)/ამპარტაუან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ამპარტავან-ი „მეტისმეტად ამაყი, მედიდური, ქედმაღალი“ (შდრ. ბქ. **ხოშა გუმი**; ბქ. **ყოყოჩჲ**; უშგ. ლგქად)

ამრიკაჲ (ბზ., ჩოლ.)/ამრიკა̀ (ბქ.)/ამრიკაი (ლშხ., ჩოლ.)/ამერიკა̀ (ლნტ.) < ქართ. ამერიკა „უხეში ქსოვილი ბამბეულისა, – ნარმა“

ამფროს (ბზ.)/ამფროსი (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ამფროს-ი < ამბროს-ი (< ბერძ. **ἀμβρόσιος** „უკვდავთა (ღმერთთა) წილხვედრი, ღვთაებრივი, საღვთო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამწამს (ჩოლ.) „ახლავე; დაუყოვნებლივ“ *ზმნის.* < ქართ. ამ-წამ-ს „ახლა, ამჟამად“, იხ. **ამწამ-ჟი**

ამწამ-ჟი (ზს.) „ახლავე; დაუყოვნებლივ (ზედმიწ. – *ამ-წამ-ზე)“ *ზმნის.* < ქართ. ამ-წამ-ს „ახლა, ამჟამად“, იხ. **ამწამს**

ანაგებ{დ} (ლშხ., ჩოლ.)/**ანაგებ{დ}** (ლნტ.) „ბუნებრივად, თავისთავად; განგებ“ *ზმნის.* < ქართ. (გურ.) ანაგებ{ად} „სრულიად, ერთიანად, სავსებით“

ანაგ{დ}ებდ (ლშხ., ჩოლ.) „აგდებულად“ *ზმნის.* < ქართ. ანაგებად „სრულიად, ერთიანად, სავსებით“

ანაგერაი (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ანაგერა-ი „მოსავლის აღებისას მიწაში ჩაბნეული და ჩარჩენილი თესლიდან აღმოცენებული კულტურული მცენარე“, „დაუთესლად მოსული“ (საბა); „ნაგერალი“

ანაფორა (ზს., ქს.)/**ანაფორაი** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანაფორაჲ** (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. ანაფორა (< ბერძ. **pácov/ anaphora** „გაქუცული, მონაზვნის გარე სამოსი“) „მღვდლის სამოსი, ფართო და გრძელი“

ანარკია (ბქ.) 1. *ტოპ.* „სოფელი ანაკლია“, 2. *გადატ.* „სვანების წარმოდგენით მეტისმეტად შორეული მხარე, გადასაკარგავი ადგილი“ < ქართ. ანაკლია „სოფელი და ზღვისპირა კლიმატური კურორტი ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში“

ანბან (ზს., ქს.)/**ანბანჲ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ანბან-ი „ერთობლიობა ამა თუ იმ დამწერლობაში გამოყენებული ასოებისა, რომლებიც გარკვეული თანმიმდევრობით არის დალაგებული“

ანგარიშობ (ბქ.) < ქართ. ანგარიშ-ობ-ა (< ფალ. ***(h)angārišn**) „გამოანგარიშება, გამოთვლა“

ანგიჩარ{ი} (უშგ.) „მარჯვე, მამაცი კაცი“ < ქართ. ენგიჩარ-ი/იანიჩარ-ი/იენიჩერ-ი (< თურქ. **yeniçeri** „ახალი ჯარი“) *ისტ.* „პრივილეგირებული ქვეითი ჯარი, სულთანის თურქეთში XIV-XIX საუკუნეში“

ანგრიშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანგარიშ** (ბქ., ლნტ.)/**ანგარიშ** (ბქ.) < ქართ. ანგარიშ-ი (< ფალ. ***(h)angārišn** „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „მარტივი არითმეტიკული მოქმედებანი“

ანგრიშაჲნ (ზს.)/**ანგრიშიან** (ბზ., ჩოლ.)/ **ანგარიშიან** (ლშხ.)/ **ანგარიშაჲნ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ანგარიშიან-ი (< ფალ. ***(h)angārišn** „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „მომჭირნე, ყაირათიანი, ხელმოჭერილი“

ანდამაჲტ (ბქ.) < ქართ. ანდამატ-ი (< ბერძ. **ἀδάμας**) „მაგნიტი“

ანდერძ (ზს.)/**ანდერძ** (ბქ.)/**ანდრეზ** (ლშხ.)/**ანდრაზ** (ჩოლ.) „ზნე, ჩვევა, შინაარსი; ანდერძი“ < ქართ. ანდერძ-ი „ვისიმე წერილობითი ან ზეპირი ნება, რომელიც უნდა შეასრულონ მისი სიკვდილის შემდეგ; წერილობითი დოკუმენტი, რომელიც ამ ნებას შეიცავს“ (შდრ. ბქ. **ნაჭაბუ**)

ანდრეზ (ლშხ.)/**ანდრაზ** (ჩოლ.) „ზნე, ჩვევა, შინაარსი; ანდერძი“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) ანდრეზ-ი „აღმოსავლეთ საქართველოს მთიელთა ზეპირსიტყვიერებაში – სამაგალითოდ შემონახული ამბავი ლაშქრობა-გმირობისა თუ ლაჩრობისა“

ანდრია (ზს., ქს.)/**ანდრო** (ზს., ქს.)/**ანდრეი** (ბქ.)/**ანდრი** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ანდრია (< ბერძ. **ἀνδρέας** „მამაცი“, „ვაჟკაცი“, „მხნე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აწზ (ზს.)/**ანძ** (ქს., ბზ.)/**ანს** (ბქ.) „ანძა, წვეტიანი ადგილი“ < ქართ. ანძა 1. „გემზე ამართული მაღალი ძელი იალქნის დასამაგრებლად“, 2. „სვეტის სახის კონსტრუქცია სხვადასხვა დანიშნულებისა“, 3. *ძვ.* „წვერმახვილი ძელი დასასჯელის ზედ ასაცმელად“ (შდრ. ჩოლ. **ენკერ**; უშგ. **თანჯ**)

ანთება (ზს., ქს.)/**ანთება** (ბქ.) < ქართ. ანთ-ებ-ა „ავადმყოფური პროცესი ამა თუ იმ ორგანოში“

ანკეს (ზს., ქს.)/**ანკეს** (ზს.)/**ანკეც** (ლშხ.)/**ანკეზ** (ლნტ.) < ქართ. ანკეს-ი (< პრაინდოევროპ. **ankes*) „თევზის საჭერი წვრილი, წვეტიანი კაუჭი რკინისა, – ნემსკავი; სათევზაო მოწყობილობა“ (შდრ. ბქ. ფოცხ)

ანკეტა (ზს, ქს.)/**ანკეტა** (ბქ.) < ქართ. ანკეტა (< ფრანგ. **enquête** „გამოკვლევა, გამოკითხვა“) 1. „გარკვეული ფორმის მიხედვით შედგენილი გამოსაკითხი ფურცელი“, 2. „ცნობები, მოპოვებული ასეთი ფურცლების საშუალებით“

ანტენა (ზს, ქს.) < ქართ. ანტენა (< ლათ. **antenna** „ანძა“) „რადიოდანადგარის ნაწილი – გამტარი ან გამტართა სისტემა, რომლის საშუალებითაც ხდება რადიოტალღების გამოსხივება (გადაცემისას) ან მათი დაჭერა (მიღებისას)“

ანტონ (ზს, ქს.)/**ანტონა** (ბქ.)/**ანტო** (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ანტონ-ი (< ბერძ. **ἀντώνιος** „მეომარი“, „ომში ჩაბმული“, „წინამძღოლი“, „მეთაური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ანუსიაჲ (ბზ.)/**ანუსია** (ბქ.) „ქალის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. ანუსია/ანისია (< ბერძ. **ἀνυσία** „დამთავრება, დასრულება“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ანღლაბ (ზს.)/**ანღლეგ** (ლშხ.,)/**ანღლაბ** (ლნტ., ჩოლ.) „მიწისა და საქონლის ბარაქისთვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. ა-მაღლ-ებ-ა „ქრისტიანული დღესასწაული (აღდგომის მეორმოცე დღეს)“

ანჩხლ (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. ანჩხლა „მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე“, შდრ. იმერ. ჩინჩხორ-ი, ლეჩხ., ინჩხლ-ე, გურ, ინჩხლ-ა, აჭარ. ინჩხლ-ი, ჭან. ანჩხოლ-ი, ზან. (მეგრ.) ანჩხილ-ი

აპარატ (ზს., ქს.)/**აპარჭ** (ბქ.) < ქართ. აპარატ-ი (< ლათ. **apparatus** „მოწყობილობა, აღჭურვილობა“) „სპეციალური ხელსაწყო რაიმე სამუშაოსათვის, ტექნიკურ მოწყობილობათა საერთო სახელი...“

აპდაუბდა (ბქ., ლშხ.) < ქართ. აბდაუბდა „უთავბოლო მსჯელობა, ლაპარაკი“

აპერაცია (ბქ.) < ქართ. ოპერაცია (< ლათ. **operatio** „მოქმედება“ რუს. ენის მეშვ.“) „ქირურგიული მოქმედება ქსოვილზე ან სხეულის რომელიმე ორგანოზე მკურნალობის მიზნით...“

აპეხდ (ზს.)/**აპეხ{უ}დ** (ბქ.) „შაშხი“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი „ხმელი ხორცი; შაშხი და მისთ.“, ახ. ქართ. აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

აპოლონ (ზს., ქს.)/**აპო** (ჩოლ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. აპოლონ-ი (< ძვ. ბერძ. **ἀπόλλων** „სინათლისა და ხელოვნების ღმერთი ძველბერძნულ მითოლოგიაში, ქალღმერთ ლეტოსა და ზევსის ვაჟი; მწველი მზე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აპრილ (ზს., ქს.)/**აპრილ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. აპრილ-ი (< ლათ. **aprilis**) „კალენდარული წლის მეოთხე თვე“

არაბ (ჩოლ.) „უტუჩო ბავშვი“ < ქართ. (რაჭ.) არაბ-ი „ვისაც ზედა ტუჩი დაბადებიდანვე გაჭრილი აქვს (/კურდღლის ტუჩი)“

არაბარა (ზს., ქს.) „არაფერი; ერთი დაიგივე; სულერთი“ < ქართ. არა-ფერ-ი *უარყ. ნაცვალსახ.* „არც ერთი რამ, – არარა“ (შდრ. ჩოლ. **არაბულედ** „სრულიად არაფერი“)

არაბაი (ლშხ.)/**არაბ** (ჩოლ.) „შავგვრემანი კაცი“ < ქართ. (მთიულ.) არაბ-ი „ბერიკების წინამძღოლი, შემურული, მურით გაშავებული“

არადან (ზს., ქს.)/**არედან** (ლნტ.) < ქართ. არადან-ი „არჩევანის საპასუხო სიტყვა თამაშში“

არამგამოდ (ლშხ., ჩოლ.)/არამგამდ (ლშხ.)/არაამგამოდ/არამგიამდ (ჩოლ.) „არაფრთხილად, უხეშად; უდარდელად; ძალაუნებურად; უსულგულოდ“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) არა-მგამა „ცუღლუტი, ზარმაცი; უმსგავსო“

არამდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. არმ-ად „იგივეა, რაც არამი, ანუ რაც არ შეერგება“

არაფელა̈ (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. არა-ფელ-ა[9] (< არა-ფერ-ი) *უარყ. ნაცვალსახ.* „არც ერთი რამ, – არარა“

არაფერა̈ (ბზ.)/არაფელა̈ (ლნტ.) „ჯადოსნური, უხილავი ნივთი სვანურ ზღაპრებში“ *უარყ. ნაცვ.* < ქართ. არა-ფერ-ა (< არა-ფერ-ი) „არც ერთი რამ, – არარა“

არა̈ბ (ზს., ლნტ.)/არაბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. არაბ-ი „საერთო ეთნიკური სახელი სემიტური მოდგმის ხალხებისა“

არა̈ულ{ი}/არა̈ულია/ა̈ჭა̈ულ{ი} (ჩოლ.) 1. „უკმაყოფილება, შური“, 2. *გადატ.* „ქარის სახეობა“ „ქვეყნის ხმა, საზოგადოებრივი აზრი“ < ქართ. არავ-ი „სამხრეთის თბილი ქარი“ (საბა)

არგილ (ჩოლ., უშგ.)/არგი (უშგ.)/ა̈რდგილ (ბეჩ.) < ზან. (მეგრ.) არდგილ-ი < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (შდრ. ზს., ჩოლ. *ტყუეფ*), იხ. ა̈გი

არდადაგ-ებ-ოლ (ბქ.)/არდადაგ-ა̈ლ (ჩოლ.) < ქართ. არდადაგ-ებ-ი „დრო, რომლის განმავლობაში სასწავლებლებში მეცადინეობა შეწყვეტილია, მოსწავლეები დათხოვილი არიან“

არდღი (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. არდ-ი „ვარდკაჭკაჭას მსგავსი ერთ- ან ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა“

არებ (ლშხ.) „უარი, უარის თქმა (ზედმიწ. – *უარ-ებ-ა)“ < ქართ. უარ-ი „უარყოფითი პასუხი თხოვნაზე, მოთხოვნაზე, წინადადებაზე“

არემარე (ზს., ქს.)/ა̈რემარე (ბქ.)/ა̈რემა̈რე (ლნტ.) < ქართ. არემარე „მიდამო“

არეულობ (ზს., ქს.) < ქართ. არეულობ-ა „უწესრიგობა“

ართამა̈კიან (ლშხ.) < ქართ. ათამანგიან-ი (< სპარს. **atashak**) „ათამანგით, სიფილისით დაავადებული“

ართმა̈ყ (ბქ.) „აბგა, ხურჯინი“ < აფხაზ. **ართმაყა** „პატარა ჩანთა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ათმაყა id“

არიგებს (ბზ., ლხმ.)/არიგებას/არგებს (ბზ.)/არგებს (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/არ{ი}გებს (ქს.) „იქნებ, შეიძლება“ < ქართ. ეგებ/ეგებ-ის „იგივეა, რაც ეგება“, შდრ. არ ეგება/არ ეგების „არ შეიძლება, არ იქნება“, იხ. ა̈ნიგებას

არიქად (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. არიქა „საგანგაშო ძახილი საშველად, მისახმარებლად, გასაფრთხილებლად“[7]

არმად (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. არამ-ად < არამ-ი „რაც არ ეკუთვნის, რაც არ შეერგება“

არმიან (ბზ.) < რუს. **Армянин** „სომეხი“

არს (ჩოლ.) „სულიერი არსება“ < ქართ. არს-ი „ის, რაც არსებობს, – სულდგმული, ქმნილება, არსება“ (შდრ. ბზ., ლნტ., ჩოლ. *ქუინლგმგენე*, ბქ. *ქუინიმგენე/ქუილგმგენე/ ქუინგმგენე*, ლშხ. *ქუნლგმგენე*)

არსან (ბზ.) „მსხვილი თოკი“, „ჯაჭვი“ < ოს.-ალან. **rætæn**, **ræsæn** (შდრ. ძვ. ირან. **rasana**, სპარს. **rasan**), id

არსება (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „აზრი, ჭკუა“[8] < ქართ. არს-ებ-ა 1. „ის, რაც არსებობს, – სულდგმული, ქმნილება“, 2. „არსი“

არსენ{ა} (ზს., ქს.)/არსენა (ბქ.)/არსანა̈ (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. არსენა (< ძვ. ბერძ. **ἄρσεν** „მამაცი, ვაჟკაცი“) „მა-

მაკაცის საკუთარი სახელი“

არსთაუ (ბქ.) „ნაღველა“ *მოტ.* < ქართ. (კახ., მესხ.) ასისთავა „ერთ- ან ორწლოვანი მცენარე, ვარდისფერყვავილებიანი“

არტაკუარტა (ლშხ., ჩოლ.) „აბუჩად, მასხრად აგდება ვინმესი“ < ქართ. (იმერ.) არტაკურტა „კუდაბზიკა, ამპარტავანი, გულზვიადი“, შდრ. გურ. ატაკუტა „დასაცინი“

არტაჟა (ბზ.)/**არტაჳ** (ბზ., ლნტ.)/ **ატაჟა** (ბქ.) < რუს. **Этаж** „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ატაჟა[9]

არტაჟაჱნ/ეტაჟაჱნ/ატაჟიან (ბზ.)/**არტაჳაჱნ** (ბზ., ლნტ.) „სართულიანი“ < რუს. **Этаж** „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) არტაჟ-იან-ი

არტაუაზ (ხს., ლშხ., ჩოლ.)/**არტაუოზ/არტაოზ** (ლშხ., ჩოლ.)/ **არტაჳაზ** (უშგ.) „ეშმაკების უფროსი, კუდიანი, გაიძვერა“ *ცრუმორწ.* < ქართ. ართავაზ-ი (ოს. **артъауаз/артъауыз/ артъаудз** „ოსური მითოლოგიის პერსონაჟი, ბოროტი სული“ < ირან. **artavazd**) „ჯადოქართა უფროსი“, იხ. **ტარტაროზ**

არტაბ (ბზ.)/**არტახ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „არტაშანი“ < ქართ. არტახ-ი 1. „ქსოვილის გრძელი და ფართო ნაჭერი, რომლითაც ბავშვს აკვანში აკრავენ“, 2. „იგივეა, რაც არტაშანი, – ნაღრძობის ან მოტეხილის შესაკვრელი“ (შდრ. ბქ. **სახლათარ**)

არტენ (ლნტ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. არტემ-ი (< ბერძ. **ἀρτεμᾶς** „ჯანმრთელი“, უსაფრთხო, „უვნებელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

არტისტ (ზს., ქს.)/**არტისტ** (ზს.) < ქართ. არტისტ-ი (< ფრანგ. **artiste**) „ადამიანი, რომელიც საჯაროდ ასრულებს (თამაშობს) ხელოვნების ნაწარმოებს, – მსახიობი“

არტუტ (ფარ.) „ვერცხლისწყალი“ < ქართ. ტუტე (?) „მეტალის ჟანგის ან ზოგიერთი მეტალის წყალთან ურთიერთმოქმედებით მიღებული ნაერთი“

არუიცაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ზვარაკი, შეწირული ცხოველი“ *რელიგ.* < ქართ. არ-ვიც-ი/არ-ვიც-[ი]-ა „ვისაც არ ვიცის თქმა სჩვევია, სულ არ ვიცის გაიძახის“

არქიელ (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. არქიელ-ი (< ბერძ. **archiereus** „მღვდელმთავარი“) „მღვდელმთავართა (ეპისკოპოსის, არქიეპისკოპოსისა და მიტროპოლიტის) ზოგადი სახელწოდება“

არღან (ლშხ.) < ქართ. არღან-ი (< რუს. **орган** < ბერძ. **ὄργανον**) „მექანიკური სამუსიკო საკრავი, მხარზე გადასაკიდებელი“

არღაუან (უშგ.) „თეთრი შალი“ < ძვ. ქართ. არღავან-ი (< სპარს. **erguvan** „წითელყვავილიანი ხე, რომელიც იასამნისფერ-წითელ ყვავილებს ისხამს“) „მეწამული, მუქი წითელი ხე/ფერი“

არყაროზ (ბქ.) „არყის გამოხდის სეზონი, პერიოდი (ზედმიწ. – *არაყ-ობა)“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **ʿaraq**) „მაგარი ალკოჰოლიანი საჭმელი (გამოხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილისაგან)“

არყაჲ/არყაჳ (ბზ.)/**არყაჳ** (ლნტ.)/**არყაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. არყა „ფართოქუდიანი წვრილფეხა თეთრი სოკო, – არყასოკო)

არშინ (ზს., ქს.) < ქართ. არშინ-ი (< რუს. **аршин**) „ძველებური რუსული სიგრძის საზომი ერთეული“

არჩეუან (ზს., ქს.) < ქართ. არჩევან-ი 1. „არჩევის უფლება, შესაძლებლობა“, 2. „არჩევის შედეგი“, 3. „არადანის საპასუხო წამოძახილი“

არძა (უშგ.) < ძვ. ქართ. არზა „წერილობითი თხოვნა, საჩივარი“

არხ (ზს., ქს.)/**არხ** (ბზ.) < ქართ. არხ-ი „წყლის სადენი საგანგებო თხრილი“

ასაბიაჲ (ბზ.)/**ასაბია[ჲ]** (ლშხ., ჩოლ.)/**ასაბიაჲ** (ლნტ.)/**ასაბ** (უშგ.)/**ასაბი** (ლხმ.) < ძვ. ქართ. ასაბია (< არაბ. **aṣabu** < **ʿaṣaʾibu**) „მეშველი, შემწე“, ახ. ქართ. „ჭირისუფალი“

ასაუალ-დასაუალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ასავალ-დასავალ-ი „გზა-კვალი“ (შდრ. ბქ. **ბიუ-ბაუ**)

ასაულეთი დასაულეთ (ბქ.) „ამ ფორმით დასტურდება ზღაპრებში (ზედმიწ. – *ასავლეთ-ი და დასავლეთ-ი)“ < ქართ. დასავლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, სადაც (საითკენაც) მზე ჩადის“ (შდრ. გზ. **მჟლაჰუარ**, ბქ. **მიჟ/ მჟლაჰუარ**, ლშხ. **მჟლაუერ**, ლნტ. **მიჟლაუარ**)

ასალ (ლხმ.)/**ასალ** (უშგ.) < ქართ. ასალ-ი „ცხენის ზურგზე გადასაფარებელი ქსოვილი“

ასანთ (გზ.) < ქართ. ასანთ-ი „პატარა ჩხირი, რომლის ერთი ბოლო დაფარულია აალებადი ნივთიერებით და რომლის ჩამოკვრითაც (გაკვესებითაც) ინთება ალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაბდინა**, ლშხ., ჩოლ. **ლაბდინა**)

ასთმა/ასტმა (ზს., ქს.) < ქართ. ასთმა/ასტმა (< ძვ. ბერძ. **ἄσθμα** „ქოშინი“) „ავადმყოფობა, რომელსაც სულის ხუთვის შეტევები ახასიათებს“ (შდრ. გზ. **ჭუნიმბთლა**, ბქ. **ჭუნემმბთლა**)

ასისთაუაჲ (ლშხ., ჩოლ.) *გოტ.* < ქართ. (კახ., მესხ., აჭარ.) ას-ის-თავ-ა „ერთ- ან ორწლოვანი მცენარე, – ნაღველა“ (შდრ. სვან. **არსთაუ**), იხ. **ათისთაუაჲ**

ასკილ (ქს.) *გოტ.* < ქართ. ასკილ-ი „ეკლიანი ველური ბუჩქი“ (შდრ. გზ. **მუჯუბარი**, ბქ. **ჯუბარი**, ლშხ. **მუჯუბარი**)

ასლან (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ასლან-ი (< ძვ. თურქ. **arslan** „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ასლანბეგ (გზ.)/**ასლანბექ** (ბქ., ლნტ.)/**ახსანბეგ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ასლანბეგ-ი < ძვ. თურქ. **arslan** „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“ + **beg** (/**bej**) „ბატონი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით)

ასონ (გზ.)/**იასონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. იასონ-ი/იაზონ-ი (< ძვ. ბერძ. **Ἰασων**) „ბერძნული მითოლოგიის გმირი, რომელიც წინამძღოლობდა არგონავტებს ოქროს საწმისის ძიებაში“

ასტამ (გზ., ქს.)/**ჰასტამ** (გზ.)/**ჰასტამ** (ბქ.)/**ასტამ** (ქს., უშგ.)/**ასტგმ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ასტამ-ი 1. „რკინის პატარა ნიჩაბი, ცომის ასაფხეკი და თონიდან პურის ამოსაღები“, 2. „ცეცხლის საჩხრეკი“ (შდრ. უშგ. **ხუირჯ**)

ასტმგლდ (გზ.) „ბუჩქნარი; საძოვარი (ზედმიწ. – **ასტამ-უკა**) *ტოპ.* < ძვ. ქართ. ასტამ-ი 1. „რკინის პატარა ნიჩაბი, ცომის ასაფხეკი და თონიდან პურის ამოსაღები“, 2. „ცეცხლის საჩხრეკი“

ასუ (ზს., ქს.) < ქართ. ასო „სხეულის ნაწილი, კიდური“

ასუიდასუ (ზს., ქს.) „სხეულის ყველა ნაწილი, კიდურები“ < ქართ. ასო „სხეულის ნაწილი, კიდური“

ასფალტ (ზს., ქს.)/**ასფალტ/ასუალტ** (ლნტ.)/**ასუალტ** (ჩოლ.) < ქართ. ასფალტ-ი (< ბერძ. **ἀσφαλτος** „მთის ფისი“) „მინერალური წარმოშობის ფისისებრი ნივთიერება“

ასფურცელა (ზს., ქს.)/**ასფურცელაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. ასფურცელა „ქართული ზღაპრის ცნობილი პერსონაჟის სახელი“

ატამ (ზს., ქს.)/**ატამა** (გზ.)/**ატამ** (ბქ., ლნტ.) *გოტ.* < ქართ. ატამ-ი „საშუალო ტანის ხე“

ატამა (გზ., ჩგხ.) „მიწავაშლა“ *გოტ.* < ქართ. ატამ-ი „საშუალო ტანის ხე“

ატამანკა (ზს.) < ქართ. ატამანკა (< რუს. **атаманка**) „სავარძელი, ტახტი“

ატარ (ბქ.)/**ატარ** (ლხმ.) „ხის თეფში“

< ზან. (მეგრ.) ატარ-ი „ხის ღრმა თეფში, – ჯამი“, „მარცვლეულის საწყაო (ხის ჯამი) XVI-XVII საუკუნეებში ოდიშში (სამეგრელო), დაახლოებით 0,4 ლიტრის ტევადობისა“

ატკაზ (ზს., ქს.)/**ატკა** (ლხმ.) < ქართ. ატკაზ-ი (< რუს. **Отказ**) „უარი, უარის თქმა“

ატლას (ზს., ლნტ.)/**ატლას** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ატლას-ი (< რუს. **Атлас** < არაბ. **aṭlas**) „აბრეშუმის პრიალა ქსოვილი“

ატრატ (ბქ.) „რაზმი“ < ქართ. ატრიად-ი (< რუს. **Отряд**) „რაზმი; გუნდი; დასი“

აუარებელ (ბზ., ქს.)/**აურობელ** (ჩოლ.) < ქართ. აუარებელ-ი „ძალიან ბევრი, დიდძალი, უთვალავი, ურიცხვი“

აუგ (ლშხ., ჩოლ.) „ცუდი“ < ქართ. აუგ-ი „საძრახისი რამ“

აუან-ჩაუან (ლშხ., ჩოლ.) „ავკარგი“ < ქართ. ავან-ჩავან-ი 1. „მესაიდუმლე, ამყოლი, ხელის შემწყობი“, 2. საუბ. „რაიმე საქმის ვითარება“

აუარია (ზს., ქს.)/**აურია**/**აურაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. ავარია (< იტალ. **avaria** „დაზიანება) „რაიმე მანქანის, მექანიზმის (მაგ.: ავტომანქანის, თვითმფრინავის...) დაზიანება“

აუგაროზ/**აუგარეზ** (ზს.)/**ანგაროზ** (ბქ., ლშხ.)/**აუგაროზ** (ლნტ.)/**ანგარეზ** (ლხმ.) 1. ბქ., ლშხ. „თილისმა“, 2. ლხმ. „ანგარიში; თილისმა“ < ქართ. ავგაროზ-ი „რაიმე მცირე გულსაკიდი ნივთი, თილისმა, რომელსაც სამკურნალო ძალა ან მფარველობითი თვისებები მიეწერება“ (შდრ. ქს. ცინციბურ/ციციმბურ; ბქ. ლედე)

აუგულ (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ავ-გულ-ი „ავი გულის პატრონი, ბოროტი“

აუდრაწლობ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

აუდროზ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

აუთანდ (ბქ.)/**აუთანდილ** (ბქ., ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ავთანდილ-ი (< არაბ.-ირან. **afdal-dīn** „სამშობლოს რწმენა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აულაყ (ბზ.)/**აულაყ** (ბქ., იფარ.) 1. *ზოოლ.* „ულაყი“, 2. *გადატ.* „ამაყი ადამიანი“ < ქართ. ულაყ-ი (< თურქ. **ulaġi** „შიკრიკი“), „მამალი (ცხენი, ვირი და მისთ.)“, იხ. **ულაყ**

აუჟანდ (ბზ., ლნტ.)/**აუჟანდ** (ბქ., ჩოლ., უშგ.)/**აუჟენდ**/**ანჟუენდ**/**ჰანჯუენდ** (ბქ.)/**აბჟანდაჲ**/**აუჟანდაჲ** (ლშხ.) / **ანჯუენდ** (ფარ.) 1. „უზანგი“, 2. „შარვლის ან პაიჭის პაჭანიკი“ < ქართ. ავჟანდ-ი/ავჟანდა „უნაგირის ნაწილი, ფეხის შესადგმელი, – უზანგი“, შდრ. მესხ. ავჟანდ-ი/აბჟანდ-ი „პაჭანიკი“ და ზან. (მეგრ.) აბჟანდ-ი[10]

აუსულ (ლშხ., ჩოლ.) „ბოროტი, ავი“ < ქართ. ავ-სულ-ი „ავი სული, ეშმაკი, კუდიანი, მავნე“ (შდრ. ზს., ქს. გუეფ)

აუტომობილ (ზს.)/**ანტენებილ**/**ანტონობილ**/**ანტომობილ** (ბქ.) < ქართ. ავტომობილ-ი (< ფრანგ. **Automobile**) „ადამიანთა გადასაყვანი (მსუბუქი) ან ტვირთის გადასატანი (სატვირთო) მანქანა, რომელიც შიგაწვის ძრავით მოძრაობს ურელსო გზებზე“

აუშრაჲ/**აუშარაჲ** (ბზ.)/**აუშერა**/ **აუშერა** (ბქ.)/**აუშარა** (ბქ., ლშხ.)/**აუშარაჲ** (ჩოლ.)/**აფშარაჲ** (ლშხ.)/**აუშარაჳ** (ლნტ.)/ **აუშარაჲ**/**ჰაფშარა** (უშგ.) < ქართ. ავშარა „ულაგმო აღვირი“

აუცილებელ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. აუცილებელ-ი „რასაც გვერდს ვერ აუვლიან, გარდაუვალი“

აუცილებლობ (ზს., ჩოლ.) < ქართ.

აუცილებლობა „აუცილებლის თვისება, – გარდაუვალობა“

აუჯრა (ლშხ.) „სამუშაო იარაღები“ < ქართ. ავეჯ-ეულ-ობ-ა „იგივეა, რაც ავეჯი“

აფრაი (ჩოლ.) „დირეს შემაკავებელი სქელი ფიცარი“ *დარგ.* < ქართ. აფრა „ფიცრული სახლის კედელში ვერტიკალურად დაყენებული სქელი ფიცარი, ორივე მხრიდან გრძლად ამოღარული“

აფრასიონ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. აფრასიონ-ი (< სპარს. **afrazion** „მრისხანე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აფსასდ (ბზ.)/**აფსათ/აფხზათ** (ბქ.)/ **აფსათ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აფსატ** (ლნტ.) 1. „გარეულ ნადირთა ღმერთი“, 2. ქს. „მონადირე; მარჯვე, მამაცი, მოხდენილი, ყოჩაღი“ < აფხაზ. **аамҕстәа/ӡамстәа** „თავადი“

აფშარა (ლხმ.) „ერთგვარი ხის ჭურჭელი“ < ზან. (მეგრ.) აფშარა „ხის ერთგვარი ჭურჭელი, რომელსაც ხმარობენ ყველის ჩასაწყობად ან მაწვნის დასაყენებლად“

აფხაზურაი/აფხაზურაი (ბზ.)/**აფხაზურ** (ლშხ.) „ერთგვარი მცენარე“ *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) აფხაზურა „სამტატა, რომელიც ცნობილია კოლხიდის გვირილას სახელით“

აფხზეთ (ბზ.)/**აფხზეთ** (ბქ.)/ **აფხაზეთ** (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. აფხაზეთ-ი „საქართველოს ისტორიული სამთავრო“

აფხნეგ (ზს.)/**აფხნიკ** (ლშხ.)/**აფხაზნიკ** (ლნტ.) < ქართ. ამხანაგ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „თანასწორი“, შდრ. ხევს. ამხანიგ-ი (შდრ. ბქ. ლუხუ)

აქიმობ (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აქიმ-ობ-ა (< თურქ. **hekim/ḥakīm** < არაბ.-სპარს.) „აქიმის საქმიანობა, – ექიმობა“, შდრ. ჭან. ჰექიმი

აქსენტი (ბზ., ლნტ.)/**აჳქსენტი** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ავქსენტ-ი (< ბერძ. **ἀυξέντιος** „ზრდადი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აღაბ (ზს., ქს.)/**აღაბ** (ზს., ლნტ.) „ყველიერი“ *რელიგ.* < ქართ. ა-ღ-ებ-ა „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

აღაპ (ლშხ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. აღაპ-ი (< ბერძ. **αγαπος** „სიყვარული“) „რიტუალი მიცვალებულის სახელზე; ლოცვა და პურის ჭამა მიცვალებულის მოსახსენიებლად, – ქელეხი“

აღათი (ზს.)/**აღათი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. აღათ-ი (< ბერძ. **ἀγάθη/ἀκάτης** „კარგი; კეთილი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

აღბიერ (ზს., ქს.)/**აღბიერ** (ბზ.) „ყველიერი“ *რელიგ.* < ქართ. აღ-ებ-ა „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

აღლიშ (ბზ.)/**ანღლიშ** (ლშხ.)/**იაღლიშ** (ჩოლ.) „თაღლითი, მატყუარა, ქვეშქვეშა“< ქართ. იაღლიშ-ი (< თურქ. **yanlış**) „შეცდომა“ (შდრ. ზს. ქჳინმეყჳლე; ბზ. მუჰმშნი; ბქ. ჩუქაქაშ; ბქ. მუჰუ; ლშხ. ჩოღლოთ; ლშხ. ქასანიკ; ჩოლ. ჯოღმეთ)

აღმასკომ (ზს., ქს.) < ქართ. აღმასკომ-ი „აღმასრულებელი კომიტეტი“

აღმოსაულეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ **აღმოსაულეთ** (ბქ.)/**ამოსაულეთ** (ლნტ.) < ქართ. აღმოსავლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, საიდანაც მზე ამოდის“

აყალმაყალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აყალმაყალ-ი „დავა, ჩხუბი, დავიდარაბა, აურზაური, ალიაქოთი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ყარყაშ, ლშხ., ჩოლ. ყარყაშ; ზს. რიჭი-რაჭა; ზს. მიჰმშნ, ლშხ. მიმან; ბქ. ტიმტეუა)

აშარ (ლხმ.) < ქართ. აშარ-ი „კაპასი, ანჩხლი“ (ბზ. ფგლჳნშა, ბქ. ფგლჳნშ; ქს. უკაფ; ბქ. ფხულელაჳ)

აშენებილ (ლნტ.) < ქართ. აშენებულ-ი „აგებული“ (შდრ. ზს., ქს. ლგგე, ლნტ. ნაგამ)

აშთარაღად/აშთარაღდ/აშთარაღ[ა]დ (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. აშკარად „ცხადად, ნათლად, დაუფარავად“ (შდრ. ბზ. ჟღაურდ, ბქ, მეჟღრად; ბქ. უ̈შხდ; ლშხ. ყადავათდ)

აშორს (ლშხ.) 1. „[ღმერთმა] აშოროს, დაიფაროს“, 2. „[ღმერთმა] იცოდეს, უწყოდეს“ < ქართ. აშოროს (/აშორო/აშა < არაბ. ჰაშა „არამც და არამც, არასოდეს; უარყოფა) „ძველ ქართულ სასამართლო პროცესში ბრალდებულის მიერ ბრალდების ანდა მოპასუხის მიერ სასარჩელო მოთხოვნის ხელაღებით უარყოფა“[11]

აჩკ̈არ (ბქ.) < ქართ. აჩკ-ებ-ი (< აჩკ-ი < რუს. **Очки**) „სათვალე[ებ]ი“

აცხ[ა]! (ლშხ., უშგ.) *შორისდ.* < ქართ. აცხა! „შეძახილი კატის გასაგდებად“ (შდრ. ბქ. **ცგცხ!**)

ახალგაზრდა (ზს., ქს.)/**ახალგაზდა** (ჩოლ.) < ქართ. ახალგაზრდა „მოზარდი ადამიანი, რომელიც მომწიფების ასაკში შედის; ჭაბუკი, ყმაწვილი კაცი; მოზარდი, ნორჩი“

ახალთეს/ახალთესლ (ლშხ., ჩოლ.) „ფხიანი პური, გაზაფხულზე ნათესი“ *ბოტ.* < ქართ. ახალთესლ-ი „გაზაფხულის მარცვლეული, უპირატესად ქერი“

ახალუხ (ზს., ქს.) < ქართ. ახალუხ-ი „წელში გამოყვანილი (ნაოჭასხმული ან ჩაქებდაყრილი) ჩასაცმელი მამაკაცისა, წელამდე სარჩულდადებული“

ახალშენ (ზს.)/**ახგლშენ** (ლშხ.) „უბანი (ზედმიწ. – **ახალშენ-ი**) *ტოპ.* < ქართ. ახალ-შენ-ი „ახლად გაშენებული, დასახლებული პუნქტი, – ახალსოფელი“

ახო (ლნტ.) „სახნავი (ზედმიწ. – **ახო**) *ტოპ.* < ქართ. ახო „საყანედ გაკაფული ტყე, – ნატყევარი

ახოტნიკ (ზს., ქს.) < ქართ. ახოტნიკ-ი (< რუს. **Охотник**) „მონადირე“ (შდრ. ბზ., ლნტ. მეთხუ̈ჯარ, ბქ. მეთხუ̈ჯარ, ლშხ., ჩოლ. მეთხუ̈ჯარ)

აჯაფსანდალ (ზს., ქს.) < ქართ. აჯაფსანდალ-ი (< აზერ. **əcəbsəndəl** < თურქ.) „პომიდვრის, ბადრიჯნისა და კარტოფილისაგან მომზადებული შეჭამანდი“ (შდრ. ბქ. ჯიმურთხა)

აჯილღ (ბზ., ჩოლ.)/**აჯგლაღ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. აჯილღა „დაუკოდავი ულაყი ცხენი“

Ა̈

Ა̈ბიდა (ზს.)/**აბიდა** (ჩოლ.) „შეურაცხყოფა“ < რუს. **обида** „წყენა, შეურაცხყოფა“

Ა̈ბრეგ/აბრეგ (ზს.)/**ამბრეგ(ბქ.)/აბრაგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აბრა̈გ** (ლნტ.) < ქართ. აბრაგ-ი (< ოს. **abyræg/abæræg**, შდრ. საშ. ირან. და ფალ. ***āparak, āpartan** „ძარცვა“, **āpar** „ძარცვა, ტაცება, ქურდობა“, ახ. სპარს. **āvāra** „ავარა“, **āvār** „ნადავლი, ნაძარცვი, ალაფი“ და, აგრეთვე, ირან. **abra** „ღრუბელი“ და ოს. **arv** „ცა“) „ყაჩაღი, აბრაგი, პარტიზანი“

Ა̈ბრეგობ/აბრეგობ (ზს.) < ქართ. აბრაგ-ობ-ა (< ოს. **abyræg/abæræg** „ყაჩაღი, პარტიზანი“, შდრ. საშ. ირან. და ფალ. ***āparak, āpartan** „ძარცვა“, **āpar** „ძარცვა, ტაცება, ქურდობა“, ახ. სპარს. **āvāra** „ავარა“, **āvār** „ნადავლი, ნაძარცვი, ალაფი“ და, აგრეთვე, ირან. **abra** „ღრუბელი“ და ოს. **arv** „ცა“) „ყაჩაღობა“

Ა̈გი (ზს., ლნტ.)/**აგი** (ლშხ., ჩოლ.) „შინ“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **ārak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „იგივეა, რაც ადგილი“, იხ. **არგილ**

Ა̈გ-იშ-არ (ბზ.)/**აგ-იშ-Ა̈რ** (ბქ., ლნტ.)/**აგ-იშ-არ-[ალ]** (ლშხ., ჩოლ.) „შინაურე-

ბი, ოჯახის წევრები (ზედმიწ. – *ალაგ-ის-ებ-ი)“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **ārak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „იგივეა, რაც ადგილი“ (შდრ. ბქ. ქორშარ)

ბდგილ (ზს., ლნტ.)/**ადგილ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ტყუეფ**)

ბდგილკომ (ზს.) < ქართ. ადგილკომ-ი „პირველადი პროფკავშირული ორგანიზაციის კომიტეტი“

ბდგილ-მამულ (ზს., ლნტ.)/**ადგილ-მამულ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ადგილ-მამულ-ი „ამა თუ იმ პირისა თუ მოსახლეობის კუთვნილი მიწა-წყალი“

ბდილარ (ზს.)/**ადილარ** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ადილარ-ი (< სავარაუდოდ არაბ. **adil** „სამართლიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბდრეს (ბქ.)/**ადრეზ** (ლნტ., ლხმ.)/**ადრეს** (უშგ.) „მისამართი“ < ქართ. ადრეს-ი (< რუს. **Адрес** < ფრანგ. **adresse**) „მისამართი“

ბდუილ (ზს.)/**ჰბდუილ** (ბზ., ლხმ.)/**ადუილ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰადუილ** (უშგ.) < ქართ. ადვილ-ი „იოლი, მარტივი, უბრალო“ (შდრ. ზს. **ჰბში**, უშგ. **ჰაში** „მსუბუქი“; უშგ. **ჰალალ**)

ბდუილდ (ზს.)/**ჰბდუილდ** (ბზ., ლხმ.)/**ადუილ{რლ}დ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჰადუილდ** (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ადვილ-ად „იოლად, მარტივად, უბრალოდ“ (შდრ. ზს. **ჰბშიდ**, უშგ. **ჰაშიდ** „მსუბუქი“; უშგ. **ჰალალდ**)

ბთისთაუ (ბზ.)/**ათისთაუ** (ბქ.)/**ბთისთბუ/ათისთბუ** (ლნტ.)/**ათიშთბუ** (ლხმ.) < ქართ. ათისთავ-ი 1. „მუშათა მცირე ჯგუფის ზემდგომი“, 2. *ძვ.* „სოფლის ცალკე უბნის არჩეული ხელმძღვანელი XX ს.-ის დასაწყისში; სოფლად მამასახლისი“

ბლექსანდრე (ზს., ლნტ.)/**ალექსანდრე** (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალექსანდრე (< ბერძ. **ἀλέξανδρος** „მამაცი მცველი“, „მცველი ვაჟკაცი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბლექსანდროულ (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ალექსანდროულ-ი „ქვემორაჭული შავყურძნიანი ვაზის ჯიში“

ბლექსი (ზს.)/**ალექსი** (ბზ., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალექს-ი < ალექსანდრე (< ბერძ. **ἀλέξανδρος** „მამაცი მცველი“, „მცველი ვაჟკაცი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ბლექსანდრე**

ბლიგოტე (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ალიგოტე (< ფრანგ. **aligoté**) „ფრანგული თეთრყურძნიანი ვაზის საღვინე ჯიში“

ბლიმურზა (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ალიმურზა < ქართ. ალ-ი (< არაბ. **ali** „მაღალი, კეთილშობილი“) და მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელები“

ბლიოშა (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ალიოშა (< უკრ. **Альоша**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბმერიკა (ბქ.)/**ამერიკაი** (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ამერიკა (< ინგლ. **Americas**) „ამერიკის შეერთებული შტატები“

ბმფერ (ლხმ.) „ყოჩაღ“ *შორისდ.* < ქართ. ამფერ „აფერუმ! ყოჩაღ! ასე!“

ბნგეთ/გბნგეთ (ლხმ.) „განგებ“ *ზმნის.* < ზან. (მეგრ.) განგეთ{ე} „განგებ, განზრახ“

ბნგინა (ბქ.) < ქართ. ანგინა (< ლათ. **angina** „ხუთვა, ხრჩობა“) „ანთებითი დაავადება, რომლისთვისაც დამახასიათებელია მოჭერითი ტკივილი ან ხუთვა“

ბნგლიჩანწრ (ბქ.) < ქართ. ანგლიჩანები (< რუს. **Англичанин** „ინგლისელი“) „ინგლისელები“

ბნგ[უ]ლეზ/ბნგლრზ (ბზ., ლნტ.)/**ანგლეზუ/ანგლრზუ** (ბზ.)/**ბნგლეზ** (ბქ.)/

ანგლოზ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ანგულეჯ/ ანგელოზ (ლნტ.)/ანგულეზ (ჩოლ., უშგ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ანგელოზ-ი (< ბერძ. **ἄγγελος** „მიკრიკი, მაცნე; მოციქული, მოამბე ანუ მაუწყებელი“) 1. „უსხეულო არსება, რომელიც ღვთის მოციქულად არის წარმოდგენილი“, 2. *გადატ.* „სიკეთის, სილამაზის, სიმშვიდის, სინაზის განსახიერება“

ანთიმოზ (ზს.)/ანთიმოზ (ლნტ.)/ანთი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ანთიმოზ-ი (< ბერძ. **ἀντίμωση** „ყვავილოვანი“, „აყვავებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ანიგებას (ბზ.)/ანიგებს (ბქ.)/ალიგებს (უშგ.) „იქნებ; შეიძლება“ *ნაწ.* < ქართ. ან-ეგებ-ის „იქნებ; შესაძლოა“, შდრ. გურ. ანაგებ-ათ „არანაირად“ (შდრ. ზს. სერთხი; ბზ. ნრთაუ; ჩოლ. აბღა), იხ. არიგებს

აეროპლან/ჰაეროპლან (ბქ.) < ქართ. აეროპლან-ი (< ბერძ. **ἀήρ** „ჰაერი“ და ლათ. **πλάνος** „ხეტიალი; სიბრტყე“, **ἀερόπλανος** „ჰაერში/ცაში ხეტიალი“) „თვითმფრინავი“

აპეკუნ (ბქ.) „მხრუნველი“ < ქართ. აპეკუნ-ი (< რუს. **опекун**) „მეურვე“

აპრილ (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ. – აპრილ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. აპრილ-ი (< ლათ. **aprilis**) „კალენდარული წლის მეოთხე თვე“

არგლ-იშ-არ (ბზ.) „შინაურები, ოჯახის წევრები (ზედმიწ. – *ალაგ-ის-ებ-ი)“ < ზან. (მეგრ.) არდგილ-ი < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (შდრ. ბქ. ქორშარ)

არე (ლნტ.) < ქართ. არე (< ლათ. **are/arealis** „სივრცე, მოედანი“) „იგივეა, რაც არეალი“

ართქუილ/ართქუილ/ართგუილ (ბზ.)/ერთგუილ (ზს., ლნტ.)/[ე]რდგუილ (ბქ.)/ერდგულ (ლშხ.)/ერდგუილ (ბქ., ლნტ.)/ერდგუილ (ლნტ., ჩოლ.)/ერთგულ (ჩოლ.) < ქართ. ერთგულ-ი „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალული, თავდადებული, საიმედო, სანდო“ (შდრ. ზს., ქს. ლეჯგირ)

არტილერია (ბქ.) < ქართ. არტილერია (< ფრანგ. **artillerie** „სახმელეთო ჯარების ერთ-ერთი უძველესი და ძირითადი გვარეობა, რომელიც შეიარაღებული ქვემეხებით...“) 1. „სხვადასხვა ყალიბის ცეცხლსასროლი იარაღი და საჭურველი ერთობლივად“, 2. „ჯარის ნაწილი, რომელიც ასეთი იარაღით მოქმედებს...“

არჩი (ბზ.)/არჩილ (ბქ.)/არჩილ (ქს.) *ანთრ.* < ქართ. არჩილ-ი (< ირან. **archil** „სწორი“, „წრფელი“, „მართალი“, „ნათელი“, „მადლმოსილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

არწიუ (ზს., ლნტ.)/არწიუ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. არწივ-ი (< სომხ. **arçiv**) „ყველაზე დიდი, ღონიერი, ნისკარტმოკაუჭებული მტაცებელი ფრინველი“

ასლან (ზს., ლნტ.)/ასლან (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ასლან-ი (< ძვ. თურქ. **arslan**-ისაგან „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“ ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აფთ (ბქ.), *შდრ.* ფალთა/ფლათ „რუსული, ფართეპირიანი ბრტყელი ნაჯახი“ < ქართ. აფთ-ი *ძვ.* „მახვილი ბრტყელი და ტარგრძელი“

აფთიაქ (ბქ., ლნტ.)/აფთიაქ (ბქ.)/აფთიაქ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აფთიაქ-ი (< ბერძ. **ἀποθήκη/apothḗkē** „საწყობი, საცავი“) „დაწესებულება, რომელიც წამლებს ამზადებს და ყიდის“

აფიცარ/აფიცერ (ბზ.)/აფიცერ (ბქ.)/ აფიცარ (ჩოლ.)/აფიცარ (ლხმ.) < ქართ. ოფიცერ-ი (< გერმ. **offizier** < ლათ. **officium** „თანამდებობა“) „მეთაურთა

შემადგენლობის პირი არმიასა, ავიაციასა და ფლოტში“

Აქლემ (ზს.)/**აქლემ** (ქს., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. აქლემ-ი „მაღალი ტანის მცოხნელი ცხოველი, ერთი ან ორი კუზის მქონე, ძალიან ამტანი (წყურვილისა, შიმშილისა და სიცხისა)“

Აცეტონ (ზს., ლნტ.)/**აცეტონ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აცეტონ-ი (< ლათ. **acetum** „ძმარი“) „ორგანული მომწამვლელი, უფერო სითხე“

Ჳ

Ჳი, გიდი (ლშხ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰაი, გიდ-ი! „განცვიფრების გამომხატველი შორისდებული“

ბ

ბაბა (ზს., ქს.) 1. „პაპა, ბაბუა“; „მოხუცი მამაკაცი“, 2. „მამა“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ბაბა/ბაბა-ი „მამა“, შდრ. მეგრ. ბაბა, ლაზ. ბაბა (ნ. მარი)

ბაბანიკ (ქს.) „ძვრა, განძრევა“[12] < ქართ. (გურ.) ბაბნიკ-ი „ერთ ადგილას ტკეპნა“

ბაბაყულ (ლხმ.) „ზღაპრის პერსონაჟი, დევის მსგავსი არსება, რომელიც დიდ ძალას ფლობდა“[13] < ქართ. ბაბაყულ-ი 1. „ფრინველი“, 2. „იგივეა, რაც ბაიყუში“

ბაბგიან (ჩოლ.)[14] 1. „დამდგარი წყალი“, 2. „მოხუცი მამაკაცი, რომელსაც არაფერი შეუძლია“ < ქართ. (გურ.) ბაბაგინ-ი „პირამდე სავსე ჭურჭელი, – ბაგესწორი“

ბაბსირიან/ბაპსირიან/ბაბსრიან (ბზ.)/**ბაბსგრიან** (ბქ.)/**ბაფსირიან** (ბქ., ლნტ.)/**ბაბსირიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაბსგრიან** (ჩოლ.) „ცისტიტით დაავადებული; ბუასილიანი/ბუასირიანი“ < ქართ. (რაჭ.) ბაბასილ-ი „ქათმის ერთგვარი ავადმყოფობა“, ინგ. ბაბასილ „ბუასილი“, ბავასირ-ი (საბა) < არაბ. **bavāsīr** (შდრ. სალიტ. ქართ. ბუასირი)

ბაბსირ/ბაპსირ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბაბსირ/ბაფსირ** (ბქ., ლნტ.)/**ბაპსირ** (ბქ.)/**ბაბსგირ** (ჩოლ.)/**ბაბსგ[რ]** (ლხმ.) 1. „ცისტიტი“, 2. „სისხლიანი ფაღარათი“ < ქართ. (რაჭ.) ბაბასილ-ი „ქათმის ერთგვარი ავადმყოფობა“, ინგ. ბაბასილ „ბუასილი“, ბავასირ-ი (საბა) < არაბ. **bavāsīr** (შდრ. სალიტ. ქართ. ბუასირი)

ბაბუშტელაჲ (ბზ.)/**ბაბუშტელაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაბუშტელაჳ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ბაბუშტელა/ბაბუშტელე „ონთქოფა, ონტკოფა“, შდრ. ასევე ლეჩხ., რაჭ. ბაბაშტელა

ბაგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბაგა „დაბმული საქონლისთვის საკვების ჩასაყრელი (წნული ან ფიცრული)“

ბაგირ (ზს.)/**ბაგირ/ბაგირ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბაგ-ირ-ი „მსხვილი თოკი“

ბაგრატ (ზს., ქს.)/**ბაგრატ** (ლნტ.)/**ბაგრატი** (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ბაგრატ-ი (< ძვ. სპარს. **bagadaṭa** „ღვთის ბოძებული“, „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბაგუნ (ლშხ.) < ქართ. ბაგუნ-ი 1. „რისამე (ხელის, ფეხის, ჯოხის...) ცემით გამოწვეული ხმაური; ბაგაბუგით ცემა“, 2. „ძლიერი ძგერა (გულისა)“, იხ. ლი-ბაგუნ-ე

ბაგუნედ (ჩოლ.) „მდარე, უხეში ქსოვილი“ < ქართ. ბაგვ-ი 1. „მატყლის სქელი წინდა თოვლში სასიარულოდ (იციან რაჭაში, იმერეთში)“, 2. „ნაბდის თბილი, ყელიანი ფეხსაცმელი“

ბაგუნდ/ბაგუნდი (ბზ.)/**ბაგუნდ** (ლშხ.)/**ბაგუნინდ** (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ბაგუნდ-ი „მდგნალი“ (შდრ. ბზ. **ბაგურა**, ბქ. **ბაგურა**; ქს. **ციცუნდრა**)

ბადაგ (ზს., ლნტ.)/**ბადაგ** (ლშხ., ჩოლ.) „ძლიერ ტკბილი“ < ქართ. ბადაგ-ი „ყურძნის წვენი (ტკბილი), შესანახად მოდუღებული“

ბადიაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/**ბადიაჲ** (უშგ.) „წყლის ჭურჭელი“ < ქართ. ბადია „ქუსლიანი დიდი ჯამი (უპირატესად – ლითონისა)“, კახ. „დიდი საწვნე ჯამი“

ბადრაგ (ბზ.) „თანამოზიარე“ < ახ. ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ბადრი (ზს., ქს.)/**ბაჲდრი** (ზს.)/**ბაჲდრ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბადრ-ი (< არაბ. **badri** „სავსე მთვარე“, გადატ. „სრულქმნილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბადრიჯან (ზს., ქს.)/**ბაჲტრიჯან/ პატრიჯან** (ბქ.) *მოტ.* < ქართ. ბადრიჯან-ი (< სპარს. **batenjan** რუს. ენის მეშვ.) „ერთწლოვანი ფართოფოთლებიანი ბოსტნეული მცენარე“

ბაზაჲრ (ზს., ლნტ.)/**ბაზარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაჲზაჲრ** (უშგ.) < ქართ. ბაზარ-ი (< სპარს. **bāzār** „საქონელი, სავაჭრო“) „სურსათ-სანოვაგისა და ფართო მოხმარების საგნებით ვაჭრობისათვის განკუთვნილი ადგილი (ჩვეულებისამებრ, მოედანი)...“

ბათმან (ჩოლ.) < ქართ. ბათმან-ი (< თურქ. < სამ. სპარს. **patmān**, ახ. სპარს. **paiman** „ზომა“) „მარცვლეულის (აგრეთვე – ფქვილის) საწყაო ერთეული, დაახლოებით ნახევარ ფუთამდე“

ბაიბურდ (ჩოლ.) „არაფრად ჩაგდება“ *ზმნის.* < ქართ. ბაიბურ-ად/ბაიბუად „ბაიბურად (ბაიბურში) არ აგდებს, არაფრად მიიჩნევს“

ბაიყუშ (ლშხ., ჩოლ.) „გულჩათხრობილი, ჩუმჩუმელა ადამიანი“ < ქართ. ბაიყუშ-ი *გადატ.* „უხეირო, უცხვირპირო; ვისაც სულ თავ-პირი ჩამოსტირის“

ბაკ[1] (ბზ.) < ქართ. ბაკ-ი „პირუტყვის შემოზღუდული სადგომი; სითხის მოსათავსებელი ჭურჭელი“

ბაკ[2] (ზს., ქს.) „ქვაბი“ < ქართ. ბაკ-ი (< რუს. **Бак**) „ავზი, ბაკი“

ბაკა (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ბაკა/ბააკა (< არაბ. **baḳa** „მუდმივი“, „მყარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბაკლაშკა (ბქ.) < ქართ. ბაკლაშკა (< რუს. **Баклажка**) „მათარა“

ბაკონარ (ჩოლ.) „ხის ლანჩებიანი ფეხსაცმელები“ < ქართ. (ლეჩხ.) ბაკონები „ხის ბალიშები“

ბალაგან (ბზ.) „ხის სახელდახელო ქოხი“ < ძვ. ქართ. ბალაგან-ი „სახელდახელო, დროებითი ნაგებობა თეატრალური და საცირკო სანახაობისათვის...“

ბალანგიარ/ბალანგარ (ჩოლ.) „ბრიყვი კაცი“ < ქართ. ბალანგარ-ი „ვინც არაფერს შეისმენს, – „კაცი მოუსმინარი“ (საბა), გურ. ბალანგარა-ჲ „უწესრიგო, უსუფთაო“

ბალახ-ბულახჩრა (ლშხ.) < ქართ. ბალახ-ბულახ-ი „ბალახეულობა“

ბალან (უშგ.) < ქართ. ბალან-ი 1. „ცხოველის ბეწვი“, 2. *გადატ.* „ადამი-

ანის თმა საზოგადოდ“

ბალაბ (ზს., ლნტ.)/**ბალახ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბალახ-ი (< სომხ. ***բալախ***) „მწვანეელეროიანი ერთწლოვანი (ან მრავალწლოვანი) მცენარე“ (შდრ. ზს. მელ{უ})

ბალთაჲ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბალთრაჲ** (ლშხ.) < ქართ. ბალთა „უსაჩხვლეტო შესაკრავი ან სამკაული სარტყლისა, ხმლისა, აგრეთვე ცხენის მოსართავებისა (უპირატესად – ლითონისა, აგრეთვე ძვლისა და რქისა), – უენო აბზინდა“

ბალკონ (ზს., ქს.)/**ბალკუენ** (ლნტ.) < ქართ. ბალკონ-ი (< ფრანგ. **balcon** რუს. ენის მეშვ.) „აივანი“

ბალუერ{დ} (ზს., ლშხ.)/**ბალაუერდ/ბალუარდ** (ბზ.)/**ბალაუერ** (ქს.)/**ბალაუერ** (ლნტ.) 1. ბზ. „ბალავარ-ი, საძირკველი“, 2. ბზ., ლხმ., ლშხ. „თახჩა, ნიში (კარის ან ფანჯრის თავზე, ქვითკირის კედელში)“ < ქართ. ბალავარ-ი/ბალავერ-ი 1. „საძირკვლის ქვანი დიდ-დიდნი“ (საბა). ||საერთოდ, საძირკველი, 2. „ასეთივე ლოდი კარ-სარკმლის თავზე წირთხლთა შესაკრავად, – გამირი“ (შდრ. ზს., ქს. **ხუნ**)

ბალქო (ქს.) „კარტი“ < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დასტა, – კარტი“

ბალღამ (ბზ.)/**ბალღამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ჩირქი, ჩირქნარევი სითხე“ < ქართ. ბალღამ-ი 1. „წყლულის, მუწუკის ჩირქოვანი სითხე“, 2. „ნარწყევი ნაღველი (ზაფრის აშლისას)“, 3. *გადატ.* „ღვარძლი, შხამი, გესლი“

ბალხიფერ/ბალხიფერ (უშგ.) < ქართ. ბალახ-ის-ფერ-ი „რაც ფერით ბალახს მოგვაგონებს, – მწვანე“ (შდრ. ბქ. მელიშფერ)

ბალხობ (ლშხ.) < ქართ. ბალახ-ობ-ა „ბალახის ძოვა“

ბალხრრა (ლშხ., ჩოლ.)/**ბალახორა** (ჩოლ.) < ქართ. ბალახეულ-ი „სხვადასხვა ბალახი, ბალახები“

ბალჳნგარ (უშგ.) „გოლიათი“ < ქართ. ბალანგარ-ი „ვინც არაფერს შეისმენს, – „ჯაცი მოუსმინარი“ (საბა), გურ. ბალანგარა „უწესრიგო, უსუფთაო“

ბამბაზია (ბქ.) < ქართ. ბამბაზია (< ფრანგ. **bombasin**) „ბამბის თბილი ქსოვილი; ფანელი“

ბამბაჲ/ბანბაჲ (ბზ.)/**ბამბაჲ** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**ბამბაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბანბაჲ** (უშგ.) < ქართ. ბამბა (< სპარს. **pamba**) „ტექნიკურ კულტურაში ფართოდ გავრცელებული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

ბამბუკ (ზს., ქს.) < ქართ. ბამბუკ-ი (< მალ. **bambu**) „ტროპიკული და სუბტროპიკული ქვეყნების მერქნიანი მცენარე (მარცვლოვანთა ოჯახისა)“

ბანდულაჲ (ლშხ.) < ქართ. ბანდულ-ი 1. „ლანჩადაწნული ფეხსაცმელი“ (საბა); „მთაში სასიარულო ქალამანი, რომელსაც ძირები წვრილი ღვედით აქვს მოწნული“, 2. იმერ. „ნაბდისაგან შეკერილი თბილი ფეხსაცმელი“

ბანტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბანტ-ი (< გერმ. **Band** „შესაკრავი“) „წყვილად გამოსკვნილ-გამოყულფული ლენტი, – ბაფთა“

ბანჭ (ქს.)/**ბანჭ** (ლნტ.) < ქართ. პაიჭ-ი „წვივზე წამოსაცმელი (ჩვეულებრივ, მასში არის ჩატანებული შარვლის ტოტი“, შდრ. ხევს. ბაჭიჭ-ი (შდრ. ზს. **ზგთჳრ**)

ბაპ (ზს., ქს.)/**პაპ** (ბქ.) „მღვდელი, სასულიერო პირი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ[15] (< ბერძ. ***παππας*** „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბაპობ (ზს., ქს.)/**პაპობ** (ბქ.) „მღვდლობა (ზედმიწ. – პაპ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.-

ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. *παππας* „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბაჟ (ზს., ქს./**ბაჟ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. ბაჟ-ი „სახელმწიფო გადასახადი“

ბაჟე (ზს., ქს.) < ქართ. ბაჟა „უმად შეკმაზული ნიგვზისა და ნივრის საწებელი“

ბარაბან (ზს., ქს.) < ქართ. ბარაბან-ი (< რუს. **барабан** „დოლი“) „ცილინდრის ფორმის დასარტყამი საკრავი, – დოლი“

ბარამბაჲ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ბარამბა „ჯარის საკეტი ხისა, ლურსმით მიჭედილი სარაზავი“, ლეჩხ., იმერ., გურ. ბარამბა-ი/ბარამბუა-ი

ბარაქ (ბზ., ქს.)/**ბარაქ** (ზს.)/**მარაქ**[16] (ბზ.) „ხვავი, ყუათი“ < ქართ. ბარაქა (< არაბ. **barak**) „ხვავრიელობა, დიდი გამოსავალი, დოვლათიანობა; დოვლათი“ (შდრ. ბქ. ძღუერ)

ბარაქელ (უშგ.) *შორისდ.* < ქართ. ბარაქალა (< არაბ. **barak**) „მოწონების, წაქეზების შემახილი, – ყოჩაღ! აფერუმ! ვაშა!“

ბარაქიან (ზს., ლნტ.)/**ბარქიან** (ბზ.)/**ბარაქიან**/**ბარქიან** (ლშხ., ჩოლ.) „დოვლათიანი“ < ქართ. ბარაქ-იან-ი (< ბარაქა < არაბ. **barak**) „ბარაქის მქონე, – ხვავრიელი, უხვი, დოვლათიანი“

ბარბალ (ბზ.) *რელიგ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. **Βαρβάρα**) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბალჳ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. **Βαρβάρα**) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბელდ (ბზ., ჩოლ.)/**ბარბელ** (ბქ.)/**ბარბოლდ** (ლშხ.) < ქართ. ბორბალ-ი „რკალისებური საგანი, რომელიც ბრუნავს ღერძის გარშემო და ამოძრავებს გადასაზიდ საშუალებებს (ეტლს, ვაგონს...) ანდა მანქანის მექანიზმებს“, შდრ. მეგრ. ბარბალი „ბორბალი“

ბარბლაშ მიდამ (უშგ.) „ეკლესიის მიდამო (ზედმიწ. – წმ. ბარბარე-[ს] მიდამო)“ < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. **Βαρβάρα**) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“ და სვან. **მიდამ** < ქართ. მიდამო „გარემო“

ბარბლაშ (ბზ., ლნტ.)/**ბარბულაშ**/**ბარბოლ** (ბქ.)/**ბარბლაშ** (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ბარბალ-ობ-ა (< ბარბარე < ბერძ. **Βαρβάρα**) „წმინდა ბარბალეს დღესასწაული 17 დეკემბერს“ „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბლაშიერ (ბზ.)/**ბარბლაშიერ** (ლშხ.) „ბარბალობის პერიოდი“ *რელიგ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. **Βαρβάρα**) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარდაბარ (ჩოლ.) „ბარიბარში“ *ზმნის.* < ქართ. ბარდაბარ „იგივეა, რაც ბარიბარ“

ბარდან (ზს., ქს.)/**ბარდან** (უშგ.) „ქსოვილი“ < ქართ. ფართალ-ი „საფეიქრო ნაწარმი, – მანუფაქტურა“

ბარდაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ბარდა „ერთწლოვანი პარკოსანი კულტურული მცენარე“

ბარდიკუ (ბზ.)/**ბადრიკუ** (უშგ.) < ქართ. პატრუქ-ი (< ფალ. **patrōk** „სანთელი“) „დაგრეხილი ბამბის ძაფი, ჩვარი ან საგანგებოდ დამზადებული ქსოვილის ნაჭერი ლამპაში, ჭრაქში, სანთელში, ნავთქურაში და მისთ.; გამოიყენება

წვისათვის და განათებისათვის“

ბარემ (ზს.)/**ბარემს** (ლშხ.)/**ბარემ** (ლნტ.)/**ბარემც** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ბარე[მ] „მაშ; რაც არის, არის“

ბარქაშ/ბარქაშ (უშგ.) < ქართ. ბარქაშ-ი „მოღრმო თეფში“ (საბა). || „პატარა გობი“

ბარქშილაშ (გზ.) „წყარო (ზედმიწ. – *ბარქაშ-უკ-ებ-ი) *ტოპ.* < ქართ. ბარქაშ-ი „მოღრმო თეფში“ (საბა). || „პატარა გობი“

ბარღეთ[აშ] (ჩოლ.) „ბარემ, თითქმის“ *ზმნის.* < ქართ. ბარეღამ „იგივეა, რაც ბარემღა“

ბარჩხალაი (ჩოლ.) „გატოტვილი“ < ქართ. ბარჩხალა „ხის, მცენარის ფართოდ გაშლილი, გაბარჯღული ტოტები, ღეროები“

ბარძიმ (ზს., ქს.)/**ბარძიმ** (ზს., ლნტ.) 1. „ბარძიმი“, 2. „შხამი, საწამლავი“, 3. *ბქ. გადატ.* „გესლიანი (ადამიანი)“ < ძვ. ქართ. ბარძ/ზიმ-ი (< ფალ. **barzīn /*barz-in** „მაღალი ჭურჭელი“) „საეკლესიო ფეხიანი ჭურჭელი ვერცხლისა (ან სხვა ძვირფასი ლითონისა) განკუთვნილი ზიარებისათვის“

ბარხატ (ზს., ქს.)/**ბარხაშ** (ბქ.) < ქართ. ბარხატ-ი < რუს. **бархат** „ხავერდი“

ბარგმბა (ბქ.)/**ბარამბა[ი]** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „კარის საკეტი“, 2. ლშხ. „სათამაშო ხის ჯოხი, – საბზრიალებელი“ < ქართ. ბარამბა 1. „ორკაპა ხის ჯოხი; იხმარება ღომის, ლობიოს... ამოსაზელად“, 2. „კარის საკეტი ხისა, ლურსმით მიჭედილი სარაზავი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ., გურ. ბარამბა-ი/ბარამბუა-ი

ბასკა (ზს., ქს.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ბასკა „ყავარზე დაჭედებული გათლილი ლატანი“

ბატიბუტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატიბუტ-ი „მოხალული წვნიკი სიმინდი, კანდახეთქილი და თეთრად გულგადაშლილი“

ბატონ (ზს., ქს.)/**ბატუნ** (ლნტ.) < ქართ. ბატონ-ი (< ლათ. **patronus** „მფარველი“) „პრივილეგირებული წოდების წარმომადგენელი ბატონყმობის დროს, მიწისა და ყმების მეპატრონე, – მებატონე, მემამულე; მმართველი, მბრძანებელი...“

ბატონ-აშ (ზს., ლნტ.)/**ბატონ-არ** (ქს., უშგ.) *ეთნ.* < ქართ. ბატონ-ებ-ი „ბავშვთა გადამდებ (მოარულ) ავადმყოფობათა (წითელა, ქუნთრუშა, ყვავილი, ყივანახველა...) კრებსითი სახელი“

ბატონობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატონობ-ა „ბატონ[ებ]ის არსებობის დრო; უფროსობა, მეთაურობა...“

ბატონყმობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატონყმ-ობ-ა „სოციალური წყობილება, რომლის დროსაც ყმა (გლეხი) და მთელი მისი ქონება ბატონის (მემამულის) ხელში იყო, ბატონის საკუთრებას წარმოადგენდა“

ბატსენ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბატა-სინ-ი „ზღვის იხვი“

ბაქან[1] (ბქ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ბაქან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ბაქან-ი

ბაქან[2] (ზს., ქს.) „ხე-ტყის წარმოების ადგილი“ < ქართ. ბაქან-ი „მოსწორებულ-მოვაკებული ადგილი...“

ბაქაი/ბაქარაი (გზ.)/**ბაქარაშ** (ბქ.)/**ბაქიელაი** (ჩოლ.) < ქართ. ბაქ-ია „მკვეხარა, ტრაბახა“ (შდრ. გზ., ჩოლ. ფაშუდიელაი, ბქ. ფაშუდელაშ)

ბალ[1] (ზს., ქს.)/**ბაშ** (ლნტ.) < ქართ. ბალ-ი (< სპარს. **bay** „ბაღი“) „საბავშვო ბაღი, სასწავლო- აღმზრდელობითი დაწესებულება სკოლამდელი ასაკის ბავშვთათვის“ (შდრ. ზს. ლაბილ, ლშხ. ლახილ, ჩოლ. ლეხილა „სახილე, ხილ-

ნარი, ბაღი“)

ბაღ[2] (ზს., ქს.)/**ბაღ** (ლნტ.) < ქართ. ბაღ-ი (< სპარს. **bay** „ბაღი“) 1. „შემოკავებული მიწის ნაკვეთი, სადაც საგანგებოდ არის დარგული ხეხილი, ბუჩქები, ყვავილები“ (შდრ. ზს. ლაბილ, ლშხ. ლახილ, ჩოლ. ლეხილა „სახილე, ხილნარი, ბაღი“)

ბაღათურ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბაღათურ-ი (< თურქ. **Baadur** „გმირი, გოლიათი, მამაცი, რაინდი“ < მონღ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბაღანა (ჩოლ.) < ქართ. ბაღანა „ბალღი, ბავშვი“

ბაღდაუან (ჩოლ.) „ფართოყვავილებიანი ქსოვილი“ < ქართ. ბაღდად-ი 1. „აბრეშუმის ოთხკუთხედი მანდილი, სახეებიანი (ჩეულებისამებრ, ლეჩაქზე მოსახვევი)“, 2. „აბრეშუმის დიდი ხელსახოცი მამაკაცისა (იცოდნენ ძველად)“, 3. მეწამული ფერის, ოთხკუთხა აბრეშუმის ქსოვილის ნაჭერი, რომელიც ზიარების დროს მნათეს უჭირავს მაზიარებლის ნიკაპთან. გამოიყენება ქრისტეს წმინდა სისხლისა და წმინდა ხორცის შემთხვევით ძირს დავარდნისაგან დასაცავად, ასევე სტიქაროსნის მიერ ზიარების შემდეგ მაზიარებლის ბაგეს მოსაწმენდად“, შდრ. ლეჩხ. ბაღდავან-ი „კარგად მოვლილი ბაღ-ვენახი, გამორჩეულად ლამაზი ადგილი“ (შდრ. ბქ. **ტაშდარა**)

ბაღნ-ილ (ლნტ.) „პატარა ბავშვი (ზედმიწ. – ბაღნ-უკა)“ < ქართ. ბაღანა „ბალღი, ბავშვი“

ბაღუაჩ (ბზ.)/**ბაღუაჩ** (ჩოლ.) 1. ბზ. „მდიდარი ოჯახი“, 2. ჩოლ. „საკუთარ თავზე დიდი წარმოდგენის ადამიანი“ *გადატ.* < ქართ. ბლაღოჩინ-ი (< რუს. **благочинный** „წესიერი“) „მღვდელი, რომელიც განაგებდა რამდენიმე სამრევლოს საეკლესიო საქმეებს“, იხ. **ლალუაჩინ**

ბაყაყ (ქს.)/**ბაყაყ**/**ბაყაყ** (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბაყაყ-ი „ცივსისხლიანი ცხოველი წყალ-ხმელეთისა“ (შდრ. ზს. **ამფხუ**)

ბაყბაყ (ზს., ლნტ.)/**ბაყბაყ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აყბაყ** (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი დევი“ < ქართ. ბაყბაყ-ი „ბოხი, უშნო ხმა. || ასეთი ხმით ლაპარაკი“, იხ. **ბაყბაყდაუ და დაუ აყბაყ**

ბაყბაყდაუ (ბზ.)/**ბაყბაყდაუ**/ **დაუ-მაყმაყ** (ბქ.) < ქართ. ბაყბაყ-დევ-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. **დაუ აყბაყ**/**დაუ მაყმაყ**

ბაშლყ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ბაშლაყ** (ლშხ.)/**ბაშლოყ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ბაშლაყ-ი/**ბაშლიყ-ი**, მოხ. **ბაშლუყ-ი**, აჭარ. **ბაშლუღ-ი** (< თურქ. **başlik** „თავსაბურავი“) „ყაბალახი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბაშლაყვ-ი/**ბაშლაყ-უ**/**ბაშილაყ-ი**/**ბაშლაყ-გ**/**ბაშლაყ-ი**/**ბაშიაყ-უ**, ზან. (ლაზ.) ბაშლ-უ/**ბაშლუღ-ი**

ბაჩა (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბაჩა „საზოგადოდ ცხენის ეპითეტი“

ბაწ (ჩოლ.) < ქართ. ბაწარ-ი „სხვილი ღაზლი ქალამნისა“ (საბა), „მკედის უსხოთა და გრძელთა (საბელთა) ეწოდების ხეზი, ხეზისა უსხოსა – ბაწარი“, „წვრილი თოკი“

ბაჭაჭყ/**ბჭაჭყ**/**პაჭაჭყ** (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი“ < ქართ. ბაჭაჭყ-ან-ა, ბაჭაჭყ-[ებ]-ი „წვრილი ბავშვები, – ბასარსხლები“

ბახ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ.) ბახ-ი „უვარგისი ცხენი“

ბახსან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ბახსან** (ბზ., ლნტ.) *ტოპ.* < ბაქსან-ი (< რუს. **Баксан**) „ქალაქი ყაბარდო-ბალყარეთში“

ბაგირ (ზს., ლნტ.)/**ბაგირ** (ლშხ.)/ **ბაგირ** (ჩოლ.) < ქართ. ბაგირ-ი „მსხვილი (დაგრეხილი) თოკი“

ბად (ზს., ლნტ.)/**ბად** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ბადე“, 2. ბქ., ქს. „ბადექონი“, 3. ბქ., ლნტ. „არამჭიდრო ქსოვილი“, 4. ლშხ. „ბუდე“ < ძვ. ქართ. ბადე „სათრომელი“, „კანკელი“, „სანადირო ბადე; ღობე“, ახ. ქართ. 1. „ძაფის (თოკის, მავთულის...) გამოყენებით ფარჩხატად ნაქსოვი (სხვადასხვა დანიშნულებისა“, 2. „თევზის (აგრეთვე – ფრინველის) საჭერი მოწყობილობა, ბადედ ნაქსოვი...“

ბადი (ბზ.)/**ბადიქონ** (ლშხ.) < ქართ. ბადე-ქონ-ი „ქონის ფენა (ბადე), რომელიც მუცლის არეში შიგნეულზეა შემოვლებული“ (შდრ. ზს., ქს. ღვესე, ბზ. ღუასე, უშგ. ღუშე, ფარ. ღოსე, ლხმ. ღესე, ლშხ. **ბადიღუესე**)

ბათინკ (ზს., ლნტ.)/**ბათინკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბატინკ** (ჩოლ.) < ქართ. ბათინკა (< რუს. **Ботинка** „ყელიანი ფეხსაცმელი, ბოტი, შუზი“) „მაღალყელიანი ფეხსაცმელი, ჩვეულებისამებრ – თასმებით შესაკრავი)“

ბალინცა (ბზ.)/**ბალნიცა** (ბქ.)/**ბალნიცა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბალნიცა (< რუს. **Больница**) „საავადმყოფო“

ბალიშ (ზს., ლნტ.)/**ბალიშ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბალიშ-ი (< სპარს. **bališ**) „ბუმბულით ან სხვა რბილი მასალით გავსებული თავქვეშ სადები (ჩვეულებისამებრ, ოთხკუთხა ფორმისა)“, შდრ. ბქ. [ჳ]ოთილ

ბან[1] (ლნტ.) „ბანი; უბანი“ < ქართ. ბან-ი „დატკეპნილი მიწის სწორი (ბრტყელი) სახურავი სახლისა თუ სხვა ნაგებობისა (ოდნავ უკან დაქანებული)“

ბან[2] (ზს., ლნტ.)/**ბან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბან-ი „ხმის შეწყობა“ (საბა), „ხმა, რომელიც ეწყობა სიმღერას (გავრცელებული გაგებით – დაბალი, ბოხი ხმა)“

ბანგ (ზს., ლნტ.)/**ბანგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბანგ-ი (< სპარს. **bang** „ჰაშიში“) „გამაბრუებელი, ძილის მომგვრელი წამალი“

ბანკ (ზს., ლნტ.)/**ბანკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბანკ-ი (< ფრანგ. **banque**) „მსხვილი ფინანსური დაწესებულება, სადაც ხდება ფულადი სახსრების თავმოყრა, მისი წარმართვა მიმოქცევაში, საკრედიტო ოპერაციები და სხვ.“

ბაჲ (ზს.),„მდიდარი, შეძლებული“ *გადატ.* < ქართ. ბეი (< თურქ. **bej/beg** „ბატონი“) „ძველი თურქული ტიტული, ბატონი, უმაღლესი ოფიცრისა და მოხელის ტიტული“

ბაჲა (ბზ.)/**ბაჲა** (ლშხ., ჩოლ.) „ბზობა“ *რელიგ.* < ქართ. ბაია *ბოტ.* „დანაკვთულფოთლებიანი და ყვითელყვავილებიანი ბალახი“, შდრ. ძვ. ქართ. ბაია, ბაჲა „ფინიკი“

ბაჲრაბ (ზს.)/**ბაჲრაბ**/**ბაირაბ** (ზს., ლნტ.)/**ბაჲრახ**/**ბაირახ** (ლშხ.) < ქართ. ბაირაღ-ი (< სპარს. **bayrāḳ**) 1. „იგივეა, რაც დროშა“, 2. *ეკლ.* „ეკლესიის წმინდა დროშა, რომელზეც ქრისტე, ანგელოზები ან წმინდანია გამოხატული და რომელიც გამოიყენება დიდ საეკლესიო დღესასწაულებზე ჯვრით მსვლელობის დროს; ის აღნიშნავს მართლმადიდებლობის ამ ქვეყანაზე გამარჯვებას“

ბარ[1] (ზს., ლნტ.)/**ბარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბარ-ი (< სპარს. **barū, bār, pār**) „ბრტყელი წვერმახვილი რკინის იარაღი, ხის ტარზე დაგებული (მიწის ჩასაჭრელ-გადასაბრუნებლად ან სათხრელად)“

ბარ[2] (ზს., ლნტ.)/**ბარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ბარ-ი (< არაბ.-სპარს. **bār**) „დაბლობი, ვაკიანი ადგილი, ჩვეულებისამებრ – დასახლებული და სახნავ-მიწებიანი“

ბარგ[1] (ზს., ლნტ.)/**ბარგ** (ლშხ., ჩოლ.) „ნადირის (ჯიხვი, არჩვი) ჯგუფი“ <

ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოძრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ[2] (ზს., ლნტ.)/**ბარგ** (ლშხ.) *გადატ.* „მოკეთე, ახლო ნათესავი გვარში“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოძრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ[3] (ზს., ლნტ.)/**ბარგ** (ლშხ.) „ნივთები, ბარგიბარხანა“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოძრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ-ნა-ბარგ (ზს.) „ბარგიბარხანა (ზედმიწ. – "ბარგ-ი-ნა-ბარგ-ი)“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოძრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარდ (ზს., ლნტ.)/**ბარდ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბარდ-ი „ხვიარა მცენარის ღერო“

ბარიტ[1] (ლხმ.) < ქართ. ბარიტ-ი (< ბერძ. **barys** „მძიმე“) „მინერალი, ბარიუმის ბუნებრივი სულფატი“

ბარიტ[2]/**ბარიტ** (ლხმ.) „კარიერი; ადგილი, სადაც ბარიტის საწარმო იყო“ *ტოპ.* < ქართ. ბარიტ-ი (< ბერძ. **βαρύς** „მძიმე“) „მინერალი, ბარიუმის ბუნებრივი სულფატი“

ბარკ (ბქ.) < ქართ. საბარკულ-ი „საწვივე აბჯარი“ (საბა), საბარკალ-ი „მოკლე ხმალი, ცხენზე დასაკრავი“ (საბა)

ბარობ (ზს.)/**ბარობ** (ლნტ.) „ადგილობრივ მკვიდრთა განმარტებით, ძველისძველი პერიოდი, როდესაც ზამთარი საერთოდ არ არსებობდა (ზედმიწ. – "ბარ-ობ-ა)“ < ქართ. ბარ-ი (< არაბ.-სპარს. **bār**) „ვაკე, დაბლობი“

ბასლი (ზს.) /**ბასილო** (ბქ.) /**ბასი** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ბასილ-ი (< ბერძ. **Βασίλειος** „მეფური, სამეფო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბასრ (ზს.)/**ბრას{ლი}** (ჩოლ.) 1. „მჭრელი; ფოლადი“, 2. *გადატ.* „მარჯვე, მოხერხებული“ < ქართ. ბასრ-ი „მეტად მჭრელი, მახვილი“

ბაწ (ბზ., ლნტ.)/**ბაწ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბატ-ი „მოზრდილი ფეხაკიანი ბოკვნისკარტა ფრინველი, გედზე მომცრო, – ღერღეტი“ (შდრ. ბზ. ღარღად, ბქ. ღარღად)

ბაწკ (ზს., ლნტ.)/**ბაწკ** (ლშხ., ჩოლ.) „მრგვლად შემწვარი გოჭი ან (იშვიათად) თიკანი“ < ქართ. ბატკ-ი 1. „ჩვილი თიკანი“ (საბა), 2. „შემოდგომაზე მოგებული საქონელი“

ბაწ (ზს.)/**ბაწ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტყუილი“ < ქართ. ბაქ-ი „კვეხნა, ტრაბახი; უხეირო ქადილი, მუქარა“

ბაწკ (ზს., ლნტ.)/**ბაწკ-ერ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაწკ/ბაწკ-ერ** (ჩოლ.) „ხიწვი; პატარა, წვრილი ბზარი, ნაპობი“ < ქართ. ბაწკ-ი „ხის გამხმარი წვრილი შტო“, იმერ. ბაწკვ-ი „წვრილი, სუსტი წნელის საბელი“, გურ. ბოწკ{ვ}-ი, აჭარ. ბაწკ-ი „მცენარის კვირტი“; ბაწკ-ი „სუსტი ძაფი“ (საბა), ქიზიყ. „დაძახული ან დაგრეხილი ძაფის ამოშლილი, ბუსუსივით წვრილი ძაფი“

ბაჯგ (ზს., ლნტ.)/**ბეჯგ** (ზს.)/**ბაჯგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბიჯგ-ი „რისამე გასამაგრებლად შესადგმელი ძელი, – ბოძი“

ბარტყ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბარტყ-ი „გარეული ფრინველის მართვე“

ბებუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ბებუთ-ი (< სპარს. **behbūd** „საომარი დანა“) „დიდი,

მოხრილი, უკეცი დანა“

ბებუ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბებურ „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ (შდრ. გვარი ბებურიშვილი)

ბეგარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბეგარა** (ქს.)/**ბეგარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაგარ** (უშგ.) „ბეგარა, გადასახადი“ < ახ. ქართ. ბეგარა, ძვ. ქართ. ბეგარ-ი (< სპარს. **bīgār/bīgārī**) „ხარკი; ნატურალური გამოსაღები“ (შდრ. ზს. **მაჴდა**)

ბეგი (ბქ., ჩოლ.)/**ბეგო** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეგ-ი (< თურქ. **beg/bej**) „ბატონი“) *ძვ.* „ფეოდალი, ბატონი, მემამულე (თურქებში, აზერბაიჯანელებში)“

ბედ[17] (ზს., ქს.) 1. ბქ. „ბედი“, 2. ბქ., ლნტ. „მიზეზი, ბრალი“, 3. ბქ. „კვება“ < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. **bäd**) „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, იღბალი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **ტარ**)

ბედაურ (ზს.)/**ბედაურ** (ბქ.)/**ბედაურ** (ლშხ.) < ქართ. ბედაურ-ი (< არაბ.-სპარს. **badavī/bedoū** „ბედუინური“) 1. „კარგი მარბენალი, წვივმაგარი ცხენი“, 2. *გადატ.* „ჯიშიანი, კარგი, სანაქებო“

ბედი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. **bäd**) „მამაკაცის მოფერებითი სახელი“

ბედ-იღბალ (ზს., ლნტ.)/**ბედ-იღბალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბედ-იღბალ-ი „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“ < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. **bäd**) „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, იღბალი“ და იღბალ-ი „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“

ბედნიერა/ბედნიერა (ლნტ.) „საზეიმო სიმღერა“ < ქართ. ბედნიერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“

ბედნიერობ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ბედნიერ-ებ-ა „დიდი სიხარულისა და სრული კმაყოფილების განცდა, – ნეტარება, ლხენა, სიამე...“

ბედნიერ/ბედნიარ/ბედნიერ (ბზ.)/**ბედნიერ** (ბქ., ქს.)/**ბედნიარ** (ბქ., ლნტ.)/**ბედნიერ** (ლშხ.)/**ბედინერ** (ლნტ.) < ქართ. ბედ-ნ-იერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“ (შდრ. ზს. **ლგჱჰჯ** „ნეტარი“; ჩოლ. **ბედმაჩარ** „ბედნიერი, ბედის მქონე“)

ბედუშ (ლშხ., უშგ.) „დროულად (ზედმიწ. – ბედ-ით)“ *ზმნის.* < ქართ. ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, იღბალი“

ბეთლაჰმ (ბზ.) „ადგილი ეკლესიაში“ *რელიგ.* < ქართ. ბეთლემ-ი (< ებრ. **bethleem** ბეით-ლაჰემ „სახლი პურისა“) 1. „ბეთლემი არის ადგილი, ბიბლიის აღწერილობის მიხედვით, სადაც დაიბადა იესო ნაზარეველი“, 2. „ქალაქი პალესტინის ეროვნულ ადმინისტრაციაში იუდეისა და სამარიის ტერიტორიაზე, იუდეის ისტორიულ ოლქში, ბეთლემის პროვინციის დედაქალაქი“

ბეიკ (ჩოლ.) 1. „საფურე დიდი ხბო“, 2. *გადატ.* „უწესო ქალიშვილი“ *ზოოლ.* < ქართ. ბოიკ-ი 1. „ორი წლის მოზვერი“, 2. ლეჩხ. „ზარმაცი, მოუქნელი“

ბელ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ბელ-ი „დათვის ნაშიერი“

ბელად (ზს., ქს.)[18] < ქართ. ბელად-ი (< აზერბ. **ბäläd** < არაბ.-სპარს.) 1. *ძვ.* „წინამძღოლი, მეთაური მებრძოლთა, მეამბოხეთა ჯგუფისა“, 2. „საყოველთაოდ აღიარებული ხელმძღვანელი საზოგადოებრივი მოძრაობისა, მიმდინარეობისა, პარტიისა, ხალხისა“

ბელტ (ქს., უშგ.) < ქართ. ბელტ-ი „მიწის მონაკვეთი, ჩვეულებისამებრ, ბარით ან სახნისით მოჭრილი“ (შდრ. ზს. **კიცხ**)

ბელტიყლაპიაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/**ბელ-**

ტიყლაპიშ (ლნტ.) < ქართ. ბელტ-იყლაპ-ია 1. „ქართული ზღაპრების პერსონაჟი, რომელიც ბელტებს ყლაპავდა“, 2. *გადატ.* „იტყვიან ძლიერსა და ღონიერ ადამიანზე“

ბენდი ბოგ (ჩოლ.) < ქართ. ბონდ-ის ბოგა „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბენდუ (უშგ.) < ქართ. ბონდ-ი „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბენზინ (ზს., ქს.)/**ბინზილ** (ბქ.) < ქართ. ბენზინ-ი (< რუს. **Бензин** < ფრანგ. **benzine**) „ადვილად აალებადი მსუბუქი სითხე, რომელიც ნავთობის გამოხდით მიიღება“

ბენზინკალონკა (ზს., ქს.)/**ბენზიკალონკა** (ბქ.) < ქართ. ბენზინ-კალონკა (< რუს. **Бензоколонка** „ბენზინის სვეტი“) „ბენზინგასამართი სადგური“

ბენზოხერხ (ბქ.) < ქართ. ბენზოხერხ-ი „იგივეა, რაც დრუება“

ბენჩ (ჩოლ.) „მოზრდილი ნაფოტი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., თუშ., ქიზიყ.) ბენჩ-ი „დიდი კუნძი, ნაფოტი“, შდრ. ბუნჩ-ი „ხმელი კუნძი“ (საბა)

ბეო (ჩოლ.) < ქართ. ბე „საწინდარი, გირაო“

ბეჟან (ზს., ქს.)/**ბეჟანა** (ლშხ.)/**ბეჟან** (ლნტ.)/**ბეჟი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეჟან-ი (< ძვ. ირან. **vejan** „ვეჯელი“, ანუ „ირანელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბერ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ბერ-ი „საეკლესიო ძმობის წევრი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული“

ბერ-ბაპ (ბზ.) „ბერი და მღვდელი (ზედმიწ. – **"ბერ-პაპ-უ)**“ *რელიგ.* < ქართ. ბერ-ი „საეკლესიო ძმობის წევრი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული“ და მეგრ.-ლაზ. პაპ-უ (< ბერძ. ***παππας***) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბერდენა (ბზ.)/**ბერდანა** (ბქ.)/**ბერდენა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბერდენა**/**ბერდენ** (ლნტ.) < ქართ. ბერდანა „ერთლულიანი თოფი“

ბერდია (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბერდია (< თურქ.) „ღვთის ბოძებული“, „უფლის ნაჩუქარი“

ბერექეთ (ბქ.) „ხვავი, ყუათი, ბარაქა“ < ზან. (მეგრ.) ბერექეთ-ი (< თურქ. (< არაბ.) **bereket** „სიკეთე, სიუხვე, უხვი მოსავალი“) „ბარაქა, ბარაქიანი“, შდრ., ასევე, მეგრ. ბერექ-ი/ბერექეთ-იან-ი, იხ. **ბარაქ**

ბერკილ (ზს., ლნტ.)/**ბერჭკილ**/ **ბერკჭილ**/**ბჭერკილ** (ბზ.)/**ბორკილ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ. ბორკილ-ი (< მეგრ. **ბორკ-ი** „ფეხი“) „ჯაჭვით შეერთებული რკინის რგოლები, რომელთაც ხელებზე ან ფეხებზე ადებდნენ შეპყრობილ მძიმე დამნაშავეებს; თოკი, ჯაჭვი და მისთ.“ (შდრ. ზს., ქს. ჯულ; ჩოლ. საჭიმ)

ბერძეგენ (ლშხ., ჩოლ.) „მდიდარი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.) ბერძეგან-ი (< სპარს. **bezirgin**) „შეძლებული, მდიდარი“, შდრ., ასევე, ბეზირგან-ი „დიდი ვაჭარი, გამყიდველი, ქუჩაში წვრილმანებით მოვაჭრე“

ბერძენ (ზს., ქს.)/**ბერზენ** (ბზ.)/**ბერზემ**/**ბერძემ** (ლხმ.) < ქართ. ბერძენ-ი „ბერძენთა ეთნოსის წარმომადგენელი, საბერძნეთის მოსახლეობის ქართული სახელწოდება“

ბესა[1] (ჩოლ.) „დუღაბის დასაყენებელი ხით მოპირკეთებული ორმო“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ბესა „კარტოფილის შესანახი მშრალი ადგილი მიწაში“

ბესა[2] (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბესა (< ქართ. ბესარიონ-ი < ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის

საკუთარი სახელი“, იხ. **ბესარიონ/ბესი/ბესო**

ბესარიონ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ **ბესარიონ** (ზს.)/**ბესარ** (ბქ.)/**ბესარიო** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბესარიონ-ი (< ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბესი (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბესარიონ-ი (< ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბესო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბესო (< ბესარიონ-ი < ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბეტონ (ზს., ქს.)/**ბიტონ** (ლნტ.) < ქართ. ბეტონ-ი (< ფრანგ. **béton** „ხელოვნური ქვა, ერთ-ერთი ძირითადი სამშენებლო მასალა“) „საშენი მასალა – ცემენტის დუღაბში არეული ღორღი, ხრეში და სხვა, რომელიც გაშრობისთანავე მეტად მყარი ხდება“

ბექა (ზს., ქს.)/**ბექჳა** (ბზ., ჩოლ.)/ **ბექჳ** (ბქ.) *ანთრ.* < ძვ. ქართ. ბექა (< თურქ. **beg/bej** „ბატონი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბექი (ბქ.)/**ბექიაჲ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბექ-ი < ძვ. ქართ. ბექა (< თურქ. **beg/bej** „ბატონი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბექმგრზა/ბექმურზა (ზს.) *ზედმიწ.* – **ბეგ-მირზა** < ძვ. თურქ. **beg** (/bej) „ბატონი“ + არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით)

ბექგრბი (ზს., ქს.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ყარაჩ.-ბალყ. **bij** < თურქ. **beg** (/bej) „ბატონი“

ბელელ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „ბელელი“, 2. ლხმ. *გადატ.* „ახმახი, ვეებერთელა“ < ქართ. ბელელ-ი „პურეულის (პურის, ქერის, ჭვავის, ფეტვის...) შესანახი ნაგებობა, უმთავრესად ხისა; ჭირნახულის შესანახი შენობა“, შდრ. სპარს. **bayil** „ბოსელი, საბროხე“

ბელურაჲ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბელურა „პატარა ნაცრისფერი ჩიტი ბელურასნაირთა რიგისა; მკვიდრი (არაგადამფრენი) ფრინველი“ (შდრ. ბქ. **შგჳნდჳალ**)

ბეყუ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბოყვ-ი 1. „ხის ქერქის ჭურჭელი (პატარა კალათივით)“, 2. „მომცდარი ნაყოფი ტყემლისა ან ქლიავ-ღოღნოშოსი“

ბეში (ჩოლ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. ბეშ-ი (< თურქ. **beş** „ხუთი) „კამათელზე დამჯდარი ხუთიანი ნარდის თამაშში“

ბეჩო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) ბეჩო „დათვის ბუნაგი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბეჩო/ბეჩუ, ბეჩოლა „გამოქვაბული, ღრმული“

ბეწუ (ზს., ქს.) < ქართ. ბეწვ-ი 1. „თმის მსგავსი ამონაზარდი, რომლითაც დაფარულია ცხოველის ტყავი“, 2. „ზოგი გარეული ცხოველის (ნადირის) რბილი და მაღალბეწვიანი ტყავი, რომლისგანაც სათანადო დამუშავების შემდეგ ამზადებენ თბილ ტანსაცმელს“, 3. „ერთი ღერი თმა ან ბალანი...“

ბეჭედ/ბეჭეტ (ზს., ქს.)/**ბეჭელ** (ლხმ.) 1. „ბეჭედი (თითის სამკაული)“, 2. „ოფიციალური ნიშანი საბუთებზე“, 3. „ნიშანი“ < ქართ. ბეჭედ-ი (< სპარს. **pečit** „ხვეული, რკალი“) 1. „სამკაული, თითზე ჩამოსაცმელი ძვირფასი ლითონის ან სხვა მასალის რგოლი“, 2. „სპეციალურად დამზადებული პატარა ხელსაწყო, რომლითაც ხდება ოფიციალური საბუთების დამოწმება“ (შდრ. ზს. **მგსკჳდ**, ლნტ. **მგსკჳტ**, ჩოლ. **მგსკატ**)

ბეხრეკ (ზს., ქს.) < ქართ. (ფშ., მთიულ., ქართლ.) ბეხრეკ-ი „ბებერი და გამხდარი, სიბერისაგან ღონეგამოლეულილი (პირუტყვი)“

ბეჯით (ზს., ქს.) < ქართ. ბეჯით-ი „ვინც შრომას არ გაურბის, ვინც საქმეს გულმოდგინედ და სინდისიერად აკეთებს, – დაუზარელი, გულმოდგინე, მუყაითი, მეცადინე...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლუუზერე/ლჳზერე**, ლნტ. **ლუ[ჳ]ზერე**, უშგ. **ლჳზარე**)

ბეწუშ (ლშხ.) „ძლივს, ვაივაგლახით (ზედმიწ. – ბეწვ-ით)“ *ზმნის.* < ქართ. ბეწვ-ი „თმის მსგავსი ამონაზარდი, რომლითაც დაფარულია ცხოველის ტყავი...“

ბზიკ/ბიზიკ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბზიკ-ი „დიდი მკბენარი ბუზი, – ბუზანკალი“ (შდრ. ბზ. **ღაზუ**, ბქ. **ღაზუ**, ლხმ. **ღარზუ/ღარზუ**, ლშხ. **ღეზუ**, ლნტ. **ღაძუ**; ბქ. **ლაღარზ** „ბზიკი, ბუზანკალი“)

ბზულ (უშგ.) < ქართ. ბზუ-ილ-ი „სახელი ბზუის ზმნის მოქმედებისა, – ბზუკუნი“, *გადატ.* „ზუზუნი“, იხ. ლი-ბზულ-ი

ბია (ზს., ქს.) *მოტ.* < ქართ. ბია „გარეული კომში“

ბიაზ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიაზ-ი < რუს. **Бязь** „ნარმა“

ბიასლან (ზს.)/**ბასლან** (ლნტ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ძვ. თურქ. **beg** (/**bej**) „ბატონი“ და **arslan** (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“

ბიბილ (ჩოლ.) < ქართ. ბიბილო 1. „წითელი ბრტყელი და დაკბილული ხორცოვანი ამონაზარდი ზოგი ფრინველის თავზე“, 2. „უხრტილო ბრტყელი ჩამონაზარდი ადამიანის ყურისა“

ბიბლიოთეკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბიბლიოთეკა (< ბერძ. **βιβλιοθήκη** < **βιβλίον** – წიგნი; ბერძ. **θήκη** – საცავი) „დაწესებულება, სადაც თავს უყრიან წიგნებს, ჟურნალ-გაზეთებს საზოგადოებრივი სარგებლობისათვის, – წიგნთსაცავი“

ბიზუნ (ჩოლ.) „დიდი მარხილი თივისა“ < ქართ. ბიზოვან-ი „თივა აბრეშუმის მსგავსი“

ბითო (ჩოლ.) < ქართ. ბოთე „უჭკუო და არას მაქნისი, – დოყლაპია“

ბიკენჩხაჭლ (ბზ.)/**ბიკენჩხალ/ბიკუნჩხალ/ბიკგნჩხალ** (ლშხ.)/**ბიკინჩხაჭლ** (ლნტ.) *მოტ.* < ქართ. ნეკერჩხალ-ი „ფოთლოვანი ხე“ (შდრ. ზს., ქს. **თეკრა**, ლშხ. **თეკერ**; ზს. **ფეხურა**, ბქ., ლშხ. **ფიხურა**)

ბილეთ (ზს., ქს.) < ქართ. ბილეთ-ი (< ფრანგ. **billet**) 1. „პატარა ფურცელი ან ბარათი, რომელიც იძლევა სადმე შესვლის, რაიმეთი მგზავრობის, რისამე მიღების უფლებას“, 2. „საბუთი (წიგნაკი), რომელიც ადასტურებს, რომ მისი მფლობელი ეკუთვნის რაიმე ორგანიზაციას...“

ბიმბილ (ზს., ქს.)/**ბიმბაჭლ** (ბზ.)/**ბიბილ** (ლნტ.)/**ბინბილ** (უშგ.) 1. „ბიბილო“, 2. ბქ. „კიტიტი (თხისა)“, 3. ქს. „მარცვალი (ყურძნისა ან რომელიმე მცენარისა)“, 4. „მძივები, სათამაშოები (ბავშვის ენაზე)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ბიმბილ-ი „თხმელისა და თხილის ყვავილი“

ბინა (ზს., ქს.) < ქართ. ბინა (< არაბ.-სპარს. **binā'ī**) „ცალკე საცხოვრებელი სადგომი (შენობაში, სახლში); დროებითი სამყოფი, დასადგომი, თავშესაფარი, ღამისსათევი ადგილი, – სამყოფელი...“ (შდრ. ზს. **სადგუმ**)

ბინტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბინტ-ი (< გერმ. **binde**) „ვიწრო გრძელი ნაჭერი რბილი თეთრი ქსოვილისა (ჩვეულები-

სამებრ – მარლისა); გამოიყენება ჭრილობის, ნაღრძობის... შესახვევად“

ბინტყილ (ზს., ლნტ.)/**ბინტყილ** (ბქ.)/**ბუნტყულ** (ლშხ.)/**ბინტყუილ** (ჩოლ., უშგ.)/**ბინტყოლ** (ლხმ.) „ბუმბული“ < ქართ. ბურტყლ-ი „მსხვილი ბუმბული“ (საბა)

ბინულ (ბზ., ლშხ.)/**ბინილ** (ლნტ.)/**ბინუილ** (უშგ.) < ქართ. ბინულ-ი „წყარო“, *გადატ.* „წყაროს წყალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **სარაგ**, ლშხ. **სარაგ**; ზს. **მაზუაბ**, ბქ. **მაზუაბ**, ლშხ. **მაზუებ**; ბქ. **წუიდ**)

ბინძურ (ზს., ქს.)/**ბინძუირ** (ბზ.) < ქართ. ბინძურ-ი 1. „მეტისმეტად უსუფთაო, ჭუჭყიანი; დანაგვიანებული“, 2. *გადატ.* „ბილწი, საზიზღარი“, 3. *გადატ.* „უკეთურო, უმსგავსი, შეურაცხმყოფელი“

ბირდაბირ (ჩოლ.) < ქართ. ბირდაბირ-ი (შდრ. თათრ. **bir** „ერთი“) „განის დიდი ხერხი“

ბირდუ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბურდი/ბურდა „გაუვალი ბუჩქნარი, ჩირგვი; ბარდი“

ბირისუ (უშგ.) < ქართ. ბურუს-ი „ჯანღი; ნისლი“

ბირლუ (ბზ., ლშხ.)/**ბურლუ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბურღ-ი (< სპარს.-თურქ. **būryī**) „იარაღი, რომლის ბრუნვითაც ხვრეტენ რაიმე საგანს“

ბირწამალ/**ფირწამალ**/**პირწამალ** (ბზ.)/**ბირწამალ** (ბზ., ლშხ.)/**პირწამალ** (ბქ.)/**ფირწამალ** (ლშხ.)/**პირწამალ** (უშგ.) უშგ. „საპირისწამლე“ < ძვ. ქართ. პირის-წამ-ალ-ი „კაეიანი თოფის ფალიაზე მოსაყრელი წამალი“, იხ. **საბგრწმარ**

ბირჯუ (ბზ., ჩოლ.) „ხიდის ბურჯი“ < ქართ. ბურჯ-ი (< არაბ.-სპარს. **burǰ** „კოშკი, ბურჯი, ციხე-სიმაღლე“ < ბერძ. **πύργος** „ციხე-სიმაგრე, ბურჯი“) „ხიდის საყრდენი (ქვიტკირისა)“

ბისისუ (უშგ.) < ქართ. ბუსუს-ი 1. „წვრილი, ნაზი ბეწვი ადამიანის ან სხვა ცოცხალი არსების სხეულზე, – გინგლი, ღინღლი“, 2. „გინგლი ზოგ ხილსა და ბალახზე“, 3. „ქსოვილის ან ქაღალდის ხაო“

ბიტონ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიდონ-ი (< ფრანგ. **bidon**) „ლითონის სახურავიანი ჭურჭელი სითხეების შესანახად“

ბიფხ (ზს., ქს.) 1. „ნამი, ცვარი, წვეთი“, 2. გამოიყენება გამოთქმაში: **ბიფხდ ლიგნე** „სწრაფად განკურნება; დასუფთავება“ < ქართ. ფიფქ-ი „თოვლის კრისტალი“

ბიცოლა (ზს., ქს.)/**ბიცოლა-ი** (ჩოლ.) < ქართ. ბიცოლა „ბიძის ცოლი, – ძალუა“

ბიძაშუილ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძაშვილ-ი „მამის ან დედის ძმის შვილი, – ბიძის შვილი“ (შდრ. ბქ. **ბუბაშგეზალ**)

ბიძაშუილობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძაშვილ-ობ-ა „ბიძაშვილთა ნათესაობა, ბიძაშვილების ნათესაური დამოკიდებულება“

ბიძჳი (ბზ., ჩოლ.)/**ბიძაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბიძა „იგივეა, რაც ბიძია“ (შდრ. სვან. **ბუბა**)

ბიძგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძგ-ი 1. „ხელის ან მხრის კვრა“, 2. „ერთბაშად შეძვრა, შერყევა რისამე“

ბიწჳლ (ზს.)/**ფიწჳლ** (ბზ., ლნტ.)/**ბიწჳრ** (ბქ.)/**ფირწალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბირწჳლ**/**ფიწჳლ** (უშგ.) < ქართ. ფიწალ-ი „თითებებიანი ნიჩაბი“ (საბა), ბზის გასანიავებელი სასოფლო-სამეურნეო იარაღი“

ბიჭ (ზს.) < ქართ. (ხევს.) ბიჭ-ი „ნაბიჭვარი“

ბიჭბაჭუაი (ჩოლ.) < ქართ. ბიჭ-ბუჭ-[ებ]-ი „პატარა ბიჭები“

ბიჭუჭ (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი“ < ქართ.

ბიჭბუჭ-ი „პატარა ბიჭები“

ბიჯ (უშგ.) < ქართ. ბიჯ-ი „ფეხის ერთი გადანადგამი, – ნაბიჯი“

ბიჯაჲ (ჩოლ.) *ბავშ. მეტყ.* < ქართ. ჯიბე (< სპარს. **جیب** < არაბ.) „ზედა ტანსაცმელზე მიკერებული პატარა პარკი ფულის, ცხვირსახოცის და მისთ. ჩასადებად“

ბიჯ-ბიჯუშ (ჩოლ.) „ნაბიჯ-ნაბიჯ (ზედმიწ. – **ბიჯ-ბიჯ-ით*)“ *ზმნის.* < ქართ. ბიჯ-ი „ფეხის ერთი გადანადგამი, – ნაბიჯი“

ბლაგუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბლაგვ-ი „ჩლუნგი, დაჩლუნგებული“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლუურე**, ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლუუერე**, ლნტ. **ლუუერე**)

ბლინ (ზს., ქს.) < ქართ. ბლინ-ი (< რუს. **блин**) „წყალში გაქნილი ფქვილისაგან ტაფაზე (ცხიმში) შემწვარი თხელი ლავაში“

ბლიუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბლუუ** (ზს., ქს.) „მუნჯი“ < ქართ. ბლუ „ენის ბორძიკით, ენის მოკიდებით მოლაპარაკე, – ბრკუ, ენაბრგვილი, ენაჩლუნგი“ (შდრ. ზს. **ბგკრა**, ჩოლ. **ბეკრაი**)

ბლოკნოტ (ზს., ქს.)/**ბლოკნეტ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ბლოკნოტ-ი (< ფრანგ. **bloc-notes**) „სახელდახელო შენიშვნების ჩასაწერი რვეული ან წიგნაკი“

ბლრყ (ჩოლ.) „გულისრევა“ < ქართ. ბლოყინ-ი „ჯუჭში დაგროვილი აირის გამოყოფა პირის ღრუდან მცირედი ხმაურის თანხლებით, – ბოყინი“

ბნელ (უშგ.)/**ბლენ** (ლხმ.) < ქართ. ბნელ-ი „... სინათლეს მოკლებული; სიბნელე, წყვდიადი“ (შდრ. ზს. **მუბ[უ]ირ**, ლშხ., ჩოლ. **მუბურ**)

ბოგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ბოგირ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ბოგირ-ი „ხის პატარა ხიდი“

ბოდიშ (ზს., ქს.)/**ბრდიშ** (ბზ.) < ქართ. ბოდიშ-ი „წუხილის გამოთქმა, პატიების თხოვნა თავისი შეუფერებელი საქციელისა თუ სიტყვის გამო“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **თაბუ**, ბქ., ლნტ. **თაბუ**)

ბოზ (ზს., ქს.)/**ბეზუ** (ზს.) < ქართ. ბოზ-ი „ცუდი ყოფაქცევის ქალი, – მეძავი, როსკიპი, კახპა“ (შდრ. ზს. **ქა მეშყდე**)

ბოზალი (ბზ.)/**ბომალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბომბლ** (ლნტ.)/**ბოზბალ** (უშგ.) 1. „სამკაპა [კელაპტარი], ანუ სამი ღერი“, 2. „ორკაპა ხე“ < ძვ. ქართ. ბომალ-ი „ორწვერა ისარი“, ახ. ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“, შდრ. ზან. (მეგრ.) **ბორძალ-ი**

ბოთლ (ქს., უშგ.)/**ბოთ** (ლშხ.)/**ბოთრ** (ლნტ.) < ქართ. ბოთლ-ი (< ინგლ. **bottle** < ფრანგ.) „მომცრო ვიწროყელიანი ჭურჭელი შუშისა ან სინთეტიკური მასალისა სითხისათვის“

ბოთლიკ (ზს.) < ქართ. ბოთლ-იკ-ა/**ბოთლ-უკ-ა** (< რუს. **бутылка** „ბოთლი“) *კნინ. ფ.* „პატარა, ლამაზი ფორმის ბოთლი“

ბოიკ (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი დეკეული“ *ზოოლ.* < ქართ. (თუშ., რაჭ., იმერ.) ბოიკ-ი „ორი წლის მოზვერი“ (საბა)

ბოლ[1] (უშგ.) < ქართ. ბოლო „რისამე ზღვარი, რითაც ან სადაც რამე თავდება, დასასრული, დაბოლოება; კიდე...“ (შდრ. ზს. **ჰოკერ**, ქს. **უოკერ**; უშგ. **ლაშდაბ**)

ბოლ[2] (ზს., ქს.) < ქართ. ბოლ-ი „რისამე წვის შედეგად გამოყოფილი აირადი ნივთიერება, რომელიც ჰაერში თეთრად (უპირატესად) ან მონაცრისფროდ ჩანს“ (შდრ. ზს., ლნტ. **კუბამ**, ლშხ., ჩოლ. ლნტ.)/**კუბამ**; ბზ. **დინდგუ**, ჩოლ. **დუნდგუირ**; ბქ. **ზინჯ**)

ბოლეკ (ზს., ლნტ.)/**ბოლოკ** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ბოლოკ-ი „ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე (ჯვაროსანთა ოჯახისა)“

ბოლშეურიკ (ზს., ქს.) /**ბოლშეიკ** (ჩოლ.) < ქართ. ბოლშევიკ-ი (< რუს. **большевик**) „ბოლშევიზმის მიმდევარი, – კომუნისტი“

ბოლშეურიკობ (ზს., ქს.)/**ბოლშეიკობ** (ჩოლ.) < ქართ. ბოლშევიკ-ობ-ა (< რუს. **большевик**) „ბოლშევიკად ყოფნა, ბოლშევიზმის მიმდევრობა“

ბომბ (ზს., ქს.) < ქართ. ბომბ-ი (< რუს. **Бомб** < ფრანგ. **bombe**) 1. „ასაფეთქებელი ნივთიერებით (ანდა ცეცხლგამჩენი ან ქიმიური მომწამვლელი ნივთიერებით) დატენილი ჭურვი სხვადასხვა ფორმისა და სიდიდისა“, 2. „საარტილერიო ჭურვი (ყუმბარა)“

ბონა (ბზ.) < ძვ. ქართ. ბონ-ი (< ფრანგ. **bon** „ტალონი, ჩეკი“) „დროებითი ქაღალდის ფული, სახელმწიფო ბანკის მიერ არაუზრუნველყოფილი. || *გადატ.* ფასდაკარგული, გაუფასურებული ქაღალდის ფული“, ბონა „მთავრობის ან კორპორაციის მიერ გავრცელებული სერთიფიკატი, რომელზეც აღნიშნულია სესხის რაოდენობა, გადასახდელი პროცენტები, გადახდის ვადა და ვალის გადახდის დამატებითი გარანტიები“

ბონდ[ი ბოგ] (ლშხ.) *ზედმიწ.* – **ბონდ-ი[ს] ბოგა** < ქართ. ბონდ-ი „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბორიო/ბორია (ჩოლ.) „ძლიერი ქარი“ < ძვ. ქართ. ბორია-[ა] „ქარი იგი ჩრდილოასაჲ“, ახ. ქართ. ბორიო „ცივი ძლიერი ქარი (ჩრდილოეთისა)“, კუთხ. ბორია „სიო, ნიავი“

ბოროტ (ზს., ქს.)/**ბორეტ** (ბზ., ლნტ.) < ქართ. ბოროტ-ი (< სომხ. **բռըռտ** „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. **bōr**) „ცუდი რამ, სიავე, ჭირი, უკეთურება, – ბოროტება“ (შდრ. ბქ. **ᲮᲝᲚᲣᲠᲪᲣᲮ**)

ბორჯ (უშგ.) < ქართ. ბორჯ-ი „მორიგეობის დრო, – ჯერი, რიგი, ვადა“

ბორჯღალ (ბზ.)/**ბორჩხალ/ბორჩხალაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბორშხალაი** (ჩოლ.) „ხშირტოტებიანი ხე“ < ქართ. ბორჯღ[ა]ლ-ი „მსხვილი ტოტის განაყოფი (საბა), – გაშლილი, გაბარჯღული ტოტები||ტოტებად გაშლილი (ხე, რქები)“, იმერ. ბორჩხალ-ა, აჭარ. ბორჯღლ-ა/ბორჯღლ-ი, შდრ. იმერ. ბორძღალო

ბოსელ (ლნტ.) < ქართ. ბოსელ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის სადგომი“ (შდრ. ზს. **ლაკუმაშ**, ლშხ. **ლაკუმაშირ**, ლნტ. **ლაკუმაშ**; ბქ. **ლამგრგარ/ლამგნგარ**)

ბოსლობ (ლნტ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. ბოსლობა „საგანგებო წეს-ჩვეულება, რომელსაც ასრულებდნენ ზამთრის მიწურულს (ხორციელის ხუთშაბათს), ხონჩაზე დაწყობილი ხაჭაპური და ქონის ნაჭრები მიჰქონდათ ბოსელში; ქონს საქონელს ზურგზე უსვამდნენ: ასე გასუქდიო! მერე საჭმელს შეექცეოდნენ და იძახდნენ: „ბოსელ-ბოსელ, ბუო!“

ბოტა (ზს.)/**ბოტ** (ქს.)/**ბეტუ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბოტ-ი „დაუკოდავი მამალი თხა, სანაშენე და ფარის წინამძღოლი; ვაცი“

ბოქაულ (უშგ.) < ქართ. ბოქაულ-ი (< თურქ.-მონღ. **ბუქაულ** „მნე“) „პოლიციის მოხელე, რომელსაც ებარა უბანი ქალაქში ან მაზრის ნაწილი (რაიონი) სოფლად“

ბოქლომ (ზს., ქს.)/**ბოქულემ** (ბზ.)/**ბოქლემ** (ლნტ.) < ქართ. ბოქლომ-ი (<

ბერძ. λουκέτο) „ჩამოსაკიდებელი საკეტი რკინისა (შდრ. ქართ. კლიტე)“

ბოლომ/ბოლუელ (ჩოლ.) *გადატ.* „მდიდარი, ძლიერი, ქონებიანი“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) ბოღოზ-ი „მსუქანი, ნოყიერი (მიწა)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბუღაზ-ი/ბოღოზ-ი/ბოღაზ-ი „მდიდარი; მაძღარი; მსუქანი, ნოყიერი; ბარაქა, სიუხვე“

ბოყორაჲ (ჩოლ.) 1. „დიდი და მსხვილი საგანი“, 2. „მსუქანი დედალი“ < ქართ. (ოკრიბ.) ბოყოლა „უშნო ფართო სასმისი“

ბოყუ{ილ} (ლშხ.) < ქართ. ბოყვ-ი „ხის ქერქის ჭურჭელი (პატარა კალათივით)“

ბოჩიკ (ლშხ., ჩოლ.) „წვრილფეხა, მდარე საქონელი/პირუტყვი“ *ზოოლ.* < ქართ. ბოჩიკ-ი „წლის ირემი“ (საბა), რაჭ., აჭარ., ქიზიყ., ქართლ. ბოჩიკ-ი/ბოჩიკ-ა „ზამთარგამოვლილი ხბო“

ბოწუნწ (ბზ.) < ქართ. ბუწუწ-ი „ცუდი და თხელი თმა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბოწოწ-ი[19] „ბეწვი, ბუწუწი“

ბოძალშუკუ (ლშხ.) „გზაჯვარედინი (ზედმიწ. – *ბოძალ-ი შუკა)“ < ძვ. ქართ. ბოძალ-ი „ორწვერა ისარი“, ახ. ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“ და ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“ (შდრ. ზს. შუკულაჭარ; ზს., ლნტ. შუკულაყულა, ლშხ. შუკულაყულა)

ბოჭკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბოჭკა (< რუს. **Бочка** „კასრი“) „ხის (ან ლითონის) დიდი ჭურჭელი ცილინდრული ფორმისა, ბრტყელი ძირითა და თავით, სითხის ჩასასხმელად ან ფხვიერი ნივთიერების ჩასაყრელად, – საგომელა“ (შდრ. ზს., ლშხ. ნეღარ; ბქ. რაყ; ბზ. ლაურაშ, ბქ. ლაურაშ)

ბოხ (ზს., ქს.) < ქართ. ბოხ-ი „დაბალი მსხვილი ხმა (მამაკაცისა)“

ბოხრიკ (ჩოლ.) „გამხდარი პირუტყვი“ < ქართ. (მოხ., მთიულ.) ბოხიკ-ი „ძალიან გამხდარი პირუტყვი“, გურ. ბოხ-ორ-იკ-ა-ი „ძალზე გამხდარი და მაღალი (კაცი)“, აჭარ. ბოხრიკ-ი „მსხვიფეხა საქონელი“, შდრ. ქართ. ბეხრეკ-ი 1. „ბეჭერი და გამხდარი, სიბერისაგან ღონეგამოლეული (პირუტყვი)“, 2. „საერთოდ, ბეჭერი“ (შდრ. ბზ. ჩხონკ, ჩოლ. ჩხუნკ; ბქ. ლუჩხორკე/ლულორკე; ჩოლ. ღრანკ)

ბოხუეხ (ბზ., ლნტ.)/ბობეხ (ბქ.)/ბოხოხ/ბოხოხა (ლხმ.)/ბოხოხ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბოხოხ-ი „ფაფახი; კრაველის ქუდი“

ბრრია (ჩოლ.)[20] „ქარბორია, იგივეა, რაც ბორიო“ < ძვ. ქართ. ბორია-[ჲ] „ქარი იგი ჩრდილოჲსაჲ“, ახ. ქართ. ბორიო „ცივი ძლიერი ქარი (ჩრდილოეთისა)“, შდრ. ზს., ლნტ, ჩოლ. ბიქუ, ბზ. ბუქ{უ}, ლშხ. ბუქ{უ} „ქარი; ქარიშხალი“; ჩოლ. ბარძეუა; უშგ. მაოტა)

ბჟირ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ბჟირ-ი „ფშუტე, უგულო მარცვალი, ფეტვი ან პურეული“

ბჟიტ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბჟიტ-ი „ბატის, იხვისა და მისთ. წიწილა, – ჭუჭული“

ბრანგუ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. ბრანგუ-ი „დათვი წლისა-წლინახევრისა“ (შდრ. ზს., ქს. ბელ)

ბრანძ (ჩოლ.) „მეძავი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ბრანძ-ი/ბრანძვ-ი „როსკიპი“ (შდრ. ბზ. მექჳდუნჳლ, ბქ. მექადუნალ)

ბრაზ (ზს., ლნტ.)/ბრაზ (ბზ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბრაზ-ი „ძლიერი გაჯავრება, ძალზე გულის მოსვლა, გახელება“ (შდრ. ზს., ლნტ. ხგრ, ლშხ., ჩოლ. ხგრ)

ბრაზიან/ბრაზიან (ზს., ლნტ.)/ბრა-

ზიან (ლშხ.) < ქართ. ბრაზ-იან-ი „ბრაზით აღსავსე; ძალზე გაჯავრებული, ძალზე გულმოსული; ცოფიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგფჭეთე, ბქ. ლგფეთე; ბზ., ჩოლ. **ხირნჯი**)

ბრჯლ (ზს., ლნტ.) /**ბრალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბგრალ** (უშგ.) < ქართ. ბრალ-ი „დანაშაული, შეცოდება; ბრალდება“ (შდრ. ბზ. **ტჯრ**, უშგ. **ტარ**)

ბრეკ (ლშხ., ჩოლ.) „კლდოვანი ადგილი, – ქანობი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ბრეკ-ი „იგივეა, რაც მართებული ბექი; გორაკი“

ბრელ (ლშხ., ჩოლ.)/**ბრელო** (ლშხ.) < ქართ. ბრელო 1. „ბუჩო, თივის (ჩალის) ნაფშვენის წვრილი ნაწილაკები“, 2. ლეჩხ. „ღომის ან ზანდურის ნაცეხვი ქატო“, იმერ. „სიმინდის მარცვლის კანი, ცეხვის დროს რომ შორდება“ (შდრ. ლხმ. **ფიქშირ**)

ბრეი (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., აჭარ., მთიულ., ქიზიყ., კახ.) ბრე „მტვერი ბზენარევი“ (საბა), 2. გურ. „ღომის ნაცეხვი“, ინგ. ბრე-ი

ბრილიანტ (ზს., ქს.)/**ბრილიჯნტ** (ბზ.) < ქართ. ბრილიანტ-ი (< ფრანგ. **brillant** „ბრწყინვალე“) „ძვირფასი ქვა, – მრავალწახნაგად თლილი ალმასი (იხმარება სამკაულად)“

ბრინჯ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ბრინჯ-ი (< სპარს. **birinǯ**) „პურეული მცენარე (მარცვლოვანთა ოჯახისა); მოჰყავთ ტენიან ადგილებში“, შდრ. ლაზ. ბ[რ]ინჯ-ი

ბრინჯაო (ზს., ქს.)/**ბრინჯაუო** (ბქ.) < ქართ. ბრინჯაო (< სპარს. **birinǯ**) „სპილენძის შენადნობი სხვა ლითონებთან..., – რვალი“

ბრინჯაუეფერიშ (ბზ.)/**ბრინჯაოშფერიშ** (ბქ.) < ქართ. ბრინჯაო-ს-ფერ-ი „მოყავისფრო, მოშინდისფრო“

ბრიყუ (ზს.) < ქართ. ბრიყვ-ი „სულელი, რეგვენი, უმეცარი; გაუთლელი, უზრდელი, ხეპრე“ (შდრ. ბქ. **უხლა** „უცოდინარი“)

ბრიხბრუხ (ზს.)/**ბრახბრუხ** (ქს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ბრახაბრუხ-ი „ძლიერი ბრახუნი (ნაწყვეტ-ნაწყვეტად)“, შდრ. ბზ. **შყიბბშყბ**

ბრმანწლაუ (ზს.)/**ბგრმანწლაუ**/**ბგრმანწლაუ** (ბქ.) < ქართ. ბრმა-ნწლავ-ი „მსხვილი ნაწლავის ის ნაწილი, რომელზედაც ჭიაყელა მინაზარდია. || თვით ჭიაყელა ნაწლავი“

ბროლ (ზს., ქს.) < ქართ. ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“

ბროლი კოშკ (ლშხ.) < ქართ. ბროლის კოშკ-ი < ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“ და კოშკ-ი „წვრილი და მაღალი ციხეა“ (საბა)

ბროლიჩონგ (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი ქალი (ზედმიწ. – **ბროლ-ი{ს} ჩონგურ-ი**)“ < ქართ. ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“ და ჩონგურ-ი „ქართული ოთხსიმიანი მუსიკალური საკრავი“

ბრონხ{ალ} (ბზ.)/**ბრონხ{არ}** (ბქ.) < ქართ. ბრონქ-ი (< ბერძ. **Bronchos** „სასუნთქი მილი“) „სასუნთქი მილის შტოები, რომლებითაც ჰაერი ჩადის ფილტვებში“

ბროწეულ (ზს., ქს.)/**ბროწეუილ**/**ბროწოუილ** (ბზ.)/**ბროწოულ** (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ბროწეულ-ი „ხეხილი – იზრდება ეკლიან მაღალ ბუჩქად, აქვს წითელი ყვავილი; ისხამს წითელი წვნიანი მარცვლებით სავსე მაგარქერ-

ქიან ნაყოფს“

ბროჭ (ჩოლ.) „მრგვალი ლაქა; მრგვლად ამოჭრილი ხვრელი“ < ქართ. ბროჭ-ი „ონკანი“

ბრუჭ (ბქ.) „ბერწი, უშვილო, უნაყოფო“ < ზან. (მეგრ.) ბურჭ-ი „ბერწი, ურწყანი; უშვილო, უნაყოფო“, შდრ. ასევე **ბურჭ-ობ-ა** „სიბერწე“ (შდრ. ბზ. ნადუმეყი/დომეყ, ბქ. დუმეყ, ქს. ნადმოყ)

ბრძანება (ზს., ქს.)/**ბზანება/ბზანაბ** (ბზ.)/**ბრძანებ** (ლნტ.) < ქართ. ბრძან-ებ-ა (< ფალ. **frazān** „შეცნობა, გაგება“) „ხელისუფლების ან უფლებამოსილი პირის განკარგულება, რომლის სამსახურებრივი შესრულებაც სავალდებულოა...“

ბრძენ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. ბრძენ-ი (< ფალ. **frazān**) „გონიერი, მეცნიერი, ჭკვიანი, მცოდნე“

ბუასილ (ზს., ქს.) < ქართ. ბუასილ-ი (< არაბ. **bavāsīr**) „დაავადება, რომლისთვისაც ნიშანდობლივია სწორი ნაწლავის ვენების გაგანიერება, კვანძების გაჩენა და პერიოდულად სისხლის დენა“

ბუჱსდ (ბზ., ლშხ.)/**ბუასდ** (ბქ.)/**ბუჱსტ** (ლნტ.) „სამყარო, ქვეყანა“ < ოს.-ალან. **bæstæ, id**

ბუგუჩირ (ბზ., ლნტ.)/**ბოგირ** (ბქ.,) „ყვავილი, დიდბატონები, ყვავილბატონები“ < ქართ. ბუგრ-ი 1. „მსხმო, მუწუკები“ (საბა), 2. „ცხოველთა ტილი“, 3. „ქინქლი“, მთიულ., მოხ. „ტილი, მკბენარი“

ბუზარაჲ (ჩოლ.) „სწრაფი სირბილი, მოკურცხვლა“ < ქართ. (იმერ.) ბუზარა „მკბენარი მწერია, საქონელს ერჩის, ნაკბენი საქონელი გარბის“

ბუზულ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ბუზულ** (ლნტ.)[21] *ზოოლ.* < ქართ. ბუზ-ი „საერთო სახელი ძალზე გავრცელებული წყვილფრთიანი მწერებისა“, შდრ. ძვ. ქართ. ბუზუ-ი/ბუზჳ-ი, ლეჩხ. ბუზულ-ი/ბუზ-ულ-ა (შდრ. ზს. მერ; ბზ. მერ)

ბულაუკა (ზს., ქს.)/**ბგლაბკა** (ჩოლ.) < ქართ. ბულავკა (< რუს. **Булавка**) „ქინძისთავი; გულის ქინძისთავი“, იხ. **ქინძისთაუ**

ბულზა (ბზ.)/**ბულუზა** (ბქ.)/**ბლუზა** (ლნტ.)/**ბლუზა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბოლოზა** (ჩგხ.) < ქართ. ბლუზა/ბლუზ-ი (< რუს. **Блуза** < ფრანგ. **Blouse** „ბლუზი, ხალათი“) 1. „თხელი ზედა სამოსი ქალისა“, 2. „მამაკაცის ზედა ხალვათი სამოსი, – ხალათი“

ბულკ (ზს., ქს.) < ქართ. ბულკ-ი < რუს. **Булка** „ფუნთუშა“

ბულონ (ლნტ., ლხმ.) „მთა, მეგრელების საზაფხულო საძოვარი (ზედმიწ. – ბალ-ნ-არ-ი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“

ბულონი ღელა (ლნტ.) „ღელე, მეგრელების საძოვარი მთა (ზედმიწ. – ბალ-ნ-არ-ი{ს} ღელე)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და ქართ. ღელე 1. „პატარა ხევი“ (საბა), „პატარა მდინარე, ნაკადული“, 2. „ჩავარდნილი ადგილი მინდორზე ან მთათა შორის“, – ურიყო ნაწყლევი ადგილი, მშრალი ხევი...“

ბულონსუკი (ლხმ.) „ქედი (ზედმიწ. – ბალ-ნ-არ-{ის} ქედი, სერი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და მეგრ. სუკ-ი „ბორცვი, გორაკი; სერი; ფერდობი“

ბულონსუკიშ დუდი (ლხმ.) „მწვერვალი (ზედმიწ. – ბალ-ნ-არ-{ის} თავ-ი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და მეგრ. დუდ-ი „თავი“

ბულუმულუნ (ლხმ.) „ზღაპრის პერ-

სონაჟი დევი“ < ქართ. ბულუმუღუნ-ი „ხევსურული ზღაპრის – „დევების ქორწილი“ პერსონაჟი ცხრათავიანი დევი“

ბულუ̆არ (ზს., ქს.)/**ბულუ̆ა̆რ** (ლნტ.) < ქართ. ბულვარ-ი (< ფრანგ. **boulevard**) „სასეირნო ხეივანი ქალაქად“

ბუმბ[უ]ილ (ზს., ლნტ.)/**ბუნბილ** (უშგ.)/**ბუმბულ** (ლშხ.)/**ბუმბილ**/ **ბგმბილ** (ჩოლ.) 1. „ბუმბული“, 2. „ბუმბულის ლეიბი“ < ქართ. ბუმბულ-ი „ფრინველის სხეულის რბილი და მსუბუქი საფარველი, – გერმა“

ბუნ (ლშხ.) „ნაწილი, წყება“ < ქართ. ბუნა „ნაწილი, ზომა“

ბუნაგ (ლშხ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ბუნაგ-ი) *ტოპ.* < ქართ. ბუნაგ-ი 1. „გარეული ცხოველის, ნადირის სადგომი“, 2. *გადატ.* „ბინა, თავშესაფარი“

ბუნ-ბუნდ (ლშხ.) „ნაწილ-ნაწილ, წყება-წყება“ *ზმნის.* < ქართ. ბუნა „ნაწილი, ზომა“

ბუნუკუ̆ (ჩოლ.) < ქართ. ბუნიკ-ი „რაიმე საგნის ბოლოზე წამოსაცმელი ამოღრუებული საგანი (ჩვეულებრივ – ლითონისა)“

ბუჟუჟ (ჩოლ.) „აბურძგნილი, აწეწილი“ < ქართ. ბუჟუჟ-ი „ცხვრის ტყავი დაგრუხვილი (საბა), – დახუჭუჭებული ცხვრის ტყავი“

ბურან (ზს.)/**ბგრნა̆** (ლნტ.) „სიბნელე“ < ქართ. ბურან-ი „არც ძილი, არც ღვიძილი“ (საბა), „ძილიდან გამოსვლის დასაწყისი“ (შდრ. ლხმ. **დორჟ**)

ბურა̆ნ (ბზ.)/**ბურან** (ბქ.)/**ბურა̆ნ** (ლნტ.) „წვრილფეხა საქონლის სკორე; ნაგავი, ნეხვი“ < ოს.-ალან. **byron**/ **byrojnæ** „ნაგავი“

ბურდღუნ (ზს.) < ქართ. ბურდღუნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“, იხ. ლი-ბურდღუნ-ი

ბური (ზს., ჩოლ.)/**ბურ** (ლშხ.)/**ბგრი** (ლნტ., ჩოლ.) „სქელი ნისლი, ბურუსი; ბნელი“ < ქართ. ბურ-ი 1. „სიცხის დროს ჰაერში დამდგარი მტვერი, რაც ჰაერს გამჭვირვალობას უკარგავს“, 2. „ანაორთქლი, ბურუსი“

ბურისუ̆ (უშგ.) < ქართ. ბურუს-ი „ჰაერში წვრილ-წვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრმონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალობას უკარგავს, – ნისლი, ჯანღი“ (შდრ. ზს. **ბინტუ̆** „ნისლი, ბურუსი“)

ბურტყელაი/**ბურტყილაი** (ლშხ.) *გოტ.* < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ბურტყილა, გურ. ბურტყულა „ფუჩფუჩა“, ლეჩხ., ზ. აჭარ. ბურტყალე „ფრთა-შეჭრილა“

ბურტყუნ (ბზ.)/**ბურტყუნ** (ბქ.) < ქართ. ბურტყუნ-ი „ხმადაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უკმაყოფილო)“, იხ. ლი-ბურტყუნ-ი /ლი-ბურტყუნ-ი

ბურულ (ჩოლ.) „სახლი, თავშესაფარი“ < ქართ. ბურულ-ი „ისლით დახურული ნაგებობა; ისლის სახურავი“

ბურწალუაი/**ბგრწალუაი** (ჩოლ.) „ბაბუაწვერა; ბირკა“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ბუწალია/ბუწაულე „იგივეა, რაც ბირკა“

ბუტკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბუტკა (< რუს. **будка**) „ჯიხური“

ბუუ̆ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბუ „ღამის მტაცებელი ფრინველი“ (შდრ. ზს. **ღუჰ**)

ბუფეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბუფეტ-ი (< რუს. **Буфет** < ფრანგ. **buffet**) 1. „სუფრის გასაწყობი ნივთების, საუზმეულისა და სასმელების შესანახი დიდი კარადა“, 2. „პატარა სასადილო ან სასაუზმე“, 3. „დახლი ან მაგიდა სასადილოში, საიდანაც სასმელ-საჭმელი იყიდება“

ბუქ (ლშხ.) „ქარიშხალი“ < ქართ. ბუქ-ი „ქარიანი თოვლი“ (შდრ. ბზ. ქგსა, ბქ. ქგსე; ჩოლ. ბარძეუა; უშგ. მაოტა)

ბუქნა (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ბუქნა „ჩაცუცქება-წამოხტომა ცეკვის დროს“

ბუღალტერ (ზს., ქს.)/ბუღუალტერ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ბუღალტერ-ი (< გერმ. **buchhalter**) „ბუღალტერიის სპეციალისტი“

ბულუა (ზს.) *ზოოლ.* < ქართ. ბუღა „კურო“ (შდრ. ბზ. მაურანდ)

ბულუდან (ლნტ.) „ნოყიერი“ < ქართ. (რაჭ.) ბუღდავან-ი „კაი მისადგომი ადგილი“, (ლეჩხ.) ბაღდავან-ი „კარგი, ბარაქიანი ადგილი“

ბუყუინ (ბქ.) „საზამთროდ ყველის შესანახი ხის კასრი“ < ზან. (მეგრ.) ბუყინ-ი/ბუყინ-ი/ბუყუნ-ი/ბუყუნ-ი „ხისაგან საგანგებოდ დამზადებული ჭურჭელი, კასრი, რომელსაც იყენებენ რძის ჩასასხმელად, მაწვნის შესადედებლად; ხშირად მარცვლეულის (სიმინდის), ფქვილის ჩასაყრელად“

ბუშ (ზს., ქს.)/ბუშუ (ლნტ.)/ბიშუ (უშგ.) < ძვ. ქართ. ბუშ-ი „ქორწინების გარეშე ნაყოლი შვილი, – ნაბიჭვარი“

ბუძგუ (ლშხ., ჩოლ.) „ზღარბი“ *ზოოლ.* < ქართ. ბუძგ-ი 1. „წაბლის ეკლიანი ბუდე (შდრ. ბაძგი)“, 2. „პატარა ზღარბი“ (საბა), 3. „ზღარბის ეკლიანი გარეთა საფარი“

ბუძგურ (ჩოლ.) „წაბლის ნაყოფის ეკლიანი საფარველი“ < ქართ. ბუძგურ-ი „ეკლით დაბარდული“ (საბა)

ბუჭუნჭელაჲ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ. აჭარ.) ბუჭუნჭველა „ჭიანჭველა“ (შდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. მგრშკ, ბქ. მგშკ), იხ. **ჭინჭილ**

ბუხანკა (ბქ.)/ბუხუანკა/ბუხუნკა (ჩოლ.) < რუს. **Буханка** „გოგორა პური (ფურნისა)“

ბუხ[უ]არ (ზს., ჩოლ.)/ბუხუარ (ბზ., ლნტ.)/ბუხარ (ბქ.) < ქართ. ბუხარ-ი (< სპარს. **buxar**) „ღია (უკარო) ღუმელი აგურისა ან ქვისა, სახლის კედელში შიგნიდან დატანებული“ (შდრ. ბქ. უოჯაყუ)

ბუჯერ (ქს.)/ბოჯარ (უშგ.) < ქართ. (ლეჩხ., გურ. აჭარ.) ბუჯერ-ი 1. „ჭურჭლის შესაწყობი წალო“ (საბა), „კედელში დატანებული თაროები ჭურჭლის დასაწყობად, განჯინა“, 2. (რაჭ.) „დიდი გობი ცომის მოსაზელად“, 3. (ლეჩხ.) „სახაბაზოში დადგმული მაგიდა (ფიცარი) ცომის მოსაზელად“ (შდრ. ბზ. სანაჲ, ბქ., ლნტ. სენა, ლშხ., ჩოლ. სენაჲ; ბზ. ჯუალჩაბ, ბქ. ჯუარჯაბ, ჩოლ. ჯუანჩაბ; ლშხ. ლაჯიერაშ)

ბულთ[უ]/ბირთუ (ბზ.)/ბურთ[ი] (ბქ.)/ბულთ (ლშხ.) /ბულთ/ბურთ (ლნტ.) < ქართ. ბურთ-ი „სფერული (იშვიათად ოვალური) ფორმის საგანი, განკუთვნილი საბავშვო ან სპორტული თამაშებისთვის...“

ბუშტ (ზს.)/ბიშტუ (ზს., ლნტ.)/ბიშუტ (ბზ., ლხმ.)/ბუშტ[უ] (ქს.) < ქართ. ბუშტ-ი 1. „სითხით, ჰაერით ან გაზით გაბერილი აპკოვანი პარკი“, 2. „ჰაერის ან გაზის პატარა ბურთულა, რომელიც ჩნდება რაიმე სითხეში და მის ზედაპირზე ამოტივტივდება“

ბურლუი (ბზ.)/ბურლუი (ბქ.)/ბურლუ (ლშხ.)/ბურლუ (ლნტ.)/ბირლუ (ლხმ.) *ბოტ.* < ქართ. ბუერა „მრავალწლოვანი ბალახი რთულყვავილოვანთა ოჯახისა; გავრცელებულია ტენიან ადგილებში“, შდრ. გურ. ბულღვავა/ ბურღვავა-ი, ლეჩხ., რაჭ., იმერ. ბულღვა/ბულღავა, აჭარ. ბულღო, იმერ. ბურღველა/ფურღველა/ფურღვენა/ ფურღვუნა, ქართლ. ფურღუნა

ბღარტ (ზს., ქს.) „პატარა {შიშველი} ბავშვი“ < ქართ. ბღარტ-ი „ბარტყი“

ბღე{ჱ} (ბზ.)/**ბღე** (ბქ., ლტ.)/**ბღეჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „ნაპრალი (მყინვარისა), უფრსკული“ < ქართ. (თუშ., ფშ.) მღე „ოდნავ ან მთლიანად ღია“ (შდრ. ბზ. ფაქრაუჲნ)

ბღულ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბღულ** (ბქ., ლტ.) < ქართ. ბღუილ-ი „იგივეა, რაც ღმუილი“, იხ. ლი-**ბღულ**-ი/ლი-**ბღულ**-ი

ბგბკაჲ (ჩოლ.) „წვრილად დაფქვილი ფქვილი“ < ქართ. ბუბკო „ფქვილი წყალში გაქნილი“ (საბა)

ბგგგრ (ჩოლ.) „მკბენარი“ *ზოოლ.* < ქართ. (მოხ., მთიულ.) ბუგრ-ი 1. „მსხმო, მუწუკები“ (საბა), 2. „ცხოველთა ტილი“, 3. „ქინქლა“

ბგლათ (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ბულატ-ი (< არაბ.-თურქ. **bulat** „ძლიერი; ფოლადი; გადამწყვეტი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბგმბეთ{ა} (ბზ.)/**ბემბეც/ბენბეც** (ბზ., ქს.)/**ბემბეც** (ლშხ.)/**ბენბეც** (ჩოლ.) „ბნელი; წყვდიადი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ბემბეცო „წყვდიადი, ბნელი“; შდრ. ლეჩხ. ბენბეცო, ლეჩხ., რაჭ. ბენცი 1. „ბენბეცი, ბერბეცი (ძლიერ ბნელი ღამე)“, 2. „ბეცი“, 3. „ბეჩი, წინდაუხედავი“

ბგნაბ (ზს., ლნტ.)/**ბგნაბ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ბუნება, ხასიათი, თვისება“, 2. „ავი ზნე, ბნედა“ < ქართ. ბუნება (< ფალ. **bun** „საფუძველი, ძირითადი პრინციპი, საბაბი, ფესვი, ბუნება, ხასიათი“) 1. „რეალურად, ობიექტურად არსებული ორგანული და არაორგანული სამყარო...“, 2. „რისამე არსი, ძირითადი თვისება, არსება; ხასიათი, ზნე“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **აუკანჭ** „ავი ზნე, ბნედა“)

ბგნბაჲნ (ზს., ლნტ.)/**ბგნბიან** (ლშხ., ჩოლ.) „ბნედიანი“ < ქართ. ბუნება (< ფალ. **bun/bun** „საფუძველი, ძირითადი პრინციპი, საბაბი, ფესვი, ბუნება, ხასიათი“) 1. „რეალურად, ობიექტურად არსებული ორგანული და არაორგანული სამყარო...“, 2. „რისამე არსი, ძირითადი თვისება, არსება; ხასიათი, ზნე“

ბგრდღგნ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ბურდღუნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“

ბგსკჰნტ (ბზ.)/**ბუწკანტ/ბუწყანტ/ბგწკანტ** (ლშხ.) „პატარა გარმონი“ < ზან. (მეგრ.) ბუწკანტ-ი (< რუს. **Музыкант** „მუსიკოსი, მემუსიკე, მესაკრავე, დამკვრელი“ < ბერძ. **μουσική** „მუსიკა“) „ჯიბის გარმონი“, იხ. ლი-**ბუწკანტ**-ი

ბგხგ (ბქ.) *ბოტ.* < ადიღ. **ფხგ**[22] (< თურქ.) „სტაფილო“, შდრ. აბაზ. **შვხგ**, იხ. **სტამფილო**

გ

გაბიწ (ჩოლ.) „კოდი გასამმაგებული“ < ქართ. კაბიწ-ი „სამი კოდი, ... სადამე ათს კოდს კაბიწად იტყვიან“ (საბა), „საწყაო ერთგვარი“

გაბრიელ (ზს., ქს.)/**გაბრიელ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**გაბრიელ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. გაბრიელ-ი (< ძვ. ებრ. **gabriel** „ჩემი ძალა ღმერთია“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გაგანიაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გაგანია „ძლიერი სიცხე“, იმერ., გურ. გაგანია-ი „დიდი, ძლიერი (სიცხე, პაპანაქება)“

გაგან (ჩოლ.) „ძლიერ“ < ქართ. გაგანა „მცხუნვარე (მზე)“

გაგონ (ჩოლ.) „გაგება“ < ქართ. გაგონ-ებ-ა 1. „სმენით (ყურით) აღქმა“, 2. „ვინმეს გასაგონად თქმა, ხმის მიწვდენა“, 3. „მოსმენა; შესმენა; გაგება; დაჯერება“

გადარწიანებულ (ლშხ.) „გადაღლილი, დაქანცული (ზედმიწ. – "გადა-რწიან-ებ-ულ-ი)" < ქართ. (ლეჩხ.) გადარწ-ევ-ა „დაქანცვა, ძლიერ დაღლა"

გადასახად (ზს., ლნტ.)/გადასახად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გადასახად-ი „საკანონმდებლო წესით დადგენილი სავალდებულო შესატანი სახელმწიფო ბიუჯეტში საწარმოების თუ მოსახლეობის მიერ; ფულადი შესატანი..."

გადაჭიმიშ (ჩოლ.) „აღსასრული (ზედმიწ. – "გადაჭიმ-ვ-ის-[ა})"[23] < ქართ. გადა-ჭიმ-ვ-ა „სახელი გადაჭიმავს, გადაიჭიმება ზმნათა მოქმედებისა", გადატ. ფეხ[ებ]ის გაჭიმვა „სიკვდილი"

გადო (ქს., უშგ.)/გადუ (ლნტ.)/გადიშ (ლნტ., უშგ.) „ძიძა; მეანი" < ქართ. გადია „გამზრდელი; გამდელი, ძიძა" (შდრ. ზს., ქს. მგრდი)

გაზ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. გაზ-ი (< ფრანგ. **gaz**) 1. „ნივთიერების აიროვანი მდგომარეობა, იგივეა, – რაც აირი", 2. „საერთო სახელწოდება გაზისებრი ან ორთქლისებრი საწვავი ნივთიერებებისა, რომელთაც იყენებენ გასანათებლად, გასათბობად და სხვა მიზნებისათვის"

გაზ[2] (ზს., ქს.) < ქართ. გაზ-ი „ლითონის ორტუჩა ხელსაწყო, რომელიც იხმარება რაიმეს (ლურსმნის, კბილის...) ამოსაძრობად"

გაზდილ (უშგ.) < ქართ. გაზრდილ-ი „ზრდადასრულებული; აღზრდილი, გაწვრთნილი"

გაზდილობ (უშგ.) < ქართ. გაზრდილ-ობ-ა „იგივეა, რაც ზრდილობა"

გაზეთ (ზს., ქს.) < ქართ. გაზეთ-ი (< რუს. **Газета** < იტალ. **gazetta**) „პერიოდული (ყოველდღიური, ყოველკვირეული...) გამოცემა ფურცლების სახით, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას მიმდინარე საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების შესახებ"

გათახსირებულ (ზს., ქს.)/გადახსირებულ (ბქ.) < ქართ. გათახსირებულ-ი „ზნეობრივად დაცემული, გახრწნილი"

გათუწლა (ლნტ.) < ქართ. გათვლა „საბავშვო თამაშის დაწყებამდე წარმოსათქმელი ტექსტი მოთამაშეთა გასანაწილებლად"

გაკ (ბზ., ქს.)/კაკ (ბქ.) 1. „ნიგოზი, კაკალი", 2. „კაკლის ხე" *ბოტ.* < ქართ. კაკალ-ი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე"

გალაქტიონ (ბქ.)/ღალაკდიონ (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. გალაქტიონ-ი (< ბერძ. **γαλάκτινος** „რძისა, რძიანი") „მამაკაცის საკუთარი სახელი"

გალიშ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. გალია „მავთულის ან რკინის ბადით შემოზღუდული სადგომი ცხოველებისა ან ფრინველებისათვის"

გალიფე (ზს., ქს.)/გალიფა (ჩოლ.) < ქართ. გალიფე (< ფრანგ. **galliffet**) „ფართო, მუხლებს ქვემოთ დავიწროებული (ვიწროდ გამოყვანილი) შარვალი, ჩექმებში ჩასატანებელი"

გალობ (ზს., ქს.) < ქართ. გალობა 1. „ჭიკჭიკი (სტვენა) ფრინველთა", 2. „მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (ადამიანის) ხმით, – სიმღერა, მღერა", 3. „ხმით შესასრულებელი მუსიკალური ნაწარმოები რელიგიური ხასიათისა, – საეკლესიო სიმღერა, საგალობელი", იხ. ლი-გალობ-ე

გალობელ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-გალობ-ელ-ი „მომღერალი; მოჭიკჭიკე (ფრინველი)"

გალტზ-ობ (ბქ.) < ქართ. კალატოზ-ობ-ა (< კალატოზ-ი < ძვ. ბერძ. **kalos** „ლამაზი, მშვენიერი" და **todi/doti** „მიცემა, შექმნა" სიტყვებისაგან კონტამინა-

ციით) „ხელოსნობა, კირით-ხუროობა“, იხ. ლი-გგლტეზ

გალუჳნ (ზს.) /გალუჳან /გალაუჳნ (ლშხ., ჩოლ.)/გალაუჳნ (ლნტ.) < ქართ. გალავან-ი „ქალაქის, ციხე-სიმაგრის ან რაიმე არქიტექტურული კომპლექსის (სასახლის, მონასტრის...) გარშემო შემოვლებული კედელი (ჩვეულებისამებრ – ქვის, დუღაბის)“, შდრ. ზს., ლნტ. ძლუნდ, ლშხ. ძლუდ „ზღუდე“; ბზ., ქს. ციბ

გამარჯუ (ზს., ლნტ.)/გამურჯობ/ გამურჯუებ (ლშხ.) < ქართ. გა-მარჯვ-ებ-ა 1. „ბრძოლის მოგება; მოწინააღმდეგის დამარცხება, ძლევა; წარმატება (ბრძოლაში, საქმეში, თამაშში)“, 2. „იგივეა, რაც გამარჯობა!“

გამარჯუებულ (ზს., ჩოლ.)/გამგრჯობილ/გამურჯობილ (ლშხ.)/გამარჯუებილ (ლნტ.) < ქართ. გამარჯვებულ-ი „ვინც ან რამაც გაიმარჯვა“

გამაშ[ჯრ] (ბქ.)/გამაშ[ჯრ] (ჩოლ.)/ გაბაშ[არ] (ჩოლ.) < ქართ. გამაშ-ი (< ფრანგ. gamaches) „პაჭიჭისებური სქელი (თბილი) ჩასაცმელი ფეხსაცმლის ზემოდან“

გამაშ (ბქ.)/გამაშ (ჩოლ.)/გემაშ (ლშხ.) „გემრიელი (ზედმიწ. – გემო-ს[ი])“ < ქართ. გემო 1. „ერთ-ერთი შეგრძნება, რომლის ძირითადი ორგანოა ენისა და რბილი სასის ლორწოვანი გარსი“, 2. „საჭმლის ან სხვა ნივთიერების თვისება, რომელიც შეიგრძნობა გემოს ორგანოს გაღიზიანებით“, 3. „გემოვნება“

გამბედაუ (ზს.)/ბედაშ (ლხმ.) < ქართ. გაბედულ-ი „ვინც გაბედავს (რამეს), – გულადი, თამამი, მამაცი, გაბედული“

გამბილ/გაბმგლ (ლნტ.) < ქართ. გაბმულ-ი „ორ მოპირდაპირე მხარეს (ობიექტს...) მიმაგრებული, მიბმული (თოკი, ძაფი...)“

გამგე (ზს., ქს.) < ქართ. გამგე „უფროსი, ხელმძღვანელი, (რაიმე საქმის) სათავეში მყოფი“

გამგებელ (ზს., ქს.) < ქართ. გამგებელ-ი 1. „ვინც განაგებს, წარმართავს (რამეს), – გამგე“, 2. „ამა თუ იმ ადმინისტრაციული ერთეულის მმართველი, გამგე“

გამგეობ[ა] (ზს., ქს.) < ქართ. გამგეობ-ა „დაწესებულების ან ორგანიზაციის მმართველი ორგანო (ჩვეულებისამებრ – არჩევითი)“

გამდელ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. გამდელ-ი „გამზრდელი, ძიძა“

გამდლობ (ბზ.) < ქართ. გამდლ-ობ-ა „გამდლის, გამზრდელის საქმიანობა, მოვალეობა, – ძიძაობა“

გამთაუ (ლშხ., ჩოლ.) „მსუქანი, სრული“ < ქართ. გა-[მო]-თავ-ებ-ულ-ი „მისუსტებული, ძალაგამოლეული“ (შდრ. ზს. ლუგუჳრ)

გამთენდაჳ (უშგ.) „მთიები“ < ქართ. გამთენია „გათენების ხანი, – განთიადი“ (შდრ. ბზ. ლირჰჳლ, ბქ. ლირჰჳლ, ლშხ. ლირუჳლ, ლნტ. ლირუჳლ; ლხმ. რეჰი-ბური; ლშხ., ჩოლ. ინდბანდ)

გამირ (ჩოლ.) „კარის ბოქლომი, საკიდი“ < ქართ. გამირ-ი 1. „ბრტყელი რკინა აქეთ-იქით თავმოხრილი ლურსმანივით... ხის შენობის ხეების გარდასაბმელად“ (საბა), 2. კუთხ. „ერთმანეთისაგან დაშორებული გასწვრივი ხეების შემაერთებელი ფალანგა, ხარიხა“

გამკუეთ (ბზ.)/გამკუეთ (ბქ., ლნტ.) „გონიერი, გამჭრიახი“ < ქართ. გამოკვეთ-ილ-ი *გადატ.* „ჩამოყალიბებული, მკაფიო, მკვეთრი, ხელშესახები“

გამოით (ლშხ.) „იმის გამო; იმიტომ“ *თანდ.* < ქართ. გამო-ის-ობ-ით „(ამ) მიზეზის გამო, მიზეზით, გულისათვის“

(შდრ. ზს., ქს. ეჯღა)

გამოისობ (უშგ.) *ზედმიწ.* – "გამოის-ობ-ა < ქართ. გამო-ის-ობ-ით „(ამ) მიზეზის გამო, მიზეზით, გულისათვის

გამოკრეფდ (ჩოლ.) „ყველანი გამოუკლებლივ" *ზმნის.* < ქართ. "გამოკრეფ-ილ-ად „დაკრეფილად"

გამოსაუჭალ (ბზ., ლნტ.)/გამოსაუჭალ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გამოსავალ-ი „საშუალება, რომლითაც შეიძლება რამე მძიმე მდგომარეობიდან, თავის დაღწევა"

გამოფრინებილ (ლნტ.) *ზედმიწ.* – "გა-მო-ფრინ-ებ-ულ-ი < ქართ.· გა-მოფრენ-ილ-ი „რაც, ვინც გამოაფრინეს ან გამოფრინდა"

გამოქჳბაბულ (ზს., ქს.) < ქართ. გამოქვაბულ-ი „მღვიმე, ქვაბი" (შდრ. ზს., ქს. ფოქ)

გამოშტერებულ (ზს., ქს.)/გამოშტერებილ (ლნტ.) < ქართ. გამოშტერებულ-ი „ვინც (რაც) გამოაშტერეს ან გამოშტერდა" (შდრ. ბზ. ქა ლჳშტრაუე; ბზ. ქა ლჳფაჳე, ბქ. ქა ლჳფაჳე)

გამოცდილ (ზს., ქს.) < ქართ. გამოცდილ-ი „რაც (ვინც) გამოცადეს ან გამოიცადა, – გამოცდაგავლილი, შემოწმებული; ნაცადი" (შდრ. ზს. გუილჳჰუედ/გუილუჰუედ, ბქ. გუილჳჰოდ/გუილჳჰედ, ლშხ. გულუმუოდ, ლნტ. გუილუუედ)

გამჩენ (ზს., ქს.) < ქართ. გამჩენ-ი „შემქმნელი, შემოქმედი; დამბადებელი, მშობელი" (შდრ. ზს., ქს. ქა მჳთნე; ბქ. მუთუენი)

განათლება (ლნტ.) < ქართ. განათლება 1. „სწავლის, ცოდნის მიღება ან მიღებინება (ვინმესთვის); სწავლა, ცოდნა", 2. *რელიგ.* „ცხონება" (შდრ. ბზ. ლიხაჳლ[უ], ბქ., ლნტ. ლიხაჳლ, ლშხ., ჩოლ. ლიხალ)

განათლებილ (ლნტ.) < ქართ. განათლებულ-ი „ვინც გაანათლეს ან განათლდა, ვინც რაიმე სწავლა-განათლება მიიღო, – ნასწავლი" (ზს. ლჳთ[უ]ერ/ლუთორ, ლშხ., ჩოლ. ლჳთორ/ლუთორ, ლნტ. ლჳთუერ)

განასუამ (ჩოლ.) „წანასმევი" < ქართ. განასმევ-ი „ზედ გატარებული, წასმული. || გავლებული, დამჩნეული (ხაზი), – გასმული"

განაჩენ (ზს., ქს.)/განაჩელ (ლხმ.) < ქართ. განაჩენ-ი 1. „სასამართლოს მიერ სამსჯავრო სხდომაზე გამოტანილი გადაწყვეტილება", 2. „გადაწყვეტილება, დადგენილება" (შდრ. ზს., ლნტ. მაჭუცა, ლშხ., ჩოლ. მაჭუცა), იხ. განჩინება

განზ (ბქ.)/განძაჲ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. გაზა „წვივის ძვალი; წვივი", შდრ. ზან. (მეგრ.) გაზე „ფეხი, ბარძაყი"

განთქმილ/განთქუმილ (ლნტ.) „ცნობილი" < ქართ. განთქმულ-ი „ვინც ან რაც განითქვა, – ცნობილი, სახელმოხვეჭილი, სახელოვანი" (შდრ. ზს. ქა მეკუჴე, ლშხ. მეკუჲე, ლნტ. მეკუე; ლნტ. ჟაბე მეშყედე)

განქრეუილ (ზს., ლნტ.)/გამნანქრეუ (ბზ., ლშხ.) „გარყვნილი; შერცხვენილი" < ძვ. ქართ. გან-ქარ-ვ-ებ-ულ-ი „უარყოფილი (შდრ. ასევე ძვ. ქართ. გან-ქარ-ვებ-ულ-ებ-ა „ურცხვობა")", შდრ. ჩოლ. მეცნირალ

განყოფილება (ზს., ქს.)/განყოფილება (ბქ., ლნტ.) < ქართ. განყოფილება „დაწესებულების ან ორგანიზაციის ნაწილი, რომელიც ერთგვარი ხასიათის საქმიანობას ემსახურება..."

განყოფილებიან (ზს., ლნტ.)/განყოფილებიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. განყოფილებ-იან-ი (< განყოფილება „დაწესებულების ან ორგანიზაციის ნაწილი, რომელიც ერთგვარი ხასიათის საქმია-

ნობას ემსახურება...“) „უკრიანი, სათავსოებიანი“

განჩინება (ზს., ქს.) „განაჩენი“ < ქართ. განჩინება 1. „კოლეგიური წესით გამოტანილი პირველი, სააპელაციო ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება ნებისმიერ საკითხზე“, 2. „იგივეა, რაც განაჩენი“, 3. „განაწესი, კანონი“, იხ. **განაჩენ**

განცხდაბ/განცხადაბ (ზს.)/**განცხნაბ** (ბქ.)/**განცხდებ** (ლშხ.)/**განცხადაბ** (ლნტ.)/**განცხდაბ** (ჩოლ., ლხმ.) „ნათლისღება, გამოცხადება“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. გან-ცხად-ებ-ა „გამოცხადება, ჩვენება, განმარტება, გამოჩენა, ზმანება, გამოაშკარავება“ (შდრ. ბზ. **ლიცი ლიპრისდალ**, ბქ. **ლგცემ ლიპრისდალ** „წყლის კურთხევა“)

განძეულობ (ზს.)/**განძრრა** (ლშხ.)/**განძეულობ** (ლნტ.) < ქართ. განძეულობ-ა (< ფალ. **ganǰ** „საუნჯე, საფასე, განძი“) „იგივეა, რაც განძეული“ (შდრ. ზს. **დაშიფასელ**, ბქ. **დასაფასელ/დასაფას**)

განწარებილ (ბქ.) „გამწარებული“ < ქართ. გა-მწარ-ებ-ულ-ი „გაწამებული, გატანჯული“, იხ. **დამწარებულ**

განწეს (ზს., ლნტ.)/**განწეს** (ბქ.) „წესი; ჩვეულება“ < ქართ. გა-ნა-წეს-ი „დადგენილი, დაწესებული, დაკაბადონებული...“

განჯეთ (ბზ.) „განჯა (ზედმიწ. – *„განჯ-ეთ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. განჯა (შდრ. აზერბ. **Gəncə**, ძველ ქართულ და სომხურ მატიანეებში – *განძა*) „ყოფილი ელიზავეტპოლი, ისტორიულად ირანის (სპარსეთის) მნიშვნელოვანი ქალაქი“

გარდანაკაფ (ქს.) < ძვ. ქართ. გარდა-ნაკაფ-ი „გადაკაფული“ (შდრ. ზს. **ნამქაჩუ**; ლხმ. **ნაკაცხუირ**)

გარეგან (ლშხ.) „გარეული“ < ქართ. გარეგან-ი 1. „გარე მხრიდან, გარეთა“, 2. „გარეგნული“, 3. „გარეშე; გარეული, უცხო“

გარეუილ (ზს., ლნტ.) /**გარეულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**გარუილ/გარუილ** (უშგ.) < ქართ. გარეულ-ი „ველური“ (შდრ. ზს. **ცხეკიშ**; ბქ. **ტყარ**)

გარისხუილ (ლნტ.) *გადატ.* „გაუტანელი“ < ქართ. გარისხულ-ი „ვინც გარისხეს, – შერისხული“

გარმოება (ლშხ.)/**გარემოება** (ლნტ.) < ქართ. გარემოება „მდგომარეობა, ვითარება, პირობები“

გარმონ (ზს., ქს.) < ქართ. გარმონ-ი (< რუს. **гармонь** „მუსიკალური საკრავი“) „ხელით გასაწევი კლავიატურით გაწყობილი საბერვლიანი საკრავი“

გარო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გარო „წვნიანი საჭმლის თავზე მომდგარი ცხიმი“ (შდრ. ბქ. **კოკეფ**)

გარს-ალ/გარს-ალ (ჩოლ.) „ნარჩენები, ნასუფრალი (ზედმიწ. – გარს-ებ-ი)“ < ძვ. ქართ. გარს-ი „ტყავი“, ახ. ქართ. 1. „ცხოველის ან მცენარის უჯრედის გარეთა საფარი“, 2. „საფარი, ფენა, რითაც გარშემორტყმულია რაიმე სხეული, რაც გარს ეკვრის რამეს (ვინმეს)“

გარყუნილ (ზს.) < ქართ. გარყვნილ-ი „უზნეო, მორალურად დაცემული...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლგქად**, ლშხ., ჩოლ. **ლგქად**; ზს., ქს. **ქა მეშყდე**; ჩოლ. **მეცნრალ**)

გარცამ (ბქ.)/**გარცემ** (ლშხ.)/**გარცამ** (ჩოლ.) „წყევლა“ < ქართ. გარდაცემა „იგივეა, რაც გადაცემა“

გარჯ (ზს., ქს.)/**გარჯ** (უშგ.) „გაჭირვება; ძნელი“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გარჯობ (ზს., ქს.)/**გარჯიუობ** (უშგ.) „გასაჭირი; სიძნელე; ძნელბედობა (ზედმიწ. – *„გარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. გარჯილ-ობ-ა „იგივეა, რაც გარჯა“

გარჯულ (ბზ., ლნტ.)/გარჯურ (ბქ., ლშხ.) „გაუჭირვებლად, გაურჯელად“ *ზმნის.* < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გარჯუშ (ლშხ.) „გაჭირვებით, ძნელად, ვაივაგლახით (ზედმიწ. – გარჯით)“ *ზმნის.* < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გასამანია (ჩოლ.) „ძლიერ მაღალი“ < ქართ. გეთსემანია/გეთსამანია (< არამ. **gat shemanîm** „სავარგულის ან ბოსტნის სახელწოდება, რომელიც მდებარეობდა ზეთისხილის მთის ძირას, იმ ბორცვის პირდაპირ, სადაც იერუსალიმის ტაძარია აღმართული, კედრონის გადაღმა“

გასახუილ (ჩოლ.) < ქართ. ნასახი „კვალი, ნიშანი“[24] (შდრ. ზს. წინალ)

გასგიშ (ჩოლ.)/გასგიშე (უშგ.) „შენიანი, ნათესავი ვინმე, შორებელი“ < ქართ. გასაგის-ი 1. „გვარეულობა, ჯიში, ჯილაგი, მოდგმა (შდრ. განაგისი)“, 2. „ნიშანწყალი; ასავალ-დასავალი“

გაუა (ბქ., ქს.) 1. „ძალა, ღონე“, 2. ბზ., ლშხ. „გავლენა“ < ქართ. გავლენა 1. „ზემოქმედება, ვინმეს (რაიმეს) მოქმედება ვინმეზე ან რამეზე“, 2. „ზემოქმედების უნარი, ძალა, – ავტორიტეტი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ჯამშა, ლნტ. ჯამაშა)

გაუპ{რ} (ზს.)/გაუა (ლშხ., ლნტ.)/გაუპრ/გაუპრჱლ (ჩოლ.) 1. ბქ., ლშხ., ლნტ. „ზურგი“, 2. ჩოლ. „ხელ-ფეხი“ < ქართ. გავა „ცხოველთ წელს უკანანი (საბა), – ცხოველის (უმთავრესად, მსხვილფეხა საქონლის) ზურგის უკანა ნაწილი კუდამდე“ (შდრ. ზს., ქს. ფოყ)

გაუებილ (ჩოლ.) 1. „ღორი, რომელიც ყანას ეტანება და ღობეებს ანგრევს“, 2. „გამბედავი“ < ქართ. გაავებულ-ი „გაბრაზებული, გააფთრებული“

გაულელ-გამოულელ (ჩოლ.) < ქართ. გამვლელ-გამომვლელ-ი „გამვლელი და გამომვლელი“ (შდრ. ბზ. მეზ-მეჩედ, ბქ. მეზ-მეჩედ)

გაფა (ბზ.)/გაფ (ჩოლ.) 1. ბზ. „მშვილდის ბუნი, ტარი“, 2. ჩოლ. „გადასაფენი, ჭიანურის თავზე გასაჭიმი თხელი აფსკი“ < ზან. (მეგრ.) ა-გაფ-ა/ო-გაფ-ა „სახვნელი, გუთანი, კავი“

გაღან (უშგ.) *კავშ.* < ქართ. განაღამცა „განათუ, არამცთუ; არათუ“, „ეგრე(თ)ცა“ (საბა)“

გაშენებილ (ლნტ.) < ქართ. გაშენებულ-ი „რაც გააშენეს ან გაშენდა“

გაც და გაიმ (ჩოლ.) < ქართ. გაც-ი და გაიმ-ი „მველი წარმართული ღვთაება, კერპი“

გაცხჱად (ბზ.)/გაცხაი{დ] (ლშხ., ჩოლ.)/გაცხად (ჩოლ., უშგ.)/გაცხჱდ (ბზ., ლნტ., ლხმ.) „ნამდვილად, ჭეშმარიტად, მართლა, მართლაც“ *ზმნის.* < ქართ. გა-ცხად-ებ-ულ-ად/ცხად-ად „გამჟღავნებულად, აშკარად, თვალსაჩინოდ“ (შდრ. ზს. ტკიცდ), იხ. ცხჱა!

გაძლაბ (ჩოლ.) < ქართ. გაძლება „ატანა, შეგუება, შეძლება; გამკლავება; არსება, ყოფნა“ (შდრ. ბზ. გჱჭა, ბქ. გჱჭ, ბქ., ქს. გეჭა)

გაძუერიაი (ლშხ.) < ქართ. გაიძვერა „ცბიერი, გაქნილი, ეშმაკი, ქვეშქვეშა“ ნი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. გუეფ; ბზ., ლშხ. ფინრლ; ლშხ. ჩოღლოთ, ჩოლ. ჩოღმოთ; ბქ. მაბგაჱრ)

გაწამაწიაი (ლშხ.) < ქართ. გაწამაწია „ერთი ამბავი, ფაციფუცი“ (შდრ. ზს., ქს. ციაფუა; ბზ. ძაძფულა, ქს. ძაძფურ[ა])

გაწბილ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ა „გამტყუნება, იმედის გაცრუება“, შდრ. წბილ-ი „ოგივეა, რაც გაწბილებული“ (შდრ. ზს. ჟი ლიქრჳნე)

გაწკჱპ (ბზ.)/გაწკჱმ (ზს.)/გაწკეპ (ლშხ.) „მთელი, სრული (კვირა, თვე...)“

< ქართ. გა-წკეპ-ილ-ი „იგივეა, რაც გამწკრივებული, ჩამწკრივებული“, შდრ. აჭარ. გა-წკიპ-ულ-ი „გაჭიმული“

გაწკიაპ-დ/გაწკაპ-დ (ჩოლ.) „უწყვეტად“ *ზმნის.* < ქართ. გაწკეპ-ილ-ად „გამოწკეპილად, გამწკრივებულად; განუწყვეტლივ“

გაწრ (ბქ.)/კაწარ (ლშხ., ჩოლ.) „წვივი“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) კაწარ-ი „ბრჭყალი“ (შდრ. ზს., ქს. სკელ)

გაწრეტილ (ჩოლ.) „გაწვალებული“ < ქართ. (ლეჩხ.) გაწრეტილ-ი „სუსტი, გაწრიპული, ძლიერ გამხდარი ახალგაზრდა“

გაწყობილ (ზს., ქს.) < ქართ. გა-წყობ-ილ-ი „გამართული, გაშლილი, განლაგებული...“

გაჭირება (ზს.)/გაჭირუება (ზს., ლნტ.)/გაჭირუება (ბქ.)/გაჭიურება (ბზ., ქს.)/გაჭიურება (ლნტ.)/გაჭიროჲ (ლხმ.) < ქართ. გა-ჭირ-ვ-ებ-ა „მძიმე მდგომარეობა, სიძნელე, – გასაჭირი; სიღარიბე, ხელმოკლეობა...“ (შდრ. ზს. თგმი-წგხი, ქს. მგწგხ)

გაჭირებულ (ზს.)/გაჭირუებულ (ზს., ლნტ.)/გაჭირუებულ (ბქ.)/გაჭიურებულ (ქს.)/გაჭიურებულ (ლშხ.)/ გაჭიურებილ/გაჭიურებილ/გაჭირუებილ/გაჭირუებილ (ლნტ.) < ქართ. გაჭირ-ვ-ებ-ულ-ი „გაჭირვებაში ჩავარდნილი, გაჭირვებაში, მძიმე მდგომარეობაში მყოფი; ღარიბი, ხელმოკლე“, *გადატ.* „საცოდავი, უბედური“ (შდრ. ბზ. ჭირჯრ)

გაჭრილ (ჩოლ.) „შარაგზა“ < ქართ. გაჭრილ-ი „გზა, არხი...“

გახუდება (ლნტ.) < ქართ. შეხვდება „პირისპირ შეეყრება; ნახავს, იპოვის, წააწყდება; შეეგებება...“

გაბრელ /გებრელ თარგლეზერ (ბქ., ბეჩ.) *რელიგ.* < ქართ. გაბრიელ მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „ღმერთის მაცნე“ < ქართ. გაბრიელ-ი (< ძვ. ებრ. **gabriel** „ჩემი ძალა ღმერთია“) და მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“ და ანგელოზ-ი (< ბერძ. **ἄγγελος** „შიკრიკი, მაცნე; მოციქული, მოამბე ანუ მაუწყებელი“)

1. „უსხეულო არსება, რომელიც ღვთის მოციქულად არის წარმოდგენილი“, 2. *გადატ.* „სიკეთის, სილამაზის, სიმშვიდის, სინაზის განსახიერება“

გაჯურიან (ლხმ.)/გაჯურიან (ჩოლ.) „გამჭრიახი, გონიერი (ზედმიწ. – *გა-კვირ-ვ-ებ-ულ-{იან}-ი)“ *გადატ.* < ქართ. და-კვირვ-ებ-ულ-ი „ვისაც დაკვირვების უნარი აქვს, ვინც დაკვირვება იცის“

გამ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/გამ (ბზ.)/გამ(ბქ.)/გან/გემა/გემ (ლშხ.) 1. „გემო“, 2. „სამაგიერო, სანაცვლო“ < ქართ. გემო 1. „ერთ-ერთი შეგრძნება, რომლის ძირითადი ორგანოა ენისა და რბილი სასის ლორწოვანი გარსი“, 2. „საჭმლის ან სხვა ნივთიერების თვისება, რომელიც შეიგრძნობა გემოს ორგანოს გაღიზიანებით“, 3. „იგივეა, რაც გემოვნება“

გამიან (ზს., ლნტ.)/გემუან (ლშხ.)/ გამუან (ჩოლ.) „გემრიელად; გულიანად“ *ზმნის.* < ქართ. გემო-იან-ად „კარგად, გემრიელად“

გამუან (ბზ.)/გამიან (ბქ., ლნტ.) < ქართ. გემო-იან-ი „გემრიელი“

გან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/გან/გან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გან-ი „სიგანე, სიფართოვე“

განზ (ზს.)/განმ (ბქ., ლნტ.)/განმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. განძ-ი (< ფალ. **ganǰ** „საუნჯე, საფასე, განძი“) „ძვირფასი ნივთები; ძვირფასი რამ, ფასეულობა; სიმდიდრე, ქონება, საგანძური“

განზნაგანზ (ბქ.) < ქართ. განძ-ეულ-

ობ-ა (< ფალ. **ganǯ** „საუნჯე, საფასე, განძი“) „ნაირ-ნაირი განძი, – განძეული“

გან-თე (ზს., ლნტ.)/გან-თე/გან-თე (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. გან-ზე „გვერდზე, გვერდით“

განთხ (ბზ.)/განთხ (ბზ., ჩოლ.)/განთხ (ბქ., ლშხ., ლნტ.)[25] 1. „უკანა ფეხები (ცხოველისა, ადამიანისა)“, 2. „ადამიანის კოჭის უკანა ნაწილი მყესიანად“ < ზან. (მეგრ.) განთხ-ი „ბარძაყწვივი; ბაყვი; ფეხის ნაწილი მუხლსა და კოჭს შორის“

განიჲერ (ბზ.)/განერ (უშგ.) < ქართ. გან-იერ-ი „რასაც დიდი განი აქვს, – ფართო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მაშრი, ლნტ. მაშარი; ბზ. ფაფიაჲ)

განაან (ზს., ლნტ.)/განიან (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – გან-იან-ი < ქართ. გან-ი „სიგანე, სიფართოვე“

განჯუაფერიშ (ბზ.)/განჯ[უ]იშფერ (ზს., ლნტ.)/განჯიფერ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჟანგისფერ-ი (< სპარს. **žang**) „რაც ფერით ჟანგს მოგვაგონებს, – წითელმურა“, შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“

გარს (უშგ., ჩოლ.) „ღორის ხორცის კანი“ < ძვ. ქართ. გარს-ი „ტყავი“, ახ. ქართ. 1. „ცხოველის ან მცენარის უჯრედის გარეთა საფარი“, 2. „საფარი, ფენა, რითაც გარშემორტყმულია რაიმე სხეული, რაც გარს ეკვრის რამეს ან ვინმეს“ (შდრ. უშგ. ჰაბდკ)

გაჭ (ზს., ლნტ.)/გატ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქატო „დაფქული მარცვლის გარსის ნარჩენი, – ანაცერი“

გაწბილუ (უშგ.)/გაწბილ (ჩოლ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ა 1. „შერცხვენა, შეურაცხყოფა“, 2. „უარით გასტუმრება, იმედგაცრუება“ (შდრ. ზს. ჟი ლიქრგნე)

გაწლ (ჩოლ.) 1. „ქალთა დაჯგუფება“, 2. „ჯიხვების არე“ < ქართ. გალა „დიდი საზეიმო სანახაობა“

გაწყობ (ლშხ.) < ქართ. გაწყობა 1. „გაშლა (სუფრისა...); დაგება, გასწორება (ლოგინისა...)“, 2. „განლაგება, გაწესრიგება“, 3. „გამართვა, აწყობა“, 4. „მორთვა, მოკაზმვა...“, იხ. ლი-გაწყობ-ლ-ე

გეგი (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. გეგ-ი „ბიჭის ქართული სახელი“

[გეგრ]შალუარ (ლშხ.)/[გეგოჲ]შალუარ (ლნტ.)[26] *ბოტ.* < ქართ. *[გუგულის] შარვალა „ერთგვარი მცენარე“

გედ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. გედ-ი „წყლის დიდი ფრინველი ბატისებრთა რიგისა, აქვს გრძელი კისერი და მაღალხარისხოვანი ბუმბული“

გელა (ზს., ქს.)/გელა (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. გელა (< მ-გელ-ა) „მამაკაცის ქართული სახელი“, შდრ. მგელიკა, მგელია

გელენია (ბქ.) „ცეცხლის ალი“ < ძვ. ქართ. გეჰენია (< ებრ. **gehinnōm**), ახ. ქართ. გეენა, გეენია „ჯოჯოხეთი, ჯოჯოხეთის ცეცხლი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გეგენია „დიდალიანი ცეცხლი“, გეენია დაჩხირი „(ჯანდაბა) ალიანი, გიზგიზა, დიდი, ძლიერი ცეცხლი“, გენია „გიზგიზა (ცეცხლი)“

გელოლაჲ (ბზ.)/გალილეა/გალილეა (ბქ.)/გალელიაჲ (ლშხ.)/გელელიაჲ/გალელიაჲ (ლნტ.)/გალალიაჲ/გალალია (ჩოლ.) 1. „ზღაპრის ტოპონიმი“, 2. *გადატ.* „ზევით-ქვევით უთავბოლო სიარული“[27] < ქართ. გალილეა (< ებრ. **hagalil** „ოლქი, პროვინცია“) „ისტორიული ოლქი ისრაელის ჩრდილოეთით, ლიბანის საზღვართან“

გელცემ (ქს.) „ოთხფეხის ავადმყოფობაა, ცხოველთა ავი ზნე“ < ქართ. (ლეჩხ.) გელ-ც[ე]მ-ულ-ი „პირუტყვის

ავადმყოფობა, ჭირი, – მგელცემული“, შდრ. ქართ. გველ-ცემ-ულ-ი „გველნაკბენი“ და ზან. (მეგრ.) გერ-ცემ-ი/გერ-ცემ-ულ-ი/გერ-ცემ-უ-ი „პირუტყვის ავადმყოფობაა ერთგვარი“, იხ. ლეგელცემე

გემ (ზს., ქს.) < ქართ. გემ-ი (< თურქ. **gemi**) „მცურავი სატრანსპორტო საშუალება ადამიანების გადასაყვანად და ტვირთის გადასატანად“

გენერალ (ზს., ქს.)/ღენერალ (ზს., ლშხ.)/გენერა̆ლ (ბქ.)/ღერანა̆ლ (უშგ.)/ღინალა̆რ (ლხმ.) < ქართ. გენერალ-ი (< ფრანგ. **general** < ლათ. **generalis** „საერთო, მთავარი“) „უმაღლესი სამხედრო წოდება“

გენერალ-მა̆იორ (ბქ.) < ქართ. გენერალ-მაიორ-ი < გენერალ-ი (< ფრანგ. **general** < ლათ. **generalis** „საერთო, მთავარი“) „უმაღლესი სამხედრო წოდება“ და მაიორ-ი (< ლათ. **maior** „უფროსი“) 1. „საბჭოთა არმიის ოფიცრის წოდება, საშუალო კაპიტანსა და პოდპოლკოვნიკს შორის“, 2. „ოფიცრის ჩინი უცხო ქვეყნების არმიებში და აგრეთვე ძველად რუსეთის არმიაში“

გეოლოგ (ზს., ქს.) < ქართ. გეოლოგ-ი „გეოლოგიის სპეციალისტი“

გერ (ზს., ქს.) < ქართ. გერ-ი „მეუღლეთაგან ერთ-ერთის არაშვილი“ (შდრ. ზს., ქს. გეზალუთრა)

გერმანია (ზს., ქს.)/გერმანია̆ (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. გერმანია „ქვეყანა ცენტრალურ ევროპაში“

გეტკეცაჲ (ლშხ.) „ერთგვარი მხალია“ *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ტკეტკეცა „კლდის დუმა (მცენარეა)“

გექტა̆რ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/გექტარ (ბქ., ლშხ.)/ჰექტა̆რ (ზს., ლნტ.)/ჰექტარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰექტარ-ი (< ფრანგ. **hectare** რუს. ენის მეშვ.) „მიწის ფართობის საზომი ერთეული, რომელიც უდრის 10 000 კვადრატულ მეტრს“

გეყრუაჲ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „დიდგულა“ *მოტ.* < ზან. (მეგრ.) *გე-ყრუ-ა-ჲ (< *ჯე-ყრუ-აჲ)[28], შდრ. ზმ. იმერ. გულ-ყრუ, გულ-ყურ-ო, ერწ.-თნ. ყრუ-ა ხე, ლეჩხ., რაჭ. ხე-ყრუ-ა

გეჯეჯ (ჩოლ.) „ბუგრი“ < ქართ. (გურ.) გეჯეჯ-ი „მუნი თუ გაძნელდა, გეჯეჯად გადიქცევა, ტყავი გაუსკდება პირუტყვს და ჩირქი სდის“

გზაუროჲ/გზაუროჲ (ბზ., ჩოლ.)/გზაროჲ (ბქ., ლნტ.)/ზგაროჲ (ბქ.)/გზაროჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-გზ-ავ-რ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“, იხ. ლინგზაურ/ლი-ნგზარაუ/ლი-ნგზარაუ

გზა̆ურ (ბზ.)/გზა̆ურ (ზს., ლნტ.)/გზა̆რ (ბქ.)/გზა̆ურ/გზარუ (ლშხ.)/მგზა̆ურ (ლნტ.)/გზარუ (ჩოლ.) < ქართ. მ-გზ-ავ-რ-ი „ვინც მგზავრობს“

გინდრ/გინდუერ (ბზ.) < ქართ. მინდორ-ი 1. „სწორი და ბალახიანი ადგილი“, 2. „სახნავ-სათესი ადგილი...“, იხ. მინდუერ

გინდუერ (ბზ.) „სათიბი (ზედმიწ. – მინდორ-ი)“ *ტოპ.* < მინდორ-ი 1. „სწორი და ბალახიანი ადგილი“, 2. „სახნავ-სათესი ადგილი...“

გიორგი (ზს., ქს.)/გიერგ (ზს.)/გიურორგი (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. გიორგი (< ბერძ. **Γεώργιος** < **Γεωργός** „მიწათმოქმედი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გიჟ (ზს., ქს.) < ქართ. გიჟ-ი „ჭკუაზე შეშლილი, გადარეული; გახელებული, გაშმაგებული, თავზეხელაღებული...“ (შდრ. ბზ. რუქ; ბზ. ლუსრყე, ბქ. ლუსოყე; ბქ. ლუტტურე; ბქ. ლექაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

გირ (ზს., ქს.) < ქართ. გირ-ი (< რუს. **Гиря** „საწონი“) „განსაზღვრული წონის, სიმძიმის საგანი; იხმარება როგორც სა-

წონი მექანიკური სასწორისათვის...“

გირგალ (ბზ.) /გირგალაი (ლშხ., ჩოლ.)/გირგალ (ლშხ., უშგ.) 1. „გრიგალი (ზედმიწ. – გრიგალ-ა)“, 2. *გადატ.* „ავი სული“ < ქართ. გრიგალ-ი „ძლიერი, გამანადგურებელი ქარი, – ქარიშხალი“ (შდრ. უშგ. მაოტა; ჩოლ. ბარძეუა)

გირუანქა (ზს., ქს.)/გირუბნქა (ბქ.) < ქართ. გირვანქა „ძველებური წონის ერთეული – უდრის 96 მისხალს ანუ 409,5 გრამს“

გირწყალ (ზს., ლნტ.)/გირწყალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კირ-წყალ-ი „კირხსნარი, დუღაბი“ (შდრ. ზს. თგქ)

გიშერ (ზს., ქს.) < ქართ. გიშერ-ი „ფისოვანი ქვანახშირის სახეობა, შავი და მკვრივი; მისგან აკეთებენ მძივებს და სხვა სამკაულს“

გიშერაი (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. გიშერა „გიშრისფერი ხარის სახელი“

გლახაკ (ზს.) < ქართ. გლახაკ-ი (< ფალ. **gilak/gilah**) „უქონელი, უპოვარი, – იგივეა, რაც გლახა“ (შდრ. ზს. თრბუ; ბქ. სუუდირ)

გლახბ (ლნტ.)/გლახაი (ჩოლ.) „ჩამორჩენილი, დაჩაგრული“ < ქართ. გლახა „მშიშარა, მხდალი, ლაჩარი; მათხოვარი“

გლეხ (ზს., ქს.) < ქართ. გლეხ-ი (< სომხ. *գեհիկ*) „ადამიანი, რომლის ძირითადი საქმიანობაა მიწის დამუშავება, – მიწათმოქმედი, სოფლის მეურნე“ (შდრ. ლშხ. თხუმლგტიხ)

გლეხობ (ზს., ქს.) < ქართ. გლეხ-ობ-ა (< ქართ. გლეხ-ი < სომხ. *գեհիկ*) „გლეხად ყოფნა, გლეხის მდგომარეობა“

გლისპ/გგლგსპ (ჩოლ.) „შეუსმინარი; მაგარი“ < ძვ. ქართ. გლისპ-ი „ანჩხლი, კაპასი“, „ოდეს გულისწყრომას ვერ დაითმენს“ (საბა)

გლიცერინ (ზს., ქს.)/გლიცერინა (ჩგხ.)/ლიცერინა (ლხმ.) < ქართ. გლიცერინ-ი (< გერმ. **glyzerin** < ბერძ. **glykys** „ტკბილი“) „ცხიმეებისაგან დამზადებული უსუნო, ტკბილი, მოსქო სითხე; იხმარება ტექნიკაში, მედიცინასა და კოსმეტიკაში“

გმირ (ზს., ქს.)/გგმრ (ბქ.)/გრიმ (ლხმ.) 1. „გმირი“, 2. „ძლიერი, ღონიერი“ < ქართ. გმირ-ი 1. „ბრძოლასა და შრომაში თავდადებული, მამაცობითა და გამბედაობით გამოჩენილი, სიძნელეთა ვაჟკაცურად დამძლევი პირი“, 2. *მითოლ.* „ძველი ეპიკური პოემებისა და მითების მთავარი მოქმედი პირი, რომელიც დაჯილდოებული იყო ზეკაცური ძალით“, 3. „მხატვრული ნაწარმოების მოქმედი პირი, – პერსონაჟი“ (შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული: ბზ. მახელუბჟ, ბქ. მაბელუბაჟ; ბზ. ღუბჟ{მარე}, ბქ. ღუბაქმარე)

გმირობ (ზს., ქს.)/გგმრობ (ბქ.) 1. „გმირობა“, 2. „გმირობის ხანა“ < ქართ. გმირ-ობ-ა „საგმირო ნაბიჯი; გმირად ყოფნა; თავდადება...“ (შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული: ბზ. ლიღუბაქმარ, ბქ. ლიღუბაჟმარ; ზს. ლიმხელუბაჟ)

გობ (ლშხ., ჩოლ.)/გუებ (ჩოლ.) „კათხა“ < ქართ. გობ-ი „თეფშის მსგავსი დიდი ზომის ხის ჭურჭელი, ამოთლილი ან ცალკეული ნაჭრებისაგან შეკრული“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჯარ, ლშხ., ჩოლ. ჯარ; ბქ. გარუ)

გობ-საცერ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გობ-საცერ-ი „გობი და საცერი“

გოგ (ჩოლ.) „დირესთვის მიდგმული მოკლე საყრდენი“ < ქართ. გოგ-ი „სახლის სახურავის დაქანებათა შესაყარის დასაყრდენი, ერთი ან ორი ბოძი ქუდით, – ვაცა“

გოგირდ (ზს., ქს.)/გოგირ (ბზ.) < ქართ. გოგირდ-ი „ქიმიური ელემენტი ყვითელი ფერისა, ადვილად აალებადი კრისტალური ნივთიერება; იყენებენ ტექნიკასა და მედიცინაში“

გოგლჱნდ (ზს.)/გოგლანდ (ქს.) *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) გოგლანდ-ი „ცირცელი“

გოგორაჲ (ლშხ.) < ქართ. გოგორა 1. „ერქვანთ თვალი საბრუნავი (საბა), – ურმის (ეტლის...) თვალი, ბორბალი“, 2. „მრგვალი“

გოგრჲა (უშგ.) „მწარე გოგრისაგან გაკეთებული ჭურჭელი“ < ქართ. გოგრა „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე, – აყირო“

გოდაბ (ლშხ.)/გუადაბ (ჩოლ.) „სქელი ცხიმი“ < ქართ. გოდაბო „გაროდ მწვარი“, გარო „მჟავით მწვარი“ (საბა), შდრ. ხევს. გოდაბანა „ფაშფაშა, მოშვებული, დონდლო“

გოდერ (ზს., ლნტ.)/გოდორ (ლშხ.) < ქართ. გოდორ-ი „წკეპლის ჭურჭელი (საბა), – წნელისაგან (ტკეჩისაგან) დაწნული მაღალი, მოგრძო კალათი“

გოდორაშ (ლნტ.) „ტყე (ზედმიწ. – გოდორ-ის-[ა])“ *ტოპ.* < ქართ. გოდორ-ი „წკეპლის ჭურჭელი (საბა), – წნელისაგან (ტკეჩისაგან) დაწნული მაღალი, მოგრძო კალათი“

გოზჳ (უშგ.) < ქართ. გოზა „მშვილდის მწვერვალი; მშვილდის ორივე მხარი“ (საბა)

გოზინჳყ (ზს., ლნტ.)/გოზნჳყ (ბქ.)/გოზნაყ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გოზინაყ-ი „საახალწლო ტკბილეული; წვრილად დაჭრილი ნიგოზი, ნუში ან თხილი თაფლში მოხარშული“

გოლჱთ (ზს., ლნტ.)/გოლიათ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გოლიათ-ი 1. „ბიბლიური გადმოცემით – გოგანტური აგებულების ფილისტიმელი, რომელიც დავით მეფემ შურდულით მოკლა“, 2. *გადატ.* „ვაჟკაცი, დევგმირი; ვეებერთელა, ბუმბერაზი, უზარმაზარი კაცი“ (შდრ. ბზ. ხოშემიშთჱნ; ბქ. ურითმათჱრ; უშგ. ბალღნგჱრ)

გომ (ლნტ.) < ქართ. გომ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის საზამთრო (მიწური) სადგომი, – გომური“ (შდრ. ზს., ქს. ბაგ)

გომეჯ/გომიჯ (ბზ., ლნტ.)/გომინჯ (ლშხ.)/გომიჯ (ჩოლ.) 1. „სეფისკვერი; სარიტუალო პური“, 2. „მრგვალი პური, კვერი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., აჭარ.) გომიჯ-ი „უსაფუვრო და უმარილო მრგვალი პური, ნაღვერდალში გამომცხვარი“

გონიო (ჩოლ.) < ქართ. გონიო „ლითონის ან ხის სწორკუთხა სახაზავი, – მკუთხავი“

გონჯო (ჩოლ.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. გონჯ-ი „მამაკაცის ზედმეტი სახელი“

გოპჱა/გოპჱჳ (ბქ.)/ჯოპჱა/ჯოპჱჳ (ჩბხ.) „ცხვრის ტყავის ქუდი“ < ბალყ. bokka (შეთვისებულია ჩერქეზულის გზით) „საბავშვო ქუდი“

გორ (ლნტ.) < ქართ. (მვ., კუთხ.) გორა „მარცვლეულისა და სითხის საწყაო“

გორაგ (ბქ.) < ქართ. გორაკ-ი „პატარა გორა, – ბორცვი“ (შდრ. ზს. ფაფალ; ჩოლ. კუჳბ)

გორეუ (ზს.) „რიყე; ქვის გროვა“ < ქართ. გროვა 1. „ერთგან თავმოყრილი, შეჭუჭებული, დაგროვებული რამ“, 2. „თავმოყრილი, შეუგუფებული ადამიანები, ცხოველები, – ბრბო, კრებული“ იხ. ზს. ლეგურეუ. ბქ. ლეგრეუ

გორმებ (ქს.) 1. „ღორის მუწი“, 2. „ძალიან შავი“, 3. „მკვახე ხილი“ < ქართ. (ლეჩხ.) გორმეხა „ღორის ჭირი“

გოროდ (ბზ.) < რუს. Город „ქალაქი“

გოსპიტალ (ბზ., ქს.)/ჰოსპიტალ (ბქ.) < ქართ. ჰოსპიტალ-ი (< ლათ. **hospitalis** „სასტუმრო) „საავადმყოფო, ჩვეულებრივ სამხედრო“

გოუპარ (ზს., ლნტ.)/გუუპარ/გუპარ (ბზ.)/გრუპარ (ლშხ.)/გოუპარ (ჩოლ.) „ბადალი, ტოლი, მაგვარი, -ნაირი, -დარი“ < ძვ. ქართ. გოვარ-ი „გვარი...“

გოწხირ (ზს., ქს.)/გოწხილ (ბზ.) *გოტ.* < ქართ. კოწახურ-ი „ეკლიანი ბუჩქი (ან საშუალო ზომის ხე)“

გრჯ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/გოჯ (ბქ., ლნტ.)/გრჯა (ლშხ.) < ქართ. გოჯ-ი „სიგრძის საზომი ერთეული“

გრაფ (ზს., ქს.) < ქართ. გრაფ-ი (< გერმ. **graf**) „თავადაზნაურული მემკვიდრეობითი ტიტული დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში; ამ მაღალი წოდების წარმომადგენელი“ (შდრ. ბქ. ქალის საკ. სახ. გრაფი)

გრაფინ{კა} (ზს., ქს.)/ღრაფინკა (ჩოლ.) < ქართ. გრაფინკა (< რუს. **графин** < იტალ. **caraffa**) „ვიწროყელიანი მინის ჭურჭელი წყლის (ღვინის...) ჩასასხმელად“, იხ. ღრაფინა

გრამ (ზს., ლნტ.)/გრამ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გრამ-ი (< რუს. **Грамм** < ფრანგ. **gramme** < ლათ. **gramma** < ბერძ. **γράμμα**) „წონის ძირითადი ერთეული მეტრულ სისტემაში...“

გრამიტონ (ბქ.)/გრამიტონ (ბზ., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. გრამიტონ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გრილ (ზს., ქს.) < ქართ. გრილ-ი „ოდნავ, სასიამოვნოდ ცივი“ (შდრ. ზს., ქს. ქუეირ, ბზ., ლშხ. ქუერ)

გრიპ (ზს., ქს.) < ქართ. გრიპ-ი (< რუს. **Грипп** < ფრანგ. **grippe**) „მწვავე ინფექციური (გადამდები) ავადმყოფობა – სასუნთქი გზების ლორწოვანი გარსის ანთება“ (შდრ. ბზ. მეკუპრიელ, ბქ. მეკუპარელ, ლშხ. მეკუპრიელ, ლნტ მეკუპრიელ; ლშხ. მეღრღიელ)

გრიპლობ (ლშხ., ჩოლ.) „გაციების პერიოდი (ზედმიწ. – *გრიპ-[ებ]-ობ-ა)“ < ქართ. გრიპ-ი (< რუს. **Грипп** < ფრანგ. **grippe**) „მწვავე ინფექციური (გადამდები) ავადმყოფობა – სასუნთქი გზების ლორწოვანი გარსის ანთება“

გრუზაუკ (ზს., ქს.)/გურზაუკ (ჩოლ.) < ქართ. გრუზავიკ-ი (< რუს. **Грузовик**) „სატვირთო მანქანა“

გრუზაუო (ზს.) < რუს. **Грузовой/грузовая/грузовое** „სატვირთო“

გრუზინ (ზს.) < ქართ. გრუზინ-ი < რუს. **Грузин** „ქართველი“

გუბანდ (ლნტ., ლშხ.) „დიაფრაგმა პირუტყვისა (ზედმიწ. – გულ-ის ბადე)“ < ქართ. (გურ.) გულბანდ-ი

გუბაი (ჩოლ.) „დაგუბებული, დამდგარი სითხე“ < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუბანდ (ზს.)/გუბანდ (ქს.) „სვანური სახლის ზედა ნაწილი ან ამავე სახლზე მიდგმული შენობა საზაფხულო საცხოვრებლად“ < ზან. (მეგრ.) გულბანდ-ი „სენაკი; ოთახი“ (შდრ. თუშ. ბან-ედ-ა-ი „ბანი“)

გუბერნიაი (ბზ.)/ღუბერნია (ბქ.)/ გუბერნია (ლნტ.) < ქართ. გუბერნია (< რუს. **губерния** < ლათ. **gubernius**) „ძირითადი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული რუსეთში პეტრე I-ის შემდგომ“

გუგულაი (ბზ.)/გუგულაი (ლშხ., ჩოლ.) „მარცვალგაცლილი ტარო“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) გუგულა „მარცვალი“, შდრ. გურ. ნაგულა/ე-ი „სიმინდის ტაროს მარცვალგაცლილი გული“, იხ. გუნგულა

გუგუნ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) *ბმაბაძვ.* < ქართ. გუგუნ-ი „ყრუ, გაბმული გრია-

ლი, გრგვინვა...“

გუგუფ (ზს., ლნტ.), შდრ. ბზ. **გუფ/ჰ, გუფრა**, ლშხ., ლხმ. **გგგგფ** 1. „მკერდი (საქონლისა, ფრინველისა...)“, 2. ლხმ. „ხარის მკერდის თავზე დაგროვილი ქონი“ < ზან. (მეგრ.) გუგუფა „იგივეა, რაც გუგუბა, – საქონლის მკერდი“

გუდაუთა (ზს., ქს.)/**გუდაუბათა** (ბზ.) *ტოპ.* < ქართ. გუდაუთა (< აფხაზ. **Гәдоута**) „ქალაქი საქართველოში, შავიზღვისპირა დაბლობზე, მდინარე გუდოუს შესართავთან“

გუდმეცარ/გუდმეცალ (ზს.)/**გუდმეცარ** (ლშხ.)/**გუდმეცარ/გულთმეცარ** (ლნტ.) „გულთმისანი, მკითხავი, მარჩიელი (ზედმიწ. – გულ-ად მე-ცარ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) გულ-თ-მე-ც-არ-ი/ა „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი, ჯადოსანი“ (შდრ. ზს. მელთერ)

გუდმეცრობ (ზს.) „გულთმისნობა, მკითხაობა, მარჩიელობა (ზედმიწ. – ¯გულ-ად მე-ცარ-ობ-ა)“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) გულ-თ-მე-ც-არ-ი/ა „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი, ჯადოსანი“ (შდრ. ზს. ლილთერ; უშგ. მეთეროზ; ზს. ლოჯლაჲ; ბქ. ლიჩხტარი; ბქ. გუდემჯედა)

გუთან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**გუთანნ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. გუთან-ი (< არაბ. **fadān**) „მიწის სახნავი იარაღი (საკვეთით, სახნისითა და ფრთით), – სახვნელი“ (შდრ. ბზ. **ღანწუიშ**, ბქ. **ღენწ[უ]იშ**)

გულდიდაჲ (ლშხ.) „ამაყი“ < ქართ. გულ-დიდ-ა/გულ-დიდ-ი „იგივეა, რაც დიდგული“ (შდრ. ზს. **ფიხი**; ბქ. **მედიდანალ**)

გულთამზე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. გულ-თა-მზე „ქალის საკუთარი სახელი“

გულისყურ (უშგ.) < ქართ. გულისყურ-ი „ყურადღება; ინტერესი, გულისხმიერება“

გულჲან (ლშხ., ჩოლ.) /**გულჲანნ** (ლნტ.) < ქართ. გულ-იან-ი „ვისაც თანამგრძნობი გული აქვს; ვინც მართალი და უღალატოა“

გულჲანდ (ლშხ., ჩოლ.)/**გულიანდ** (უშგ.) „ლაზათიანად; მონდომებულად“ *ზმნის.* < ქართ. გულიან-ად „დიდი მონდომებით, გულით, ღრმად, მაგრად“ (შდრ. ბქ. **გუხენქა**)

გულპიწ/გულბიწ (უშგ.) „კაპასი“ < ქართ. გულ-ბილწ-ი „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

გულუჲნ (ბზ.) < ქართ. გულ-ოვ-ან-ი „გულადი, მამაცი, მხნე, გამბედავი“

გულუჲნდ/გულუჲანდ (ბზ.) „ლაზათიანად; მონდომებულად“ *ზმნის.* < ქართ. გულ-ოვ-ნ-ად „დიდი მონდომებით, გულით, ღრმად, მაგრად“ (შდრ. ბქ. **გუხენქა**)

გულქან (ზს., ქს.)/**გულქანნაჲ** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. გულქანა (< სპარს. (?) „მოწყვეტილი ვარდი“)

გულჩენჩხ (ბზ., ჩოლ.)/**გუჲიჩენჩხ/გუნჩენჩხ/გუჩენენჩხ/გუჩენენჩხ** (ბზ.)/**გუჩენჩხ/გუჩამგუჩენჩხ** (ბქ.)/ **გულჩონჩხ** (ლშხ., ჩოლ.)/**გუჩენჩხ/ გუჩონჩხ** (ლნტ.) „გულღვიძლი; გულ-მკერდი“ < ქართ. გულ-ი და ჩონჩხ-ი (შდრ. ზს. **გუჭამარ**; ჩოლ. **ჩანჩხუ** „ცხოველის პირისახე“)

გუმ (ბქ.) „ხის საცობი“ < ქართ. გვიმ-ი 1. „ჭის თავზე დადგმული თიხის, ფიცრის ან წნელისაგან გაკეთებული ცილინდრული ზღუდე, – გვირგვინი, ჭის თავი“, 2. „საკვამლე მილის ის ნაწილი, რომელიც სახურავის ზევითაა“, 3. რაჭ., ლეჩხ. „გულამოჭრილი მორი (კოდი) წისქვილისათვის წყლის მისაწოდებლად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გვიმი „ჭის კერამიკული თავსადგამი“

(შდრ. ზს. ცუყუბა, ლშხ. ცუყუბერა)

გუმან (ლშხ., ჩოლ.) „ეჭვი“ < ქართ. გუმან-ი „აზრი, ფიქრი, ვარაუდი; ეჭვი; წინათგრძნობა; ალღო, ინტუიცია...“ (შდრ. ბზ., ქს. ანკრ; ბქ. უჯრკ; ბზ. ჰჯრკუ, ბქ. ჰარკუ)

გუმბათ (ზს., ლნტ.)/გუმბად (ლხმ.) < ქართ. გუმბათ-ი „კონუსისებური ან ნახევარსფერული თაღი, რომლითაც გადახურულია რაიმე შენობა (ჩვეულებისამებრ, ეკლესია)“

გუნაბ (ბზ., ლხმ.)/გონაბ (ბქ.)/გონებ (ლშხ.)/გონაბ (ლნტ., ჩოლ.) ზს., ქს. „ჯავრი, დარდი, ფიქრი“, ბზ. „ხასიათი, თვისება, ბუნება“ < ქართ. გუნ-ებ-ა „სულიერი განწყობილება, – ხასიათი; განწყობა“, გონ-ებ-ა „ადამიანის აზროვნების უნარი, – ჭკუა, ინტელექტი; ცნობიერება...“[29]

გუნბიან (ბზ.)/გონბიან (ბქ.)/გონბიან (ქს.) „ჯავრიანი, დარდიანი, ფიქრიანი“ < ქართ. გუნებ-იან-ი „კარგი გუნების (ხასიათის) მქონე“, ძვ. ქართ. გონ-ებ-იერ-ი „იგივეა, რაც გონიერი“, ახ. ქართ. გონებ-იან-ი „იგივეა, რაც გონიერი“

გუნგულა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გუნგ-ა (შდრ. ასევე ნა-გუნგ-ა/ნა-გუგ-ა) „ნაქუჩი, ნაგულა; სიმინდგაცლილი ტარო“, იხ. გუგულა

გუნდ (ზს., ქს.) < ქართ. გუნდ-ი 1. „ჯგუფი, კრებული (ძირითადად – ფრინველთა)“, 2. „ადამიანთა ჯგუფი, კოლექტივი“

გუნდა (ბზ.)/გუნდა (ლშხ.) „გუნდის ხის გირჩა ან მისგან დამზადებული შავი საღებავი“ < ძვ. ქართ. გუნდა „გუნდისხის გირჩა. || მისგან დამზადებული საღებავი“

გუნწითელა (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. გულწითელა „წითელგულიანი ნაცრისფერი ჩიტი ბეღურების ოჯახისა“

გურგენ (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. გურგენ-ი (< ირან. **gurgēn** „მგლისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გურნა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/გურანა (ლნტ.) 1. „რიყის ქვა; სიპი ქვა“, 2. „ხელსაფქვავის ქვა, ქვასანაყი“ < ოს.-ალან. **kuroj/kurojnæ** „წისქვილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლაყალ, ბქ., ლაყლი, ლნტ. ლაყალ)

გურულ (ზს., ქს.) < ქართ. გურულ-ი 1. „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხის – გურიის – მკვიდრი“, 2. „გურიაში წარმოქმნილი, გურიისათვის დამახასიათებელი“

გურული მწვანა (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. გურულ-ი მწვანე „ვაზის თეთრი მშრალი ჯიში“

გურჰუნ/გგრჰგნ/გგრხგნ (ბზ.)/გურჰუნ/გგრხგნ (ბქ., ქს.)/გურხუნ/გგრხგნ (ბქ., ლნტ.)/ გგრჰგნ (ბქ., ლნტ.)/ გურხნალა (ჩოლ.) 1. „გრიალი, ზათქი, გრგვინვა“, 2. „ხარხარი, ხორხოცი“, 3. „ერთად მოთქმით ტირილი“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. გრუხუნ-ი „გამაყრუებელი ხმაური, – გუგუნი, გრიალი, ქუხილი“ (შდრ. ბზ. გგრმგნ, ლშხ. გგრმგნ)

გუშეტკა (ბქ.) < ქართ. კუშეტკა (< რუს. **Кушетка** < ფრანგ. **Couchette**-დან „მცირე საწოლი“) „ტახტი, – კუშეტი“

გუალუაროგ (ბქ.) „გვალვის პერიოდი (ზედმიწ. – *გვალვ-ებ-ობ-ა)“ < ქართ. გვალვ-იან-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა, – ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუაროგ (ლშხ.) „ჯიში, მოდგმა (საგვარეულო)“ < ქართ. გვარ-ობ-ა „ვინაობა“

გუარულობ (უშგ.) < ქართ. გვარეულ-ობ-ა „ერთი გვარის წევრთა ერთობლიობა, – გვარი, ჩამომავლობა“

გუშა (ზს.) *ანთრ.* < ადიღ. გაშ'ა/ გაშშ „თავადის ქალი, კნეინა“, შდრ. ადიღ. გაშმაფ, ყაბ. გაშსგრემშ, გაშმაშა||გაშაფ, გაშშნა; ბგსგმგაშ, ძაგაშ

გუშაყან (ზს.)/გოშაყან (ჩოლ.) *ანთრ.* < ადიღ. გაშ'ნან „თავადის ასულთა საალერსო სახელთა წოდება“

გუაჯა (ჩოლ.) 1. *ანთრ.* „კაცის სახელი“, 2. „მოკლეფეხება კაცი“ < ქართ. გვაჯ-ი „დაბალი, დაგვაჯული“

გუკურ (ბზ.)/გაკურ (ბქ.)/ გუაკურებ (ლშხ.)/გუაკურაბ (ლნტ., ჩოლ.)/ გოკრაბ (ჩოლ.) „ყურადღება; თვალყურის მიდევნება (ზედმიწ. – გა-კვირ-ვ-ებ-ა)“ < ქართ. და-კვირ-ვ-ებ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“

გუალიობ (ბქ., ლნტ.)/გუალიობ (ლშხ.) „გვალვის პერიოდი (ზედმიწ. – *გვალვ-ობ-ა)“< ქართ. გვალვ-{იან}-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა, – ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუმ (ზს., ლნტ.)/გუამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გვამ-ი „მკვდარი ადამიანის სხეული, – ცხედარი“ (შდრ. ბქ. გუამარ, ჩოლ. გუამარ „გულმკერდი“)

გუმი (ზს., ლნტ.)/გუამი (ლშხ., ჩოლ.) < ადიღ. გაუ(ა) 1. „მძიმე (საჭმელზე ითქმის)“, 2. „უსიამოვნო“

გუარ (ზს., ლნტ.)/გუარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ი (< ფალ. **gōhr/ gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

გუარიშუილობ (ზს.)/გუარიშუილობ (ქს.) < ქართ. გვარ-ი-შვილ-ობ-ა „გვარეულობა, ჩამომავლობა, გვარი...“

გუარ ი ჯილაგ (ბქ.)/გუარ ი ჯილაგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ჯილაგ-ი „გვარი და ჯილაგი; ამა თუ იმ გვარის მოდგმა, ჩამომავლობა“

გუარნიგუარნ (ბქ.)/გუარნიგუარნ (ლშხ.) „გვარების მიხედვით (ზედმიწ. – *გვარ-ად და გვარ-ად)“ < ქართ. გვარ-ი (< ფალ. **gōhr/gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

გუარიან (ბქ., ლნტ.)/გუარიან (ლშხ.) < ქართ. გვარიან-ი „საკმაოდ კარგი, – რიგიანი“

გუარიანდ (ბქ., ლნტ.)/გუარიანდ (ლშხ.)/გუარიანდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. გვარიან-ი „საკმაოდ კარგი, – რიგიანი“

გუარობ (ზს., ლნტ.)/გუარობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ობ-ა „ვინაობა“

გუარჯილა[1] (ბზ.)/გუარჯილა (უშგ.) < ქართ. გვარჯილა „სხვადასხვა შემადგენლობის აზოტმჟავა მარილი; იყენებენ ფეთქებად ნივთიერებათა, სასუქებისა და სხვათა დასამზადებლად“

გუარჯილა[2] (ბზ.)/გუარჯილ/ გუარჯილ (ლნტ.) „სულგუნი“ < ქართ. (ლეჩხ.) გვაჯილ-ი „სულგუნი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლგჯმარე)

გუალი (ბზ.)/გუალი (ბქ., ლნტ.)/ გუალი (ლშხ., უშგ.) 1. „გვალვა“, 2. ბქ. „მოწმენდილი ცა“ < ქართ. გვალვა „ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუბლიდაბ (ბზ.) < ქართ. გვალვ-იან-ი „რასაც გვალვა ახასიათებს, რასაც გვალვა სდევს თან (წელიწადი, თვე...)“

გუბლიანობ (ბზ.) „გვალვის პერიოდი“ < ქართ. გვალვ-იან-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა“

გუბებ (ბზ., ლნტ.)/გობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გობ-ი „თეფშის მსგავსი დიდი ზომის ხის ჭურჭელი, ამოთლილი ან ცალკეული ნაჭრებისაგან შეკრული“

გუბელისტაუ (ბზ.) „ადგილი, მხარე, ქალაქი“ *ზღაპრ. ტოპ.* < ქართ. გველ-ის თავ-ი „მცირე მთა რაჭა-ლეჩხუმის სა-ზღვარზე, იმერეთში“

გუბელკუდაბ (ჩოლ.) „წვრილი ხერ-ხი“ < ქართ. გველ-კუდ-ა „?“

გუბელაბრშაპ/გუბელაბრშაპ/ გუბელაბ-შაპ/გუბელიშაპ/გუბელოდაშაპ/ გუბელდა-შაპ (ბზ.)/გუბელდაშაპ/გოლარშუპაპ (ბზ., ლნტ.)/გუბელეშაპ (ბქ., ჩოლ.)/ გელაბ-შაპ/გოლერშაპ/ გუბელერშაპ/ გუბელგრ-შაპ (ბქ.)/გოლიერშაპ/ გუბელიერშაპ (ლშხ.)/გუბელიე[რ]შაპ/გოლდაშაპ (ლნტ.)/გელერშაპ (ლხმ.) *ზოოლ.* < ქართ. გველეშაპ-ი (< ფალ. **vēšap**) „ზღაპრული წარმოდგენით, საზარელი ცხოველი, უზარმაზარი ფრთიანი გვე-ლი, – ურჩხული, დრაკონი“

გუბემ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/გემ (ბქ.) „გო-მური; მაჩუბის ქვედა ნაწილი; სარდა-ფი“ < ქართ. გომ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის საზამთრო (მიწური) სადგო-მი, – იგივეა, რაც გომური“ (შდრ. ზს. ლაკუმაშ, ლშხ. ლაკუმაშირ, ლნტ. ლაკუმაშ; ბქ. ლამგრგარ/ ლამგნგარ)

გუჩ (ზს., ლნტ.)/გეჩ (ჩბხ., ლხმ.)/ გოჭ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. გოჭ-ი „ღორის შვილი ოთხი თვის ასაკამდე“

გუებ (ბქ.)/გოხ/ქოხ (ლშხ.) < ქართ. გოხ-ი/გოხა „გაუტეხელ-ი, ურწყავი მა-ღალი ადგილი, უბალახო და მწირი; გორახი“

გუიბ (ზს., ლნტ.)/გუიან (ლშხ.)/ გუბან (ჩოლ.)/გუიანც (ლნტ.) < ქართ. გვიან-ი „რაღაცის გამო დაგვიანებული; გვიან დამდგარი; გვიან შემოსული; და-გვიანებული...“ (შდრ. ბზ. გამდროუბალ, ლშხ. გამდრუბალ; ბზ. განკუბფხუ/ განკაფხუ, ბქ. გაკუეთ, ლნტ. განკეთ)

გუიანდ (ზს.)/გუიანდ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/გუიანდ (ლშხ., ჩოლ.)/გუიანდს (ლნტ.)/გუიანს (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. გვიან „კარგა ხნის შემდეგ, ხანგრძლივი დროის შემდეგ, – დაგვიანებით, ხან-დაზმით...“, იხ. ხოგუიან

გუიბ (ბზ., ჩოლ.) „დამდგარი კოდის წყალი“ < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“ (შდრ. ზს. მგჳ; ბზ. ტრმბ, ბქ. ტობ)

გუიბარ/გუიბარ (ჩოლ.) „ყანა; უბანი (ზედმიწ. – გუბ-იან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბარ (ბზ.) „ტბა (ზედმიწ. – გუბე-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბიერ (ბზ.) „სოფლის მოედანი (ზედმიწ. – გუბ-იან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბილდ (ბზ.) „კლდე (ზედმიწ. – გუბ-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიმ (ჩოლ.) „წყლის კოდი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) გვიმ-ი „გულამოჭრილი მორი (კოდი) წისქვილისათვის წყლის მისაწოდებლად“

გუიმბრა /გუიმრა (ზს., ქს.)/გუიმ-ბრ/გუიმირ (ბზ.)/გუიმორ (ბქ.)/გურიმბ (ქს.)/გგმორ (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. გვიმრა „უყვავილო, სპოროვანი მცენარე; აქვს დიდრონი, დაკბილული ფოთლები“, შდრ. გურ., აჭარ. გუმბრა

{გუი}მისან[30] (უშგ.) < ქართ. {გულ-თ}-მისან-ი „წინასწარ შემტყობი, გამო-მცნობი, – მკითხავი, ჯადოქარი, გრძნე-

ული, მისანი“

გუინთ (ბქ.) „ხროვა, ჯგუფი; კრებული (ზედმიწ. – ღრუბლის გუნდ-ი)“ < ქართ. გუნდ-ი 1. „ჯგუფი, კრებული (ძირითადად ფრინველთა)“, 2. „ადამიანთა ჯგუფი, კოლექტივი“...

გუირაბ (ზს., ლნტ.)/**გუირაბ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „გვირაბი“, 2. ჩოლ. „წისქვილის ის ნაწილი, რომელშიც მარცვალი იყრება“ < ქართ. გვირაბ-ი „მიწისქვეშა ნაგებობა“

გუირგუინ[1] (ზს., ქს.)/**გურგუინ** (უშგ.) < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასახურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)...“

გუირგუინ[2] (ლნტ.) „ბორცვი, საძოვარი (ზედმიწ. – **გვირგვინ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასახურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)...“

გუირგუინა (ლნტ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – **გვირგვინ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასახურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)...“

გუირიშტ (ბზ., ლშხ.)/**გურიშტ** (ჩოლ.) < ქართ. გვირისტ-ი „მჭიდროდ ნაკერი ნემსის უხარვეზოდ ამოგებით“

გუირკ (ზს.) „ივლისის თვე“ < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. **კვირიოს** „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი“

გუირია (ზს.)/**გურია** (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. გურია „მხარე საქართველოში“

[გუი]წყილიან (ზს.)/**[გუი]წყვლიან** (ბზ.)/**[გუ]წყვლიან** (ლშხ.)/**[გუი]წყლიან** (ლნტ.)[3] „გულწრფელი“ < ქართ. [გულ]-წყლ-იან-ი „რასაც გული წყლიანი აქვს“

გუნბ (ბზ.) „წყარო; მოედანი“, **გუნიბ** (ჩოლ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – **გუბე**)“ *ტოპ.* < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გურიტ (ქს., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. გვრიტ-ი „ტყის ფრინველი მტრედების ოჯახისა“ (შდრ. ზს. **მუგუ**)

გგგიბ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**გიგიბ** (ზს.)/**გგგგბ** (ლშხ.) „ფიჭვი“ *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) გიგიბ-ი/გგგგბ-ი „სოჭი; წიწვი“ (შდრ. ზს. ნენზ, ლშხ. ნეზურა „სოჭი)

გგდელ (ბქ.)/**გიდელ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ.-ზან. გიდელ-ი (შდრ. მეგრ. გგდელ-ი/გიდე-ი/გინდელ-ი, ლაზ. გუდელ-ი) „ყურძნის საკრეფი მოგრძო, თავფართო და ბოლო ვიწრო გოდორი“

გგნჩ[ი]-მგნჩ[ი] (ბქ.) „მსჯელობა, უაზრო საუბარი“ < ზან. (მეგრ.) განჩ-ი „გადაკვრით, ქარაგმულად ლაპარაკი; საყვედურის თქმა“, შდრ. ასევე მეგრ. განჩ-ა „მყვედრებელი, ბუზღუნა, ყველაფრით უკმაყოფილო“, განჩინ-ი „გადაკრულად თქმა, ყვედრება“...

გგრზნეუილ (ბზ.)/**გგრძნეულ** (ლშხ.)/**გრძნეუილ** (ლნტ.)/**გგრზნეუილ/გგრძნა-**

ჴილ/გგრძ-ნაჴ-ილ (უშგ.) < ქართ. გრძნ-ეულ-ი „ეშმაკურობის მოქმედი“ (საბა); „მოგვი, მისანი, ჯადოქარი; მრთუანავი“, ახ. ქართ. ჯადოქარი, მისანი; კუდიანი“ (შდრ. ბზ. გოგუერ; ბზ. მაბგაჴრ, ბქ. მაბგაჴრ; ზს. გუეფ)

გგრცაჴმ (ზს., ლნტ.)/გარცაჴმ (ბქ., ლნტ.)/გარცემ (ლშხ.)/გგრცაჴმ (ლნტ.) „ხატზე გადაცემა, ხატზე დაფიცება“ *ეთნ.* < ძვ. ქართ. გარდა-ც-ემ-ა „გადადინება, თავს გადასვლა, ავსება; ზეშთგარდაცემა“, შდრ. ახ. ქართ. გა-და-ც-ემ-ა „ხელიდან ხელში მიცემა; შეტყობინება, ცნობება...“

დ

დაბინაჴებილ (ლნტ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ულ-ი „ვინც დააბინავეს ან დაბინავდა, – ბინაში მოთავსებული, დასახლებული; შენახული...“, იხ. ლგ-ბინ-აჴ-ე

დად (ლშხ., ჩოლ.)/დაჴდ (ლნტ.) „პატარძლის მაყარი ქალი“ *ეთნ.* < ქართ. მდად-ი/მდად-ე „პატარძლის მაყარი ქალი“

დადიანობ (ზს., ქს.) < ქართ. დადიან-ობ-ა „დადიანების ბატონობის პერიოდი“

დათუხალაჲ (ბზ.) *მოტ.* < ქართ. (რაჭ., იმერ.) დათვ-ი-ხალ-ა „თამელი“, შდრ. რაჭ., იმერ. დათვ-ი-მსხალ-ა, გურ. დათვ-ის-ხალ-ა-ჲ „მსხლის ჯიშია“; გურ., აჭარ. დათვ-ა-მსხალ-ა „თამელი“

დათუჴ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. დათვ-ი „დიდი მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი დათვების ოჯახისა“ (შდრ. ზს. დაშდუჴ, ლშხ. დეშდუჴ, ლნტ. დაშტუჴ, ჩოლ. დაშტუჴ, უშგ. დაშდუჴ)

დათუჴაჲ (ჩოლ.) < ქართ. დათვ-ი-ა „მაღლის სახელია; ძვ. მამაკაცის სახელი“

დაიაზ (ჩოლ.) „სუფთა, წმინდა“ < ქართ. დაიაზ-ებ-ით „მორიდებით, მოწიწებით, კრძალვით, სიფრთხილით“

დაკარქულ (ჩოლ.) *გადატ.* „უსინდისო, უნამუსო“ < ქართ. და-კარგ-ულ-ი „სადღაც გამქრალი (რაიმე მიზეზით)“, *გადატ.* „ყველასგან დავიწყებული“

დაკითხუა (ზს., ქს.)/დაკითხუა (ჩოლ.) < ქართ. და-კითხ-ვ-ა „ძიების მხარეთა გამოკითხვა სამართლებრივი შეფასების მიზნით; გამოკითხვა, ჩაძიება“

დაკვრლებულ (ჩოლ.) „წყეული (ზედმიწ. – *და-კრულ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. და-კრულ-ვ-ილ-ი „დაწყევლილი, შეჩვენებული“, იხ. კრილ

დალაჴქ (ბზ.)/დალაქ (ლშხ.) < ქართ. დალაქ-ი „პარიკმახერი“

დალისუ (ბზ.)/დალუს (ლშხ.)/ დალუს (მულახ.) „დიდდუმიანი ცხვარი; ცხვარი 6 თვიდან წლამდე“ *ზოოლ.* < ოს.-ალან. **dalys/dalis, bæstæ**, id

დალოცუილ (ზს., ქს.)/დალეცუილ (ბზ.) < ქართ. და-ლოც-ვ-ილ-ი „ვინც (რაც) დალოცეს ან დაილოცა (ღვთის სახელით)...“ (შდრ. ზს., ქს. ლგმზგრე; ჩოლ. დაშუაბილ)

დამარცხებილ (ლნტ.) < ქართ. და-მარცხ-ებ-ულ-ი „ვინც (რაც) დაამარცხეს ან დამარცხდა“, იხ. ლგ-მარცხ-ე

დამბადებელ (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. და-მ-ბად-ებ-ელ-ი „წარმომშობი, გამჩენი, შემქმნელი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგთნე, ლნტ. მგთენე)

დამბაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დამბა (< გერმ. **Damm**) „ხელოვნური მიწაყრილი ან ნაგებობა (ხისა, ქვისა ან რკინა-

ბეტონისა) მდინარის ან ზღვის ნაპირების გასამაგრებლად და წყლის გადმოხეთქისგან დასაცავად, – ჯებირი“

დამბალ (ზს., ლნტ.)/დამბლი (ბზ.)/დამბალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/დანბალ (უშგ.) < ქართ. დაბალ-ი „მცირე სიმაღლის, სიმაღლეში მცირე ზომისა...“ (შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული ბქ. ჩგჩგნილ)

დამთაურებილ (ლნტ.) < ქართ. და-მ-თავრ-ებ-ულ-ი „რაც დაამთავრეს ან დამთავრდა“ (შდრ. ზს. ლგზგგრე, ლშხ. ლგძგგრე)

დამწარაუ (ბზ.)/დამწარ/დამწარაუ (ლშხ.)/დამწარა (ლნტ.)/დამწარა (ჩოლ.) „მონატრებული, მონდომებული, მოსურვებული“ < ძვ. ქართ. და-მწარ-ებ-ულ-ი „იგივეა, რაც გამწარებული“, შდრ. აგრეთვე ძვ. ქართ. დამწარება „გამწარება“

დამწარებულ (ბზ., ლშხ.)/დანწარებილ (ბქ., ლნტ.)/განწარებილ (ბქ.) „გამწარებული“ < ძვ. ქართ. და-მწარ-ებ-ულ-ი „იგივეა, რაც გამწარებული“, იხ. განწარებილ

დანა (ზს., ქს.) < ქართ. დანა „ლითონის (ჩვეულებრივ ფოლადის) მოგრძო, ტარიანი, საჭრელი იარაღი სხვადასხვა სახისა და დანიშნულებისა“ (შდრ. ბზ., ლნტ. გაჩ, ლშხ., ჩოლ. გეჩ)

დანასობია (ლნტ., ჩოლ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. დანასობია „იგივეა, რაც დანაობა“

დანაშაურ/დანაშაურ (უშგ.) „დამნაშავე“ < ქართ. დანაშაულ-ი „საზოგადოებისათვის, სახელმწიფოსათვის საშიში მოქმედება (ან უმოქმედობა), რომელიც არღვევს არსებულ წესრიგს და ისჯება კანონით, – სამართალდარღვევა; ბრალი...“ (შდრ. ბზ. ნაღუჟარ, ბქ. ნაღუჟარი; ბქ. ნაუქადი)

დანა-ჩანგალ (ბზ.)/დანა-ჩანგალ (ზს., ქს.) < ქართ. დანა-ჩანგალ-ი „დანა და ჩანგალი, დანები და ჩანგლები“

დანიელ (ზს., ქს.)/დანიელ (ბქ.)/დანელ/დანიელ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. დანიელ-ი (< ძვ. ებრ. **daniyyel** „ღვთის სამსჯავრო“, ზედმიწ. „ღმერთი – მსაჯული ჩემი“)

დანიშნულ (ზს., ქს.)/დანიშუნილ (ლნტ.) < ქართ. და-ნიშნ-ულ-ი 1. *ეთნ.* „ნიშნის (ბელგის) მიტანით საცოლედ მიჩნეული, – დაბელგილი, დაწინდული“, 2. „აღნიშნული, მითითებული, ნაჩვენები“, 3. „შერჩეული, დადგენილი...“

დანწყუა (ჩოლ.) „გრიგალი, ქარიშხალი; დაქცევა, საშინელი ამინდი“ < ზან. (მეგრ.) დო-ნწყუ-ალ-ა „დანგრევა, დაქცევა, ჩაძირვა...“, *გადატ.* „საშინელი ამინდი; გაბრაზება, გაავება...“, იხ. ლინწყუ-ე

დაპრაბ (ბზ.)/დაპრაბ (ჩოლ.) „პირის შეკვრა, დათქმა“ < ქართ. და-პირ-ებ-ა „სიტყვის, პირობის მიცემა, შეპირება, აღთქმა“ (შდრ. ზს. ჩუ ლისკბე)

დარაია (ლშხ.) < ქართ. დარაია 1. „აბრეშუმის ქსოვილი, – მერდინი“, 2. „აბრეშუმის თავსაფარი, მანდილი“

დარაჯ (ზს.)/დარაჯ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. დარაჯ-ი „მცველი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ლშხ. ჟი მგლჩე, ლნტ. ჟი მგლეჩე)

დარბაზ (ზს., ლნტ.)/დარბაზ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „დარბაზ-ი“, 2. „სვანური სახლის ან ბოსელის ზედა სართული, სადაც ინახავენ პირუტყვის საკვებს (ჩალას, თივას, ბზეს...); საბძელი“ < ქართ. დარბაზ-ი (< სპარს. **Darbaz** „ალაყაფის კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) 1. „საგანგებოდ მოწყობილი დიდი საკრებულო ოთახი (კრების, ლექციის, კონცერტის... მოსაწყობად)“, 2. „დიდი სასტუმრო ოთახი საცხოვრებელ სახლში“, 3. *ეთნ.*

„ძველებური ქართული საცხოვრებელი სახლი, რომლის დამახასიათებელია დედაბოძი და გვირგვინი...“

დარბზელ (ბზ.) „სახნავ-სათიბი (ზედმიწ. – დარბაზ-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. დარბაზ-ი (< სპარს. **darbaz** „ალაყაფის კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) 1. „საგანგებოდ მოწყობილი დიდი საკრებულო ოთახი (კრების, ლექციის, კონცერტის... მოსაწყობად)“, 2. „დიდი სასტუმრო ოთახი საცხოვრებელ სახლში“, 3. *ეთნ.* „ძველებური ქართული საცხოვრებელი სახლი, რომლის დამახასიათებელია დედაბოძი და გვირგვინი...“

დარგ (ბზ., ქს.) „წალი თხა (რომელსაც ჯერ თიკანი არ მოუგია)“ *ზოოლ.* < ოს.-ალან. **dærk, id**

დარდ (ზს., ქს.)/**დარდ** (ლნტ.) < ქართ. დარდ-ი „მძიმე სულიერი მდგომარეობა, – კაეშანი, სევდა, ნაღველი; წუხილი, ჯავრი...“ (შდრ. ზს., ქს. **სერდე**; ბზ. **უჟაშ**; ჩოლ. **იედ**)

დარეჯან (ზს., ქს.)/**დარჯელან**/**დარჯგ** (ბზ.)/**დარჯგელ** (ბქ.)/**დარჯი**/ **დარჯილ**/**დარჯგელ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. დარეჯან-ი „ქალის საკუთარი სახელი“

დარიშხან (ზს., ქს.)/**დარიშხან** (ბზ.) < ქართ. დარიშხან-ი „სხვადასხვა მინერალში შემავალი ქიმიური ელემენტი, ძლიერი შხამიანი ნივთიერება, – მიშიაკი“

დასაულეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**დასაულეთ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. დასავლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, სადაც (საითკენაც) მზე ჩადის“

დასალუპაულ (ლნტ., ჩოლ.) „მოსასპობი“ < ქართ. და-სა-ღუპ-[ავ]-ი „მოსაკლავი, სამსხვერპლები (ვინმე); დასაქცევი, მოსასპობი, გასანადგურებელი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლეჭცე**)

დატანებილ (ლნტ.) < ქართ. და-ტან-ებ-ულ-ი „შიგ მოქცეული, ჩატანებული, მოყოლებული...“

დატაუ (ჩოლ.) < ქართ. და-ტ-ევ-ა „ტევა; სიმჭიდროვე“

დატირთუირ (ლნტ.) < ქართ. და-ტვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული; ტვირთდაკიდებ-ული...“ (შდრ. ზს. **ჟი ლეჭაჳ**; ლშხ. **ჩუ ლუბრონსკე**; ლნტ. **დაყუენცილ**)

დატრუალება (ლნტ.) < ქართ. და-ტრიალ-ებ-ა 1. „ტრიალით ამოძრავება, დაბრუნება“, 2. „დაბრუნება, გა-{მო}ტრიალება“ (შდრ. ზს. **ჟი ლისპუნე**; ლშხ. **ლიბგრბაჩინე**)

დაუალება (ზს., ქს.) < ქართ. და-ვალ-ებ-ა „შესასრულებლად დაკისრებული საქმე, სამუშაო...“

დაუალებულ (ზს., ქს.)/**დაუალებილ** (ლნტ.) < ქართ. და-ვალ-ებ-ულ-ი 1. „შესასრულებლად დაკისრებული საქმე (ამოცანა...)“, 2. „ვინც დაავალეს, – ვინც მადლობის გრძნობით არის გამსჭვალული ვინმესადმი; ვინც ვალშია“

დაუობ (ჩოლ.) „კამათი (ზედმიწ. – **დავ-ობ-ა**)“ < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (შდრ. ზს. **ცილაუ**), იხ. **დეუა**

დაურა (ლშხ.) < ქართ. დაირა „ხელის ცემით დასაკრავი მუსიკალური საკრავი“

დაფა (ზს., ქს.) < ქართ. დაფა „ფართო (ოთხკუთხი) ფიცარი ცარცით საწერად...“

დაფნაჲ (ბზ., ჩოლ.)/**დაფნაუ** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. დაფნა „დაბალი ტანის ხე ან ბუჩქი, რომელსაც აქვს მოგრძო მარადმწვანე სურნელოვანი ფოთლები“

დაქცაუ (ჩოლ.) „ქცევა; ცუდი ამინდი“ < ქართ. და-ქც-ევ-ა „დანგრევა, დაშლა, დარღვევა“, *გადატ.* „განადგურება, ამოგდება, დანგრევა (ქვეყნისა, ოჯახი-

სა...); დაღუპვა, წახდენა, გაუბედურება (ქვეყნისა)“, იხ. ქცეუა

დაღონებულ (ზს., ქს.)/**დაღონებილ** (ლნტ.) < ქართ. დაღონებულ-ი „დანაღვლიანებული, დამწუხრებული, ნაღვლიანი...“

დაშნაჲ/დაშნაჲ (ბზ.)/**დაშნა** (ბქ., ლნტ.)/**დაშნაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**დაშნა** (უშგ.)/**დაშდნა** (ჩბხ., ლხმ.) < ქართ. დაშნა „მოკლე სწორი ხმალი“

დაშორებილ (ლნტ.) < ქართ. დაშორებულ-ი 1. „შორს მყოფი, – მოშორებული (რაიმე)“, 2. „დაცილებული, ერთმანეთს მოწყვეტილი (ვინმე)...“ (შდრ. ზს., ლშხ. ჩუ მეყულე, ლნტ. მეყუელე)

დაწყ (ბქ.) „დალაგება“ < ქართ. დაწყ-ობ-ა „დალაგება; განლაგება...“ (შდრ. ბზ. ლიწათხე; ბქ. ლიწკგტე)

დახლ (ზს., ქს.)/**დაბლ** (ზს.) < ქართ. დახლ-ი „წინიდან დახურული გრძელი ვიწრო მაგიდა (მაღაზიაში, დუქანში...), – გამყიდველის მაგიდა“

დაჯინება (ლნტ.) < ქართ. დაჯინება „იგივეა, რაც დაჟინება, – დაჩემება, აკვიატება, ახირება“

დაბდაბ (ზს.)/**დაბდებ** (ქს.) „დაბადება; ბედი“ < ძვ. ქართ. და-ბად-ებ-ა 1. „დაფუძნება, დამყარება, შექმნა, ქმნა, შობა“, 2. „დასაბამი; ქმნილება“, ახ. ქართ. 1. „შობა“, 2. „შექმნა, წარმოშობა (ღვთისგან, ბუნებისგან)“, 3. „გაჩენა, წარმოქმნა, გამოწვევა რამისა...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიითნე, ლნტ. ლიითენე)

დაწლ (ზს., ლნტ.)/**დუწლ** (ლნტ.)/**დალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**დუწალ** (ჩოლ.) *ეთნ.* < დალ-ი „ქართულ მითოლოგიაში: ნადირობის ქალღმერთი; ნადირთა (შველთა, ჯიხვთა...) მფარველი ღვთაება“ (შდრ. ბზ. დწლრდ, ზს. დწლგლდ)

დწრ (ზს., ლნტ.)/**დარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დარ-ი „ამინდი, ტაროსი“

დწრისპან (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. დარისპან-ი (< სპარს. (?) „ისპანის კარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

დწროზ (ზს., ლნტ.)/**დაროზ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „გვალვა; კარგი ამინდი“ < ქართ. დარ-ობ-ა „კარგი ამინდის დგომა, – დარიანობა, დარი“

დწსიფასელ (ზს.)/**დასაფასელ/დასიფასელ/დასაფას** (ბქ.) „ძვირფასეულობა, საფასე, განძი, სიმდიდრე“ < ქართ. დასა-ფას-ებ-ელ-ი „რასაც ღირებულება უნდა განესაზღვროს, ფასი უნდა დაადონ; რაც ღირებულია“

დწუით (ზს., ლნტ.)/**დაუთ**(ბზ.)/**დაუით** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. დავით-ი (< ძვ. ებრ. (?) „საყვარელი, წინამძღოლი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

დწუ მწყმწყ (ბქ.) „ბაყბაყდევი“ < ქართ. დევ-ი ბაყბაყ-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. დწუ აყბწყ

დწფ (ზს., ლნტ.)/**დაფ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ლაფათინი“ < ქართ. დაფა „სხვადასხვა დანიშნულების ბრტყელი, სწორზედაპირიანი საგანი“

დწღ (ზს.)/**დაღ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დაღ-ი „იგივეა, რაც დამღა „ნიშანი, კვალი“ (შდრ. ზს. **ტწლ**, ლშხ., ჩოლ. **ტალ**; ბზ. **ღარდტწნ**; ბქ., ლშხ. **დუღრა**; ლხმ. **ჯაბ**)

დწცმულ (ბზ.)/**დაცმულ** (ლშხ.)/**დაცმილ** (ჩოლ.) „სუსტი, გამხდარი, დავარდნილი“ < ქართ. და-ც-ემ-ულ-ი 1. „(ძირს) დავარდნილი, დანარცხებული“, 2. „წაქცეული...“, იხ. ლგ-**დწცმულ**-ე/ლგ-**დაცმულ**-ე

დწუადება (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დაავად-ებ-ა „დაავადმყოფება, დასნეულება“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მწზიგ**, ლშხ., ჩოლ. **მაზიგ**)

დაუ̆-დედბერ (ლშხ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. *დევ-დედაბერ-ი < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“ და ქართ. დედა-ბერ-ი „ბებერი, მოხუცი ქალი“

დაუ̆ჩუჯიან/ჩუჯინ (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კაჟან-დევ-ი „ვეება დევი (ზღაპრებში)“, *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“

დაუ̆ (ბზ.)/დაუ̆ (ბქ., ლნტ.)/დაუ̆ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „დევი“, 2. „ბრიყვი, სულელი“, შდრ. ბზ. **ნადაუ̆რ**, ბქ. **ნადეურა** < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

დაუ̆ აყბაყ (ბზ.) < ქართ. დევ-ი ბაყ-ბაყ-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. **დაუ̆ მაყმაყ**

დაუ̆ბედნიერ (ბზ.)/დაუ̆ბედნიერ (ბქ.) „გულუბრყვილო; უწყინარი (ადამიანი)“ < ქართ. *დევ-ბედ-ნ-იერ-ი < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი, ბუმბერაზი, დევგმირი“ და ქართ. ბედ-ნ-იერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“

დაუ̆ჩუჯიან (ბზ.)/დაუ̆ჩუჯიან/დაუ̆ჩუჯინ (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კაჟან-დევ-ი 1. „ვეება დევი (ზედმიწ. – კაჟ-იან-ი დევ-ი)“, 2. *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, იხ. **კაჟიან დაუ̆**

დგამ (ლშხ.) *დარგ.* < ქართ. დგიმ-ი „საფეიქრო მოწყობილობა: ჰორიზონტალური საქსოვი დაზგის მუშა ნაწილი, ქსლის ძაფების ამწევ-დამწევი, – ლაფათინი“

დგმა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დგმა „მოდგმა“ (შდრ. ბზ. **გაჲლ**, ლშხ. **გაჲლ**; ზს. ლშხ. **ჯილ**, ქს. **ჯილაი**)

დგმურ (ზს., ქს.) < ქართ. მდგმურ-ი „სხვის სახლში ან ბინაში ქირით მცხოვრები, – მოზინადრე“

დგუნიფ (ჩოლ.) „წყალში დიდი საგნის ჩავარდნის ხმა“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. დგაფუნ-ი „ტალღების ხეთქების ხმა; პერიოდული დგაფანი; წყლის ყრუ ხმაური რაიმეს დაცემის გამო; ფათქუნი“

დგუნიფაი (ჩოლ.) „სქელი ბლანტი სითხე“ < ქართ. დგვიფ-ი „წყლიანი ტყბილის (ტკბილის) ღვინო“ (საბა)

დგგრ (ბქ.) „ლაფი, ტალახი“, შდრ. ლი-დგრ-ე „ატალახიანება“ < ზან. (მეგრ.) ნ-დგორ-ო/ნ-დგორ-ა „დიდი ტალახი, ტლაპო“ (*გადატ.* „მეტად მსუქანი, უფორმო“, ნ-დგორ-უა „ლაფში გდება“...)

დებილ (ზს.) < ქართ. დებილ-ი (< ლათ. **debilis** „სუსტი“) „გონებასუსტი ადამიანი; უჭკუო, შტერი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. დგბუგ, ლხმ. დგბაჟი; ზს. კგრგკ, ლნტ. კარიკ)

დედალ (ლშხ.) /დედლ/დედლა (ჩოლ.) „დედალი კანაფი“ < ქართ. დედალ-ი „მდედრობითი სქესის ფრინველი, ცხოველი, მწერი“

დედბერ (ზს., ქს.)/დედებრ (ლშხ.)/დებდერ (ჩოლ.) < ქართ. დედა-ბერ-ი „ბებერი, მოხუცი ქალი“, შდრ. ფალ. **pīr** „მოხუცი“, **pīrīh** „სიბერე“, **pīrak** „მოხუცი ქალი, დედაბერი“

დედე (ბზ., ქს.) < ქართ. დედა „მშობელი (ქალი)“, შდრ. ზს., ქს. დი

დედე-დედფაჲლ (ბზ.) < ქართ. დედა-დედოფალ-ი „მეფის (ხელმწიფის) ან მთავრის ცოლი...“

დედეემამა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. დედ-მამა „დედა და მამა, – მშობლები“

დედინაცუალ (ზს., ქს.) < ქართ. დედ-ი-ნა-ცვალ-ი „მამის ცოლი წინანდელ ცოლთან შეძენილი შვილების მიმართ, – მეორე დედა“ (შდრ. ბზ. დიენაცაჲდ, ლშხ. დიენაცაჲდ, ლნტ. დინაცაჲდ/დიენაცაჲდ; ბზ. დიუთურა/ დიუითრა, ლშხ. დიეუთურა)

დედ-მამალ (ჩოლ.) < ქართ. დედალ-მამალ-ი „დედალი და მამალი (ფრინველი)“

დედობილ (ზს., ქს.) < ქართ. დედობილ-ი „ვინც დედად მოიკიდეს, – დედად წოდებული, დედად მიღებული, დედის მაგიერი (ქალი)“

დედფაჲლ (ზს.)/დედ[უ]ფალ (ლშხ., ჩოლ.)/დედოფაჲლ (ბზ., ლნტ.)/ დეთფაჲლ (ბზ., ლხმ.)/დედფალ (ლნტ.) 1. „დედოფალ-ი“, 2. „პატარძალ-ი“ < ძვ. ქართ. დედ-ო-ფალ-ი „ქალბატონი; წინამძღვარი, დიასახლისი“, ახ. ქართ. „მეფის (ხელმწიფის) ან მთავრის ცოლი...“

დეზ (უშგ.) < ქართ. დეზ-ი 1. „ყანწის მსგავსი რქოვანი გამონაზარდი, რომელიც უვითარდება ფეხებზე ზოგიერთ (უპირატესად ქათმების ოჯახის) მამალ ფრინველს“, 2. „ლითონის რკალი, რომელსაც იკეთებს მხედარი ფეხსაცმლის ქუსლზე ცხენის საჩხვლეტად და გასარეკად“

დეკან (ზს., ქს.) < ქართ. დეკან-ი (< ლათ. **decanus** „ათისთავი“) „ფაკულტეტის ხელმძღვანელი უმაღლეს სასწავლებელში“

დეკანოზ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. დეკანოზ-ი (< ლათ. **decanus** „ათისთავი“) 1. *ეკლ.* „ქრისტიანული ეკლესიის უფროსი მღვდელი“, 2. *ეთნ.* „ხატის მსახური, რომელიც სახატო რიტუალს ასრულებდა და ხატის ქონებას განაგებდა“

დეკაჲუილ (ბზ.)/დეკეულ (ლშხ.)/ დეკეუილ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. დეკეულ-ი „საფურე ხბო ერთიდან სამ წლამდე, პირველი ხბოს მოგებამდე, – უშობელი“ (შდრ. ბქ. მესტაჲუ, ლნტ. მესნაჲუ; ჩოლ. მესნაუ; ჩოლ. ბოდორ)

დეკემბერ (ზს., ქს.)/დეკენბერ (ზს.)/ დეკაბრ (ბქ.) < ქართ. დეკემბერ-ი (< ლათ. **december**) „წელიწადის მეთორმეტე თვე“ (შდრ. ზს. ლნტ. უიჭმ, ლშხ., ჩოლ. უჭმ)

დენ (ზს., ქს.) < ქართ. დენ-ი „ელექტრული მუხტების მოძრაობა“ (შდრ. ზს. ნარჰი, ბზ. ნარჰი)

დენიკინიშ დრეუ (ბქ.)/დენიკი დურეი (ჩოლ.) „უძველესი დრო“ < ქართ. დენიკინ-ის დრო < დენიკინ-ი (რუს. **Деникин**) „რუსი სამხედრო მოღვაწე, გენერალ-ლეიტენანტი ანტონ დენიკინი“ და ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ṛtu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დეპეშა (ზს., ქს.) < ქართ. დეპეშა (< ფრანგ. **depeche** < **depecher** „სწრაფად გაგზავნა“) „ტელეგრაფით გაგზავნილი შეტყობინება, – ტელეგრამა“

დეპუტანტ/დეპუტატ (ზს., ქს.) < ქართ. დეპუტატ-ი (< რუს. **Депутат** < ლათ. **deputatus** წარგზავნილი) „არჩევითი სახელმწიფო დაწესებულების წევრი; არჩეული წარმომადგენელი“

დერეჯან/დერეჯენ (ლხმ.) < ქართ. დელეჯან-ი (< ფრანგ. **diligence**) „იგივეა, რაც დილიჟანსი, – დიდი დახურული ეტლი, რომლითაც მგზავრები დაჰყავდათ და ფოსტა და ბარგი დაჰქონდათ (გარკვეული მარშრუტით)“

დესეტინა (ბზ.)/დესეტინაი (ლშხ.) < ქართ. დესეტინა (< რუს. **десятина**) „მიწის საზომი ერთეული რუსეთში (მეტრული სისტემის შემოღებამდე)“

დეუა (ქს.) < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (შდრ. ზს. ცილაუ), იხ. დაუობ

დეუგმირ (ზს.) < ქართ. დევგმირ-ი „ძალიან დიდი ტანისა და ძალ-ღონის პატრონი (კაცი), – ბუმბერაზი, გოლიათი“, *გადატ.* „მეტად გამბედავი, ვაჟკაცი, გმირი“

დეუიშუილ (ბზ.) < ქართ. დევ-ი[ს]-შვილ-ი „ზღაპრის პერსონაჟი“

დეულეთ (ქს.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. დევლეთ-ი (< თურქ. **devlet**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

დეფან (ბზ.)/ტელაფ (ბქ.)/დეფან (ლშხ.)/დელფან (ლნტ.)/დელფან/ დელფან (ჩოლ.)/დეფან (უშგ.) „აივანი“ < ქართ. დერეფან-ი 1. „სახლის ნაწილი, წინა მხარეს მიდგმული შესასვლელად, უკედლებო (ღია), სვეტებიანი და გადახურული“, 2. „გრძელი გასავლელი (სადგომში...), – ტალანი, კორიდორი“ (შდრ. ლნტ. ხერხეილ)

დიდაბ (ზს.)/დიდებ (ლშხ., უშგ.)/ დიდაბ (ლნტ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „ჯურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, – სადიდებელი...“ (შდრ. უშგ. დიდაბ „სიმაღლე“)

დიდარ (ზს., ლნტ.)/დიდარ/მდიდარ (ლშხ.) 1. „მდიდარი, ბობოლა“, 2. ბქ. *გადატ.* „ამპარტავანი“ < ქართ. მ-დიდარ-ი „დიდი ფულისა თუ ქონების პატრონი“

დიდარდ (უშგ.) „ბლომად“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. მ-დიდრ-ად „უხვად“

დიდებულ (ზს., ქს.) < ქართ. დიდებულ-ი „ნადიდები, განდიდებული; ღირსშესანიშნავი, დიადი, ჩინებული; მშვენიერი, საუცხოო...“ (შდრ. ბზ. განგალ, ლშხ., ჩოლ. განგალ, ლნტ. განგალ; ბზ. დადრლ, ბქ. დადილ)

დიდებულდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. დიდებულ-ად „მშვენივრად, საუცხოოდ, ჩინებულად“ (შდრ. ბზ. განგალდ, ლშხ., ჩოლ. განგალდ, ლნტ. განგალდ)

დიეშიშულებელ (ზს.) „ტიტველი, შიშველი“ < ქართ. დედიშობილა „შიშველი, ტიტველი, ტანთჩაუცმელი“ (შდრ. ბზ. ტინტრიკაი)

დიკა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. დიკა „საქართველოს მთიანეთში გავრცელებული საგაზაფხულო ხორბალი“

დილეგ (ზს., ქს.)/დილეკ (ბქ.)/ დგლიგ (უშგ.) „სამწყვდევი ტყვისა კოშკში ან მაჩუბში“ < ძვ. ქართ. დილეგ-ი (< ოს. **dællag** „ქვედა, ქვეშეთი“) „ციხე-კოშკის ქვედა ნაწილი, რომელიც გამოყენებული იყო საპყრობილედ, – საპყრობილე, საპატიმრო“

დიმთილ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/დიმეთილ (ლნტ.), შდრ. ზს., ქს. დედამთილ < ზან. (მეგრ.) დია-ნთილ-ი/დია-ნთირ-ი (შდრ. ლაზ. და-მთირ-ე) < ქართ. დედა-მთილ-ი „ქმრის დედა ცოლისათვის“ (შდრ. ზს., ქს. გიგა)

დინამეტ (ჩოლ.) < ქართ. დინამიტ-ი

(< ბერძ. **δυναμις**) „ასაფეთქებელი მოწყობილობა“

დინდგუ (ბქ.)/დჷნდგელაჲ (ჩოლ.)/დუინდგუ (ჩბხ.)/დინგუ (ლხმ.)/ დინდგელ/დინდგილ (უშგ.) < ქართ. დინდგელ-ი „სკის შავი ცვილი“, შდრ. მეგრ. დვინდგვ-ი

დინჯ (ზს., ქს.) < ქართ. დინჯ-ი „მშვიდი, წყნარი, დარბაისელი; დაფიქრებული; აუჩქარებელი, აუღელვებელი, დარბაისლური“ (შდრ. ბზ. ლუნყურე, ბქ. ლუნყურე)

დირექტორ (ზს., ქს.)/დელექტორ (ჩოლ.) < ქართ. დირექტორ-ი (< ლათ. **director**) „საწარმის, დაწესებულების ან სასწავლებლის ხელმძღვანელი, უფროსი“

დისერტაცია (ზს., ქს.) < ქართ. დისერტაცია (< **dissertatio** „გამოკვლევა, თხზულება, მსჯელობა, მოხსენება“) „მეცნიერული ნაშრომი, რომელსაც საჯაროდ იცავენ სამეცნიერო საბჭოს წინაშე სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად“

დიუჳნ (ზს., ლნტ.)/დიუან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მდივან-ი 1. „ვინც აწარმოებს ან განაგებს დაწესებულების ან კერძო პირის საქმიან მიმოწერას“, 2. „პირი, რომელიც წერს სხდომის, კრების ოქმს...“

დიუიზია (ზს., ქს.)/დიუიზაჲ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. დივიზია (< ლათ. **Division** „გამოყოფა, დაყოფა“) „რამდენიმე პოლკისაგან (ბრიგადისაგან) შემდგარი სამხედრო შენაერთი“

დიხსჳა/დისხჳლ (ბზ.)/დიხსჳლ (ბქ., უშგ.)/დიასახლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დია-სახლ-ის-ი „ქალი, რომელიც საოჯახო საქმეებს უძღვება, ოჯახის დედა...“

დიკუენ/დიკუენ (ბზ.)/დიაკუჳნ (ბქ.)/დიკონ/დიკუან (ლშხ.)/დიაკუენ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/დიაკონ (ლნტ., ჩბხ.)/დიაკენ (ლხმ.)/დიჭუჳნ (უშგ.), შდრ. ბქ. დიკუნილ *გადატ.* „დაბალი და მსუქანი“ < ძვ. ქართ. დიაკონ-ი (< ბერძ. **διάκονος** „მსახური“) „თანაშემწე მღუდლისა, – დიაკვანი“

დირ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/დირ (ბქ., ლნტ.)/დჷრ (ბქ.) < ძვ. ქართ. დჯრე „მორი, ძელი“, ახ. ქართ. დირე „გათლილი ძელი (ხე), დადებული სახლის ნაწილის (კედლის, კარის, სვეტების...) საძირკვლად ან სარტყლად“ , შდრ. გურ. დვირო „მორი, ძელი“ (შდრ. ზს. ცხუი[რ]ტ)

დმანის (ზს., ქს.)/დმჳნის (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. დმანის-ი „ქალაქი საქართველოში, დმანისის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრი“

დობილ (ზს., ქს.) < ქართ. დობილ-ი „ვინც დად მოიკიდეს, ვისაც დად გაეფიცნენ“

დოგმა (უშგ.) < ქართ. დუგმა „ლითონის ერთგვარი შესაკრავი, – ღილ-კილო, ხრიკა“

დოგოუორ (ბქ.) < ქართ. დაგავორ-ი (< რუს. **Договор** „ხელშეკრულება“) „მოლაპარაკება“

დოგუ (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. მდოგვ-ი „ერთწლოვანი მცენარე (ჯვაროსანთა ოჯახისა)“

დოინჯ (ზს., ქს.) < ქართ. დოინჯ-ი „წელზე შემოდებული ხელები ისე, რომ იდაყვები განზეა გაწეული“

დოლ (ზს., ქს.) < ქართ. დოლ-ი „დასარტყამი საკრავი“

დოლბჳნდ (უშგ.) < ქართ. დოლბანდ-ი „თეთრი და თხელი, რბილი ქსოვილი“ (შდრ. ბქ. თუალთ)

დოლ-გარმონ (ზს., ქს.) < ქართ. დოლ-გარმონ-ი „დოლისა და გარმონის დაკვრა“

დოლებ (ზს.)/დოლობ (ლშხ.)/ დოლაბ (ლნტ.)/დოლაბ (ჩოლ.) < ქართ. დოლაბ-ი (< სპარს. **dūbab**) „წისქვილის ქვა“

დომბაღ (ბზ.)/დომბაჭ (ბქ.)/დომბაღ (ლშხ., ჩოლ.)/დომბათ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. დომბა „ჩლიქოსანი ცხოველი ძროხისებრთა ოჯახისა“

დორაღ (ბზ.)/დორაღ/დრაღ (ლშხ., ჩოლ.)/დორაჭ (ლნტ., უშგ.) „დოქი“ < ძვ. ქართ. დორა-ი, დორ-აკ-ი „დოქი, ღვინის საწყაო“, ახ. ქართ. „თიხის ჭურჭელი წყლისთვის“, ლეჩხ., ქართლ. დორა „კოკა“

დორიან (ლშხ., ჩოლ.) „ღვინის საწყაო ჭურჭელი (ზედმიწ. – დორ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. დორა-ი, დორ-აკ-ი „დოქი, ღვინის საწყაო“, ახ. ქართ. „თიხის ჭურჭელი წყლისთვის“, ლეჩხ., ქართლ. დორა „კოკა“

დოქ (ზს., ქს.) < ქართ. დოქ-ი „სხვადასხვა ზომის თიხის ცალყურიანი ჭურჭელი სითხის (წყლის, ღვინის...) ჩასახმელად“ (შდრ. ბზ. მანჩაშ)

დოხტურ (ბზ.)/დოხთურ/დოხთურ (ბქ.)/დოხტურ (ბზ., ლშხ.)/ დოხდურ/დოხუდურ (ლნტ.) „ექიმი“ < ქართ. დოხტურ-ი < დოქტორ-ი (< ლათ. **doctor** „მასწავლებელი, დამრიგებელი“) 1. „უმაღლესი სამეცნიერო (აკადემიური) ხარისხი, რომელსაც ანიჭებენ დისერტაციის დაცვის საფუძველზე მეცნიერების ამა თუ იმ დარგში“, 2. „იგივეა, რაც ექიმი“

დოხტუროობ (ზს.)/დოხთუროობ/დოხთუროობ (ბქ.)/დოხტუროობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/დოხდუროობ/დოხუდუროობ (ლნტ.) „ექიმობა “ < ქართ. დოხტურ-ობ-ა (< დოქტორ-ობ-ა < დოქტორ-ი < ლათ. **doctor** „მასწავლებელი, დამრიგებელი“) 1. „დოქტორის სამეცნიერო (აკადემიური) ხარისხი“, 2. „იგივეა, რაც ექიმობა“

დროგ (ბზ.) < ქართ. დროგ-ი (< რუს. **Дроги**) „გრძელი, ოთხთვლიანი უძარო საზიდარი, – ჯაგვი, ფორანი“

დროჟან (ლნტ.) „დროზე, დროულად (ზედმიწ. – დრო-იან-ად)“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ętu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დროის (ლშხ.) „დროზე“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ętu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დროჟ (ზს., ქს.) < ქართ. დროჟ-ი (< რუს. **Дрожжи**) „საფუარი“

დროულად (ბზ.)/დრეულად (ბქ.)/დროიად (ლშხ., ჩოლ.) „დროულად, დროზე (ზედმიწ. – დრო-ის/დრო-ის-ად)“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ętu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა;

ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დროშა (ზს., ქს.)/**დურშა** (ბზ.) < ქართ. დროშა „სახელმწიფოს ერთ-ერთი ძირითადი სიმბოლო – გარკვეული ფერ[ებ]ის ქსოვილი, ტარზე დამაგრებული, – ალამი, ბაირაღი“

დრუჟინა (ბზ.) < რუს. **Дружина** „რაზმი“

დუა (ზს.) „შანა, თიღისმა, ავგაროზი“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“ (შდრ. ბზ. **ქისინბურა/კისიმბურა**, უშგ. **ქისინბურა/ქისუნბურა**; ბქ. **ლედე**; ბქ. **კისა**; ქს. **ციციბურ**)

დუბარაჲ (ლშხ.) „მეორედ გაკერვა“ < ქართ. დუბარა (< სპარს. **dubāra** „ორჯერ, მეორეჯერ) „ნარდის თამაშში – წყვილი დუ (ორიანი კამათელი)“

დუდაშ ყუალ/დუდაშ ცუალ (ბქ.) „დამყავებული რძე (ზედმიწ. – გუდ-ის ყველ-ი)“ < ზან. (მეგრ.) გუდამ ყვალი/ცვალ-ი „მაწვნის შეჭამანდი, რომელიც გუდაში მზადდებოდა“, მეგრ. ფორმა კი < ქართ. გუდა „ცხვრის, თხის ან ხბოს ტყავის პარკი, – ტიკი“ და საერთ.-ქართვ. „ყველ-„ სიტყვისაგან (შდრ. ბქ. **მეტხე ლჟკე** „ამჟავებული რძე“)

დუელ (ბქ.) < ქართ. დუელ (< ფრანგ. **duel**) „ორთაბრძოლა რაიმე იარაღით (გარკვეული წესების დაცვით); შებრძოლება, შეჭიდება“, იხ. ლი-**დუელ**

დუმაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/**დუმაჲ** (ჩოლ.) „საძოვარი, საბალახო ადგილი (ზედმიწ. – დუმა)“ *ტოპ.* < ქართ. დუმა (< ფალ. ***dum, dumb, dumbak, dunb, dunbak**, შდრ. ოს. **dymæg** „კუდი“) „ქონიანი კუდი ცხვრისა“

დუმა (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) დუმა „თოფის კონდახის ბოლო“

დუმაჲ (ბზ., ბეჩ.)/**დუმა** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**დუმაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დუმა (< ფალ. ***dum, dumb, dumbak, dunb, dunbak**, შდრ. ოს. **dymæg** „კუდი“) „ქონიანი კუდი ცხვრისა“

დუნდულ (ზს.) < ქართ. დუნდულ-ი „საჯდომის მომრგვალებული ნაწილი, დუნდულა კუნთი, – საჯდომი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლასგურა**)

დუნიაჲ (ლშხ.) < ქართ. დუნია 1. „ქვეყანა, ქვეყნიერება, მსოფლიო“, 2. *გადატ.* „ძალიან ბევრი, უამრავი...“

დუჟ (ლშხ., ჩოლ.)/**დღუჟ** (ჩოლ.) „ქაფი; ჟღვინტი, წვინტლი“ < ქართ. დუჟ-ი 1. „ქაფად გადმოსული ნერწყვი (ზოგიერთი ავადმყოფობის დროს), პირზე მომდგარი ქაფი“, 2. *გადატ.* „ლორწო“ (შდრ. ზს. **ნაშხუ**)

დურაკ (ზს., ქს.)/**დურაქ** (ბქ., ჩოლ.)/**დურაქ** (ლნტ.) < ქართ. დურაკ-ი (< რუს. **Дурак**) „სულელი, ტუტუცი, ჩერჩეტი“

დურბაშ (ბქ.)/**დურბელ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“

დურბინდ (ზს., ქს.) < ქართ. დურბინდ-ი „ოპტიკური ხელსაწყო გამადიდებელი შუშებით, – ჭოგრიტი, ბინოკლი“ (შდრ. ბზ. **სათალ**, ბქ. **სანთალ/სუანთალ**, ჩოლ. **სათალ**)

დურბლაშნ (ბქ.) *გადატ.* „ცბიერი, ბოროტი, გაიძვერა“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლგმ-**

ხაკლ, ლშხ., ჩოლ. ლგმხალ; ბქ. ურშუ-ლდაან; ბქ. ჩორთლდაან; ლშხ. ჩოღლოთ; ჩოლ. ძაღუიტ)

დურგალ (ზს., ქს.)/დურგაკლ (ბზ.) < ქართ. დურგალ-ი „ხის ავეჯის ხელოსანი, – ხურო“

დურყუ/დორყუ (ბქ.) „შემოზღუდული ადგილი; ბაკი საქონლისა“ < ზან. (მეგრ.) ლოყუ/ლუყუ → ლორყუ/ლურყუ < საერთ.-ქართვ. *ლაყუ-ა, შდრ. ქართ. ლაყვა||ლაკვა „ჯურღმული ნაგები“ (საბა), შდრ. ლნტ. აგორა

დუქან (ბზ.)/დუქან (ბქ., ლშხ.)/დუქუნ (ბზ., ლნტ.)/დუქენ (ლხმ.) < ქართ. დუქან-ი (< არაბ. **dükkan**) „წვრილმანის სავაჭრო ან პატარა სასადილო“

დუშ (ზს., ქს.) < ქართ. დუშ-ი (< ფრანგ. **douche**-დან რუს. ენის მეშვ.) „იგივეა, რაც შხაპი“

დუშაყ (უშგ.) < ქართ. დუშაყ-ი „ცხენის ფეხის დასაბორკი თოკი ან ბორკილი, – პალვანდი“

დუხ (ზს., ქს.) < ქართ. დუხ-ი (< რუს. **Духи**) „სუნამო, ინანთი“

დუხონკა (ბქ.)/დუხონკა (ლნტ.)/დუხოშკა/დუხუშონკა/დუხუანკა (ჩოლ.) < ქართ. დუხოვკა (< რუს. **Духовка**) „ჰაერღუმელი“

დუხჭირ (ბზ.) < ქართ. დუხჭირ-ი „ძნელი, აუტანელი, გაჭირვებით სავსე...“

დუალაი (ჩოლ.) „ურქო ცხვრის ჯიში“ ზოოლ. < ქართ. დვალ-ურ-ი „დვალეთისათვის დამახასიათებელი“

დუალეთ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. დვალეთ-ი „საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარე, რომელიც მოიცავდა კავკასიონის ქედის ცენტრალურ ნაწილს, დარიალის ხეობასა და მამისონის უღელტეხილს შორის ტერიტორიას“

დუერი (ლნტ.)/დუერ (ჩოლ.) < ქართ. მდორე „იგივეა, რაც მდოვრე, – ძალიან ნელა, თითქმის შეუმჩნევლად მდინარი (წყალი, მდინარე)“

დუინ (ბქ.) „სუნიანი მატლი, წურბელას მსგავსი“ < ადიღ. დგუა „წურბელა“, შდრ. შაფს. დგუ; ჭემ. დგუ; ბჟედ. დგუ; ყაბ. ფსგ-დგუ; უბიხ. დგუა... „id“

დურეაანდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. დროულ-ად „იგივეა, რაც დროზე“

დურეუ/დრუ/დრეუ (ზს.)/დროი (ლშხ.)/დრო/დურე/დრო (ლნტ.)/დურეი (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ętu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“ (შდრ. ზს., ქს. უონა, ზს. უანა, ბზ. ურნა)

დღეობ (ქს.) < ქართ. დღე-ობ-ა 1. „ვინმეს სახელის (სახელობის) აღსანიშნავი დღე, რაიმე თარიღისადმი მიძღვნილი ზეიმი“, 2. „ამა თუ იმ რელიგიურ წარმოდგენასთან დაკავშირებული დღესასწაული; ხატობა“ (შდრ. ზს., ქს. ღვნ)

დღესასწაულ (ზს., ქს.)/დღესასტაულ (ლშხ.)/დღესასწაულ/დღესასწაულ (ლნტ.) < ქართ. დღესასწაულ-ი 1. „რაიმე ღირსშესანიშნავი მოვლენის აღმნიშვნელი თარიღი, საზეიმო დღე, – დღეობა“, 2. „რელიგიური დღესასწაული, – დღეობა“

დღიურ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. დღიურ-ი „რაც ერთ დღეში უნდა შესრულდეს, – ერთი დღის სამუშაო“ (შდრ. ბზ. აშხულაღდიშ)

დღიურ[2] (ზს., ქს.) < ქართ. დღიურ-ი 1. „ყოველდღიური (პერიოდული) პი-

რადი ჩანაწერები“, 2. „მოსწავლის პირადი ჟურნალი მიცემულ დავალებათა ცოდნის (აქტივობის) შეფასებათა აღსარიცხად“

დგნდაგ (ბქ.) < ქართ. ლიანდაგ-ი „საპირესა და სარჩულს შუა დადებული ბამბის (მატყლის) დასამაგრებლად გავლებული ნაკერი“

ე

ებრაელ/ებრაელ (ზს.) < ქართ. ებრაელ-ი „პალესტინელი ქრისტიანები, რომლებიც ებრაულ ან არამეულ ენებზე მეტყველებდნენ“ (შდრ. ბზ. ჳირიაꙋ, ბქ. ჳურია, უშგ. ჳირია)

ეგებ (ზს., ლშხ.)/ეგებას (ზს.)/ეგებს (ბქ.)/აგებ/არგებს (ჩოლ., უშგ.) *ნაწ.* < ქართ. ეგებ/ეგებ-ა/ეგებ-ი{ს} „იქნებ, იქნება, შეიძლება“, იხ. იგებს

ეგნატე (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ეგნატე (< ლათ. **ignatius** „არა მცოდნე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ეკალ (ბზ., ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ეკალ-ი 1. „ზოგიერთი მცენარის ტანზე განვითარებული მაგარი წვეტიანი გამონაზარდი, – ქაცვი“, 2. „მცენარე (ჩვეულებრივ ბუჩქი), რომელსაც ეკლები აქვს, – ეკლიანი მცენარე“ (შდრ. ზს., ლნტ. ცაგ, ლშხ., ჩოლ. ცაგ)

ეკენითუე/ეკენისთუე (ბზ.)/ეკენი თოე (ლშხ.)/ეკენი/ენკენობაჳ თუე (ლნტ.) „სექტემბერი“ < ძვ. ქართ. ენკენობ-ი{ს} თვე / ენკენ-ის თვე „ხალხური სახელწოდება წელიწადის მეცხრე თვისა, – სექტემბერი“ (შდრ. ზს. მგკაბ)

ეკლესია (ზს., ქს.)/ეკლესიაჳ (ბქ.)/ეკლესიაი (ლშხ., ჩოლ.)/ეკლესია[ი] (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ეკლესია (< ბერძ. **ἐκκλησία** „შესაკრებელი“) „საგანგებო შენობა, სადაც იმართება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – საერთო სამლოცველო, საყდარი, ტაძარი“ (შდრ. ბზ. ლაჯუჯმ, ბქ. ლაჯუმი, ქს. ლაჯუამ)

ელარჯ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ელარჯ-ი „ყველშერეული (ჩახარშულ-ჩაზელილი) ღომი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლგშრდ, ბქ., ლნტ. ლგშიდ; ბქ. შუბან/შუშა; ლშხ., ჩოლ. თაშმჳკაბ)

ელექტროგადმომცემ ხაზ (ლნტ.) < ელექტროგადამცემ-ი ხაზ-ი < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **ēlektron**) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი გულის გარშემო“, ქართ. გადამცემ-ი „გადამტანი“ და ქართ. ხაზ-ი (< არაბ. **ḫaṭṭ**) 1. „ვიწრო ზოლი რისამე ზედაპირზე, – წირი“, 2. „რისამე (ან ვისიმე) განლაგება ერთ რიგად, ერთ მწკრივში“, 3. „წარმოსახვითი ზოლი, რომელიც აღნიშნავს რისამე მიმართულებას, საზღვარს, დონეს...“

ელექტრონ (ზს., ქს.)/ელექტრონ (ლშხ.) < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **ēlektron** „ქარვა“) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი გულის გარშემო“ (შდრ. ბზ. ნჳრჰი, ბქ. ნჳრჰი)

ელექტროსადგურ (ზს., ქს.)/ელექტროსადგურ (ლნტ.) < ქართ. ელექტროსადგურ-ი < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **ēlektron**) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი

გულის გარშემო“ და ქართ. სადგურ-ი 1. „მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) გაჩერების ადგილი, საგანგებოდ მოწყობილი მგზავრთათვის, საბარგო ოპერაციებისათვის, აგრეთვე, ტრანსპორტის ტექნიკური მომსახურებისათვის“, 2. „იგივეა, რაც სადგომი“

ელისაბედ (ზს., ქს.)/**ელსაბედ** (ბქ.)/**საბედ/ბერსაბედ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ელისაბედ-ი (< ბერძ. **Ελισάβετ** < ძვ. ებრ. ელიშევა „ღვთის პატივისმცემელი, მაფიცარი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ელია/ელია (ზს., ლნტ.)/**ელი** (ზს., ქს.)/**ელ/ელ/ელაჲ** (ბზ.)/**ელიჲ** (ბქ., ლნტ.)/**ელია** (ლშხ., ჩოლ.) „ამინდის ღვთაება, ღვთაება ავდრიანობისა“ *რელიგ.* < ქართ. {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. **eliyahu** „ღმერთი-ი – სიმაგრე ჩემი“) „ძველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წინასწარმეტყველი“

ელჭექ (ქს.) < ქართ. ელ-ჭექ-ი „ცუდი ამინდი, – ელვა და ჭექა“ შდრ. ბზ. **ლირხუნჱლ**, ბქ. **ლირხგნალ/ლირხგნჱლ**, ლშხ., ჩოლ. **ლირხგნჱლ**)

ენქერ/ენქერ/ენქირ (ჩოლ.) < ქართ. ლენქერ-ი „იგივეა, რაც ძვ. ქართ. ლანქერი“, ლეჩხ. „მომატებული, ამღვრეული მდინარე, – ლიაღვი“, შდრ. ახ. ქართ. ნამქერ-ი

ენქეროობ/ენქეროობ/ენქროობ (ჩოლ.) „წყალდიდობა (ზედმიწ. – *ლენქერ-ობა)“ < ქართ. ლენქერ-ი „იგივეა, რაც ლანქერი“, ლეჩხ. „მომატებული, ამღვრეული მდინარე, – ლიაღვი“

{ეა}ზომ (ლშხ.) „იმდენი (ზედმიწ. – *ის ზომა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

ეჟუჳნ (ზს.)/**ჭაჟჳნ** (უშგ.) „ზანზალაკი“ < ქართ. ეჟვან-ი „ლითონის საჟღარუნებელი, რომელიც ხმას გამოსცემს შიგ მოთავსებული ლითონისავე ბურთულ{ებ}ის მოძრაობისაგან, – ჟღარუნა“ (შდრ. ზს., ლშხ. **როჟან**, ზს. **როჟენ/როჟუენ**, ლნტ. **რაჟან**, ჩბხ., ლხმ. **რეჟენ**)

ერბო-კარაქ (ლშხ.) < ქართ. ერბო-კარაქ-ი „ერბო და კარაქი“

ერთობილ (ზს.) < ქართ. ერთობლივ-ი „ერთად აღებული“

ერისალემ (ბზ.) 1. „იერუსალიმი“, 2. ბზ. *ტოპ.* < ქართ. იერუსალიმ-ი (< ძვ. ებრ. **ierušalaim** „წმინდა“) „ისრაელის სახელმწიფოს დედაქალაქი“

ერმინე (ზს., ქს.)/**ერმინე** (ქს.)/**ერმილე** (ლშხ.)/**ერმი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ერმი/ერმინე/ერმილე (< ბერძ. (?) „ჰერმესის ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ესაუილ (უშგ.) < ქართ. იასაულ-ი (< თურქ. **yasaul** „ბრძანების აღმსრულებელი“) „პოლიციის მოხელე სოფელში“

ესენტუკუ (ბზ.)/**ესენდუკუ** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. ესენტუკი/ესენდუკ-ი „ქალაქი-კურორტი რუსეთის სტავროპოლის მხარეში“

ესპანეთ (ზს., ქს.)/**ესპანეთ** (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ესპანეთ-ი (< ესპ. **españa**) „სახელმწიფო ევროპის სამხრეთ-დასავლეთით, პირენეს ნახევარკუნძულზე“

ეტაჟა (ლნტ.) < რუს. **Этаж** „სართული“

ეუა (ზს.)/**ეეუა** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“

ეუგენ (ზს.)/**ეეუგენ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ევგენ-ი (< რუს. **Евгений** < ბერძ. **Εὐγένιος** „კეთილშობილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ეფენდი (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ეფენდ-ი

(< თურქ. **efendi** „ბატონი“) „თურქეთში საპატიო მიმართვა, – იგივეა, რაც ქართულში ბატონო||ბატონი“

ეფობ (უშგ.)/**ეფობ** (ჩოლ.) < ქართ. იაფ-ობ-ა (< სპარს. **yāb** „უხვი, ადვილად საშოვნელი“) „საქონლის იაფად [გა]ყიდვა, – სიიაფე“

ექიმ/ჰექიმ (ზს.)/**ეექიმ** (ლშხ., ჩოლ.)/[ი]**ექიმ** (ლნტ.)/[ჰ]**ჰექიმ/აქიმ** (უშგ.) < ქართ. ექიმ-ი (< თურქ. **hekim** < არაბ.-სპარს. **ḥakīm**) „უმაღლესი სამედიცინო განათლების მქონე პირი, რომელიც ზრუნავს დაავადებებისაგან ადამიანის დაცვაზე და ავადმყოფებს მკურნალობს“ (შდრ. ჭან. ჰექიმი)

ეშმაობ/ეეშმაობ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ეშმაკ-ობ-ა (< ფალ. **hēšmak**) „მოხერხებულობა, გაქნილობა, მზაკვრობა...“ (შდრ. ზს. ლიუბურ; უშგ. ლიტგანჱლ)

ეშმჱკ (ზს.)/**ეშმაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ეშმაკ-ი (< ფალ. **hēšmak**) „ბოროტი, ავი სული, მავნე სული, – სატანა, მაცთური“ (შდრ. ზს., ჩოლ. უობურ; ზს. გუეფ; ბზ. მაბგჱრ, ბქ. მჱბგჱრ)

ეჭუჲან (ზს., ლნტ.)/**ეჭუიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ეეჭუჲან** (უშგ.) < ქართ. ეჭვიან-ი „ეჭვით შეპყრობილი, ეჭვნეული“ (შდრ. ბზ. ჰჱრკულიჱნ, ბქ. უჱრკჲჱნ; ჩოლ. კუებაი)

[ეჯ]გუჱრ (ზს.)/**[ეჯ]გუჱი/[ეჯ]გუჱი** (ბზ.)/**[ეჯ]გუერ** (ჩოლ.)/**[ე]გუერ** (ლხმ.) „ისეთი, იმისთანა (ზედმიწ. – *ის-გვარ-ი)“ < ქართ. იმ-გვარ-ი „იმნაირი, იმისთანა, ისეთი“ (< ქართ. გვარ-ი < ფალ. **gōhr/gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელივ ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

[ეჯ]გუჱრ-[ამ]გუჱრ (ზს.) „ისეთი, იმისთანა (ზედმიწ. – *ის-გვარ-ი-ამგვარ-ი)“ < ქართ. იმ-გვარ-ი „იმნაირი, იმისთანა, ისეთი“ (< ქართ. გვარ-ი < ფალ. **gōhr/gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელივ ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

[ეჯ]ზუმ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**[ეჯ]ზუ/[ეძ]ზუ** (ბქ.) „იმდენი, იმხელა (ზედმიწ. – *ის-ზომა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ეჰა (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ეჰა! „შეძახილი მიმართვისას, მოწოდებისას...“

ზ

ზაბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) ზაბაკ-ი „ნაკლი, ზადი, წუნი“ (შდრ. ბზ. ცხრდ, ბქ., ქს. ცხიდ)

ზაბორ (ზს., ქს.) < ქართ. ზაბორ-ი (< რუს. **забор**) „ღობე, მესერი“ (შდრ. ზს. ნაშხატუ, ბქ., ქს. ნაშხატ)

ზაბუნ (ლშხ., ჩოლ.) 1. ლშხ. „ზადი, ნაკლი“, 2. ჩოლ. „დაბნეული; დაღვრემილი; დაძაბული; არეული“ < ქართ. ძაბუნ-ი 1. „ძალას მოკლებული, „უძლური, უნიათო“, 2. „სიმხნევეს მოკლებული, – ჯაბანი“

ზაბუნდ (ჩოლ.) „დაბნეულად; დაძაბულად; არეულად“ *ზმნის.* < ქართ. ძაბუნ-ად „უძლურად, უნიათოდ“

ზად[1] (ქს.)/**ზაად** (უშგ.) < ქართ. ზად-ი

„ნაკლი, წუნი, მანკი“ (შდრ. ბზ. ცხრდ, ბქ., ქს. ცხიდ)

ზად[2] (ბზ., ქს.) „ალაო, საფუარი“ < ოს.-ალან. **zad, id**

ზაკაზ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ზაკაზ** (ლნტ.) < ქართ. ზაკაზ-ი (< რუს. **заказ**) „დაკვეთა“

ზაკალ (ზს.)/**ზზაკალ** (ლხმ.)/**ზზაკალ** (ეცერ.), შდრ. უშგ. **საქალ** *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ბზაკალ-ი/ზაკალ-ი/ზაკა-ი „ბზა“, შდრ. იმერ., გურ. ბზეკალ-ი

ზაკუსკა (ზს., ქს.) < რუს. **Закуска** 1. „საუზმე, წასაუზმება“, 2. „დასაყოლებელი, დასატანებელი (არაყზე, ღვინოზე...)“, შდრ. ბქ. **ნაჭმუნ**

ზალა (ზს.) < ქართ. ზალა (< გერმ. **saal** რუს. ენის მეშვ.) „იგივეა, რაც დარბაზი; სასტუმრო ოთახი“

ზანგ (ზს., ქს.) < ქართ. ზანგ-ი (< არაბ. زنج **ზანგ**ˁ „შავკანიანი“) „შავკანიანი ადამიანი, – ნეგრი“

ზანგლაბ (ბზ.)/**ზანდლაბ** (ბქ.) /**ზანზლაბ** (უშგ.)/**ზანგლაგ**/**ზანზლაგ** (ჩოლ.) „ზარი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „ზარი“, შდრ. ფშ. ზანგალაკ-ი

ზანდიკუ (ბზ.)/**ზანდუკ** (ლშხ.)/**ზანდუიკ**/ **ზანდუკ** (ლნტ.) /**ზანდუკუ** (ჩოლ.) /**ზანდიკუ** (უშგ.) < ქართ. ზანდუკ-ი (< არაბ.-სპარს. **sandūk**) „კიდობანი (საბა), – ხის სახურავიანი ყუთი, გარედან ჩვეულებრივ თუნუქით შემოჭედილი“, იხ. **სუნდუქ**/**სუნდუქუ**

ზანტ (ზს., ქს.) „დონდლო“ < ქართ. ზანტ-ი „ზარმაცი“ (შდრ. ზს. **ბანდუ**; ბქ. **ნალოგა**; ლშხ. **ნეყუი**)

ზარალიან-ლუკუმატე (ლშხ.) „დაზარალებული“ < ქართ. ზარალ-იან-ი (< თურქ. **zarar**) „ქონებრივი დანაკარგი, დანაკლისი“ და კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუდი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – იგივეა, რაც კვიმატი)“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი

ზარალ (ზს., ლნტ.)/**ზარალ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ზარალ-ი (< თურქ. **zarar**) „ქონებრივი დანაკარგი, დანაკლისი“ (შდრ. ზს. **კუნად**)

ზარაფ (ბქ.) „საარაყე ქვაბის მთლიანი ხუფი“ < ქართ. ზარხუფ-ი/ზარფუხი/ზარფუშ-ი (< სპარს. **serpuš** „თავსაბურავი“) „ზარის მოყვანილობის ხუფი, იყენებენ ტექნიკის სხვადასხვა დარგში, – თავსახურავი, სარქველი“

ზარბაზან (ზს., ქს.)/**ჯარბაზან** (ბქ., ლშხ.)/**ზარბაზან** (ბქ., ლნტ.)/**ჯარბაზან**/ **ზარბუზან** (ბზ.)/**ზარბუზან** (ბქ.)/ **ჯარბაზან** (უშგ.) < ქართ. ზარბაზან-ი (< სპარს. **ზარბაზან**) „მსხვილი ყალიბის ცეცხლსასროლი იარაღი, – ქვემეხი“

ზარმაც (ზს., ქს.)/**ზარმაც** (ზს., ლნტ.) /**ზარმაც** (ლნტ.), შდრ. ჩოლ. **ზარმაცალა** < ქართ. ზარმაც-ი „ზანტი, უქნარა“ (შდრ. ბზ. **მამ[ა]ჭირაბა**, ბქ. **მამჭირუბ**, ლშხ. **მამჭირაბა**, ლნტ. **მამაჭრუბალ**, ჩოლ. **მამჭირუბა**; ბზ. **დამზიგაბა**, ბქ. **დაუზიგა**; ლშხ. **უჩმინა**; ლშხ., ჩოლ. **დემიზი**; ჩოლ. **უომიყო**)

ზარუილ/**ზარუილ** (ბზ.)/**ზარეულ** (ბქ.)/**ზარულ** (ლშხ.)/**ზარეუილ** (ლნტ.)/ **ზარილუ** (უშგ.) < ქართ. მ-ზარ-ეულ-ი „ხელობით საჭმლის მკეთებელი“

ზარჩუ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ზერჩო „იგივეა, რაც არუკაკელი; ერთგვარი ბალახი“

ზატორ (ზს.)/**ზატუორ** (ლშხ.) < ქართ. ზატორ-ი (< რუს. **Затвор**) „საკეტი“

ზაუ (ზს., ქს.) < ქართ. ზავ-ი „შეთანხმება მეომარ მხარეთა შორის საომარი მოქმედების შეწყვეტისა და მშვიდობიანობის დამყარების შესახებ, – მშვიდობიანობა“

ზაუალ (ზს., ქს.) < ქართ. ზავალ-ი (< რუს. **завал**) „ზვავი“

ზაუთ (ჩოლ.) „სიმშვიდე“ < ქართ. ზავთ-ი (< არაბ. **ṣawt** „ხმა, ხმაური“) 1. „ძლიერი ხმა, დიდი, გამაყრუებელი ხმაური“, 2. „ბაქი“, „სიტყვით შეაშინოს“ (საბა). || „წყრომა, რისხვა, აღშფოთება“

ზაუოდ (ზს., ქს.) < რუს. **Завод** „ქარხანა“

ზაქრო (ზს., ქს.)/**ზაქარ** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ზაქარია (< ძვ. ებრ. **Zαχαριας** „ღვთის მიერ დაუვიწყარი ანუ ღმერთს ახსოვს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზათქ (ბზ.)/**ზათქ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „თავსხმა წვიმა“, 2. „ძლიერი ხმაური“ < ქართ. ზათქ-ი (< სპარს. **zadah**, შდრ. საშ. სპარს. **zatak** < **zatan** „ცემა, კვრა, ხმაური“) „ძლიერი, ყურთასმენის წამღები ხმა (ხმაური)“

ზაჰაპა (ბქ.)/**ზაჰიაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ზაპა „ჩასუქებული, მძიმე ტანის ადამიანი“, იხ. **ზიპლაჲ**

ზარ[1] (ზს., ლნტ.)/**ზარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზარა** (ჩოლ.) < ქართ. ზარ-ი „ლითონისაგან (ჩვეულებრივ სპილენძის შენადნობისაგან) ჩამოსხმული ღრუ სარეკელი...“

ზარ[2] (ზს., ლნტ.)/**ზარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზარა** (ჩოლ.) „სვანური სამგლოვიარო ჰიმნი, რომელსაც ასრულებენ მამაკაცები“ < ქართ. ზარ-ი (< სპარს.-არაბ. **zārī** „ტირილი“) 1. „სამგლოვიარო ჟანრის მუსიკა, რომელიც ასრულდება ხმამაღალი ხმობით“, 2. „მოთქმით ტირილი, დატირება“

ზაბილ (ბზ.) < ქართ. ძახილ-ი „ხმამაღლა ხმობა, მოწოდება“

ზეგან (ბზ.) < ქართ. ზეგან-ი „ვაკე ადგილი მთაზე, მაღლობზე“

ზედადგარ (ბქ.) „სამფეხა“ < ქართ. ზედადგარ-ი „რკინის სამფეხა – ქვაბისა და მისთანათა ცეცხლზე შესადგმელად“

ზედამხედველ (ზს., ქს.) < ქართ. ზედამხედველ-ი „პირი, რომელსაც დავალებული აქვს რისამე მეთვალყურეობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგსგდი, ლნტ. მგსკიდი)

ზედაშ (ზს., ლნტ.)/**ზედაშ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზაჴდაშ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ზედაშე-ი „ჟამისწირვისას აუცილებელი ღვინო“, ახ. ქართ. ზედაშე „წითელი ღვინო, რომელსაც ხმარობენ ზიარების დროს ან ჯვარის წერის წესის შესრულებისას“

ზედნიზედნ (ქს.)/**ზაჴდნიზაჴდნ** (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ზედიზედ „უშუალოდ ერთი-მეორის შემდეგ, ერთი-მეორის მიყოლებით“ (შდრ. ზს. გესნიგესნ)

ზეთ (ზს., ქს.) < ქართ. ზეთ-ი (< სომხ. **ձեթ**) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელსაც იღებენ სხვადასხვა მცენარეულ და მინერალურ ნივთიერებათა გადამუშავების გზით“

ზეთარ (ბზ.) < ქართ. ზეთ-იან-ი (< სომხ. **ձեթ**) „ზეთის შემცველი (ჭურჭელი და მისთ.)“, იხ. ლეზეთ

ზეთიხილ (ბზ.)/**ზეთიშხილ** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ზეთისხილ-ი „ზეთის-ხის ნაყოფი, ქლიავის ოდენა, კურკიანი, რომელიც დამარილებული იჭმება“

ზეთუნახარ/**ზითუნახარ** (ზს., ლნტ.)/ **ზეთენახარ**/**მზეთუნახარ** (ბზ.)/ **ბზითუნახარ** (ბზ., ლნტ.)/**მზეთუნახარ** (ბქ., ლშხ.)/**ზითინახარ** (ბქ.)/**ზეთუნახარ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ზითუნახარ** (ლშხ.)/ **მზითუნახარ**(ბზ., ლნტ.)/ **მზეთუნახარ**/ **ბზეთუნახარ** (ლნტ.)/ **ზითენახარ** (ჩოლ.) < ქართ. მზე-თ-უნა-ხ-ავ-ი „რასაც ჯერ მზე (მზის სინათლე) არ უნახავს“ (შდრ. ზს. მიჟუწუდუნა; ჩოლ. მჟუკიტანა)

ზეიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ზეიმ-ი (< არაბ. جزء „თავყრილობა, ჭყლეტა, მასა ხალხის) „რაიმე სასიხარულო ან ღირსშესანიშნავი ამბის, თარიღის და მისთ. აღსანიშნავი შეკრებილობა ხალხისა, – ხალხმრავალი დღესასწაული“

ზენ (ბზ.) „დაბლობი, ვაკე ადგილი“ < ზან. (მეგრ.) რზენ-ი/ზენ-ი, ლაზ. ზენა „ბარი, ვაკე ადგილი“

ზეპირ (ზს., ქს.)/**ძეპირ** (ბზ.) < ქართ. ზეპირ-ი „ჩაუწერლად (ან წაუკითხავად) [გამო]თქმული, გადმოცემული, – სიტყვიერი“

ზეპირდ (ზს., ქს.)/**ძეპირდ** (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. ზეპირ-ად „ისე, რომ სიტყვა-სიტყვით დაიმახსოვროს, იცოდეს – ნაწერში ან წიგნში ჩაუხედავად, დაუწერლად, სიტყვიერად“

ზერდ (ზს., ლნტ.)/**ზერდ** (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის საწური, ჩეჩო“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) დერგ-ი „ქვევრის მსგავსი ჭურჭელი ყველისა, ქილა“

ზერჩ (ბზ.)/**ზერჩუ** (ლშხ.)/**ზარჩუ** (ჩოლ.) „ეკალა“ *ბოტ.* < ძვ. ქართ., რაჭ., ლეჩხ. ზერჩო „არუკაელი“

ზეცა (ლშხ.) < ქართ. ზეცა „იგივეა, რაც ცა“

ზითანჲი (ბზ.) *ანთრ.* < ოს.-ალან., იხ. **სათანაი/სათანჲი**

ზითეუ (ბზ.)/**ბზითი** (ბქ.)/**ბზითეუ**/**ბზითუ** (ლნტ.)/**ზითეუ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მზითევ-ი „ქონება, რომელსაც ქალს მისი ოჯახი (მშობლები, ნათესავები) გათხოვებისას ატანდა ქმრის ოჯახში“, შდრ. გურ., მეგრ. ბზითი (შდრ. ბზ. მჳყა; ბზ. ოჟჳბ; ლხმ. ლჳფშუდაშ)

ზიპლაი (ჩოლ.) „მსუქანი დედალი“ < ქართ. ზიპ-ი „თხევადი ცხიმი, მიღებული ზღვის ცხოველებისა და ზოგი თევზის ქონისაგან“, იხ. **ზაპაჲ**

ზირაბ (ზს.)/**ზირებ**/**ზიარებ** (ლშხ.)/**ზირაბ** (ლნტ.)/**ძიარება**/**ზიარება** (უშგ.) *რელიგ.* < ახ. ქართ. ზიარ-ებ-ა „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზიარება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“ (შდრ. უშგ. **ბაპა ჟაგი ლრიმნე**/**ლიყმუნე**)

ზირიბ (ბქ.)/**ზირაბ** (ჩოლ.) „წყევლა; ერთგვარი ავადმყოფობა“ *გადატ.* < ახ. ქართ. ზიარება „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზიარება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“

ზნამია (ბზ.) < რუს. **Знамя** „დროშა, ბაირაღი, ალამი“

ზომ (უშგ.) < ქართ. ზომ-ი „გამოდნობის შემდეგ მიღებული ლითონის მთლიანი ნაჭერი“

ზომა (ზს., ქს.)/**ზგმა** (უშგ.) < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“ (შდრ. ბქ. შენ)

ზომიერდ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ზგმჳრდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. ზომ-იერ-ად „საკმარისად; ნორმალურად“ (შდრ. ბქ. ქა მარად)

ზონდ (ზს., ქს.) < ქართ. ზონდ-ი (< ფრანგ. **sonde** რუს. ენის მეშვ.) „საექიმო ხელსაწყო წვრილი მილის ან ღარის სახისა“

ზოოპარკ (ზს., ქს.)/**ზოპარკ** (ბქ.)/**ზოპარკ** (ჩოლ.) < ქართ. ზოოპარკ-ი „ზოოლოგიური პარკი“

ზორან (ლშხ., ჩოლ.)/**ზორჳნ** (ლნტ.)/**ზოლარ** (ჩოლ.) < ქართ. ზონარ-ი „რბილი ნართისაგან დამზადებული წვრილი გრეხილი“ (შდრ. ბზ. ლალრბრა/

ლობარ, ბქ. ლგბარ/ლობარ)

ზორაკ (ბზ.) „წმინდა ელიას სახელზე აღვლენილი ლოცვა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ზვარაკ-ი (< ფალ. **zōhr** „მსხვერპლი“) „მსხვერპლად შესაწირი საქონელი, – მსხვერპლი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგლგენე, ლნტ. ლგლაგენე, უშგ. ლგლგანე; ზს., ქს. ყუიყ)

ზოსმე (ბქ.)/**ზოსი** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ზოსიმე (< ბერძ. **ζώσιμος** „სიცოცხლისუნარიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზრასტი (ბქ.) < ქართ. ზრასტ-ი (< რუს. **Здравствовать/ здравствую/ здравствует** „ჯანმრთელად ყოფნა, კარგად ყოფნა“) „გამარჯობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ხოჩა** ლადაღ, ბქ. **ხოჩა** ლადეღ, ლნტ. **ხოჩა** ლადეღ)

ზრახ (ბქ.)/**ზრახუ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ზრახვა „აზრი, ფიქრი; ზრუნვა; განზრახვა, რჩევა; ახსნა-განმარტება“, ახ. ქართ. „ფიქრი რისამე შესახებ, - სურვილი, წადილი, განზრახვა“

ზუგდიდ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. ზუგდიდ-ი „ქალაქი საქართველოში“

ზურა (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ზურა (< ზურაბ-ი < სპარს. **surxab/suxrab** „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზურაბ (ზს., ქს.) < ქართ. ზურაბ-ი (< სპარს. **surxab/suxrab** „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზურგეუილ (ბზ.)/**ზურგელ** (ბქ.) „ხერხემალი (ადამიანისა, საქონლისა)“ < ქართ. ზურგიელ-ი „ზუთხის, თართის და მისთ. თევზის ზურგის ანაჭერი, დამარილებული და მზეზე გამომშრალი“ (შდრ. ბზ., ქს. **შიყრა**)

ზურთობ (ჩოლ.) „ჩხუბი, გაწევგამოწევა (ზედმიწ. – **ზვირთ-ობ-ა**)“ < ქართ. ზვირთ-ი „დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე...)“

ზური (ზს., ქს.) < ქართ. ზურ-ი (< ზურაბ-ი < **surxab/suxrab** „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ზურა/ზურაბ**

ზურმუხტ (ზს., ქს.)/**ზურმიხტუ** (ბზ.) < ქართ. ზურმუხტ-ი (< სპარს. **zumurrud**) „ძვირფასი ქვა მწვანე ფერისა“

ზურუბხან (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ზურაბ-ი (< სპარს. **surxab/suxrab** „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ + სპარსული სუფიქსი **xan**

ზურჩი[ა] (ზს., ლშხ.)/**ზურეჩია** (ბქ.) „მუზარადი“ < ძვ. ქართ. ზურჩ-ი „მეომრის რკინის ქუდი, რომელსაც წინ და უკან ზარადი ჰქონდა გრძლად ჩამოშვებული (სახისა და კისრის დასაფარავად)“

ზუსტ (ზს., ქს.) < ქართ. ზუსტ-ი „სავსებით ისეთი, როგორც სინამდვილეშია, ზედმიწევნით სწორი, ნამდვილი, ზედმიწევნილი“ (შდრ. ჩოლ. **ძუძულაი**)

ზურმიხტუიფერიშ (ბზ.)/**ზურმუხტიშფერ** (ბქ.) < ქართ. ზურმუხტის-ფერ-ი „რაც ფერით ზურმუხტს მოგვაგონებს, – მწვანე“

ზუერ (ლნტ.) „სამსხვერპლო შესაწირი (სასმელ-საჭმელი)“ < ძვ. ქართ. ზუერ-ი (< ფალ. **zōhr** „მსხვერპლი“) „ბაჟი“, შდრ. ზუარ-აკ-ი „სამსხვერპლო მოზვერი“

ზუერტ (ლნტ.)/**ზუერთ** (ჩოლ.) „სამაგრი (საცვლებისა)“ < ქართ. ზორტ-ი „ქსოვილის ვიწრო ზოლი, ზონარი“

ზუიგენ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ზვიგენ-ი „ერთგვარი ონავარი ხრტილოვანი თევზი, – ნათელთევზა“

ზუინ (ზს., ქს.) < ქართ. ზვინ-ი „მაღლად დადგმული დიდი გროვა თივისა, ძნებისა და სხვ.“ (შდრ. ზს., ქს. **მექუ**)

ზუირთ (უშგ.) < ქართ. ზვირთ-ი „დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე...)“, შდრ. ლშხ. **მარუენდა**

ზღარბ (ბზ., ლნტ.)/**ზღარბ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ზღარბ-ი „ეკლიანი ტყავით მოსილი პატარა მწერიჭამია ცხოველი“

ზღუა (ზს., ქს.)/**ზუღუა** (ბქ.) < ქართ. ზღვა „ოკეანის ნაწილი, – მლაშე წყლის დიდი მასა, მეტ-ნაკლებად შემოსაზღვრული ხმელეთით...“ (შდრ. ზს., ქს. **ბუღუა**)

ზგმარ (ლშხ.)/**ზომარ** (ჩოლ.) „მომცრო“ < ქართ. ზომ-იერ-ი „ამა თუ იმ ზომის შესაბამისი, რაიმე გარკვეული ნორმის, დონის თვალსაზრისით საკმარისი, ნორმალური“

ზგმ-ზგმჟი/ზგმ-ზგმშუ (ზს.)/**ზგმ-ზგმშ** (ლშხ., ჩოლ.) „ცოტ-ცოტა; ნელ-ნელა; თანდათან (ზედმიწ. – **ზომა-ზომა-ზე/ზომა-ზომ-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

ზგმჟი (ბზ.) „ზომიერად (ზედმიწ. – **ზომა-ზე**)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

ზგმრალ (ბზ.)/**ზგმარ/ლგზგმ** (ლშხ.) < ქართ. ზომ-იერ-ი „ამა თუ იმ ზომის შესაბამისი, რაიმე გარკვეული ნორმის, დონის თვალსაზრისით საკმარისი, ნორმალური“

ზგმშუ (ბზ.)/**ზგმშ** (ქს.) „ოდნავ, მცირედ (ზედმიწ. – **ზომ-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომ-იერ-ად „შესაბამისად, საკმარისად; ნორმალურად“ (შდრ. ჩოლ. **არღათრლდ**)

ზგნე (ზს., ქს.)/**ზუნე** (ბზ.)/**ზნეი** (ლშხ.) 1. „ჩვეულება“, 2. ბქ. „წვენი, სითხე“ < ქართ. ზნე „ხასიათი, ბუნება, თვისება; ჩვეულება, წესი“ (შდრ. ზს. **მანკ** „ჩვევა“)

ზგნთხ (ზს.)/**ზინთხ** (ლშხ.) < ადიღ. **ზანთხ** „შვრია“

ზგრზგნ (ბქ.)/**ზგრზგნ** (ჩოლ.) *ბმაგაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ზგრზგნ-ი/ზირზინ-ი „ყვირილი, კივილი, ხმაური, ტირილი, ქვითინი, გოდება“, იხ. ლიზგრზგნ-ი

თ

თაბაროზ[ა] (ლშხ., ჩოლ.) „ადგილობრივ მკვიდრთა განმარტებით, ძველისძველი პერიოდი, როდესაც ზამთარი საერთოდ არ არსებობდა (ზედმიწ. – **მთა-ბარ-ობ-ა**)“[32] < ქართ. მთა და ბარ-ი < მთა „დედამიწის ამაღლებული ადგილი, რომელიც თავისი სიმაღლით თვალსაჩინოდ აღემატება მიდამოს“ და ბარ-ი (< არაბ.-სპარს. **bār**) „ვაკე, დაბლობი“ (შდრ. ბქ. **ლილახუ-ლიბარუ**)

თაბუნ (ჩოლ.) < ქართ. თაბუნ-ი „ერთი პროფესიის ხალხი; გუნდი, ამალა...“, ზან. (მეგრ.) „ამხანაგი; სწორი, თანასწორი“

თადაოზ (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. თადეოზ-ი (< ასურ. (?) „ბრძენი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თადარიგ (ზს., ქს.) < ქართ. თადარიგ-ი (< არაბ. **tadaruk** „მომზადება, სიფრთხილე“) „წინასწარი სამზადისი

საქმის მოგვარებისათვის“ (შდრ. ზს. **ხუიმპხუი**, ლშხ. **ხუიი**, ლნტ. **ხუოუ**)

თათარყან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. თათარხან-ი (< თურქ. **tatar** + უძველესი თურქული ტიტული **xan**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თათარ (ზს., ლნტ.)/**თათარ** (ლშხ., ჩოლ.) „მაჰმადიანი; ურჯულო, დაუნდობელი“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“

თათრიანობ (ზს., ქს.) < ქართ. თათრიან-ობ-ა „თათართა შემოსევის დრო“

თათრობ (ზს., ქს.) < ქართ. თათრობ-ა „თათართა შემოსევის დრო“

თათრულ (ზს., ქს.) < ქართ. თათრულ-ი „თათრებისათვის დამახასიათებელი“

თათრულაი (ლშხ.) /**თათრულა** (ლნტ.) *მოტ.* < ქართ. თათრ-ულ-ა „გოგრის ერთ-ერთი ჯიში“

თაკჲარ/**თაკჲარ** (ჩოლ.) „ძლიერ დამარილებული, დაშაშხული“ < ქართ. თაკარა 1. „მხურვალე, მცხუნვარე, მწველი, ვარვარა“, 2. „დიდი სიცხე, – პაპანაქება“, 3. ძვ. „ჭიქათ სადნობელი და შესაქმნელი ადგილი“ (საბა). – მინის ქარხანა

თალსუფლობ (ბზ.)/**თაჳისუფლობ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. თავისუფლება 1. „ნების გამომჟღავნების შესაძლებლობა“, 2. „თავისუფლის მდგომარეობა, – რომელიმე პირის, საზოგადოებრივი კლასის (ფენის), სახელმწიფოს ისეთი უფლებრივი მდგომარეობა, რომელიც უზრუნველყოფს მის დაუბრკოლებლად მოქმედებას, საქმიანობას...“

თალსუფჱლ (ბზ.)/**თაჳსუფჱლ** (ზს.)/ **თაჳსუფჱლ** (ბქ., ლნტ.)/**თაჳისუფჱლ** (ლნტ.) < ქართ. თავისუფალ-ი „ვინც (ან რაც) იძულებას, ძალდატანებას არ განიცდის“

თალსუფჱლდ (ბზ.)/**თაჳსუფჱლდ** (ზს.)/**თაჳსუფჱლდ** (ბქ., ლნტ.)/ **თაჳისუფჱლდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. თავისუფლ-ად „ძალდაუტანებლად“

თამადა (ზს., ქს.)/**თამჱთა** (ბზ.)/**თამადაჲ** (ბქ.) < ქართ. თამადა „სუფრის (ქეიფის, ნადიმის...) ხელმძღვანელი“ (შდრ. ბზ. **მგმზგრჱლი**, ბქ. **მგმზგრჱლი**; ბზ. **ტაბგაშ თხუმ**), იხ. **ტოლიბაშ**

თამადობ[ა] (ზს., ქს.)/**თამჱდობ** (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. თამად-ობ-ა „თამადის მოვალეობა, თამადად ყოფნა, სუფრის ხელმძღვანელობა“, იხ. **ტოლიბაშობ**

თამამ (ზს., ქს.)/**თამჱმ** (ბზ., ლნტ.) < ქართ. თამამ-ი (< არაბ. **tamām** „დასრულებული“ სპარს. ენის გზით) 1. „ლაღი, გამბედავი“, 2. „ასეთი ადამიანის შესაფერი, გაბედული, კადნიერი, მოურიდებელი“, 3. „კარგად განვითარებული, ტანად სრული – ცხოველი, მცენარე, გამბედავი, კადნიერი“ (შდრ. ბქ. **ლგფირ**; ლხმ. **თხუიმლგჴიდ**)

თამამდ (ზს., ქს.)/**თამჱმდ** (ბზ., ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. თამამ-ად (< არაბ. **tamām** „დასრულებული“ სპარს. ენის გზით) „ლაღად, გაბედულად, მოურიდებლად...“ (შდრ. ბქ. **ლგფირდ**; ლხმ. **თხუიმლგჴიდად**)

თამარჱ (ზს., ლნტ.)/**თამარ** (ზს.)/**თამარი** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თამარა/თამარ-ი (< ძვ. ებრ. (?) „ფინიკის პალმა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

თამარ დედფჱლ (ზს.)/**თამარ დედფალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თამარ დედოფალ-ი „თამარ მეფე“

თამასუქ (ზს., ქს.)/**თამასუკუ** (უშგ.) < ქართ. თამასუქ-ი (< არაბ. **tamāsuk**) „საგანგებო ხელწერილი გარკვეულ ვადაში ვალის გადახდის შესახებ“

თამჱშ (ბზ.)/**თამაშ** (ჩოლ.) < ქართ. თამაშ-ი (< თურქ. **temaša** „წარმოდგენა,

პიესა“ < არაბ., სპარს.) „თავშესაქცევი, გასართობი მოქმედება...“ (შდრ. ბზ. ლიშდრჱლ, ბქ. ლიშდრალ/ლიშდრჱლ, ლშხ., ჩოლ. ლიშდრჱლ; ლნტ. ლიტრელჱლ)

თამსულელ/მთამსულელ (ზს., ქს.) < ქართ. მთამსვლელ-ი „სპორტულ-ტურისტული მიზნებით მაღალ მთებზე ამსვლელი, – ალპინისტი“

თამსულელობ/მთამსულელობ (ზს., ქს.) < ქართ. მთამსვლელ-ობ-ა „სპორტულ-ტურისტული მიზნებით მაღალ მთებზე ასვლა, სამთო ტურიზმი, – ალპინიზმი“

თანაფ (ზს., ქს.) „აღდგომა“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

თანაფ-უნ-ღო (ბქ.) „ნააღდგომევს“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“, იხ. ლგ-თნაფ-უნ-ღო და ნა-თნაფ-უ-ს

თანაქჳ (ლნტ.)/თანაქა (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) თანაქა/თანაქ-ი 1. „თხელი ფურცლოვანი რკინა“, 2. „თუნუქი, თუნუქის ჭურჭელი (სანავთე)“, იხ. თუნუქ

თანახმა (ზს., ქს.)[33] < ქართ. თანახმა „იმის მომხრე, რომ მიიღოს, გაიზიაროს, იკისროს რამე“

თანდითან (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. თანდათან „ცოტცოტაობით, ნელნელა“

თანკილ (ჩოლ.) „წუნი, მიზეზი, სასირცხვილო საქმე“ < ქართ. თაკილ-ი „სამარცხვინოდ, საწყენად, შეუფერებლად მიჩნევა, – უკადრისობა“

თანფჲერ (ბზ.)/თამფიერ (ბქ., ლშხ.)/თანფიერ/თამფერ (ბქ.)/თანაფიერ (ლნტ.) „აღდგომის კვირა (შვიდი დღე)“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

თარაგუდო (უშგ.) „სიმღერა ფერხულითურთ“ < ზან. (მეგრ.) თარაგუდა „ღვთის უბე; თავდაპირველი სამყოფლო, სულის საშობლო; საშო; ბუდე, პირველსაცხოვრისი გვარისა“

თარაქმა (ჩოლ., უშგ.) „ბრიყვი“ < ძვ. ქართ. თარაქ[ა]მა (< არაბ. **tarakama** „თურქმენები; თურანის ერთი ტომთაგანი, ადერბაიჯანის თათრების ერთი შტო“) 1. *ძვ.* „თათარი“, 2. *გადატ.* „აშარა, კაპასი ქალი“

თარჳშ (ბქ.) „კვალი (სათიბში, ყანაში...)“ < ქართ. თარეშ-ი „დარბევა, აკლება, აოხრება“

თარგმან (ზს., ქს.)/თარგმჳნ (უშგ.) < ქართ. თარგმან-ი „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი ან სიტყვა“

თარეშ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. თარეშ-ი „დარბევა, აკლება, აოხრება“

თარჯ (უშგ.) < ქართ. (იმერ.) თარჯ-ი 1. „სასაზღვრო ნიშანი, – სამანი“, იმერ., გურ. 2. „ნაჭდევი ხეზე საზღვრის ნიშნად“, 3. *ძვ.* „ზღუდე, გალავანი ქალაქისა...“

თაუჳდ (ზს., ლნტ.)/თაუად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავად-ი „დიდგვარიანი ფეოდალური წრის, უმაღლესი წოდების წარმომადგენელი“ (შდრ. ზს. უჳრგ)

თაუჳდიშუილ (ბზ., ლნტ.)/ თაუადიშუილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავადი[ს]შვილ-ი „იგივეა, რაც თავადი“

თაუჳდობ (ზს., ლნტ.)/თაუადობ (ზს., ქს.) < ქართ. თავად-ობ-ა „თავადის წოდება“ (შდრ. ზს. ლიუჳრგ, ლშხ., ჩოლ. ლიუარგ)

თაუჳრ (ზს., ლნტ.)/თაუარ (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი; მნიშვნელოვანი“ < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“ (შდრ. ზს., ლნტ. თხუიმ, ლშხ., ჩოლ. თხუმ; ზს. გუიდჳმ)

თაუბედ (ჩოლ.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. თავ-ბედ-ი „თავისი ბე-

დი, თავისი ასავალ-დასავალი, თავისი გზა-კვალი“

თაუგადასაგდებ (ლშხ.) < ქართ. (იმერ., რაჭ.) თავგადასაგდებ-ი „ახლად დაქორწინებულთათვის მისალოცი საჩუქარი, – თავზე გადასაგდები“

თაუგადასაგდებობ (ლშხ.) *ზედმიწ.* – *თავ-გადა-სა-გდ-ებ-ობ-ა < ქართ. (იმერ., რაჭ.) თავგადასაგდებ-ი „ახლად დაქორწინებულთათვის მისალოცავი საჩუქარი, – თავზე გადასაგდები“

თაუგადასაუშლ (ლნტ.) < ქართ. თავგადასავალ-ი „რაც თავს გადახდათ, შეემთხვათ“

თაუდაბშლ/თაუდანბალ (უშგ.) . < ქართ. თავმდაბალ-ი „მოკრძალებული, მორიდებული, ხათრიანი“

თაუკაუ (ჩოლ.) „მაღალი ტანის ცხენი; თავაწეული, ამპარტავანი ადამიანი“ < ქართ. თავ-კავ-ი ქართულში პატარა მარხილია. სწორია ჩოლურული განმარტება

თაუკაც (ზს., ლნტ.)/თაუკაც (ლშხ., ჩოლ.) 1. „მთავარი, წინამძღოლი“, 2. ზს. „უშვილო (მარტოხელა კაცი ან ქალი)“ < ქართ. თავ-კაც-ი „წინამძღოლი“ (შდრ. ზს., ლშხ. უგზელა „უშვილო“)

თაულა (ლშხ.)/თაულა (ლნტ.) < ქართ. თავლა „ცხენის (ჯორის და მისთ.) სადგომი შენობა, – საჯინიბო“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლაჩუჯრ)

თაულაფიან (ბზ.)/თაულაფიან (ჩოლ.)/თაუსხლაფიან (ბქ.)/თაულაფიან (უშგ.) < ქართ. თავ-ლაფ-იან-ი/ თავ-სლაფ-იან-ი „შერცხვენილი“ (შდრ. ზს. ლგლშგურე, ლშხ. ლგლშგურინე, ლნტ. ლგლშკურე; ბზ. შგურალ; ზს. კინჩხ მექუცე, ლშხ. კინჩხ მექუცე; ბზ. ლგდარდ ლგდგარ, ბქ. ლგარდ ლგდგარ, ლშხ. ლგუარდ ლგდგარ)

თაუ[მ]ჯდომარე/თაუჯდომარე (ზს., ქს.) < ქართ. თავმჯდომარე 1. „ხელმძღვანელი, გამძღოლი (კრებისა, სხდომისა, მიტინგისა...)“, 2. „ზოგიერთი ორგანოს, ორგანიზაციის (განყოფილების...) ხელმძღვანელი...“

თაუ[მ]ჯდომარეობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „მეთაურობა, უფროსობა“ < ქართ. თავმჯდომარე-ობ-ა „თავმჯდომარედ ყოფნა“

თაურიგ (ლშხ., ჩოლ.) „მზარეულების, დამხმარეების უფროსი, რომელიც მითითებებს გასცემს სუფრის გაშლისას“ < ქართ. თადარიგ-ი (< არაბ. **tadaruk** „მომზადება, სიფრთხილე“) „წინასწარი სამზადისი საქმის მოგვარებისათვის“

თაუროზ/მთაუროზ (ზს., ქს./ თაუროზ (ბქ.) < ქართ. მთავრობა „სახელმწიფოებრივი ხელისუფლების ცენტრალური აღმასრულებელი და განმკარგულებელი ორგანო“

თაუსუფლ/ თაუისუფლ (ზს., ლნტ.) /თაუისუფლ /თაუისუფლ (ზს., ლნტ.)/თაუისუფალ (ბზ.)/თაუსუფლ (ზს.)/თაუსუფალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავისუფალ-ი „ვინც (ან რაც) იძულებას, ძალდატანებას არ განიცდის“

თაუსუფლდ (ზს., ლნტ.)/თაუისუფლდ/თაუისუფლდ/თაუისუფალდ (ზს.)/თაუსუფლდ (ბქ.)/თაუსუფალდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. თავისუფლ-ად „ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე“

თაუსუფლობ (ზს., ლნტ.)/თაუისუფლობ (ზს.)/თაუსუფლობ (ბქ.)/თაუსუფლობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავისუფლება 1. „ნების გამომჟღავნების შესაძლებლობა“, 2. „თავისუფლის მდგომარეობა, – რომელიმე პირის, საზოგადოებრივი კლასის (ფენის), სახელმწიფოს ისეთი უფლებრივი მდგომარეობა, რომელიც უზრუნველყოფს მის დაუბრკო-

ლებლად მოქმედებას, საქმიანობას“

თაუსხლაფ (ზს.)/**თაულაფ** (ლშხ., ჩოლ.)/**თაულაფ** (უშგ.) < ქართ. თავლაფ-ი/თავ-ს-ლაფ-ი „თავის მოჭრა, შერცხვენა“, იხ. **თაულაფგან**

თაუყანიცემა (ლშხ.) < ქართ. თავყანისცემა/თავყუანისცემა/თაყუანისცემა 1. „ვისიმე ან რისამე პატივისცემა როგორც წმინდა, უზენაესი ძალისა, – სალოცავად მიჩნევა, გაღმერთება, კერპად გახდა“, 2. „დიდი პატივისცემით, მოწიწებით, მოკრძალებით, მდაბლად თავის დაკვრა (მისალმების დროს)“, თაყუანის-ცემა თავის მოდრეკის ქნა“ (საბა)

თაუშალ (ზს., ლნტ.)/**თაუშალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავშალ-ი „ქალის თავზე მოსახვევი ქსოვილი (ჩეულებრივ შალისა)“, იხ. **შალ**

თაუშესაფარ (ზს., ქს.)/**თაუსაფარ**/**თაუშსაფარ** (ჩოლ.) < ქართ. თავშესაფარ-ი „სადაც თავს შეაფარებენ“ (შდრ. ბზ. ლალფარი/ლალფარ, ბქ. ლალფარი, ლშხ., ჩოლ. ლალფარი, ლნტ. ლალაფარი)

თაუხედ (ზს., ქს.) < ქართ. თავხედ-ი „ურცხვად თამამი, ზედმეტად კადნიერი, ზედმეტად მოურიდებელი, უტიფარი“

თახაშ (ზს., ლნტ.)/**თახაშ** (ლშხ., ჩოლ.) „სამშაბათი“ < ზან. (მეგრ.) თახა/თახაშხა „ტაროსის ღვთაება; სამშაბათი“

თაჯუ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. თახვ-ი „ძვირფასბეწვიანი მოზრდილი მღრღნელი, რომლის ბრტყელი კუდი დაფარულია განიერი რქოვანი ფირფიტებით (ქერცლებით)“

თაკუ (ზს., ლნტ.)/**თეკუ** (ლშხ.)/**თაკუ** (ჩოლ.) < ქართ. თოკ-ი (< სომხ. **tok**) „მსხვილად ნაგრეხი (რამდენიმე წვერი) კანაფი, სელი და მისთ.“ (შდრ. ბქ. ლესკუერ, ლნტ. ლენსკუერ)

თარიგ/თარიგ (ლნტ.) < ქართ. თანრიგ-ი „ოფიციალურად მიღებული ხარისხი რაიმე პროფესიაში, სპორტის რომელიმე სახეში და სხვ., – კატეგორია“

თარგ (ზს., ლნტ.)/**თარგ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. თარგ-ი „ქაღალდზე ან მუყაოზე გამოყვანილი ნიმუში (ზომა) ტანსაცმლის, ფეხსაცმლისა და სხვათა გამოსაჭრელად“

თარგლეზერ (ზს.)/**თარინგზელ**/**თარგნგზელ**/**თარგნძელ** (ბზ., ლშხ.)/**თარი{ნ}გზელ**/**თარი{ნ}ძელ**/**თარიგძელ**/**თარგლეზერ**/**თარიძელ** (ლშხ.)/**თარიგზელ**/**თარიგზელ**/**თარიგლეზერ**/**თარიგლეზერ** (ლნტ.)/**თარგზელ**/**თარინგზელ**/**თარიზელ**/**თარზელ**/**თარიგზელ** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზი“

თარს (ზს., ლნტ.)/**თარს** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თარს-ი „იგივეა, რაც ნავსი“, *გადატ.* „ეშმაკი, მოუსვენარი ადამიანი“

თას (ზს., ლნტ.)/**თას** (ლშხ.) < ქართ. თას-ი (< არაბ. **tas**) „ოქროს, ვერცხლის ან სხვა ლითონის სასმისი, ჯამის ფორმისა, – ფიალა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **კუნანჩხუ**, ბქ., ლნტ. **კუნანჩხ{უ}**)

თაუაზ (უშგ.) < ქართ. თავაზ-ი/თავაზა (< არაბ. **tavazu** „ყურადღება“) „ზრდილობა, ყურადღება“

თაბოლ (უშგ.) < ქართ. თავ-ბოლო „თავი და ბოლო“

თაბან (ბზ., ლნტ.)/**თაბან** (ბზ.)/**თაბნ**/**თაბ** (ბქ.)/**თაბან** (ლშხ.)/**თაბან** (ლშხ., უშგ.) < ქართ. თავნ-ი 1. „ძირითადი თანხა სარგებლით გასესხებული ფულისა. || ძირითადი თანხა, რომელსაც ვაჭარი ატრიალებდა“, 2. „ზიარად გაცე-

მული ძროხა (ფურკამეჩი...), რომელმაც იმატა, მოიგო...“

თაჸმა (ბზ.)/თასმა (ბქ., ქს.)/თასმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თასმა „გრძლად და წვრილად გამოჭრილი ტყავის ზონარი, – წვრილი ღვედი” (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლრბარ, ბქ. ლობარ, ლნტ. ლობარ; ზს. ლებ; ქს. ლებემ)

თაჸდუებ/თაჸუდებ/თაჸდრბ/თაჸუდებ/თაუდებ (ბზ.)/თაუდებ (ზს., ჩოლ.)/თაჸდებ (ბქ.)/თაჸდრობ/ თაუსდრობ (ლშხ.)/თაუსდებ/თაუდებ (ლნტ., უშგ.)/თაუდებ/თასდუებ (უშგ.) „ფიცი, პირობის მიცემა (ხელის ჩამორთმევით), *ზედმიწ.* – თავ-ს-მ-დ-ებ-ობ-ა“ < ქართ. თავ-დ-ებ-ი „ნდობით აღჭურვილი პირი, რომელიც სხვის მაგიერ პასუხისმგებლობას კისრულობს, – პასუხისმგებელი ვისიმე მოქმედებისა, საქციელისა“

თეატრ (ზს., ქს.) < ქართ. თეატრ-ი (< რუს. **Театр** < ბერძ. **τέατρον** „სანახაობების ადგილი“) „ხელოვნება, რომელიც მდგომარეობს სცენაზე რისამე წარმოდგენა-განსახიერებაში; ასეთი დაწესებულების შენობა“

თებზ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. თევზ-ი „წყლის ხერხემლიანი ცხოველი, რომელიც ლაყუჩებით სუნთქავს“ (შდრ. ბქ. ცუზ)

თებიერ (ბზ., ჩოლ.) ბზ. „ალმური“, ჩოლ. „ძლიერი კოცონი“ < ქართ. (ლეჩხ.) თებიერე „დანაკვერცხლებული ცეცხლი“

თებურუჱლ (ბზ., ჩბხ., ლხმ.)/თებგრუჱლ (ბზ.)/თებერუჱლ (ზს., ლნტ.)/თებერუალ (ლშხ., ჩოლ.)/თებურუალ (უშგ.) < ქართ. თებერვალ-ი (< ლათ. **februarius** „განწმენდა“) „კალენდარული წლის მეორე (და ზამთრის მესამე) თვე“

თეთრ (ბზ., ქს.) < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“ (შდრ. ბქ. უარჩხილ)

თეთრეულ (ზს., ქს.) < ქართ. თეთრეულ-ი „თეთრი ქსოვილის (ტილოს, მიტკლის და სხვ.) საცვლები, აგრეთვე ლოგინის საფარი“

თეთროსან (ლშხ.) „ხატის სახელწოდება“ *რელიგ.* < ქართ. თეთროსანა „ვისაც ან რასაც თეთრი, ღია ფერის სხეული აქვს“

თეთრულ (ბზ.) „უსახსრო, უფულო (ზედმიწ. – *უ-თეთრ-ო)“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“

თეკრა (ზს., ქს.)/თეკჳრ (ლშხ.)/თეკჳრ/თეკჳრ (ჩოლ.) „ბოკვი, ნეკერჩხალი“ *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ.) თეკერა „მთის ნეკერჩხალი“ (შდრ. ზს. ფეხურა)

თელ/მთელ (ზს., ქს.) „მთლიანად, ყველა“ < ქართ. მთელ-ი „მთლიანი, ერთიანი, დაუნაწევრებელი; სრული...“

თელდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. მთლ-ად „სრულიად, მთლიანად, ერთიანად...“

თემ (ზს., ქს.) < ქართ. თემ-ი 1. „ერთად მცხოვრები მოსახლეობა, – სოფელი“, 2. „მხარე, კუთხე, გაერთიანებული გეოგრაფიულ-ეთნიკური ნიშნის მიხედვით...“

თემრაზ (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. თეიმურაზ-ი (< ირან. (?) „სხეულით ძლიერი“, მისი უძვ. ინდური ფორმაა თაჰმაურუპა „ძლიერი მელა“)

თემსაბჭო (ბქ.) < ქართ. თემ-საბჭო „სამეთვალყურეო საბჭო; მსაჯულთა საბჭო“

თემურ (ზს., ქს.)/თემირ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თემურ-ი (< თურქ.-მონღ. (?) „რკინა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თემურბეკ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თემურბეგ-ი (< თურქ.-მონღ. **temur** „რკინა“ + თურქ. **beg** (/**bej**) „ბატონი“) „მამაკა-

ცის საკუთარი სახელი“

თენგიზ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. თენგიზ (< თურქ. < მონღ. **Чингис** „დიდი“, „ძლიერი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თერზ (ზს.)/**თერჯ** (ქს.) < ქართ. თერძ-ი (< სპარს. **darzī** „მკერავი“) „მკერავი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგშხბიჟ-ლი, ბქ. მგშხბელი)

თერმომეტრ (ზს., ქს.)/**ტერმომეტრ** (ბზ.) < ქართ. თერმომეტრ-ი (< ბერძ. **thermē** „სიცხე“ და **metron** „ზომა“) „ტემპერატურის გასაზომი ხელსაწყო“

თერჯობ (ქს.) < ქართ. თერძობა (< სპარს. **darzī** „მკერავი“) „მკერაობა“

თესლ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. თესლ-ი „მცენარის გამრავლების ორგანო, რომელიც განაყოფიერების შემდეგ ვითარდება თესლკვირტიდან და შედგება მომავალი მცენარის ჩანასახისა და მისთვის საჭირო საზრდოსაგან. || დასათესად განკუთვნილი მარცვალი ან ნაყოფი...“

თესლ[2] (ზს.) < ქართ. თესლ-ი „კოლიო, წანდილი“

თეტენ (ბზ.)/**თეტენ** (ბქ., ლნტ.)/ **ტეტენ** (უშგ.) < ადიღ. **дыды** (***дыдынэ**), ყაბ. **дыд** „სადგისი“

თეუფანე (ბზ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. თეოფანე (< ბერძ. **Θεοφάνης**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თეუდორე (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. თეოდორე (< ბერძ. **Θεόδορος**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თეფიშ ნაფას (ბქ.) „ყანა (ზედმიწ. – თოფ-ი[ს] ნა-ფას-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. **tup**) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“ და სვან. **ნაფას** < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs/fas**) „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

თეფშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**თუეფშ** (ჩოლ.) „თეფში, პატარა გობი“ < ქართ. თეფშ-ი „მრგვალი, გაშლილი, მეტ-ნაკლებად ჩაღრმავებული ჭურჭელი საჭმლის, კერძის დასადებად...“

თიაქარ (ზს., ქს.)/**თიაქჯარ** (უშგ.) < ქართ. თიაქარ-ი „ავადმყოფობა, რომლის დროსაც შინაგანი ორგანო (მაგ., წვრილი ნაწლავები), მუცლის კედლის აპკითურთ, მუცლის ღრუდან კანქვეშ გამოდის“ (შდრ. ზს. **ბაჯუ**, ლშხ., ჩოლ. **ბაჯუ**; ზს. **ტიკ**)

თითბერ (ზს., ქს.)/**თითბირ** (ბქ.) < ქართ. თითბერ-ი „ყვითელი ფერის ლითონი – სპილენძის შენადნობი თუთიასთან“, „ყვითელი სპილენძი ბუნებით“ (საბა), შდრ. უშგ. **ჟორშაჟ**

თინათინ (ზს., ქს.)/**თინჯათ** (ზს.)/**თინათ** (ჩოლ.)/**თინჯათინ** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. თინათინ-ი „მზის სხივის ანარეკლი, მოციმციმე სხივი; ქალის საკუთარი სახელი“

თინთიკ (ლშხ., ჩოლ.) „ძლიერ თეთრი“ < ქართ. თივთიკ-ი „ზოგიერთი ცხოველის (თხის, ცხვრის, სიასამურის, კვერნის...) წვრილი და ნაზი ბალანი, ამოსული მქისე ფაცახის ქვეშ“

თიორშაი (ჩოლ.) „სამკურნალო ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) თიოშ-ი/თიოშა, ლეჩხ. თიო{რ}შ-ი/თიო{რ}შა „მთის შროშანა“, შდრ. ძვ. ქართ. თიოშ-ი

თოთ (ზს., ქს.) „ნორჩი“ < ქართ. თოთო „ახალი, ნედლი, ნორჩი“ (შდრ. ზს. **ჩგჩქ**, ლნტ. **ჩქოლ**)

თოთობ (ზს., ქს.) < ქართ. თოთოობ-ა „ჩვილობა, პაწაწინობა“ (შდრ. ზს. **ლიჩუნჩუილ**)

თოთობაი (ბზ.)/**თოთობაი** (ლშხ., ჩოლ.)/**თოთობაჲ** (ლნტ.) „თოთო, ჩვილი;

ჭყინტი; თეთრგვრემანი (ბავშვი)“ < ქართ. თოთო „ახალი, ნედლი, ნორჩი“ (შდრ. ბქ. **ჩინჩუქილ**)

თოიჯდ (ლშხ.) „გარკვევით“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) თოიჯ-ი „ნამდვილი, ბეჯითი“ (შდრ. ზს. **ლეგბრად**)

თონე (ზს., ქს.) < ქართ. თონე „მიწაში ჩადგმული, გამომწვარი თიხის უძირო ცილინდრული ღუმელი, რომელშიც პურს აცხობენ“

თორნ (ბზ., ქს.)/**თორ** (ლნტ.) < ქართ. თორნე (< სომხ. ***լոռնիր*** „პურის საცხობი ღუმელი“) „იგივეა, რაც თონე“

თოფრ (ზს.)/**თოფრა** (ჩოლ.) 1. „დიდი ტომარა“, 2. „ქსოვილის დიდი ხვეული“, 3. *გადატ.* „უშნო ტანის ცხოველი“ < ქართ. თოფრა „მცირე ტომარა“

თოქალთუ (ბზ.)/**თოქალდ** (ლნტ.)/**თოქალთ** (ჩოლ.)/**თოქალთ** (უშგ.) < ქართ. თოქალთო (< სპარს. **tukaltu**) „ცხენის ზურგზე (უნაგირის ქვეშ, საოფლეზე) დასაფენი სქელი (ჩვეულებრივ ტყავგადაკრული ქეჩა“

თოხ (ლშხ.) < ქართ. თოხ-ი „ხის ტარზე წამოცმული ბრტყელპირიანი რკინის იარაღი, რომლითაც მიწას აფხვიერებენ, სარეველა ბალახებს აცლიან სიმინდს, ვენახს...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ბერგ**, ლშხ., ჩოლ. **ბერგ**; ჩოლ. **ბენჯუკუ**)

თოხიტარა (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. თოხი[ს]ტარა „პატარა ფრინველი წყალწყალათა ოჯახისა“ (შდრ. ლშხ. **მგვნირ**)

თრლხ/თოლხ (უშგ.) < ქართ. თოხლო „კვერცხი ნახევარმწვარი“ (საბა), შდრ. უშგ. **ლგთთოჭე**

თრპუ/თგრპუ (ზს., ლნტ.)/**თრაუ** (ლშხ., ჩოლ.) „უშნო, გლახაკი“ < ქართ. თრ-ევ-ა „ხეტიალი“

თრითთინაჲ (ლშხ.)/**თირთთინაჲ** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. თრითთინა „იგივეა, რაც დედოფალა“ (შდრ. ზს. **ურშუნა**; ბზ. **მაჯ/დშიდაჲ**; ლშხ. **ლგყარჩუქუნაშ**)

თუპარ (ჩოლ.) < ქართ. მთვარ-იან-ი „მთვარით განათებული“ (შდრ. ბქ. **დოშდლერ**; ჩოლ. **თხაპან**)

თუთთინ (ზს., ლნტ.)/**თუთუნ** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

თუთქულ (ჩოლ.) „მდედრობითი სქესის თოთო ბავშვი“ < ქართ. (იმერ.) თუთქებ-ი „ბევრი პატარა ბავშვი (ოჯახში)“

თულუყუ (ზს., ლნტ.) „გუდა“ < ქართ. (ფშ.) თულუხ-ი (< თურქ. **tuluk** „გუდა, ტიკი“) „სპილენძის კოკა, დიდი თუნგი ყელწვრილი“ (შდრ. ბქ., ლნტ. **ქაცი**, ლშხ. **ქაცი**)

თუმან (ბზ., ლნტ.)/**თუიმენ/თუმენ** (ზს.)/**თუმან** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. თუმან-ი (< სპარს. **tuman**) „ათი მანეთი“

თუნუქ (უშგ.) < ქართ. თუნუქ-ი „თხელი ფურცლოვანი რკინა“, იხ. **თანაქა**

თურაშოულ (ლშხ.)/**თურაშოუილ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. თურაშაულ-ი „ვაშლის ერთ-ერთი ჯიში“

თურქეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**თურქეთ** (ბქ., ლნტ.) *ტოპ.* < ქართ. თურქეთ-ი „თურქეთის რესპუბლიკა“

თურქულაჲ (ჩოლ.) < ქართ. თურქულ-ი „რქოსანი საქონლის (აგრეთვე ღორის) ჩლიქებისა და პირის გადამდები ავადმყოფობა“

თურქუილ (უშგ.) < ქართ. თურქულ-ი „თურქების დამახასიათებელი, თურქებისგან მომდინარე; თურქული ენა“

თუშ (ზს., ქს.) < ქართ. თუშ-ი „თუშეთის მკვიდრი“

თუხურიკ/თოხრიკ/თოხარიკ (ბზ.)/**თ[უ]ხუარიკ/თხუარიკ** (ბქ.)/**თუხრიკ**

(ლშხ.)/თუხარიკ (ლნტ.) /თუხარიკ (ჩოლ.)/თუქურიგ (უშგ.) < ქართ. თოხარიკ-ი (< სპარს. **tuγarā** „ცხენის ეპითეტი“) „ერთგვარი სიარული ცხენისა, – იორღა“

თუჯ (ზს., ქს.)/თუჯ (ბზ.) < ქართ. თუჯ-ი „უხვ-ნახშირბადიანი რკინა, რომელიც მიღებულია რკინის მადნის გამოდნობით ბრძმედში“

თუჯალაშ (ზს., ლნტ.)/თუჯალა[შ] (ლშხ.)/თოლაშ (ლნტ.) „თვალადი, ლამაზი; შესახედავი (ზედმიწ. – თვალ-ის-[ა])“ < ქართ. თვალ-ი „მხედველობის ორგანო“

თუჯალისეირ/თუჯლისეირ (ლნტ.) < ქართ. თვალ-ის სეირ-ი (< ქართ. სეირ-ი < არაბ.-სპარს. **seyr** „მოძრაობა“, „სვლა“, „სეირნობა“) „სანახაობა“

თუჯალმარგლიტ/თუჯალმარგალიტ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. თვალ-მარგალიტ-ი „მვირფასი თვალი და მარგალიტი“

თუჯალმახარაჲ (ჩოლ.) „სასიამოვნო შესახედაობის“ < ქართ. თვალმახარა „შესახედავად კარგი, მოსაწონი, თვალისთვის სასიამოვნო; თვალის გამხარებელი“

თუჯალიან (ბზ.)/თუჯლიან (ბქ.)/თუჯლიან (ლნტ.) < ქართ. თვლ-იან-ი „რასაც თვალი აქვს“

თუჯალტანადობ (უშგ.) < ქართ. თვალ-ტან-ად-ობ-ა „კარგი გარეგნობა, შესახედაობა ადამიანისა“ (ზს. ჟიბაჸჩუ, ზს., ლშხ. ჟიბჩუ, ბქ. ჟიბაჩუ, ლნტ. ჟიბაუ ი ჩუბაუ; ბქ. ლაჸლსგიდი; ჩოლ. სანდიფანდი; ჩოლ. ანიგანი)

თუჯალყმა (ბზ.) < ქართ. (გურ.) თვალყვა „გათვალვა, გაღალვა“, შდრ. ქსნის ხეობ. თვალ-ყამ-ი „თვალის ცემა“ (შდრ. ზს. ჩუ ლიგგენე; ბზ. თემი ლიგნე, ბქ. თემი ლიგნე; ბქ. ჩუ ლიყბაჸყი; ლხმ. თემი ლიშური), იხ. ნათუჯალყ

თუჯალშაუაჲ (ლშხ.) /თუჯალშაჲ (ჩოლ.) „ბრობა, რომელსაც ჭრელი ფერის სახე აქვს“ *ზოოლ.* < ქართ. თალშავა 1. „იგივეა, რაც შავთვალა“, 2. „ფრინველია ერთგვარი“

თუჯალ (ბზ., ლნტ.)/თუჯალ (ლშხ., ჩოლ.)/ტუჯალ (ჩოლ.) 1. „მვირფასი თვალი“, 2. „სილამაზე; მომხიბვლელობა“ < ქართ. თვალ-ი „მხედველობის ორგანო“ (შდრ. ზს., ქს. თე)

თუჯეფ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/თრუფ (ზს., ლნტ.)/თეფ (ბქ.)/თოფ (ლშხ., ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. **tup**) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“

თუჯით (ზს., ქს.) < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუჯით-თუჯით (ზს., ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუჯით-თუჯითაჯი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „თითო-თითოზე“ *ზმნის.* < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუჯითმფრინაუ (ლნტ.)/თითფრინაუ (ჩოლ.) < ქართ. თვითმფრინავ-ი „საფრენი აპარატი, მოტორით მოძრავი, ჰაერზე უფრო მძიმე, – აეროპლანი“

თუჯითონ (ზს., ქს.)/თუჯითან (ბქ., ლნტ.) *ნაცვალს.* < ქართ. თვითონ „პიროვნება ან საგანი დამოუკიდებლად არის მოქმედი ან მოქმედების ობიექტი, – თვით“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ჯა[ი], ბქ. ჯი, ლნტ. ჯე)

თუჯითრლაჯი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/თუჯითრლაჯინ (ბზ.)/თუჯითოლაჯი/თუჯითალაჯი (ბქ.)/თიითოლაჯი (ლნტ.)/თიითრლაჯი (ჩოლ.)/თუჯითუჯილობაჯი/თუჯითიჯილობაჯი (ლხმ.)/თუჯითალაჯი (ბეჩ.) „თითო-თითოზე, სათითაოდ

(ზედმიწ. – თვითო-ეულ-ზე/თითო-ეულ-ზე)“ *ზმნის.* < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუითრლობჟინ (ბზ.)/თითოლობჟი (ბქ.)/თითრლობჟრ[ნ] (ლშხ.)/თუითოლობჟი (ლნტ.) „ცალ-ცალკე, თითოეულად, სათითაოდ (ზედმიწ. – თ[უ]ითოეულ-ობ-[ა]-ზე)“ *ზმნის.* < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუითჟი (ზს., ქს.)/თუითჟრნ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „სათითაოდ; თითოეულად (ზედმიწ. – თითო-ზე)“ *ზმნის.* < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუინგ/თუნგ (ზს., ლნტ.)/თუნგ (ზს., ჩოლ.)/თუნგუ (ლშხ., ჩოლ.)/თუინგუ (ლნტ.) < ქართ. თუნგ-ი (< სპარს. **tong** „გრაფინი, სურა“) „სპილენძის (ან თიხის) ვიწროყელიანი ჭურჭელი“

თუინიერ (ჩოლ.) < ქართ. თვინიერ-ი „წყნარი, მშვიდი, მორჩილი, უწყინარი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ლუნყურე, ბქ. ლუნყურე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ყუედი, ბქ., ლნტ. ყუედი; ბქ. ჯუჩუნილ)

თქაშა (ბზ.)/თქიშ (ლშხ.)/თქეშ (ჩოლ.)/თქაშ (უშგ.)1. ბზ. „კოკისპირული წვიმა“, 2. ლშხ., ჩოლ. „ძლიერი და ხანმოკლე წვიმა“ < ქართ. თქეშ-ი „დიდი წვიმა, – თავსხმა“ (შდრ. ზს. **ხუათქ**; ზს. **ჭახუ**; ლშხ., ჩოლ. **ყლერ**)

თხილმარ (ზს., ლნტ.)/თხილმარ (ლშხ., ჩოლ.) „წრიაპები“ < ქართ. თხილამურ-ი „მოლუნული და რკალად შეკრული თხილის ან სხვა რისამე ტოტები გარდიგარდმო თოკით ან წნელით გახლართული“

თხის (ჩოლ.) „ქინქლი“ < ქართ. თხისურ-ი „თხის რბილი თმა“ (საბა), „თხის მატყლი, თხის თივთიკი“, რაჭ. „თხის ბეწვისაგან მოქსოვილი შალი – საბნად“

თხიფსალაჲ/თხჳფსულ/თხჳფსელ (ჩოლ.) „დათვის მოცვი“ *ბოტ.* < ქართ. (გურ.) თხიფსალა, თუშ. თხაფსელა „კვიდო“, ლეჩხ., რაჭ., აჭარ., გურ., ქართლ., კახ. თხიფსელა „კვიდო, ხეჭრელი“ (შდრ. სვან. **გეყრუი, თუეფილა, თოფრა, კკეკნდ**)

თხლე (ბზ.)/თხჳლა (ლშხ., უშგ.)/თხჳლე (ლნტ., უშგ.) < ქართ. თხლე „ღვინის დანალექი, ნალექი (ქვევრში)“, შდრ. ზს. **ტყირშ**; ბქ. **ტყუპალ**, ლშხ., ჩოლ. **ტყუალ**)

თხოუნა (ბზ.) < ქართ. თხოვ-ნ-ა „იგივეა, რაც სათხოვარი“ (შდრ. ზს. ლიშგუემ, ლშხ., ჩოლ. ლიშგომ, ლნტ. ლიშკომ, უშგ. შგომ; ზს. ლიჰრი, ბზ. ლიჰრრნე, ლშხ. ლრიერე, ლნტ. ლიერი; ზს. ჰაჯ, ლშხ., ჩოლ. აჯ)

თხრილ (ზს., ქს.) < ქართ. თხრილ-ი „რაც თხარეს, – ნათხარი. || სიგრძივ გაჭრილი, გათხრილი მიწა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თხორილ-ი, იხ. ლი-თხრილ-აუ-ი

თხრობელ (ბქ., ლშხ.)/თხობელ (ლხმ.) „მთხრობელი; გამცემი“ < ქართ. მთხრობელ-ი „მთქმელი“

თხურაჰუნ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/თხურაუნ (ბქ., ლნტ., უშგ.) „თუხთუხი; სრუტუნი“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. თხუპუნ-ი „სრუტუნი“, იხ. ლი-თხურპ-უნ-ი

თხურირჳ (ბქ.) „ბღვერია“ < ზან. (მეგრ.) თხვირინ-ი/თხვირინ-უ-ა „გაბრაზებით ყურება“, იხ. ლი-თხურირ-ან-ა/ელ (შდრ. ბზ. მესხურირანწლ, ბქ. მესხურირანა/ელ; ბქ. მესხურტანა/ელ)

თჳმი (ზს., ქს.) „გაჭირვება, გასაჭირი, წუხილი“ < ქართ. თმენა „ატანა, გაძლება (გაჭირვებისა, ტკივილისა და მისთ.)“

თჳნჩ (ბქ.) „უფხო, უგერგილო; მშვი-

დი, წყნარი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თენჩ-ი (/თინჩ-ი/თინჩ-ალ-ი და შდრ. ასევე სი-თენჩ-ე „სიჩუმე, სიწყნარე“) „დინჯი, წყნარი, წესიერი, დარბაისელი; სიმართლის პირში მთქმელი“ < ქართ. დინჯ-ი (< თურქ. **dinci**'საგან „მორწმუნე“) „მშვიდი, წყნარი...“ (შდრ. ზს. დგბჟგ, ლხმ. **დგბჟი** 1. „მდარე“, 2. „გამოლენჩებული, უსიცოცხლო, მოუქნელი ადამიანი“)

თგრქ̌ად (ზს.)/**თგრქ̌ატ** (ბზ.)/**თგრქატ** (ლშხ., ჩოლ.)/**თგრქ̌ატ** (ზს., ლნტ.)/**თურქ̌ად/თგრკ̌ატ** (ლნტ., ჩოლ.)/**თგრქად** (უშგ.) „მაკრატელი“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მაკრატელი ცხვრის საპარსად“, შდრ. აჭარ. თუქარდ-ი

თგრხგნ (ზს.)/**თგრხგნ** (ჩოლ.) „ხმაური“ *ხმამაძ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) თარხუნ-ი „უხეიროდ სიარული, ჩლახუნი (ანუ ხმაურიანი სიარული)“

O

იათახ (ჩოლ.) „ცხენის მოწყობილობა“ < ქართ. (იმერ.) იათახ-ი (< თურქ. **iatak**) „მანძილი ცხენის უკანა ფეხებს შუა“

ია-ია (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ია „გაზაფხულის (ერთ- ან მრავალწლოვანი) მცენარე, რომელსაც აქვს თავდახრილი, ჩეულებრივ სურნელოვანი, ყვავილები“

იაკობ (ზს., ქს.)/**ჲაკოფ** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იაკობ-ი (< ძვ. ებრ. **yaakov** „მიმყოლი, მიმდევარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იალბუზ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. იალბუზ-ი (< რუს. **Эльбрус**) „კავკასიონის ერთ-ერთი მწვერვალი“, იხ. **ჲალბუზ**

იანუარ (ზს., ქს.)/**იანუ̌არ** (ბზ., ლნტ.)/**იან̌უ̌არ/ჲანუ̌არ** (ბზ.) < ქართ. იანვარ-ი (< ლათ. **ianuarius**) „კალენდარული წლის პირველი და ზამთრის მეორე თვე“ (შდრ. ბზ. **ქუ̌ან̌**, ბქ., ლნტ. **ქუ̌ან̌ი**)

იარა̌ღ/ჲარა̌ღ (ზს., ლნტ.)/**იარაღ/ჲარაღ** (ლშხ., ჩოლ.)/**არა̌ღ** (ეცერ.) < ქართ.-ზან. იარაღ-ი (< თურქ.-სპარს. **yārāk**) 1. „რაიმე სამუშაოს შესასრულებლად საჭირო საგანი ან მოწყობილობა – ხელსაწყო, ინსტრუმენტი“, 2. „საომარი აღჭურვილობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ნა̌ხე**, ლშხ. **ნახე**)

იასაღიშ (ჩოლ.) „კარგი გარეგნობის“ < ქართ. (ლეჩხ.) იასაღ-ი (< თურქ. **yasak** „აკრძალული“) „შნო“, გურ., იმერხ. „გამოსაჩენად აკრძალული“

იასე (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. იასე (< ბერძ. **Ἰεσσαί**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იასონ (ზს.)/**ჲასონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. იასონ-ი (< ძვ. ბერძ. **ἰασων** „მკურნალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იაფერიშ (ბზ.) < ქართ. იისფერ-ი „მოწითალო ლურჯი“

იგებს (ბზ.)/**იგებას** (ბქ.) „იქნებ; ვინძლო“ *ნაწ.* < ქართ. ეგებ „ეგება, ეგების]“ (შდრ. ზს. **სერთხი**, ბზ. **ნრთაუ̌**), იხ. **ეგებ**

იგერ-აგერ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. (გურ., იმერ.) აგერ-ეგერ „აქა-იქ, ალაგ-ალაგ“ (ბქ. **ეჩეგ-ამეგ**, ქს. **ეჩე-ამე**)

იესე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იესე (< ძვ. ებრ. **iaissaizis** „ღმერთი აღამაღლებს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ილარიონ (ზს., ქს.)/**ილ̌არიონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ილარიონ-ი (< ბერძ. **Ἱλαρίων** „მხიარულება“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ილია (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ილია

(< ძვ. ებრ. יונה „სიმაგრე ღვთისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იმედ (ზს., ქს.) < ქართ. იმედ-ი (< თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „მოლოდინი, რწმენა, რომ გარკვეული სურვილი განუხორციელდებათ, აუხდებათ“ (შდრ. ზს., ქს. **მაკახ**; ზს., ლნტ. **ბაც**)

იმედ-იმედშუ (ზს.,ქს.) *ზმნის.* < ქართ. იმედ-ით „მოლოდინით, რწმენით“

იმერეთ (ზს., ქს.)/**იმერენთ** (ლშხ., ჩოლ.)/**იმრენთ** (ბზ., ლშხ.) *ტოპ.* < ქართ. იმერეთ-ი „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე“

იმერელ (ზს., ქს.)/**მგიმრენთ** (ლშხ.) < ქართ. იმერელ-ი „იმერეთის მკვიდრი ქართველი“

{იმ}ზუ{მ}/{იმ}ზგ (ზს.)/**{იმ}ზუმ** (ქს.) 1. „როგორ; რაზომ“, 2. „რამოდენა, რამხელა (ზედმიწ. – რა-ზომა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

იმპერია (ზს., ქს.)/**იმპერიაჲ** (ბზ.) < ქართ. იმპერია (< ლათ. **imperium** „უმაღლესი ხელისუფლება“) „დიდი მონარქიული სახელმწიფო, რომლის მეფე ატარებს იმპერატორის ტიტულს“

ინაშ (ბქ.) „ნაეკლესიარი; საძოვარი; სერი (ზედმიწ. – *იონა-ის-{ა})“ *ტოპ.* < ქართ. იონა {წინასწარმეტყველი} (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

ინგუშ (ლშხ.) < ქართ. ინგუშ-ი „ინგუშეთის მკვიდრი“

ინდაჴურ (ბზ.)/**ინდაურ** (ზს., ლნტ.)/**ინდაჲურ** (ლნტ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ინდაურ-ი „მოზრდილი ფრინველი ქათმების ოჯახისა“ (შდრ. ლნტ. **კოშიჲ**, ლხმ. **კოკჴიშ**)

ინდბანდ (ლშხ., ჩოლ.)/**ინდბანდ** (ლნტ.) „გარიჟრაჟი, გამთენია“ < ქართ. ბინდ-ბანდ-ი/ბინდ-ბუნდ-ი „ბინდი; ბურუსი“ (შდრ. ზს. **ლეჰგრმაშ**, ბზ. **ლირჰაჴლ**, ბქ. **ლირჰალ**, ლშხ. **ლირუაჴლ**, ლნტ. **ლირუაჴლ**; ლხმ. **რგჰი-ბური**)

ინსტიტუტ (ზს., ქს.) < ქართ. ინსტიტუტ-ი (< ლათ. **institutum** „დანაწესები რამ, დაწესებულება“) „ზოგიერთი უმაღლესი სპეციალური სასწავლებლის ან სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულების სახელწოდება“

ინტერეს[34] (ზს., ქს.) < ქართ. ინტერეს-ი (< ლათ. **interes** „მნიშვნელობა აქვს“ რუს. ენის მეშვ.) „რისამე გაგების, გაცნობის, შესწავლის სურვილი; მიზანი, მისწრაფება, მოთხოვნილება“

ინტერნატ (ზს., ქს.)/**ინტერნაჴ** (ლნტ.) < ქართ. ინტერნატ-ი (< ლათ. **internus**-დან „შიგნითა“) 1. „საერთო საცხოვრებელი, სასწავლებელთან (ან სხვა რაიმე დაწესებულებასთან) არსებული“, 2. „დახურული სასწავლებელი, სადაც მოწაფეები სწავლობდნენ და ცხოვრობდნენ კიდევაც“

ინუალიდ (ზს., ქს.)/**ინუაჴლიდ** (ბქ., ლნტ.)/**ინუელიდ** (ჩოლ.) „ხეიბარი“ < ქართ. ინვალიდ-ი (< რუს. **Инвалид** < ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „შრომის-უნარდაკარგული ადამიანი (დასახიჩრების, ავადმყოფობის ან მოხუცებულობის გამო)“, შდრ. ბქ. **ნანკლურ**

ინღა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ინაღა** (ლნტ.) „ჟოლო“ < ოს.-ალან. **ninæğ** (< ჩრდ.-თურქ.) „მოცხარი“

ინძგრფაშა (ბზ.)/**აზარფაშაჲ** (ჩოლ.)/**აზარფაშა** (უშგ.) < ქართ. აზარფეშა „ვერცხლის სასმისი, ტარიანი“

ინჭა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) **ინჭა** „ჭა“, იხ. **ჭა**

ინჭარა (ლნტ.) < ქართ. იჭარა (<

არაბ. **iǯara**) „უმრავი ქონების (შენობის, მიწის...) დროებით დაქირავება სათანადო ხელშეკრულების დადებით, – არენდა“

ინჯრ (ქს.) < ქართ. ინჯრა „იგივეა, რაც იჯრა (ჭამა ერთ ჯერობაზე)“

იოდ (ზს., ქს.) < ქართ. იოდ-ი (< ბერძ. **ioeidēs** „იისფერი“) „რუხი ფერის კრისტალური ნივთიერება, რომელიც მიიღება ნავთობის წყლებიდან, ზღვის ზოგიერთი წყალმცენარისაგან და სხვ.“

იოლ (ზს., ქს.) < ქართ. იოლ-ი „ადვილი“

იოლდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. იოლ-ად „ადვილად, მარტივად“ (შდრ. ჩოლ. **აუაშდ**)

იონჯა (ზს., ქს.)/**იუნჯა** (უშგ.) *მოტ.* < ქართ. იონჯა „ბალახოვანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ. **ადმეკ**)

ირანგლაზ-თურანგლაზ (ბზ.) „ირანელები-თურანელები“ *ზღაპრ. ჟერს.* < ქართ. ირან-ი „სახელმწიფო აზიის სამხრეთ-დასავლეთით“ და თურან-ი „ისტორიულად ირანის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ნაწილი, თანამედროვე შუა აზიის ტერიტორიის ნაწილი“

ირემ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ირემ-ი „დიდი ტანის მცოხნელი ცხოველი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაჩუ**, ლშხ., ჩოლ. **ლაჩუ**)

ირინჯ (ლშხ.) „ზღაპრული საჭმელი“ < ქართ. ნარინჯ-ი *მოტ.* „მცენარე ტეგანისებრთა ოჯახის ციტრუსის გვარისა“

ირმიც (ჩოლ.) „ალმაცერი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ირმიც-ი „დახრილი, ირიბი“ (შდრ. ზს. **ჯაც**; ბზ. **ლგსგრბან**; ჩოლ. **იღლიც**)

ირსელანაშ სეფსკუერ (ლხმ.) < ქართ. იერუსალიმ-ის სეფისკვერ-ი „სარიტუალო პური“ < ქართ. იერუსალიმ-ი (< ებრ. **ierušalaim**) „ისრაელის სახელმწიფოს დედაქალაქი“ და ქართ. სეფისკვერ-ი „დიდებულთ კვერი“ (საბა), „წმინდა ფქვილისაგან გამომცხვარი კვერი; ქრისტიანულ მღვდელთმსახურებაში იყენებენ ზიარების დროს“

ირო-ჭრილო (ჩოლ.) „მითქმა-მოთქმა“ < ქართ. რილო-ჭრილო, გურ. ლილოჭრელ-ი „გაზაფხულზე ალაგ-ალაგ გამდნარი თოვლი“

ისარ (ზს., ლნტ.)/**ისარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ისარ-ი „მშვილდით სატყორცნი მახვილწვერიანი წვრილი ჯოხი, – იგივეა, რაც ბოძური“ (შდრ. ზს. **ბინ**; ზს., ლნტ. **ცხუი**, ლშხ., ჩოლ. **ცხუ**)

ისბანკობ/ისბანკობ (ჩოლ.) „ესპანური ვირუსის გავრცელების პერიოდი (ზედმიწ. – **ისბანკ-ობ-ა**)“ < ქართ. ისპანკა/ისბანკა (< რუს. **Испанка** „ესპანური“) „ესპანური ვირუსი; პანდემია, რომელიც მძვინვარებდა 1918-1920 წლებში“

ისლამ (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ისლამ-ი (< არაბ. **islām** „თავის შეწირვა ღვთისადმი“, ერთგულება“) 1. „მაჰმადის სარწმუნოებრივი მოძღვრება, მაჰმადიანური რელიგია, – მუსულმანობა, მაჰმადიანობა“, 2. „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ისპანახ (ბზ.) *მოტ.* < ქართ. ისპანახ-ი „ერთწლოვანი ფოთლოვანი ბოსტნეული მცენარე ნაცარქათამასებრთა ოჯახისა“

ისპენდიკ (ბქ.) „ვაკობი; სწორი ადგილი (ზედმიწ. – **სპონდიო**)“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. სპონდიკ-ი, ახ. ქართ. სპონდიო „ფაშარი და მჩატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“

ისრ (ბზ.) *მოტ.* < ქართ. ისლ-ი „ჭაობიან ადგილებში გავრცელებული მრავალწლოვანი მცენარე ისლისებრთა ოჯახისა“

ისრაელაჲ (ბზ.) < ქართ. ისრაელ-ებ-ი „ებრაელი ხალხი, ებრაელები“

ისტორია (ზს., ქს.)/**ისტორიაჲ** (ლნტ.) < ქართ. ისტორია (< ბერძ. historia „მოთხრობა“ რუს. ენის მეშვ.) „კაცობრიობის მიერ განვლილი გზა, ადამიანთა საზოგადოების წარსული ცხოვრება; ამა თუ იმ ქვეყნის (მხარის, ხალხის...) წარსული ცხოვრება; რისამე (ან ვისიმე) წარსული“

იტალიაჲ (ლშხ.) *ტოპ.* < ქართ. იტალია (< იტალ. **italia**) „ქვეყანა სამხრეთ ევროპაში ხმელთაშუა ზღვის ცენტრალურ ნაწილში, აპენინის ნახევარკუნძულსა და მიმდებარე კუნძულებზე“

იტალიან გრაფ (ლშხ.) < ქართ. იტალიელ-ი გრაფ-ი „იტალიელი მაღალი წოდების წარმომადგენელი“

იუდა (ზს., ქს.)/**იუდაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)[35] 1. ზს., ქს. „მოღალატე ადამიანი“, 2. ჩოლ. *გადატ.* „უფერული (ადამიანი)“ < ქართ. იუდა „მოღალატე, გამცემი (სახარებაში მოხსენებული იუდა ისკარიოტელის მიხედვით, რომელმაც გასცა იესო ქრისტე“

იუალადაღ (ბზ.)/**იუალადეღ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**იუალაჲდეღ** (ბქ., ლნტ.) „სამუდამოდ, მარადის, დიდხანს, ევას დრომდე (ზედმიწ. – *ევა-[ს] დღე); არასდროს, ვერასდროს“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ + სვან. ლადაღ/ლადეღ/ლაჲდეღ „დღე“

იუალადღიშ (ზს.)/**იუალაჲდღი[შ]** (ბზ.) „მარადიული, მუდმივი (ზედმიწ. – ევა-[ს]-დღ-ის)“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ + სვან. ლადაღ/ლადეღ/ლაჲდეღ „დღე“, შდრ. ზს. ჯუინლიშჯუინელ; ბზ. მეჰადიშ/მეჰაჲდიშ/მეჰდიშ

იუალგნდირ/იუანდგრ/იუანგნდგრან (ბზ.)/**იუალგნდირ** (ზს.)/**იუაგნდირ** (ბქ.)/**იუანდგრან** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**იუანდგრან** (ლნტ.) „მუდამ, ყოველთვის; უძველესი დროიდან, ძველთაგან, ევას დროიდან (ზედმიწ. – ევა-[ს]-იდან)“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ზს. კაჭხგნდირ, ლშხ. კეცხანდგრან, ლნტ. კაჭხენდგრან) + სვან. საწარმოებელი სუფიქსები

იუანობ (ბზ.)/**იუანობა თოჲ** (ლშხ.)/**იუანობ[ა თუე]** (ლატ.) „ივნისი, თიბათვე“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ივან-ობ-ი[ს]-თვე „ხალხური სახელწოდება ივნისის თვისა“

იუანღო (ბზ.) /**იუასგნღო** (ქს.) /**იუასგნღო** (ლშხ., ჩოლ.) „ადრიდანვე, თავიდანვე, უძველესი დროიდანვე (ზედმიწ. – ევა-[ს] მერე/შემდეგ)“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ + სვან. ღო „შემდეგ, მერე“ (შდრ. ზს. ჯუინალგნდირ; ბზ. დრსგუნღო/დრსგნეშ)

იუას (ზს., ქს.) 1. „არასოდეს, მისდღემში; მარად, საუკუნოდ, სამუდამოდ, დიდხანს“, 2. უშგ. „საუკუნე“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ზს. ჩიგარ)

იუასიდამს/იუასიდამას (ბქ.)/იუჰსიდამს (ლნტ.)/იუაიდამს (ჩბხ.) „ოდითგან, ევას და ადამის დროიდან (ზედმიწ. – ევა-ს და **ადამ**-ს)“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ და ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam** „თიხა“, „ადამიანი“) „ბიბლიური გადმოცემით – პირველი კაცის საკუთარი სახელი“

იუჰნ/უან[1] (ბზ.)/იუანე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/იუანჳ/იუანა/იუან (ლნტ.) *ანთრ.* < ძვ. ქართ. იოანე/იოვანე, ახ. ქართ. ივანე (< ძვ. ქართ. იოვანე < ძვ. ებრ. **Ioxanan /iehoxanan** „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იუჰნ/უან[2] **მახრობელ** (ბზ.) „ეკლესია (ზედმიწ. – **იოანე მახარობელ**-ი)“ *რელიგ.* < ქართ. ივანე (< ძვ. ქართ. იოვანე < ძვ. ებრ. **ioxanan/iehoxanan** „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ და ქართ. მახარობელი „წმიდა დიდებული, ყოვლადქებული მოციქული და მახარებელი იოანე ღვთისმეტყველი“

იუჰნ **ნათგმცემელ** (ბზ.)/ნათგმცეულ (ლატ.)/ნაცემულ (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. იოანე ნა-თ-ლ-ის-მ-ც-ემ-ელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანი, „წინამორბედად“ წოდებული“, იხ. **იუჰნ**

იუჰში[შ] (ბზ.)/იუჰშ (ბქ.)/იუჰშიშ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/იუჰშიჳ (ბქ., ლნტ.) „ძველისძველი, დიდი ხნის; უკვდავი; ევას დროის; საუკუნო (ზედმიწ. – **ევა**-ს-ის-[ა])“ < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ბქ. ჭუშიჳმენ „ზოგჯერ“)

იუკა (ზს., ჩოლ.)/ჲუფკა/უბკა (ბქ.)/იუკა (ჩოლ.) < ქართ. იუბკა < რუს. **юубка** „ქვედა-ტანი, ქვედა-წელი“

იულის (ზს., ქს.) < ქართ. ივლის-ი (< ლათ. **julius**-იდან) „კალენდარული წლის მეშვიდე და ზაფხულის მეორე თვე“ (შდრ. ზს. **გუირკ**, უშგ. ლიგურკე თუე, უშგ. **გირიკ**)

იუნის (ზს., ქს.) < ქართ. ივნის-ი (< ლათ. **junius**-იდან) „კალენდარული წლის მეექვსე და ზაფხულის პირველი თვე“ (შდრ. უშგ. **იუანობ**)

იურდჳნ (ბქ.) „ნაკურთხი წყალი, აიაზმა“ *რელიგ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. **iordanys** „მდინარე, მდინარება“) „პალესტინის ერთ-ერთი მდინარე“, იხ. **ჲერდანე/ჲორდანე**

იურდჳნიშ/იურდანიშ ლიც (ბქ.) „ნაკურთხი წყალი, აიაზმა“ *რელიგ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. **iordane** „მდინარე, მდინარება“) „პალესტინის ერთ-ერთი მდინარე“, იხ. **ჲერდანე/ჲორდანე**

იფნა (ზს.)/იფ (ბზ.)/იფნაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „კოპიტი“ *ბოტ.* < ქართ. იფან-ი „საშუალო სიმაღლის ან მაღალი ხე“ (შდრ. ბქ. **ლაჯ/ლაჯრა**)

იქჲაქ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. აქა-იქ „ალაგ-ალაგ; შიგადაშიგ“ (ბქ. **ეჩეგ-ამეგ**, ქს. **ეჩე-ამე**)

იღბალ (ზს., ლნტ.)/იღბალ (ქს.) < ქართ. იღბალ-ი (< არაბ.-სპარს. **ʾikbāl**) „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“

იღბლიან (ზს.)/იღბალიან (ლშხ.)/ იღბალიან (ლნტ.) < ქართ. იღბლ-იან-ი (< არაბ.-სპარს. **ʾikbāl**) „ვისაც იღბალი აქვს“

იძულებილ (ლნტ.) < ქართ. იძულებულ-ი „ვინც იძულება განიცადა, ვინც აიძულეს“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **დმ**; ჩოლ. **აძაგოგო**)

ჳ

კაბ (ზს., ქს.) „კაბა; ანაფორა; ახალუხი“ < ქართ. კაბა (< სპარს. **kabā** < არაბ.) „ქალის ტანსაცმელი – მთლიანი სამოსელი, ჩვეულებრივ კოჭებამდის“

კაბა (ბქ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) კაბელა „ჭრელი (შავთეთრა) საქონელი“, გურ. კაბელო „იგივეა, რაც კაბელა“, შდრ. მეგრ. კაბო „ჭრელი; შუბლზე და ტანზე სხვა ფერის მქონე“

კაბობ (ჩოლ.) „კაბების ჩაცმის დრო (ზედმიწ. – *კაბ-ობ-ა)“ < ქართ. კაბა (< სპარს. **kabā** < არაბ.) „ქალის ტანსაცმელი – მთლიანი სამოსელი, ჩვეულებრივ კოჭებამდის“

კაზალ (ლშხ., უშგ.) „დამარილებული დაჭრილი ყველი“ < ზან. (მეგრ.) კაზლ-ა/კაზილ-ა „გადაუზელელი, დამარილებული ყველი“, შდრ. ქართ. კაზალ-ა „ნაჭერი ყველი“ (საბა)

კაზარმა (ზს., ქს.) < ქართ. კაზარმა (< რუს. **Казарма** < იტალ. **caserma**) „სამხედრო ნაწილების საცხოვრებელი შენობა“

კაზმულობ/ლგკზმობ (უშგ.) < ქართ. ა-კაზმ-ულ-ობ-ა „შემკულობა, მორთულობა“ (შდრ. უშგ. ლგმპრობ)

კათ (ზს.) „კრებული (ხალხისა), ხალხი; ნათესავების წრე; მოკეთეები“ < ზან. (მეგრ.) კათ-ა „ადამიანთა კრებული, – ხალხი, კაცები, ადამიანები“, ლაზ. კათ-ა „სამეგობრო“

კათალიკოს (ზს.) *რელიგ.* < ქართ. კათალიკოს-ი (< ბერძ. **καθολικός** „მსოფლიოსი“) „ქართულ (აგრეთვე სომხურ) ეკლესიაში უმაღლესი სასულიერო პირის (პატრიარქის) წოდებულება“

კათხ (ზს., ქს.) < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“

კათხ-ტაბაგ (ზს., ლნტ.)/კათხ-ტაბაგ (ლშხ., ჩოლ.) „მიცვალებულის სულის სახსენებელი (სუფრა, ქელეხი...)“ *რელიგ.* < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“ და ტაბლა „დაბალი მაგიდა; ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი; მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი...“

კათხ-ტაბგობ (ლშხ.) „მიცვალებულის სულის სახსენებელი (სუფრა, ქელეხი...), ზედმიწ. – **კათხა-ტაბლ-ობ-ა**“ *რელიგ.* < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“ და ტაბლა „დაბალი მაგიდა; ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი; მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი...“

კაკაბ/კაკაბ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. კაკაბ-ი „ვარიის ტოლა გარეული ფრინველი“

კაკალაი (ჩოლ.) *გადატ.* „მარტოხელა“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

კაკანაი (ჩოლ.) *ბავშ. მეტყვ.* < ქართ. (ქართლ.) კაკანა 1. „აკვანი“, 2. „რამაც კაკანი იცის, რაც კაკანებს“

კაკაობა (ლნტ.) „კაკლებით თამაში (ზედმიწ. – *კაკლ-ობ-ა)“ < ქართ. კაკალი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე“

კაკალ (ბზ., ლნტ.)/კაკალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „კაკალი, მარცვალი“, 2. „ცალი, ერთეული“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

კაკულ (ლშხ.) „მამაკაცის პატარა ზომის ნაბდის ქუდი, რომელსაც კანაფის ძაფის ზონრით იმაგრებდნენ ნიკაპქვეშ“ < ქართ. კუნკულა/კუნკულ-ი „ბე-

რების თავსახურავი – მაღალი ქუდი უკან ჩამოშვებული საბურავით“

კალაბთ (ზს., ლნტ.)/**კალათ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**კალათაჲ** (ლშხ.) < ძვ. ქართ. კალათ-ი/კალათა (< ბერძ. **κάλαθα** „დიდი კალათი“ < არაბ. **kalat**) „წნელის, ტკეჩისა და მისთანათაგან დაწნული ჭურჭელი რისამე ჩასაწყობად ან გადასატანად“ (შდრ. ზს. **ცხი{ნ}კ**, ლშხ. **ცხიკრლ**; ბზ. **ლაშგყ**, ბქ. **ლაშყ**, ლშხ. **ლაშიყ**)

კალაბმ (ზს., ლნტ.)/**კალამ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კალამ-ი (< ბერძ. **kalamos** „ლერწამი“) „იარაღი მელნით (ან ტუშით) წერისათვის“

კალბას (ზს., ქს.) < ქართ. კალბას-ი (< რუს. **колбаса**) „ძეხვი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ზისხრრა**, ბქ., ლნტ. **ზისხორა**; ზს., ქს. **კეპილ**; ბზ. **ყუან**; ჩოლ. **ქუინჩაფ**)

კალდიმ (ზს., ქს.) „დიდი სატევარი, აფთი, საომარი იარაღი“ < ქართ. კალდიმ-ი „ერთგვარი ხმალი“ (საბა)

კალენდაჽრ (ზს., ლნტ.)/**კალენდარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კალენდარ-ი (< ლათ. **calendarium** რუს. ენის მეშვ.) „წელიწადის დღეების აღრიცხვის სისტემა...“

კალთაჽ (ბზ., ბეჩ.)/**კალთაჽ** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**კაჽლთ** (ბქ., ლნტ.)/**კალთაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კალთა** (უშგ.) < ქართ. კალთა „სამოსლის ფესვი“ (საბა), „ქვემოთკენ გაშლილი ტანისამოსის (კაბის, ჩოხის, ახალუხის...) ქვედა ნაწილი“ (შდრ. ბზ. **ლულაჽ**, ბქ. **ლულაჽ**)

კალმაბ (ზს., ლშხ.)/**კალმაჽბ** (ლნტ.)/**კალმაბუ** (ლხმ.) „თევზი“ *ზოოლ.* < ქართ. კალმახ-ი (< სომხ. **կալղրախայա**) „შავ- და წითელ-ხალებიანი თევზი ორაგულების ოჯახისა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ცუზ**)

კალმისტაჽრ (ზს., ლნტ.)/**კალმისტარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კალმისტარ-ი „საწერი ხელსაწყო – ხის (ლითონის, მინის, პლასტმასის...) ღერი, რომლის ბოლოშიც მაგრდება საწერი კალამი; ეს ხელსაწყო კალამთან ერთად“

კალოშ (ზს., ქს.) < ქართ. კალოშ-ი (< რუს. **Калош** < ფრანგ. **galoche**) „პირფართო დაბალი ფეხსაცმელი რეზინისა, რომელსაც იცვამენ ჩვეულებრივ ფეხსაცმელზე (ტალახისა და სიცივისაგან დასაცავად)“

კალპეტ (ზს., ჩოლ.)/**კალპეტუ** (ბზ.)/**კალპოტ** (ლშხ.)/**კალაპეტ** (ლნტ.) „ყალიბი“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“ (შდრ. ბზ. **ლაჭშხარ**, ბქ. **ლაჭშხარ**)

კალტუეზ/გალატრზ/გალტუეზ (ბზ.)/**გალტ{უ}ეზ** (ბქ.) < ძვ. ქართ. გალატოზ-ი, ახ. ქართ. კალატოზ-ი (< ძვ. ბერძ. **ϰalos** „ლამაზი, მშვენიერი“ და **todi/doti** „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხელოსანი, რომელიც აშენებს ქვის, აგურის და მისთ. შენობას, – კირით-ხურო“

კალუ (ბზ.)/**კალ** (ბქ., ქს.)/**კაუ** (ლხმ.) 1. „კალო“, 2. „ეზო“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ϰal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

კამა (ზს., ქს.)/**კამაჽ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. კამა „ერთწლოვანი სურნელ-სანელებელი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

კამათ (ზს., ქს.) < ქართ. კამათ-ი „რაიმე საკითხის შესახებ განსხვავებული

აზრების გამოთქმა-შეპირისპირება, აზრთა გაცვლა-გამოცვლა“ (შდრ. ბზ. ლიცუჯლ, ბქ. ლიცუალ/ლიცუჯლ, ლშხ., ჩოლ. ლიცუჯლ), იხ. ლი-კამათ-ჯლ

კამპანია (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კამპჯნია** (ბქ.)/**კამპანიაი** (ლშხ., ჩოლ.)/**კაპანიაი** (ლშხ.)/**კაპანიჯ/კაპანია** (ლნტ.) „ქეიფი“ < ქართ. კამპანია/კომპანია (< ფრანგ. **compagnie** რუს. ენის მეშვ.) „რამდენიმე ადამიანი, რომლებიც ერთად ატარებენ დროს, – თანამესუფრენი“

კამრჯი (ბზ.)/**კამრჯ** (ბქ., უშგ.)/**კამარაი** (ლშხ., ჩოლ.)/**კამარა** (ლნტ.)/**კამრა** (უშგ.) < ქართ. კამარა (< ბერძ. **καμαρα**) 1. „შენობის კედლების, სვეტების და მისთ. ზევითა ნაწილების შემაერთებელი, გადამხურავი ნაგებობა, ჩვეულებრივ რკალისებური (შდრ. თაღი)“, 2. „ცის კამარა“

კანათ (ბქ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ბაგირი)“ *ტოპ.* < ქართ. კანატა (< რუს. **Канат**) „ბაგირი“

კანაო (ზს., ქს.)/**კანაუო** (ბქ.) „არხი“ < ქართ. კანაო (< რუს. **Канал**) „სარწყავი არხი“

კანდა (ბქ.)/**კალანდა** (ლნტ.) < ქართ. (გურ.) კალანდა (< ლათ. **calandae** „თვის პირველი დღეები“) „ახალი წელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ზომხა/ზომხაი**)

კანთჯრ (ბზ., ლხმ.)/**კამთჯრ** (ბქ.) „ლიფი, აზღუდი“ < ზან. (მეგრ.) კანთარი/ყანთარი (< თურქ. **entari** „ქალის კაბა სახელოებიანი, ღამის პერანგი“ < არაბ. **entari/antari/antar** „ლიფი, კორსეტი; ქალის პერანგი“) „ლიფი, ქალის ზედა სამოსი“

კანთჯრ{ილ} (ბქ.) „ჟილეტი“ < ქართ. (რაჭ.) კანთარი „უსახელო, მამაკაცის ჩასაცმელი ჟილეტი“ < ზან. (მეგრ.) კანთარი/ყანთარი (< თურქ. **entari** „ქალის კაბა სახელოებიანი, ღამის პერანგი“ < არაბ. **entari/antari/antar** „ლიფი, კორსეტი; ქალის პერანგი“) „ლიფი, ქალის ზედა სამოსი“

კანკალ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. კანკალ-ი „შიშით თრთოლა“ (საბა), – ადამიანის (ან ცხოველის) არანებისმიერი გაბმული რხევა, ტოკვა (სხეულისა, ხელისა, ფეხისა...), გამოწვეული სიცივით, – ძაგძაგი, ცახცახი, თრთოლა“ (შდრ. ზს. **ლირკუნე**; ზს. **ლიჯჯგენე**; უშგ. **ლიკგნკე**)

კანკურაზ (ჩოლ.) „არაჩვეულებრივი; მაღალი და გამხდარი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კანკურაზ-ი „ნამდვილი“

კანოლ (ბქ.) „სათიბი; საკანონმდებლო ადგილი (ზედმიწ. – **კანონ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

კანონ (ზს., ჩოლ.)/**კალონ** (ბზ.)/**კალონ** (ზს., ლშხ.)/**კალენ** (ლნტ., ლხმ., უშგ.)/**კალენ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

კანონიერ (ზს., ქს.)/**კალონიერ** (ბქ., ლშხ., უშგ.) < ქართ. კანონ-იერ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „კანონის შესაბამისი, კანონით გამართლებული; მართებული, სამართლიანი“

კანონიერობ (ზს., ქს.) < ქართ. კანონიერ-ებ-ა (< ბერძ. **kanōn**) „კანონების შესაბამისად წარმართვა სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, ადამიანთა ურთიერთობისა“

კანტორა (ლხმ.) „საცხოვრისი“ *ტოპ.* < ქართ. კანტორა (< რუს. **Контора** < გერმ. **kontor**) 1. „ადმინისტრაციულ-კანცელარიული განყოფილება საწარმოსი, დაწესებულებისა და მისთ.“, 2. „ზოგი დაწესებულების, საწარმოს... განყოფილება“, 3. „სადგომი, რომელშიც მოთავსებულია ამგვარი დაწესებულება“, „იგივეა, რაც კონტორა“

კანფეტ (ზს., ქს.)/კამპეტ (ზს., ჩოლ.)/კამფეტ (ზს.)/კამფეთ (ბზ.) < ქართ. კანფეტ-ი (< რუს. **Конфета** < იტალ. **confeto** < ლათ. **confectus**) „პატარა ნაჭრებად დამზადებული საწუწნი ტკბილეული“

კანცალჯა/კანცელიჯა/კანცალჲა (ბზ.)/კანცელარიაჲ (ლშხ.)/კანცალჯ (ლნტ.) < ქართ. კანცელარია (< პოლ. **kancelarya** რუს. ენის მეშვ.) „სახელმწიფო თუ საზოგადოებრივი დაწესებულების განყოფილება, სადაც მიმდინარეობს საქმეთა წარმოება...“

კანჭ (ქს.)/კანჭ (უშგ.) „ბრჭყალი; ფრჩხილი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) კანჭ-ი „ფჩხილი“, შდრ. ქართ. კლანჭ-ი „კლანჭი არს ბაზთა და ფრინველთა ფრჩხილი“ (საბა)

კანჯარ/კჷლენჯერ (ლშხ.)/კალჷნჯარ (უშგ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. კანჯარ-ი „გარეული ვირი“

კაპაშ (უშგ.) < ქართ. კაპას-ი „ანჩხლი, ავი, ბრაზიანი“ (ბზ. ფჷლჯნაჲ, ბქ. ფჷლჯნაჲ; ქს. უკაფ; ბქ. ფხულელაჲ)

კაპეტუ/კაპუეტ (ჩოლ.) „პირველ დათიბულ თივას უწოდებენ“ < ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ.) კაპეტ-ი „დიდი ხნის დაუმუშავებელი მიწა, ნასვენი მიწა, ყამირი“, შდრ. ძვ. ქართ. საპოეტ-ი

კაპიკ (ზს., ქს.)/კაპეკ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/კაპეკ (ბზ.)/კაპეიკ (ზს., ლნტ.)/კაპეიკ (ლნტ.)/კაპეიკ (ჩოლ.) < ქართ. კაპიკ-ი (< რუს. **капейка**-დან) „რუსული (და საბჭოთა) ფულის ერთეული, უდრის მანეთის მესამედს“

კაპიკაშ (ზს., ლნტ.)/კაპეკიან (ლშხ., ჩოლ.)/კაპეიკაშ (ლნტ.)/კაპეიკიან (ჩოლ.) < ქართ. კაპიკ-იან-ი (< რუს. **капейка**-დან) „რუსული (და საბჭოთა) ფულის ერთეული, უდრის მანეთის მესამედს“

კაპიტონ (ბზ., ქს.)/კაპიტონ/კაპიტო (ბქ.)/კაპიტო (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. კაპიტონ-ი (< ლათ. **capitos** „თავიანი; მეთაური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

კაპლი (ზს., ქს.) < ქართ. კაპლ-ი (< რუს. **Капля**) „წვეთი, ცვარი, ღვენთი“

კაპლაშ (ზს., ლნტ.)/კაპლიან (ლშხ., ჩოლ.) „ვაშლის ერთ-ერთი ჯიში“ < ქართ. კაპლ-იან-ი (< რუს. **Капля** „წვეთი, ცვარი, ღვენთი“) „ვალერიანის წვეთების არომატიანი“

კაჟიან დაუ (ლშხ.) „ზღაპრის პერსონაჟი დევი (ზედმიწ. – კაჟ-იან-ი დევ-ი)“ < ქართ. კაჟანდევ-ი 1. „ველება დევი“, 2. *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, იხ. დაუკეჟიან

კაჟიაშ (ბქ.)/კაჟიან (ლშხ.)/კაჟიაშ (ლნტ.)/კაჟიან (ჩოლ.) < ქართ. კაჟ-იან-ი „კაჟოვანი“, შდრ. ქართ. კაჟან-დევ-ი „ველება დევი ზღაპრებში“, *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, ზან. (მეგრ.) კაჟანდი-ი „კაჟანდევი“, კაჟანდეი-ი ქერქუ[უ] „ზღაპრული გმირი“

კარაბინ (ზს., ქს.) < ქართ. კარაბინ-ი (< ფრანგ. **karabine**) „მოკლეულიანი შაშხანა“

კარ-აკოშკა (ლნტ., ჩოლ.) „კარფანჯარა“ < ქართ. კარ-ი „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავსის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“ და რუს. **Окошко** „ფანჯარა, სარკმელი“ (შდრ. ბზ. ყრრლაჯურა, ბქ. ყორ-ლაჯურა)

კარ̃ალიოკ (ზს., ლნტ.)/კარალიოკ (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. კარალიოკ-ი (< რუს. **Королёк** „ფორთოხალი წითელხორციანი“) „სუბტროპიკული ხურმის ერთი ჯიშთაგანი. || ამ მცენარის ნაყოფი“

კარ̃აჳ (ზს., ლნტ.)/კარაუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ (შდრ. ზს. ქ[უ]ელ; ბზ., ლშხ. ბაჳ, ბზ. ლაბაჳ)

კარაქ (ზს.)/კარაქ (ქს.) < ქართ. კარაქ-ი (< სომხ. **karag**) „ახალი ცხიმი, რომელიც მიიღება რძისაგან (ანდა მაწვნისაგან) [შე]დღვებით“ (შდრ. შდრ. ზს. ლეცუმი)

კარბინკა (ზს., ქს.) < ქართ. კაბინკა (< კაბინა < რუს. **Кабина** < ფრანგ. **cabine**) „საგანგებოდ გაკეთებული ოთახის-მაგვარი პატარა სამყოფელი“

კარდალა̃ი/კარდალ (ბზ.)/კარდალაი (ლშხ., ჩოლ.)/კარდალ[ა̃] (ლნტ.) „კარდალა, სპილენძის დიდი საარაყე ქვაბი“ < ქართ. კარდალა (< სპარს.-თურქ. **kadar**) „იგივეა, რაც კარდალი, – მომცრო ქვაბი“

კარდა̃ბ (ბქ.) „სასაფლაოს გალავანი, რკინის მესერი“ < ქართ. (იმერ.) კარდ-ი „სამგლოვიარო ჩასაცმელი“

კარპან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/კარაპა̃ნ (ლნტ.) < ქართ. კარაპან-ი 1. „სახლის უკედლო დერეფანი“, 2. *ძვ.* „კალოს სახლი“ (საბა). *სინონ.* არდგმული, იხ. **აბარწა**

კარპნალ (ჩოლ.) „სათიბები (ზედმიწ. – კარაპნ-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. კარაპან-ი 1. „სახლის უკედლო დერეფანი; 2. ძვ. კალოს სახლი/არდგმული“

კარტ (ზს., ქს.) < ქართ. კარტ-ი (< გერმ. **karte** რუს. ენის მეშვ.) „სათამაშო ქაღალდი, – ბანქო“

კარტიჩკა (ბზ.) < ქართ. კარტიჩკა (< რუს. **Карточка**) „ბარათი, სურათი“

კარტოფილ (ზს., ქს.)/ქართუ̃ბილ (ბზ.)/ქართობილ (ბზ., ლნტ.)/ქართებილ/კარტეფილ/კარტო̃ბილ/კარტობილ (ბქ.)/ქართოფილ (ქს., უშგ.)/ქართობ (ლშხ.)[36] *ბოტ.* < ქართ. კარტოფილ-ი (< რუს. **Картофель** < გერმ. **kartoffel**) „ფართოდ ცნობილი კულტურული მცენარე, რომელიც იკეთებს სახამებლით მდიდარ მიწისქვეშა ტუბერებს“ (შდრ. ბქ. გარდუ̃ში)

კაროპკა (ზს., ქს.) < ქართ. კაროპკა (< რუს. **коробка**) „კოლოფი“

კარ̃ანდა̃შ (ბზ.)/კარანდა̃შ (ბქ.) < ქართ. კარანდაშ-ი (< რუს. **Карандаш**) „ფანქარი“

კასალ {ბეჭ, კოჯ} (ლშხ.) „დიდი და მაგარი {ქვა}“ < ქართ. (ლეჩხ.) კასილ-ი „მაგარი ქვა“

კასა̃ (ლნტ.) < ქართ. კასა (< რუს. **Касса**) „სალარო“

კასრ (ბზ.) < ქართ. კასრ-ი 1. „გამოფუღრული მორისაგან გაკეთებული მოზრდილი ჭურჭელი, რომელიც იხმარებოდა ხორბლეულის (ფქვილის) საწყაოდ“, 2. „ხის პირფართე და ბრტყელძირიანი ჭურჭელი (სითხეებისათვის, რძის ნაწარმისათვის და მისთ.)“, შდრ. უშგ. საგომელა

კასრულ (ზს.)/კასრუკა̃ი (ლშხ., ჩოლ.)/კასრუკა̃/კასრუკა/კასრ (ლნტ.)[37] < ქართ. კასრულ-ი (< რუს. **Кастрюля** < გერმ. **kasserolle**) „ქვაბი“

კატოკჳარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კატაკვარა/კატაკვარა-ი „დურბელი, კისრის ჯირკვლის ტუბერკულოზი“

კატოკჳარა̃ლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კატაკვრ-იან-ი/კატაკვარიან-ი „ღორთლიანი, ტუბერკულოზიანი“

კატლეტ (ზს., ქს.) < ქართ. კატლეტ-ი

(< რუს. **Котлета** < ფრანგ. **côtelette**) „დაკეპილი ხორცის ბრტყელი მოგრძო კვერი, კვერცხში აზელილი და ბოსტნეულით შეზავებული“

კატორღა (ზს., ქს.) < ქართ. კატორღა (< ბერძ. **katergon** რუს. ენის მეშვ.) „პატიმრობა, შეერთებული მძიმე იძულებით სამუშაოებთან“

კაუჭა (ჩოლ.) *გადატ.* „გამხდარი, მაღალი კაცი“ < ქართ. კაუჭა „ბოლოში მოხრილი, მოკაკული, – მოკაუჭებული“

კაუკასია (ზს., ქს.)/**კაუკასიაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კაუკაჳცია** (ლხმ.) < ქართ. კავკასია „შავსა და კასპიის ზღვებს შორის მდებარე მხარე, რომელსაც მთების მაღალი ქედი – კავკასიონი ორ ნაწილად ყოფს – ამიერ-კავკასიად და (სამხრეთ-კავკასიად) და ჩრდილო-კავკასიად“

კაუკასიაჲ (ჩოლ.) *გადატ.* „ძლიერ მაღალი, უმაღლესი“ < ქართ. კავკასია „შავსა და კასპიის ზღვებს შორის მდებარე მხარე, რომელსაც მთების მაღალი ქედი – კავკასიონი ორ ნაწილად ყოფს – ამიერ-კავკასიად და (სამხრეთ-კავკასიად) და ჩრდილო-კავკასიად“

კაუკასიონ (ზს., ქს.)/**კაუკაჳსიონ** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. კავკასიონ-ი „კავკასიის მთავარი ქედი, მთაგრეხილი“

კაუკაჳ (უშგ.) < ქართ. კავკავ-ი 1. „სიცივისაგან კანკალი“, 2. „მაღლის ლეკვის ულონო ხმიანობა, – წკავწკავი“

კაუშაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/**კეუშაჲ** (ჩოლ.) „ნიშა ღორი“ *ზოოლ.* < ქართ. კავშა „თეთრფეხა (ცხენი)“

კაუშირ (ზს., ქს.)/**კაბშუირ**/**კაფშუირ** (ლხმ.) < ქართ. კავშირ-ი (< სპარს. **kafšir** „შედუღება, მიერთება“) „ის, რაც აერთებს, აახლოვებს, ერთი-მეორეზე დამოკიდებულს ხდის“

კაფე (ზს., ქს.)/**კაფენია** (ბზ.) < ქართ. კაფე (< ფრანგ. **café** რუს. ენის მეშვ.) „პატარა რესტორანი“

კაცი (ჩოლ.) „მამაკაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. კაცია (ქართული) საეკლესიო კალენდარში მიჩნეულია ადამის შესატყვისად (მნიშვნელობით მას შეედრება ბერძნული არსენ, გერმანული კარლ და სხვანი)[38]

კაცისთაუ (ბქ., ჩოლ.)/**კაციშთაუ** (ბქ.)/**კაციითაუ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. (ოკრიბ.) კაცისთავა „საშემოდგომო მსხვილი მსხალი“, შდრ. ლეჩხ., რაჭ., იმერ. კაცთავა/კაცი(ს)თავა „საზაფხულო დიდი მსხალი“ (შდრ. ბქ. გუბაბა, ჩოლ. გურანბუ/გურამბ)

კაწარ (ჩოლ.) „წვივი“ < ქართ. (ფშ.) კაწარ-ი „ბრჭყალი“

კაჭა (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ.) კაჭა „მრუდეფეხებიანი“ (შდრ. ლეჩხ., იმერ. კნაჭა, ქიზიყ. კნაწა – გამხდარი, თხელი, მჭლე), შდრ. ბზ. ფიჭლაბი, ბქ. ფიჭლა/ფიჭრა

კაჭკა (ზს., ქს.)/**კაჭკა** (ლნტ.) < ქართ. კაჭკა (< რუს. **тачка**) „ურიკა“

კაჭკაჭ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. კაჭკაჭ-ი „ყვავისებრთა ოჯახის ფრინველი“

კახბა (ზს.)/**ყაჰბა**/**ყახბა** (ბზ.) „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“ < ქართ. კახპა (< თურქ. **ḳaxpa** < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. **qaxbā**) „გარყვნილი, მეძავი (დედაკაცი)“, იხ. კახმა

კახბერ (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. კახაბერ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

კახეთ (ზს., ქს.)/**კახებთ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. კახეთ-ი „ისტორიულ-გეოგრაფიული რეგიონი აღმოსავლეთ საქართველოში“

კახმა (ბქ.) „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“ < ზან. (მეგრ.) კახმა „მეძავი (ქალი)“ < ქართ. კახპა (< თურქ. **ḳaxpa** < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. **qaxbā**) „გარყვნილი,

მეძავი (დედაკაცი)“, იხ. კახბა

კახგმბალ (ლშხ.)/კახგმბალ (ლნტ.)/კახამბალ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. კახ-ა-მბალ-ი „მსხვილი ბლის ერთ-ერთი ჯიში“

კამბეჩ (ბზ., ლნტ.)/კამბეშ (ზს.)/კამბეშ (ბქ.)/კამბეჩ (ლშხ., უშგ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. კამბეშ/ჩ-ი, ახ. ქართ. კამეჩ-ი (< სპარს. **gavmeš** < ძვ. ინდ. **gou-maiš**) „ხარზე დიდი რქოსანი ცხოველი (წყვილჩლიქოსანთა რიგისა), ფერად ჩვეულებრივ შავი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) კამბეში

კამისია/კამისია (ბზ., ჩბხ.)/კამიცია (ლხმ.) < ქართ. კომისია (< რუს. **Комиссия** < ლათ. **commissio**) „არჩეულ (ან დანიშნულ) პირთა ჯგუფი – დროებითი ან მუდმივი ორგანო, რომელსაც მინდობილი აქვს ამა თუ იმ დავალების შესრულება ან რაიმე საკითხის წინასწარი გარკვევა და დამუშავება“

კამპ (ზს.)/კაპ (ბზ.)/კაპ (ლშხ.)/კაპ (ლნტ., ჩოლ.) 1. „ბიჯგი, ბოძი, საყრდენი“ , 2. „ტყავის გასაჭიმი ჯოხი“ < ქართ. კაპ-ი „მოჭრილი ხის ერთგვარი განტოტება, რომელსაც ქმნის მასზე ამოზრდილი რტოს შერჩენილი ნაწილი. || ჩამოსაკიდი (კავი)“, თუშ. კამპ-ი „გრძელი ჯოხი, თავშითავში ორტოტა, იხმარება საბრჯენად“ (შდრ. ზს., ლნტ. ბაჯგ, ზს. ბეჯგ, ლშხ., ჩოლ. ბაჯგ)

კან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კან (ლშხ.) < ქართ. კან-ი „გარსი, რომელიც შემოკრული აქვს ადამიანის, ცხოველის ორგანიზმს, – ტყავი; ქერქი“ (შდრ. ზს., ქს. ტუფ/ტეფ; ზს., ქს. ცილ)

კან (ზს.)/კენა (ლშხ., ჩოლ.)/კენა (ლნტ.) „შეკვრა“ < ქართ. კონა „ყვავილი, მწვანილი, წკეპლია..., წყობით შეკრული“ (საბა), შდრ. ბზ., ნინჩორ, ბქ. ლუნჩურ

კანკუ (უშგ.) < ქართ. კაკვ-ი „თავმოკაუჭებული ლითონის (ან ხის) ღერი რისამე დასაკიდებლად, რამეზე გამოსადებად და მისთ., – კაუჭი, კავი“ (შდრ. ზს., ლნტ. კაუ, ლშხ., ჩოლ. კაუ)

კანჭ (ბზ., ლნტ.) < ქართ. კანჭ-ი „ფეხის ნაწილი მუხლის თავიდან კოჭამდე“ (შდრ. ზს. სკელ; ბქ. კინეჭილარ)

კანჭ(უ) (ზს., ლნტ.)/კანჭუ (ბზ., ლნტ.)/კანჭ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ფრჩხილი“, 2. „ბრჭყალი, კლანჭი“, შდრ. ბზ. კანჭრლ, ბქ. კანჭოლ, ბზ., ლშხ. კენჭა, ლნტ. კენჭა, ლხმ. კანჭულ „ნეკი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) კანჭ-ი „ფრჩხილი“

კარას (უშგ.) < ქართ. კერას-ი „წვრილი სანთელი“ (საბა)

კარგ (ზს., ჩოლ.)/კარგ (ლშხ., ჩოლ.) „ძგიდე, ნაპირი; ყუა“ < ქართ. კარბა „ქვაბის ყური“ (საბა), „რკალი“, ლეჩხ., რაჭ., გურ. „წიგნის ყდა“ (შდრ. ბზ. კემოხ/კემუხტ)

კაუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კაუ (ლშხ., ჩოლ.) „კავი, კაუჭი, ჩამოსაკიდი, ჩხა“ < ქართ. კავ-ი, შდრ. ძვ. ქართ. კავ-ი „ღუზა“

კაწარ/კაწარ (ლნტ.) < ქართ. (ფშ.) კაწარ-ი „ბრჭყალი“

კაჯ/კაჭ (ბზ.)/კაჟ (ლშხ.)/კაჟ (ლნტ., ჩოლ.) *მინერ.* < ქართ. კაჟ-ი „ქვა, ცეცხლის მშობელი“ (საბა), „ძალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

კდე (ლშხ.) < ქართ. კლდე „მთის (გორაკის) დაქანებული ქვა-გვერდობი, უსწორ-მასწორო ნაპირებიანი და ძნელად სავალი“, შდრ. გურ. კტე (შდრ. ზს., ქს. კოჯ)

კეთილ (ზს., ქს.) 1. „კეთილი“, 2. „ქონება, ავლადიდება“ < ქართ. კეთ-ილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო...“ (შდრ. ბზ. ხოჩა სიკეთიშ; ბქ. ლგდბაშ)

კეთილმოყუარე (ლნტ.) < ქართ. კეთილ-მო-ყვარ-ე „კეთილი საქმის მოყვარული, სიკეთისათვის განწყობილი“ (შდრ. ბზ. ნათი-მგნათი)

კეთილქონაბ (ბზ.)/კეთილქონება (ბქ.)/კეთილქონაბ (ქს.) „სიმდიდრე; ავლადიდება“ < ქართ. კეთ-ილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო; სასიკეთო“ და ქონება „ქონა, ფლობა“

კეთლობ (ზს.) < ქართ. კეთილ-ობ-ა „გულკეთილობა, სიკეთე“ (შდრ. ბქ. ლგდბაშობ)

კეკელაჲ (ლშხ.) „ღრძილების ავადმყოფობა“ < ქართ. (იმერ.) კეკელა/ე, -ჲ „კბილების ავადმყოფობაა, ღრძილებს ჭამს“

კელაპტარ (ზს., ლნტ.)/კელაპტარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ. კელაპტარ-ი „დიდი სანთელი ცვილისა“

კელენჯერ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) კელენჯერ-ი „ჯიუტი, მიუდგომელი (ადამიანი)“

კელუერ (ლშხ.)/კელეუერ (ჩოლ.) „ნეკნი (ღორის მუცლისა)“ < ქართ. (ლეჩხ.) კელევერ-ი „ნეკნი, ნეკნები“, შდრ. კელავერ-ი „მუცლის ხორცი“ (საბა), „დასაკლავი საქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბეჭქვეშაა დაფარული“

კემუხ (ბზ.)/კამიხუტ (უშგ.) „წიგნის ყდა“ < ქართ. კემუხტ-ი „ცხენის, ვირის ან ჯორის გავის ტყავი, შეღებილი მწვანედ ან შავად, ქოშების საპირედ. || ხორკლიანი მაგარი ტყავი, რომლითაც ქარქაშს მოსავენ“, ფშ. „ქარქაშზე გადაკრული ტყავი“

კენტ (ზს., ქს.)/კეტ (ქს.) < ქართ. კენტ-ი „ისეთი (რიცხვი), რომელიც არ იყოფა ორზე; ცალი, ერთი“

კენშერ (ჩოლ.) „ძლიერ სქელი ტყავი“ < ქართ. (მესხ.) კეშ-ი „გამხმარი, გამაგრებული ტყავი“; *გადატ.* „უხეში, მაგარი“, იხ. კეშ

კენჭ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) 1. „წილისყრა“, 2. „კენჭი“ < ქართ. კენჭ-ი 1. „წვრილი, თხილისოდენა ქვა; ხვინჭა“, 2. „კენჭის მსგავსი დანალექები ღვიძლში, თირკმლებში...“ (შდრ. ზს. ჩხეტ; ბზ. ფხიტ; ბქ. კუერენჭ)

კენჭობ (ზს., ქს.) „კენჭისყრა (ზედმიწ. – *კენჭ-ობ-ა)“ < ქართ. კენჭ-ი „ხმის მიცემით რაიმე საკითხის გადაწყვეტა ან ვისიმე არჩევა; საარჩევნო ხმა“

კეპილ (ზს., ქს.) „ძეხვი, კუპატი“ < ქართ. {და}-კეპ-ილ-ი „წვრილ-წვრილად დაჭრილი, დაკუწული; დაჩეხილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ზისხორა, ბქ., ლნტ. ზისხორა; ბზ. ყუან; ჩოლ. ქუინჩაფ)

კერაჲ (ბზ.)/კერა (ბქ.)/კერიაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/კერიჲ (ლნტ.)/კარა (უშგ.) < ქართ. კერა, კერია, შდრ. ძვ. ქართ. კერაკ-ი (< პრაინდოევროპ. ***ker/kera**) „კერია, ცეცხლის ადგილი“

კერატ (ქს.)/კარატ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ქართლ.) კერატ-ი „დაუკოდავი ღორი“, შდრ. რაჭ., ლეჩხ., იმერ., ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კერ-ი და სვან. კერ/კეირ „კერატი, ტახი“

კერეტან (ბზ., ლნტ.)/კერეტან (ბზ., ქს.)/კერტან (ბქ., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. (ქართლ.) კერეტანა „დაუკოდავი ღორი“, შდრ. რაჭ., ლეჩხ., იმერ., ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კერ-ი და სვან. კერ/კეირ „კერატი, ტახი“

კერკ (ქს., უშგ.) „აუცმელი ჩირი“ < ქართ. კერკ-ი „წვრილნაყოფიანი კურკოვანი ხეხილის გამხმარი ნაყოფი“ (შდრ. ბზ. ლგბაძე, ბქ. ლგბადე; ბზ., ლშხ. ლუბჯუელე, უშგ. ლგბჯუალე)

კერკეტ (ზს., ქს.)/კერკეტუ (ჩოლ.) <

ქართ. კერკეტ-ი „მაგარი, მკვრივი“, იმერ., ლეჩხ. კერკეტა (შდრ. ბქ. მაჯინჯუ)

კერკაჟ (ბზ., ჩოლ.)/**კერკეჟ** (უშგ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ქიზიყ.) კირკაჟ-ი „მარცვლად მოხარშული, ამოულესავი ლობიო (მუხუდო და სხვ., ამოულესავად შენელებული), – სირსვალი“, ლეჩხ. კერკეჯ-ი „მაგარი ხორცი, რომელიც დიდხანს მოიხარშება“, შდრ. გურ. კირკვალ-ი „ლობიოს მარცვლები მთელ-მთელად მოხარშული, ამოულესავი“

კერპ (ბზ.)/**კლეპ** (ბქ.)/**კელპ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. კერპ-ი „ჯიუტი, უტეხი, თავნება“ (შდრ. ზს. დეჯიკ; ბქ. უდრეკუ; ბქ. ფარჯიგ; ჩოლ. ჭარჭალიკ)

კერძ (ბზ., ქს.) „მეგობარი, მოკეთე, მოყვარე, ნათესავი“ < ძვ. ქართ. კერძ-ი (< ოს. **kærd**) 1. „წილი, ულუფა“, 2. „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“[39] (შდრ. ბზ. ლიჯქალ, ბქ. ლიაქალ)

კერძობ (ქს.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – *კერძო-ობ-ა)“ < ქართ. კერძო (< ოს. **kærd**) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ბზ. ლიჯქალ, ბქ. ლიაქალ)

კეტ (ზს., ქს.) < ქართ. კეტ-ი „დიდი, მსხვილი ჯოხი, – აზარმაცი“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ტყენ**; ზს., ლნტ. ფა{უ}ჲუ, ლშხ., ჩოლ. ფჯუ)

კეუირ (ზს., ქს.)/**კეურ** (ლშხ.)/**კერუ** (ჩოლ.)/**კაუირ** (უშგ.) < ქართ. კევრ-ი „ჰურეულის სალეწი ძველი იარაღი“

კეც[1] (ზს., ქს.) „ქვევრი“ < ძვ. ქართ. კეც-ი (< ოს. **kæxc/kæxcæ** „დიდი ჯამი, გობი“) „თიხა, თიხის ჭურჭელი გამომწვარი, კრამიტი“

კეც[2]/**კჲც** (ზს., ქს.)/**კეცაჲ** (ზს.)/**კეციჲ** (ლნტ.) < ქართ. კეც-ი „თიხის ბრტყელი, მრგვალი, დაბალკიდიანი ჭურჭელი, რომელშიც აცხობენ მჭადს, პურს...“, იხ. **ტაფაჲ**

კეხ (ზს., ქს.)/**კეჰ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. კეხ-ი „უნაგირის ხის ჩონჩხი“

კენა-კენა (ჩოლ.) < ქართ. კონა-კონა „კონების სახით, – კონებად“

კესაროზ (ჩოლ.) < ქართ. კეისრ-ობ-ა (< კეისარ-ი < ბერძ. **ḳeisar**) „კეისრად ყოფნა“

კესარ/კეჲსარ/კესარ (ბზ.)/**კესარ** (ზს., ლნტ.)/**კასარ/კესა** (ბქ.)/**კასარ** (უშგ.)/**კესარ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კეისარ** (ლნტ.)/**კეისარ/კეჲსარ** (ჩოლ.) „ხელმწიფე, კეისარი“ < ძვ. ქართ. კეისარ-ი (< ბერძ. **ḳeisar**) „იმპერატორის ტიტული ძველ რომში (რომის იმპერატორის იულიოს კეისრის სახელის მიხედვით)“

კეშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კეშ** (ბქ., ლნტ.) „უხეში ტყავის ტყაპუჭი“ < ქართ. (მესხ.) კეშ-ი „გამხმარი, გამაგრებული ტყავი“; *გადატ.* „უხეში, მაგარი“, იხ. **კენშერ**

კიბ (ზს., ქს.) < ქართ. კიბე „საფეხურების საშუალებით ასასვლელ-ჩასასვლელი ქვევიდან ზევით და ზევიდან – ქვევით“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **კიჩხ**, ასევე ჩოლ. ტოპ. **კიჩხრი** „მთის სახელწოდება“, **კიჩხუნდაჲ** „გუდის პირი“, **კიჩხუნდ** „გუდის ტყავის ჭურჭლის ხის სარტყელი, კრანი“)

კიბდუენ (ზს.)/**კიბდონ** (ბზ.)/**კიბდონ** (ზს., ჩოლ.)/**კიდბონ** (ლშხ.)/**კიბდენ** (ლნტ., ჩოლ., ჩბხ., ლხმ.)/**კიდაბენ** (ლნტ.)/**კიდბენ/კოდობან** (ჩოლ.)/**კიბუდენ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. კიდობან-ი „ზანდუკი, სკივრი“

კიბო (ზს., ქს.) < ქართ. კიბო „ავთვისებიანი სიმსივნე“ (შდრ. ბქ. დურბაჲლ, ჩოლ. დურბელ „კანის სიმსივნე“)

კიბოჭაჭნ (ზს., ქს.) < ქართ. კიბო-იან-ი „სიმსივნით დაავადებული“

კიდგან (ჩოლ., უშგ.) „შორს თავის დამჭერი“ < ძვ. ქართ. კიდეგან-ი 1. „განაპირებული, განცალკევებული“, 2. „იგივეა, რაც კიდე, – განაპირა, ბოლო“

კიზ (ზს.)/კირზ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „კოვზი“, 2. „ნაღვერდლის (ნახშირის) სარევი იარაღი სამჭედლოში“ < ქართ. კოვზ-ი (< სპარს. **kuzāh**'ს „დოქი, ჩამჩა“) „მცირედ ჩაღრმავებული ტარიანი მოგრძო საგანი (იარაღი) ფქვილის, სითხის, ფაფისა და წვნიანი საჭმლის ასაღებად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) კირზა/კჳრზა (< ქართ. კოვზ-ი) „სუთი; თხილის გათლილი ჯოხი ღომის ჩასაზელად“ და, ასევე, მეგრ.-ჭან. კიზ-ი და ჭან. კუზ-ი, იხ. კობზ

კითხუელ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ჭკვიანი, დაკვირვებული“ < ქართ. კითხულ-ი „ვისაც ჰკითხეს, ან ვისაც ეკითხება რამე...“, შდრ. ქიზიყ. კითხულ-ი „ავანჩა-ვანობა, განმკარგულებლობა, ვისაც ეკითხება საქმე...“

კიკბერ (ბქ., ლშხ.)/კაკუბერ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) კაკიბერა „შუაცეცხლის ზემოთ ხის მოწყობილობა, რომელზედაც ჰკიდია ჯაჭვი, – ოჯინჯალი“

კილ (ბქ., ქს.) < ძვ. ქართ. (იმერ.) კილ-ი „ნაკლი, წუნი, ზადი, მიზეზი“ (შდრ. ბზ. ცხიდ, ბქ., ქს. ცხიდ; ზს. წგნაუ, ლშხ. წინაუ; ჩოლ. თანკილ)

კილაოზ (ჩოლ.) „მიზეზიანი, რომელიც ჩხუბის საბაბს ეძებს“ < ქართ. კლაოზნიკ-ი (< რუს. **Кляузник**) „შარიანი“

კილო/კილოგრამ (ზს., ქს.) < ქართ. კილო/კილოგრამ-ი (< ფრანგ. **kilo** < ბერძ. **chilioi**-დან „ათასი“) „წონის ერთეული“

კილომეტრ (ზს., ქს.) < ქართ. კილომეტრ-ი „სიგრძის საზომი ერთეული, უდრის 1.000 მეტრს“

კილუ/კილო (ჩოლ.), *შდრ. მრ. რ.* კილუარ < ქართ. კილო „ქუთუთოს კიდე/თვალის ჭრილის კუთხე“

კინთაი (ჩოლ.) 1. „ხის ლურსმანი“, 2. „ბამბის საპენტი ჩხირი“ < ქართ. (ლეჩხ.) კინტ-ი „სამსჭვალი, ხის ლურსმანი“, ლეჩხ., რაჭ. კინთა, ქიზიყ. კინთ-ი „ბამბის საპენტი ჩხირი, კინთი; საპენტლის ლარის საცემი ჯოხი“

კინკ (ზს., ქს.)[40] „უბე“ < ზან. (მეგრ.) კინკ-ი „ნაკერი; უბე შარვლისა, ნიფხვისა“

კინკილ[1] (ჩოლ.) < ქართ. კინკილ-ი „ცალ ფეხზე ხტომა, ცალ ფეხზე ხტომით სიარული, – ასკინკილა“ (ბქ. კჳლიკოჩხ)

კინკილ[2] (უშგ.) < ქართ. ქინქლ-ი „ახლად ამოსული ბეწვი, ბუსუსი, – გინგლი, ღინღლი“

კინკოლ/კინკულ (ბქ.)/კირკრლ/კირკოლ (ლშხ.) „კურკლი (თხისა, ცხვრისა...)“; „წკინტლი (ქათმისა)“ < ზან. (მეგრ.) კინკორ-ა/კირკოლ-ა „კურკლი (თხისა, ცხვრისა და მისთ.)“, შდრ. ქართ. (ქიზიყ.) კინკლ-ი „ცხვირში გამხმარი ჟღვინტი“, იხ. კურკულ

კინოთეატრ (ლტ.) < ქართ. კინოთეატრ-ი „საგანგებოდ მოწყობილი შენობა ან სადგომი, სადაც კინოსურათებს უჩვენებენ“

კინტო (ბზ.) < ქართ. კინტო „ძველ თბილისში – ხელზე მოვაჭრე, გამოირჩეოდა თავისებური ჩაცმა-დახურვით, მოსწრებული სიტყვა-პასუხითა და ცუღლუტობით“

კინტობ (ბზ.) < ქართ. კინტო-ობ-ა „ცუღლუტობა“

კინჩხ (ზს., ლტ., ჩოლ.)/კინჩხ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) კინჩხ-ი „კისერი“

კინწ (ჩოლ.) „ნაყოფის ყუნწი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) კინწ-ი „მტევნის ნაწილია; მთავარი ღეროს ძირი, რითაც მტევანი მიბმულია ვაზს; ტევანი მიბმულია კინწით; იგივეა, რაც ყუნწი“

კინწ (ჩოლ.) < ქართ. კინწ-ი „კისერი, ქედი“

კინწაჲ (ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. (ზ.-იმერ.) კინწ-ალ-ი „უწვრილესი რტო, კენწერო (მცენარისა)“

კიპკიპაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ლავიწის ძვალი“ < ქართ. (იმერ.) კიპკიპა „ლავიწი“, (რაჭ.) „ქათმის საწიწკნარი, ქათმის ლავიწი“

კირ (ზს., ქს.) < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

კირაუ (ქს., უშგ.) „საბძელი; ბოსელი“ < ქართ. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ (შდრ. ბზ. ლჳნნჳწჳლ; უშგ. ლაოჯ)

კირაუ-კარაპან (ლშხ.) „საბძელ-არდგმული“ < ქართ. 1. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ და კარაპან-ი . „სახლის უკედლო დერეფანი“, 2. ძვ. „კალოს სახლი“ (საბა). *სინონ.* არდგმული

კირიელაისგნ (ჩოლ.) < ქართ. კირიელეისონ (< ბერძ. **kyrie eléison!** „უფალო, შეგვიწყალენ!“) „წამოძახილი მღვდელთმსახურების დროს“, იხ. კირაჲლეს

კირკაჲ (უშგ.) < ქართ. კირკაჟ-ი „(მარცვლად) მოხარშული, ამოულესავი ლობიო (მუხუდო და სხვ., ამოულესავად შენელებული), – სირსვალი“

კირკიტაჲ (ბზ.) < ქართ. კირკიტა „ვისაც კირკიტი სჩვევია, ვინც რასმე (ან ვისმე) უკირკიტებს, ვინც რასმე ჩაჰკირკიტებს“

კირაჲლეს (ბზ.)/კირაჲლე (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) კირიალესა „მეგრული საახალწლო სიმღერა“, იხ. კირიელაისგნ

კირუენ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კირონ (ლშხ., ლნტ.)/კირენ (ლნტ.) „კელაპტარი, ცვილის დიდი სანთელი (უნთებენ მიცვალებულს)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. კერეონ-ი, კერ-ოვან-ი „დიდი სანთელი ცვილისა“

კისკის (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კისკის-ი „მაღალი, წვრილი ხმით გულიანი სიცილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. კგრკგნ, ბქ., ლნტ. კგრკგნ)

კისლოუოდსკ (ბზ.)/კისლაუოდსკ (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. კისლავოდსკ-ი (< რუს. **Кисловóдск**) „კურორტი სტავროპოლის მხარეში, რუსეთში, რუსეთის ჩრდილოეთ კავკასიის რეგიონში“

კიტრ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. კიტრ-ი (შდრ. ლათ. **citron**) „ერთწლოვანი ბოსტნეული მცენარე (გოგრისებრთა ოჯახისა)“, იხ. კგნტგრ

კიუჳნ (ბზ.)/კიუჳან (ლშხ., ჩოლ.) „მოძახილი, გამკინავი, წვრილი ხმა“ < ქართ. {გა}მკივან-ი „მაღალი, წვრილი, კივილისებური (ხმა)“, შდრ. ბქ. წკგლინჳ

კიღამ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. კინაღამ „თითქმის, ლამის“ (შდრ. ბზ. ხიჳრ, ბქ. ხიჳრ; ბზ. ღეთჳშ, ბქ. ღეთ, ლშხ. ღრთ, ლნტ. დოღოშტ; ჩოლ. ხომწგრდ)

კრლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/კილ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევება (ამოხდომა) ადამიანისაგან, – წვრილი, უსიამოვნო ხმა“

კრლ-კრლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/კილ-კილ (ბქ., ლნტ.) „ზედიზედ დაკივლება“ < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევება (ამოხდომა) ადამიანისაგან, – წვრილი, უსიამოვნო ხმა“

კლას (ზს., ქს.)/კლას (ზს., ლნტ.) „სკოლა“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

{ჩხარა} კლიტულ (ლშხ.) < ქართ. {ცხრა}-კლიტულ-ი „ცხრა დაკეტილი კარის იქით მდებარე“

კლიწ (ჩოლ.) „წირპლი“ < ქართ. (ლეჩხ.) კლირწ-ი „წირპლი“ (შდრ. ზს., ქს. წიწუ,ზს. წიწყუ)

კლიწარ (ჩოლ.) „წირპლიანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) კლირწ-ი „წირპლი“ (შდრ. ბქ. წიწყუარა)

კლუბ (ზს., ქს.) < ქართ. კლუბ-ი (< ინგლ. **club** რუს. ენის მეშვ.) „კულტურულ-საგანმანათლებლო ორგანიზაცია...“

კმაყოფილ (ზს., ქს.)/კმაყოფილ (ჩბხ.) < ქართ. კმაყოფილ-ი „ვისაც მეტი რამ ან სხვა რამ უკეთესი აღარ უნდა, ვინც სჯერდება არსებულს“

კმიტ (ჩოლ.) „შაქრის ან მარილის პატარა ნატეხი, კვნიტი“ < ქართ. კვნიტ-ი „პატარა ნატეხი (შაქრისა, მარილისა...), – კვნიწი, კვნიჭი“, შდრ. ლეჩხ. კმიჭ-ი „მარილის ნატეხი“ (შდრ. ზს., ქს. ფხიტ)

კობეშია (ბქ.)/კოპეშია (ბეჩ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) კობეშ-ია/კოპეშ-ია (შდრ., ასევე, კობეშ-ე-ია) „კვახი, გოგრა“ (შდრ. გზ. კუპახნესგ/კუპახნეშ{გ}, ლშხ. კუპახნესუ, ლნტ. კუპახნეს/კუპახნეც)

კობზ (ლნტ.) < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) კობზ-ი < ქართ. კოვზ-ი (< სპარს. **kuzāh**'ს „დოქი, ჩამჩა“) „მცირედ ჩაღრმავებული ტარიანი მოგრძო საგანი (იარაღი) ფქვილის, სითხის, ფაფისა და წვნიანი საჭმლის ასაღებად“, იხ. კიზ

კოდარ (გზ.) „სათიბ-საბოვარი, ფერდობი ოღრო–ჩოღრო რელიეფით, პატარ-პატარა ღელეებით (ზედმიწ. – კოდ-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული მორი უმირო, რომელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კოდმე (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კოდმე „მთის კონცხი, გორის ფერდობი, გვერდობი, მდინარის ამაღლებული ნაპირი“

კოინდარ (გზ.) *ბოტ.* < ქართ. კოინდარ-ი „მრავალწლოვანი საკვები ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა“

კოკადორაჲ (ჩოლ.) „ძალიან დიდი დოქი (ზედმიწ. – კოკა-დორა)“ < ქართ. კოკა 1. „წყლის საზიდი თიხის ჭურჭელი: მოზრდილი, დიდმუცლიანი, დაბალყელიანი და ცალყურიანი“, 2. „ღვინის საწყაო“ და ქართ. დორა 1. „თიხის ჭურჭელი (წყლისათვის)“, 2. „სითხის საზომი ერთეული...“

კოკჳ (უშგ.) < ქართ. კოკა 1. „წყლის საზიდი თიხის ჭურჭელი: მოზრდილი, დიდმუცლიანი, ვიწროქუსლიანი, დაბალყელიანი და ცალყურიანი“, 2. „ღვინის საწყაო, სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა ზომისა (საშუალოდ ერთი ფუთიდან ფუთ-ნახევრამდე)“

კოკინ{რლ} (ლშხ., ჩოლ.)[41] „ხბო“ *ზოოლ.* < ქართ. (ლეჩხ.) კოკინია/კოკინიე, ქვ. იმერ., ზან. (მეგრ.) კოკია/კოკინია „ხბო“ (შდრ. ზს., ქს. ღუნ)

კოკორაჲ (გზ.)/კოკორ (ქს.)/კოკორაჲ (უშგ.) < ქართ. კოკორ-ი „კვერ-ი“ (შდრ.

ზს. ტაბლაშ, ქს., უშგ. ტაბილ/ტაბგლ)

კოკოშ[რლ] (ჩოლ.)[42] „პატარა მრგვალი კოხტა სახის სოკო“ < ქართ. კოკოშა „გულამოღებული გოგრა, სასმისად ხმარებული“, კოკოშ-ი „გულამოღებული გოგრა, აკვნის ქვეშ მიკრული, ბავშვის შარდისათვის“

კოკრაი [მგლც] (ლშხ.) „იხვი“ ზოოლ. < ქართ. კოკორინა „კოკონაზე უფრო პატარა იხვი“

კოკროჭინ-[რლ] (ჩოლ.)[43] „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კოკროჭინა „პატარა და კოხტა“

კოლეტ (ჩოლ.) < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) კოლოტ-ი „ძროხის ტყავის ტიკი, რუმბზე მომცრო, ღვინისა ან ტკბილისათვის“

კოლეფ (ზს., ლნტ.)/კოლოფ (ქს.) < ქართ. კოლოფ-ი „პატარა ყუთი“ (შდრ. ბქ. შაკუ)

კოლექტიუ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივ-ი (< ლათ. **colectivus** „კრებითი“ რუს. ენის მეშვ.) „ადამიანთა ჯგუფი, რომელთაც აკავშირებს საერთო საქმიანობა (ან მიზნები)“

კოლექტიუიზაცია (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივიზაცია „გაერთიანება კოლექტივებად, – იგივეა, რაც სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაცია“

კოლექტიუობ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივ-ობ-ა „კოლექტივობის პერიოდი“

კოლმეურნეობ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლმეურნეობა „კოლექტიური მეურნეობა – სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია...“

კოლტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. კოლტ-ი „შედედებული, დაკვეთილი (სისხლი)“, შდრ. ბქ. ტოლეკ

კომბალ (ლხმ.)/კომბალ (ჩოლ.)/კუბალ (უშგ.) < ქართ. კომბალ-ი „მრგვალთავიანი დიდი ჯოხი“ (შდრ. ბზ. კუბალაბ; ბქ. ყუალანგ)

კომბინატ (ზს., ქს.)/კომბინატ (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. კომბინატ-ი (< ლათ. **combinatus** „შეერთებული“) „სხვადასხვა სახის ისეთ საწარმოთა გაერთიანება, სადაც ერთი საწარმოს პროდუქტებს დანარჩენ საწარმოებში იყენებენ, როგორც მასალას ან ნახევარფაბრიკატს“

კომეჭ (ლშხ., ჩოლ.) „ფქვილის კურკუშელა“ < ქართ. (ფშ.) კომიჭა, ხევს. კომიჭ-ი „კოშტად გამხმარი მიწა, – გოროხი“, შდრ. ლეჩხ. კორმეჭ-ი „ფაფაში დარჩენილი გაუქნელი ფქვილის გუნდა, მურკლი, კოშრი“, უფრო მოსალოდნელია ლეჩხუმურიდან ნასესხობა.

კომპოტ (ზს., ქს.) < ქართ. კომპოტ-ი (< რუს. **Компот** < ფრანგ. **compote**) „შაქრიან წყალში მოხარშული ხილი (ახალი თუ ხმელი)“

კომუნისტ (ზს., ქს.)/კომნისტ (ჩოლ.) < ქართ. კომუნისტ-ი 1. „კომუნიზმის დამყარებისათვის მებრძოლი“, 2. „საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის წევრი“

კომუნისტობ (ზს., ქს.)/კომნისტობ (ჩოლ.) < ქართ. კომუნისტ-ობ-ა „კომუნისტად ყოფნა“

კომშ (ზს., ქს.) *მოტ.* < ქართ. კომშ-ი „საშუალო ტანის ხე ან ბუჩქი“

კონდახ (ზს., ლნტ.)/კონდახ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კონდახ-ი „განიერი ბოლო ნაწილი იმ გათლილი მოგრძო ფიცრის ნაჭრისა, რომელშიც ჩასმულია თოფის (დამბაჩის...) ლულა“

კონსერუ (ზს., ქს.)/კანცერ (ბქ.) < ქართ. კონსერვ-ი (< რუს. **Консерв** < ლათ. **conservo** „ვინახავ“) „საგანგებოდ დამუშავებული საკვები პროდუქტი – ხორცი, თევზეული, ბოსტნეული..., მოთავსებული ჰერმეტულად დახურულ ჭურჭელში“

კონსტაბტილ (ბქ.) /კოსტანდილ (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევისა“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. კოსდა

კონტ-[გლდ] (ბქ.)/კოტო (ლხმ.) „პატარა თიხის ქოთანი“ < ზან. (მეგრ.) კოტო „ქოთანი“, შდრ. ლაზ. კოტო-შ-ი „ღვინის ჭურჭელი, ხაპი“, ქართ. (იმერ.) კოტო „ქოთანი; მრგვალი და მომცრო ქილა“, თუშ. კუტო-ჲ „თუჯის პატარა თუნგი“

კონუერტ (ზს., ქს.)/კანუერტ/კარუენტ (ბქ.) < ქართ. კონვერტ-ი (< რუს. **Конверт** < ფრანგ. **couvert**) „წერილის ჩასადები ბრტყელი ოთხკუთხი პარკი ქაღალდისა“

კონწორიან (ჩოლ.) „ფიცხი, ბრაზიანი (ზედმიწ. – *კონწარ-იან-ი)“ < ქართ. (გურ.) კონწარ-ი „მიზეზიანი კაცი, კვიმატი, მიუკარებელი, ავი, ბოროტი კაცი“

კოპერატიუ (ბქ., ლნტ.)კოპერატიუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კოოპერატივ-ი (< ლათ. **cooperatio** „ერთად მუშაობა“) „კოოპერაციული ორგანიზაცია; კოოპერაციული ორგანიზაციის მაღაზია“

კოპერაციე (ბქ.)/კოპერაცია (ლშხ.) /კოპარაციე (ლნტ.)/კოპერაციაჲ (ჩოლ.) < ქართ. კოოპერაცია (< ლათ. **cooperatio** „ერთად მუშაობა“) „იგივეა, რაც კოოპერატივი“

კოპიტ (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) კოპიტ-ი „იგივეა, რაც იფანი“

კორთა (ბქ.) „საპირფარეშო“ < ქართ. (ხევს.) ისკორტა „სამამაკაცოს ზემოთ, ჭერის ძირში დადებული ფიცარი, რომელზედაც მამაკაცის ნივთები ალაგია“, შდრ. ინგ. კორთე-ჲ „ჯამ-ჭურჭლის თარო“, იკორთა (საბა), ფშ. კორა „თოფის გასახედი სანიშნებელი, კახ., ქიზიყ. კორა „ხის კოჭი, კარის ჩარჩოზეა მიმაგრებული, დახურვისას კარს წამოედება და დაკეტავს“

კორკოტ (ზს., ქს.)/კორკუტ (უშგ.) < ქართ. კორკოტ-ი „დანაყილი ხვარბალი“ (საბა), შდრ. ბზ. ჭანტი, ლშხ., ჩოლ. ჭანტი; ბზ. შობჳ ქაქ

კორკოც (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) კორკოც-ე „ყივანახველა (ბატონები); ძლიერი ხველება“, შდრ. ასევე მეგრ. კორკოც-ი „ჩაბჟირება სიცილისაგან, ხველებისაგან“ (შდრ. ბზ., ქს. ყირო „ყივანახველა“)

კოროჭ (ჩოლ.) „ხის პატარა ყუთი ბუთების შესანახი“ < ქართ. (თუშ.) კოროჭ-ი „ხის პატარა ყუთი“, შდრ. თუშ. კროჭ-ი „პატარა ხის ყუთი, რომელსაც მგზავრობის დროს თან ატარებენ...“, „სომხურია, კოლოფს ჰქვიან“ (საბა)

კორღან (ლშხ.) „ტყე (ზედმიწ. – ყორღან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ყორღან-ი (< თურქ. **kurgan** „ციხე-სიმაგრე“) 1. „მეზობელთა სასაზღვრო ნიშანი – მიწაში ქვების გროვა..., სამანი; 2. „ძველი დროის საფლავზე გაკეთებული მაღალი ბორცვი“

კოსდა (ზს.)/კოსტა (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. კოსტა < კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < ბერძ. **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევისა“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. კონსტაბტილ

კოსდაბტბელ (ბქ.) „რელიგიური დღესასწაული, რომელიც იმართება თებერვლის პირველ ნახევარში“, შდრ. ბზ. (ლატ.) კონსტანპრლ/კასანპრლა ჲგმაშ „კონსტანტინეს ოთხშაბათი“ *რელიგ.* < ქართ. კონსტანტინ-ობ-ა (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < ბერძ. **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევისა“, „მედგარისა“) „კონსტანტინეს ხსენების დღე“

კოსტუმ (ბქ.)/კოსტუმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კოსტუმ-ი (< ფრანგ. **costume** „პიჯაკი, ჟაკეტი, ჟილეტი“) 1. „ადამიანის ტანსაცმელი“, 2. „მამაკაცის თანამედროვე სამოსის სრული კომპლექტი (პიჯაკი, ჟილეტი, შარვალი)“, „3. „ქალის ზედატანსაცმელი ერთგვარი (ჟაკეტი და ქვედატანი)“

კოტაჲ (ჩოლ.) < ქართ. კოტა „ხის რიკი (კედელზე ან სვეტზე) რისამე ჩამოსაკიდებლად. || იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად“

კოტეტ (ლნტ.) „პურის სახეობა“ < ქართ. (ლეჩხ.) კოტეტ-ი „საგანგებოდ გამომცხვარი პურის მრგვალი თვალი“

კოტოტ (ლშხ., ლნტ.)/კოტეტ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) კოტოტ-ი „ტახტა უნაგირისა“, შდრ. იმერ. კოტა „ტახტა უნაგირისა“, ლეჩხ. კოტე „უნაგირის ნაწილი“

კოტრ (უშგ.) < ქართ. კოტრ-ი „ვალის გადახდის უნარდაკარგული, – გაკოტრებული, ბანკროტი“

კოტრ ი გოგო (ბზ.) „ბოგანო, გლახაკი“ < ქართ. კოტრ-ი და ბოგანო „ღარიბი, გაღატაკებული“

კოტრილ-[არ]/კოტრ-რლ-[არ] (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. კოტორ-ი „ყურდგლის მართვი“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) კოტორ-ი/კოტორ-ე „ბაჭია, კურდღლის ნაშიერი“

კოფე (ზს., ქს.) < ქართ. კოფე (< რუს. **Кофе**) „ყავა“

კოფთაჳ (ჩბხ.) < ქართ. კოფთა (< რუს. **Кофта**) „ქალის ტანსაცმელი, წელზევით ჩასაცმელი“

კოშიჳ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ლეჩხ.) კოშია „ინდაური“, შდრ. ლხმ. კოკუშიშ, იხ. ინდაური

კოშკ (ზს., ქს.)/კოშგ (ბზ.)/კუშგ/კუშკ (ბქ.) 1. ზს., ქს. „კოშკი“, 2. ბქ. „ბეღელი, სახლის მინაშენი“ < ქართ. კოშკ-ი (< ფალ. **košāk**) 1. „წვრილი და მაღალი ციხეა“ (საბა), „წვრილი და მაღალი ცალკე ნაგებობა (ქვისა, რკინა-ბეტონისა, ფოლადისა“, 3. „ასეთივე ნაგებობა შენობის თავზე (სილამაზისთვის)“, შდრ. ზს., ლნტ. მურყუმ, ლხმ. ურყუმ

კოცხორ (ჩოლ.) „ჭრელი ნეზვის სახელწოდება“ < ქართ. (ლეჩხ.) კოცხა/კოცხე „წითლითა და შავით ჭრელი ფერი ღორისა“

კოწელ (ჩოლ.) „ცეცხლის ალი“ < ქართ. (ფშ., თუშ., ლეჩხ.) კოწოლ-ი „ცეცხლის ალი“ (სქოილიო: ქართული ენის დიალექტებში სხვა მნიშვნელობებიც უდასტურდება)

კოწია (ზს.)/კოწიაჳ (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. კოწია < ქართ. კოსტა < ქართ. კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < **Κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევისა“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. კოსდა და კონსტანტინე

კოჭ (ზს., ქს.) < ქართ. კოჭ-ი „წვივის ტერფთან შემაერთებელი ძვალი“ (შდრ. გზ., ლნტ. ფხირსკუ, ბქ. ფხურსკუ, ლშხ., ჩოლ. ფურსკუ)

კოჭობ (ზს.) 1. „თიხის პატარა ქოთანი“, 2. „ლამპარი; პატრუქი, ჭრაქი“ < ზან. (მეგრ.) კოჭ-ობ-ი „ქოთანი ერთგვარი“, შდრ. ძვ. ქართ. (ხევს., მოხ., მესხ.) კოჭობ-ი (შდრ. გურ. კოჭობა-ი, ინგ. კოჭოპ, აჭარ. კოჭოპა) „პატარა ქოთანი“; „ერთგვარი მომცრო ცეცხლგამძლე ჭურჭელი ლითონთა სადნობად“ (შდრ. ლშხ. ტუნუ)

კოხა (ზს., ქს.) „საწებელი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კოხ-ა/კოხ-უ „ტყემლის საწებელი; კვაწარახი; მკვახე (ყურძენი);

უმწიფარი ყურძნის წვენი“

კოხინჯირობ (ჩოლ.) *ეთნ.* < ქართ. (იმერ.) კოხინჯრ-ობ-ა „დღეობა იყო ნაამაღლობევის ორშაბათს“

კრბ (ბზ.)/**კრპ** (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ლნტ. **კოგ**, ლნტ. **კოპ** 1. „ხის სახელურიანი ჯამი, ხის დიდი კოვზი, ჩამჩა (ამჟამად ან ლითონისაა ან ემალისა)“, 2. „ხის სასმისი“ < ქართ. კოლბ-ი (< გერმ. **kolbe**) „თხელი მინის ჭურჭელი, გრძელყელიანი და ფართო მუცლიანი, – კულა“ (შდრ. გურ. **კობ-ულ-ი** „მრგვლად გათლილი ხის იარაღი, ტარიანი, რომლითაც ყურძენს ტენიან საწნახელში; ჩაკობ-ულ-ვ-ა „ყურძნის ჩატენა, ჩაჭყლეტა“)

კრაუჭ (ზს., ლნტ.)/**კარაუჭ** (ბქ., ფარ.)/**კრაუჭეტ** (ლნტ.)/**კრაუტ** (ჩოლ.) < ქართ. კრაოტ-ი (< რუს. **кровать**) „საწოლი, ლოგინი“ (შდრ. ზს. **ლაყურა**)

კრამიტ (ბზ.)/**კრამიდ** (ზს.) < ქართ. კრამიტ-ი (< ძვ. ბერძ. **karamidos**) „კეცის ლორფინი (საბა), სილანარევი თიხის გამომწვარი ფირფიტა“

კრან (ზს., ლნტ.)/**კრანტ** (ლნტ.)/**კრანტ** (ჩოლ.) < ქართ. კრან-ი (< ჰოლანდ. **kraan** რუს. ენის მეშვეობით) „ონკანი“

კრეტინ (ზს., ქს.) „ბრიყვი; რეგვენი“ < ქართ. კრეტინ-ი (< ფრანგ. **cretinisme** „ჭკუასუსტი“) „კრეტინიზმით დაავადებული ადამიანი. || *გადატ.* „გონებაჩლუნგი, შტერი, იდიოტი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **დგბჟე**, ლხმ. **დგბჟი**; ზს. **კგრგკ**, ლნტ. **კარიკ**)

კრილ (ქს.) < ქართ. კრულ-ი „დაწყევლილი, შეჩვენებული“, იხ. ლგ-კგრლაუ-ე და **დაკგრლებულ**

კრინტ (ზს., ქს.) < ქართ. კრინტ-ი „მცირე ხმა, – ჩქამი“ (შდრ. ბზ. **კუკუმ**; ბზ. **წკამ**)

კრიშკა (ზს., ქს.) < ქართ. კრიშკა (< რუს. **Крышка**) „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

კრიაბ (ბზ.)/**კრიაბა** (ჩოლ.) < ქართ. კრიახ-ი „ქათმის (და ზოგიერთი სხვა ფრინველის) ხმიანობა, – ჭრიახი“

კრუგ (ზს., ქს.) < ქართ. კრუგ-ი (< რუს. **Круг**) „წრე, რგოლი, რკალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მურგუჭალ**, ლშხ., ჩოლ. **მურგუჭალ**; ზს. **გირგოდ**; ბქ. **კგრტი**; ბქ. **კურჯი**)

კრუხ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წიწილების გამოსაჩეკად“ (შდრ. ბზ., ქს. **მოჭ**)

კრუხა/**კურხუ** (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) კრუხვა „სიცივე; ძლიერი ყინვა; სუსხიანი ამინდი“

კუ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. კუ „ქვეწარმავალი, რომლის ბრტყელი სხეული დაფარულია ძვლოვანი ბაკნით“, შდრ. ძვ. ქართ. კუვ-ი

კუბ[1] (ზს., ქს.) 1. „კუბო“, 2. უშგ. „სამარე“ < ქართ. კუბო „მიცვალებულის ჩასასვენებელი ყუთი“

კუბ[2]/**კუბამეტრ** (ზს., ქს.) < ქართ. კუბ[ურ]-ი მეტრ-ი „მოცულობის საზომი ერთეული“

კუდიან (ზს., ლნტ.)/**კუდიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კუდ-იან-ი „ეშმაკი, გაიძვერა“ (შდრ. ზს., ქს. **გუეფ**; ბზ. **გოგუერ**; ბზ. **ლგჰკუედ**; ბზ. **უორხუგუ**; ბზ. **ჰერუეა**, ბქ. **ჰორია**/**ჰერია**, ქს. **ორია**)

კუზ (ზს., ქს.)/**ზოკ** (ბქ.) < ქართ. კუზ-ი 1. „ხერხემლის (ან გულ-მკერდის) ძვლების დამახინჯებით გამოწვეული ამოზნექილობა“, 2. „ბუნებრივი ამოზნექილობა ზოგიერთი ცხოველის ზურგზე“

კუზიან (ზს., ლნტ.)/**კუზიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კუზ-იან-ი „კუზის მქო-

ნე“ (შდრ. ბზ. სიკუ; ბზ. ლუფუნგუე/ფუნგუაჲ; ბქ. ზონკჳ; უშგ. ლუჯუბე)

კუთუ (უშგ.) < ქართ. კუთ-ი „ბარკალი, – იგივეა, რაც კუნთი“ (შდრ. ბზ. პაშუდ, ბქ. პაშდუ/პაშუდ, ლნტ. პაშტუ), იხ. კუნთ

კუთხ (ზს., ქს.)/კუთხ/კუითხ (ზს., ლნტ.)/კუთხუ (ბზ., ლშხ., უშგ.) „მხარე; გვერდი; კუთხე“ < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“ (შდრ. ზს., ლნტ. მუხუირ)

კუთხულ (ლნტ.) „საძოვრები (ზედმიწ. – კუთხ-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“

კუთხ[უ] (ბზ.) < ქართ. კუთხა „კაჟიანი თოფი“

კუკურ (ლშხ.)/კუკუჱირ (ჩოლ.) „ხის კვირტი; თხმელის ნაყოფი“ < ქართ. კუკურ-ი „გაუშლელი ფოთოლი“ (საბა), „იგივეა, რაც კოკორი“, შდრ. აჭარ. კუკულ-ი „კვირტი; გირჩი; მურყნის ნაყოფი, კვირხილა“ (შდრ. ჩოლ. ყუყურჩილ)

კულაკ (ზს., ლნტ.)/კულაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კულაკ-ი (< რუს. **кулак**) „სხვისი შრომით, სხვისი ყვლეფით გამდიდრებული გლეხი, – სოფლის წურბელა, ბობოლა“

კულტსახლ (ლნტ.) < ქართ. კულტსახლ-ი „კულტურის სახლი“

კუმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ.) ყუმ-ი „უხასიათო, უსიცოცხლო, მიუკარებელი, მუდამ გაჩუმებული“

კუმატ (ზს., ჩოლ.)/კუმატ (ზს., ჩოლ.)/კუმატ (ლნტ.) „ზარალი; მოულოდნელი უბედურება“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. ავი ბედი, ბედისწერა“

კუმაშ (ზს., ლნტ.)/კუმაშ (ლშხ., ჩოლ.)/კგმაშ (ჩოლ.) *ზოოლ.* „საქონელი, პირუტყვი“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

კუნდულ (ბქ.)/კუნტუ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კუნდ-ი „გაბავალი, პატივი“, შდრ. ლაზ. კუნდ-ალ-ონ-ი „ჭუჭყიანი“

კუნთ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნთ-ი „სისქე ხორცთა (საბა), შეკუმშვისა და გაშლის უნარის მქონე ნაერთი ქსოვილებისა...“ (შდრ. ბზ. პაშუდ, ბქ. პაშდუ/პაშუდ, ლნტ. პაშტუ), იხ. კუთუ

კუნტრუშ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნტრუშ-ი „პირუტყვთ ხლტომით თამაშობა“ (საბა), იხ. ბზ. ლიკუჩხიჱლ, ბქ. ლიკუჩხელ, ლშხ., ჩოლ. ლიკუჩხიელ; ჩოლ. ლიქანქრუშე)

კუნძულ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნძულ-ი „ხმელეთის ნაწილი, ყოველმხრივ წყლით შემოსაზღვრული“

კუნწულ (ბზ.) < ქართ. კუნწულა „ხმელეთის ნაწილი, ყოველმხრივ წყლით შემოსაზღვრული“

კუნწუხუ (ჩოლ.) < ქართ. კუნწუხ-ი 1. „ხეთ ზედათ მწვერვალი“ (საბა), – კენწერო ხისა“, 2. ქიზიყ. „ხის, მთის, სახლის... წვერი, მწვერვალი, თხემი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) კინწიხი „ძალიან მაღალი ადგილი, – კენწერო“

კუპაროზ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. კვიპაროზ-ი/კვიპაროს-ი (< ბერძ. **kyparissos**)

„მარად მწვანე წიწვოვანი ხევ გირჩოსანთა“

კუპეც (ბზ.)/კუბეც (ბქ.)/კუპეწ (ჩოლ.) „მდიდარი, შეძლებული, დოვლათიანი (ოჯახი)“ < ზან. (მეგრ.) კუბეც-ი (< რუს. **купец** „ვაჭარი, სოვდაგარი“) „ხელმომჭირნე მდიდარი კაცი“

კუპრ (ზს., ლნტ.)/კუპრიელ[ს]/კუპრიელოდ (ლნტ.)/კუპრიელაი (ჩოლ.) „ტიკი, ტიკჭორა“ < ქართ. (მთიულ.) კუპრ-იალ-ა „გადაბრუნებული ტყავი ბეწვით შიგნით“, (ქართლ.) კუპრ-იელ-ი „მოკუპრული ტყავი“, (ფშ., გურ.) კუპრ-იელ-ი „მამალი თხის ტყავისაგან გაკეთებული გუდატიკი“

კურ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. კურო „დაუკოდავი ხარი, – ბუღა“ (შდრ. ბზ. მაურჳნდ, ბქ. მაური, ქს. მაურანდ; ზს., ქს. ბულჲა)

კურდან/კურდჳნ/კურდამ (ბზ.)/კურტამ (ქს.)/კურტჳნ (უშგ.) „ბურჯი (ხიდისა)“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) კურტამ-ი „ხის (ან ქვის) ნაგებობა მდინარის ნაპირზე – ხიდის დირეების დასაყრდნობი“, შდრ. ლეჩხ., ქართლ. კურტან-ი „ქვის კედელი მდინარის კლდოვან ნაპირზე“, შდრ. ძვ. ქართ. კურდან-ი

კურდღლისჭერიჳ (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კურდღლ-ის ჭერია „ერთ-ერთი ქართული ხალხური ზღაპრის პერსონაჟი“, იხ. ყუდღელისჭერიჳ

კურკულ/კურკუილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კურკლ-ი „თხისა, ცხვრისა“, იხ. კინკოლ

კურპი (ბქ.) „მრგვალი“ < აფხაზ. ა-კუმპალ „მრგვალი რამ“ (შდრ. ზს., ლნტ. მურგუჳლ, ლშხ., ჩოლ. მურგუჳალ; ზს. გირგოდ; ბქ. კგრტი)

კურს (ზს., ქს.) < ქართ. კურს-ი (< ლათ. **cursus** „სრბოლა, მიმდინარეობა“) „სწავლების წელი უმაღლეს სასწავლებელში, სასწავლო საგანთა გავლის საფეხური...“

კურწუმელ (ჩოლ.) „დიდი და მაღალი შამბნარი, ჯაგნარი“ *ბოტ.* < ქართ. (იმერ., რაჭ., ლეჩხ.,) კურწუმელა „ეკალღიჭის ფოთოლი; ეკალა“

კუტანცია (ბზ.) < რუს. **Квитанция** „ქვითარი“

კუტაჳლ (ბზ.)/კუტალ (ლშხ., ჩოლ.) „ღვინის სასმისი, კულა“ < ძვ. ქართ. (ფშ., მოხ., ქართლ., მესხ.) კუტალ-ი „ერთგვარი ჭურჭელი“

კუჭმაჭ (ბზ.)/კუჭმაჭ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. კუჭ-მაჭ-ი „შიგნეულობა (ქათმისა, საკლავისა)“, შდრ. ზს., ქს. კეჰილ; ბზ. გუიოჯაბ

კუხ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კუხუ (ლხმ.) < ქართ. (გურ.) კუხ-ი „მკვახე, უმწიფარი ხილი, – მკუხე“ (შდრ. ბქ., ქს. ური; ქს. გოხ)

კუხნა (ზს., ქს.)/კუხუნა (ბქ.)/კუხნჳ (ლნტ.)/კუხა (ჩოლ.) < ქართ. კუხნა (< რუს. **Кухня**) „სამზარეულო“ (შდრ. ლნტ. ქორუნდ)

კუჳადჳლ (ბზ.)/კუჳედალ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/კუჳად (ბქ.)/კუჳედელ (ლშხ.)/კოდალ (ჩოლ.) „წკნელი, წკეპლა“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კოდალ-ი „პატარა ისარი (საბავშვო)“, შდრ. გურ., აჭარ., მეგრ. კვენდღი „ახალამოსული ხე, მოჭრილი, დაგრეხილი და კავზე შემოჭირებული; თხილის წკნელი“ (შდრ.

კუჳადრატ (ზს., ქს.) < ქართ. კვადრატ-ი (< ლათ. **quadratus** „ოთხკუთხიანი“ რუს. ენის მეშვ.“) „ტოლგვერდებიანი სწორკუთხედი...“

კუჳანტ (ლშხ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) კვანტ-ი „ჭიდაობის დროს ფეხში ფეხის გამოდება, – სარმა“

კუჳანჩხუ (ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ.,

ქვ.-იმერ. კვანჩხა „ღვინის ან წყლის დასალევი ხის ჭურჭელი ჭიქის ფორმისა“, შდრ. კვანჩხ-ი „პატარა სასმისი არყისა“ (საბა)

კუარაკუნჩხაი / კუარანკუნჩხაი (ლშხ.) კუარაკუნჩხაი / კუარანკუჩხაი (ჩოლ.) „ცხენის ნიორი პრასისებრი ფოთლებით“ *ბოტ.* < ქართ. (ქვ.-იმერ., გურ.) კვარაკუნჩხა „მცენარეა ერთგვარი, ყოჩივარდა“ < ზან. (მეგრ.) კვარიაში კუნჩხა/კვარიაშ კუჩხი „ბაყაყის ფხა“, კვარაკუჩხ-ი „ყვავისფეხა, ყოჩივარდა“, კარაკუჩხა/კარაკუნჩხა „ენძელა“

კუარკუალიტაი (ლშხ.)/კუარკუალიტ (ჩოლ.) „სარეველა ბალახი“, „წვრილი ცერცვი“ *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) კვარკვალიტა, ლეჩხ., გურ. კვარკვალიტე „ცერცველა (სარეველა ბალახია)“, იმერ. კვარკვალა „იგივეა, რაც ცერცველა“ (შდრ. სვან. მეჯჩგლ, მგლდერილ)

კუარტ (ლშხ.)/კუარტუ (ჩოლ.) < ქართ. კვარტ-ი (< ლათ. **quarta**) „მეოთხედი (ნაწილი) საწყაო ფხვიერი და თხევადი ნივთიერებისა“

კუარწყახ (ზს.) < ზან. (მეგრ.) კვარწახ-ი „ტყემლის საწებელი (წვენი), – კვაწარახი, წო, წუა“ (შდრ., ასევე, კვარწახ-ალ-ა „გაცხარება“, კვარწახ-ულ-ი „მკვახე ნათქვამი“) < ქართ. (იმერ.) კვაწარახ-ი „მოთუთქული მწიფე ტყემლის წვენი, შესანახად ნადუღი, – წუა“

კუატიტუ (ჩოლ.) „უმწიფარი პატარა კვახი; ნაკლული ტარო“ *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ.) კვატიტა „აყიროს ჭურჭელი, – ხოკერა“, შდრ. იმერ. კვატურა/ე-ი „მწარე კვახი“

კუაწირლ (ჩოლ.) < ქართ. კვაწრია „მცირე კოჭობი“ (საბა), ზ.-იმერ. კვაწრია/კვაწი-ან-ა „თიხის პატარა ქოთანი, – კოჭობი“, შდრ. გურ. კვაწ-ა-ი, რაჭ. კვაწ-ილ-ა

კუახ (ზს.) < ქართ. მკვახე „უკმეხი, უხეში“

კუახმადერა / კოხმადერა (ჩოლ.) „უცაბედი კოხი ზოლად მოდებული; ცუდი ამინდი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.) კოხ-ი „წვრილი სეტყვა“ და სვან. მადერა „ძლიერი, ქარიანი გარდამავალი წვიმაა, ერთ ზოლზე რომ გაივლის“[44]

კუაკ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კუად (ლშხ., ჩოლ.) „ზარალი; დანაკლისი“ < ადიღ. (ჩერქ.) კ'ადგ'ე „დაკარგვა; დაღუპვა“

კუაკლ (ლნტ.)/კუალ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. კვალ-ი „საგანგებოდ გავლებული მიწის ზოლი რისამე დასათესად“

კუანჭ (ბზ.)/კუანჭ[ილ]/კუანჭ[ილ] (ბქ.), შდრ. ბზ. ანჭიკუანჭ „ყველისგულიანი შესაწირავი კვერი, ჯვარდასმული“ < ზან. (მეგრ.) *კვანჯ-ი (← კვარ-ი ← ქართ. კვერ-ი) „პური მრგვალი“ (საბა), შდრ. ფშ. კუჭ-ალ-ი „ქადის ოთხკუთხედი კვერი, ოთხივე მხრიდან შემოკეცილი, შემოკუნჭული და მოჭრელებული; ოთხკუთხედი ქადა“[45]

კუაჳ[რ]თხ (ბზ., ლნტ.)/კუერთხ/კუეთხ (ქს.)/კუართხ (ჩოლ., უშგ.) „ჩაქუჩი“ < ძვ. ქართ. კუერთხ-ი „ჯოხი“, „საგანგებო სახის ჯოხი, რომელიც ხელთ ეპყრა დიდი თანამდებობის ზოგ პირს, როგორც ნიშანი ძალაუფლებისა...“, იხ. კუერ

კუაჳტი (ბქ., ლნტ.)/კუაჳტიაჳ (ლნტ.)/კუატიაჳ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) კვატა/კვატ-ი „იხვი“

კუაჳ (ბზ.) < ქართ. კვაჭ-ი „გაქნილი, მოხერხებული ადამიანი, რომელსაც ემარჯვება თავის სასარგებლოდ საქმის მოგვარება“ (შდრ. ბზ. ჭაბქეთ)

კუანჩხუ (ბზ., ლშხ.)/კუანჩხ[უ] (ბქ.,

ქს.) „ხის სასმისი“ < ქართ. (იმერ.) კვანჩხა/კვანჩხი „ხის სასმისი“, შდრ. ფშ., მთიულ.-გუდამ., ქიზიყ. კონჩხო/კონჩხა და ზან. (მეგრ.) კვანჩხა

კუნდ[1] (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული მორი უბირო, რომელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუნდ[2] (ბზ.) „გუბე (ზედმიწ. – კოდ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული მორი უბირო, რომელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუნდილაშ (ბზ.) „სააბაზანო მცირე წყალი (ზედმიწ. – კოდ-უკ-ას-[ი])“ *ტოპ.* < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული მორი უბირო, რომელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუნეთ (ქს.) < ქართ. კვეთ-ი „იგივეა, რაც დვრიტა“ (შდრ. ბქ. მგლდგრა)

კუნენკ (უშგ.) < ქართ. კონკ-[ებ]-ი „დაგლეჯილი, დაკერებულ-დაბებკილი ტანსაცმელი, – ძონძები“ (შდრ. ბქ. კინტლარ)

კუნჯ (ზს.) 1. „კერტი, – ბუბუს თავი“, 2. „კოპი“ < ქართ. კოპ-ი „ძლიერი დარტყმისაგან ამობურცული ადგილი (ადამიანის თავზე, შუბლზე)“, შდრ. ზს., ქს. შუნდუკუ, ბქ. შუნდუკ/შუნდრუკუ; ბქ. ფუგულ; ბქ. შკოფილ, ჩოლ. შკუაფალ)

კუერ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (თუშ., გურ.) კვერ-ი „ღადარში გამომცხვარი მრგვალი მჭადი“, „თხლად გამომცხვარი მრგვალი პური“ (შდრ. ბზ. კოკორჩ)

კუერ (ზს., ქს.)/**კერ** (ლხმ.) < ქართ. კვერ-ი „ურო; პატარა ჩაქუჩი“, იხ. კუჭ[რ]თხ

კუეს (ლშხ.) < ქართ. კვეს-ი „ფოლადის ნაჭერი, რომლის ტალზე (კაჟზე) ჩამოკვრით ცეცხლს აჩენენ (ცეცხლს აკვესებენ)“, შდრ. ზს. ლაჭჩაჳრ

კუესაბედ (ლნტ.) < ქართ. კვესაბედ-ი „კვესი და აბედი“ (შდრ. ზს. ლაჭჩაჳრ)

კუეცენ (ზს., ქს.)/**კრცენ** (ბზ.)/**კეცენ** (ლხმ.) „ხორბალი“, 2. „პურის ფქვილი“ *მოტ.* < ადიღ. ქ'ᾰგᾰ „ხორბალი; ხორბლის პური“ (შდრ. ყაბარდ. ᾰგᾰ, უბიხ. ქ'ᾰგᾰ)

კუიდრლ (ლშხ., ჩოლ.)/**კუიდოლ** (ლნტ.) < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული მორი უბირო, რომელიც მიწიდან ამო-

მდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუიდრ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კუიდარ** (ჩოლ.) „ღვიძლი ნათესავი“ < ქართ. მ-კვიდრ-ი „უახლოესი ნათესავი, ღვიძლი, ალალი, ნამდვილი“ (შდრ. ზს., ლნტ. წამ)

კუიდრიშობ (ზს.) „ახლო ნათესავთა შეკრების დღე (ზედმიწ. – *მკვიდრ-ისობ-ა)“ < ქართ. მ-კვიდრ-ი „უახლოესი ნათესავი, ღვიძლი, ალალი, ნამდვილი“

კუითხობ (ლნტ.) „კუთხეების, მხარეების მიხედვით საჭმელ-სასმლის შეგროვება (ზედმიწ. – კუთხ-ობა)“ *ეთნ.* < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“

კუიკუ (ზს., ლნტ.)/**კუირკუ** (ზს.) „გორგალი (მაფისა); პატარა ნართი“ < ზან. (მეგრ.) კვიკვ-ი/კვირკვ-ი/კვიკვ-ა „მრგვლად (ბურთივით) დახვეული ძაფი, – ნართი; გორგალი; კოჭი, მორგვი (მაფისა)“ (შდრ. ზს. ღგბაბ; ზს. თოდ; ბქ., ლნტ. კუნკუშ)

კუილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) კვილო „პატარა კუნძი“, იმერ., მეგრ. კველა „პატარა სკამი, ჯორკო“ (შდრ. ზს. ბიკ)

კუილიაუ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. კვლიავ-ი „ორწლოვანი სურნელოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

კუიმატ (ზს.)/**კუმატ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კუიმატ** (ლშხ., ჩოლ.) „ენამოსწრებული“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი

კუიმატაან (ზს.)/**კუიმატიან**/**კუმატიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუდი, ბოროტი, უკუღმართი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – კვიმატი“

კუიმატობ/**კუიმტობ** (ბზ.) „ახალი წლის მეორე დღე (ზედმიწ. – *კვიმატობ-ა)“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი, იხ. **კუიმტ-არ**

კუიმტ-არ (ბქ.)/**კუიმატ** (ლშხ.) „ახალი წლის მეორე დღე“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი, იხ. **კუიმატობ**/**კუიმტობ**

კუინიაბ/**კუნიაბ** (ჩოლ.) „უკმეხი, უხეშად მოპასუხე“ < ქართ. კვინიხ-ი „თავის სარქველი, ჭაში“, კვინიხ-იან-ი „უშნო, გამოწეული კვინიხის მქონე“

კუინტაცია (ლხმ.) < რუს. **квитанция** „ქვითარი“

კუინჩ/**სკუინჩ** (ზს.)/**კუნჩ** (ბზ.)/**სკუინჩაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სკუინჩ** (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. სკვინჩა „ნიბლია“

კუინძ (ლშხ., ჩოლ.) „კუნძი, ნედლი ყვინჩიანი უფორმო ხის ნაჭერი, ძნელად დასაპობი“ < ქართ. კუნძ-ი „ძელთ მონაკვეთი“ (საბა), შდრ. ლჩხ. ყვინჩ-ი „კუნძი ხის ტანზე“

კუინჭილ (ბზ.) < ქართ. კუნჭულ-ი „კუთხე შენობაში, სადგომში“

კუირაცხოულობ (ბზ.) *რელიგ.* < ქართ. კვირაცხოვლ-ობ-ა „ქრისტიანული საეკლესიო დღესასწაული ახალ კვირას (პირველ კვირას აღდგომის შემდეგ)“, შდრ. ზს. **ხოშა თანაფ**

კუირია (ზს., ლშხ.)/**კუირიაჲ** (ლშხ.,

ჩოლ.)/კუირიაჴ (ლნტ.) „საეკლესიო გალობა; საღვთო სიმღერის სახელწოდება“, ჩოლ. კუირიაშშ „წყევლა“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) კვირია „ხალხური ღვთაება, რომელიც ხმელეთის მზრუნველად (მოურავად) მიაჩნდათ“ (შდრ. ბზ. ლაჟღუჴშ, ბქ. ლაჟღუჴშ, ლშხ. ლაჟღუაშ)

კუირიუ (ზს.)/კურიუ (ბქ., ჩოლ.)/კრუუ (ლშხ.)/კურიუ (უშგ.) < ძვ. ქართ. კურივ-ი „მაგარი“, ახ. ქართ. მკვრივ-ი „მჭიდრო და მყარი“ (შდრ. უშგ. ლუკრუუე)

კუირტ (ზს., ქს.) < ქართ. კვირტ-ი „ზოგიერთი უმდაბლესი ორგანიზმის სხეულზე ერთგვარი გამონაზარდი...“ (შდრ. ზს., ქს. ჭიჭკუ; უშგ. კუიმპრ; ჩოლ. ყუყურრლ)

კუირტიმ (ბზ.)/კურტუმ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კურტუმ-ი „ფრინვლის გავა“ (საბა), „ფრინვლის სხეულის სულ ბოლო, ცხიმოვანი ნაწილი“ (შდრ. ბქ. მურ)

კუირწ (ჩოლ., უშგ.) 1. „ნემსის ყუნწი“, 2. „ფოთლის, ყვავილის და მისთ. ყუნწი“ < ქართ. კურწ-ი 1. „ფოთლის, ყვავილის ან ნაყოფის ის ნაწილი, რომლითაც მიმაგრებულია მცენარეზე“, 2. „ნახვრეტი ამა თუ იმ საგანზე შიგ რისამე გასაყრელად, – იგივეა, რაც ყუნწი (ნემსისა...)“, შდრ. ზს., ქს. კელ; ჩოლ. კინწ

კუირხილ (ლშხ., ჩოლ.) „თხილის ხის ყვავილი; წვრილი ხილი, მრგვალი და წვრილი კარტოფილი და ა. შ.“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი „თხმელის ნაყოფი“, შდრ. ლეჩხ. კვრიხილ-ი

კუირხლობ (ლშხ.) „კვირხილობის დრო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი „თხმელის ნაყოფი“, შდრ. ლეჩხ. კვრიხილ-ი

კუჩიტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. კუტ-ი „საპყარი“

კუჩიტიშ (ჩოლ.) „პატარა, უმწიფარი ნაყოფნაკლული ტარო (ზედმიწ. – კვიტიტ-ის-ა)“ < ქართ. (ქართლ.) კვიტიტ-ი „სიმინდის წვრილი და მოუსვლელი ტარო/მარცვალნაკლული ტარო“

კუნჭ (ზს., ლნტ.)/კუჭ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კუჭ-ი „საჭმლის მოსანელებელი ორგანო (ადამიანისა, ცხოველისა, ფრინველისა)“, შდრ. ბზ., ლშხ. დრრ, ბქ., ლნტ. დგრ და, ასევე, ჩოლ. კუნჭრაჲ „ფიცხი“

კგლდე (ბზ.)/კდე (ლშხ.) < ქართ. კლდე „მთის (გორაკის) დაქანებული ქვა-გვერდობი, უსწორ-მასწორო ნაპირებიანი და ძნელად სავალი“[46] (შდრ. ზს., ქს. კოჯ)

კგნტგრ (ზს.)/კინტური (ბქ.)/კინტრ (ქს.)/კინტირ (უშგ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) კინტირ-ი/კინტგრ-ი/კგნტგრ-ი < ქართ. კიტრ-ი (შდრ. ლათ. **citron**) „ერთწლოვანი ბოსტნეული მცენარე (გოგრისებრთა ოჯახისა)“, შდრ. ქართ. დიალ. კინტრ-ი, იხ. კიტრ

კგრან (ჩოლ.) < ქართ. რკინა „...მძიმე, მოვერცხლისფრო ლითონი“ (შდრ. ზს., ქს. ბერეჟ, ბქ. ბერეჯ)

კგრიალ (უშგ.) < ქართ. კრიალ-ი „ბზინვა, ბრწყინვა, ბრჭყვიალი, პრიალი“ (შდრ. ზს. ლირკგნე; ბზ. ლიღგუე, ბქ. ლიღგუე; ბზ. ლიჭკგუე; ბზ. ლიკგუე, ბქ. ლიკგუე; ბქ. ლიტგლტგნე; ბქ. ლირცგნე)

კგრკინ (ჩოლ.) < ქართ. კარაკინ-ი „მოსამრგვალებელი“ (საბა), – ფარგალი, მცირე ზომის წრეების მოსახაზავად“, რაჭ. „ქვევრის პირი, რომელზედაც დებენ სარქველს“

კგრკგნ (ბქ.) „კისკისი“ *ბმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) კირკინ-ი „ჩუმი სიცილის მსგავსი ხმა; ხვიხვინი“

კგრხელ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მკრეხელ-ი „სარწმუნოების შეურაცხმყოფელი, – მწვალებელი“

ლ

ლა-ბარგ (ზს., ლნტ.)/ლა-ბგრგ-ი (ზს., ლშხ.)/ლა-ბარგ (ლნტ.) „ტვირთსაზიდი, ტვირთმზიდი; ნივთების შესანახი ადგილი“ < ქართ. სა-ბარგ-ო „ზანდუკი, სკივრი...“, იხ. ბარგ

ლა-ბზენკ-ულ-ა (ლშხ., ჩოლ.) „ბზიკების/ბუზანკალების, კრაზანების ბუდე (ზედმიწ. – *სა-ბუზანკ-ალ-ე)“ < ქართ. ბუზანკ-ალ-ი „პირუტყვისი მკბენარი დიდი ბუზი, – ბზიკი“, იხ. ლაბზიკ

ლა-ბზ-ულ-ა (ლნტ.) „კრაზანების ბუდე (ზედმიწ. – *სა-ბზუ-ილ-ე/სა-ბუზ-ე)“ < ქართ. ბუზ-ი „საერთო სახელი ძალზე გავრცელებული წყვილფრთიანი მწერებისა“

ლა-ბიზ (ბზ.) „სათიბი, საძოვარი (ზედმიწ. – სა-ბზ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ბზა „პურეულის ნამჯის ნალეწი“

ლა-ბლახ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ბალახ-{უ} (ლნტ.) < ქართ. სა-ბალახ-ო „საძოვარი“ (შდრ. ბზ. ლაჩახუ, ბქ., ლნტ. ლაჩახუ, ლშხ., ჩოლ. ლაჩეხუ)

ლა-ბოგ (ბქ., ლშხ.) „სახიდე (ზედმიწ. – *სა-ბოგ-ე)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლა-ბოთლ-იან (ლშხ.) „საწყაო ჭურჭელი სასმლისთვის (ზედმიწ. – *სა-ბოთლ-იან-ი)“ < ქართ. < ქართ. ბოთლ-ი (< ინგლ. **bottle** < ფრანგ.) „მომცრო ვიწროყელიანი ჭურჭელი შუშისა ან სინთეტიკური მასალისა სითხისათვის“

ლა-ბტ-ირ (ბზ., ლშხ.)/ლა-ბაჴტ (ლნტ.) < ქართ. სა-ბატ-ე „ბატების სადგომი“ (შდრ. ბქ. ლაღარღდარ)

ლა-ბულქ-ოუ-ალ (ბზ.)/ლა-ბალქ-ოუ-ალ (ლნტ.) „კარტის სათამაშო(ადგილი, საშუალება)“ < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დასტა, – კარტი“

ლა-ბუჯარ-აშ (ჩოლ.) „ბუჯერის დასადების ადგილი კერიის უკან (ზედმიწ. – *სა-ბუჯერ-ის{ა)“ < ქართ. ბუჯერ-ი 1. „ჭურჭლის შესაწყობი წალო“ (საბა), „კედელში დატანებული თაროები ჭურჭლის დასაწყობად“, 2. (რაჭ.) „დიდი გობი ცომის მოსაზელად“, 3. (ლეჩხ.) „სახაბაზოში დადგმული მაგიდა (ფიცარი) ცომის მოსაზელად“

ლა-ბგრდაგ-ი (ზს.) „გასაცილებელი; გასასტუმრებელი საშუალება (ზედმიწ. – *გა-სა-ბადრაგ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah**) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“

ლაგამ-უნგირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაგამ-უნაგირ-ი „აკაზმულობა ცხენისა“

ლა-განძ (ბზ.) < ქართ. სა-განძ-ე „იგივეა, რაც საგანძური“

ლა-გარდუშ-ილ (ბქ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – *სა-კარტოფილ-ის-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. კარტოფილ-ი (< **Картофель** < გერმ. **Kartoffel**) „ფართოდ ცნობილი კულტურული მცენარე; საკვები პროდუქტი“

ლაგაშ (ზს., ლნტ.)/ლაგამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაგამ-ი „აღვირის ნაწილი – ცხენის პირში ამოსადები რკინა“

ლაგერ (ზს., ქს.)/ლაგირ (ბქ.) < ქართ. ლაგერ-ი (< რუს. **Лагерный**) „ბანაკი“

ლა-გულ-აუ-ი (ლნტ.)/ლა-გულ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. სა-გულ-ა-ო (< გულ-ა-ობ-ა < რუს. **Гулять**) „სასეირნო, დროის სატარებელი“

ლა-გუნიბ-ა (უშგ.) < ქართ. სა-გუნ-არ-ი „სადაც წყალი გუბდება; წყლის დასაგუბებელი ბუნებრივი ან ხელოვნური ტაფობი“

ლა-დაუ (უშგ.) < ქართ. სა-დავ-ო „საცილობელი, საპაექრო“ (შდრ. ბზ. ლაცლაუნალ, ბქ. ლაცლაუალ, ლშხ., ჩოლ. ლაცლაუნალ, ლნტ. ლაცლაუალ, უშგ. ლაცლაუ)

ლა-დრაჯ (ბზ.)/ლა-დრაჯ-არ (ბქ.)/ლა-დრაჯ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-დარაჯ-ალ (ლნტ.)/ლა-დრაჯ-არ (უშგ.) < ქართ. სა-დარაჯ-ო „საგუშაგო, სათვალთვალო“ (შდრ. ზს. ლალჩა, ლშხ., ჩოლ. ლალჩა, ლნტ. ლალეჩა)

ლა-ერთ (უშგ.) < ქართ. სა-ერთ-ო „საზოგადო, საყოველთაო“ (შდრ. უშგ. ჩრმიშ)

ლაზარეთ (ბქ.) < ქართ. ლაზარეთ-ი (< იტალ. **lazaretto** რუს. ენის მეშვ.) „ჰატარა სამხედრო ჰოსპიტალი“

ლა-ზეთ-არ (უშგ.) < ქართ. სა-ზეთ-ე „ზეთის ჭურჭელი“

ლა-ზმ-არ (ბზ.)/ლა-ზმი-არ (ბქ.)/ლა-ზმ-არ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ზომ-ი/გა-სა-ზომ-ი „რითაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლა-ზმ-ი (ბქ.)/ლა-ზმ-ა (ლშხ., უშგ.)/ლა-ზემ (ლშხ.)/ლა-ზამ/ლა-ლ-ზემ-ა (ჩოლ.) < ქართ. სა-ზომ-ი „რითაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლა-ზგნგლაგ (ბზ.)/ლა-ზგნდლაგ-არ (ბქ.) „სამრეკლო (ზედმიწ. – *სა-ზან-ზალ-აკ-ო)“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „ზარი“, შდრ. ფშ. ზანგალაკ-ი

ლა-თეთრ (ბზ.) „საფულე (ზედმიწ. – *სა-თეთრ-ო)“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“

ლა-თთუნ-არ (ბზ.)/ლა-თთუნ-არ (ბქ., ლნტ.)/ლა-თთუნ-არ (ლშხ.) < ქართ. სა-თუთუნ-ე (< თურქ. **tütün**) „თუთუნის (თამბაქოს) ჩასაყრელი კოლოფი ან ქისა“ (შდრ. ბზ. ლათრალ, ლშხ., ჩოლ. ლათრალ, ლნტ. ლათრალ)

ლა-თთუნ-უ-არ (ლნტ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – სა-თუთუნ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. სა-თუთუნ-ე (< თურქ. **tütün**) „თუთუნის (თამბაქოს) ჩასაყრელი კოლოფი ან ქისა“

ლა-თოფ (ზს.) 1. „სათოფე“, 2. „საარაყე გეჯის (როფის) მილი“ < ქართ. სა-თოფ-ე „თოფის სასროლი ადგილი“

ლა-თრაშ (ჩოლ.) < ქართ. სა-თარეშ-ო „სადაც თარეშობენ, – დასარბევი, ასაოხრებელი, ასაწიოკებელი“

ლაინ (უშგ.) < ქართ. ლაინ-ი „შეღებილი ნარმა“ (საბა), „შინაური წესით დამზადებული თხელი ბამბის ქსოვილი“

ლა-კაჟ-რლ (ლშხ.) „ტყე, სათიბი (ზედმიწ. – *სა-კაჟ-ო)“ *ტოპ.* < ქართ. კაჟ-ი „ქვა, ცეცხლის მშობელი (საბა), ძალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

ლა-კაჟ-რლ-არ (ლშხ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – სა-კაჟ-ო-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. კაჟ-ი „ქვა, ცეცხლის მშობელი (საბა), ძალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

ლა-კლ-ან-ი (ზს.)/ლა-კლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-კალან-ი (ლნტ.) „გასალეწი (ზედმიწ. – *გა-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ḳal**) „სა-განგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლა-კპ-გნ-ა (ზს., ჩოლ.)/ლა-კეპ-აუ-ი (ლშხ.)/ლა-კეპ-ან-ი (ლნტ.) < ქართ. {და}-სა-კეპ-ი „რითაც ან რაზეც უნდა დაკეპონ“

ლაკტარ (ჩოლ.) „მარხილის მისაბმელი კავისებური ხის ნაწილი“ < ქართ. ლაკარტ-ი „ბაწრის საგრეხი კავი“ (საბა)

ლა-კუმაშ (ზს., ქს.)/ლა-კუმაშ-არ

(ლშხ., ჩოლ.)/ლა-კუმაშ (ლნტ.) „საქონლის სადგომი, ბოსელი, სასაქონლე (ზედმიწ. – *სა-კუმაშ-ე)“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ., ზს. გუშალ; ბქ. ლამენგარ, ლნტ. ლამანგარ; ლშხ. ლაფურაშლ)

ლა-კუმაშ-არ (ლნტ.) „სათიბები (ზედმიწ. – *სა-კუმაშ-ე-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

ლა-კგლმახ-არ (ბზ.) „საძოვრები“ *ტოპ.* < ქართ. სა-კალმახ-ო (< კალმახ-ი< სომხ. ***կաղաղախաչ***) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი“

ლა-კგლმაშ-ი[1] (ზს.)/ლა-კგლმახ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-კალმახ-ი (ლნტ.) „სათევზაო“ < ქართ. სა-კალმახ-ო (< ქართ. კალმახ-ი < სომხ. ***կաղաղախաչ***) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი, – კალმახისა“

ლა-კგლმაშ-ი[2] (ბქ.) „სოფელი, ღელე (ზედმიწ. – სა-კალმახ-ო)“ *ტოპ.* < ქართ. სა-კალმახ-ო (< ქართ. კალმახ-ი < სომხ. ***կաղաղախաչ***) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი, – კალმახისა“

ლა-ლ-თრუ-არ (ბზ.)/ლა-{ლ}-უნთოუ-{ი} (ზს.)/ლა-უნთოუ-არ (ბქ.)/ლა-უთოუ-ალ (ჩოლ.)< ქართ. {გა}-სა-უთოებ-ელ-ი (საშუალება) (< უთო < სპარს. **ut**) „რითაც უნდა აუთოონ“

ლა-ლ-კირ-ალ (ლშხ.) „ადგილი, სადაც კირი იწვება“ *ხლმ.* < ქართ. სა-კირე „ადგილი, სადაც წვავენ კირს“

ლა-ლყაფ-არ (ბზ.)/ლა-ლყაფ-ალ/ლა-ლყაფ-ალ (ბქ., უშგ.)/ლა-ლყაფ-ელ (ბქ.) /ლა-ლყაფ-ალ (უშგ.) „სახუმარო, სამასხრო“ < ქართ. სა-ლაყაფ-ო (< სპარს. **laqab** „გრძელი წერილი, გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (შდრ. ზს. **ლაჯღაუ**), იხ. ლა-ხუმარ-ალ

ლა-ლყაფ-იან (ლშხ.) „ხუმარა; მახვილგონიერი; ლაყაფისტი (ზედმიწ. – *სა-ლაყაფ-იან-ი)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“, იხ. ლაყფიშ

ლა-ლშგარ (უშგ.) < ქართ. სალაშქრ-ო (< ფალ. **laškār** „ჯარი, არმია“) „ლაშქრისათვის ან ლაშქრობისათვის განკუთვნილი, – ლაშქრისა, ლაშქრობისა“

ლა-ლცოუ-ალ (ბზ.)/ლა-ლცოუ-ალ (ბზ., ლშხ.)/ლა-ლცოუ-ალ (ბქ.)/ლა-ლცოუ-ალ (ლშხ.)/ლა-ლოც-აუ-ალ (ლნტ.) 1. „სალოცავი“, 2. „ლოცვა“ *რელიგ.* < ქართ. სა-ლოც-ავ-ი „ლოცვისათვის განკუთვნილი ნაგებობა...“ (შდრ. ბზ. ლაჯუშმ, ბქ. ლაჯუმი, ქს. ლაჯუამ; ზს. ლაშმზგრ, ლშხ. ლამზგრ, ლნტ. ლაშმეზგრ)

ლა-ლხ-აუ-{ი} (ბზ.)/ლა-ლახ-აუ-ი (ლნტ.)/ლა-ლხ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გასა-ლახ-ავ-ი „გასალახი, საცემი (საშუალება)“, შდრ. ბზ., ლატყცანი, ბქ. ლატყცანი

ლა-მარშინა-ჲ (ლშხ.) „სამანქანო“ < ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ. **machina**-დან) „მანქანა“

ლამაზ (ბზ., ლნტ.), შდრ. ლშხ. *კნ-ალერს. ფ.* ლამაზ-რლ „ლამაზუკა“ < ქართ. ლამაზ-ი „სასიამოვნო გარეგნობის მქონე“ (შდრ. ზს. **ხოჩა თუშალაშ**; ზს. **ხოჩა** ლესგდი; ლშხ. მუსგუენ, უშგ. სგუამ)

ლა-მგლოუ (ლნტ.) < ქართ. სა-მგლოვ-იარ-ო „გლოვისათვის განკუთვნილი, მწუხარების გამომხატველი, – გლოვისა“

ლა-მორიდაბ-ალ (უშგ.)/ლა-მორდებ-ალ (ჩოლ.) „საბოდიშო“ < ქართ. მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც) უნდა მოერიდონ, – პატივსაცემი“

ლა-მრროჳ (ბზ., ლშხ.)/ლა-მოროჳ/ლა-მორეჳ (ბქ.)/ლა-მრრაჳ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-მორჲჳ (ლნტ.)/ლამრრჳა (ჩოლ.) „სამედიატორო (ზედმიწ. – სა-მოურავ-ო)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ლამპჲრ/ლემპჲრ (ბზ.)/ლამპჲრ (ბქ.)/ლამპარ (ლშხ., უშგ.)/ნამპჲრ (ცხუმ., ლხმ., ფარ.) < ძვ. ქართ. (გურ.) ლამპარ-ი „ჩირაღდანი“ (შდრ. ბზ. მამგჳალ; ბქ. ფაკელ; უშგ. სუნდუქუ)

ლამპოჩკა/ლამფოჩკა (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ლამფოჩკა (< რუს. **Лампочка**) „ნათურა“

ლამპროშ (ზს., ლშხ.)/ნამპროშ (ბქ.) „ერთ-ერთი სვანური ცნობილი რელიგიური დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. (გურ.) ლამპრ-ობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამპრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანების გასარეკად, – ჭიაკოკონობა“, იხ. ლი-მპჲრ-ი/ლი-მპჲრ-ი-ელ

ლამფა[1] (ზს., ქს.) < ქართ. ლამფა „ჭერის თხელი ფიცარი“, „ფიცრის ჭერი“

ლამფა[2] (ზს., ქს.)/ლამფჲ (ლნტ.) < ქართ. ლამფა/ლამპა (< ფრანგ. **lampe** რუს. ენის მეშვ.) „გასანათებელი მოწყობილობა“

ლა-მქგრ-ალ (ბზ.)/ლა-მქგრ-ალ (ბქ.)/ლა-მქარ-ალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-მქარ-ალ (ლნტ.) „შესაჯიბრი (ადგილი, საშუალება), ზედმიწ. – *სა-მუქარ-ო“ < ქართ. მუქარა „დაშინების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – დაქადნება“ (შდრ. ბქ. ლატაკალ)

ლა-მშ-აუ (ზს., ლნტ.)/ლა-მშა-ი-ე (ლშხ.)/ლა-მშა-ი (ჩოლ.) „სამუშაო საშუალება, ადგილი“ < ქართ. სა-მუშა-ო „საკეთებელი, საშრომი, საქმე; სამსახური, ადგილი...“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლაშდაბ, ლნტ., ჩოლ. ლაშტაბ)

ლა-მშ-აუ-არ (ბქ.)/ლა-მშ-იუ-არ (ლშხ.)/ ლა-მშ-ი-არ (ჩოლ) *ბლმ.* < ქართ. სა-მუშა-ო (იარაღები, ტანსაცმელი...)

ლა-მცერ (ლშხ.) „სამკითხაო, სამარჩიელო (*სა-მეცარ-ო)“ < ქართ. (იმერ.) მეცარ-ი „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი; ყველაფრის მცოდნე“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლელთერ, ლნტ. ლემეთერი; ზს. ლეჯლაჲ; ბქ. ლეჩხტარი)

ლა-მციქულ (ბზ., ლშხ.)/ლა-მციქჳილ (ბზ.)/ლა-მციქულ (ბქ.)/ლა-მციქულ-იელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-მოციქულ-იელ (ლნტ.) < ქართ. სა-მოციქულ-ო „მოციქულისათვის განკუთვნილი, მოციქულის დამახასიათებელი, – საშუამავლო“

ლა-მწყერ (ლშხ.)/ლა-მწყერ-ა (ჩოლ.) „სამეწყრო ადგილი“ < ქართ. მეწყერ-ი „მიწის ნაკვეთის (ჩვეულებრივ ფერდობის) დამვრა ცოცვით ან დინებით“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ლაჩუალ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. ლაჩუალ)

ლა-ნაწილ-ა (ბქ.) „გასაყოფი საშუალება“ < ქართ. გა-სა-ნა-წილ-ებ-ელ-ი „დასაყოფი და დასარიგებელი, გასაყოფი, დასანაწილებელი“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლანთალ/ლანთა, {ჩუ} ლათალი; ზს., ლნტ. {ჩუ} ლაჟულა, ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლაყულა)

ლა-ნგაუ (ზს.)ლა-ნგაუ (ზს., ლშხ.)/ნა-ნგაუ (ბქ.) „არყის ხის ტოტებისაგან დამზადებული ცოცხი, რომელსაც ძირითადად ეზოსთვის ხმარობენ“ < ქართ. სა-ნაგვ-ე „ნაგვისათვის განკუთ-

ვნილი, – ნაგვისა“ (შდრ. ზს. ჩაჩხ/ჩაჩხ; ლნტ. ლაჯერ; ბქ. ფხაჭ; ბზ., ლნტ. ქუას, ლშხ. ქუასი)

ლა-ნ-გზარუ/ლა-ნ-გზაურ (ბზ.)/ ლა-ნ-გზარუ (ბქ.)/ლა-ნ-გზარ-აუ (უშგ.) < ქართ. სა-მგზავრ-ო „მგზავრობისათვის განკუთვნილი, მგზავრობასთან დაკავშირებული, – მგზავრობისა“

ლა-ნ-გლოუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-მ-გლოვ-ი-არ-ო „გლოვისათვის განკუთვნილი, მწუხარების გამომხატველი, – გლოვისა“

ლა-ნგრიშ-ა (ბზ.) < ქართ. სა-ანგარიშ-ო (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)angārišn „ანგარიშისათვის განკუთვნილი, ანგარიშთან დაკავშირებული...“

ლანდ (ზს., ქს.)/ლანდ (უშგ.) < ქართ. ლანდ-ი „ჩრდილი, აჩრდილი“ (შდრ. ზს. მანჩალ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. მგნჩალ, ლნტ. მგლჩამ; უშგ., ჩოლ. ფრფა)

ლანჩ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ნალჩ (ბქ.) < ქართ. ლანჩა „სქელი ტყავი ფეხსაცმლის ძირისა“

ლანხაშ (ჩოლ.) „ფეხებით გასათელი; სამასხრო, სათარეშო“ < ქართ. (რაჭ.) სანახშო „სალაპარაკო, საბაასო, სამასლაათო, სასაუბრო ადგილი სოფელში, სადაც თავს იყრიდნენ სასაუბროდ და გასართობად“, შდრ., ასევე, რაჭ. ნახშობა „ლაპარაკი, ბაასი; სანახშო ადგილი, სადაც კვირა-უქმეებში იკრიბებიან და ბაასობენ“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლანყაუ, ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლანყაუჲლ, ბქ. ლანყაუალ, ლნტ. ლანაყაუალ)

ლა-ნხ-არ (ლშხ., ჩოლ.) „საზიზღარი, საძაგელი ადამიანი“ < ქართ. ნეხვ-ი „საქონლის განავალი, – ნაკელი, პატივი“, იხ. ლაბირ

ლა-პენტ-ი (ლშხ.) < ქართ. სა-პენტ-{ავ}-ი „რითაც უნდა პენტონ, – საპენტელა“ (შდრ. ბზ. ლაპტყგნარ, ბქ., ლნტ. ლაპტყგნარ), იხ. ლა-პენტ-არ

ლარ[1] (ზს., ქს.)/ლარ (უშგ.) < ქართ. ლარ-ი „ფულის ერთეული“

ლარ[2] (ზს., ქს.)/ლარ (ლხმ., უშგ.)/ რალ (ფარ.) 1. „შალის ძაფისაგან ნაქსოვი ბაწარი“, 2. „სიმი“ < ქართ. ლარ-ი 1. „საქონლის ნაწლავისა ან მყესისაგან გაკეთებული სიმი (ჩონგურის, ფანდურის...)“, 2. „გაჭიმული ბაწარი (თოკი, ძაფი...) სხვადასხვა დანიშნულებისა“ (შდრ. ზს. ჯილ; ბზ. ძგ, ბქ. ძუა)

ლა-რგ-აუ-ი (ბქ.)/ლა-რგ-აუ (ლშხ., ჩოლ.) „ჭურჭელი, რითიც უნდა დაარიგონ რამე“ < ქართ. და-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწილებელი, ჩამოსარიგებელი“

ლართ (ჩოლ.) „მამრის სასქესო ორგანო“ < ქართ. (თუშ.) ლართ-ი „ხარის ასოსაგან გაკეთებული მათრახი“, „პირუტყვთ მორი“ (საბა)

ლა-სდილ-ნ-არ (უშგ.) < ქართ. სა-სადილ-ო „სადილისათვის, სმა-ჭამისათვის განკუთვნილი...“

ლა-სდგუემ (ზს.)/ლა-სდგომ (ბქ.) „დროებით გასაჩერებელი ადგილი“ < ქართ. სადგომ-ი „ბინა, კარავი“, ძვ. ქართ. სადგურ-ი „სავანე, საბანაკე, ბუნაგი, სადგომი...“ (შდრ. ზს. ლაგნა, ლშხ., ჩოლ. ლაგნა, ლნტ. ლაგენა), იხ. სადგუემ

ლა-სეირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-სეირ-ო „შესაქცევი, გასართობი, სახილველი“

ლა-სპონ-არ (ბზ.)/ლა-სპონ-არ (ბქ.)/ ლა-სპონ-არ (უშგ.)/ლა-სპონ (ჩოლ.) < ქართ. სა-საპნ-ე „საპნისათვის განკუთვნილი, – საპნისა“

ლა-სტურ-ი (ბქ.) „როფი, – წყლის სათავსი, რომელშიც სტვირია გატარებული არყის ხდის დროს“ < ქართ. სტვირ-ი 1. „ხალხური ჩასაბერი საკრავი, დამზადებული მცენარის ღრუ

ღეროსაგან“, 2. „იგივეა, რაც გუდასტვირი“

ლა-სფაურ-ი (ბქ.) „ცომის ასაფუებელი ჭურჭელი (ზედმიწ. – სა-საფუვრ-ე)“ < ქართ. სა-ფუ-არ-ი „დამჟავეული პურის ცომი, – ხაში“ (შდრ. ბქ. ჴიციშ ლაბურდი)

ლა-სფლაუ-ჲარ-{ი} (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთვნილი ადგილი“ (შდრ. ზს. ლაშდ/თხუჲარ), იხ. სასფლაუ

ლა-სფლაუ (ბზ.)/ლა-სფლაუ (ბქ., ლშხ., უშგ.)/ლა-საფლაუ (ლნტ.) < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთვნილი ადგილი“ (შდრ. ზს. ლაშდ/თხუჲარ), იხ. სასფლაუ

ლა-სყუჲდირ (ბზ.)/ლა-სყუჲდურ (ბქ.) „სამარცხვინო, უზნეო“ < ქართ. სა-საყვედურ-ო „ვისაც უნდა უსაყვედურონ, საყვედურის ღირსი; რაც უნდა უსაყვედურონ“

ლა-სყუჲდურ-დ (ზს.)/ლა-სყუჲდრად (უშგ.) „სალანძღავად, საგინებლად“ *ზმნის.* < ქართ. სა-საყვედურ-ო-დ „საყვედურის ღირსად“

ლა-სხჲთ (ბზ.)/ლა-სხჲთ-ი (ბქ.)/ლა-სხათ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მოსახერხებელი (საშუალება)“ < ქართ. *მო-სა-ხასიათ-ებ-ელ-ი „მოსაწადინებელი“

ლა-სხლ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სასხლ-ავ-ი „დანა, მაკრატელი ან იარაღი, რომლითაც სხლავენ“

ლა-სგნჯაუ (ბზ.)/ლა-სგნჯაუ-ი (ბქ.)/ლა-სგნჯაუ-ი (უშგ.)/ლა-სინჯაუ (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სინჯ-{ავ}-ი „რითაც უნდა გასინჯონ ან გაისინჯოს“ (შდრ. ბქ., ლნტ. ლაკმარი)

ლა-სგრგებ (ზს., ლშხ.) „მარგებელი, გამოსაყენებელი“ < ქართ. სა-სა-რგ-ებ-ლ-ო „სარგებლობის მომცემი, – მარგებელი, გამოსაყენებელი, მოსახმარი“ (შდრ. ზს. შაუა), იხ. ლე-სგრგებ

ლა-ტრქ-ჲალ (ლშხ.) „შესაჯიბრი (ზედმიწ. – *სა-მე-ტოქ-ე-ო)“ < ქართ. მეტოქ-ე „მოქიშპე, მოცილე, მოწინააღმდეგე“ (შდრ. ბზ. ლამქჲრჲალ, ბქ. ლამქჲრალ, ლშხ., ჩოლ., უშგ. ლამქარჲალ, ლნტ. ლამქარჲალ; ბქ. ლატაკალ)

ლა-ტუჲრთ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. სატვირთ-ო „ტვირთის დასაწყობად ან გადასაზიდად განკუთვნილი, – ტვირთისა, საბარგო“

ლა-ტყუჲი-არ (ლშხ.) 1. „ადგილი, სადაც ტყვიას მოიპოვებდნენ“, 2. „მთა ლაშხეთში (ზედმიწ. – სა-ტყვ-ი-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ტყვია „რბილი, მძიმე მოლურჯო-ნაცრისფერი ლითონი“

ლა-ურან-დ (ჩოლ.) „უპატრონოდ მიტოვებული, გავერანებული (ზედმიწ. – სა-ვერან-ო/ე)“ < ქართ. ვერანა/ვერან-ი (< სპარს. **virana**) „აოხრებული, გაპარტახებული, გატიალებული, უპატრონო, მოუვლელი, დაუმუშავებელი“

ლაუჲშ (ზს., ლნტ.)/ლაუჲშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლავაშ-ი „თხელი და მოგრძო პური, თონეში გამომცხვარი“ (შდრ. ბზ. ქალბაბჲარ)

ლა-უ-ბედ-რ-ჲალ-დ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-უ-ბედ-ურ-ო-დ „სამწუხაროდ, სავალალოდ“

ლაფათქა (ზს., ქს.)/ლაფათქაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაფათქა (< რუს. **Лопатка**) „ნიჩაბი“ (ბზ. ლაბრრ, ბქ. ლაუხი, ლშხ., ჩოლ. ლაღრრ, ლნტ. ლაღერ)

ლა-ფჲნ/ფიონ (უშგ.) < ქართ. ფონ-ი „მდინარეში გასასვლელი ადგილი, სადაც წყალი თხელია და ნელი“

ლა-ფიფქ-აუ-ი (ლშხ.) „კირით შესაღები (ზედმიწ. – *სა-ფიფქ-ავ-ი)“ <

ქართ. შე-სა-ფიფქ-ი „ფიფქით დასაფარი“ (შდრ. ბქ. ლაფირუანი, ლშხ., ჩოლ. ლაფერუანი, უშგ. ლანფროუინა)

ლა-ფუფქ-აუ-ი (ლშხ.)/ლა-ფუფქუ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ფუფქ-[ავ]-ი (საშუალება), შდრ. ზს. ლაფუფა

ლა-ფჭ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლა-ფჭ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ფუჭ-ებელ-ი „წასახდენი საშუალება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლადუ̈შა, ბქ. {ჩუ} ლადუ̈ში; ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლაცდაუი)

ლაქ (ბზ.) < ქართ. ლაქ-ი (< იტალ. **lacca** რუს. ენის მეშვ.) „სპირტში გახსნილი ფისი“

ლა-ქუეით (ლშხ.) < ქართ. სა-ქვეით-ო „ქვეითად მოსიარულეთათვის განკუთვნილი“

ლა-ქუიშ (უშგ.) „ადგილი, სადაც ქვიშა მოიპოვება“ < ქართ. სა-ქვიშ-ე „ქვიშისათვის განკუთვნილი, – ქვიშისა“

ლა-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლა-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლა-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-სა-ქარგ-ავ-ი (საშუალება)

ლა-ქგრგ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლა-ქგრგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [მო]-სა-ქარგ-[ავ]-ი (საშუალება)

ლაღანიკ (ბქ.) „სასწორი“, *გადატ.* გაიძვერა, მერყევი, მატყუარა... (ადამიანი)“ < ქართ. ლაღარიკონ-ი/ლოღარიკონ-ი/ლოღარიკ-ი „ცალსასწორი“ (საბა), „ზამბარიანი სასწორი, ბეზმენი“, „ძველად, წონის ერთეული დასავლეთ საქართველოში (კერძოდ, სამეგრელოში)“, შდრ. მეგრ. ლაღარიკონ-ი/ლაღანკონ-ი 1. „სასწორი“, 2. „14 კვერცხს ანუ ორ გირვანქა წონით ერთეულს ეწოდებოდა“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. ქასანიკობ)

ლა-ღლატ-არ (ბზ.)/ლა-ღლატ-არ /ლა-ღლაბ-არ (ბქ.) /ლა-ღლატ-არ (უშგ.) *გადატ.* „დამბაჩა; იარაღი (ზედმიწ. – სა-ღალატ-ო)“ < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. **γalat**) „გამცემლობა, ვერაგობა, ორგულობა“ (შდრ. ბქ. ლაღლაბარ)

ლაღუმ (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ., გურ., ზ. აჭარ., იმერხ.) ლაღუმ-ი (< ბერძ., თურქ. **lağim**) „ნაღმი“

ლაღუ̈ჩინ (ბზ.)/ბლაღოჩინ (ბქ., ლშხ.)/ლაღეჩინ (ლხმ.) < ქართ. ბლაღოჩინ-ი (< რუს. **благочинный** „წესიერი“) „მღვდელი, რომელიც განაგებდა რამდენიმე სამრევლოს საეკლესიო საქმეებს“

ლა-ღუჭარალ (ბქ.)/ლა-ღუჭარალ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ვაჭრ-ო (შდრ. სომხ. **vāčār** < ფალ. **vaçar** „ბაზარი“) „ვაჭრობისათვის განკუთვნილი, ვაჭრობასთან დაკავშირებული...“

ლა-ღუჭარ (ბზ., ლნტ.)/ლა-ღუჭარ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ღუჭაჭარ/ლა-ღუჭაჭარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ვაჭრ-ო (შდრ. სომხ. **vāčār** < ფალ. **vaçar** „ბაზარი“) „ვაჭრობისათვის განკუთვნილი, ვაჭრობასთან დაკავშირებული...“

ლაყუ̈ფ (ზს.) „ხუმრობა, მასხრობა“ < ქართ. ლაყაფ-ი 1. „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა; ჭორი“, 2. „ყბედი, ჭორიკანა“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-

არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (შდრ. ზს. ლაგბე)

ლაყფიშ (ბქ.) „ხუმარა; მახვილგონიერი; ლაყაფისტი“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (შდრ. ზს. ლაგცაბნ), იხ. ლა-ლყაფ-იან

ლა-ყელპ-აუ-არ (უშგ.) „გადასაყლაპი (სამუალება)“ < ქართ. სა-ყლაპ-ავ-ი „რაც უნდა ყლაპონ, რისი ყლაპვაც შეიძლება“ (შდრ. ზს. **ლარტყუი**)

ლაშგჱრ (ზს.)/ლაშქჱრ (ზს., ლნტ.)/ლაშქარ (ლშხ., ჩოლ.) „ჯარი, ლაშქარი“ < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლაშგრობ (ზს.)/ლაშქრობ (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ლაშქრ-ობ-ა „სამხედრო ძალების მოძრაობა ერთი ადგილიდან მეორეზე გარკვეული საბრძოლო ამოცანის შესასრულებლად, – ლაშქრად წასვლა, გალაშქრება“ < ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**“ „ჯარი, არმია“), იხ. **შგერობ** და ლა-შქრიან-ობ

ლა-შუშჱრ-ა (ბზ.)/ლა-შუჩჱრ-ი/ლა-შუშჱრ/ლა-შჱრ-ი (ბქ.)/ლა-შუშჱრ (ლშხ., ჩოლ.) „საცეკვაო (ზედმიწ. – სა-შუშჱრ-ო)“ < ძვ. ქართ. შუშჱრ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლასუბი)

ლა-შქარ-ჲლ (ბზ.)/ლა-შქარ-ჲრ (უშგ.) < ქართ. სა-შაქრ-ე (< ფალ. **šakar**, შდრ. ბერძ. **σάχαρον**, ლათ. **saccharum** და სხვ.) „შაქრის ჭურჭელი“, იხ. **სამაქრო**

ლაშქრიანობ (უშგ.) „ომი“ < ქართ. ლაშქრ-იან-ობ-ა „სამხედრო ძალების მოძრაობა ერთი ადგილიდან მეორეზე გარკვეული საბრძოლო ამოცანის შესასრულებლად, – ლაშქრად წასვლა, გალაშქრება“ < ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**“ „ჯარი, არმია“), იხ. **შგერობ** და ლაშგრობ

ლა-შგლშენ-ი/ლა-შულშჱმ-ი (ბზ.)/ლა-შლაშენ-ი (ბქ.)/ლა-შლაშინ (ჩოლ.) „გასარანდავი საშუალება, იარაღი“ < ქართ. გა-სა-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გასარანდავი“

ლა-შგნდობ-ჲრ/ლჳ-შგნდობ-ჲრ (ბზ.)/ლა-შუნდობ-ჲრ/ლჳ-შუნდობ-ჲრ/ლა-შუნდებ-ი (ბქ.)/ლა-შუნდობ-ჲრ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-შონდობ-ა (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლა-შგრბჱთ-ილ (ბზ.) „წყარო (ზედმიწ. – სა-შარბათ-ო-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. შარბათ-ი (< არაბ. **šerbet** 1. „შარბათი“, 2. „დასალევი წამალი, მიქსტურა“, 3. „ზოგიერთი ნივთიერების თხევადი მდგომარეობა, ხსნარი“) „შაქრითა და ხილის წვენით დამზადებული ტკბილი სასმელი“

ლა-ჩალანდარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ჩალანდრ-ო (< იმერ., გურ. ჩალვადარ-ი < სპარს. **čārvādār** „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა“...) „ცხენების ქირაზე სატარებელი“

ლაჩჳქ (ბზ., ლნტ.)/ლაჩაქ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლაჩჳქ (უშგ.) „მანდილი, თავსაფარი“ < ქართ. ლეჩაქ-ი (< თურქ. **leçek**) „ქართული თავსაბურავი ქალისა, აბრეშუმის წმინდა ბადისებრი ქსოვილი“ (შდრ. ბზ. ურიბ; ბზ. ლეფყუი, ბქ. ნეფყუ; ბზ. ლაკუბნ)

ლა-ჩრ-აუ-{ი} (ზს.)/ლა-ჩრ-აუ-{ი} (ლშხ., უშგ.)/ლა-ჩერ-აუ-{ი} (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი, შე-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი „დასაყენებელი, შესაჩერებელი; შესაწყვეტი (ადგილი, საშუალება)“

ლაჩქაბნ (ბზ.)/ლაჩაქიან (ქს.)/ ლაჩაქაბნ (უშგ.) < ქართ. ლეჩაქ-იან-ი „მანდილიანი, თავსაფრიანი“ (< ლეჩაქ-ი <

თურქ. leçek) „ქართული თავსაბურავი ქალისა, აბრეშუმის წმინდა ბადისებრი ქსოვილი“

ლა-ცროუ-ბლ (ბზ.) < ქართ. სა-ცურ-ა-ო „სადაც ცურავენ, რის მეშვეობითაც ცურავენ; ცურვისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. ბქ. ლაქნალ)

ლა-ცუდ-ა/ლა-ცდუ-ა (ზს.)/ლა-ცუდ-აუ-ი (ბზ.)/ლა-ცდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ცდ-უუ-ი (უშგ.) „გასაფუჭებელი; დასალუპავი; გასანადგურებელი (საშუალება)“ < ქართ. გასაცუდებელი „წასახდენი, გასაფუჭებელი... (საშუალება)“

ლა-ცურ-ბუ (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ცურ-ებ-ელ-ი „რაც (ვინც) უნდა დააცურონ ან დაცურდეს, – ცურებით დასაშვები, – ჩამოსაცურებელი. || სადაც ან საიდანაც უნდა დააცურონ“ (შდრ. ბქ. ლაჩრახ)

ლა-ცურ-ბუ-ი (ლნტ.) < ქართ. სა-ცურ-ა-ო 1. „სადაც ცურავენ“, 2. „რის მეშვეობითაც ცურავენ; ცურვისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. ბქ. ლაქნალ)

ლა-ცხოურებ (ბქ.) < ქართ. სა-ცხოვრ-ებ-ელ-ი „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება იცხოვრონ“ (შდრ. ბზ. ლაწლხიგალ, ბქ., ლნტ. ლაწლხიგალ, ლშხ., ჩოლ. ლალხიგალ)

ლა-ცგრც-ბუ-ი/ლა-ძგრც-ბუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლა-ცგრც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-ცარც-აუ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლა-ძგრც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ცარც-ბუ-ი (ლნტ.)/ლა-ცერც-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-სა-ძარც-ვ-{ავ}-ი „გასაქურდი (ადგილი, საშუალება)“, შდრ. ბქ. ლაბადურა/ლებადურე

ლა-ძძ-არ (ბქ.) „ტომარა, გოდორი (ზედმიწ. – *სა-ძანძ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) ძანძა „სელისა და კანაფის ძაფით შინ ნაქსოვი ტომარა“, იხ. ძაძრა

ლა-წნ-ი (ზს.) < ქართ. ა-სა-წონ-ი „რითაც უნდა აწონონ, – სასწორი“

ლა-წნ-ი-არ (ბქ.)/ლა-წუნ-ი-{არ/არ} (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ა-სა-წონ-ი „რითაც უნდა აწონონ, – სასწორი“

ლაწრაკ (ბზ.) < ქართ. ლაწირაკ-ი „უხეირო, უსუსური, უდღეური“ (შდრ. უშგ. ბღირტ)

ლა-წუალ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლა-წუალ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-წლ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი (საშუალება)“

ლა-წხუ-აუ-ი (ზს.) < ქართ. შე-სა-წუხ-ებ-ელ-ი „საწუხარი საშუალება“, შდრ. ბზ. ლაუჟაშნა, ბქ. ლაუჟაშნა

ლა-წგნდ-აი (ბზ., ლნტ.)/ლა-წინდ-აი (ზს., ლნტ.)/ლა-წინდ-აუ-ი (ბქ.) „საქსოვი/მოსაქსოვი (საშუალება)“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ბზ. ლაჯიშ, ბქ., ქს. ლაჯში)

ლა-ჭბუგ-უ-ბლ/ლა-ჭბუგ-ბლ (ბზ.)/ლა-ჭბუგ-უ-ალ (უშგ.) „სათამაშო; გასართობი ადგილი; საგმირო (ზედმიწ. – სა-ჭაბუკ-ო)“ < ქართ. ჭაბუკ-ი (< ფალ. čāpūk „ცოცხალი, მარდი, მოხერხებული, მჭნე, სწრაფი“) „ახალგაზრდა, ყმაწვილი; რაინდი, მოყმე“ (შდრ. ბზ. ლაშდრაწლ, ბქ. ლაშდრალ, ლშხ., ჩოლ. ლაშდრაწლ; ლნტ. ლატრელაწლ)

ლა-ჭყიპ-არ (ლშხ.) „საწუწაო სათამაშო (ზედმიწ. – *სა-ჭყეპ-ო)“ < ქართ. სა-ჭყეპ-ელ-ა „ლერწმის, დიდგულას და მისთ. გულგამოცლილი ტოტისაგან გაკეთებული სათამაშო, რომელიც დგუშის საშუალებით ისრუტავს და ასხამს წყალს“

ლახანა (ზს., ქს.)/ლახანაი (ლშხ.)/ლახანუ (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ., ფშ.) ლახანა (< ბერძ. **lachanon** „ბოსტნეული, მწვანილი“, შდრ. სპარს. **lagan**) „კომბოსტოს ყველაზე გავრცე-

ლებული სახესხვაობა, რომელსაც ახასიათებს თავდახვეული ფოთლები, – თავხვეული კომბოსტო“

ლახანკა (ზს., ქს.) < ქართ. ლახანკა (< თურქ. **lagani**) „ვარცლი, დიდი ტაშტი“

ლა-ხერხ-ალ (ბზ.)/ლა-ხერხ-არ (ბქ.)/ლა-ხერხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ხერხ-აუ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ხერხ-ი „სადაც უნდა ხერხონ ან რითიც უნდა ხერხონ“

ლა-ხუს-ალ (ბზ.) „სასაუზმე (ზედმიწ. – *სა-ხევს-ო*)“ < ძვ. ქართ. ხევს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“

ლა-ხზინა (უშგ.) < ქართ. სა-ხიზნ-{ავ}-ი „ადგილი, სადაც იხიზნებიან“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლატუ, ბქ., ლნტ. ლატუ)

ლა-ხრატ-ალ (ჩოლ.) „მოსაჩუქურთმებელი ხელსაწყო“ *ხლმ.* < ქართ. სა-ხარატ-ო „ხარატის საქმიანობისთვის განკუთვნილი, – ხარატისა“

ლახუსდაგ (უშგ.) < ქართ. ლახუსტაკ-ი „წარბთ საღებავი ქვა“ (საბა), „თმის, წარბებისა და წამწამების საღებავი, – იგივეა, რაც ლახოსტაკი“

ლა-ხუმარ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხუმარ-ო „გასამხიარულებელი, გასართობი, სალაღობო“ (შდრ. ბზ. ლალგაცალ, ბქ. ლალგაცალ), იხ. ლა-ლყაფ-ალ

ლა-ჴმარ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხმარ-ი „მოსა-ხმარი, გამოსაყენებელი“, იხ. ლე-ჴმარ-ი

ლა-ჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ. სა-მოჯამაგირ-ო (< ქართ. ჯამაგირ-ი < სპარს. **ǯamagir**) „მოჯამაგირეობისათვის ან მოჯამაგირისათვის განკუთვნილი, მოჯამაგირის შესაფერი, – მოჯამაგირისა“

ლა-ჯოგ (ზს., ლნტ.)/ლა-ჯოგ-{ა} (ლშხ.) < ქართ. სა-ჯოგ-ე (< ჯოგ-ი < არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. ǯ̌ŵg/ǯog, სომხ. *գոկ*, ფალ. ǯok, სპარს. ǯug, ǯuγ) „ჯოგის სამყოფი ადგილი“

ლა-ჯრაუ (ბზ.) „დასარწმუნებელი“ < ქართ. და-სა-ჯერ-ებ-{ელ}-ი „სარწმუნო“

ლა-ჯრაუ-არ/ლა-ჯრაუ-არ (უშგ.) „დასარწმუნებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ჯერ-ებ-{ელ}-ი „სარწმუნო“

ლა-ჯჭნჯალ (უშგ.) *ზედმიწ.* – *სა-ჯანჯალ-ო* < ქართ. ჯანჯალ-ი „ყველაფერზე რომ ფეხს ითრევს, გადაუწყვეტელი; ჭირვეული, ჭინჭყლი“

ლა-ჰრაკ (ბზ.)/ლა-ჰრაკ (ბქ.)/ლა-ჹრაკ/ლა-ძრაკ/ლა-ძრაკ (ლშხ.)/ლა-არაკ/ლა-ძრაკ (ლნტ.) < ქართ. სა-არაკ-ო „არაჩვეულებრივი, საოცარი, შესანიშნავი, სამაგალითო“ (შდრ. ბზ. **ხოჩემი** ლატაბ, ბქ. **ხოჩემ** ლატაბ; ბქ. **სარგბიშ**)

ლა-ჰ-რაყ/ლა-ჰ/ხრაყ-იაბ (ბზ.)/ლა-ჹ-რაყ-ი (ბქ.)/ლა-ძ-რაყ-ი/ლა-ძ-რაყ (ლშხ.)/ლა-არაყ-ი (ლნტ.)/ლა-ძ-რაყ-ი-ა (ჩოლ.) „არყის გამოსახდელი მოწყობილობა“ < ქართ. სა-არაყ-ე (< არაყ-ი < არაბ. **araq**) „არყისათვის განკუთვნილი, არყისა“

ლა-ბზიკ (ბზ.) „ბუდე კრაზანისა (ზედმიწ. – *სა-ბზიკ-ე*)“ < ქართ. ბზიკ-ი „დიდი მკბენარი ბუზი, – ბუზანკალი“ (შდრ. ბქ. ლაღარზ, ლნტ. ლაღიბულა/ლაბზულა), იხ. ლა-ბზენკ-ულ-ა

ლაგირ (ბზ.) „სათიბ-საძოვარი (ზედმიწ. – *ბანაკი*)“ *ტოპ.* < ქართ. ლაგერ-ი < რუს. **Лагерь** „ბანაკი“

ლა-გურკ-ა (ბზ.)/ლა-გურკ-ა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლა-გუირკ-ა (ბქ., ლნტ.)/ლა-გუირკ-ა (ლშხ.) „სალოცავი; წმინდა კვირიკეს ეკლესია სოფ. კალაში“ *რელიგ.* < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. **კვირიოს** „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი“

ლა-გუირგუინ-ალ (ბზ.)/ლა-გუირ-

გუინ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლა-გუირგუინ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-გვირგვინ-ო „ჯვარდასაწერი“

ლა̈-გგრწყ (ბზ.) „მოსაპირკეთებელი (ადგილი, საშუალება)“ < ქართ. {მო}-სა-კირ-წყლ-ავ-ი „რაც უნდა მოკირწყლონ ან მოიკირწყლოს“

ლა̈-გგრწყილ-ა̈უ/ლა̈-გგრწყლ-ა̈უ (ბზ.)/ლა̈-გირწყლ-ა̈უ-ი (ბქ.) „მოსაპირკეთებელი (ადგილი, საშუალება)“ *ხლმ.* < ქართ. {მო}-სა-კირ-წყლ-ავ-ი „რაც უნდა მოკირწყლონ ან მოიკირწყლოს“

ლა̈-დეუ̈-ა (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ. – სა-დევ-ო)“ *ტოპ.* < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლა̈დიმერ (ბქ.)/ლადი (ლნტ.)/ლადიმე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვლადიმერ (< ძვ. სლავ. **Владимир** „ქვეყნის მფლობელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ლა̈-თეურ-ა̈ლ-ი/ლა̈-თერუ̈-ა̈ლ-ი/ლა̈-თეურ-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლა̈-თეურ-ა̈ლ-ი (ბქ.)/ლა-თეურ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლა-თაურ-ა̈ლ-ი/ლა-თაურ-ა̈ლ-ი (უშგ.) „სათვალთვალო“ *ხლმ.* < ქართ. {და}სა-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი, სანახავი; შესამოწმებელი“ (შდრ. ბზ. ლასთალირ, ბქ. ლასგნთა̈ლი)

ლა̈-თერუ̈-ა (ბზ.)/ლა̈-თეუ̈ა̈რ-ი (ბქ.) „სათვალთვალო“ < ქართ. ქართ. {და}სა-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი, სანახავი; შესამოწმებელი“ (შდრ. ბზ. ლასთალირ, ბქ. ლასგნთა̈ლი)

ლა̈-თრინ-ა (ზს., ლნტ.)/ლა-თრინ-ა (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სათრევ-ი 1. „რაც უნდა ათრიონ, – თრევით სატარებელი; ან რითიც უნდა ათრიონ, – სათრიელი“, 2. *გადატ.* „ვინც უნდა ათრიონ, – სალანძღავი, საგინებელი“

ლა̈-კთილ-ა̈რ (ბზ.)/ლა̈-კთილ-ა̈რ (ბქ.)/ლა-კთილ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა̈-კეთილ (ლნტ.) < ქართ. სა-კეთ-ილ-ო „სასიკეთო, კეთილი, კარგი“

ლა̈-კირ/ლა̈-ლ-კირ (ზს., ლნტ.)/ლა-კირ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ლკირ/ლა-ლკირ (ლშხ.) < ქართ. სა-კირ-ე „ადგილი, სადაც წვავენ კირს“

ლა̈კუ̈ (ბქ.) „საკეტი, ურდული (კარისა, ჭიშკრისა...) ხისგან გამოთლილი“ < აფხაზ. **ა-лгәы** „ურდული, სანძალი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ლაკვ-ი „საქსოვი დაზგის ნაწილი“

ლა̈ლ (ბზ.) *მინერ.* < ქართ. ლალ-ი „ძვირფასი თვალი“

ლა̈-ლხინ (ზს.)/ლა-ლხინ/ლა-ლხნ-ი-ა (ლშხ., ჩოლ.) „მოსალხენი (ადგილი)“ < ქართ. სალხინო „ლხინისათვის განკუთვნილი, – სამხიარულო“

ლა̈მ (ზს., ლნტ.)/ლამ (ლშხ.) „ჭანჭრობი“ < ქართ. ლამ-ი „წყლის დანალექი წმინდა სილა“ (შდრ. ბქ. ტყუ̈ა̈ლ)

ლა̈მმბ (ზს., ლნტ.)/ლა̈მმბ (ბზ.)/ლამბ (ლშხ., ჩოლ.) „ნესტი, ნესტიანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ლამბულ-ი „ნესტი, სისველე“, შდრ. ლეჩხ. ლამ-ი, ხევს., ფშ. ლამადე „ნისლი“ (შდრ. ბქ. სირისტ)

ლა̈-მთიღ (ზს.)/ლა-მთიღ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა̈-მეთიღ (ლნტ.) 1. „ქმრის სახლი“, 2. „ცოლეურები (ზედმიწ. – სა-მა-მა-მთიღ-ო)“ < ქართ. {მამა}-მთ-ილ-ი „ქმრის მამა“

ლა̈-ნ-ტყუ̈-რრ (ბზ.)/ლა̈-ნ-ტყუ̈-ირ (ბზ., ლნტ.) „საპყრობილე, დილეგი (ზედმიწ. – *სა-ტყვე-ო)“ < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მებრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“

ლა̈-ნშა̈ნ (ბზ.)/ლა-ნშან (ბქ.)/ლა-ლშან

(ლშხ., ჩოლ.) „ნიშანი (რაღაცის გამოსაცნობი)“ < ქართ. სა-ნიშნ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) „სანიშნებელი“

ლა̈-ნძღ (უშგ.) < ქართ. ლანძღ-ვ-ა „სახელი ლანძღავს ზმნის მოქმედებისა, – გინება“ (შდრ. ბქ. ლირჲა̈ლი; ბზ. ლიწრა̈ლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრა̈ლი), იხ. ლი-ლგნძღა̈უ-ი

ლა̈-ჲმედ-ი (ზს.)/ლე-ჲმედ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-იმედ-ო „იმედის მომცემი, იმედის აღმძვრელი“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლემკა̈ხე, ლნტ. ლემკა̈ხე)

ლა̈-პენტ-ა̈რ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-პენტ-[ავ]-ი „რითაც უნდა პენტონ, – სა-პენტელა“ (შდრ. ბზ. **ლაპტყგნა̈რ**, ბქ., ლნტ. **ლაპტყგნა̈რ**), იხ. ლა-პენტ-ი

ლა̈-სმინდ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-სიმინდ-ე (< სიმინდ-ი < სომხ. ***սիմինդ*** < ბერძ. **ἡσεμίδιις**) „სიმინდის შესანახი ნაგებობა (წნული ან ფიცრული), – ნალია“

ლა̈-უ̈ზირ-ა̈ლ (ბზ.)/ლა̈-უ̈ზირ-ალ (ბქ.)/ლა-უ̈ზირ-ა̈ლ (ლშხ.)/ლა̈-უ̈ზრ-ა̈ლ (ლნტ.) „სათათბირო ადგილი და ის რაზეც უნდა ითათბირონ (ზედმიწ. – სა-ვეზირ-ო)“ *ხლმ.* < ახ. ქართ. ვეზირ-ი, ძვ. ქართ. ვაზირ-ი (< არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „მეფის საბჭოს წევრი, მეფის მრჩეველი, მინისტრი მუსლიმანურ აღმოსავლეთში“

ლა̈ფ (უშგ.) < ქართ. ლაფ-ი „თხელი ტალახი, – ტლაპო“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ტყგრ**)

ლა̈-ფირუ̈-ა̈ნ-ი (ბქ.)/ლა-ფერუ̈-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ნ-ფროუ̈-ინ-ა (უშგ.) < ქართ. შე-სა-ფერ-ავ-ი „საღებავი (საშუალება)“, შდრ. ლშხ. **ლაფიფქა̈ჲი**

ლა̈ფჩინ (ბქ.) < ქართ. (იმერ.) ლაფ-ჩინ-ი (< თურქ. ლაფჩინ) „ერთგვარი წაღა; ტყავის ჭვინტიანი ფეხსაცმელი“

ლა̈-ქუერწილ (ზს.)/ლა-ქორწილ (ლშხ.) < ქართ. სა-ქორწილ-ო „ქორწილისათვის განკუთვნილი“

ლა̈-ყელ-ი (ბქ.)/ლა-ყელ-ი/ლა-ყელ-ა (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოსაყვანი (ზედმიწ. – *ამო-სა-ყველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

ლა̈-ყიდ (ბზ.)/ლა̈-ყდ-ი (ბქ.)/ლა-ყდ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შესაძენი ადგილი, საშუალება“ < ქართ. სა-ყიდ-ი „იგივეა, რაც საყიდელი“

ლა̈-ყუ̈რილ/ლა̈-ყრულ (ბზ.)/ლა-ყრულ (ჩოლ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. **qarawul**) „ყარაულობისათვის განკუთვნილი, – სადარაჯო, საგუშაგო“ (შდრ. ზს. **ლა̈ლჩა**, ლშხ., ჩოლ. **ლალჩა**, ლნტ. **ლალეჩა**), იხ. სა-ყრულ

ლა̈-შდუ̈ებ (ზს.)/ლა̈-შუ̈დრ̈ბ (ბზ.) „უსაფრთხო, წყნარი (ადგილი, საშუალება)“ < ქართ. სა-მ-შვიდობ-ო 1. „ადგილი, სადაც საშიშროება, საფრთხე არაა მოსალოდნელი“, 2. „მშვიდობისათვის განკუთვნილი, მშვიდობის დამცველი, გამომხატველი, – მშვიდობისა“

ლა̈-შუნდებ-ი (ბზ.)/ლა̈-შუნდობ-ი/ლა̈-შენდებ-ი (ბქ.)/ლა-შუნდობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა̈-შუ̈ნდებ-ი (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლა̈-შენდობ-ა̈რ (ბზ.)/ლა-შენდობ-ა̈რ (ბქ.)/ლა-შენდობ-არ (ლშხ.)/ლა-შონდობ-ა̈რ (ლნტ.) *რელიგ. ხლმ.* < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლა̈-ჩხრიკ-ა̈რ (ბქ.)/ლა-ჩხრიკ-ა̈ლ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ჩხრეკ-ი „რითაც უნდა ჩხრიკონ. || ბრტყელთავიანი,

თავმოკაკვული ან ორთითი გრძელი რკინა თონიდან პურის ამოსაღებად, ქურაში ცეცხლის გასაღვივებლად და სხვ., – ჩეკი“

ლა̈-ჩხრიკ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-ჩხრეკ-ი „რითაც უნდა ჩხრიკონ. || ბრტყელთავიანი, თავმოკაკვული ან ორთითი გრძელი რკინა თონიდან პურის ამოსაღებად, ქურაში ცეცხლის გასაღვივებლად და სხვ., – ჩეკი“

ლა̈-ცენდაუ̈ (ბზ.)/ლა-ცინდაუ̈ (ბქ.)/ლა-ცინდულ-ა (ლშხ.)/ლა-ცენდულ-ა (ჩოლ.)/ლა̈-ცინდოლ-ა (ლნტ.) „საბუდარი (ზედმიწ. – სა-ცინდალ-ე)“ < ქართ. ცინდალ-ი „იგივეა, რაც კნუტი“, შდრ. გურ., იმერ., რაჭ. ცინტალ-ი (შდრ. ბქ. ლაპონტყ)

ლა̈-წირუ̈-ელ-ი (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-მ-წირ-ვ-ელ-ო „ეკლესიის მოშორებით ცალკე აგებული ან ეკლესიას მიშენებული მცირე ნაგებობა; სამლოცველო“

ლა̈-წმინდ-აუ̈-ა̈ლ (ბზ.)/ლა̈-წმინდ-აუ̈-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლა-წმინდ-აუ̈-ალ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი, საწმენდი საშუალება“ (შდრ. ბზ. ლაკუ̈ცან̈ლი, ბქ. ლაკუ̈ცან̈ლი; ბქ. ლაშდბგნ̈ლი)

ლა̈-წმინდ-აუ̈/ლა̈-წმინდ-აუ̈ (ბზ.)/ლა̈-წმინდ-აუ̈-ი (ბქ., ლნტ.)/ლა-წმინდ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი, საწმენდი საშუალება“ (შდრ. ბზ. ლაკუ̈ცან̈, ბქ. ლაკუ̈ცან̈ი; ბქ. ლაშდბგნა)

ლა̈-წუ̈ილ-ან̈ (ბზ.)/ლა̈-წუ̈ილ-ან̈ (ბქ., ლნტ.)/ლა-წუ̈ილ-ან̈ (ლშხ., ჩოლ.) „გასათხოვარი ასაკის (ზედმიწ. – *[გა]-სა-წულ-ის-[ა])“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: მმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

ლა̈-წგნდა̈-ი/ლა̈-წინდა̈-ი (ზს., ლნტ.)/ ლა̈-წინდ-აუ̈-ი (ბქ.)/ლა-წგნდა-ი (უშგ.) „საქსოვი (ზედმიწ. – *სა-წინდა-ო)“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეჯში, ბქ. ლეჯიშ, ლშხ. ლეჯიშ/ლეჯშე, ლნტ. ლეჯიშ[ი] „მოსაქსოვი“)

ლა̈-წგრუ̈-ელ-ი (ბზ.)/ლა̈-წირუ̈-ელ-ი (ბქ.) „წირვის ჩასატარებელი (ადგილი, საშუალება)“ *რელიგ.* < ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

ლა̈-ჭგრდიგ-ა̈ლ (ბზ.)/ლა-ჭგრდგ-ალ (ბქ.) „კარტის სათამაშო ადგილი, საშუალება (ზედმიწ. – სა-ჭადრაკ-)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლა̈-ხერხ-აუ̈-ი ქარხანა (ლნტ.) < ქართ. სა-ხერხ-ი ქარხანა < ქართ. ხერხ-ი „ხის (აგრეთვე ლითონის და სხვ.) საჭრელი, სახერხი იარაღი – ფოლადის დაკბილული ფირფიტა, ჩვეულებრივ, გრძელი“ და ქართ. ქარხანა (< სპარს. ქა*რხა*ნა „სახელოსნო“ < **kar** „საქმე + **xana** „სახლი“) „მსხვილი სამრეწველო საწარმო“

ლა̈-ხერხ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-ხერხ-ი „საშუალება, ადგილი“

ლა̈-ხეუ̈ს-ა̈ლ (ბზ.)/ლა-ხეუ̈ს-ა̈ლ (ჩოლ.)/ ლა-ხეუ̈ს-ა̈ლ (ლშხ.)/ლა̈-ხეუ̈ს-ა̈ლ (ლნტ.) „სასაუზმო“ < ქართ. {წა}-სა-ხემს-ებ-ელ-ი „სადაც უნდა წაიხემსონ ან რითაც უნდა წაიხემსონ“

ლა̈-ხილ (ზს., ლნტ.)/ლა-ხილ (ლშხ., ჩოლ.) „ხილნარი, ბაღი“ < ქართ. სა-ხილ-ე „ადგილი, სადაც ბევრი ხეხილია, ხეხილის ბაღია“

ლა̈-ხირულ-[ი]/ლა̈-ხირუ̈ლ-[ი] (ბზ.)/ლა-ხირულ-[ი] (ბზ., ლშხ.)/ლა̈-ხირულ-{ი} (ბქ.)/ლა-ხირუ̈ილ-[ი] (უშგ.) < ქართ. სა-მ-ხიარ-ულ-ო „საქეიფო, სასიამოვნო

ადგილი ან საშუალება“

ლაბტ (ბზ.)/ლახტ (ქს.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ლახტ-ი „გრძელი უტარო მათრახი, რომელსაც ძველად ბრძოლაში იყენებდნენ საცემად; რკინის კეტი იმავე დანიშნულებისა“ ლაჯ (ბქ.), შდრ. ასევე ლაჯ-რა *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ლაჯ-ი (შდრ., ასევე, ლანჯ-ი) „იფანი, კოპიტი“

ლაბირ (ბზ.)/ლაუბი (ბქ.)/ლაღირ (ლშხ.)/ლაღერ (ლნტ.) „ნიჩაბი“ < ქართ. სა-ნე-ხვ-ე „სანაკელე; ნეხვის გადასაყრელი ნიჩაბი“, იხ. ლა-ნხ-არ

ლამბ (ბზ.) „სველი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ლამბ-ულ-ი, ლამ-ი „წვიმა, თქორი“, ხევს. ლამადე „ნისლი“, „ნესტი, სისველე“, ქართლ. ლანგ-ი „ლექი, ლამი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ლამე „ნამიანი, ნოტიო, ტენიანი“

ლე-ანღლაბ (ბქ.)/ლე-ანღლებ (ლშხ.)/ლე-ანღლაბ (ლნტ.) „ამაღლების დღესასწაულისათვის განკუთვნილი საკლავი“ *რელიგ.* < ქართ. სა-ა-მაღლ-ებ-ო „ამაღლების დღისათვის განკუთვნილი, – ამაღლებისა“

ლებ (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ., გურ.), მეგრ.-ლაზ. ლებ-ი „ლეიბი“ (შდრ. ბქ. ლერშ; ლშხ. ჩაჩაბ)

ლე-ბალაბ (ლნტ.)/ლა-ბლახ (ჩოლ.) < ქართ. სა-ბალახ-ო „ბალახიანი ადგილი, საქონლის საძოვებლად გამოსადეგი, – საძოვარი“ (შდრ. ბზ. ლაჩაბუ, ბქ., ლნტ. ლაჩახუ, ლშხ., ჩოლ. ლაჩებუ)

ლე-ბაა (უშგ.) „სახუცო; მღვდლისათვის განკუთვნილი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. **Παππας** „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ლე-ბახ-აუ-ი (ჩოლ.) „შესარცხვენი“ < ქართ. გასაბახებელ-ი „ნამუსის ასახდელი, გასაუპატიურებელი; თავის მოსაჭრელი, შესარცხვენი“ (შდრ. ბზ. ლელშგურე, ბქ. ლელშგურნე; ზს. ლექრგნე; გადატ. ბქ. *გადატ.* ლგარდ ლეგუნე)

ლე-ბგ-უ-ი/ლე-ბოგ-ე (ლშხ.)/ლა-ბოგ (ჩოლ.) „გასადები ხიდები (ზედმიწ. – ‘სა-ბოგ-ი’)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლე-ბდ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ბედ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-ბდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-სა-ბედ-[ავ]-ი „რაც უნდა გაბედონ, რაც გაბედულებას მოითხოვს“

ლე-ბდუშ-ალ (ბზ.)/ლე-ბოდიშ-ა/ალ (ბქ.)/ლე-ბოდიშ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. მოსა-ბოდიშ-ებ-ელ-ი „ბოდიშის მოსახდელი“

ლე-ბინ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ბინაუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ბინ-ავ-ებ-ელ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. **binā'**) „ბინამისაჩენი, დასასახლებელი; დასამკვიდრებელი...“

ლე-ბრ-ეუ-ი (ბქ.)/ლე-ბრ-ად-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მი-სა-ბარ-ებ-ელ-ი/ჩა-სა-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც ან რაც უნდა მიაბარონ“, „რაც უნდა ჩააბარონ“

ლე-ბტკ-გრ-ი (ლშხ.)/ლე-ბატკ-გრ-ი (ლნტ.) „მრგვლად შესაწვავი გოჭი ან (იშვიათად) თიკანი (ზედმიწ. – ‘სა-ბატკ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ბატკ-ი 1. „ჩვილი თიკანი“ (საბა), 2. „შემოდგომაზე მოგებული საქონელი“

ლე-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) „ასარევი, ასაწეწი“ < ქართ. ა-სა-ბურდ-ი „ასაწეწი, ასაჩეჩი“

ლე-ბჭედ-ი (ზს.)/ლე-ბჭედ-ი (ზს., ლშხ.)/ლე-ბჭეტ-ი (ზს.)/ლე-ბჭედ-აუ-ი (ბზ.)/ლე-ბჭეტ-აუ-ი (ლშხ.)/ლე-ბეჭდ-ე/ლე-ბეჭდ-აუ-ი (ლნტ.)/ლე-ბჭად-ე (უშგ.) < ქართ. და-სა-ბეჭდ-[ავ]-ი (< ბეჭედ-ი < ფალ. **pečītak** „ხვეული, რკალი“) „რაც უნდა დაბეჭდონ ან დაიბეჭდოს...“

ლე-ბგნგ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ბგნგ-უ-ე/

ლე-ბანგ-უ-ე (ბზ.)/ლე-ბენგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-ბანგ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-ბანგ-ჲუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ბანგ-ავ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰაშიში“) „ბანგით გასაბრუებელი; დასათრობი; გონება დასაბინდი“

ლე-ბერდჳგ-ი (ზს.) „გასაცილებელი; გასასტუმრებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-ბადრაგ-ებ-ელ-ი)“ < ახ. ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლე-ბერწინ-ე (ბქ.) „გასაწელი, გასადიდებელი მიწის ფართობი“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლე-გჳრჯ (ზს., ლნტ.)/ლე-გერჯ-{ე} (ზს., ლშხ.)/ლე-გარჯ (ლშხ.) „საწვალებელი, ძნელი, საძნელო (ზედმიწ. – *სა-გარჯ-ო)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ლე-გჳთუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-გთჳუ-ი (ბქ.)/ლე-გათუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-თავ-ებ-ელ-ი „დასამთავრებელი, დასასრულებელი, გამოსალევი“ (შდრ. ზს. ქა ლუზგერე; ბქ. {ჩუ} ლეშთხე)

ლე-გჳზდ-ილ-ე/ლე-გჳზრდ-ილ-ე (ბზ.)/ლე-გჳზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.)/ ლე-გჳზდ-ილ-ი (ბქ.)/ლე-გჳზდ-ილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-გჳზდ-ილ-ი (ლშხ.)/ლე-გაზდ-ილ-ი/ლე-გაზდ-ილ-ე (ლნტ.) „აღსაზრდელი, გასაწვრთნელი“ < ქართ. გა-სა-ზრდ-ელ-ი „ვინც, რაც უნდა გაზარდონ ან გაიზარდოს...“ (შდრ. ზს., ქს. ლერდი; ბზ. ლერდბაშ)

ლე-გჳწბ-ულ-ე (ბზ.)/ლე-გჳწბ-ულ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-გჳწბ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ა „ვინც შეიძლება გააწბილონ ან გაწბილდეს...“

ლე-გერშ-ჲუ-ი (ბზ.)/ლე-გერშ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-გეშ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-გერშ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {და}-სა-გერშ-ი/{და}-სა-გეშ-ი „გასაწვრთნელი, გასაწაფავი“

ლე-გლეხ-ა (ზს., ქს.) < ქართ. გლეხ-ობ-ა (< გლეხ-ი < სომხ. *գեհիկ)* „გლეხები“

ლე-გლეხ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-გლეხ-ო (< გლეხ-ი < სომხ. *գեհիկ)* „გლეხებისათვის განკუთვნილი; გლეხების შესაფერი“

ლე-გუბ-აუ-ი (ლშხ.)/ლე-გუბ-აუ-ი (ჩოლ.) „დასატბორებელი“ < ქართ. და-სა-გუბ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაიგუბონ ან დაგუბდეს“ (შდრ. ბზ. ლეტრმბე, ბქ. ლეტობე; ლშხ. ლეყულბუჩი)

ლე-გურკ-ი/ლე-გუირკ (ბზ.)/ლე-გუირკ-ე (ლნტ.) „კვირიკობის დღესასწაულისათვის განკუთვნილი (ზედმიწ. – სა-კვირიკ-ე/ო)“ *რელიგ.* < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. კვირიოს „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი“

ლე-გუჳჳარ-დ (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. გვარ-იან-ად „მთელი გვარით“

ლე-გუჳკურ-ე/ლე-გუჳკურ-ე (ბზ.)/ლე-გჳკუირ/ლე-გუჳკურებ-ე/ლე-გუჳკურაბ-ე (ჩოლ.) „საყურადღებო; თვალყურმისადევნებელი“ < ქართ. და-სა-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი „გულდასმით, ყურადღებით გასასინჯავი, შესასწავლი“ (შდრ. ზს. ლეფეშ; ლნტ. ლელეჩე)

ლე-გუჳრჯლ-ალ-ი (ლნტ.) „სასულგუნე (ზედმიწ. – *სა-გვარჯილ-ილ-ე)“ *ბლმ.* < ქართ. (ლეჩხ.) გვაჯილ-ი „სულგუნი“

ლე-გუმან (ზს.) < ქართ. სა-გვიან-ო „რაც გვიან ხდება, გვიან წარმოებს; გვიან შემოსასვლელი, მოსაყვანი“

ლე-გურეუ (ზს.)/ლე-გროუ (ბქ., ჩოლ.)/ლე-გრეუ (ბქ.) „ქვების გროვა (ზედმიწ. – *სა-გროვ-ე)“ < ქართ. გროვა „ერთგან თავმოყრილი, შექუჩებული, დაგროვებული რამ“, იხ. გორეუ

ლე-გცხად-ალ-ი (ბზ.)/ლე-გცხად-ალ-ი (ბქ.) „გამოსაცხადებელი“ *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-ცხად-ებ-[ელ]-ი „რაც უნდა გააცხადონ/განაცხადონ ან გაცხადდეს“

ლე-გ-ცხად-ი (ზს.)/ლე-გ-ცხად-ი (უშგ.) „გამოსაცხადებელი“ < ქართ. გა-სა-ცხად-ებ-[ელ]-ი „რაც უნდა გააცხადონ/განაცხადონ ან გაცხადდეს“

ლე-გძრძნეულ (უშგ.) < ქართ. სა-გრძნეულ-ო „გრძნეულებისათვის განკუთვნილი, – სამისნო“

ლე-დაუშ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-დუშ-ი (ბქ.)/ლე-დაუშ-ე (ლნტ.) „გასაფუჭებელი“ < ქართ. და-სა-შავ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დააშავონ ან უნდა დაშავდეს“ (შდრ. ბქ. ლეცუდე)

ლე-დაწყ-ალ-ი (ბზ.)/ლე-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-დაწყ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასალაგებელი; გადასაწყობი“ *ხლმ.* < ქართ. და-სა-წყობ-ი „რაც უნდა დააწყონ ან დაეწყოს, – დასალაგებელი“

ლე-დაწყ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.) „დასალაგებელი; გადასაწყობი“ < ქართ. და-სა-წყობ-ი „რაც უნდა დააწყონ ან დაეწყოს, – დასალაგებელი“

ლე-დედფალ (უშგ.) < ქართ. სა-დედოფლ-ო 1. „დედოფლისათვის განკუთვნილი, – დედოფლისა“, 2. „იგივეა, რაც საპატარძლო...“

ლე-დეუ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-დეუ-ე (ლნტ.)/ლა-დეუ (ჩოლ.)/ლა-დაუ (ლნტ.) < ქართ. სა-დავ-ო „საცილობელი, საპაექრო“ (შდრ. ბზ. ლაცლაუპიალ, ბქ. ლეცლაუალ)

ლე-დუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მოსაპყრობი, დასახარჯი სხვისი ქონება“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“

ლე-დურშ-არ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-დროშ-ო „ალამისათვის, ბაირაღისათვის განკუთვნილი“

ლედუ (უშგ.) < ქართ. ლოდ-ი „ძალიან დიდი ქვა“ (შდრ. ბქ. დოლეგ)

ლე-დგნდაგ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლე-გნდაგ-ი/ლე-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ. და-სა-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაალიანდაგონ ან დალიანდაგდეს, – ლიანდაგის გავლებით შესაკერი“

ლე-ზდაშ-ერ-ი (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ზედაშ-ე „ზედაშისათვის განკუთვნილი, – ზედაშისა“

ლე-ზთუნ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლე-ზთუნ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზთ-ი (უშგ.)/ლე-ზეთ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ზეთ-ი (< ზეთ-ი < სომხ. *ձէթ*) 1. „რაც უნდა დაზეთონ ან დაიზეთოს“, 2. „გამოსახდელი“

ლე-ზმ-ალ-ი (ბზ.)/ლე-ზმ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-ზმ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ალ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-სა-ზომ-ებ-ელ-ი „გასასინჯი; მისატოლებელი“, გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-სა-ზომ-ებ-ელ-ი „გასასინჯი; მისატოლებელი“, გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზმ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზუ-ი (ბზ.)/ლე-ზაუ-ი (ბქ.)/ლე-

ზაუ-ე (ბქ.)/ლე-ზუ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზუ-ე (უშგ.) „გასაშველებელი“ < ქართ. გა-სა-ზავ-ებ-ელ-ი „გასაშველებელი. დასაზავებელი; შესარიგებელი“

ლე-ზრახუ (უშგ.) < ქართ. სა-ძრახ-{ავ}-ი „დასაძრახავი, საკიცხი, სალანძღავი“, „იგივეა, რაც საზრახავი“

ლე-ზგნგლაგ-ი (ზს.)/ლე-ზგნდლაგ-ი (ბქ.)/ლე-ზგნზლაგ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დასარეკი ზარები (ზედმიწ. – *{და}-სა-ზან-ზალ-აკ-ებ-ელ-ი)“, გადატ. „დასაწყევლი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „პატარა ზარი“

ლე-თაუსუფლ-ე (ზს.)/ლე-თაუსუფლ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-სა-თავისუფლებელ-ი „ვინც (რაც) უნდა გაათავისუფლონ ან გათავისუფლდეს“ (შდრ. ზს. ლეფშუდე)

ლე-თარგმნ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-თგრგმან-ე (ბზ., ლშხ.)/ლე-თარგმნ-ე (ბქ.)/ლე-თარგმან-ე (ლნტ.) < ქართ. სა-თარგმნ-ი „რაც უნდა თარგმნონ, – გადასათარგმნი, სათარგმნელი“

ლე-თეურ-ალ-ი/ლე-თერუ-ალ-ი/ლე-თეურ-ალ-ი (ბზ.)/ლე-თეურ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-თეურ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლე-თაურ-ალ-ი/ლე-თაურ-ალ-ი (უშგ.) „სათვალთვალო“ *ხლმ.* < ქართ. {და}-სა-თვალიერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი, სანახავი; შესამოწმებელი“

ლე-თერუ-ე (ბზ.)/ლე-თეუჳრ-ი (ბქ.) „სათვალთვალო“ < ქართ. {და}-სა-თვალიერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი, სანახავი; შესამოწმებელი“

ლე-თთარ-ი (ბქ.)/ლე-თთარ-ი (ჩოლ., უშგ.) „{გა}საჭუჭყიანებელი, გასაბინძურებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-თათრ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თართილ-ი „დასვრილი, მოთხუპნული“

ლე-თთუნ-ი (ზს., ქს.) „მოსაწევი (ზედმიწ. – *სა-თუთუნ-ო)“ < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

ლე-თმინ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-თგმინ-ე (ბზ.)/ლე-თმინ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლე-თგმინ-ე (ბქ.) < ქართ. მო-სა-თმენ-ი „რაც უნდა მოითმინონ, რის მოთმენაც შეიძლება, – ასატანი“ (შდრ. ბზ. ლეჭკრგნე, ბქ. ლეჭკრგნე)

ლე-თნაფ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-თნაფ (ბქ.)/ლე-თანაფ (ლნტ.) „სააღდგომო“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

ლე-თრინ-ე (ბზ.)/ლე-თრინ-ე (ბქ., ქს., უშგ.) < ქართ. სა-თრევ-ი „თრევით სატარებელი“

ლეკ (ზს., ქს.) < ქართ. ლეკ-ი „დაღესტნის მკვიდრი“

ლე-კაბ (ზს., ლნტ.)/ლე-კაბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-კაბ-ე (< კაბა < სპარს. **kabā**) „კაბისათვის განკუთვნილი ქსოვილი“

ლე-კაზმ-ე (ბზ.)/ლე-კაზმ-ე (ბქ.) < ქართ. მო-სა-კაზმ-{ავ}-ი/მო-სა-კაზმ-ელ-ი „ვინც ან რაც უნდა მოკაზმონ; მოსართველი/ლამაზად გამოსაწყობი“

ლე-კანონ-ე (ბზ.)/ლე-კანონ-ე (ბქ., ქს.)/ლე-კანონ-ე (< ქართ. და-სა-კანონ-ებ-ელ-ი (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) 1. „კანონად მისაღები, კანონად დასადგენი, – დასაწესებელი“, 2. „კანონით დასამტკიცებელი; კანონიერად მისაკუთვნებელი“

ლე-კერძ-გლ-ი (ლშხ.) „დასანათესავებელი; დასაძმობილებელი“ < ძვ. ქართ. {სა}-კერძო (< კერძო < ოს. **kærd**) 1. „წილი, ხვედრი“, 2. „საკუთარი“ (შდრ. ბზ. ნჳთი, ბქ. ნჳთი, ლშხ., ჩოლ. ნჳთი; ქს. ნაღალ; ბქ. ლეგზერი)

ლე-კემსჳრ (ბზ.) „ყანა (ზედმიწ. – სა-

კეისარ-ო)“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. კეისარ-ი (< ბერძ. **ķeisar**) „იმპერატორის ტიტული ძველ რომში (რომის იმპერატორის იულიოს კეისრის სახელის მიხედვით)“

ლე-კრლ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-კილ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. {და}-სა-კივლ-{ებ}-ელ-ი „რაც უნდა დაიკივლონ“

ლე-კლას (ჩოლ.) „სასკოლო (ზედმიწ. – სა-კლას-ო)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

ლე-კლაუ̈-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლე-კლაუ̈-ა̈ლ-ი (ბქ.)/ლე-კლაუ̈-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-კალაუ̈-ა̈ლ-ი (ლნტ.) „{გა}სალეწი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. კალო (< სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლე-კლა̈ნდ (ზს.)/ლე-კლა̈ნ (ბქ.)/ლე-კალა̈ნდ (ლნტ.) < ქართ. (გურ.) სა-კალანდ-ო (< კალანდა < ლათ. **calandae**) „კალანდისათვის განკუთვნილი, – საახალწლო“ (შდრ. ბზ. ლეზომა̈ხ, ლშხ., ჩოლ. ლეზო̈მა̈ხ, ლნტ. ლეზა̈მა̈ხ{უ̈})

ლე-კლა̈უ̈-ი (ზს.)/ლე-კლაუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-კალა̈უ̈-ი (ლნტ.) „{გა}სალეწი, სალეწი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლე-კპ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლე-კეპ-აუ̈-ი (ლშხ.)/ლე-კეპ-ა̈უ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. {და}-სა-კეპ-ი „რაც უნდა დაკეპონ ან დაიკეპოს“

ლე-კრეჭ-ა̈უ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-კრეჭ-ი „ვინც, რაც უნდა გაკრიჭონ“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლეფშუ̈დე, ლნტ. ლეფშუ̈ტუ̈ე, ლხმ. ლეფშდე)

ლე-კრიშკ-აუ̈-ა̈ლ-ი (ბქ.) „დასახუფი, მოსახუფი“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლე-კრიშკ-ა̈უ̈-ი (ბქ.)/ლე-კრიშკ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასახუფი, მოსახუფი“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლე-კგლპეტუ̈-ე/ლე-კგლპო̈ტ-ე (ბზ.)/ლე-კგლპეტ-ე/ლე-კგლპო̈ტ-ე (ბქ.)/ლე-კალაპო̈ტ-ე (ლნტ.)/ლე-კალპო̈ტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გასასწორებელი, ყალიბში, ფორმაში მოსათავსებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-კალაპო̈ტ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალაპო̈ტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“ (შდრ. ბქ. ლეჭშხი)

ლე-ლაგ-აუ̈-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლე-ლაგ-აუ̈-ა̈ლ-ი (ლნტ.)/ლე-ლაგ-აუ̈-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ლა-გ-ებ-ელ-ი „მოსაწესრიგებელი“

ლე-ლაგ-ა̈უ̈-ი (ბზ., ლნტ.)/ლე-ლაგ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ლა-გ-ებ-ელ-ი „მოსაწესრიგებელი“

ლე-ლენჯყ (ლშხ.) „ჭაობიანი ადგილი (ზედმიწ. – სა-ლენჯყ-ო)“ < ქართ. (იმერ.) ლენჯყ-ი/ლენჯყ-ო „ნოტიო, ჭაობიანი ადგილი“

ლე-ლ-თუ̈-ოუ̈-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლე-{უ̈}-უნთ-ოუ̈-ა̈ლ-ი (ბქ.)/ლე-ლ-უ̈თ-ოუ̈-ალ-ი (უშგ.)/ლე-უ̈თ-ოუ̈-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. **ut**) „რაც უნდა გააუთოონ

ან გაუთოვდეს“

ლე-ლ-თუ-ეუ-ი (ბზ.)/ლე-{უ}-უნთ-ეუ-ი (ბქ.)/ლე-ლ-უთოუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. ut) „რაც უნდა გააუთოონ ან გაუთოვდეს“

ლე-ლ-მაზუენ (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-მონაზვნ-ო „მონაზვნისათვის განკუთვნილი, მონაზვნის შესაფერი, – მონაზვნისა“

ლე-ლსკუირ-ალ (ბზ.)/ლე-სკურელ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „სასწაული (ზედმიწ. – ’გა-სა-კვირვ-ელ-ი)“ < ქართ. გა-სა-კვირ-ი „გასაოცარი, განსაცვიფრებელი“ (შდრ. ზს. ლემბაჟ, ლშხ., ჩოლ. ლემბაჟ, ლნტ. ლენაბაჟ)

ლე-ლყ-გნ-ე (ბზ.)/ლე-ლყ-ინ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლე-მყ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-მყნ-ობ-ი „რაც უნდა დაამყნონ“

ლე-ლც-ოუ-ალ (ბზ.)/ლე-ლც-ოუ-ალ (ბქ.)/ლე-ლოც-აუ-ალ (ლშხ.) *რელიგ. ხლმ.* < ქართ. სა-ლოც-ვ-ელ-ი „იგივეა, რაც სალოცავი“ (შდრ. ზს. ლემზირ/ლემზურ, ზს., ლშხ. ლემზგრ, ლნტ. ლემეზურ)

ლე-ლხ-აუ-ი (ბზ.)/ლე-ლახ-აუ-ი (ლნტ.)/ლე-ლხ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ლახ-ი (შდრ. ბზ., ლეტყცანი, ბქ. ლეტყცანი)

ლე-ლხინ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-უხინ (ლხმ.)/ლე-ლხინ-ე (ლნტ.)/ლე-ლხნ-ი-ე (უშგ.) „სასიამოვნო, მოსაწონი, მოსალხენი“ < ქართ. სა-ლხინ-ო „ლხინისათვის განკუთვნილი, ლხინის დამახასიათებელი, ლხინთან დაკავშირებული, – ლხინისა, სამხიარულო; მოსალხენი“

ლე-მანქანა-ჲ (ჩოლ.) < ქართ. სა-მანქან-ო „იგივეა, რაც საავტომობილო“

ლე-მარცხ-ე (ზს.)/ლე-მწრცხ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლე-მგრცხ-ე (ბზ.)/ლე-მარცხ-ე (ბქ.) „დასალუპი“ < ქართ. და-სა-მარცხ-ებ-{ელ}-ი „ვინც, რაც უნდა დაამარცხონ ან დამარცხდეს“ (შდრ. ზს. ლენწირ)

ლე-მაუნ-ე (ბქ.) „ხელის შესაშლელი“ < ქართ. სა-მავნ-ებ-ლ-ო/სა-მავნ-ე-ო „საავნებელი, საზიანო, საზარალო“ (შდრ. ზს. ლეჟუმე)

ლე-მედიატორ-ი (ლნტ.) „გასარჩევი, საშუამავლო (საქმე)“ < ქართ. სა-მედიატორ-ო „მედიატორისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლემრრუე, ბქ. ლემორუე, ლნტ. ლემორაუ)

ლე-მეორ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-მეორ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გაიმეორონ ან გამეორდეს, – მეორედ სათქმელი ან გასაკეთებელი, მეორედ შესასრულებელი“ (შდრ. ზს. ლეტგრხანი)

ლემესგ (ზს.)/ლემეს (ლშხ., ჩოლ.)/ლემესკ (ლნტ.) < ადიღ. მასკჳ, ყაბ. მასკე „ნაპერწკალი“

ლე-მეჲსარ (ლშხ.)/ლე-მეისარ (ლნტ.) „სადღესასწაულო, სადღეობო (ზედმიწ. – ’სა-მეისარ-ო)“ *რელიგ.* < ქართ. (ლეჩხ.) მეისარ-ობ-ა „დღეობა, ლოცვა“

ლე-მზეზ-ალ (ბზ.)/ლე-მზეზ-ალ (ბქ.)/ლე-მზეზ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-მიზეზ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-მიზეზ-ო „მიზეზის, საბამის მომცემი“

ლე-მთხოუარ (ბზ.)/ლე-მათხოუარ (ჩოლ.) < ქართ. სა-მათხოვრ-ო „მათხოვრობისათვის განკუთვნილი, მათხოვრის დამახასიათებელი, – მათხოვრისა“ (შდრ. ბზ. ლეშგუმანი, ბქ. ლეშგუმანი)

ლე-მთხოურ-ალ (ბზ.)/ლე-მათხოურ-ა/ალ (ბქ.)/ლე-მათხოურ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-მათხოვრ-ო „მათხოვრობისათვის განკუთვნილი, მათხოვრის დამახასიათებელი, – მათხოვრისა“ (შდრ. ბზ. ლემშგუმა/ანალი, ბქ. ლეშგუმანალი, ჩოლ. ლეშგუმანალი)

ლე-მორიდაბ/ლე-მორიდაბ (უშგ.) /ლე-მორდაბ (ჩოლ.) /ლე-მორდებ (ლშხ., ჩოლ.) „მოსახათრებელი“ < ქართ. მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც) უნდა მოერიდონ..., – პატივსაცემი“

ლე-მრრუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-მორუ-ე (ბქ.)/ლე-მორაუ (ლნტ.)/ლე-მრრაუ (ჩოლ.) „გასარჩევი, სამედიატორო საქმე (ზედმიწ. – *გა-სა-მოურავ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ძვ. ქართ. მოურავი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ლე-მტკიც-ა̈უ-ი (ზს.) < ქართ. და-სა-მტკიც-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაამტკიცონ ან დამტკიცდეს...“

ლე-მშაუ (ბზ., ლნტ.)/ლე-მშა-ჲ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლე-მშა̈-ჲ (ბქ.)/ლე-მშა-ჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-მუშა-ო „საკეთებელი, საშრომი...“ (შდრ. ზს. ლეშდა̈ბ, ლშხ., ჩოლ. ლეშდაბ, ლნტ. ლეშტა̈ბ)

ლე-მციქულ (ბქ.)/ლე-მციქუილ (უშგ., ჩოლ.) „სამედიატორო, საშუამავლო“ < ქართ. სა-მოციქულ-ო „მოციქულისათვის განკუთვნილი, მოციქულის დამახასიათებელი, – საშუამავლო“

ლე-მძა̈გ (უშგ.) „საბულველი (ზედმიწ. – *სა-მა-ძაგ-ებ-ელ-ი) < ქართ. საძაგ-ელ-ი „საბულველი, საზიზღარი“ (შდრ. ზს. ლე[მ]სისგ, ჩოლ. ლესისკ; ლშხ., ჩოლ. ლაწინგუ̈არ), იხ. მაძაგ

ლე-ნაჭ-გრ-ი (უშგ.) „საჯაჭვე“ < ქართ. (ქვ.-იმერ.) ნაჭა „შუა ცეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდებელი ჯაჭვი, – საკიდელი“ (საბა)

ლე-ნა̈წილ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-ნაწილ-ებ-ელ-ი „დასაყოფი და დასარიგებელი, გასაყოფი, დასანაწილებელი“ (შდრ. ბზ. ლეთა̈ლი, ბქ. ლეთა̈ლი; ბზ. ლეყულუ̈რე, ბქ. ლეყურულე)

ლე-ნ-გზა̈ურ-{ე} (ბზ.)/ლე-ნ-გზა̈რ (ბქ., ლნტ.)/ლე-ნ-გზა̈რ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-მ-გზავრ-ებ-ელ-ი „ვინც (რაც) უნდა გაემგზავროს“, სა-მ-გზავრ-ო „მგზავრობისათვის განკუთვნილი, მგზავრობასთან დაკავშირებული, – მგზავრობისა“

ლე-ნდელ-ი/ლე-ნდელ-ე (ბქ.) „დასაბეგრი („*გა-სა-ნადელ-ებ-ელ-ი“) < ქართ. ნადელი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლე-ნდურ-ეუ (ზს.)/ლე-ნდრრუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დასამდურებელ-ი/დასამდურ-ი 1. „ვისაც უნდა დაემდურონ“, 2. „რისთვისაც უნდა დაემდურონ“

ლე-ნერგ-ა̈უ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლე-რგნგ-ა̈უ-ი (ბზ.)/ლე-ნგრგ-ა̈უ-ი (ბქ.)/ლე-ნერგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-რენგ-აუ-ი (ჩოლ.) /ლე-რგნგ-აუ-ი/ლე-ნგრგ-აუ-ი (უშგ.) „დასარგავად განკუთვნილი მცენარეები (ზედმიწ. – გადა-სა-ნერგ-ი)“ < ძვ. ქართ. და-სა-ნერგ-ავ-ი „დასარგავი“

ლე-ნზ-ურ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „სანეზვე გოჭი“ *ზოოლ.* < ქართ. ნეზვ-ი „დედალი ღორი“

ლე-ნ-ტყოუ̈-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-სა-ტყვევ-ებ-ელ-ი „ვინც, რაც უნდა დაატყვევონ“

ლე-ნ-ტყოუ̈-ნ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-მტყუნ-ებ-ელ-ი „ვინც უნდა გაამტყუნონ ან გამტყუნდეს, – გასამტყუნებელი“

ლე-ნ-ჭურეუ̈-ი (ბქ.) 1. „ოქროთი დასაფერი“, 2. *გადატ.* „დასაფასებელი, დასასაჩუქრებელი“ < ქართ. მო-სა-ოქრ-ოვ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა მოაოქროვონ, – მოსაოქროვი“

ლე-ნ-ქროუ̈-ე (ბზ.)/ლე-ნ-ჭურ-ეუ̈-ი (ბქ.)/ლე-უ̈ოქურ-აუ̈-ი (ლნტ.) 1. „ოქროთი დასაფერი“, 2. *გადატ.* „დასაფასებე-

ლი“ < ქართ. მო-სა-ოქრ-ოვ-ებ-ელ-ი (< ოქრო < ბერძ. **οχρος** „ყვითელი“) „ოქროთი დასაფერი“

ლე-ნშან-ი (ზს.)/ლე-ნშან-ი (უშგ., ჩოლ.) 1. „დასაწინდი“, 2. „ნიშანდასადები“ < ქართ. და-სა-ნიშნ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) 1. „ვინც უნდა დანიშნონ, – დასაწინდი“, 2. „რაც უნდა დანიშნონ ან დაინიშნოს...“

ლენჭყ (ბზ.) „ჭაობი“ < ზან. (მეგრ.) ლენჭყ-ი (/ლეჭყ-ი) „ჭყანტი, ჭაობიანი ადგილი“, შდრ. ზ.-იმერ. ლეჭეჭყო; ქვ.-იმერ., გურ. ლენჭყო; ლეჩხ. ლენჭყი „ჭენჭყო, ჭაობიანი ადგილი“ (შდრ. ბზ. **ჭუიბ**)

ლენჭერა (ბქ.) *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ლეხერ-ი/ლეხერ-ა „ხეობა; მთებს შუა მდინარის გაყოლებაზე ადგილები“

ლე-იმედ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-იმედ-ო (< იმედ-ი < თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „იმედის მომცემი, იმედის აღმძვრელი; სანდო, ერთგული“

ლე-იქიმ-ი (ბქ.)/ლე-იქიმ-ე (ლშხ., ჩოლ) „განსაკურნ[ავ]ი < ქართ. სა-ექიმ-ო (< ექიმ-ი < თურქ. **hekim** < არაბ.-სპარს. **hakīm**) „სამკურნალო“ (შდრ. ჭან. ჰექიმი)

ლე-იღაბ (ზს.)/ლე-იღაბ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-აღაბ (ლნტ.) „აღების დღისთვის განკუთვნილი“ *რელიგ.* < ქართ. სა-აღებ-ო „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

ლე-პატრონ-ი (ბქ.)/ლე-პტრონ-ე (უშგ.)/ლე-პატრონ-ე (ჩოლ.) < ქართ. სა-პატრონ-ო (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „ვისაც უნდა უპატრონონ, ვისაც პატრონობა სჭირდება“

ლე-პატიუ (ზს., ჩოლ.)/ლე-პტიუ (ბზ.) „ვისაც პატივი უნდა სცენ (ზედმიწ. – *სა-პატივ-ე)“ < ქართ. სა-პატივ-ცემლ-ო (< პატივ-ი < ფალ. **pativ**) „იგივეა, რაც პატივსაცემი“ (შდრ. ზს. ლელსერი)

ლე-პატიუ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლე-პატიუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-პატიებ-ელ-ი „შესანდობი“ (შდრ. ზს. ლესარუინე)

ლე-პეხუდ-ე (ზს.) „დასაშაშხი (ზედმიწ. – *გა-ა-სა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ლე-პენტ-ე (ქს.)/ლე-პენტ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-პენტ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. დასაპენტ-ი „იგივეა, რაც გასაპენტი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლებმღვნე)

ლე-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. და-სა-პირ-ებ-ელ-ი „რასაც დაჰპირდებიან ან განიზრახავენ“

ლე-პლან-აუ-ი (ლშხ.) „დასაგეგმი“ < რუს. **план** „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

ლე-პრტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ასაცოცებელი (ზედმიწ. – *სა-პოტ-ინ-ე)“ < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლე-პრისდ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-პრისდ-ი (ბქ.)/ლე-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მოსანათლი“ < ბერძ. **προιστημι** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლე-პროზ-ი (ზს.) „მოსაწევი (ზედმიწ. – *სა-პაპიროს-ე)“ < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

ლე-პგლწ-ე (უშგ.) < ქართ. [წა]-სა-ბილწ-[ავ]-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyç**) „რაც უნდა წაბილწონ ან წაიბილწოს“

ლე-პგრტაბ-ი (ზს.)/ლე-პარტახ-ე (ჩოლ.) „გასაჩანაგებელი; გასაქურდი; ასაოხრებელი“ < ქართ. გა-სა-პარტახ-ებ-ელ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გასაჩანაგებელი“ (შდრ. ბქ. **ქა ლებადურე**)

ლე-რაბნგ (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ. – *სა-რანგ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. (რაჭ.), ზან. (მეგრ.) რანგ-ი (< ოს. **rong**) „თაფლისაგან დამზადებული სასმელი, თაფლის ღვინო“

ლე-რგაუ-ი/ლე-რგიუ-ე (ბზ.)/ლე-რგაუ-ი (ბქ.)/ლე-რგაუ-ი (ქს., უშგ.)/ლე-რიგაუ-ი (ლნტ.) < ქართ. {და}-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწილებელი“ (შდრ. ბზ. ლეთაალი, ბქ. ლეთაალი, ჩოლ. ლეთაალი)

ლე-რგიუ-ალ-ი (ბზ.)/ლე-რგაუ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-რგაუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწილებელი“

ლე-რიდ-ალ (ლნტ.)/ლე-რიდ-ალ (ჩოლ.) „[თავის] ასარიდებელი“ < ქართ. მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც) უნდა მოერიდონ“

ლე-როზგ-ე (ზს., ქს.)/ლე-როზგ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-როზგ-ი (< რუს. **Розга** „წკეპლა, როზგი“) „როზგით საცემი“ (შდრ. ბქ. **ლედურკუაცი**)

ლე-როყ (ჩოლ.) „ქვიანი ადგილი (ზედმიწ. – *სა-როყ-ე)“ < ქართ. (რაჭ.) როყ-ნ-არ-ი „ნაზვავი“

ლე-რღუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-რეღუ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „დასანგრევი; დასაშლელი; გასარღვევი...“ < ქართ. და-სა-რღვ-ევ-ი „დასაშლელი, დასანგრევი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლეხურე**; ზს., ჩოლ. **ლეტყცე**)

ლერწ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ლერწ-ი „ვაზი“

ლერწ-ალ (ლნტ.) „ვენახი (ზედმიწ. – *ლერწ-ებ-ი)“ *ბოტ.* < ქართ. ლერწ-ი „ვაზი“

ლე-სდგუემ-ე (ზს.)/ლე-სადგუმ-ე (ბქ.)/ლე-სდგომ-ე (ლშხ.) „ღამის გასათევი ადგილი, გასაჩერებელი“ < ქართ. და-სა-დგომ-ელ-ი/და-სა-დგომ-ი „დასაბინავებელი, დასარჩენი ადგილი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლეგნე**, ლნტ. **ლეგენე**)

ლე-სბდილ (ლნტ.) „შესაჭმელი (ზედმიწ. – სა-სადილ-ო)“ < ქართ. სადილ-ი „შუადღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და სამხრის წინ...“

ლე-სბონდიკ (ჩოლ.) „ფაშარი და მჩატე ქვის საბადო (ზედმიწ. – *სა-სპონდიკ-ო)“ < ძვ. ქართ. სპონდიკ-ი, ახ. ქართ. სპონდიო „ფაშარი და მჩატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“

ლე-სთაუ (უშგ.) < ქართ. მი-სა-თავის-ებ-ელ-ი „მისასაკუთრებელი“

ლე-სკეთ-ე (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ლე-სკეთ-ი (ბქ., ლშხ.) „გასაკეთებელი, მოსაგვარებელი (ზედმიწ. – *[გა]-სა-სიკეთ-ებე-ლ-ი)“ < ქართ. სიკეთ-ე „კეთილის თვისება, საქციელი; სხვისათვის კარგის ქმნა...“ (შდრ. ზს., ქს. **ლესყი**)

ლე-სკურელ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-საკურელ (ლნტ.) „გასაკვირი, საოცარი (ზედმიწ. – გა-საკვირველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. გასაკვირვ[ებ]ელ-ი „იგივეა, რაც გასაკვირი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლემბეე**, ლნტ. **ლენაბაეე**)

ლე-სმინდ (ზს., ჩოლ.) „სიმინდის ყანა“ < ქართ. სა-სიმინდ-ე (< სიმინდ-ი < სომხ. *սիմին* < ბერძ. *ἡσεμίδιξ*) 1. „სიმინდისათვის განკუთვნილი“, 2. „სიმინდის შესანახი ნაგებობა (წნული ან ფიცრული), – ნალია“

ლე-სმამ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლე-სმაშ-ე (ბზ.)/ლე-სმაშ (ზს.) „მოსაწონი“ < ქართ. სა-სიამ-ოვ-ნ-ო „საამო, მაამებელი“, იხ. სიამუან

ლე-სპირტ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-

სპირტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-სპირტ-ავ-ი (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „რაც უნდა დასპირტონ ან დაისპირტოს“

ლე-სრულ-ე (ზს.) < ქართ. და-სა-სრულ-ებ-ელ-ი „დასამთავრებელი, გასათავებელი, დასაბოლოებელი“ (შდრ. ზს. ლეზგრე)

ლე-სტჳრინ-ე (ბქ.) „დასაბედებელი“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

ლე-სტროჩკ-აუ-ულ-ი (ბზ.)/ლე-სტროჩკ-აუ-ულ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-სტროჩკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-სტროჩკ-{ავ}-ი (< რუს. **Строчка**) „დასაგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

ლე-სტროჩკ-ჳუ-ი (ბზ.)/ლე-სტროჩკ-ჳუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-სტროჩკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-სტროჩკ-{ავ}-ი (< რუს. **Строчка**) „დასაგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

ლე-სუფთ-აუ-ულ-ი (ბზ.)/ლე-სუფთ-აუ-ულ-ი (ბქ.)/ლე-სუფთ-აუ-ულ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გასაწმენდი“ (შდრ. ზს. ლეშდბგნე)

ლე-სუფთ-ჳუ-ი (ზს.)/ლე-სუფთ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გასაწმენდი“ (შდრ. ზს. ლეშდბგნე)

ლე-სუჳტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-სუჳტ-ე (ლ/ლე-სტ-ე (უშგ.) 1. „დასაბეგვავი (მარცვლეული)“, 2. „გასანიავებელი, გასასუფთავებელი (მარცვლეული)“ < ძვ. ქართ. სუეტ-ი „სვეტი“, ახ. ქართ. სვეტ-ი „საგანგებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მიწაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ. მაღალი და ვიწრო ნაგებობა ცილინდრული ფორმისა...“ (შდრ. ბქ. **ლიჩაჩე**; ბქ. ლიბგუნე; ჩოლ. ლიბჳნტყე), იხ. ლე-ცჳხუ-ე

ლე-სუჳელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-სოფელ (ლნტ.) < ქართ. სა-სოფლ-ო „სოფლისათვის განკუთვნილი“

ლე-სყუჳადურ (ბქ., ჩოლ.)/ლე-სყუჳედურ (ლშხ.)/ლე-სყუჳადრ-ე (უშგ.)/ლე-სყუჳადრ-ე (ჩოლ.) „წამოსაძახებელი, სალანძღავი“ < ქართ. სა-საყვედურ-ო „ვისაც უნდა უსაყვედუროონ, საყვედურის ღირსი...“

ლე-სჩჳქურ-ი/ლე-სჩქუჳრ-ი (ბზ., ჩოლ.) /ლე-ჩქ-უ-ურ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-ჩქ-უ-არ-ი/ლე-შჩუქ-უ-რ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მისაძღვნელი; დასასაჩუქრებელი (ზედმიწ. – **სა-ჩუქ-ებ-ელ-ი**)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი (ნივთი)“

ლე-სწორ-ჳუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-სწორ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სწორ-ებ-ელ-ი „დასაწყობი, გასაშლელი...“ (შდრ. ბზ. ლეხუწრჳუი)

ლე-სხჳთ-ი (ზს.)/ლე-სგხლათ-ი (ლშხ.) „მოსახერხებელი“ < ქართ. მო-სა-ხასიათ-ებ-ელ-ი „მოსაწადინებელი“

ლე-სგლდჳთ-{ი} (ზს., ლნტ.)/ლე-სალდათ-{ი} (ლშხ., ჩოლ.) „საჯარისკაცო“ < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. **Солдат**) „ჯარისკაცი“

ლე-სგნჯჳუ-ი (ზს.)/ლე-სგნჯუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-სინჯ-{ავ}-ი „ვინც, რაც უნდა გასინჯონ ან გაისინჯოს“ (შდრ. ბზ. ლეკუჳე; ბქ., ლნტ. ლეკმჳრი)

ლე-სგრგებ (უშგ., ჩოლ.) „მარგებელი, გამოსაყენებელი“ < ქართ. სა-სარგ-ებ-ლ-ო „სარგებლობის მომცემი, – მარგებელი, გამოსაყენებელი, მოსახმარი“ (შდრ. ზს. შაუა), იხ. ლა-სგრგებ

ლე-სგრჩელ-ი (უშგ.) „სასაჩივრო“ < ქართ. სა-სარჩელ-ო „სარჩელისათვის განკუთვნილი, – სარჩელისა“, სა-სარჩლ-ო „სადავო, საცილო“

ლე-სგფტგნ-ი (უშგ.) „საშაბათო

(ზედმიწ. – "სა-საბატონ-ე)" < ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატგნ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი"

ლე-სგჳსჳრ-ი (ბქ.) „ტყვეობიდან გამოსახსნელი" < ძვ. ქართ. სა-ჴს-არ-ი, ახ. ქართ.სა-ხს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის", შდრ. ქიზიყ. სა-ჴსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი"

ლე-ტუ̃უ̃რ (ბზ., ლშხ.)/ლე-ტეუ̃რ (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – "სა-ტევრ-ე < ქართ. ტევრ-ი „ხშირი, დაბურული ტყე"

ლე-ტკლებ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ტკლებ (ზს., ჩოლ.)/ლე-დაკლებ (ლნტ.) /ლე-დკლაბ-ე (უშგ.) „დასანანი" < ქართ. და-სა-კლებ-ი „რაც უნდა დააკლონ, რაც შეიძლება დააკლდეს; რასაც უნდა დააკლონ, – მოსაკლები..."

ლე-ტკც-ა̃უ̃-ი (ზს.)/ლე-მ-ტკიც-ა̃უ̃-ი (ბქ.)/ლე-მ-ტკიც-აუ̃-ი (ჩოლ.)/ლე-ტკც-ე (ზს., ქს.) < ქართ. {და}-სა-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დასასაბუთებელი, დასადგენი"

ლე-ტტუ̃ალ-ე/ლე-ტტუ̃ელ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლე-ტტუ̃ელ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ლე-ტიტუ̃ელ-ი (ლნტ.) /ლე-ტუ̃ტა̃ლ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ტიტვლ-ებ-ელ-ი „გასაშიშვლებელი" (შდრ. ბქ. ლე-ტინტლა̃უ̃ი)

ლე-ტხ-გრ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „სატახე გოჭი" *ზოოლ.* < ქართ. ტახ-ი „მამალი ღორი"

ლე-ტგნჯ-ა̃უ̃-ი (ზს.)/ლე-ტგნჯ-აუ̃-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ტანჯ-[ავ]-ი „ვინც (რაც) უნდა დატანჯონ ან დაიტანჯოს"

ლე-უცბათ-ე (ბზ.) „სახელდახელო; ნაჩქარევი (ზედმიწ. – "სა-უცაბედ-ო)" < ქართ. ნა-უცბათ-ევ-ი „იგივეა, რაც ნა-უცბადევი, – ნაჩქარევი"

ლეუ̃ან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ლე-ვან-ი (< ლათ. **leon** „ლომი") „მამაკაცის საკუთარი სახელი"

ლეუ̃ანტი (ბქ.)/ლეუ̃ენტი (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ლეონტ-ი (< ბერძ. (?) „ლომისა") „მამაკაცის საკუთარი სახელი"

ლე-უ̃ახშამ (ბზ., ქს.) < ქართ. სა-ვახშამ-ო (< ვახშამ-ი < თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო") „ვახშმისათვის განკუთვნილი, ვახშმად საჭმელი, – ვახშმისა"

ლე-უ̃არდ (ზს.)/ლე-უ̃არდ (ჩოლ.) „ვარდნარი" *ბოტ.* < ქართ. სა-ვარდ-ო (< ვარდ-ი < ფალ. **vard**) „ვარდებისათვის განკუთვნილი, – ვარდებისა"

ლე-უ̃ბურ-ალ/ლე-ლ-ბურ-ალ (ბქ.)/ლე-უ̃ბურ-ა̃ლ (ჩოლ.) „საეშმაკო, საჯადოქრო" *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი"

ლე-უ̃ბურ-ი/ლე-ლ-ბურ-ი (ბქ.) „საეშმაკო, საჯადოქრო; გასათვალი" *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი" (შდრ. ზს. ჩუ ლეგგგნე; ბზ. თემი ლეგნე, ბქ. თემი ლეგნე; ბქ. ჩუ ლეყბა̃ყი; ლხმ. თემი ლეშტრი)

ლე-უ̃ელ-ი (ლშხ.) „დასაცავი ბაღ-ვენახი, ნათესი მინდვრები... (ზედმიწ. – "სა-ველ-ე)" < ქართ. მეველე-ობ-ა „ბაღ-ვენახის, ნათესი მინდვრების დაცვა"

ლე-უ̃სარ (ლშხ.) „საჩოხე (ზედმიწ. – "სა-ოსარ-ე)" < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი, საღამური"

ლე-უ̃სტატ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ოსტატ-ო (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატისათვის განკუთვნილი, – ოსტატისა"

ლე-უ̃სტატ-ა̃ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატისათვის განკუთვნილი, – ოსტატისა"

ლე-უ̃ქმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-

უქმ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „უქმე დღე, სადღესასწაულო (ზედმიწ. – "სა-უქმ-ო)" *რელიგ.* < ქართ. უქმე „არასამუშაო დღე, – დღესასწაული"

ლე-უჭმ-ი (ზს., ქს.)/ლე-უჭმ (ბქ.) „სამარხულო" *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ი, უ-ჭმ-ებ-ა „უჭმელობა", შდრ. უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული"

ლე-ფეთ-ალ (ბზ.)/ლე-ფეთ-ალ (ბქ.)/ლე-ფეთ-ალ/ლე-ფეთ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „გასაბრაზებელი (ზედმიწ. – "სა-ფეთ-იან-ო)" *ბლმ.* < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი"

ლე-ფირუ-ან-ი (ბქ.)/ლე-ფერუ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ნ-ფრუ-ინ-ე (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შესაღები (ზედმიწ. – "შე-სა-ფერ-ავ-ი)", 2. ჩოლ. „მტვერგასაცლელი" < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება"

ლე-ფუნდურ-ი (ბზ.)/ლე-ფანდურ-ი (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ფანდურზე დასაკვრელი (ზედმიწ. – "სა-ფანდურ-ე)" < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი"

ლე-ფიფქ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კირით შესაღები (ზედმიწ. – შე-სა-ფიფქ-ი)" < ქართ. შე-ფიფქ-ვ-ა „ფიფქის შეყრა, ფიფქით დაფარვა"

ლე-ფლანგ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ფლანგ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-ფლუნგ-აუ-ი/ლე-ფლეწგ-აუ-ი (ბზ.) < ქართ. გა-სა-ფლანგ-{ავ}-ი „რაც უნდა გაფლანგონ ან გაიფლანგოს, გასაფანტი, გასანიავებელი (ქონება, ფული...)"

ლე-ფრებ-ალ (ბზ.)/ლე-ფრებ-ა/ალ (ბქ.)/ლე-ფრებ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ფერებ-ალ (ლნტ.)/ლე-ფრაბ-ალ-ი/ლე-ფრაბ-ალ (უშგ.) „დასაყვავებელი, სალოლიავო..." *ბლმ.* < ქართ. მო-სა-ფერებ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც უნდა მოეფერონ" (შდრ. ბზ. ლეუკაფალ)

ლე-ფრებ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ფერებ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც უნდა მოეფერონ" (შდრ. ბზ. ლეუკაფალ)

ლე-ფს-ენ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლე-ფსს-ნ-ე (ლნტ.) „შესაფასებელი; დასაფასებელი; ფასდასადები" < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs/fas**) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა", 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა..."

ლე-ფუფქ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ფუფქუ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ფუფქ-{ავ}-ი „რაც უნდა გაფუფქონ ან გაიფუფქოს" (შდრ. ზს. ლეყუფე)

ლე-ფჭ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლე-ფჭ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ფუჭ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გააფუჭონ ან გაფუჭდეს, – წასახდენი" (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლედაუშე, ბქ. {ჩუ} ლედუაში, ლნტ. {ჩუ} ლედაუშე; ზს. {ჩუ} ლეცუდე/ლეცდუე, ბზ. {ჩუ} ლეცუდაუი, ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლეცდაუი, {ჩუ} ლეცდუუი)

ლე-ფგთრეკ (ბქ.)/ლე-ფათრეკ (ჩოლ.)/ლა-ფთირაკ (უშგ.) < ქართ. სა-ფათერაკ-ო (< ფათერაკ-ი < ფალ. **patīrak** „შემთხვევა, შეხვედრა") „ფათერაკის შემცველი, – სახიფათო, ფათერაკიანი"

ლე-ფგრთხილ (უშგ.) < ქართ. სა-ფრთხილ-ო 1. „ფრთხილად მოსაპყრობი, – გასაფრთხილებელი", 2. „რასაც უნდა უფრთხოდნენ, – საშიში, სახიფათო, მოსარიდებელი" (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლეკუებ)

ლე-ფგრსაგ (უშგ.) < ძვ. ქართ. სა-ფარსაგ-ო (< ფარსაგ-ი < ოს. **færssag** „საშუალი, გვერდითი, სხვა") „გამოსაყენებელი, სარგებლობის მომტანი, – ვარგისი"

ლე-ქებ-ინ-ე/ ლე-ქებ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ქებ-არ-ი „იგივეა, რაც საქები" (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლეფშუდი)

ლე-ქლიბ-ი (ბქ.)/ლე-ქლიბ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-ქლიბუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-საქლიბ-[ავ]-ი „რაც უნდა გაქლიბონ ან გაიქლიბოს, – ქლიბით გასაფხეკი, გასასწორებელი“ (შდრ. უშგ. ლერსი)

ლე-ქრ-ა̈ჲ-[ე] (ბზ., ჩოლ.)/ლე-ქირ-ა̈უ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-სა-ქირ-ავ-ებ-ელ-ი „რაც, ვინც უნდა დაიქირაონ, ქირით ასაღები ან ასაყვანი“

ლე-ქრისდ-ეშ (ბზ.)/ლე-ქრისდ-ეშ (ბქ.) „სამობაო (ზედმიწ. – *სა-ქრისტ-ეს-[ი])“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. χριστός) „იესო ქრისტე, იესო ნაზარეველი, – ქრისტიანული ეკლესიის თავი და დამფუძნებელი“, იხ. ლეშუებ

ლექს (ზს., ქს.) < ქართ. ლექს-ი (< ბერძ. **lexis** „სიტყვა“) „პოეტური ნაწარმოები, რომელსაც ახასიათებს თავისებური რიტმი და რითები“

ლე-ქურწილ (ბზ.)/ლე-ქორწილ (ბქ., ლშხ.)/ლე-ქუ̈რწილ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ქორწილ-ო „ქორწილისათვის განკუთვნილი, – ქორწილისა“

ლე-ქუ̈ეყნ (უშგ.) „საჯარო“ < ქართ. სა-ქვეყნ-ო „ქვეყნისათვის განკუთვნილი; საერთო, საყოველთაო, სახალხო, საზოგადო“ (შდრ. უშგ. ლებუ̈ჰდ)

ლე-ქუ̈შ-ერ (ზს.)/ლე-ქუ̈შ-არ (ლნტ.) < ქართ. ქვიშ-რ-ობ-ი „ქვიშიანი ადგილი, – ქვიშნარი“

ლე-ქშინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-სა-ქშ-ევ-ი „აქშა შესაძახებელი ქათამი თუ სხვა ფრინველი დაფრთხობის მიზნით, – აქშევით გასარეკი“

ლე-ქჳრგ-აუ-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლე-ქჳრგ-აუ-ა̈ლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-ქჳრგ-აუ-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-სა-ქარგ-ავ-ი „რაც უნდა მოქარგონ ან მოიქარგოს“

ლე-ქჳრგ-ა̈უ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ქჳრგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ქარგ-ავ-ი „რაც უნდა მოქარგონ ან მოიქარგოს“

ლე-ქჳრდ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-ქირდ-ავ-ი „მასხარად ასაგდები, საკიცხავი“ (შდრ. უშგ. ქიქა̈რ)

ლე-ღლა̈ტ-ი (ზს.)/ლე-ღლა̈ბ-ი (ბქ.) „საღალატო“ < ქართ. ღალატ-ი (<არაბ.-სპარს. **γalat**) „გამცემლობა, ვერაგობა, ორგულობა“

ლე-ღრიბ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლე-ღა̈რიბ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ღარიბ-ებ-ელ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ვინც უნდა გაღარიბდეს, – გასაკოტრებელი“ (შდრ. ბქ. ლებღა̈რი)

ლე-ღუ̈ჰ-ა̈უ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ღუ̈ჰ-ა̈უ-ი (ბქ.)/ლე-ღუ̈ჰ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-ღუ̈ჰ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ღუ̈ჰ-[ავ]-ი 1. „მოსაკლავი, სამსხვერპლები (ვინმე)“, 2. „დასაქცევი, მოსასპობი, გასანადგურებელი, დასაღუ̈ჰავი“ (შდრ. ზს., ქს. ლეჴცე)

ლე-ღუ̈ჳრ-ი (ზს.)/ლე-ღუ̈ჳრ (ბზ.)/ლე-ღუ̈ჳრ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ვაჭრ-ო „შესაძენი პროდუქცია“

ლე-ყა̈რ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.)„გამოსახდელი ყავარი (ზედმიწ. – *გა-სა-ყავრ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლე-ყა̈რ-გლ-ი (ლშხ.) „გამოსახდელი ყავარი“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლე-ყდ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყიდ-ი „იგივეა, რაც საყიდელი“

ლე-ყირჭ-ე (ბზ.)/ლე-ყირჭ-ე (ბქ.) „მსუყე“ < ქართ. მო-სა-ყირჭ-ებ-ელ-ი

„რაც მოყირჭდებათ, – მოსაბეზრებელი“ (შდრ. ბზ. **ყინჭაშ**, ჩოლ. **ყინჭაი**, ბქ. **ყინჭუ**; ზს. **გუმიკუპარუ**)

ლე-**ყუთილ**-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-**ყუთელ**-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ყვითლ-ებ-ელ-ი „ყვითლად გადასაქცევი, ყვითლად შესაღები“

ლე-**ყუ**-ი (ბქ.) „ფისისმაგვარი წმინდა წანაზარდი წიწვოვანი ხის ვარჯზე“ < ზან. (მეგრ.) ლეყვ-ი „ძალიან წმინდა (მაგ., ფქვილი)“, შდრ. ასევე ლიყვ-ი „ფითრი“

ლე-**ყურილ** (ბზ.)/ლე-**ყარულ** (ბქ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. **qarawul**) „სადარაჯო, საგუშაგო“

ლე-**შიპ-აუ**-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-**შიპ-აუ**-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასაგებად დასამუშავებელი ფიცრები (ზედმიწ. – *და-სა-შიპ-ავ-ი)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. **Шип**) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

ლე-**შმოტკ-აუ**-ი (ბზ.)/ლე-**შმოტკ-აუ**-ი (ბქ.)/ლე-**შმოტკ-აუ**-ი (ჩოლ.) < ქართ. ჩა-სა-შმოტკ-ი (< რუს. **шмотка**) „მოდური, ძვირფასს ტანსაცმელში გამოსაწყობი“ (შდრ. ბქ. ლედრინქე)

ლე-**შნაუ**-ი (ზს.)/ლე-**შნაუ**-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-**შენაუ**-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-შენ-ებ-ელ-ი (შდრ. ფალ. **šēn**, ძვ. ირან. **šaina**) „დასარგავი, გასახარებელი (მცენარეები, ნარგავი); მოსაშენებელი...“

ლე-**შნაურ**-ე (ბზ.)/ლე-**შნარ**-ი (ბქ.)/ლე-**შნაურ**-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-**შნაურ**-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-შინ-ა-ურ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა მოიშინაურონ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლემთქუე)

ლე-**შუკუ** (ზს., ჩოლ.) „საგზაო (ზედმიწ. – *სა-შუკ-ე)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორლობე“

ლე-**შუმფურ**-ი (ბზ.) < ქართ. სა-შამფურ-ე „შამფურისათვის განკუთვნილი“

ლე-**შუნდ[უ]ებ**-ი (ზს.)/ლე-**შგნდობ**-ი (ბქ.)/ლე-**შგნდობ**-ი/ლე-**შუნდობ**-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლე-**შუნდებ**-ი/ლე-**შონდებ**-ი (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-სა-ნდ-ობ-ი 1. „რისი შენდობაც შეიძლება, – შესაწყნარებელი, მისატევებელი; შესანდობარი“, 2. *რელიგ.* „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლე-**შუდებ** (უშგ.) < ქართ. სა-მ-შვიდობ-ო „მშვიდობისათვის განკუთვნილი...“

ლე-**შუებ** (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. საშობა-ო „შობის დღესასწაულისათვის განკუთვნილი, – შობისა“, იხ. ლექრისდეშ

ლე-**შუიდბ-უნ**-ე (ბქ.) „დასაწყნარებელი“ < ქართ. და-სა-მ-შვიდებ-ელ-ი „დასაწყნარებელი, დასაშოშმინებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეშპრდე, ბქ., ლნტ. ლეშარდე)

ლე-**შუშპარ**-ი/ლე-**შუპარ**-ი (ბზ.)/ლე-**შუპპარ**-ი (ბქ.)/ლე-**შუშპარ**-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლე-**შუშპრ**-ე (ლშხ.) „საცეკვაო (ზედმიწ. – *სა-შუშპარ-ო)“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული“ (შდრ. ბზ. ლესუბი)

ლე-**შქარ**-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-**შქარ**-ი (ქს., უშგ.)/ლე-**შაქრ-აუ**-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-**შაქრ-აუ**-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-შაქრ-{ავ}-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სანსკრ. **šarkara**) 1. „რაც უნდა დაშაქრონ ან დაიშაქროს“, 2. „რითაც უნდა დაშაქრონ“ (შდრ. ბზ. ლემჭუხუე, ლნტ. ლემგჭახუი)

ლე-**შშ-აუ**-ი (ბზ.)/ლე-**შშ-აუ**-ი/ლე-**შეშ-აუ**-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-**შეშ-აუ**-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-შეშ-ებ-ელ-ი „გასაქვავებელი, *გასახევებელი“ (შდრ. ბქ.,

ჩოლ. ლეფჯგნე/ლეფჯგგნე)

ლე-შჩიტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-შჩიტარ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-საჩივრ-ებ-ელ-ი „საჩივარაღსაძვრელი“, იხ. ლე-ჩიტლ-ე

ლე-შგლტარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-შარვლ-ე „შარვლისათვის განკუთვნილი“

ლე-შგლშენ-ი/ლე-შულშტემ-ი (ბზ.)/ლე-შლაშენ-ი (ბქ.)/ლე-შლაშინ-ე (ჩოლ.)/ლე-შნაშნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-სა-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გასარანდავი“

ლე-შგმბ-ე (უშგ.)/ლე-შგმბ-ი (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – სა-შამბ-ე < ქართ. შამბ-ნ-არ-ი „შამბით დაფარული ადგილი“

ლე-შგნთ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-შგნთ-აუ-ი (უშგ.) „გასახურებელი, გასავარვარებელი (რკინა)“ < ქართ. და-სა-შანთ-{ავ}-ი „დასადაღავი“

ლე-ჩიტლ-ე/ლე-შჩიტლ-ე (ზს.) < ქართ. სა-ჩივლ-ელ-ი „რის შესახებაც უნდა იჩივლონ“, იხ. ლე-შჩიტარ-ი

ლე-ჩრ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ჩრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-ჩერ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი „დასაყენებელი, შესაჩერებელი; შესაწყვეტი; მოსაცდელი, დასადგომი“

ლე-ჩფულ-ი (ბქ.)/ლე-ჩაფგლ-ი (ლნტ.)/ლე-ჩფგლ-ი (ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩაფულ-ე „ფეხსაცმლის მასალა“

ლე-ჩხაკუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩხაკ-უნ-ებ-ელ-ი „საჩხარუნებელი“

ლე-ჩხრიკ-ი/ლე-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩხრეკ-ი „გამოსაჩხრეკი, გამოსაქექი“

ლეჩხუმ (ზს., ქს.)/ლეჩხუიმ (ლნტ.) *ტოპ.* < ქართ. ლეჩხუმ-ი „საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარე...“

ლე-ჩხუარ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ო-ჩხვარ-ალ-ი „გასარჩევი, გასაცეხვი“

ლე-ჩგგრ-აუ-ი (ბქ.)/ლე-ჩაგრ-აუ-ი/ლე-ჩგგრ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლე-ჩგრ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-სა-ჩაგრ-{ავ}-ი „ვინც (რაც) უნდა (ან შეიძლება) დაჩაგრონ ან დაიჩაგროს“ (შდრ. ზს. ლეჩუბე)

ლე-ჩანგ-ი/ლე-ჩგნგ-ი (ზს.) „დასაკვრელი ჩანგი (ზედმიწ. – *სა-ჩანგ-ო)“ < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. *čang*) „სიმებიანი სამუსიკო საკრავი“

ლე-ცეხუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცეხუ-ე (ლნტ.)1. „დასაბეგვავი (მარცვლეული)“, 2. „გასანიავებელი, გასასუფთავებელი (მარცვლეული)“ < ქართ. {და}-სა-ცეხვ-ი „ჯოხის ცემით კანის (კილის, ქერქის) გასაცლელი“ (შდრ. ბქ. ლეჩაჩე; ბქ. ლებგუნე; ჩოლ. ლებენტყე), იხ. ლე-სუენტ-ე

ლე-ცლ-აუ (ბზ., ჩოლ.)/ლა-ცლ-აუ (ჩოლ.) „საკამათო“ < ქართ. სა-ცილ-ო/სა-ცილ-ობ-ელ-ი „სადაო, საკამათო“

ლე-ცომ-აუ-ი (ბზ., ჩოლ.) „მოსაზელი ცომი (ზედმიწ. – *მო-სა-ცომ-ი)“ < ქართ. ცომ-ი (შდრ. ბზ. ლეშგურდენი; ბზ. ლეჭურე, ჩოლ. ლეჭურე; ზს. ლე-ბურდ[ენ]ი; ლშხ. ლეჯგგრდე)

ლე-ცრ-იელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცრიალ-ე (უშგ.) < ქართ. და-სა-ცარიელ-ებ-ელ-ი/გა-მო-სა-ცარ-იელ-ებ-ელ-ი „დასაცლელი“ (შდრ. ზს. ლეჰრე, ლნტ. ლეარე)

ლე-ცუდ-ე/ლე-ცდუ-ე (ზს.)/ლე-ცუდ-აუ-ი (ბზ.)/ლე-ცდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცდ-უუ-ი (უშგ.) „გასაფუჭებელი; დასალუპავი“ < ქართ. გა-სა-ცუდ-ებ-ელ-ი (< გა-ცუდ-ებ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წასახდენი, გასაფუჭებელი...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლედაუშე, ბქ. {ჩუ} ლედუაში, ლნტ. {ჩუ} ლედაუშე)

ლე-ცუდ-ილ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. შე-სა-ცოდ-ებ-ელ-ი (< ქართ. ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „ვინც (რაც)

უნდა შეიცოდონ, შესაბრალებელი, – შესაცოდი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლეჟრი)

ლე-ცგმბირ-ი (ბქ.)/ლე-ცგმბილ-ი (ლშხ.) < ქართ. გა-სა-ციმბირ-ებ-ელ-ი „დასჯის მიზნით ციმბირში გადასასახლებელი“

ლე-ცგრც-აუ̆-ი/ლე-ძგრც-აუ̆-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ცგრც-აუ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლე-ცარც-აუ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლე-ძგრც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცარც-აუ̆-ი (ლნტ.)/ლე-ცერც-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-სა-ძარც-ვ-{ავ}-ი „გასაქურდ{ავ}ი“ (შდრ. ბქ. ლებადურე)

ლე-ძაღლ-აუ̆-ალ (ლშხ.) „ძაღლუმადურობა, საწვალებელი, ძაღლურად ცხოვრება (ზედმიწ. – ძაღლ-ურ-ობა)“ *ხლმ.* < ქართ. ძაღლ-ურ-ობ-ა „ძაღლისათვის დამახასიათებელი; არაადამიანური“

ლე-ძნალ-ე (უშგ.) < ქართ. სა-ძნელ-ო „ძნელად შესასრულებელი, – მძიმე, ძნელი“

ლე-ძხ-აუ̆-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ძხალ-ი/ლე-ზხალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზხაუ̆-ი (ბქ., ლნტ.) „გასარეკი, გასადენი საქონელი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-ძახ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. გა-ძახ-ებ-ა „გარეკვა, გადენა (საქონლისა)“, შდრ. ზს. ლერკაული

ლე-წალდ-აუ̆-ი (ბზ.) „წალდით გასაჩეხავი ტყე (ზედმიწ. – *გა-სა-წალდ-ი)“ < ქართ. წალდ-ი „ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკაფი იარაღი“

ლე-წაბდინ-ე (ბზ.)/ლე-წაბდინ-ე (ბქ.) „დასაბინძურებელი“ < ქართ. წა-სა-ხდენ-ი „გასაფუჭებელი; დასაზიანებელი; გასანადგურებელი; დასაღუპი“

ლე-წდ-ურ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-მწვად-ე „მწვადისათვის განკუთვნილი, მწვადად გამოსადეგი“

ლე-წმინდ-აუ̆-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წმიდ-აუ̆-ი/ლე-წმენდ-აუ̆-ი (ბზ.)/ლე-წმინდ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი“, და-სა-წმენდ-ი „დასასუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. ლეკუცაწნი, ბქ. ლეკუცაწნი; ზს. ლეშდბგნე)

ლე-წმინდ-აუ̆-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წმინდ-აუ̆-ალ-ი (ბზ.)/ლე-წმინდ-აუ̆-ალ-ი (ბქ.)/ლე-წმინდ-აუ̆-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი“, და-სა-წმენდ-ი „დასასუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. მუკუცაწალი, ბქ. მუკუცანწალი; ბზ. ლეშდბგნწალი, ბქ. ლეშდბგნწალი)

ლე-წნ-ა̆-ი (ბზ.)/ლე-წნ-აუ̆-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-წნ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. და-სა-წუნ-ი „არმოსაწონი, წუნდასადები“

ლე-წნეხ-აუ̆-ი (ბზ.)/ლე-წნეხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-წნეხ-ი „წნეხით დასატკეპნი, დასაპრესი; წნეხით დასაწური“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლეჟლურმბე)

ლე-წუალ-აუ̆-ალ (ბზ.)/ლე-წუალ-აუ̆-ა/ალ (ბქ.)/ლე-წუალ-აუ̆-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი“

ლე-წუალ-აუ̆-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წუალ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-წლ-აუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი“

ლე-წუბლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-წუბილ-ე (ბქ., ლნტ.) „გასათხოვარი (ზედმიწ. – *გა-სა-წულ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა; წულებრი; ვაჟი“, ახ. ქართ. „შვილი...“

ლე-წყზემ-ი/ლა-წყზემ (უშგ.) „განსაწმენდელი“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მ-წყაზარ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

ლე-წყინ (ლხმ.) < ქართ. სა-წყენ-ი

„შესაწუხებელი, სამწუხარო“, იხ. საწყინ

ლე-წყნარ-ი (ბზ.)/ლე-წყნარ-ი (ზს.)/ლე-წყნარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-წყნარ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-სა-წყნარ-ებ-ელ-ი „დასამშვიდებელი, დასაშოშმინებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეშარდე, ბქ., ლნტ. ლეშარდე; ბქ. ლეშურდბუნე; ბზ., ჩოლ. ლენყურე, ბქ. ლენყურე; ლხმ. ლექოშდალ)

ლე-წხუ-ა̈უ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წუხუ-ა̈უ-ი (ბქ.)/ლე-წუხუ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-სა-წუხ-ებ-ელ-ი „იგივეა, რაც შესაწუხარი“ (შდრ. ბზ. ლეუჯაშნე, ბქ. ლეუჯაშნე)

ლე-წგნდ-ა̈ი/ლე-წინდ-ა̈ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წინდ-აი (ჩოლ.)/ლე-წინდ-ა̈უ-ი (ბქ.) „ქსოვა“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეჯში, ბქ. ლეჯიმ, ლშხ. ლეჯიმ/ლეჯ-შე, ლნტ. ლეჯიმ[ი] „მოსაქსოვი“)

ლე-ჭაბუგ (ბზ.) „ტყე (ზედმიწ. – სა-ჭაბუკ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ჭაბუკ-ი (< სპარს. *čāpūk* „სწრაფი, მოხერხებული“) 1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. *ძვ.* „რაინდი, მოყმე“

ლე-ჭირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ჭირ (ბზ.)/ლე-ჭირ-ე (ბქ., ლნტ.) „გასაწვალებელი, საშრომი“ < ქართ. გა-სა-ჭირ-ი „მძიმე, ძნელი მდგომარეობა, – გაჭირვება“

ლე-ჭკუ-ა̈რ-ი (ბზ.)/ლე-ჭკუ-ა̈რ-ი (ბქ.)/ლე-ჭკუ-არ-ი (ჩოლ.)/ლე-ჭკუარ-ი (ლშხ.) „დასაფიქრებელი/დამაფიქრებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-ჭკუ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“ (შდრ. ზს. ლესკორე)

ლე-ჭნურ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლე-ჭნურ-ი (ზს.)/ლე-ჭიანურ-ი (ლნტ.) „ჭიანურზე დასაკვრელი (ზედმიწ. – *სა-ჭიანურ-ო)“ < ქართ. ჭიანურ-ი „ერთგვარი ხემიანი საკრავი“

ლე-ჭგრდიგ-ე (ზს.)/ლე-ჭგნტრიკ-ე (ჩოლ.) „დასატკეპნი, გადასათელი (ზედმიწ. – *გა-სა-ჭადრაკ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čaṭrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლე-ხა̈ლხ (ბზ.) < ქართ. სა-ხალხ-ო „ხალხის კუთვნილი, – საყოველთაო, საჯარო“

ლე-ხარბ (ზს.)/ლე-ხგრბ (ჩოლ.) < ქართ. შე-სა-ხარბ-ი „სახარბიელო“ (შდრ. ბზ. ლეთხა̈მ; ბქ. ლეურცეფ)

ლე-ხარჯ (ბზ.)/ლე-ხგრჯ-ი (ბქ.)/ლე-ხგრჯ-ი/ე (ჩოლ.) < ქართ. სა-ხარჯ-ო (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯისათვის განკუთვნილი, – სახარჯავი, დასახარჯავი“

ლე-ხერხ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხერხ-ი (ბქ.)/ლე-ხერხ-ა̈უ-ი (ლნტ.)/ლე-ხერხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხერხ-ი „ხერხით დასაჭრელი“

ლე-ხეუს-ა̈ლ (ბზ.)/ლე-ხეუს-ა̈ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხეუს-ა̈ლ (ბქ.)/ლე-ხეუს-ალ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „საუზმე, სასაუზმე (ზედმიწ. – *სა-ხევს-ო)“ < ძვ. ქართ. ხევს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“ (შდრ. ზს. ნენცელ, ბქ. ლელენცალ)

ლე-ხზ-აუ-ა̈ლ-ი (ზს.)/ლე-ხზ-აუ-ა̈ლ-ი (უშგ.)/ლე-ხზ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხაზ-აუ-ა̈ლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ხაზ-[ავ]-ი „რაც უნდა დახაზონ ან დაიხაზოს“

ლე-ხზ-ა̈უ-ი (ზს.)/ლე-ხზ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლე-ხაზ-ა̈უ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ხაზ-[ავ]-ი „რაც უნდა დახაზონ ან დაიხაზოს“

ლე-ხილ-ა (ლშხ., ჩოლ.) „ხილნარი, ხეხილის ბაღი“ < ქართ. სა-ხილ-ე „ხილისათვის განკუთვნილი, – ხილისა“

ლე-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „საზიდი ღორღი, ხრეში“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი

„წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ლე-ხსნილ-ე (ლნტ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ხსნილ-ო „ხსნილისათვის განკუთვნილი საჭმელი (ხორცეული, თევზი, ყველი...)“, გა-სა-ხსნილ-ებ-ელ-ი „რითაც უნდა გაიხსნილონ“ (შდრ. ზს. ლეშრაუი)

ლე-ხტ-აუ-ალ-ი (ზს.)/ლე-ხტ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-ხტ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხატ-აუ-ალ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ხატ-[ავ]-ი „რაც უნდა დახატონ ან დაიხატოს“

ლე-ხტ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ხტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხატ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ხატ-[ავ]-ი „რაც უნდა დახატონ ან დაიხატოს“

ლე-ხურდ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ხურდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხურდ-ავებ-ელ-ი „რაც უნდა დაახურდაონ ან დახურდავდეს“

ლე-ხურ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ხურ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გაახურონ ან გახურდეს“ (შდრ. ზს. ლექგნთრინე; ბქ. ლეღღნდრინე)

ლე-ხგრკ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ხგრკ-ლ-აუ-ი (ბქ.)/ლე-ხრაკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხრაკ-აუ-ი (ლნტ.)/ლე-ხგრკ-აუ-ი (უშგ.) „შესაწვავი (კარტოფილი, ხორცი...)“ < ქართ. მო-სა-ხრაკ-ავ-ი „რაც უნდა მოხრაკონ, – შესაწვავი ცხიმში“ (შდრ. გზ. ლეკგრცხალი, ბქ. ლეკურცხუინე, ჩოლ. ლეკგრცხალი)

ლე-ხგრტ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ხურეტ-აუ-ი (ლნტ.)/ლე-ხურიტ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხვრეტ-ი „სიკვდილით დასასჯელი“

ლე-ხგრჯ-აუ-ი (ბქ.)/ლე-ხგრჯ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ხარჯ-[ავ]-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც უნდა დახარჯონ ან დაიხარჯოს“

ლე-ხგრჯ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხარჯ-[ავ]-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც უნდა დახარჯონ ან დაიხარჯოს“

ლე-ჴმარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ჴმარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ჴმარ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხმარ-ი „მოსა-ხმარი, გამოსაყენებელი“, იხ. ლა-ჴმარ

ლე-ჴგრდან-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ჴგრდან-ი (ჩოლ.)/ლე-ხ/ჴგრდან-ი (ლშხ.) „ხარდანი, სარი დასადგმელი (ზედმიწ. – *მო-სა-ხარდნ-ავ-ი/სა-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ხარდან-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარი, ჭიგო დასადგმელი“

ლე-ჯარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/ლე-ჯარიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჯარიმ-ებ-ელ-ი (< ჯარიმა < არაბ. **ǯarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „ფულის გადახდევინება სასჯელად“

ლე-ჯლაბ (უშგ.) „საოჯახო“ < ქართ. სა-ჯალაბ-ო (< ჯალაბ-ი < სპარს. **ǯalab**) „ჯალაბისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. უშგ. ლექუერ)

ლე-ჯრ-აუ/ლე-ჯრ-აუ-ი (ზს.)/ლე-ჯრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჯერ-ებ-ელ-ი „სარწმუნო“

ლე-ჯუეგ (ზს., ჩოლ.) ზედმიწ. – *სა-ჯოგ-ე < ქართ. ჯოგ-ი (< არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. **ǯŵg/ǯog**, სომხ. **գոգ**, ფალ. **ǯok**, სპარს. **ǯug, ǯuγ**) „ცხოველთა ან ნადირთა გროვა“

ლე-ჯგლდ-ოუ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-ჯილდ-ა-ო [ქვა] „დიდი ზომის ქვა, რომლის აწევაშიც ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ძლიერი მამაკაცები. იგი სოფლის გამორჩეულ ადგილას იდო და ვისაც ძალა ერჩოდა, შეეჯიდებოდა“

ლე-ჰრაკ (ზს.)/ლე-ჰრაკ-ი (უშგ.)/ლე-ჲრაკ-ი (ჩოლ.) < ქართ. სა-არაკ-ო „არაჩ-

ვეულებრივი, საოცარი, შესანიშნავი, სამაგალითო“

ლე-ჰრაყ-ი (ბზ.)/ლე-რაყ-ი (ბქ.)/ლე-ჱრაყ-ი/ლე-ჱრაყ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-არაყ-ი (ლნტ.)/ლე-ჰრაყ-ი (უშგ.) „საარაყე (მასალა)“ < ქართ. სა-არაყ-ე (< არაბ. **ʿaraq**) „არყისათვის განკუთვნილი, – არყისა“

ლე-ჰგნგრ-ე (ზს.) /ლე-ჰინგრ-ე (ბქ.)/ლე-უნაგირ-ე (ლნტ.) „შეკაზმვა ცხენისა (ზედმიწ. – *და-სა-უნაგირ-ებელ-ი)“ < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. **unagīr**) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

ლე-მბუ-ჲლ/ლე-მბუ-ჲლ (ბზ.)/ლე-მბუ-ჲლ/ლე-მბუ-ჲ/ალ (ბქ.)/ლე-მბუ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ამბაუ-ჲლ (ლნტ.) „სალაპარაკო, საუბარი“ *ხლმ.* < ქართ. სა-ა-მბ-ობ-ი (< ამბავ-ი < ფალ.*hambav) „იგივეა, რაც საამბობელი“

ლე-მბუ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-მბუჲლ/ ლე-მბუალ/ ლე-მბაუ-ი (ბქ., ლნტ.) /ლე-მბაუ (ლხმ.) „მოსაყოლი, მოსათხრობი“ < ქართ. სა-ა-მბ-ობ-ი (< ამბავ-ი < ფალ.*hambav) „იგივეა, რაც საამბობელი“

ლე-ღაბ (ბზ.)/ლე-ჱ-ღაბ (ბქ.)/ლე-ჱ-ღაბ (ლშხ., ჩოლ.) „აღების დღესასწაულისათვის განკუთვნილი“ *რელიგ.* < ქართ. სა-ა-ღ-ებ-ო (< აღება) „ყველიერი მარხვის წინა დღისთვის განკუთვნილი“

ლი-ადუილ-ე (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ადულ-ე (ჩოლ.)/ლი-ჰდუილ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ადვილ-ებ-ა „შემსუბუქება; გამარტივება“ (შდრ. უშგ. ლიჰშე; უშგ. ლიჰლალე)

ლი-ანდრაზ-ე/ლი-ანდრეზ-ე (ჩოლ.) /ლი-ნდრაძ-ე (უშგ.) „ანდერძის დატოვება (ზედმიწ. – *ანდერძ-ობ-ა)“ < ქართ. ანდერძ-ი „წერილობითი დოკუმენტი, რომელიც ამ ნებას (დანაბარებს) შეიცავს“

ლი-არშიყ-ჲლ (ბზ.)/ლი-არშიყ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.)/ ლი-რშიყ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. არშიყ-ობ-ა/გა-არშიყ-ებ-ა (< სპარს. **ʿāšiq** „მოტრფიალე, უზომოდ შეყვარებული, საყვარელი“ < არაბ.) „ფლირტი, ტრფიალება (ქალ-ვაჟთა)“, შდრ. ბზ. ლილატუნჲლ, ბქ. ლილატუნალ, ჩოლ. ლილჲატუნჲლ

ლი-ა-ყრ-ჲლ (ლშხ.)/ლი-ჲ-ყრ-ალ (ლნტ.)/ლი-გ-ყრ-ჲლ (ჩოლ.) „აყრა, გადასახლება“; *გადატ.* „ოჯახის დაქცევა, დაღუპვა“ *ხლმ.* < ქართ. ა-ყრ-ა „თავისი ადგილსამყოფლიდან დაძვრა (მრავლისა), სხვა ადგილას გადაყვანა ან გადასვლა“ (შდრ. ზს. ლიზგუნე; ზს. ლიქეფ)

ლი-აყრ-ე/ლი-ჱ-ყრ-ე/ლი-ყრ-ე (ლშხ.) /ლი-ჱ-ყრ-ე (ჩოლ.)/ლი-ჲყრ-ე (ლნტ.) „აყრა, გადასახლება; *გადატ.* „ოჯახის დაქცევა, დაღუპვა“ < ქართ. ა-ყრ-ა „თავისი ადგილსამყოფლიდან დაძვრა (მრავლისა), სხვა ადგილას გადაყვანა ან გადასვლა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიზგუნე; ზს. ლიქეფ)

ლიანდაგ (ბზ.) < ქართ. ლიანდაგ-ი „რკინის-გზის ხაზი“

ლი-ბაგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ბაგაზე საქონლის დაბმა, 2. „ბაგის გაწმენდა (ზედმიწ. – *და-ბაგ-ვ-ა)“ < ქართ. ბაგა „დაბმული საქონლისთვის საკვების ჩასაყრელი (წნული ან ფიცრული)“

ლი-ბაგუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბაგუნ-ი 1. „რისამე (ხელის, ფეხის, ჯოხის...) ცემით გამოწვეული ხმაური; ბაგაბუგით ცემა“, 2. „ძლიერი ძგერა (გულისა)“, იხ. ბაგუნ

ლი-ბაპ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-პაპ (ლხმ.) „მღვდლობა“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. **παππας** „კათოლიკური ეკლესი-

ის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ლი-ბარდ-ან-ი (ჩოლ.) 1. „ბარდნა/თოვა“, 2. „ხის გაპობა, ყავრის გამოხდა“< ქართ. ბარდნა „მსხვილ ფანტელებად თოვა“ (შდრ. ზს. ლიფინთლაჲუი; ბზ. ლიპჱლტე; ლშხ. ლიფელთე), იხ. ლი-ბელტ-ე

ლი-ბაყბაყ-ი (ლნტ.) „ბაყაყის ყიყინი“ < ქართ. ბაყ-ბაყ-ი „ბოხი, უშნო ხმა“

ლი-ბახ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შერცხვენა, ნამუსის ახდა“ < ქართ. გა-ბახ-ებ-ა „ნამუსის ახდა, გაუპატიურება; თავის მოჭრა, შერცხვენა“

ლი-ბაჰ-ე (ზს.)/ლი-ბაჰ-ე (ბქ.) „ქადაგება (ზედმიწ. – პაჰ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაჰ-უ (< ბერძ. *παππας* „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“, იხ. ქადაგება

ლი-ბჱრგ-ჲლ (ბზ.)/ლი-ბარგ-ალ/ელ (ბქ.)/ლი-ბჱრგ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება; აბარგება, აყრა; გადასახლება“, *გადატ.* „გადაშენება“ *ხლმ.* < ქართ. {გადა}-ბარგ-ებ-ა „ბარგით სხვაგან გადასვლა“, ა-ბარგ-ებ-ა „ბარგის შეკვრა, წასასვლელად მომზადება“

ლი-ბჱრგ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-ბარგ-ჲლ-ი (ბქ.)/ლი-ბარგ-ალ-ი (უშგ.)/ლი-ბჱრგ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დალაგება; აბარგება“ *ხლმ.* < ქართ. ა-ბარგ-ებ-ა „ბარგის შეკვრა, წასასვლელად მომზადება“

ლი-ბჱრგ-ე/ლი-ბჱრგ-ე (ბზ.)/ლი-ბარგ-ე (ბქ.)/ლი-ბჱრგ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გამგზავრება; გადაბარგება“, *გადატ.* გადაშენება < ქართ. {გადა}-ბარგ-ებ-ა, {ა}-ბარგ-ებ-ა

ლი-ბგ-უ-ი/ლი-ბოგ-ე (ბქ., ქს.)/ლი-ბოგ-ე (ჩოლ.)/ლი-ბუგ-უ-ი (ლშხ.) „ხიდების გადება (ზედმიწ. – ‘ბოგ-ობ-ა)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლი-ბდ-ჲუ-ი (ზს.)/ლი-ბედ-ჲუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-ბედ-ვ-ა „თამამად გადადგმა რაიმე ნაბიჯისა; შიშის დაძლევა; უფრო შეუპოვრად მოქმედება“

ლი-ბდ-ნ-იერ-ი/ლი-ბდ-ნ-იარ-ე/ლი-ბდ-ნ-იჲრ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ბედ-ნ-იერ-ებ-ა „სახელი გააბედნიერებს, გაბედნიერდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ბეგრ-ჲუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბეგრ-აუ-ი/ლი-ბეგრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბეგრ-ვ-ა (< ბეგარა/ბეგარ-ი < სპარს. **bīgār, bīgārī**) „ბეგარის დადება; გადასახადის შეწერა“

ლი-ბელ-აუ-ი (ჩოლ.) „გასხვლა“ < ქართ. შე-ბელ-ვ-ა „ხის (ქვედა) ტოტების შეჭრა“

ლი-ბელთ-აუ-ი (ჩოლ.) „ხელით ცემა“ < ქართ. გა-ბალთ-ვ-ა 1. „ბასრი იარაღით გაჭრა, გაკვეთა, დაცეხვა, აკუწვა“, 2. *გადატ.* „ამოხოცვა, ამოჟლეტა“

ლი-ბემ (ზს.)/ლი-ბენ (ქს.) < ქართ. მი-ბმ-ა „მიმაგრება, შეკვრა...“, გა-ბმ-ა „მიმაგრება, მიბმა...“

ლი-ბელტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ბარდნა, თოვა დიდი ფთილებით (ზედმიწ. – ‘ბელტ-ვ-ა)“ < ქართ. ბელტ-ი „მიწის მონაკვეთი, ჩვეულებისამებრ, ბარით ან სახნისით მოჭრილი“ (შდრ. ზს. ლიფინთლაჲუი; ბზ. ლიპჱლტე; ლშხ. ლიფელთე), იხ. ლი-ბარდ-ან-ი

ლი-ბენგუ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ბენგუ-ე (ბქ.)/ლი-ბეგუ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბგუ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბეგვ-ა 1. „მაგრად ცემა, დაჟეჟვა“, 2. „ცემით დარბილება“, 3. „ჯოხის (საბეგველის) ცემით მარცვლის დაყრევინება“, მიბეგვ-ა „ძალიან ცემა“

ლი-ბზეკ-ნ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბზეკ-ა „გაშვერა, გაწევა, გაჭიმვა (ცხვი-

რისა, ულვაშისა, კუდისა, კისრისა...)“

ლი-ბზეკ-ელ (ჩოლ.) „ფიცხობა (ზედმიწ. – *ბზეკ-ობ-ა)“ < ქართ. ბზეკ-ა „ფშქება“

ლი-ბზიალ-ე (ჩოლ.) < ქართ. *ბზიალ-ი „ბზინვა, ბრწყინვა“ (შდრ. ბზიალა „მბზინავი, მბრწყინავი“), შდრ. ზს. ლირკგნე; ბზ. ლიღგუე, ბქ. ლიღგუე; ბზ. ლიჭკგუე; ბზ. ლიკგუე, ბქ. ლიკგუე; ბქ. ლიტგლტგნე; ბქ. ლირცგნე

ლი-ბზიკ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ბზეკ-ა „აშვერა, აწევა (ცხვირისა, ულვაშისა, კუდისა...)“

ლი-ბზიკ-ე (ბზ.)/ლი-ბზეკ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქართ. ა-ბზეკ-ა „აშვერა, აწევა (ცხვირისა, ულვაშისა, კუდისა...)“

ლი-ბზულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბზულ-ი (ლნტ.) „ზუზუნი“ < ქართ. ბზუ-ილ-ი „ბზუკუნი“, იხ. ბზულ

ლი-ბიბინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ბიბინ-ი „ღაღანი“

ლი-ბილწ-ე/ლი-პილწ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰგლწ-ე/ლი-ჰგლწ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ბილწ-ებ-ა (< ქართ. ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyç**) „გარყვნა, გაფუჭება“, წა-ბილწ-ვ-ა „გაუწმინდურება, წარყვნა“

ლი-ბინ-აუ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბინ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ა (< ბინა < არაბ.-სპარს. **binā'ī**) „ბინის მიჩენა, ბინაში მოთავსება, დასახლება“

ლი-ბინ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბინ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ა (< ბინა < არაბ.-სპარს. **binā'ī**) „ბინის მიჩენა, ბინაში მოთავსება, დასახლება“

ლი-ბინსხლ-აუ-ი (ჩოლ.) „ხშირი მშობიარობა, ბევრი ბავშვის გაჩენა (ზედმიწ. – *ბასარსხლ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. (ქვ.-იმერ., გურ.) ბასარსხლ-ებ-ი „ჩიტის ბარტყები“, *გადატ.* „პატარა ბალღები“ (შდრ. ბქ. ლიჭინჭოლი, ჩოლ. ლიჭინჭრბე)

ლი-ბინძურ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბინძ-ურ-ებ-ა „გაჭუჭყიანება, გაწვირიანება“ (შდრ. ბქ. ლითთარი, ჩოლ., უშგ. ლითთარი; ბქ. ლიწდე)

ლი-ბლახ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბლახ-[ი] (ლნტ.) „ძოვა (ბალახისა)“ < ქართ. ბალახ-ობ-ა „ბალახის ძოვა“ (შდრ. ბზ., ქს. ლიჩებუ, ბქ. ლიჩაბუ, ლშხ. ლიჩხი, უშგ. ლიჩეს)

ლი-ბლუუ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბლუ-ებ-ა „ბლუდ, ენაჩლუნგად ქცევა“

ლი-ბნაკ-ალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ბანაკ-ებ-ა „ბანაკად დადგომა; დროებით დაბინავება“

ლი-ბნაკ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბანაკ-ებ-ა „ბანაკად დადგომა; დროებით დაბინავება“

ლი-ბოდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბოდ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. ბოდ-ვ-ა „უაზრო და არეულ-დარეული ლაპარაკი (ძილში ან უგონო მდგომარეობაში)“, *გადატ.* „როშვა, ჩმახვა“ (შდრ. ზს. ლიფჟოუე; ზს. ლიფგრჯლაუი/ ლიფგრჩლაუი, ლხმ. ფორჩხლაუა; ლშხ. ლიბდღერე)

ლი-ბოდიშ-ალ (ბზ.)/ლი-ბოდიშ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-ბოდიშ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ბოდიშ-ებ-ა „ბოდიშის მოხდა“, ბოდიშ-ობ-ა „ბოდიშის მოხდა, ბოდიში“

ლი-ბოდიშ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ბოდიშ-ებ-ა „ბოდიშის მოხდა“, ბოდიშ-ობ-ა „ბოდიშის მოხდა, ბოდიში“

ლი-ბოზ-ალ (ბქ.)/ლი-ბოზ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ბოზ-ობ-ა „მეძავად ყოფნა, მეძაობა; მრუშობა“

ლი-ბოლ-აუ-ი (ჩოლ.) „ბოლოს

უღებს, შლის“ < ქართ. და-ბოლო-ებ-ა „დასრულება, დამთავრება, გათავება (რაიმე საქმისა)...“

ლი-ბორეტ (ლნტ.) < ქართ. {გა}-ბოროტ-ებ-ა (< ბოროტ-ი < სომხ. բորոտ „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. Bōr) „სახელი გააბოროტებს, გაბოროტდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ბორკ-ე/ლი-ბორკ-აუ-ი (ჩოლ.) „რაიმე მოქმედებაში ხელის შეშლა“ < ქართ. შე-ბორკ-ვ-ა „ხელფეხის შეკვრა (თოკით, ჯაჭვით...), შებოჭვა, ბორკილის დადება...“ (შდრ. ბზ. ლიჯკრხჳნი; ბზ. ლიკულთხჳნი)

ლი-ბორძიკ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-ბორძიკ-ებ-ა „ბორძიკით სიარული“

ლი-ბოჭნ-აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „შეგროვება“ < ქართ. მო-ბოჭ-ვ-ა 1. „მოგროვება, მოქუჩება“, 2. იმერ. „მუჭა-მუჭა მოკრება, გროვება, ხვეტა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჟი} ლიკენე, ლნტ. {ჟი} ლიკენე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჟი} ლინზორე, ბქ. {ჟი} ლინზორე/ლინზერი, ლნტ. {ჟი} ლინაზორე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჟი} ლიხუპე, ლნტ. {ჟი} ლიხუპე; ბზ. {ჟი} ლიხურჲელი, ბქ. {ჟი} ლიხურელი; ბზ. {ჟი} ლინჭურე, ბქ. {ჟი} ლინჭურე)

ლი-ბრდ-ალ (ჩოლ.) „ახალფეხადგმული ბავშვის სიარული“ *ხლმ.* < ქართ. ბოდ-იალ-ი „უაზროდ, უთავბოლოდ სიარული, – ყიალი“

ლი-ბრმბღ-ალ (ბზ.)/ლი-ბობღ-ალ (ბქ.)/ლი-ბრბღ-ალ/ლი-ბობღ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-ბონბღ-ალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. ბობღ-ვ-ა „ოთხით სიარული, ფორთხვა“

ლი-ბრრ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბრუებ-ა „თავბრუს დახვევა, – დარეტიანება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიბჟურე; ბზ. {ჩუ} ლიჟრრე, ბქ. {ჩუ} ლიჟორე; ბქ. {ჩუ} ლიდორჟე)

ლი-ბრ-აჲ-ე (ბზ., ლშხ. ჩოლ.)/ლი-ბრ-ჳჲ-{ე} (ბზ.)/ლი-ბრ-ი-ე (ჩოლ.)/ლი-ბრ-ეუ-ი (ბქ.)/ლი-ბარ-ი-ე (ლნტ.) < ქართ. მი-ბარ-ებ-ა „შესანახად (მოსავლელად) მიცემა“, ჩა-ბარ-ებ-ა „იგივეა, რაც მიბარება...“

ლი-ბრ-ჳლ-ი (ზს.)/ლი-ბრ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბრალ-ებ-ა „ბრალის დადება, დანაშაულის დაწამება, დამნაშავედ გამოყვანა“

ლი-ბრ-ჳუ-ი (ბზ.)/ლი-ბრ-ი (ბქ.)/ლი-ბარ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. {და}-ბარ-ვ-ა „ბარით მიწის დამუშავება“

ლი-ბრჳზ-ე (ბზ.)/ლი-ბრაზ-აუ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ბგრზ-აუ-ი (უშგ.)[47] < ქართ. გა-ბრაზ-ებ-ა „გახელება; გაავება; გაცოფება“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიხრინე; ბზ. {ჩუ} ლისრყე, ბქ. {ჩუ} ლისოყე; ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლიმითრულე)

ლი-ბრ-ე (ზს., ქს.) „დაკლება, გამოკლება“ < ქართ. გა-{მო}-ბრ-ა „ვალის (ან გადასახადის) საზღაურად დაჭერა, დაკავება (რაიმე თანხისა), – გამოქვითვა“

ლი-ბრელ-აუ-ი (ჩოლ.) „დახვრა, დაღრღნა, ბრელოდ ქცევა“ < ქართ. ბრელო 1. „ბუჩო, თივას რომ სცვივა, – თივის (ჩალის) ნაფშვენის წვრილი ნაწილაკები“, 2. ლეჩხ. „ღომის ან ზანდურის ნაცეხვი ქატო“, იმერ. სიმინდის მარცვლის კანი“ (შდრ. ბრე)

ლი-ბრ-უ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბრუალ-ი „იგივეა, რაც თავბრუსხვევა“ (შდრ. ბზ. ლიჟრრჳლ, ბქ. ლიჟორალ; ბქ. ლიბჟურალ; უშგ. ჰჳლა ლიეხ)

ლი-ბრუჟ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ბგრუჟ-აუ-ი/ლი-ბრუჟ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. დაბრუჟ-ებ-ა „მგრძნობელობის დროებითი დაკარგვა ან შესუსტება სხეულში ან მის რომელიმე ნაწილში, – გაბუჟება, დაბუჟება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიბჟურე; {ჩუ} ლიბრეუი)

ლი-ბრუშ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ბრუშ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბრუშ-ება-ა „იგივეა, რაც დაბუჟება, დაბრუჟება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიბჟურე; {ჩუ} ლიბრეუი)

ლი-ბტყელ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-ბ/პტყელ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბრტყელ-ება-ა „ბრტყელ რამედ ქცევა“ (შდრ. ბზ.ლიპტყჳნე, ჩოლ. ლიპტყჳნე; ბქ. ლიტყფჳნე)

ლი-ბულქ-ოუ-ალ (ბზ.)/ლი-ბულქ-ოუ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-ბალქ-ოუ-ალ (ლნტ.) „კარტის თამაში“ *ხლმ.* < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დასტა, – კარტი“

ლი-ბურდღ-უნ-ი (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ბურდღ-უნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“, იხ. ბურდღუნ

ლი-ბურტყუნ-ი (ბზ.)/ლი-ბურტყუნ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ბურტყუნი (ჩოლ.) < ქართ. ბურტყ-უნ-ი „ხმადაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უკმაყოფილო)“, იხ. ბურტყუნ/ბურტყუნ

ლი-ბურღ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ბურღ-ე (ბქ.)/ლი-ბირღუ-ე (ლშხ.)/ლი-ბარღუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. {გა}-ბურღ-ვ-ა „ბურღით ხვრეტა“ (შდრ. ზს. ლიფტე)

ლი-ბუტბუტ-ი (ქს.) < ქართ. ბუტ-ბუტ-ი „დაბალი ხმით გაურკვევლად ლაპარაკი თავისთვის, – ბურტყუნი“

ლი-ბუწკანტ-ი (ჩოლ.) „უხეიროდ, გამაღიზიანებლად საკრავის დაკვრა (ზედმიწ. – *ბუწკანტ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) ბუწკანტ-ი (< რუს. **Музыкант** „მუსიკოსი, მემუსიკე, მესაკრავე, დამკვრელი“ < ბერძ. μουσική „მუსიკა“) „ჯიბის გარმონი“, იხ. ბგსკანტ

ლი-ბუნტ-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ბუნტ-ება-ა „აჯანყება, ამბოხება“

ლი-ბურდ-ალ (ბზ.)/ლი-ბურდ-ალ (ბქ.)/ლი-ბურდ-აულ (ბქ., ლნტ.)/ლი-ბურდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „არეულობა (ზედმიწ. – ა-ბურდ-ულ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ა-ბურდ-ვ-ა „აწეწვა, აშლა, არევა“ (შდრ. ბზ. ლიჟუმურაალ, ბქ. ლიჟუმურალ; ბქ. ლიპურტინა/ალ)

ლი-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ა-ბურდ-ვ-ა „აწეწვა, აშლა, არევა“ (შდრ. ბზ. ლიბჳნძღე, ბქ. ლიბანძღე; ბქ., ლნტ. ლიბძღენე)

ლი-ბურთ-ალ/ლი-ბურთ-ალ/ლი-ბულთ-ალ (ბზ.)/ლი-ბურთ-ალ/ლი-ფურთ-ალ/ლი-ფურთ-ალ (ბქ.)/ლი-ბულთ-ალ (ბზ., ლშხ.)/ლი-ბულთ-ან-ალ/ლი-ბულთ-ან-ალ (ლშხ.)/ლი-ბურთ-ან-ალ (ჩოლ.)/ლი-ფურთ-ელ (ლხმ.) *ხლმ.* < ქართ. ბურთ-ა-ობ-ა „ბურთის თამაში“

ლი-ბღუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბღავ-ილ-ი „ცხოველთა (ძროხის, ცხვრის, ირმის...) ხმიანობა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიბღენელი, ბქ. ლიბღენელი, ლნტ. ლიბღელი; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიჟენელიენ, ლნტ. ლიჟელიელ)

ლი-ბღენძ-აენ (ბზ.) *ხლმ.* < ქართ. ბღენძ-ა „ღიმვა, ყოყლოჩინობა“, ბღენძ-ია-ობ-ა „ყოყლოჩინობა“

ლი-ბღულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბღულ-ი (ბქ.)/ლი-ბღაულ-ი (ლნტ.) < ქართ. ბღუ-ილ-ი „იგივეა, რაც ღმუილი“, იხ. ბღულ/ბღულ

ლი-ბშ-უ-ან-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ბუშუ-ან-ი (ლშხ.)/ლი-ბშუ-ან-ი (ჩოლ.) „ქალის შეცდენა, დაორსულება (ზედმიწ. – *ბაბუშ-იან-ებ-ა)“ < ქართ. ბუშ-ი „იგივეა, რაც ნაბიჭვარი“ (შდრ. ბქ. ლიბიჭანი)

ლი-ბჭად-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ბეჭდ-ვ-ინ-ებ-ა (< ფალ. **pěčitak** „ხვეულო, რკალი“) „ბეჭდის დასმევინება“

ლი-ბჭ-არ-ი (ბქ.)/ლი-ბჭ-არ-ი (ჩოლ.) „ნაბიჭვრების გაჩენა (ზედმიწ. – *ბიჭ-

იან-ობ-ა)“ < ქართ. ნა-ბიჭ-ვ-არ-ი „იგივეა, რაც ბუში“

ლი-ბჭედ-აუ̆-ი (ბზ.)/ლი-ბჭედ-ი/ლი-ბჭეტ-ი (ზს.)/ლი-ბეჭტ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბეჭდ-აუ̆-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ბჭედ-აუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბეჭდ-ვ-ა (< ფალ. **pečĭtak** „ხვეული, რკალი“) „დაწერილის (დახატულის, დახაზულის) გამოსახვა ქაღალდზე (ქსოვილზე); ბეჭდურად გამოქვეყნება, გამოცემა...“

ლი-ბჭ-უ̆ნ-ე/ლი-ბჭ-ა̆ნ-ი (ბზ.)/ლი-ბჭ-ა̆ნ-ე (ჩოლ.)/ლი-ბიჭ-ა̆ნ-ი (ბქ.) „ქალის შეცდენა, დაორსულება (ზედმიწ. – *გა-ბიჭ-იან-ებ-ა)“ < ქართ. ნა-ბიჭ-ვ-არ-ი „იგივეა, რაც ბუში“

ლი-ბგნბ-აუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბამბ-ვ-ა (< ბამბა < სპარს. **pamba**) „ბამბის დადება (ტანისამოსისათვის)“

ლი-ბგნგ-ა̆უ̆-ი (ზს.)/ლი-ბგნგ-უ̆-ე/ლი-ბანგ-უ̆-ე (ბზ.)/ლი-ბგნგ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ბანგ-ა̆უ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. და-ბანგ-ვ-ა (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰაშიში“) „ბანგით გაბრუება; დათრობა; გონების დაბინდვა“

ლი-ბგრდა̆გ-ი (ზს.) „გაცილება; გასტუმრება (ზედმიწ. – *გა-ბადრაგ-ებ-ა)“ < ახ. ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლი-ბგრდღნ-ი (ზს.) < ქართ. ბურდღ-ულ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“

ლი-ბგრ-დალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ბრიალ-ი „ძლიერი ნათება, – პრიალი, ელვარება, გიზგიზი (ცეცხლისა)“

ლი-ბგრწინ-ე (ბქ.) „გაწელვა, გადიდება, გაზრდა მიწის ფართობისა“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლი-ბგრჭყ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „თვალების ბრჭყვიალი ცუდი მხედველობის გამო“ < ქართ. ბრჭყვ-იალ-ი „ბრწყინვა, კაშკაში; ნაირფერად ელვარება, ბზინვარება“

ლი-გალობ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გალ-ობ-ა 1. „ხმით შესასრულებელი მუსიკალური ნაწარმოები რელიგიური ხასიათისა, – საეკლესიო სიმღერა“, 2. „მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (ადამიანის) ხმით, – სიმღერა, მღერა“, 3. „ჭიკჭიკი, სტვენა (ფრინველთა)“, იხ. გალობ

ლი-გალსპ-ე (ჩოლ.) „ანჩხლობა“ < ძვ. ქართ. გლისპ-ი „ურცხვი“, „ოდეს გულისწყრომას ვერ დაითმენს (საბა), – ანჩხლი, კაპასი“ (შდრ. ბზ. ლიფეთა̆ლ, ბქ. ლიფეთა/ა̆ლ; ბქ. ლიჭვლფენე)

ლი-გა-დელ (ჩოლ.) *გადატ.* „იგავებით საუბარი, გადაკვრით საუბარი, რომ ადამიანი მიახვედროს რაიმეს (ზედმიწ. – იგავ-ობ-ა)“ < ქართ. იგავ-ი 1. „მოკლე ალეგორიული მოთხრობა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ზნეობრივ-დამრიგებლური დასკვნით მთავრდება“, 2. *გადატ.* „დაფარული აზრი (ზღაპრისა, სიტყვისა და მისთ.)“, *გადატ. ზმნის.* იგავებით „გადაკვრით, ნართაულად, ქარაგმულად“

ლი-გა̆რჯ (ბზ., ლნტ.)/ლი-გგრჯ-ე (ჩოლ.) „სიძნელე, გაძნელება (ზედმიწ. – *გარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ლი-გა̆თუ̆-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-გა̆თუ̆-ა̆ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გათუ̆-ა̆ლ (ბქ., ლნტ.)/ლი-გთაუ̆-ალ (ბქ.)/ლი-გათუ̆-

ალ (ლნტ.) „გათავება, დამთავრება (ანუ გათავების, დამთავრების დრო)“ *ხლმ.* < ქართ. გა-თავ-ებ-ა „სახელი გაათავებს, გათავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლიშთხ̌ლ, ბქ. ლიშთხ̌ლ, ლშხ. ლიშთხ̌ლ, ლნტ. ლიშტეხ̌ლ, ჩოლ. ლიშტხ̌ლ; ბზ. ლიზგრ̌ლ, ბქ. ლიზგრალ/ ლიზგრ̌ლ)

ლი-გ̌თუ̌-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გთ̌უ̌-ი (ბქ.)/ლი-გათუ̌-ე (ლნტ., უშგ.)/ლი-გთაუ̌-ი (უშგ.) „გათავება, დამთავრება“ < ქართ. გა-თავ-ებ-ა „სახელი გაათავებს, გათავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლიშთხე, ბქ. ლიშდხე, ლნტ., ჩოლ. ლიშტხე; ზს. ლიზგრე, ბზ. ლიზგრე; ბქ. ლილიესგ)

ლი-გ̌მდელ-ი (ბზ.) < ქართ. გამდლობ-ა „გამდლის, გამზრდელის საქმიანობა, მოვალეობა, – ძიძაობა“

ლი-გ̌მცემ-ნ̌ლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გამცემლ-ობ-ა „მაბეზღარობა, მოღალატეობა“

ლი-გ̌ნკითხ-ალ (ჩოლ.) 1. „განკითხვა“, 2. „გამოკითხვა“, 3. „გამორკვევა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ნ-კითხ-ვ-ა 1. „გარჩევა, განხილვა; განსჯა, გასამართლება, პასუხის მოთხოვნა“, 2. „შებრალება, შეწყალება...“

ლი-გ̌ჩინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ჩენ-ა „შობა, დაბადება“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლითინე, ლნტ. {ქა} ლითენე; ზს. {ქა} ლიწსე; ბზ. ლითუ̌ლ, ბქ. ლითუ̌ლ/ლითუალ, ბქ., ნტხ. ლითაუ̌ლ, ლშხ., ჩოლ. ლითუ̌ლ)

ლი-გ̌ზდ-ილ-ე (ბზ.)/ლი-გ̌ზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-გ̌ზდ-ილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გაზრდა; გაწვრთნა“ < ქართ. გა-ზრდ-ა „იგივეა, რაც აღზრდა“ (შდრ. ზს., ქს. ლირდი; ბზ. ლიკუ̌კუ̌უ̌; ბქ. ლიწ̌უდი)

ლი-გ̌ა̌წბ-ულ-ე (ბზ.)/ლი-გ̌ა̌წბ-ულ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გ̌ა̌წბ-ულ-ე/ლი-გაწ̌ბ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ა „იმედგაცრუება...“ (შდრ. {ჟი} ლიქრგნე)

ლი-გ̌ა̌წყობ-ლ-ე (ბზ.)ლი-გ̌ა̌წყობ-ლ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-გაწ̌ყობ-ლ-ე (ქს.)/ლი-გ̌ა̌წყობ-ილ-ე (ლშხ.)/ლი-გაწ̌ყობ-ილ-ე/ლი-გაწ̌ყობ-ლ-ი/ლი-გ̌ა̌წყობლ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-წყ-ობ-ა 1. „გაშლა (სუფრისა...); დაგება, გასწორება (ლოგინისა)“, 2. „გამართვა, მოწყობა“, 3. „მორთვა, მოკაზმვა“, იხ. ლი-წყობ-აუ̌-ი და გ̌ა̌წყობ

ლი-გერშ-აუ̌-ი (ბზ.)/ლი-გერშ-აუ̌-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გეშ-აუ̌-ი (ჩოლ.)/ლი-გერშ-აუ̌-ი (უშგ.) < ქართ. {და}-გერშ-ვ-ა/{და}-გეშ-ვ-ა „გაწვრთნა, გაწაფვა“

ლი-გილოს-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გილოს-უ-ა „გლესვა, – {წა}სმა, {წა}ცხება (ბათქაშისა...)“, იხ. ლი-გნეს-აუ̌-ი

ლი-გლეკ̌-ა̌უ̌-ი (ლნტ.)/ლი-გლაკ̌-აუ̌-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-გლეკ̌-ა „დახევა, დაფხრეწა; დაფლეთა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლიგლ̌გრე, ბქ., ლნტ. {ჩუ} ლიგლგრე; ბზ. {ჩუ} ლიცლ̌გრე, ბქ. {ჩუ} ლიცრგლე; ზს. ლიგინ̌ჯლ̌ა̌უ̌ი; ლშხ. {ჩუ} ლიბინდღლაუ̌ი)

ლი-გლეკ̌-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დარტყმა“ < ქართ. გლეკ̌-ა „სახელი გლეკ̌ს, იგლიკ̌ება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-გნეს-აუ̌-ი (ჩოლ.) < ქართ. გლეს-ვ-ა „{წა}სმა“, {წა}ცხება (ბათქაშისა...)“, იხ. ლი-გილოს-ი

ლი-გოგ-აუ̌-ი (ჩოლ.) „ქუსლებით სიარული“ < ქართ. გოგ-ვ-ა „ფრინველის კეთილი სვლა“ (საბა)

ლი-გოკ̌-ე (ბქ.) 1. „ქვების ერთმანეთზე დაწყობა“, 2. *გადატ.* „ზედმეტი საკვების მიღების დროს ყელში ცუდი შეგრძნება“ < ქართ. (ლეჩხ.) გოკ̌-იალ-ა „ბავშვების სათამაშო სახლი, ხუხულა“

ლი-გ̌რკ̌-ნ̌ლ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. (ლეჩხ.) გოკ̌-იალ-ა „საბავშვო თამაში,

როდესაც პატარა ქვის სახლებს აშენებენ“ < ქართ. (ლეჩხ.) გოჯ-იალ-ა „ბავშვების სათამაშო სახლი, ხუხულა“

ლი-გჟ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-გიჟ-ებ-ა „ჭკუიდან გადასვლა/გადაყვანა, შეშლა“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიხრინე; ბზ. {ჩუ} ლისრყე, ბქ. {ჩუ} ლისოყე; ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლიმითრულე)

ლი-გრაშ-ი (ბქ.) „დაწვა, დადაგვა, გადაბუგვა“, შდრ. ასევე *იდიომ. გამოთქ.* გრაშდ ლიგნე „დაწვა, დადაგვა, გადაბუგვა (ზედმიწ. – ’გარამ-ად დგ-მ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) გარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი, ღრმა ხევი; კასტრული ჭა საერთოდ“

ლი-გრილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-გრილ-ე (ლშხ., ლნტ.) < ქართ. ა-გრილ-ებ-ა „სიგრილის დადგომა“, გა-გრილ-ებ-ა „სახელი გააგრილებს, გაგრილდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლიქუჭელე, ბქ. ლიქუჭაინე)

ლი-გრიბ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-გრეხ-ა „რამდენიმე წვერი ძაფის (თოკის...) ერთმანეთზე დახვევით, ტრიალით ერთმანეთისთვის შეგრეხა“ (შდრ. ზს. ლიშდრაწნი, ბქ. ლშხ., ჩოლ. ლიშდრანი, ლნტ. ლიშტრაწნი; ბზ. ლიწგრხე, ბქ. ლიწირხე/ლიწირხლაწნი)

ლი-გულ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. გულ-ა-ობ-ა (< რუს. **Гулять**) „სეირნობა, დროის ტარება“ (შდრ. ბზ. ლინუადაწლ, ბქ. ლინუადალ, ჩოლ. ლინუადაწლ), იხ. ლი-სეირნ-აწლ

ლი-გულ-აუ-აწლ/ლი-გულ-აუ-აწლ (ბზ.)/ლი-გულ-აუ-აწლ (ბქ., ლნტ.)/ლი-გულ-აუ-ალ (ბქ.)/ლი-გულ-აუ-აწლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გულ-ა-ობ-ა (< რუს. **Гулять**) „სეირნობა, დროის ტარება“ (შდრ. ბზ. ლინუადაწლ, ბქ. ლინუადალ, ჩოლ. ლინუადაწლ), იხ. ლი-სეირნ-აწლ

ლი-გულ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-გულ-ებ-ა „ვინმეს სხვაგან მყოფად, წასულად მიჩნევა“ (შდრ. ბქ. ქა ლიწონე)

ლი-გუნდ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-გუნდ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გუნდ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ა-გუნდ-ავ-ებ-ა „გუნდის მოყვანილობის მიცემა, გუნდად (გუნდებად) ქცევა“ (შდრ. ბზ. {ჟი} ლიყუაბე, ბქ. {ჟი} ლიყუაბე; ბზ. {ჟი} ლიმგრკაწი; ბზ. {ჟი} ლიკურაპე, ბქ. {ჟი} ლიკურპე; ბქ. {ქა} ლიმოკე; ლშხ. ლიმუჭე; ლშხ. ლიგუნდაი; ჩოლ. {ჟი} ლიშკურბათი)

ლი-გურკ-ე (ზს., ლშხ.)/ლი-გურკ-ე (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) „მშვიდობის, ბედ-იღბლის, მსხვილფეხა საქონლის გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. კვირიკ-ობ-ა (< კვირიკე < ბერძ. **კვირიოს** „უფალი, ბატონი“)

ლი-გუშ-ე (ჩოლ.) „წაქეზება“ < ქართ. შე-გულ-იან-ებ-ა „წაქეზება, წახალისება“

ლი-გუშალ-აწლ (ბზ.)/ლი-გუშალ-ალ /აწლ (ბქ.) „გამოდარება, კარგი ამინდის დადგომა (ზედმიწ. – ’გა-მო-გვალვ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. გვალ-ვ-ა „ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

ლი-გუშალ-ე/ლი-გუშლ-ე (ბზ.)/ლი-გუშალ-ე (ბქ., უშგ.) „გამოდარება“ < ქართ. გვალ-ვ-ა „ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

ლი-გუშკურ-ე (ბზ.)/ლი-გუშკურ-ე/ლი-გუშკურ-ე-ბე (ჩოლ.) „მზრუნველობა, ყურადღების მიქცევა (ზედმიწ. – გა-კვირ-ვ-ებ-ა)“ < ქართ. და-კვირვ-ებ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“

ლი-გუშ-აუ-აწლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.*

< ქართ. და-გუბ-ებ-ა „გუბედ ქცევა, დატბორება, შეგუბება“

ლი-გუბ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გუბ-ე (უშგ.) < ქართ. და-გუბ-ებ-ა „გუბედ ქცევა, დატბორება, შეგუბება“

ლი-გუირგუინ-ე (ზს., ქს.)/ლი-გურგუნ-ე/ლი-გურგუნ-ე (ბზ.)/ლი-გურგუნ-ე (ბქ.)/ლი-გუირგუ{ი}ნ-ე (ქს.)/ლი-გურგუინ-ე (უშგ.) „ჯვრისწერა, ჯვრის დაწერა“ < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ა „გვირგვინის დადგმა ჯვრისწერის მიზნით“

ლი-გუირგუინ-ალ/ლი-გურგუნ-ალ/ლი-გურგუინ-ალ (ბზ.)/ლი-გუირგუინ-ალ (ბქ.)/ლი-გუირგუინ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გურგუნ-ალ (უშგ.) „ჯვრისწერა“ *ხლმ.* < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ა „გვირგვინის დადგმა ჯვრისწერის მიზნით“

ლი-გუჟან-ი (ზს.)/ლი-გუიან-ი (ქს.)/ლი-გუიან-ე/ლი-გუიან-ე (უშგ.) „გაჭიანურება“ < ქართ. და-გვიან-ებ-ა „დაყოვნება, დახანება“

ლი-გცხად-ალ-ი (ბზ.)/ლი-გცხად-ალ-ი (ბქ.) „გამოცხადება“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ცხად-ებ-ა „ცხადად გახდომა, გამჟღავნება, გამოაშკარავება“

ლი-გ-ცხად-ი (ზს.)/ლი-გ-ცხად-ი (უშგ.) „გამოცხადება“ < ქართ. გა-ცხად-ებ-ა „ცხადად გახდომა, გამჟღავნება, გამოაშკარავება“

ლი-გჟლტეზ (ზს.)/ლი-ჯჟლტეზ-ი (ბზ.)/ლი-გჟლტეზ-ი (ბქ.) < ქართ. კალატოზ-ობ-ა (< კალატოზ-ი < ძვ. ბერძ. **kalos** „ლამაზი, მშვენიერი“ და **todi/doti** „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხელოსნობა, კირით-ხუროობა“, იხ. გალტზ-ობ

ლი-გჟრჲტნ-ე (ბქ.) „გაჭიანურება, გაჯანჯლება“ < ქართ. სა-გარანტ-ი-ო „რაც გარანტიას იძლევა, გარანტიისათვის განკუთვნილი, – გარანტიისა“ (< გარანტია < ფრანგ. **garantie** < **garantir** „უზრუნველყოფა, დაცვა“) „პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს რაიმე საქმის წარმატებას, – საწინდარი; თავდებობა, წინაპირობა“

ლი-გგრიალ-ი (ჩოლ.)/ჯგრჲალ (ლხმ.) 1. ჩოლ. „ღრიალით დინება წყლისა“, 2. ლხმ. „თოფის სროლის ყრუ ხმა“ < ქართ. გრ-იალ-ი „დიდი, გამაყრუებელი ხმაურობა, – ზრიალი, გუგუნი“

ლი-გგრშ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-გგრშ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გეშ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-გერშ-ვ-ა „იგივეა, რაც დაგეშვა; გაწვრთნა, გაწაფვა“

ლი-გგრცჲმ-ი/ლი-გარცჲმ-ი (ზს.)/ლი-გარცემ-ი (ლშხ.)/ლი-გგრცამ-ი /ლი-გარცამ-ი (ჩოლ.) „წყევლა; ხატზე გადაცემა“ < ძვ. ქართ. გარდაცემა „იგივეა, რაც გადაცემა“ (შდრ. ჩოლ. **ყაჯა, ლიყჯენი**)

ლი-გგრძნ-აუ-ალ (უშგ.)/ლი-გრძნეულ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გრძნეულ-ებ-ა „ჯადოსნობა, მისნობა, გრძნება“ (შდრ. ზს. **ლილთერ**; უშგ. **მეთერობ**; ზს. **ლიჯლჲი**; ბქ. **ლიჩხტჲრი**; ბქ. **გუდემჯედა**)

ლი-გგრწყილ-აუ-ი/ლი-გგრწყლ-აუ-ი/ლი-გირწყლ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-გირწყლ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-გირწყილ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-კირწყვლ-ა „სახელი მოკირწყლავს ზმნის მოქმედებისა, – ქვებით მოფენა (ქუჩისა და მისთ.)“

ლი-გგრჯ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „წვალება, საძნელო საქმის კეთება“ < ქართ. გარჯა „შრომა, ჯაფა, მუყაითობა“

ლი-გგრჯილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გჲრჯლ-ე (ჩოლ. არ გამიგია) „წვალება, საძნელო საქმის კეთება“ < ქართ. გარჯ-

ილ-ობ-ა „იგივეა, რაც გარჯა“

ლი-დაგაუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-დაგვ-ა „დაწვა; დატანჯვა, გაწამება“ (შდრ. ბზ. ლიწგმწარე, ბქ. ლიწგმწარი)

ლი-დარ-ი (ბქ.)/ლი-დარ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მო-დარ-ებ-ა „კარგი დარის დადგომა“

ლი-დამპირ-ე (ჩოლ.) „გადაწყვეტა, დაპირება“ < ქართ. და-პირ-ებ-ა „სიტყვის, პირობის მიცემა, შეპირება, აღთქმა“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლისკბე)

ლი-დაუშ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაუშ-ე (ბზ.)/ლი-დუაშ-ი (ზს.)/ლი-დაუშ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლი-დშაუ-ი/ლი-დუაშ-ი (უშგ.) „გაფუჭება, წახდენა, დაღუპვა“ < ქართ. და-შავ-ებ-ა „ცუდი რაიმეს გაკეთება, გაფუჭება, წახდენა (საქმისა...), დანაშაულის ჩადენა“ (შდრ. ზს. ლიცუდე, ბზ. ლიცდუე)

ლი-დაწყ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-დაწყ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) /ლი-დაწყუ-ალ-ი (ჩოლ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ *ხლმ.* < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება, მოწესრიგება...“

ლი-დაწყ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-დაწყუ-ე (ჩოლ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება; განლაგება; მოწესრიგება...“

ლი-დგუილფ-ე (ჩოლ.) „წყალში დგაფუნით ხტომა“ < ქართ. დგაფ-უნ-ი „ტალღების ხეთქების ხმა; პერიოდული დგაფანი; წყლის ყრუ ხმაური რაიმეს დაცემის გამო, – იგივეა, რაც ფათქუნი“

ლი-დდარ-ალ (ბზ.)/ლი-დდარ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-დიდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მედიდურობა, ამპარტავნობა, მეტიჩრობა (ზედმიწ. – *მ-დიდრ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. მე-დიდურ-ობ-ა „ამპარტავნობა, ქედმაღლობა“ (შდრ. ბზ. ლილქადალ; ბზ. ლიქრგნალ; ბქ. ლიცქუანალ; ბქ. ლისპულალ)

ლი-დდარ-{ი} (ზს., ლშხ.)/ლი-დდარ-ი (ბქ.)/ლი-დიდარ-ი/ლი-მდიდარ-ი (ლნტ.)/ლი-დდარ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მდიდ-რ-ებ-ა „სახელი გაამდიდრებს, გამდიდრდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-დდარ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მდიდ-რ-ებ-ა „სახელი გაამდიდრებს, გამდიდრდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-დედფალ-უნ-ე (უშგ.)/ლი-დედფალ-უნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-დედოფლ-ებ-ა „დედოფლად გახდომა“

ლი-დელფან-ი (ჩოლ.) „რაღაცის წინ გამოწევა დერეფანივით (ზედმიწ. – *გადერეფან-ებ-ა)“ *გადატ.* < დერეფან-ი „სახლის ნაწილი, წინა მხარეს მიდგმული შესასვლელად, უკედლებო (ღია), სვეტებიანი და გადახურული, – ტალანი, კორიდორი“

ლი-დეუ (ზს.) < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (შდრ. ზს. ცილაუ) , იხ. დაუობ და დეუა

ლი-დეუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დეუ-ე/ლი-ლ-დეუ-ე (ბქ.) „გაბრიყვება (ზედმიწ. – *გა-დევ-ებ-ა)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლი-ლ-დეუ-ალ/ლი-დეუ-ალ (ბქ.)/ლი-ლ-დეუ-ალ/ლი-დეუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „დებილობა, ბრიყვობა, სულელობა (ზედმიწ. – დევ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლი-დრდ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-დიდ-ება „დიდად ქცევა; გაზრდა, გაბევრება...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლიძღვდე, ბზ., ლშხ. ლიძღუდე, ბქ. ლიძღუდი, ლნტ. ლიძღვდე)

ლი-დრრ-ე (ჩოლ.) „დირეს გადება (ზედმიწ. – *გა-დირ-ებ-ა)“ < ქართ. დირე 1. „გათლილი ძელი (ხე), დადებული სახლის ნაწილის (კედლის, კარის, სვეტების...) საძირკვლად ან სარტყლად“, 2. ძვ. „ძელი, მორი“

ლი-დლამბ-ა̆ლ-ი (ბზ.) „დადაბლება, დაქვეითება, ჩამოქვეითება“ *ხლმ.* < ქართ. და-დაბლ-ებ-ა „დაბლად ქცევა, სიმაღლის მოკლება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩუ̆რბე, ბქ. ლიჩუბე)

ლი-დლა̆მბ-ი (ზს.)/ლი-დამბლ-ე (ბქ.)/ლი-დამბალ-ი (ლშხ.)/ლი-დამბა̆ლ-ი (ლნტ.)/ლი-ნ-დაბლ-ე/ლი-დგნბალ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დადაბლება, დაქვეითება, ჩამოქვეითება“ < ქართ. და-დაბლ-ებ-ა „დაბლად ქცევა, სიმაღლის მოკლება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩუ̆რბე, ბქ. ლიჩუბე)

ლი-დოლ-აუ̆-ი (ჩოლ.) „მძიმე ლოდებით გადახურვა; ამოქოლვა“ < ქართ. (ლეჩხ.) და-ლოდ-ვ-ა „ყავრის დალოდვა სახურავზე, ქვების (ლოდების) დაწყობა დაუჭედელი ყავრის დასამაგრებლად“

ლი-დოლბ-ე (ბქ.) „დიდი ქვების სროლა (ზედმიწ. – *დოლაბ-ობ-ა)“ < ქართ. დოლაბ-ი (< სპარს. **dūbab**) „წისქვილის ქვა“

ლი-დოხტურ (ლშხ.) „ექიმობა“ < ქართ. დოხტურ-ობ-ა (< დოქტორ-ობ-ა < ლათ. **doctor** „მასწავლებელი, დამრიგებელი“) 1. „დოქტორის სამეცნიერო (აკადემიური) ხარისხი“, 2. „იგივეა, რაც ექიმობა“, იხ. ლი-ჲქიმ/ლი-ჲქიმუ̆

ლი-დრა̆ჯ-ი (ზს.)/ლი-დრაჯ-ი (ჩოლ.)/ლი-დ[ა]რაჯ-ი (ლშხ.)/ლი-დარა̆ჯ-ი (ლნტ.) < ქართ. დარაჯ-ობ-ა „დარაჯად ყოფნა, ყარაულობა, გუშაგობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლილჩე, ლნტ. ლილეჩე)

ლი-დრიკ-ე (ჩოლ.) 1. „მოლუნვა“, 2. *გადატ.* „ჩაჯინება, ჩაციება“ < ქართ. დრეკ-ა „(რაიმე ზემოქმედებით) ზნექა, ღუნვა; მოხრა, მოდრეკა...“

ლი-დსტურ-ე (უშგ.) < ქართ. და-დასტურ-ებ-ა „დასტურის მიცემა; დამტკიცება, დამოწმება“

ლი-დუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მოპყრობა, დაუნანებლად დახარჯვა სხვისი ქონებისა“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“

ლი-დუმ-ე (ზს.) < ქართ. და-დუმ-ებ-ა „გაჩუმება; დაწყნარება, დამშვიდება“

ლი-დურბელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. დორბლ-ვ-ა „დორბლის, ნერწყვის დენა“

ლი-დურდღუნ-ი (ზს.)/ლი-დანდღუნ-ე/ლი-დჲნდღუნ-ე (ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. დუდღუნ-ი „ცხვირში ლაპარაკი; ჯუჯღუნი“ (შდრ. ბზ. ლიდგნდღვრე)

ლი-დუუელ (ბქ.) *ზედმიწ.* – *დუელობ-ა < ქართ. დუელ (< ფრანგ. **duel**) „ორთაბრძოლა რაიმე იარაღით (გარკვეული წესების დაცვით); შებრძოლება, შეჭიდება“, იხ. დუელ

ლი-დუღუ-აუ̆-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-დუღ-ებ-ა „რაიმეს დუღილის მოთავება...“

ლი-დღ-ი (ბქ.)/ლი-დაღ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დღ-აუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. და-დაღ-ვ-ა „დაღის დასმა, – დადამღვა“, *გადატ.* „დაწვა, დაშანთვა; დამახინჯება“

ლი-დცუ-ე (ბზ.)/ლი-დაცუ-ე (ბქ.)/ლი-დსუ-ი (ჩოლ.) „გაზაფხულზე თოვლიან ნიადაგზე მიწის მოყრა“ < ქართ. (ლეჩხ.) მო-დაცვ-ა „კალოს ზედაპირზე ბზის მოყრა, რათა მიწა არ დასკდეს“

ლი-დგნდაგ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-გნდაგ-ი/ლი-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ლიანდაგ-ებ-ა „ლიანდაგის გავლება (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...) ჩადებული ბამბისა (მატყლისა) და სარჩულის სიგრძივ მიკერება საპირეზე“

ლი-დგნჯ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-დინჯ-ებ-ა „დინჯად ქცევა, დინჯად გახდომა, დადარბაისლება“

ლი-დგრგენ-ი (ლშხ.) < ქართ. დრიგინ-ი „ბრაგუნი“

ლი-ელუ-ე (ჩოლ.)< ქართ. ელ-ვ-ა „ატმოსფერული მოვლენა, როდესაც დადებითი და უარყოფითი ელექტროების შეერთება იძლევა ძლიერ ნათებას კლაკნილი ხაზის სახით...“ (შდრ. ბქ. ლიჰლალ)

ლი-ეშმაკ-ლ (ბზ.)/ლი-ეშმაკ-ლ (ბქ.)/ლი-ეშმაკ-ლ (ჩოლ.) „ეშმაკობა, მოხერხება“ *ხლმ.* < ქართ. ეშმაკ-ობ-ა (< ეშმაკ-ი < ფალ. **hĕšm** „ბოროტი გენია, ავი სული, სატანა“) „მოხერხებულობა, გაქნილობა, გაიძვერობა, მზაკვრობა“

ლი-ეშმა-უ-ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ეშმა-უ-ლ (ლნტ.) „ეშმაკობა, მოხერხება (ზედმიწ. – *“ეშმა-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ეშმა (< ფალ. **hĕšm** „ბოროტი გენია, ავი სული, სატანა“) „იგივეა, რაც ეშმაკი“

ლი-ეჭუ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ეჭვ-ებ-ა „ეჭვის შეტანა, ეჭვის აღძვრა“ (შდრ. ბქ. ლიურკაუ)

ლი-ეჭუ-ან-ლ (ბზ.)/ლი-ეჭუ-ან-ალ/ლი-ეჭუ-ან-ლ (ბქ.)/ლი-ეჭუ-ან-ლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ეჭვ-იან-ობ-ა „ეჭვიანის საქციელი, ეჭვის ქონა, უნდობლობა, ეჭვი, ყოყმანი“

ლი-ზანზარ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ზან-ზარ-ი „ძლიერი და სწრაფი რყევა ძალიან დიდი საგნებისა, რასაც თან ხმაურობა ახლავს“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიზგრზგნი/ზგრზგნ, ლხმ. ლიზგრგგნი/ზგრგგნ)

ლი-ზარალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზარალ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-ზარალ-ებ-ა (< ზარალ-ი < თურქ. **zarar**) 1. „ქონებრივი ზარალის მიყენება, – ზარალი“, 2. „დახოცვა, მსხვერპლი...“

ლი-ზარდ-ალ-ი/ლი-ზარგ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ზრდ-ა „იგივეა, რაც გაზრდა“

ლი-ზელ-ა/აუ-ი (ლნტ.)/ლი-ზელ-აუ-ი/ლი-ზილ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ზელ-ვ-ა „იგივეა, რაც მოზელვა“

ლი-ზეპირ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ზპირ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ზეპირ-ებ-ა „ზეპირად დასწავლა“

ლი-ზთუნ-ე (ბზ.)/ლი-ზთუნ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზეთ-უნ-ე (ლნტ.)/ლი-ზთ-ი (უშგ.) 1. „ზეთის გამოხდა“, 2. „დაზეთვა, ზეთის წასმა (ზედმიწ. – ზეთ-ვ-ა)“ < ქართ. ზეთ-ვ-ა/და-ზეთ-ვ-ა (< ზეთ-ი < სომხ. ***ѧ*ե*ի**) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელიც იხმარება უპირატესად საჭმლის მოსამზადებლად“) „ზეთის წასმა, ზეთით გაჟღენთვა“

ლი-ზთქ-ენ-ე (ჩოლ.) „თავსხმა წვიმა (ზედმიწ. – *ზათქ-უნ-ი)“ < ქართ. ზათქ-ი „ძლიერი, ყურთასმენის წამღები ხმა (ხმაური)“

ლი-ზმ-ლ (ბზ.)/ლი-ზმ-ალ (ბქ.)/ლი-ზმ-ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზემ-ალ (ლნტ.) „დატოლება, მიტოლება“ *ხლმ.* < ქართ. მი-ზომ-ებ-ა „მიტოლება“

ლი-ზმ-ლ-ი (ბზ.)/ლი-ზმ-ლ-ი (ბქ.)/ლი-ზმ-ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ზომ-ვ-ა „ზომის აღება, ფარ-

თობის გაზომვა; აწყვა“

ლი-ზმ-ე (ზს., ქს.)/ლი-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. მი-ზომ-ებ-ა „მიტოლება“

ლი-ზმ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-ზმ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზემ-ე/ლი-ზუმ-ი (ლნტ.) < ქართ. {გა}-ზომ-ვ-ა „ზომის აღება; აწყვა“

ლი-ზნ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. ზნ-ევ-ა „ზიანის მოტანა, მიყენება“

ლი-ზიარებ (ლშხ.) *რელიგ.* < ახ. ქართ. ზიარ-ებ-ა „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზიარება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“

ლი-ზიან-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ზიან-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ზიან-ებ-ა „ზიანის მიყენება, გაფუჭება, წახდენა; დაზარალება“

ლი-ზულ-ი (ბქ.)/ლი-ზულ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ზმუ-ილ-ი „გაბმული ხმადაბლა ბღავილი (საქონლისა)“

ლი-ზურთ-ალ (ჩოლ.) „ჩხუბი, გაწევ-გამოწევა (ზედმიწ. – ზვირთ-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. ზვირთ-ი „დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე...)“

ლი-ზუ-ი (ზზ.)/ლი-ზაუ-ი (ბქ.)/ლი-ზაუ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ზუ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზუ-ე (უშგ.) „გაშველება“ < ქართ. გა-ზავ-ებ-ა „გაშველება, დაზავება; შერიგება“

ლი-ზუნ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზუნ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ზვინ-ვ-ა „ზვინის (ზვინად) დადგმა“ (შდრ. ბქ. ლიმქუი)

ლი-ზგნგლაგ-ი (ზს.)/ლი-ზგნდლაგ-ი (ბქ.)/ლი-ზგნზლაგ-ი (უშგ.)/ლი-ზგნგლაგ-ი (ჩოლ.) „ზარ{ებ}ის რეკვა (ზედმიწ. – *{და}-ზან-ზალ-აკ-ებ-ა)“, *გადატ.* „წყევლა“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „პატარა ზარი“

ლი-ზგრზგნ-ი (ბქ., ჩოლ.) < მეგრ. ზგრზგნი/ზირზინი „ყვირილი, კივილი, ხმაური, ტირილი, ქვითინი, გოდება“, იხ. ზგრზგნ

ლი-ზგრმაც-ალ (ბზ.)ლი-ზგრმაც-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზგრმაც-ალ (ბქ.) *ბლმ.* < ქართ. ზარმაც-ობ-ა „ზარმაცის თვისება, – სიზარმაცე“

ლი-ზგრმაც-ი (ზს.)/ლი-ზგრმაც-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ზარმაც-ებ-ა „სახელი გაზარმაცებს, გაზარმაცდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ზგრდალ-ი (ჩოლ.) „ბავშვის ხმამაღალი ტირილი“ < ქართ. ზრ-იალ-ი 1. „ზარის ხმის მაგვარი ძლიერი ხმა, რისამე რყევის დროს გამოცემული“, 2. „ზანზარი“, 3. *გადატ.* „თავმოყრილი მრავალი ადამიანის შეშფოთებული ხმიანობა“

ლი-თათხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გინება, ლანძღვა“ < ქართ. გა-თათხ-ვ-ა „გალანძღვა“

ლი-თამად (ბზ.)/ლი-თამად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თამად-ობ-ა „თამადის მოვალეობა, თამადად ყოფნა, სუფრის ხელმძღვანელობა“

ლი-თანხმ-ე (უშგ.) < ქართ. და-თანხმ-ებ-ა 1. „თანხმობის მიღება, თანახმად გახდომა, – დაყოლიება“, 2. „თანხმობის მიცემა, თანახმად გახდომა, დაყოლა“

ლი-თაუდებ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. თავ-დებ-ობ-ა/თავ-ს-დებ-ობ-ა „თავდებად დადგომა, ვისიმე თავდებად ყოფნა“

ლი-თაუდებ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. თავ-დებ-ობ-ა/თავ-ს-დებ-ობ-ა „თავდებად დადგომა, ვისიმე თავდებად ყოფნა“

ლი-თაუსუფლ-ე (ზს.)/ლი-თაუსუფლ-ე/ლი-თაუსუფლ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-თავ-ის-უფლ-ებ-ა „სახელი გაათავი-

სუფლებს, გათავისუფლდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თარგმნ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თგრგმან-ი (ბზ., ლხმ.)/ლი-თარგ-ე (ბზ.)/ლი-თარგმნ-ე (ბქ.)/ლი-თგრგმან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თარგმან-ე (ლნტ.) < ძვ. ქართ. თარგმან-ებ-ა „ტექსტის ახსნა-განმარტება“, ახ. ქართ. თარგმნ-ა „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღება“

ლი-თარუს-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „შემრიგებლურად მოქცევა, თავაზიანი მოპყრობა, თავაზიანობა; პირფერობა“ *ხლმ.* < ქართ. შე-თავს-ებ-ა „ერთმანეთთან შეთანხმება, შეწყობა, შეხამება; მოთავსება“

ლი-თარუს-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დაახლოება, ახლობლად, თავისად ქცევა“ < ქართ. მი-თვის-ებ-ა „მისაკუთრება“

ლი-თებზ-აუ-ალ (ბზ.) *ხლმ.* < ქართ. თევზ-ა-ობ-ა „თევზის ჭერა“

ლი-თეურ-ალ-ი/ლი-თერუ-ალ-ი/ლი-თეურ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-თეურ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-თეურ-ალ-ი/ლი-თეურ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლი-თაურ-ალ-ი/ლი-თაურ-ალ-ი/ლი-თეურ-ალ-ი (უშგ.) „თვალთვალი“ *ხლმ.* < ქართ. {და}-თვალ-იერ-ებ-ა „თვალით გასინჯვა, დაკვირვება, სხვადასხვა მხრიდან ნახვა; გაცნობა, შესწავლა...“

ლი-თერუ-ე (ბზ.)/ლი-თეუარ-ი (ბქ.) „თვალთვალი“ < ქართ. {და}-თვალ-იერ-ებ-ა „თვალით გასინჯვა, დაკვირვება, სხვადასხვა მხრიდან ნახვა; გაცნობა, შესწავლა...“

ლი-თთარ-ი (ბქ.)/ლი-თთარ-ი (ჩოლ., უშგ.) „გაჭუჭყიანება, გაბინძურება (ზედმიწ. – "გა-თათრ-ებ-ა)“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თართუა „დასვრა, თხუპნა“, თართილ-ი „დასვრილი, მოთხუპნული“

ლი-თთუნ-ი (ზს., ქს.) „სიგარეტი, თამბაქოს მოწევა (ზედმიწ. – "თუთუნ-ობ-ა)“ < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

ლითონ (ზს., ქს.) < ქართ. ლითონ-ი (< ბერძ. **lithos**-იდან „ქვა“) „ქიმიურად მარტივი სხეული ან შენადნობი, მეტწილად ჭედვადი, დნობადი, სითბო და ელექტროგამტარი...“

ლი-თოფ-ალ (ბზ.)/ლი-თოფ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-თრფ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თუეფ-იელ (ლნტ.) „იარაღის სროლა (ზედმიწ. – "თოფ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. **tup**) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“

ლი-თრფ/ლი-თუეფ (ზს., ლნტ.)/ლი-თოფ (ზს., ქს.) „იარაღის სროლა (ზედმიწ. – "თოფ-ობ-ა)“ < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. **tup**) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“

ლი-თრდრ-ი/ლი-თრდურ-ი/ლი-თრდრ-იელ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თოდრ-ი (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-თოდგრ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-თოდურ-ი (ბქ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. თევდორ-ობ-ა/თევდორ-ობ-ა (< თევდორე < თეოდორე < ბერძ. **Θεόδορος** „ღვთის ბოძებული, ღვთის ნაჩუქარი“) „თევდორეს სახელობის დღე“

ლი-თრაშ-ალ (ბზ.) „პარპაში“ *ხლმ.* < ქართ. თარეშ-ი/თარეშ-ობ-ა „დარბევა, აკლება, აოხრება; თარეშით სიარული“

ლი-თრაშ-ი (ჩოლ.) „ფეხით ბალახის, ნათესის გათელვა; ბევრი სიარული“ < ქართ. თარეშ-ი „დარბევა, აკლება, აოხრება; თარეშით სიარული“

ლი-თრიაქ-ი (ჩოლ.) „გაბინძურება, დასვრა (ზედმიწ. – გა-თრიაქ-ებ-ა)“ < ქართ. თრიაქ-ი (< სპარს. **teriak**) „იგივეა, რაც ოპიუმი“

ლი-თრინ-ჲლ (ბზ.)/ლი-თრინ-ა/ჲლ (ბქ.)/ლი-თრინ-ჲლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თრინ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-თრინ-ა/ჲლ-ი (ბქ.)/ლი-თრინ-ჲლ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თრინ-ე (ბზ.)/ლი-თრინ-ე (ბქ., ქს., უშგ.) < ქართ. [გა]-თრ-ევ-ა „თრევით გატანა, წაყვანა“

ლი-თუთქუ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-თუთქ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თუთქ-ვ-ა „დამდუღრა, დაფუფქვა“ (შდრ. ბქ. ლი-წლ-ჲუ-ი, უშგ., ჩოლ. ლი-წლ-აუ-ი)

ლი-თუთხმეტ-ი (ჩოლ.) „შეწუხება, მოუთმენლობა; დასუსტება“ < ქართ. ჩა-თოთხ-მეტ-ებ-ა „ცხვირის ჩაყოფა სხვის საქმეში“

ლი-თუთქუ-ე (ჩოლ.) „ოდნავ გამოცხობა“, *გადატ.* „დუდღუნით ლაპარაკი (ზედმიწ. – და-თუთქ-ვ-ა)“ < ქართ. თუთქ-ვ-ა „დამდუღრა, დაფუფქვა“ (შდრ. ბქ. ლი-წლ-ჲუ-ი, უშგ. ლი-წლ-აუ-ი)

ლი-თქორ-ე (ჩოლ.) < ქართ. თქორ-ვ-ა „ცრა, ჟინჟღლა“

ლი-თქრ-გნ-ე (ბქ., ჩოლ.) „სითხის თქრიალით დენა“ < ქართ. თქრ-იალ-ი „რაიმე სითხის (ჩვეულებრივ სისხლის...) ერთბაშად და სწრაფად გადმოსვლა“

ლი-თქუჲაუ-ი (უშგ.) < ქართ. [გა]-თუთქვ-ა „დამდუღრა, დაფუფქვა“ (შდრ. ბქ. ლი-წლ-ჲუ-ი, უშგ. ლი-წლ-აუ-ი)

ლი-თქულიფ-ჲუ-ი (ბზ.)/ლი-თქულიფ-აუ-ი/ლი-თქულიფ-ე (ჩოლ.) „ღორის ჭამა“ < ქართ. თქვლეფ-ა „მაღლთაგან ენით წვნის ჭამა“ (საბა), *გადატ.* „ჩქარ-ჩქარა დაუღეჭავად ჭამა, ხარბად ყლაპვა“

ლი-თქშ-გნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „წყლის დიდი ნაკადით დენა“ < ქართ. თქეშ-ი „დიდი წვიმა, – თავსხმა“

ლი-თხლეშ-ჲუ-ი (ლნტ.)/ლი-თხლეშ-აუ-ი/ლი-თხლაშ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-თხლეშ-ა „რაიმეს მაგრად დაკვრა, დარტყმა, დანარცხება“

ლი-თხრილ-ჲუ-ი (ბზ.) < ქართ. თხრ-ა „სახელი თხრის, ითხრება ზმნათა მოქმედებისა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თხორ-უ-ა „დასაფლავება; თხრა“; იხ. თხრილ

ლი-თხრობელ-ი (ბქ., ლშხ.)/ლი-თხუბელ-ი (ლხმ.) „თხრობა, გაცემა (ზედმიწ. – მ-თხრობელ-ობ-ა)“ < ქართ. მ-თხრობ-ელ-ი „მთქმელი“

ლი-თხურპ-უნ-ი (ზს., ჩოლ.) „თუხ-თუხი; ხმის გამოცემით ჭამა“ < ქართ. თხუპ-უნ-ი „ხმაურით ჭამა“, იხ. თხურპუნ

ლი-თხუირ-ან-ა/ელ (ბქ.)/ლი-თხუირ-ან-ჲლ/ლი-თხუირ-ან-ე (ჩოლ.) „ბღვერა“ < ზან. (მეგრ.) თხვირინ-ი /თხვირინ-უ-ა „გაბრაზებით ყურება“, იხ. თხუირუ

ლი-თგმინ-ე (ზს.)/ლი-თმინ-ე (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ლი-თმინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-თმენ-ა „გაძლება, ატანა (ავისა, გაჭირვებისა და მისთ.), თავის შეკავება“

ლი-თგრან-ჲლ/ლი-თგრან-ჲლ (ბზ.)/ლი-თგრან-ა/ჲლ (ბქ.)/ლი-თგრან-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.) „მაწანწალობა“ *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თგრსჲუ-ი (ზს.) < ქართ. დათარსვ-ა „დანავსვა, გათვალვა“ (შდრ. ზს. ლიჰბჲყი)

ლი-თგრქჲდ-ი (ბქ.) *გადატ.* „დასმენა, გაღიზიანება... (ზედმიწ. – *დუქარდ-

ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მაკრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-თგრქჳტ-ი/ლი-თგრქატ-ი (ჩოლ.) „მაკრატლით მუშაობა (ზედმიწ. – *დუქარდ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მაკრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-კაზმ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-კმაზ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-კზმ-ე/ლი-კზმ-აუ-ი/ლი-კაზმ-ე (უშგ.) 1. ბზ., უშგ. „მორთვა/მოკაზმვა/შეკაზმვა“, 2. ჩოლ. „საჭმლის შეკმაზვა“ < ქართ. მო-კაზმ-ვ-ა „მორთვა/ლამაზად გამოწყობა“, შე-კაზმ-ვ-ა „საჭმლის შენელება საკაზმით“

ლი-კაკან-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-კაკან-ე (ჩოლ.) < ქართ. კაკან-ი „ხმიანობა (ქათმისა, კაკბისა...)“

ლი-კაკლ-ურ-ე (ჩოლ.) „ფქვის დროს წისქვილის დოლაბის მიერ მარცვლეზის მიმოფანტვა (ზედმიწ. – *კაკალ-ობ-ა)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

ლი-კაკ-აუ-ალ (ლნტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა (ზედმიწ. – *კაკალ-ობ-ა)“ < ქართ. კაკალ-ი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე და ამ ხის ნაყოფი“

ლი-კაკუნ-ე/ლი-კაკუნ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. {და}-კაკუნ-ებ-ა/კაკუნ-ი „კაკუნის ხმის გამოცემა, დარაკუნება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიფხკგნე; ბქ. ლიყ{უ}გუნე)

ლი-კამათ-ალ (ბზ.)/ლი-კამათ-ალ (ბქ.)/ლი-კამათ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კამათ-ობ-ა „იგივეა, რაც კამათი“

ლი-კამანდრ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ბრძანება“ < ქართ. კამანდრ-ობ-ა (< რუს. **командовать** „ბრძანება, ბრძანების თქმა“) „განკარგულების გაცემა, მბრძანებლობა“

ლი-კანკალ-ი/ლი-კა{ნ}კალ-ი (ლნტ.)/ლი-კანკალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კგნკა-ი/ლი-კგნკალ-ე (უშგ.) < ქართ. კანკალ-ი „შიშით თრთოლა“ (საბა), „მაგმაგი, ცახცახი, თრთოლა“ (შდრ. ზს. ლიუკგგნე; ზს. ლიფგრღგნე; ზს. ლიფსგგნე; ლშხ. ლიბარბგალი)

ლი-კანონ-ე (ბზ.)/ლი-კანონ-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-კანონ-ებ-ა (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) „დამტკიცება; დაწესება, დამკვიდრება“

ლი-კარტ-აუ-ალ (ქს.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – *კარტ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. კარტ-ი (< გერმ. **karte** რუს. ენის მეშვ.) „სათამაშო ქაღალდი, – ბანქო“

ლი-კარ-უნ-ე (ბქ.)/ლი-კარ-უნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „უშნოდ პირის გაღება“, *გადატ.* „ტირილი, მოთქმა“ (ზედმიწ. – *გა-კარ-ებ-ა)“ < ქართ. კარ-ი „გასაღები და მისაგდებელი“ (საბა), „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავსის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“

ლი-კატრ-აუ-ი/ლი-კატურ-ე/ლი-კანტურ-ე (ჩოლ.) „ფხაჭნა, კაწრვა“ < ქართ. და-კაწრ-ა „წვეტიანი საგნით (ბრჭყალებით, ფრჩხილებით...) კანის დასერვა, – დაფხჭნა“

ლი-კაფშ-ურ-ე (ჩბხ.)/ლი-კაშბ-ურ-ე (ლხმ.) < ქართ. და-კავშირ-ებ-ა „კავშირის გაბმა; კავშირის დადგენა...“

ლი-კაწრ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-კაწრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კაწრ-ა „წვეტიანი საგნით (ბრჭყალებით, ფრჩხილებით...) კანის დასერვა, – დაფხჭნა“ (შდრ. ბქ. ლიკანჭურე)

ლი-კაუ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლი-კაუ-ე (ბქ.) „შეწყვეტა; დაკავება; დაქვითვა“ < ქართ. და-კავ-ებ-ა 1. „გაკავება; გაჩერება, არგაშვება. || დაჭერა, დაპატიმრება“, 2. „(ხელში) დაჭერა; დასაკუთრება; დაპყრობა“, 3. „დაქვითვა...“ (შდრ. ბზ.,

ჩოლ. ლიკუენი)

ლი-კდელ-ი (ბქ.) < ქართ. და-კოდ-ვ-ა „ჭრილობის მიყენება, დაჭრა“

ლი-კეკ-Აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-კეკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „თივის გაშლა, გაფანტვა გაშრობის მიზნით; მატყლის, ბურტყლის წეწვა (ზედმიწ. – *გა-კეკ-ვ-ა)“ < ქართ. (გურ.) კეკ-ვ-ა „წეწვა (მატყლისა ხელით)“

ლი-კელპ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გაკერპ-ებ-ა „კერპად, თაყვანისცემის საგნად ქცევა“

ლი-კენჭ-აუ-Ლლ (ბზ.)/ლი-კენჭ-აუ-ალ (ბქ.)/ლი-კენჭ-აუ-Ალ (ლნტ.)/ლი-კენჭ-აუ-Ალ (ლშხ., ჩოლ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ *ბლმ.* < ქართ. კენჭ-ა-ობ-ა „საბავშვო თამაშობა კენჭებით“

ლი-კენჭ-აუ-ი (ჩოლ.) „კენჭებით მოფენა, მოხრეშვა“ < ქართ. მო-კენჭ-ვ-ა „მოკირწყვლა“

ლი-კერკეტ (ბზ., ჩოლ.) „გაკერპება, გაჯიუტება (ზედმიწ. – გა-კერკეტ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) კერკეტ-ი/კერკეტ-ა „მაგარი, მკვრივი“

ლი-კერკეჟ-Ალ (ჩოლ.) „შეუძლებლის შეძლება; ძალით ღამის ტეხვა“ < ქართ. (ლეჩხ.) კერკეჭ-ი „მაგარი ხორცი, რომელიც დიდხანს არ მოიხარშება“

ლი-კერტ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ღორის დამაკება“ < ქართ. და-კერატ-ებ-ა „კერატებად ქცევა (ბურვაკებისა)“

ლი-კერძ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კერძ-ე (ლნტ.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – *კერძ-ო-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. კერძ-ი 1. „წილი, უღუფა“, „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო (< ოს. **kærd**) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ბზ. ლიᲕᲭᲚ)

ლი-კეტ-Აუ-ი (ლნტ.)/ლი-კეტ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. [და]-კეტ-ვ-ა „დახშვა, დახურვა, – ჩაკეტვა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლიკლი)

ლი-კეურ-ე (ბქ.) „ლეწვის დამთავრების აღსანიშნავი დღესასწაული (ზედმიწ. – კევრ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ქართ. კევრ-ი „პურეულის სალეწი ძველისძველი იარაღი“

ლი-კეც-Აუ-ი (ლნტ.)/ლი-კეც-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-კეც-ვ-ა „რამდენჯერმე გაკეცვა (გაშლილისა), მოხრა, მოღუნვა...“ (შდრ. ბზ. ლიკუშდაᲜიᲔლი, ჩოლ. ლიკუშტანიᲔლი, ბქ. ლიკუშდელი, ჩოლ. ლიკუშტენი)

ლი-კენ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კენ-ე (ლნტ.) 1. „შეკონვა, შეხვევა“, 2. „შეგროვება“ < ქართ. [შე]-კონ-ვ-ა „კონად შეკვრა, გაკონვა“ (შდრ. ბზ. ლიᲭᲔნი, ჩოლ. ლიᲭᲜე)

ლი-კერკ-ე (ჩოლ.) „დაჩირება, საჩირედ დაჭრა ხილისა (ზედმიწ. – *დაკერკ-ებ-ა)“ < ქართ. კერკ-ი „წვრილნაყოფიანი კურკოვანი ხეხილის გამხმარი ნაყოფი“

ლი-კერძ-Ლლ (ბზ.)/ლი-კერძ-Ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კერძ-Ალ (ლნტ.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – *კერძ-ო-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ძვ. ქართ. კერძ-ი 1. „წილი, უღუფა“, 2. „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო (< ოს. **kærd**) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ბზ. ლიᲮᲭᲚ)

ლი-კეთილ-ე/ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კეთლ-ე/ლი-კეთილ-ი/ლი-კეთილ-ე (ლნტ.) „გამდიდრება; გაბედნიერება; აშენება (ზედმიწ. – *გა-კეთილ-ებ-ა)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო“

ლი-კიდგან-ი/ე (უშგ.) < ქართ. გა-კი-

დეგან-ებ-ა „განცალკევება, განაპირება“

ლი-კისკის-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კისკის-ი „მაღალი, წვრილი ხმით გულიანი სიცილი“

ლი-კილ-ი (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კილ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევება (ამოხდომა) ადამიანისაგან“

ლი-კლა-ე (უშგ., ლშხ.) < ქართ. დაკალ-ვ-ა „მოკალვა (ქვაბებისა...)“

ლი-კლაუ-ალ-ი (გზ.)/ლი-კლაუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-კლაუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კალაუ-ალ-ი (ლნტ.) „[გა]ლეწვა (ზედმიწ. – *[გა]-კალო-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. კალო (< სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლი-კლაუ-ი (ზს.)/ლი-კლაუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-კალაუ-ი (ლნტ.) „[გა]-ლეწვა (ზედმიწ. – *[გა]-კალო-ებ-ა)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლი-კლ-აუ-ებელ (გზ.)/ლი-კლ-აუ-ელ (ბქ.)/ლი-კლ-აუ-ებელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კალ-აუ-ებელ (ლნტ.) „ლეწვის დრო“ *ხლმ.* < ქართ. კალო-ობ-ა „პურეულის ლეწვის, კალოს გამართვის დრო“ (< კალო < სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლიკლიკი (ჩოლ.) < ქართ. ლიკლიკ-ი „ბავშვის ლაპარაკი, – ტიტინი“

ლი-კოკორ-ი (ქს.) „მცირე ზომის მჭადების, პურების... უხვად გამოცხობა (ზედმიწ. – *კოკორ-ობ-ა)“ < ქართ. კოკორ-ი „კვერ-ი“

ლი-კორინ-ე (ჩოლ.) „შეუსმენლობა“ < ქართ. (გურ.) შე-კორინ-ებ-ა „არაფრად ჩაგდება“

ლი-კოხტ-აუ-ალ (გზ.)/ლი-კოხტ-აუ-ალ (ბქ.)/ლი-კოხტ-აუ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კოხტა-ობ-ა „კოპწიაობა“

ლი-კოხტ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-კოხტ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-კოხტ-ავ-ებ-ა „გაპრანჭვა, მორთვა, მოკაზმვა“

ლი-კპ-ენ-ალ-ი (გზ.)/ლი-კპ-ენ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-კპ-ენ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლი-კეპ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კეპ-აუ-ალ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-კეპ-ვ-ა „წვრილად დაჭრა“

ლი-კპ-ენ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-კეპ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კეპ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-კეპ-ვ-ა „წვრილად დაჭრა“

ლი-კჟინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-კიჟინ-ებ-ა „ხმამაღალი შეძახება, ყიჟინის დაცემა, – დაყიჟინება“

ლი-კრასკ-აუ-ალ-ი (გზ.)/ლი-კრასკ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-კრასკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-კრასკ-ვ-ა (< რუს. **Краска**) „შეღებვა“

ლი-კრასკ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-კრასკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კრასკ-ვ-ა (< რუს. **Краска**) „შეღებვა“

ლი-კრ-აუ-ი (ზს.)/ლი-კრ-აუ (ბქ.)/ლი-კრ-აუ-ი (უშგ.) „ზაფხულობით მთაში კარავში ცხოვრება და საქონლის მოვლა (ზედმიწ. – *კარვ-ობ-ა)“< ქართ. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგამი“

ლი-კრ-ე (ზს., ქს.)/ლი-კრ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გაღება (ზედმიწ. – *გა-კარ-ებ-ა)“ < ქართ. კარ-ი „გასაღები და მისაგდებელი“ (საბა), „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავსის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“

ლი-კრეჭ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-კრეჭ-ვ-ა „მოჭრა, შეჭრა“ (შდრ. ზს.,

ლშხ. ლიფშუდე, ჩოლ. ლიფშუტე, ლნტ. ლიფეშტუე, ლხმ. ლიფშდე)

ლი-კრიშკ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-კრიშკ-აუ-ალ-ი (ლშხ.) „დახუფვა, მოხუფვა“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლი-კრიშკ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-კრიშკ-აუ-ი (ლშხ.) „დახუფვა, მოხუფვა“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლი-კროხ-ალ (ჩოლ.) *გადატ.* „ჯდომა, ჩაცუცქვა (ზედმიწ. – *ჩა-კრუხ-ვ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წიწილების გამოსაჩეკად“

ლი-კროხ/ლგ-კროხ-ე (ჩოლ.) *გადატ.* „ჯდომა, ჩაცუცქვა (ზედმიწ. – *ჩა-კრუხ-ვ-ა)“ < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წიწილების გამოსაჩეკად“

ლი-კტ-ი/ლი-კტ-ინ-ე (ჩოლ.) „კეტით მუშაობა (ზედმიწ. – *კეტ-ობ-ა)“ < ქართ. კეტ-ი „დიდი, მსხვილი ჯოხი“

ლი-კუთუნ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. კუთვნ-ებ-ა „სახელი აკუთვნებს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. *ლისთუი*)

ლი-კულაკ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-კულაკ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კულაკ-ებ-ა (< კულაკ-ი < რუს. **кулак**) „სახელი გააკულაკებს, გაკულაკდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-კუნკუ-ე (ბზ.) /ლი-კუნკუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მოღუნვა, მოკუზვა“ < ქართ. (იმერ.) მო-კუკ-ვ-ა, აჭარ. მო-კუნკ-ვ-ა „წელში მოხრა, მოკუზვა“

ლი-კუნტრუშ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კუნტრუშ-ი „პირუტყვთ ხლტომით თამაშობა“ (საბა)

ლი-კუპრ-აუ-ი[1] (უშგ.) < ქართ. გა-კუპრ-ვ-ა „კუპრის წასმა; კუპრით გაჟღენთა“

ლი-კუპრ-აუ-ი[2]/ლუ-კუპრ-აუ-ე (ჩოლ.) *გადატ.* „გაბრაზება; ბოღმის გულში ჩადება...“ < ქართ. გა-კუპრ-ვ-ა „კუპრის წასმა; კუპრით გაჟღენთა“

ლი-კურუელ-ი (ბქ.)/ლი-კურჲელ (ჩოლ.) „კვირიას თქმა, გალობა“ *რელიგ.* < ქართ. (ფშ., ხევს.) კვირია („საღვთო სიმღერის სახელწოდება“), ფშავ-ხევსურეთში ხალხური წარმართული ღვთაებაა, ხმელეთის მზრუნველი (შდრ. ჩოლ. კურირაშ „წყევლა“)

ლი-კუართხ-ე/ლი-კურთხ-ე (ჩოლ.) „ცულის გამოკვერვა (ზედმიწ. – *კვერთხ-ვ-ა)“ < ძვ. ქართ. კუერთხ-ი „ჯოხი“, „საგანგებო სახის ჯოხი, რომელიც ხელთ ეპყრა დიდი თანამდებობის ზოგ პირს, როგორც ნიშანი ძალაუფლებისა...“, იხ. ლი-კუერ-ე

ლი-კუდირ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-მკვიდრ-ებ-ა „მკვიდრად გახდომა, დასახლება; დაფუძნება რაიმე ადგილზე“

ლი-კუეტრ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-კოტრ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-კოტრ-აუ-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კოტრ-ებ-ა „ქონების დაკარგვა, ბანკროტობა; გაღატაკება“

ლი-კუერ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კუერ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-კუერ-აუ-ი (ჩოლ.) „ცულის გამოკვერვა (ზედმიწ. – *კვერ-ვ-ა)“ < ქართ. კვერ-ი „ურო; პატარა ჩაქუჩი“, იხ. ლი-კუართხ-ე

ლი-კუთხ-ოუ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მო-კუთხ-ვ-ა „სახელი გამოკუთხავს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-კუიატ-ინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-კვიატ-ებ-ა „აჩემება“

ლი-კუირტ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-კუირტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კვირტვ-ა „კვირტების გამოღება, აყვავება“

ლი-კულ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-კვალ-ვ-ა 1. „სახვნელი იარაღით კვლე-

ბის გაყვანა მიწაზე“, 2. „კვლების გაკეთება, კვლების გავლება (ბოსტანში, ბაღში...)...“

ლი-კუმაშ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-კუმაშ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მესაქონლეობა (ზედმიწ. – *კუმაშ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. **ლიქუმინგენ{ი}**; ბქ. **ლიუეთხ{უ}მალ**)

ლი-კუმაშ-{ი} (ზს., ლტ.)/ლი-კუმაშ-ი (ლშხ.) „მესაქონლეობა (ზედმიწ. – *კუმაშ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. **ლიქუმინგენ{ი}**; ბქ. **ლიუეთხ{უ}მალ**)

ლი-კუტ-ე (უშგ.) < ქართ. და-კუტ-ებ-ა „კუტად ქცევა, სიარულის უნარის დაკარგვა, ფეხების წართმევა“

ლი-კფ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-კაფ-ვ-ა „მოჭრა, გაჩეხვა“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლიქჩე**, ლტ. **ლიქჩე**)

ლი-კგლმაბ-ი (ზს.)/ლი-კგლმახ-ი/ე (ლშხ., ჩოლ.) „თევზაობა (ზედმიწ. – *კალმახ-ობ-ა)“ < ქართ. კალმახ-ი (< სომხ. *կաղամախաձ*) „შავ- და წითელხალებიანი თევზი ორაგულების ოჯახისა“

ლი-კგლპეტუ-ი/ლი-კგლპოტ-ი (ბზ.)/ლი-კგლპეტ-ი/ლი-კგლპოტ-ი (ბქ.)/ლი-კალაპოტ-ი (ლტ.)/ლი-კალაპოტ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კალპეტ-ი/ე (ჩოლ.) „გასწორება, ყალიბში, ფორმაში მოთავსება (ზედმიწ. – *გა-კალაპოტ-ებ-ა)“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“

ლი-კგნჩხ-ე/ლი-კგნჩხ-ე (ბზ.)/ლი-კინჩხ-ე/ლი-კინჩხ-ი/ლი-კინჩხ-ან-ი (ბქ.)/ ლი-კრინჩხ-ე/ლი-კრინჩხ-ი (ჩოლ.) „კისრება, საკუთარ თავზე აღება რაიმე საქმისა, დანაშაულისა... (ზედმიწ. – *კინჩხ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) კინჩხ-ი „კისერი“

ლი-კგრზ-ან-ი (ბზ.)/ლი-კერზ-ე (ბქ.) < ქართ. კერძ-ვ-ა, მი-კერძ-ო-ებ-ა (< კერძო < ოს. **kærd**) „უსამართლოდ უპირატესობის მინიჭება, მხარის დაჭერა ვინმესთვის, – მიდგომა“, შდრ. ოს. **kærd** „ნაჭერი, ნაკვეთი“, „ნახევარი, მხარე“

ლი-კგრკაც-ე (ბზ.)/ლი-კარკც-ე (ბქ.)/ლი-კარკაც-ი/ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კარკაც-ი (ლტ.) „კაკანი, კრიახი“ < ქართ. (გურ., იმერ.), მეგრ. კარკაც-ი „გადაჭარბებული სიცილი, ხმამაღალი კისკისი“

ლი-კგრლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კრულ-ვ-ა „[და]წყევლა, შეჩვენება“ (შდრ. ბზ. **ლიჭთუნე**, ბქ. **ლიჭთე**; ზს. **ჭათა**)

ლი-კგრნაბ-ი (ზს.)/ლი-კგრნახ-ი/ე (ჩოლ.) < ქართ. კარნახ-ი „რაიმე ტექსტის სიტყვა-სიტყვით, გარკვევით წარმოთქმა იმ მიზნით, რომ მსმენელმა ჩაიწეროს...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლითური**)

ლი-კგხბ-აუ-ალ (ბზ.)/ლი-კახბ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კახპ-ობ-ა (< კახპა < თურქ. **kaxpa** < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. **qaxbä**) „მეძაობა, როსკიპობა“

ლი-ლაგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ლაგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლაგ-აუ-ალ-ი (ლტ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-ლაგ-ებ-ა „(გარკვეული წესრიგით) დადება, მოთავსება, – დაწყობა“

ლი-ლამაზ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლმაზ-ე (ლშხ.)/ლი-ლამაზ-ი (ლტ.)

„გამშვენება/დამშვენება“ < ქართ. გა-ლამაზ-ებ-ა „ლამაზად, შნოიანად გახდომა; გაუკეთესება, გაუმჯობესება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიმსგუენი; ლნტ., ლხმ. ლითულაში)

ლი-ლაქლაქ-ი (ლნტ.)/ლი-ლაქლაქ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაქ-ლაქ-ი „უთავბოლო და ბევრი ლაპარაკი, – ყბედობა“

ლი-ლაღომ-ი (ჩოლ.) „აფეთქება“ < ქართ. (იმერ., გურ., ზ. აჭარ., იმერხ.) ლაღუმ-ი (< ბერძ., თურქ. **lağim**) „ნაღმი“ (შდრ. ბქ. ლიბთქუნე)

ლი-ლაყბ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლა-ყბ-ობ-ა „ბევრი და უსაგნო ლაპარაკი, – ყბედობა“

ლი-ლახტ-ალ (ბზ.)/ლი-ლახტ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ლახტ-ა-ობ-ა „საბავშვო თამაშობა ლახტებით“

ლი-ლაგ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ლაგ-აუ-ი/ლი-ლაგ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლაგ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. {და}-ლაგ-ებ-ა „(გარკვეული წესრიგით) დადება, მოთავსება, – დაწყობა“

ლი-ლანდ-ე/ლი-ლანდ (ბზ.)/ლი-ლანდ-ე (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ლი-ლანდ (უშგ.) < ქართ. მო-ლანდ-ებ-ა „მოჩვენება“ (შდრ. ბზ., ლიწუენე, ბქ. ლიწონე; ბქ. ლინაგე)

ლილანდ (ბზ.)/ლილა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლილან (უშგ.) < ქართ. ლილა (< სპარს. ნი*ლ-იდან) „მინერალური ლურჯი საღებავი, რომელსაც იყენებენ რისამე შესაღებავად“

ლი-ლ-ბურ-ალ/ლი-უბურ-ალ (ბქ.)/ლი-უბურ-ალ (ჩოლ.) „ეშმაკობა, გაიძვერობა“ < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი“

ლი-ლგიამ-ი (ჩოლ.)/ლი-ლგამ-ი (უშგ.) < ქართ. ა-ლაგმ-ვ-ა „ლაგამის ამოდება, გასაქანის არმიცემა“

ლი-ლერ-ი/ლი-ლორ-ე (ლნტ.)/ლი-ლურ-ი (ჩოლ.) < ქართ. (ქიზიყ.) დალორ-ვ-ა „ხორცის დაშაშხვა, ლორის გამოყვანა“, იხ. ლი-პეხუდ-ე

ლი-ლეს-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გალეს-ვ-ა „სახელი გალესავს, გაილესება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. ლიშერი/ე)

ლი-ლექს-ე (ბქ.)/ლი-ლქს-ე (უშგ.)/ლი-ლექს-აუ-ი/ლი-ლექს-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ლექს-ვ-ა „ლექსების თქმა“

ლი-ლილ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ლილ-აუ-ი (ჩოლ.) „დალურჯება“ < ქართ. დალილ-ავ-ებ-ა 1. „გალილავება (ბევრისა)“, 2. *გადატ.* „ფიზიკური ზემოქმედებით დალურჯება“

ლი-ლ-მეთილ (ბქ., ჩოლ.) „ქმრის ოჯახში ცხოვრება; ქმრის ნათესავებთან ერთად თანაცხოვრება (ზედმიწ. – *სამამა-მთილ-ობ-ა)“ < ქართ. მამა-მთილი „ქმრის მამა“

ლი-ლობიო-უ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მკითხაობა, მარჩიელობა ლობიოს მარცვლებით (ზედმიწ. – მე-ლობიო-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. ლობიო (< სომხ. *լոբի* < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ. ლიოკლაღელ, ჩოლ. ლიოკლაღელ; ზს. ლილთერ, ჩოლ. ლიმთერ; ბქ. ლიჩხტარი)

ლი-ლოთ-აუ-ალ (ბზ.)/ლი-ლოთ-აუ-ი/ე/ლი-ლოთ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ლოთ-ობ-ა „მაგარი სასმელების ხშირად და ჭარბად სმა“ (შდრ. ბზ. ლიმშდგმალ, ჩოლ. ლიმშტგმ, ბქ. ლიმშდგმალ)

ლი-ლ-კირ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კირის გამოწვა (ზედმიწ. – *კირ-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალ-

ციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

ლი-ლოშნ-აუ-ი/ლი-ლოშნ-აუ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. ლოშნ-ა „კოცნა სველი, დორბლიანი ტუჩებით“

ლი-ლოკ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლოკ-ე (ბქ. ლნტ.) < ქართ. ლოკ-ვ-ა „ენის {წა}სმა (რისამე ასაცლელად)“||„თითის {მო}სმა (რისამე ასაცლელად)“

ლი-ლურცმნ-ი (ბზ.)/ლი-ლურსმნ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ლურსმან-ი/ლი-ლურსმნ-ე (ჩოლ.)/ლი-ლურსმნ-ე/ლი-ლურცმან-ი (უშგ.) < ქართ. და-ლურსმ-ვ-ა (< ლურსმან-ი < სპარს. **mesmār** < არაბ.) „ლურსმნით დაჭედვა ან დაჭედება“

ლილუ (ჩოლ.) *გადატ.* „დალილავებული, გალურჯებული; სილურჯე“ < ქართ. და-ლილავ-ებ-ა *გადატ.* „ფიზიკური ზემოქმედებით დალურჯება“ < ქართ. ლილა (< სპარს. **ნი°ლ**-იდან „მინერალური ლურჯი საღებავი“) „ლურჯი საღებავი, რომელსაც იყენებენ თეთრეულის რეცხვისას (აგრეთვე რისამე შესაღებავად)“, შდრ. ასევე ჩოლ. ლილუპარ „თვალის გუგის ირგვლივ დალილავება“

ლი-ლფარ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ლფარ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ლფარ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სფარ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ფარ-ებ-ა „დაფენა; ჩამოფარება; მიფარება...“

ლი-ლფარ-ი (ზს.)/ლი-ლფარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სფარ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ფარ-ებ-ა „დაფენა; ჩამოფარება; მიფარება...“

ლი-ლყაფ-ალ (ბზ.)/ლი-ლყაფ-ალ (ბქ., უშგ.)/ლი-ლყაფ-ელ (ბქ.) „ხუმრობა (ზედმიწ. – ლაყაფ-ობ-ა)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს. lagab „გრძელი წერილი, გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“

ლი-ლყინ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ლყინ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ლყინ-ალ-ი/ლი-მყინ-ალ-ი (ჩოლ.) 1. „დამყნობა“, 2. ჩოლ. „ყანის შემოფარგვლა“ *ხლმ.* < ქართ. მყნ-ობ-ა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-ლყინ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-მყინ-ე (ჩოლ.) 1. „დამყნობა“, 2. ჩოლ. „ყანის შემოფარგვლა“ < ქართ. მყნ-ობ-ა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-ლშგარ-ალ (ბზ.)/ლი-ლშგარ-ალ (ბქ.) *გადატ.* „დიდი სტუმრიანობა (ზედმიწ. – ლაშქრ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლი-ლშგარ-ი (ბზ.)/ლი-ლშგარ-ი/ლი-ლშქარ-ი (უშგ.) < ქართ. ლაშქრ-ობ-ა/გა-ლაშქრ-ებ-ა < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლი-ლც-ოუ-ალ (ბზ.)/ლი-ლც-ოუ-ალ (ბქ.)/ლი-ლოც-აუ-ალ (ლშხ.) *რელიგ. ხლმ.* < ქართ. ლოც-ვ-ა „ღვთისთვის ვედრება, ღვთისთვის ვისიმე სიკეთის (ბედნიერების, სიცოცხლის, გამარჯვების...) თხოვა გარკვეული წესის შესრულებით, დალოცვა“ (შდრ. ზს. ლიმზირ/ლიმზგრ/ ლიმზურ)

ლი-ლხ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ლახ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-ლხ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) „გალახვა; დასუსტება“ < ქართ. გა-ლახ-ვ-ა „ცემა“ (შდრ. ბზ., ლიტყცანი, ბქ. ლიტყცანი, ჩოლ. ლიტყცანი)

ლი-ლხირ-ულ-ე (ბზ.) < ქართ. გამხიარ-ულ-ებ-ა „სახელი გაამხიარულებს, გამხიარულდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ლხნ-ე (ზს., ქს.)/ლი-ლხნ-ი-ე (უშგ.) „გახარება; მოლხენა“ < ქართ. {მო}-ლხენ-ა „მხიარულება, დროს ტარება“

ლი-ლჟნძღაუ-ი (ზს.)/ლი-ლჟნძღაუ-ი

(ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ლანძღ-ურ-ი (ლნტ.) < ქართ. {გა}-ლანძღ-ვ-ა „სალანძღავი სიტყვებით, ლანძღვა-გინებით მიმართვა ვინმესთვის“ (შდრ. ბქ. ლირჲალი; ბზ. ლიწრჭლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრჭლი), იხ. ლჳ-ნძღ

ლი-ლგნძღუ-ჭლ-ი (ბზ.)/ლი-ლგნძღაუ-ჭლ-ი (ბქ.)/ლი-ლგნძღაუ-ი/ლი-ლგნძღაუ-ჭლ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. {გა}-ლანძღ-ვ-ა „სალანძღავი სიტყვებით, ლანძღვა-გინებით მიმართვა ვინმესთვის“ (შდრ. ბქ. ლირჲალი; ჩოლ. ლირჲალი, ბზ. ლიწრჭლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრჭლი), იხ. ლჳ-ნძღ

ლი-მართ-ლ-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. {გა}-მართლ-ება-ა „მართლად მიჩნევა; უდანაშაულოდ აღიარება...“

ლი-მარტუხ-ე/ლი-მარტ-ულ-ე (ჩოლ.) „ცალი ხარისათვის გაკეთებული უღლით მუშაობა“ < ქართ. მარტოხელი/მარტოხელა 1. „ერთად-ერთი მუშა ოჯახში“, 2. „მარტო“, 3. *გადატ.* „ეული“

ლი-მარქაფ-ი (ლნტ.) „ზურგიდან თავდასხმა (ზედმიწ. – *მო-მარქაფ-ება-ა)“ < ქართ. მარქაფა „სათადარიგო, შემცვლელი (მაგ., მარქაფა ცხენები, მარქაფა ჯარი...)“

ლი-მარცხ-ე (ზს.)/ლი-მგრცხ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)//ლი-მწრცხ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლი-მარცხ/ლი-მგრცხ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დაღუპვა“ < ქართ. და-მარცხ-ება-ა „ძლევა, მორევა, ჯობნა“

ლი-მარყუჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „დახვევა“ < ქართ. და-მარყუჟ-ება-ა „მარყუჟის გაკეთება, მარყუჟად შეკვრა, – გამოყულფვა“

ლი-მარხ-ულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მარხ-ულ-ობ-ა „მარხვის შენახვა, მარხვის წესების დაცვა“

ლი-მასლ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მასრაზე ძაფის დახვევა“ < ქართ. მასრა „საზედაო ძაფის დასახვევი მოკლე ჯოხი (ლერწმისა ან ლითონისა) მაქოში ჩასადები“

ლი-მასხარ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მსხარ (ჩოლ.) < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (ბზ. ლილგაცჭლ; ბზ. ლიცგგნჭლ, ბქ. ლიცგგნალ; ზს. ლიჯღჳუ; ზს. ლიღჭკე/ლიღეჭკ)

ლი-მასხარ-ჭლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (ბზ. ლილგაცჭლ; ბზ. ლიცგგნჭლ, ბქ. ლიცგგნალ; ზს. ლიჯღჳუ; ზს. ლიღჭკე /ლიღეჭკ)

ლი-მჳმუნ-ჭლ (ბზ.)/ლი-მჳმუნ-ა/ჭლ (ბზ., ლნტ.)/ლი-მაიმუნ-ჭლ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ. ხლმ.* < ქართ. მაიმუნ-ობ-ა (< მაიმუნ-ი < თურქ. **maymun** < არაბ.-სპარს.) „მაიმუნის მსგავსად მოქცევა“

ლი-მჳუნ-ე (ბქ.) < ქართ. მავნ-ე-ობ-ა „მავნებლობა, ხელის შეშლა რაიმე საქმეში“ (შდრ. ზს., ქს. ლიჟუმე)

ლი-მაშინ-ე (ბქ.)/ლი-მარშინ-ე (ლშხ.)/ლი-მარშინ-ე/ლი-მარშინ-ჭლ-ი (ჩოლ.) „გვირისტის გავლება, გაკერვა საკერავი მანქანით (ზედმიწ. – *გა-მაშინ-ება-ა)“ < ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ. **machina**-დან) „მანქანა“

ლი-მახინჯ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-მახინჯ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მახინჯ-ება-ა „მახინჯად ქცევა, – დასახიჩრება; დაუშნოება...“

ლი-მ-ბად-ი (ბქ.) „გათელვა (ზედმიწ. – *და-ნაბად-ებ-ა)“ < ქართ. ნაბად-ი (< სპარს. **namad**) „ქეჩა“

ლი-მბ-ე/ლი-ნბ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-მბ-ე (ლშხ.)/ლი-ნებ-ე (ლნტ.) < ქართ. დანებ-ება-ა „ნებით მიცემა, დათმობა; დამორჩილება“

ლი-მეგობრ-ალ (ბქ.) < ქართ. მეგობრ-ობ-ა „მეგობრებისთვის დამახასიათებელი ურთიერთობა“

ლი-მდილ-ალ (ზს.) „ხვეწნა, მუდარა (ზედმიწ. – "მადლ-ობ-ა)" < ქართ. მადლ-ი „სიკეთე, ქველობა, მოწყალება" (შდრ. ბზ. ლიჯგრჯალ, ჩოლ. ლიჯგრჯალ)

ლი-მედიატორ (ზს., ქს.) „შუამავლობა (ზედმიწ. – მედიატორ-ობ-ა)" < ქართ. მედიატორ-ე „შუამავალი, მომრიგებელი"

ლი-მეორ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-მეორ-ებ-ა „ნათქვამის ან ნამოქმედარის ხელახლა, კიდევ თქმა ან გაკეთება..."

ლი-მერდინ-ე/ლი-მერდიმ-ე (ლშხ.) „ფქვილის გაცრა" < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცი" (შდრ. ლნტ. დიმ „საცერი")

ლი-მეტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მეტ-ებ-ა „განწირვა"

ლი-მეფ (ზს., ქს.)/ლი-ნეფ (ზს., ლნტ.) < ქართ. მეფ-ობ-ა „მეფედ ყოფნა, – ხელმწიფობა"

ლი-მერხ-ალ (ბზ.) „გამოდარება" < ქართ. მერეხ-ი „თავსხმა, დელგმა"

ლი-მზეზ-ალ (ბზ.)/ლი-მზეზ-ალ (ბქ.)/ლი-მზეზ-ან (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მიზეზ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მიზეზ-ობ-ა „მიზეზის, საბაბის ძებნა"

ლი-მზეზ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მზეზ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-მიზეზ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მიზეზ-ობ-ა „მიზეზის, საბაბის ძებნა"

ლი-მზობელ (ზს., ქს.)/ლი-მზობულ (ბქ.)/ლი-მეზობელ (ჩოლ.)/ლი-მზეზობალ (უშგ.)/ლი-მზობელ (ჩოლ.) < ქართ. მეზობლ-ობ-ა „ვინმესთან მეზობლად ყოფნა"

ლი-მთხოურარ (ბზ.) < ქართ. მათხოვრ-ობ-ა „გლახაობა" (შდრ. ბზ. ლიმშგუმა/ანალი, ბქ. ლიშგუმანალი, ჩოლ. ლიშგუმანალი)

ლი-მთხოურ-ალ (ბზ.)/ლი-მათხოურ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-მათხოურ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მათხოვრ-ობ-ა „გლახაობა" (შდრ. ბზ. ლიმშგუმა/ანალი, ბქ. ლიშგუმანალი)

ლი-მირჩულ-ან-ი (ბზ.)/ლი-მურჩლ-ენ-ი (ბქ.)/ლი-მგრჩილ-ე (უშგ.) „ჭიდაობის ერთ-ერთი ილეთი, მოწინააღმდეგის გაკოჭვა, ძირს დაგდება" < ქართ. და-მორჩილ-ება-ა „თავის მორჩილად ქცევა; შეპყრობა, დაპყრობა, ძლევა; მორჩილად გახდომა", იხ. ლი-მორჩილ-ე

ლი-მ-კეთ (ზს.)/ლი-მ-კეთ-ე (ბზ.)/ლი-მ-კათ (ლნტ.) „მოყვრობა; დამეგობრება" < ქართ. მო-კეთ-ე-ობ-ა „მოკეთეების ურთიერთ დამოკიდებულება, მოკეთედ ყოფნა" (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლიპქ; ბქ. ლიიზერ)

ლიმონათ (ზს., ლნტ.)/ლიმონათ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლიმონათ-ი (< ფრანგ. **lomonade**) „გამაგრილებელი სასმელი, დამზადებული წყლისაგან ლიმონის (ან სხვა ხილის) წვნისა და შაქრის მიმატებით"

ლიმონათი ქარხანა (ლნტ.) < ქართ. ლიმონათ-ის ქარხანა < ქართ. ლიმონათ-ი (ფრანგ. **lemonade**) „გამაგრილებელი სასმელი, დამზადებული წყლისაგან ლიმონის (ან სხვა ხილის) წვნისა და შაქრის მიმატებით" და ქარხანა (< სპარს. **ქა"რხა"ნა** „სახელოსნო" < **kar** „საქმე + **xana** „სახლი") „მსხვილი სამრეწველო საწარმო"

ლი-მორიდაბ (უშგ.)/ლი-მორდე/აბ/ლი-მორდე/აბ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „რიდი, კრძალვა, მოკრძალება"

ლი-მორჩილ-ე (ქს.)/ლი-მერჩლ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-მორჩილ-ებ-ა „თავის მორჩილად ქცევა; შეპყრობა, დაპყრობა, ძლევა; მორჩილად გახდომა", იხ. ლი-მირჩულ-ან-ი

ლი-მოს-ე (ჩოლ.) 1. „შიშველი ადა-

მიანის შემოსვა“, 2. *გადატ.* „შეფოთვლა, ფოთლით შემოსვა“ < ქართ. შე-მო-ს-ვ-ა „ტანსაცმლის, სამოსლის ჩაცმა; ჩაცმა-დახურვა“

ლი-მოყურ-ალ (ლნტ.)/ლი-მოყურ-ე/ლი-მოყურ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. მოყვრ-ობ-ა „ნათესაობა“

ლი-მოწმ-ან-ი (ბქ.)/ლი-მოწმ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. შე-მოწმ-ებ-ა „გასინჯვა, გარკვევა რისამე ავკარგიანობისა“

ლი-მოწმ-ე (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ნწუმ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-მოწმ-ებ-ა „დადასტურება“

ლი-მოჭრობ-ი/ლი-მოჭრები (ჩოლ.) „შეგროვება; მომჭირნეობა“ < ქართ. მო-მჭირნ-ე-ობ-ა „მომჭირნედ ხარჯვა“ (შდრ. ბქ. მონჭრობგან)

ლი-მრრეუ (ბზ.)/ლი-მროროუ (ზს.)/ლი-მრროუ (ჩოლ.)/ლი-მორეუ (ბქ.) „გარჩევა (საქმისა), მედიატორობა; შუაკაცობა (ზედმიწ. – მოურავ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხუერი; ზს., ჩოლ. ლილღედი)

ლი-მრრთხ-ე/ლი-მრრთხ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ფეხებმოკეცილი ჯდომა“ < ქართ. მო-რთხმ-ა „მოკეცა, შეკეცა (ფეხებისა)“

ლი-მრრუ-ალ (ბზ.)/ლი-მორუ-ალ (ბქ.)/ლი-მრრაუ-ალ (ლშხ.)/ლი-მორაუ-ალ (ლნტ.)/ლი-მრრუ-ალ (ჩოლ.) „გარჩევა, მედიატორობა (ზედმიწ. – მოურავ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხუერი; ზს. ლილღედი)

ლი-მრრუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-–მორუ-ე (ბქ.)/ლი-მრრაუ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მორაუ (ლნტ.) /ლიმრრაუ-[ი] (ჩოლ.) „გარჩევა, მედიატორობა“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხუერი; ზს. ლილღედი)

ლი-მჳრ-ი (ბზ.) „რელიგიური დღესასწაული; მიცვალებულთა სულის მოსახსენებელი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. (გურ.) ლამპრ-ობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამპრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანების გასარეკად, – ჭიაკოკონობა“, იხ. ლამპრობ

ლი-მჳრ-ი-ელ (ბზ.) „რელიგიური დღესასწაული; მიცვალებულთა სულის მოსახსენებელი დღეობა“ *ხლმ.* < ქართ. (გურ.) ლამპ-რ-ობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამპრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანების გასარეკად, – ჭიაკოკონობა“

ლი-მჟაუ-ე (ქს.) „დამწნილება“ < ქართ. და-მჟავ-ებ-ა „მჟავედ ქცევა, მჟავედ გახდომა; მწნილად ჩადება, – დამწნილება“ (შდრ. ზს. ლიტხე; ბქ., ჩოლ. ლიმხემე, ლნტ., ჩოლ. ლიხმე)

ლი-მრო-უ-ი (ჩოლ.) „ხის მორებად დაჭრა“ < ქართ. და-მორ-ვ-ა „მორებად დაჭრა“

ლი-მსან (ბზ.)/ლი-მსან-ი (ბქ.)/ლი-მსან-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) „დაკვებება; მისნობა“ < ქართ. (მთიულ.) და-მსნ-ებ-ა „დაკვებება“

ლი-მსახურ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მსახურირ (ზს.) < ქართ. მო-მსახურ-ებ-ა „ვისიმე ან რისამე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად რაიმე სამუშაოს შესრულება, სამსახურის გაწევა“, მო-სა-მსახურ-ე-ობ-ა „მსახურად ყოფნა“, იხ. მომსახურეობ

ლი-მსხარ-ალ (ბზ.)/ლი-მსხარ-ალ (ბქ.)/ლი-მსხარ-ალ/ლი-მასხარ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მასხარ-ალ (ლნტ.)

„ხუმრობა“ *ხლმ.* < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (შდრ. ბზ. ლილგაცჱლ; ბზ. ლიცგგნჱლ, ბქ. ლიცგგნალ; ზს. ლიჯღჳ; ზს. ლიღჭკე/ლიღეჭკ)

ლი-მუნდ-ჳნ-ი (ბქ.) < ქართ. მ-ი-ნდობ-ა „ნდობა“

ლი-მუნდ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მუნდ (ბქ.) < ქართ. მ-ი-ნდ-ობ-ა „ნდობა“

ლი-მურგუჱლ-ჱლ-ი (ბზ.)/ლი-მურგუჱლ-ალ-ი/ე (ლშხ., , ჩოლ.)/ლი-მურგულ-ე (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ა „მრგვლად ქცევა, მრგვლად გახდომა; მრგვალი ფორმის მიცემა“ (შდრ. ბზ. ლიკურჱჱლი, ბქ. ლიკურჱჱლი; ბზ. ლიყუჱბჱლი, ბქ. ლიყუბჱლი)

ლი-მურგუჱლ-ი (ბზ.)/ლი-მურგუელ-ი/ლი-მგრგუალ-ე/ლი-მგრგუჱლ-ი (უშგ.) < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ა „მრგვლად ქცევა, მრგვლად გახდომა; მრგვალი ფორმის მიცემა“ (შდრ. ბზ. ლიკურჱპე, ბქ. ლიკურპე, ბზ. ლიყუჱბე, ბქ. ლიყუბე)

ლი-მურსულ-აუ-ი (ჩოლ.) „დამსხვრევა“ < ქართ. და-მუსვრ-ა „დალეწვა, დამსხვრევა“

ლი-მფხან[ა]გ (ზს.)/ლი-ჲმფხანაგ (ბზ.)/ ლი-აფხნიკ/ლრ-ფხნიკ (ლშხ., ჩოლ.) /ლი-[ა]ფხჱნიკ (ლნტ.)/ლი-ჲ-ფხნაგ[უ] (უშგ.) „მეგობრობა“ < ქართ. ამხანაგ-ობ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „ამხანაგად ყოფნა; ამხანაგებისთვის დამახასიათებელი ურთიერთობა“ (შდრ. უშგ. ლიცლამაგუ/ლიცლჱმაგუ)

ლი-მფხანგ-ჱლ-ი (ზს.) *ხლმ.* < ქართ. და-ამხანაგ-ებ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „გაამხანაგება, შეამხანაგება“

ლი-მფხანგ-ე (ზს.) < ქართ. და-ამხანაგ-ებ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „გაამხანაგება, შეამხანაგება“

ლი-მქარ-ჱლ-უ-ნ-ე/ლი-მქგრ-ჱლ-უ-ნ-ე (ბზ.)/ლი-მქგრ-ალ-ნ-ე (ბქ.)/ლი-მქარ-ჱლ-ნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „შეჯიბრება, გაჯიბრება“ < ქართ. მუქარა „დაშინების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – დაქადნება“

ლი-მქარ-ჱლ/ლი-მქგრ-ჱლ (ბზ.)/ლი-მქგრ-ალ (ბქ.)/ლი-მქარ-ჱლ (ლშხ., უშგ.)/ლი-მქარ-ჱლ (ლნტ.) „შეჯიბრი; მარულა“ *ხლმ.* < ქართ. მუქარა „დაშინების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – დაქადნება“

ლი-მქარ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მუქრ-ებ-ა „სახელი დაამუქრებს, დაემუქრება ზმნათა მოქმედებისა, – მუქარის თქმა“

ლი-მ-ღუინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მ-ღუნ-ე (ლატ.) „მერიქიფეობა (ზედმიწ. – მე-ღვინ-ე-ობ-ა)“ < ქართ. ღვინო „ყურწნის ნაწური, თავისით დადუღებული, მათრობელა სასმელი“ (შდრ. ბზ. წგდჱ, ბქ. წგდჱ/მგწდჱ, უშგ. წგდა/მგწდე)

ლი-მყინ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. დამყნ-ობ-ა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-მშ-აუ-ნ-ე (ზს., ჩოლ.) „დაქოქვა“ < ქართ. ა-მუშ-ავ-ებ-ა „მუშაობის დაწყება, ამოქმედება, ამოძრავება“

ლი-მშ-ჲჲ (ზს.)/ლი-მშ-ი-ჲ-ე (ბზ.)/ლი-მშ-ი-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მშ-აუ (ბქ., უშგ.)/ლი-მშ-აჲ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „შრომა“ < ქართ. მუშა-ობ-ა „საქმის კეთება, მოქმედება, შრომა, გარჯა, ჯაფა“

ლი-მციქულ (ბზ., ლშხ.)/ლი-მციქუილ (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მცოქულ (ბქ.)/ლი-მცუქუილ (ჩოლ.) < ქართ. მოციქულ-ობ-ა „მოციქულის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. მოციქულ-ობ

ლი-მციქულ-ჲელ (ბზ.)/ლი-მციქულ-იელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მოციქულ-იელ (ლნტ.)/ლი-მცუქულ-იელ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მოციქულ-ობ-ა „მოციქულის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. მოციქულ-ობ

ლი-მძახალ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მძახლ-ობ-ა „ცოლისა და ქმრის მშობელთა ნათესაური ურთიერთობა“

ლი-მძახლუნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მძახლ-ებ-ა „მძახლებად გახდომა, დამოყვრება“

ლი-მძეუალ-ი (ჩოლ.) *გადატ.* „ძუნწობა, მომჭირნეობა (ზედმიწ. – *მძევალ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მძევალ-ი „საბუდარში ჩადებული (ან ჩატოვებული) კვერცხი კვერცხის-მდებელი დედლის მოსაბირებლად“

ლი-მწარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩბხ.)/ლი-მწრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მწარ-ე/ლი-მწარ-ე (ლნტ.)/ლი-ნწარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მწარ-ებ-ა 1. „გაუგემურება“, 2. *გადატ.* „გაწამება, დატანჯვა“, 3. *გადატ.* „გაცხარება, გაშმაგება, გააფთრება“ (შდრ. ბზ. ლიწემწარე, ბქ. ლიწემწარი)

ლი-მწყობლ-ე (ბზ.)/ლი-მაწყობლ-ე (ბქ.)/ლი-გაწყობლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მოწყ-ობ-ა „მოგვარება, მოწესრიგება; მორთვა, მოკაზმვა“

ლი-მწყერ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მეწყვრ-ა „მეწყრის გაჩენა, მეწყრად ქცევა“ (შდრ. ზს. ლიჩული, ბქ. ლიჩუ̈ალი)

ლი-მჭარ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-მაჭრ-ებ-ა „მაჭრად ქცევა“

ლი-მხ-ე (ბქ.) „გაავდრება (ზედმიწ. – *გა-მეხ-ებ-ა)“ < ქართ. მეხ-ი (< ოს. **meɣ**, შდრ. ასევე **miǯ/meǯ – ǯ > x** სიტყვის ბოლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

ლი-მჯარუ̈-ალ/ლი-მჯარუ̈-ალ (ბზ.)/ლი-მჯარუ̈-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მჯარუ̈-ალ (უშგ.) „გაბრაზება; გამწარება“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ა „ვინმეს წყრომის გამოწვევა, გაბრაზება“

ლი-მჯუ̈რ-ე/ლი-მჯუ̈რ-ე/ლი-ნჯუ̈რ-ე (ბზ.)/ლი-მ-ჯარუ̈-ე (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-მ-ჯარუ̈-ე (უშგ.) „გაბრაზება; გამწარება“ < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ა „ვინმეს წყრომის გამოწვევა, გაბრაზება“

ლი-მგდრაჴ-ი (ზს.)/ლი-მგრდრაჴ-ი (ბქ.)/ლი-მგდრაჯ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მათრაჴ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მათრახ-ებ-ა (< მათრახ-ი < არაბ.-სპარს. **mikrak**) 1. „მათრახით ცემა (ადამიანისა)“, 2. *გადატ.* „სასტიკად გაკიცხვა, დაგმობა“

ლი-მგრთ-ა̈უ̆-ი (ზს.)/ლი-მართ-ა̈უ̆-ი (ლნტ.)/ლი-მგრთ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {მო}-მართ-ვ-ა „დაქოქვა (მანქანისა...)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიმშმაე, ბქ., ჩოლ. ლიმშმაუ̆ნე

ლი-მგრწენ-ი (ლხმ.)/ლი-მარწუ̆ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მაწვნის დაყენება (ზედმიწ. – *გა-მაწონ-ებ-ა)“ < ზან (მეგრ.) მარწვენ-ი/მარწვინ-ი (შდრ., ასევე, მეგრ. მარწვინ-აფ-ა „მაწვნის დაყენება, დამაწონება“) < ქართ. მაწონ-ი „მჟავედ შედედებული ადუღებული რძე“

ლი-ნაოჭ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნაოჭ-ებ-ა „ნაოჭების დაყრა, ნაკეცების გაჩენა (ქსოვილზე); ნაოჭების გაჩენა, ნაოჭებით დაფარვა, – დაღარვა კანისა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიჭუ̆ჭე, ბქ. ლიჭუ̆ჭე; ლნტ. ლიპარჭე, ჩოლ. ლიპარჭე)

ლი-ნაუ̆არდ (ჩოლ.) < ქართ. ნავარდობ-ა „ლაღი, თავისუფალი ფრენა, სიარული; იგივეა, რაც ნავარდი“

ლი-ნაწილ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-ნაწილ-ებ-ა „დაყოფა, დარიგება...“

ლი-ნანღუ̆ელ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ნაღვლ-ობ-ა „დარდი, ჯავრი“

ლი-ნგზარუ̆-ალ (ბზ.)/ლი-ნგზარუ̆-ალ (ბქ.)/ლი-ნგზარუ̆-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მგზავრ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“

ლი-ნგზაუ̆რ/ლი-ნგზარაუ̆/ლი-ნგზარაუ̆ (ბზ.)/ლი-ნგზარ (ბქ., ლნტ.)/

ლი-ნგზარუ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნგზარაუ (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ნგზარაუ/ლი-ნგზარაუ (უშგ.) < ქართ. მგზავრ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“, იხ. გზაურობ/გზაურობ

ლი-ნგზაურ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ნგზაურ-ე (ბქ.)/ლი-მგზარ-ე (ქს.)/ლი-ნგზარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მგზავრ-ებ-ა „სამგზავროდ გასტუმრება; სამგზავროდ წასვლა; მგზავრობის დაწყება“

ლი-ნგრიშ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ნგარშ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ნგრიშ-ე/ ლი-ნგრიშ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ანგარიშ-ებ-ა (< ფალ. *(h)angārišn) „გამოანგარიშება, გამოთვლა; შეჯამება“

ლი-ნგრიშ-ე (ბზ.)/ლი-ნგარშ-ე (ბქ.)/ლი-ა-ნგრიშ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ანგარიშ-ებ-ა (< ფალ. *(h)angārišn) „გამოანგარიშება, გამოთვლა; შეჯამება“

ლი-ნ-გულ-ეუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ნ-გლოუ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-გლ-ოუ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-გლ-ოუ-ი (უშგ.) < ქართ. გლოვ-ა „სახელი გლოვობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ნდელ-ი/ლი-ნდელ-ე (ბქ.) „დაბეგრვა (ზედმიწ. – *გა-ნადელ-ებ-ა)“[48] < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლი-ნდურ-ეუ (ზს.)/ლი-ნდრ-ოუ/ლი-ნდრ-ეუ (ბქ.)/ლი-ნდრ-ოუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-დურ-ვ-ა „სამდურავის თქმა, – მდურება“

ლი-ნდურონ-ე (ბზ.)/ლი-ნდროუნ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ნდრაუნ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-მ-დურ-ებ-ა „იგივეა, რაც დამდურება“

ლი-ნერგ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-რენგ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ნგრგ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-ნერგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რენგ-აუ-ი/ლი-ნგრგ-აუ-ი (უშგ.) „ჩითილების დარგვა; გადანერგვა“ < ძვ. ქართ. და-ნერგ-ვ-ა „დარგვა, ჩაყრა (ნერგისა), გაშენება (ხეებისა)“

ლი-ნერუიულ-ალ (ბქ.)/ლი-ნერუულ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ნერვიულ-ობ-ა „ნერვულად ყოფნა“

ლი-ნერუიულ-ე (ბქ.)/ლი-ნერუულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნერვ[ი]ულ-ებ-ა „ნერვების მოშლა“

ლი-ნეულ-ე (ჩოლ.) „ხელმეორედ დახვნა (ზედმიწ. – *და-ანეულ-ებ-ა)“ < ქართ. ანეულ-ობ-ა „ანეულის ხვნის დრო“

ლი-ნელ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-ნელ-ებ-ა „შესუსტება, შენელება, დაკლება...“ (შდრ. ბქ. ლიმაუუე)

ლი-ნაუ-ი[1] (ბქ.) < ქართ. გა-ნიავ-ებ-ა „ჰაერის გაწმენდა“

ლი-ნაუ-ი[2] (ბქ.)/ლი-ნიაუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნიავ-ებ-ა „გალეწილი მარცვლეულის განიავება, გაცხავება“ (შდრ. ბქ. ლიბაბი, უშგ. ლიბაბე/ლიბაბე, ჩოლ. ლიბაბე; ზს. ლიწურემი)

ლი-ნოშ-აუ-ი (ჩოლ.) „ფოთლებიანი ხის შტოების მტვრევა (ზედმიწ. – *და-ნოშ-ვ-ა)“ < ქართ. ნოშო/ნემო „ფოთლებიანი ხის შტო (მოკაფული) ან ფოთლები (მოკრეფილი, ჩამოცვენილი)“

ლი-ნუორ-ი (უშგ.) *ზედმიწ.* – *და-ნიორ-ებ-ა< ქართ. ნიორ-ი „ბოლქვიანი ბოსტნეული მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა“

ლი-ნ-სწურ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-მოსწორ-ებ-ა „მოგვარება, მოწესრიგება...“

ლი-ნ-ტოლ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-ნ-ტლოუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ა/და-ტოლ-ებ-ა „გათანასწორება, გათანაბრება“

ლი-ნ-ტყარუ-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ტყარუ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-ტყიურ-ებ-ა „გაგარეულება; გაველურება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ლი-ნ-ტყუ-ეუ-რნ-ე/ლი-ნ-ტყო{უ}-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ტყოუ-ე (ბქ.)/ლი-ნ-ტყოუ-{ი}/ლი-ნ-ტყოუ-რნ-ე (უშგ.) < ქართ. დატყვევ-ება „ტყვედ წაყვანა, ტყვედ ჩაგდება“

ლი-ნუად-ალ (ბზ.)/ლი-ნუად-ალ (ბქ.)/ლი-ნუად-ალ (ჩოლ.) „ნებივრობა; ფუფუნება“ *ხლმ.* < ქართ. ინვალიდ-ობა (< ინვალიდ-ი < ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“

ლი-ნუად-ი (ბზ.) „განებივრება“ < ქართ. ინვალიდ-ი (< ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „შრომისუნარდაკარგული ადამიანი (დასახიჩრების, ავადმყოფობის ან მოხუცებულობის გამო)“

ლი-ნ-ფროუ-ი (უშგ.) < ქართ. დაფერ-ვ-ა „ლითონის ნივთის დაფარვა ოქროს (ვერცხლის...) ფენით; შეფერვა, შეღებვა“

ლი-ნ-ქროუ-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ქურ-ეუ-ი (ბქ.)/ლი-უოქურ-ა/ოუ-ი/ლი-უოქურ-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-უოქრ-აუ-ი/ლი-ოქრ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-ნ-ქროუ-ი (უშგ.) 1. „ოქროთი დაფერვა“, 2. *გადატ.* „დაფასება“ < ქართ. მო-ოქრ-ოვ-ებ-ა (< ოქრო < ბერძ. **ὀχρος** „ყვითელი“) „ოქროთი დაფერვა, – მოოქრვა“

ლი-ნღებ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ნაღების მოხდა (ზედმიწ. – *„ნაღებ-ობ-ა)“ < ქართ. ნაღებ-ი „სიმსუქნე, რომელსაც რძე მოიგდებს ხოლმე ადუღებისას“ (შდრ. ბქ. ლიგუზე)

ლი-ნშან-ალ (ბზ.) „ნიშანში სროლა (ზედმიწ. – *„ნიშნ-ობ-ა)“ < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. **nišān**) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ლი-ნშან-ე (ბზ.)/ლი-ნშან-ე (უშგ.) < ქართ. მი-ნიშნ-ება-ა (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) „რისამე ნიშნება, მითითება“

ლი-ნშან-ი (ზს.)/ლი-ნშინ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ნშან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლშან-ი/ლი-ნიშნ-აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ლშან-ი (ჩოლ.)/ლი-ნშან-ე/ი (უშგ.) < ქართ. და-ნიშვნ-ა (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) 1. *ეთნ.* „ნიშნის (ბელგის) მიტანა საპატარძლოსთვის, – ნიშნობა, დაწინდვა“, 2. „ნიშნის დასმა, ნიშნის დადება, – აღნიშვნა“, 3. „რაიმეს შერჩევა, დადგენა; დათქმა, გადაწყვეტა...“

ლი-ნშინ-ალ (ბზ.)/ლი-ნშინ-ალ (ბქ.) „ნიშნობა, დაწინდვა“ *ხლმ.* < ქართ. ნიშნ-ობ-ა (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) „ვაჟის მიერ ქალის დანიშვნა საცოლედ“

ლი-ნჩარ-ალ (ბქ.)/ლი-ნჩარ-ალ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ჩქარ-ობ-ა *ხლმ.* < ქართ. დაჩქარ-ება „რაიმე მოქმედების, პროცესის ვადების შემცირება, – აჩქარება“ შდრ. ბზ. ლიჰალ, ბქ. ლიჰიალ; ბქ. ლიკგლდალ, ჩოლ. ლიკგლდე/ლიკგლდალ)

ლი-ნჩარ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ა-ჩქარ-ებ-ა „სიჩქარის მომატება“

ლი-ნ-ცრ-ოუ-ი (ბზ.)/ლი-ცურ-ეუ-ი (ლნტ.)/ცურ-აუ/ლი-ცურ-აუ/ლი-ცურ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-ცურ-ეუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ცურვა“, 2. „წყალში ამოვლება (დასველების მიზნით)“ < ქართ. ცურ-ვ-ა „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“

ლი-ნძლაუ-ალ (ბზ.)/ლი-ნიზლაუ-ალ (ბქ.)/ლი-ნიზლაუ-ი/ლი-ნიზლაუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. დანიძლ-ავ-ებ-ა/და-ნაძლ-ევ-ებ-ა „სანაძლეოს დადება“

ლი-ნ-ჟურ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „გაძვირება“, 2. „იშვიათად ნახვა“, 3. „რაიმეს ნაკლებობა“ < ქართ. გა-ძვირ-ება-ა „ფასის მომატება, ფასის აწევა“, და-

ბვირ-ებ-ა „იგივეა, რაც გაბვირება“

ლი-ნწამ (ზს., ლნტ.)/ლი-ნწამ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნწმ-უნ-ე/ლი-ნწმ-უნ-ალ (ჩოლ.) „დაჯერება, რწმენა“ < ქართ. რწმენა „დაჯერება, დარწმუნება; მრწამსი, მსოფლმხედველობა“

ლი-ნწყუ-ე (ბქ., ჩოლ.) „დაქცევა, დანგრევა; წარღვნა...“ < ზან. (მეგრ.) [დო]-ნწყუ-ალ-ა „დანგრევა, დაქცევა, ჩაძირვა...“, *გადატ.* „საშინელი ამინდი; გაბრაზება, გაავება...“, იხ. დანწყუა

ლი-ნწგრ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ნწგრ-ე/ლი-ნწგრ-დ-ე (ჩოლ.)/ლი-წურ-აუ-ი/ლი-წურ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-წურ-ვ-ა „სახელი გაწურავს, გაიწურება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ეჭუ-ან-ალ (ბზ.)/ლი-ეჭუ-ან-ალ (ბქ., ჩოლ)/ლი-ეჭუ-ან-ე/ლი-ეჭუ-ან-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ეჭვ-იან-ობ-ა „ეჭვიანის საქციელი, ეჭვის ქონა, უნდობლობა, ეჭვი, ყოყმანი“ (შდრ. ბზ. ჰ̆ პ̆რკ̆ლიანობ, ბქ. უ̆პ̆რკიანობ/ლიურკეუ)

ლი-ალაბ-ი (ჩოლ.) „არშინით გაზომვა (ზედმიწ. – *'გა-ალაბ-ებ-ა)“ < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. **alabi**) „ადლი, არშინი“

ლი-ამედ-ე (ბქ., ლშხ.)/ლიმედ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ამად-ე (უშგ.) „შეძლება (ზედმიწ. – *'მო-იმედ-ებ-ა)“ < ქართ. იმედ-ი (< თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „მოლოდინი, რწმენა, რომ გარკვეული სურვილი განუხორციელდებათ, აუხდებათ“

ლი-ანტერეს (ბქ.)/ლი-ნტერეს (ჩოლ.) < ქართ. ინტერეს-ი (< ლათ. **interes** რუს. ენის მეშვ.) 1. „რისიმე გაგების, გაცნობის, შესწავლის სურვილი“, 2. „მიზანი, მისწრაფება, მოთხოვნილება“

ლი-ერდგულ/ლი-ერთ-გულ (ზს.)/ლი-ერთგულ (ბზ.)/ლი-ერთგულ (ჩოლ.)/ლი-ურდგულ/ლი-ურდგუ̆ილ (ბქ.)/ლი-ე-ერდ-გულ-ი (ლშხ.)/ლი-ერთ-გულ (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-რთჭულ/ლი-რთჭულ (უშგ.) < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“, იხ. სი-ერთგუ̆ილ-ე

ლი-ა-საბ (უშგ.) „ნათესაობა, შემწეობა (ზედმიწ. – *'ასაბ-ობ-ა)“ < ქართ. ასაბია „მეშველი, შემწე“, „მტერზე მიმყოლი, შემწე“ (საბა)

ლი-აფ-ე (ბზ.)/ლი-აეფ-ე (ბქ., ლშხ.)/ლ-ირგფ-ი/ე/ლ-ირგფ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. გა-იაფ-ებ-ა (< იაფ-ი < სპარს. **yāb**) „სახელი გაიაიფებს, გაიაფდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-აქიმ/ლი-აქიმუ̆ (ზს.)/ლი-აქიმ-ე (ბზ.)/ლი-ქიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-აქიმ (უშგ., ჩოლ.) „ექიმობა; მკურნალობა“ < ქართ. ექიმ-ობ-ა (< ექიმ-ი < თურქ. **hekim** < არაბ.-სპარს.) „ექიმის სპეციალობა“ (შდრ. ჭან. ჰექიმი), იხ. ლი-დოხტურ

ლი-აჭუ-ან-აელ (ჩოლ.) „ჭოჭმანობა“ < ქართ. ეჭვ-იან-ობ-ა „უნდობლობა, ყოყმანი“

ლი-ორმაგ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ორ-მაგ-ებ-ა „გაორკეცება“

ლი-ოხრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ოხრ-აუ̆-ი (ბქ.)/ლი-უ̆ოხრ-აუ̆-ი (ლშხ.)/ლი-ოხრ-აუ̆-ი (ჩოლ.) „გაპარტახება“ < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ა „გაპარტახება, გავერანება, გაჩანაგება, განადგურება, აკლება“

ლი-უ̆ოხრ-აუ̆-ი (ლშხ.)/ლი-ოხრ-აუ̆-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ა „გაპარტახება, გავერანება, გაჩანაგება, განადგურება, აკლება“

ლი-პაემან-ალ (ჩოლ.) „შეხვედრა (ზედმიწ. – *'პაემნ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. პაემან-ი (< სპარს. **paymān** „პირობა, აღთქმა“) „პირობა, აღთქმა“

ლი-პაიმან-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-პაიმან-ე (ჩოლ.) „შეხვედრა (ზედმიწ. – *პაემნ-ობ-ა)“ < ქართ. პაემან-ი (< სპარს. **paymān** „პირობა, აღთქმა“) „პირობა, აღთქმა“

ლი-პარპალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პარპალ-ი (ლნტ.) „თვალის დაფახულება“ *ბლმ.* < ქართ. პარპალ-ი 1. „თვალების ხშირი ხამხამი“, 2. „ალის ნელი რხევა, თრთოლა“ (შდრ. ზს. ლიბ/პტკვნე; ბზ. ლიფხპარუნე; ლშხ., ჩოლ. ლირაფრპფნე, ჩოლ. ლირიფრრფნე)

ლი-პარპალ-უნ-ე (ლნტ.)/ლი-პარპალ-ი/ლი-პარპალ-უნ-ე (ჩოლ.) „დახამხამებინება“ < ქართ. პარპალ-ი 1. „თვალების ხშირი ხამხამი“, 2. „ალის ნელი რხევა, თრთოლა“

ლი-პატიოსნ-ე (ქს.) < ქართ. გა-პატიოსნ-ებ-ა „გასვენების ყველა წესის შესრულება (გარდაცვლილისთვის)“, შდრ. ზს. ლიჭშხე

ლი-პატრონ-ე (ბქ., ლნტ., ქს.)/ლი-პტრონ-ი/ე (უშგ.) < ქართ. და-პატრონ-ებ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „რაიმეს ან ვინმეს პატრონად, მფარველად გახდომა, დაუფლება, დასაკუთრება“

ლი-პატრონ-ი (ზს., ქს.) < ქართ. პატრონ-ობ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „მზრუნველობა“

ლი-პპტიუ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-პატიუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატი-ებ-ა „დანაშაულისათვის არდასჯა; მიტევება, შენდობა“ (შდრ. ბზ. ლისპრუნე, ბქ. ლისპრუნე)

ლი-პპჩინკ-ე (ბქ.)/ლი-პაჩინკ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-პაჩინკ-ებ-ა (< რუს. **починять**) „შეკეთება“

ლი-პპმპუნ-ე/ლი-პპნპუნ-ე (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი ბევრს და უზრდელად ლაპარაკობს, ან პატარა ტანის მამაკაცი ამაყად ლაპარაკობს“ < ქართ. პამპულ-ა-ობ-ა „მასხარაობა“

ლი-პენტ-აუ-ი (ბზ., ქს.)/ლი-პენტ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.) < ქართ. და-პენტ-ვ-ა „გაპენტვა“ (შდრ. ზს. ლიპტყვნე; ზს. ლიბბღვნე)

ლი-პეხუდ-ე (ზს.) „დაშაშხვა (ზედმიწ. – *გა-ა-აპოხტ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“, იხ. ლი-ლერ-ი/ლი-ლორ-ე

ლი-პირ-აუ-ი (ლშხ.) < ქართ. *გა-პირ-ვ-ა „რკინის იარაღის პირის გალესვა“

ლი-პიწკ-ან-ალ (ბქ.) „აზიზობა, სიფრთხილე“ *ბლმ.* < ქართ. პიწკ-ი „აზიზი (მჭამელი)“, შდრ. მეგრ. პიწკინი „აზიზად ყურება“, პიწკინუა „აზიზად ყურება, – აზიზობა“

ლი-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პირ-ე (ბქ.)/ლი-პირ-ი (უშგ.) < ქართ. და-პირ-ებ-ა „რაიმეს განზრახვა“

ლი-პლან-აუ-ი (ლშხ.) „დაგეგმვა“ < რუს. **план** „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

ლი-პრტ-ალ (ჩოლ.) „ცოცვა“ *ბლმ.* < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლი-პრტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ცოცვა“ < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლი-პრანჭ-აუ-ალ (ბზ.)/ლი-პრანჭ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-პრანჭ-ვ-ა „სახელი იპრანჭება, გაიპრანჭება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლილქადალ; ბზ. ლიქრგნალ; ბქ. ლიცქუანალ; ბქ. ლისპულალ; ბქ. ლიჩქმანალ)

ლი-პრანჭ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პრინჭ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მო-პრანჭ-ვ-ა „სახელი გამოპრანჭავს, გაპრანჭავს ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. ლისპულე; ბქ. ლიცქუანი; ბქ. ლიჩქმანი)

ლი-პრას-ე (ჩოლ.) *გადატ.* 1. „წვრი-

ლად და სწრაფად თოვა“, 2. „სწრაფად და სუფთად თიბვა“ < ქართ. {გა}-პარს-ვ-ა „სახელი გაპარსავს, გაიპარსება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-პრიალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-პრიალ-ებ-ა „გაკრიალება“ (შდრ. ბქ. ლირცგნე)

ლი-პრისდ-ალ/ლი-პრისტ-ალ (ბზ.)/ლი-პრისდ-ალ/ლი-პრისდ-ალ (ბქ.)/ლი-პრისდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პრისტ-ალ (ლნტ.)/ლი-პრისტ-ალ (ჩოლ.)/ლი-პრისდ-ალ-{ი} (უშგ.) „ნათლობა“ *ბლმ.* < ბერძ. **προιστημι** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლი-პრისდ-ი/ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მონათვლა“ < ბერძ. **προιστημι** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლი-პრიწ-აუ-ალ (ჩოლ.) „თვალების დაპრაწვა შიშისაგან, ბრაზისგან“ *ბლმ.* < ქართ. და-პრაწ-ვ-ა „იგივეა, რაც დაჭყეტა“

ლი-პრიწ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „თვალების დაპრაწვა შიშისაგან, ბრაზისგან“ < ქართ. და-პრაწ-ვ-ა „იგივეა, რაც დაჭყეტა“

ლი-პროზ-ი (ზს.)/ლი-პაპიროზ-ი (ჩოლ.) „თამბაქოს მოწევა (ზედმიწ. – *პაპიროს-ობ-ა)“ < ქართ. < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros/papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

ლი-პსუხ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ლი-პსუხ-ე (ჩოლ.)/ლი-პსუხუ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-პსუხუ-ი (უშგ.) „პასუხის გაცემა (ზედმიწ. – პასუხ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. პასუხ-ი (< პასუხ-ი < ფალ. **passax**, ახ. სპარს. **pāsux**) „შეკითხვის, მიმართვის მისაგებად ნათქვამი (ან დაწერილი), – სიტყვის მიგება“

ლი-პტ-არ-ი (ჩოლ.) „პატარა მჭადების, ან პურების ცხობა“ < ქართ. პიტა (< ბერძ. **πίτα** „პური, ნამცხვარი, ტორტი“) „მრგვალი, ბრტყელი უსაფუარო პური“

ლი-პტიუ (ბზ.)/ლი-პჳტიუ (ზს.)/ლი-პატიუ/ლი-პატიუ-ე/ი (ჩოლ.) „გამასპინძლება, პატივისცემა (ზედმიწ. – *პატივ-ებ-ა)“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. **pativ**) „კარგად მოპყრობა, დაფასება, სახელი, ღირსება“ (შდრ. უშგ. ლიკიცხაუ)

ლი-პულ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *და-პოლ-ებ-ა)“ < ქართ.-მეგრ. პოლ-ი (< რუს. **пол**) „იატაკი“

ლი-პლურ-ი (ბქ.) „წიხლებით ცემა (ზედმიწ. – *პანღურ-ობ-ა)“ < ქართ. გა-პანღურ-ებ-ა „პანღურის კვრით გაგდება, თავიდან მოშორება, – გაპანჩურება“

ლი-პჳრტაბ-ი (ზს.)/ლი-პარტახ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-პარტახ-ებ-ა (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გაჩანაგება; გაქურდვა“ (შდრ. [ქა] ლიბადურე)

ლი-ჟაჟ-უნ-ე (ჩოლ.) „ცემა“ < ქართ. (გურ.) ჟაჟ-უნ-ი „ცემა“ (შდრ. ზს., ქს. ლიყერ; ზს. ლიჩჩხი; ზს. ლიშკუჟი; ბზ. ლიტყემბე; ბზ. ლიტკენჩე, ბქ. ლიტკენჩე; ზს. ლიტკჩი; ლშხ., ლიღული; ლშხ. ლიჩრეთი; ჩოლ. ლიტრაკაუე)

ლი-ჟეჟ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. {გა/და}-ჟეჟ-ვ-ა 1. „ხილეულის (ვაშლის...) ერთმანეთზე ან სხვა მაგარ რამეზე ცემით დარბილება, – დაბეჟვა, დაბეგვა“, 2. *გადატ.* „ვინმეს ცემა, დაბეგვა“ (შდრ.

ზს. ლილტგნე; ბქ. ლიჟუგნე; ზს., ქს. ლიყერ; ზს. ლიჩჩხი; ზს. ლიშკუფი; ბზ. ლიტყემბე; ბზ. ლიტკენჩე, ბქ. ლიტკენჩე; ზს. ლიტკჩი; ლშხ., ლილული; ლშხ. ლიჩრეთი; ჩოლ. ლიტრაკაუე)

ლი-ჟუერ-აუ-ი (ჩოლ.) „დიდი ჯოხით გალახვა“ < ქართ. და-ჟვერ-ვ-ა „(ჟვერით) ცემა, გალახვა“ (შდრ. ბზ. ლითრენხე; ბზ. ლიშკუენმფე, ბქ. ლიშკუემფე; ბქ. ლიდურკუაცი; ჩოლ. ლიჟუერაუი)

ლი-ჟუმ-ი (ბქ.) „ხვნა (მზრალად)“ < ადიღ. ზ'ან „ხვნა“

ლი-ჟღუნტ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ჟღვინტლ-იან-ობ-ა „წვინტლიანობა“

ლი-რგ-აუ-ი (ზს.)/ლი-რგი-უ-ე (ბზ.)/ლი-რგი-უ-ე (ბზ.)/ლი-რგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-რ{ი}გ-აუ-ი (ლნტ.) 1. „განაწილება“, 2. „საქმის მოგვარება; პირობის დადება“ < ქართ. და-რიგ-ებ-ა „სათითაოდ გაცემა, მიცემა, დანაწილება, ჩამორიგება“, გა-რიგ-ებ-ა „რიგზე გაწყობა; მოგვარება, მოწესრიგება“, მო-გვარ-ებ-ა „მოწესრიგება, მოწყობა“, მო-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, დაზავება, შერიგება“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლაგას ლიგნე, ლნტ. ლაგას ლიგენე)

ლი-რგი-უ-ჱლ (ბზ.)/ლი-რგ-აუ-ჱლ/ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-რგ-აუ-ჱლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, დაზავება, შერიგება“

ლი-რგი-უ-ჱლ-ი (ბზ.)/ლი-რგ-აუ-ჱლ-ი (ბქ.)/ლი-რგ-აუ-ჱლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რ{ი}გ-აუ-ჱლ-ი (ლნტ.)/ლი-რგ-აუ-ჱლ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-რიგ-ებ-ა „სათითაოდ გაცემა, მიცემა, დანაწილება, ჩამორიგება“, გა-რიგ-ებ-ა „რიგზე გაწყობა; მოგვარება, მოწესრიგება“

ლი-რდჱბ (ბზ.) „რიდი, ხათრი“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლგ{რ}დბჱშ{ობ}, ბქ., ლშხ. ლგრდობ; ბქ. მალკაფ, ბქ. ლილკაფალ), იხ. მორიდჱბ/მორდჱბ

ლი-რეკ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-რეკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {და}-რეკ-ვ-ა „სახელი დარეკავს, დარეკა ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირსკგნე)

ლი-რელუ (ზს., ქს.) < ქართ. რღვ-ევ-ა (ირღვევა) „დაშლა; დარღვევა; დანგრევა“ (შდრ. ზს. ლიხუერ)

ლი-რიელ-ჱლ (ჩოლ.) „ლანძღვა, თათხვა (ზედმიწ. – "რიალ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. რიალ-ი 1. „არევ-დარევა, აურ-ზაური, შეხლა-შემოხლა“, 2. ძვ. ქართ. „მარცხი, ფათერაკი, წარუმატებლობა“, 3. „ბოროტი მთქმელობა“ (საბა), შდრ. ბქ. ლირჱალი; ბზ. ლიწრჱლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრჱლი

ლი-რისხ-ოუ-ი (უშგ.) < ქართ. განრისხ-ებ-ა „მრისხანება, გაჯავრება, გაბრაზება“, იხ. ლი-რსხ-ოუ-ინ-ე

ლი-რიუჱლ-ი (ბქ.) /ლი-რიალ-ი (ჩოლ.) „გალანძღვა, გათათხვა (ზედმიწ. – "გა-რიალ-ებ-ა)“ < ქართ. რიალ-ი 1. „არევ-დარევა, აურ-ზაური, შეხლა-შემოხლა“, 2. ძვ. ქართ. „მარცხი, ფათერაკი, წარუმატებლობა“, 3. „ბოროტი მთქმელობა“ (საბა), შდრ. ბქ. ლირჱალი; ბზ. ლიწრჱლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრჱლი

ლი-რყ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რყ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-რიყ-ვ-ა „რიყეზე, ნაპირზე გატანა რაიმესი ან ვინმესი (მდინარის... მიერ)“, გა-მო-რიყ-ვ-ა „სახელი გამორიყავს, გამოირიყება ზმნათა მოქმედებისა“, შდრ. ბქ. ლიჭლჱი

ლი-რრდ-ჱლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რრდჱლ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. რიდ-ებ-ა „კრძალვა, მორიდება“

ლი-რჩკ-ჱლ (ჩოლ.) „რიკტაფელაობა“ *ხლმ.* < ქართ. რიკ-ა-ობ-ა „თამაშობა

რიკითა და ტაფელით“

ლი-რიდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „საფრთხის აცილება“ *ხლმ.* < ქართ. ა-რიდ-ება „აცილება, აშორება“

ლი-რიდ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „საფრთხის აცილება“ < ქართ. ა-რიდ-ება „აცილება, აშორება“

ლი-რკ-ალ-ალ (ჩოლ.) „გადენა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-რეკ-ვ-ა „წაყვანა, გაგდება (ბევრისა), გაყრა (საქონლისა), გადენა, წასხმა, გალალვა“, მო-რეკ-ვ-ა „ბევრის ერთად მოდენა, მოყვანა (მაგ., პირუტყვისა)“, შდრ. ზს. {ქა} ლიძბალი/ლიზბალი; ბქ. {ქა} ლიშდნი

ლი-რკ-ალ-ი (ზს.)/ლი-რკ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გადენა“ < ქართ. გა-რეკ-ვ-ა „წაყვანა, გაგდება (ბევრისა), გაყრა (საქონლისა), გადენა, წასხმა, გალალვა“, მო-რეკ-ვ-ა „ბევრის ერთად მოდენა, მოყვანა (მაგ., პირუტყვისა)“, შდრ. ზს. {ქა} ლიძბალი/ლიზბალი; ბქ. {ქა} ლიშდნი

ლი-როზგ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-როზგ-ვ-ა (< რუს. **Розга** „წკეპლა, როზგი“) „როზგით ცემა“ (შდრ. ბზ. ლითრუნხე; ბზ. ლიშკუშემფე, ბქ. ლიშკუემფე; ბქ. ლიდურკუშაცი; ჩოლ. ლიჟუერაში)

ლი-როშ-აუ-ი (ჩოლ.) „მსხვილად დაფქვა მარცვლეულისა“ < ქართ. {და}-როშ-ვ-ა „მსხვილად დაფქვა, – დაღერღვა“ (შდრ. ჩოლ. ლიღტგნე)

ლი-რტ-ალ (ჩოლ.) „უგონოდ {და}თრობა“ *ხლმ.* < ქართ. და-როტ-ვ-ა „უთავბოლო ლაპარაკი, ყბედობა, როშვა“

ლი-რტ-ე (ჩოლ.) „უგონოდ დათრობა“ < ქართ. და-როტ-ვ-ა „უთავბოლო ლაპარაკი, ყბედობა, როშვა“

ლი-რყ-ელ (ჩოლ.) „სულელობა (ზედმიწ. – *როყიო-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. როყიო „ცუდად, დაუკვირვებლად მოლაპარაკე ადამიანი“

ლი-რსხ-ოუ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. განრისხ-ებ-ა „მრისხანება, გაჯავრება, გაბრაზება“, რისხ-ვ-ა „გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“, იხ. ლი-რისხ-ოუ-ი

ლი-რუცხ-აუ-ი (ლნტ.) „გამოწმენდა, გამოსუფთავება“ < ქართ. გა-მო-რეცხ-ვ-ა „სახელი გამორეცხავს, გამოირეცხება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-რუჯ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გარუჯ-ვ-ა 1. „ცეცხლის ალზე გარედან მოწვა, გატრუსვა“, 2. *გადატ.* „მზის ან ელექტრონული ულტრაიისფერი სხივებით გამუქება (ადამიანის კანისა)“, შდრ. ზს., ლნტ. ლიცხულე, ლშხ. ლიცხული; ლშხ. ლიყჩენი

ლი-რღუე (ზს., ქს.) < ქართ. რღვ-ევ-ა (არღვევს) „დაშლა; დარღვევა; დანგრევა“ (შდრ. ზს. ლიხუერ)

ლი-რშგ-ი (ბქ.)/ლი-შკერ-ი (ლნტ.) „ფუტკრის ყრა (ზედმიწ. – ლაშქრ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლი-რშგ-ინ-ე (ბზ.)/ლი-შგრ-ინ-ე/ლი-შგრ-ენ-ი (ბქ.)/ლი-შგრ-ინ-ე (ლშხ.)/ლი-შგრ-ინ-ე (ჩოლ.) „ფუტკრის ყრა (ზედმიწ. – ლაშქრ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლი-რჩეუ-ე/ი (ლნტ.) „მსჯელობა“ < ქართ. რჩევ-ა „ბჭობა, თათბირი“ (შდრ. ბზ. ლიუზირე, ბქ. ლიუზირი, ლნტ. ლიუზრე; ბქ. ლიღდე; ჩოლ. ზგრაუ-ჩგრაუ)

ლი-რცხაუ-ი (ბზ.)/ლი-ნგ-რცხაუ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-რიცხ-ვ-ა „დათხოვა, გაგდება...“ (შდრ. ბქ. {ქა} ლიკუანე)

ლი-რწყულ-ე (ბზ.)/ლი-ურწყულ-ე (ბქ., ჩოლ.) „დაბინძურება (ზედმიწ. – *და-ურწყულ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (შდრ. ბქ. ლითთაში,

ლშხ., ჩოლ., უშგ. ლითთარი)

ლი-რგნგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ნგრგ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ნერგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რენგ-აუ-ალ-ი (ჩოლ.) „ჩითილების დარგვა; გადანერგვა“ *ბლმ.* < ძვ. ქართ. და-ნერგ-ვ-ა „დარგვა, ჩაყრა (ნერგისა), გაშენება (ხეებისა)“

ლი-სამნელ-ი (ჩოლ.) „პირუტყვის დავარცხნა“ < ქართ. სა-მურველ-ი „კბილებიანი რკინის ხელსაწყო ცხენის დასურვებისათვის“

ლი-სანსლ-აუ-ი (ჩოლ.) „ჭამა“ < ქართ. გადა-სანსვლ-ა „გადაყლაპვა, შთანთქმა“ შდრ. ბზ. ლიჰგმპლაუი, ჩოლ. ლიჰამპლაუი; ბქ. ლიყლემპალი, ჩოლ. ლიყლაპაუი)

ლი-სარჩლ-ე (ჩოლ.)/ლი-სგრჩლ-ე (უშგ.) „დავა, ჩივილი“ < ქართ. სარჩელ-ი „მოსამართლესთან ჩივილი“ (საბა)

ლი-საფტგნ-ი (უშგ.) „შაბათობა (ზედმიწ. – *სი-საბატონ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატგნ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი“

ლი-საქმ-ე/ლი-სქმ-ე (ლშხ., უშგ.) /ლი-სქმ-ე (ჩოლ.) „მოხერება, მოგვარება (ზედმიწ. – მო-საქმ-ებ-ა)“ < ქართ. საქმე „შესასრულებელი, გასაკეთებელი რამ, სამუშაო“

ლი-საჩურ-ალ-ი (ლნტ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ა „ჩივილი“

ლი-საჩურ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდურვა, სამდურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-საჭსარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-საჭცარ-ი (ლნტ.)/ლი-საჭსარ-ი (ჩოლ.) „ფულადი თანხის გადახდა ტყვის გამოსახსნელად“ < ძვ. ქართ. სა-ჭს-არ-ი, ახ. ქართ.სა-ხს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის“, შდრ. ქიზიყ. სა-ჭსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი“

ლი-საზრ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-საზრ-ე (ბქ.) „გააზრება, მოაზრება; მოფიქრება, გადაწყვეტა, განსჯა“ < ქართ. საზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), საზრის-ი „იგივეა, რაც საზრი“, მოსაზრება

ლი-საღ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-საღ-ე (ბქ.)/ლი-საღ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-საღ-ებ-ა „რაიმე პროდუქციის, საქონლის გაყიდვა, რეალიზაცია“

ლი-სბადრ-ე (ლშხ.) *გადატ.* „დაბინავება, ღამის თევა (ზედმიწ. – *და-სა-ბუდრ-ებ-ა)“ < ქართ. და-ბუდ-ებ-ა „ბუდის გაკეთება, ბუდის დადება; დამკვიდრება“, შდრ. ქართ. სა-ბუდ-არ-ი „შინაური ფრინველის ბუდე...“

ლი-სბდარ/ლი-სბდარ-ი (ბზ.)/ლი-საბდარ-ი/ლი-სგბდარ-ი (უშგ.)/ლი-ბუდრ-აუ-ი/ლი-ბუდრ-აუ-ალ (ჩოლ.) „დაბუდება, ბუდობა (ზედმიწ. – და-სა-ბუდრ-ებ-ა)“ < ქართ. და-ბუდ-ებ-ა „ბუდის გაკეთება, ბუდის დადება; დამკვიდრება“, შდრ. ქართ. სა-ბუდ-არ-ი „შინაური ფრინველის ბუდე...“

ლი-სბრალ-ი (ზს.)/ლი-სბრალ-ე (ბზ.) „გაღარიბება; გასაწყლება, მოსაწყლება (ზედმიწ. – *გა-სა-ბრ-ალ-ო-ებ-ა)“ < ქართ. სა-ბრ-ალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“

ლი-სდგუმ-ი (ზს.)/ლი-სადგუმ-ე (ბქ.)/ლი-სდგომ-ე (ლშხ.) „ღამის გათევა; დადგომა“ < ქართ. და-სა-დგ-ომ-ებ-ა „დაბინავება“

ლი-სდიკ-ალ (ბზ.)/ლი-სდიკ-ალ (ბქ.)/ ლი-სასტიკ-ალ (ლნტ.) „წყენა; უკადრისობა; უარის თქმა; აღშფოთება (ზედმიწ. – სასტიკ-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. სასტიკ-ი „მკაცრი, ულმობელი, შეუბრალებელი...“

ლი-სდიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სტკ-ე/ლი-სჱსტკ-ე (ბზ.)/ლი-სასტიკ-ე (ლშხ.) /ლი-სჱსტიკ-ე (ლნტ.)/ლი-სასტკ-ე (ჩოლ.) „წყენა (სწყინს); უკადრისობა; უარის თქმა; აღშფოთება“ < ქართ. სასტიკ-ობ-ა „სასტიკის თვისება, – სიმკაცრე, ულმობლობა, სისასტიკე“

ლი-სდილ-ჲლ (ბზ.)/ლი-სდილ-ჲლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სადილ-ობ-ა „სადილის ჭამა“

ლი-სდილ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სჱდილ-ე (ლნტ.) „ჭმევა (ზედმიწ. – *სადილ-ებ-ა)“ < ქართ. სადილ-ი „შუადღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და სამხრის წინ...“

ლი-სეირნ-ჲლ (ზს.)/ლი-სეირნ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სეირნ-ობ-ა „გასართობად ან დასვენებისათვის ღია ცის ქვეშ, ჰაერზე ნელა სიარული“, იხ. ლი-გულ-აუ/ლი-გულ-აუ-ჲლ/ლი-ნუად-ჲლ

ლი-სეუდ-ჲლ (ბზ.)/ლი-სეუდ-ჲლ (ბქ., ლნტ.)/ლი-სეუდ-ალ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „მონატრება, ნატვრა (ზედმიწ. – სევდ-იან-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სევდა (< არაბ.-სპარს. **souda**) „დარდი, ნაღველი, კაეშანი, ვარამი“ (შდრ. ბზ. ლინტიელ, ჩოლ. ლინტიელ)

ლი-სთაუ-ი (უშგ.) < ქართ. მი-თვისებ-ა „მისაკუთრება“

ლი-სთუნ-ი (უშგ.) < ქართ. სათნ-ოებ-ა „სიკეთე, ლმობიერება, გულკეთილება“

ლი-სინჯ-[ა]უ-ჲლ-ი/ლი-სგნჯ-აუ-ჲლ-ი/ლი-სგნჯ-უ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-სგნჯ-აუ-ჲლ-ი (ბქ.)/ლი-სინჯ-უ-ჲლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სინჯ-ვ-ა „შემოწმება; დათვალიერება...“

ლი-სინჯ-ჲუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-სინჯ-უ-ე (ბზ.)/ლი-სინჯ-აუ-ი (ბზ.) ლი-სინჯ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სგნჯ-ჲუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სინჯ-უ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სინჯ-აუ-ი/ლი-სგნჯ-აუ-ი (უშგ.)/ლი-შგნჯ-ჲუ-ი (ლხმ.) < ქართ. გა-სინჯ-ვ-ა „შემოწმება; დათვალიერება...“

ლი-სირ-ს-ი (ლშხ.) „განიავება (ზედმიწ. – გა-სიო-[ს]-ებ-ა)“[49] < ქართ. სიო „იგივეა, რაც ნიავი“

ლი-სირგლ-აუ-ალ (ბქ.) „თრევა, ხეტიალი; სიარული აქეთ-იქით უშნოდ მაღალი ადამიანისა“ *ხლმ.* < ზან. (მეგრ.) სარგალ-ი/სარგალ-უ-ა „თრევა, სვლა“ და სირგა/სირგალ-ი „უშნოდ გრძელი (მაღალი)“, შდრ. სგრგოლ-ა „თრევია“, სერგელ-ი „წათრევა“, ნა-სარგალ-ა/ნა-სარგალ-ეფ-ი „ნათრევი“ და ა. შ.

ლი-სკჱცხ-ი/ლი-სკჱრცხ-ი (ზს.)/ლი-სკჱც-ი (ლნტ.)/ლი-სკჱც[ხ]-ი (ლშხ.) „ჯალამბარით, საკაცით ზიდვა“ < ქართ. საკაც-ე „ორ პარალელურ ძელზე გადაჭიმული საფენი ავადმყოფის ან დაჭრილის გადასაყვანად; იგივეა, რაც ტახტრევანი“ (შდრ. ბქ. ლისთუი)

ლი-სკეთ-ე/ლი-სკეთ-ი (ზს., ქს.) „გაკეთება, გადაწყვეტა, მოგვარება (საქმისა); გალამაზება, დამშვენება (ზედმიწ. – *გა-სიკეთ-ებ-ა)“ < ქართ. სიკეთე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიმსგჳენი „დამშვენება“; ლხმ. ლითჳლჲში „გალამაზება“)

ლი-სკორ-აუ-ი (ჩოლ.) „ნაკელის განაწილება ყანაში“ < ქართ. და-სკორ-ვ-ა „სკინტლით, სკორეთი დასვრა“ (შდრ. ბზ. ლიჰვნწჳე, ბქ. ლიჰუნწჳი, ლშხ., ჩოლ. ლინწი, ლნტ. ლიანწე)

ლი-სკუანჩ-ულ-ი (ლნტ.) „ჩიტის ჭიკჭიკი (ზედმიწ. – *სკვინჩ-ობ-ა)“ < ქართ. სკვინჩა „იგივეა, რაც ნიბლია“

ლი-სკურელ-ჲლ (ბზ.)/ლი-სკურელ-ალ (ბქ.)/ლი-სკურელ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.)

„გაკვირვება, განცვიფრება, გაოცება (ზედმიწ. – საკვირველ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სა-კვირ-ვ-ელ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ბზ. ლიმბაჟალ, ბქ. ლიმბაჟალ; ბზ. ლინაჭუჭალ, ლშხ., ჩოლ. ლინაჭუჭალ)

ლი-სკურელ-ე (ზს., ქს.)/ლი-სკურელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სკურჭალ-ე (უშგ.) „გაკვირვება, გაოცება (ზედმიწ. – *საკვირველ-ებ-ა)“ < ქართ. საკვირველ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ზს. ლიმბაჟე)

ლი-სლა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დასილ-ვ-ა „სილით დაფარვა (წყალდიდობის დროს)“

ლი-სლოკინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. სლოკინ-ი „ხორხისმიერი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ხმები, რომელთაც გამოსცემს ადამიანი დიაფრაგმის კრუნჩხვითი შეკუმშვის შედეგად სახმო სიმების ჩაკეტვის გამო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიშდეკუ, ლნტ. ლიშტეკუ, ზს. ლიშდკუნე/ლიშტკუნე)

ლი-სმართლ-ე (ბზ.)/ლი-სგმართლ-ე (ბქ.)/ლი-სმართლ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სამართლ-ებ-ა „სასამართლოში რაიმე (ვინმეს) საქმის გარჩევა; განაჩენის ან გადაწყვეტილების გამოტანა; ვინმეს დასჯა“

ლი-სმინდ-ელ (ბქ.) „სიმინდის აღების პერიოდი (ზედმიწ. – *სიმინდ-ობ-ა)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. *սիմին* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ήσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა...“

ლი-სმინდ-ი (ზს., ქს.) „სიმინდის აღების პერიოდი (ზედმიწ. – *სიმინდ-ობ-ა)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. *սիմին* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ήσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა...“

ლი-სმინ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სმ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-სიმ (უშგ.) 1. „გაგონება“, 2. „დასმენა“ < ქართ. {მო}-სმენ-ა „ყურის დაგდება; გაგონება“

ლი-სიამ (ზს.)/ლი-სჲამ-ე (ბზ.)/ლი-სიამ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სიამ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „მოწონება“ < ქართ. სიამე „კმაყოფილების გრძნობა, – სიამოვნება“

ლი-სპირტ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სპირტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დეზინფექცია“ < ქართ. და-სპირტ-ვ-ა (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „სპირტის გარევა (რამეში), სპირტით შეზავება; სპირტში ჩადება (შესანახად)“

ლი-სპონ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ლი-სპენ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-საპნ-ვ-ა „საპნის წასმა“

ლი-სპორ/ლი-სპორ-ე (ჩოლ.) „კამათი (ზედმიწ. – *სპორ-ობ-ა)“ < ქართ. სპორ-ი (< რუს. **Спор**) „კამათი, პაექრობა, დავა“ (შდრ. ბზ. ლიცუჭალ, ბქ. ლიცუალ)

ლი-სრაუ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სერ-ვ-ა „მჭრელი იარაღით რაიმეს ზედაპირის ზოლებად ოდნავ დაჭრა, – დაშაშვრა“ (შდრ. უშგ. ლიღსაუი)

ლი-სრეს-აუ-ი/ლი-სრეს-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-სრეს-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სრეს-ა „დაზელა, მოსრესა; გაჭყლეტა“, გა-სრეს-ა „გაჭყლეტა; გათელვა; განადგურება...“ (შდრ. ზს. ლიყლვე/ლიყლჳნე)

ლი-სრულ-ე (ზს.)/ლი-სრულ-ე (ზს., ქს.) „დამთავრება; ახდენა“ < ქართ. დასრულ-ებ-ა „დამთავრება, გათავება, მოთავება, დაბოლოება...“ (შდრ. ბზ. ლიზგრე, ზს. ლიზგრე)

ლი-სსუდ-ე (ბზ.)/ლი-სისოდ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-სისრდ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სისრდ/ლი-სსრდ-ე (ჩოლ.) „გასუსვა, გაჩუმება, დადუმება; გაშეშება“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამი-ჩუმი“, სისანდ-

ობ-ა/სისონდ-ობ-ა „სიწყნარე; სრული სიჩუმე; ჯაჭანება“, სისონდ-უა „სიმშვიდე; სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუმი; გატრუნვა, გაყუჩება, გაჩუმება“, სისონ-ი „იგივეა, რაც სისონდი“ (შდრ. ზს. **ამაშუამ**)

ლი-სსუტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სუსდ-ე (ჩბხ., ლხმ.)/ლი-სუს-ე (ლხმ.) < ქართ. და-სუსტ-ებ-ა „ძალ-ღონის გამოცლა, დაუძლურება“, იხ. ლი-სუსტ-ებ-ი

ლი-სტარფ-ე (ბზ.)/ლი-შტრაფ-ი (ბქ.) „დაჯარიმება (ზედმიწ. – და-შტრაფ-ვ-ა)“ < ქართ. შტრაფ-ი (< რუს. **Штраф**) „ჯარიმა“

ლი-სუსტ-ებუ-ი (ზს.)/ლი-სუსტ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-სუსტ-ებ-ა და-სუსტ-ებ-ა „ძალ-ღონის გამოცლა, დაუძლურება“, იხ. ლი-სსუტ-ე

ლი-სტბრინ-ე (ბქ.) „დაკვებება, დაბედება“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

ლი-სტბრუნ-ბლ (ბზ.)/ლი-სტბრუნ-ბლ (ლშხ., ჩოლ.) „პირჯვრის გადასახვა“ *ხლმ.* < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“ (შდრ. უშგ. უიშჯუსტბრუინ)

ლი-სტბრუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „პირჯვრის გადასახვა“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“ (შდრ. უშგ. უიშჯუსტბრუინ)

ლი-სტროჩკ-ებუ-ბლ-ი (ბზ.)/ ლი-სტროჩკ-აუ-ბლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ ლი-სტროჩკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სტროჩკ-ვ-ა (< რუს. **Строчка**) „დაგვირისტება, გვირისტით გაკერვა“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიდგნდბაგი)

ლი-სტროჩკ-ებუ-ი (ბზ.)/ლი-სტროჩკ-ებუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-სტროჩკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სტროჩკ-ვ-ა (< რუს. **Строчка**) „დაგვირისტება, გვირისტით გაკერვა“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიდგნდბაგი)

ლი-სტუმბარ-ი (ზს., ლნტ.) /ლი-სტუმრ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-სტუმარ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-სტუმარ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სტუმრ-ებ-ა „ვინმეს გაშვება, გამგზავრება; გაგზავნა“ (შდრ. ბზ. ლშხ., ჩოლ. **ლიმშგუბანე**, ბქ. **ლიმშგუბანი**; ბქ. ლიბგრდბაგი)

ლი-სუდრ-ებუ-ე/ი (ლნტ.)/ლი-სუდრ-აუ-ე/ი (ლშხ., ჩოლ.) „გასუსვა, გაჩუმება, დადუმება (ზედმიწ. – "გა-სუდრ-ავ-ებ-ა)“ < ქართ. გა-სუდრ-ვ-ა „გაყუჩება, გარინდება, დადუმება...“

ლი-სურ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სურ-ებუ-ი (ლნტ.) „დასვრა, ამოსვრა; ამოვლება (ჩურჩხელისა...)“ < ქართ. ამო-სვრ-ა „ამოვლება, ამოგანგვლა“

ლი-სურნელ-ბლ (ლნტ.)/ლი-სურნელ-ბლ (ლშხ., ჩოლ.) „გიჟობა“ *ხლმ.* < ქართ. სულელ-ობ-ა „სულელის საქციელი, უგნურობა; სისულელე“ (შდრ. ბზ. **ლისუნყიელ**, ბქ. ლისოყალ; ლშხ., ჩოლ. **ლიმითრულბლ**)

ლი-სურნელ-ე (ლნტ.)/ლი-სურნელ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაგიჟება“ < ქართ. გა-სულელ-ებ-ა „გადარევა“ (შდრ. ბზ. **ლისუნყიელ**, ბქ. ლისოყალ; ლშხ., ჩოლ. **ლიმითრულბლ**)

ლი-სურსუტ-ი (ჩოლ.) „სულწასულობა“ < ძვ. ქართ., იმერ. სურსუტ-ი „მოუთმენელი, სულწასული“

ლი-სუფთ-აუ-ბლ-ი (ბზ.)/ლი-სუფთ-აუ-ბლ-ი (ბქ.)/ ლი-სუფთ-აუ-ბლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დალაგება, წმენდა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ა „სახელი გაასუფთავებს, გასუფთავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. {ქა} ლიშდბგნბლი)

ლი-სუფთ-ებუ-ი (ზს.)/ლი-სუფთ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ა „სახელი გაასუფთავებს, გასუფთავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. **ლიშდბგნე**)

ლი-სუყ-აუ-ი (ლშხ.) „მოყირჭება

(ზედმიწ. – მო-სუყ-ებ-ა)“ < ქართ. მსუყე „ძლიერ მსუქანი, მოჭარბებით ცხიმიანი; ნოყიერი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. {ჟი} ლი-ყინჭე; ბქ. გუმილიკუანე)

ლი-სუდარ-ი (უშგ.) < ქართ. შე-სუდრ-ვ-ა „სუდარაში გახვევა“

ლი-სუეტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სუეტ-ე (ლნტ.)/ლი-სტ-ე (უშგ.) 1. „დაბეგვა(მარცვლეულისა)“, 2. „განიავება, გასუფთავება (მარცვლეულისა)“ < ძვ. ქართ. სუეტ-ი „სვეტი“, ახ. ქართ. სვეტ-ი „საგანგებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მიწაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ. მაღალი და ვიწრო ნაგებობა ცილინდრული ფორმისა...“ (შდრ. ბქ. ლიჩაჩე; ბქ. ლიბგუნე; ჩოლ. ლიბენტყე), იხ. ლი-ცებუ-ე

ლი-სუნ-ალ (ბქ.) „დამოყვრება, დანათესავება; ნათლიობა“ *რელიგ.* < ქართ. (ქართლ.) სვინა „ნეფის მეჯვარე“; „შვილის მომნათლავი“ (შდრ. ზს. პაჰი, ქს. პეჰი)

ლი-სუფალ (ზს.)/ლი-სუფალ (ბქ.)/ლი-სუფელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სოფ-ელ (ლნტ.) „თანასოფლელობა, მეზობლობა, ერთად ყოფნა მთელი სოფლის“ < ქართ. სოფელ-ი „გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს“

ლი-სფარ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩა-საფრ-ებ-ა „დადარაჯება, დაყარაულება“

ლი-სფლაუ-ი (ბზ.)/ლი-სფლაუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-საფლავ-ებ-ა „დაკრძალვა, დამარხვა (მიცვალებულისა)“

ლი-სფურით-ი (ბზ.)/ლი-სიფრით-ი (ბქ.)/ლი-სუიფრიტ-ი/ლი-სუიფურით-ი (უშგ.)/ლი-სიფრუთ-ი (ლშხ.)/ლი-სუფრუთ-ი (ჩოლ.) „ბურღვა, ხვრეტა“ < ქართ. ციბრუტ-ი „სახვრეტი ხელსაწყო – მშვილდის სატრიალებლიანი ბურღვი; საჭრეთლისა და სახრახნისის სატრიალებელი ხელსაწყო“

ლი-სყუპდირ/ლი-სყუპდრ-ე/ლი-სყუპდურ/ლი-სყუპდურ-ი (ბზ.)/ლი-სყუპდრ-ე (ჩოლ.)/ლი-სყუპდურ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-სყუედურ (ლშხ.)/ლი-საყუედირ (ლნტ.)/ლი-სყუპდურ (უშგ.)/ლი-სყუპდურ (ეცერ.)/ლი-სყოდურ (ლხმ.) „წამოძახება, გალანძღვა (ზედმიწ. – სა-ყვედურ-ობ-ა)“ < ქართ. საყვედურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამადლება“

ლი-ს-ჩუჭურ-ი/ლი-ს-ჩქუპარ-ი (ბზ.)/ლი-ჩქუპარ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შჩუქურ-ე (ლშხ.)/ლი-საჩქუპარ-ი (ლნტ)/ლი-ს-ჩქუარ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჩუქრ-ებ-ა „საჩუქრის მიცემა, ბოძება“, იხ. ლი-ძღუნ-ი

ლი-ს-ჩიუ-რ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ჩიულ-ე (ბქ.)/ლი-ს-ჩიუ-არ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ს-ჩიუ-არ (ჩოლ.)/ლი-ს-ჩიუ-არ/ლი-ს-ჯიუ-არ (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ა „ჩივილი“

ლი-სწორ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-სწორ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სწორ-ებ-ა 1. „სწორად დაწყობა, დალაგება; გაშლა...“ (შდრ. ბზ. ლიხუწრაუალი)

ლი-სწორ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სწორ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სწურ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-სწორ-ებ-ა „სწორად დაწყობა, დალაგება; გაშლა...“ (შდრ. ბზ. ლიხუწრაუალი)

ლი-სხათ-ი (ზს.)/ლი-სხათ-ე (ბზ., ჩოლ.) „მოხერხება“ < ქართ. მო-ხასიათ-ებ-ა „მოსურვება, მოწადინება“

ლი-სხენ-ი (ჩოლ.) „გაჩენა; მოხერხება (ზედმიწ. – *ხსენ-ობ-ა)“ < ქართ. ხსენ-ი „ყვითელი სითხე, რომელიც მშობიარეს (აგრეთვე ხბომოგებულ ძროხას და

სხვ.) რძის მოსვლამდე აქვს ძუძუში“

ლი-სხლ-ა̈უ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სხლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სხურ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-სხვლ-ა „სასხლავით ზედმეტი რქის (შტოს) მოჭრა (ვაზისათვის, ხეხილისათვის)“

ლი-სხლტ-აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ა-სხლტ-ა „ზედაპირზე დაცემულის უკუგდება, არეკვლა; აცდენა, არიდება რისამე“ (შდრ. ბზ. {ჟი} ლიქფე)

ლი-სხნილ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ხსნილ-ებ-ა „ხსნილის დადგომა“ (შდრ. ზს. ლიშრა̈უი, უშგ., ჩოლ. ლიშრა̈უი)

ლი-სჷლდათ (ზს., ქს.) < ქართ. სალდათ-ობ-ა (< სალდათ-ი < რუს. **Солдат**) „სალდათად ყოფნა; სალდათის საქმიანობა, ვალდებულება, – ჯარისკაცობა“

ლი-სჷმ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მო-სმენ-ა „გაგონება“

ლი-სჷრგებ-ი (ზს.)/ლი-სჷრგებ (ბქ.) „გამოყენება (ზედმიწ. – *სარგებ-ობ-ა)“ < ქართ. სა-რგ-ებ-ლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად...“

ლი-სჷრგებლ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სჷრგებლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გამოყენება“ < ქართ. სა-რგ-ებ-ლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად...“

ლი-სჷრკ-აუ-ა̈ლ-ი (ბზ.)/ლი-სჷრკ-ლ-აუ-ა̈ლ-ი/ლი-სირკ-ლ-აუ-ა̈ლ-ი (ბქ.)/ლი-სჷრკ-აუ-ა̈ლ-ი (ჩოლ.) *გადატ.* „გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სჷრკ-აუ-ა̈ლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) /ლი-სირკლ-აუ-ალ (ბქ.) *გადატ.* „მეტიჩრობა, პრანჭვა (ზედმიწ. – *სარკ-ე-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სჷრკ-ა̈უ-ი (ზს.)/ლი-სჷრკ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-სჷრკ-ლ-ა̈უ-ი (ბქ.) *გადატ.* „გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ა)“ < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სჷრკ-ა̈ლ (ბზ.)/ლი-სჷრკ-ა̈ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სირკ-ალ (ბქ.) „სარკეში ჩახედვა (ზედმიწ. – *სარკე-ობ-ა)“ *ხლმ.* <ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სჷრჩალ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მო-სარჩლ-ებ-ა „გამოქომაგება, დაცვა, მხარდაჭერა“

ლი-სჷრჩელ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-მო-სარჩლ-ებ-ა „გამოქომაგება, დაცვა, მხარდაჭერა“

ლი-სჷრჯელ-ი (უშგ.) „დასჯა (ზედმიწ. – *და-სარჯელ-ებ-ა)“ < ქართ. (გურ.) სარჯელ-ი „სასჯელი“

ლი-ტაკნ-ე (ლნტ.) „ძგერება (დაამგერებს)“ < ქართ. {და}-ტაკ-ებ-ა „დაჯახება, დაძგერება...“ (შდრ. ზს. ლიძგრუნე)

ლი-ტარ-აუ-ი (ლშხ.) „გაქურჩვა, ფუჩეჩის გაცლა (ზედმიწ. – *გა-ტარო-ებ-ა)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“, იხ. ლი-ფურჩ-ა̈უ-ი

ლი-ტარ-ე (ბქ.)/ლი-ტარ-Აუ-ი (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. გა-ტარ-ებ-ა „ლხინი, გართობა, დროსტარება“

ლი-ტარო-ე (ლშხ.) „ტაროების მოსხმა (ზედმიწ. – ტარო-ობ-ა)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“

ლიტᲐნიობ (ბზ.)/ლიტᲐნიობ (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ლიტანი-ობ-ა „სახელი ლიტანიობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ტეკ-ე (ლნტ.) < ქართ. {და}-ტაკ-ებ-ა „დაჯახება, დაძგერება...“ (შდრ. ზს. ლიძგრი)

ლი-ტეკნ-ე (ლნტ.) „ძგერება (დაეძგერება)“ < ქართ. {და}-ტაკ-ებ-ა „დაჯახება, დაძგერება...“ (შდრ. ზს. ლიძგერ)

ლი-ტენ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტენ-{ვ}-ა „გავსება, დატენა“

ლი-ტეუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ტეუ-ე (ლნტ.) 1. „გამოძევება“, 2. „დატუქსვა“ < ქართ. (ფშ.) ტევ-ებ-ა „იგივეა, რაც შეტევა“

ლი-ტინგიც-ალ (ზს., ჩოლ.)/ლი-ტინგიც-Ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ტინგიც-ობ-ა „მასხრობა, ოინბაზობა; ამჩატება“

ლი-ტინგიც-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტინგიც-ობ-ა „მასხრობა, ოინბაზობა; ამჩატება“

ლი-ტირხ-Აუ-ი (ბზ.) < ქართ. გა-ტიხვრ-ა „ტიხარის გაკეთება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიყუწე)

ლი-ტიტიუნ-ე (ლშხ.) < ქართ. ა-მო-ტივ-ტივ-ებ-ა „წყლის ზედაპირზე ტივ-ტივით ამოსვლა (რისამე)“, შდრ. ბზ. {ჟი} ლიკრდე, ბქ. {ჟი} ლიკოდე; ლშხ. {ჟი} ლიტიტიუნე; უშგ. {ჟი} ლილცუნე

ლი-ტიტყნ-აუ-Ალ (ლშ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ტიტყნ-ა „უხეიროდ, ულაზათოდ ზელა; სრესა, ჭყლეტა“

ლი-ტიტყნ-Აუ-ი (ბზ.)/ლი-ტიტყნ-აუ-ი (ლშ., ჩოლ.) < ქართ. ტიტყნ-ა „უხეიროდ, ულაზათოდ ზელა; სრესა, ჭყლეტა“

ლი-ტკლებ-{ე} (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაკლებ-{ე} (ლნტ.)/ლი-დკლᲐბ-ე (უშგ.) „დანანება“ < ქართ. და-კლ-ებ-ა „არსებულის მოკლება, შემცირება...“

ლი-ტკც-Აუ-ი¹ (ბზ.)/ლი-ტკეც-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ტკეც-ვ-ა „დატკეპნა, დაწნეხვა“

ლი-ტკც-Აუ-ი² (ზს.)/ლი-მ-ტკიც-Აუ-ი (ბქ.)/ლი-მ-ტკიც-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-ტკც-ე (ზს., ქს.) < ქართ. {და}-მ-ტკიც-ებ-ა „დასაბუთება, ცხადყოფა, დადგენა. ||მტკიცება, მტკიცებულება“

ლი-ტლᲐბ-ი (ლშხ.)/ლი-ტლაბ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ტლაბ-უნ-ე/ლი-ტგლბ-Ან-ე (უშგ.)/ლი-ტალბ-Ან-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ტალახ-იან-ებ-ა „ტალახით გასვრა“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლიტყ[გ]რე)

ლი-ტოლბაშ/ლი-ტოლბᲐშ (ბქ.) < ქართ. ტოლუმ-ბაშ-ობ-ა (< ტოლუმბაში-ი < თურქ. **tulumbaši** „ტიკის უფროსი; თამადა“) „თამადობა“, იხ. ტოლიბᲐშობ

ლი-ტომპ-Ალ (ბზ.) *ხლმ.* < ქართ. ტოპ-ვ-ა „წყალში (ლაფში, წუმპეში...) სიარული“

ლი-ტორ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დატვრევა; დატორვა“ < ქართ. და-ტორ-ვ-ა „ტორ{ებ}ის, თათ{ებ}ის დაკვრა“

ლი-ტორტმან-ე (ჩოლ.) „ბარბაცი (სიმთვრალისაგან)“ < ქართ. ტორტმან-ი „უსწორმასწორო, აცა-ბაცა სიარული, – ბარბაცი; რხევა, ღელვა“

ლი-ტოქ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დაპეპლვა (თევზებისა)“ < ქართ. ტოფ-ობ-ა „ქვირითის ყრა“

ლი-ტრლ-Ალ (ბზ.)/ლი-ტრლ-Ალ (ჩოლ.) „შეჯიბრება“ < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ა „გათანასწორება, გათანაბრება“

(შდრ. ზს. ლიტაკალ; ბზ. ლიმქარჱლ, ბქ. ლიმქგრალ, ლშხ., ჩოლ. ლიმქარჱლ)

ლი-ტრქ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „შეკიბრება/კიბრი“ *ხლმ.* < ქართ. მე-ტოქ-ე-ობ-ა „მოცილეობა, მოქიშპეობა“ (შდრ. ზს. ლიტაკალ; ბზ. ლიმქარჱლ, ბქ. ლიმქგრალ, ლშხ., ჩოლ. ლიმქარჱლ)

ლიტრ[ა] (ზს., ქს.)/ნიტრ (ლხმ., უშგ.) „ხელადა“ < ქართ. ლიტრა/ლიტრ-ი (< ფრანგ. litre) „სითხის საზომი ერთეული; საწყაოს ერთეული, დაახლოებით გირვანქა“, შდრ. კახ. ნიტრა

ლი-ტრაბახ-ი (ლშხ.) „კვეხნა“ < ქართ. და-ტრაბახ-ებ-ა „დაკვეხნა, დაქადნება“ (შდრ. ბზ. ლიფშუდიჷლ, ბქ. ლიფშუდალ/ლიფშუდელ, ჩოლ. ლიფშუტიელ)

ლი-ტრელ-ჱლ (ლნტ.) „გართობა, თამაში“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ტრელ-ობ-ა „პირფერობა, მლიქვნელობა“ (შდრ. ბზ. ლიშდრჱლ, ბქ. ლიშდრალ, ლშხ. ლიშდრჱლ)

ლი-ტრიალ-ე/ლი-ტრიალ-ჱლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ტრიჱლ-ი/ე (ლნტ.) < ქართ. ტრ-იალ-ი „ბრუნვა“ (შდრ. ზს. ლისიჩ)

ლი-ტრიალნ-ე (ლნტ.)/ლი-ტრიალრნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ამო-ტრიალ-ებ-ა/შე-მო-ტრ-იალ-ებ-ა „ამობრუნება“

ლი-ტტუჱლ-ე/ლი-ტტუელ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ტტუელ-ი (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ტუტუელ-ი (ჩოლ.)/ლი-ტუტჱლ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ა „გაშიშვლება“ (შდრ. ბქ. ლიტინტლჱუი)

ლი-ტტუელ-ჱლ (ბზ.)/ლი-ტტუელ-ალ (ბქ.)/ლი-ტტუელ-ჱლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ა „გაშიშვლება“ (შდრ. ბქ. ლიტინტლაუალ)

ლი-ტუკუ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დარტყმა კეტისა (სიმინდის ან ლობიოს დასაფშვნელად)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) და-ტუკ-ვ-ა „ტუკით ანუ მსხვილი კეტით ცემა/დაბეგვა“ < ქართ. ტუკ-ი „მსხვილი კეტი (სიმინდის, ლობიოს და მისთ. დასაცეხვი)“

ლი-ტუს-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ტუს-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ტუს-ვ-ა (/ტრუსვა) „დატუსვა, შეტუსვა“, „თმათ წვა“ (საბა)

ლი-ტუირთ-აუ-ი (ზს.)/ლი-ტუირთ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტვირთ-ვ-ა „ტვირთის დადება, ტვირთის აკიდება; ტვირთით გავსება“ (შდრ. ბზ. ლილაბი, ბქ., ლნტ. ლილაბი, ლშხ., ჩოლ. ლილჱბი)

ლი-ტურამ-აუ-ჱლ-ი[ა] (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მტვრ-ევ-ა „ნამტვრევებად ქცევა, დალეწვა, დამსხვრევა, დამუსვრა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიკუშურე, ბქ. ლიკუშურე)

ლი-ტურამ-აუ-ი (ლშხ.) < ქართ. დამტვრ-ევ-ა „ნამტვრევებად ქცევა, დალეწვა, დამსხვრევა, დამუსვრა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიკუშე)

ლი-ტყეპ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გატყეპ-ა „გალახვა“ (შდრ. ზს. {ქა} ლირსგუე; {ჩუ} ლიყფგნე; {ქა} ლილენჩხე, ბზ. {ქა} ლილენჩხე; {ჩუ} ლიტყცჱნი)

ლი-ტგნჯ-აუ-ი (ზს.)/ლი-ტგნჯ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {და}-ტანჯ-ვ-ა „ტანჯვის მიყენება, ტანჯვის განცდა, გაწამება, გაწვალება“

ლი-უბადურ-ჱლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-უ-ბედ-ურ-ებ-ა „სახელი გააუბედურებს, გაუბედურდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიჯცე), იხ. ლი-უბედურ-ე

ლი-უზნეუ-ჱლ (ჩოლ.) < ქართ. უზნ-ე-ობ-ა „ზნედაცემულობა; უხასიათობა, ჭირვეულობა“

ლი-ულუფ-ი (ჩოლ.) „ულუფის დარიგება (ზედმიწ. – *და-ულუფ-ებ-ა)“ <

ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდოსი, საკვებისა)“

ლი-უმპნ-ი (ჩოლ.) „ცუდის კეთება (ზედმიწ. – *უ-მავნ-ობ-ა)“ < ქართ. მავნე-ობ-ა „მავნებლობა, ცუდის კეთება“, იხ. ლი-უმპნ-ალ-ი

ლი-ურ-აუ-ი (ჩოლ.) „უროს დარტყმა (ზედმიწ. – *და-ურო-ებ-ა)“ < ქართ. ურო „დიდი ჩაქუჩი“

ლი-უ-რდ-ებ-ალ (ბზ.)/ლი-უ-რდ-ებ-ა/ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „რიდი, კრძალვა, მოკრძალება“ (შდრ. ბქ. ლილკაფალ)

ლი-ურწყუ-ი (ბზ.)/ლი-ურწყუ-ეუ-{ი} (ზს.)/ლი-უურწყ-ოუ-ი (ლშხ.)/ლი-ურწყ-ოუ-ი (ჩოლ.) „მარხულობა, მგლოვიარობის ნიშნად (ზედმიწ. – უ-რწყ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ლი-უარუპალ-ი/ლი-უარუპარ-ი (ჩოლ.) „ბრწყინვა“ *ხლმ.* < ქართ. ვარვარ-ი „ელვარება“ (შდრ. ზს. ლირკგნე; ბზ. ლიღგუე, ბქ. ლიღგუე; ბზ. ლიჭკგუე; ბზ. ლიკგუე, ბქ. ლიკგუე; ბქ. ლიტგლტგნე; ბქ. ლირცგნე)

ლი-უარჯ-ალ-ი (ჩოლ.) „ყანის გაწმენდა ქვა-ღორღისაგან“ *ხლმ.* < ქართ. ვარჯ-ი 1. „კაცთ ქოჩორი (გინა ხეთ მშვენიერი რტო)“ (საბა), 2. „ხის განშტოებული ნაწილი პირველი ტოტებიდან კენწერომდე, – ხის ქოჩორი“

ლი-უახშმ-ალ/ლი-უოხშმ-ალ (ბზ.)/ლი-უახშმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უახშამ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ვახშმ-ობ-ა (< ვახშამ-ი < თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „ვახშმის ჭამა“

ლი-უარჯიშ-ალ (ბზ.)/ლი-უარჯიშ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უარჯიშ-ალ (ბქ.)/ლი-უარჯიშ-ალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. ვარჯიშ-ობ-ა „იგივეა, რაც ვარჯიში“

ლი-უბედურ-ე (ზს.)/ლი-უბად-ურ-ე (უშგ.)/ლი-უბედურ-ე/ლი-უბადურ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. გა-უ-ბედ-ურ-ებ-ა „სახელი გააუბედურებს, გაუბედურდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიჯვე), იხ. ლი-უბადურ-ალ

ლი-უბოლ (უშგ.) < ქართ. ობლ-ობ-ა „ობლად, უდედმამოდ ყოფნა“ (შდრ. ზს. ლიუჭარ)

ლი-უერცხლ-აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ურცხლ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. მოვერცხლ-ა „ვერცხლით დაფერვა“

ლი-უელ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დაცვა ბაღ-ვენახისა, ნათესი მინდვრებისა...“ < ქართ. მე-ველე-ობ-ა „ბაღ-ვენახის, ნათესი მინდვრების დაცვა“

ლი-უზირ-ალ (ბზ.)/ლი-უზირ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-უაზირ-ალ (ლნტ.) „თათბირი/მოთათბირება, ბჭობა; განზრახვა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა „თანამზრახველობა, თათბირი“, ახ. ქართ. ვეზირ-ობ-ა (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „ვეზირად ყოფნა“

ლი-უზირ-ე (ბზ.)/ლი-უზირ-ი (ბქ.)/ლი-უაზირ-ე (ლნტ.) „თათბირი/მოთათბირება, ბჭობა; განზრახვა“ < ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა, ახ. ქართ. ვეზირ-ობ-ა (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „ვეზირად ყოფნა“

ლი-უთოუ-ი/ლი-ლ-თუეუ-ი/ლი-ლ-უნთუეუ-ი (ბზ.)/ლი-უთოუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უნთეუ-ი/ლი-უნთოუ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-უთო-ებ-ა (< უთო < სპარს. **ut**) „სახელი გააუთოებს, გაუთოვდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-უთოუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-უნთოუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-უთოუ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-უთო-ებ-ა (< უთო < სპარს. **ut**) „სახელი გააუთოებს, გაუთოვდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ულ-ენ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) <

ქართ. ვალ-ებ-ა „ვალადაღება“ (შდრ. ზს. ლიგდენი, უშგ. ლიგდნე)

ლი-უმან-ალ-ი (ჩოლ.) „ცუდის კეთება (ზედმიწ. – "უ-მავნ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. მავნე-ობ-ა „მავნებლობა, ცუდის კეთება“, იხ. ლი-უმან-ი

ლი-უობლ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ობლ-ებ-ა „ობლად დატოვება; ობლად გახდომა; უდედმამოდ დარჩენა“

ლი-უოლთხ-ე (ჩოლ.) „ოთხზე დაყენება; შევრდომა“ < ქართ. და-ოთხ-ებ-ა „ოთხზე დადგომა“

ლი-უონჯღარ-ი (ჩოლ.) „მოზარდის ცუდი მოვლა, დაბეჩავება“ < ზან. (მეგრ.) ონჯღორ-უ-ა „შერცხვენა“

ლი-უორბ-ალ/ლი-უერბ-ალ[51] (ბქ.) *გადატ.* „ვაჟკაცობა (ზედმიწ. – ორბ-ობ-ა)“ < ქართ. ორბ-ი „მაღალ მთებზე მცხოვრები დიდი ზომის მტაცებელი ფრინველი ქორისნაირთა ოჯახისა“

ლი-უორგულ-ე (ჩოლ.) /ლი-უორგულ/ლი-უორგულ-ე (უშგ., ჩოლ.) *გადატ.* „გაუბედურება“ < ქართ. გა-ორგულ-ებ-ა „მტრად გახდომა; მოღალატეობა“

ლი-უსდაჲტ-ი (ბზ.) /ლი-უსდატ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატად ქცევა, ოსტატად გახდომა, გაწვრთნა, გაწაფვა, დახელოვნება“

ლი-უსტატ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უსდაჲტ/ლი-უსტაჲტ (ბზ.)/ლი-უსდატ (უშგ.) < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსნობა, დურგლობა“

ლი-უსდატ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-უსტატ-ალ-ი (ბზ., ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსნობა, დურგლობა“

ლი-უსურმან-ი (უშგ.) „გათათრება, გაურჯულება“ < ქართ. გა-მუსლიმან-ებ-ა „გამაჰმადიანება“

ლი-უქმ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უქჳმ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-უქმ-ებ-ა „უქმობა“

ლი-უცხოუ-ი (უშგ.) < ქართ. უცხო-ობ-ა „უცხოდ ყოფნა; უცნობობა“

ლი-უჭმ-ალ (ბზ.)/ლი-უჭმ-ელ/ლი-უჭმ-ალ (ბქ.)/ლი-უჭმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უჭმ-ალ (ლნტ.) *რელიგ.* „მარხულობა, მარხვა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ი, უჭმება „უჭმელობა“, უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. ლილჩაჲლ, ბზ. ლინ/ლჩაჲლ, ბქ. ლილჩალ, ლშხ., ჩოლ. ლინჩაჲლ, ლილეჩაჲლ „დაცვა“; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიტმე, ლნტ. ლიტაჲმე „უჭმელობა, მარხვა“)

ლი-უჭმ-ი (ზს., ქს.)/ლი-უჭმ-ე (ზს.) „მარხულობა, მარხვა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ი, უჭმება „უჭმელობა“, უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. ლილჩაჲლ, ბზ. ლინ/ლჩაჲლ, ბქ. ლილჩალ, ლშხ. ლინჩაჲლ, ლილეჩაჲლ „დაცვა“; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიტმე, ლნტ. ლიტაჲმე „უჭმელობა, მარხვა“)

ლი-უჭარუ (ზს.)/ლი-უჭარ-ი (ლშხ.) „ობლობა“ < ქართ. ოხრ-ობ-ა „ოხრად ყოფნა, ოხრად გახდომა“

ლი-უჭაჲრ-ი (ზს.) „დაობლება“ < ქართ. ოხრ-ობ-ა „ოხრად ყოფნა, ოხრად გახდომა“

ლიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ლიფ-ი (< ჰოლან. **lijf** რუს. ენის მეშვ.) „ქალის ან ბავშვის ტანისამოსის ნაწილი, წელს ზევით მჭიდროდ ჩასაცმელი, უსახელოებო“

ლი-ფათურ-ალ (ლნტ.)/ლი-ფათურ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ფათურ-ი „ძებნა ხელების ფათურით“

ლი-ფათურ-ე (ქს.) < ქართ. ფათურ-ი „ძებნა ხელების ფათურით“

ლი-ფართხალ-ი (ლნტ.) /ლი-ფართხალ-ი (ჩოლ.) „თამაში/ფართხალი (წამწამებისა)“ < ქართ. ფართხალ-ი „ხელების ფათური“

ლი-ფაცურ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ფაცურ-ი „ფაცა-ფუცი“

ლი-ფერფლ-აუ̆-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ფერფლ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ფერფლ-ვ-ა „ფერფლად ქცევა, დაწვა, დაბუგვა“

ლი-ფე̆თ-ალ (ბზ.)/ლი-ფეთ-ალ (ბქ.)/ლი-ფე̆თ-ალ/ლი-ფეთ-აუ̆-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მრისხანება, გაასფთრება (ზედმიწ. – ფეთ-იან-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“

ლი-ფელკ-ურ-ე (ჩოლ.) 1. „ფელიკებად დაჭრა“, 2. „დახევა, დაფლეთა“ < ქართ. და-ფელიკ-ებ-ა „ფელიკებად დაჭრა (დაკლული ცხვრისა, ღორისა...)“

ლი-ფერისტ-აუ̆-ალ (ბზ.)/ლი-ფერისტ-აუ̆-ალ (ბქ.)/ლი-აფერისტ-აუ̆-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ ლი-აფერისტ-აუ̆-ალ (ლნტ.) „პირფერობა“ *ხლმ.* < ქართ. აფერისტ-ობ-ა „ყალთაბანდობა, თაღლითობა; ორპირობა, ფარისევლობა“

ლი-ფე̆თ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ფეთ-ე (ბქ.) „დასმენა, გახელება (ზედმიწ. – დაფეთ-ებ-ა)“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“

ლი-ფირჩლ-ა̆უ̆-ი/ლი-ფურჩლ-ა̆უ̆-ი (ზს.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ვ-ა „გადაშლა (წიგნისა, რვეულისა...)“, იხ. ლი-ფურცლ-ა̆უ̆-ი

ლი-ფიფქ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ჯირით შეღებვა კედლისა“ < ქართ. შე-ფიფქ-ვ-ა „ფიფქის შეყრა, ფიფქით დაფარვა“, იხ. ლი-ფურჩენ-ი

ლი-ფიქრ-ა̆უ̆-ნ-ე (ლშხ.) < ქართ. და-ფიქრ-იან-ებ-ა „საგონებელში ჩავარდნა, შეფიქრიანება“ (შდრ. ბქ. ლასკორათე ლიშყედ)

ლი-ფიქრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფიქრ-ებ-ა „ფიქრის, აზრის გავლება, გატარება (გულში, გონებაში)“, შდრ. ბზ., ლშხ. ლისკრე, ბქ., ლნტ. ლისკორე

ლი-ფიცხ-აუ̆-ი (ქს.) „შეთბობა“ < ქართ. გა-ფიცხ-ებ-ა „ცეცხლზე შეცხელება (პურისა, მჭადისა...)“

ლი-ფლანგ-ა̆უ̆-ი (ზს.)/ლი-ფლუნგ-ა̆უ̆-ი/ლი-ფლვნგ-ა̆უ̆-ი (ბზ.)/ლი-ფლანგ-აუ̆-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ფლანგ-ვ-ა „ფანტვა, განიავება (ქონებისა, ფულისა)“

ლი-ფორ-ე (ბქ.) /ლი-ფრ̆რ-ი/ლი-ფრ̆რ-ე (ჩოლ.) „დამარცხება, წაგება“ < ქართ. ფორა (< იტალ. **fora** „წინ“) „ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“

ლი-ფოფხ-აუ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. ა-ფოფხ-ვ-ა/ფოფხ-ვ-ა „აბობღება, ბობღვა“

ლი-ფრ̆რთხ-ალ/ლი-ფორთხ-ალ (ბზ.)/ლი-ფორთხ-ალ (ბქ.)/ლი-ფრ̆რთხ-ალ (ჩოლ.) „გაფრთხიალება“ *ხლმ.* < ქართ. ფორთხ-ვ-ა „ხოხვა, ფორთხვა“

ლი-ფრ̆რხ-ალ (ბზ.)/ლი-ფორხ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. ფორხ-ილ-ი „ბარბაცი, ბორძიკი“

ლი-ფრებ-ალ (ბზ.)/ლი-ფრებ-ა̆̈ალ (ბქ.)/ლი-ფრებ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფერებ-ალ (ლნტ.)/ლი-ფრაბ-ალ/ლი-ფრაბ-ალ (უშგ.) „დაყვავება, ლოლიალობა, მიალერსება“ *ხლმ.* < ქართ. მო-ფერ-ებ-ა „მიალერსება“ (შდრ. ბზ. ლიჭკაფ̆ალ; ბზ. ლიქრრდ̆ალ, ჩოლ. ლიქრრდ̆ალ; ბქ. ლიცლამალ)

ლი-ფრებ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფრებ-ი (უშგ.) „დაყვავება, ლოლიალობა, მიალერსება“ < ქართ. მო-ფერ-ებ-ა „მია-

ლერსება“ (შდრ. ბზ. ლიტკაფჭლ; ბზ. ლიქორდჭლ, ჩოლ. ლიქორდჭლ; ბქ. ლიცლამალ)

ლი-ფრეზ-ი (ჩოლ.) „უპატივცემლოდ, ირონიულად მოქცევა“ < ქართ. ფარეზ-ობ-ა/ფარეზ-ი (< არაბ. ფარი*დათ „მოვალეობა“) 1. „გაფრთხილება, ხელის შეწყობა, სათუთი მოპყრობა, მოვლა“, 2. „ხელის შეწყობა, გაფრთხილება საჭმელ-სასმელზე“

ლი-ფს-არ-ი (ჩოლ.) „მიცვალებულის წყევლა (ზედმიწ. – *და-ფის-ვ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. ფის-ი „სპეციფიკური სუნის მქონე წებოვანი სითხე, რომელსაც გამოყოფენ ჩვეულებრივ. წიწვოვანი მცენარეები“ (შდრ. ბქ. ლიჯოჯჩთხე)

ლი-ფს-ენ-ი (ზს., ლნტ.) „შეფასება; დაფასება; ფასის დადება“ < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. *fæs/fas) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ლი-ფს-ი (ბქ.) „მიცვალებულის წყევლა (ზედმიწ. – *და-ფის-ვ-ა)“ < ქართ. ფის-ი „სპეციფიკური სუნის მქონე წებოვანი სითხე, რომელსაც გამოყოფენ ჩვეულებრივ წიწვოვანი მცენარეები“ (შდრ. ბქ. ლიჯოჯჩთხე)

ლიფსიტა (ბზ.)/ლიფსიტჲ (ბქ.)/ლიფსიტაჲ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ლიფსიტა/ლიფსიტ-ი „პატარა, ახლად გაჩენილი თევზი“

ლი-ფსრრ-ე (ბზ.) /ლი-ფს-ორ-ე (ჩოლ.) „ფისის წასმა, დაწებება“ < ქართ. და-ფის-ვ-ა „ფისის წასმა, ფისით გაჟღენთა“

ლი-ფუნდურ-ი (ბზ.)/ლი-ფანდურ-ი (ბქ., ჩოლ.) „ფანდურზე დაკვრა (ზედმიწ. – *ფანდურ-ობ-ა)“ < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი“

ლი-ფუჟ-ულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ფუჟ-ვ-ა „ცეცხლის ცუდად ნთება, – ჩუჟვა“

ლი-ფურტუნ-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-ფრუტუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ფრუტუნ-ი „ცხოველის ნესტოებიდან კუმშად და ერთბაშად გამოსული ჰაერის ხმაური“ (შდრ. ბქ. ლიჭგრქგნი, უშგ. ლიჭგრქგნი)

ლი-ფურტენ-ი (ბზ.)/ლი-ფირუ-ან-ი (ბქ.)/ლი-ფერუ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-ფროუ-ინ-ე (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შეღებვა“, 2. ჩოლ. „მტვრის გაცლა; შეფერვა, შეღებვა“ < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება“, იხ. ლი-ფიფქ-აუ-ი

ლი-ფურჩ-აუ-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ფურჩ-ონ-უ-ა/გო-ფურჩ-ონ-უა „სიმინდის ტაროს ფოთლებისაგან გაწმენდა“, იხ. ლი-ტარ-აუ-ი

ლი-ფურცლ-აუ-ი (ზს.)/ლი-ფურცლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფურცელ-ი (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გადა-ფურცვლ-ა „რაიმეს ფურცლების გადაშლა“, იხ. ლიფირჩლაუი

ლი-ფუფქ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფუფქუ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფუფქ-ვ-ა „დამდუღრება“ (შდრ. ზს. ლიყუფე)

ლი-ფულად-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ფოლად-ებ-ა „ფოლადად ქცევა“

ლი-ფშიკ-აუ-ე (ლნტ.)/ლი-ფშიკ-აუ-ი (ჩოლ.) „გახმობა, გაფშეკა მეტისმეტად“ < ქართ. გა-ფშეკ-ა „გაჭიმვა, გაშვერა“

ლი-ფშ-ურ-ალ-ი/ლი-ფუშ-ურ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ფაშ-ურ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ფაშ-ურ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გაჭრა, ნაწლავების ამოღება“ *ბლმ.* < ქართ. გა-მო-ფაშვ-ა „გამოფატვრა“

ლი-ფშ-ურ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფუშ-ურ-ე (ბზ.)/ლი-ფაშ-ურ-ე (ბქ.)/ლი-ფაშ-ურ-ე (ჩოლ.) „გაჭრა, ნაწლავების ამოღება“ < ქართ. გა-მო-ფაშ-ვ-ა „გამოფატრვა“

ლი-ფჭ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ფჭ-აუ-

ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფჭ-აუ-ალ-ი (ლნტ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-ფუჭ-ებ-ა „უვარგისად გახდომა, წახდენა; დაზიანება, მოშლა...“

ლი-ფჭ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ფჭ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფუჭ-ებ-ა „უვარგისად გახდომა, წახდენა; დაზიანება, მოშლა...“

ლი-ფხკვნ-ალ-ი (ჩოლ.) „ფხაკუნი, კაკუნი“ *ბლმ.* < ქართ. ფხაკ-უნ-ი „ფხაჭუნი“

ლი-ფხკვნ-ე (ჩოლ.) „ფხაკუნი, კაკუნი“ < ქართ. ფხაკ-უნ-ი „ფხაჭუნი“

ლი-ფხრწ-ე (უშგ.) < ქართ. ფხრეწ-ა „გახევა, დაფლეთა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლიგლგრე, ბქ., ლნტ. {ჩუ} ლიგლგრე; ბზ. {ჩუ} ლიცლგრე, ბქ. {ჩუ} ლიცრგლე; ზს. ლიგინჯლაუი; ლშხ. {ჩუ} ლიბინდღლაუი)

ლი-ფვნთ-აუ-ი (უშგ.) „გაცუდება (ზედმიწ. – *გა-ფინთ-ებ-ა)“ < ქართ. ფინთ-ი „ცუდი, უვარგისი“

ლი-ფვრთხილ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ფრთხილ-ებ-ა „წინდაწინ მითითება, თქმა, შეტყობინება მოსალოდნელი საფრთხისა; რჩევის მიცემა, მითითება სიფრთხილის გამოსაჩენად“ (შდრ. ბზ. {ქა} ლიჰრები, ლშხ. {ქა} ლირები)

ლი-ფვრლათ-ა/ალ (უშგ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-ფაღარათ-ებ-ა „სახელი გაფაღარათებს, გაფარაღდება ზმნათა მოქმედებისა“, ფაღარათ-ობ-ა „იგივეა, რაც ფაღარათი“

ლი-ფვრცლ-აუ-ი (ჩოლ.) „საყავრის დანაწევრება“ < ქართ. და-ფურცვლ-ა „ფურცლებად დაშლა, დანაწევრება“

ლი-ქათქნთ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქათ-ქათ-ი „თეთრად ელვარება, ბრწყინვა, კრიალი“ (შდრ. ზს. ლირკვნე; ბზ. ლიღვნუე, ბქ. ლიღვნუე; ბზ. ლიჯკვნუე, ბქ. ლიკვნუე; ბქ. ლიტვლტვნე; ბქ. ლირვნე)

ლი-ქათქნთ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქათ-ქათ-ებ-ა „მეტისმეტად გათეთრება, გაკრიალება“

ლი-ქაჟ-ალ (ბქ.)/ლი-ქაჭ-ალ (ჩოლ.)/ლი-ქჯ-ან-ალ (უშგ.) „გიჟობა, ქაჯობა“ *ბლმ.* < ქართ. ქაჯ-ობ-ა (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ეშმაკობა, მაცდურობა“

ლი-ქარდაქ-ი (ჩოლ.) „დანით მრგვლად შემოჭრა (ზედმიწ. – *დუქარდ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მაკრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-ქეიფ (ზს., ქს.)/ლი-ქეიფ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ქეიფ-ობ-ა (< ქეიფ-ი < არაბ. **keip**) „იგივეა, რაც ქეიფი“

ლი-ქექ-აუ-ალ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ქექ-ვ-ა „ჩხრეკა (მიწისა, ნაცრისა...)“, შდრ. ზს. ლიჩხრიკი, ბზ. ლიფხრიჭუი, ბქ. ლიფხრიჭი

ლი-ქექ-აუ-ი[1] (ჩოლ.) „გაცვეთა“ < ქართ. გა-ქექ-ვ-ა „გაქუცვა, გაცრეცა“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიჯჩე)

ლი-ქექ-აუ-ი[2] (ჩოლ.) < ქართ. ქექ-ვ-ა „ჩხრეკა (მიწისა, ნაცრისა...)“, შდრ. ზს. ლიჩხრიკი, ბზ. ლიფხრიჭუი, ბქ. ლიფხრიჭი

ლი-ქექს-აუ-ალ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. და-ქსაქს-ვ-ა 1. „დაცალკევება, დაფანტვა, მიმოფანტვა“, 2. *გადატ.* „ერთმანეთს დაშორება, ერთობის მოშლა“

ლი-ქექს-აუ-ი/ლი-ქექს-არ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ქსაქს-ვ-ა 1. „დაცალკევება, დაფანტვა, მიმოფანტვა“, 2. *გადატ.* „ერთმანეთს დაშორება, ერთობის მოშლა“

ლი-ქებ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქებ-ინ-ე (ჩოლ.)< ქართ. ქ-ება-ა „ხოტბის შესხმა“, შდრ. ძვ. ქართ. ქებ-ულ-ება (შდრ. ზს. ლიფშუდი, ჩოლ. ლიფშუტი)

ლი-ქირდ-აუ-ალ (ლნტ.)/ლი-ქირდ-აუ-ალ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ქირდ-ვ-ა

„აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“

ლი-ქირშ-ე (ჩოლ.) „შინნაქსოვი ქსოვილის გამოხარშვა“ < ქართ. ქირშ-ი (ზ.-რაჭ.) „უვარგისი, ნეხვნარევი მატყლი“, ქირში მიწა (ზ.-იმერ.) „ხოროში მიწა, სილანარევი მიწა; ხმარობენ ჭურჭლის საკეთებლად“, – ფაშარი მიწა“...

ლი-ქიჩქიჩ-ი (ჩოლ.) „ჩანჩალი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

ლი-ქინქ-ე (ჩოლ.) „გალანძღვა“ < ქართ. გა-ქიაქ-ებ-ა „სახელის გატეხა; აბუჩად აგდება; გაჭორვა“

ლი-ქლიბ-ი (ზს.)/ლი-ქლიბ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქლიბ-ვ-ა „სახელი გაქლიბავს, გაიქლიბება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლირესაუ̈ი, უშგ. ლირსი)

ლი-ქლოუ̈-ი (უშგ.) < ქართ. დაქოლვ-ა „ქოქოლის დაყრა, დაწყევლა“

ლი-ქოთ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქოთ-აუ̈-ი (ჩოლ.)/ლი-ქთ-ოუ-ი (უშგ.) „გაბინძურება“ < ქართ. ა-ქოთ-ებ-ა „ცუდი სუნის დაყენება, – აყროლება“ (შდრ. ლშხ. ლიწრე/ლიწერ)

ლი-ქრ-აჲ-[ე]/ლი-ქრ-აჲ-ი (ბზ.)/ლი-ქირ-აუ̈-ი (ბქ.)/ლი-ქირ-ა-ჲ (ლნტ.)/ლი-ქრ-ა-ჲ (ჩოლ.)/ლი-ქრ-ა-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ქირ-ავ-ებ-ა „ქირით დაჭერა, ქირით აღება (დროებითი სარგებლობისათვის)“

ლი-ქრ-აუ̈-ი (ბზ.)/ლი-ქრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დაკარგვა“ < ქართ. გა-ქრობ-ა „ჩაქრობა, დაქრობა“, *გადატ.* „თვალთაგან დაკარგვა, გაუჩინარება; მიმალვა, დამალვა“

ლი-ქრდ-იან (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტ-იან-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ერთ-ერთი მონოთეისტური რელიგია, რომელსაც საფუძვლად უდევს ქრისტეს კულტი“, იხ. ქრისდ-იან-ობ

ლი-ქრისდ-იან-ი (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. გა-ქრისტ-იან-ებ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტიანად გახდომა, ქრისტეს რჯულზე მოქცევა“

ლი-ქსუ-უ̈-ე (ლშხ.)/ლი-ქსუ-უ̈-ი (ჩოლ.)/ ლი-ქუს-ეუ̈ (უშგ.) < ქართ. გა-ქსუ-ებ-ა „ქსუდ გახდომა, გაგარეულება (ცხოველისა...); გაუცხოება“

ლი-ქურწილ-ალ (ბზ., ლშხ.)/ლი-ქურწილ-ა̈ლ (ბზ.)/ლი-ქუერწილ-ა̈ლ/ლი-ქუერწლ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ქუერწილ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ქურწილ-ე (უშგ.) < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ქუ-ა̈უ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქუ-აუ̈-ე (ლნტ.) „განადგურება“ < ქართ. გა-ქვ-ავ-ებ-ა „ქვად ქცევა, გამაგრება...“

ლი-ქუეით-ი/ლი-ქუეთ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ქვეით-ებ-ა „ცხენიდან ჩამოსვლა, ჩამოქვეითება“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლიქეხ)

ლი-ქულენს-აე̈ლ (ბზ.)/ლი-ქლოს-ალ (ბქ.)/ლი-ქლო̈ს-ა̈ლ (ჩოლ.) „ლაქუცი“ *ხლმ.* < ქართ. ქლესა-ობ-ა „ფლიდობა, ფარისევლობა“ (შდრ. ბზ. ლიხურწანაე̈ლ; ჩოლ. ქილიბაბა; ჩოლ. ქირიფუფუ)

ლი-ქუმაგ-ა̈ლ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-მო-ქომაგ-ებ-ა „გამოსარჩლება“

ლი-ქუნებ-ი (უშგ.) „გამდიდრება (ზედმიწ. – *ქონებ-ობ-ა)“ < ქართ. ქონება „ავლადიდება, დოვლათი“

ლი-ქურით-ე (ბზ., ჩოლ.) *გადატ.* „გასუქება/ჩასუქება“ < ქართ. ჩა-ქვირით-ებ-ა 1. „ჩასუქება“, 2. „ქვირითით გავსება“

ლი-ქურიუ̈-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-უ̈ქუ-

რიუ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ქვრივ-ება-ა „ქვრივად ქცევა; ქვრივად გახდომა“

ლი-ქურუხუ-ი (უშგ.)/ლი-ქურუხუ-ი/ე (ჩოლ.) „გამუქება, განაცრისფერება“ < ძვ. ქართ. მო-ქურუხ-ებ-ა „მოქურუშება, მოღუშვა, მოქუშვა“

ლი-ქუნჩ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-ქუჩ-ვ-ა/მო-ქუჩ-ებ-ა „თავის მოყრა, მოგროვება“ (შდრ. ზს. ლიჰუყუე, ლშხ. ლიუყუე)

ლი-ქშ-ირნ-ე (ლშხ., უშგ.)/ლი-ქშ-ირლ-ნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-ქშ-ევ-ა „სახელი აუქშევს ზმნის მოქმედებისა, – აქმას შეძახება ქათმის თუ სხვა ფრინველის დასაფრთხობად“

ლი-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ქგრგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქარგ-აუ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ქარგ-ვ-ა „მაფებით სახეების გამოყვანა ქსოვილზე“

ლი-ქგრგ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ქგრგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქარგ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ქარგ-ვ-ა „მაფებით სახეების გამოყვანა ქსოვილზე“

ლი-ქგრთამ-ი (ზს.)/ლი-ქგრთამ-ი (ლშხ.) < ქართ. მო-ქრთამ-ვ-ა „ქრთამით მოსყიდვა, ქრთამის მიცემა“

ლი-ღადრ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ღადრ-აუ-ალ-ი (ჩოლ.) „ყელის გამოჭრა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-მო-ღადვრ-ა „გამოფატრვა, გამოჭრა“ (შდრ. ბზ. ლიხნე, ბქ. ლიხანე; ჩოლ. ლიძაბრაუი)

ლი-ღადრ-აუ-ი[1] (ბზ.)/ლი-ღადრ-აუ-ი (ჩოლ.) „ყელის გამოჭრა“ < ქართ. გა-მო-ღადვრ-ა „გამოფატრვა, გამოჭრა“ (შდრ. ბზ. ლიხნე, ბქ. ლიხანე; ჩოლ. ლიძაბრაუი)

ლი-ღადრ-აუ-ი[2] (ბზ.)/ლი-ღადრ-აუ-ი (ჩოლ.) „ღადარში ამოვლება; ნაკვერჩხლებით დაწვა“ < ქართ. ღადარ-ი „ნაკვერცხალი და ნაცარი არეული (საბა), – ნაკვერჩხლიანი ღადარი“

ლი-ღადღად-ი (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ღად-ღად-ი „ძლიერი ნათება; ელვარება, კაშკაში, ბდღვრიალი“ (შდრ. ზს. ლირკენე; ბზ. ლიღენუე, ბქ. ლიღენუე; ბზ. ლიჭენუე; ბზ. ლიკენუე, ბქ. ლიკენუე)

ლი-ღაუღაუ-ი (ჩოლ.) „ცუდი მეტყველება“ < ქართ. ღავ-ღავ-ი „ერთგვარი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ყეფა (ძაღლისა)“

ლი-ღაღან-ე (ჩოლ.) < ქართ. ღაღან-ი „ფერადი ციმციმი, ფერის ელვარება, ბზინვა, ხასხასი (ნათესისა, ბალახისა...)“, შდრ. ჩოლ. ბიბღინე

ლი-ღერღლ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ღერღლ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ღირღლ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-ღერღლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღირღლ-აუ-ი/ლი-ღერღილ-აუ-ი/ლი-ღერღ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ღერღ-ვ-ა 1. „ძალიან მსხვილად დაფქვა“, 2. „დაღრღნა, დახვრა“ (შდრ. ჩოლ. ლიბერბლაუი)

ლი-ღირღიტ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ხვეწნა-მუდარა დიდი ლოდინის ფასად“ < ქართ. (გურ.) ღირღიტ-ი „მომაბეზრებელი, დამამცირებელი ხვეწნა“, იხ. ლი-ყირყიტ-ი

ლი-ღიუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღიუ-ე (ლხმ., უშგ.) „გაფურჩქნა“ < ქართ. გა-ღივ-ებ-ა „თესლის გაღივება, ღივის გამოტანა“

ლი-ღლაუ-ი/ლი-ღლაბ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ღლატ-ი (ბზ., ლშხ., უშგ., ლშხ.)/ლი-ღლაბ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. **γalat**) „ღალატობა, – იგივეა, რაც ღალატი“, იხ. ღალაუტ

ლი-ღლეკ-აუ-ალ (ჩოლ.) „თხოვნა ღრეჯვით“ *ხლმ.* < ქართ. ღრეჯ-ა „საბის ნაკვთების მანჭვა (რაიმე უსიამოვნო განცდის გამო), – ღრეჯა (სახისა)“

ლი-ღლიც-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ღლიცინ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „მასხრობა“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ღლიცინ-ი „სიცი-

ლი, ლაზღანდარობა“, შდრ. ქართ. ღინცილ–ი „უმნო, უწესო სიცილი“ (საბა), შდრ. ბზ. ლილგაცაწლ; ბზ. ლიცგგწლ, ბქ. ლიცგგნალ; ზს. ლიჯღუჭ; ზს. ლიღჭკე/ლიღეჭკ)

ლი-ღლინჯ-ალელ (ჩოლ.) „მანჭვა, ღრეჭა (სახისა)“ *ხლმ.* < ქართ. ღრეჭ-ა „სახის ნაკვთების მანჭვა (რაიმე უსიამოვნო განცდის გამო), – ღრეჭა (სახისა)“, შდრ. ჩოლ. ლიპჰრჭე

ლი-ღმერთ-აუ-ი (ჩოლ.) *გადატ.* „გაწვალება“ < ქართ. გა-ღმერთ-ებ-ა „ღმერთად მიჩნევა; განდიდება“

ლი-ღოღ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ღოღიალ–ი „ნელი, ძლივსძლივობით სიარული“

ლი-ღრნ-ე (ჩოლ.) „გაძლიერება“ (ზედმიწ. – *„გა-ღონ-ებ-ა)“ < ქართ. ღონე „ძალა, ენერგია“ (შდრ. ზს. ლილჯმაში)

ლი-ღრაუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ღრაუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ღარაუ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-ღრაუ-ალ-ი/ლი-ღარაუ-ალ-ი (ჩოლ.) „ხნულის გავლება“ *ხლმ.* < ქართ. და-ღარ-ვ-ა „ღარების გაკეთება“

ლი-ღრაუ-ი (ზს.)/ლი-ღარაუ-ი (ლნტ.)/ ლი-ღრაუ-ი (ჩოლ., უშგ.) /ლი-ღარაუ-ი (ჩოლ.) „ხნულის გავლება“ < ქართ. და-ღარ-ვ-ა „ღარების გაკეთება“

ლი-ღრიბ (ზს.) < ქართ. ღარიბ-ობ-ა (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ღარიბის მდგომარეობა, ღარიბად ყოფნა, – სიღარიბე...“ (შდრ. ბქ. ლიბღარ; ბქ. ჯოსას ლიგნე)

ლი-ღრიბ-ალ (ბზ.)/ლი-ღრიბ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სი-ღარიბ-ე (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ღარიბის მდგომარეობა, ღარიბად ყოფნა...“ (შდრ. ბქ. ლიბღარალ/ლიბღარელ; ბქ. ჯოსას ლიგნე)

ლი-ღრიბ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღარიბ-ე (ლნტ.)/ლი-ბღარ-ი (ლხმ.) < ქართ. გა-ღარიბ-ებ-ა (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „სიღარიბეში ჩავარდნა, შეძლების, ქონების დაკარგვა...“ (შდრ. ბქ. ლიბღარი; ბქ. ჯოსას ლიგნე)

ლი-ღრის-ინ-ე (ლშხ.)/ლი-ღრის-ინ-ე (ლნტ.)/ლი-ღრის-ე (ჩოლ.) „ღირსად გახდომა, მიცემა, მინიჭება (ზედმიწ. – *„ღირს-ებ-ინ-ებ-ა)“ < ქართ. ღირს-ი „შესაფერი, დამსახურებული; საკადრისი“, იხ. ლი-ღგრს-ე

ლი-ღულფ-აუ-ი (უშგ.)/ლი-ღუელფ-აუ-ი (ჩოლ.) „დამდუღრვა (ზედმიწ. – *„ღველფ-ვ-ა)“ < ქართ. ღველფ-ი „ფერფლმოდებული ნაკვერჩხალი ნაცრიანი, – ღადარი“

ლი-ღუარ-აუ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ღუარ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. ღვრა (ღვრის), შდრ. ზს. ლიბდე

ლი-ღუბნთ-ე (უშგ.) < ქართ. ღვენთ-ვ-ა „ღვენთებად დენა (ცვილისა, ქონისა...)“

ლი-ღუელფ-ე (ჩოლ.) „ცეცხლის გაჩაღება (ზედმიწ. – *„გა-ღველფ-ებ-ა)“ < ქართ. ღველფ-ი „ფერფლმოდებული ნაცრიანი ნაკვერჩხალი, – ღადარი“ (შდრ. ბზ. {ქა} ლიღუზე, ბქ. {ქა} ლიღუზე)

ლი-ღუით-ან-ა/ელ (ბქ.) „ბოროტი, შეჭმუხნული სახით ყურება; ბღვერა“ *ხლმ.* < ზან. (მეგრ.) ღვითინი „ბღვერა; შეჭმუხნული სახით ყურება“

ლი-ღუპ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ღუპ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-ღუპ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ღუპ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)

< ქართ. და-ღუპ-ვ-ა 1. „დაღუპვა (ადამიანისა) რაიმე უბედური შემთხვევის გამო“, 2. „გაწყვეტა, დახოცვა...“, 3. „მოსპობა, განადგურება...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიჰცე, ლნტ. ლიჰაცე)

ლი-ღუჭარ (ზს., ჩოლ.)/ლი-ღუჭარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ღუჭარ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღუჭარ/ლი-ღუჭარ (ლნტ.) < ქართ. ვაჭრ-ობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vačăr** < ფალ. **vācār**) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა...“

ლი-ღუჭარ-ალ (ბზ.)/ლი-ღუჭარ-ალ/ლი-ღუჭარ-ელ (ბქ.)/ლი-ღუჭარ-ალ (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ვაჭრობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vačăr** < ფალ. **vācār**) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა...“

ლი-ღგრიალ-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-ღურიალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ღრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით...), შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიყული, ბქ., ლნტ. ლიყული

ლი-ღგრს-ე (ბზ.)/ლი-ღრის-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ღირსად გახდომა, მიცემა, მინიჭება (ზედმიწ. – *ღირს-ებ-ა, ა-ღირს-ებ-ს)“ < ქართ. ღირს-ი „შესაფერი, დამსახურებული; საკადრისი“, იხ. ლი-ღრის-ინ-ე

ლი-ღგრღინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ღრღნ-ა „ღრღნით გამოჭმა, დახვრა“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლიღრნტე; ბზ. {ჩუ} ლიღინჯრრე, ბქ. {ჩუ} ლიღინჯორე)

ლი-ღგრწკგნ-ი (ბქ.) *ბმბმძ.* < ხან. (მეგრ.) ღირწკინ-უ-ა/ღგრწკინ-ი „ჭრიალი, ღრიჭინი, ჭრიჭინი“, შდრ. ქართ. (იმერ.) ღრჭინ-ი „უსაპნო ღერძის ჭრიალი“

ლი-ყანთრ-აუ-ი/ლი-ყანტლ-აუ-ი (ჩოლ.) „მთლიანად გადახრა“ < ქართ. და-ყანთვრ-ა „ცალი ან ბოლო მხრის (სასწორის, ურმის...) გადაწონა, გადაძლევა (მეტი სიმძიმისაგან)“, შდრ. ქართ. ყანთარ-ი (< არაბ. **კანტა°რ** „ზამბარიანი სასწორი“) „ლოღარიკი, ცალსასწორა“

ლი-ყანყალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ყანყალით სიარული“ < ქართ. ყანყალ-ობ-ა „ტოკვა, ფამფალი, რყევა...“

ლი-ყაყან-ი (ლნტ.) < ქართ. ყაყან-ი „ხმამაღლა, არეულად, ერთად ლაპარაკი (ბევრისა)“, შდრ. ზს. ლიყგრყგნი; ჩოლ. ლიყანყუნე

ლი-ყარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.) „ყავრის გამოხდა“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლი-ყარ-გლ-ი (ლშხ.) „გამოხდა ყავრისა“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლი-ყბულ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ყაბულ-ებ-ა (< ყაბულ-ი < თურქ., არაბ. **kabul**) „დათანხმება, დაყოლიება“

ლი-ყდ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ყდ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“

ლი-ყდ-ი (ზს., ქს.) „ყიდვა, გაყიდვა“ < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“, იხ. ყიდა

ლი-ყელ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ყელ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ყელ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

ლი-ყელ-ი (ბზ.)/ლი-ყელ-ი/ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-ყელ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ა)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“, იხ. ყელა

ლი-ყუჟარ-ი (ჩოლ.) „ორ-ორი უღელი ხარ-კამეჩის შებმა (ზედმიწ. – *და-ყევრ-ებ-ა)“ < ქართ. ყევარ-ი „ორი უღელი ხარ-კამეჩი“

ლი-ყზაყ-ი (ჩოლ.) „დავაჟკაცება (ზედმიწ. – *და-ყაზახ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ., გურ., იმერ. ყაზახ-ი (< თურქ. ḳazaḳ „უსახლკარო“) „გლეხი“

ლი-ყირყიტ-ი/ლი-ყირყიტ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ყურყუტ-ი „დიდხანს ლოდინი, ცდა“, იხ. ლი-ღირღიტ-ი (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიღლი, ლნტ. ლიღელი)

ლი-ყიჭყიჭ-ი (ჩოლ.) „რეგვენი, კრეტინი ადამიანის უშნო სიცილი“ < ქართ. ყიჭ-ყიჭ-ი „ყელში ლაპარაკი“

ლი-ყირჭ-ე (ბზ.)/ლი-ყირჭ-ე (ბქ.)/ლი-ყენჭ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მო-ყირჭ-ებ-ა „სახელი მოჰყირჭდება ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. {ჟი} ლიყინჭე; ბქ. გუმილიკუანე)

ლი-ყლემპ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ყლეპ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირტყუი, ჩოლ. ლინტყუი)

ლი-ყლიპ-აუ-ჲლ-ი/ლი-ყგმპლ-აუ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-ყლემპ-ჲლ-ი (ბქ.)/ლი-ყლუმპ-ჲლ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირტყუი, ჩოლ. ლინტყუი)

ლი-ყლიპ-ჲუ-ი/ლი-ყგმპლ-ჲუ-ი (ბზ.)/ლი-ყლაპ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ყლაპ-ჲუ-ი (ლნტ.) < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირტყუი, ჩოლ. ლინტყუი)

ლი-ყომარ-ე/ლი-ყომარ (ჩოლ.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – ყომარ-ობ-ა)“ < ქართ. ყომარ-ი (< არაბ. qimär „თამაში“) „ოთხი კოჭით თამაში; კამათლის თამაში ფულზე“

ლი-ყრუჩილ-ე/ლი-ყუჩრილ/ლი-ყრულ (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ყარულ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ყჩრეჩილ (ლნტ.)/ლი-ყრულ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ყარაულ-ობ-ა (< ყარაულ-ი < თურქ. qarawul) „დარაჯობა, გუშაგობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლილჩე, ლნტ. ლილეჩე)

ლი-ყურმანჯ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ყურმანჯ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ყურმანჯ (უშგ., ჩოლ.) „დაყრუება“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“ (შდრ. ზს. {ქა} ლიყუგე; ბქ. {ქა} ლიგგმერი), იხ. ლი-ყურ-იუ-ე

ლი-ყუდრეუ/ლი-ყდრეუ (უშგ.) < ქართ. {და}-ყვედრ-ებ-ა „დამადლება, დამუნათება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. {ქა} ლიმდუნე; ლშხ. ყადრრ)

ლი-ყუთილ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-ყუთილ-ჲლ-ი (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ა „ყვითლად ქცევა, ყვითელი ფერის მიცემა, ყვითლად შეღებვა“

ლი-ყუთილ-ე/ლი-ყუთილ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ყუთალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ა „ყვითლად ქცევა, ყვითელი ფერის მიცემა, ყვითლად შეღებვა“

ლი-ყუინთ-ე (უშგ.) < ქართ. ყვინთ-ვ-ა „წყალში ჩაყურყუმელავება“

ლი-ყუიყუ-ან-ალ (ბქ.) „ლოყებღაჟღაჟა, მსუქანი ადამიანის სახის გამომეტყველება; უშნოდ ყურება“ < ზან. (მეგრ.) ყვიყვინ-ი/ყვირყვინ-ი „უშნოდ ყურება; მობუზული, მოწყენილის მზერა; ნაზად ხედვა“

ლი-ყუენთ-იელ/ლი-ყურენთ-იელ (ბზ.) /ლი-ყუენთ-იელ (უშგ.)/ლი-ყურენთ-იელ (ჩოლ.) „თვლემა“ *ბლმ.* < ქართ. ყვინთ-ვ-ა „თვლემა“

ლი-ყულაფ-აუ-ი (ჩოლ.) „დამტვრევა“ < ქართ. [გა]-ყვლეფ-ა 1. „[გა]ცლა, [გა]ძრობა (ქერქისა, კანისა, ტყავისა, ბუმბულისა...)“, 2. *გადატ.* „მოტყუებით ან ძალმომრეობით [წა]რთმევა, – ძარცვა, ექსპლოატაცია“

ლი-ყურ-იუ-ე (ბზ.) < ქართ. და-ყრუ-ებ-ა/გა-ყრუ-ებ-ა „სმენის დაკარგვა; ყურთასმენის წაღება დიდი ხმაურით“ (შდრ. ზს. {ქა} ლიყუნგე; ბქ. {ქა} ლიგვმერი), იხ. ლი-ყურმაწყ-ი

ლი-ყუს-აუ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-ყურს-ვ-ა „გაჩუმება, განაბვა, გალუსრვა“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიშშუე)

ლი-ყვრყვნ-ი (ბქ.) *ბმაბაძ.* < ზან. (მეგრ.) ყირყინ-ი/ყირყინ-უ-ა 1. „ყროყინი“, 2. *გადატ.* „ხმამაღლა გაურკვეველი ლაპარაკი“, იხ. ყვრყვნ

ლი-შამბ-აუ-ი (ჩოლ.) „გაკაფვა, შამბნარის მოსპობა, ამოძირკვა (ზედმიწ. – შამბ-ვ-ა)“ < ქართ. შამბ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი“ (საბა)

ლი-შაშრ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-შაშვრა „დასერვა, დაჭრა (ზედაპირისა); დასკდომა, დახეთქ[ვ]ა (კანისა)...“

ლი-შაშხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მეტის-მეტად დამარილება“ < ქართ. (იმერ., გურ.) და-შაშხვ-ა „შაშხად გამოყვანა, – დამარილება“

ლი-შაჰირ-ალ (ბზ.)/ლი-შაჰირ-ალ (ბქ.)/ლი-შაირ-ალ (უშგ.)/ლი-შაირ-ალ (ჩოლ.) „კაფიაობა; ხუმრობა“ *ბლმ.* < ქართ. შაირ-ობ-ა (< შაირი < სპარს. šiʾr < არაბ.) „შაირის, ლექსის თხზვა, თქმა“

ლი-შეშ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-შეშ-ებ-ა „გაქვავება, გახევება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიფუკგენე; ბზ. შეში ლიყრინე; ბქ. ფგკინდ ლიგნე; ლხმ. ფანკასანდ ლიგნე)

ლი-შეშნ-ილ-ე (ლნტ.)/ლი-შეშლინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. შეშლ-ა „გაგიჟება, გადარევა“ (შდრ. ბზ. {ქა/ჩუ} ლისრყე, ბქ. {ქა/ჩუ} ლისოყე; ბზ. {ქა} ლირრქე; {ჩუ} ლიტტურე; ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლიმითრულე)

ლი-შიბ-აუ-ი (ჩოლ.) „ფეხების გაჭიმვა, ფეხების გაჭიმვინება დარტყმით“ < ქართ. შიბ-ვ-ა „შიბის მოვლება“

ლი-შიპ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-შიპ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ფიცრების ერთმანეთთან დასაკავშირებელი ღარების გაკეთება (ზედმიწ. – ˚გა-შიპ-ვ-ა)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. Шип) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

ლი-შიშხათ-ი (ჩოლ.) „უხეშად, მკაცრად გაწყრომა, დარიგება“ < ქართ. (გურ.) შიშხათ-ი „სიმკაცრით დაშინება“

ლი-შლიგ-ე (ჩოლ.) „შლიგინით გამოსვლა“ < ქართ. (იმერ.) შლიგ-ინ-ი „რამეში (შამბიანში, ბუჩქნარსა და მისთანებში) სწრაფად სიარული და ამ სიარულისას გამოცემული ხმა“

ლი-შმოტკ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-შმოტკ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შმოტკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ჩა-შმოტკ-ვ-ა (< რუს. **шмотка**) „მოდური, ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობა“

ლი-შმოტკ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-შმოტკ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შმოტკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ვ-ა (< რუს. **шмотка**) „მოდური, ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობა“

ლი-შნაურ-ე/ლი-ნშარუ-ე/ლი-შინაურ-ე (ბზ.)/ლი-შნარ-ი/ლი-შნარ-ი (ბქ.) /ლი-შნაურ-ი (ქს.)/ლი-შინაურ-ი (ლშხ.,

ჩოლ.)/ლი-შინაურ-ე (ლნტ.)/ლი-შნაურ-ე (უშგ.) „მოშინაურება, შეჩვევა“ < ქართ. მო-შინ-ა-ურ-ებ-ა/გა-შინ-ა-ურ-ებ-ა „შინაურად ქცევა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიმთქუე)

ლი-შნ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-შნ-აუ-ი (ზს.)/ლი-შნ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-შენ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. ა-შენ-ებ-ა (შდრ. ფალ. **šēn**, ძვ. ირან. **šaina**) „აგება“, გადატ. შექმნა, გამართვა, დაფუძნება“, გა-შენ-ებ-ა „დარგვა, ჩაყრა, გახარება; დაარსება“

ლი-შოქშოქ-ი (ჩოლ.) „ქალის ლაქლაქი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.) შოქ-შოქ-ი „ენის ბორძიკი“

ლი-შპაკლ-აუ-აწლ-ი (ბზ.)/ლი-შპაკლ-აუ-აწლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შპაკლ-აუ-აწლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-შპაკლ-ვ-ა (< რუს. **Шпаклёвка**) „შეფითხნა, გოზვა, გლესა“

ლი-შპაკლ-აწუ-ი (ბზ.)/ლი-შპაკლ-აწუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შპაკლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-შპაკლ-ვ-ა (< რუს. **Шпаклёвка**) „შეფითხნა, გოზვა, გლესა“

ლი-შრეტ-აუ-ი (ჩოლ.) „მთლიანად გაშრობა“ < ქართ. შრეტ-ა „შრობა, წრეტა“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიფკუე; ბზ. {ჩუ} ლიკდარი; {ჩუ} ლიზსკე)

ლი-შტრ-აწუ-ი (ბზ.)/ლი-შტირ-ე (ბქ.)/ლი-შტრ-აუ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-შტერ-აწუ-ი (ლნტ.)/ლი-შტერ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-შტრ-აუ-ე (უშგ.) 1. „მიშტერება“, 2. „გამოშტერება“ < ქართ. მი-შტერ-ებ-ა „თვალის მოუშორებლად, დაკვირვებით ყურება, გაშტერებით მიჩერება“, გამო-შტერ-ებ-ა „სახელი გამოაშტერებს, გამოშტერდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. ლიშტირანალ „თვალების ბრიალი უშნოდ, უაზროდ“)

ლი-შუკუ (ბქ.) „მგზავრობა (ზედმიწ. – “მე-შუკ-ე-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ლი-შუნდ{უ}ებ-ი (ზს.)/ლი-შუნდ{უ}ებ-ი (ბზ.)/ლი-შენდებ-ი (ბქ.)/ ლი-შენდობ-ი/ლი-შუნდობ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-შუენდებ-ი/ლი-შონდებ-ი (ლნტ., ჩოლ.) *ეთნ.* < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

ლი-შურდიმ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. შურდულ-ვ-ა „შურდულის სროლა“ (საბა), შდრ. ბზ. ლიტგრხანწლ, ბქ. ლიტგრხანა/ალ)

ლი-შუშმან-ი (უშგ.) < ქართ. და-შომ-მინ-ებ-ა „დამშვიდება, დაწყნარება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიშარდე, ბქ., ლნტ. ლიშარდე; ბქ. ლიშუიდბუნე; ბზ., ჩოლ. ლინყურე, ბქ. ლინყურე; ლხმ. ლიქოშდალი), იხ. ლი-წყნარ-ი

ლი-შულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. შუილ-ი „შხუილი; ქშენა“, იხ. შულ/შულ

ლი-შუდობ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-შუდობ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მშვიდ-ობ-ებ-ა „გამოსალმება, გამოთხოვება, გამომშვიდობება“

ლი-შუელ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. შველ-ა „დახმარება, შემწეობა“ (შდრ. ზს., ქს. ლიშედ; ბზ. ლიმშედალ, ბქ. ლიმშედა/ალ, ლშხ., ჩოლ. ლიმშედალ, ლნტ. ლიმაშედალ; ბზ. ლიმურჯუი, ბქ., ლნტ. ლიმარჯუი; ლშხ., ჩოლ. ლიმურჯი)

ლი-შუიდბ-უნ-ე/ლი-შუდბ-უნ-ე (ბქ.) „დაწყნარება“ < ქართ. და-მ-შვიდ-ებ-ა „დაწყნარება, დაშოშმინება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიშარდე, ბქ., ლნტ. ლიშარდე)

ლი-შუპარ-Ბლ (ბზ.)/ლი-შუპარ-Ალ/ლი-შუპარ-ელ/ლი-შუპარ-ალ (ბქ.)/ლი-შუშპარ-Ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შუშპარ-Ალ (ლნტ.) „ცეკვა, როკვა (ზედმიწ. – შუშპარ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული“ (შდრ. ბზ. ლისუბი)

ლი-შუშპᲐრ/ლი-შუპარ (ბზ.)/ლი-შუპᲐრ-ი (ბქ.)/ლი-შუშპარ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-შუშპრ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შუშპარ (ჩოლ.) „ცეკვა“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული“ (შდრ. ბზ. ლისუბი)

ლი-შქᲐრ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-შქარ-ი (ქს., უშგ.)/ლი-შაქრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შაქრ-Აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-შაქვრ-ა (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სანსკრ. **šarkara**) „შაქრის ჩაყრა, შაქრით დატკბობა“ (შდრ. ბზ. ლიმჭუხუე, ლნტ. ლიმგჭᲐხუი)

ლი-შშ-Აუ-ი (ბზ.)/ლი-შშ-აუ-ი/ლი-შეშ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შეშ-Აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-შეშ-ებ-ა „გაქვავება, გახევება“ (შდრ. ბქ. ლიფჯგნე /ლიფჯგნე)

ლი-შშ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-შუშ-ებ-ა „იგივეა, რაც მოშუშება“

ლი-შშუალ-ალ (უშგ.) „გაშიშვლების დრო“ *ხლმ.* < ქართ. გა-შიშვლ-ებ-ა „ტანსაცმლის გახდა, გატიტვლება“ (შდრ. ბქ. ლიტინტლაუალ)

ლი-შშუალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-შიშვლ-ებ-ა „ტანსაცმლის გახდა, გატიტვლება“ (შდრ. ბქ. ლიტინტლᲐუი; ლშხ. ლიტინტრიკე)

ლი-შშუილ-Ალ-ი (ბზ.) *ხლმ.* < ქართ. „ტანსაცმლის გახდა, გატიტვლება“ (შდრ. ბქ. ლიტინტლაუᲐლი)

ლი-შჩქუᲐრ-ი (ზს.)/ლი-შჩუქურ-ე/ლი-სჩქუᲐრ-ი (ბზ.)/ლი-ჩქუᲐრ-ი (ბქ.)/ლი-შჩუქურ-ი/ლი-შჩქუარ-ი/ლი-შჩუქრ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-საჩქუᲐრ-ი (ლნტ.)/ლი-შჩუქრ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჩუქრ-ებ-ა „საჩუქრის მიცემა, ბოძება“ (შდრ. ბქ. ლიბღუნი; უშგ. ლიჟგრე), იხ. ლი-ბღუნ-ი

ლი-შხამ-უნ-ე (ბზ.)/ლი-შხამ-Აუ-ი (ლნტ.)/ლი-შხამ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-შხამ-აუ-ი (უშგ.) 1. „მოწამვლა“, 2. „ჩაშხამება“, *გადატ.* „დაყვედრება“ < ქართ. მო-შხამ-ვ-ა (< შხამ-ი < სპარს. **sam**) „შხამით მოწამვლა, დაგესვლა“

ლი-შხლართ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-შხლართ-ვ-ა „გართხმა“

ლი-შხმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შხამ-ე (ლნტ.) 1. „მოწამვლა“, 2. „ჩაშხამება“ < ქართ. მო-შხამ-ვ-ა (< შხამ-ი < სპარს. **sam**) „შხამით მოწამვლა, დაგესვლა“

ლი-შხმ-უნ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-შხმ-უნ-ე (ბქ.)/ლი-შხამ-Აუ-ი (ლნტ.)/ლი-შხამ-აუ-ი (ჩოლ.) „ჩახეთქვა, ჩაშხამება (შხამად შერგება)“< ქართ. ჩა-შხამ-ებ-ა (< შხამ-ი < სპარს. **sam**) „შხამად ქცევა, ჩამწარება“

ლი-შხფ-ე (უშგ.) < ქართ. მი-შხეფ-ებ-ა „შხეფად მისხმა“ (შდრ. ზს. {სგა} ლიწფხე/ლიწფხგნე; ბქ. {სგა} ლიჟლეპ)

ლი-შგლშენ-ი/ლი-შულშუემ-ი (ბზ.)/ლი-შლაშენ-ი (ბქ.)/ლი-შლაშინ-ი/ე (ჩოლ.)/ლი-შნაშნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-შალაშინ-ებ-ა „გარანდვა“

ლი-შგნთ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შანთ-ე (ბქ.)/ლი-შგნთ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) „გახურება, გავარვარება (რკინისა)“ < ქართ. და-შანთ-ვ-ა „გახურებული შანთით ამოწვა; დადაღვა“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლიქგნთრინე; ბზ. {ქა/ჩუ} ლიღგნზრინე; ბქ. {ჩუ} ლიღგნთრინე/ ლიღგნდრინე)

ლი-შგრშხგნ-ი (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) შხგრშხინი „შიშხინი“, იხ. შგრშხგნ

ლი-ჩალ-აუ-ი (ჩოლ.) „ყანის გამარ-

გვლის დროს სიმინდის გამეჩხერება (ზედმიწ. – *გა-ჩალ-ებ-ა)“ < ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი“

ლი-ჩანგ-ი/ლი-ჩგნგ-ი (ზს.) „ჩანგის დაკვრა (ზედმიწ. – *ჩანგ-ობ-ა)“ < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. čang) „სიმებიანი სამუსიკო საკრავი“

ლი-ჩგრ-აუ-ინ-ე (უშგ.) „დაჩაგვრინება“ < ქართ. და-ჩაგვრ-ა „დაჯაბნა, დაბრიყვება, შევიწროება; დაბეჩავება“

ლი-ჩემ-აუ-ალ (ბზ.)/ლი-ჩემ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩემ-აუ-ალ (ლნტ.) „დამუქრება, დაქადნება; აკვიატება“ *ბლმ.* < ქართ. და-ჩემ-ებ-ა „თავისად მიჩნევა, მითვისება, დასაკუთრება; დაჟინება, ახირება, აკვიატება“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ა / გან-ჩემ-ებ-ა/მი-ჩემ-ებ-ა (შდრ. ბზ. ლიხუნალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხუნალ; ზს., ჩოლ. ლიზგრზე)

ლი-ჩემ-აუ-ი (ლნტ.) „დამუქრება, დაქადნება; აკვიატება“ < ქართ. და-ჩემ-ებ-ა „თავისად მიჩნევა, მითვისება, დასაკუთრება; დაჟინება, ახირება, აკვიატება“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ა/გან-ჩემ-ებ-ა/მი-ჩემ-ებ-ა (შდრ. ბზ. ლიხუნალ, ბქ. ლიხუნალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხუნალ; ზს., ჩოლ. ლიზგრზე)

ლი-ჩეჩქ-აუ-ი (ჩოლ.) „გალახვა; დარტყმა ცხვირ-პირში“ < ქართ. და-ჩეჩქ-ვ-ა „დაბეგვა, დაჟეჟვა, დაბეჟვა; დანაყვა“ (შდრ. ბქ. ლიჩჩქუნე)

ლი-ჩეხ-აუ-ი (ლნტ.) „დანაწევრება, დაჭრა“ < ქართ. და-ჩეხ-ვ-ა „დაპობა, დახეთქვა, დაჭრა (შეშისა...); აკუწვა“ (შდრ. ბქ. ჩინჩიხდ ლიგნე)

ლი-ჩისტ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჩისტ-აუ-ალ-ი (ჩოლ.) 1. „გაწმენდა“, 2. *გადატ.* „ამოწყვეტა“ *ბლმ.* < რუს. **Отчистить** „გაწმენდა, მოწმენდა, გასუფთავება...“ (შდრ. ბზ. ლიკუცანალი, ბქ. ლიკუცანალი, ჩოლ. ლიკუცანალი; ბზ., ლშხ. ლიშდბუნალი, ბქ. ლიშდბგნალი)

ლი-ჩისტ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჩისტ-აუ-ი (ჩოლ.) 1. „გაწმენდა“, 2. *გადატ.* „ამოწყვეტა“ < რუს. **Отчистить** „გაწმენდა, მოწმენდა, გასუფთავება...“ (შდრ. ბზ. ლიკუცანი, ბქ. ლიკუცანი, ჩოლ. ლიკუცანი/ე; ბზ., ლშხ. ლიშდბუნე, ბქ. ლიშდბგნე)

ლი-ჩიულ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ჩიულ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-შჩიულ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდურვა, სამდურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-ჩიულ-ე/ლი-შჩიულ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-შჩიუჳრ-ი (ბზ.)/ლი-შჩიუ-არ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შჩიუჳრ/ლი-მჩიულ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდურვა, სამდურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-ჩიჩლაგ-ი (ჩოლ.) „წამახული წვერის გაფუჭება“ < ქართ. (იმერ.) და-ჩიჩილაკ-ებ-ა „ხმელი შეშის ძალიან წვრილ ღერებად დაპობა“

ლი-ჩლანდჳრ-ი (ბქ.)/ლი-ჩლანდარ-უ (ლშხ.)/ლი-ჩალანდარ-ი (ლნტ.) < ქართ. ჩალანდრ-ობ-ა (< იმერ., გურ. ჩალავდარ-ი < სპარს. **čārvādār** „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა“...) „ცხენების ქირაზე ტარება“ (შდრ. ლშხ. ჩერობ)

ლი-ჩმ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ჩუმ-ებ-ა „ლაპარაკის (ხმაურის, ტირილის, სიმღერის...) შეწყვეტინება ან შეწყვეტა, ხმის გაკმენდა ამ გაკმენდინება...“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიქუცუნაუნე; ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლიდუმნე)

ლი-ჩრ-Აუ̈-ი (ზს.)/ლი-ჩრ-ეუ̈-ი (ბქ.)/ლი-ჩრ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ჩერ-Აუ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-ჩერ-ებ-ა „მოძრაობის (სვლის), მოქმედების შეწყვეტა; შეჩერება“, იხ. ჩერება

ლი-ჩურჩუნ-ი (ბქ., ლშხ.)/ლი-ჩურ-ჩულ-ი (უშგ.) < ქართ. ჩურ-ჩულ-ი „უხმოდ, მეტისმეტად ხმადაბლა, ჩუმად ლაპარაკი; ჩუმი მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. ზს. ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ. ლიფენჩრრე; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფგრ-ჩლაუ̈ა; უშგ. ლიქფენალ), იხ. ჩურჩუნ

ლი-ჩუმ-ე (ბზ., ჩოლ.) „დადუმება“ < ქართ. გა-ჩუმ-ებ-ა „დაწყნარება, დამშვიდება; ჩაჩუმება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიქუ̈ცე)

ლი-ჩუტ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ჩუტ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დაფუშვა/ჩაფუშვა“ < ქართ. და-ჩუტ-ვ-ა „დაფუჯვა“ (შდრ. ბზ. ლითქუ̈ს)

ლი-ჩქოუ̈-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ჩოქ-ებ-ა (< თურქ. čokmek) „ქედის მოხრევინება, წამოჩოქება...“

ლი-ჩქოუ̈-ი/ლი-ჩქუ̈ეუ̈-ი (ზს.)/ლი-ჩქოუ̈-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩქეუ̈-ი (ლხმ.)/ლი-ჩოქᲐუ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. და-ჩოქ-ებ-ა „მუხლმოდრეკა“

ლი-ჩჩგნ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩიჩინ-ი „ერთისა და იმავეს დაჟინებით ლაპარაკი (რისამე ჩაგონების მიზნით)“

ლი-ჩხᲐნკუ̈-ინ-ე (ბზ.)/ლი-ჩხანკ-უნ-ე (ბქ.)/ლი-ჩხᲐნკ-უნ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩხაკუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხაკუნ-ი „ლითონის საგნების მაგარ რამეზე მოხვედრისას გამოცემული ხმა“

ლი-ჩხკნ-ე (ზს., ქს.) 1. „ჩხაკუნი; რეკვა“, 2. *გადატ.* „გახდომა“ < ქართ. ჩხაკუნ-ი 1. „ლითონის საგნების მაგარ რამეზე მოხვედრისას გამოცემული ხმა“, 2. გა-ჩხიკ-ინ-ებ-ა „მეტისმეტად გახდომა“

ლი-ჩხრიკ-Ვლ-ი (ბზ.)/ლი-ჩხრიკ-Ვლ-ი (ბქ.)/ლი-ჩხრიკ-ვლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩხირკ-Ვლ-ი (ლნტ.) „ჩხრეკა, ქექვა“ *ხლმ.* < ქართ. ჩხრეკ-ა 1. „ქექა“, 2. „გულდასმით თვალიერება, სინჯვა“ (შდრ. ჩოლ. ლიფნაკი)

ლი-ჩხრიკ-ი/ლი-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ჩხირკ-ე (ლნტ.)/ლი-ჩხრიკ-აუ̈-ი (ჩოლ.) „ჩხრეკა, ქექვა“ < ქართ. ჩხრეკ-ა 1. „ქექა“, 2. „გულდასმით თვალიერება, სინჯვა“ (შდრ. ჩოლ. ლიფნაკი)

ლი-ჩხუ̈არ-ე (ზს.) „სიმინდის ტაროების ერთმანეთზე ხახუნით გარჩევა, – გაცეხვა“ < ზან. (მეგრ.) ჩხვარ-უ-ა/ჩხვერ-უ-ა „ცეხვა, ღომის (ან სხვა რამის) ლეწვა“, შდრ. ლაზ. ო-ნ-ჩხვარ-უ „ლეწვა, ცეხვა“

ლი-ჩხუ̈ლეტ-Ვუ̈-ი (ლნტ.)/ლი-ჩხუ̈ლეტ-აუ̈-ი/ლი-ჩხუ̈ლიტ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხვლეტ-ა „წვეტიანი რისამე რჭობა, გაყრა (სხეულში ან სხვა რაიმეში)“, შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიცხუნე; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიძგრი, ლნტ. ლიძგᲐრი

ლი-ჩხგლ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩხგლ-ი (ბქ., ლნტ.) *ბმაძგ.* < ქართ. ჩხავ-ილ-ი „ზოგი ცხოველის (ტურის, კატის...) და ფრინველის (ყვავის, კაჭკაჭის...) უსიამოვნო, ყურთასმენის წამლეწი ხმიანობა“ (შდრ. უშგ. ლიყულჰუნე), იხ. ჩხგლ

ლი-ჩგგრ-აუ̈-Ვლ-ი (ბზ.)/ლი-ჩგგრ-აუ̈-Ვლ-ი (ბქ.)/ლი-ჩგგრ-აუ̈-ვლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩაგრ-აუ̈-ვლ-ი (ლნტ.)/ლი-ჩაგრ-აუ̈-ვლ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ჩაგრ-ა „დაჯაბნა, დაბრიყვება, შევიწროება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩუ̈რბᲐლი, ბქ. ლიჩუ̈ბᲐლი, ლშხ., ჩოლ. ლიჩუ̈ბᲐლი)

ლი-ჩგგრ-Ვუ̈-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჩგგრ-აუ̈-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩგრ-აუ̈-ი (უშგ.)/ლი-ჩაგრ-Ვუ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. და-

ჩაგვრ-ა „დაჯაბნა, დაბრიყვება, შევიწროება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩუნიბე, ბქ. ლიჩუბე, ლშხ., ლიჩუბე)

ლი-ჩგლხ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ჩალხ-ე (ბქ.)/ლი-ჩგრხ-აუ-ი/ლი-ჩულხ-აუ-ი (უშგ.)/ლი-ჩალხ-ი (ლხმ.)/ლი-ჩალხ-აუ-ი/ლი-ჩარხ-აუ-ი (ლშხ.) < ქართ. {გამო}-ჩარხ-ვ-ა (< ჩარხ-ი/ჩალხ-ი < ფალ. čarx/čaxr „ჩარხი, ბორბალი“) „ჩარხში გამოყვანა, – გაჩარხვა“

ლი-ცახცახ-ი (ლნტ.)/ლი-ცახცახ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ცახ-ცახ-ი „ძლიერი კანკალი, – ძაგძაგი“ (შდრ. ბზ. ლიფგრღენი/ფგრღენ, ბქ. ლიფგრღენი/ფგრღენ; ბქ. ლიფგრცხენი/ფგრცხენ)

ლი-ძაგძაგ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ძაგძაგ-ი „ძლიერი კანკალი“ (შდრ. ბზ. ლიფგრღენი/ფგრღენ, ბქ. ლიფგრღენი/ფგრღენ; ზს. მაჯუგენა, ზს. ლიჯუგენე; ზს. ლიფსგენე; ჩოლ. ლიძძგენე; ბქ. ლირკუნე)

ლი-ცგენ-ალ (ბზ.)/ლი-ცგენ-ალ (ბქ.)/ლი-ცგენ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ციგნ-აუ-ალ (ლნტ.) „ლაზღანდარობა“ *ხლმ.* < ქართ. ციგნ-ობ-ა „ცუღლუტობა, გაიძვერობა“

ლი-ცეხუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცეხუ-ე (ლნტ.) < ქართ. {და}-ცეხვ-ა „ჯოხის ცემით კანის (კილის, ქერქის) გაცლა“ (შდრ. ბქ. ლიჩაჩე; ბქ. ლიბგუნე; ჩოლ. ლიბენტყე), იხ. ლი-სუნტ-ე

ლი-ცინცქუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩა-ცუცქ-ებ-ა „იგივეა, რაც დაცუცქება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიქუქუე; ჩოლ. {ჩუ} ლიბუნბგუე)

ლი-ცლ-აუ-ალ/ლი-ცლ-აუ-ე-ელ/ლი-ცლ-აუ-ე-ელ (ბზ.)/ლი-ცლ-აუ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-ცლ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „კამათი“ *ხლმ.* < ქართ. ცილ-ა-ობ-ა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მოკეთეობა“ (შდრ. ბზ. ლიღუშგალ, ბქ. ლიღეშგა/ალ)

ლი-ცლ-აუ (ბზ.)/ლი-ცლ-აუ (ჩოლ.) „კამათი“ < ქართ. ცილ-ა-ობ-ა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მოკეთეობა“, იხ. ცილაუ

ლი-ცმადირ-ალ/ლი-ცმადურ-ალ (ჩოლ.) „მიზეზიანობა, საჭმლის გარჩევა“ < ქართ. ცმადირ-ობ-ა „განუმარტავია“ (საბა)

ლი-ცომ-აუ-ი (ქს.) „ცომის მოზელა“ < ქართ. (ლეჩხ.) მო-ცომ-ვ-ა „მოზელა ცომად“ (შდრ. ბზ. ლიშგურდენი; ზს. ლიბურდ[ენ]ი; ლშხ., ჩოლ. ლიჯგგრდე; ლნტ., ჩოლ. ლიჭურე)

ლი-ცრფ-ალ (ჩოლ.) „მონდომებით მუშაობა; ჭამა სხვის ჯიბრზე (ზედმიწ. – *ცოფ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ცოფ-ებ-ა „გაბრაზება, განრისხება, გაცეცხლება“

ლი-ცრიელ-ე (ბზ.)/ლი-ცრიელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცარიელ-ე (ლშხ.)/ლი-ცარიელ-ე (ლნტ.)/ლი-ცერიელ-ე/ლი-ცრიელ-ი (ჩოლ.)/ლი-ცრიალ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ცარ-იელ-ებ-ა „დაცლა, გამოცარიელება, გამოცლა“ (შდრ. ზს. ლიჭრე, ლნტ. ლიარე)

ლი-ცრ-ოუ-ალ (ბზ.)/ლი-ცრ-ოუ-ალ (ბქ.)/ლი-ცურ-აუ-ალ/ლი-ცურ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცურ-აუ-ალ (ლნტ.) 1. „ცურაობა“, 2. „გავლება (წყალში)“ *ხლმ.* < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა“ (შდრ. ბზ. ლილცუზალ; ბქ. ლიქნა/ალ; ბქ. ლიღრენი; უშგ. ლილცუნე „გაცურვა“)

ლი-ცურ-აუ-[ე]/ლი-ცურ-აუ-[ე]/ლი-ცურ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა“ (შდრ. ბზ. ლილცუზალ; ბქ. ლიქნა/ალ; ბქ. ლიღრენი; უშგ. ლილცუნე „გაცურვა“)

ლი-ცურცუნ-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ცურ-ცინ-ი „ჩურჩული“ (შდრ. ზს. ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ. ლიფვნჩრე; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფვრ-ჩლაუა; უშგ. ლიქფვნალ), იხ. ცურცუნ

ლი-ცუარ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „პკურება, დანამვა (ზედმიწ. – *და-ცვარ-ვ-ა)“ < ქართ. ცვარ-ი „ნამი“ (შდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. ლიბფხვნე, ლშხ. ლიბ-ფხრე)

ლი-ცუდ-ილ-ალ (ბზ.)/ლი-ცუდ-ილ-ალ/ლი-ცუდ-ილ-ალ (ბქ.)/ლი-ცუდ-ილ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცუედ-ლ-ალ (ლნტ.) „წვალება“ *ხლმ.* < ქართ. ცოდ-ვ-ილ-ობ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წვალება, ვაივაგლახი“ (შდრ. ჩოლ. ლიტუაჟალ)

ლი-ცუდ-ილ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ცუდ-ილ-ე (ბზ.) < ქართ. შე-ცოდ-ებ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „სიბრალულის გრძნობის გამოწვევა, აღძვრა; შებრალება“ (შდრ. ზს. ლიჟ-რი/მაჟგრ)

ლი-ცუდ-ელ/ლი-ცდუ-ე/ლი-ცუდ-ე (ზს.)/ლი-ცუდ-აუ-ი/ლი-ცუდ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-ცდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცდ-უუ-ი (უშგ.) „გაფუჭება; დაღუპვა; დაშავება; დამარცხება“ < ქართ. გა-ცუდ-ებ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წახდენა, გაფუჭება...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიდაუშე, ბქ. ლიდუაშა, ლნტ. ლიდაუშე)

ლი-ცცხუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ცცხუ-ელ-ი /ლი-ცოცხლ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ცოცხლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცცხუ-ალ-ი (ჩოლ.)< ქართ. გა-ცოცხლ-ებ-ა „სიცოცხლის დაბრუნება; ცოცხლად გახდომა, – გამოცოცხლება“ (შდრ. ლშხ. [ჟი] ლილუარე)

ლი-ცხოურებ-ე (ლნტ.) < ქართ. ცხოვრ-ებ-ა „არსებობა, სიცოცხლე; ყოფნა“ (შდრ. ზს. ლირდე; ზს. ლიზგე; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიზგე-ლირდე, ლნტ. ლირდე-ლიზგე)

ლი-ცხრ-გლ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ცხრ-ილ-ი (ბქ.)/ლი-ცხრ-ილ-ე (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) „გაცრა“ < ქართ. გა-ცხრ-ილ-ვ-ა „ცხრილში გატარება, გაწმენდა (მარცვლეულისა)“

ლი-ცხუწაბ-ი (ბზ.)/ლი-ცხონებ-ი (ლნტ.)/ლი-ცხუნებ-ი (უშგ.)/ლი-ცხონაბ-ი (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხოვნ-ებ-ა „იგივეა, რაც ცხონება“ (შდრ. ზს. ლიდრეყი)

ლი-ცგმბირ-ე (ბქ.)/ლი-ცგმბილ-ე (ლშხ.)/ლი-ციმბირ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ციმბირ-ებ-ა „გადასახლება“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლიზგუნე)

ლი-ცგნდაუ-ი (უშგ.) „ბარტყობა (ზედმიწ. – *ცინდალ-ობ-ა)“ < ქართ. ცინდალ-ი, ზან. (მეგრ.) ცინდალ-ი/ცინდა-ი „ჯუტი კატისა“, ცინტალ-ი „კატის ჯუტი მოდიდო“ (საბა)

ლი-ცგრც-აუ-ალ-ი/ლი-ძგრც-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ცგრც-აუ-ალ-ი/ლი-ძგრც-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ცგრც-აუ-ალ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-ცარც-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცარც-აუ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-ძგრც-აუ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლი-ცერც-აუ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ძვ. ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა, გან-ძუარც-უ-ვ-ა „განხეთქა, განჭდა, განმარტება; წართმევა...“, ახ. ქართ. [გა]-ძარც-ვ-ა „გაყვლეფა, წაგლეჯვა, წართმევა“ (შდრ. ბქ. ლიბადურალი)

ლი-ცგრც-აუ-ი/ლი-ძგრც-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ცგრც-აუ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-ცარც-აუ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლი-ძგრც-აუ-ი/ლი-ძარც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცარც-აუ-ი (ლნტ.)/ლი-ცერც-აუ-ი (უშგ.) < ძვ. ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა, გან-ძუარც-უ-ვ-ა „განხეთქა, განჭდა, განმარტება; წართმევა...“, ახ. ქართ. {გა}-ძარც-ვ-ა „გა-

ყვლეფა, წაგლეჯვა, წართმევა“ (შდრ. ბქ. {ქა} ლიბადურე)

ლი-ცგრცხგნ-ი (ბქ.) *ბმაბაძ.* < ზან. (მეგრ.) ცხირ-ცხინ-ი „შიშხინი“, იხ. ცგრცხგნ

ლი-ძალ-აუ-ჲლ-ი (ბზ.)/ლი-ძალ-აუ-ჲლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ძალ-აუ-ჲლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ძალ-ება-ა „ძალის დატანება, ძალით მიცემა, ძალით მიღებინება“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიკფუნე; ზს. {ქა} ლიჭრჲაი)

ლი-ძალ-ჲუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ძალ-აუ-ი/ლი-ძალ-აუ-ჲლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძალ-ება-ა „ძალის დატანება, ძალით მიცემა, ძალით მიღებინება“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლიკფუნე; ზს. {ქა} ლიჭრჲაი)

ლი-ძაფრან-ე (ლშხ., ჩოლ.) „წიწაკით შეკმაზვა შეჭამანდისა (ზედმიწ. – *და-ზაფრან-ება-ა)“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za'farān**) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლი-ძფჲნ-ი

ლი-ძაღლ-ჲუ-ალ (ლნტ.)/ლი-ძაღლ-აუ-ჲლ (ლშხ., ჩოლ.) „ძაღლუმადურობა, წვალება, გაჭირვება (ზედმიწ. – ძაღლ-ურ-ობა)“ *ხლმ.* < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

ლი-ძაღლ-აუ-ი (ბზ., ჩოლ.) „გაწვალება, ძაღლად რომ არ ჩააგდებს (ზედმიწ. – ძაღლ-ურ-ობ-ა)“ < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

ლი-ძგნარ-აუ-ი (ჩოლ.) „უხეშად ჭამა“ < ქართ. ძგნარ-ვ-ა „ღრღნა“

ლი-ძგუჩრ-ან-ა/ელ (ბქ.)/ლი-ძგუჩრ-ან-ჲლ (ჩოლ.) „გაბრაზებული ყურება“ *ხლმ.* < ზან. (მეგრ.) {ნ}-ძგვირ-ინ-ი/{ნ}-ძგვირ-ინ-უ-ა „წყრომით, სახემოღუშული ყურება; განზე ყურება“ (შდრ. ბქ. ლითხუჩრანალ), იხ. ძგუჩრჲ

ლი-ძგუჩრ-ან-ი/ლი-ძგუჩრ-ან-ე (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) {ნ}-ძგვირ-ინ-ი/{ნ}-ძგვირ-ინ-უ-ა „წყრომით, სახემოღუშული ყურება; განზე ყურება“, იხ. ძგუჩრჲ

ლი-ძეძგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {გა}-ძეძგ-ვ-ა 1. „გატენა“, 2. „დაბეგვა, დაჟეჟვა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ლიძგრჳნე, ბქ. ლიძგრჳნე)

ლი-ძიგუ-ან-ალ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძიგვინ-ი/ძიგინ-ი/ძიგვინ-აფ-ა „უშნოდ ყურება (გამოხედვა)“, შდრ. ბქ. ლი-შიუანალ

ლი-ძმაკაც (ჩოლ.) < ქართ. ძმაკაცობ-ა „მეგობრობა“

ლი-ძმარ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძმარ-ვ-ა „დამჟავება; ძმრით შეკმაზვა“

ლი-ძნელ-{ე} (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ძნალ-ე (უშგ.) „სირთულე (ზედმიწ. – *ძნელ-ობ-ა)“ < ქართ. გა-ძნელ-ება-ა „გართულება“ (შდრ. უშგ. ლიგურჯუჩრნე)

ლი-ძრახუ/ლი-ძრახუ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. ზრახ-ვ-ა „სურვილი, წადილი, განზრახვა“

ლი-ძრ-ი (ბზ.) „დაფესვიანება (ზედმიწ. – *და-ძირ-ებ-ა)“ < ქართ. ძირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr**) „ფსკერი, ქვედა ნაწილი; ფესვი“ (შდრ. ბზ. ლიყუჩნე; ბქ. ლიწსხე)

ლი-ძურ-ე (ზს., ლშხ.)/ლი-ნ-ძურ-ე (ლნტ.)/ლი-ნძურ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ძვირ-ებ-ა (< ძვირ-ი < ფალ. **zūr** „სიცრუე, ბოროტება, სიმრუდე“) „ფასის მომატება, ფასის აწევა“

ლი-ძფჲნ-ი (ბქ.) „წიწაკით შეკმაზვა შეჭამანდისა“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za'farān**) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლი-ძაფრან-ე

ლი-ძფურ-ი/ლი-ძფურ-ე/ლი-ძაფრაუ-ი (ჩოლ.) „წყურვილი (ზედმეტად მლაშე ან ცხარე საჭმლის მიღებისაგან); წყენინება“ < ქართ. და-ზაფრ-ვ-ა „ძალიან შეშინება, თავზარის დაცემა, შებრწუნება“

ლი-ძღუბდ-ე (ჩოლ.) „გაზვიადება (ზედმიწ. – *გა-ზღუდ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე, გარს შემოვლებული სიმაგრე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...), – გალავანი“

ლი-ძღუირ-ან-ა/ლი-ძღუირ-ან-ელ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძღვირ-ინ-ი „ბღვერა; უშნო პირისახის მქონე პიროვნების ყურება; საწყალი გამოხედვა“ (შდრ. ბქ. ლითხუირანალ), იხ. ძღუირა

ლი-ძღუნ-ი (ზს.) < ქართ. მი-ძღვნ-ა „ჩუქება“, იხ. ლი-ს-ჩჩქურ-ი/ლი-ს-ჩქუჯარ-ი და ლი-შჩქუჯარ-ი

ლი-ძხ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ძხ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის გარეკვა, გადენა“ < ქართ. გა-ძახ-ებ-ა „გაგდება, გარეკვა, გალალვა“ (შდრ. ზს. [ქა] ლირკჯალი, ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლირკალი, ლნტ. [ქა] ლირეკჯანი; ბქ. [ქა] ლიშდნი)

ლი-ძერწ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ძერწ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ძერწ-ვ-ა „გამოქანდაკება თიხისაგან ან სხვა რამ ცომისებური მოქნილი მასალისაგან“

ლი-ძერწ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-ძერწ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ძერწ-ვ-ა „გამოქანდაკება თიხისაგან ან სხვა რამ ცომისებური მოქნილი მასალისაგან“

ლი-წარბ-აუ-ი (ჩოლ.) „გვერდების მოთლა/გათლა“ < ქართ. (ქიზიყ., იმერ.) წარბ-ვ-ა „ნაპირების მომრგვალება (ბოძისთვის, ურმის ნაწილებისათვის...)“

ლი-წან-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წან-ე (ბქ., ლნტ.) „ამოგლეჯა, ამოწიწკნა; მარგვლა“ < ადიღ. ჰჭან „მარგვლა“

ლი-წახდინ-ე (ბზ.)/ლი-წახდინ-ე (ბქ.) „დაბინძურება“ < ქართ. წახდენ-ა „უვარგისად გახდომა, – გაფუჭება; დაზიანება; ჩაშლა (საქმისა); განადგურება; დაღუპვა...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] ლიდაუშე, ზს. [ჩუ] ლიდაუში, ლნტ. [ჩუ] ლიდაუშე)

ლი-წბერ-აუ-ი (ჩოლ.) „წვენის, სითხის გამოდენა, გამოწურვა“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) წბერ-ვ-ა „გამოწურვა წბერით (ჭაჭისა)“

ლი-წდ-ე (ბქ.) „გაბინძურება, გაჭუჭყიანება“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წიდ-ა „ჭუჭყი...“ (შდრ. ბქ. [ჩუ] ლითურჭუე; ლშხ. [ჩუ] ლიწრნგუე; ლშხ. [ჩუ] ლიქცერე; ლნტ. [ჩუ] ლიწურანე)

ლი-წეპ-აუ-ალ-ი/ლი-წებ-აუ-ალ-ი (ზს.) *ხლმ.* < ქართ. და-წებ-ებ-ა „წებოთი დაკავშირება, დაკვრა (რამეზე)“, შდრ. ბზ. ლილწალი, ბქ. ლილწალი, ლშხ., ჩოლ. ლილწალი, ლილეწალი

ლი-წეპ-აუ-ი/ლი-წებ-აუ-ი (ზს.)/ლი-წეპ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-წებ-ებ-ა „წებოთი დაკავშირება, დაკვრა (რამეზე)“, შდრ. ზს., ქს. ლილწი; უშგ. ლისაპე

ლი-წეწ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-წეწ-აუ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-წეწ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. [გა]-წეწ-ვ-ა „მატყლის გაწეწვა, ჩეჩვა“ (შდრ. ზს. ლიბძღენალი, ჩოლ. ლიბძღენალი; ბზ. ლიწინწრალი)

ლი-წეწ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-წეწ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-წეწ-ვ-ა „მატყლის გაწეწვა, ჩეჩვა“ (შდრ. ზს. ლიბძღენე, ჩოლ. ლიბძღენე; ბზ. ლიწინწრე)

ლი-წინწლ-ე (ბქ.) „გამოყრა, წვრილი მუწუკების გაჩენა სხეულზე, სახეზე“ < ზან. (მეგრ.) წიწილუა „დაყრა კანზე, პატარა მუწუკების გაჩენა“ (შდრ. ჩოლ. ლიწინწკლაჩი)

ლი-წირუ-ელ-ი/ლი-წგრუ-ელ-ი (ზს.)/ლი-წგრ-უ-ელ-ი (ბზ.) 1. *რელიგ.* „წირვა“, 2. „გალობა; წრიპინი (ჩიტისა)“

< ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

ლი-წიულ-ე (უშგ.) < ქართ. და-წივლ-ება-ა „წივილის ხმის გამოცემა; წვრილი ხმით დაძახება, მწივანა ხმით დაკივლება“

ლი-წიწინ-ი/ე (ქს.) „ტირილი, კივილი, ზმუილი“ < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (ჩიტის, წიწილის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

ლი-წიწმატ-ე (ჩოლ.) „ავადმყოფი ბავშვის წუწუნი/წუხილი (ზედმიწ. – გა-წიწმატ-ებ-ა)“ < ქართ. წიწმატ-ობ-ა „კაპასობა, სიფიცხე“

ლი-წიწვნ-ე (ჩოლ.) „წყლის პირამდე ავსება; მოჟონვა“ < ქართ. გა-წიწინ-ება-ა „გაპიპინება“ (შდრ. ბზ. [ჟი] ლიზთიქვნე; ბქ. [ჟი] ლიპვლპვნე)

ლი-წიწინ-ი/ე (ქს.) „წუხილი, წუწუნი; წიწინი“ < ქართ. (ფშ., მოხ.) წიწინ-ი „ჩივჩავის ხმა; ბევრი ლაპარაკი წვრილი ხმით“

ლი-წკატ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-წკატ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წალკატ-ი (ლნტ.) „წალკატით მიწის ამოთხრა/გათხრა“ < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

ლი-წკაპუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. წკავ-ილ-ი „გაბმით წვრილ ხმაზე ყეფა, – წკმუილი“, იხ. ლიწკული

ლი-წკლაპ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-წკლაპუნ-ება-ა „წკლაპუნის ხმის გამოცემა“

ლი-წკნაუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. წკნავ-ილ-ი „წვრილი ხმის გამოცემა (ძაღლისა, ტურისა და მისთ.), – კნავილი“

ლი-წკუარამ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) და-წკვარამ-ება-ა „დაბნელება“ (შდრ. ბზ. [ჩუ] ლიწკუინტრე; ლნტ. [ჩუ] ლიუტკუნი; ლნტ. [ჩუ] ლიბრელე)

ლი-წკუირ-ან-ა/ელ (ბქ., ჩოლ.) „წვრილთვალებას ყურება, მოჭუტული თვალებით ყურება“ < ზან. (მეგრ.) წკვირ-ინ-ი/წკვირ-ინ-აფ-ა „კუშტად ყურება; გაბრაზებული (უკმაყოფილო) განზე ყურება“, იხ. წკურაჳ

ლი-წკულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წკულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წკმუ-ილ-ი „წკმუტუნი“, იხ. ლი-წკაუ-ე და წკულ

ლი-წკგრ-იალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. წკრიალ-ი „წკარუნი, რაკრაკი, ჟღარუნი...“ (შდრ. ზს. ლირსკგნე)

ლი-წლ-აუ-ი (ზს.)/ლი-წლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) ლი-წალ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-წალ-ვ-ა „გათუთქვა/მოთუთქვა“

ლი-წმიდ-აუ-ი/ლი-წმინდ-აუ-ი/ლი-წმგნდ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-წმინდ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წმინდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. გან-წმედ-ა, ახ. ქართ. გა-წმენდ-ა „გასუფთავება“ (შდრ. ბზ. ლიკუცვნი, ჩოლ. ლიკუცვნი/ე, ბქ. ლიკუცვნი; ბზ., ლშხ. ლიშდბუნე, ბქ. ლიშდბგნე)

ლი-წმინდ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-წმინდ-აუ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წმინდ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-წმინდ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-წმინდ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-წმენდ-ა „გასუფთავება“ (შდრ. ბზ. ლიკუცანალი, ჩოლ. ლიკუცვნალი, ბქ. ლიკუცანალი; ბქ. ლიშდბგნალი)

ლი-წნ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წნ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-წინ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-წუნ-ება-ა „წუნის დადება, უარყოფითად შეფასება, არმოწონება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჟი] ლიცხიდე, ბქ., ლნტ. [ჟი] ლიცხიდე)

ლი-წნეხ-აუ-ი (ბზ.)/ლი-წნეხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-წნეხ-ა „წნეხით დატკეპნა, დაპრესვა; წნეხით და-

წურვა (ყურძნისა)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიყლურძმბე

ლი-წნ-ი (ზს., ლშხ.)/ლი-წონ-ე (ლნტ.)/ლი-წუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ა-წონ-[ვ]-ა „რისამე წონის, რისამე სიმძიმის გარკვევა (სასწორის მეშვეობით)“

ლი-წრიპ-ინ-ე (ჩოლ.) „ბარტყების ან წრუწუნების წრიპინი“ *ბმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

ლი-წრიხ-ი (ბქ.)/ლი-წირხ-ე (ლნტ.)/ლი-წრიხ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-წირეხ-ებ-ა „წირეხად ქცევა, წირეხივით დაგრეხა, წნელის დაწირეხება“

ლი-წრუპ-უნ-ე (ლნტ., ჩოლ.) *ბმაბაძვ.* < ქართ. წრუპ-უნ-ი „მოკუმული ტუჩებით ჰაერის შესრუტვისას გამოცემული ხმა“

ლი-წ[რ]უპ-ე (ბზ.)/ლი-წრუპ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წრუპ-ვ-ა „ტუჩმოკუმულად, შესრუტვით სმა“

ლი-წს-ე (ზს., ჩოლ.) < ახ. ქართ. დაწეს-ებ-ა „წესად დადება, დადგენა, დაკანონება“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-წეს-ებ-ა „გაწესება; აღწერა, ბრძანება, გარიგება...“

ლი-წურ-აუ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-წურ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წურ-აუ-ი (ბზ.) < ქართ. {გა}-წურ-ვ-ა „სახელი გაწურავს, გაიწურება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლინწგრე/ლინწგრდე, ლინწგრე; ზს. ლიხლიწი)

ლი-წურპუნი (უშგ.)/ლი-წრუპუნი/ე (ჩოლ.) *ბმაბაძვ.* < ქართ. წრუპ-უნ-ი „მოკუმული ტუჩებით ჰაერის შესრუტვისას გამოცემული ხმა“

ლი-წურწკუნ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლი-წურწკუნ-ი (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. წუწკუნ-ი „იგივეა, რაც წკმუტუნი“

ლი-წულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წუ-ილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გამოცემა მწერისაგან“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლიწგლი, ლშხ., ჩოლ. ლიწგლი)

ლი-წუალ-აუ-ალ (ბზ.)/ლი-წუალ-აუ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-წუალ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. წვალ-ებ-ა „ტანჯვა, წამება; ცოდვილობა“ (შდრ. ჩოლ. ლიტუაჯალ)

ლი-წუალ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წუალ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წლ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-წვალ-ებ-ა „დატანჯვა, გაწამება“

ლი-წუან-ი (ბქ.)/ლი-წუან-ი (ჩოლ.)/ლი-წუუან-ი (ლნტ.) „დახმარება ფულის სახით ძირითადად“ < ქართ. შე-წევნ-ა „დახმარების გაწევა, მიშველება, მიხმარება; წყალობა“

ლი-წუდ-ი (ჩოლ.) „გაფილტვრა“ < ქართ. და-წდ-ობ-ა/და-წდ-ომ-ა „დალექვა, დაწმენდა, დაწმინდავება“

ლი-წუიმპლ-აუ-ი/ლი-წუმპ-აუ-ი (ჩოლ.) „გაწუწვა, ძლიერ დასველება, უსუფთაო სითხეში რაიმეს ამოსვრა“ < ქართ. გა-წუმპ-ვ-ა „ძალიან დასველება, – გაწუწვა“, შდრ. გა-წუმპ-ულ-ი „გაწუწული“

ლი-წუილ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წუილ-ე (ბქ.) „გათხოვება (ზედმიწ. – გაწულ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა, ვაჟი; წულებრი“, ახ. ქართ. „იგივეა, რაც შვილი“

ლი-წურ-ე (ჩოლ.)/ლი-წურ-ან-ე (ლნტ., ჩოლ.) „გაბინძურება“ < ქართ. გა-მ-წვირ-იან-ებ-ა „გაჭუჭყიანება, დასვრა“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლითურჭუე; ლშხ. {ჩუ} ლიწინგუე; ლშხ. {ჩუ} ლიქცერე; ლნტ. {ჩუ} ლიწურანე; ბქ. ლითთარი, ჩოლ., უშგ. ლითთარი; ბქ. ლიწდე)

ლი-წუფილ-ან-ი (ბქ.)/ლი-წუფილ-ან-ი (უშგ.) „გაწვრთნა, გაზრდა“ < ქართ. გა-წაფ-ვ-ა „გაწვრთნა, დაოსტატება“,

შდრ. ზან. (მეგრ.) რწაფუა (შდრ. ბქ. ლიწუდი)

ლი-წყაზარ-ი (ბზ., ლნტ.) „დაწმენდა, დასუფთავება; კაზმვა, გამოწყობა; დამშვენება“ < ძვ. ქართ., რაჭ., ფშ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“, ფშ. და-მ-წყაზ-რ-ებ-ა „დამშვენება, შემკობა, გალამაზება, მოხდენა“, ძვ. ქართ. გა-მ-წყაზ-არ-ებ-ა

ლი-წყინ-ე (ლხმ.) < ქართ. წყენ-ა „უკმაყოფილება, უსიამოვნება; იგივეა, რაც წყენინება“ (შდრ. ზს. ლისდიკე; ბზ. ლიხგრე, ბქ. ლიხგრე; ბზ. ლილონე, ბქ. ლილონე; ბზ. ლიგხოლე, ბქ. ლიგუხუელი; ზს. მასდიკ; ზს. ლიხგრ; ბქ. მალა/მალონა)

ლი-წყლ-ᲐᲜ-ი (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-წყლ-იᲐᲜ-ი (ზს.)/ლი-წყლ-ᲐᲜ-ი (ბქ.)/ლი-წყლ-იან-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-წყლ-იან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წყლ-იან-ე/ლი-წყილ-იან-ი/ე (უშგ.) „გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – *გა-წყლ-იან-ებ-ა)“[52] < ქართ. გა-წყლ-იან-ებ-ა „წყლად გახდომა/ გადაქცევა“ (შდრ. ბზ. ლიკუცᲐნი, ბქ. ლიკუცᲐნი, უშგ., ჩოლ. ლიკუცᲐნი/ე; ბზ., ლშხ. ლიშდბუნე, ბქ. ლიშდბენე)

ლი-წყნარ-უნ-ე (უშგ.) *ზედმიწ.* – *და-წყნარ-ებ-ინ-ებ-ა < ქართ. და-წყნარ-ებ-ა „დამშვიდება, დაშოშმინება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლიშᲐრდე, ბქ., ლნტ. {ჩუ} ლიშარდე; ბქ. {ჩუ} ლიშუიდბუნე; ბზ., ლშხ. {ჩუ} ლინყურე, ბქ. {ჩუ} ლინყურე; ლხმ. ლიქოშდᲐლი)

ლი-წყნᲐრ-ი (ბზ.)/ლი-წყნᲐრ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წყნარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წყნარ-უნ-ე (უშგ.)/ლი-წყნᲐრ-Აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-წყნარ-ებ-ა „დამშვიდება, დაშოშმინება“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლიშᲐრდე, ბქ., ლნტ. {ჩუ} ლიშარდე; ბქ. ლიშუიდბუნე; ბზ., ჩოლ. ლინყურე, ბქ. ლინყურე; ლხმ. ლიქოშდᲐლი), იხ. ლი-შუშმან-ი

ლი-წყობ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წყობ-Აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება, განლაგება...“, იხ. ლი-გᲐწყობ-ლ-ე

ლი-წყრებ (ჩოლ.) „საყვედურის თქმა, გაწყრომა“ < ქართ. წყრ-ომ-ა „რისხვა, გაჯავრება“, შდრ. ქართ. წყრ-ობ-ა „გაბრაზება, გაწყრომა, გაჯავრება“

ლი-წყრომ (ჩოლ.) „საყვედური“ < ქართ. წყრ-ომ-ა „რისხვა, გაჯავრება“ (შდრ. ბზ. გგლᲐმ; ბზ. ტᲔუა; ჩოლ. გაგრრია)

ლი-წხუ-აუ-Ალ (ბზ.)/ლი-წხუ-აუ-Ალ (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ლი-წხუᲐუ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-წხუᲐუ-Ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წუხუ-აუ-Ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. შე-წუხ-ებ-ა 1. „მოწყენა, დაღონება, დანაღვლიანება, დამწუხრება, წუხილი“, 2. „გაჭირვება, გაწვალება...“, 3. „გარჯა, ზრუნვა; თავის შეწყენა, დასაქმება“ (შდრ. ბზ. ლიტუჯᲐშინᲐლ, ბქ. ლიტუჯᲐშნალ)

ლი-წხუ-Აუ-ი (ბზ.)/ლი-წხუ-Აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წუხუ-Აუ-ი (ბქ.)/ლი-წუხუ-აუ-ი/ლი-წუხუ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-წუხ-ებ-ა 1. „მოწყენა, დაღონება, დანაღვლიანება, დამწუხრება, წუხილი“, 2. „გაჭირვება, გაწვალება...“, 3. „გარჯა, ზრუნვა; თავის შეწყენა, დასაქმება“ (შდრ. ბზ. ლიტუჯᲐშნე, ბქ. ლიტუჯᲐშნე)

ლი-წგლდ-Აუ-ი (ბზ.)/ლი-წᲐლდ-Აუ-ი (ბზ.,ლნტ.)/ლი-წᲐლდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წგლდ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.) „ტყის წალდით გაჩეხვა, გაკაფვა“ < ქართ. გა-წალდ-ვ-ა „წალდით გაჭრა, გაკაფვა“

ლი-წგლკრტ-ი (ბზ.) „აბალახება (ზედმიწ. – ა-წალკოტ-ებ-ა)“ < ქართ. წალკოტ-ი (< სომხ. ցაγկոţ) „ყვავილიანი ძალიან ლამაზი ბაღი, – ედემი“

ლი-წგმლ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წამლ-აუ-ი (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-წამლ-ვ-ა „სახელი მოწამლავს, მოიწამლება ზმნათა მოქმედებისა; მოშხამვა“ (შდრ. ბქ. [ჩუ] ლიჟგრე/ი, ლშხ. [ჩუ] ლიჟგენი)

ლი-წგნდ-ა- / ლი-წინდ-ა- (ზს., ლნტ.)/ლი-წინდ-აუ-ი (ბქ.)/ლი-წინდ-ა- (ჩოლ.) „ქსოვა“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიჯში, ბქ. ლიჯიშ, ლშხ. ლიჯიშ/ლიჯშე, ლნტ. ლიჯიშ[ი])

ლი-წგნდ-ინ-ე/ლი-წგნდ-ენ-ი/ლი-წგნდ-ი (უშგ.) < ქართ. და-წინდ-ებ-ა „საწინდრად მიცემა (აღება), დაგირავება“

ლი-წგნწკ-ალ-ი (უშგ.) < ქართ. წანწკარ-ი „წყლის პატარა ნაკადის ხმიანობა“ (შდრ. ზს. ლიწქუნე; ბზ. წურქუნ; ბქ. ლიწყგგნე; ჩოლ. წყგრგგნ)

ლი-წგრპგნ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წგრპლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ბმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

ლი-წგრწგნ-ი (ბქ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) წირ-წინ-უ-ა „წუილი; ხმადაბლა ტირილი; წრუწუნი, წრიპინი“, იხ. წგრწგნ

ლი-წგლმართ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. წაღმართ-ობ-ა „წაღმა სვლა“

ლი-ჭაბიგუ (ბზ.)/ლი-ჭაბუგუ-ი (უშგ.) < ქართ. ჭაბუკ-ობ-ა (< ჭაბუკ-ი < სპარს. **čāpūk** „სწრაფი, მოხერხებული“) „ახალგაზრდობა; რაინდობა“

ლი-ჭაგ-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭაგ-ალ (ბქ.)/ლი-ჭაგ-ალ (უშგ.) გადატ. „მრუშობა, მეძაობა (ზედმიწ. – ‘ჭაკ-ობ-ა)“ *ბლმ.* < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“ (შდრ. ბზ. ლილაჭუნალ, ჩოლ. ლილაჭუნალ, ბქ. ლილაჭუნალ)

ლი-ჭანგ-უნ-ე (ჩოლ.) გადატ. „ცუდი ყოფაქცევის ქალის საუბარი (ზედმიწ. – ‘ჭაკ-ობ-ა)“ < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“

ლი-ჭირხალ-ი (ლშხ.)/ლი-ჭარხლ-ე (ჩოლ.) „გაწითლება“ < ქართ. ა-ჭარხლ-ებ-ა „ჭარხლივით აწითლება, წამოწითლება“ (შდრ. ზს. ლიწრაწნი; ზს., ჩოლ. ლიტყუფუნე)

ლი-ჭიუჭიუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭიუჭიუ-ე (უშგ.) „ფრინველთა ხმაური“ < ქართ. ჭივჭივ-ი „ჭივილი, – წვრილ ფრინველთა ხმიანობა; ჟღურტული“ (შდრ. ბქ. ლიჩხგრუეშტი)

ლი-ჭირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭირ-ე (ბქ., ლნტ.) „გარკვა, წვალება (ზედმიწ. – გა-ჭირ-ვ-ებ-ა)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

ლი-ჭიხუინ-ი (ქს.) < ქართ. ჭიხვინ-ი „ცხენის ხმიანობა, – ხვიხვინი“ (შდრ. ზს. ლითგრტგნი; ბქ. ლიჭგრქგნი/ჭგრქგნ)

ლი-ჭკნ-ი (ბზ.)/ლი-ჭკნ-ე (ქს.) < ქართ. ჭკნ-ობ-ა „სინედლის კლება, სინორჩის დაკარგვა (ითქმის მცენარეზე)“, შდრ. ზს. ლიფრე; ზს. ლითთქუე

ლი-ჭკუ-რ-ნ-ე (ბზ.)/ლი-ჭკგ-რ-ნ-ე (ჩოლ.) „დაფიქრებინება, მოფიქრებინება; მოაზრება“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“

ლი-ჭკუ-აურ-ი (ზს.)/ლი-ჭკუ-ურ-ი (ბზ.)/ლი-ჭკუ-აურ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჭკუ-არ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ჭკუ-არ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დაფიქრება, მოფიქრება; მოაზრება“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“ (შდრ. ზს. ლისკორე)

ლი-ჭკუ-ი (ბქ.)/ლი-ჭუკ-ი (ჩოლ.) „პატარა ხიდების გადება წყალზე (ზედმიწ. – *ჭოკ-ობ-ა)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ჭოკ-ი „გრძელი და წვრილი ჭოლოკი, ლატანი, კაკლის საბერტყი; გრძელი ჯოხი“

ლი-ჭკუბან-ი (ზს.) < ქართ. და-ჭკვიან-ებ-ა „ჭკვიანად ქცევა, ჭკუაში ჩაგდება, ჭკუაზე მოსვლა, ჭკუაში ჩავარდნა“

ლი-ჭლა̆-ი (ზს.)/ლი-ჭლა-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭალა̆-ი (ლნტ.) 1. „ჩაბირვა“, 2. „გადათელვა (ზედმიწ. – *გა-ჭალ-ებ-ა)“, შდრ. ბზ. ჭალა̆ი, ლშხ. ჭალაი, ბქ., ლნტ. ჭალა̆ 1. „მდინარე“, 2. „ჭალა; მდინარის პირა მინდორი“< ქართ. ჭალ-ა (< ფალ. *čālak* „ჯუნბული, ხმელეთი“) „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა); „ვაკე ადგილი (ტყიანი ან უტყეო) მდინარის პირას“

ლი-ჭლექ-ა̆ჳ-ი (ბზ.)/ლი-ჭლექ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ჭლექით დაავადება“ < ქართ. და-ჭლექ-ებ-ა „ჭლექის გაჩენა, ჭლექით დაავადება“

ლი-ჭლოკ-ი (უშგ.) < ქართ. ჭოლოკ-ობ-ა „რიკტაფელას თამაში, – ჩილიკაობა“

ლი-ჭნურ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლი-ჭნურ-ი (ზს.)/ლი-ჭნგრ-ი (ბქ.)/ლი-ჭიანურ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „ჭიანურზე დაკვრა (ზედმიწ. – *ჭიანურ-ობ-ა)“ < ქართ. ჭიანურ-ი „ერთგვარი ხემიანი საკრავი“

ლი-ჭორ-აუ̆-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-ჭორ-აუ̆-ა̆ლ (ბქ.)/ლი-ჭორ-აუ̆-ა̆ლ (ლნტ.)/ლი-ჭორ-აუ̆-ა̆ლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ჭორ-აობ-ა „ჭორების თქმა, გავრცელება“ (შდრ.ბქ., ჩოლ. ჯექარ-მექარ; ლშხ. ლიციუანგრინა̆ლ, ჩოლ. ლიცანგურინა̆ლ; ჩოლ. ცაჭუან-მაჭუან)

ლი-ჭორიკნ-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-ჭორიკნ-ა̆ლ (ბქ.)/ლი-ჭორიკნ-ა̆ლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ჭორიკან-ობ-ა „ჭორების თქმა, გავრცელება“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ჯექარ-მექარ; ლშხ. ლიციუანგრინა̆ლ, ჩოლ. ლიცანგურინა̆ლ; ჩოლ. ცაჭუან-მაჭუან)

ლი-ჭრ-აუ̆-ი (ზს.)/ლი-ჭერ-აუ̆-ი (ლშხ.) „ლატანის დადება, იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *გა-ჭერ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ.) ჭერ-ი „იგივეა, რაც ზღავი (ზოგჯერ გამოიყენებოდა იატაკის მნიშვნელობით)“, იხ. ლი-ჭრ-ი/ლი-ჭერ-ე

ლი-ჭრელ-ი (ზს.)/ლი-ჭრელ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ჭგრლ-ე (ჩოლ.)/ლი-ჭრა̆ლ-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ჭრელ-ებ-ა „აფერადება“

ლი-ჭრ-ი/ლი-ჭერ-ე (ჩოლ.) „ლატანის დადება, იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *გა-ჭერ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ.) ჭერ-ი „იგივეა, რაც ზღავი (ზოგჯერ გამოიყენებოდა იატაკის მნიშვნელობით)“, იხ. ლი-ჭრ-ა̆უ̆-ი

ლი-ჭრიახ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭრია/ა̆ხ-ე (ლნტ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ჭრიახ-ი „კრიახი, კაკანი“ (შდრ. ბზ. ლიკგრკა̆ცე/ლიკარკა̆ცე, ბქ. ლიკარკცე, ლშხ., ჩოლ. ლიკარკა̆ცი/ე, ლნტ. ლიკარკა̆ცი/ე; ლხმ. ლიჭგრქენი), იხ. ჭრიახ

ლი-ჭურტლ-ან-ი (უშგ.)[53] < ქართ. გა-ჭვარტლ-იან-ებ-ა „გამურიანება“ (შდრ. ბქ. ლიგუნა̆ში, ჩოლ. ლიგუნა̆ში), იხ. ლი-ჭუ̆არტ-ე

ლი-ჭურჭლ-აუ̆-ი (ჩოლ., ლშხ.) „ხეირიანად დაწყობა, შენახვა, გაკეთება (ზედმიწ. – *და-ჭურჭელ-ებ-ა)“ < ქართ. ჭურჭელ-ი „საერთო სახელი ღრუ ნივთებისა (ქვაბისა, ჯამისა, ჭიქისა, კოკისა...)“

ლი-ჭუ̆არტ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-ჭუ̆არტ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭუ̆არტ-აუ̆-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ჭვარტლ-ულ-ი „ჭვარტლით გასვრა, გამურიანება“ (შდრ. ბქ. ლიგუნა̆ში), იხ. ლი-ჭყუ̆არტ-ე

ლი-ჭყუპარტ-ე (ბზ.)/ლი-ჭყუპარტ-ე/ლი-ჭყუპარტ-აუ-ი (ჩოლ.)/ლი-ჭყუპარტლ-ე (უშგ.) < ქართ. *გა-ჭყვარტლ-ვ-ა (< ჭყვარტლ-ი) „ჭვარტლით გასვრა, გამურიანება“ (შდრ. ბქ. ლიგუნაში, ჩოლ. ლიგუნაში) იხ. ლი-ჭუპარტ-ე

ლი-ჭყაულ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჭყავილ-ი „წვრილი, უსიამოვნო ხმიანობა (ჯატისა, ტურისა, ჭოტისა...)“, შდრ. ჩოლ. ლიჭყანგუნე

ლი-ჭყან-ე (ჩოლ.) „ქონიანი სითხის გაცივება (ზედმიწ. – *გა-ჭყან-ებ-ა)“ < ქართ. (გურ.) ჭყან-ი „ხორცის ნახარში, ქონიანი წყალი“

ლი-ჭყტან-ე/ლი-ჭყტვნ-ე (ქს.) < ქართ. და-ჭყლეტ-ა „დასრესა“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლილტვნე; ზს. {ჩუ} ლილჭყვნე; ზს. {ჩუ} ლიჟღპე; ზს. {ჩუ} ლიჟღპვნე; ბზ. {ჩუ} ლიჭყრინტე; ბქ. {ჩუ} ლიმინჭყი)

ლი-ჭვნჭ-ალ (ლნტ.) < ქართ. ჭინჭილ-ი „იგივეა, რაც წუწუნი (შდრ. ჭიჭინი)“, შდრ. ქს. ლიწიწინი

ლი-ჭგრდიგ-ალ (ბზ.)/ლი-ჭგრდგალ/ელ (ბქ.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – ჭადრაკ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čaṭranḳ) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლი-ჭგრდიგ-ე (ზს.)/ლი-ჭვნტრიკ-ე/ლი-ჭანტრიკ-ე (ჩოლ.) *გადატ.* „დატკეპნა, გა[და]თელვა (ზედმიწ. – *გა-ჭადრაკ-ებ-ა)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čaṭranḳ) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“, იხ. ჭენტრიკ

ლი-ჭგრ-იალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ჭრიალ-ი „კართა და ურემთ ხმიანობა (საბა), – ჭრაჭუნი“ (შდრ. ბზ. ღგრწვნ, ბქ. ღგრწვნ)

ლი-ჭგრჭყვნ-ი (ზს.) < ზან. (მეგრ.) ჭგრჭყინ-ი/ჭყირჭყინ-ი/ჭყვრჭინ-ი/ჭყიჭყინ-ი „ჭიჭყინი“, იხ. ჭგრჭყვნ

ლი-ჭგრჭვნ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჭგჭინ-ი/ჭირჭინ-ი „ჭრიჭინი“, იხ. ჭგრჭვნ

ლი-ჭგხრაგ-ი (ზს.)/ლი-ჭგხრეგ-ი (ბქ.)/ლი-ჭახრაგ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭახრაკ-ი (ლნტ.)/ლი-ჭგხრაგ-ი (ჩოლ.) „მიხრახნა“ < ქართ. ჭახრაკ-ი (< ფალ. čaxrak/čaxrag „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, შდრ. სომხ. čaxrak) „ხრახნიანი მოსაჭერი მოწყობილობა...“

ლი-ხასიათ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხასიათ-ებ-ა „ვინმეს ან რაიმეს ნიშანდობლივი თვისებების (ღირსებისა და ნაკლის) აღნიშვნა, აღწერა, ჩამოთვლა, დასახელება“

ლი-ხაუს-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. დახავს-ებ-ა „ხავსის მოკიდება, ხავსით დაფარვა“ (შდრ. ბზ. ლიფანთქუისე, ჩოლ. ლიფათქუსე)

ლი-ხარბ (ზს.)/ლი-ხარბ (უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხგრბ (ჩოლ.) < ქართ. შეხარბ-ებ-ა „სიხარბის, შურის აღძვრა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიშრნე, ბქ., ლნტ. ლიშონე; ბზ. ლითხვმ; ბქ. ლიურცეფ)

ლი-ხასიათ-ე (ბზ.)/ლი-ხასიათ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხასიათ-ებ-ა „ვინმეს ან რაიმეს ნიშანდობლივი თვისებების (ღირსებისა და ნაკლის) აღნიშვნა, აღწერა, ჩამოთვლა, დასახელება“

ლი-ხბაკ-ალ (ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება (ზედმიწ. – *ხაბაკ-ობ-ა/გა-ხაბაკ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“

ლი-ხბაკ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება (ზედმიწ. – *ხაბაკ-ობ-ა/გა-ხაბაკ-ებ-ა)“ < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“

ლი-ხერგ-აუ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხერგ-ვ-ა/ჩა-ხერგ-ვ-ა „ხერგით ამოვსება, გზის შეკვრა“

ლი-ხერხ-აუ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ხგრხ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ა

„რისამე შეძლება, გაკეთება, მიღწევა“, იხ. ლი-ჭგრჭ-ე

ლი-ხეხ-აუ-ჴლ-ი (ბზ.)/ლი-ხეხ-აუ-ჴლ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხეხ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ხეხ-ვ-ა „გასუფთავება, გაწმენდა...“ (შდრ. ბქ. ლიხუკგნაჴლი, ლიხგრჯინაჴლი, ჩოლ. ლიხუკგნაჴლი)

ლი-ხეხ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხეხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხეხ-ვ-ა „გასუფთავება, გაწმენდა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლიხუკგნე, ლიხგრჯინე)

ლი-ხერხ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლი-ხერხ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ხერხ-ი (ბქ.)/ლი-ხერხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხერხ-ვ-ა „ხერხით ჭრა“

ლი-ხეუს-ჴლ (ბზ.)/ლი-ხეუს-ჴლ/ლი-ხეუს-ჴლ (ლშხ.)/ლი-ხეუს-ჴლ (ჩოლ.)/ლი-ხეუს-ჴლ (ლნტ.) „საუზმობა“ *ხლმ.* < ქართ. წა-ხემს-ება-ა „წასაუზმება, შენაყრება“ (შდრ. ბზ. ლიცენცქუჴლ; ბზ. ლილენცლჴლ, ბქ. ლილენცლალ), იხ. ხეუსობ

ლი-ხზან-ჴლ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ხიზვნ-ა „გასახლება“

ლი-ხზან-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ხზინ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ხიზვნ-ა „გასახლება“

ლი-ხზ-აუ-ჴლ-ი (ზს.)/ლი-ხზ-აუ-ჴლ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხაზ-აუ-ჴლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხაზ-ვ-ა „ხაზების გავლება, ხაზების გასმა; ნახაზების შედგენა“

ლი-ხზ-აუ-ი (ზს.)/ლი-ხზ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხაზ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. ხაზ-ვ-ა „ხაზების გავლება, ხაზების გასმა; ნახაზების შედგენა“

ლი-ხიმ-აუ-ი (ჩოლ.) „ხეებით ჩახერგვა“ < ქართ. ხიმე „ძელის ღობე: წყვილწყვილად ჩასობილ სარებს შუა ირიბად ჩაწყობილი ძელები“, ძვ. ქართ. ხიმ-ი „ლერწმისა და ჩალის ღობე“

ლი-ხირ-ულ (ბზ., ლშხ.)/ლი-ხირ-უილ (ბზ.)/ლიხირულ (ბქ.)/ლი-ხჳრ-უილ (უშგ.) < ქართ. მ-ხიარ-ულ-ებ-ა „მხიარულად, კარგ გუნებაზე ყოფნა“ (შდრ. ბზ. ლიხიადჴლ, ბქ., ლნტ. ლიხიადჴლ, ბქ. ლიხიადალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხიადჴლ)

ლი-ხლას-ი (უშგ.) < ქართ. გადა-ხალის-ებ-ა „განახლება, გაუმჯობესება, გარდაქმნა“

ლი-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „ღორღის, ხრეშის ზიდვა (ზედმიწ. – *ხალიკ-ობ-ა)“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ლი-ხორდემ-ი (ჩოლ.) „ჰატარა ხორების/შეშის ზვინების დადგმა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხორდომ-ი „უსწორმასწოროდ თავმოყრილი საგნები ერთ ადგილზე“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლიხგლდიმე; ბქ. ლიჰინკრე)

ლი-ხრამუ-ე (უშგ.)/ლი-ხრამ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხრამვ-ა „ხრამების გაჩენა, ხრამად ქცევა, დახევება“

ლი-ხრატ-ჴლ-ი (ჩოლ.) „მოჩუქურთმება“ *ხლმ.* < ქართ. ხარატ-ობ-ა „ხარატის ხელობა, ხარატის საქმიანობა“

ლი-ხროუ-ი (ზს., ჩოლ.) „დაყრა, დახვავება“, შდრ. ზს., ლშხ. ხორეუ, ლნტ. ხორაუ „გროვა, ხროვა“ < ქართ. და-ხორავ-ებ-ა (< ქართ. (მთიულ., გუდამაყრ., იმერ.) ხორა „თივის ყალო დახვეული; საჟნებად დაწყობილი შეშა“) „მოგროვება“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიკრჩე, ბქ. ლიკოჩე)

ლი-ხტ-აუ-ჴლ-ი (ბზ.)/ლი-ხტ-აუ-ჴლ-ი (ბქ.)/ლი-ხტ-აუ-ჴლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხატ-აუ-ჴლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხატ-ვ-ა „რისამე გამოსახვა ფერების ან ხაზების საშუალებით“

ლი-ხტ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ხატ-აუ-ი (ლნტ.)

< ქართ. ხატ-ვ-ა „რისამე გამოსახვა ფერების ან ხაზების საშუალებით“

ლი-ხტ-ა̆ლ/ლი-ხტ-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-ხტ-ალ (ბქ.) „ხატზე დაფიცება (ზედმიწ. – ხატ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ (შდრ. ბზ. ლიმბანა̆ლ, ბქ. ლიმბანალ)

ლი-ხტ-ი/ლი-ხტ-ე (ზს.) „ხატზე დაფიცება ვიღაცისა (ზედმიწ. – *და-ხატ-ებ-ა)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ (შდრ. ზს. ლიმბა̆ნი)

ლი-ხურდ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბზ.)/ლი-ხურდ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ხურდ-აუ̆-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხურდ-ავ-ებ-ა „მსხვილი ფულის ხურდად ქცევა, წვრილ ფულად დაშლა, წვრილ ფულზე გადაცვლა“

ლი-ხურდ-ა̆უ̆-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხურდ-აუ̆-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხურდ-ავ-ებ-ა „მსხვილი ფულის ხურდად ქცევა, წვრილ ფულად დაშლა, წვრილ ფულზე გადაცვლა“

ლი-ხურუ̆-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ხურვ-ებ-ა 1. „შეხურება, სიცხის მომატება რაიმე ავადმყოფობის დროს, – ცხელება“, 2. მვ. ქართ. „იგივეა, რაც ტიფი“

ლი-ხუხუ̆-აუ̆-ი (ჩოლ.) „ცოცხლად შეწვა ღადარზე“ < ქართ. ხუხ-ვ-ა „ზერელედ შეწვა (ცხელ ნაცარში, ტაფაზე...). || შეფიცხება“

ლი-ხუ̆მარ-ა̆ლ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) /ლი-ხუ̆მარ-ა̆ლ (ლნტ., უშგ.)/ლი-ხუ̆მრ-ა̆ლ (უშგ.)/ლი-ხუ̆მრ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ხუმრობ-ა „ენამახვილობა მსმენელთა გასამხიარულებლად; ოხუნჯობა“ (შდრ. ბზ. ლილყაფა̆ლ, ბქ. ლილყაფალ; ბზ. ლილგაცა̆ლ, ბქ., უშგ. ლილგაცა̆ლ)

ლი-ხუ̆რ-აუ̆-ი (ლნტ.)/ლი-ხურ-აუ̆-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ხურ-ებ-ა „გაცხელება, გავარვარება“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლიქგნთრინე, ჩოლ. {ჩუ/ქა} ლიქგნთრინე; ბზ. {ჩუ/ქა} ლიღგზრინე; ბქ. {ჩუ/ქა} ლიღგნთრინე/ლიღგნდრინე)

ლი-ხშმაუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. და-ხაშმ-ვ-ა „დაავადება ციებ-ცხელებით; დაცდა (ხაშმიანი ჰავისაგან)“

ლი-ხშმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „წახდენა, დაბინძურება“ < ქართ. და-ხაშმ-ვ-ა „დაავადება ციებ-ცხელებით; დაცდა (ხაშმიანი ჰავისაგან)“, შდრ. ბქ. {ჩუ} ლითთა̆რი, ლშხ., ჩოლ., უშგ. {ჩუ} ლითთარი; ბქ. {ჩუ} ლითურჭუე; ლშხ. {ჩუ} ლიწინგუე; ლშხ. {ჩუ} ლიქცერე; ლნტ. {ჩუ} ლიწურანე

ლი-ხგლთ-აუ̆-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ხალვათ-ებ-ა „ხალვათად ქცევა, გაფართოება...“ (შდრ. ზს. {ქა} ლიმშა̆რი)

ლი-ხგლწიფ{უ} (ბზ.)/ლი-ხენწიფ (ლშხ.)/ლი-ხელწიფ (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ჴელწიფ (უშგ.)/ლი-ჰგნწიფხ (ჩბხ.) < ძვ. ქართ. ჴელმწიფ-ებ-ა „უფლება, ფლობა, მთავრობა, უფროსობა...“, ახ. ქართ. ხელმწიფ-ობ-ა „ხელმწიფედ ყოფნა, მეფობა“

ლი-ხგრბ-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-ხგრბ-ალ/ლი-ხარბ-ა̆ლ/ლი-ხარბ-ალ (ბქ.)/ლი-ხგრბ-ალ/ლი-ხარბ-ა̆ლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხა̆რბ-ი-ელ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხარბ-ობ-ა „ხარბის თვისება, სიხარბე, შურიანობა“ (შდრ. ბზ. ლიშრნა̆ლ, ბქ. ლიშონალ; ბზ. ლითხამა̆ლ; ბქ. ლიურცეფალ)

ლი-ხგრგ-აუ̆-ი (უშგ.)/ლი-ხერგ-აუ̆-ი/ლი-ხერგ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხერგ-ვ-ა/ჩა-ხერგ-ვ-ა „ხერგით ამოვსება, გზის შეკვრა“

ლი-ხგრიალ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ხრიალ-ი 1. „ყელში გამოცემული ყრუ,

ხვრინვის მსგავსი ხმები, – ხიხინი“, 2. „მაგარი წვრილი საგნების ცვენის ხმა, – ჩხრიალი“ (შდრ. ბზ. ხგრტგნ, ბქ. ხგრტგნ; ბზ. ლიხგლი, ბქ. ლიხგლი)

ლი-ხგრკ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბზ.)/ლი-ხგრკ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბქ.)/ლი-ხგრკ-ლ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბქ.)/ლი-ხრაკ-აუ̆-ა̆ლ-ი/ლი-ხრაკ-აუ̆-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხრაკ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ლნტ.) „მოხრუკვა, შეწვა“ *ხლმ.* < ქართ. მო-ხრაკ-ვ-ა „ცხიმში შეწვა, შებრაწვა“ (შდრ. ბზ. ლიკგრცხა̆ლი, ჩოლ. ლიკგრცხალი)

ლი-ხგრკ-ა̆უ̆-ი (ზს.)/ლი-ხგრკ-ლ-ა̆უ̆-ი (ბქ.)/ლი-ხრაკ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხრაკ-ა̆უ̆-ი (ლნტ.)/ლი-ხგრკ-აუ̆-ი (უშგ.) „მოხრუკვა, შეწვა“ < ქართ. მო-ხრაკ-ვ-ა „ცხიმში შეწვა, შებრაწვა“ (შდრ. ბზ. ლიკგრცხა̆ლი, ჩოლ. ლიკგრცხალი)

ლი-ხგრტ-ა̆უ̆-ი (ზს.)/ლი-ხურეტ-აუ̆-ი (ქს.)/ლი-ხურიტ-აუ̆-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ხვრეტ-ა „სიკვდილით დასჯა“, გა-ხვრეტ-ა „გაბურღვა“

ლი-ხგრტგნ-ი (ზს., ქს.) < ქართ. ხროტინ-ი „სუნთქვაშეკრულის ხრიალი“, იხ. ხგრტგნ

ლი-ხგრჯ-ა̆ლ (ბქ.) „სადილობა (ზედმიწ. – *ხარჯ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“

ლი-ხგრჯ-ა̆უ̆-ი (ზს.)/ლი-ხგრჯ-უ̆-ე/ლი-ხგრჯ-ა̆უ̆-ი (ბზ.)/ლი-ხარჯ-აუ̆-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხარჯ-ა̆უ̆-ი (ლნტ.)/ლი-ხარჯ-აუ̆-ი (ჩოლ.) < ქართ. [და]-ხარჯ-ვ-ა (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გაწევა, გაღება...“

ლი-ხგრჯ-ე[1] (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ხარჯის გაღება, დახარჯვა“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“

ლი-ხგრჯ-ე[2] (ზს.) გადატ. „დანაყრება, დაპურება (ზედმიწ. – ხარჯ-ვ-ა)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“ (შდრ. ბზ. ლიდჲარნე)

ლი-ჴეც-ა̆ლ (ბზ.)/ლი-ჴეც-ალ (ბქ.)/ლი-ჴენც-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „დებილობა, კრეტინობა (ზედმიწ. – მ-ხეც-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მჴეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ. მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – ნადირი“

ლი-ჴმა̆რ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჴმარ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჴმარ-ებ-ა „ხარჯვა, გამოყენება, ხმარება“, ახ. ქართ. ხმარ-ებ-ა „გამოყენება, რამეთი სარგებლობა“

ლი-ჴსნ-ე (ბზ.) < ქართ. ა-ხსნ-ა „რისამე არსის, რაობის გაგება, გარკვევა, გამოცნობა, განმარტება“

ლი-ჴგლტა̆რ-ი/ლი-ჴგლტრ-ე (ზს.)/ლი-ჴგლტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჴელტა̆რ-ი (ლნტ.)/ლი-ჴელტარ-ი (ჩოლ.) 1. „რთვა (შალის ძაფისა)“, 2. „რთვა და ქსოვა, საერთოდ ხელსაქმე“ < ქართ. (ქართლ., აჭარ.) ჴელ-ტარ-ობ-ა „ძაფის დაძახვა“, შდრ. ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასაძახავი თითისტარი“

ლი-ჴგლუ̆ა̆ნ-{ი} (ზს.)/ლი-ჴგლუ̆ა̆ნ-{ე} (ბზ.)/ლი-ჴგლუ̆ან-ი/ე (ლშხ., ჩოლ.) „ხელოსნობა, კალატოზობა“ < ძვ. ქართ. ჴელოვნ-ებ-ა „ხელოსნობა, ოსტატობა, უნარი, მოხერხებულობა“, ახ. ქართ. ხელოვნ-ებ-ა „რაიმე პროფესიის ზედმიწევნით ცოდნა, – ოსტატობა“

ლი-ჴგრდა̆ნ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხგრდან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჴარდან-ი (ჩოლ.) „ხარდანის, სარის დადგმა/მიდგმა“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ხარდნ-ვ-ა (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარის, ჭიგოს დადგმა“

ლი-ჴგრჭ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჴერჭ-ე (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. მო-ხერხ-

ებ-ა „რისამე შეძლება, გაკეთება, მიღწევა“ (შდრ. ბზ. ლისხათე, ბქ. ლისხაᲑთი), იხ. ლი-ხერხ-აუ-ი

ლი-ჯარბაზნ-Ლლ (უშგ.) „ნიშანში სროლა ქვისა (ზედმიწ. – "ზარბაზნ-ობა)“ *ბლმ.* < ქართ. ზარბაზან-ი (< სპარს. **zarbäzän**) „მსხვილი ყალიბის ცეცხლსასროლი იარაღი, – ქვემეხი“

ლი-ჯარჯლ-აუ-ი (ჩოლ.) „ცუდად/უხეიროდ შემოღობვა“ < ქართ. ჯარჯ-ვ-ა „ღობის ჯარჯით შეკეთება“

ლი-ჯᲐრიმ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-ჯარიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჯარიმ-ებ-ა (< ჯარიმა < არაბ. **ǯarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „სახელი დააჯარიმებს, დაჯარიმდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ჯბან-ი (უშგ.)/ლი-ჯაბნ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ჯაბნ-ა „მორევა, ჯობნა; დაჩაგვრა, დაბრიყვება; დამორჩილება“ (შდრ. ბქ. ლინწირ, ლშხ. ლიწ-ნე/ლიწრე)

ლი-ჯენჯ-აუ-ი (ჩოლ.) „მარცვლეულის გაწმენდა სპეციალური ჭურჭლით“ < ქართ. ჯენჯ-ვ-ა „ჯიჯგნა, ბეჟვა, დაბეგვა“

ლი-ჯილაუ-ი (ჩოლ.) „გახედნა, მოშინაურება (ზედმიწ. – "ჯილავ-ობ-ა)“ < ქართ. ჯილავ-ი (< სპარს. **ǯeleou** „აღვირი“) „აღვირის საყბეურებთან ხელის წასავლები და სადავის გამოსაბმელი რგოლი“

ლი-ჯინ-აუ-Ლლ (ბზ.)/ლი-ჯინ-აუ-Ალ/ლი-ჯინ-აუ-ალ/ლი-ჯინ-ალ (ბქ.)/ლი-ჯელინ-Ლლ (უშგ.)/ლი-ჯინ-აუ-Ლლ (ჩოლ.) „ქიშპობა; ჯიბრში ჩადგომა“ *ბლმ.* < ქართ. ჯინ-იან-ობ-ა „ჯიუტობა, თავნებობა; ჭირვეულობა, – ჟინიანობა“

ლი-ჯირით-Ლლ (ბზ.)/ლი-ჯირით-Ალ/ლი-ჯირით-ალ/ლი-ჯირით-ელ (ბქ.)/ლი-ჯირით-Ლლ/ლი-ჯრით-Ალ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ჯირით-ობ-ა (< ჯირით-ი < არაბ. **ǯarid** „მოკლე სატყორცნი შუბი, ჯოხი“) „დოღი, მარულა“

ლი-ჯმაგირ (ზს.)/ლი-ჯმაგირ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ. მოჯამაგირ-ე-ობ-ა (< ჯამაგირ-ი < სპარს. **ǯamagir**) „მოჯამაგირის მდგომარეობა“

ლი-ჯოგ (ბზ., ქს.) < ქართ. მე-ჯოგ-ეობ-ა (< ჯოგ-ი < არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. **ǯŭg/ǯog**, სომხ. *գոկ*, ფალ. **ǯok**, სპარს. **ǯug**, **ǯuγ**) 1. „ჯოგის მოვლა-მოშენება“, 2. „მეჯოგის საქმიანობა, მეჯოგედ ყოფნა“

ლი-ჯოგ-ალ (ზს.)/ლი-ჯᲝგ-Ლლ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. მე-ჯოგ-ე-ობ-ა (< ჯოგ-ი < არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. **ǯŭg/ǯog**, სომხ. *գոկ*, ფალ. **ǯok**, სპარს. **ǯug**, **ǯuγ**) 1. „ჯოგის მოვლა-მოშენება“, 2. „მეჯოგის საქმიანობა, მეჯოგედ ყოფნა“

ლი-ჯოჯხთ-ე (ზს.)/ლი-ჯოᲩხთ-ე (ბქ.) „წყევლა (ზედმიწ. – "ჯოჯოხეთობა-ა)“ < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. **dōžax**, **dužax**ᶜ) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულები“ (შდრ. ბზ. ლიფსᲮრი, ჩოლ. ლიფსᲮრი; ბქ. ლიგჳრგჳე)

ლი-ჯრ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჯრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „რწმენა, დაჯერება“ < ქართ. და-ჯერ-ებ-ა „სარწმუნოდ მიჩნევა, დარწმუნება; გაგონება, შესმენა...“

ლი-ჯᲣლფ-ე (ჩოლ.) „ხალხის უწესრიგოდ, ბრბოდ შეგროვება, თავმოყრა“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ლი-ჯჭურ-ე (ბქ.)/ლი-ჯჭურ-ი (ჩბხ.)/ლი-ჩჭურ-ი (ხმ.) „მივარდნა, ჯიქურ მისვლა (ზედმიწ. – "მი-ჯიქურ-ებ-ა)“ < ქართ. ჯიქურ-ი „შეუპოვარი, პირდაპირი“; ჯიქურ „შეუპოვრად, მოურიდებ-

ლად“

ლი-ჯღბგნ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ჯღბგნ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ჯღიბნ-აუ-ალ-ი (ჩოლ.) *ბლომ.* < ქართ. ჯღაბნ-ა „უხეიროდ, გაურკვეველი ხელით წერა, – ბღაჯნა“ (შდრ. ბზ. ლიღჭგნალი, ბქ. ლიღჭგნწალი)

ლი-ჯღბგნ-ე (ხს.)/ლი-ჯღიბნ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ჯღაბნ-ა „უხეიროდ, გაურკვეველი ხელით წერა, – ბღაჯნა“ (შდრ. ხს. ლიღჭგნე)

ლი-ჯგლდ-აუ-ე (ბზ.)/ლი-ჯილდ-აუ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ლიჯილდოუე (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ჯგლდ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ჯილდო-ებ-ა (< ჯილდო < სპარს. ǰaldu) „ჯილდოს მიცემა; დასაჩუქრება“

ლი-ჯანგ-ე/ლი-ჯგნგ-ი (ბზ.)/ლი-განჯ[უ]-ე (ხს., ლნტ.)/ლი-განჯ[უ]-ე (ბქ.)/ლი-განჯ-ე (ლშხ.)/ლი-ჟანგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჯგნგ-[აუ]-ი/ლი-გგნჯ-ი (უშგ.)/ლი-ჟგნგ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ჟანგ-ვ-ა (< ჟანგ-ი < სპარს. žang) „ჟანგის გაჩენა, ჟანგის მოკიდება“, შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“

ლი-ჰაუდრ-ე/ლი-ჰაუდრ-ე/ლი-ჰაუდარ (ბზ.)/ლი-აუდარ/ლი-აუდრ-ე (ლშხ.)/ლი-უდარ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ავ-დრ-ებ-ა/*ავდრ-ობ-ა „სახელი გააავდრებს, გაავდრდება ზმნათა მოქმედებისა; ცუდი დარის დადგომა“ (შდრ. ბქ. ჩუ ლიმხე)

ლი-ჰლ-ალ (ბზ.)/ლი-ჰლ-ალ (ბქ.), შდრ. ლშხ., ჩოლ. ლი-ელ-უ-ე *ბლომ.* < ქართ. ელ-ვ-ა „ატმოსფერული მოვლენა, როდესაც დადებითი და უარყოფითი ელექტრობის შეერთება იძლევა ძლიერ ნათებას კლაკნილი ხაზის სახით“

ლი-ჰრაკ-ი (ხს.)/ლი-არაკ-ი (ქს.)/ლი-ჰრეკ-ი (უშგ.) „ზღაპრის, იგავის... მოყოლა (ზედმიწ. – *არაკ-ობ-ა)“ < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ლი-ჰრაყ-ი (ბზ.)/ ლი-რაყ-ი/ლი-ჲრაყ-ი (ბქ.)/ლი-ჲ-რაყ-ი/ლი-რაყ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-არაყ-ი (ლნტ.)/ლი-არაყ-ი (ჩოლ.)/ლი-ჲრაყ-ი (ლხმ.)/ლი-ჰრაყ-ი (უშგ.) „არყის გამოხდა (ზედმიწ. – არაყობ-ა)“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. ʿaraq) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი“

ლი-ჰგნგრ-ე (ხს.)/ლი-ჰინგრ-ე (ბქ.)/ლი-უნაგირ-ე (ლნტ.) „უნაგირის დადგმა, შეკაზმვა ცხენისა (ზედმიწ. – *დაუნაგირ-ებ-ა)“ < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. **hunagīr**) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

ლრ-ლმას-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ალმას-ებ-ა (< ქართ. ალმას-ი < ბერძ. ἀ**ε**ρ**δ**άμας) 1. „ძლიერ ალესვა, ალმასივით მჭრელად ქცევა (რაიმესი), – გამახვილება“, 2. *გადატ.* „მეტისმეტად გაბრაზება, გაცხარება“ (შდრ. ბქ. წაბდ ლიგნე)

ლრ-მბუ-ალ/ლრ-მბუ-ალ/ლი-მბუ-ალ (ბზ.)/ლი-მბუ-ალ/ლი-მბუ-ალ/ლი-მბუ-ალ (ბქ.)/ლრ-მბუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ამბაუ-ალ (ლნტ.) „ლაპარაკი, საუბარი“ *ბლომ.* < ქართ. მბ-ობ-ა (< ამბავ-ი < ფალ.*hambav) „თხრობა“

ლრ-მბუ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მბუ-ი (ბზ.)ლი-მბაუ-ი (ბქ.)/ლი-ამბაუ-ი (ლნტ.)/ლი-მბაუ (ლხმ.) „მოყოლა, თხრობა, მბობა“ < ქართ. მბ-ობ-ა (< ამბავ-ი < ფალ. *hambav) „თხრობა“

ლობია/ლებია (ბქ.)[54] *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ლებია (< სომხ. *լոբի* < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“, იხ. ლობიო

ლობიო (ბზ., ქს.)/ლებიო (ბზ.)/ლობდო (უშგ.) *ბოტ.* <

ქართ. ლობიო (< სომხ. *լոբի* < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“, იხ. ლობია/ლებია

ლოგინ (ბზ., ქს.) < ქართ. ლოგინ-ი 1. „ლეიბი და საბანი ბალიშითურთ (ერთი ან რამდენიმე ხელი)“, 2. „ტახტი“ (შდრ. ზს., ქს. ლაყურა; ბქ. ლაყურაშ ლერქუჯარ)

ლოდ (ბზ., ჩოლ.)/ლოდ (უშგ.) < ქართ. ლოდ-ი „ძალიან დიდი ქვა“ (შდრ. ბზ. მუქუხ; ბქ. დოლებ)

ლოთ (ზს., ქს.)/ლეთუ (უშგ.) < ქართ. ლოთ-ი „ვინც ხშირად თვრება, ვინც ხშირად და ჭარბად სვამს მაგარ სასმელებს“ (შდრ. ბზ. თგრაბ, ჩოლ. თგრაბ; ბქ. ჯაზნარაბ)

ლომ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. ლომ-ი (რუს. лом) „ძალაყინი“

ლომ[2] (ზს., ქს.)/ლუმ (ბზ., ჩოლ.)/ლემ (ბზ., ლხმ.)/ლომ (ლნტ., უშგ.)/ლემუ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ლომ-ი „მოყვითალო ფერის დიდი მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი (კატისებრთა ოჯახისა)“

ლომაბ (ლშხ., ჩოლ.) „ძლიერი, ღონიერი ხარის სახელწოდება“ *ზოოლ.* < ქართ. ლომა „საქონელი, რომელსაც ზურგზე თეთრი ზოლი გასდევს თასმასავით“

ლომკაც (ბზ.) < ქართ. ლომკაც-ი „ძალიან დიდი ტანისა და ღონიერი კაცი“

ლოც (ზს., ქს.)/ლოცუ (უშგ.) < ქართ. ლოც-ვ-ა „ღვთისთვის ვედრება, დალოცვა; შელოცვა...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიმზგრ, ზს., ლშხ. ლიმზურ/ლიმზირ, ლნტ. ლიმეზრე/ლიმეზგრ)

ლტოლუილ (ზს., ქს.) < ქართ. ლტოლვილ-ი „გაქცეული, გადახვეწილი“ (შდრ. ზს. ნამჩედ)

ლუ-ბუმბ-ა (ბქ.)/ლუ-ბგმბ-აი (ჩოლ.) „ბამბის თბილი ჟილეტი (ზედმიწ. – ბამბ-იან-ი)“ < ქართ. ბამბა (< სპარს. **pamba**) „ტექნიკურ კულტურაში ფართოდ გავრცელებული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

ლუ-ბუმბ-ილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ბუმბულ-იან-ი „ბუმბულის მქონე; ბუმბულში ამოგანგლული“

ლუ-ბუხუარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბუხრ-იან-ი (< ბუხარ-ი < სპარს. **buxar**) „ბუხრის მქონე“

ლუ-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) „არეული, აწეწილი, გაჩეჩილი“ < ქართ. ა-ბურდ-ულ-ი „აწეწილი, აშლილი“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლგბბ-ღვნე)

ლუ-გურგუნ-ე (ბზ.)/ლუ-გუირგუნ-ე (ზს., ჩოლ.) „ჯვარდაწერილი, გვირგვინდადგმული“ < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ულ-ი „ღირსეულად დამთავრებული, დასრულებული; გვირგვინდადგმული, გვირგვინით შემკობილი“

ლუ-გუბ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. და-გუბ-ებ-ულ-ი „გუბედ ქცეული, დატბორილი, შეგუბებული“

ლუ-გუბ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლუ-გუბ-ე (უშგ.) < ქართ. და-გუბ-ებ-ულ-ი „გუბედ ქცეული, დატბორებული, შეგუბებული“ (შდრ. ბზ. {ჟი} ლუტრმბე, ბქ. {ჩუ} ლუტობე; {ჩუ} ლგტრუე)

ლუ-გუეჭ (ზს., ქს.) < ქართ. გოჭ-ებ-იან-ი „ღორი, რომელსაც ბუძუს გოჭები ჰყავს“

ლუ-გუიან-ე (ზს., ქს.)/ლუ-გუიან-ე (უშგ.) „გაჭიანურებული“ < ქართ. და-გვიან-ებ-ულ-ი „გვიან შესრულებული, გვიან მომხდარი; გვიან მოსული, დაყოვნებული...“

ლუ-გუიმბრ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ.

გვიმრ-იან-ი „გვიმრით მოსილი, გვიმრით დაფარული (ადგილი)“

ლუ-ზთუნ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლუ-ზთუნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლუ-ზთ-ე (უშგ.) „გამოხდილი ზეთი (ზედმიწ. – *გამო-ზეთ-ილ-ი)“ < ქართ. ზეთ-ი (< სომხ. *ձեթ*) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელსაც იღებენ სხვადასხვა მცენარეულ და მინერალურ ნივთიერებათა გადამუშავების გზით“

ლუ-თუნეფ (ზს.)/ლუ-თოფ (ბზ.)/ლგ-თოფ (ჩოლ.) < ქართ.თოფ-იან-ი (< სპარს. **tup**) „ვისაც თოფი აქვს, ვინც თოფს ატარებს, – თოფით შეიარაღებული“

ლუ-კრუნჩხ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მოკრუნჩხ-ულ-ი „მოხრილი, მოკაკული, მოკუნტული“ (შდრ. ბქ. ლგხგრკნე, ჩოლ. ლგხგრკან)

ლუ-კუტ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. დაკუტ-ებ-ულ-ი „კუტად ქცეული, დასაპყრებული, დავარდნილი“

ლუ-კუითხ (ლხმ.) < ქართ. კუთხოვან-ი „კუთხის მქონე“

ლუ-კუმატ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დათარსული“ < ქართ. კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუდი, ბოროტი, უკუღმართი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – კვიმატი“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლგყგრჯე; ლშხ. {ჩუ} ლუგუ̆ე̆ფე)

ლუ-კუმაშ (ბზ.)/ლუ-კუმაშ (ჩოლ.) „მდიდარი, დიდი ქონების პატრონი; საქონლით სავსე (ზედმიწ. – *კუმაშ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბზ. *ბუღუმეზგე*, ბქ. *ძ/ზუღუალუტობე*; ბზ. {ქა} ლუღუზე, ბქ. {ქა} ლუღუზე)

ლუ-ლთოუ̆-ე/ლუ-ლ-თუ̆ეუ̆-ე/ლუ-ლ-უნთოუ̆-ე (ბზ.)/ლუ-უნთოუ̆-ე (ბქ.)/ლუ-უთოუ̆-ე (ჩოლ.) < ქართ. გაუთო-ებ-ულ-ი (< უთო < სპარს. **ut**) „რაც გააუთოეს ან გაუთოვდა“

ლუ-უთოუ̆-ალ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლუ-უნთოუ̆-ალ-ე (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გაუთო-ებ-ულ-ი (< უთო < სპარს. **ut**) „რაც გააუთოეს ან გაუთოვდა“

ლუ-ლქ-უ̆-აუ̆-ე (ბზ.)/ლგ-ლაქ-აუ̆-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ლაქ-ავ-ებ-ულ-ი „დასვრილი, ლაქებიანი“

ლუ-ლჩხუმ-უ (ბქ.)/ლუ̆-ლჩხუმ-უ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლეჩხუმ-ურ-ი „ლეჩხუმურისთვის დამახასიათებელი“

ლუ-მრუ̆-ე (ბზ., ლშხ.)/ლუ-მორუ̆-ე (ბქ.)/ლუ-მორა̆უ̆-ე (ლნტ.)/ლგ-მრაუ̆-ე/ლგ-მრუ̆-ე (ჩოლ.) „გარჩეული, გამედიატორებული (ზედმიწ. – *გა-მოურავ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი...“ (შდრ. ზს. ლულხუ̆ერე; ბზ. ლგღა̆დ, ბქ. ლგლღედ{ე])

ლუ-მურგუ̆ალ-ა̆ლ-ე (ბზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ულ-ი „მრგვალი, მომრგვალო ფორმისა“ (შდრ. ბზ. ლუკუ̆რა̆ა̆ლე, ბქ. ლუკუ̆რა̆ალე; ბზ. ლუყუ̆ა̆ბა̆ლე, ბქ. ლუყუ̆აბა̆ლე)

ლუ-მურგუ̆ალ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-მურგულ-ე/ლგ-მურგულ-ე (ჩოლ.)/ლუ-მურგუ̆ელ-ე (უშგ.) < ქართ. დამრგვალ-ებ-ულ-ი „მრგვალი, მომრგვალო ფორმისა“ (შდრ. ბზ. ლუკუ̆რა̆ე, ბქ. ლუკურა̆ე; ბზ. ლუყუ̆ა̆ბე, ბქ. ლუყუ̆აბე)

ლუ-ნდუ̆ნ-ე (ლშხ.) < ქართ. მო-ნდომებ-ულ-ი „მოწადინებული“ (შდრ. ბზ. {ჟი} ლუგუშე, ბქ. {ჟი} ლუგუუშე)

ლუ-ნ-ტოლ-აუ̆-ე (ლნტ.)/ლუ-ნ-ტლოუ̆-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ულ-ი/და-ტოლ-ებ-ულ-ი „გათანასწორებული, გათანაბრებული“

ლუ-ნ-ტყუ̆-ეუ̆-რნ-ე (ბზ.)/ლუ-ნ-ტყოუ̆-ე (ბქ.)/ლგ-ნ-ტყოუ̆-ე (უშგ.) <

ქართ. და-ტყვ-ევ-ებ-ულ-ი „ტყვედ წა-მოყვანილი, ტყვედ ჩაგდებული; დაპა-ტიმრებული, დატუსაღებული“

ლუ-ნუად-ე (ზს., ჩოლ.) „განებივრე-ბული (ზედმიწ. – და-ინვალიდ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ინვალიდ-ი (< ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „შრომი-სუნარდაკარგული ადამიანი (დასახიჩ-რების, ავადმყოფობის ან მოხუცებუ-ლობის გამო)“, შდრ. ბზ. ცინცქილაშ, ჩოლ. ცინცქილ; ბქ. ციცინაშ

ლუ-ნ-ქროუ-ე/ლუ-ნქუროუ-ე (ზს.)/ლუ-ნ-ქურ-ეუ-ე (ბქ.)/ლგ-ნ-ქროუ-ე (ლშხ.)/ლუ-უოქურ-აუ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-ოქრაუ-ე (ჩოლ.) 1. „ოქროთი დაფე-რილი“, 2. გადატ. „დაფასებული“ < ქართ. მო-ოქრ-ვ-ილ-ი (< ოქრო < ბერძ. **ωχρός** „ყვითელი“) „ოქროთი დაფერი-ლი, – მოოქრული“

ლუ-[ნ]-ჯუშარ [მარე] (ზს.)/ლუ-ჯუშარ (ჩოლ.) „უღალატო ადამიანი (ზედმიწ. – ჯვრ-იან-ი)“ < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტი-ანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადა-ჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ (შდრ. ბზ. ლჳჯგირ მარე, ბქ. ლჳჯგირ მარე)

ლუ-ოხრ-ე (ბზ.)/ლუ-ოხრ-აუ-ე (ბქ.)/ლგ-ოხრ-აუ-ე (ჩოლ.) „გაპარტახე-ბული“ < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ულ-ი „გაპარ-ტახებული, გავერანებული, გაჩანაგე-ბული, განადგურებული, აკლებული“ (შდრ. ზს. [ჟი] მეხუტე)

ლუ-რუს-უ (ზს., ქს.) „რუსული წარმოების, ჯიშის...“ < ქართ. რუს-ულ-ი „რუსეთის ან რუსების კუთვნილი, მა-თი დამახასიათებელი“

ლუ-რუს-უ გურიტ (ლშხ.) ზოოლ. < ქართ. რუს-ულ-ი გვრიტ-ი „ტყის ფრინ-ველი მტრედების ოჯახისა)

ლურცმან/ლუცმან (ბზ.)/ლუსმარ (ზს., ლნტ.)/ლუსუმარ (ბქ.)/ლუსმან (ლშხ.)/ლუსმარ (ლნტ., ჩოლ.)/ლურ-სმანდ (ჩოლ.)/ლურცამან/მუსმარ/ ლუ-სუემ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მ/ლუსმარ-ი (< სპარს. **mesmār** < არაბ.) „ლურსმანი, სა-მსჭვალი“, ახ. ქართ. ლურსმან-ი „ლი-თონის (რკინის, ფოლადის...) თავ-ბრტყელი და ბოლოწვეტიანი ღერო“, თუშ., ხევს. ლუსმარ-ი/უსმარ-ი „ლურ-სმანი“ (შდრ. ბზ. ლუსუემ), იხ. მანჭუალ/სანჭუალ

ლურჯ (ლნტ.) < ქართ. ლურჯ-ი „სპექტრის ერთი ძირითადი ფერთაგა-ნი, – მუქი ცისფერი“ (შდრ. ბქ. ჲგრჟი)

ლუ-სა (ბქ.)/ლუ-სუე-ჲ (ჩოლ.) „ადრე დილიდან სადილობამდე სამი მამაკა-ცის მიერ დათოხნილი ფარდობი“[55] < ქართ. სვე/სვრელ-ი „მიწის ნაკვეთი ყანის, ვენახის სიგრძეზე, რომელსაც მიწის მუშა ერთ ჯერზე ამუშავებს (ხვნის, თოხნის, ბარვის, მკის... დროს), შდრ. ქართლ. სვრე, მოხ. სუე, ლეჩხ. სრ-იელ-ი, რაჭ., ხევს. ლე-სურ-ი, გურ. სრელ-ი

ლუ-სდგომ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-სდგო-მ-ე (ბზ.)/ლუ-სუდგომ-ე (ბქ.) „დაბინა-ვებული (ზედმიწ. – "და-სა-დგომ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. სა-დგომ-ი „საცხოვრე-ბელი, სამყოფი, გასაჩერებელი, დასად-გომი (ადგილი, ნაგებობა...), – ბინა“

ლუსკუმ (ჩოლ.)[56] < ქართ. ლუსკუმა 1. „მაღალი საფლავი“ (საბა), 2. „სამარხი ყუთი, კუბო. || ზანდუკი, კიდობანი“

ლუ-სკურელ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სკურელ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლუ-სკუ-რალ-ე/ლუ-სკურალ-ე (უშგ.) „გაოცებუ-ლი, გაკვირვებული (ზედმიწ. – "გა-სა-კვირველ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. საკვირ-ველ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ზს. ლგმბუე; ბზ.,

ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლგნაჭუე, ბქ., ლნტ. ლგნაქუე)

ლუ-სრულ-ე (ბზ.)/ლუ-სრულ-ე (ბქ., ქს.) „მთლიანი; სრული“ < ქართ. და-სრულ-ებ-ულ-ი „დამთავრებული, გათავებული, დაბოლოებული; სრულყოფილი“ (შდრ. ზს. გაწკაჭ)

ლუ-სსუდ-ე (ბზ.)/ლუ-სისოდ-ე (ბქ.)/ლგ-სისოდ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლუ-სისრდ-ე/ლგ-სისრდ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ ლგ-სსრდ-ე (ჩოლ.) „გასუსული, გაჩუმებული, დადუმებული; შეშინებული“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამი-ჩუმი“, სისანდ-ობ-ა „სიწყნარე; ჭაჭანება“, სისონდ-ობ-ა „სიმშვიდე; სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუმი (შდრ. ზს. ამაშუამ), იხ. ლუ-სუდრ-აუ-ე

ლუ-სტუმარ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლუ-სტუმრ-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სტუმრ-ებ-ულ-ი „სახლიდან გაშვებული, გამგზავრებული, გაგზავნილი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგმშგუნე, ლუმშგუანე)

ლუ-სუდრ-აუ-ე (ქს.)/ლუ-სუდრ-უ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სუდრ-ულ-ი „გაყუჩებული, გარინდული, დადუმებული, გაჩუმებული“, იხ. ლუ-სსუდ-ე

ლუ-სურნელ-ე (ბქ., ქს.)/ლუ-სურნელ (ქს.)/ლგ-სირნელ (ლნტ.) „სუნელებიანი {მარილი}“ < ქართ. სუნელ-ი „გამხმარი და დაფშვნილი მწვანილეულობა, რომელსაც ხმარობენ საჭმლის შესაკმაზად“

ლუ-სუსტ-აუ-ე (ზს.)/ლუ-სსუტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-სუსდ-ე (ჩბხ., ლხმ.)/ლუ-სუს-ე (ლხმ.) < ქართ. დასუსტ-ებ-ულ-ი „ღონეგამოლეული, დაუძლურებული; ძალადაკარგული...“

ლუ-სუფთ-აუ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-სუფთ-აუ-ალ-ე (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ულ-ი „გაწმენდილი; დალაგებული“ (შდრ. ბქ. ლგშდბგნალე, ჩოლ. ლგშტბგნალე)

ლუ-სუფთ-აუ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლუ-სუფთ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ულ-ი „გაწმენდილი; დალაგებული“ (შდრ. ბზ. {ქა} ლგწყზარე; ბქ. {ქა} ლგშდბგნე, ჩოლ. {ქა} ლგშტბგნე)

ლუ-სფალ-უ (უშგ.)/ლგ-სოფლ-უ (ჩოლ.) < ქართ. სოფლ-ურ-ი „სოფლის დამახასიათებელი, სოფლის შესაფერი, – სოფლისა“

ლუ-ტტუშალ-ე/ლგ-ტტუელ-ე (ბზ.)/ლუ-ტტუელ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ტიტულ-ე (ჩოლ.)/ლუ-ტიტუელ-ე (ლნტ.)/ლუ-ტუტაშ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ულ-ი „გაშიშვლებული“ (შდრ. ბქ. ლგ-ტინტლაუე)

ლუ-ტუირთ-ლ-აუ-ე (ზს.) / ლგ-ტუირთ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. დატვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული; ტვირთდაკიდებული“ (შდრ. ბზ. ლგლაშ, ბქ., ლნტ. ლგლაშ, ლშხ., ჩოლ. ლგლაშ)

ლუ-ტურამ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მტვრ-ე-ულ-ი „ნამტვრევებად ქცეული, დალეწილი, დამსხვრეული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკ{უ}შურე, ბქ. ლუკ{უშ}ურე)

ლუ-ტურამ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მტვრ-ე-ულ-ი „ნამტვრევებად ქცეული, დალეწილი, დამსხვრეული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკ{უ}შურე, ბქ. ლუკ{უშ}ურე)

ლუ-უბალ-ე/ლგ-ობლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ობლ-ებ-ულ-ი „ობლად დარჩენილი, უდედმამო; მარტოხელა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლუუჴარე, ბქ. {ჩუ} ლგუჴარე)

ლუ-უურჩხილ (ბქ.)/ლუ-უარჩხილ (ლშხ.)/ლუ-ურჩხილ (ლხმ.) 1. „ფულიანი (ზედმიწ. – ვარჩხილ-იან-ი)“, 2. „მოვერცხლილი“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი

„ვერცხლი“

ლუ-უქმ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლუ-უუქმ-აუ-ე (ბზ.)/ლუ-უუქმ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-უქმ-ებ-ულ-ი „რაც გააუქმეს ან გაუქმდა“

ლუ-ფოლ[ო]ხუ-ე / ლგ-ფოლხუ-ე (ჩოლ.) „მოდუნებული, მოშვებული (ზედმიწ. – *მო-ფოლხვ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ფოლხვ-ი/ფოლხვ-ე „მოშვებული, დუნე, ფომფლე“

ლუ-ფურჩ-აუ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გოფურჩ-ონ-ილ-ი „ფოთლებისაგან დაცლილი, გასუფთავებული, გაწმენდილი სიმინდის ტარო“, იხ. ლგ-ტარ-აუ-ე

ლუ-ფურცლ-აუ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლუ-ფურცელ-ე (ბქ.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ულ-ი „გადაშლილი, გადაბრუნებული (ფურცლები...)“, იხ. ლგ-ფირჩლაუ-ე

ლუ-ფშ-ურ-ალ-ე/ლუ-ფუშ-ურ-ალ-ე (ბზ.)/ლუ-ფაშ-ურ-ალ-ე (ბქ.) „გაჭრილი, ნაწლავებამოღებული“ *ხლმ.* < ქართ. გამო-ფაშვ-ულ-ი „გამოფატრული“

ლუ-ფშ-ურ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ფუშ-ურ-ე (ბზ.)/ლგ-ფაშ-ურ-ე (ბქ.)/ლგ-ფაშ-ურ-ე (ჩოლ.) „გაჭრილი, ნაწლავებამოღებული“ < ქართ. გამო-ფაშვ-ულ-ი „გამოფატრული“

ლუქ (ზს., ქს.) < ქართ. ლუქ-ი „მუქწითელი ფისი, რომელსაც ხმარობენ რისამე დასაბეჭდად (პაკეტისა, რისამე კარისა და სხვ.)“

ლუ-ქოთ-აუ-ე (ლშხ.)/ლგ-ქოთ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-ქოთ-ებუ-ლ-ი „აყროლებული“ (შდრ. ბზ. ქუინმაჯნარ, ბქ. ქუინმაჯნოუარ, ჩოლ. ქუინმაჯნარ; ლშხ., ჩოლ. ლგწერ)

ლუ-ქრუხუ-ე (უშგ., ჩოლ.) „გამუქებული, განაცრისფერებული“ < ძვ. ქართ. მო-ქურუხ-ებ-ულ-ი „შუბლშეკრული, მოქურუშებული, მოღუშული, მოქუშული“

ლუ-ქსუუ-ე (ლშხ.)/ლუ-ქსუუ-ელ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ქსუ-ებ-ულ-ი 1. „გაგარეულებული (ცხოველი...), 2. *გადატ.* „რამეზე გულაყრილი, გულაცრუებული; გაუცხოებული“

ლუ-ქუეით (ზს.)/ლუ-ქუეთ/ლგ-ქუეით (ბზ.) *ზედმიწ.* – *ქვეით-იან-ი < ქართ. ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

ლუ-ქუნებ (ზს.)/ლგ-ქონებ (ჩოლ.) „მდიდარი“ < ქართ. ქონებ-იან-ი „ქონების პატრონი; შეძლებული, მდიდარი“ (შდრ. ბქ. ლუმღუენ, უშგ. ლგმღუანე)

ლუ-ქურით (ბზ.)/ლუ-ქურით-ე (უშგ.) /ლუ-ქუირით-ე/ლგ-ქუირით (ჩოლ.) *გადატ.* „ჩასუქებული“ < ქართ. ჩა-ქვირით-ებ-ულ-ი 1. „ჩასუქებული (ქალი)“, 2. „ქვირითით სავსე, – ქვირითიანი“

ლუ-ქჯუნ-ე (უშგ.)/ლგ-ქჯგნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაგიჟებული, გაცოფებული (ზედმიწ. – *გა-ქაჯ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaǰ** „ყალბი“) „ავისული, ეშმაკი“

ლუ-ღულფ-ე (ჩოლ.) „გაძლიერებული ცეცხლი (ზედმიწ. – *გა-ღველფ-ებულ-ი)“ < ქართ. ღველფ-ი „ფერფლმოდებული ნაცრიანი ნაკვერჩხალი, – ღადარი“

ლუ-ღუპ-აუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ღულპ-აუ-ე (ბქ.)/ლუ-ღუპ-აუ-ე (უშგ.)/ლუ-ღპ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. დაღუპ-ულ-ი 1. „მკვდარი, გარდაცვლილი“, 2. „განადგურებული, მომსპარი, დაქცეული...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგკე, ლნტ. ლგკაცე)

ლუ-ღუჭარ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ღუაჭრ-ე (ჩოლ.)/ლუ-ღუაჭარ-ე/ლუ-ღუაჭარ-ალ-ე (ლნტ.) < ქართ. ნა-ვაჭრ-ი „ნაყიდი“

ლუ-ყუდაუ-ე (ლნტ.) „გაშეშებული“ < ქართ. ა-ყუდ-ებ-ულ-ი „მიყრდნობი-

ლი, მიბჯენილი“

ლუ-ყუთილ-ალ-ე (ბზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ულ-ი „ყვითლად ქცეული; ყვითლად შეღებილი“

ლუ-ყუთილ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ ლუ-ყუთელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ყუთელ-ე (ლნტ.)/ლუ-ყუთალ-ე/ლუ-ყუთალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ულ-ი „ყვითლად ქცეული; ყვითლად შეღებილი“

ლუ-შუნდუებ-ე (ზს.)/ლუ-შუნდობ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-შონდობ-ე (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. შენდობ-ილ-ი „ვისაც შესანდობარი გაუგზავნეს“

ლუ-შ[უ]დობ-ე (ზს.) < ქართ. დამშვიდ-ობ-ებ-ულ-ი „გამომშვიდობებული, გამოთხოვებული“

ლუ-შუიბ (ზს., ქს.)ლუ-შუბ (ლხმ.)/ ლუ-შუბ (ჩოლ.) < ქართ. შუბ-იან-ი (< სპარს. **žubīn/žūpīn** „ერთგვარი საომარი იარაღი – გრძელ ტარზე დაგებული ლითონის წვეტიანი პირით“) „შუბით შეიარაღებული, – შუბოსანი, ხიშტიანი“

ლუ-შუიდბ-უნ-ე/ლგ-შიდბ-უნ-ე (ბქ.) „დაწყნარებული“ < ქართ. დამშვიდ-ებ-ულ-ი „დაწყნარებული, დაშოშმინებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. *ლგშარდე*, ბქ., ლნტ. *ლგშარდე*)

ლუ-შჩუჭარ-ე (ზს.)/ლუ-შჩუქურ-ე/ ლუ-სჩუჭარ-ე/ლუ-სჩუქუარ (ბზ.)/ლუ-ჩუჭარ-ე/ლუ-სჩუჭარ/ლუ-ჩუჭარ (ბქ.)/ ლუ-შჩუქურ-ე/ლუ-შჩუჭარ-ე/ლუ-შჩუქრ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-საჩუჭარ-ე (ლნტ.)/ლუ-შჩუქრ-ე (უშგ.) < ქართ. დასაჩუქრ-ებ-ულ-ი „ვინც დაასაჩუქრეს, ვინც დასაჩუქრდა“

ლუ-შხუართ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. ა-შხვართ-ულ-ი „ამოლტილი“

ლუ-შგლშენ-ე/ლუ-შულშუემ-ე (ბზ.)/ლგ-შლაშენ-ე (ბქ.)/ლგ-შლაშინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შნაშნ-ე (უშგ.)< ქართ. გა-შალაშინ-ებ-ულ-ი „გარანდული“

ლუ-ჩუტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ჩუტ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ჩუტ-აუ-ე (ლნტ.) 1. „დაჩუტული“, 2. *გადატ.* „უჭკუო“ < ქართ. და-ჩუტ-ულ-ი „დაფუჭკული“

ლუ-ჩხუარ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ჩხვარ-ილ-ი „გარჩეული, გაცეხვილი“, შდრ. ლაზ. ჩხვარ-ელ-ი „დალეწილი, დაცეხვილი“

ლუ-ჩხულეტ-აუ-ე (ქს.) < ქართ. დაჩხვლეტ-ილ-ი „წვრილად დახვრეტილი, გახვრეტილი“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} *ლგფტგრე*, ბქ. {ჩუ} *ლგფტგრე*; ბზ. {ჩუ} *ლგთხრგლე*, ბქ. {ჩუ} *ლგთხრგლე*)

ლუ-ცუდ-ე (ბქ.)/ლგ-ცდაუ-ე (ლშხ.)/ ლუ-ცუდაუ-ე (ჩოლ.) ლუ-ცდუუ-ე (უშგ.) „გაფუჭებული“ < ქართ. გა-ცუდ-ებ-ულ-ი (< ცუდ-ი < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „გაფუჭებული, წახდენილი, წამხდარი“, იხ. *ლგ-დაუშ-ე*

ლუ-ცუდილ-ე (ქს.) < ქართ. გა-საცოდ-ავ-ებ-ულ-ი (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „გასაწყლებული, დაბეჩავებული...“

ლუ-ცხუნაბ-ე (ბზ.)/ლუ-ცხუნაბ-ე (უშგ.)/ ლუ-ცხონაბ-ე (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. *ცხოვნებ-ულ-ი „იგივეა, რაც ცხონებული“, შდრ. ქართ. ცხოვნება „ცხონება“ (შდრ. ზს. *ლგდრეყე*)

ლუ-ძძ-ურ-ე (ბქ.)/ლუ-ძძ-ურ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ძაძ-ურ-ე (ლნტ.)/ლგ-ძაძ-ურ-ე (ჩოლ.) „ძაძებით შემოსილი“ < ქართ. ძაძ-იან-ი „ძაძით მოსილი, შავად მოსილი“

ლუ-წუალ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წუალ-აუ-ე (ბქ.)/ლუ-წლ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წვალ-ებ-ულ-ი „ვინც, რაც გააწვალეს ან გაწვალდა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} *ლგჭირე*, ბქ., ლნტ. {ჩუ} *ლგჭირე*)

ლუ-წუენ (ბქ., ქს.) < ქართ. წვნ-იან-ი

1. „რასაც წვენი აქვს (საჭმელი)“, 2. „წვნის მქონე საჭამადი (კოვზით შესაჭმელი)“

ლუ-წუილ-ე (ბქ.)/ლუ-წუილ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გათხოვილი (ზედმიწ. – *გაწულ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

ლუ-წუიმპლ-აუ-ე (ჩოლ.) „გაწუწული“ < ქართ. გა-წუმპ-ულ-ი „რაც გაწუმპეს ან გაიწუმპა“, შდრ. ქართ. წუმპ-ელ-ა „ტურტლიანი, ჭუჭყიანი“ და ინგ. წუმპალ „დიდი წვეთი“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლეჭყეპე; ბზ. {ჩუ} ლუწუწყნაუე; ბქ. {ჩუ} ლელწყეგნე; ბქ. {ჩუ} ლეჩელთინე)

ლუ-წურ-ან-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-წურ-ან-ე (ლნტ.)/ლე-ნწურ-ე (ჩოლ.) „გაბინძურებული“ < ქართ. გა-წვირ-იან-ებ-ულ-ი „გაჭუჭყიანებული, დასვრილი“, {მ}წვირ-იან-ი „ჭუჭყიანი“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლუთუურქუე; ლშხ. {ჩუ} ლეწწნგუე; ლშხ. {ჩუ} ლეკქცერე; ლნტ. {ჩუ} ლუწურანე)

ლუ-წუფილ-ან-ე (ბქ., უშგ.) „გაწვრთნილი, გაზრდილი“ < ქართ. გაწაფ-ულ-ი „დაოსტატებული, გაწვრთნილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გორწაფილი (შდრ. ბქ. ლუწუედ)

ლუ-წყუილ (ბზ., ჩოლ.)/ლე-წყუილ-ე (ჩოლ.) „ლუწი (ზედმიწ. – წყვილ-იან-ი/და-წყვილ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წყვილ-ი „ორი ცალი (ერთგვარი საგნების თვლისას); ტყუპი“

ლუ-წხუ-აუ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლუ-წუხუ-აუ-ე (ბქ.)/ლე-წუხუ-აუ-ე/ლე-წუხუ-აუ-ე (ლშხ.)/ლუ-წხუ-ᲂუ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლე-წხუ-აუ-ე (ლნტ., უშგ., ჩოლ.) „მწუხარე, შეწუხებული, დადარდიანებული“ < ქართ. შე-წუხ-ებ-ულ-ი „ძალიან დაღონებული, – დამწუხრებული“ (შდრ. ზს. ლეგნყარე; ბზ. ლუპურტუხუე)

ლუ-ჭბუგუ (უშგ.) „გმირული“ < ქართ. ჭაბუკ-ურ-ი (< ჭაბუკ-ი < ფალ. **čāpūk** „ცოცხალი, მარდი, მოხერხებული, მკვნე, სწრაფი“) „ჭაბუკის დამახასიათებელი, შესაფერი, – ახალგაზრდული“

ლუ-ჭურჭლ-აუ-ე (ჩოლ.) „ყველაფრით მომარაგებული (ზედმიწ. – *მოჭურჭ[ე]ლ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ჭურჭელ-ი 1. „საერთო სახელი ღრუ ნივთებისა (ქვაბისა, ჯამისა, ჭიქისა, კოკისა...), რომელშიც სასმელ-საჭმელს ათავსებენ“, 2. ძვ. ქართ. „ნივთი, ნივთები; ქონება“, 3. ძვ. ქართ. „იარაღი“

ლუ-ჭურტლ-ან-ე (უშგ.)[57] < ქართ. გაჭვარტლ-იან-ებ-ულ-ი „გამურიანებული“ (შდრ. ბქ. ლუგუნაშე), იხ. ლუ-ჭუᲂარტ-ე

ლუ-ჭუᲂარტ-ე (ზს.) /ლუ-ჭუარტ-ე (ბქ.)/ლუ-ჭუᲂარტლ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ჭვარტლ-ულ-ი „ჭვარტლით გასვრილი“ (შდრ. ბქ. ლუგუნაშე), იხ. ლუ-ჭყუᲂარტ-ე

ლუ-ჭყუᲂარტ-ე (ბზ.)/ლუ-ჭყუარტ-ე/ლუ-ჭყუᲂარტლ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ჭყუᲂარტლ-ე (უშგ.) < ქართ. *გაჭყვარტლ-ულ-ი (< ჭყვარტლ-ი) „ჭვარტლით გასვრილი“ (შდრ. ბქ. ლუგუნაშე), იხ. ლუ-ჭუᲂარტ-ე

ლუ-ხურდ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ხურდ-ᲂუ-ე (ლნტ.) < ქართ. დახურდ-ავ-ებ-ულ-ი (< ფალ. **xurtak** „მცირე, პატარა“) „ხურდად ქცეული, დაშლილი (ფული)“

ლუ-ხურ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გახურ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გაცხელებული, მხურვალე, ცხელი...“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლეკქნთრინე; ბზ. {ქა/ჩუ} ლეღეწხრინე;

ბქ. [ჩუ] ლგღგნთრინე/ლგღგნდრინე)

ლუ-ხურჯინ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ხურჯინ-იან-ი „ხურჯინის მქონე, – ხურჯინგადაკიდებული“

ლუ-ჯუჯარ-ლგ-სკეთ (ბქ.)/ლუ-ჯუჯარ-ლგ-სკეთ-[ე] / ლგ-ჯუჯარ-ლგ-სკეთ-[ე] (ჩოლ.) „ყოჩაღი; მეოჯახე; ყველაფრის მცოდნე; კარგი ადამიანი (ზედმიწ. – *ჯვარ-იან-სიკეთ-იან-ი)“ < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სიკეთე „კეთილის თვისება, საქციელი; სხვისათვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა...“

ლუერ (ბზ., ლნტ.)/ლორ (ბზ., ლნტ.)/ლორუ (ბზ.)/ლორ (ლშხ., ჩოლ.)/ლუერ (ლნტ.)/ულერ (ჩოლ.)/ლერ/ლერუ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ლორ-ი „ღორის ხორცი (დამარილებული) და ბოლში გამოყვანილი შესანახად“ (შდრ. ბქ. აპეხუდ)

ლხინ (ზს., ქს.)/ხლინ (ზს.)/ ხინ (ბზ., ქს.) < ქართ. ლხინ-ი „დაკვრა-სიმღერა და ცეკვა-თამაში, მხიარულება, დროს ტარება“ (შდრ. ბზ. ლაბიადალ, ბქ., ლნტ. ლაბედალ/ლაბიადალ, ლშხ., ჩოლ. ლაბიადალ, ზს., ქს. ტაბგობ)

ლხინ-ობ (ზს.)/ხინ-ობ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლხინ-ობ-ა „ლხინი, ლხინის ვითარება“ (შდრ. ბზ. ლაბი-ადალ/ლიხიადალ, ბქ. ლაბედალ; ზს. ჩოლ. ტაბგობ)

ლგ-ბაგ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ბაგაზე დაბმული საქონლი, 2. „გაწმენდილი ბაგა (ზედმიწ. – *და-ბაგ-ულ-ი)“ < ქართ. ბაგა „დაბმული საქონლისთვის საკვების ჩასაყრელი (წნული ან ფიცრული)“

ლგ-ბალაბ (ლნტ.) < ქართ. ბალახ-იან-ი „ბალახით დაფარული“ (შდრ. ბზ. ლგმელუ, ბქ., ლშხ. ლგმელ)

ლგ-ბალდათ-ე/ლგ-ბგლდათ-ე (ჩოლ.) „მოშვებული“ < ქართ. (აჭარ.) ბალდახ-ი „ზანტი, უფხო ადამიანი, ძალიან დამშეული, ბეხრეკი“, შდრ. ბქ. ბალდაბთილ „უხეიროდ ჩაცმული ცუდი გარეგნობის ადამიანი“

ლგ-ბახ-აუ-ე (ჩოლ.) „შერცხვენილი, ნამუსახდილი“ < ქართ. გა-ბახ-ებ-ულ-ი „ნამუსახდილი, გაუპატიურებული; თავმოჭრილი, შერცხვენილი“ (შდრ. ზს. ლგლშგურე, ლშხ. ლგლშგურინე, ლნტ. ლგლშკურე; ბზ. შგურარ; ზს. განქრეუილ; ზს. კინჩხმექუცე, ლშხ., ჩოლ. კინჩხმექუცე, ლნტ. კინჩხმექუეცე; ბქ. ლგარდ ლგდგარ, ბქ. ლგარდ ლეგუანე)

ლგ-ბარგ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ბარგ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) „ქონებიანი, მზითვიანი“ < ქართ. ბარგ-იან-ი (< ქართ. ბარგ-ი < სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „ბარგის მქონე, – ტვირთიანი“

ლგ-ბარდ (ბზ.)/ლგ-ბარდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ბარდ-იან-ი < ქართ. ბარდ-ნარ-ი „ბარდებით დაფარული ადგილი“

ლგ-ბდ-აუ-ობ (ბზ.)/ლგ-ბდ-აუ-ობ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბედ-ულ-ებ-ა/გა-ბედ-ულ-ობ-ა „სითამამე, შეუპოვრობა, გამბედაობა“

ლგ-ბდით-ე (უშგ.) < ქართ. ბედ-ით-ობ-ა „ბედუკუღმართობა, ავბედობა“, შდრ. ბედ-ით-ი „ცუდივით“ (საბა)

ლგ-ბდნიერ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლგ-ბნერ-ე (ბქ.)/ლგ-ბედნიერ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ამბობენ მოკლულ, ღვთისაგან შეწირულ რქოსან ნადირზე (მონადირული ენით), ზედმიწ. – გა-ბედ-ნ-იერ-ებ-ულ-ი“ < ქართ. ბედ-ნ-იერ-ი „ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“

ლგ-ბეგრ-აუ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-ბეგრ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ბგერ-ე (ლშხ.) <

ქართ. და-ბეგრ-ილ-ი (< ბეგარა < სპარს. **bīgār/bīgārī**) „ვინც (რაც) დაბეგარეს; ვისაც (რასაც) ბეგარა დაადეს; ვისაც (რასაც) გადასახადი დაუწესეს“ < ახ. ქართ. ბეგარა, ძვ. ქართ. ბეგარ-ი „ხარკი“

ლგ-ბინ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ბინ-ა̈უ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ულ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. **binā'ī**) „ბინაში მოთავსებული, დასახლებული...“, იხ. დაბინაუ̈ებილ

ლგ-ბინძურ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბინძურ-ებ-ულ-ი „გაჭუჭყიანებული, დასვრილი“

ლგ-ბორეტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბოროტ-ებ-ულ-ი (< ბოროტ-ი < სომხ. **բըդտ** „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. **bōr**) „სახელი გააბოროტებს, გაბოროტდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლგ-ბორჩხალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბორჯღ[ა]ლ-იან-ი „გაშლილი, გაბარჯღულიანი ტოტები/ტოტებად გაშლილი (ხეები, რქები)“

ლგ-ბრ-ა̈ჲ-ე (ბზ.)/ლგ-ბრ-ეუ̈-ე (ბქ.)/ლგ-ბრ-აი-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მიბარ-ებ-ულ-ი „შესანახად (მოსავლელად) მიცემული“, ჩა-ბარ-ებ-ულ-ი „მიბარებული“

ლგ-ბრჳზ-ე (ბზ.) / ლგ-ბრაზ-აუ̈-ე (ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ბგრზ-აუ̈-ე (უშგ.) „გახელებული; გაავებული; გაცოფებული“ < ქართ. გა-ბრაზ-ებ-ულ-ი „გაავებული, გაღიზიანებული, განრისხებული“ (შდრ. ზს., ქს. ლგხრინე)

ლგ-ბძგ-ე (ჩოლ.) „გამხმარი, გამაგრებული (ზედმიწ. – შე-ბიძგ-ულ-ი)“ < ქართ. შე-ბიძგ-ვ-ა „ოდნავ შეხმობა ზედაპირისა“

ლგ-ბჭედ (ზს.)/ლგ-ბჭედ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-ბჭეტ-ე (ზს.)/ლგ-ბჭედ-აუ̈-ე (ბზ.)/ლგ-ბჭეტ-აუ̈-ე (ლშხ.)/ლგ-ბეჭდ-ე/ლგ-ბეჭდ-აუ̈-ე (ლნტ.)/ლგ-ბეჭდ-აუ̈-ე (ჩოლ.)/ლგ-ბჭ̈დ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ბეჭდ-ილ-ი (< ბეჭედ-ი < ფალ. **pēčītak** „ხვეული, რკალი“) 1. „ჩამოსხმული ასოების, კლიშეს საშუალებით ქაღალდზე (ქსოვილზე...) გამოსახული ნაწერი (ნახატი და მისთ.)“, 2. „სტამბურად გამოქვეყნებული, გამოცემული“, 3. „ბეჭედდასმული, – დალუქული“

ლგ-ბგმბ-ა̈-ჲ (ბზ.)/ლგ-ბგმბ-ა̈ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ბუმბ-ა̈/ლუ-ბუმბ-ა̈უ̈-ე/ლუ-ბუმბ-ა̈ (ბქ.)/ლგ-ბგმბ-ა-ჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ბუმბ-აი (ჩოლ.) „თბილი მოსაცმელი, უმკლავებო“ < ქართ. და-ბამბ-ულ-ი (< ბამბა < სპარს. **pamba**) „რაც დაბამბეს, რასაც ბამბა დაუდვეს“

ლგ-ბგნგ-აუ̈-ე (ზს.)/ლგ-ბგნგ-უ̈-ე/ლგ-ბანგ-უ̈-ე (ბზ.)/ლგ-ბგნგ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ბანგ-ა̈უ̈-ე (ლნტ.)/ლგ-ბანგ-აუ̈-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ბანგ-ულ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰაშიში“) „ბანგით გაბრუებული; დამთვრალი; გონება დაბინდული“

ლგ-ბგრდაგ-ე (ზს.) „გაცილებული; გასტუმრებული (ზედმიწ. – ˚გა-ბადრაგ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლგ-ბგრწინ-ე (ბქ.) „გაწელილი, გადიდებული მიწის ფართობი“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლგ-გა̈თუ̈-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გთაუ̈-ე/ლგ-გათუ̈ნ-ე (ბქ.)/ლგ-გათუ̈-ე (ლნტ., უშგ.)/ლგ-გათაუ̈-ე (ლნტ.) <

ქართ. გა-თავ-ებ-ულ-ი „გამოლეული, ამოწურული; დამთავრებული“

ლგ-გაზდ-ილ-ე (ბზ.)/ლგ-გაზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.) / ლგ-გაზდ-ილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გაზრდილი, ზრდილობიანი; გაწვრთნილი“ < ქართ. გა-ზრდ-ილ-ი „ზრდადასრულებული; აღზრდილი, გაწვრთნილი“ (შდრ. ბზ. ლგრდბაშ)

ლგ-გაწბ-ულ-ე (ბზ.)/ლგ-გაწბ-ულ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გაწბ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ულ-ი „შერცხვენილი, პატივახდილი; შეურაცხყოფილი; იმედგაცრუებული“

ლგ-გაწყობლ-ე (ბზ.)/ლგ-გაწყობილ-ე/ლგ-წყობ-აუ-ე (ლშხ.)/ლგ-გაწყობლ-ე (ქს.)/ლი-გაწყობ-ლ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-წყობ-ილ-ი 1. „გაშლილი (სუფრა...); დაგებული, გასწორებული (ლოგინი)“, 2. „გამართული, მოწყობილი“, 3. „მორთული, მოკაზმული“...

ლგ-გელცემ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „გესლიანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) გელ-ც[ე]მ-ულ-ი „პირუტყვის ავადმყოფობა, ჭირი, – მგელცემული“, შდრ. ქართ. გველ-ცემ-ულ-ი „გველნაკბენი“ და ზან. (მეგრ.) გერ-ცემ-ი/გერ-ცემ-ულ-ი/გერ-ცემ-უ-ი „პირუტყვის ავადმყოფობაა ერთგვარი“, იხ. გელცემ

ლგ-გერშ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გეშ-აუ-ე (ჩოლ.)/ლგ-გერშ-აუ-ე (უშგ.) „გაწვრთნილი“ < ქართ. და-გერშ-ილ-ი/და-გეშ-ილ-ი „გაწვრთნილი, გაწაფული“

ლგ-გლეჯ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-გლეჯ-ილ-ი „დახეული, დაფხრეწილი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგგინჯლაუე)

ლგ-გნის-ე/ლგ-გნი/ეს-აუ-ე (ჩოლ.) „შელესილი (ზედმიწ. – *გა-გლეს-ილ-ი)“ < ქართ. გლეს-ა „[წა]სმა, [წა]ცხება (ბათქაშისა...)“, შდრ. ბქ. {ჟი} ლუცუემ

ლგ-გრილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გრილ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-გრილ-ებ-ულ-ი „რაც გააგრილეს ან გაგრილდა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუქუელე, ბქ. ლუქუეინე)

ლგ-გუნდ-ე (ჩოლ.) „მოქუფრული სახე, ცა... (ზედმიწ. – *მო-გვინ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. გვინ-ი/გუნ-ი „სიყვითლის სენი“ (საბა), შდრ. ასევე ჩოლ. ლგ-გუნდ-ილ-ე „დაობებული, დანესტიანებული“

ლგ-გცხად-ად (ზს., ჩოლ.) „გამართულად, სწორად“ *ზმნის.* < ქართ. გა-ცხად-ებ-ულ-ად „გამჟღავნებულად, აშკარად...“

ლგ-გცხად-ალ-ე (ზს., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ცხად-ებ-ულ-ი „გამჟღავნებული, გამოაშკარავებული“

ლგ-გცხად-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. გა-ცხად-ებ-ულ-ი „გამჟღავნებული, გამოაშკარავებული“

ლგ-გგნჯ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-განჯუ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ჟანგ-[ებ]-ულ-ი „ჟანგმოკიდებული, ჟანგმოდებული, ჟანგიანი“

ლგ-გგრჲტნ-ე (ბქ.) „გაჭიანურებული, გაჯანჯლებული“ < ქართ. გარანტია (< ფრანგ. **garantie**) „პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს რაიმე საქმის წარმატებას, – საწინდარი; თავდებობა, წინაპირობა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლუჯრდნე, ბქ. {ქა} ლუჯოდინე, ლნტ. {ქა} ლუნჯოდნე; ზს. {ქა} მექხე)

ლგ-გგრცამ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „დაწყევლილი; ხატზე გადაცემული“ < ძვ. ქართ. გარდა-ც-ემ-ულ-ი „იგივეა, რაც გადაცემული“

ლგ-გგრწყილ-აუ-ე (ბზ.)/ლგ-გირწყილ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. {მო}-კირწყლ-ულ-ი „ქვებით მოფენა (ქუჩისა და მისთ.)“

ლგ-დაგაუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-დაგ-ულ-ი „დამწვარი“ (შდრ. ზს.,

ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლგყჩე, ზს. {ჩუ} ლგყაჩ; ზს. {ჩუ} ლგგტაუე; ბქ. {ჩუ} ლუგუასპე)

ლგ-დადგმ-ილ-ე (ჩოლ.) „დამშვიდებული; დაბინავებული (ზედმიწ. – დადგმ-ულ-ი)“ < ქართ. და-დგმ-ულ-ი „მოთავსებული, დადებული (ამართულად); აშენებული, აგებული; გაკეთებული...“

ლგ-დარბაზ (ზს., ლნტ.)/ლგ-დგრბაზ (ბქ.)/ლგ-დარბაზ/ლგ-დგრბაზ (ლშხ., ჩოლ.) „დარბაზიანი“ < ქართ. დარბაზ-ი (< სპარს. **darbaz** „ალაყაფის კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) „სახლი“

ლგ-დაფ (ბქ.)/ლგ-დაფ (ჩოლ.) „ფიცრიანი (ზედმიწ. – დაფ-იან-ი)“ < ქართ. დაფა „ფიცარი“

ლგ-დაღ (ზს., ლნტ.)/ლგ-დღ-ან-ე (ბზ.)/ ლგ-დაღ (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დაღ-აუ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-დაღ-რ-აუ-ე/ლგ-დაღ-ან-ე (ჩოლ) 1. „დაღდასმული, დანიშნული“, 2. ბზ. „ჭრილობამიყენებული, დაჭრილი“ < ქართ. და-დაღ-ულ-ი „იგივეა, რაც დაღდასმული“ (შდრ. ბქ. ლგღაზალე)

ლგ-დაუ-უ (ბზ.)/ლგ-ლ-დეუ-უ (ბქ.)/ლგ-ლ-დეუ-უ/ლგ-ლ-დეუ-ე/ლგ-დეუ-ე (ჩოლ.) „ბრიყვული“ < ქართ. დევ-ურ-ი (< დევ-ი < ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დევის დამახასიათებელი, დევის შესაფერი (ძალა, აგებულება...), – ძალიან დიდი, უზარმაზარი, გოლიათური“

ლგ-დაუშ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დაუშ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-დუაშ-ე/ლუ-დუაშ-ე (ბქ.)/ლგ-დშაუ-ე (უშგ.) „გაფუჭებული, განადგურებული, წამხდარი“ < ქართ. და-შავ-ებ-ულ-ი „გაფუჭებული, წახდენილი (საქმე...); ფიზიკურად დაზიანებული, ნატკენი, დასახიჩრებული“, იხ. ლუ-ცუდ-ე

ლგ-დაცმულ-ე/ლგ-დაცმულ-ე (ლშხ.) „დასუსტებული, გამხდარი, დავარდნილი“ < ქართ. და-ც-ემ-ულ-ი „(ძირს) დავარდნილი, დანარცხებული; წაქცეული...“, *გადატ.* „გაწყვეტილი საქონელი“, იხ. დაცმულ

ლგ-დაწყ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დაწყ-ალ-ე (ბქ., ლნტ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ *ბლმ.* < ქართ. და-წყ-ობ-ილ-ი „დალაგებული; მოწესრიგებული; განლაგებული...“

ლგ-დაწყ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-დაწყუ-ე (ჩოლ.) „დალაგებული; გადაწყობილი, გადალაგებული“ < ქართ. და-წყ-ობ-ილ-ი „დალაგებული; მოწესრიგებული; განლაგებული...“

ლგ-დედბერ-უ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. დედაბრ-ულ-ი „დედაბრის თვისებისა, დედაბრისთვის დამახასიათებელი“

ლგ-დეუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დეუ-ე (ბქ.) „გაბრიყვებული (ზედმიწ. – *გა-დევ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლგ-დიდ-ე (ჩოლ.) „გაზვიადებული“ < ქართ. გა-დიდ-ებ-ულ-ი „მომატებული, გაზრდილი“

ლგ-დლამბ-ალ-ე (ბზ.)/ლგ-დამბლ-ე (ლნტ.)/ლგ-დამბლ-ე/ლგ-დაბ-ლ-ე (ჩოლ.) „დადაბლებული, დაქვეითებული, ჩამოქვეითებული“ *ბლმ.* < ქართ. და-დაბლ-ებ-ულ-ი „დაბლად ქცეული; დაბლა დაწეული“ (შდრ. ბზ. ლუჩუნბე, ბქ. ლუჩუნბე)

ლგ-დლამბ-ე (ზს.)/ლგ-დამბლ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-დამბალ-ე (ლნტ.) „და-

დაბლება, დაქვეითება, ჩამოქვეითებული“ < ქართ. და-დაბლ-ებ-ულ-ი „დაბლად ქცეული; დაბლა დაწეული“ (შდრ. ბზ. ლუჩუბიბე, ბქ. ლუჩუბიბე)

ლგ-დშნა-ჲ/ლგ-დგშნა-ჲ (ბზ.)/ლგ-დაშნა-ჲ (ჩოლ.) < ქართ. დაშნ-იან-ი „ხმლიანი“

ლგ-დგნდაგ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-გნდაგ-ე/ლგ-ნიანდაგ-ე (უშგ.) < ქართ. დალიანდაგ-ებ-ულ-ი „ლიანდაგი გავლებული (საბანზე...)“

ლგ-ზარალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ზარჱლ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-ზარალ-ებ-ულ-ი (< თურქ. **zarar**) „ვინც ქონებრივად იზარალა, რასაც ან ვისაც ზარალი მიაყენეს, ზარალი მოუვიდა“

ლგ-ზაუ̌ (ბზ.)/ლგ-ზაუ̌-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლუ-ზუ̌-ენ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ზუ̌-ე (უშგ.) „გაშველებული“ < ქართ. და-ზავ-ებ-ულ-ი „გაშველებული; შერიგებული“

ლგ-ზეთ (ზს., ქს.) 1. „ზეთიანი“, 2. „დაზეთილი“ < ქართ. ზეთ-იან-ი (< სომხ. *ձեթ*) „ზეთის შემცველი (ჭურჭელი და მისთ.)“, იხ. ზეთჱრ

ლგ-ზელ-აუ̌-ე (ლნტ.)/ლგ-ზილ-აუ̌-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ზელ-ილ-ი „აზელილი, მოზელილი; დასრესილი...“

ლგ-ზეპირ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ზპირ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ზეპირ-ებ-ულ-ი „ზეპირად დასწავლილი, გაზეპირებული“

ლგ-ზმ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ზმ-ალ-ე (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ზომ-ილ-ი „გამორწყული“

ლგ-ზმ-ე[1] (ზს., ქს.)/ლგ-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. მი-ზომ-ებ-ულ-ი „მიტოლებული“

ლგ-ზმ-ე[2]/ლგ-ზიმ (ზს.)/ლგ-ზმ-ე/ლგ-ზგმ (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ზომ-ილ-ი „გამორწყული“

ლგ-თაუ̌სუფლ-ე (ზს.)/ლგ-თაუ̌სუფლ-ე (ბზ.)/ლგ-თაურისუფლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-თავ-ის-უფლ-ებ-ულ-ი „ვინც (რაც) გაათავისუფლეს ან გათავისუფლდა“

ლგ-თარგმნ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-თგრგმან-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-თარგმნ-ე (ბქ.)/ლგ-თარგმან-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. თარგმნ-ილ-ი „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი ან სიტყვა, – ნათარგმნი“

ლგ-თეთრ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ფულიანი“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“ (შდრ. ბქ. ლუუ̌უ̌ურჩხილ)

ლგ-თუ̌ურ-ალ-ე / ლგ-თერუ̌-ალ-ე (ბზ.)/ ლგ-თეურ-ალ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-თუ̌ურ-ალ-ე (ჩოლ.)/ლგ-თაურ-ალ-ე (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-თვალ-იერ-ებ-ულ-ი „თვალით გასინჯული; ყოველმხრივ ნანახი“

ლგ-თერუ̌-ე (ბზ.)/ლგ-თეუ̌არ-ე (ბქ.)/ლგ-თეურ-ე (ჩოლ.) < ქართ. [და]-თვალ-იერ-ებ-ულ-ი „თვალით გასინჯული; ყოველმხრივ ნანახი“

ლგ-თთარ-ე (ბქ., ჩოლ., უშგ.) „გაჭუჭყიანებული, გაბინძურებული (ზედმიწ. – *გა-თათრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თართილ-ი „დასვრილი, მოთხუპნული“

ლგ-თირ (ბზ.)/ლგ-თგრ (ჩოლ.) < ქართ. მო-თრ-ეულ-ი „რაც ან ვინც მოათრიეს (ან მოეთრია), თრევით მოტანილი ან მოყვანილი“, *უპატივც.* „მოსული“

ლგ-თნაფ-უნ-ღო (ბზ., ჩოლ.)/თანაფ-უნ-ღო (ბქ.)/თანაფ-უნ-ღო (ჩოლ.) „ნააღდგომევს (ზედმიწ. – ნააღდგომევის შემდეგ)“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“, იხ. ნა-თნაფ-უ̌-ს და თანაფ-უნ-ღო

ლგ-თრინ-ე (ბზ.)/ლგ-თრინ-ე (ბქ., ქს., უშგ.) < ქართ. მო-თრ-ეულ-ი „ვინც ან რაც მოათრიეს“

ლგ-თხილმ-არ (ზს.)/ლგ-თხლამ (ბქ.)/ ლგ-თხილმ-არ (ლშხ.)/ლგ-თხილამ-არ (ლნტ.) < ქართ. თხილამ-ურ-იან-ებ-ი „ვისაც თხილამურები უკეთია“

ლგ-კაკუნ-ე/ლგ-კაკუნ-ე (ლნტ.)/ლგ-კაკუნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-კაკუნ-ებ-ულ-ი „დაკაკუნების შედეგი“ (შდრ. ზს. ლგფხკგნე; ბქ. ლუყ[უ]გუნე)

ლგ-კანკულ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-კაკ-ულ-ი „მოხრილი, მოლუნული“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. {ჟი} მენკუე, ლნტ. {ჟი} მენეკუე; ბზ. {ჟი} ლუკუმფე, ბქ. {ჟი} ლუკუმფე)

ლგ-კაწრ-აუ-ე (ლნტ.)/ლგ-კაწრ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კაწრ-ულ-ი „დახოკილი, დაფხაჭნილი“ (შდრ. ბქ. ლგკანჭურე, ლშხ., ჩოლ. ლგკანჭურე; ბქ. ლგფხანჭურე, ლშხ., ჩოლ. ლგფხანჭურე)

ლგ-კაბ (ზს., ლნტ.)/ლგ-კაბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კაბ-იან-ი „ვისაც (რასაც) კაბა აცვია, კაბის მქონე“

ლგ-კაკ (ზს., ლნტ.)/ლგ-გაკ (ლშხ., ჩოლ.) „ნიგვზიანი“ < ქართ. კაკლ-იან-ი „რაშიც კაკალია“

ლგ-კან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-კან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კან-იან-ი „რასაც კანი აქვს, კანით დაფარული“

ლგ-კაუ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლგ-კაუ (ბზ.)/ლგ-კაუ-ე (ბქ.)/ლგ-კაუ (ლშხ., ჩოლ.) „შეწყვეტილი; დაკავებული; დაქვითული“ < ქართ. და-კავ-ებ-ულ-ი 1. „დატუსაღებული, დაპატიმრებული“, 2. „დაქვითული“, 3. „(ხელში) დაჭერილი...“ (შდრ. ბზ. ლუკუენე)

ლგ-კაზმ-ე (ბზ.)/ლგ-კაზმ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მო-კაზმ-ულ-ი „მორთული/ლამაზად გამოწყობილი“

ლგ-კდელ (ბქ.) < ქართ. და-კოდ-ილ-ი „დაჭრილი“

ლგ-კეკ-აუ-ე (ქს.) „გასაშრობად გაშლილი, გაფანტული (თივა, მატყლი...); გაწეწილი მატყლი, ბურტყლი“ < ქართ. (გურ.) და-კეკ-ილ-ი „დავარცხნილი; გაწეწილი (მატყლი)“, შდრ. ზს. {ჩუ} ლგბძღნე

ლგ-კელტერ (ლშხ.) „კელავერიანი“ < ქართ. კელავერ-ი „მუცლის ხორცი“ (საბა), „დასაკლავი საქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბეჭქვეშაა დაფარული“

ლგ-კენ-ე (ლნტ.)/ლგ-კენ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-კონ-ილ-ი „კონად შეკრული“

ლგ-კეტაუ-ე (ლნტ.)/ლგ-კეტაუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კეტ-ილ-ი „დახშული, დახურული, ჩაკეტილი...“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლგცყანე; ბზ. {ქა} ლგკურანე, ბქ. {ჩუ} ლუკურან, ქს. {ქა} ლგლეკურანე)

ლგ-კეც-აუ-ე (ქს.) < ქართ. და-კეცილ-ი „რამდენიმე პირად გაკეცილი; მოკეცილი“ (შდრ. ბზ. ლუკუშდანგელე, ბქ. ლუკუშდელე)

ლგ-კზმ-ე/ლგ-კაზმ-აუ-ე (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-კაზმ-ულ-ი 1. „ლაგამუნაგირიანი“, 2. „მოკაზმული, აღჭურვილი, მორთული, გამოწყობილი“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლგჰინგრე, უშგ. ლუჰუნგირ[ე])

ლგ-კთილ-ე/ლგ-კთილ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კეთლ-ე (ლნტ.) „ქონებიანი, მდიდარი, შეძლებული, აშენებული, დოვლათიანი (ზედმიწ. – *[გა]-კეთ-ილ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო“

ლგ-კირ (ზს., ქს.) < ქართ. კირ-იან-ი

„რაც კირს შეიცავს, რაშიც კირი ურევია“

ლგ-კაკ̈ლ (ზს., ჩოლ.) „ბურღულეული (ზედმიწ. – *კაკლ-იან-ი)“ < ქართ. კაკალ-ი „მარცვალი“

ლგ-კლაუ̈-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კალაუ̈-ე (ლნტ.) „[გა]ლეწილი (ზედმიწ. – *[გა]-კალო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლგ-კპ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-კეპ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კეპ-ა̈უ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. და-კეპ-ილ-ი „წვრილ-წვრილად დაჭრილი, დაკუწული“

ლგ-კრასკ-აუ̈-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-კრასკ-ულ-ი (< რუს. **Краска**) „შეღებილი“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლგღა̈ფ, ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლგღა̈ფ, ლნტ. {ჩუ} ლგღა̈ფე)

ლგ-კრიშკ-აუ̈-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-კრიშკ-აუ̈-ა̈ლ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დახუფული, მოხუფული“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლგ-კრიშკ-აუ̈-ე (ბქ.)/ლგ-კრიშკ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დახუფული, მოხუფული“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლგ-კუიატ-ი̈ნ-ე (ჩოლ.) „აკვიატებული; რაიმე საქმის გამო აღტაცებული, მოთმინებადაკარგული“ < ქართ. ა-კვიატ-ებ-ულ-ი „აჩემებული“

ლგ-კუაუ̈-ე (უშგ.)/ლგ-კაფაუ̈-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-კაფ-ულ-ი „რაც გაკაფეს ან გაიკაფა“ (შდრ. ზს., ლნტ. {ჟი} ლგქა̈ჩ, ბზ. {ჟი} ლგქჩე, ლშხ., ჩოლ. {ჟი} ლგქაჩ)

ლგ-კგლპეტუ̈-ე/ლგ-კგლპ̈ტ-ე (ბზ.)/ლგ-კგლპეტ-ე/ლგ-კგლპოტ-ე (ბქ.)/ლგ-კალპოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კალპეტ-ე (ჩოლ.)/ლგ-კალაპოტ-ე (ლნტ.),„გასწორებული, ყალიბში, ფორმაში მოთავსებული (ზედმიწ.– *გა-კალაპოტ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“

ლგ-კგნჩხ-ე (ბზ.)/ლგ-კინჩხ-ე/ლგ-კინჩხ-ან-ე (ბქ.)/ლგ-კი̈ნჩხ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დაკისრებული, საკუთარ თავზე აღებული რაიმე საქმე, დანაშაული... (ზედმიწ. – *კინჩხ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) კინჩხ-ი „კისერი“

ლგ-კგრლაუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „უბადრუკი; ძუნწი; წყეული“ < ქართ. და-კრულ-ვ-ილ-ი/კრულ-ი „დაწყევლილი; შეჩვენებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლუჭთუ̈ნე, ბქ., ლშხ. ლუჭ{უ}თუ̈ნე, ლნტ. ლგჭათუ̈ნე, ზს. ლგჭა̈თ, ბქ. ლგჭა̈თუ̈, ლშხ., ჩოლ. ლგჭათ), იხ. კრილ და დაკგრლებულ

ლგ-კგრნახ-ე (ზს.)/ლგ-კგრნახ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-კარნახ-ევ-ი „რაც უკარნახეს; რაც ჩააგონეს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ნათორ)

ლგ-კგრტგნ-ე (ბზ.) „დაჩხვლეტილი, დაფხაჭნილი“ < ქართ. {და}-კორტნ-ილ-ი „რაც (ვინც) დაკორტნეს ან დაიკორტნა“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლგთხრგლე)

ლგ-კგრმ-ე (ბზ.)/ლგ-კერმ-ე (ქს.) „დანათესავებული, დამოყვრებული; დამომბილებული (ზედმიწ. – *ჩა-კერმ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კერძო (< ოს. **kærd**) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“

ლგ-ლაგ-ა̈უ̈-ე (ბზ., ლნტ.)/ლგ-ლაგ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {და}-ლაგ-ებ-ულ-ი „დაწყობილი; მოწესრიგებული; გამართული“

ლგ-ლამპარ-ე (ჩოლ.) „დაპობილი, დაჟეჟილი (ზედმიწ. – *და-ლამპარ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ლამპარ-ი „გასანათებელი პატრუქიანი ჭურჭელი, რომელშიც ზეთს ასხამდნენ, – სანათი“ (საბა), შდრ. ზს., ქს. {ჩუ} ლგჟეჟნე

ლგ-ლამაზ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლმაზ-ე (ლშხ.)/ლგ-ლამაზ-ე (ლნტ.) „გამშვენებული, დამშვენებული“ < ქართ. გა-ლამაზ-ებ-ულ-ი „ვინც, რაც გაალამაზეს ან გალამაზდა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგმსგუენე; ლნტ., ლხმ., ჩოლ. ლგთუ-ლაშე)

ლგ-ლორ (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლორ-ე (ლნტ.) < ქართ. *და-ლორ-ილ-ი „ლორად ჩადებული, დაშაშხული ხორცი“

ლგ-ლფარ (ზს.)/ლგ-ლფარ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლაფარ-ე (ლნტ.)/ლგ-ლფარ (ჩოლ.)/ლგ-სფარ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ფარ-ებ-ულ-ი „გადაფარებული; დახურული“, იხ. ლგ-სფარ-ე

ლგ-ლ-ღენ (ზს., ლშხ.) „დიდი ზომის ქვაბი (ჩვეულებრივ, ხარის მოსახარში)“ < ადიღ. ლ'ა[გ]ფ „სპილენძის ქვაბი“

ლგ-ლყინ-ე (ზს.)/ლგ-ლყინ (ბქ.)/ლგ-მყინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლყნ-ე/ლგ-ლეყნ-ე (ლნტ.) 1. „დამყნილი; ნამყენი“, 2. ბქ. „საზამთრო ჯიშის მსხალი“ < ქართ. და-მყნ-ობ-ილ-ი „რაც დაამყნეს ან დაიმყნო“

ლგ-ლხაუ-ე/ლგ-ლახაუ-ე (ლნტ.)/ლგ-ლხაუ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ლახ-ულ-ი 1. „ნაცემი“, 2. „წაქცეული, დამარცხებული (ჭიდაობაში)“, 3. გადატ. „დაღლილი, დასუსტებული, მოქანცული...“ (შდრ. ბქ. ლგტყეან/ლგტყეანე, ლშხ., ჩოლ. ლგტყეანე)

ლგ-ლხნ-ე (ზს.) < ქართ. და-ლხენ-ილ-ი „ლხენაში მყოფი; მოლხენილი, გახარებული“

ლგ-ლგნძღ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლანძღ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ლანძღ-ულ-ი „ლანძღვა-გინების ობიექტი; შეურაცხყოფილი, დამცირებული“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლგრიალე; ბქ. ლგწრალე, უშგ. ლგწრალე)

ლგ-მარცხ-ე (ზს.)/ლგ-მგრცხ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-მარცხ-ე (ლნტ.)/ლგ-მგრცხ (ჩოლ)/ლგ-მარცხ (უშგ.) „დაღუპული; გარდაცვლილი“ < ქართ. და-მარცხ-ებ-ულ-ი „მლეული“, იხ. დამარცხებილ

ლგ-მახინჯ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-მახინჯ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მახინჯ-ებ-ულ-ი „მახინჯად ქცეული, – დასახიჩრებული“

ლგ-მ-ბად-ე (ბქ.) „გათელილი (ზედმიწ. – *და-ნაბად-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ნაბად-ი (< სპარს. **namad**) „ქეჩა“

ლგ-მგრალ-უ (ბზ.)/ლგ-მეგრელ-უ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მეგრ-ულ-ი „მეგრელების კუთვნილი, მეგრელების დამახასიათებელი“ (შდრ. ზს., ქს. ლუზნუ)

ლგ-მერდინ-ე/ლგ-მერდიმ-ე (ლშხ.) „გაცრილი ფქვილი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცი“ (შდრ. ლნტ. დიმ „საცერი“)

ლგ-მზეზ-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მიზეზ-ებ-ულ-ი „რაც მოიმიზეზეს“

ლგ-მონგებ-ე (ლშხ.) < ქართ. მო-გებ-ულ-ი „რაც მოიგეს“

ლგ-მორჩილ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-მორჩილ-ებ-ულ-ი „მორჩილად ქცეული; შეპყრობილი, დაპყრობილი; დამლეული“

ლგ-მრთხ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ფეხებმოკეცილი, მორთხმით მჯდომარე“ < ქართ. მორთხმ-ულ-ი „ვინც მოირთხა (ფეხები), – მორთხმით მჯდომარე“

ლგ-მჟაუ-ე (ქს.) „დამწნილებული“ < ქართ. და-მჟავ-ებ-ულ-ი „მჟავედ ქცეული; მწნილად ჩადებული, – დამწნილე-

ბული“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მეტხე, ბქ., ჩოლ. ლგმხგმე, ლნტ., ჩოლ. ლგხმე)

ლგ-მფხანგ-ე (ბქ.)/ლგ-ჲ-ფხნიკ-ე (ლშხ.) „დამეგობრებული, დამოყვრებული“ < ქათ. და-ამხანაგ-ებ-ულ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „გაამხანაგებული, დამეგობრებული“

ლგ-მშ-აუ̯-ნ-ე (ზს., ჩოლ.) „დაქოქილი“ < ქართ. ა-მუშ-ავ-ებ-ულ-ი „ამოქმედებული, ამოძრავებული“, იხ. ლგ-მგრთ-აუ̯-ე

ლგ-მშ-ი-ჲ-ე (ბზ.)/ლგ-მშ-ა-ჲ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-მშ-ა-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. და-მუშ-ავ-ებ-ულ-ი „მოსავლის მოსაყვანად მომზადებული, ათვისებული (მიწა, სავარგული...); დამზადებული; შესწავლილი...“ (შდრ. ბქ. {ქა} ლგშდბგნე)

ლგ-მწარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩბხ., ჩოლ.)/ლგ-მწრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-მწარ-ე/ლგ-მწარ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-ნწარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მწარ-ებ-ულ-ი 1. „უგემური, მწარე“, 2. *გადატ.* „გაწამებული, გატანჯული“, 3. *გადატ.* „გაცხარებული, გაშმაგებული, გააფთრებული“ (შდრ. ბზ. ლგ-წგმწარ-ე, ბქ. ლგ-წგმწარ-ე)

ლგ-მწუ̯ან-ე (ლნტ.)/ლგ-მწუ̯ან-ე/ლგ-მწუ̯ან-ლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მწვან-ებ-ულ-ი „რაც გაამწვანეს ან გამწვანდა“

ლგ-მწყერ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მეწყრ-ილ-ი „მეწყრად ქცეული, მეწყრიანი ადგილი“ (შდრ. ზს. ლუჩუ̯ალ, ლშხ., ჩოლ. ლუჩუ̯ალ)

ლგ-მჯარ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-მჯარუ̯-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ნჯარ-ე (ბზ.)/ლგ-მ-ჯარუ̯-ე (უშგ.) „გაბრაზებული“ < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ულ-ი „გამწყრალი, გაბრაზებული“ (შდრ. ზს., ქს. ლგხრინე)

ლგ-მგრთ-აუ̯-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-მართ-აუ̯-ე (ჩოლ.)/ლგ-მართ-უ̯-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-მართ-ულ-ი „დაქოქილი (მანქანა, საათი...)“, იხ. ლგ-მშ-აუ̯-ნ-ე

ლგ-მგრყუ̯ინჯ (ბქ.)/ლგ-მარყუ̯[ე] (ჩოლ.) „სახელურებიანი“ < ქართ. მარყუ̯-იან-ი „ყულფიანი, რგოლიანი; ნასკვიანი“

ლგ-ნაოჭ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. დანაოჭ-ებ-ულ-ი „ნაოჭდაყრილი, ნაოჭებიანი; დაღარული, დაღმეჭილი; სახედაღარული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუჭუჭე, ბქ. ლუჭუჭე; ლნტ. ლგპარჭე, ჩოლ. ლგპარჭე)

ლგ-ნაწდირ (ლნტ.)/ლგ-ნადირ (ჩოლ.) „ნადირიანი“ < ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – მხეცი“

ლგ-ნაწილ-ე (ბქ.) / ლგ-ნაწილ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-წილ-ებ-ულ-ი „გაყოფილი, დარიგებული...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლგთე, ბქ., ლნტ. {ჩუ} ლგთე)

ლგ-ნაჯულ-ე (უშგ.) *ზედმიწ.* – *გა-ანეულ-ებ-ულ-ი < ქართ. ანეულ-ი „ზაფხულის ნახნავი შემოდგომის ხორბლის დასათესად, – ანეულობა“

ლგ-ნგზაჯურ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნგზაურ-ე (ბქ.)/ლგ-ნგზარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მგზავრ-ებ-ულ-ი „სამგზავროდ გასტუმრებული, გაგზავნილი; გზად წასული“

ლგ-ნდელ-ე (ბქ.) „დაბეგრილი (ზედმიწ. – *გა-ნადელ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლგ-ნერგ-აუ̯-ე (ბზ., ქს.)/ლგ-რგნგ-აუ̯-ე (ბზ.)/ლგ-ნგრგ-აუ̯-ე (ბქ., უშგ.)/ლი-ნერგ-აუ̯-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-რენგ-აუ̯-ე (ჩოლ.) „[გა]დანერგილი ჩითილები“ < ქართ. და-ნერგ-ილ-ი „ნერგად ჩაყრილი, დარგული (ხეხილი...)“

ლგ-ნელ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-ნელ-ებ-

ულ-ი „შესუსტებული, შენელებული, დაკლებული...“

ლგ-ნიკრატ (ლშხ., ჩოლ.) „ნისკარტიანი“ < ქართ. (საბა, იმერ.) ნისკარტ-ი „ფრინვლის ტუჩი, – ნისკარტი“

ლგ-ნიორ (ლნტ.)/ლგ-ნიურ-ა (ჩოლ.) < ქართ. ნივრ-იან-ი „რასაც ნიორი აქვს“

ლგ-ნ-ტყარუ-ე (ზს.) < ქართ. გა-ტყიურ-ებ-ულ-ი „გაველურებული, გაგარეულებული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ლგ-ნ-ტყუ-ეუ-ინ-ე/ლგ-ნ-ტყო{უ}-ე (ბზ.)/ლგ-ნ-ტყოუ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ტყვ-ევ-ებ-ულ-ი „ტყვედ წამოყვანილი, ტყვედ ჩაგდებული, ტყვე“

ლგ-ნშან (ზს., ლნტ.)/ლგ-ნშან (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლშან/ლგ-შან (ლშხ.)/ლგ-ნიშნ-ან-ე (ლნტ.)(ლშხ.)/ლგ-ნიშნ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნშან-ე (უშგ.) < ქართ. და-ნიშნ-ულ-ი (< ფალ. **nišān**) 1. „ნიშანდადებული, – აღნიშნული, მითითებული, ნაჩვენები“, 2. „შერჩეული, დადგენილი, დადებული (დრო, ადგილი)“, 3. „მიჩნეული, განკუთვნილი“, 4. „დაბელგილი, დაწინდული...“

ლგ-ნძლაუ-ე (ბზ.)/ლგ-ნიზლაუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნირზლაუ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ნიძლავ-ებ-ულ-ი/და-ნაძლევ-ებ-ულ-ი „სანაძლეო დადებული“

ლგ-ამედ (ზს., ქს.)/ლგ-ამად (უშგ.) „შეძლებული, ღონიერი (ზედმიწ. – *მო-იმედ-ე)“ < ქართ. იმედ-ი (< თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „მოლოდინი, რწმენა“, გადატ. „მშველელი, მხსნელი“ (შდრ. ზს., ქს. ლგმბეც)

ლგ-ამედ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ამედ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. იმედ-იან-ი (< იმედ-ი < თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „მხნე, გულგაუტეხელი“

ლგ-არაღ (ზს.)/ლგ-არაღ (ბზ.)/ლგ-არაღ/ ლგ-ამარაღ (ლშხ.)/ლგ-ამარაღ (ლნტ.)/ ლგ-ამარაღ (ჩოლ.)/ლგ-არაღ (უშგ.) < ქართ. იარაღ-იან-ი „შეიარაღებული, იარაღასხმული“

ლგ-ი-რშუილ (ბქ.)/ლგ-ა-რშუილ (ლშხ.)/ლგ-ა-რშუილ (ჩოლ.) „ნიფხვიანი“ < ქართ. შარვლ-იან-ი „შარვლით შემოსილი“

ლგ-ი-ფხაზ-უ (ზს.)/ლგ-ა-ფხაზ-უ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აფხაზ-ურ-ი „აფხაზების კუთვნილი, აფხაზებისთვის დამახასიათებელი (ენა, კულტურა...)“

ლგ-ი-ფხანგ-უ (ზს.)/ლგ-ა-ფხნიკ-უ (ქს.) < ქართ. ამხანაგ-ურ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „ამხანაგის შესაფერი, – მეგობრული“

ლგ-ი-ყრ-ე/ლგ-ყრ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ა-ყრ-ე (ლნტ.) „აყრილი, გადასახლებული“; გადატ. „დაქცეული, დაღუპული“ < ქართ. ა-ყრ-ილ-ი „გადასახლებული, სხვა ადგილას გადასული საცხოვრებლად“ (შდრ. ზს. {ქა} ლუზგუნე; ზს. {ჟი} მექფე)

ლგ-პენტ-აუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პენტ-ე (ქს.)/ლგ-პენტ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-პენტ-ილ-ი „გაპენტილი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგპტყნე; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგბძღვნე)

ლგ-პეხუდ-ე (ზს.) „დაშაშხული (ზედმიწ. – *გა-ა-აპოხტ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ლგ-პიმპილ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პინპილ-ა-ი (ჩოლ.) < ქართ. პიმპილ-იან-ი/პილპილ-იან-ი „პილპილით შეზავებული, – მწარე, ცხარე“, იხ. ლგ-ბფანპი

ლგ-პიტნ-ა-ი (უშგ. ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პიტნ-იან-ი „პიტნით შეზავებული“ (შდრ. ბქ. ლგმინთუ)

ლგ-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. და-პირ-ებ-ულ-ი „განზრახული, ჩაფიქრებული, გადაწყვეტილი“

ლგ-პრიალ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პრიალ-ე (ჩოლ.) „პრიალა, სიპი, სწორი“ < ქართ. გა-პრიალ-ებ-ულ-ი „გაკრიალებული“ (შდრ. ბქ. ჭგქრი, ჭანქალ; ლშხ., ჩოლ. მგკრუე)

ლგ-პრისდ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ნათლული; მონათლული“ *რელიგ.* < ბერძ. προιστημι „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“. რაც შეეხება პრისდაჳ (ბზ.)/პრისდაუ (ქს.)/პირსდაჳ (ლხმ.) ფორმებს, ისინი < ქართ. პრისტავ-ი < რუს. **пристав** „ბოქაული; ზედამხედველი“

ლგ-პგლწ-ე (უშგ.)/ლგ-პრლწ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წა-ბილწ-ულ-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piγç**) „გაუწმინდურებული, წარყვნილი, შეგინებული“

ლგ-პგრტახ-ე (ზს., უშგ.)/ლგ-პარტახ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაჩანაგებული; გაქურდული; აოხრებული“ < ქართ. გა-პარტახ-ებ-ულ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გაჩანაგებული“

ლგ-რანგ (ზს., ლნტ.)/ლგ-რანგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.), მეგრ. რანგ-იან-ი (< რანგ-ი < ოს. **rong**) „თაფლისაგან დამზადებული სასმლის შემცველი“

ლგ-რაშ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-რაშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაშ-იან-ი (< რაშ-ი < სპარს. **raxš**) „ხლაპრულ ცხენზე ამხედრებული“

ლგ-რგ-იუ-ალ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-რგ-აუ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-რგ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-რიგ-ებ-ულ-ი „დანაწილებული, ჩამორიგებული“, გა-რიგ-ებ-ულ-ი „რიგზე გაწყობილი; განაწილებული, გაყოფილი“

ლგ-რგ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-რგ-იუ-ე (ბზ.)/ლგ-რიგ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-რიგ-ებ-ულ-ი „დანაწილებული, ჩამორიგებული“, გა-რიგ-ებ-ულ-ი „რიგზე გაწყობილი; განაწილებული, გაყოფილი“

ლგ-რიყ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-რყ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-რიყ-ულ-ი „რიყეზე, ნაპირზე გატანილი რაიმე ან ვინმე (მდინარის... მიერ)“, შდრ. ბქ., ჩოლ. ლგჭლაე

ლგ-რცხაუ-ე (ბზ.)/ლი-ნგ-რცხაუ-ე (ბქ.)/ლგ-რიცხაუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-რიცხ-ულ-ი „დათხოვილი, გადგებული...“

ლგ-სა-მუხლ-დ (ლშხ.) „სამუხლიანად“ < ქართ. სა-მუხლ-ე „მუხლზე წამოსაცმელი“

ლგ-სანსალ-ე (ჩოლ.)/ლგ-სანსარ-ე (უშგ., ლშხ.) < ქართ. (გურ.) გა-სანსალ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გალესილი, სანსალა“

ლგ-საუათ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მი-სავათ-ებ-ულ-ი „დაღლილ-დაქანცული, {და}მაშვრალი, ქანცგამოლეული“ (შდრ. ზს., ლშხ. {ჩუ} ლგმშერე; ბზ. მაფშარ, ბქ. მაფშარ, ლშხ., ჩოლ. მაფშარ, ლნტ. მაფეშარ)

ლგ-საფარ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩა-საფრ-ებ-ულ-ი „ვინც ჩაასაფრეს ან ჩასაფრდა, – საფარში ჩამჯდარი“

ლგ-საჩიურ-ე (ლნტ.)/ლგ-საჩიურ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ულ-ი „რაც გაასაჩივრეს ან გასაჩივრდა“, იხ. ლგ-ჩიულ-ე/ლგ-შჩიულ-ე

ლგ-სახიჩრ-ე (ლნტ.)/ლგ-სახიჩრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხიჩრ-ებ-ულ-ი „დაზიანებული, დაშავებული, დამახინჯებული“

ლგ-საზრ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლგ-საზრ-ე

(ბქ.) „გააზრებული, მოაზრებული; მოფიქრებული, გადაწყვეტილი, განსჯილი (ზედმიწ. – მო-საზრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. საზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), საზრის-ი „იგივეა, რაც საზრი“, მოსაზრება

ლგ-სბრალ-ე (ზს.) / ლგ-საბრალ-ე (ჩოლ.) „გასაცოდავებული (ზედმიწ. – *გა-საბრალ-ო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. საბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყისი“

ლგ-სელდო (ლნტ.) „უნაგირიანი (ზედმიწ. – *სედლო-იან-ი)“ < რუს. **седло** „უნაგირი“

ლგ-სინჯ-[ა]უ̆-ალ-ე/ლგ-სგნჯ-აუ̆-ალ-ე (ბზ.)/ლგ-სგნჯ-აუ̆-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-სინჯ-უ̆-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-აუ̆-ალ-ე (ჩოლ.) „დათვალიერებული“ *ხლმ.* < ქართ. გა-სინჯ-ულ-ი „შემოწმებული; დათვალიერებული...“

ლგ-სინჯ-აუ̆-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-უ̆-ე/ლგ-სგნჯ-აუ̆-ე (ბზ.)/ლგ-სგნჯ-აუ̆-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-სინჯ-აუ̆-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-უ̆-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შგნჯ-ა̆უ̆-ე/ლგ-შგნჯ-აუ̆-ე (ლხმ.) „დათვალიერებული“ < ქართ. გა-სინჯ-ულ-ი „შემოწმებული; დათვალიერებული...“

ლგ-სირმ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სირმ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-სირმა-ე (ბქ.) < ქართ. მო-სირმ-ულ-ი (< სირმა < თურქ.-სპარს. **sirmä**) „სირმით ნაქარგი“

ლგ-სკეთ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სიკეთ-ე (ლნტ.)/ლგ-სიკთ-ე (ჩოლ.) 1. ზს. „მოგვარებული“, 2. ზს., ქს. „გაკეთებული“, 3. ზს., ქს. „გალამაზებული, დამშვენებული“, 4. ჩოლ. „დამაკებული“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგმსგუ̆ენე „დამშვენებული“; ლხმ. ლუთუ̆ლაშე „გალამაზებული“)

ლგ-სმინდ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სიმინდ-იან-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. *սիմինդ* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ἡσεμίδιος**) „სიმინდის შემცველი“

ლგ-სპირტ-აუ̆-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-სპირტ-ულ-ი (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „რაც დასპირტეს, რაშიც სპირტი გაურიეს, – სპირტით შეზავებული; სპირტნარევი, სპირტიანი“

ლგ-სრეს-აუ̆-ე/ლგ-სრეს-ა̆უ̆-ე (ლნტ.)/ლგ-სრეს-აუ̆-ე/ლგ-სრის-აუ̆-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-სრეს-ილ-ი „დაზელილი, მოსრესილი, გა-სრეს-ილ-ი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მეჟღე/ლგჟღგნე)

ლგ-სრიალ-ან-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სრიალ-ე (ჩოლ.) „გალიპული, მოლიპული“ < ქართ. გა-სრ-იალ-ებ-ულ-ი „გაცურებული, მოსრიალებული“ (შდრ. ბზ. მუღუ̆ლისტი, ჩოლ. მუღუ̆ლისტი; ბქ. ლგქსტგნე, ჩოლ. ლგსტგნე)

ლგ-სტა̆რინ-ე (ბქ.) „დაბედებული, დაკვებებული“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

ლგ-სტროჩკ-აუ̆-ა̆ლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სტროჩკ-აუ̆-ალ-ე (ბქ., ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სტროჩკ-ილ-ი (< რუს. **Строчка**) „დაგვირისტებული, გვირისტით გაკერილია“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლგდგნდაგალე)

ლგ-სტროჩკ-ა̆უ̆-ე (ბზ.)/ლგ-სტროჩკ-აუ̆-ე (ბქ., ქს.)/ლგ-სტროჩკ-ა̆უ̆-ე (ლნტ.) < ქართ. და-სტროჩკ-ილ-ი (< რუს. **Строчка**) „დაგვირისტებული, გვირისტით გაკერილი“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლგდგნდაგე)

ლგ-სუ̆ეუ̆ (ზს., ლნტ.)/ლგ-სეუ̆ (ლხმ.)/ლგ-სოუ̆ (ლშხ., ჩოლ.) „ბარაქიანი, ხვავრიელი, დოვლათიანი“ < ქართ. სვ-იან-ი (< სვე < ოს. **fesgun** „სვიანი, ბედნიერი“)

„ბედნიერი, ბედიანი“, იხ. ს{უ}ეუ-ᲐᲜ

ლგ-სფარ-ე (უშგ.)[58] „გადაფარებული; დახურული (ზედმიწ. – *გადა-სა-ფარ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასაფარებელი, სახურავი...“, იხ. ლგ-ლფᲐრ

ლგ-სწორ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლუ-სწორ-აუ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სწორ-ებ-ულ-ი „დაწყობილი, გაშლილი...“ (შდრ. ბზ. ლგხუწრაუე)

ლგ-სხᲐთ (ზს.)/ლგ-სხათ-ე (ბქ.) „მოხერხებული“ < ქართ. *მო-ხასიათ-ებ-ულ-ი „მოწადინებული, მოხერხებული“

ლგ-სგრგებ (ზს., ქს.) „გამოყენებული (ზედმიწ. – *ნა-სარგებლ-ებ-ი)“ < ქართ. სარგებლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად, მიზნის მისაღწევად...“

ლგ-სგრგებლ-ე (ზს., ქს.) „გამოყენებული (ზედმიწ. – *ნა-სარგებლ-ებ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. სარგებლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად, მიზნის მისაღწევად...“

ლგ-სგრკ-აუ-ე (ბზ.)/ლგ-სირკ-ლ-აუ-ე (ბქ.)/ლგ-სარკ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „გაწმენდილი, გასუფთავებული, გაპრიალებული (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. მო-სარკ-ულ-ი „მოპრიალებული“

ლგ-სგრკ-ლ-აუ-ᲔᲚ-ე (ბზ.)/ლგ-სირკლ-აუ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-სარკ-აუ-ᲔᲚ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „გაწმენდილი, გასუფთავებული, გაპრიალებული (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ულ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. მო-სარკ-ულ-ი „მოპრიალებული“

ლგ-ტარ-აუ-ე (ლშხ.) „გაქურჩული, ფუჩეჩგაცლილი, გარჩეული (ზედმიწ. – *გა-ტარო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“, იხ. ლუ-ფურჩ-აუ-ე

ლგ-ტარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ტარ-Აუ-ე (ბქ.)/ლგ-ტარ-აუ-ე (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. გა-ტარ-ებ-ულ-ი „გავლილი, გამოვლილი (დრო)“

ლგ-ტარო-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ტაროებმოსხმული (ზედმიწ. – *გამო-ტარო-ობ-ულ-ი)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“

ლგ-ტᲐᲜ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ტან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „ზორბა, დიდი, სრული; ტანადი“ < ქართ. ტან-იან-ი (< ტან-ი < სპარს. **tan**) „ტანადი“

ლგ-ტენ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტენ-ილ-ი „გავსებული“

ლგ-ტინტრიკ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. 1. „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“, 2. „წმინდა, სუფთა წყალი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ტინტრაქა/ე,-ი „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“

ლგ-ტიტიუინ-ე (ლშხ.)/ლგ-ტიუტიუინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ამო-ტივ-ტივ-ებ-ულ-ი „ტივტივით ამოსული წყლის ზედაპირზე“

ლგ-ტკც-აუ-ე (ბზ.)/ლგ-ტკიც-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ტკეც-ილ-ი „დატკეპნილი, დაწნეხილი“

ლგ-ტკც-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ტკიც (ზს.)/ლგ-ტკც-აუ-ე (ბზ.)/ლგ-მ-ტკიც-აუ-ე (ბქ.) < ქართ. და-მ-ტკიც-ებ-ულ-ი „დასაბუთებული, დადგენილი“

ლგ-ტკგც-დ (ბზ.)/ლგ-ტკიც-დ (ზს., ჩოლ.) „დანამდვილებით, დაზუსტებულად“ *ზმნის.* < ქართ. მ-ტკიც-ე-დ „დასაბუთებულად“

ლგ-ტლᲐბ-ე (ლშხ.)/ლგ-ტლახ-ე/ლგ-ტალხᲐნ-ე/ლგ-ტოლხᲐნ-ე (ჩოლ.)/ლგ-ტგლხ-Ან-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ტალახ-ებ-

ულ-ი „ტალახით დაფარული, ტალახად ქცეული“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლგტყრე), იხ. ტალხ-ჰრ

ლგ-ტრიალნ-ე (ლნტ.)/ლგ-ტრიალრნ-ე (ჩოლ.) „ამობრუნებული“ < ქართ. ამო-ტრ-იალ-ებ-ულ-ი „ამობრუნებული, გადაბრუნებული, გადატრიალებული“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლგსიპ)

ლგ-ტუირთ-აუ̆-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-ტვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული, ტვირთდაკიდებული“, გადმო-ტვირთ-ულ-ი „გადმოღებული (ტვირთი)“, შდრ. ზს. {ჟი} ლგქჳპ; ბზ. {ჩუ} ლგლჳბ, ბქ. {ჟი} ლგლჳბ; ლშხ. {ჩუ} ლუბრრნსკე; ლნტ. დაყუენცილ

ლგ-ტგნჯ-აუ̆-ე (ზს.)/ლგ-ტანჯ-აუ̆-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტანჯ-ულ-ი „გაწამებული, გაწვალებული, გატანჯული“

ლგ-უ̆ალ[ე] (ლშხ., უშგ.)/ლგ-უ̆ალ (ჩოლ.) < ქართ. ვალ-იან-ი „ვალადაღებული“ (შდრ. ზს. ლგგდჳნე, უშგ. ლგგდნე)

ლგ-უ̆ახშამ-ან (ლნტ.)/ლუ-უ̆ახშმ-ან (ლშხ., ჩოლ.) „ვახშმობის შემდეგ“ < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა საღამო ჟამს“

ლგუ̆ერ (ბზ., ლნტ.)/ლიუ̆ერ (ზს., ლნტ.)/ნიუ̆ერ (ბქ., ლშხ., ლნტ.)/ლუუ̆ერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) ლივერ-ი (< ქართ. რევოლვერ-ი < ინგლ. **revolver**, **revolve** „ბრუნვა“) „მრავალვაზნიანი ცეცხლსასროლი პატარა იარაღი ხელისა...“

ლგ-უერჩხ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-უორჩხლ (ლშხ.) „ბუდიანი, ქარქაშიანი“ < ზან. (მეგრ.) ორჩხ-ე (შდრ. ლაზ. ოჩხ-ე) „დანის, ხანჯლის ბუდე, – ქარქაში“

ლგ-უსდაუ̆ტ/ლგ-უსტაუ̆ტ (ბზ.)/ლგ-ო/უსტატ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-უსდატ (უშგ.) < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ულ-ი (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ვინც დააოსტატეს ან დაოსტატდა“

ლგ-უსდატ-ჱლ-ე/ლგ-უსტატ-ჱლ-ე (ბზ.)/ლგ-უსტატ-ჱლ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ულ-ი (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ვინც დააოსტატეს ან დაოსტატდა“

ლგ-ფაციც-ე (ქს.) < ქართ. გა-ფაციცებ-ულ-ი „ყურადღებაგამახვილებული, დაძაბული“

ლგ-ფახ-აუ̆-ე (ქს.) < ქართ. და-ფეხვილ-ი „დახუთული, დავრდომილი; დაბეველებული, ყავლგასული“

ლგ-ფჳს (ზს., ლნტ.)/ლგ-ფას (ლშხ., ჩოლ.) „ძვირად ღირებული, ფასიანი, შეფასებული; დაფასებული“ < ქართ. ფას-იან-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. ***fæs/fas**) „რასაც ფასი აქვს, – ფულად ღირებული“

ლგ-ფერფლ-აუ̆-ე (ბზ., ლნტ.) < ქართ. და-ფერფლ-ილ-ი „ფერფლად ქცეული, დამწვარი“ (შდრ. ზს. ქიქიმდ ლგგნე; ზს. ქჳმდ მეჩდე)

ლგ-ფეთ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ფეთ-ე (ბქ., ლნტ.) „ბრაზიანი, ავი, კაპასი“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“ (ბზ. ფგლჯნჳდ, ბქ. ფგლჯნჳ; ქს. უკაფ; ბქ. ფხულელჳ)

ლგ-ფირუ̆-ან-ე (ზს.)/ლგ-ფურუ̆-ენ-ე (ბზ.)/ლგ-ფერუ̆-ან-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნ-ფროუ̆-ინ-ე (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შეღებილი“, 2. ჩოლ. „მტვერგაცლილი“ < ქართ. შე-ფერ-ილ-ი „შეღებილი, შეფერადებული“, იხ. ლგ-ფიფქ-აუ̆-ე

ლგ-ფირჩლ-აუ̆-ე/ლუ-ფურჩლ-აუ̆-ე (ბქ.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ულ-ი „გადაშლილი (წიგნი, რვეული...)“, იხ. ლუ-ფურცლ-აუ̆-ე

ლგ-ფიფქ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „კირით შეღებილი კედელი“ < ქართ. შეფიფქ-ულ-ი „ფიფქით დაფარული; ფიფქშეყრილი“, იხ. ლგ-ფირუ-ან-ე

ლგ-ფლინჯ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლგ-ფლენჯ-ე (ბქ.) „დამბლადაცემული, მკვდარს დამსგავსებული (ზედმიწ. – და-ფილენჯ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ფელენჯ-ი, (გურ.) ფილენჯ-ი (< არაბ. **palaǯ**) „ავადმყოფობაა, სენია დამგრეხელი“ (შდრ. ბქ., ქს. ლგფჯგნე)

ლგ-ფოტორ-ე (ჩოლ.) „დამპალი და გამხმარი ხე“ < ქართ. გამო-ფუტურო-ებ-ულ-ი „ფუტუროდ ქცეული, გამოფუღუროებული“ (შდრ. ბქ. **ბაწდღუდ** მეჩდე; ბქ. {ჩუ} ლუფროტე)

ლგ-ფოღორ-ე (ჩოლ.) „სიდამპლით გამოფუღუროებული ხე, ძლიერ დაბერებული“ < ქართ. გამო-ფუღურო-ებ-ულ-ი/გამო-ფუღურ-ულ-ი „გამოღრუებული, გამოფუტუროებული“ (შდრ. ბქ. **ბაწდღუდ** მეჩდე; ბქ. {ჩუ} ლუფროტე)

ლგ-ფორ-ე (ბქ.)/ლგ-ფრრ-ე (ჩოლ.) 1. ბქ., ჩოლ. „დამარცხებული, წაგებული“, 2. ჩოლ. „გამხდარი, გამჩატებული“ < ქართ. ფორა (< იტალ. fora „წინ“) „ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“, შდრ. ბზ. {ჟი} ლგწნე, ბქ. {ჩუ} ლგნწირ

ლგ-ფს-ენ-ე (ზს., ლნტ.) „ძვირად ღირებული, ფასიანი, შეფასებული; დაფასებული; ფასდადებული“ < ქართ. დაფას-ებ-ულ-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. *fæs/fas) „შეფასებული; ჯეროვნად აღიარებული, პატივცემული; მნიშვნელოვნად მიჩნეული“ (შდრ. ზს. {ჟი} ლულგუნენ, ბქ. {ჟი} ლგლგენ, ლშხ. {ჟი} ლულგონ, ლნტ. {ჟი} ლგლგუნენ)

ლგ-ფჭაუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ფჭაუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ფუჭ-ებ-ულ-ი „წამხდარი“

ლგ-ფხ-ა-ჲ (ჩოლ.) < ქართ. ფხ-იან-ი „რასაც ფხა აქვს; წვრილძვლიანი; ბეწვიანი...“

ლგ-ფგრთხილ (უშგ.) < ქართ. დამფრთხალ-ი „შემკრთალი, დაფეთებული, გამფრთხალი“ (შდრ. ჩოლ. ლგფეთაუე)

ლგ-ქართულ-უ (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ქართ-უ (ლშხ.) < ქართ. ქართულ-ი „ქართული ენა, სიტყვა...“, იხ. ქართუილ

ლგ-ქაჟ-ე (ბქ.) „სულელი, გიჟი (ზედმიწ. – *გა-ქაჯ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaǰ** „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“

ლგ-ქაფ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-ქაფ-ებ-ულ-ი „ქაფმოდებული, ქაფიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგპერუე, ბქ. ლგპერუე)

ლგ-ქილიქ (ლშხ.) „ფიცრებიანი“ < ქართ. ქილიკ-ი „ფიცარი, დაჭდობილი ერთმანეთში გასაწყობად“ (საბა), კახ., რაჭ. ქილიქ-ი

ლგ-ქლაქ-უ (ზს.)/ლგ-ქალაქ-უ (ლშხ., ჩოლ.) ქართ. ქალაქ-ურ-ი (< ქალაქ-ი < სომხ. **kalak**) „ქალაქისა და ქალაქელების დამახასიათებელი, მათი შესაფერი“

ლგ-ქლიბ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ქლიბ-ულ-ი „რაც გაქლიბეს ან გაიქლიბა“ (შდრ. ბზ. ლგრესაუე, უშგ. ლგრსე)

ლგ-ქლიბ-ე (ზს.)/ლგ-ქლიბ-აუ-ე (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქლიბ-ულ-ი „რაც გაქლიბეს ან გაიქლიბა“ (შდრ. ბზ. ლგრესაუე, უშგ. ლგრსე)

ლგ-ქრ-ა-ე (ბზ.)/ლგ-ქრ-ა-ე (ლშხ.)/ლგ-ქირ-აუ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ქრ-ი-ე/ლგ-ქრ-აჲ-ე/ლგ-ქრ-ა-ე/ლგ-ქრ-ა-ჲ (ჩოლ.) < ქართ. და-ქირ-ავ-ებ-ულ-ი

1. „ქირით დაჭერილი, ქირით აღებული ან გაცემული (დროებითი სარგებლობისათვის)“, 2. „ქირით აყვანილი; ქირით მომუშავე“

ლგ-ქშაგ-უ (ზს., ლშხ.) < ქართ. ქაშაგ-ურ-ი „ჩერქეზული, ყაბარდოული“

ლგ-ქვრბაქ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღობით შემოკავებული), ქართა (ზედმიწ. – შემო-კარ-ბაკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. (მესხ.) კარ-ბაკ-ი „მიწური სახლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად“ (შდრ. ბქ. დურყუ, მეგრ. ქაბარკა – **хлев для коз**, ქარა „ეკალი, ხიწვი“)

ლგ-ქვრგ-აუ̈-ა̈ლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქვრგ-აუ̈-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ქარგ-აუ̈-ა̈ლ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქარგ-აუ̈-ა̈ლ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ქარგ-ულ-ი „რაც მოქარგეს ან მოიქარგა, – ნაქარგი“

ლგ-ქვრგ-აუ̈-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქვრგ-ა-ე (ბქ.)/ლგ-ქარგ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქარგ-ა̈უ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-ქარგ-ულ-ი „რაც მოქარგეს ან მოიქარგა, – ნაქარგი“

ლგ-ქვრთამ-ე (ზს.)/ლგ-ქრთამ-ე/ლგ-ქრთამ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ქრთამ-ულ-ი „ქრთამით მოსყიდული“

ლგ-ღ̈ართ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ღართ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ჯავახ.), ზან. (მეგრ.) ღართ-ი „ნაბადი, ჩოხა“, ღართამი „ჩოხიანი“

ლგ-ღერღლ-აუ̈-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღვრღლ-აუ̈-ე (ბზ.)/ლგ-ღირღლ-აუ̈-ე (ბქ.)/ლგ-ღირღ-აუ̈-ე/ლგ-ღვრღილ-აუ̈-ე/ლგ-ღვრღ-აუ̈-ე (უშგ.) < ქართ. დაღერ-ღილ-ი 1. „ძალიან მსხვილად დაფქული“, 2. „დაღრღნილი, დახრული“

ლგ-ღლატ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-ღლა̈ტ-ე (ლნტ.) „დალუპული“ < ქართ. და-ღალატ-ებ-ულ-ი (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „ვისაც უღალატეს, ვისაც მოლოდინი არ გაუმართლდა, მოტყუებული“

ლგ-ღრაუ̈-ა̈ლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღრაუ̈-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ღარაუ̈-ალ-ე (ლნტ.) „გავლებული (ხნული)“ *ხლმ.* < ქართ. და-ღარ-ულ-ი „ღარებგავლებული“

ლგ-ღრაუ̈-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღარა̈/აუ̈-ე (ლნტ.)„გავლებული (ხნული)“ < ქართ. და-ღარ-ულ-ი „ღარებგავლებული“

ლგ-ღრიბ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღრიბ (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ღა̈რიბ-ე (ლნტ.)/ლგ-ღარიბ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ღარიბ-ებ-ულ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ვინც გაღარიბდა ან გააღარიბეს, სიდუხჭირეში ჩავარდნილი...“ (შდრ. ბქ. ჯოსას ლგგნე)

ლგ-ყა̈რ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყარ (ბქ., ლნტ.) „სახურავი (ზედმიწ. – ყავრიან-ი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლგ-ყა̈რ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.) „ყავრად გამოხდილი (ზედმიწ. – *ა-ყავრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლგ-ყე̈ლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყელ-[ე] (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ყელ-ე (ლნტ.) „ამოყვანილი ყველი (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

ლგ-ყიდ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-ყიდ-ი „ყიდვით შეძენილი“

ლგ-ყლიპ-აუ-ე (ბზ.)/ლგ-ყლემპ-ე (ბქ.)/ლგ-ყლაპ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყლეპ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყლაპ-Აუ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. გადა-ყლაპ-ულ-ი „რაც გადაყლაპეს ან გადაეყლაპათ“ (შდრ. ზს. ლურტყუ̈[ე], ჩოლ. ლუნტყუ̈[ე])

ლგ-ყგმპლ-აუ̈-Ალ-ე (ბზ.)/ლგ-ყლემპ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ყლაპ-აუ̈-Ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გადა-ყლაპ-ულ-ი „რაც გადაყლაპეს ან გადაეყლაპათ“

ლგ-ყგრჩ-უ (ლშხ.) < ქართ. ყარაჩ-ულ-ი „ყარაჩაულისთვის დამახასიათებელი, – ყარაჩაული“

ლგ-შაშხ-აუ̈-ე (ქს.) „მეტისმეტად დამარილებული“ < ქართ. (იმერ., გურ.) და-შაშხ-ულ-ი „შაშხად გამოყვანილი, დამარილებული და გამხმარი ხორცი“

ლგ-შეშნილ-ე (ლნტ.)/ლგ-შეშლინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. შე-შლილ-ი „სულით ავადმყოფი, – გიჟი, გადარეული“ (შდრ. ბზ. რუ̈ექ; ბზ. ლუსრყე, ბქ. ლუსოყე; ბქ. ლუტტურე; ბქ. ლგქაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

ლგ-შიპ-აუ̈-ე (ზს., ქს.) „დასაგებად გამზადებული ფიცრები (ზედმიწ. – ˚გა-შიპ-ვ-ა)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. **Шип**) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

ლგ-შმოტკ-აუ̈-Ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-აუ̈-ალ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-აუ̈-Ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ჩა-შმოტკ-ილ-ი (< რუს. **шмотка**) „მოდურ, ბვირფას ტანსაცმელში გამოწყობილი“

ლგ-შმოტკ-Აუ̈-ე (ბზ.)/ლგ-შმოტკ-აუ̈-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-Აუ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ილ-ი (< რუს. **шмотка**) „მოდურ, ბვირფას ტანსაცმელში გამოწყობილი“

ლგ-შნ-აუ̈-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შენ-Აუ̈-ე (ლნტ.)/ლგ-შენ-აუ̈-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-შენ-ებ-ულ-ი (< შენ-ებ-ა < ფალ. **šēn**, შდრ. ძვ. ირან. **šaina**) 1. „დაარსებული (სოფელი, ქალაქი...)“, 2. „დარგული, ჩაყრილი (ხე, ბალახი, მცენარე...)“

ლგ-შნᲐურ-ე/ლგ-ნშᲐრუ̈-ე (ბზ.)/ლგ-შნᲐრ-ე/ლგ-შნარ-ე (ბქ.)/ლგ-შნაურ-ე (ქს.)/ლგ-შინაურ-ე (ქს.)/ლგ-შნაურ-ე (უშგ.)/ლგ-შინᲐურ-ე (ლნტ.)/ლგ-შინაურ-ე (ჩოლ.) „მოშინაურებული, შეჩვეული“ < ქართ. მო-შინ-ა-ურ-ებ-ულ-ი „რაც მოშინაურეს ან მოშინაურდა, – გაშინაურებული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგმთქუ̈ე, ბქ., ჩოლ. ლუმთქუ̈ე)

ლგ-შნ-ეულ-დ (ლშხ.) „მინიშნებით“ *ზმნის.* < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. **nišān**) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ლგ-შრეტ-აუ̈-ე (ჩოლ.) „გამომშრალი“ < ქართ. გამო-შრეტ-ილ-ი „გამომშრალი; ჩამქრალი; გამოწრეტილი...“ (შდრ. ზს. {ქა} ლუფკუ̈ე; ბზ. {ქა} ლგზსკე)

ლგ-შტრ-აუ̈-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-შტირ-ე (ბქ.)/ლგ-შტერ-აუ̈-ე (ქს.) < ქართ. მიშტერ-ებ-ულ-ი „ვინც ან რაც მიაშტერდა“, გამო-შტერ-ებ-ულ-ი „ვინც (რაც) გამოაშტერეს ან გამოშტერდა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგფᲐჟე, ბქ. ლგფაჟე)

ლგ-შქᲐრ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-შქარ-ე (ქს., უშგ.)/ლგ-შაქრ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შაქრ-Აუ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. და-შაქრ-ულ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სკრ. **šarkara**) 1. „რაც დაშაქრეს ან დაიშაქრა, – შაქრით დამტკბარი“, 2. „შაქარივით დამტკბარი, დაშაქრული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუმჯუხუ̈ე,

ლნტ. ლგმჭაბუე)

ლგ-შშ-აუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შეშ-აუ-ე (ლნტ.)/ლგ-შეშ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-შეშ-ებ-ულ-ი „გაქვავებული, გახევებული“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლგფუკენე)

ლგ-შხმ-ე (ბზ.)/ლგ-შხაშ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-შხაშ-აუ-ე (ლნტ.)/ლგ-შხამ/ლგ-შხამ-აუ-ე (ჩოლ.) „ბილწი; გესლიანი“ < ქართ. შხამ-იან-ი (< შხამ-ი < სპარს. **sam**) „გესლიანი; მოშხამული, მოწამლული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლაჟგაშრ, ბქ. ლაჟაგშრ, ლშხ. ლაჟგიარ)

ლგ-შგლბშრ (ბზ.)/ლგ-შარუშლ (ლნტ.)/ლგ-შგლ/რუარ/ლგ-შარუალ (ჩოლ.) < ქართ. შარვლ-იან-ი „ვისაც შარვალი აცვია“

ლგ-შგნთ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-ე (ბქ.)/ლგ-შგნთ-აუ-ე (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-აუ-ე (ლნტ.) „გახურებული, გავარვარებული (რკინა)“ < ქართ. დაშანთ-ულ-ი „შანთით ამომწვარი, დადაღული“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლგქგნთრინე; ბზ. {ქა/ჩუ} ლგღგნთრინე; ბქ. {ჩუ} ლგღგნთრინე/ლგღგნდრინე)

ლგ-ჩემ-აუ-ალ-ე (ბზ.)/ლგ-ჩემ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჩემ-აუ-ალ-ე (ლნტ.) „დამუქრებული, დაქადნებული“ < ქართ. და-ჩემ-ებ-ულ-ი „მითვისებული, დასაკუთრებული“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ულ-ი/გან-ჩემ-ებ-ულ-ი/ მიჩემ-ებ-ულ-ი „მისაკუთრებული...“ (შდრ. ზს. ლუხუნალე; ბზ. ლგზგრზე)

ლგ-ჩინ (ლშხ., ჩოლ.) „სახელოვანი, გამოჩენილი“ < ქართ. ჩინ-იან-ი „ჩინოსანი“

ლგ-ჩინჩუილ (ბქ., უშგ.)/ლგ-ჩუინ-ჩუილ (ფარ.) < ქართ. ჩვილ-იან-ი „ვისაც ძუძუთა ბავშვი ჰყავს“

ლგ-ჩირგ (ლნტ., ჩოლ.) „ბუჩქოვანი მცენარე“ < ქართ. ჩირგვ-იან-ი „ბუჩქიანი“

ლგ-ჩიულ-ე/ლგ-შჩიულ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-შჩიუ-არ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შჩიუ-არ/ლგ-მჩიულ-უნ-ე (უშგ.)/ლგ-შჩიუ-არ (ჩოლ.)< ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ულ-ი „რაც გაასაჩივრეს ან გასაჩივრდა“, იხ. ლგ-საჩიუარ-ე

ლგ-ჩრ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჩრ-ეუ-ე (ბქ.)/ლგ-ჩერ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ჩერ-ებ-ულ-ი „დამდგარი, შეჩერებული; უქმად მყოფი“

ლგ-ჩქ-ოუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჩქუ-ეუ-ე (ბზ.)/ლუ-ჩუქ-ოუ-ე (ზს.)/ლუ-ჩქ-ოუ-ე (ბქ.)/ლგ-ჩქეუ-ე (ლხმ.)/ლგ-ჩოქაუ-ე/ლგ-ჩოქაუ-ე (ლნტ.)/ლგ-ჩქოუ-ინ-ე (უშგ.)/ლგ-ჩოქაუ-ე/ლგ-ჩქოუ-ინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ჩოქ-ილ-ი (< ჩოქ-ი < თურქ. **čokmek**) „მუხლმოდრეკილი“

ლგ-ჩხინკრრ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „გამხდარი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) გა-ჩხინკორ-ებ-ულ-ი „მეტისმეტად გამხდარი, გაჩხიკინებული“, იხ. ჩხინკორა

ლგ-ჩხრიკ-აუ-ალ-ე/ლგ-ჩხირკ-აუ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჩხრიკ-აუ-ალ-ე (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გამო-ჩხრეკ-ილ-ი „გამოქექილი“

ლგ-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჩხირკ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ჩხრიკ-აუ-ე/ლგ-ჩხირკ-აუ-ე (ჩოლ.) „გამოქექილი“ < ქართ. გამო-ჩხრეკ-ილ-ი „გამოქექილი“

ლგ-ჩგგრ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ი-ჩგგრ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ჩაგრ-ულ-ი „დაბრიყვებული, შევიწროებული...“

ლგ-ჩგლდაყ (ბქ.) „აივნიანი“ < ძვ. ქართ. ჩარდახ-იან-ი „ჩარდახის მქონე“

ლგ-ჩგხმახ (ლშხ.)/ლგ-ჩახმახ (ჩოლ.) < ქართ. ჩახმახ-იან-ი „ჩახმახის მქონე“

ლგ-ცრაელ-ე (ბზ.)/ლგ-ცრიელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ცრიალ-ე (უშგ.)/ლგ-

ცარიელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ცარ-იელ-ებ-ულ-ი „დაცლილი, გამოცლილი, გამოცარიელებული“ (შდრ. ზს. ლგჰრე, ლნტ. ლგარე)

ლგ-ცხუნაბ-ე (უშგ.)/ლგ-ცხონაბ-ე/ლგ-ცხონებ-ე (ჩოლ.) „ნეტარი“ *რელიგ.* < ქართ. ცხონებ-ულ-ი „ვინც ცხონდა, – სამოთხეში მოხვედრილი“

ლგ-ცგრც-აუ̈-ე/ლგ-ძგრც-აუ̈-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ცარც-აუ̈-ე (ქს.)/ლგ-ცერც-აუ̈-ე (უშგ.) < ძვ. ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა/გან-ძუარც-უ-ვ-ა „განხეთქა, განჭდა, გან-მარტება, გაშიშვლება, წართმევა“, ახ. ქართ. {გა}-ძარც-ვ-ა „ვინმესთვის რაიმეს წართმევა ძალადობით, თავდასხმით“, *გადატ.* „გაყლეფა, წაგლეჯა“ (შდრ. ბქ. ლგბადურე)

ლგ-ძეძგ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ძეძგ-ილ-ი 1. „გატენილი“, 2. „დაბეგვილი, დაუეჟილი“ (შდრ. ზს. {ჟი/ქა} ლგზკგნე; ზს. {ქა} ლგწკპგნე; ზს. {ქა} ლგძგრგნე; ზს. {ჟი} ლგტტგნე)

ლგ-ძეწკუ̈ (ზს., ქს.) < ქართ. ძეწკვ-იან-ი (< ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ძეწკვ-ი < ოს. *cæg* „რგოლი“) „ძეწკვის მქონე“

ლგ-ძინძლ-აუ̈-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ძინძლ-აუ̈-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ძონძ-ილ-ი „ძონძებად ქცეული, ძალზე ძველი და დახეული, დაკონკილი“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლგკინტლაუ̈ე; ლნტ. {ჩუ} ლგტრეკაუ̈ე)

ლგ-ძირ (ზს., ქს.) < ქართ. ძირ-იან-ი „ძირის მქონე, – ფესვიანი, დაფესვიანებული“

ლგ-ძირ-დ (ზს., ლშხ. ჩოლ.)/ლგ-ძგრ-დ (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. ძირ-იან-ად „ძირითურთ, ფესვებიანად“

ლგ-ძმარ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ძმარ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძმარ-ებ-ულ-ი „ძმრად ქცეული, დამჟავებული...“

ლგ-ძრნძ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. დაძონძ-ილ-ი „ძონძებად ქცეული, ძალზე ძველი და დახეული, დაკონკილი; ჩამოძონძილი“

ლგ-ძფანჱ̈ (ბზ.)/ლგ-ძფან̈ (ბქ.)/ლგ-ძაფან (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ძაფან̈ (ლნტ.) „წიწაკიანი (ხედმიწ. – ზაფრან-იან-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za'farān**) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლგ-ჰიმჰილ-ა-ჲ

ლგ-ძღუ̈ინდ/ლუ-ძღუ̈ინდ (ბქ.)/ლგ-ძღუ̈ინდ (ჩოლ.) „გალავნიანი (ხედმიწ. – ზღუდ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე, გარს შემოვლებული სიმაგრე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...), – გალავანი“

ლგ-წ̈ახდინ-ე (ბზ.)/ლგ-წ̈ახდინ-ე (ბქ.) „დაბინძურებული“ < ქართ. წახდენ-ილ-ი „გაფუჭებული; დაზიანებული; განადგურებული; დაღუპული; წამხდარი“

ლგ-წდ-ე/ლგ-წიდ (ბქ.) „გაბინძურებული, გაჭუჭყიანებული“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წიდა „ჭუჭყი...“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლუთურქაუ̈ე; ლშხ. {ჩუ} ლგწინგაუ̈ე; ლშხ. {ჩუ} ლგქცერე; ლნტ. {ჩუ} ლუწ̈ურანე)

ლგ-წეპ-აუ̈-ე/ლგ-წებ-აუ̈-ე (ზს.)/ლგ-წეპ-აუ̈-ე (ლნტ.)/ლგ-წებ-აუ̈-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-წეპ-აუ̈-ე (ჩოლ.) < ქართ. დაწებ-ებ-ულ-ი „რაც დააწებეს, დააკრეს ან დაეწება, დაეკრა“ (შდრ. ზს. ლგლ{ა}წ̈; უშგ. ლგსაუ̈ტ{ე})

ლგ-წეწ-აუ̈-ე (ქს.) < ქართ. {გა}-წეწ-ილ-ი „გაჩეჩილი მატყლი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგბძგნე; ბზ., ჩოლ. ლგწინწრე)

ლგ-წინწილ (ზს.)/ლგ-წიწილ (ქს.)/ლგ-წწილ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. წიწილ-{ებ}-იან-ი „კრუხი, რომელსაც წიწილები ჰყავს“

ლგ-წკაპ (ჩოლ.) „მწკრივად მიმავალნი“ < ქართ. გა-წკაპ-ულ-ი „გამწკრივებული“

ლგ-წკატ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-წალკატ-ე (ლნტ.) „წალკატით ამოთხრილი/გათხრილი მიწა (ზედმიწ. – *მო-წალკატ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

ლგ-წკეპ-აუ̆-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. გა-წკაპ-ულ-ი „გამწკრივებული“ (შდრ. {ქა} ლგნჭკრუ̆ე; ბქ. {ქა} ლგჭარე; ლშხ. {ქა} ლგშწკრრე; ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლგსკრრე)

ლგ-წკიპ-აუ̆-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მო-წკეპ-ილ-ი „კოხტად გამოწყობილი, გამოპრანჭული“ (შდრ. ბქ. {ჟი} ლგდრინქე)

ლგ-წლაუ̆-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წალაუ̆-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) მო-წალ-ულ-ი „გათუთქული, მოთუთქული“

ლგ-წმინდ-აუ̆-ა̈ლ-ე (ბზ.)/ლგ-წმინდ-აუ̆-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-წმინდ-აუ̆-ა̈ლ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წმინდ-აუ̆-ა̈ლ-ე (ლნტ.) „გასუფთავებული“ *ტლმ.* < ქართ. გა-წმენდ-ილ-ი „გასუფთავებული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკუ̆ცა̈ნა̈ლე, ბქ. ლუკუ̆ცანალე; ბქ. ლგშდბგნალე, ჩოლ. ლგშტბგნა̈ლე)

ლგ-წმიდ-აუ̆-ე/ლგ-წმინდ-აუ̆-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წმინდ-ა-ი̈-ე (ბქ.)/ლგ-წმინდ-ა̈უ̆-ე (ლნტ.) „გასუფთავებული“ < ქართ. გა-წმენდ-ილ-ი „გასუფთავებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლუკუ̆ცა̈ნე, ბქ. ლუკუ̆ცანე, ლნტ. ლუკუ̆ეცა̈ნე; ბქ. ლგშდბგნე, ჩოლ. ლგშტბგნე)

ლგ-წნ-აუ̆-ე (ზს., ქს. უშგ.) < ქართ. და-წუნ-ებ-ულ-ი „წუნდადებული, უარყოფითად შეფასებული, არმოწუნებული“ (შდრ. {ჟი} ლგცხიდე)

ლგ-წნეხ-აუ̆-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-წნეხ-ილ-ი „წნეხით დატკეპნილი, დაპრესილი; წნეხით დაწურული (ყურძენი)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკუ̆ლურიმბე

ლგ-წს-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-წი̈-ე (ლშხ.) < ძვ. ქართ. გან-წეს-ებ-ულ-ი „დაწესებული, განკარგული, განჩინებული...“, ახ. ქართ. დაწესებულ-ი „წესად დადებული, დადგენილი, დაკანონებული“

ლგ-წყზა̈მ-ე სპირტ (უშგ.)/ლგ-წყზემ-ე (ჩოლ.) „ალკოჰოლი (ზედმიწ. – *და-მ-წყაზრ-ულ-ი სპირტ-ი)“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზარ-ი „თეთრი“ და სპირტ-ი (< რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „აქროლადი, ადვილად აალებადი და მეტწილად მათრობელა სითხე...“

ლგ-წყზარ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-წყზარ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლგ-მ-წყაზრ-ე/ლგ-წყაზარ-ე (ჩოლ.) „დაწმენდილი, დასუფთავებული; მოკაზმული, გამოწყობილი; დამშვენებული“ < ქართ. (ფშ.) და-მ-წყაზრ-ულ-ი „დამშვენებული, შემკობილი, გალამაზებული; მოხდენილი“

ლგ-წყნარ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წყნარ-ე (ბზ.)/ლგ-წყნარ-უნ-ე (უშგ.)/ლგ-წყნარ-აუ̆-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-წყნარ-ებ-ულ-ი „დამშვიდებული, დაშოშმინებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლგშარდე, ბქ., ლნტ. ლგშარდე; ბქ. ლუშუ̆იდბუნე; ბზ., ჩოლ. ლუნყურე, ბქ. ლუნყურე; ლხმ. ლუქოშდალე)

ლგ-წყობ-აუ̆-ე (ლნტ.) < ქართ. და-წყობ-ილ-ი „დალაგებული“

ლგ-წყლ-იან-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-წყლ-იან-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაწმენდილი, გასუფთავებული (ზედმიწ. – გა-წყლ-იან-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წყლ-იან-ი „რაშიც წყალია, რაშიც წყალი დგას; წყალნარევი...“ (შდრ. ბზ. {ქა} ლგწყზარე; ბქ.

{ქა} ლგშდბგნე, ჩოლ. {ქა} ლგშტბგნე)

ლგ-წგმლ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წამლ-აუ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-წამლ-ულ-ი 1. „ვინც ან რაც მოწამლეს ან მოიწამლა“, 2. „მოშხამული, შხამიანი“ (შდრ. ბქ. ლგყგგრე)

ლგ-ჭაგუ (ბქ.)/ლგ-ჭაგუ (ლშხ., ჩოლ.) „ჭლაკვის ფოთლებიანი ხაჭაპური“ < ქართ. ჭლაკვ-იან-ი „ხახვიანი“

ლგ-ჭერ (ზს., ქს.) < ქართ. ჭერ-იან-ი „სხვენიანი; ფიცრებიანი“

ლგ-ჭირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჭირ-ე (ბქ., ლნტ.) „ნაწვალები, შრომისაგან გატანჯული, ჭირგამოვლილი (ზედმიწ. – *ნა-ჭირ-ვ-ებ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნაგარჯ{უ})

ლგ-ჭრელ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ჭრალ-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ჭრელ-ებ-ულ-ი „აფერადებული“

ლგ-ჭყაუ-ე (ბქ.) < ქართ. მო-ჭიქ-ულ-ი „ჭიქურით დაფარული“

ლგ-ჭყან (ბქ.)/ლგ-ჭყან (ლშხ., ჩოლ.) „ქონიანი“ < ქართ. (გურ.) ჭყან-ი „ხორცის ნახარში, ქონიანი წყალი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჭყან-ი *გადატ.* „სიყუათე, ყუათი“ (შდრ. ბზ. მგჩხმარ, ბქ. მგჩხმარ)

ლგ-ჭყტან-ე/ლგ-ჭყტგნ-ე (ლნტ.)/ლგ-ჭყტგნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჭყლეტ-ილ-ი „დასრესილი; დაჭეჭყილი“ (შდრ. ზს., ქს. {ჩუ} ლგლტგნე; ზს. {ჩუ} ლგლჭყგნე; ბზ., ლშხ. {ჩუ} ლუულურიმბე; ზს. ზს. {ჩუ} ლგყლპგნე; ბზ. {ჩუ} ლგჭყრინტე)

ლგ-ჭგრდიგ-ე (ზს.)/ლგ-ჭგნტრიკ-ე/ლგ-ჭანტრიკ-ე (ჩოლ.) „დატკეპნილი, გადათელილი“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლგკიმბე, ბქ. {ჩუ} ლგკიმბე; ზს. {ჩუ} ლგსკრიბე)

ლგ-ჭგრხალ-ე (ლშხ.,)/ლგ-ჭარხლ-ე/ლგ-ჭარხალ-ე (ჩოლ.) „გაწითლებული“ < ქართ. ა-ჭარხლ-ებ-ულ-ი „ჭარხალივით აწითლებული, წამოწითლებული“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგწრანე; ზს., ჩოლ. ლგტყუფუნე)

ლგ-ჭგხრაგ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჭგხრეგ-ე (ბქ.)/ლგ-ჭახრაგ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჭახრაკ-ე (ლნტ.) „მიხრახნილი (ზედმიწ. – *მო-ჭახრაკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ჭახრაკ-ი (< ფალ. *čaxrak/čaxrag* „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, შდრ. სომხ. *čaxrak*) „ხრახნიანი მოსაჭერი მოწყობილობა...“

ლგ-ხაუს-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-ხაუს (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხავს-ებ-ულ-ი (< ხავს-ი < ოს. **xos/xwasæ** „თივა, წამალი“) „ხავსმოკიდებული, ხავსით დაფარული, – ხავსიანი“ (შდრ. ბზ. ლგფანთქუისე, ბქ. ლუფუნთქუირ)

ლგ-ხან (ზს., ლნტ.)/ლგ-ხან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ხნიერი, დროული“, 2. „დაბველებული“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ (შდრ. ბზ. ლალმაგნა)

ლგ-ხატ (ზს.)/ლგ-ხტ-ე (ბქ.) „ხატზე დაფიცება (ზედმიწ. – *და-ხატ-ებ-ა)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ლგ-ხახუ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ხახუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხახვ-იან-ი „რასაც ხახვი აქვს, რასაც ხახვი ურევია“

ლგ-ხბაკ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ჩალაგებული ბარგი (ზედმიწ. – *გა-ხაბაკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“

ლგ-ხერხ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ხგრხ-აუ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ულ-ი „მარჯვე, ყოჩაღი, ხერხიანი“, იხ. ლგ-ჯერჯ-ე

ლგ-ხეხ-აუ-ალ-ე (ზს., ქს.) *ხლმ.* <

ქართ. გა-ხეხ-ილ-ი „გასუფთავებული, გაწმენდილი, გაპრიალებული; გაფხეკილი“ (შდრ. ბქ. ლგხჯგნალე; ბქ. ლგხგრჯინალე)

ლგ-ხეხ-აუ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-ხეხ-ილ-ი „გასუფთავებული, გაწმენდილი, გაპრიალებული; გაფხეკილი“ (შდრ. ბქ. ლგხჯგნე; ბქ. ლგხგრჯინე)

ლგ-ხერხ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხერხ-ე (ბქ.)/ლგ-ხერხ-აუ-ე (ლნტ.)/ლგ-ხერხ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხერხ-ილ-ი „ხერხით გაჭრილი“

ლგ-ხზ-აუ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხზ-აუ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხაზ-აუ-ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხაზ-ულ-ი „ხაზებიანი, ხაზებგავლებული; ხაზებით გამოსახული, შედგენილი (ნახაზი, გეგმა...)“, *გადატ.* „დასერილი, დაღარული; დაფხაჭნილი“

ლგ-ხზ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხაზ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ხაზ-ულ-ი „ხაზებიანი, ხაზებგავლებული; ხაზებით გამოსახული, შედგენილი (ნახაზი, გეგმა...)“, *გადატ.* „დასერილი, დაღარული; დაფხაჭნილი“

ლგ-ხრამუ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ხრამ-ულ-ი „ხრამად ქცეული, დახევებული“

ლგ-ხტ-აუ-ალ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხტ-აუ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხატ-აუ-ალ-ე (ლნტ.) 1. „დახატული“, 2. *გადატ.* „ლამაზი, მშვენიერი“ *ხლმ.* < ქართ. და-ხატ-ულ-ი „რაიმე გამოსახულება, მიღებული ფერების ან ხაზების საშუალებით“, *გადატ.* „ძალიან ლამაზი, მშვენიერი“

ლგ-ხტ-აუ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხატ-აუ-ე (ლნტ.) 1. „დახატული“, 2. *გადატ.* „ლამაზი, მშვენიერი“ < ქართ. და-ხატ-ულ-ი „რაიმე გამოსახულება, მიღებული ფერების ან ხაზების საშუალებით“, *გადატ.* „ძალიან ლამაზი, მშვენიერი“

ლგ-ხურ-აუ-ე (ლნტ.)/ლუ-ხურ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ხურ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გაცხელებული, მხურვალე, ცხელი“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლგქგნთრინე; ბქ. {ჩუ} ლგღგნდრინე, ჩოლ. {ჩუ} ლგ-ღგრდრინე)

ლგ-ხშმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხაშმ-ე (ლნტ.)/ლგ-ხაშმ-აუ-ე (ჩოლ.) „წახდენილი, დაბინძურებული“ < ქართ. და-ხაშმ-ულ-ი/და-ხაშმ-ებ-ულ-ი „დაავადებული ციებ-ცხელებით“

ლგ-ხგნჯარ (ზს.,)/ლგ-ხგნჯალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხანჯალ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ხანჯლ-იან-ი „ვინც ხანჯალს ატარებს“

ლგ-ხგრკ-აუ-ე (ზს.)/ლგ-ხრაკ-აუ-ე (ლშხ.)/ლგ-ხრაკ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „ცხიმში შემწვარი, შებრაწული“ (შდრ. ბზ. ლგკგრცხე, ლშხ., ჩოლ. ლგკგრცხე), იხ. მახრაკულ

ლგ-ხგრკ-აუ-ალ-ე (ბზ.)/ლგ-ხგრკ-ლ-აუ-ე/ლგ-ხგრკ-აუ-ალ-ე/ლგ-ხგრკ-ლ-აუ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხრაკ-აუ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხრაკ-აუ-ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „ცხიმში შემწვარი, შებრაწული“ (შდრ. ბზ. ლგკგრცხალე, ლშხ., ჩოლ. ლგკგრცხალე)

ლგ-ხგრტ-აუ-ე (ზს.)/ლგ-ხურეტ-აუ-ე (ქს.)/ლგ-ხურიტ-აუ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხვრეტ-ილ-ი „სიკვდილით დასჯილი“, გა-ხვრეტ-ილ-ი „გაბურღული“

ლგ-ხგრჯ-აუ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ხარჯ-აუ-ე (ლნტ.) < ქართ. {და}-ხარჯ-ულ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)...“

ლგ-ხგრჯ-ე[1] (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ხგრჯ-აუ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაღებული, დახარჯული ხარჯი“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.)

„გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)...“

ლგ-ხგრჯ-ე[2] (ზს.) *გადატ.* „დანაყრებული (ზედმიწ. – და-ხარჯ-ულ-ი)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǰ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)...“

ლგ-ჭგრჭ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჭერჭ-ე (ზს., ლნტ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ულ-ი „მარჯვე, ყოჩაღი, ხერხიანი...“ (შდრ. ზს. **ლგსხათე**), იხ. ლგ-ხერხ-აუ̈-ე

ლგ-ჯა̈ნგ-ე (ბზ.)/ლგ-გა̈ნჯ[უ̈]-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-განჯუ̈-ე (ბქ.)/ლგ-ჟენგ-ე/ლგ-გგნჯ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჟანგ-აუ̈-ე/ლგ-ჟენგ-აუ̈-ე (ლშხ.)/ლგ-ჯგნგ-აუ̈-ე/ლგ-გგნჯ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ჟანგ-[ებ]-ულ-ი (< ჟანგ-ი < სპარს. **žang**) „ჟანგმოკიდებული, ჟანგმოდებული, ჟანგიანი“, შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“

ლგ-ჯა̈რიმ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-ჯარიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჯარიმ-ებ-ულ-ი (< ჯარიმა < არაბ. **ǯarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „ვინც (რაც) დააჯარიმეს ან დაჯარიმდა“

ლგ-ჯგიმ-აუ̈-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ჯგიმ-ულ-ი „გაჭიმული“

ლგ-ჯორ (ქს.) < ქართ. ჯორ-იან-ი „ვისაც ჯორი ჰყავს ან ჯორზეა ამხედრებული“

ლგ-ჯრ-აუ̈-ე (ზს., ქს.) < ქართ. დაჯერ-ებ-ულ-ი „დარწმუნებული; თავდაჯერებული“

ლგ-ჯღვრკ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დანაოჭებული“ < ქართ. (გურ., რაჭ., ლეჩხ.) ჯღარკ-ი „იგივეა, რაც ჯღანი“

ლგ-ჯგელდ-ა̈უ̈-ე (ბზ.)/ლგ-ჯილდოუ̈-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-ჯილდო-ებ-ულ-ი (< ჯილდო < სპარს. **ǯaldu**) „ჯილდო გადაცემული; დასაჩუქრებულია“

ლგ-ჰგნგირ (ზს.)/ლგ-ჰინგირ/ლგ-ჰინგრ-ე (ბქ.)/ლგ-უნგირ/ლუ-უ̈უნგირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უნაგრ-იან-ი (< უნაგირ-ი < ირან. **hunagīr**) „რასაც უნაგირი ადგას (ცხენი, ჯორი...), – შეკაზმული“

მ

მაგალით (ზს., ქს.) < ქართ. მაგალით-ი 1. „რაიმე დებულების დასამტკიცებლად ან ასახსნელად მოყვანილი ცალკეული ფაქტი, – ნიმუში“, 2. „სხვისთვის მისაბაძი საქციელი თუ მოვლენა“, 3. „შემთხვევა...“

მაგაორ (ლშხ., ჩოლ.)/მაგიუ̈ერ (უშგ.) „მაგივრად, ნაცვლად“ *თანდ.* < ქართ. მაგიერ „ნაცვლად“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგქაფ)

მაგრატელ (ბზ.) < ქართ. მაკრატელ-ი „საჭრელი იარაღი“

მაგრაფინა (ზს., ქს.)/მაგრაფ (ლნტ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. აგრაფინა (< ლათ. **Agrapina** „აგრიპას კუთვნილი, აგრიპასი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მადა̈ნ (ბზ., ლნტ.)/მა̈დენ/მადან (ბქ.)/მადენ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მადან-ი (< არაბ.-სპარს. **ma'dan**) „ლითონის მოსაპოვებლად გამოსადეგი ლითონის შემცველი ქანი“

მადლიერ (ზს., ქს.)/მა̈დლიე̈რ (უშგ.) < ქართ. მადლ-იერ-ი „მადლობის გრძნობის მქონე, – კმაყოფილი, მადლობელი“ (შდრ. ბზ. მაჯუ̈მა̈რ, ბქ. მაჯუ̈მა̈რ, ბზ. მუჯუ̈ა̈მი, ბქ. მუჯუ̈ა̈მი; ბზ.

ჰამშარ, ლშხ., ჩოლ. აშმარ; ბზ. მგხერ, ბქ. მგხერ)

მადლობ (ლნტ.) < ქართ. მადლობა „სიტყვით ან საქმით დაფასება სხვის მიერ გაწეული სიკეთისა“ (შდრ. ბზ. მაჯუჰმ, ბქ. მაჯუამ; ლნტ., ჩოლ. აშამ)

მადრაჯ/მგდრაჯ (ზს.)/მათრაჯ (ბზ.)/მგრდაჯ (ბქ.)/მადრაჯ (ლშხ., ჩოლ.)/მათრახ (ლნტ.)/მადრახ (ჩოლ.) < ქართ. მათრახ-ი (< არაბ.-სპარს. **mitrak** „საცემელი“) „ტარზე მიბმული დაწნული თასმა, რომელსაც ბოლოში აქვს პატარა ტყავის ნაჭერი (ენა)“

მაზლ (ზს., ქს.) < ქართ. მაზლ-ი „ქმრის ძმა“ (შდრ. ბზ. ძმაჲ; ბქ. სემუნ)

მაზოლ (ზს., ქს.) < ქართ. მაზოლ-ი (< რუს. **Мозоль**) „კოჟრი, კორძი, კოჟიჟი“

მათარა (ზს., ქს.) < ქართ. მათარა „პატარა სამგზავრო წყლის ჭურჭელი, რომელსაც ჩვეულებრივ იკიდებენ ქამარზე“

მათოთ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი; გარეული ოხრახუში, საჭმელად ვარგისი“ *ბოტ.* < ქართ. (მოხ., მთიულ., ფშ., ზ. აჭარ.) მათოთ-ი „საქონლის საკვები ბალახეული“

მათხოუჯარ (ზს., ლნტ.)/მათხუჯარ (ბქ.)/მათხოჭარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მა-თხ-ოვ-არ-ი „ვინც მოწყალებას ითხოვს, – გლახა, მათხოვარა“ (შდრ. ბზ. შგომ[ა]ლჯაჲ/მეშგუმანჯლ, ბქ. შგომანჯ/მეშგუმანალ, ლშხ., ჩოლ. შგომაჲ, ლნტ. შკომალჯ, ჩოლ. მეშგუმჯნალ)

მათხოურობ (ზს., ქს.) < ქართ. მა-თხ-ოვ-რ-ობ-ა „გლახაობა“ (შდრ. ბზ. ლიშგუმჯნჯლი, ბქ. ლიშგუმანჯლი; ბქ. გოგს ლიჭემ)

მაინძლობ (ბზ.)/მჯსმინძლობ (ლნტ.)/ლი-მასპინძლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მასპინძლ-ობ-ა (< ძვ. ქართ. მასპინძელ-ი < ფალ. **aspanǰ**) „პურმარილით სტუმრის პატივისცემა“, შდრ. იმერ., გურ., აჭარ. მაინძელ-ი

მაკარონ (ზს., ქს.) < ქართ. მაკარონ-ი (< რუს. **Макарон** < იტალ. **maccheroni**) „ჯვების პროდუქტი – პურის უფუარი ცომისაგან დამზადებული მოგრძო გამხმარი მილაკები“

მაკუშდაგ (უშგ.)/მაყუშდაგ (ლშხ., ჩოლ.)/მაჯუშდაგ (უშგ.) „თეძო, გვერდი“ < ოს.-ალან. **mæk'ustæg** „მხრის ძვალი“ (შდრ. ოს. **stæg** „ძვალი“)

მალადეც (ზს., ქს.) < რუს. **Молодец** „ყოჩაღ“

მალამო (ზს., ქს.)/მაჰლამ/მაჰლამ (უშგ.) < ქართ. მალამო (< თურქ. **melhem/merhem**) „ცხიმში აზელილი სამკურნალო ნითიერებები, – საცხი, სალბუნი“

მალალურ (ბზ.)/მაღლაუ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. მოლალურ-ი „შავი და ყვითელი ბუმბულით შემოსილი წკრიალახმიანი მგალობელი ფრინველი, – გულყვითელა“

მალყარ (ბზ.)/მალყარ (ლშხ.) *ტოპ.* < ქართ. მალყარ-ეთ-ი (< ბალყ. **Малкъар**) „იგივეა, რაც ბალყარეთი“

მამა (ზს., ქს.) < ქართ. მამა „მშობელი (კაცი)“, შდრ. ზს., ქს. მუ

მამამურზა (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. მამა „კაცი თავისი შვილების მიმართ, – მშობელი (კაცი)“ და მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მამასახლის (ზს., ქს.)/მამასახლ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. მამა-სახლ-ის-ი 1. „არჩევითი მოხელე სოფლად, რომელიც ასრულებდა ადმინისტრაციულ-პოლიციურ მოვალეობებს“, 2. *ისტ.* „სახლის, გვარის ან თემის გამგებელი...“

მამასახლობ (ლხმ.) < ქართ. მამა-სახლ-ის-ობ-ა „მამასახლისად ყოფნა,

მამასახლისის მოვალეობის შესრულება, მამასახლისის თანამდებობა“

მამაძაღლ (ზს., ქს.) < ქართ. მამაძაღლ-ი „სალანძღავი სიტყვაა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ჟელიგეზალ, ბქ. ჟალუმგეზალ)

მამილ (ლნტ., ჩოლ.) „ყურძენი, ვაზი“ *ბოტ.* < ქართ. მამალ-ი „ვენახი“

მამინაცუალ (ზს., ქს.) < ქართ. მამ-ი-ნა-ცვალ-ი „დედის ქმარი წინანდელი ქმრის შვილების მიმართ, – არაღვიძლი მამა, მეორე მამა“ (შდრ. ბზ. მუენაცვდ)

მამულ (ზს., ქს.) < ქართ. მამულ-ი „უძრავი ქონება, მიწა-წყალი, რომელიც ვისიმე საკუთრებას შეადგენს და მემკვიდრეობით გადაეცემა მამიდან შვილს, – უძრავი ქონება საერთოდ“ (შდრ. ბზ. მიყ)

მანათ-ობ/მანთ-ობ (ჩოლ.) „მანეთობის დრო (ზედმიწ. – მანეთ-ობ-ა)“ < ქართ. მანეთ-ი (< ლათ. **moneta**) „ფულის ერთეული“

მანანა (ზს., ქს.)/**მანანჲ** (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. მანანა (< ძვ. ებრ. **manna** „მცირე, პატარა, ცით მოვლენილი“, *გადატ.* „ზეციური პური“) „ქალის საკუთარი სახელი“ (შდრ. ბქ. მანჲალ/მჲნჲალ)

მანდ/მანდა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ნდობა, სურვილი, წადილი“ *გადატ.* < ქართ. მადა „რისამე სურვილი, წადილი“

მანჲთ (ზს., ლნტ.)/**მანათ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მანეთ-ი (< ლათ. **moneta**) „ფულის ერთეული“

მანჲშ (ბზ.)/**მანჲშ** (ბქ., ლნტ.)/**მანჲშ** (ლშხ., ჩოლ.) „ჭავი“ *ბოტ.* < ოს.-ალან. **mænæw** „ხორბალი“

მანდარინ (ზს., ქს.)/**მანდარინა** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. მანდარინ-ი „დაბალი ტანის უეკლო ციტრუსოვანი ხეხილი“

მანთაჲნ (ზს.)/**მანთიან** (ლშხ., ჩოლ.) /**მანათიან** (ლნტ.) < ქართ. მანეთ-იან-ი (< ლათ. **moneta**) „იგივეა, რაც მანეთი“

მანიკურ (ზს., ქს.)/**მჲნიკურ** (ბქ.) < ქართ. მანიკურ-ი (< რუს. **маникюр** < ფრანგ. **manucure**) „ლაქი“

მანკ (ლშხ., ჩოლ.) „ხასიათი, ზნე“ < ქართ. მა-ნკ-ი (< სომხ. **mank** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი, ბიწი“ (შდრ. ზს., ლნტ. კჲფ, ზს., ლნტ. სჲბკჲფ)

მანქანა (ზს., ქს.)/**მანქანაჲ** (ბზ.)/**მაქანა** (ჩოლ.) < ქართ. მანქანა „იგივეა, რაც ავტომანქანა“

მანჩუ (ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. მაჩვ-ი „საშუალო ზომის მტაცებელი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ბქ. მუნჩქუ)

მანჭიაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „გრძელკისერა პრანჭია ფრინველი“ *ზოოლ.* < ქართ. მანჭია „ე. ი. ვინც იმანჭება“

მანჭკუარაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ **მანჭკუარჲ/მანჭკორჲ** (ლნტ.)/**მანჭკუჲრაჲ** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) მანჭკვარა/მანჭკვალა „საჭმელი სოკო“

მანჭუალ/სანჭუალ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მანჭვალ-ი „დიდი ლურსმანი, – სამჭვალი“ (შდრ. ბზ. ლუსუჭემ), იხ. ლურცმან/ლუცმან (ბზ.)/ლუსმარ

მაიდან (ლშხ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – მოედან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. მოედან-ი (< სპარს. **maydān**) „შენობებით შემოფარგლული ფართო და სწორი ადგილი ქალაქში ან სოფლად; ფართო და ვაკე ადგილი...“

მაინცდამაინც (ზს., ქს.)/**მაიდამაინც** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მაინცდამაინც „ყოველ შემთხვევაში, უეჭველად...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ეში-ეშრ, ბქ., ლნტ. ეში-ეში, ლშხ., ჩოლ. ეშრ-ეშრ; ბზ., ლშხ. ეჯღაჲ-ამღარ, ბქ. ეჯღჲაჲ-ამღჲაჲ, ლნტ. ეჩაღჲაჲ-ამაღჲ)

მაიორ (ზს., ქს.)/**მჲაორ** (ბქ.) < ქართ. მაიორ-ი (< ლათ. **maior** „უფროსი“) 1. „საბჭოთა არმიის ოფიცრის წოდება,

საშუალო კაპიტანსა და პოდპოლკოვნიკს შორის", 2. „ოფიცრის ჩინი უცხო ქვეყნების არმიებში და აგრეთვე ძველად რუსეთის არმიაში..."

მარჳგ (ბზ., ლნტ.)/მარაგ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარაგ-ი (< ფალ. **marag/k** „რიცხვი") „რაც მომავალში გამოყენების მიზნით არის დაგროვებული, შესანახავად გადადებული (საჭირო ნივთები, საგნები, მასალა, იარაღი, სურსათი და მისთ.)", შდრ. ბზ., ლშხ. ჩოლ. ნანზრ, ბქ. ნანზორ; ბზ., ლშხ. ქჳმჳრა, ბქ., ლნტ. ქამარა „საკმარისი, სამყოფი")

მარჳნ (ზს., ლნტ.)/მარან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარან-ი „სალვინე სახლი" (საბა), „ღვინის დასაყენებელი და შესანახი ადგილი"

მარგალი (ლხმ.) „მთა" *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) მარგალ-ი „მეგრელი"

მარგალიტი (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი" < ქართ. მარგალიტა (< ბერძ. **margarítēs** „მარცვლისებური ძვირფასი თვალი თეთრი, შავი ან ყვითელი ფერისა") „ქალის საკუთარი სახელი"

მარგარინ (ზს., ქს.)/მარგალინ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარგარინ-ი (< ფრანგ. **margarine** < ბერძ. **margaros** „პერლამუტრი") „ერბოს მსგავსი ცხიმეული"

მარგლიტ (ზს, ლშხ.)/მარგალიტ (ქს.) < ქართ. მარგალიტ-ი (< ბერძ. **margarítēs**) „მარცვლისებური ძვირფასი თვალი თეთრი, შავი ან ყვითელი ფერისა"

მარგუნილ (ბქ.) „ქლიავის ერთ-ერთი ჯიში" *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) მარგულ-ი/მარგულ-ა „შავი ქლიავი", შდრ. ზან. (მეგრ.) მარგვ-ია „ტყემლის ჯიშის მცენარეა ერთგვარი, – ქლიავის სახეობა" და ქართ. (ლეჩხ.) მარგულ-ი „ვაზის ერთ-ერთი ჯიში"

მართჳლ (ზს., ლნტ.)/მართალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მართალ-ი „ნამდვილი, სწორი, ეჭვმიუტანელი; უდანაშაულო" (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ტკიც; ზს., ლშხ., ჩოლ. მაწუდი)

მართუელობ (ზს.) < ქართ. მ-მართ-ველ-ობ-ა „მართვის სისტემა; მართვა, ხელმძღვანელობა, გამგებლობა"

მარმჳრილო (ბქ.)/მარმალ (ჩოლ., უშგ.)/მარმალილო (ლხმ.) < ქართ. მარმარილო (< ლათ. **marmor** < ძვ. ბერძ. **μάρμαρος** „მბრწყინავი ქვა") „სხვადასხვა ფერის მყარი კრისტალური კირქვა"

მარტ ი მურტ (ლშხ.) < ქართ. მარტ-ი (< ლათ. **marsius**) „კალენდარული წლის მესამე (და გაზაფხულის პირველი) თვე"

მარტუხაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/მარტუხუ (ჩოლ.) „ცალი ხარისათვის გაკეთებული უღელი, – ცალუღელა" < ქართ. მარტო-ხელ-ი/მარტო-ხელ-ა 1. „ერთადერთი მუშა ოჯახში", 2. „მარტო", 3. *გადატ.* „ეული", შდრ. ხევს., გუდამ., მთიულ. მარტ-უღელ-ი „უღელი, რომელშიაც ერთი ხარი შეიბმისა; ცალი უღელი", გურ. მარტ-უ-ა-ი „მარტო", მარტ-უღელ-ა-ი „ცალუღელა ხარი, ცალი ხარი" (შდრ. ბზ., ლშხ. ლამეშხუა, ბქ., ლნტ. ლჳმეშხუა)

მარულა (ზს., ქს.) < ქართ. მარულა „დოღ-ი"

მარქაფ (ზს., ქს.)[59] < ქართ. მარქაფა „სათადარიგო, შემცვლელი (მაგ., მარქაფა ცხენები, მარქაფა ჯარი...)"

მარქუ (ზს., ქს.)/მჳრქუ (ბქ.)/მაქუ (უშგ.) < ქართ. მაქო (< სპარს. **mākū, mākūk**, ფალ. **mākū, mākōk** „საქსოვი მაქო") „საქსოვი დაზგის ნაწილი"

მარღაჲ (ჩოლ.) „თეთრთვალება" < ქართ. მარღ-ი 1. „ულამაზო თეთრი (ითქმის თვალის შესახებ)", 2. „თვალთეთრი"

მარყუნჯ (ბზ., ჩოლ.)/მარყუნჯ/

მარყონჯ (ბზ.)/მარყუნჯ (ბქ., ჩოლ.)/ მარყუჯ/მარყუჟ (ლშხ.)/მარყუჯ/მარ-ყუჟ/ მარყუნიჟ (ჩოლ.)/ყუჯი/ მარ-ყუნიზ/მარყუნჯ (უშგ.) 1. „ქვაბის სახე-ლური“, 2. „ნასკვი“ < ქართ. მარყუჟ-ი 1. „ორწვერად შეკრული ნასკვი (თოკი-სა, ძაფისა და მისთ.), რომელივ ადვი-ლად იხსნება ერთი წვერის გამოწე-ვით“, 2. „სარაზო რგოლი“

მარწუხიბუ (ზს.)/მარწიხუ (უშგ.) < ქართ. მარწუხ-ი 1. „მაშისებრი რკინის იარაღი, რომლითაც მჭედლები გახუ-რებულ რკინას იჭერენ“, 2. გურ. „იგი-ვეა, რაც გაზი“...

მარხუ{ა} (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მარხ-ვ-ა (< ფალ. **pāhr**-იდან მე-ტათეზის გზით **pāhr** > **parx** > მარხ) 1. „რელიგიური წესი, რომელიც კრძა-ლავს ხორცეულისა და რძის პროდუქ-ტების ჭამას“, 2. „დრო, რომლის განმავ-ლობაშიც სრულდებოდა ეს წესი...“ (შდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. უიჭმ, ლშხ. უჭმ; ბზ. ლინ/ლჩ̌ალ, ბქ. ლილ/ნჩალ, ლშხ., ჩოლ. ლინჩ̌ალ)

მარხულობ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მარხ-ულ-ობ-ა (< ფალ. **pāhr**-იდან მეტათეზის გზით **pāhr** > **parx** > მარხ) „მარხვის შენახვა, მარხვის წესე-ბის დაცვა“ (შდრ. ზს., ლნტ. უიჭმ; ბზ. ლინ/ლჩ̌ალ, ბქ. ლილ/ნჩალ)

მარჯულდ (ლშხ., ჩოლ.) „ყოჩაღად, ხერხიანად“ *ზმნის.* < ქართ. მარჯვ-ედ „ყოჩაღად“

მასათ (ჩოლ.) < ქართ. მასათ-ი „ფო-ლადის სალესავი“, „ბასრი(ს) სასრევი“ (საბა)

მასალა (ზს., ლნტ.)/მასალაი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მასალა 1. „სხვადასხვა საგნები, ნივთები და სხვ., რაც საჭიროა რისამე დასამზადებლად, ასაშენებ-ლად, საწარმოებლად“, 2. „საჭმლის მო-სამზადებლად საჭირო სანოვაგე და სა-კმაზ-სანელებელი...“

მასჩ̌არ (ზს.) < ქართ. სარ-ი (< სპარს. **saro** „სარო – კვიპაროსი“) „ბოლოწათ-ლილი წვრილი ხე მიწაში ჩასარჭობად, – მარგილი, მანა, ჭიგო“

მასდიკ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „საწყენი, წყენა, მწუხარება“ < ქართ. სი-სასტიკ-ე (< ფალ. **sāstīk** „ძლიერი, მტკიცე, მკაც-რი“) „სიმკაცრე, ულმობელობა“

მასჩ̌ერ (ბზ.)/მესჩ̌ერ (უშგ.)/მესერ{ო} (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მესერ-ი „მიჯრით ჩასობილი სარების ღობე“

მასმინარიშ (ჩოლ.) „მორჩილი (ზედ-მიწ. – *მ-სმენ-ელ-ის-{ა})“ < ქართ. მსმენ-ელ-ი „ვინც ისმენს რასმე“

მასწაულებელ (ზს., ქს.)/მასწალებელ (ჩოლ.) < ქართ. მა-სწავ-ლ-ებ-ელ-ი „სპე-ციალური განათლების მქონე პირი, რომელიც სკოლაში ასწავლის რასმე, რაიმე საგანს...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუთური, ლნტ. მუთურერი)

მასწაულებლობ (ზს., ქს.) < ქართ. მა-სწავ-ლ-ებ-ლ-ობ-ა „მასწავლებლად ყოფ-ნა, მასწავლებლის თანამდებობა, მას-წავლებლის საქმიანობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლითური, ლნტ. ლით-ური)

მასხარაჲ (ბზ.)/მასხარაჴ (ბქ.)/მასხარაი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მასხარა „ოხუნჯი, ხუმარა“ (შდრ. ბქ. ლაყფიშ)

მასგლ (ზს., ქს.) 1. „მასრა, საქსოვი დაზგის ერთ-ერთი ნაწილი“, 2. „ყალი-ონის ტარი“ < ქართ. მასრა „საზედაო ძა-ფის დასახვევი მოკლე ჯოხი, მაქოში ჩა-სადები...“ (შდრ. ბზ. ხაზ̌არ, ლშხ. ხა-ზარ)

მატარებელ (ზს., ქს.) < ქართ. მატა-რებელ-ი „სარკინიგზო ვაგონების შე-მადგენლობა, რომელიც ლოკომოტივს დაჰყავს“

მატინტელაი (ჩოლ.) „ქვეწარმავალი“ ზოოლ. < ქართ. (გურ.) ტინტილა-ი „ხვლიკი; ხვლიკისმაგვარი პატარა ქვემძრომი, ჯოჯო“

მატკლაბ (ბზ.) /მატკლაბ (ბქ., ჩოლ.)/მატკლებ (ლშხ.) /მადაკლებ (ლნტ.) 1. „დანანება, სინანული“, 2. „სიძუნწე“ < ქართ. {და}-კლ-ებ-ა „არსებულის მოკლება, შემცირება; კუთვნილის არასრულად მიცემა; გამოკლება...“

მატკლაბ-უ-ჲარ (ბზ.)/მატკლებ-ჲარ/მატკლობ-ჲ (ბქ.)/მატკლებ-უ-ჲარ (ლშხ., ჩოლ.)/მადაკლებ-უ-ჲარ (ლნტ.) „ძუნწი, ხელმოჭერილი“ < ქართ. {და}-კლ-ებ-ა „არსებულის მოკლება, შემცირება; კუთვნილის არასრულად მიცემა; გამოკლება...“

მატრაკუნეც (ჩოლ.) < ქართ. მატრაკვეცა „მეტიჩარა, არამკითხე“, მატრაკვეც-ი „მჴევლის მჴევალი“ (საბა), შდრ. ბზ. მელქადჲლ; ბზ. მექრგნჲლ; ბქ. ლუცქუანე/მეცქუანალ; ბქ. ლუსპულე/მესპულალ)

მაუინ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მჲუინ/მჲუნე (ლნტ.) < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავნებელი“, გადატ. „ავი სული, ეშმაკი“ (შდრ. ზს. მუშური; ბზ. მუჰმჲნი)

მაუინობ (ლშხ., ჩოლ.) „მავნებლობა, დანაშაული“ < ქართ. მავნე-ობ-ა „მავნე ხასიათი“ (შდრ. ბქ. ლიმჲუინე)

მაუნებელ (ზს., ქს.) < ქართ. მავნ-ებელ-ი „ვნების მომტანი, ზიანის მომტანი“ (შდრ. ბზ. შურჲაი, ბქ. შურჲ)

მაღაზა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) მაღაზა (< არაბ.-თურქ. **mağaza**) „ბეღელი, სასიმინდე, ნალია“

მაღაზია (ზს., ქს.)/მაღაძია (ბზ., ლნტ.)/მაღაძიჲ (ლნტ.) < ქართ. მაღაზია (< რუს. **Магазин** < ბერძ. **μαγαζι**) „შენობა, სადაც იყიდება საქონელი ცალობით, ნაწილ-ნაწილ, არაბითუმად...“

მაღურღუც (ჩოლ.) „მორევი (ზედმიწ. – "სა-ღურ-ღუც-ე)“ < ქართ. (ლეჩხ., ოკრიბ.) ღურღუც-ი „ღრმა წყალი; მორევი...“

მაყჲარ (ლნტ.)/მაყარ (ლშხ., ჩოლ.) „მაყრიონი“ < ძვ. ქართ. მაყარ-ი „მეფედედოფლის საგანგებო მხლებელი ქორწილში, – იგივეა, რაც მაყრიონი“ (შდრ. ბზ. მჷყა, ბქ. მჷყა)

მაშუელებელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მა-შველ-ებ-ელ-ი „დამხმარე, შემწე“ (შდრ. ზს. მუმჲრჯჳი, ბზ. მუმურჯჳი, ბქ. მემჲრჯჳი, ლშხ., ჩოლ. მუმურჯი)

მაშხალ (უშგ., ლშხ., ჩოლ.)/მაშხალაი (ჩოლ.) < ქართ. მაშხალა (< არაბ. **mašal**) „ჩირაღდანი, ლამპარი“ (შდრ. ბზ. მაშგჳალ)

მაჩალკა (ზს., ქს.) < ქართ. მაჩალკა (< რუს. **мочалка**) „ნეჭა, ხრალი; ტანსაბანი“

მაციჳარ (ზს., ქს.) < ქართ. მა-ცივ-არ-ი „სპეციალური მოწყობილობა ან ნაგებობა რისამე გასაცივებლად ან ცივად შესანახად, – საცივარი“

მაცხჳარ (ბზ.)/მაცხჳარ (ბქ., ლნტ.)/მაცხჳარ (ლშხ., ჩოლ.)/მაცხუარ (ჩოლ.) 1. „მაცხოვარი“, 2. „მაცხოვრის ეკლესია“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მა-ცხ-ოვ-არ-ი „მჴსნელი, მაცოცხლებელი“, ახ. ქართ. 1. „იესო ქრისტეს ეპითეტი“, 2. „ცხოველმყოფელი, მაცოცხლებელი; ცხოველი, ძლიერი“

მაძაგ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მა-ძაგ-ებელ-ი „გამკიცხველი, მძრახველი“ (შდრ. ზს. ლე{მ}სისგ, ჩოლ. ლე{მ}სისკ; ლშხ., ჩოლ. ლაწინგჳარ), იხ. ლე-მძაგ

მა-წყულ-იან-ე (ჩოლ.) „უწმინდესი (ზედმიწ. – "უ-წყლ-იან-ეს-ი)“ < ქართ. წყლ-იან-ი „რაშიც წყალია, რაშიც წყალი დგას; წყალნარევი...“

მაჭარ (ბზ.)/მაჭარ (ზს., ქს.) < ქართ.

მაჭარ-ი „ახლად დაყენებული, დუღილდაუმთავრებელი ღვინო“

მაჭრობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მაჭრობ-ა „მაჭრის დრო, სეზონი“

მა-ხარბ (ზს., ჩოლ./)მახგრბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ხარბ-ე „გაუმაძღრობა, მსუნაგობა, ხარბობა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიშონე, ბქ., ლნტ. ლიშონე; ბზ. ლითხაშ; ბქ. ლიურცეფ), იხ. **ხარბობ**

მახათ (ზს., ლნტ.)/მახათ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მახათ-ი (< არაბ. **miḳyaṭ**, შდრ. ებრ. **máḥaṭ**) „დიდი ნემსი“ (საბა), „გრძელი, მსხვილი ნემსი, მაგარი მასალის საკერავად“

მახრა (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. მახრა „იგივეა, რაც ბოსტანა, მჭრელი“

მახრაკულ (ბქ.) „შემწვარი კარტოფილი“ < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „(ცხიმში) შემწვარი“, იხ. ლგ-ხგრკ-აუ-ე

მახრუკა (უშგ.) „თამბაქოს ერთ-ერთი სახეობა, – გლარუკა“ < რუს. **махорка** „წეკო“

მახუნჯაკ (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. (ლეჩხ.) მახუნჯაკ-ი „უშნო გარეგნობისა და მოქმედებით დაუნდობელი“

მაჯა (ლნტ.)/მაჯა (ლშხ., ჩოლ.)/მაჯამ (ჩოლ.) < ქართ. მაჯა (< არაბ. **maǯass**) „ხელის ნაწილი თათთან – წინა მხარსა და მტევანს შორის, სადაც გადის სხივის არტერია და ვენა“ (შდრ. ბზ. ჰეჭა, ბქ. ჰჯაჭა)

მაგიერ (ლნტ.)/მაგიერ (უშგ.)/მაგიორ (ლშხ.) „ნაცვლად; სამაგიეროდ; მაგივრად“ < ქართ. მაგიერ-ი „შემცვლელი, ნაცვალი; სამაგიერო“

მადილ (ზს., ლნტ.)/მალდ (ზს.)/მადილ (ბზ.)/მადილ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მადლ (უშგ.)/მალდ (ცხუმ.) < ქართ. მადლ-ი „სიკეთე, ქველობა, მოწყალება“ (შდრ. ზს., ქს. ყერ)

მადლიან/მალდიან (ზს.)/მალდიან (ბზ.)/მადლიან (ლშხ., ჩოლ.)/მადლიან/მადლიან (ლნტ.) < ქართ. მადლ-იან-ი „მადლის მქონე...“ (შდრ. ბზ. ყერიან)

მაზიგ (ზს., ლნტ.)/მაზიგ (ლშხ., ჩოლ.) „ტკივილი, სენი, ჭირი“ < ადიღ. **ӡəgъ** „ავადმყოფობა“

მაკიდოლ (ლხმ.) *ბოტ.* < ქართ. მაკიდონ-ი „ერთგვარი მწვანილი“, შდრ. გურ., აჭარ. მაკიდო „ოხრახუში“, თუშ., ზ. იმერ. მაკიდონელ-ი „ოხრახუში“

მანდილოსან (ბქ.) < ქართ. მანდილოსან-ი „ვინც მანდილს ხმარობს, ვისაც მანდილი ახურავს, – პატივსაცემი ქალი“ (შდრ. ბქ. ნეფყუაშ მუჭუენი)

მანკ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/მანკ (ლშხ., ჩოლ.) „ხასიათი, ზნე“ < ძვ. ქართ. მანკ-ი (< სომხ. **manḳ** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი, ბიწი“

მანკობ (ბქ., ჩოლ.)„ხასიათი, ზნე (ზედმიწ. – *მანკ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მანკ-ი (< სომხ. **manḳ** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი, ბიწი“

მაიდან (ზს.)/მაიდან (ლშხ.)/მაიდან (ლნტ.)/მაიდან (უშგ.), შდრ. ჩოლ. მაიდან „ადგილის სახელწოდება“, 1. ზს. „აივნის კარი“, 2. ლნტ. „მოედან-ი“ < ქართ. მოედან-ი (< სპარს. **maydān**) „შენობებით შემოფარგლული ფართო და სწორი ადგილი ქალაქში ან სოფლად; ფართო და ვაკე ადგილი...“

მაიმუნ (ზს., ლნტ.)/მაიმუნ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. მაიმუნ-ი (< თურქ. **maymun** < არაბ.-სპარს.) „ძუძუმწოვარი ცხოველი, აგებულებით ჰგავს ადამიანს“

მაის (ზს., ლნტ.)/მაის (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მაის-ი (< ლათ. **maius**) „კალენდარული წლის მეხუთე (და გაზაფხულის მესამე) თვე, – ვარდობისა“ (საბა)

მარიამ (ზს.)/მარჯმ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. მარიამ-ი (< ძვ. ებრ. (?) 1. „შეუპოვარი, დაუმორჩილებელი; უარმყოფელი“, 2. „მწარე“, 3. „ქალბატონი“, 4. „საყვარელი უფლისა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მარიხ (უშგ.) *ანთრ.* < ქართ. მარეხ-ი/მარიხ-ი (< არაბ. (?) „მარსი ანუ ვენერა, – მარიხ-ვარსკვლავი, იგივე შუქურვარსკვლავი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მარკლენ/მარკლან/მარკლან (გზ.)/მარკლენ (ლშხ.)/მარკნელ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ფალავანი, მორკინალი“, 2. ლშხ. „სწრაფი, მარჯვე“, 3. ჩოლ. „გაიძვერა ქალი“ < ძვ. ქართ. მო-რკინ-ალ-ი „მოჭიდავე“ (შდრ. გზ. მეგრგიელ, ბქ. მებურგალ)

მარტ (ზს., ლნტ.)/მარტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარტ-ი (< ლათ. **marsius**) „კალენდარული წლის მესამე (და გაზაფხულის პირველი) თვე“

მარჩიელ (ლნტ.)/მარჩიელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარჩიელ-ი „იგივეა, რაც მკითხავი“ (შდრ. ბქ. მელთერ, ლშხ., ჩოლ. მეთერ, ბქ. მგჩხტარი)

მარჩილ (გზ.) < ქართ. მარჩილ-ი „ძველი ქართული ვერცხლის ფული, უდრიდა სამ აბაზს“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მარჩილ-ი „ფულის ერთეული, 10 კაპიკი“, იხ. ჟირჩილ-მარჩილ

მარცხ (ზს.)/მარცხ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მარცხ-ი „ჩაშლა, ჩაფუშვა (რაიმე წამოწყებისა, განზრახვისა)“

მარცხ-მაჟინ (ბქ.)/მარცხ-მაჟინ (ჩოლ.) „ხიფათი, უბედურება (*ზედმიწ.* – "მარცხ-ი-მავნე)“ < ქართ. მარცხ-ი „ჩაშლა, ჩაფუშვა (რაიმე წამოწყებისა, განზრახვისა)“ და მავნე „მავნებელი“

მარწუენ (ზს.)/მარწუენ (ზს., ქს.)/მარწუენ (ბქ.)/მარწონ (ლშხ.)/მარწენ (ჩბხ., ლხმ.) < ზან (მეგრ.) მარწვენ-ი/მარწვინ-ი (შდრ., ასევე, მეგრ. მარწვინ-აფ-ა „მაწვნის დაყენება, დამაწონება“) < ქართ. მაწონ-ი „მჟავედ შედედებული ადუღებული რძე“

მარჯილ (ზს., ლნტ.) 1. „მარხილის ფრჩხილი (ჭაპანთან მისაბმელი კაუჭიანი ძელი)“, 2. ლნტ. „მარხილი“ < ქართ. მარხილ-ი „თოვლზე სათრევი“ (საბა), „თოვლზე სასრიალო უთვლო საზიდარი“ (შდრ. ბქ. სჯუ, ჩოლ. საუ, ლშხ. სეუ)

მარჯუ (ზს., ლნტ.)/მარჯუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „მოხერხებული/მოსახერხებელი“ < ქართ. მარჯვე „ყოჩაღი, ხერხიანი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლამარგ, ლშხ., ჩოლ. ლემგრგ)

მასძელ (გზ., ლნტ.)/მასძელ (ლშხ., ჩოლ.)/მანძელ (ზს.)/მანძელ/მანძელ/მასპინძელ (ბქ., ლნტ.)/მასპძელ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მასპინძელ-ი (< ფალ. **aspanǰ** „დასასვენებელი ადგილი, სასტუმრო, თავშესაფარი“) „ოჯახში სტუმრის დამხვედრი, სტუმრის მიმღები, პატივისმცემელი“, შდრ. იმერ., გურ., აჭარ. მაინძელ-ი

მატყ (ზს.)/მატყ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მატყლ-ი „ზოგიერთი ცხოველის (უპირატესად ცხვრის) ბეწვი“

მაშინა (ზს.) / მარშინა[ი] / მაშინაი (ლშხ., ჩოლ.)/მარშინა/მაშინა (ლნტ.) < ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ. **machina**-დან) „მანქანა“

მაშინკა (ბქ.)/მაშინკა (ჩოლ.) < ქართ. მაშინკა (< რუს. **Машинка**) „მანქანა (ხორცსაკეპი, საკრეჭი...)“

მაჭიკ (ზს., ლნტ.)/მაჭიკ (ლშხ., ჩოლ.)/მაჭიკ (უშგ.) < ქართ. მაჭიკ-ი „დვრიტა, კვეთი“ (შდრ. ჩოლ. ჭუნჩაფ)

მახინჯ (გზ.)/მახინჯ (ბქ., ქს.) < ქართ. მახინჯ-ი „რაიმე ფიზიკური ნაკლის მქონე, – გონჯი, სახიჩარი“ (შდრ. ბქ.

მაგურემა)

მაბუილ (უშგ.) < ქართ. მახვილ-ი „საჩხვლეტ-საბგერებელი ან საჩეხი იარაღი“

{მა}ზუმ/{მაჲ}ზუმ (ბზ.)/{მა}ზუ/{მა}ზუ/{მა}ზგ (ბქ.)/{მაჲ}ზუმ/{მაჲ}ზუმ (ლშხ., ჩოლ.)/{მა}ზუმ (ლნტ., ჩოლ.)/{მაჲ}ზუმ/{მაჲ}ზუნ (ჩოლ.) 1. „რამდენი, რაზომის, რამხელა“, 2. „რამდენიც (ზედმიწ. – რა ზომა)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“ (შდრ. ბქ. მაზოშ)

{მა}ზუმ{ხან}-ს (ბზ.)/{მა}ზუ{ხან}-ს (ბქ.) „რამდენხანს (ზედმიწ. – *რა-ზომა-ხან-ს) *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

მგელ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. მგელ-ი „მტაცებელი ცხოველი ძაღლისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ზს. თხერე, ლშხ., ჩოლ. თხერე; ბქ. წუსხურა)

მგელრბია (ლშხ., ჩოლ.)/მგელობია (ლნტ.) < ქართ. მგელ-ობ-ია „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“

მდგომარეობ (ზს., ქს.)/მდგომიაროზ/მდგომაროობ (ლნტ.) < ქართ. მდგომარე-ობ-ა „ამა თუ იმ სახით ყოფნა“

მე-არშიყ-ალ (ბზ.)/მე-არშიყ-ალ/მე-არშიყ-ალ/მე-რშიყ-ალ (ბქ.)/მე-არშიყ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-არშიყ-ე (< არშიყ-ი < სპარს. *ʿāšiq* „მოტრფიალე, უზომოდ შეყვარებული, საყვარელი“ < არაბ.) „ის, ვინც არშიყობს, – მოტრფიალე“ (შდრ. ბზ. მელატუნაალ, ბქ. მელატუნაალ, ლშხ., ჩოლ. მელანტუნაალ)

მებაღე (ზს., ქს.)/მებაღ (უშგ.) < ქართ. მე-ბაღ-ე „ბაღის მომვლელი და მეთვალყურე“

მებაღეობ (ზს., ქს.)/მებაღობ (ბზ.) < ქართ. მე-ბაღ-ე-ობ-ა 1. „ბაღის მცენარეების მოვლა-გაშენება“, 2. „მებაღის საქმიანობა, მებაღედ ყოფნა“, 3. „აგრონომიის დარგი, რომელიც შეისწავლის ბაღის მცენარეების მოვლა-გაშენებას“

მე-ბარგ (ლნტ.)/მგ-ბარგ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ტვირთის მზიდავი“ < ქართ. მე-ბარგ-ე „იგივეა, რაც მებარგული“

მე-ბატ-ე/მგ-ბატ (ლნტ.) < ქართ. მე-ბატ-ე „ბატების მწყემსი“ (შდრ. ბქ. ღარღდარე ანდაუ)

მე-ბულქ-ოუ-ალ (ბზ.)/მე-ბალქ-ოუ-ალ (ლნტ.) „კარტის მოთამაშე (ზედმიწ. – *მე-ბანქო-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დასტა, – კარტი“

მე-ბღენძ-ალ (ბზ.)/მე-ბღრნძ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ბღენძ-ია „ვინც იბღინძება, – ჭიმია“

მე-გამცემ-ალ (ჩოლ.) „მეთვალყურე“ *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-ც-ემ-ელ-ი „მაბეზღარა, მოღალატე, – იგივეა, რაც გამცემი“

მეგუთნე (ლნტ.) < ქართ. მე-გუთნ-ე „გუთნის მუშა“

მედაალ (ზს., ლნტ.)/მედალ (ლშხ., ჩოლ.)/მინდაალ (ბზ.)/მენდაალ (ბქ.)/მენდალ (ჩოლ.) < ქართ. მედალ-ი (< იტალ. **medaglia**) „ჯილდოს ნიშანი – ლითონის მრგვალი ფირფიტა, რომელსაც ჩვეულებრივ ამობურთული გამოსახულება და რაიმე წარწერა აქვს“

მე-დეუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მე-დეუ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-დავ-ე „მოცილე“

მედიატორ (ზს., ქს.) „შუამავალი“ < ქართ. მედიატორ-ი „შუამავალი, მომრიგებელი“ (შდრ. უშგ. მოღდი), იხ. მრეუ/მრრაუ

მედიატოროზ (ზს., ქს.)/მედიატროზ (ბქ.)/მედიატოროზ (ლნტ.) „შუამავლობა“ < ქართ. მედიატორ-ობ-ა „შუამავლობა, მომრიგებლობა“, იხ. მორუობ

მედროში (უშგ.) < ქართ. მე-დროშ-ე „დროშის ხელში დამჭერი, დროშის წამღები ლაშქრობის, დემონსტრაციის ან სხვა ხასიათის ჯგუფური სვლის დროს; წინამძღოლი, ბელადი...“

მე-დუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მომპყრობი, დამხარჯავი სხვისი ქონებისა“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“

მედუქან (ბზ.)/მედუქან/მედუქან (ჩოლ.) < ქართ. მე-დუქნ-ე (< დუქან-ი < არაბ. **dükkan**) „დუქნის პატრონი“

მეზობელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მეზობელ/მეზუბელ (ლნტ.)/მაზუბელ (უშგ.) < ქართ. მე-ზობ-ელ-ი „მახლობლად მცხოვრები; მოსაზღვრე, მომიჯნავე...“

მეზუბელობ[ა] (ზს., ქს.) < ქართ. მე-ზობ-ლ-ობ-ა „ვინმესთან მეზობლად ყოფნა; მეზობლის თვისება“

მეთებზე (ბზ.)/მეთეუზ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. მე-თევზ-ე „თევზის მჭერი, – მებადური“, იხ. მგ-კგლმახ-ი

მეთეუზ-უა-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მე-თევზ-ე „თევზის მჭერი, – მებადური“, იხ. მგ-კგლმახ-ი

მეთოლია (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. მეთოვლია „იგივეა, რაც თოლია“

მე-თგრან-ალ/მე-თგრან-ალ (ბზ.)/მე-თგრან-ა/ალ (ბქ.)/მე-თგრან-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მაწანწალა (ზედმიწ. – *თრ-ევია)“ *ხლმ.* < ქართ. თრევა-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. მეყლიშგალ, ჩოლ. მეყლიშგალ; ბქ. შყრაგელა)

მელან (ზს., ლნტ.)/მელან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მელან-ი (< ბერძ. **μελάνι** „შავი, ბნელი“) „საწერად სახმარი სხვადასხვა ფერის სითხე“

მელიტონ (ზს., ქს.)/მელტონ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. მელიტონ-ი (< ბერძ. (?) „თაფლისა, თაფლით დამტკბობი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მელიცია (ზს., ქს.)/მელიციაი (ბზ., ჩოლ.)/მელცია (ბქ., ჩოლ.)/მელეცია/მილიციან (ლნტ.)/მილციაი/მელციაი/მილიცია (ჩოლ.) < ქართ. მილიცია (< ლათ. **militia** „მხედრობა“) „სახელმწიფო ადმინისტრაციული დაწესებულება, წესრიგისა და საზოგადოებრივი უშიშროების დასაცავად; ამ დაწესებულების ადგილობრივი სამმართველო...“, მილიციელ-ი „მილიციის თანამშრომელი“

მელიციონერ (ბზ.)/მილიციონერ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მილიციონერ-ი (< მილიცია < ლათ. **militia** „მხედრობა“) „იგივეა, რაც მილიციელი“

მე-ლ-კირ (ლშხ.) „ვინც კირს წვავს (ზედმიწ. – *მე-[სა]-კირ-ე)“ < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

მე-ლ-კირ-ალ (ბზ.)/მე-ლ-კირ-ა/ალ (ბქ.)/მე-ლ-კირ-ალ (ჩოლ.) „ვინც კირს წვავს (ზედმიწ. – *მე-[სა]-კირ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

მე-ლობაოუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მარჩიელი, მკითხავი ლობიოს მარცვლებით (ზედმიწ. – მე-ლობიო-ე)“ < ქართ. ლობიო (< სომხ. *լոբի* < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (შდრ. ზს. მელთერ, ლშხ., ჩოლ. მეთერ; ზს. მგჯლჯი; ბქ. მგჩხტჯრი), იხ. მეგჯრ

მე-ლც-ოუ-ალ (ბზ.)/მე-ლც-ოუ-ალ (ბქ.)/მე-ლოც-აუ-ალ (ლშხ.) *რელიგ.*

ბლმ. < ქართ. მ-ლოც-ვ-ელ-ი „ვინც ლოცულობს“ (შდრ. ზს. მემზხირ/მემზგრ, მემზურ, ლშხ., ჩოლ. მემზგრ)

მე-მასხარ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მასხარა „ობუნჯი, ხუმარა“ (შდრ. ბქ. ლაყფიშ)

მე-მორეუ (ბქ.)/მე-მორაუ (ჩოლ.) „მედიატორი (ზედმიწ. – *მე-მოურავ-ე)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“, იხ. მრეულ/მრრაუ და მედიატორ

მე-მსახურ (ზს., ლნტ.)/მგ-მსახურ (ბზ.)/მო-მსახურ (ბზ., ლნტ.)/მო-მსახურ/მსახურ (ლშხ., ჩოლ.)/მო-სამსახურ (ლნტ.)/მსახურ (უშგ.) < ქართ. მო-სა-მ-სახ-ურ-ე „ვინც მსახურობს, – რაიმე სამსახურში მყოფი პირი; მომსახურე; მსახური“

მე-მჯარუ-ალ (ბზ.)/მე-მჯარუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „გაბრაზებული (ზედმიწ. – *მო-ჯავრ-ე)“ *ბლმ.* < ქართ. ჯავრ-იან-ი (< ჯავრ-ი < არაბ.-სპარს. **ǯavr**) „ჯავრის მქონე, – დარდიანი, ნაღვლიანი; ის, ვინც დარდობს“

მენაუე (ლნტ.)/მენაუ (უშგ.) < ქართ. მე-ნავ-ე „ნავის პატრონი“

მე-ნდურ-ეუ (ზს.)/მე-ნდროუ (ბქ.) < ქართ. მო-მდურ-ავ-ი/მო-მდურ-ე „ვინც ემდურის ვისმე, – უკმაყოფილო, გულნაკლული“

მე-ნუად-ალ (ბზ.)/მე-ნუად-ალ (ბქ.)/მე-ნუად-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ნებიერა“ < ქართ. ინვალიდ-ობ-ა (< ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“ (შდრ. ბზ. ცინცქილაი, ლშხ., ჩოლ. ცინცქილაი; ბქ. ციცინა)

მენშეუიკ (ზს., ქს.)/მელშეიკ (ჩოლ.) < ქართ. მენშევიკ-ი (< რუს. **Меньшевик**) „მენშევიზმის მიმდევარი“

მენშეუიკობ (ზს., ქს.)/მელშეიკობ (ჩოლ.) < ქართ. მენშევიკ-ობ-ა (< რუს. **Меньшевик**) „მენშევიკად ყოფნა, მენშევიზმის მიმდევრობა“

მე-ჲ-აუდარ-რლ (ლშხ.) „მომცრო ტანის ფრინველი, რომლის ჭიკჭიკიც ცუდი ამინდის მომასწავებელია (ზედმიწ. – *მო-ავდარ-უკ-ა)“ *ზოოლ.* < ქართ. ავდარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

მეესარობ/მეესარაბ (ზზ.)/მეესარაბ (ზს., ლნტ.)/მერსანაბ (ბქ.)/მეესარობ (ქს.)/მეესარობ (ლშხ.)/მესარობ (ლნტ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისათვის განკუთვნილი დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. (ლეჩხ.) მეისარობ-ა „დღეობა, ლოცვა“

მერდინ (ლშხ.) /მერდიმ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცი“ (შდრ. ზს. ცხგრილ, ქს. ცხრილ; ბქ. ლანკუაჩხა; ქს. ლერცუილ, ჩოლ. ლერჩუილ; ლნტ. დიმ „საცერი“)

მერმე (ბქ.)/მერმე (ლშხ., ჩოლ.)/მერბე (ჩოლ.) 1. „მეორე“, 2. „სხვა“ < ქართ. მეორ-ე „რიგითი რიცხვითი სახელი ორისა“

მერმე-მერმე (ბქ.)/მერმე-მერმე (ლშხ., ჩოლ.) „სხვადასხვა“ < ქართ. მე-ორ-ე მე-ორ-ე „სხვადასხვაგვარი, სხვადასხვანაირი“

მერმე წყება (ბქ.)/მერმე წყება (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-ორ-ე წყება „მეორე მწკრივი, რიგი“

მერქიფ (უშგ.)/მელიქიფ[ე] (ჩოლ.) < ქართ. მე-რიქიფ-ე (< არაბ. **raqīb** „სიყვარულში მეტოქე“) „სუფრაზე ღვინის მიმწოდებელი და დამსხმელი, – მწდე“ (შდრ. ბზ. წგდაი, ბქ. წგდა, უშგ. მგწდი)

მე-რლუ-ე (ზს., ქს.) < ახ. ქართ. დარღვ-ეულ-ი „დაშლილი, დანგრეული

(ნაგებობა...); გარღვეული (ნაკერი, ნაქსოვი...)", შდრ. ძვ. ქართ. მო-რღუეულ-ი „დაქცეული, მოშლილი..." (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} მეხურე, ლნტ. {ჩუ} მეხურე; ლშხ. {ჩუ} ლგბინდღლაუე; ლნტ. ლგბლაუე)

მერხ (ზს., ქს.) < ქართ. მერხ-ი 1. „დახრილზედაპირიანი მოგრძო სასკოლო მაგიდა...", 2. „გრძელი სკამი რამდენიმე კაცის დასაჯდომად"

მესტ (ლშხ., ჩოლ.)[60] < ქართ. მესტ-ი „მოკლეყელიანი უძირო მეშის ფეხსაცმელი ან უყელო საძირიანა მეშის ფეხსაცმელი", შდრ. ქართ. წუღა-მესტი „წუღა და მესტი"

მესუფელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მესოფელ (ლნტ.) < ქართ. [თანა]-მე-სოფ-ლ-ე „იმავე სოფლისა, რომლიდანაც სხვა ვინმეა გამოსული"

მეტ (ზს., ქს.) < ქართ. მეტ-ი „შედარებით ბევრი, უფრო ბევრი; უფრო დიდი; ზედმეტი..." (შდრ. ზს., ქს. სერ)

მეტანია (ზს., ქს.)/მიტანიაჲ (ლშხ.)/მიტანია (ჩოლ.)/მეტანიან (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. მეტანია (< ბერძ. მეტა[გ]ონია **μετάνια** „სინანული; მონანიება") „მუხლის მოდრეკა და წელში მოღუნვა მიწამდე, იატაკამდე ლოცვისა ან ღვთისადმი ვედრების დროს"

მე-ტრჭ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „შემჯიბრებელი" < ქართ. მე-ტოქ-ე „მოქიშპე, მოცილე, მოწინააღმდეგე" (შდრ. ბზ. მემქვრალ, ბქ. მემქვრალ, ლშხ., ჩოლ., უშგ. მემქარალ, ლნტ. მემქარალ; ბქ. მეტაკალ)

მეტრ (ზს., ქს.) < ქართ. მეტრ-ი (< რუს. **метр** < ბერძ. **metron**) „სიგრძის საზომი ერთეული"

მე-უფალ (ზს.) „საუფლო დღესასწაულის მასპინძელი ოჯახი" *რელიგ.* < ქართ. უფალ-ი „ბატონთ-ბატონი; მბრძანებელი"

მე-უახშმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ის, ვინც ვახშამს მიირთმევს (ზედმიწ. – "მო-ვახშამ-ე)" < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო") „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა საღამო ჟამს"

მეუელე (ლშხ., ჩოლ.)/მეუელ (ჩოლ.) „დამცველი ბაღ-ვენახისა, ნათესი მინდვრებისა..." < ქართ. მე-ველ-ე „ბაღ-ვენახის, ნათესი მინდვრების მცველი"

მე-ფახ-ურ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) მე-ფეხ-ურ-ი „მეფეხე, მეკვლე" (შდრ. ზს., ქს. მეჭმხი)

მე-ფაჲტონ-ე (ზს.)/მე-ფჳდონ-ე (ბზ.)/მე-ფაჲტონ-ე (ლშხ.) / მე-ფაჲტონ-[ე] (ჩოლ.) < ქართ. მე-ფაიტონ-ე (< ბერძ. **phaethōon** „ბერძნულ მითოლოგიაში მზის ღმერთს, ჰელიოსის შვილის სახელიდან") „გადასახსნელსახურავიანი მსუბუქი ეტლის წამყვანი"

მეფე (ზს., ქს.)/ნეფე (ზს., ლნტ.) < ქართ. მე-ფ-ე „ხელმწიფე"

მეფე-დედოფაჲლ (ბზ.)/მეფე-დედოფაჲლ (ბქ.)/მეფე-დედოფალ (ლშხ.)/ მეფე-დედუფალ (ჩოლ.) < ქართ. მეფე-დედოფალ-ი „ნეფე-დედოფალი"

მეფე-კეჱსარ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი" < ქართ. მეფე-კეისარ-ი „ხელმწიფე"

მე-ფეთ-ალ (ბზ.)/მე-ფეთ-ალ (ბქ.)/მეფეთ-ალ/მე-ფეთ-აუ-ალ (ლშხ.)/მე-ფეთ-ალ (ჩოლ.) „ის, ვინც ბრაზობს (ზედმიწ. – "მო-ფეთ-იან-ე)" *ხლმ.* < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი"

მე-ფირუ-ან-ალ (ბქ.)/მე-ფერუ-ან-ალ (ჩოლ.) „ის, ვინც იღებება, იპრანჭება (ზედმიწ. – "შე-მ-ფერ-ავ-ი") < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება, შეფერილობა" (შდრ. ბქ. ლიჩქმანალ)

მეფობ (ზს., ქს.)/ნეფობ (ზს., ლნტ.) < ქართ. მეფ-ობ-ა „ხელმწიფობა"

მე-ფრებ-ალ (ბზ.)/მე-ფრებ-ა/ალ (ბქ.) /მე-ფრაბ-ალ (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-ფერ-ებ-ელ-ი „მოალერსე“, იხ. ფერბაჲ

მეფურნე (ზს., ქს.) < ქართ. მე-ფურნე „ფურნეში პურის მცხობელი; ფურნის პატრონი“

მეჭუ (ზს., ქს.) < ადიღ. მაჴ᷆ჷ „თივა“, შდრ. ყაბარდ. მაჴ᷆ᵊ

მე-ჭუერწილ (ზს., ჩოლ.)/მე-ჭურწილ/მუ-ჭურწილ (ბზ.)/მე-ქორწილ/მგ-ქორწილ (ლშხ.)/მე-ქორწილ (ჩოლ.) < ქართ. მე-ქორწილ-ე „ვინც ქორწილს იხდის, ვისაც ქორწილი აქვს; ქორწილში მყოფი, ქორწილის მონაწილე“

მელამიაჲ (ლშხ.) „ღამურა (ზედმიწ. – *მო-ღამე-ე“) ზოოლ. < ქართ. (გურ.) მე-ღამ-ი-ა/მე-ღამ-ი-ე „ღამურა, მღამიობი“ (შდრ. ზს. მათხაჴ, ბქ. მეთეთხ, ლშხ., ჩოლ. მათხეფ, ლნტ. მათხაფ)

მე-ღრალ (ბქ.)/მე-ღრალ (ლშხ., ჩოლ.)/მო-ღრალ (უშგ.)< ქართ. მო-მღერალ-ი „ვინც მღერის, სიმღერის მთქმელი“

მე-ღუით-ან-ა/ელ (ბქ.)/მე-ღრით-ან-ალ (ჩოლ.) „ბოროტი, შეჭმუხნული სახით მაყურებელი; ის, ვინც იბღვირება“ *ხლმ.* < ზან. (მეგრ.) მა-ღვით-ინ-ალ-ი „ბღვერია; შეჭმუხნული სახით მაყურებელი“ (შდრ. ბზ. მეთხუირანალ, ბქ. მეთხუირანალ; ბქ. მესხუირანა/ელ; ბქ. მესუიტანა/ალ)

მელუინ (ლშხ., ლნტ.)/მე-მ-ღუინ-ე (ლშხ.)/მე-ლ-ღუინ (ჩოლ.)/მუ-მ-ღუნ-ე (ლატ.) < ქართ. მე-ღვინ-ე „მერიქიფე...“ (შდრ. ბზ. წგდაჲ, ბქ. წგდა/მგწდაჲ, უშგ. წგდა/მგწდაე)

მე-ღუჭარ-ალ (ბზ.)/მე-ღუჭარ-ალ/მე-ღუჭარ-ელ (ბქ.)/მე-ღუჭარ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ვაჭრ-ე „გამყიდველი, ვაჭარი“

მე-ყურილ (ბზ.)/მე-ყრულ (ჩოლ.) „დარაჯი (ზედმიწ. – *მო-ყარაულ-ე)“ < ქართ. ყარაულ-ი (< თურქ. qarawul) „დარაჯი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგლჩე/მელჩე „მცველი“), იხ. ყარუილ

მეშ (ჩოლ.) „გამოყვანილი ტყავი“ < ქართ. მეშ-ი „ცუდი ხარისხის ცხვრის ტყავი“

მე-შამბ-ი-აჲ (ლშხ.)/მე-შამბ-ი-რლ (ჩოლ.) „მომცრო ტანის ჩიტი, რომელიც შამბნარში ცხოვრობს (ზედმიწ. – *მო-შამბ-ე)“ ზოოლ. < ქართ. შამბ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი“ (საბა)

მეში წუღა-მესტ/მეში წუღუზარ-მესტ (ბზ.) < ქართ. მეშის წუღა-მესტ-ი „ცხვრის ტყავის ფეხსაცმელი“

მე-შუკუ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „გზად მავალი (ზედმიწ. – *მე-შუკ-ე)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

მეჩაჲე (ზს., ლნტ.)/მეჩაჲე/მეჩაე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-ჩაი-ე „ჩაის მომვლელი და მკრეფავი“

მეჩონგუირ (ბზ.)/მგჩანგური (ბქ.)/მგჩანგურ (ჩოლ.) < ქართ. მე-ჩონგურ-ე „ჩონგურის დამკვრელი“

მეცაჲდინ (ბზ.)/მაცაჲდინ (ბქ.)/მაცადინ (ჩოლ.) „გამრჯე, მოწადინებული, მშრომელი“ < ქართ. მე-ცადინ-ე „გამრჯე; მოწადინებული, მონდომებული , – იგივეა, რაც მოცადინე“, შდრ. ფშ., ქიზიყ. მო-ცად-ი „მეცადინე, მუყაითი, ბეჯითი“

მეცარ (ზს., ლნტ.)/მეცარ (ლშხ., ჩოლ.) „მკითხავი, მარჩიელი; გულთმისანი“ < ქართ. (იმერ.) მე-ც-არ-ი „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი“ (შდრ. ზს. მელთერ, ლშხ., ჩოლ. მეთერ; ზს. მგჯლაჲი; ბქ. მგჩხტარი), იხ. მე-ლობ-ოღუ-ალ

მე-ცგგნ-ალ (ბზ.)/მე-ცგგნ-ალ (ბქ.,

ჩოლ.) „ლაზღანდარა (ზედმიწ. – *მო-ციგნ-ე)“ < ქართ. ციგან-ი „ბოშა“ (შდრ. ბქ. ლაყფიშ)

მეცლაუ-ალ/მეცლაუ-ელ (ბქ.)/მე-ცლაუ-ალ (ლშ., ჩოლ.) „მოპაექრე“ *ხლმ.* < ქართ. მოცილე „მოდავე“

მეცნიერ (ზს., ქს.) „მეცნიერი; გულ-თმისანი; ყველაფრის მცოდნე“ < ქართ. მეცნიერ-ი „მკვლევარი; მცოდნე“ (შდრ. ზს., ლნტ. გუდმეცარ, ლშხ., ჩოლ. გუდ-მეცარ, ლნტ. გულთმეცარ)

მეცნიეროზ (ზს., ქს.) < ქართ. მეცნი-ერ-ობ-ა „მეცნიერად ყოფნა, მეცნიერის საქმიანობა“ (შდრ. ზს. გუდმეცეროზ, ლშხ., ჩოლ. გუდმეცაროზ, ლნტ. გულ-თმეცაროზ)

მე-ცრ-ოუ-ალ (ბზ.)/მე-ცრ-ოუ-ალ (ბქ.)/მე-ცურ-აუ-ალ (ლშხ.)/მე-ცურ-აუ-ალ (ლნტ.)/მე-ცურ-აუ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ცურ-ავ-ე „მცურავი“ (შდრ. ბქ. მექნა/ალ)

მეცქუილ (ზს.)/მოცქუილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/მოცქულ (ლშხ., ჩოლ.)/მოცი-ქუილ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. მო-ციქ-ულ-ი „მიმთხრობი, დესპანი, გაგზავნილი“, ახ. ქართ. „შუამავალი“ (შდრ. ბქ. ციქულ-იდ), იხ. ცაქუ

მე-ცხუან/მე-ცხუან (ბზ.)/მეცხუან (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.)/ციხუან (ბეჩ.) < ძვ. ქართ. მე-ციხოვნ-ე „ციხის მცველი, ციხე-სიმაგრეში დაბანაკებული“

მეძაუ (ზს., ქს.)/მეძაუ (ბზ.) < ქართ. მეძავ-ი „ქალი, რომელიც საარსებო სახსრების საშოვნელად თავისი სხეულით ვაჭრობს, – როსკიპი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. კახბა, ბზ. ყაჰბა/ყახბა, ბქ. კახმა)

მეძაუობ (ზს., ქს.)/მეძაუობ (ბზ.) < ქართ. მეძავ-ობ-ა „მეძავის საქმიანობა“ (შდრ. ზს. ნაკახბაუი; ბზ. ლიქამაუალ, ჩოლ. ლიქამალ)

მე-ძაღლ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ძაღ-ლუმადურად მყოფი, ის, ვინც წვა-ლობს, ძაღლურად ცხოვრობს (ზედმიწ. – *მო-ძაღლ-ურ-ე)“ < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

მეძბარ (ზს.)/მეძებარ (ბქ.)/მეძბარ/მე-ძმარ (ლშხ.)/მაძებარ/მაძებარ (ლნტ.)/მეზბარ/მაძბარ (უშგ.)/მეძბარ (ლხმ.) < ქართ. მე-ძებ-არ-ი „განსაკუთრებული ჯიშის მონადირე ძაღლი, რომელიც სუნის აღებით დაეძებს ნადირს“

მე-ძჳრ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მე-ძვირ-ე „ვინც ძვირად აკეთებს ან ძვი-რად ყიდის რასმე“

მეწუჳარ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. მ-წ-ევ-არ-ი „სანადირო ძაღლი, რომელმაც კარგი სირბილი იცის“

მეწყერ (ზს.)/მეწყერ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მეწყერ-ი „მიწის ნაკვეთის და-ძვრა ცოცვით ან დინებით“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჩუჳალ, ლშხ., ჩოლ. ჩუალ)

მეწყეროზ (ჩოლ.) < ქართ. მეწყერ-ობ-ა „მეწყერის დაძვრის პერიოდი, სიხში-რე“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჩუჳალობ, ლშხ., ჩოლ. ჩუალობ)

მეჭეჭ (ზს., ქს.)/მაჭიჭ (ბზ.)/ბეჭეჭ (ჩოლ.)/მეჭიჭ (ლხმ.)/მაჭიჭ (უშგ.) < ქართ. მეჭეჭ-ი „კანზე ამოსული მრგვა-ლი მოყვანილობის მაგარი ხორცმეტი“

მე-ჭორ-აუ-ალ (ბზ.)/მე-ჭორ-აუ-ა/ალ (ბქ.)/მე-ჭორ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ჭორ-ავ-ი „ვინც ჭორავს, ვინც ჭორებს ავრცელებს, – მეჭორე, ჭორიკა-ნა“ (შდრ. ბზ. მგგრგაალი, ლშხ., ჩოლ. მგგრგალი; ბქ. მგრგადი, ლნტ. მგრაგადი; ლშხ. მეციუანგრინალ, ჩოლ. მეცენგრინალ)

მე-ჭორიკნ-ალ (ბზ.)/მე-ჭორიკნ-ა/ალ (ბქ.) ზედმიწ. – *მე-ჭორიკნ-ე *ხლმ.* < ქართ. ჭორიკან-ა „ჭორების მთქმელი

და გამავრცელებელი“ (შდრ. ბზ. მგგგრგბალი, ლშხ., ჩოლ. მგგგრგბალი; ბქ. მგრგბდი, ლნტ. მგრაგბდი; ლშხ. მეციუანგრინბლ, ჩოლ. მეცენგრინალ)

მე-ჭგრდიგ-ბლ (ბზ.)/მე-ჭგრდგალ/ელ (ბქ.) „კარტის მოთამაშე (ზედმიწ. – მო-ჭადრაკ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. **čatrank**) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. ბზ. მეშდრბლ, ბქ. მეშდრა/ბლ; ლშხ., ჩოლ. მეღრბლ)

მეხ (ზს., ქს.)/**მჳხ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მეხ-ი (< ოს. **meɣ**, შდრ. ოს. **miğ/meğ – ğ > x** სიტყვის ბოლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

მეხანიზმ (ლშხ.) < ქართ. მექანიზმ-ი „მანქანის (ან ხელსაწყოს) შინაგანი მოწყობილობა, რომელსაც მოძრაობაში მოჰყავს მანქანა (ან ხელსაწყო)“

მე-**ხირ**-ულ (ბზ., ლშხ.)/მე-**ხირ**-ულ (ბქ.)/მე-**ხირ**-უ-ილ (უშგ.) < ქართ. მო-მხიარ-ულ-ე „ვინც მხიარულობს, ილხენს“

მეჯგით (უშგ.) < ქართ. მიზგით-ი/მიზგით-ა (< არაბ. **misgidh** „ლოცვის, მუხლის მოყრის ადგილი“) „იგივეა, რაც მისგითი, – მეჩეთი“

მეჯუეგ/მეჯეგ/მეჯოგ (ზს.)/**მეჯუეგ** (ლნტ.)/**მეჯოგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მეჯუგი** (უშგ.) < ქართ. მე-ჯოგ-ე (< ჯოგ-ი < არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. **ǯwg/ǯog**, სომხ. ***գոկ***, ფალ. **ǯok**, სპარს. **ǯug**, **ǯuγ**) „ვინც მეჯოგეობას მისდევს; ჯოგის პატრონი“

მე-**ჰაუდარ** (ბზ.)/მე-**აუდარ{ი}** (ქს.) „კარგი ამინდის ნიშანი, ავდრის გამომწვევი (ზედმიწ. – *მო-ავ-დრ-ე)“ < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

მე-ჰრაკ-ბლ (ბზ.) „მეზღაპრე, მეიგავე (ზედმიწ. – *მო-არაკ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“ (შდრ. ბქ. ლიცინგლაუალ)

მე-მბუ-ბლ (ბზ.)/მე-მბუ-ალ (ბქ.)/მე-მბუ-ბლ (ლშხ., ჩოლ.) „მოსაუბრე“ < ძვ. ქართ. მო-ამბ-ე „ამბის მთქმელი, მაუწყებელი, მაცნე“

მეისარ-ა-ი/მეისარ-ა-ეშ/მისარ-ა-ი (ლშხ.) „მეისრობის დღესასწაულზე დასაკლავი საქონელი (ზედმიწ. – სა-მეისრ-ო)“ *რელიგ.* < ქართ. (ლეჩხ.) მეისარ-ობ-ა „დღეობა, ლოცვა“

მერმა-მერმა რიგიშ (ლშხ.) „სხვადასხვანაირი (ზედმიწ. – მე-ორ-ე-მე-ორ-ე რიგ-ის)“ < ქართ. მე-ორ-ე „რიგითი რიცხვითი სახელი ორისა“ და რიგ-ი „ერთ ხაზზე განლაგებული საგნების ერთობლიობა; წყება, მწკრივი“

მზათ (ლნტ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მზად „მზა მდგომარეობაში, – მომზადებულად“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლგმბრად, ბქ., ლნტ. ლგმარად)

მზარეულ (ზს., ქს.)/**ზარუილ** (ბზ.)/**ზარულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზბრეუილ** (ლნტ.)/**ძბრუილ** (უშგ.) < ქართ. მზარეულ-ი „ხელობით საჭმლის მკეთებელი“

მზისუმზირაჲ (ლშხ.) < ქართ. მზე-ს-უ-მზირ-ა (შდრ. ლშხ. **მჟუმჟსგდი**)

მთაუარ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“

მთაუარანგლოზ (ლშხ.)/**მთაუარანგელოზ** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მ-თავარ-ანგელოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზი“, იხ. **თბრგლეზერ**

მთლიბნ (ზს., ლნტ.)/**მთლიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მთლ-იან-ი „სრული, მთელი; ერთიანი, დაუნაწევრებელი“ (შდრ. ბზ. **ჰბდურ/ჰბდუირ/ჰედურ**, ბქ. **ჰედუირ**, ლშხ., ჩოლ. **ჲადურ/ჲედურ/ედურ**, ლნტ. **{ჲ}ედურ**)

მთხრობელ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მ-თხრ-ობ-ელ-ი „ვინც (რაც) მოუთხრობს, – მთქმელი“

მიდამ (ლშხ., ლნტ.)/მიდამ (ლშხ.)/მედამ (ჩოლ.) < ქართ. მიდამო „გარემო, ბუნება“ (შდრ. ზს. ტყუენფ)

მიზამ (ზს., ლნტ.)/მიზან (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მიზან-ი (< თურქ. **mizan** < არაბ.) „რაც უნდა განახორციელონ“

მიზეზ (ზს., ქს.) < ქართ. მიზეზ-ი „იგივეა, რაც საბაბი“ (შდრ. ბზ. ცხიდ, ბქ., ქს. ცხიდ; ბზ., ლნტ. ტარ; ჩოლ. თანკილ)

მიზზიან (ზს.)/მიზზიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მიზეზ-იან-ი „ვინც უსაფუძვლოდ მიზეზს, საბაბს ეძებს“ (შდრ. ბზ. ცხიდიან, ბქ., ლშხ., ჩოლ. ცხიდიან, ბქ., ლნტ. ცხიდიან, ლშხ., ჩოლ. ცხიდიან)

მითაჟამ (ლნტ.)/მითაჟამს (ჩოლ.) „ოდესღაც, უხსოვარ დროს“ *ზმნის.* < ზან. (მეგრ.) მითაჟამ-ი „ოდინდელი; ძალიან ძველი, შორეული წარსული; უხსოვარი დროიდან“; შდრ. ასევე მითაჟამერ-ი/მითაჟამ-იშ-ი „ძველისძველი, ძალიან ძველი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. შომუშალე, ბქ., ლნტ. შომალე), იხ. ათაჟამს

მილ (ზს., ქს.) < ქართ. მილ-ი „გრძელი, მეტწილად მრგვალი ღრუ საგანი სითხის, ორთქლის, კვამლისა და მისთ. სადენად“

მილანქარ (ბზ.)/მინანქარ (ბქ.) < ქართ. მინანქარ-ი 1. „სხვადასხვა ფერის მინის მსგავსი არაგამჭვირვალე მასა, რომლითაც ფარავენ ლითონის საგნებს მათი ზედაპირის დაჟანგვისაგან დასაცავად ან სილამაზისათვის“, 2. „თეთრი მკვრივი ნივთიერება, რომლითაც დაფარულია კბილი“

მილიონ (ზს., ქს.)/მილუენ/მილიონ (ზს., ლნტ.)/მილოუან/მილუან/მილეუან (ბქ.)/მილიონ (ლშხ., ჩოლ.)/მილიენ (ლხმ.) < ქართ. მილიონ-ი „რიცხვი 1.000.000, – ათასჯერ ათასი“, გადატ. „უამრავი“

მილიონერ (ზს., ქს.)/მილუენან (ბზ.) < ქართ. მილიონერ-ი „მილიონად (ან უფრო მეტად) ღირებული ქონების პატრონი“, გადატ. „ძალიან მდიდარი“

მიმთილ (ზს.)/მუმთილ (ლშხ., ჩოლ.)/მუმეთილ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) მუანთილ-ი/მუანთირ-ი/მოანთილ-ი/ მოანთირ-ი < ქართ. მამა-მთილ-ი „ქმრის მამა“ (შდრ. ზს. ბიძი)

მიმილ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. მიმინო „მტაცებელი ფრინველი ქორისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ. ჰარკ)

მიმჯე (ქს.) „მოკეთე, ნათესავი“ < ზან. (მეგრ.) მ-ინჯ-ე „პატრონი“ (შდრ. ჭან. მ-ანჯ-ე „პატრონი“, უ-მ-ინჯ-ურ-ი „უპატრონო“, უ-მ-ინჯ-ენ-ს „უპატრონებს“), შდრ. ბზ. ნათი, ბქ., უშგ. ნათი, ლშხ., ჩოლ. ნათი; ქს. ნაღალ

მინაუათ (ზს.)/მინაუათ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) მინავათ-ი (< რუს. **виноват**) „უკაცრავად; მაპატიეთ! შეცოდება“

მინდ (ჩოლ.) < ქართ. მინდ-ი „მარცვლეულის დაფქვის საზღაური მარცვლის ან ფქვილის სახით“

მინდუერ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/მინდორ/მინდერ (ბქ.)/მინდორ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მინდორ-ი „სწორი და ბალახიანი ადგილი; სახნავ-სათესი ადგილი“, იხ. ბზ. გინდრ/გინდუერ

მინდრ-უელ (ბზ.) < ქართ. მინდორ-ველ-ი „მინდორი და ველი“

მინთრ/მინთრლ (ბზ.)/მინთუ (ბქ.) < ბერძ.-ლათ. **mint/minth** „პიტნა“ (შდრ. ზან. (მეგრ.) ყვალმინთა/ყვალიმთა და აფხაზ. აყუალმინთა), იხ. პიტნაჲ

მინუტ (ზს., ქს.)/ნიმუტ (ლშხ.)/მი-

ნუთ (ლნტ.) < ქართ. მინუტ-ი (< რუს. **минута**) „წუთი“

მირინოს (ლშხ.) < ქართ. მირინოს-ი (< ესპ. **merino**, მრ. **merinos**) 1. „ესპანური ჯიშის რბილ და წვრილბეწვიანი ცხვარი“, 2. „ასეთი ცხვრის მატყლი“, 3. „ასეთი მატყლის ქსოვილი“

მირცხალ (ბქ.) „მისხალი, მცირედი; ნატამალი“ < ზან. (მეგრ.) მირცხალ-ი (< ძვ. ქართ. მისხალი „წონის ერთეული, – დრამ-ნახევარი“) „მისხალი“, *გადატ.* „ძალიან მცირე, სულ ცოტა“ (შდრ. ბქ. ნარსილდ)

მირჰუენ/მირჰრონ (ბზ.)/მიროონ (ზს., ქს.)/მირჰენ (ბქ., უშგ.)/მირუენ (ლნტ.) „ნათელ-მირონი; ნათლია“[61] *რელიგ.* < ქართ. მირონ-ი (< ბერძ. **μύρων**) „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი; მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“

მირჰუნობ (ზს.)/მირჰნობ (ბქ.)/მირუნობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {ნათელ}-მირონ-ობ-ა (< მირონ-ი < ბერძ. **μύρων** „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „იგივეა, რაც ნათელ-მირონობა“ (შდრ. ჩოლ. პეპი-ლგპრისტობ „ნათელ-მირონობა“)

მისამართ (ზს., ქს.)/მისამართ (ბქ.) < ქართ. მისამართ-ი „ზუსტი ცნობა ვისიმე საცხოვრებელი ბინის ან დაწესებულების ადგილსამყოფელისა...“

მისანდ (ჩოლ.) „წინასწარმეტყველურად (ზედმიწ. – მისნ-ურ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. მისან-ი „ბედის გამომცნობი, – მკითხავი, გულთმისანი“

მისან (ზს.) *ცრუმორწ.* < ქართ. მისან-ი „ბედის გამომცნობი, – მკითხავი, გულთმისანი“ (შდრ. ზს., ლნტ. გუდმეცარ, ლშხ., ჩოლ. გუდმეცარ, ლნტ. გულთმეცარ)

მისნობ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მისნ-ობ-ა „მკითხაობა, მარჩიელობა“ (შდრ. ზს. გუდმეცრობ, ლშხ., ჩოლ. გუდმეცარობ, ლნტ. გულთმეცარობ)

მისრ (ბქ.) „ბურუსი (მზიან ამინდში)“ < ქართ. ნისლ-ი 1. „ჰაერში წვრილწვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრ-მონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალებას უკარგავს, – ბურუსი, ჯანღი“, 2. *გადატ.* „ბუნდი, ბურანი“

მისხალ (ზს.) < ძვ. ქართ. მისხალ-ი „წონის ერთეული; ძალიან მცირე, სულ ცოტა“ (შდრ. ზს. ნაპიწკარ)

მიტკალ (ზს., ლნტ.)/მიტკალ (ლშხ., ჩოლ.)/მიტკა (ლხმ.) < ქართ. მიტკალ-ი (< არაბ. **miṯkal**) „ბამბის თეთრი ქსოვილი“, იხ. პირკალ

მიტროპოლიტ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. მიტროპოლიტ-ი (< ბერძ. **metropolítes** სიტყვიდან **metrópolis** „მთავარი ქალაქი“) „მართლმადიდებელ ეპისკოპოსთა უმაღლესი წოდება“

მიქამ თარინგზელ/მგქემ თარინგზელ (ბზ.)/მგქემ თარიგზელ (ჩოლ.)/მიქამ თარგლეზერ/მგქემ თარგლეზერ (ბქ.)/მგქიმ თარი[ნ]გზელ/მგქიმ მთაუარანგლოზ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქაელ მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „უფლის ანგელოზთა, დასის წინამძღოლი ანგელოზი – მთავარანგელოზი“

მიქელ-გაბრიელ (ბზ.)/მიქელ-გაბრიელ (ბქ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქელ-გაბრიელ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზი, – მთავარანგელოზი“

მიქელ–გაბრიელ თაუარანგელოზ (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქელ-გაბრიელ მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზები, – მთავარანგელოზები“

მიხა (ზს., ქს.)/მეხა (ბქ.)/მიხე (ლშხ.,

ჩოლ.)/მიხა (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. მიხა (< მიხეილ-ი < რუს. **Михаил** < ბერძ. **михаил** < ძვ. ებრ. **miqael** „ღვთის სწორი, ღვთაებრივი") „მამაკაცის საკუთარი სახელი"

მიხეილ (ზს., ქს.)/მახაელ/მეხაელ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. მიხეილ-ი (< რუს. **Михаил** < ბერძ. **михаил** < ძვ. ებრ. **miqael** „ღვთის სწორი, ღვთაებრივი") „მამაკაცის საკუთარი სახელი"

მკერაუ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-კერ-ავ-ი „ხელოსანი, რომელიც ტანსაცმელს კერავს" (შდრ. ბზ., ჩოლ. მგშხბიელი, ჩოლ. მგშხბიელი, ბქ., ჩოლ. მგშხბი)

მნიშუნელობ (ზს., ქს.) < ქართ. მნიშვნელ-ობ-ა 1. „აზრი, შინაარსი, ის, რასაც გულისხმობს, აღნიშნავს ესა თუ ის საგანი (სიტყვა, ნიშანი...)", 2. „ღირებულება, ფასი, დანიშნულება, როლი"

მოაბლ/მოჷაბლ/მოჷაბ/მოაბ (ბზ.)/მოახლ (ბქ., ლშხ.)/მუახლ (ლშხ.)/ მოახ/მუახ/მუაბ (ლნტ.)/მოუაბ (ლხმ.) < ქართ. მო-ახლ-ე „შინამოსამსახურე ქალი" (შდრ. ზს. **моыхъ**; ზს. **ӽалҁи/ӷ**; ზს., ლშხ. მესგურე)

მობილიზაცია (ზს.)/მაბილიზაცია (ლშხ.) < ქართ. მობილიზაცია (< ფრანგ. **mobilization** < ლათ. **mobilis**-იდან „მოძრავი") 1. „სამხედრო ძალების საომარ მდგომარეობაში გადაყვანა. || თადარიგის სამხედრო მოსამსახურეთა გაწვევა ომიანობის დროს", 2. „ძალების ან საზსრების თავმოყრა, შეკრება რაიმე მიზნით, რაიმე ამოცანის გადასაწყვეტად"

მობილურ (ზს., ქს.) < ქართ. მობილურ-ი (< ლათ. **mobilis**) „მოძრაობის უნარის მქონე; მოძრავი"

მო-ბრუალ/მე-ბრუალ/მუ-ბრუალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ის, ვინც ბზრიალებს (ზედმიწ. – *მო-ბრუ-ალ-ე/მე-ბრუ-ალ-ე)" < ქართ. ბრუ-ალ-ი „იგივეა, რაც თავბრუსხვევა"

მოგაბ (ბზ.)/მოგება (ბქ.)/მოგებ (ლშხ.)/ მოგაბ (ლნტ.) < ქართ. მო-გ-ება „თანხა, რომლითაც შემოსავალი დანახარჯს აღემატება" (შდრ. ბზ. ქაბა, ბქ. ქემა)

მოგარჯ (უშგ.) „მშრომელი (ზედმიწ. – *მო-გარჯ-ე)" < ქართ. გამრჯე „დაუზარებელი, მუყაითი, ბეჯითი, მშრომელი, მზრუნველი"

მოგბიან (ბზ.)/მომგებიან (ბქ.)/მოგებიან (ლშხ.)/მომგებიან (ჩოლ.) < ქართ. მომგებ-იან-ი „მოგების მომცემი"

მოგებულ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-გ-ებ-ულ-ი „რაც მოიგეს"

მოგებულიან (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *მო-გ-ებ-ულ-იან-ი < ქართ. მო-გ-ებ-ულ-ი „რაც მოიგეს"

მოგორდი (ლშხ.) < ქართ. მოგვერდ-ი „ჭიდაობის ფანდი"

მოგუპარ (ზს., ლნტ.)/მეგუპარ (ზს.)/ მოგუპარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-გვარ-ე „ვინმესთან საერთო გვარის მქონე"

მოგუპიანებულდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მო-გვიან-ებ-ულ-ად „იგივეა, რაც მოგვიანებით"

მოდისკა (ბზ., ჩოლ.)/მაჴდისკა (ბქ.) < რუს. **модистка** „მკერავი" (შდრ. ბზ., ჩოლ. მგშხბიელი, ჩოლ. მგშხბიელი, ბქ., ჩოლ. მგშხბი)

მოდგრბაზ (ლშხ.) „დარბაზის ზედამხედველი" < ქართ. მო-დარბაზ-ე „სამეფო კარის დარბაზის წევრი"

მოზარ (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ლშხ. მრ. რ. ფ. მოზარა < ქართ. მო-ზარ-ე (< ზარ-ი < სპარს.-არაბ. **zārī** „ტირილი") „ზარის მთქმელი"

მოზიარება (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. მო-ზიარ-ე „ზიარების მიმღები"

მოზუერ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. მოზვერ-ი „სახარე ხბო ერთ წელზე მეტი ხნისა, – ახალგაზრდა ხარი" (შდრ. ზს.

ხაბნა, ზს., ლშხ. ღაბნა, ლნტ. ღაბენა; ბზ. მაურანდ, ბქ. მაური)

მოთრეშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-თარაშ-ე „ამკლები, მრბეველი“

მოინჯარაი (ლშს.) < ქართ. მო-იჯარ-ე „იჯარით ამღები, – არენდატორი, იჯარადარი“

მო-კალენ (ლნტ.) „კანონის დამცველი (ზედმიწ. – *მო-კანონ-ე)“ < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

მოკიჟან (ლშხ., ჩოლ.) „მოძახილის, გამკინავი, წვრილი ხმის მთქმელი, მომღერალი (ზედმიწ. – *მო-მკივან-ე)“ < ქართ. მკივან-ი „ვინც ან რაც კივის“

მოკლას (ლშხ., ჩოლ.) „თანატოლი (ზედმიწ. – *მო-კლას-ელ-ი)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

მოკლჳსა/მოკლასა (ლშხ., ჩოლ.) „თანატოლები (ზედმიწ. – *მო-კლას-ელ-ებ-ი)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

მოკრასკულ (ჩოლ.) < ქართ. მო-კრასკ-ულ-ი (< კრასკა < რუს. **Краска** 1. „ღებვა“, 2. „საღებავი“) „რაც შეღებეს ან შეიღება, – საღებავით... ფერშეცვლილი, შეფერილი“ (შდრ. ზს. ლგღაფ, ლშხ., ჩოლ. ლგღაფ, ლნტ. ლგღაფე)

მოკუდაბიჳ/მუკუდაბიჳ{ლიც} (ბზ.) < ქართ. უკვდავებ-ის {წყალი}, იხ. უკდებიშ/უკუდებაშ ლიც

მოლა (ზს., ქს.) < ქართ. მოლა (< არაბ. **maula** „ბატონი“) „მუსულმანთა მღვდელი“

მოლოქ (ბზ., ლშხ.)/ მოლოქიაი (ჩოლ.)/ მოლექ (უშგ.) *ბოტ.* < ძვ. ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ., ლეჩხ.) მოლოქა/მოლოქ-ი (< ბერძ. **μολσκη**) „იგივეა, რაც ბალბა“

მოლხინ (უშგ.) < ქართ. მო-ლხინ-ე „ლხინში მონაწილე“

მომრჳნ (უშგ.) < ქართ. მე-მარნ-ე „მარნის მცველი“

მომსახურეობ (ზს., ქს.)/მომსახურეობჳ (ლნტ.) < ქართ. მო-მსახურ-ე-ობ-ა „იგივეა, რაც მომსახურება“, იხ. ლი-მსახურ

მომჩიტჳნ (ბქ.)/მომჩუან/მომჩიტჳნ/ მოშჩიტჳარ (ლშხ.)/მომჩიტჳარ (უშგ.)/მომჩიტჳან/მოშჩიტჳარ (ჩოლ.) < ქართ. მო-მჩივ-ან-ი „საჩივრის აღმძვრელი; მომდურავი, უკმაყოფილო“, იხ. მგ-ჩიტჳლ-ე/მგ-შჩიტჳლ-ე

მონადირე (ზს., ქს.)/მონჳდირე (ბქ.) < ქართ. მო-ნადირ-ე „ვინც ნადირობას მისდევს“ (შდრ. ბზ., ლნტ. მეთხტჳჲრ, ბქ. მეთხტჳრ, ლშხ., ჩოლ. მეთხტჳარ; უშგ. მუნდტუნე)

მონაი (ჩოლ.) „უსახლკარო, უმუშევარი, ღატაკი, ჯანმრთელი ადამიანი“ < ქართ. მონა „ექსპლოატირებული პირი, რომელიც მონათმფლობელის საკუთრებას წარმოადგენს; უუფლებო, ჩაგრული ადამიანი“ (შდრ. ზს. ფჳმლი, ლშხ., ჩოლ. ფამლი)

მონასტერ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. მონასტერ-ი (< ბერძ. **monasterion** „განდეგილის სენაკი“) „ბერ-მონაზონთა საეკლესიო-საადგილმამულო ორგანიზა-

ცია, თემი, რომელსაც აქვს თავისი მეურნეობა. || ასეთი რელიგიური თემის ეკლესია და საცხოვრებელი ნაგებობანი“

მონკაუშირ (ზს., ქს.) < ქართ. მონკავშირ-ი „მონადირეთა კავშირი“

მორ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მორ-ი „მოჭრილი მსხვილი ხე, ტოტებგაცლილი და უხეშად გათლილი“ (შდრ. ბქ. მაგჳრ)

მორდაბიან (ზს., ლნტ.)/მორდებიან (ბზ., ლშხ.)მგრდაბიან (ბზ.)/მორიდაბიან (ლნტ., უშგ.)/მგრდაბიან/მორდაბიან (ჩოლ.)/მარიდაბიან (უშგ.) „რიდი, მორიდება, ხათრი (ზედმიწ. – *მო-რიდებ-იან-ი)“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“ (შდრ. ზს. მალკაფიან)

მორელ[1] (ქს., უშგ.) „ვეება, მინერალური წყალი; მლაშე წყალი“ < ქართ. მორევ-ი „ღრმა ადგილი მდინარეში, სადაც წყალი ბრუნავს, ტრიალებს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. სგიმ, ლნტ., ჩოლ. სკიმ)

მორელ[2] (ბზ.)/მორიელ (ზს.)/მორიელაჲ/მურიელაჲ (ლხმ.) ზოოლ. < ქართ. მორიელ-ი „შხამიანი ფეხსახსრიანი ქვეწარმავალი ობობასებრთა კლასისა, – ღრიანკალი“ (შდრ. ბზ. კლაჭ)

მორიგეობ (ზს., ქს.)/მარგრბ (ჩოლ.) < ქართ. მო-რიგ-ე-ობ-ა „მორიგედ ყოფნა“

მორიდაბ/მორდაბ (ზს., ლნტ.)/მორდებ (ბზ., ლშხ.)/მურდაბ/მგრდაბ (ბზ.)/მორიდაბ (ლნტ., უშგ.)/მგრდაბ/მორდაბ (ჩოლ.) „რიდი, მორიდება, ხათრი“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“ (შდრ. ზს. მალკაფ), იხ. ლი-რდაბ

მორუობ (ზს.)/მრაუობ/მრუობ (ჩოლ.)/ „შუამავლობა/მაშვლობა“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ობ-ა „მოურავად ყოფნა“, იხ. მედიატორობ

მორჩილ (ზს., ქს.) < ქართ. მორჩილ-ი „სხვისი ნება-სურვილის უხმოდ, წინააღმდეგობის გაუწევლად ამსრულებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლუნკურე, ბქ., ლნტ. ლუნკურე)

მორჩილ ხანს (ლშხ.) „მცირე ხანს (ზედმიწ. – *მორჩილ ხან-ს)“ < ქართ. მორჩილ-ი „სხვისი ნება-სურვილის უხმოდ, წინააღმდეგობის გაუწევლად ამსრულებელი“ და ხან-ი „დრო, ჟამი...“

მორჩლარა (ლშხ.)/მორჩილარა (ჩოლ.) „პატარა ტანის ჩიტი, ღალღა (ზედმიწ. – *მო-მორჩილ-ო)“ ზოოლ. < ქართ. [ტან}-მორჩილ-ი „მორჩილი ტანისა, – ტანდაბალი“

მორჭმილ (ლშხ.) „ფრთხილი“ < ძვ. ქართ. მორჭმულ-ი „დოვლათიანი, შეძლებული, მდიდარი, სახელოვანი; ძლევამოსილი, ბედნიერი“

მორჭმიშ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. მორჭმულ-ი „დოვლათიანი, შეძლებული, მდიდარი, სახელოვანი; ძლევამოსილი, ბედნიერი“

მოსამართლ[ე] (ზს., ქს.)/მოსმართლ/მოსამართლ (ლშხ.) < ქართ. მო-სამართ-ლ-ე „თანამდებობის პირი, რომელიც სასამართლოს წესით რაიმე საქმეს არჩევს“

მოსაულობ (ლშხ.)/მოსაულობ (ჩოლ) < ქართ. მოსავლ-იან-ობ-ა „მოსავლის რაოდენობა ფართობის ერთეულზე“

მოსაუჲლ (ზს., ლნტ.)/მოსაუჲალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ვალ-ი „ჭირნახული“ (შდრ. ბზ., ლნტ. მაჴად, ბქ. მაჴად, ლშხ., ჩოლ. მაჴედ; ბქ. მგღაჳ; ბქ. ნამშა; ლხმ. აღ), იხ. მოღაჳ

მოსაულიან (ზს., ლნტ.)/მოსაულიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ვლ-იან-ი „კარგი მოსავლის მომცემი. || ისეთი (წელი), როდესაც კარგი მოსავალი მოდის“ (შდრ. ზს., ლშხ. მაფას, ლნტ. მაფას; ბქ. რადაგ, ლშხ. რადაგ; ბქ. ლამჴადაშ)

მოსაკითხ (ლნტ.) < ქართ. მოსაკითხი „ძღვნად გაგზავნილი რამ (ჩვეულებრივ, ხილეული, ნამცხვარი, სასმელი და მისთ.)“

მოსკოუ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. მოსკოვ-ი (< რუს. **Москва**) „რუსეთის დედაქალაქი“

მოქრისდეშ (ბზ.) „მასპინძელი შობისა (ზედმიწ. – *[მო]-ქრისტ-ე-ის-[ა])“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე, იესო ნაზარეველი, – ქრისტიანული ეკლესიის თავის და დამფუძნებელი“

მოღაუ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) მოღავ-ი „მოსავალი, ჭირნახული“, იხ. მოსაუშალ

მოღლაშტ (ზს.)/მოღლატ (ლშხ., ჩოლ.)/მოღალაშტ (ლნტ.) < ქართ. მო-ღალატ-ე (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „გამცემი, ორგული“, იხ. მგღლაშტი

მოშაირ (ლშხ., უშგ.)/მოშაირ (ლნტ.) „პოეტი“ < ქართ. მო-შაირ-ე (< შაირ-ი < სპარს. **mošaire** < არაბ.) „შაირის მთქმელი, შაირის მთხზველი, მელექსე“

მოჩუენებ[ა] (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ჩვენ-ებ-ა „დანახვა არარსებულისა (მაგ., სიზმრად, მეტისმეტი შიშისაგან და მისთ.)“, შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ფინდ; ბზ. მაწუენა; ლშხ. ყაყელ

მოცად (ჩოლ.) < ქართ. მოცად-ი „არასამუშაო საქონელი, მოზარდი ან ზრდადასრულებული (როგორც მსხვილფეხა, ისე წვრილფეხა)“

მოცალ (ჩოლ.) „თანატოლი (ზედმიწ. – *მო-ცალ-ე)“ < ქართ. ცალ-ი (< ოს. **cal** „რაოდენი, ერთეული“) 1. „ორისაგან, წყვილისაგან ერთი“, 2. „ტოლი, სწორი, ბადალი...“, იხ. ცალ

მოცალ (ზს., ლნტ.)/მოცალ (ლშხ., ჩოლ.) „უმნიშვნელო, უბრალო რამ; მოცლილი“ < ძვ. ქართ. მო-ცალ-ებ-ულ-ი „უქმი, უსაქმო“, ახ. ქართ. მო-ცლ-ილ-ი „თავისუფალი, დაუსაქმებელი“ (შდრ. ბზ. მიქუდილ, ბქ. მოქდილ; ბქ. ტყარაბურა)

მოცეტ [ჯუმაშ] (ლშხ.) „არამეწველი საქონელი“ < ქართ. მოცად-ი „არასამუშაო საქონელი, მოზარდი ან ზრდადასრულებული (როგორც მსხვილფეხა, ისე წვრილფეხა)“, შდრ. ბზ. დომეყ, ბქ. დუმეყ

მოცლაუ (ბზ.)/მეცლაუ (ბქ.)/მეცლაუ (უშგ., ჩოლ.) „მოპაექრე“ < ქართ. მოცილ-ე „მოდავე“

მოციქულ-ობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მოციქულ-ობ-ა „მოციქულის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. ლი-მციქულ

მოძალე (ლნტ.) < ქართ. მოძალე „იგივეა, რაც მოძალადე“

მოძღუარ (ბქ., უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. მოძღვარ-ი „სასულიერო პირი, – მღვდელი, ხუცესი“

მოწაფე (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წაფ-ე „დაწყებითი ან საშუალო სკოლის მოსწავლე“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუთუური, ლნტ. მუთუერი)

მო-წეს-რლდ (ჩოლ.) „პატიოსნად, წესიერად, უწყინრად (ზედმიწ. – *მო-წეს-[იერ]-ო-დ-უკა)“ *ზმნის.* < ქართ. წეს-იერ-ად „ხეირიანად, რიგიანად“

მოწმ (ზს., ქს.)/მეწუმ (უშგ) < ძვ. ქართ. მო-წამ-ე „მოწმე; მარტვილი; წამება“, ახ. ქართ. მო-წმ-ე „იგივეა, რაც მოწამე“

მოწმობ (ზს., ქს.) < ქართ. მოწმ-ობ-ა 1. „ოფიციალური დოკუმენტი, ცნობა, რითაც რაიმე დასტურდება“, 2. „რისამე დამადასტურებელი, დამამტკიცებელი წერილობითი ცნობა ან გადმოცემა“

მოწონებულ (ლშხ.)/მოწონებილ (ლნტ.) < ქართ. მო-წონ-ებ-ულ-ი „დადებითად შეფასებული, – კარგი“

მოწყენილ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წყენ-ილ-ი „დაღვრემილი, დაღონებული“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლეჟარ, ლშხ., ჩოლ. ლეჟარ; ბზ. ლუპურტუხუე; ბზ. ლუპუჭე)

მოწყობილ (ლნტ.) „გაწყობილი (მაგ., სუფრა)“ < ქართ. მო-წყ-ობ-ილ-ი „ორგანიზებული, მომზადებული“

მოწყობილობ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წყობ-ილ-ობ-ა „რაიმე საქმისათვის საჭირო საგანთა ერთობლიობა, – ხელსაწყო“

მოჭ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ჩოლ. ნამოჭ „ნაკრუხალი კვერცხი, ანუ კრუხად ნამყოფი ქათმის ნაჯდომი, გალაყებული კვერცხი“ *ზოოლ.* < ქართ. (გურ.) მოჭვა „იგივეა, რაც კრუხი“ (შდრ. ზან. (მეგრ.) მონჭვა/მოჭვა, ლაზ. მონჭვა „კრუხი“)

მოჭედრაკე (ბქ.)/მეჭედრიგჲლ (უშგ.) < ქართ. მო-ჭადრაკ-ე (< ჭადრაკ-ი < ფალ. čatranǰ) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

მოხარბ (უშგ.) „მოშურნე (ზედმიწ. – *მო-ხარბ-ე)“ < ქართ. ხარბ-ი „შურიანი“, იხ. ხარბ

მოხელ[ე] (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მო-ხელ-ე „სახელმწიფო დაწესებულების მოსამსახურე პირი“

მოხელობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ხელ-ე-ობ-ა „მოხელის საქმიანობა“

მოჯამაგირეობ (ლნტ.)/მოჯმაგირობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ჯამაგირ-ე-ობ-ა „მოჯამაგირის მდგომარეობა“

მოჯლაბ (ლშხ., ჩოლ.)/მოჯალაბ (ლნტ.) < ქართ. მო-ჯალაბ-ე „ბატონის ოჯახში მყოფი შინამოსამსახურე“

მოჯმაგირ (ბზ.)/მეჯმაგირ (ლშხ.)/მოჯმაგირ (ლშხ., ჩოლ.)/მოჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ. მო-ჯამაგირ-ე (< სპარს. ǯamagīr) „დაქირავებული მსახური“ (შდრ. ზს. ჯალჩი/გ; ზს., ლშხ. მესგურე; ბზ. ლეგდიშნე)

მოჯნიბ (ლშხ.) < ქართ. მო-ჯინიბ-ე „ცხენების სადგომის მომვლელი“

მონწამ (ბზ.)/მონწუმირ (ბქ.)/მონწამ/მონწუმირ/მანწუმირ (ჩოლ.) „მორწმუნე“ < ქართ. მო-წამ-ე „ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის წამებული, ტანჯული, – მარტვილი“

მორეუ/მორაუ (ბზ.)/მორეუ/მოურაუ (ბქ.)/მომრაუ (ლშხ.)/მომრაუ (ბზ., ლნტ., ეცერ., ლხმ., უშგ.)/მრრაუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „შუამავალი; მომრიგებელი“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“ (შდრ. უშგ. მოღდი), იხ. მედიატორ

მორთხუშ (ლშხ., ჩოლ.)/მორთხუშ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მორთხმ-ით „ფეხების მოკეცვით“

მტერ (ზს., ქს.)/ტერ (ლშხ.) < ქართ. მტერ-ი „ვინმესთვის ავის მდომი, ავის მოქმედი პირი; მავნებელი“ (შდრ. ზს., ქს. ამახუ)

მტეუან (ზს.)/ტეუან (ლშხ., ჩოლ.)/ტეუან (ლნტ.)/ტუუან/ტაუან (უშგ.) < ძვ. ქართ. ტევან-ი „იგივეა, რაც მტევანი“, ახ. ქართ. მტევან-ი „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი“

მტრედ (ზს., ქს.)/ტრედ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. მტრედ-ი „მორუხო ცისფერშუმბულიანი და დიდჩინჩახვიანი გარეული ან შინაური ფრინველი“ (შდრ. ზს., ქს. მუგუ)

მუბუნტყური/მგბუნტყური (ჩოლ.) „მომდურავი, გაბუტული, ზურგსუკან საყვედურების მთქმელი (ზედმიწ. – *მო-ბურტყ-უნ-ე)“ < ქართ. ბურტყუნ-ი „ხმადაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უკმაყოფილო)“

მუ-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ.)/მუ-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) „ამრევი, ამწეწი, გამჩეჩი“ < ქართ. ა-მ-ბურდ-ავ-ი „ამწეწი, ამშლელი“ (შდრ. ბქ. {ჟი} **მუპურტინე**; ბქ. უშხუარ მგჩდინე)

მუ-ბუგ-[უ]-ი/მუ-ბოგ-ე (ლშხ.)/მგბრგ-ე (ჩოლ) „ხიდების გამდები (ზედმიწ. – *მე-ბოგ-ე)“, შდრ. ლშხ. მრ. რ. ფ. მუბგუპლა < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

მუ-გუპკურ-ე/მუ-გუპკურ-ე (ბზ.)/მუ-გუპკურ-ებ-ი/ე (ჩოლ.) „მზრუნველი; მომვლელი (ზედმიწ. – *გა-მ-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი/და-მ-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. და-კვირ-ვ-ებ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“ (შდრ. ზს. მეფეშ; ბქ. თემი **მუხუტინე**)

მუ-გუ-ებ-ი (ჩოლ.) „შემგუებელი, შემწყნარებელი“ < ქართ. შე-მ-გუ-ებ-ელ-ი „შემწყობი, ვინც (რაც) ეგუება, ეწყობა (ვისმე, რასმე)“, შდრ. ზს. {სგა} **მუმთქუე**

მუდრეგ/მგდრეგ (ლშხ., ჩოლ.) „უდარდელი“ *ვულგ.* < ქართ. მუდრეგი (< თურქ.) „ოხერი, ტიალი, უპატრონო“ (შდრ. ზს. **შუპმაპ**)

მუდუ (ბზ., ლნტ.)/**მუდ** (ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) მუდო/მუდუ „თხუნელა“ (შდრ. ზს. **მუჰ**, ბქ. **მუჰუ**, ლშხ. **მუხ**)

მუზარპად (ბზ.) < ქართ. მუზარად-ი „მეომრის რკინის (სპილენძის...) ქუდი“

მუზეუმ (ზს., ქს.)/**მუზეინ** (ბქ.)/**მუზიუმ/მუზეიმ** (ჩოლ.) < ქართ. მუზეუმ-ი (< რუს. **Музей** < ბერძ. **μουσείο**[v] „მუზათა ტაძარი“) „სამეცნიერო-საგანმანათლებლო დაწესებულება, რომლის მიზანია შეგროვება, დაცვა, შესწავლა და გამოფენა წარსული და თანამედროვე ცხოვრების დამახასიათებელი ძეგლებისა, აგრეთვე ბუნების ნიმუშებისა“

მუ-ზთუნ-ე (ბზ.,)/მუ-ზთუნ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ზთ-ი (უშგ.) „დამზეთ[ავ]ი; ზეთის გამომხდელი“ < ქართ. მ-ზეთ-ავ-ი (< ზეთ-ი < სომხ. ***ձեթ***) „ვინც ზეთავს ან ზეთს ხდის“

მუთაქა (ზს., ქს.)/**მგთაქა** (ლნტ., ჩბხ.) < ქართ. მუთაქა (< არაბ. **mutakā'u**) „მატყლით (ბამბით) გატენილი მოგრძო და მრგვალი თავქვეშ სადები“, იხ. მგრთაგა

მუ-თთუნ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „სიგარეტის მწეველი (ზედმიწ. – *მე-თუთუნ-ე)“ < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

მუ-თურქუ-ი (ბქ.) „არაქრისტიანი, ცუდი ადამიანი (ზედმიწ. – *მო-თურქ-ე)“ < ქართ. თურქ-ი „თურქული წარმომავლობის ადამიანი“

მუ-კუმაშ (ბქ.) „ობობა (ზედმიწ. – *მო-კუმაშ-ე)“ *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

მუ-კუმაშ-ლ-ი (ბზ.)/მუ-კუმაშ-ალ-ი/მე-კუმაშ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მესაქონლე, პირუტყვის მომვლელი, პატრონი“ *ტლმ.* < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. **მუქუმინგენი**; ლხმ. მგლთხამალი)

მუ-კუმაშ-ი (ბზ.)/მუ/ე-კუმაშ (ლშხ., ჩოლ.) „მესაქონლე, პირუტყვის მომვლელი, პატრონი“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. **მუქუმინგენი**; ლხმ. მგლთხამალი)

მუ-უბურ-ალ-ი/მუ-ლ-ბურ-ალ-ი (ბქ.)/მუ-უბურ-ალ-ი (ჩოლ.) „გამთვალა-

ვი“ *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი“ (შდრ. ზს. მგგგგნწალი, ლშხ., ჩოლ. მგგგგნწალი; ბქ. მგყბაყწალი)

მუ-უბურ-ი (ბქ., ჩოლ.)/მუ-ლ-ბურ-ი (ბქ.) „გამთვალავი“ < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგგგგნე; ბზ., ლშხ. თემი მგგნე; ბქ. მგყბაყი)

მულზონ[1] (ბზ., ლშხ.)/მოლზუენ (ბზ.)/მგლზონ (ლშხ.)/მოლაზუენ (ლნტ.)/მოლზონ (ჩოლ.)/მგლზუენ (უშგ.) „ეკლესიის მსახური კაცი; რელიგიურ რიტუალთა აღმსრულებელი პირი; ხატისკაცი; მონაზონი; მლოცველი“ *რელიგ.* < ქართ. (იმერ.) მოლოზან-ი „იგივეა, რაც მონაზონი“ (შდრ. ზს. მომზგრ/მემზირ)

მულჩხუიმ (ზს.)/მულჩხუმ (ლშხ.)/მგლეჩხუიმ (ლნტ.) / მგლჩხუიმ/მულჩხუმ (ჩოლ.) < ქართ. ლეჩხუმ-ელ-ი „ლეჩხუმის მკვიდრი“

მუმიაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მუმია 1. „სხვადასხვა საშუალებებით ან ბუნებრივად ხრწნისაგან დაცული ადამიანის გვამი ან ცხოველის ლეში“, 2. *გადატ.* „მეტისმეტად გამხდარი ადამიანი“, 3. *გადატ.* „უსიცოცხლო, მოდუნებული, გარინდებული (ადამიანი)“

მუ-მსუ-ი (ბზ.) < ქართ. მ-მოს-ავ-ი „ვინც მოსავს, – შემმოსავი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუქჭემ, ლნტ. მგქჭემ)

მუ-მურჯუ-ი/მუ-მარჯ-ი (ბზ.)/მგ-მარჯუ-ი (ბქ., ლნტ.)/მუ-მარჯუ-ი (ბქ.)/მუ-მურჯ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხმარე, გვერდში მდგომი, მაშველი (ზედმიწ. – *მო-მ-მარჯვ-ებ-ელ-ი*)“ < ქართ. მარჯვე „ყოჩაღი, ხერხიანი“

მუ-მ-შობ-ი (ბქ.) „გამჩენი, დამბადებელი“ < ქართ. მ-შობ-ი „მრავლის მშობი, მშობიარე“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგთნე, ლნტ. მგთენე)

მუ-ნ-გლოუ-ი (ბზ., ჩოლ.)/მუ-ნ-გულეუ-ი (ბქ.)/მგ-ნგლოუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-გლოვ-ი-არ-ე „ვინც გლოვობს, ვინც გლოვის წესებს ასრულებს“ (შდრ. ბზ. სუტუპარ, ჩოლ. სუტუპარ)

მუ-ნდრრუ (ბზ., ჩოლ.)/მუ-ნდუ-რეუ/მუ-ნდრეუ (ბზ.)/მე-ნდრეუ (ბქ.)/მუ-ნდრუ (ლშხ.)/მგ-ნდრრუ (ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-დურ-ავ-ი „ვინც ემდურის ვისმე, – უკმაყოფილო“ (შდრ. ზს., ქს. მგნჩლი)

მუნჯ (ზს., ქს.)/მინჯუ (უშგ.) < ქართ. მუნჯ-ი „მეტყველების უნარს მოკლებული“

მუ-პსუხ-ი (ზს., ლშხ.)/მუ-პსუხუ-ი (ბქ.)/მო-პსიხუ (უშგ.)/მუ-პსუხ[უ] (ჩოლ.) „პასუხის გამცემი“ < ძვ. ქართ. მო-პასუხ-ე (< ფალ. **passax**, ახ. სპარს. **pāsux**) „პასუხის გამცემი“

მუჟღურ (ბქ.)/მგჟოლუირ (ლნტ.)/მუჟლუერ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) მუჟღირ-ი „იგივეა, რაც დამორჩილი, – შემოდგომა“

მურაბა (ზს., ქს.)/მგრაბა/მურადა (ბქ.)/მგრაბა (ჩოლ.) < ქართ. მურაბა (< არაბ. **murabba**) „ტკბილ წვენში მოხარშული ხილეული ან ზოგიერთი ბოსტნეული“

მურგუწალ (ზს., ლნტ.)/მურგუწალ (ლშხ., ჩოლ.)/მურგუელ (უშგ.)/გურწალ (ლხმ.) < ქართ. მრგვალ-ი „რაც წრის მოყვანილობისაა ან ჭრილში წრეს იძლევა“ (შდრ. ზს. გირგოდ; ბქ. კგრტი)

მურდალ (ბზ.) < ქართ. მურდალ-ი „უწმინდური, ბინძური, უსუფთაო“

მურზაყან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“ + სპარსული სუფიქსი **xan** = მირზახანი) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მუ-რ[უ]ის/მუ-რისუ (ბზ.)/მუ-რუ-

ს{ჟ}-ი (ბქ.)/მუ-რუს (ქს.)/მუ-რის (ჩოლ.) < ქართ. რუს-ი „რუსეთის მკვიდრი“, იხ. რუის

მუ-რლუ-ე (ზს., ქს.)/მგ-რლუ-ე (უშგ.) „დამანგრეველი; დამქცევი“ < ქართ. და-მ-რღვ-ევ-ი 1. „ვინც დაშლის (შეკერილს, ნაქსოვს...)“, 2. „ვინც დაანგრევს (აგებულს...), – დამნგრევი...“ (შდრ. ზს., ქს. მუხურე)

მუ-საჩქუარ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მ-სა-ჩქარ-ებ-ელ-ი „ვინც {და}ასაჩქარებს“, იხ. მუ-შჩქუარ-ი (შდრ. ბქ. მუბლუნი)

მუ-სდგუემ-ი (ზს.)/მუ-სადგუმ-ე/მუ-სუდგომ-ე (ბქ.)/მუ-სდგომ-ე (ლშხ.) „ღამის გამთევინებელი; დამბინავებელი“ < ქართ. *და-მ-სადგურ-ებ-ელ-ი „დამბინავებელი; დამსახლებელი“

მუ-სდუარ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-სუდრ-ავ-ი „სუდარაში გამხვევი“

მუ-სუფთ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/მუ-სუფთ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/მუ-სუფთ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-მ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „ჭუჭყის მომმორებელი, მწმენდავი...“ (შდრ. ბზ. მუკუცანალი, ბქ. მუკუცანალი, ლშხ., ჩოლ. მუკუცანალი; ბქ. მგშდბგნალი)

მუ-სუფთ-აუ-ი (ზს.)/მუ-სუფთ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „ჭუჭყის მომმორებელი, მწმენდავი...“ (შდრ. ბზ. მუკუცანი, ბქ. მუკუცანი, ლშხ., ჩოლ. მუკუცანე; ბქ. მგშდბგნე)

მუს{უ} (ზს., ქს.) < ადიღ. უშსგ „თოვლი“, შდრ. ყაბარდ. უშს, აბაზ. სგ, აფხაზ. ა-სგ (შდრ.ზს. შდუუე, ბქ., ლშხ., ჩოლ. შდუე, ლნტ., ჩოლ. შტუე, ჩოლ. შტუუე „თოვს“)

მუ-სწორ-აუ-ი/მგ-სწორ-აუ-ი (ბქ.)/მუ-სწორ-აუ-ი/მგ-სწორ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სწორ-ებ-ელ-ი 1. „ვინც (რაც) გაასწორებს, მოასწორებს (რაიმე ზედაპირს)“, 2. „ვინც გაასწორებს რამეს (ტექსტს)“, 3. „ვინც გაუსწორებს (ვინმეს რამეს)...“, შდრ. ბზ. მუხუწრაუი

მუ-ტტუალ-ე/მუ-ტტუელ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ტტუელ-ი (ბქ.)/მუ-ტუტუელ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/მუ-ტუტალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მ-ტიტვლ-ებ-ელ-ი „გამშიშვლებელი“ (შდრ. ბქ. მგტინტლაუი)

მუ-უორბელ (ლშხ.)/მუ-უორბელ/მგ-უორბელ (ჩოლ.) < ქართ. ორბელ-ელ-ი „ორბელის მკვიდრი“

მუ-უურწყუ-ეუ-ი (ზს.)/მუ-უურწყ-ოუ-ი (ლშხ.)/მუურწყ-ოუ-ი/მუ-ორწყულ (ჩოლ.) „მარხული, მომარხულე მგლოვიარობის გამო (ზედმიწ. – *მე-ურწყ-ულ-ე)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (სემანტიკა)

მუ-უჭმ-ი (ზს., ქს.) „მარხული, მომარხულე“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ი, უ-ჭმ-ებ-ა „უჭმელობა“, უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული“

მუ-ფუნდრუკ-ი (უშგ.) < ქართ. მე-ფუნდუკ-ე „ფუნდუკის მნე“ (საბა), „ქარვასლის მქონე“

მუ-ფუფქ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ფუფქუ-აუ-ი (უშგ., ჩოლ.)/მგ-მფუფქ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ფუფქ-ავ-ი „მდუღარეში ამომვლები“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მუყუფე)

მუ-ფშულ-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ფშვინ-ავ-ი „ვინც ან რაც ფშვინავს“ (შდრ. ბქ. მუშული)

მუ-ქურთუელ (ბზ.)/მგ-ქვრთუელ (ბქ.)/მგ-ქართუელ (ქს.) *ზედმიწ.* – *მო-ქართველ-ე < ქართ. ქართველ-ი „საქართველოს მკვიდრი“

მუ-ქუეით-ი (ბზ.)/მუ-ქუეთ-ი (უშგ.)

ზედმიწ. – *მო-ქვეით-ე < ქართ. ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

მუ-ღუპ-აუ̈-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-ღულპ-აუ̈-ი (ბქ.)/მუ-ღუპ-აუ-ი (ლშხ., უშგ.)/მუ-ღუპ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/მუ-ღუპ-აუ̈-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მ-ღუპ-ვ-ელ-ი „გამანადგურებელი, მომსპობი; დამქცევი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგჯე, ლნტ. მგჯაე)

მუ-ღუჭარ-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-ღუჭარ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მო-ვაჭრ-ე (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vāčār** < ფალ.) „მყიდველი, მუშტარი“

მუ-ყუთილ-ა (ბზ., ჩოლ.)/მე-ყუთილ (ბქ.)/მუ-ყუთილ (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ყუთალ (ლნტ.)/მუ-ყუთელ (ჩოლ.)< ქართ. მო-ყვითალ-ო „ოდნავ ყვითელი“

მუ-შრომ-ე (ლშხ.)/მგ-შრომ-[ე] (ჩოლ.) „გამრჯე“ < ქართ. მ-შრომ-ელ-ი „ვინც შრომობს, ვინც შრომით ირჩენს თავს; გამრჯე, მუყაითი, შრომისმოყვარე“ (შდრ. ზს. მგგრჯე), იხ. მშრომელ

მუ-შუნდუ̈-ებ-ი (ზს.)/მუ-შუნდ-ებ-ი/მუ-შგნდ-ებ-ი (ბქ.)/მუ-შუნდ-ობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-შუენდუ̈-ებ-ი (ლნტ.) „მომგონებელი (მიცვალებულისა)“ < ქართ. შე-მ-ნდ-ობ-ი „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვის (სადღეგრძელოს) მთქმელი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მურშუნი)

მუ-შუიდბ-უნ-ე (ბქ.) „დამწყნარებელი“ < ქართ. მა-მ-შვიდ-ებ-ელ-ი „დამწყნარებელი, დამშოშმინებელი“

მუ-შუშპარ-ა̈ლ (ლნტ.) „მოცეკვავე (ზედმიწ. – *მო-შუშპარ-ე)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ბზ. სუბა̈ი)

მუ-შუშპა̈რ-ი/მუ-შუპარ-ი (ბზ.)/მუ-შუპა̈რ-ი (ბქ.)/მუ-შუშპარ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/მუ-შუშპრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მოცეკვავე (ზედმიწ. – *მო-შუშპარ-ე)“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ბზ. სუბა̈ი)

მუ-შჩქუ̈არ-ი (ზს.)/მუ-შჩუქურ-ე/მუ-სჩქუარ-ე (ბზ.)/მუ-ჩქუ̈არ-ი (ბქ.)/მუ-შჩუქურ-ე/მუ-შჩქუარ-ე/მუ-შჩუქრ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-შჩუქრ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-სა-ჩუქრ-ებ-ელ-ი „ვინც {და}ასაჩუქრებს“, იხ. მუ-საჩქუ̈არ-ი (შდრ. ბქ. მუძღუნი)

მუ-ცხუნებ-ი (ბზ.)/მგ-ცხონებ-ი (ლნტ.)/მგ-ცხონებ[ე] (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მა-ცხონ-ებ-ელ-ი „ვინც ან რაც აცხონებს, სასუფეველს დაუმკვიდრებს ვისმე, – მაცხოვნებელი“

მუ-წუხ (ლნტ.)/მგ-წგხ (ლშხ., ჩოლ.) „საშემოდგომო სამუშაო“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) მუ-წუხ-ი „გამალებული მუშაობის ალო“

მუ-წუალ-ა̈უ-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-წუალ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-წლ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-მ-წვალ-ებ-ელ-ი „{და}მტანჯველი“

მუ-წუფილ-ა̈ნ-ი (ბქ.)/მუ-წუფილ-ან-ი (უშგ.) „გამწვრთნელი, გამზრდელი“ < ქართ. გა-მ-წაფ-ავ-ი „გამწვრთნელი, ჯკუის მასწავლებელი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მარწაფალი (შდრ. ბქ. მუწუდი)

მუ-წხუ-ა̈უ-ი (ზს.)/მუ-წხუ-აუ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. შე-მ-წუხ-ებ-ელ-ი „შემაწუხებელი, მაწუხარა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგჯრენი; ბქ. მუწუ̈შშნე)

მე-ჭირ[ი]სუფლ-ალ (ბქ., ლნტ.)/მე-ჭირსუფლ-ა̈ლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მე-ჭირ-ის-უფლ-ე „მიცვალებულის პატრონი; მგლოვი/მგლოვიარე“

მუ-ჭნურ-ი (ბზ.)/მგ-ჭნგრ-ი (ბქ.) < ქართ. მე-ჭიანურ-ე „ჭიანურის დამკვრელი“

მუ-ჭურფსელ-ი (ბზ.) /მე-ჭირსუფალ/მო-ჭირსუფალ (ჩოლ.)/მე-ჭირსუფ-ა̈ლ (ლნტ.) < ქართ. მე-ჭირ-ის-

უფლ-ე „მიცვალებულის პატრონი; მგლოვიარე“

მუხურიჭ (ბზ.)/**მუხრიჭ** (ჩოლ.) *ტექ.* < ქართ. მუხრუჭ-ი „მოწყობილობა მანქანების მოძრაობის შესანელებლად ან გასაჩერებლად“

მუხურ (ჩოლ.)/**მუხურ** (ლშხ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) მუხურ-ო „კუთხე, უბანი“

მუხულიხუ/მუხლუხუ (ჩოლ.) „მწერი, რომელიც ბოსტნეულის ფოთლებს ანადგურებს“ *ზოოლ.* < ქართ. მუხლუხ-ი „მწერის მოზრდილი მატლი“

მუ-მბუ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**მუ-მბაუ-ი** (ბქ., ლნტ.) „ამბის მთქმელი, მთხრობელი, მოამბე“ < ქართ. მო-ამბ-ე (< ამბავ-ი < ფალ. ***hambav** „ვისიმე თავგადასავალი“) „ამბის მთქმელი, – მაუწყებელი, მაცნე“

მღუდელ (ზს., ქს.)/**ღდელ** (ლშხ., უშგ.)/**მღუდელ** (ცხუმ.) *რელიგ.* < ქართ. მღვდელ-ი „რელიგიური კულტის მსახური მართლმადიდებელ ეკლესიაში“

მშობელ (ზს., ქს.)/**შობელ** (ჩოლ.)< ქართ. მშობელ-ი „დედა ან მამა შვილისათვის“

მშრომელ (ზს., ქს.)/**შრომელ** (ჩოლ.) „გამრჯე“ < ქართ. მ-შრომ-ელ-ი „ვინც შრომობს, ვინც შრომით ირჩენს თავს; გამრჯე, მუყაითი, შრომისმოყვარე“ (შდრ. ზს. **მგგრჯე**), იხ. მუ-შრომ-ე

მშუილდ (ბქ., ლშხ.)/**შუილდ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მშვილდ-ი „მველებური იარაღი – რკალისებურად მოღუნული ხე (რქა ან რკინა), რომლის ბოლოებზე იჭიმება ლარი“

მშუილდ-ისარ (ბქ., ლშხ.)/**შუილდ-ისარ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მშვილდ-ისარ-ი „მშვილდი და ისარი“

მცუელ (ზს., ქს.)/**ცუელ** (ჩბხ.)/**ცელ** (ლხმ.) „მცველი, დამხმარე“ < ქართ. მ-ცვ-ელ-ი „დამცველი“

მწარ (ჩოლ.)/**წარ** (ლშხ.) < ქართ. მწარე „იგივეა, რაც ცხარე“ (შდრ. ბქ. **მგწბია**)

მწერალ (ზს., ქს.)/**წერაწლ** (ზს.)/ **მწერაწლ** (ბქ.) < ქართ. მ-წერ-ალ-ი „ლიტერატორი“

მწუანილ (ზს., ქს.)/**წუანილ** (ჩოლ.) < ქართ. მწვან-ილ-ი „ბოსტნეული, რომელიც მოჰყავთ სურნელოვანი ან ცხარე გემოს ფოთლისათვის“ (შდრ. ბქ. **მალაშა**)

მწუელაუ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-წველავ-ი „წველაში დახელოვნებული პირი, – მწველელი“ (შდრ. ბქ. **მგშგ[აწ]ი**, ჩოლ. **მგშჳწლი**)

მწუერუწლ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მწვერვალ-ი „მთის ყველაზე მაღალი ნაწილი, მისი ზემოთ აზიდული წვერი“

მგ-ბალახ-უნ-ე (ლნტ.)/**მგ-ბლახ-[უ]ნ-ე** (ჩოლ.) „ის, ვინც ბალახს აბოვებინებს (ზედმიწ. – *მო-მ-ბალახ-ვ-ინ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ბალახ-ი „მწვანეეროიანი ერთწლოვანი (ან მრავალწლოვანი) მცენარე...“

მგ-ბახ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შემარცხვენელი, ნამუსის ამხდელი“ < ქართ. გა-მ-ბახ-ებ-ელ-ი „ნამუსის ამხდელი, გამაუპატიურებელი; თავის მომჭრელი, შემარცხვენელი“

მგ-ბახსან (ზს.)/**მგ-ბახსან** (ქს.) < ბაქსან-ელ-ი (< რუს. **Баксан**) „ქალაქ ბაქსანის მკვიდრი“

მგ-ბგერ-ი (ზს., ლშხ.) < ქართ. და-მ-ბეგრ-ავ-ი (< ბეგარ-ი < სპარს. **bīgār/ bīgārī**) „ბეგრის დამდები“

მგ-ბდ-აუ-ი (ზს.)/**მგ-ბდ-აუ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**მგ-ბედ-აუ-ი** (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ბედ-ავ-ი „ვინც გაბედავს რამეს, – გულადი, თამამი, მამაცი, გაბედული“

მგ-ბელთ-აუ-ი (ჩოლ.) „ის, ვინც სცემს, ლახავს“ < ქართ. გა-ბალთ-ვ-ა 1. „ბასრი იარაღით გაჭრა, გაკვეთა, დაცეხვა, აკუწვა“, 2. *გადატ.* „ამოხოცვა, ამოჟლეტა“ (შდრ. ბზ., მგტყცანი, ბქ. მგტყცანი)

მგ-ბინ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ბინ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ბინ-ავ-ებ-ელ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. **binā'ī**) „ვინც {და}აბინავებს ვინმეს, რამეს“

მგ-ბინსხლ-აუ-ი (ჩოლ.) „ის, ვინც ხშირად მშობიაროობს, ბევრ ბავშვს აჩენს“ < ქართ. (ქვ.-იმერ., გურ.) ბასარსხლ-ებ-ი „ჩიტის ბარტყები“, *გადატ.* „ჰატარა ბალღები“ (შდრ. ბქ. მგჭინჭოლი)

მგ-ბოროტ-ოლ-ა (ჩოლ.) < ქართ. მო-ბოროტ-ო < ბოროტ-ი (< სომხ. բորոտ „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. **Bōr**) „ცუდი რამ, სიავე, ჭირი, უკეთურება, – ბოროტება“

მგ-ბუჭტ-ე (ბზ.)/მუ-ბუჭუტ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მ-ბუჭუტ-ავ-ი „რაც ბუჭუტავს“ (შდრ. ბზ. მგჭკჭუე, ბქ. მგჭკჭუე, ლშხ., ჩოლ. მგჭკიჭუე, ლნტ. მგჭკიჭუე)

მგ-ბრ-აუ-ი (ზ.)/მგ-ბრ-ი (ბქ.)/მგ-ბარ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ბარ-ავ-ი „ვინც ბარავს“

მგ-ბრ-ეუ-ი (ბქ.)/მგ-ბრ-აე-ე (ლშხ.)/მგ-ბრ-ა-ე (ჩოლ.) < ქართ. მი-მ-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც მიაბარებს; ვინც (რაც) მიიბარებს“, ჩა-მ-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც ჩააბარებს რასმე“

მგ-ბჭედ-ი (ზს., ლშხ.)/მგ-ბჭეტ-ი (ზს.)/მგ-ბჭედ-აუ-ი (ბზ.)/მგ-ბჭეტ-აუ-ი (ლშხ.)/მგ-ბეჭდ-აუ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/მგ-ბეჭტ-აუ-ი (ჩოლ.)/მგ-ბჭად-ი (უშგ.) < ქართ. მ-ბეჭდ-ავ-ი (< ბეჭედ-ი < ფალ. **pēčītak** „ხვეული, რკალი“) „სტამბის მუშა, რომელიც საბეჭდ მანქანაზე მუშაობს; ვინც ბეჭდავს“

მგ-ბგნგ-ახუ-ი (ზს.)/მგ-ბგნგ-უ-ე/მგ-ბანგ-უ-ე (ბზ.)/მგ-ბგნგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მგ-ბანგ-ახუ-ი (ლნტ.)/მგ-ბანგ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ბანგ-ავ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰაშიში“) „ბანგით გამბრუებელი; დამათრობელი; გონება დამბინდველი“

მგ-ბგრდაჯ-ი (ზს.) „გამცილებელი; გამსტუმრებელი (ზედმიწ. – "გა-მ-ბადრაგ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა), შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ქა] მგგნე, ლნტ. [ქა] მგგენე

მგ-ბგრტყლ-ახუ-ი (ლნტ.)/მგ-ბგრტყლ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-ბურტყ-უნ-ე „ხმადაბლა გაურკვეველად უკმაყოფილო მოლაპარაკე, – მობურდღუნე“

მგ-გაჩინ-ე (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. გა-მ-ჩენ-ი „შემქმნელი, შემოქმედი; დამბადებელი, მშობელი...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგთნე, ლნტ. მგთნენე)

მგ-გაწყობ-ილ-ე (ლშხ.)/მგ-გაწყობ-ლ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/მგ-გაწყობ-ილ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-წყ-ობ-ი 1. „გამშლელი (სუფრისა...); დამგები, გამსწორებელი (ლოგინისა)“, 2. „მომრთველი, მომკაზმველი“...

მგ-გაზდილ-ე (ბზ.)/მგ-გაზდილ-ე (ბქ., ლნტ.)/მგ-გაზდილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გამზრდელი; გამწვრთნელი“ < ქართ. გა-მ-ზრდ-ელ-ი „აღმზრდელი“

მგ-გუკურებ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ის ვინც ყურადღებას აქცევს/მეთვალყურე (ზედმიწ. – "მო-გა-კვირ-ე)“ < ქართ. და-მ-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი „დაკვირვების მოხდენი, მეთვალყურე“

მგ-გცხად-ი (ზს.)/მგ-გცხად-ი (უშგ.) „გამომცხადებელი“ < ქართ. გან-მ-ცხად-ებ-ელ-ი „იგივეა, რაც გამომცხადებელი“

მგ-გგრშ-აუ-ი (გზ.)/მგ-გერშ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-გგრშ-აუ-ი (უშგ.)/მგ-გეშ-აუ-ი (ჩოლ.) „ბაზიერი, {გა}მწვრთნელი“ < ქართ. და-მ-გერშ-ი/და-მ-გეშ-ი „გამწვრთნელი, გამწაფავი“

მგ-გგრცამ-ი (ზს., ქს.)/მგ-გგრცამ-ი (ზს.)/მგ-გარცამ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამწყევლი; ხატზე გადამცემი“ < ძვ. ქართ. გარდა-მ-ც-ემ-ი „იგივეა, რაც გადამცემი“

მგ-დაუშ-ე (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-დაუშ-ე (გზ.)/მგ-დუაშ-ი (ზს.)/მგ-დაუშ-ე (ლნტ., უშგ.)/მგ-დშაუ-ი/მგ-დუაშ-ი (უშგ.) „გამფუჭებელი, წამხდენი, დამლუპველი“ < ქართ. და-მ-შავ-ებ-ელ-ი „ვინც {და}აშავებს რამეს, – გამფუჭებელი“ (შდრ. ბქ. მუცუდე)

მგ-დაწყ-ალ-ი (გზ.)/მგ-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-დაწყ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამწყობი, დამლაგებელი; გადამწყობი, გადამლაგებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-მ-წყ-ობ-ი „ვინც {და}აწყობს, დაალაგებს...“

მგ-დაწყ-ე (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.) „დამლაგებელი; გადამწყობი, გადამლაგებელი“ < ქართ. და-მ-წყ-ობ-ი „ვინც {და}აწყობს, დაალაგებს...“

მგ-დეუ/მგ-დეუ (გზ.)/მე-დეუ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მო-დავ-ე „მოცილე“

მგდრაჯ/მადრაჯ (ზს.)/მგრდაჯ (ბქ.)/მადრაჯ (ლშხ., ჩოლ.)/მათრაბ (ლნტ.) < ქართ. მათრახ-ი (< არაბ.-სპარს. **mikrak**) „ტარზე მიბმული დაწნული თასმა, რომელსაც ბოლოში აქვს ტყავის ნაჭერი (ენა)“

მგ-დრაჯ-ი (ზს.)/მგ-დრაჯ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მგ-დარაჯ-ი (ლნტ.) „მცველი (ზედმიწ. – მო-დარაჯ-ე)“ < ქართ. დარაჯ-ი „მცველი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგლჩე/მელჩე)

მგ-დრეც-[ა]/მგ-დრეც (ლშხ.) „ზემო ნაწილი (ზედმიწ. – მო-დამრეც-ო)“ < ქართ. და-მრეც-ი/და-მრეც-ილ-ი/მრეცი „მოდალმართო, დაქანებული (ადგილი)“

მგ-დგნბალ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მა-მ-დაბლ-ებ-ელ-ი „დამამცირებელი, დამაკნინებელი...“ (შდრ. ბქ. მუჩუბე)

მგ-დგნდაგ-ალ-ი (ზს., ჩოლ.)/მგ-გნდაგ-ალ-ი/მგ-ნიანდაგ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „ლიანდაგის გამვლები (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...) ჩადებული ბამბისა (მატყლისა) და სარჩულის სიგრძივ მიმკერებელი საპირეზე“

მგ-დგნდაგ-ი (ზს., ჩოლ.)/მგ-გნდაგ-ი/მგ-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ. და-მ-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „ლიანდაგის გამვლები (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...) ჩადებული ბამბისა (მატყლისა) და სარჩულის სიგრძივ მიმკერებელი საპირეზე“

მგ-ზმ-ალ-ი (გზ.)/მგ-ზმ-ალ-ი (ბქ.)/მგ-ზმ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ზომ-აუ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-ზომ-[ავ]-ი „ზომის ამღები, მზომელი...“

მგ-ზმ-ი (ზს., ქს.)/მგ-ზმ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-ზომ-ი „ზომის ამღები, მზომელი...“

მგ-ზრ-ი (ზს.)/მგ-ზარ (ლშხ., ჩოლ.)/მო-ზარ-[ა] (ლნტ., ჩოლ.) „მოზარე, ზარის მთქმელი“ < ქართ. ზარ-ი (< სპარს.-არაბ. **zārī** „ტირილი“) 1. „სამგლოვიარო უსიტყვო გალობა მიცვალებულის გასვენებისას“, 2. „მოთქმით ტირილი, დატირება ვისიმე“

მგ-ზუ-ი (გზ.)/მგ-ზაუ-ი (ბქ.)/მგ-

ზაუ-ე (ბქ., ჩოლ.)/მგ-ზუ-ენ-ი (ლშხ.)/მგ-ზუ-ე (უშგ.)/მუ-ზუ-ენ-ი (ჩოლ.) „გამშველებელი“ < ძვ. ქართ. მო-მ-ზავ-ებ-ელ-ი, ახ. ქართ. გა-მ-ზავ-ებ-ელ-ი „გამშველებელი, დამზავებელი; შემრიგებელი“

მგ-ზრაბ-ი (ბზ.) < ქართ. მა-ზიარ-ებ-ელ-ი „ვინც აზიარებს“ (შდრ. ბზ. მუყმუნე)

მგ-ზგნგლაბ-ი (ზს.)/მგ-ზგნდლაბ-ი (ბქ.)/მგ-ზგნგლაგ-ი (ჩოლ.)/მგ-ზგნზლაგ-ი (უშგ.) „ზარ{ებ}ის დამრეკავი (ზედმიწ. – *{და}-მ-ზან-ზალ-აკ-ებ-ელ-ი)“, *გადატ.* „დამაწყევარი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „პატარა ზარი“

მგ-თანაფ-ოლ[1] (ლნტ.) „ჩიტი, რომელიც აღდგომა დღეს ყველა ოჯახში შემოფრინდება და რომლის მოკვლაც აკრძალულია (ზედმიწ. – *საღდგომუკა)“ *ზოოლ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

მგ-თანაფ-ოლ[2] (ლნტ.)/მგ-თნაფ-ოლ (ლშხ., ჩოლ.) „შელოცვილი ძაფი, რომელსაც აღდგომა დღეს ოჯახის უფროსი ქალი ოჯახის ყველა წევრს მარცხენა მაჯაზე შეაბამს (ზედმიწ. – *საღდგომუკა)“ *ეთნ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

მგ-თარგმნ-ე (ბზ., ლშხ.)/მგ-თგრგმან-ე (ბზ., ლშხ.)/მგ-თგრგმან-ი (ბზ.)/მგ-თგრგმან-ი (ჩოლ.)/მგ-თარგმნ-ე (ბქ.)/მგ-თარგმან-ე (ლნტ.) < ქართ. მ-თარგმნ-ელ-ი „ვინც თარგმნის, – ვინც ერთ ენაზე დაწერილს მეორე ენაზე გადმოსცემს; იგივეა, რაც თარჯიმანი“ (შდრ. ზს. მონინ)

მგ-თეურ-ალ-ი/მგ-თურუ-ალ-ი/მგ-თურ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-თურ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თეურ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-თურ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თაურ-ალ-ი/ლი-თაურ-ალ-ი/მგ-თაურალ-ი (უშგ.)/მე-თურ-ალ{ი} (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასინჯული, დამკვირვებელი, სხვადასხვა მხრიდან მნახველი; გამცნობი, შემსწავლელი...“

მგ-თურუ-ე (ბზ., ჩოლ.)/მგ-თეურ-ი (ბქ.)/მგ-თეურ-ი/ე (ლნტ.) < ქართ. და-მ-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასინჯული, დამკვირვებელი, სხვადასხვა მხრიდან მნახველი; გამცნობი, შემსწავლელი...“

მგ-თთარ (ბქ.)/მგ-თთარ (ლშხ., ჩოლ.) „თათარი, მუსულმანი...“ < ქართ. თათარ-ი „თათარსტანის მკვიდრი“

მგ-თთარ-ი (ბქ.)/მგ-თთარ-ი (ჩოლ., უშგ.) „გამჭუჭყიანებელი, გამაბინძურებელი“ < ქართ. თათარ-ი „თათარსტანის მკვიდრი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მათარ-თალ-ი „დამსვრელი, მომთხუპნელი“

მგ-თმინ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-თმინ-ე (ბქ., ლნტ.)/მგ-თმინ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-მ-თმ-ენ-ი „ვინც (ან რაც) მოითმენს, ვისაც (ან რასაც) მოთმენა შეუძლია“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგჭკრენე)

მგ-თხრილ-აუ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-თხრ-ელ-ი „ვინც თხრის რასმე (თხრილს, ორმოს და მისთ.)“, შდრ. ბზ. მგბგრჯე, ბქ. მგბარჯე, ლნტ. მგბარჯე; ლშხ. მგშთხრი)

მგ-კაკუნ-ი (ლნტ.)/მგ-კაკუნ-ი/ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-კაკუნ-ებ-ელ-ი „ვინც დააკაკუნებს“ (შდრ. ზს., ქს. მგფხკენე)

მგ-კამკამ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-კამ-კამ-ე „ელვარე, მოციმციმე“ (შდრ. ბქ. მგრცენე)

მგ-კაზმ-ე (ბზ.)/მგ-კაზმ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-კაზმ-ელ-ი „მომრთველი/ლამაზად გამომწყობი“ (შდრ. ბქ. მგდრინქე)

მგ-კანონ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-კა-

ნონ-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-მ-კანონ-ებ-ელ-ი (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) „კანონის დამდგენი, კანონის დამწესებელი; რაიმეს კანონით დამამკვიდრებელი“

მგკეთ (ზს.)/მოკეთ (ქს.) „მოყვარე; მეგობარი“ < ქართ. მო-კეთ-ე „ვინმესთვის კეთილის მსურველი, ვინმესთვის კეთილის მოქმედი..., – კეთილმოსურნე, კეთილისმყოფელი“ (შდრ. ბზ., ქს. **კერძ**; ბქ. **ეზერმარე**; ბქ. **ლუხუ**)

მგ-კენ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-კენ-ე (ლნტ.) 1. „შემკონავი, შემხვევი“, 2. „შემგროვებელი“ < ქართ. {შე}-კონ-ავ-ი „კონად შემკვრელი, – მკონავი“ (შდრ. ბზ. **მუჭენი**, ბქ. **მუჭენი**)

მგ-კთილ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „სიკეთის, ბარაქის, ბედნიერების მომტანი (ზედმიწ. – *მო-კეთ-ილ-ე)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო...“

მგ-კლ-ა̈უ-ი (ზს.)/მგ-კლ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მგ-კალა̈უ-ი (ლნტ.) „{გა}მლეწავი (ზედმიწ. – *{გა}-მ-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

მგ-კპ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/მგ-კეპ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-კეპ-ა̈უ-ი (ლნტ.) < ქართ. {და}-მ-კეპ-ავ-ი „წვრილად დამჭრელი“

მგ-კრეჭ-ა̈უ-ი (ლნტ.)/მგ-კრეჭ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-კრეჭ-ი „შემჭრელი (თმებისა, ტოტებისა...)“, შდრ. ზს. **მუფშუდე**, ლშხ. **მუფშუდი**, ლნტ. **მგფეშტუე**, ჩოლ. **მუფშუტი**

მგ-კრიშკ-აუ-ა̈ლ-ი (ბქ.)/მგ-კრიშკ-აუ-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხუფავი, მომხუფავი“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

მგ-კრიშკ-ა̈უ-ი (ბქ.)/მგ-კრიშკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხუფავი, მომხუფავი“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

მგ-კგლმა̈ხ-ი (ზს.)/მგ-კგლმახ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-კალმა̈ხ-ი (ლნტ.) „მეთევზე/მებადური (ზედმიწ. – მო-კალმახ-ე)“ < ქართ. კალმახ-ი (< სომხ. ***կաղտրախայա***) „შავ- და წითელ-ხალებიანი თევზი (ორაგულების ოჯახისა)“, შდრ. ზს., ქს. **ცუზ** „თევზი“, იხ. მეთევზე

მგ-კგლპეტუ̈-ე/მგ-კგლპ̈ტ-ე (ბზ.)/მგ-კგლპეტ-ე/მგ-კგლპოტ-ე (ბქ.)/მგ-კალაპოტ-ე (ლნტ.)/მგ-კალპოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გამსწორებელი, ყალიბში, ფორმაში მომთავსებელი (ზედმიწ. – *გა-მ-კალაპოტ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზეც შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“

მგ-კგრნა̈ხ (ბზ.)/მგ-კგრნა̈ხ-ი (ბქ.)/მგ-კგრნახ{ი}/მო-კგრნახ{ი} (ჩოლ.) (< ქართ. მო-კარნახ-ე „ვინც კარნახობს“ შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მუთუ̈რი**, ლნტ. **მუთუ̈ერი**)

მგ-ლაგ-ა̈უ-ა̈ლ-ი (ბზ.)/მგ-ლაგ-აუ-ა̈ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-ლაგ-ებ-ელ-ი „დამსუფთავებელი, მომწესრიგებელი“

მგ-ლაგ-ა̈უ-ი (ბზ., ლნტ.)/მგ-ლაგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ლაგ-ებ-ელ-ი „დამსუფთავებელი, მომწესრიგებელი“

მგ-ლდეუ̈/მგ-ლდეუ̈-ა/მგ-ლდეუ̈-ა̈რ-ა (ბზ., ჩოლ.)/მგ-ლდეუ̈/მგ-ლდეუ̈-ა/მგ-ლდეუ̈-არ-ა (ბქ.) „მოდებილო, კრეტინი, გონებაჩლუნგი (ზედმიწ. – *მო-დევ-ო)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი,

ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

მგ-ლიპ/მგ-ლგმპგ-რ-ი (ჩოლ.) „გაწუწული“ < ქართ. გა-ლუმპ-ულ-ი „გაწუწული“ (შდრ. ბზ. {ჩუ} ლგჭყვპე; ბზ. {ჩუ} ლუწუწყნაუე; ბქ. {ჩუ} ლგლწყგნე; ბქ. {ჩუ} ლგჩგლთიინე)

მგ-ლფპრ-ი (ზს.)/მგ-ლფარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ლაფპრ-ი (ლნტ) „გადამხური, გადამფარებელი...“ < ქართ. და-მ-ფარებ-ელ-ი „ვინც [და]აფარებს ვინმეს რამეს“, იხ. მგ-სფარ-ი

მგ-ლ-ქაჟ (ბქ.) „მოსულელო, გიჟი (ზედმიწ. – *მო-ქაჯ-ო)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. kaž „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“ (შდრ. ბზ. რუნქ; ბზ. ლუსრყე, ბქ. ლუსოყე, ბქ. მულსოყ; ბქ. ლუტტურე; ბქ. ლგქაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

მგ-ლყინ-ე (ზს.)/მგ-მყინ-ე (ჩოლ.) „დამყნობი“ < ქართ. *და-მყნ-ობ-ი „მცენარის გადამნერგავი (ანუ ის, ვინც ამყნობს)“

მგ-ლც-ოუ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-ლოც-ავ-ი „იგივეა, რაც მლოცველი“ (შდრ. ზს. მგმზგრი)

მგ-ლხპუ-ი (ბზ.)/მგ-ლახპუ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ლახ-ავ-ი „მცემელი, – გამლახველი“ (შდრ. ბზ., მგტყცპნი, ბქ. მგტყცპნი)

მგ-ლხნ-ე (ზს.) < ქართ. მო-მ-ლხენ-ი „მოქეიფე; დროის გამტარებელი“

მგ-ლგმპრ-ი (ზს.)/მგ-მპრ-ი (ბზ.)/მგ-ნგმპრ-ი (ბქ.) „ლამპრობის დღესასწაულის მონაწილე ადამიანები, ძირითადად მამაკაცები“; „მასპინძელი რელიგიური დღესასწაულისა (ზედმიწ. – *მო-ლამპარ-ე)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. (გურ.) ლამპარ-ი „ჩირაღდანი“

მგ-ლგნძღუ-ი (ზს.)/მგ-ლგნძღაუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მგ-ლანძღუ-ი (ლნტ.) < ქართ. {გა}-მ-ლანძღ-ავ-ი „მაგინებელი, შეურაცხმყოფელი, – გამლანძღველი“ (შდრ. ბქ., მგრიალი, ჩოლ. მგრიალი, მერიალ; ბზ. მგწრპლი, ბქ. მგწრპლი, უშგ. მგწრპლი)

მგ-ლგნძღ-უ-პლ-ი (ბზ.)/მგ-ლგნძღ-აუ-პლ-ი (ბქ.)/მგ-ლანძღ-აუ-პლ-ი (ლნტ.)/მგ-ლგნძღ-აუ-პლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. {გა}-მ-ლანძღ-ავ-ი „მაგინებელი, შეურაცხმყოფელი, – გამლანძღველი“ (შდრ. ბქ. მგრიალი, ჩოლ. მგრიალი, მერიალ; ბზ. მგწრპლი, ბქ. მგწრპლი, უშგ. მგწრპლი)

მგ-მარცხ-ე (ზს.)/მგ-მგრცხ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-მპრცხ-ე (ლნტ.)/მგ-მარცხ (უშგ.) „დამღუპველი“ < ქართ. და-მ-მარცხ-ებ-ელ-ი „მომრევი, მძლეველი, მჯობნი“ (შდრ. ზს., ქს. მენწირ „მჯობი, მძლეველი“)

მგ-მპუინ-ე (ბქ.)/მგ-მაუინ-ე (ჩოლ.) „ხელის შემშლელი“ < ქართ. მავნე „ხელის შემშლელი, – იგივეა, რაც მავნებელი“ (შდრ. ბქ. შიმი მუჟუმე)

მგ-მგებ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-მ-გ-ებ-ი „ვინც (ან რაც) [მო]იგებს რასმე, – მშოვნელი, შემძენი...“

მგ-მგრელ (ბზ., ჩოლ.)/მგ-მეგრელ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მეგრელ-ი „სამეგრელოს მკვიდრი“ (შდრ. ზს. მგზპნ, ბქ., ლშხ. მგზნი)

მგ-მზეზ-პლ (ბზ.)/მგ-მზეზ-ალ (ბქ.)/მგ-მზეზ-პლ (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-მიზეზ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-მ-მიზეზ-ებ-ელ-ი „მიზეზის, ტყუილის მომგონებელი“

მგ-მზეზ-ე (ბზ.)/მგ-მზეზ-ი (ბქ.)/მგ-მიზეზ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მო-მ-მი-

ზეზ-ებ-ელ-ი „მიზეზის, ტყუილის მომგონებელი“

მგ-მტკიც-აუ̆-ი/მგ-ტკც-აუ̆-ი (ზს.)/მგ-მტკიც-ა̆უ̆-ი (ბზ.)/მგ-მტკიც-აუ̆-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ახ. ქართ. და-მა-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დამადასტურებელი, დამამოწმებელი; დამსაბუთებელი, დამდგენი“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-მა-მტკიც-ებ-ელ-ი „დამამტკიცებელი“

მგ-მწარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩბხ.)/მგ-მწრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/მგ-მწარ-ე/მგ-მწარ-ე (ლნტ.)/მგ-ნწარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მა-მ-წარ-ებ-ელ-ი 1. „ვინც ან რაც ამწარებს“, 2. *გადატ.* „გამწამებელი, დამტანჯველი“ (შდრ. ბზ. მგწგმწარე, ბქ. მგწგმწარი)

მგ-მწყობ-ლ-ე/მგ-მაწყუბ-ულ-ი (ბზ.) < ქართ. მო-მ-წყ-ობ-ი „მოთავე, ორგანიზატორი, გამმართველი“

მგ-მხ-ე (ბქ.) „ავდრის გამომწვევი პიროვნება (საფასურად გასამრჯელოს იღებდა)“ < ქართ. მეხ-ი (< ოს. **Меу**, ოს. **miğ/meğ** – **ğ** > **x** სიტყვის ბოლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

მგ-ნგრიშ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მოანგარიშ-ე (< ანგარიშ-ი < ფალ. ***(h)angārišn** „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „ვინც ანგარიშობს; ანგარიშის მოყვარული“

მგ-ნდელ-ი/მგ-ნდელ-ე (ბქ.) „დამბეგრავი (ზედმიწ. – *„გა-მ-**ნადელ**-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

მგ-ნერგ-აუ̆-ა̆ლ-ი/მგ-რგნგ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბზ.)/მგ-ნგრგ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ბქ.)/მგ-ნერგ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ნერგ-ა̆უ̆-ა̆ლ-ი (ლნტ.)/მგ-რგნგ-აუ̆-ა̆ლ-ი/მგ-ნგრგ-აუ̆-ა̆ლ-ი (უშგ., ჩოლ.)/მგ-რენგ-აუ̆-ა̆ლ-ი (ჩოლ.) „ჩითილების დამრგველი; გადამნერგავი“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. და-მ-ნერგ-ავ-ი „დამრგველი, ჩამყრელი (ნერგისა), გამშენებელი (ხეებისა)“

მგ-ნერგ-ა̆უ̆-ი (ბზ., ლნტ.)/მგ-რგნგ-ა̆უ̆-ი (ბზ.)/მგ-ნგრგ-ა̆უ̆-ი (ბქ.)/მგ-ნერგ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-რენგ-ა̆უ̆-ი (ჩოლ.)/მგ-რგნგ-აუ̆-ი/მგ-ნგრგ-აუ̆-ი (უშგ., ჩოლ.) „ჩითილების დამრგველი; გადამნერგავი“ < ძვ. ქართ. და-მ-ნერგ-ავ-ი „დამრგველი, ჩამყრელი (ნერგისა), გამშენებელი (ხეებისა)“

მგ-ნიშნ-ე (ბზ.)/მგ-ნიშნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მა-ნიშნ-ებ-ელ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) „მაჩვენებელი“

მგ-ნშინ-ე (ბზ., ჩოლ.)/მგ-ნშა̆ნ-ი (ზს.) „დამწინდავი“ < ქართ. და-მ-ნიშნ-ავ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišān**) „ვინც დანიშნავს ვინმეს ან რაიმეს“

მგნცხარ (ბზ., ქს.)/მენცხუ̆ა̆რ/ მონცხა̆რ (ბქ.)/მენცხარ (ჩოლ.) *გოტ.* < ქართ. მოცხარ-ი „დაბალი ტანის ბუჩქი“ (შდრ. ბზ. *კნინ. ფ.* მა̆ნცხგლდ, ბქ. მენცხუ̆მულდ)

მგნწლა (ზს., ქს.)/მუნწუ̆ლა (ბქ.) *ზოოლ.* < ადიღ. მაწა/მაწ „კალია“, შდრ. უბიხ. მაწა, აფხაზ. ა-მაწა, აბაზ. მაწა

მგ-ჲფხა̆ზ-[ი] (ზს.)/მგ-ჲფხაზ (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-აფხა̆ზ (ლნტ.) < ქართ. აფხაზ-ი „აფხაზეთის მკვიდრი“

მგ-პატრონ-ი (ბქ.)/მგ-პტრონ-ი (უშგ.)/მგ-პატრონ-[ი/ე] (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-პატრონ-ებ-ელ-ი (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „ვინც დაეპატრონება; მფლობელი“

მგ-პა̆ტიუ̆ (ზს.) „პატივისმცემელი“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. **pativ**) „გამმასპინძლებელი; დამფასებელი...“

მგ-პა̆ტიუ̆-ე (ზს., ლნტ.)/მგ-პატიუ̆-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-პატი-ებ-ელ-ი „მიმტევებელი, შემნდობი“ (შდრ. ბზ.

მგსპრუნე, ბქ. მგსპრუნე)

მგ-პეხუდ-ალ-ი (ზს.)/მგ-პეხუდ-ალ-ი (ბქ.) „დამშაშხავი (ზედმიწ. – *გა-მა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

მგ-პეხუდ-ე (ზს.) „დამშაშხავი (ზედმიწ. – *გა-მა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

მგ-პენტ-ე (ქს.)/მგ-პენტ-აუ-ი (ლნტ.)/მგ-პენტ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-პენტ-ი „გაპენტილი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მგბძღგნე)

მგ-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. და-მ-პირ-ებ-ელ-ი 1. „ვინც დაჰპირდება რაიმეს, – პირობის მიმცემი, შემპირებელი“, 2. „ვინც რამეს დაპირებს, განიზრახავს“

მგ-პლან-აუ-ი (ლშხ.) „დამგეგმავი“ < რუს. **план** „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

მგ-პრისდ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-პრისდ-ი (ბქ.)/მგ-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ნათლული; მომნათლავი“ < ბერძ. **προιστημι** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

მგ-პროზ-ი (ზს.)/მუ-პურეზ-ი (ბზ.)/მგ-პაპიროზ-ი (ჩოლ.) „მწეველი (ზედმიწ. – *მე-პაპიროს-ე)“ < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros** – **papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

მგ-პგლწ-ე (უშგ.) < ქართ. წა-მ-ბილწ-ვ-ელ-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **pilč**) „წამრყვნელი, შემგინებელი“

მგ-პერტახ-ი (ზს.)/მგ-პარტახ-ი/ე (ჩოლ.) „გამჩანაგებელი; გამქურდავი; ამაოხრებელი; მძარცველი“ < ქართ. გა-მ-პარტახ-ებ-ელ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt** „გამჩანაგებელი“) „გამაოხრებელი, გამაჩანაგებელი“ (შდრ. ბქ. მუბადურე)

მგ-რაჭ (ბქ., ლნტ.)/მგ-რაჭ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაჭ-ვ-ელ-ი „რაჭის მკვიდრი“

მგ-რგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-რგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-რაგ-აუ-ალ-ი (ლნტ.) „მაჭანკალი, მაშვალი; დამრიგებელი ჭკუისა, ნივთებისა... (ზედმიწ. – გა-მ-რიგ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. და-მ-რიგ-ებ-ელ-ი „დამნაწილებელი, ჩამომრიგებელი“

მგ-რგ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-რგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-რაგ-აუ-ი (ლნტ.) „მაჭანკალი, მაშვალი; დამრიგებელი ჭკუისა, ნივთებისა... (ზედმიწ. – გა-მ-რიგ-ე)“ < ქართ. და-მ-რიგ-ებ-ელ-ი „დამნაწილებელი, ჩამომრიგებელი“

მგრზა (ზს.)/მურზა (ბზ.)/მგრძა (ქს.) *ანთრ.* < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მგრზაბეგ (ბზ., ჩოლ.)/მგრზაბექ (ზს.)/მურძაბეგ/მგრძაბეგ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. მურზაბეგ-ი (< მირზა < არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“ + თურქ. **beg (/bej)** „ბატონი“ – ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მგრთაგა (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) მურთაგა/მურთაქა (< ქართ. მუთაქა < არაბ. **mutakā'u**) „მატყლით (ბამბით) გატენილი მოგრძო და მრგვალი თავქვეშ სადები“, იხ. მუთაქა

მგ-როზგ-ე (ზს., ქს.)/მგ-როზგ-აუ-

ი/მგ-როზგ-აუ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-როზგ-[ავ]-ი (< რუს. **Розга** „წკეპლა, როზგი“) „როზგით გამლახავი“ (შდრ. ბზ. მგთრენხე; ბზ. მგშკუმფე, ბქ. მუშკუმფე; ბქ. მუდურკუაცი; ჩოლ. მუკუერაუი)

მგ-საჩოუარ-ი (ლნტ.)/მესჩოუარ (უშგ.)/მესჩოუარ (ჩოლ.) „ის, ვინც ჩივის (ზედმიწ. – *მო-სა-ჩივ-რ-ე)“ < ქართ. მო-მ-ჩივ-ან-ი „საჩივრის აღმძვრელი; მომდურავი, უკმაყოფილო“

მგშკ (ზს., ლნტ.)/მგრშკ (ბზ., ჩოლ.) „ჭიანჭველა“ < ოს.-ალან. **mælžyg/mulžug** (< ძვ. ოს. ***murčuk**-იდან) id

მგრძ-ალ-უ-შერ/მგრძ-ალ-უ-შა „მირზასანი (შტოგვარის სახელწოდება)“ < მგრძა „ადამიანის საკუთარი სახელი“ < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მგ-საზრ-ე (ზს.)/მგ-საზრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მფიქრებელი (ზედმიწ. – *მო-სა-ზრ-ე)“ < ქართ. სა-ზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), – ფიქრი, აზრი, მოსაზრება“

მგ-სანყურ-ი (ლშხ.)/მუ-სუმყურ-ი (უშგ.) < ქართ. მე-საყვირ-ე „საყვირის დამკვრელი“

მგ-საპენრლ (ჩოლ.) *გოტ.* < ქართ. საპონელა „ერთწლოვანი პატარა მცენარე ფურისულასებრთა ოჯახისა“

მგ-საქმ-ე (ქს.)/მგ-საქმ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-საქმ-ე (უშგ., ჩოლ.) „საქმის მომგვარებელი; გამრიგებელი (ქალისა)“ < ქართ. მო-საქმ-ე „ვინც საქმობს, ვინც რამე საქმეს აკეთებს; საქმის გამკეთებელი, – მომგვარებელი“

მგ-სპუ (ზს.)/მუ-უს-ი (ბქ.)/მგ-საუ (ლშხ., ჩოლ.) „ყაბარდო-ბალყარეთის წარმომადგენელი“ < ქართ. ოს-ი „ოსეთის მკვიდრი“

მგ-სპთ (ბზ.)/მე-საათ-ე (ბქ., ლნტ.)/მე-სპთ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-საათ-ე (< საათ-ი < თურქ. **saat** < არაბ.-სპარს.) „საათის ამწყობი და შემკეთებელი“

მგ-სიამ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მა-სიამოვნ-ებ-ელ-ი „სიამოვნების მომგვრელი, მაამებელი“

მგ-სინჯ-აუ-ი (ბზ.)/მგ-სგნჯ-აუ-ი (ბქ.)/მგ-სიჲნჯ-აუ-ი/მგ-სგნჯ-აუ-ი (უშგ.)/მგ-სინჯ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სინჯ-ავ-ი „შემმოწმებელი, – მსინჯველი“

მგ-სმინ-ე[1] (ზს., ლშხ.) < ქართ. მო-მ-სმ-ენ-ი „ვინც ისმენს, ვინც ყურს უგდებს (ვისმე ან რასმე), – გამგონი“

მგ-სმინ-ე[2] (ზს., ლშხ.)/მგ-სმინ-ე (ბზ.)< ქართ. და-მ-სმ-ენ-ი „დამბეზღებელი, გამცემი“

მგ-სპირტ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-სპირტ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-სპირტ-ავ-ი (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „ვინც სპირტი გაურია (რამეში), სპირტით შემზავებელი; სპირტში ჩამდები (შესანახად)“

მგ-სტარინ-ე (ბქ.) „დამბედებელი, დამკვებებელი“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

მგ-სტროჩკ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-სტროჩკ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-სტროჩკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-სტროჩკ-[ავ]-ი (< რუს. **Строчка**) „დასაგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

მგ-სტროჩკ-აუ-ი (ბზ.)/მგ-სტროჩკ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-სტროჩკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-სტროჩკ-ებ-ელ-ი (< რუს. **Строчка**) „დამგვირისტებელი, გვირისტით გამკერი“

მგ-სფარ-ი (უშგ.)[62] „გადამხური, გადამფარებელი... (ზედმიწ. – *გადა-სა-

მ-ფარ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასაფარებელი, სახურავი...“, იხ. მგ-ლფარ-ი

მგსფლაუ/მესფლაუ (ბზ.)/მგსფლაუ (ლშხ.. ჩოლ.)/მოსაფლაუე (ლნტ.)/მოსფლაუ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. მე-სა-ფლავ-ე „საფლავის მთხრელი“

მგ-სხათ-ი (ზს.)/მგ-სხათ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „მომხერხებელი (ზედმიწ. – *მო-მ-ხასიათ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. მო-ხასიათ-ებ-ა „მოსურვება, მოწადინება“

მგ-სგლგგნ-ი (ზს.) „ის, ვინც სულგუნს აკეთებს (ზედმიწ. – *მო-სულგუნ-ე)“ < ქართ. სულგუნ-ი „საგანგებოდ დამზადებული ყველი, მოხარშული და გადაზელილი“

მგსგრთაუ/მოსართაუ(ბზ.)/მოსართაუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „ღვედი“ < ქართ. მოსართავ-ი „უნაგირის მოსაჭერი ფართო ღვედი, რომელსაც ცხენს მუცელქვეშ გამოუტარებენ ხოლმე“ (შდრ. უშგ. მუსურტან)

მგ-სგრჩელ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-სარჩლ-ე „ქომაგი, მფარველი“

მგ-ტკც-ე (ზს., ქს.) < ახ. ქართ. და-მა-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დამადასტურებელი, დამამოწმებელი; დამსაბუთებელი, დამდგენი“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-მა-მტკიცებ-ელ-ი „დამამტკიცებელი“

მგ-ტრიალნ-ე (ლნტ.)/მგ-ტრიალნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-მო-მ-ტრ-იალებ-ელ-ი „ამომბრუნებელი, გადამტრიალებელი“ (შდრ. ზს. მუსპუნე)

მგ-ტგნჯ-აუ-ი (ზს.)/მგ-ტგნჯ-აუ-ი (უშგ.)/მგ-ტანჯ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [და}-მ-ტანჯ-ვ-ელ-ი „მწვალებელი“

მგ-ფურთხ-ალ-ი (ჩოლ.) *გადატ.* „ამბების მიმტან-მომტანი, დამბეზღებელი“ *ხლმ.* < ქართ. *და-მ-ფერთხ-ავ-ი „დამბერტყავი“

მგ-ფირუ-ან-ი (ბქ.) / მგ-ფერუ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ნ-ფროუ-ინ-ე (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შემღები“, 2. ჩოლ. „მტვრის გამცლელი“ < ქართ. *შე-მ-ფერ-ავ-ი „შემღები, შემფერადებელი“ (შდრ. ზს. მგღფი, ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგღფენი, ლნტ. მგღაფე)

მგ-ფლანგ-აუ-ი (ზს.)/მგ-ფლგნგ-აუ-ი (ბზ.)/მგ-ფლანგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ფლანგ-ვ-ელ-ი „მფანტავი, გამნიავებელი (ქონებისა, ფულისა...)“, შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგბაქე, ბქ., ლნტ. მგბაქე; ბქ. ჯოსას მგგნე

მგ-ფსენ-ი (ბქ.)/მგ-ფსაუ-ი (უშგ.) < ქართ. და-მ-ფას-ებ-ელ-ი 1. „ფასის დამდები, შემფასებელი“, 2. *გადატ.* „ვინმეს ან რაიმეს ღვაწლის, ღირსების ჯეროვნად ამსახველი, პატივისმცემელი“ (შდრ. ბზ. მულგუენი, ბქ. მულგუენი)

მგ-ფუნდუირ/მუ-ფუნდურ-ი (ბზ.)/მგ-ფანდურ-ი (ბქ., ქს.) < ქართ. მე-ფანდურ-ე „ფანდურის დამკვრელი“

მგქარ (ზს., ლშხ., ლნტ.)/მუქარ (უშგ.) 1. „მუქარა“, 2. „ჯიბრი“ < ქართ. მუქარ-ა „დაქადნება“ (შდრ. ბზ. ლიხუნწლ, ბქ. ლიხუნწალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხუნწალ)

მგ-ქართ (ბქ., ლშხ.) „აღმოსავლეთ საქართველოს მცხოვრები; ზოგადად ქართველი“ < ქართ. ქართლ-ელ-ი „ქართლის მკვიდრი“, იხ. ქართულ

მგქაფ (ზს., ქს.)/მგქაფ (უშგ.) „სამაგიერო, სანაცვლო, მაგიერი“ < ძვ. ქართ. მუქაფა-ი (< არაბ., თურქ. **mükăfat**) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა, (ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მგქაფ-დ (ზს., ქს.) „სამაგიეროდ, სანაცვლოდ, მაგივრად“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. მუქაფა-ი (< არაბ., თურქ. **mükăfat**) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა,

(ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მგქაფ-ობ (ზს., ქს.) „სამაგიერო, სანაცვლო, მაგიერი (ზედმიწ. – *მუქაფობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მუქაფა-ი (< არაბ., თურქ. **mükâfat**) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა, (ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მგ-ქეიფ (ზს., ქს.)/მო-ქეიფ (ზს.) < ქართ. მო-ქეიფ-ე „მომლხენი“

მგ-ქექ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ქექ-ავ-ი „მჩხრეკავი (მიწისა, ნაცრისა...)“, შდრ. ზს. მგჩხრიკი

მგ-ქებ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ქებ-ინ-ე (ლშხ.) < ქართ. მა-ქებ-არ-ი „ქების, ხოტბის შემსხმელი“ (შდრ. ზს., ლშხ. მუფშუდი, ლნტ. მგფაშტუი)

მგ-ქიჩქიჩ-ი (ჩოლ.) „ჩანჩალით მოსიარულე (ზედმიწ. – *მო-ქიჩქიჩ-ე)“ < ქართ. (ლეჩხ.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

მგ-ქრ-ახ-ე (ბზ.)/მგ-ქირ-აუ-ი (ბქ.)/მო-ქრ-ა-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-ქირ-ავებ-ელ-ი „ქირით რაიმეს ამღები ან ვინმეს ამყვანი“

მგქსარ (ბქ., ჩოლ.)/მგქსარ (ბქ.)/მაქასარ (ლნტ.) 1. ბქ. „ფეხშიშველი (ფეხსაცმელში წინდების გარეშე ჩაყოფილი ფეხები)“, 2. ლნტ. „შარვლის ტოტი“ < ქართ. (ხევს.) მუქასარ-ი „შარვალი; შარვლის ტოტის ბოლო“, (ინგილ.) მუქასარ „ქალის შარვალი (ინგილოების ეროვნული ტანსაცმლის ქვედა ნაწილი)“

მგ-ქშაგ (ზს., ლნტ.)/მგ-ქშაგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქაშაგ-ი (< ოს. **kæsæg**) „მოზრდილი ტყვე“ (საბა)

მგ-ქშინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-მ-ქშ-ევ-ი „აქშას შემმახებელი ქათმის თუ სხვა ფრინველის დასაფრთხობად“

მგ-ქცრგ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-ქცრგ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-ქცრგ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ქარგ-ავ-ი „ქარგვის ოსტატი, – მქარგველი“

მგ-ქცრგ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ქცრგ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ქარგ-ავ-ი „ქარგვის ოსტატი, – მქარგველი“

მგ-ქცრთუელ (ზს.) / მგ-ქართუელ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *მო-ქართველ-ე < ქართველ-ი „საქართველოს მკვიდრი“, იხ. მგ-ქართ

მგ-ღირს-ე (ზს.)/მგ-ღურს-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. *მ-ღირს-ებ-ელ-ი „ღირსის გამხდელი“

მგ-ღლაჴტ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ღლატ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ღალატ-ე (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „ღალატის ჩამდენი, – გამცემი, ორგული“ (შდრ. ზს., ლშხ. მგღლაბი), იხ. მოღლაჴტ

მგ-ყარჩ/მგ-ყრჩ-ი (ზს.) < ქართ. ყარაჩა-ელ-ი „ყარაჩაეთის მკვიდრი“

მგ-ყალიონ-ი (ლშხ.)/მგ-ყალიონ[ი] (ჩოლ.) „ყალიონით სიგარეტის მწეველი (ზედმიწ. – *მო-ყალიონ-ე)“ < ქართ. ყალიონ-ი (< თურქ. **kalyan**) „თამბაქოს მოსაწევი მოწყობილობა..., – ჩიბუხი“

მგ-ყარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.) „ყავრის გამომხდელი (ზედმიწ. – *გა-მ-ყავრ-ებ-ელ-ი/მო-ყავრ-ე)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

მგ-ყარ-გელ-ი (ლშხ.) „გამომხდელი ყავრისა (ზედმიწ. – *გა-მ-ყავრ-ებ-ელ-ი/მო-ყავრ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

მგ-ყდ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ყიდ-ვ-ელ-ი „ვინც ყიდულობს რასმე, – ყიდვით შემძენი“

მგ-ყელ-ი (ბზ.)/მგ-ყელ-ი/ე (ბქ., ლნტ.)/მგ-ყელ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის

ამომყვანი (ზედმიწ. – *ამო-მ-ყველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

მგ-ყლ-ა/მგ-ყლ-ი (უშგ.) < ქართ. ყელ-ი 1. „კისრის წინა (ქვედა) ნაწილი, რომელშიც მოთავსებულია საყლაპავი და სასულე მილები“, 2. „თავისა და მხრების შემაერთებელი, – ყელ-კისერი...“

მგ-ყლიპ-Აუ̆-ი (ბზ.)/მგ-ყლემპ-ე (ბქ.) /მგ-ყლაპ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ყლეპ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ყლაპ-Აუ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. მ-ყლაპ-ავ-ი „ვინც ან რაც ყლაპავს, – მყლაპველი“ (შდრ. ზს. მურტყუი, ჩოლ. მუნტყუი)

მგყრრნტ (ლშხ.) / მუყრრნტ (ლშხ., ჩოლ.) „გრძელფეხება და გრძელნისკარტა ფრინველი“ ზოოლ. < ქართ. ყრონტ-ი/ყრონჭ-ი „ყანყრატო“

მგშᲐი (ბზ.)/მგშᲐ (ბქ., უშგ.)/მგშაი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მუშᲐ (ლნტ.)/მგშა (ლნტ., უშგ.) „მშრომელი, მომუშავე“ < ქართ. მუშა „ფიზიკურად მომუშავე, – მშრომელი“ (შდრ. ზს. მგშდაბ, ბქ. მოშდᲐბ, ლშხ., ჩოლ. მოშდაბ/მგშდაბ, ლნტ. მგშტᲐბ)

მგ-შიპ-Აუ̆-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-შიპ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასაგები ფიცრების დამმუშავებელი (ზედმიწ. – *გა-მ-შიპ-ავ-ი)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. **Шип**) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

მგ-შმოტკ-აუ̆-ᲚᲚ-ი (ბზ.)/მგ-შმოტკ-აუ̆-ᲚᲚ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-შმოტკ-აუ̆-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ჩა-მ-შმოტკ-ავ-ი (< რუს. **шмотка**) „მოდური, ძვირფას ტანსაცმელში გამომწყობი“

მგ-შმოტკ-Აუ̆-ი (ბზ.)/მგ-შმოტკ-Აუ̆-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-შმოტკ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ვ-ა (< რუს. **шмотка**) „მოდური, ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობა“

მგ-შნ-Აუ̆-ი (ზს.)/მგ-შნ-Აუ̆-ი (ბზ.)/მგ-შნ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მგ-შენ-Აუ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-შენ-ებ-ელ-ი (< შენებ-ა < ფალ. **šēn**, შდრ. ძვ. ირან. **šaina**) 1. „აშენებელი, დამაარსებელი“, 2. „დამრგავი, მომყვანი (ვენახისა, ხეხილისა)“

მგ-შქᲐრ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-შქარ-ი (ქს., უშგ.)/მგ-შაქრ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-შაქრ-Აუ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მ-შაქრ-{ავ}-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სანსკრ. **šarkara**) „ვინც დაშაქრა ან დაშაქრავს“ (შდრ. ბზ., ლნტ., ჩოლ. მუმჭუხუი)

მგ-შელშენ-ი/მგ-შულშუმ-ი (ბზ.) / მგ-შლაშენ-ი (ბქ.)/მგ-შნაშნ-ე (უშგ.)/მგ-შლაშინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-შალაშინებ-ელ-ი „გამრანდავი“

მგ-შგნთ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-შგნთ-აუ̆-ი (უშგ., ჩოლ.) „გამხურებელი, გამვარვარებელი (რკინისა)“ < ქართ. და-მ-შანთ-ავ-ი „გახურებული შანთით ამომწველი; დამდაღველი“

მგ-ჩᲐნგ-ი/მგ-ჩგნგ-ი (ზს.)/მგ-ჩანგ-ი (ჩოლ.) „ჩანგის დამკვრელი“ < ქართ. მე-ჩანგ-ე (< ჩანგ-ი < ფალ. **čang**) „ჩანგზე დამკვრელი“

მგ-ჩიუ̆ლ-ე/მგ-შჩიუ̆ლ-ე (ზს., ჩოლ.)/მგ-შჩიუ̆-არ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-შჩიუ̆Ლრ-ი (უშგ.)/მგ-შჩიუ̆რ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-ჩივ-ან-ი „საჩივრის აღმძვრელი“, იხ. მომჩიუ̆Ლნ

მგ-ჩრ-Ეუ̆-ი (ზს.)/მგ-ჩრ-ეუ̆-ი (ბქ.)/მგ-ჩრ-აუ̆-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ჩერ-Აუ̆-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ჩერ-ებ-ელ-ი „შემაყოვნებელი, შემჩერებელი“

მგ-ჩფლ-ი (ზს.) „მეწაღე (ზედმიწ. – მე-ჩაფულ-ე)“ < ძვ. ქართ. ჩაფლა „ქალა-

მანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა „უქუსლო, დაბალყელიანი ფეხსაცმელი, – წუღა“ (შდრ. აჭარ., იმერხ. ჩაფულია)

მგ-ჩფგლ-არ-ი (ზს.) „მეწაღე (ზედმიწ. – მე-ჩაფულ-ე)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ჩაფლა „ქალამანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა „უქუსლო, დაბალყელიანი ფეხსაცმელი, – წუღა“ (შდრ. აჭარ., იმერხ. ჩაფულია)

მგ-ჩხკნ-ე (ზს., ქს.)/მგ-ჩხაკუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჩხაკ-უნ-ებ-ელ-ი „ის, ვინც აჩხაკუნებს“

მგ-ჩხრიკ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ჩხრიკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ქექია, მქექავი“ *ხლმ.* < ქართ. მ-ჩხრეკ-ავ-ი „მქექავი“

მგ-ჩხრიკ-ი/მგ-ჩხრიკ-ე (ზს., ქს.) „ქექია, მქექავი“ < ქართ. მ-ჩხრეკ-ავ-ი „მქექავი“

მგ-ჩგგრ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ჩგგრ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ჩაგვრ-ელ-ი „შემავიწროებელი, მყვლეფავი, ექსპლოატატორი...“ (შდრ. ბქ. მუჩუბე)

მგ-ცხუნებ-ი (უშგ.) / მგ-ცხონე/ზ-ი (ჩოლ.) *რულოგ.* < ქართ. მა-ცხონ-ებ-ელ-ი „ვინც ან რაც აცხონებს, სასუფეველს დაუმკვიდრებს ვისმე“

მგ-ცრიელ-ე (ლშხ.) / მგ-ცრიელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ცარიელ-ებ-ელ-ი „ვინც {და}აცარიელებს“ (შდრ. ზს. მგჰრე, ლნტ. მგარე)

მგ-ცგრც-აუ-ი/მგ-ძგრც-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ცგრც-აუ-ი (ლშხ., უშგ.)/მგ-ცარც-აუ-ი (ლშხ., ლნტ.)/მგ-ძგრც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ცარც-აუ-ი (ლნტ.)/მგ-ცერც-აუ-ი (უშგ.)/(ლნტ.)/მგ-ძარც-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. გან-მ-ძარც-ვ-ელ-ი „წამრთმევი...“, ახ. ქართ. {გა}-მ-ძარც-ვ-ელ-ი „ძარცვით წამღები; წამრთმევი“ (შდრ. ბქ. მგბადურე)

მგ-ძალ-აუ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ძალ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-ძალ-ებ-ელ-ი „ძალის დამტანებელი“ (შდრ. ზს. {ქა} მგჭრაყალი)

მგ-ძალ-აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ძალ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ძალ-ებ-ელ-ი „ძალის დამტანებელი“ (შდრ. ზს. {ქა} მგჭრაჟი)

მგ-ძხ-ალ-ალ-ი/მგ-ძცხ-ალ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-ძხ-ალ-ალ-ი/მგ-ძცხ-ალ-ალ-ი (ბქ.)/მგ-ძხ-ალ-ალ-ი/მგ-ზხ-ალ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ზხ-ალ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.) „გამრეკი, გამდენი (საქონლისა)“ *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-ძახ-ებ-ელ-ი „ძახილით გამგდები, გამრეკი“ (შდრ. ზს. მგრკალალი, ლშხ., ჩოლ. მგრკალალი)

მგ-ძხ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ძხალ-ი/მგ-ზხალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ზხალ-ი (ბქ., ლნტ.) „გამრეკი, გამდენი (საქონლისა)“ < ქართ. გა-მ-ძახ-ებ-ელ-ი „ძახილით გამგდები, გამრეკი“ (შდრ. ზს. მგრკალი, ლშხ., ჩოლ. მგრკალი)

მგ-წალდ-აუ-ი (ბზ.)/მგ-წალდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-წგლდ-აუ-ი (ჩოლ.) „ტყის წალდით გამჩეხავი (ზედმიწ. – *გა-მ-წალდ-ავ-ი)“ < ქართ. წალდ-ი „ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკაფი იარაღი“

მგწაუშ/მიწაუშ/მგწეუშ (ბქ.)/მიწაუშ{ლ} (ლშხ., ჩოლ.)/მიწაუშლ (უშგ.) *გოტ.* < ქართ. მიწ-ა-ვაშლ-ა „მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე (რთულყვავილოვანთა ოჯახისა)“, შდრ. ბქ. გიმიშ უისგ

მგ-წაბდინ-ე (ბზ.)/მგ-წაბდინ-ე (ბქ.) „დამბინძურებელი“ < ქართ. წა-მ-ხდენ-ი „გამფუჭებელი; დამზიანებელი; გამნადგურებელი; დამღუპველი; წამხდენი“

მგ-წირუელ-ი (ზს.)/მგ-წგრუელ-ი (ბზ.)/მგ-მ-წირუელ-ი (ლშხ.) „მგალობელი; მქადაგებელი“ < ძვ. ქართ. მ-წირ-ვ-ელ-ი „ვინც სწირავს ეკლესიაში, წირვის

ამსრულებელი“ (შდრ. ზს. მგბაპე; უშგ. წირუან)

მგ-წიწინ-ი (ქს.) „მტირალი, აკივლებული (ზედმიწ. – *მო-წიწინ-ე)“ < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (ჩიტის, წიწილის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

მგ-წმიდ-Აუ-ი/მგ-წმინდ-Აუ-ი (ბზ.)/მგ-წმინდ-Აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-წმინდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-წმენდ-ი „გამსუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. მუკუცᲐნი, ბქ. მუკუცᲐნი, ლშხ., ჩოლ. მუკუცᲐნე; ბქ. მგშდბგნე, ჩოლ. მგშტბგნე)

მგ-წმინდ-Აუ-Ალ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-წმინდ-აუ-Ალ-ი (ბზ.)/მგ-წმინდ-აუ-Ალ-ი (ბქ.)/მგ-წმინდ-აუ-Ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-წმენდ-ი „გამსუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. მუკუცაᲐლი, ბქ. მუკუცაᲐნᲐლი, ლშხ., ჩოლ. მუკუცᲐნᲐლი; ბქ. მგშდბგნᲐლი)

მგ-წნ-Აუ-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-წნ-აუ-ი/მგ-წნ-აუ-Ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-წუნ-ებ-ელ-ი „წუნის დამდები“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგცხრდე, ბქ., ლნტ. მგცხიდე; ბქ. ცხიდიშ მგკედ)

მგ-წნეხ-Აუ-ი (ბზ.)/მგ-წნეხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-წნეხ-ი „წნეხით დამტკეპნი, დამპრესავი; წნეხით დამწურავი (ყურძნისა)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. მუჟლურძმბე

მგ-წნ-ი (ზს., ლშხ.)/მგ-წონ-ე (ლნტ.)/მგ-წუნ-ი/მუ-წუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ა-მ-წონ-ი „მწონავი“

მგ-წს-ე (ზს.) < ქართ. და-მ-წეს-ებ-ელ-ი „ვინც (რაც) [და]აწესებს“, შდრ. ძვ. ქართ. მო-წეს-ე

მგ-წყიზ (ბზ.) „მოკამკამე, კრიალა“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

მგ-წყნარ-ი (ბზ.)/მგ-წყნარ-ი (ზს.)/მგ-წყნარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-[ნ]-წყნარ-ი (ჩოლ.)/მგ-წყნარ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-წყნარ-ებ-ელ-ი „ის, ვინც ამშვიდებს, დამშოშმინებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგშარდე, ბქ., ლნტ. მგშარდე; ბქ. მუშუიდბუნე; ბზ., ჩოლ. მუნყურე, ბქ. მუნყურე; ლხმ. მუქოშდᲐლი)

მგ-წყვლ-იᲐნ-ი (ბზ.)/მგ-წყლ-იან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-წყვლ-იან-ი (უშგ., ჩოლ.) „გამსუფთავებელი, გამწმენდი (ზედმიწ. – *მო-წყლ-იან-ე)“ < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

მგ-წგლ-Აუ-ი (ზს.)/მგ-წᲐლ-აუ-ი/მგ-წᲐლ-აუ-Ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-წᲐლ-ავ-ი „მომშხამავი, – მომწამვლელი“ (შდრ. ზს. მგგგრი, უშგ. მგგგნი)

მგ-წგნდ-უ-ე/მგ-წგნდ-Აი (ბზ.)/მგ-წინდ-Აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-წინდ-აუ-Ალ-ი (ლნტ.)/მგ-წინდ-აი (ჩოლ.) „მქსოველი“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს. მგკიშ, ბქ., ჩოლ. მგკში)

მგწგხ (ქს.) „გაჭირვება“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) მუწუხ-ი „გამალებული მუშაობის ალო“

მგ-ჭყიტ (ჩოლ.) „თვალებდაჭყეტილი“ < ქართ. ჭყეტ-ელ-ა „დიდთვალება, თვალებდაჭყეტ-ილი ადამიანი; ჭყარტალა“

მგ-ჭგრდიგ-ე (ზს.)/მგ-ჭგნტრიკ-ე (ჩოლ.) „დამტკეპნი, გა[და]მთელავი (ზედმიწ. – *გა-მ-ჭადრაკ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

მგხანძრე (ბზ.) < ქართ. მე-ხანძრ-ე „ხანძრის მქრობელი“

მგ-ხერხ-ე/ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მგ-

ხერხ-ი (ბქ.)/მგ-ხერხ-აუ-ი (ლნტ.)/მგ-ხერხ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ხერხ-ი „ხერხით დამჭრელი“

მგ-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „ღორღის, ხრეშის მზიდავი“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

მგხრაბ (ბზ.) *რელიგ.* < ქართ. მა-ხარებ-ელ-ი „სახარების აღმწერი“

მგ-ხტაუ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-ხტაუ-ალ-ი (ბქ.)/მგ-ხატაუ-ალ-ი (ლნტ.)/მგ-ხტაუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ხატ-ვ-არ-ი „მხატვრობის სპეციალისტი ხელოვანი; შემოქმედი...“

მგ-ხტაუ-ი (ზს.)/მგ-ხტაუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ხატაუ-ი (ლნტ.) < ქართ. მ-ხატ-ვ-არ-ი „მხატვრობის სპეციალისტი ხელოვანი; შემოქმედი...“

მგ-ხგრკ-აუ-ალ-ი (ზს.)/მგ-ხგრკ-ლ-აუ-ალ-ი (ბქ.)/მგ-ხრაკ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ხრაკ-აუ-ალ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-მ-ხრაკ-ავ-ი „ის, ვინც ხრაკავს, წვავს, – შემწველი“ (შდრ. ბზ. მგკგრცხალი, ლშხ., ჩოლ. მგკგრცხალი; ბქ. მუცხურკუინალი)

მგ-ხგრკ-აუ-ი (ზს.)/მგ-ხგრკ-ლ-აუ-ი (ბქ.)/მგ-ხრაკ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ხრაკ-აუ-ი (ლნტ.) < ქართ. მო-მ-ხრაკ-ავ-ი „ის, ვინც ხრაკავს, წვავს, – შემწველი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მგკგრცხე; ბქ. მუცხურკუინე)

მგ-ხგრტგნ-ი (ზს., ქს.) „მოხრიალე“ < ქართ. მო-ხროტ-ინ-ე „მოხრიალე“

მგ-ხგრჯ-აუ-ალ-ი (ბზ.)/მგ-ხგრჯ-აუ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/მგ-ხგრჯ-აუ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ხარჯ-ვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „იგივეა, რაც მხარჯავი“

მგ-ხგრჯ-აუ-ი (ზს.)/მგ-ხარჯ-აუ-ი (ლნტ.)/მგ-ხგრჯ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მ-ხარჯვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „იგივეა, რაც მხარჯავი“ (შდრ. ზს. მგჯმარი, ლშხ., ჩოლ. მგჯმარი, უშგ. მგჯმარი)

მგ-ხგრჯ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „დამნაყრებელი, დამპურებელი“ < ქართ. და-მ-ხარჯ-ვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გამწევი, – მხარჯველი“ (შდრ. ბზ. მგდჲარნე, ჩოლ. მგდჲარუნე)

მგ-ჯგლტარ-[ი]/მგ-ჯგლტრ-ე (ზს.)/მგ-ჯგლტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მგ-ჯგლტარ-ი (ლნტ.) 1. „[და]მრთველი (შალის ძაფისა), ზედმიწ. “, 2. „მქსოველი“ < ქართ. (ქართლ.) ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასაძახავი თითისტარი“, ე. ი. *მო-ხელ-ტარ-ე

მგ-ჯგრდან-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ხგრდან-ი (ლშხ.)/მგ-ჯგრდან-ი/მგ-ჯარდან-ი (ჩოლ.) „ხარდანის, სარის დამდგმელი (ზედმიწ. – *მო-მ-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) *მომხარდნავ-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარის, ჭიგოს დამდგმელი“

მგ-ჯალაბ-შერ (ლნტ.) „უბანი (ზედმიწ. – *მო-ჯალაბ-ის-ან-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯალაბ-ი (< სპარს. **ǯalab**) „ოჯახი, ოჯახის წევრები, – სახლეული“

მგ-ჯჯარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/მგ-ჯჯარიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჯარიმ-ებ-ელ-ი (< ჯარიმა < არაბ. **ǯarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „ჯარიმის გადამხდევინებელი“

მგ-ჯგემ (ბზ.) < ქართ. ჯეგემ-ელ-ი „ჯეგემის მკვიდრი“

მგ-ჯიქ (ჩოლ.) „გაჯგიმული“ < ქართ. გა-ჯიქ-ებ-ულ-ი „გაკერპებული, გაჯიუტებული“

მგჯრა (ზს.)/მჟჯჟრა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მიჯჟრა (ბზ.)/მჟჯრა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) მუჯირა (< ოს. **myǯyra** „შუბი, ხიშტი“) „რკინის წვერია-

ხოლმე ადუღებისას“ (შდრ. ზს., ქს. ბეტკ; უშგ. ბიჰუ)

ნა-ღლატ{უ} (ზს., ქს.)/ნა-ღლაბ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ღალატ-ევ-ი (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „ღალატით მოტყუებული“

ნა-ღუარაუ-ბლ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ნა-ღვარ-ევ-ი „სადაც ნიაღვარმა, ღვარმა გადაიარა“

ნა-ღუბაუ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-ღუპ-ებ-ი „დანაქცევი; მონაკლავი...“

ნა-ღურეუ (უშგ.)/ნა-ღუარაუ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ღვარ-ევ-ი „სადაც ნიაღვარმა, ღვარმა გადაიარა“

ნა-ღუჭარ (ზს., ქს.)/ნა-ღუჭარ (ბზ.) < ქართ. ნა-ვაჭრ-ი „ნაყიდი“

ნაყარ (ქს.)/ნაყარ (ლნტ.) < ქართ. გა-ნა-ყარ-ი „განაყოფი“

ნა-ყწლუ (ბზ.)/ნა-ყელ (ბქ.)/ნა-ყელ (ლშხ.)/ნა-ყწლ/ნა-ყელ (ჩოლ.) „ყველის კვერი (ზედმიწ. – ‘ნა-ყველ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“ (შდრ. ბზ., ქს. ქიუ)

ნა-ყუთილ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ნა-ყუთილ-ი (ბქ.)/ნა-ყუთელ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ყვითლ-ე „ყვითელი ფერი“

ნაშალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ., ზ. აჭარ.) ნა-შალ-ი „წვრილი ფული, ხურდა“

ნა-შაუარდან (ჩოლ.) „ადგილის სახელწოდება ჩოლურში (ზედმიწ. – ‘ნა-შევარდენ-არ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. შევარდენ-ი „მტაცებელი ფრინველი საშუალო ზომისა“

ნა-შაქრაუ-ბლ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. {და}-ნა-შაქრ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სანსკრ. **šarkara**) „რაც დაშაქრეს“

ნა-შლაშინ/ნა-შულშუმ (ბზ.)/ნა-შლაშენ (ბქ.)/ნა-შლაშინ (ჩოლ.) „ბურბუშელა“ < ქართ. ნა-შალაშინ-ებ-ი „ბურბუშელა, – იგივეა, რაც ნაშალაშინევი“

ნა-შნ-აუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-შენ-აუ (ლნტ.) < ქართ. გა-ნა-შენ-ებ-ი (შდრ. ფალ. **šēn**, ძვ. ირან. **šaina**) „მონაშენები, გაშენებული“

ნა-შუკუ (ზს., ჩოლ.)/ნა-შუკ (ლშხ., ჩოლ.) „ნაბილიკარი (ზედმიწ. – ‘ნა-შუკ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორლობე“

ნა-შუნდებ/ნა-შენდებ (ბქ.)/ნა-შუნდობ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-შუნდუნებ (ჩოლ.) „შენდობა ნათქვამი (ზედმიწ. – ‘ნა-შენდობ-არ-ი)“ < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

ნა-შუპარ (ბქ., ჩოლ.)/ნა-შუშპარ (ლშ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-შუშპარ-ებ-ი „ნაცეკვი“

ნა-შქარ (ზს., ჩოლ.)/ნა-შაქრ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. {და}-ნა-შაქრ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სანსკრ. **šarkara**) „რაც დაშაქრეს“

ნაჩალიკ (ბზ.)/ნაჩალნიკ (ბქ.)/ნაჩალიკ (ლშხ.) < ქართ. ნაჩალნიკ-ი (< რუს. **Начальник**) „უფროსი“

ნა-ჩეჩაუ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჩეჩ-ი „დაჩეჩილი“

ნა-ცემნ-იშ ლა-სფლაუ-არ (ბქ.) „სასაფლაო (ზედმიწ. – {იოანე} ნა-თ-ლ-ის-მ-ც-ემ-ელ-ის სა-სა-ფლ-ა-ო)“ *ტოპ.* < ქართ. ნათლისმცემელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანი, წინამორბედად წოდებული“ და სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთ-

ვნილი ადგილი“

ნა-ცოდ-არ (ბქ.)/ნა-ცუდ-ილ (ჩოლ.) „ნაწვალები“ < ქართ. ნა-ცოდ-ვ-ილ-არ-ი (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „ცოდვილობით, გაჭირვებით, ძლივს, მოუხერხებლობით გაკეთებული რამ“

ნა-ცოდ-ლ-აუ-ალ (ლნტ.)/ნა-ცუდ-ილ-ალ/ნა-ცოდ-ლ-ალ (ჩოლ.) „ნაწვალები“ *ბლმ.* < ქართ. ნა-ცოდ-ვ-ილ-არ-ი (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „ცოდვილობით, გაჭირვებით, ძლივს, მოუხერხებლობით გაკეთებული რამ“

ნა-ცრიელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გამო-ნა-ცარ-იელ-ებ-ი „დანაცლელი“ (შდრ. ბზ. ნაჰარუ, ბქ. ნაჰარუ, ლნტ. ნა-არუ)

ნა-ცგრცაუ (ბზ., ლშხ.)/ნა-ძგრცაუ (ზს., ქს.)/ნა-ცარცაუ (ქს.)/ნა-ცარცუ/ნა-ცარც/ნა-ცერცაუ (უშგ.) < ქართ. ნა-ძარცვ-ი „ძარცვით მოპოვებული, – წართმეული“ (შდრ. ბქ. ნაბადურ), იხ. ნა-პგრტახ

ნა-ძირან (ლშხ.)/ნა-ძირ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძირ-ალ-ი „რისამე (რაიმე ჯურჭლის) ძირზე დარჩენილი ლექი, დურდო, ჯუჭყი“ (შდრ. ზს. ტყურჭალ, ჩოლ. ტყუჭალ; ზს., ჩოლ. ტყირშ)

ნა-ძნელ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ძნელ-ე „სირთულე, სიმძიმე; დაბრკოლება“

ნა-ძღონ (ბზ.)/ნა-ძღუან (უშგ.)/ნა-ძღუენ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძღვნ-ევ-ი „ძღვნად მინართმევი, ნაჩუქარი“

ნა-ძძა-ურ (ჩოლ.) „გაძიძავების სა-ზღაური (ზედმიწ. – *ნა-ძიძ-ებ-ი)“ < ქართ. ძიძა „გამდელი“

ნა-წირუ-ალ-ირ (უშგ.) < ქართ. სა-წირ-ავ-ი „წირვისათვის აღებული ფუ-ლი“

ნა-წმინდ-აუ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-წმენდ-ი „განასუფთავები“ (შდრ. ზს., ლშხ. ნაშდბუნ, ჩოლ. ნა-შტბუნ, ბქ. ნაშდბგნ, ჩოლ. ნაშტბგნ)

ნა-წმინდ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. გა-ნა-წმენდ-ი „განასუფთავები“ (შდრ. ზს., ლშხ. ნაშდბუნ, ჩოლ. ნა-შტბუნ, ბქ. ნაშდბგნ, ჩოლ. ნაშტბგნ)

ნაწნაუ (ბქ.) < ქართ. და-ნა-წუნ-ებ-ი „დაწუნებული“

ნაწრელ-იერ (უშგ.) < ქართ. სა-მწერლ-ო „მწერლობისათვის განკუთ-ვნილი გასამრჯელო“

ნაწრეტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-წრეტ-ი „ნაჟური“ (შდრ. ბქ. ნაწგრ)

ნაწუალაუ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ნა-წვალ-ებ-ი „ვინც აწვალეს ან ეწვალა, ვინც წვალება გამოიარა; ნატანჯი“

ნაწუალაუ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ ნაწუა-ლაუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ნა-წვალ-ებ-ი „ვინც აწვალეს ან ეწვალა, ვინც წვალება გამოიარა; ნატანჯი“

ნაწყენ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-წყენ-ი „ვისაც რამე აწყენინეს, ვისაც რამე ეწყი-ნა“ (შდრ. ზს. ლუგუნზიგე, ბქ. ლუგუმ-ზიგე)

ნაწყზემი (ჩოლ.) „სისუფთავე (ზედ-მიწ. – *ნა-მ-წყაზ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

ნა-წყგლ-ან-ი (ზს.)/ნა-წყგლ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-წყილ-იან-ი (უშგ.) „სი-სუფთავე (ზედმიწ. – *სი-წყლ-იან-ე)“ < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვა-ლე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

ნა-წგნ (ზს.)/ნა-წონ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ა-ნა-წონ-ი „აწონილი“

ნა-ჭაგ-ურ-ა (ბქ.) *გადატ.* „ცუდი ყო-ფაქცევის ქალი (ზედმიწ. – *ნა-ჭაკ-არ-ი)“ < ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფა-შატი“

რი, რომელსაც მორწმუნე გამოისახავს შუბლზე, მკერდზე და მხრებზე თითე-ბის მიდებით“

პიტ (ზს., ქს.) „პატარა მჭადი, პური, კვერი“ < ქართ. პიტა (< ბერძ. **πίτα** „პუ-რი, ნამცხვარი, ტორტი“) „მრგვალი, ბრტყელი უსაფუარო პური“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პიტა „პატარა, ერთი ბეწო რაიმე; ნაწილი“

პიტნა (ბზ.)/პიტნა (ლშხ., ჩოლ.)/ პიტნა (ლნტ.)/პიტნა/პიტინა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. პიტნა „ტუჩოსანთა ოჯა-ხის სურნელოვანი მცენარე“, იხ. მინ-თარ/მინთრლ

პიჳა (ზს., ქს.) < ქართ. პივა (< რუს. **Пиво**) „ლუდი“

პლასტინკა (ზს., ქს.) < ქართ. პლას-ტინკა (< რუს. **Пластинка**) „პატეფონის ფირფიტა“

პლატოკ/პლატოკ (ბზ.)/პლატუკ (ბზ., ქს.)/პლატოკ/პილატოკ[უ] (ბქ.)/ პლა-ტუიკ/პლატუიკუ/პლატუკ[უ] (ლნტ., ჩოლ.)/ პლატიკუ (ლნტ.) / პლატუქ (ჩოლ.) < ქართ. პლატოკ-ი/პლატუკ-ი (< რუს. **платок** „თავსაფარი“) „ცხვირსახო-ცი“ (შდრ. ბქ. ლაკუცანი/ლაკუცანარ)

პლან (ბქ., ლნტ.)/პლან (ჩოლ.), *გამო-იყ. გამოთქმაში:* მერმე პლანიშ „სხვანა-ირი (ზედმიწ. – *მე-ორ-ე პლან-ის)“ < რუს. **план** „გეგმა; ფორმა“

პოდნოს (ზს.)/ფოდნოს (ჩოლ.) < ქართ. პოდნოს-ი (< რუს. **Поднос**) „სინი, ხონჩა, ტაბაკი“

პოეტ (ზს., ქს.) < ქართ. პოეტ-ი (< რუს. **поэт** < ბერძ. **poiētēs**) „ლექსების მწერალი, მხატვრული ნაწარმოების ლექსად მთხზველი, – მგოსანი“ (შდრ. ბქ. ლექსრე მგჲრი)

პოლ (ზს., ქს.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) პოლ-ი (< რუს. **пол**) „იატაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. სგირი; ბქ. ყ[უ]ერბ; უშგ. გერჳმ)

პოლიცია (ზს., ქს.)/პოლციაჲ (ბზ.) < ქართ. პოლიცია (< გერმ. **polizei**) „საგან-გებო სახელმწიფო ორგანოები, რომლე-ბიც შეიარაღებული რაზმებით იცავენ არსებულ წყობილებას და გაბატონებუ-ლი კლასის ინტერესებს...“

პოლკ (ზს., ქს.) < ქართ. პოლკ-ი (< რუს. **полк**) „ჯარის ნაწილი, რომელსაც აქვს დამოუკიდებელი მმართველობა და მეურნეობა; ჩვეულებრივ, შედის დივიზიის ან ბრიგადის შემადგენლო-ბაში, – ლეგიონი“

პოლკოუნიკ (ზს., ქს.) / პოლკონიკ (ბქ.) < ქართ. პოლკოვნიკ-ი (< რუს. **пол-ковник**) „ოფიცრის ხარისხი; პოლკის მეთაური“

პოლსაპოშკ[არ] (ბქ.)/პოლზაპოშკ[არ] (ლშხ.)/პოლსაპოშკ[არ]/ფოლსაფოშკარ (ჩოლ.) < ქართ. პოლსაპოშკ-ებ-ი (< რუს. **Полусапожки**) „დაბალყელიანი, მო-კლეყელიანი ფეხსაცმელი“

პომოშნიკ (ზს., ქს.)/პოპოშნიკ (ბზ.) < ქართ. პომოშნიკ-ი (< რუს. **Помощник**) „დამხმარე, თანაშემწე“

პოტიკ (ზს., ქს.) < ქართ. (ლეჩხ.) პო-ტიკ-ი „მიდებ-მოდება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პოტიკ-ი „უბრალოს; უმნიშვნე-ლო რამ; არარაობა“ (შდრ. ბზ. მიჭუ-დილ, ბქ. მოქდილ; ბქ. ტყარაბურა)

პოუარ (ზს., ლნტ.)/პოუარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პოვარ-ი (< რუს. **повар**) „მზარეული“

პრას (ზს., ჩოლ.)/პრასა (ლნტ., ჩოლ. ლხმ.) *ბოტ.* < ქართ. პრას-ი/პრასა „ულ-ტურული ხახვის ერთ-ერთი სახეობა“

პრაუიზია (ბქ.)/პრაუზია (ლნტ.)/ პრაუზიაჲ (ჩოლ.) < ქართ. პრავიზია (< რუს. **провизия**) „სურსათი, სანოვაგე“

პრიან (ჩოლ.) „მისაღები“ < ქართ. უპ-რიან-ი „მისაღები, შესაფერისი...

პრიელაჲ (ჩოლ.) < ქართ. პრიალა

„მბრწყინავი, მოლაპლაპე, მოელვარე“ (შდრ. ბქ. **ჯეჭრი, ჯანქალ**; ლშხ., ჩოლ. **მეკრუე**)

ფრიალაი (ჩოლ.)/**ფრიალაი** (ლშხ.) „გაშლილი თეფში“ < ქართ. (იმერ.) ფრიალა „გადაშლილი თეფში“

პრიმუს (ლნტ.) < ქართ. პრიმუს-ი (< ლათ. **primus** „პირველი“) „ერთგვარი ნავთქურა“

პრისდაუ/**პირისდაუ** (გზ.)/**პირსდაუ** (გზ., ლხმ.)/**პრისდაუ** (ბქ., ქს.)/**პრისტაუ** (ლშხ.) < ქართ. პრისტავ-ი (< რუს. **пристав**) „ბოქაული; ზედამხედველი“

პროდუქტ (ზს., ქს.) < ქართ. პროდუქტ-ი (< რუს. **Продукт** < ლათ. **Productus**-იდან „წარმოქმნილი, ნაწარმოები“) „სურსათ-სანოვაგე, ხორაგი...“

პროკურორ (ზს., ქს.)/**პროკრორ**/**პროკროუ** (ბქ.) < ქართ. პროკურორ-ი (< რუს. **Прокурор** < ფრანგ. **procureur** < ლათ. **procuro**-დან „ვზრუნავ“) 1. „თანამდებობის პირი, რომლის მოვალეობაა თვალყური ადევნოს კანონთა შესრულებას და პასუხისგებაში მისცეს კანონის დამრღვევნი“. 2. „სახელმწიფო ბრალმდებელი სასამართლო პროცესზე“

პრომკა (ზს., ქს.)/**პრობკა** (ზს.) < ქართ. პრომკა (< რუს. **пробка**) „საცობი“

პროსტინა (ზს., ქს.)/**პროსტინა** (ბქ.) < ქართ. პროსტინა (< რუს. **простыня**) „ზეწარი“

პროფესია (ზს., ქს.)/**პროფესიაჲ** (ლნტ.) < ქართ. პროფესია (< ლათ. **professio** რუს. ენის მეშვეობით) „მუდმივი ხელობა, საქმიანობა, სპეციალობა, რომლითაც ადამიანი თავს ირჩენს“

პრაფისორ/**პრაფესორ**/**კაფისორ**/**პრაფესორ** (ბქ.) < ქართ. პროფესორ-ი (< ლათ. **professor** „მასწავლებელი, დამრიგებელი“) „უმაღლესი სამეცნიერო წოდებულება უმაღლესი სკოლის მასწავლებლისა, რომელსაც, ჩვეულებრივ, მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი აქვს“

პროცენტ (ზს., ქს.) < ქართ. პროცენტ-ი (< ლათ. **procentum** „ასისათვის“) 1. „რაიმე რიცხვის ერთი მეასედი ნაწილი. ||რისამე რაოდენობა“, 2. „სარგებელი სხვისი თანხით სარგებლობისათვის“

პულიმიოტ (ზს., ქს.) < ქართ. პულიმიოტ-ი (< რუს. **Пулемёт**) „ტყვიამფრქვევი“

პურმარილ (ბქ.)/**პურმარილ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პურ-მარილ-ი „სტუმრისათვის მირთმეული საჭმელ-სასმელი; სტუმართმოყვარეობა, სტუმრის გულუხვად დახვედრა“

პურმარილიან (ბქ.)/**პურმარილიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პურმარილ-იან-ი „სტუმართმოყვარე, ხელგაშლილი“ (შდრ. ბზ. **ლურდბაშ**, ბქ. **ლურდუბაშ**/**ლგდბაშ**, ლშხ., ჩოლ. **ლურდბაშ**; ბქ. **ხოჩა პატიუშ**)

პურშაუ (ჩოლ.) < ქართ. პურშავ-ი „პურაძვირი, ძუნწი ადამიანი“

ჟ

ჟაკეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟაკეტ-ი (< რუს. **Жакет** < ფრანგ. **jaquette**) „ქალის მოკლე ზედა ტანსაცმელი, უპირატესად წელში გამოყვანილი“

ჟამ-ობ (ზს., ქს.)/**ჟამ-ობ** (გზ.) „ჭირიანობა“ < ქართ. ჟამ-ობ-ა (<ჟამ-ი <ფალ. **žam, zamān** „დრო, საათი“) „ჟამის, შავი ჭირის ეპიდემია, – იგივეა, რაც ჟამიანობა“

ჟამ ი დურეი (ჩოლ.) „დრო და ჟამი“ < ქართ. ჟამ-ი (< ჟამ-ი < ფალ. **žam,**

ნი ჯოხი“, შდრ. ლეჩხ. მუჯერო/მუჯუ-რო, კახ. მუჯა

მგ-ჯრ-აუ̌-ი (ზს., ლნტ.)/მგ-ჯრ-აუ̌-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. და-მ-ჯერ-ი „გამგონე, – დამჯერებელი“

მგ-ჰვნგრ-ე (ზს.)/მგ-ჰინგრ-ე (ბქ.)/მგ-უნაგირ-ი (ლნტ.) „უნაგირის დამდგმელი, შემკაზმავი ცხენისა (ზედმიწ. – *და-მა-უნაგირ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. **hunagīr**) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

მგ-ჰრაუ̌-ი (გზ.)/მგ-{ი}რაუ̌-ი (ბქ.)/მგ-ირაყ-ი (ლშხ.)/მგ-არაუ̌-ი (ლნტ.)/მგ-ირაყ-ი (ჩოლ.) 1. „არყის მხდელი“, 2. ლნტ. „არყის მოყვარული (ზედმიწ. – *მო-არაყ-ე)“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **araq**) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი (გამოხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილისაგან)“

მგ-წგრიშ-ე (უშგ., ჩოლ.)/მგ-აწგრიშ-ე (ჩოლ.) „დამთვლელი“ < ქართ. მო-ანგარიშ-ე (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)**angārišn** „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „ვინც ანგარიშობს; ანგარიშის მოყვარული“

ნ

ნაბაუ̌დ (ზს., ლნტ.)/ნამბაუ̌დ (ბქ.)/ნაბად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაბად-ი (< სპარს. **namad**) „ქეჩა“ (შდრ. ზს., ლნტ. ღართ, ლშხ., ჩოლ. ღართ; ჩოლ. შართქუ̌ინ)

ნა-ბგ-უ̌-ურ/ნა-ბგ-ურ (ლშხ.) „ხიდების გადების საფასური (ზედმიწ. – *ნა-ბოგ-ებ-ი)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ნაბდ-არ (ზს.) „ფეხსაცმელი (ნაბდისა)“ < ქართ. ნაბად-ი „ქეჩა“, შდრ. მთიულ. ნაბდურებ-ი

ნა-ბდ-ნ-იერ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ნაბნ-ერ-ი (ლხმ.) *ზედმიწ.* – ნა-ბედ-ნ-იერ-ებ-ი < ქართ. ბედ-ნ-იერ-ებ-ა „ნეტარება, ლხენა, სიამე“

ნა-ბილწ-აუ̌-ალ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ნა-ბილწ-ავ-ებ-ი *ბლმ.* < ქართ. ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyç**) „უწმინდურობა, ბილწობა“

ნა-ბლანდ-აუ̌ (ჩოლ.) < ქართ. {და}-ნა-ბლანდ-{ავ}-ი „ბლანდით ნაკერი, დალამბული“

ნა-ბლანდ-აუ̌-ალ (ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. {და}-ნა-ბლანდ-{ავ}-ი „ბლანდით ნაკერი, დალამბული“

ნა-ბლახ-ურ (ლშხ., ჩოლ.) „ბალახის მოძოვების საფასური“ < ქართ. ბალახ-ი „მწვანეეროიანი ერთწლოვანი (ან მრავალწლოვანი) მცენარე...“

ნაბოლარ (უშგ.)/ნაბოლარაი (ჩოლ.) < ქართ. ნაბოლარა „ბოლოს გაჩენილი შვილი“ (შდრ. უშგ. ღუ̌ეშგმარ)

ნა-გამდელ-ურ (ლშხ.) „გაზრდის, სწავლების საფასური (ზედმიწ. – *ნა-გამდელ-არ-ი)“ < ქართ. გამდელ-ი „გამზრდელი“

ნა-გულაუ̌ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ნა-გულვ-ებ-ი „შეგულებული, ამორჩეული, არჩეული (ადგილი)...“

ნა-გულაუ̌-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ბლმ.* < ქართ. ნა-გულვ-ებ-ი „შეგულებული, ამორჩეული, არჩეული (ადგილი)...“

ნა-გცხად (ბქ.) < ქართ. გა-ნა-ცხად-ებ-ი „განცხადებული“

ნა-გკლტოზ-ერ (ბქ.) „კალატოზის საფასური (ზედმიწ. – ნა-კალატოზ-ებ-ი)“ < ძვ. ქართ. გალატოზ-ი, ახ. ქართ. კალატოზ-ი (< ძვ. ბერძ. **kalos** „ლამაზი, მშვენიერი“ და **todi/doti** „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხელოსანი, რომელიც აშენებს ქვის, აგუ-

რის და მისთ. შენობას, – კირით-ხურო“

ნა-გგრჯ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-გარჯ (ლნტ., ჩოლ.) „ნაწვალები; ნაშრომი (ზედმიწ. – *ნა-გარჯ-ალ-ი)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნა-გგრჯ-ალ (ჩოლ.) „ნაწვალები; ნაშრომი (ზედმიწ. – *ნა-გარჯ-ალ-ი)“ *ბლმ.* < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნად (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნად-ი „მამითადი“

ნაიდგრ/ნაჴდარ (ლშხ., ჩოლ.) „ნავდრალი (ზედმიწ. – *ნა-დარ-ებ-ი)“ < ქართ. დარ-ი „ამინდი, ტაროსი“

ნა-დაწყ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაწწყუ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაწყ (ბქ., ლნტ.) „დანალაგები; გადანაწყობი“ < ქართ. და-ნა-წყ-ობ-ი „რაც დააწყვეს ან დაეწყო, – დაწყობილი“

ნა-დჴ-ურ (ბზ.)/ნა-დჴ-ურ-ა (ბქ.)/ნა-დჴ-ურ-ა (ჩოლ.) „მხეცი, კრეტინი, ბრიყვი (ზედმიწ. – *ნა-დევ-არ-ი)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ნა-დდებ-უნ (ლშხ.)/ნა-დდებ (ჩოლ.) „სადიდებელი; შესაწირი“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „კურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, – სადიდებელი...“

ნადგამობ (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) ნა-დგამ-ობ-ა „დამხმარე შენობები (ბეღელი, საქათმე, ბოსელი, მარანი და სხვ.)“

ნადიმ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნადიმ-ი „დიდი წვეულება, საზეიმო სუფრა, – ლხინი, ქეიფი, ღრეობა“

ნადობ (ბზ., ჩოლ.)/**ნოდობ** (ბქ.) < ქართ. ნა-დობ-ა „მამითადი“

ნა-დურბაჴლ-ი (ბქ.) „სიბოროტე, ბოროტება (ზედმიწ. – *ნა-დურბელ-არ-ი)“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“ (შდრ. ბქ. ურულურცუზობ)

დურბაჴლ (ბქ.)/**დურბელ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“

ნა-დჴაშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დჴაშ (ბქ.)/ნა-დაჴშ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაჴშ (ლნტ.) „განაფუჭები“ < ქართ. და-ნა-შავ-ებ-ი „იგივეა, რაც დაშავებული“

ნა-დგმბაჴლ-ი (ბქ.)/ნა-დგნბალ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-დაბლ-ე „დაბლის თვისება, დაბალი ტანის ქონა, – სიმდაბლე“

ნა-დგნდაგ (ბქ.) „დანაბლანდ[ავ]ი, დანალამბ[ავ]ი“ < ქართ. და-ნა-ლიან-დაგ-ებ-ი „ლიანდაგგავლებული“

ნადგრბაზ (უშგ., ჩოლ.)/**ნადარბაზ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-დარბაზ-ევ-ი „ადგილი, სადაც წინათ დარბაზი იყო“

ნაეკლეს/ნაეკლესი-აჲ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ეკლესი-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ ეკლესია იყო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ნალაჯჳამ**, ლნტ. **ნალაჯჳამ**)

ნაეშმაკ-ალ (ჩოლ.) „ბოროტება, ეშმაკობა (ზედმიწ. – *ნა-ეშმ-ავ-არ-ი)“ *ბლმ.* < ქართ. ნა-ეშმაკ-არ-ი/ნა-ეშმაკ-ევ-ი „ეშმაკობით გაკეთებული, ეშმაკური ნამოქმედარი“ (შდრ. ბქ. **ნაგგოფალ**)

ნაეშმაკი (ლშხ., ჩოლ.)/**ნაეშმაკი** (ლნტ.)/**ნაეშმაკ[ი]** (ჩოლ.) „ბოროტება, ეშმაკობა (ზედმიწ. – *ნა-ეშმ-ავ-არ-ი)“ < ქართ. ნა-ეშმაკ-არ-ი/ნა-ეშმაკ-ევ-ი „ეშმაკობით გაკეთებული, ეშმაკური ნამოქმედარი“ (შდრ. ბქ. **ნაგგოფალ**)

ნა-ზჴრ-{უ} (ბზ.)/ნა-ზარ-{უ} (ბქ.)/ნა-ზჴრ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ზარ (ლნტ.) „დანაზოგი“ < ქართ. *[და]-ნა-ზარ-ებ-ი „რაც დაგეზარა“

ნა-ზთუნ (ბზ.)/ნა-ზთუნ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ზეთაჳ (ლნტ.) „გამოხდილი, გამოწურული (ზედმიწ. – "ნა-ზეთ-არ-ი)" < ქართ. ზეთ-ი (< სომხ. *ձէթ*) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელსაც იღებენ სხვადასხვა მცენარეულ და მინერალურ ნივთიერებათა გადამუშავების გზით"

ნა-ზუნთხ/ნა-ზგნთხ (ბქ.) „ყანა, საძოვარი (ზედმიწ. – "ნაშვრიალი)" *ტოპ.* < ადიღ. ზანთხ „შვრია"

ნაზგმ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-ზომ-ი „რაც გაზომეს ან გაიზომა, – გაზომილი"

ნა-ზგრმაც-ი (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ნა-ზგრმაც-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ზარმაც-[ი] (ჩოლ.) < ქართ. სი-ზარმაც-ე „სიზანტე, ზარმაცობა"

ნათელა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ნათელაჲ (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ნათელა „ქალის საკუთარი სახელი"

ნათესუობა (ჩოლ.) < ქართ. ნა-თეს-ა-ობ-ა „ნათესავად ყოფნა, ნათესაური ურთიერთობა, დამოკიდებულება; ნათესავები..." (შდრ. ბზ. ნათიუობა; ბზ. ყუილი ნაყუილ; ბქ. ნათი-ნაცაუ; ბქ. მარდ)

ნათთარ-უ (ბზ.)/ნათთარ (ბქ., ლნტ.) 1. „ნათათრალი, თათრების მიერ დალაშქრული (ნალაშქრი)", 2. „[გა]ნაჭუჭყიანები (ზედმიწ. – "ნა-თათრ-ალ-ი)" < ქართ. ნა-თათ[ა]რ-ალ-ი „თათრად ნამყოფი, გაქრისტიანებული თათარი, ყოფილი მაჰმადიანი"

ნა-თთუნ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „მონაწევი სიგარეტისა (ზედმიწ. – "ნა-თუთუნ-ებ-ი)" < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო"

ნა-თნაფ-უ-ს (ბზ., ჩოლ.) „ნაღდგომევს" *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა", 2. „თენება; განთიადი", იხ. ღვ-თნაფ-უნ-ღო და თანაფ-უნ-ღო

ნათუალყ (ბზ., ლშხ.)/ნათალყუ (ქს.)/ნათალყუ (ლნტ.) „გათვალული, თვალნაცემი", შდრ. ბქ. ლი-ყბაყ-ი „გათვალვა", ბზ. თე ი აყბა „გათვალვა (ზედმიწ. – თვალ-ყბა)" < ქართ. "ნა-თვალ-ყბ-ევ-ი „გათვალული" (შდრ. ზს., ჩოლ. ლეგგენე; ბზ. თემი ნაგანუ; ბქ. ლეყბაყე/ნაყბაყ; ბქ. ლულბურე), იხ. თუალ-ყმა

ნა-თხრობლ-იერ (უშგ.) < ძვ. ქართ. სა-მთხრობლ-ო „მთხრობლის ჯილდო"

ნა-თგმინ (ბქ.)/ნა-თმინ (უშგ.)/ნა-თმინ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ნა-თმენ-ი „რაც მოითმინა" (შდრ. ზს. ნაჭკრენ; ზს. ნანჟარ)

ნაკაზანია/ნაკაზანიე (ბზ.)/ნაკაზანია (ჩოლ.) < ქართ. ნაკაზანია < რუს. **Наказание** „სასჯელი"

ნაკაზარმაუ (ლნტ.) „საძოვარი მთა (ზედმიწ. – "ნა-ყაზარმ-ევ-ი)" *ტოპ.* < ქართ. ყაზარმა < რუს. **Казарма**

ნაკაკა (ლხმ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ნა-კაფ-ი)" *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ნაკაკა „ნაკაფი, ახო; ნაკაფი ტყე საყანედ"

ნა-კანტორ[1] (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-კანტორ-ა-ი (ლშხ.) *ზედმიწ.* – ნა-კანტორ-ალ-ი < ქართ. კანტორა (< რუს. **Контора** < გერმ. **kontor**) 1. „ადმინისტრაციული-კანცელარიული განყოფილება საწარმოსი, დაწესებულებისა და მისთ.", 2. „ზოგი დაწესებულების, საწარმოს... განყოფილება", 3. „სადგომი, რომელშიც მოთავსებულია ამგვარი დაწესებულება", „იგივეა, რაც კონტორა"

ნა-კანტორ[2] (ლხმ.) „ტყე, საძოვარი, უბანი (ზედმიწ. – "ნა-კანტორ-ალ-ი)" *ტოპ.* < ქართ. კანტორა (< რუს. **Контора** < გერმ. **kontor**) 1. „ადმინისტრაციული-კანცელარიული განყოფილება საწარ-

მოსი, დაწესებულებისა და მისთ.“, 2. „ზოგი დაწესებულების, საწარმოს... განყოფილება“, 3. „სადგომი, რომელშიც მოთავსებულია ამგვარი დაწესებულება“, „იგივეა, რაც კონტორა“

ნა-კზმ-უნ (უშგ.)/ნა-კაზმ-უნ (ჩოლ.) < ქართ. კაზმ-ულ-ობ-ა „მორთულობა“

ნა-კლ-აუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-კალ-აუ (ლნტ.) „[გა]ნაელწი, გალეწილი (ზედმიწ. – *ნა-კალო-ებ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ķal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ნაკმეტ (ჩოლ.) < ქართ. (თუშ.) ნა-კმეტ-{აც}-ი „ნაჭერი, ნატეხი“

ნა-კპ-ენ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-კეპ-ი „წვრილად დანაჭრევი/დაჭრილი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ნანკეც**)

ნაკუთუნ-ოუ-ილ/ნაგუთუნ-ოუ-ილ (ლნტ.)[63] *მოტ.* < ქართ. ნაგუთნ-არ-ი „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

ნაკუეთ (ზს., ქს.)/ნაკუეთ (ლნტ.) < ქართ. ნაკვეთ-ი „მიწის რაიმე ნაწილი, რომელიც ვისიმე სარგებლობაშია“

ნა-კემბეშ (ბქ.) „ნაძვნარი, ტყე (ზედმიწ. – *ნა-კამეჩ-ევ-ი)“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. კამბეშ/ჩ-ი (< სპარს. **gavmeš**), ახ. ქართ. კამეჩ-ი „ხარძე დიდი რქოსანი ცხოველი (წყვილჩლიქოსანთა რიგისა), ფერად ჩვეულებრივ შავი“

ნაკერნახ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-კარნახ-ევ-ი „რაც უკარნახეს“

ნალანდ/ნალენდ (ჩოლ.) < ქართ. {მო}-ნა-ლანდ-ებ-ი „მონაჩვენები“

ნა-ლ-ბურ (ბქ.)/ნა-უ-ბურ (ჩოლ.) „განათვალები“ < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ნაგგენ**; ბზ. **თენი ნაგაწუ**; ბქ. **ნაყბაყ**)

ნა-ლ-ბურ-ალ (ბქ.) / ნა-უბურ-ალ (ჩოლ.) „ნაჯადოქრალი, ნაეშმაკარი, ნაკუდიანები“ *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ნაგგოფალ**)

ნა-ლ-გარჯ-ი (ბზ.)/ნა-გარჯ/ნა-გერჯ (ჩოლ.) „სირთულე (ზედმიწ. – *ნა-გარჯ-ე/ნა-გარჯ-ი)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნალია (ზს., ლშხ.) / ნაწლია / ნაწლიან (ლნტ.)/ნალიან/ნალიაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ნალია „საღომე სახლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „სასიმინდე“, იხ. **მაღაზა**

ნა-ლობჲო (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ლობჲოუ (ჩოლ.) „ლობიოს დანათესი ადგილი (ზედმიწ. – ნა-ლობიო-ვ-არ-ი)“ < ქართ. ლობიო (< სომხ. *լոբի* < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“

ნა-ლოკ (ბქ.)/ნა-ლორკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {ა}-ნა-ლოკ-ი „რაც ლოკეს/ალოკეს“

ნა-ლ-სუსტ-ი (ბზ.) < ქართ. სი-სუსტ-ე „მალის, ღონის ნაკლებობა; სულიერი სიმტკიცის არქონა...“

ნა-ლყაფ-ალ (ბქ.) „ნახუმრები (ზედმიწ. – *ნა-ლაყაფ-ევ-ი)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“

ნალშგარუ (ზს.)/ნალშგარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ლაშქრ-ევ-ი (< ფალ. **laškār** „ჯარი, არმია, ბანაკი“) „ნაომარი“

ნალჩ (ბქ.) < ქართ. ლანჩა „სქელი ტყავი ფეხსაცმლის ძირისა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ნარჩა „ლანჩა, ფეხის გული, – ტერფი“

ნა-ლც-ოუ-ალ (ბზ.)/ნა-ლც-ოუ-ალ (ბქ.)/ნა-ლოც-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ. ხლმ.* < ქართ. ნა-ლოც-{ავ}-ი „ვინც ლოცულობდა, ვინც ილოცა“ (შდრ. ზს. **ნამზგრ**, ლშხ., ჩოლ. **ნამზგრ**)

ნალჯიკ (ბქ., ლშხ.)/ნაწლჯიკ (ბქ.) <

ქართ. ნალჩიკ-ი (< რუს. **На́льчик**) „ყაბარდო-ბალყარეთის დედაქალაქი“

ნა-ლგნძღ-აუ̃ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ლანძღ-აუ̃ (ლნტ.)/ნა-ლანძღ-აუ̃ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-ლანძღ-ი „ნაგინები“ (შდრ. ბქ. ნა̃რიუ̃ალ)

ნა-მა̃უ̃ინ (ბქ.)/ნა-მაუ̃ინ (ჩოლ.) „ხელის შენაშლელი (ზედმიწ. – *ნა-მავნებ-ი)“ < ქართ. მავნე „ვნების მომტანი, ზიანის მომტანი; იგივეა, რაც მავნებელი“

ნა-მა̃შინ (ბქ.)/ნა-მარშინა-ჲ (ლშხ.)/ნა-მარშინ (ჩოლ.) „საკერავი მანქანით გაკერილი (ზედმიწ. – *ნა-მაშინ-ებ-ი)“ < ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ. **machina**-დან) „მანქანა“

ნა-მბაუ̃ (ბზ.)/ნა-მბუ-ალ (ბქ.)/ნა-მბაუ̃ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ამბაუ̃-ალ (ლნტ.)/ნა̃-მბუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მონაყოლი, მონათხრობი“ < ქართ. ნა-ამბ-ობ-ი (< ამბავ-ი < ფალ. ***hambav**) „მონაყოლი“

ნა-მგზა̃ურ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-მგზაურ (ბქ.)/ნა-ნგზა̃რაუ̃ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-მგზავრ-ი „ვინც იმგზავრა“

ნა-მგლ-ეუ̃ (ჩოლ.) „მგლის ან რომელიმე ნადირის მიერ დაგლეჯილი საქონლის ხორცი (ზედმიწ. – ნა-მგლ-ევ-ი)“ < ქართ. მგელ-ი „მტაცებელი ცხოველი ძაღლისებრთა ოჯახისა“

ნა-მენწყურ (ლნტ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ნა-მენწყრ-ალ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. მენწყერ-ი „მიწის ნაკვეთის (ჩვეულებრივ ფერდობის) დაძვრა ცოცვით ან დინებით“

ნამესტნიკ (ზს., ქს.)/ნა̃მესტნიკ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ნამესტნიკ-ი (< რუს. **Наместник**) 1. „ნაცვალი, მოადგილე“, 2. „მეფის ნაცვალი“

ნამეტან (ქს.)/ნამერტან (ჩოლ.)/ნა-მეტა̃ნ (უშგ.) < ქართ. ნამეტან-ი „მეტისმეტი“ (ბგერის ჩართვა)

ნამეტურ (ლშხ., ჩოლ.) „გამორჩეულად; მეტადრე“ *ზმნის.* < ქართ. ნამეტურ-ი „განსაკუთრებით, მეტის-მეტად, – იგივეა, რაც ნამეტნავი“

ნა-მზად-უ̃ (ჩოლ.) „ნაცხობი (ზედმიწ. – ნა-მზად-ი)“ < ქართ. {მო}-ნა-მზად-ებ-ი „დამზადებული“ (შდრ. ბზ. ნამზრუ̃, ბქ., ლნტ. ნამარ, ლშხ., ჩოლ. ნამზრ)

ნა-მზითუ̃ (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-მზითვ-ი „მზითევში მოყოლილი“

ნა-მკურუ̃-ი (ბზ.) *ზედმიწ.* – *ნა-მკვრივ-[ებ]-ი < ქართ. სი-მკვრივ-ე „სიმაგრე“

ნა-მლეუ̃ (ლშხ., ჩოლ.) „ნალევი; სუსტი“ < ქართ. (იმერ.) ნა-მლ-ევ-ა „ნალევი (კვერცხი, მთვარე...)“, შდრ. ზს. ნა̃მჯიჩ; ბქ, გა̃ულდ

ნა-მონგ-ემ (ჩოლ.) „ნაშოვარი, შენაძენი (ზედმიწ. – *ნა-მო-ნა-გ-ებ-ი)“ < ქართ. მო-ნა-გ-ებ-ი „მოგებული, შენაძენი...“ (შდრ. ბქ. ნაკარქ[უ])

ნა-მრა̃რაუ̃ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-მორაუ̃ (ბქ.)/ნა-მორა̃უ̃ (ლნტ.) „ნამედიატორევი, განსჯილი, ნაბჭობი (ზედმიწ. – *ნა-მოურავ-ი)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ნა-მ-რიღუ̃ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა̃-მრიღუ̃ (ბქ.) „ნანგრევი“ < ქართ. ნა-რღვ-ევ-ი „რაც დაარღვიეს ან დაირღვა, – დარღვეული“ (შდრ. ზს. ნა̃მხურ, ლშხ., ჩოლ. ნამხუ̃რ)

ნა-მსახურ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-მსახუ̃რ (ლნტ.) < ქართ. ნა-მსახურ-ი „ვინც უწინ მსახურობდა, სამსახურში დიდი ხნის ნამყოფი“

ნამუს (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნამისუ̃ (ლნტ.)/ნამუსუ̃ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-

მუს-ი (< არაბ. **namus**) „პატიოსნება“ (შდრ. ბზ. ნუკუ)

ნამუსიან (ზს.)/ნამუსიან (ლშხ., ჩოლ.)/ნამისუჱნ (ლნტ.) < ქართ. ნამუს-იან-ი (< ნამუს-ი < არაბ. **namus**) „პატიოსანი“

ნა-მფხანგ/ნა-ნფხანგ (ზს.)/ნა-ნფხა-ნაგ (ბზ.)/ნა-ჲფხნიკ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-აფხჱნიკ (ლნტ.) „ნამეგობრალი“ < ქართ. ნა-ამხანაგ-არ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „ვი-სიმე ამხანაგად ნამყოფი“

ნამქერ/ნანქერ (ბზ.) < ქართ. ნამქერ-ი „თოვლი, ქარისაგან ჰაერში ატანილი ან სადმე შეგროვებული, მოგროვებული, მიყრილი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ნაბუქუ**, ლშხ. **ნაბუქ**)

ნა-მშ-აუ̯ (ბქ., ქს.)/ნა-მშ-ა-ჲ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ნამუშევარი“, 2. „მოსავალი“ < ქართ. ნა-მუშ-ევ-არ-ი „ნაშრომი, ნაღვა-წი, შემოქმედების შედეგი...“

ნა-მ-შუკ-უ̯ (ზს.)/ნა-შუკ (ბქ., ლშხ.ჩოლ.)/ნა-შუკ-უ̯ (ლნტ., ჩოლ.) 1. „ნაბილიკარი“, 2. „ნამგზავრი (ზედმიწ. – *ნა-შუკ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწ-რო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორლობე“

ნა-მციქულ-ი-ელ (ჩოლ.) „ნაშუამავ-ლები“ *ბლმ.* < ქართ. ნა-მოციქულ-ებ-ი „ნაშუამავლები“

ნა-მცოქულ (ბქ.)/ნა-მციქულ/ნა-მცქულ/ნა-მციქულ-ი-ელ (ჩოლ.) „ნაშუ-ამავლები“ < ქართ. ნა-მოციქულ-ებ-ი „ნაშუამავლები“

ნა-მ-ცუდ-ელ-ა-ჲ (ჩოლ.) „განაფუჭე-ბი (ზედმიწ. – გა-ნა-ცუდ-ებ-ი)“ < ქართ. გა-ცუდ-ებ-ულ-ი (< ცუდ-ი < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „გაფუჭებული, წახდე-ნილი, წამხდარი“

ნამცხედუ̯არ (ლშხ., ჩოლ.)/ნამცხა-დუ̯არ (ჩოლ.) „ნაგვიანევი, შემოდგომის გოჭი“ < ქართ. (ოკრიბ.) ნა-მ-ცხედ-ვ-არ-ი „დაგვიანებული დრო“

ნამცხუ̯არ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-მ-ცხ-ვ-არ-ი „საკონდიტრო ნაწარმი“ (შდრ. ჩოლ. ღუენძილ)

ნა-მ-ძირ-უ̯ (უშგ.) „თხლე“ < ქართ. ნა-ძირ-ალ-ი „რისამე (რაიმე ჭურჭლის) ძირზე დარჩენილი ლექი, დურდო, ჭუ-ჭყი“ (შდრ. ზს. **ტყირშ**; ბქ. **ტყუ̯ალ**, ლშხ. **ტყუ̯ალ**; უშგ. თხგლა)

ნა-მ-წირუ̯-ელ (ლშხ.) „წირვის საფა-სური (ზედმიწ. – *ნა-წირ-ვ-ალ-ი)“ *რე-ლიგ.* < ქართ. წირვა „მთავარი ქრისტია-ნული მღვდელმსახურება“

ნამჯა (ზს., ქს.)/ნამჯ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ნამჯა „მომკილი პურის (ქერის, ჭვავის...) ღეროები (უთავთავო ან თავ-თავიანი)“

ნა-მგრთ-აუ̯ (ბქ., ჩოლ.) „ანამუშავები (ზედმიწ. – *მო-ნა-მართ-ებ-ი)“ < ქართ. მო-მართ-ვ-ა „დაქოქვა“

ნა-მგრთაწ-ი (ზს.)/ნა-მგრთალ-ი (უშგ.) „სიმართლე, გულუბრყვილობა (ზედმიწ. – *ნა-მართალ-ებ-ი)“ < ქართ. სი-მართლ-ე „სისწორე, ეჭვმიუტანლო-ბა, ჭეშმარიტება“

ნა-ნალია-ჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ნალიაში შენახული, ნადები (ზედმიწ. – *ნა-ნა-ლია-არ-ი)“ < ქართ. ნალია „საღომე სა-ხლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „სასი-მინდე“

ნა-ნწდირ (ბქ.)/ნა-ნადირ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ნადირ-ევ-ი „ნადირობით ნა-შოვნი, ნადირობის დროს მოკლული“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **ნწათხუ̯არ**, ბქ. **ნწათ-ხუ̯რა**, ლშხ., ჩოლ. **ნათხუ̯იარ/ ნათხუ̯ია-რე**)

ნან-ილ (ბზ.)/ნან-ილ (ბქ.) „იავნანა (ზედმიწ. – *ნან-უკა)“ < ქართ. [იავ]-ნანა „ბავშვის დასაძინებელი სიმღერა“

ნა-ნ-ტკც-ი (ზს.) „სინამდვილე; სი-მართლე“ < ქართ. სი-მ-ტკიც-ე 1. „სიმ-კვრივე, სიმკვიდრე, სიმაგრე, სიმყარე“,

2. *გადატ.* „შეუდრეკლობა, ურყეობა, სიძლიერე“

ნა-ნუბად-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ნუბად-ალ (ბქ.) „დრონატარები (ზედმიწ. – *ნა-ინვალიდ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ინვალიდ-ობ-ა (< ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“

ნანღუელ (ზს., ლნტ.)/ნაუღუელ (ბზ.)/ნანღუელ (ლშხ., ჩოლ.)/ნანღუელ (ჩბხ.) < ქართ. ნაღველ-ი „ნაღვლის ბუშტი“, შდრ. ძვ. ქართ. ნავღელ-ი

ნა-ნ-ჩქრ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ჩქარ-ე „სისწრაფე“ (შდრ. ბქ. ნახსი; უშგ. ნაინეი)

ნა-ნ-ცქუტ-ი (უშგ.) < ქართ. სი-ცქვიტ-ე „სიმარდე, სიმკვირცხლე, ცქვიტობა“ (შდრ. ბქ. ნახსი; უშგ. ნაინეი)

ნა-ნ-ძურ-ი (ზს., ჩოლ.) „ნაკლებობა (ზედმიწ. *სი-ნა-ძვირ-ე)“ < ქართ. სი-ძვირ-ე „ძვირობა; ნაკლებობა, იშვიათობა...“

ნა-ნ-ძრ-ო-შუ (ბქ.) „ნაკლებობით“ *ზმნის.* < ქართ. სი-ძვირ-ით „სიცოტავით...“

ნა-ნ-წყნარ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-წყნარ-ე „სიმშვიდე“ (შდრ. ბზ. ამაშუამ, ბქ. ამაშუამ)

ნა-ნგ-ნდერძ-უ (უშგ.) < ქართ. ნა-ანდერძ-ევ-ი „რაც უანდერძეს, – ნაანდერძები“

ნა-ნგრგ-აუ (ბქ.)/ნა-ნერგ-აუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნარგ-ავ-ი „დარგული“

ნა-ონჯღარ (ჩოლ.) „უჭმელი, მოუვლელი, გამხდარი ბავშვი (ზედმიწ. – *ნა-ონჯღორ-ალ-ი „ნასირცხვილარი“)“ < ზან. (მეგრ.) ნა-ონჯღორ-ა „ზედმეტად გამხდარი, მოუვლელი“

ნა-ჰგრტახ (ბქ., ჩოლ.) „განაბრცვი“ < ქართ. გა-ნა-ჰარტახ-ებ-ი „ანაოხრები“ (შდრ. ბქ. ნაბადურ; ბქ. ნაბურსალ), იხ. ნა-ცგრცაუ

ნაჰგრწკელ (ბზ.)/ნაჰგრწკალ (ლშხ.)/ნაჰგრწკელ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჰერწკალ-ი „ცეცხლმოდებული ან გავარვარებული ნივთიერების უმცირესი ნაწილაკი...“

ნა-ჟამ-{უ-არ} (ლშხ.) „ნასოფლარი (ზედმიწ. – ნა-ჟამ-არ-ი)“ < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **žam, zamān** „დრო, საათი“) „შავი ჭირი“

ნარგაუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნარგავ-ი „რაც დარგეს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ნალაჯ)

ნართ-ურ (ზს.)/ნართ-ულ (ბზ.) *გადატ.* „გმირები; გოლიათები“ < ქართ. ნართ-ებ-ი (< ოს. **napræ**) „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულებათა გმირები“

ნართიშნართ (ჩოლ.) *გადატ.* „შორეული ნათესავი“ < ქართ. (გურ.) ნართის-ნართ-ი (< ოს. **napræ** „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულებათა გმირები“) „ვიღაც შორებელი“

ნარისხოუელ (უშგ.)/ნარისხოუ (ლშხ., ჩოლ.) „განაწყრომი, დანატუქსი (ზედმიწ. – *ნა-რისხ-ოვ-არ-ი)“ < ქართ. რისხ-ვ-ა „ძლიერი წყრომა, – გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“ (შდრ. ზს. ნაცუალ, ლშხ., ჩოლ. ნაცუალ)

ნარმ (ზს., ქს.) < ქართ. ნარმა „ბამბის ქსოვილი, უხეში მიტკალი“

ნასამართლეუ (ზს., ჩოლ.)/ნასმართალ (ლშხ., ჩოლ.)/ნასმგრთალუ (უშგ.) „სასამართლოს გადაწყვეტილება, – განაჩენი“ < ქართ. ნა-სა-მართლ-ევ-ი „ვინც გაასამართლეს“

ნასაყდარ (ბზ., ჩოლ.)/ნასყდარ (ბზ.)/ნასეყდარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-საყდრ-ალ-ი „ადგილი, სადაც წინათ საყდარი იყო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნალჯუამ,

ლნტ. ნალაჯუამ)

ნა-სბრაწლ-ი (ზს.) „სისაწყლე; სიღარიბე“ < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ნაუწლუენი, ბქ., ლნტ. ნაუწლუენი)

ნასდილ-ობ-ენ (ბზ., ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. ნა-სადილ-ევ-ს „სადილობის შემდეგ“

ნასთუფლენი/ნასტუპლენია/ნასტუფლენია/ნასტუფლენიე (ბზ.) < რუს. **Наступление** „შეტევა, იერიში“

ნა-სთუნ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-თნო-ებ-ა „სიკეთე, ლმობიერება, გულკეთილობა“

ნასმინდ (ზს., ჩოლ.)/ნასმინდუ (ჩოლ.) „ჩალა“ < ქართ. ნა-სიმინდ-არ-ი „ადგილი, სადაც სიმინდი ეთესა“

ნა-სრულ-ი (ზს., ქს.) „სიდიდე“ < ქართ. სი-სრულ-ე 1. „დასრულებული, ამომწურავი სახის ქონა, – სისავსე“, 2. „უნაკლობა, უზადობა, სრულყოფილობა“

ნა-სტარინ (ბქ.) /ნა-სტარუნ/ნა-სტარუნ (ლშხ., ჩოლ.) „დანაბედები, დანაკვეთები“ < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

ნა-სუფთაუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-სუფთ-ავ-ე „სუფთად ყოფნა“

ნასუფელ (ზს., ქს.)/ნასფულაუ (ბზ.)/ნაშუფელ (ბქ.) < ქართ. ნა-სოფლ-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ სოფელი იყო“

ნა-სფლაუ-ინ (ლშხ.)/ნა-სფლაუ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-საფლავ-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ სასაფლაო იყო“

ნა-სყუადურ (ბქ., ჩოლ.)/ნა-სყუედურ (ლშხ., ჩოლ.) „წამონაძახები, განალანძღი (ზედმიწ. – *'ნა-სა-ყვედურ-ი)“ < ქართ. სა-ყვედ-ურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამადლება“

ნა-ს-ჩქუარ (ზს., ლშხ.)/ნა-ჩქუარ (ბქ.)/ნა-შ-ჩუქუარ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-სა-ჩქუარ (ლნტ.)/ნა-ს-ჩუქუარ (უშგ., ჩოლ.)/ნა-შ-ჩქუარ (ლხმ.) < ქართ. ნა-ჩუქ-არ-ი „რაც აჩუქეს, – ჩუქებული“, შდრ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

ნასხათ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ნა-ხაზ-ი-ათ-ებ-ი „მონახერხები“

ნასგლდათუ (ბზ.)/ნასგლდათ/ნასალდათ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-სალდათ-არ-ი (< სალდათი < რუს. **Солдат**) „ნაჯარისკაცალი“

ნასგმ (ბქ.)/ნასმინ (ჩოლ.) < ქართ. მო-ნა-სმენ-ი „იგივეა, რაც მოსმენილი“ (შდრ. ბქ. ნაჰუნარ)

ნასგნჯაუ (ბქ.)/ნასინჯაუ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-სინჯ-ი „რაც გასინჯეს, შეამოწმეს“ (შდრ. ზს. ნაკმარ)

ნასგრკალ/ელ (ბქ.)/ნასგრკალ (ლშხ., ჩოლ.) „ნამეტიჩრალი (ზედმიწ. – *'ნა-სარკ-ალ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“ (შდრ. ბქ. ნაჩქმანალ)

ნატმელ (უშგ.) < ქართ. ნატამალ-ი „ნასახი“ (შდრ. ზს. წინალ)

ნატიელ (ლშხ.)/ნატიალ/ნატლაუ (ჩოლ.)/ნატიალუ (უშგ.) „ნატვრა, ნეტარება“ < ქართ. ნეტავ-ი „ნატვრის გამომხატველი სიტყვა“

ნატუსუნ (ბქ., ლნტ.)/ნატუსუნ (ლშხ., ჩოლ.) „საკმეველი“ < ქართ. ნატუს-ალ-ი „გარუჯული, ნატრუსი“

ნაუმბახალ (ბზ., ჩოლ.) „ნაციხარი, – ციხეში ნაჯდომი“ < ქართ. ჰაუპტვახტ-ი (< გერმ. **Hauptwache**) „საყარაულო შენობა, რომელსაც აქვს საპატიმრო სადგომები დასჯილი სამხედრო პირებისათვის“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ნასგურ, ლნტ. ნასკურ)

ნა-ურდ-გულ-ი (ბქ.)/ნა-ერდ-გუილ{ი}/ნა-ერთ-გუილ{ი} (ჩოლ.) < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“

ნა-ურწყულ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „სიბინძურე, უწმინდურობა“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ნა-ურჯულ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. უ-სჯულო-ებ-ა „იგივეა, რაც ურჯულოება“

ნაუყუ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – "ნა-უყე-არ-ი" < ქართ. უყე „წყალთა და ზღვათა საფლობი“ (საბა), „ღრმა ტალახი“

ნაუ (ზს., ქს.)/ნაუ (ლნტ.) < ქართ. ნავ-ი 1. „წყალში საცურავი მოგრძო და ღრმა ხის ჭურჭელი“, 2. ძვ. „გემი, ხომალდი“

ნა-უახშმ-ობ (ლშხ.)/ნა-უახშმ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ვახშმ-ევ-ს (< ვახშამ-ი < თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „ვახშმობის შემდეგ“

ნა-უახშმ-უნ-ღო (ბზ.)/ნა-უახშმ-ობ-გრ-ა/ნა-უახშმ-ობ-გნ (ლშხ.)/ნა-უახშმ-უნ-ღო (ჩოლ.) „ვახშმობის შემდეგ“ < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა საღამო ჟამს“

ნა-უბაჯურ-ი/ნა-უბაჯურ-ი (ბზ.)/ნა-უბეჯურ-ი (ბქ., ლნტ.,)/ნა-უბეჯრ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-უბეჯრ-ა (ჩოლ.)/ნა-უბაჯურ-ი (უშგ.) „ბედშაობა (ზედმიწ. – "ნა-უბეჯურ-ებ-ა)“ < ქართ. უ-ბედურ-ებ-ა „დიდი მწუხარება და უსიამოვნება; მძიმე დარდი; უბედობა, ბედშაობა, უიღბლობა“

ნაუბაჯ (ბზ.)/ნალბაქუ (ზს.)/ნაუბაჯ/ნაუბაჯ/ნაუბახ (ბზ.)/ნაუბაჯუ/ნაუბაჯუ/ნაუბახტ (ბქ.)/ნაუბახ (ქს.)/ლამბაჯ (ლნტ.)/ნალბაჯ (უშგ.)/ლამბაქუ (ბქ.) „ციხე, საპყრობილე, კატორღა, საპატიმრო“ < ქართ. ჰაუპტვახტ-ი (< გერმ. **hauptwache**) „საყარაულო შენობა, რომელსაც აქვს საპატიმრო სადგომები დასჯილი სამხედრო პირებისათვის“

ნაუს (ჩოლ.) „ნაკუდიანები“ *ცრუმორწ.* < ქართ. ნავს-ი „ვისი (ან რისი) დანახვაც ან ვისთანაც შეხვედრა თუ საქმის დაჭერა თითქოს ცუდის მომასწავებელი იყოს“

ნა-უსდატუ-რ (უშგ.)/ნა-უსტატ-რ (ჩოლ.) < ქართ. სა-ოსტატ-ო (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატის გასამრჯელო“

ნა-უსორ (ჩოლ.) „დახეული, გაცვეთილი ჩოხა (ზედმიწ. – "ნა-ოსრ-ალ-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი, საღამური“

ნა-უსტაჯ-ი (ბზ.)/ნა-ოსტაჯ-ი (ბქ., ლნტ.)/ნა-ოსტატ-ი/ნა-უსტატ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ოსტატობა, ხელოსნობა (ზედმიწ. _ "ნა-ოსტატ-არ-ი)“ < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატის საქმიანობა“

ნა-უ-სგრგებლ-ი (ბქ., ლშხ.)/ნა-უ-სარგებლ-{ი} (ჩოლ.) „გამოუყენებლობა (ზედმიწ. – "ნა-უ-სარგებლ-ობ-ა)“ < ქართ. უ-სა-რგ-ებ-ლ-ობ-ა „გამოუსადეგარობა“

ნა-უ-ყიდ-ი (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ნა-უ-ყიდ-ი (ჩოლ.) „შეუსყიდველობა, უყიდველობა“ < ქართ. უ-ყიდ-ვ-ელ-ობ-ა „რასაც არ იყიდი“

ნა-უ-ყურებ-ი (ბქ.) < ქართ. უ-ყურადღებ-ობ-ა „უყურადღებოდ ყოფნა, ყურადღების მიუქცევლობა“

ნა-უ-შუკ-რ-ომ (ლშხ.)/ნა-უ-შუკ-რ-ო-უშ/ნა-უ-შუკ-რ-უმ (ჩოლ.) „უგზოობის გამო (ზედმიწ. – "ნა-უ-შუკ-ობ-ით)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ნა-უცხ-ოუ-ი (უშგ., ჩოლ)/ნა-უცხ-

ოუ (ჩოლ.) < ქართ. სი-უცხო-ვ-ე „უცხოობა; უცნობობა“

ნა-ფაიდ-აგ (ჩოლ.) „ნაბარაქევი (ზედმიწ. – *ნა-ფაიდ-ებ-ი)“ < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ., გურ.) 1. ფაიდა/ფაიდ-ი (< თურქ. **fayda** < არაბ. „სარგებლობა, სარგებელი, სარფა“) „სარგებლიანობა, სარფა, ხეირი“, 2. (იმერ.) „ბარაქა, სიუხვე“, იხ. ფაიდა

ნა-ფანდურ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ფანდურზე დანაკვრელი (ზედმიწ. – *ნა-ფანდურ-ებ-ი)“ < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი, თითების ჩამოკვრით ასაჟღარებელი“

ნაფას (ზს., ლნტ.)/ნაფას (ლშხ., ჩოლ.) „ფასი, საფასური (ზედმიწ. – *ნა-ფას-ი)“ < ქართ. ნა-ფას-ურ-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. *fæs(fas) „ცხვარი“) „იგივეა, რაც საფასური“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნალგუენ, ლშხ. ნალგონ)

ნა-ფინჩ-ალ (ჩოლ.) „ხის მცირე ნაფოტები (ზედმიწ. – *ნა-ფინჩ{ხ}-ალ-ი)“ < ქართ. (გურ.) ფინჩ-ი „უმნიშვნელო რამ, ერთი ბეწო“, იმერ., გურ. ფინჩხა „ნამცეცი, ნაფშვენი, ნაფხვენი“, გურ. ფინჩხ-ალ-ი „იგივეა, რაც ფინჩხა“, ზ. იმერ. ფინჩქ-ი „ნამცეცი, უმცირესი ნაწილი, ნაფოტი“ (შდრ. ბქ. ნაფგრჩხელ)

ნაფუტეტ/ნაფოტ (ბზ.)/ნაფოტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაფოტ-ი „ხის ანახეთქი, ხის ანათალი“

ნა-ფრებ-ალ-უ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-ფრებ-ალ (ბქ.) < ქართ. ნა-ფერ-ებ-ი „ვისაც ან რასაც ეფერებოდნენ“ (შდრ. ბზ. ნაკბალუ, ბქ. ნაკბალ; ბქ. ნაქორდალ, ჩოლ. ნაქრდალ)

ნა-ფგლუნდ-იერ (უშგ.) < ქართ. ნაფალავანდ-ო (< ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ფალავანის გასამრჯელო“

ნაქ (ლშხ., ჩოლ.)/ნაქ (ლნტ.) < ქართ. ნაქი, „რბილი სასა“

ნაქერან (ლშხ.)/ნაქერაუ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქერ-ალ-ი „ადგილი, სადაც წინათ (გასულ წელს) ქერი ეთესა“

ნა-ქებ-ინ/ნა-ქებ-ინ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქებ-ი „ვინც ან რაც აქეს, – ქებით მოხსენიებული“ (შდრ. ზს. ნაფაშუდ)

ნაქლაქ (ზს., ჩოლ.)/ნაქლაქ-რლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნაქლაქუ/ნაქლექუ (ბქ.)/ნაქალაქ-რლ (ლშხ.)/ნაქალაქეუ (ლნტ., ჩოლ.)/ნაქლაქუ (უშგ.) 1. „ნაქალაქევი“, 2. *ტოპ.* < ქართ. ნა-ქალაქ-ევ-ი (< ქალაქ-ი < სომხ. **kalak**) „ადგილი, სადაც წინათ ქალაქი იყო“

ნა-ქსეუ (ბზ.) < ქართ. ნა-ქსოვ-ი „მოქსოვილი“

ნაქუნჩალ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ნა-ქურჩ-ალ-ა „ფუჩეჩი, ნაქუჩი, – იგივეა, რაც ნაქურჩალი“

ნა-ქგრბაქ-ინ (ლშხ.)/ნა-ქარბაკ (ლნტ.)/ნა-ქგრბაქ/ნა-ქარბაქ (ჩოლ.) „საქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღობით შემოკავებული), ქართა (ზედმიწ. – *ნა-კარ-ბაკ-ევ-ი)“ < ქართ. (მესხ.) კარ-ბაკ-ი „მიწური სახლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად“ (შდრ. ბქ. დურყუ, მეგრ. ქაბარკა – **хлев для коз**, ქარა „ეკალი, ხიწვი“)

ნა-ქგრგაუ (ზს., ჩოლ.)/ნა-ქარგაუ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქარგ-ი „მოქარგული“

ნა-ქგრგაუ-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ქარგაუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ქგრგაუ-ალ (ბქ.)/ნა-ქარგაუ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ნაქარგ-ი „მოქარგული“

ნაღდ (ზს., ქს.)/ნაღდ (უშგ.) < ქართ. ნაღდ-ი „ისეთი ფული, რომელიც ნამდვილად აქვთ, ხელზე აქვთ“, *გადატ.* „ნამდვილი, უტყუარი“

ნაღებ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ნაღებ-ი „სიმსუქნე, რომელსაც რძე მოიგდებს

ნა-ჭგ-გრ-ლა (ლშხ.)/ნა-ჭგ-ურ-ა (ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“, იხ. ჭაგ

ნა-ჭკუ-არ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-ჭკუ-არ (ბქ.) „ჩანფიქრი (ზედმიწ. – წნა-ჭკუ-არ-ი)“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება (შდრ. ბზ. ნახუნ)

ნა-ჭყტგნ (ლნტ., ჩოლ.)/ნა-ჭყლიტ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-ჭყლეტ-ი „რაც დაჭყლიტეს ან დაიჭყლიტა“

ნა-ჭგრდგ-ელ (ბქ.) „ნათამაშევი (ზედმიწ. – *ნა-ჭადრაკ-ალ-ი)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čaṭrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ნაშდრჱლ, ბქ. ნაშდრალ)

ნა-ჭგრდიგ (ბქ.) „ნანათელი, დანატკეპნი (ზედმიწ. – *ნა-ჭადრაკ-ალ-ი)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čaṭrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ნახარშუ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ხარშ-ი 1. „რაც იხარშებოდა, – მოხარშული“, 2. „რისამე ხარშვით მიღებული წვენი“

ნა-ხარჯ-ობ (ლშხ.)/ნა-ხგრჯ-ობ (ჩოლ.) „გადახდილი, დახარჯული (ზედმიწ. – ნა-ხარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ის, რაც იხარჯება, გასავალი, დანახარჯი; გადასახადი...“

ნა-ხარჯაუ (უშგ.)/ნა-ხარჯ/ნა-ხგრჯ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ხარჯ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გადახდილი, დახარჯული (ფული)“

ნახაზ (ზს., ლნტ.)/ნახაზ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ნახაზი“, 2. „სურათი“, 3. „სხეული“ < ქართ. ნა-ხაზ-ი 1. „ხაზვით გამოსახული, ხაზებით შესრულებული (ნაკვთი, გეგმა)“, 2. „იგივეა, რაც მოხაზულობა“

ნახაჳ (ბზ., ლნტ.)/ნახაჳ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-ხატ-ი „რაც დახატეს ან დაიხატა“

ნახაშ (ბქ.)/ნახაშ (ლშხ., ჩოლ.) „სალაზღანდარო ადგილი“ < ქართ. სა-ნახშ-ო „სალაპარაკო, საბაასო, სამაასლათო, სასაუბრო ადგილი სოფელში“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლანყაუ/ლანყაუჱლ, ლნტ. ლანაყაუალ)

ნახჱრხუ (ბზ.)/ნჱხერხ (ბქ.)/ნახჱრხ/ნახერხ-აუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ხერხ-ი „ხერხვის შედეგად მიღებული ხის ნაფხვენი ნაწილები“

ნა-ხრეკ (ჩოლ.) „ხორბლის თანამგზავრი სარეველა მცენარე, რომლის შავ ნაყოფს იყენებე თავის დასაბანად (ზედმიწ. – *ნა-ხრეკო-ალ-ი)“ *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ხრეკო „დიდგულა“

ნა-ხტაუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ხატაუ (ლნტ.) < ქართ. ნახატ-ი „დანახატი“

ნა-ხტაუ-ჱლ (ზს., ჩოლ.)/ნა-ხატაუ-ალ (ლნტ.) *ბლმ.* < ქართ. ნახატ-ი „დანახატი“

ნახუაწა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ნახვაწა „ღომის (ფაფეულის) გაკეთებისას ქვაბის ფსკერზე წარმოქმნილი ქერქი, – ღომის ქერქი“

ნახშობ (ჩოლ.) „ლაზღანდარობა, ღლიცინი“ < ქართ. (რაჭ., იმერ.) ნახშობა „ლაპარაკი, ბაასი...“ (შდრ. ბზ. ლინყაუჱლ, ბქ. ლინყაუალ/ლინყაუჱლ, ლშხ., ჩოლ. ლინყაუჱლ, ლნტ. ლინაყაუჱლ)

ნა-ხგრბ-ი (ზს., ჩოლ.) < ქართ. სიხარბ-ე „გაუმაძღრობა, მსუნაგობა, ხარბობა“ (შდრ. ბზ. ლიშრნჱლ, ბქ. ლიშონალ; ბზ. ლითხამჱლ; ბქ. ლიურცეფალ)

ნა-ხგრჯ-აუ (ბზ.)/ნა-ხგრჯ-აუ (ბქ., ჩოლ.)/ნა-ხგრჯ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-ხარჯ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გაწეული ხარჯი; ნახარჯი, დანახარჯი“

ნა-ჭელტან-ურ (ლშხ., ჩოლ.) „გასამრჯელო (ზედმიწ. – "ნა-ჭელოვნ-ებ-ი)“ < ძვ. ქართ. ჭელ-ოვან-ი „ხელოსანი, ოსტატი...“, ახ. ქართ. ხელ-ოვან-ი „რაიმე პროფესიის ზედმიწევნითი მცოდნე, – ოსტატი“

ნა-ჭგრდან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ნა-ჭარდან (ჩოლ.)/ნა-ხგრდან (ლშხ.) „ნასარები, სარებდანადგამი (ზედმიწ. – *მო-მ-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) *[მო]ნახარდნავ-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარის, ჭიგოს დანადგამი“

ნა-ჯბან-ი (უშგ.) < ქართ. სი-ჯაბნ-ე „სიმხდალე, სილაჩრე“

ნა-ჯმაგირ (ზს.)/ნა-ჯმაგირ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ნა-ჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ. ნა-მო-ჯამაგირ-ებ-ი (< ჯამაგირ-ი < სპარს. **ǯamagir**) „მოჯამაგირედ ყოფნის საფასური“

ნაჯუბარ (ბზ.)/ნაჯუბარ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჯვარ-ი „შეჯვარების შედეგად მიღებული“

ნაჯღაბნ (ბზ.)/ნაჯღბგნ (ზს.)/ნა-ჯღაბნ/ნაჯღიბნ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჯღაბნ-ი „რაც დაჯღაბნეს ან დაიჯღაბნა“ (შდრ. ზს. ნაღჭგნ)

ნაჯღბგნ-ალ (ბქ.)/ნაჯღაბნ-აუ-ჲლ/ნა-ჯღიბნ-აუ-ჲლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ნა-ჯღაბნ-ი „რაც დაჯღაბნეს ან დაიჯღაბნა“ (შდრ. ბზ. ნაღჭგნჲლ, ბქ. ნაღჭგნალ)

ნაბ (ზს., ლნტ.)/ნებ/ნება (ლშხ.)/ანაბ (ლნტ.)/ნაბ (ჩოლ.) 1. „თანხმობა“, 2. „ნება“ < ქართ. ნებ-ა 1. „იგივეა, რაც ნებართვა“, 2. „სურვილი...“ (შდრ. ზს. მაკაფ), იხ. უფლობ

ნა-ბდნაერ-ი/ნა-ბდგნაერ-ი (ბზ.)/ნა-ბდნიერ-ი (ბქ.)/ნა-ბდნიერ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ბედ-ნ-იერ-ებ-ა „ნეტარება, ლხენა, სიამე; სრული კეთილდღეობა“

ნაბ-შუ (ბქ., ლნტ.)/ნაბ-უშუ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ნებ-ით „თანხმობით; თავისი სურვილით“

ნა-ბგლწ-ი (უშგ.)/ნა-ბილწ/ნა-ბილწ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. სი-ბილწ-ე (< ქართ. ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyç**) „უწმინდურობა, ბილწობა“ (შდრ. ბქ. ნაურწყული)

ნაგლეჯ (ზს., ლნტ.)/ნაგლეჯ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-გლეჯ-ი „ნაფლეთი, ნახევი, ნაწყვეტი“ (შდრ. ზს. ნაგილ{უ}; ზს. ნაცილ; ზს., ლნტ. ნაბუიტ, ლშხ., ჩოლ. ნახუიტ)

ნაგლეჯ-ნაგლეჯ (ლნტ.)/ნაგლეჯ-ნაგლეჯ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-გლეჯ-ნა-გლეჯ-ი „ნაწყვეტ-ნაწყვეტი“

ნაგლეჯ-ნაგლეჯდ (ლნტ.)/ნაგლეჯდ-ნაგლეჯდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ნ-აგლეჯ-ნაგლეჯ-ად „ნაწყვეტ-ნაწყვეტად“

ნაგუიან (ბზ.)/ნაგუიან (ბქ.) < ქართ. ნა-გვიან-ევ-ი „გვიან შემოსული, გვიან დამწიფებული; დაგვიანებული“

ნად (ბზ.)/ნად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნად-ი „მამითადი“ (შდრ. ზს. ნოდარ), შდრ. ზან. (მეგრ.) ნოდი, ლაზ. ნოდეი

ნადელ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ნა-დეუ-ალ (ბქ.)/ნა-დეუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ნაკრეტინარი, ნადებილარი (ზედმიწ. – *ნა-დევ-არ-ი)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ნადირ (ზს., ლნტ.)/ნადირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – მხეცი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ნათხურიარ, ბქ. ნათხურა, ლშხ., ჩოლ. ნათხურიარ/ნათხურიარე; ლხმ. მემბერ)

ნადრ-ობ (ბქ.)/ნადრ-ობ (ჩოლ.) 1. ბქ. „რელიგიური დღესასწაული“, 2. ჩოლ. „ნადირ-მტაცებელთა სიმრავლე (ზედმიწ. – ნადირ-ობ-ა)“ < ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – მხეცი“

ნაზირ-უეზირ/ნაზირ-უეზირ (ლნტ.) < ქართ. ნაზირ-ვეზირ-ი (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „ნაზირები და ვეზირები“, იხ. უეზირ-ნაზირ

ნათელ (ლნტ.)/ნათლ (უშგ.) < ქართ. ნათელ-ი 1. „სინათლით მოცული, – განათებული“, 2. „სინათლე, შუქი“ (შდრ. ზს. ნარჰი)

ნა-თრ-ინ (ზს., ლნტ.) /ნა-თრ-ინ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-თრ-ევ-ი „რაც ან ვინც ათრიეს“

ნა-თს-აუ (ზს.)/ნა-თს-აუ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-თს-აუ/ნა-სც-აუ (ლნტ.)/ნა-თს-აუ (უშგ.) „ნათესავი, შთამომავალი“ < ქართ. ძვ. ნა-თეს-ავ-ი „ახლობელი წინაპრების (პაპის, ბებიის, დედის, მამის, ბიძის, დეიდის, მამიდის...) ერთი შთამომავალი მეორისათვის“ (შდრ. ბზ. ნათი, ლშხ., ჩოლ. ნათი, ბქ., უშგ. ნათი; ქს. ნაღალ)

ნაირ (ზს., ლნტ.)/ნაჲრ (ბქ., ლნტ.)/ნაირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაირ-ი „სხვადასხვაგვარი, სხვადასხვანაირი“

ნაკლებ (ზს., ლნტ.)/ნაკლებ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ნა-კლ-ებ-ი „შედარებით ცოტა, შედარებით მცირე“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ხოხ[უ]რა, ლნტ. ხორუა)

ნაკლებ-დ (ზს., ლნტ.)/ნაკლებ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ნა-კლ-ებ-ად /ნა-კლ-ებ „შედარებით მცირედ“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ხოხ[უ]რამდ, ლნტ. ხორუამდ)

ნა-კუეცან/ნა-კუცან (ბქ., ლნტ.) „ყანა (ზედმიწ. – *ნახორბალარი)“ *ტოპ.* < ადიღ. ჭӀэцэ „ხორბალი“

ნალ (ბზ., ლნტ., ჩოლ., ლხმ.)/ნალ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნალ-ი (< არაბ. **na'l**) „ჩლიქის მოყვანილობის ბრტყელი რკინა, რომელსაც მუშა საქონელს (ცხენს, ხარს...) აკრავენ ჩლიქებზე“ (შდრ. ზს., ლნტ. ნაშკადუნ, ბზ., ლშხ., ჩოლ. ნაშკადუნ)

ნალია (ბქ.) < ქართ. ნალია „საღომე სახლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „იგივეა, რაც სასიმინდე“, იხ. მაღაზა

ნალყინ-უ (ბზ.)/ნალყინ (ბქ.)/ნამყენ (ლნტ.) < ქართ. ნა-მყენ-ი „მყნობით გამოყვანილი მცენარე, – დამყნობილი“

ნამგებ/ნამგებ-აუ (ზს.) „მონაგები, მონაგარი“ < ქართ. მო-ნა-გ-ებ-ი 1. „მოგებული“, ძვ. „მონაგარი, შენაძენი“, 2. „დაბადებული, შობილი (პირუტყვი)“

ნამდუილ (ზს.)/ნანდუილ (ბზ., ლნტ.)/ნანდუილ (უშგ.) „უტყუარი“ < ქართ. ნამდვილ-ი „სწორედ ისეთი, როგორიც უნდა იყოს ან არის“ (შდრ. ზს. ტკისდიმ)

ნამდუილ-დ (ზს., ლნტ.)/ნანდუილ-დ (ბზ., ლნტ.)/ნანდუილ-დ (ლშხ., უშგ.) „დანამდვილებით, დამტკიცებით“ *ზმნის.* < ქართ. ნამდვილ-ად „სინამდვილეში“ (შდრ. ზს. ტკიც/სდ; უშგ. სამწუინდ)

ნამეტან (ლნტ.) < ქართ. ნა-მეტ-ან-ი „იგივეა, რაც მეტის-მეტი“ (შდრ. ზს. სურუ)

ნა-[მ]ჴეც-ურ-ა (ბქ.) „დებილი, კრეტინი (ზედმიწ. – *ნა-მ-ხეც-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. მჴეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ. მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – ნადირი“ (შდრ. ზს. კგრგკ, ლნტ. კარიკ)

ნანდელ (ბქ.) „დანაბეგრი (ზედმიწ. – *გა-ნა-ნადელ-ებ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი

(< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ნა̆-ნერუ̆ულ (ბქ.)/ნა-ნერუ̆ულ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ნერვიულ-ებ-ი „ნერვებმოშლილი“ (შდრ. ზს., ქს. **ნა̆ხრინ/ნა̆ხრინალ**)

ნა̆ნ-რლ/ნა̆ნ-ულ (ბზ.)/ნან-ულ (ლშხ.) „ქალიშვილი“ < ქართ. ნანა „დედა“ + სვანური კნინობითის სუფიქსი **რლ/ულ**

ნა̆-ნ-სოლ (ბქ.) < ქართ. სოლ-ი „ერთ ბოლოში წაწვეტებული ხის, რკინის ფართო, მოკლე ნაჭერი ან ქვა; იყენებენ ხის გასაპობად ან რისამე გასამაგრებლად“ (შდრ. ზს., ქს. თალ; ზს., ქს. ფეკუ̆ნა)

ნა̆-ჲრდგულ-ი/ნა̆-ჲრთგულ-ი/ნა-ჲრთგულ-ი (ბზ.)/ნა-ურდგულ-ი (ბქ.)/ნა-ერთგულ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა̆-ერთგულ-ი (ლნტ.) *ზედმიწ.* – *ნა-ერთგულ-ებ-ა < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“

ნა̆-პეხუ̆დ (ზს.) „დანაშაშხი (ზედმიწ. – *გა-ნა-აპოხტ-ებ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ნა̆-ჰილწ̆-ურ/ნა̆-ჰილწ̆-ურ-ა/ნა̆-ჰგლწ̆-ურ-ა (ბზ.) „უწმინდური, საძაგელი (ზედმიწ. – *ნა-ბ/ჰილწ̆-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. ბ/ჰილწ̆-ი (< ძვ. სომხ. **piyç**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

ნა̆ჰირ (ბზ.) „ნაპირი მდინარისა“ < ქართ. ნა-პირ-ი „ადგილი ხმელეთზე (მიწაზე), სადაც წყალი, წყლის სივრცე იწყება, – წყლის (ზღვის, მდინარის, რუს...) კიდე, პირი“

ნა̆რთ (ზს., ლნტ.)/ნართ (ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „გმირი; გოლიათი“ < ქართ. ნართ-[ებ]-ი (< ოს. **нарæ**) „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულებათა გმირები“

ნა̆რისხოუ̆ელ (უშგ.) „წარღვნა“ < ქართ. ნა-რისხვ-ალ-ი „ვინც ან რაც შეურისხეს“ (შდრ. ზს. მერმე სოზ)

ნა̆-რიღუ̆ (ზს.)/ნა-რიღუ̆ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-რღვ-ევ-ი „ნანგრევი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ნამხუ̆ირ, ბქ. ნა̆მხუ̆ირ**)

ნა̆-რიყუ̆ (უშგ.)/ნა-რიყ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-რიყ-ი „გამონარიყი“

ნა̆-სმინდ (ბქ.)/ნა-სმინდ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-სიმინდ-არ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. *սիմինդ* < ბერძ. *ἡσεμίδιος*) „ადგილი, სადაც (გასულ წელს) სიმინდი ეთესა“

ნა̆სყიდა (ბზ.)/ნასყიდაჲ (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ნასყიდა „მამაკაცის ქართული სახელი“

ნა̆-ტკიც (ზს., ქს.)/ნა̆-ტკიც-აუ̆ (ბზ.)/ნა̆-მ-ტკიც-აუ̆ (ბქ.) < ქართ. ნა-მ-ტკიც-ებ-ი „დანასაბუთები, დანადგენი“

ნა̆-ტტუ̆ელ-ი (ბზ., ლნტ.)/ნა-ტტუ̆ელ-ი/ნა̆-ტტელ-ი (ბქ.)/ნა-ტტუ̆ელ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) „სიშიშვლე“ < ქართ. სი-ტიტვლ-ე „ტიტვლად ყოფნა, – სიშიშვლე“

ნა̆-ტუ̆ირთ-აუ̆ (ზს.)/ნა-ტუ̆ირთ-აუ̆ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ტვირთ-ავ-ი „დატვირთვის საფასური“ (შდრ. ბზ. ნაქაფუ̆, ბქ., ჩოლ. ნაქაფ)

ნა̆უ̆ერ (ბქ.)/ნაუ̆არ (ლშხ., ჩოლ.) „წანახდენი; ანაოხრები; მიყენებული ზარალი ნათესებისთვის (ზედმიწ. – *ნა-ვერან-ებ-ი)“ < ქართ. ვერან-ი/ვერან-ა (< სპარს. **veran**) „აოხრებული, გაპარტახებული, გატიალებული, უპატრონო, მოუვლელი, დაუმუშავებელი“

ნა̆ფთ (ზს., ლნტ.)/ნა̆უ̆თ (ბზ.)/ნაფთ (ლშხ., ჩოლ.)/ნაუ̆თ (უშგ.) < ძვ. ქართ.

ნაფთ-ი (< ფალ. ***naft** – „**naphta, petroleum, oil**“), შდრ. ახ. ქართ. ნავთ-ი „საწვავი სითხე, – იგივეა, რაც ნავთობი“

ნა̆-ფინთ-ურ-ა (ზს.) „უვარგისი (ზედმიწ. – *ნა-ფინთ-არ-ი)“ < ქართ. (გურ., ქართლ., ქიზიყ.) ფინთ-ი (< ოს. **fyd** „ავი, ცუდი“) „ცუდი, უვარგისი“

ნა̆-ფირუ̆-ან (ბქ.)/ნა-ფერუ̆-ან (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ნ-ფროუ̆-ინ (უშგ.) „შენაღები კირით (ზედმიწ. – *შე-ნა-ფერ-ვ-ებ-ი)“ < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება“ (შდრ. ზს., ქს. ნაღაფ)

ნა̆ფლეთ (ბქ.)/ნეფლეთ (ლხმ.) < ქართ. ნა-ფლეთ-ი „ნახევი, ნაგლეჯი“ (შდრ. ზს. ნა̆გილ-[უ]; ზს. ნა̆ცილ; ზს., ლნტ. ნა̆ბუ̆ტ, ლშხ., ჩოლ. ნახუ̆ტ)

ნა̆ფლენჯა̆ (ბქ.) „დამბლაგადატანილი (ზედმიწ. – *ნა-ფილენჯ-არ-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ფელენჯ-ი, (გურ.) ფილენჯ-ი (< არაბ. **palaǯ**) „ავადმყოფობაა, სენია დამგრეხელი“

ნა̆ქ (ზს., ლნტ.)/ნაქ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაქ-ი „რბილი სასა“

ნა̆-ქირ-აუ̆ (ზს.)/ნა-ქრ-ა̆-ი (ბზ.)/ნა-ქირ-აუ̆-ებ (ბქ.)/ლგ-ქრა-ე (ლშხ., ჩოლ., ლხმ.)/ნა-ქრ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქირ-ავ-ებ-ი „რაც ან ვინც იქირავეს, – დაქირავებული“

ნა̆-ქლიბ-[უ] (ზს., ლნტ.)/ნა-ქლიბ-[უ] (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქლიბ-ი „ქლიბით აცლილი წვრილი ნაწილაკები“ (შდრ. ბზ. ნარესაუ̆)

ნა̆-ღრიბ[უ] (ზს.)/ნა̆-ღრიბ-ი (ზს.)/ნა-ღრიბ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ღა̆რიბ-ი (ლნტ.) 1. „სიღარიბე“, 2. „გაღარიბებული, გამხდარი; გასაცოდავებული (ზედმიწ. – *ნა-ღარიბ-ევ-ი)“ < ქართ. (გურ.) ნა-ღრიბ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „დაგლახებული, გაღატაკებული“, შდრ. იმერ. ნა-ღრიბ-ალ-ა

ნა̆-ყიდ (ზს., ლნტ.)/ნა̆-ყიდ-უ̆ (უშგ.) < ქართ. ნა-ყიდ-ი „ყიდვით შეძენილი“

ნა̆-ყლაპ (ჩბზ.)/ნე-ყლაპ (ლხმ.)/ნა-ყლაპ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ყლაპ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ყლაპ-ი „რაც ყლაპეს, – ჩაყლაპული“

ნა̆-ყურ-იუ̆-ი (ბზ.) < ქართ. სი-ყრუ-ე გადატ. „შეუგნებლობა, სიბნელე, უმეცრება“

ნა̆-შდებ-ი/ნა̆-შდუ̆ებ-ი/ნა̆-შდობ-ა (ზს.)/ნა̆-შუ̆დებ-ი (ბქ.)/ნა-შდობ-ი/ნა-შუ̆დობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა̆-შტუ̆ებ-ი (ლნტ.) „მშვიდობა, ჯანმრთელობა (ზედმიწ. – *ნა-მშვიდ-ებ-ი)“ < ქართ. მშვიდ-ობ-ა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

ნა̆შთ (ლნტ.) „შთამომავლობა“ < ქართ. ნაშთ-ი „რაც რისამე შედეგად დარჩა, – იგივეა, რაც ნაშთომი“ (შდრ. ბზ. ნაბგრწყელ, ბქ. ნაბა̆რწყ, ლნტ. ნაპგრწკელ; ბზ. ესგმსედა/სემსედა, ბქ. ემსედე, ლშხ, ჩოლ. მესედ, ლნტ. მესედე; ჩოლ. გასგიშ)

ნა̆-შნ-აუ̆ (ბზ.)/ნა-შნ-აუ̆ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-ნა-შენ-ებ-ი „რაც გაშენდა ან გააშენეს“

ნა̆-ჩრ-ეუ̆ (ბქ.)/ნა-ჩრ-აუ̆ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-ჩერ-ებ-ი „ვინც (ან რაც) გაჩერდა ან გააჩერეს“

ნა̆-ჩხრიკ (ბქ.)/ნა-ჩხრიკ (შხ., ლჩოლ.) „ნაქექი“ < ქართ. ნა-ჩხრეკ-ი „ნაქექი“

ნა̆ცემგლ (ბქ.) „საკულტო ადგილი (ზედმიწ. – ნა-[თ-ლ-ის]-მ-ც-ემ-ელ-უკა)“ *ტოპ.* < ქართ. ნათლისმცემელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანი, „წინამორბედად“ წოდებული“

ნა̆-ძიძ-აუ̆ (ბქ.)/ნა-ძიძ-ა-ი/ნა-ძძ-ა-ი (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძიძ-არ-ი „ძიძაყოფილი“

ნა̆-წერ (ბქ.) /ნა-წერ/წერა (ლშხ.,

ჩოლ.) „აღსასრული“ < ქართ. წერა „ბედისწერა“

ნა̈-წიდ (ბქ.) „განაჭუჭყიანები (ზედმიწ. – *ნა-წიდ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წიდ-ა „ჭუჭყი...“

ნა̈წილ (ზს., ლნტ.)/ნაწილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-წილ-ი „მთელის შემადგენელი ერთეული, ის, რისგანაც მთელი შედგება“ (შდრ. ბზ. ლემა̈თი; ბზ. ნა̈თი, ბქ., ლნტ. ნა̈თი, ლშხ., ჩოლ. ნათი)

ნა̈წინ (ზს.)/ნაწგნ (ბქ.)/ნა-წონ (ჩოლ.) < ქართ. ა-ნა-წონ-ი „აწონილი“

ნა̈-წმინდ-ი (ბქ.)/ნა-წმინდ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-წმინდ-ე 1. „წმინდად ყოფნა, – სისუფთავე“, 2. „ზნეობრივი სიფაქიზე, – უმანკოება, უბიწობა, უმწიკვლობა...“

ნა̈-წრ-იმ ბედ-იმ (ბქ.)/ნა-წერ-ი ბედ-იმ (ჩოლ.) „სასიკვდილე (ზედმიწ. – *ნა-წერ-ის ბედ-ის)“ *წყევლ.* < ქართ. წერა „ადამიანის ბედ-იღბალი, ხვედრი“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; იღბალი...“

ნა̈-წუან-უნ (ზს.)/ნა-წუან-უნ (ბქ.)/ნა̈-წუუარ/ნა̈-წუუა̈რ (ლნტ.) < ქართ. [შე]-სა-წევ-არ-ი „რასაც შეეწევიან, – საჩუქარი, საბოძვარი, დახმარება; შესაწევნელი“

ნა̈-წუილ (ზს., ლნტ.)/ნა-წუა̈ლ (ლშხ., ჩოლ.) „განათხოვარი“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

ნა̈-წინდ-აუ (ბქ.) „მოქსოვილი, ნაქსოვი (ზედმიწ. – *მო-ნა-წინდ-ავ-ი)“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ნა̈ჯიმუ̈, ლშხ., ჩოლ. ნაჯიმ „ნაქსოვი, მოქსოვილი“)

ნა̈-ჭირ/ნა̈-ჭირ-უ/ნა̈-ჭირ-უ (ბზ.)/ნა̈-ჭირ (ბქ.)/ნა-ჭირ (ლშხ.)/ნა̈-[ნ]-ჭირ (ლნტ.)/ნა-ჭირ (ჩოლ.) „ნაშრომი, ნაჯაფი, ჭირგამოვლილი (ზედმიწ. – *[გა]-ნა-ჭირ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნაგარჯ[უ])

ნა̈-ჭრელ-ი (ბქ.)/ნა-ჭრელ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ჭრელ-ე „ფერადოვნება“

ნა̈-ხირულ (ბქ.) < ქართ. ნა-მხიარულ-ებ-ი „მონალხენი“

ნა̈-ჯიუტ-ი (ზს.)/ნა-ჯიუტ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კერპობა“ < ქართ. სი-ჯიუტ-ე „სიკერპე, ჯიუტობა“, იხ. ჯიუტ-ობ

ნა̈-ჱრაყ-უნ (ლშხ.)/ნა-ჱრაყ-უნ (ჩოლ.) < ქართ. (< არაყ-ი < არაბ. **‘araq**) „არაყისთვის განკუთვნილი, – საარაყე“

ნა̈ჯა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნაჯა (ბქ., ლნტ.)/ნა̈ჯე (ლშხ.)/ნაჯა̈ (ჩბხ.) „შუაცეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდი ჯაჭვი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.), ზან. (მეგრ.) ნაჯა „შუაცეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდებელი ჯაჭვი, საკიდელი; ჯაჭვი, საქვაბე“ (შდრ. ბქ. ლი-ნაჯ-ე „გადაბმა, აცმა“)

ნებ-ნებაშდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. ნება-ნება „ნელ-ნელა, აუჩქარებლად, დინჯად“

ნებიერ (ჩოლ.) „დიდი მსუქანი ხარი, საგანგებოდ გასუქებული მოზვერი“ *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ.) ნებიერ-ი „უშობელი“, ლეჩხ. „დიდი ტანის ხარი ან ძროხა“

ნეზ-ტახ (ლნტ.) „ღორების გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. ნეზვ-ი (< ოს. **sijyn**) „დედალი ცხვარი, თხა, ღორი“ და ქართ. ტახ-ი „მამალი ღორი; გარეული ღორი“

ნეზუ̄ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნეზ (ლნტ.) *ზოოლ.* „დედალი ღორი“, *გადატ.* „უნამუსო“ < ქართ. ნეზვ-ი (< ოს. **sijyn**) „დედალი ცხვარი, თხა, ღორი“ (შდრ. ზს., ქს. ყ[უ]ერ)

ნეკნ (ჩოლ.) < ქართ. ნეკ-ი „ყველაზე პატარა, განაპირა, ცერიდან მეხუთე თითი ხელზე ან ფეხზე“ (შდრ. ბქ. კᲓნჭოლ, ჩოლ. კᲓნჭრლ/კენჭრლ)

ნეკუითხ (ბზ., ჩოლ.)/ნეკურთხ (ბქ.)/ლეკუინთხ (უშგ.) „ზონარი (წინდისა, პაიჭისა...) < ქართ. ლეკვერთხ-ი „პაიჭის შესაკვრელი თასმა, – საკვართული“ || „ფეხზე წინდის დასამაგრებელი რეზინი, – წვივსაკრავი“, შდრ. (ლეჩხ.) ლეკურთხ-ი და ძვ. ქართ. ლეკუერთხ-ი

ნეკუთხᲓᲠ (ბზ.)/ნეკურთხᲓᲠ (ბქ.)/ნეკუთხარ (ლშხ.)/ლეკუთხარ (ჩოლ.)/ლეკურთხ-ᲓᲠ (ლხმ.)/ლეკუინთხ (უშგ.) „ზონრები (წინდისა, პაიჭისა...) < ქართ. ლეკვერთხ-ებ-ი „პაიჭის შესაკვრელი თასმები, წვივსაკრავები“

ნერგ (ზს., ქს.)/რენგ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნერგ-ი „რგული“, ახ. ქართ. „დასარგავად განკუთვნილი ნორჩი მრავალწლოვანი მცენარე ან მისი ნაწილი, – ნარგავი“

ნერუ (ზს., ქს.) < ქართ. ნერვ-ი (< ლათ. **nervus**) „ბოჭკოვანი ქსოვილი, რომელიც თავისა და ხერხემლის ტვინიდან არის განშტოებული გრძნობის ორგანოებში, კუნთებში, ჯირკვლებში და სხვ.“

ნესტ (ზს., ქს.) < ქართ. ნესტ-ი „სინოტივე“

ნესტორ/მესტორ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ნესტორ-ი (< ბერძ. **πεστόριος** „შინ (სამშობლოში) დაბრუნებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნესუ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ნესვ-ი „ბაღჩეული მცენარე გოგრისებრთა ოჯახისა“, იხ. შინკა

ნეტიუ (ჩოლ.) „წვიმიანი, ნოტიო ამინდი“ < ქართ. ნოტიო „ნესტიანი, ნამიანი...“

ნეშუ/ნოშ (ჩოლ.) < ქართ. ნეშო 1. „ფოთლებიანი ხის შტო (მოკაფული) ან ფოთლები (მოკრეფილი, ჩამოცვენილი)“, 2. „ხორბლის ნაჩენჩი“ (საბა), რაჭ., იმერ. ნოშო

ნეწუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნეწუ (ბქ., ლნტ.)/ნერწუ (უშგ.) < ქართ. ნერწყ-ვ-ი „ოდნავ ბლანტი უფერული სითხე, რომელსაც პირის ღრუში გამოჰყოფს განსაკუთრებული ჯირკვლები...“ (შდრ. ბქ. ნაშხუ)

ნიაუ (უშგ.) 1. „ნიავი“, 2. *გადატ.* „ალღო“[64] < ქართ. ნიავ-ი „ნელი ქარი, – სიო“ (შდრ. ბზ. ქლაუ, ბქ. ქნაუ, ლშხ. ქლაუ)

ნიახურ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ნიახურ-ი „მცენარე (მწვანილი) ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ნიკალაᲓშ დრეუ (ბქ.)/ნიკოლოზი დურეი (ჩოლ.) < ქართ. ნიკოლოზ-ის დრო „უძველესი დრო, დიდი ხნის წინ“

ნიკᲓრტ (ბზ.)/ნიკრᲓტ (ბზ., ლნტ.)/ნიკრატ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (საბა, იმერ.) ნიკარტ-ი „ფრინველის ტუჩი, – ნისკარტ-ი“ (შდრ. ბქ. ნგნბგ), შდრ. მეგრ. ნინძგვი...

ნიკელ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიკელ-ი (< რუს. **Никелин** < გერმ. **nikel**) „ვერცხლისფერი ძნელდნობადი ლითონი“

ნიკო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ნიკო (< ნიკოლოზ-ი < ბერძ. **nike** „გამარჯვება“ და **laos** „ხალხი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნიკოლოზ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ნიკოლოზ-ი (< ბერძ. **nike** „გამარჯვება“ და **laos** „ხალხი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნინუცა (ზს., ქს.)/მინუცა (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ნინუცა (< ნინო) „ქალის საკუთარი სახელი“

ნისლ (ზს., ქს.) < ქართ. ნისლ-ი „ჰაერში წვრილ-წვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრ-

მონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალებას უკარგავს, – ბურუსი, ჯანღი“ (შდრ. ხს. ბინტუ; უშგ. დინდგუილ, ჩოლ. დუნდგუჩრ), იხ. მისრ

ნიურწყალ (ბზ.)/ნიორწყალ (ლშხ., ჩოლ.) „მარილწყალი“ < ქართ. ნიორწყალ-ი „დანაყილი და წყალში გახსნილი ნიორი, რომელსაც აქვს დამატებული მარილი“

ნიუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ნივთ-ი „უსულო საგანი, ჩვეულებრივ, ადამიანის ხელით გაკეთებული“

ნიურა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნიორჳ (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ნიორ-ი „ბოლქვიანი ბოსტნეული მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა“

ნიღრ (ჩოლ.) „ნაჯახის ნაწილი“ < ქართ. ნიღრ-ი 1. „მახვილის ან ნამგლის ყუის ნაპირი, გნდე“ (საბა), 2. (კახ.) „ცულის პირის წინა წვერი“, 3. (ქვ.-იმერ.) „თოხის წვერი“

ნიშადურ (ზს., ქს.)/ნიშჳდურ/ ნიშჳდურ (უშგ.) < ქართ. ნიშადურ-ი (< არაბ. **nūšādur**) „თეთრი კრისტალური ნივთიერება, – ქლორიანი ამონიუმი“

ნიშჳნ (ზს.)/ნიშან (ლშხ., ჩოლ.)/ლაშან (ლშხ., ჩოლ.)/ლგშჳნ (ლნტ.)/ლგშან (ლშხ., ჩოლ.)/ლიშჳნ (ლხმ.) „ნიშანი; ბელგა“ < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. **nišān**) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ნიშჳი (ბზ.)/ნიშაი (ლშხ., ჩოლ.)/ნიშჳ (უშგ.) < ქართ. ნიშა 1. „მოდიდო თეთრი ნიშანი საქონლის შუბლზე“, 2. „საქონელი, რომელსაც შუბლზე ასეთი ნიშანი აქვს (ჩვეულებრივ იხმარება საქონლის საკუთარ სახელად)“

ნიშნობ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიშნ-ობ-ა „ვაჟის მიერ ქალის დანიშვნა საცოლედ“

ნიჩაბ (უშგ.) < ქართ. ნიჩაბ-ი „ხის ან ლითონის ბრტყელი ხისტარიანი იარაღი“

ნიჩუ (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ნიჩვ-ი „დრუნჩი; ტუჩი; ბაგე, ლაში; ცხვირ-პირი, სახე; ჩვიჩვირი; პირუტყვის ცხვირ-ტუჩი...“ (შდრ. ლხმ. ჩუინდ)

ნიჩუჳრ (ბქ.)/ნიჩუარ (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნიჩ-ურ-ი „ცხვირი პირუტყვისა; ხორთუმი“, ქიზიყ. „ღორის დინგი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ. ნიჩქვ-ი (< მეგრ. ნიჩქვ-ი) „უშნო სახე“

ნიძლჳუ/ლინძლჳუ /ინძლჳუ (ბზ.) /ნირზლჳუ (ბქ.)/ნიზლაუ (ქს.) < ქართ. ნა-ძლ-ევ-ი „ორ ადამიანს შორის დადებული პირობა, რომლის მიხედვითაც ერთ-ერთი (დავაში გამტყუნებული) ვალდებულია მეორეს გადაუხადოს რაიმე, – სანაძლეო“ (შდრ. ლშხ. ნებულ)

ნიჭ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიჭ-ი „ბუნებრივი უნარი შემოქმედებისა კულტურის ამა თუ იმ დარგში, – ტალანტი“

ნოემბერ (ზს., ქს.)/ნოენბერ (ბზ.) < ქართ. ნოემბერ-ი (< ლათ. **november**) „კალენდარული წლის მეთერთმეტე (და შემოდგომის მესამე) თვე“ (შდრ. ბქ. **სჳშშობ**, ჩოლ. **საშიშ თოჲ**)

ნოჭა (ლხმ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ნოვა/ნოვა-ია „თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიში, მაღლარი“

ნოქარ (ზს., ქს.)/ნოქჳრ (ლნტ.) < ქართ. ნოქარ-ი (< სპარს. **nukär** „მოსამსახურე, მსახური“) „დაქირავებული პირი, რომელიც მუშაობდა ვაჭართან ან სავაჭრო დაწესებულებაში და ასრულებდა სავაჭრო ხასიათის დავალებებს“

ნოხ (ზს., ქს.)/ნეხუ (უშგ.) < ქართ.

ნოხ-ი (< არაბ. **nax**) „მძიმე ჭრელი (სახეებიანი) ქსოვილი, ჩვეულებრივ, ხაოიანი“

ნუკუ (ბქ.) „ნამუსი, სინდისი“ < ძვ. ქართ. ნუკვა „თხოვნა, ხვეწნა, ვედრება, მუდარა“

ნუნუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნუნა „ფრჩხილთ გარემო ტყავი“ (საბა), შდრ. ბქ. **ძოფ/ძუეფ**

ნუხტარ (ლხმ.)/**მუხთარ** (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. მუხტარ-ი (< არაბ. **mukhtar** „რჩეული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნჳნძგ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ნინძგი/ნინძგვი/ნიძგი/ნჳძგი/ნჳნძგი/ნჳნძგჳ „ნისკარტი“, შდრ. ნინძგუა *გადატ.* „სახის წაგრძელება ნისკარტივით, – მოღუშული ყურება“

Ω

ჲაგუნდ (ლშხ., ჩოლ.) „იაგუნდის ძაფი“ < ქართ. იაგუნდ-ი (< არაბ. **iaḳut/ iaḳund**) „ძვირფასი ქვა, ბაც-მოლურჯო ფერისა, – ლალი“, იხ. **აგუნდ**

ჲადონ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იადონ-ი (< ბერძ. **aedon** „ბულბული“) „პაწაწინა მგალობელი ფრინველი“

ჲათახ (ჩოლ.) „აკაზმულობა ცხენისა“ < ქართ. (რაჭ., იმერ.) იათახ-ი (< თურქ. **iatak**) 1. „მანძილი ცხენის უკანა ფეხებს შუა“, 2. გამოთქმაში: „(ცხენი) იათახს იკრავს, უკანა ფეხებს ერთმანეთს ურტყამს, – თაბუხს იკრავს“, 3. რაჭ. „როდესაც დაჭედილი ხარი წინა ფეხებს ერთმანეთს ახვედრებს“, შდრ. ლეჩხ. იათაქ-ი „სიარულის დროს ფეხის ფეხზე გასმა“

ჲალბუზ (ლშხ.) *გადატ.* „ცუდი ამინდი“ < ქართ. (ქართლ.) იალბუზ-ი (< რუს. **Эльбрус**) „ცივი, ჩრდილოეთის ქარი“, იხ. **იალბუზ**

ჲანშ/**ჲანშ** (ბზ.)/**ჲენშ** (ქს.) *რელიგ.* „ახალი წლის ციკლის დღეობა; განკუთვნილი იყო ფეტვის მოსავლიანობისათვის და თვალის ტკივილის საწინააღმდეგოდ (ზედმიწ. – *'იონა-ის-{ა}')“ < ქართ. იონა {წინასწარმეტყველი} (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

ჲანო (ბქ.) *რელიგ.* „ახალი წლის ციკლის დღეობა; განკუთვნილი იყო ფეტვის მოსავლიანობის ავკარგიანობის და, ასევე, თავისა და თვალის ტკივილისაგან მფარველი ღვთაებისადმი მიძღვნილი დღესასწაული (ზედმიწ. – *'იონა-ობ-ა)“ < ქართ. იონა {წინასწარმეტყველი} (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“ (შდრ. ბზ. **ჲენშიერ**, ჩგბ. **ჲენშიერი**)

ჲან (ზს.)/**ჲან** (ბქ.) 1. *ასკ. სახ.* „იონა“, 2. *რელიგ.* „წმინდა იონა წინასწარმეტყველის სახელობის ტაძარი“, 3. *ტოპ.* „საყდარი; უბანი; სასაფლაო“ < ქართ. იონა/იონა-ჲ {წინასწარმეტყველი} (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

ჲაფ (ზს., ლნტ.)/**ეფ** (ზს.)/**იაფ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ეფ** (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. იაფ-ი (< სპარს. **yāb** „უხვი, ადვილად საშოვნელი“) „მცირე ფასად ღირებული, მცირე ფასის მქონე, მცირე ფასისა“; სავარაუდოდ ზს. ეფ < ზან. (მეგრ.) ეფ-ი'საგან

ჲეზ-გარემო/**ჲეზუ-გარემ** (ჩოლ.) < ქართ. ეზო-გარემო „ეზო-მიდამო“

ელ (ზს., ლნტ.) „სოფელი; ნაეკლესიარი; საყდარი; სათიბი; უბანი (ზედმიწ. – ელია)“ *ტოპ.* < ქართ. {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. **elia** „ღმერთი – სიმაგრე ჩემი“) „მველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წინასწარმეტყველი“

ა-ელ-ობ (ბზ.)/**ა-ელი-ობ** (ბქ., ქს.)/**ა-ელ-ობ/ელ-ობ** (ბქ.) „ამინდის მფარველი ღვთაებისადმი მიძღვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. ელია-ობ-ა (||ილია-ობ-ა) < {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. **eliyahu** „ღმერთ-ი – სიმაგრე ჩემი“) „მველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წინასწარმეტყველი“

ელოგიაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ზვარაკის ნაწილების (ან საკურთხის) დარიგება“ < ძვ. ქართ. ევლოგიაჲ (< ბერძ. **euloghía** „დალოცვა, კურთხევა“) „ნაკურთხი სეფისკვერი (წყალი და მისთ.), რომლის ნაწილს ამლევენ ეკლესიაში მორწმუნეს“

ენ̃შ (ბზ.) *ტოპ.* „სოფელია ზემო სვანეთში, ლატალის თემში, სადაც აშენებულია იონა წინასწარმეტყველის სახელობის ეკლესია (ზედმიწ. – *'იონა-ის-{ა}*)“ < ქართ. იონა {წინასწარმეტყველი} (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

{ა}ენკენობ (ზს., ლნტ.)/**ენკანობ** (ბზ., ლხმ.)/**ენკანობ** (ბზ., ლშხ.)/**ეკენობ** (ქს.)/**ეკენობ** (ლშხ., ჩოლ.) „ენკენისთვე, სექტემბერი“ < ქართ. ენკენ-ობ-ა (< ენკენ-ი < ბერძ. (?) „განახლება“) „ქართული საერო დღესასწაული“ (შდრ. ზს. მგკაბ)

ერდანე/ორდანე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. **iordane** „მდინარე, მდინარება; პალესტინის ერთ-ერთი მდინარე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი, საიდანაც არის ნაწარმოები ქართული გვარები: იორდანიშვილი, ჟორდანია..., ჯუმბურიძე 1992:120)“, იხ. **იურდან̃; იურდან̃შ/ იურდანიშ ლიც**

ერდგულიან̃დ (ლშხ.) *ზედმიწ.* – ერთ-გულ-იან̃-ად *ზმნის.* < ქართ. ერთგულ-ად „როგორც ერთგულს შეეფერება, – თავდადებულად“

ერდგუ̃ილობ/ერთგუ̃ილობ (ჩოლ.) < ქართ. ერთ-გულ-ობ-ა „იგივეა, რაც ერთგულება“

ერისთაუ̃ (ლნტ.) < ქართ. ერისთავ-ი „ჯარის უფროსი, ჯარის მეთაური, სარდალი, სპასპეტი, ერისმთავარი...“

ესებ/ესებ (ბქ.)/**სები** (ლნტ.)/**ესუ̃ებ/ესობა/ესობ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იოსებ-ი (< ძვ. ებრ. **josephus** „გამრავლება“, „მატება“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ესო ქრისდე (ზს., ლშხ.)/**ესო ქრისტე** (ბქ., ლნტ.)/**ესი ქრისტე** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. იესო ქრისტე (< ბერძ. **Ἰησους** < ებრ. **jesûa**-დან, რაც შემოკლებული ფორმაა სახელისა **jehosua** „იაჰვე ხსნაა“ და ბერძ. **χριστός**, რაც არის თარგმანი ებრაული სიტყვისა **mashiah** (მესია) „ცხებული“) „მამა ღმერთის მხოლოდშობილი ძე; ადამიანთა მხსნელი, ღმერთკაცი, ძე ღმერთი“

ეჭუ̃ (ზს., ჩოლ.)/**ჰეჭუ̃** (ბქ.) < ქართ. ეჭვ-ი 1. „დარწმუნების უქონლობა, უნდობლობა, დაურწმუნებლობა“, 2. „ვარაუდი, ფიქრი, გუმანი“ (შდრ. ბზ. **ჰარკუ̃**, ბქ. **უ̃არკ; ბქ. ჭერ**)

აფდ (ზს., ლნტ.)/**იაფდ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ეფდ** (ბქ., ჩოლ., უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. იაფ-ად (< სპარს. **yāb** „უხვი, ადვილად საშოვნელი“) „მცირე ფასად“

ეფისკოპოზ/ეფისკოპოზ (ბზ.)/**ეფისკობოზ** (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ეპისკოპოს-ი (< ბერძ. **επίκοπος**) „ეპარქიის მეთაური ან მისი თანაშემწე მღვდელმთავარი“

მექუთიმე (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ექვთიმე (< ბერძ. **ευθύμιος** „კეთილის მზრახველი, გულკეთილი, უზაკველი, უბოროტო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მეშმა (ზს.)/**მეშმაი** (ლშხ.,ჩოლ.)/ **მეშმა**/ **ეშმა** (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ეშმ-ი (< ფალ. **hēšm** (**hēšm-ak**) „მრისხანე, ცოფიანი“) „ეშმაკი“, ახ. ქართ. „იგივეა, რაც ეშმაკი“

მეშმაკ (ზს.)/**ეშმაკ** (ბზ.)/**ეშმაკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მეშმაი** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ეშმაკ-ი (< ფალ. **hēšm** (**hēšm-ak**) „მრისხანე, ცოფიანი“) „სატანა, მაცთური, ბოროტი, ავი სული“, ახ. ქართ. „ბოროტი, ავი სული, მავნე სული, – სატანა, მაცთური“

მეჩ-ოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ეჩო „ხის სათლელი იარაღი, პირბრტყელი და თოხივით მოხრილი“

მორეტაჟიან (ბზ.) „ორ-სართულიანი“ < ქართ. ორ-ი „რიცხვი“ და < რუს. **Этаж** „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) არტაჟ-იან-ი

მორი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**მერბი** (ლნტ.) < ქართ. ორ-ი „რიცხვი“

მორისართულიან (ბქ.)/**მერბისართულიან** (ლნტ.) < ქართ. ორ-სართულ-იან-ი „ორი სართულის მქონე (ნაგებობა)“

მორმაგ (ბზ.)/**მორიმაგ/ორმაგ** (ბქ.) < ქართ. ორ-მაგ-ი „ორჯერ აღებული, ორკეცი, ორპირი, ორფა“ (შდრ. ბზ. **მორუფა**, ბქ. ორფა/**მორიფა**; ჩოლ. იერუ ფხა)

მორმაგად (ბზ.)/**ორმაგად** (ბქ.)/**ორმაგად** (ლშხ., ჩოლ.) „ერთიორად“ *ზმნის.* < ქართ. ორმაგ-ად „ორჯერ მეტად“

მორნახარ/მორუნახარ (ბზ.)/**მორინახარ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ერბინახირ** (ლნტ.) < ქართ. ორ-ნაირ-ი „ორგვარი, ორი სახისა“

მეფროს/მეფროს (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ეფროსინე (< ბერძ. (?) „სიხარული, მხიარულება“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ო

ოლომსირ (ლნტ.) / {უ}ოლომფსირ/ **ოლომფსირ** (ჩოლ.) 1. „ჭურის ამოსარეცხი ჩვარი“, 2. *გადატ.* „მაღალი, გამხდარი კაცი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ოლოფსირ-ი „ჭურის ამოსარეცხი ჩვარი“

ონოფრე (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ონოფრე (< ეგვიპ. (?) „წმინდა ხარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ორდენ (ზს., ქს.) < ქართ. ორდენ-ი (< ლათ. **ordo**-დან „რიგი, წესი, ბრძანება“) „საგანგებო ნიშანი, რომლითაც ხელისუფლება აჯილდოებს განსაკუთრებული დამსახურებისათვის; იგივეა, რაც ორდერი“

ოროხბოროხ (ჩოლ.) „ნაგავი“ < ქართ. (გურ.) ოროხ-მოროხ-ი 1. „ულამაზო სახის ადამიანი“, 2. „ძნელად სავალი უსწორმასწორო გზა ან ადგილი“, 3. „უწესრიგოდ მიყრილი ნივთები“ (შდრ. ზს. **ბი[რ]ლუ**; ბქ. **ბაგბური**; ზს. **ბენდუ**; ბზ. **ხოლერება**, ბქ. **ხოლერება**; ჩოლ. **ოროხბოროხ**)

ორტოლი/უორტოლი (ლშხ.) / **უოტოლ** (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. ოტურ-ი „ქლიავის ერთი ჯიშთაგანი“, ლეჩხ. **ორტოლე/ორტოლა** „ერთგვარი ქლიავი“

ორღობ (ლშხ., ჩოლ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ორ-ღობე)“ < ქართ. ორღობე „სოფლებში – გზა, რომელსაც ორ მხარეს ღობეები მიჰყვება“

ოსეთ (ზს., ქს.)/**ოსეთ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოსეთ-ი „ოსებით დასახლებული ტერიტორია“

ოსრშიდოსრშ/ოსოუეშიდოსუეშ (ბზ.)/**ოსაშიდოსაშ/ოსეშიდოსეშ** (ბქ.)/**ოსრშიდოსრშ** (ლშხ.)/**ოსოაშიდო-**

სოდშ (ლტ.) „იქითურ-აქეთური, მოგონილი ამბავი, ჭორი, მიკიბულ-მოკიბული, მითქმა-მოთქმა (ზედმიწ. – *ოს-[ეთ]-ის და დოს-[ეთ]-ის)“ < ქართ. ოსეთ-ი „ოსებით დასახლებული ტერიტორია“

ოფიციანტ (ზს., ქს.)/**აფიციანტ** (ბქ.) < ქართ. ოფიციანტ-ი (< გერმ. **Offiziant** < საშ. ლათ. **offizians**-იდან „მსახური“) „რესტორნის, სასადილოს, კაფეს მსახური, – საჭმელ-სასმლის მომტანი“

ოქტომბერ (ზს., ქს.)/**ოკტონბერ** (ბზ.)/**ოქტონბერ** (ჩოლ.) < ქართ. ოქტომბერ-ი (< ლათ. **october**) „კალენდარული წლის მეათე (და შემოდგომის მეორე) თვე“

ოქმო (ლშხ., ჩოლ.) *ხმამაძვ.* < ქართ. აქმა „შეძახილი ფრინველთა დასაფრთხობად, გასარეკად“

ოღნაშო (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. ღოღნაშო/ღოღნოშო „კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა“

ოღონდ (ზს., ქს.)/**ოღონ** (ლტ., ეცერ., ლხმ.) *კავშ.* < ქართ. ოღონდ „გამოხატავს დათმობას, პირობას, ნატვრას, – როგორმე, რამენაირად, ნეტავ, მხოლოდ, მაგრამ“

ოღრაშ (ბქ.) „ბოროტი, გაიძვერა, ცუდი ადამიანი“ < ქართ. ოღრაშ-ი (< თურქ. **uğraš**) „ჯაცი, რომელიც როსკიპი ქალებით ვაჭრობს, – ალფონსო“

ოღურო-ჩოღურო (ბქ.)/**ოღრო-ჩოღრო** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოღრო-ჩოღრო „უსწორმასწორო ზედაპირი“

ოყარო (ჩოლ.) *გადატ.* „ბეჭებში მოხრილი მაღალი და გამხდარი მამაკაცი“ < ქართ. ოყარ-ი „იგივეა, რაც ყანჩა“

ოჩან (ჩოლ.) < ქართ. ოჩან-ი „ურჩი, ზარმაცი, ჯიუტი (პირუტყვი), – გაქირი“

ოჩერედ (ზს.) / **უოჩერეთ/ოჩერეთ** (ჩოლ.) < ქართ. ოჩერეთ-ი (< რუს. **очередь**) „რიგი, ჯერი“

ოცო-ბოდო (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) ოცო-ბოდო „დაულაგებელი, არეული ლაპარაკი, მიდებ-მოდება; ბოდვა“

ოხ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ოხ/ოჰ „გამოხატავს წუხილს, სინანულს, გაჯავრებას“

ოხო (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ოჰო „გამოხატავს გაკვირვებას“

ოჯალეშ (ზს., ქს.) *მოტ.* < ქართ. ოჯალეშ-ი „წითელყურძნიანი ვაზის მეგრული ჯიში“

პ

პაბედა/პაბედა (ლტ.)/**პაბედა** (ჩოლ.) < ქართ. პაბედა/პობედა (< რუს. **Победа**) „სამგზავრო მანქანა“

პადრუჩკა (ზს., ქს.)/**პადრუჩკ** (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. პადრუჩკა (< რუს.) „ხელკავი“

პადუალ (ზს.)/**პადუალ** (ქს.)/**პადუალ** (ბქ.)/**პადუალ** (ჩოლ.) < ქართ. პადუალ-ი (< რუს. **подвал**) „სარდაფი“

პაკრიშკა (ზს., ქს.) < ქართ. პაკრიშკა (< რუს. **Покрышка**) „საბურავი“

პალატკა (ზს., ქს.) < ქართ. პალატკა (< რუს. **Палатка**) „კარავი“

პალატ (ბზ., ლტ.)/**პალეტ** (ბქ.)/**პალატ** (ჩოლ.) „ზალა“ < ძვ. ქართ. (იმერ., რაჭ.) პალატ-ი (< ლათ. **palatium**-დან „სასახლე“) „სახლის ქვედა სართული“

პალო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პალო „მოკლე და მსხვილი ჯოხი, რომელსაც ბოლო წაწვეტებული აქვს მიწაში ჩასარჭობად“

პალტო (ზს., ქს.)/**პალიტო** (ბქ.)/**პალ-**

ტო (ჩბხ.) < ქართ. პალტო (< რუს. **Пальто** < ფრანგ. **paletot**) „ზევიდან ჩასაცმელი გრძელი, სახელოებიანი სამოსელი“

პანაშუიდ (ზს., ქს.)/პანშუირ (ბზ.) < ქართ. პანაშვიდ-ი (< ბერძ. **pannychis**-იდან „მწუხრის ლოცვა, გალობა“) „ლოცვა მიცვალებულისათვის“

პაპუნა (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. პაპუნა „მამაკაცის საკუთარი სახელი, – პაპისა“

პაჟარ (ზს., ქს.) < ქართ. პაჟარ-ი (< რუს. **Пожар**) „ხანძარი“

პარაშოტ (ზს., ქს.) < ქართ. პარაშუტ-ი (< ფრანგ. **parachute** < ბერძ. **para** „წინააღმდეგ და ფრანგ. **chute** „[ჩამო]ვარდნა“ სიტყვებისაგან) „დიდი ქოლგის ფორმისებური მოწყობილობა მაღალი სიმაღლიდან ვარდნის შესანელებლად...“

პარახოთ (ბზ., ლნტ.)/პარახოდ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. პარახოდ-ი (< რუს. **пароход**) „გემი; ხომალდი“

პარაკსკი (ბქ.)/პარასგი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. პარასკევა (< ბერძ. **παρασκευή** „პარასკევი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

პარიკმახერ (ზს., ქს.)/პარკმახერ (ლნტ.) < ქართ. პარიკმახერ-ი (< რუს. **Парикмахер** < **Парик** და გერმ. **Macher** „გამკეთებელი“) „ოსტატი, რომელიც კრეჭს, პარსავს და თმას ახვევს“

პარკ (ზს., ქს.) < ქართ. პარკ-ი 1. ქსოვილის, ქაღალდის ნაჭერი, ჩანთის მსგავსად შეკერილი ან გაკეთებული; ხმარობენ რისამე ჩასაყრელად, – პატარა ტომარა“, 2. „პარკოსანთა ოჯახის დამახასიათებელი ერთბუდიანი ნაყოფი“

პარპაშობ (ჩოლ.) „თვითნებობა (ზედმიწ. – *პარპაშ-ობ-ა)“ < ქართ. პარპაშ-ი „თავის ნებაზე მოქმედება, თვითნებურად, შეუზღუდველად ქცევა, – ფარფაში, თარეში“

პარტა (ზს., ქს.) < ქართ. პარტა (< რუს. **Парта**) „მერხი“

პარტახ (ბზ.) „ვერანი“ < ქართ. პარტახ-ი „უპატრონოდ მიგდებული, გაველანებული, გაოხრებული, გაჩანაგებული (ადგილ-მამული, სახლ-კარი)“

პასილკა (ზს., ქს.)/პსილკა (ბქ.) < ქართ. პასილკა (< რუს. **Посылка**) „ამანათი“

პასპორტ (ზს., ქს.) < ქართ. პასპორტ-ი (< ფრანგ. **passeport**) „პირადობის, ვინაობის დამადასტურებელი საბუთი“

პასუხგება (ზს., ქს.) < ქართ. პასუხის-გება „ჩადენილი საქციელის, მოქმედებისათვის პასუხის მიცემა, – ანგარიშგება, სამსჯავროს წინაშე წარდგომა“

პასუხგებელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პასუხ-ის-მ-გებელ-ი „ვისაც პასუხისმგებლობა აკისრია, ვინც პასუხს აგებს“

პასუხიბუ (ზს., ლნტ.)/პასუხ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/პასუხიბ(ბქ.)/პასუხბუ (ლშხ., ჩოლ.)/პასიხბუ (უშგ.) < ძვ. ქართ. პასუხ-ი (< ფალ. **passaṛ**, ახ. სპარს. **pāsux**) „შეკითხვის, მიმართვის მისაგებად ნათქვამი (ან დაწერილი), – სიტყვის მიგება“

პატარძალ (ზს., ქს.)/ პატარძლ (ლნტ.) < ქართ. პატარძალ-ი „ახალნაქორწინევი ქალი“, იხ. წუილ

პატრონ (ზს.)/პატრონბ (ლნტ.) „ტყვია“< ქართ. პატრონ-ა/პატრონ-ი (< ფრანგ. **patron** „ტრაფარეტი, თარგი“) „ვაზნა“ (შდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. ცხუი, ლშხ. ცხუ; ბზ. ფინდიხ, ბქ., ქს. ფინთიხ)

პატრონ-ობ (ზს.,ქს.)/პატონ-ობ (ჩოლ.) < ქართ. პატრონ-ობ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus** „მფარველი“) „მოვლა, ზრუნვა, მფარველობა; ბატონობა“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლიფუსდ, ლნტ., ჩოლ. ლიფუსტ)

პატურენ (ბზ., ლნტ.)/პატრონ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/პატრუენ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. პატრონ-ი < ლათ. **patronus**

„მფარველი“ (შდრ. ზს. ფუსდ, ბზ., ლშხ. ფუს{უ}ნ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტ)

პაუიდლო (ზს., ქს.)/**პამიდლო** (ბქ.)/**პამიდლო** (ჩოლ.) < ქართ. პავიდლო (< რუს. **Повидло**) „ხილფაფა“

პალუირ (ზს., ლნტ., უშგ.)/**პა{ნ}ლუირ**/**პანლუირ** (ბზ.)/**პალურ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პანლუირ** (ჩოლ.) < ქართ. პანღურ-ი „უკნიდან მუხლის, ფეხის ამოკვრა“ (შდრ. ბზ. უიშდ)

პალურაი (ბზ.)/**პალურა** (ბქ.) „მეწიხლია“ < ქართ. პანღურ-ი „უკნიდან მუხლის, ფეხის ამოკვრა“ (შდრ. ბზ. უიშდაი; ბზ. წარფხნაი, ბქ. წარფხნა, ლშხ., ჩოლ. წარფხნაი)

პაჭაჭყ (ჩოლ.) „პატარა გოგო“ < ქართ. ბაჭაჭყ-ან-ა, ბაჭაჭყ-{ებ}-ი „წვრილი ბავშვები, – ბასარსხლები“, შდრ. **ბაჭაჭყ**

პაჭკა (ზს., ქს.) < ქართ. პაჭკა (< რუს. **пачка**) „დასტა, შეკრული“

პაჭნაკ/**პაჭინაკ** (ბქ.)/**პაჭნიკ** (ჩოლ.)[65] < ქართ. პაჭანიკ-ი/პაჭინაკ-ი „საკოჭური პაიჭისა“ (საბა), „ფეხის გულზე ამოსადები ზონარი პაიჭის დასამაგრებლად“. || „ასეთივე ზონარი მამაკაცის ქვედა საცვლისა“

პამიდორ (ზს.)/**პამინდორ** (ლშხ.)/**პამიდორ** (ლნტ., ჩოლ.)/**პამინდორ** (ლხმ.) *ბოტ.* < ქართ. პამიდორ-ი/პომიდორ-ი (< რუს. **Помидор** < იტალ. **pomidoro** „ოქროს ვაშლები“) „ბოსტნეული ძაღლყურძენასებრთა ოჯახისა“

პაპიროზ (ზს., ლნტ.)/**პაპიროზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros** < **papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

პარპოლდაშ (ბზ.)/**პარპოლ{აშ}**/**პერპოლაშ** (ბქ.)/**პერპოლდაშ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პერპოლდაშ** (ლნტ.)/**პერპოლდაშ** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. პეტრე-პავლ-ობ-ა „უდიდესი ქრისტიანული დღესასწაული“

პარტია (ზს.)/**პარტიაი** (ლშხ., ჩოლ.)/**პარტიაჲ** (ლნტ.) „პარტია, ჯგუფი; წყება“ < ქართ. პარტია (< რუს. **Партия** < ლათ. **pars**-იდან „ნაწილი“) 1. „კლასის მოწინავე, ორგანიზებული ნაწილი, რომელიც იცავს თავისი კლასის ინტერესებს და ხელმძღვანელობს მის პოლიტიკურ ბრძოლას პარტიულ კლასებთან“, 2. „ერთნაირ შეხედულებათა და მისწრაფებათა მქონე ადამიანების ჯგუფი, – ბანაკი, დაჯგუფება...“

პარტია-პარტიად (ზს.)/**პარტიაი-პარტიაიდ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პარტიაჲ-პარტიაჲდ** (ლნტ.) „ჯგუფად; წყებად (ზედმიწ. – **პარტია-პარტი-ად*)“ *ზმნის.* < ქართ. პარტია (< რუს. **Партия** < ლათ. **pars**-იდან „ნაწილი“) 1. „კლასის მოწინავე, ორგანიზებული ნაწილი, რომელიც იცავს თავისი კლასის ინტერესებს და ხელმძღვანელობს მის პოლიტიკურ ბრძოლას პარტიულ კლასებთან“, 2. „ერთნაირ შეხედულებათა და მისწრაფებათა მქონე ადამიანების ჯგუფი, – ბანაკი, დაჯგუფება...“

პატეფონ/**პატიფონ** (ბქ.) < ქართ. პატეფონ-ი („პატე“. – გრამოფონის ფრანგული ფირმის სახელწოდება და ბერძ. **phōnē** „ბგერა“) „ყუთის ფორმის მექანიკურ-აკუსტიკური აპარატი, რომელიც გადმოსცემს გრამოფონის ფირფიტაზე ჩაწერილ ბგერებს“

პატიოსან (ზს., ლნტ.)/**პატიოსან** (ბქ.)/**პატიოსან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატი-ოსან-ი „კეთილსინდისიერი, მართალი, წესიერი, ნამუსიანი, უეშმაკო, უანგარო (ადამიანი)“

პატიოსნობ (ზს., ლნტ.)/**პატიოსნობ**

(ქს.) < ქართ. პატიოსნ-ებ-ა „კეთილსინდისიერება, ნამუსიანობა“

პ̌ატიუ̌ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/პატიუ̌ (ლშხ., ჩოლ.) „პატივი, პატივისცემა“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. *pativ) „კარგად მოპყრობა, დაფასება, სახელი, ღირსება; გამასპინძლება...“ (შდრ. ბქ. სიკცხ̌ა̌უ̌/სიკცხუ̌; ზს. ლუგუ̌ენ/ლუგრ̌ნ)

პ̌ატიუ̌ცემა (ბქ., ლნტ.)/პატიუ̌ცემა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატივისცემა „პატივით მოპყრობა, – თავაზიანი, მოწიწებული დამოკიდებულება; დაფასება“ (შდრ. ზს. პ̌ატიუ̌იშ ლიყრინე/ლიჩ̌უემ; უშგ. ლიკიცხ̌ა̌უ̌)

პ̌ა̌ტრიჯან (ზს.)/პატრიჯან (ბქ., ქს.)/ბადრიჯ̌ა̌ნ (ბზ.)/პატრაჯან (ჩბხ.)/ პატრაჯ/პატრეჯან (ჩბხ., ლხმ.) „პომიდორი; ბადრიჯანი“ *ბოტ.* < ქართ. ბადრიჯან-ი (< სპარს. **badniǯan/badliǯan**) „ერთწლოვანი ფართოფოთლებიანი ბოსტნეული მცენარე“, შდრ. მესხ. პატლიჯან-ი

პელატ/ბელატ (ლშხ.) < ძვ. ქართ. (გურ., იმერ.), ზან. (მეგრ.) ბელატ-ი „იგივეა, რაც მართებული მელოტი; უთმო“ (შდრ. ბზ. მუსუ̌ტ̌ა̌ფა, ბქ. სტუფა; ბქ. ჭ̌ეგირ; ჩოლ. ფხიკ)

პენსია (ზს., ქს.)/პერსია (ბზ.)/პენსიან (ბქ.)/პენისია (ჩოლ.) < ქართ. პენსია (< ლათ. **pension**-დან „გადახდა“ რუს. ენის მეშვ.) „მოქალაქეთა სისტემატური (ფულადი) უზრუნველყოფა სახელმწიფოს ხარჯზე კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში“

პერეუ̌ალ (ზს., ქს.)/პერუ̌ალ (ბქ.) < ქართ. პერევალ-ი (< რუს. **Перевал**) „უღელტეხილი, გადასავალი, ზეკარი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ბეჩ. თანა̌ღ, ბქ. თანღი, ლშხ., ჩოლ. თანაღ)

პერო (ზს., ქს.) < ქართ. პერო (< რუს. **перо**) „კალამი“

პეროხუ̌ (ბქ.) „ტაფაზე გამომცხვარი აფუებული ცომის პური“ < რუს. **Пирог** „ღვეზელი“

პეტერბურგ (ზს., ქს.)/პეტერგ (ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. პეტერ-ბურგ-ი (< რუს. **Петербу́рг**) „რუსეთის ფედერაციის ერთ-ერთი ქალაქი“

პეტლ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. პეტლ-ი (< რუს. **Петля**) „კარის ჩამოსაკიდი, – ანჯამა“

პეტრე (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. პეტრე (< ბერძ. **Πέτρος** „კლდე, ლოდი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

პეტროუ̌სკ/პეტრიუ̌სკ (ბზ.) *ტოპ.* < ქართ. პეტროვსკ-ი (< რუს. **Петровский**) „სოფელი რუსეთის ფედერაციაში“

პეხილ (ზს., ჩოლ.)/პოხილ (ლშხ.)/პოხე (უშგ.) „ქონი; ცმელი, საპოხი“ < ქართ. პოხილ-ი/პოხიერ-ი „მსუქანი, ცხიმით მდიდარი; ნოყიერი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ღუ̌ესე, უშგ. ღუ̌ა̌სე)

პ̌ემა̌ნ (ბზ.)/პ̌ა̌ემანი (ბქ.)/პ̌ა̌ემან (ლშხ.)/პ̌ა̌ემა̌ნ/პაემა̌ნ (უშგ.) < ქართ. პაემან-ი (< სპარს. **paymān**) „პირობა, აღთქმა“

პილპილ (ბზ.)/პიმპილა̌ი/პიმპილაი (ლშხ., ჩოლ.)/პინპილ (უშგ.)/პინპილაი (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. პილ-პილ-ი, ლეჩხ., იმერ., გურ. პიმ-პილ-ი, რაჭ. პიპ-ილ-ა/პიმ-პილ-ა, აჭარ. პირ-პილ-ო, ინგ. პირ-პილ „წიწაკა“

პილწ/ბილწ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/პიწ (უშგ.) < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ი (< ძვ. სომხ. **pi̯ç**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

პილწიან (ბზ.)/პილწიან (ლშხ., ჩოლ.) „უწმინდური, საძაგელი“ < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-{იან}-ი (< ბ/პილწ-ი < სომხ. **pi̯ç**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“ (შდრ. ბზ. ლაჟგა̌ნ, ბქ. ლაჟაგა̌რ, ლშხ., ჩოლ. ლაჟგიარ; ბზ., ლშხ., ჩოლ. უ̌ინდრობა, ლშხ. უ̌ინდრობა/უ̌ონდრობა, ლნტ.

უდინდრობა)

პილწ-მაპილწ (უშგ.) „ქვეწარმავალი“ < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ი (< ძვ. სომხ. **piyç** „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“ (შდრ. ბზ. მებჳლ, ბქ. მებულ/მებჳილ, ლშხ. მუბჳულ, ლნტ. მუბილ/მგბილ, ჩოლ. მგბილ; ზს., ლშხ., ჩოლ. ურშჳნა, ლნტ. ურშონა)

პილწობ (ბზ., ქს.) < ძვ. ქართ. ბ/ პილწ-ობ-ა (< ბ/პილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyç** „უწმინდუროება; საზიზღრობა, სისაძაგლე; უწმაწუროება, უხამსობა; გარყვნილება“

პინ-ი-რლ (ჩოლ.) „პატარა ჯამი (ზედმიწ. – *პინ-უკ-ა)“ < ქართ. (ჯავახ., აჭარ., გუდამაყრ., მთიულ.) პინა „ხის დიდი ჯამი“, (მთიულ., გუდამაყრ.) სპილენძის ტაშტი, ჭურჭელი რბისა; საწყაო“

პინო [მეშეხე] (ლნტ.) *მოტ.* < ქართ. პინო [შავი] „ფრანგული წითელყურძნიანი სალვინე ვაზის ჯიში“

პინტ (ზს.) „ჩვარი, ჭინჭი; ნაფლეთი“ < ზან. (მეგრ.) პინტ-ი (< ქართ. ბინტ-ი < გერმ. **binde** „ვიწრო გრძელი ნაჭერი რბილი თეთრი ქსოვილისა (ჩვეულებისამებრ – მარლისა), რომელიც გამოიყენება ჭრილობის, ნაღრძობის... შესახვევად“) „ბინტი, ჩვარი, ჭინჭი“ (შდრ. ბზ. ქაც, ლშხ. ქეც)

პირდაპირ (ზს., ქს.) / პირდაპირ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. პირდაპირ „მოპირდაპირე მხარეს; პირდაპირი მიმართულებით...“ (შდრ. ზს. წამწჳინქა; ბქ. ჳიშხდ; ლშხ. ყადავათ)

პირკჳლ (ბზ.)/პირკალ (ლშხ., ჩოლ.)/ პირკჳალ (ჩოლ.) < ქართ. პირკალ-ი „იგივეა, რაც მიტკალ-ი (< არაბ. **mitkal**) „ბამბის თეთრი ქსოვილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პირკალ-ი და ლაზ. მიტკალ-ი, იხ. მიტკჳლ

პირმეტყუელ/ პირტყუ-მერტყუეჳილ/პირტყუეჳილ (ბზ.) < ქართ. პირ-მეტყველ-ი „ვინც მეტყველებს; მჭევრმეტყველი, რიტორი“

პირობ (ზს., ქს.) „თანხმობა“ < ქართ. პირ-ობ-ა 1. „შეთანხმება, ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება“, 2. „წინადადება, მოთხოვნა...“, იხ. თჳსუდებ

პირსახოც (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/პირსახჳეც (ბზ., ლნტ.) < ქართ. პირ-სახოც-ი „ქსოვილის ვიწრო და მოგრძო ნაჭერი, რომლითაც პირსა და ხელებს იმშრალებენ“ (შდრ. ბზ. ლაკჳცჳნ, ბქ. ლაკჳცჳნი, ლშხ., ჩოლ. ლაკჳცჳნ, ლნტ. ლაკჳცჳნ)

პირუტყუ (ზს., ქს.)/პირიტყუ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. პირ-უ-ტყვ-ი 1. „უტყვი, უენო“, 2. *გადატ.* „ცხოველი, საქონელი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ჭჳინლგმგენე, ბქ. ქჳინიმგენე/ ქჳილგმგენე, ლშხ. ქჳნლგმგენე; ბქ. ჳეთხმალ)

პირჳელ (ზს., ქს.) < ქართ. პირველ-ი „რიგითი რიცხვითი სახელი – ერთ-ის შესაბამისი: 1. „რიგით სხვაზე უწინარესი, ყველაზე წინ მყოფი“, 2. „ვისაც (რასაც) პირველი ადგილი უკავია, – ყველაზე კარგი, საუკეთესო“

პირფერჳბ (ბქ.) „მლიქვნელობა“ < ქართ. პირ-ფერ-ობ-ა „პირფერის თვისება; პირფერად ყოფნა, – მლიქვნელობა, პირმოთნეობა, არაგულწრფელობა“ (შდრ. ზს. ჩითახჳირობ/ჩითახორობ, ლშხ., ჩოლ. ჩითახჳითობ)

პირშილ (ლშხ.)/პირშჳილ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) პირშილ-ი „გაუქნელად, კაკლად შეკმაზული ლობიო“

პირცელ (ლხმ.) < რუს. **Прицел** „მისაბმელი“

პირჯჳარ (ზს., ლნტ.)/პირჯჳარ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. პირჯვარ-ი „ჯვა-

zamān „დრო, საათი“) „შავი ჭირი“ და ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **ętu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

ჟანტ (ჩოლ.) „გაჟღენთილი, ნოტიო“ < ქართ. (ხევს., თუშ.) ჟანტ-ი „ნედლი, სველი ძნა“

ჟაუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მჟავე „დამჟავებული, დამწნილებული, – იგივეა, რაც მწნილი“ (შდრ. ზს., ქს. მგხიმ)

ჟაუელაჲ (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. (რაჭ., გურ., აჭარ.) მჟაველა „დაბალი ტანის ბალახი“ (შდრ. მზ. მუთჯუჯრი, ბქ. მუთხუჯრი/მუნთხუჯრილ, ლშხ. მუთჯუჯრი)

ჟაუ-რრ-ა/ჟაუ-ჯრ-ა (ლშხ.)/ჟაუ-ორ-ა (ლნტ.) < ქართ. მჟავე-ულ-ი „მწნილეულობა“ (შდრ. მზ. მგხმგრა, ბქ. მგხმგრა, ჩოლ. მგხიმრრა; ბქ. მეტხოლ)

ჟამ (ზს., ლნტ.) ჟამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **žam/zamān** „დრო, საათი“) 1. „შავი ჭირი“, 2. „უკმური, პირქუში (ადამიანი)“, შდრ. ზს., ქს. უონა/ჟანა)

ჟამილამ (ბქ.) „საათიბი (ზედმიწ. – *ჟამ-უკ-ის-{ა})“ *ტოპ.* < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **žamān** „დრო“) „შავი ჭირი“

ჟამჟუმ (მზ.) „სოფელი (ზედმიწ. – ჟამ-ის-{ა})“ *ტოპ.* < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **žamān** „დრო“) „შავი ჭირი“

ჟენია (ზს., ქს.)/ჟენი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ჟენია „ქალის საკუთარი სახელი“[66]

ჟეშტ (ზს., ქს.) „თუნუქი“ < ქართ. ჟეშტ-ი (< რუს. **Жесть**) „თუნუქი“

ჟინაღ (მზ., ქს.)/ჟინღ (ბქ.) *ზოოლ.* < ადიღ. *სჷნჯ* „ბატკანი, კრავი“, შდრ. აფხაზ. ა-სჷს „კრავი“

ჟინჟილ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟინჟილ-ი „ჩირაღდანი“

ჟონეთ (ჩოლ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ჟონეთ-ი „სოფელი წყალტუბოს მუნიციპალიტეტში, ოფურჩხეთის თემში“

ჟურნალ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟურნალ-ი (< რუს. **Журнал** < ფრანგ. **journal**) „გაზეთი“

ჟუერ (ჩოლ.) < ქართ. ჟუერ-ი 1. „ფოთლიანი რტო (საბა). – შტო, რომელსაც ფოთლები შერჩენილი აქვს“, 2. იმერ. „ჭოკი, ხალა“

ჟღარაჲ (ლშხ.) < ქართ. ჟღალ-ი 1. „შავმოწითალო (ფერი)“, 2. „შავთეთრი, რუხი, მუქი ნაცრისფერი“

ჟღერ (ლშხ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ჟღერ-ი „თქეში, თავსხმა წვიმა“

ჟღუინტ (ქს.) < ქართ. ჟღვინტ-ი „წკვინტლი“ (შდრ. ბქ. ნაშხუ)

რ

რაგატკა (ბქ.)/ლაგატკა (ჩოლ.)/ლაგლატკ (უშგ.) < ქართ. ლაგატკა (< რუს. **Рогатка**) „შურდული“

რაგუ (ჩოლ.) „მსხვილი, კორძებიანი ხეების გროვა; დიდი თოვლი“ < ქართ. (იმერ.) რაგვ-ი „დაწნული ღობე, შემოღობილი, შემორაგული“

რადიაკტიუ (ლშხ.) < ქართ. რადიაქ-

ტიურ-ი (< რუს. **Радиоактивный**) „რასაც რადიაქტივობა ახასიათებს“

რადიაკტიურობა (ლშხ.) < ქართ. რადიაქტივ-ობ-ა (< რუს. **Радиоактивность**) „რომელიმე ქიმიური ელემენტის არასტაბილური იზოტოპების სპონტანური გადაქცევა სხვა ელემენტის იზოტოპებად...“

რაზგონ (ზს., ქს.)[67] < ქართ. რაზგონ-ი (< რუს. **Разгон**) „გაქანება“

რაზმ (ზს., ქს.)/**რაზ** (უშგ.) „მწყობრი, რიგი“ < ქართ. რაზმ-ი „მწყობრი ჯართა“ (საბა), – ჯარის, ლაშქრის ნაწილი, რომელიც გარკვეულ საბრძოლო ამოცანას ასრულებს“

რაზმერ (ზს., ქს.) < ქართ. რაზმერ-ი (< რუს. **Размер**) „ზომა, ოდენობა, სიდიდე...“

რაკეტა (ზს., ქს.)/**რაკეტა** (ბქ.) < ქართ. რაკეტა (< გერმ. **Rakete**) „რეაქტიული ბრავას მქონე საფრენი აპარატი...“

რაჟდენ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. რაჟდენ-ი (< ირან. **raydēn** „სჯულ-ბედნიერ-ი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

რაფაჲ/რაფი/რაფო (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. რაფიელ-ი (< ძვ. ებრ. **רפאל** „ღვთის შემწეობით განკურნებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, შდრ. ქართ. რაფო (რაფიელის შემოკლებული ფორმა)

რაჭ (ზს., ქს.)/**რაჭ** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. რაჭა „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე“

რახ (ზს., ქს.) < ქართ. რახ-ი (< სპარს. **rah** < არაბ.-თურქ.) „არაყი“ (შდრ. ბქ. **ჯაზნაჯარ** „ნაბოლარა არაყი“)

რახიტ (ზს., ქს.) < ქართ. რახიტ-ი (/რაქიტ-ი < ბერძ. **rhachis** „ხერხემალი“) „ბავშვთა დაავადება, გამოწვეული D-ვიტამინის ნაკლებობით“

რახიტიან (ზს., ლნტ.)/**რახიტიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რახიტ-იან-ი (/რაქიტ-იან-ი < ბერძ. **rhachis** „ხერხემალი“) „რაქიტით დაავადებული“

რახტ (უშგ.) < ქართ. რახტ-ი „აღვირის მორთულობა ოქროსი ან ვერცხლისა“

რაგუ (ბქ.)/**რაგუ** (ლშხ., ჩოლ.) „მორყეული, მოფამფალებული შენობა, გზა...“ < ქართ. რაგვ-ი „წნელის ღობე“ (შდრ. ქართ. რეგვავს „ამტვრევს, ამსხვრევს“), გურ. „თაგვისა და ფრინველის დასაჭერი მახე“, ლეჩხ. „გაუთლელი მორი, ბელი“; რაგუ, შარაგულ-ი „სუფთად დაწნული ღობე“ (საბა) (სქოლიო: დასტურდება მეგრულ-ლაზურშიც, რაგვი „მახე, რაგვი; კაკანათი“, ლაზ. რაგი „მახე“

რჱდიმხან (ბქ.) *ანთრ.* < თურქ. **radim** + უძველესი თურქული ტიტული **xan**

რჱიაღმასკომ (ზს., ლნტ.)/**რაიკომ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაიაღმასკომ-ი „მშრომელთა დეპუტატების რაიონული აღმასრულებელი კომიტეტი“

რჱიკომ (ზს., ლნტ.)/**რაიკომ** (ლშხ.) < ქართ. რაიკომ-ი „რაიონის ხელმძღვანელი პარტიული ორგანო“

რჱიმაღაზია (ლნტ.) < ქართ. რაი-მაღაზია < რაიონულ-ი მაღაზია < ქართ. რაიონ-ი (< ფრანგ. **rayon**-იდან „სხივი, რადიუსი“) „გეოგრაფიული, ეკონომიური თუ სხვა ნიშნის მიხედვით გამოყოფილი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული“ და მაღაზია (< რუს. **Магазин** < ბერძ. **μαγαζι**) „შენობა, სადაც იყიდება საქონელი ცალობით, ნაწილ-ნაწილ, არაბითუმად“

რჱიონ (ზს., ლნტ.)/**რაიონ/რაჲონ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაიონ-ი (< ფრანგ. **rayon** „სხივი, რადიუსი“) „გეოგრაფიული, ეკონომიური თუ სხვა ნიშნის მიხედვით გამოყოფილი ადმინისტრაცი-

ულ-ტერიტორიული ერთეული“

რა̈ნგ (ზს., ლნტ.)/რანგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.), ზან. (მეგრ.) რანგ-ი (< ოს. **rong** „თაფლის ღვინო; ნართების მითური სასმელი; ნექტარი“) „თაფლისაგან დამზადებული სასმელი; თაფლუჭი“

რა̈შ (ზს.)/რა̈შუ (ზს., ლნტ.)/რაშ (ლშხ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. რაშ-ი (< სპარს. **raxš**) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“

რა̈შ-ბედაურ̈ი (ზს.)/რაშ-ბედაურ (ქს.) *ზედმიწ.* – *‘რაშ-ი ბედაურ-ი *ზოოლ.* < ქართ. რაშ-ი (< სპარს. **raxš**) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“ და ბედაურ-ი (< არაბ.-სპარს. **bedavī, bedoū**) „კარგი მარბენალი, წვივმაგარი ცხენი“

რა̈ზ (ზს.)/რაზ (ბქ.)/რაზა (ბქ., ლშხ.)/რა̈ზა̈რ (უშგ.) 1. „რაზა, კარის საკეტი“, 2. „კარის ჩამოსაკიდი“ < ქართ. რაზა „კარის ან ფანჯრის დასაკეტი რკინა, რომელიც გადაეცმევა კოჭაკს (დედალ ანჯამას)“

რედიკ̈ულ (ზს., ქს.) < ქართ. რედიკულ-ი (< ფრანგ. **redicule**, ლათ. **reticulum**-იდან „ბადე“) „ქალის ხელჩანთა“

რედისკა (ლშხ.) < ქართ. რედისკა (< რუს. **редиска**) „ბოლოკი“

რეზერ̈ვ (ზს., ქს.) < ქართ. რეზერვ-ი (< ფრანგ. **reserve**, ლათ. **reservo**-დან „ვიზოგავ, ვინახავ“) 1. „ჯერ კიდევ გამოუყენებელი შესაძლებლობები, რესურსები, ნატურალური, ფინანსური ან სხვ. მარაგი, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში გამოიყენებენ“, 2. „იგივეა, რაც თადარიგი...“

რეზინ (ზს., ქს.)/რიზინ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. რეზინ-ი (< რუს. **Резина** < ლათ. **resina** „ფისი“) „რბილი და დრეკადი ნივთიერება, რომელიც წარმოადგენს ვულკანიზებულ კაუჩუკს“

რელს (ზს., ქს.)/რელც (ლხმ.) < ქართ. რელს-ი (< ინგლ. მრ. რიცხვი **rails**) „რკინის-გზის ლიანდაგის ძირითადი ელემენტი; საგანგებო პროფილის ფოლადის ვიწრო ძელი, რომელსაც ორ პარალელურ წყებად აგებენ შპალებზე, რათა მათ გლუვ ზედაპირზე სრიალით იმოძრაონ ვაგონის თვლებმა“

რემენ (ზს., ქს.) < ქართ. რემენ-ი (< რუს. **Ремень**) „ღვედი, თასმა, ტყავის ქამარი“

რეჟისორ (ზს., ქს.) < ქართ. რეჟისორ-ი (< ფრანგ. **régisseur**, ლათ. **rego**-დან „ვმართავ“) „სპექტაკლის, კინოფილმის და მისთ. დადგმის სამხატვრო ხელმძღვანელი, შემოქმედებითი ორგანიზატორი“

რესტორან (ზს., ქს.)/რესტორა̈ნ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. რესტორან-ი (< ფრანგ. **restaurant**) „საჭმელ-სასმელით მოვაჭრე დაწესებულება, სადაც მომხმარებლებს შეუძლიათ ისადილონ, ივახშმონ“

რეტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეტ-ი „რეტიანი, გიჟი, შმაგი, ხელი“ (შდრ. ბზ. რუ̈ექ; ბზ. ლუსრუ̈ე, ბქ. ლუსოყე; ბქ. ლუტტურე; ბქ. ლგქაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

რეტიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეტ-იან-ი „გიჟი, შმაგი, ხელი“ (შდრ. ბზ. რუ̈ექ; ბზ. ლუსრუ̈ე, ბქ. ლუსოყე; ბქ. ლუტტურე; ბქ. ლგქაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

რეჯაზ (ზს., ქს.)/რაჯა̈ზ (ბზ.)/რეჯა̈ზ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. რევაზ-ი (< არაბ.-სპარს. (?) „ქმაყოფილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

რეჯიზია (ზს., ქს.)/რეჯიზია̈ (ბქ.) < ქართ. რევიზია (< ლათ. **revisio**-დან რუს. ენის მეშვ.) „რომელიმე დაწესებულების, ორგანიზაციის ან თანამდებობის პირის მუშაობის გამოკვლევა...“

რეუიზორ (ზს., ქს.) < ქართ. რევიზორ-ი (< რუს. „**Ревизор**“) „თანამდებობის პირი, რომელიც რევიზიას ახდენს“

რეუოლუცია (ზს., ქს.)/რეულუციჲ (ბქ.)/რეულიუციაჲ (ლშხ.) < ქართ. რევოლუცია (< ფრანგ. **revolution**) „გადატრიალება...“

რეშოტკა (ზს., ჩოლ.)/რაშოტკა (ლნტ.)/რაშოტკა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეშოტკა (< რუს. **Решётка** „გისოსი, ცხაურა“) „ღობე“ (შდრ. ზს. ნაშხატ[უ], ქს. ნაშხატ; ზს. ჰალაგ, ლშხ., ჩოლ. ალაგ, ლნტ. ალაგ)

რეჩ (ზს., ქს.) < ქართ. რეჩ-ი (< რუს. **речь**) „სიტყვა, სიტყვის წარმოთქმა, ლაპარაკი“

რეცეპტ (ზს., ქს.) < ქართ. რეცეპტ-ი (< რუს. **рецепт** < ლათ. **receptum**) „ექიმის მიერ აფთიაქში წარსადგენად შედგენილი ბარათი, რომელშიაც აღნიშნულია წამლის შემადგენლობა...“

რჷკ (ბზ.)/რიკ (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „რიკი; რიკ-ტაფელას სათამაშო ჯოხი – ჩილიკა“, 2. „თოკის ბოლოს მობმული ხის გახვრეტილი ნაწილი“ < ქართ. რიკ-ი „მოკლე ჯოხი; რიკ-ტაფელას სათამაშო ჯოხი, – ჩილიკი“

რიჰდ (ზს., ლნტ.)/რიად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რიად-ი (< რუს. **Ряд**) „რიგი, მწკრივი“ (შდრ. ბქ. ჯარი)

რიგ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „წესი“, 2. ზს. „რიგი, ჯერი“, 3. ლშხ., უშგ. „ზოგი“ < ქართ. რიგ-ი 1. „ერთ ხაზზე განლაგებული საგნების ერთობლიობა“, 2. „ჯერი, თანმიმდევრობა“, 3. „ნაწილი, წყება...“ (შდრ. ბქ. ჯარი)

რიგჰბ (ბზ.) < ქართ. [შე]-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, მორიგება...“ (შდრ. ბზ. ლისყჰლ, ბქ., ლნტ. ლისყჰლ, ბქ. ლისყალ, ლშხ., ჩოლ. ლისყჰლ)

რიგბოჰ (ლხმ.) „შერიგების, შეთანხმების დრო (ზედმიწ. – *რიგ-ებ-ობ-ა)“ < ქართ. [შე]-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, მორიგება...“ (შდრ. ბზ. ლისყჰლ, ბქ., ლნტ. ლისყჰლ, ბქ. ლისყალ, ლშხ., ჩოლ. ლისყჰლ)

რიგიჰნ (ბზ.)/რიგიან (ჩოლ.) < ქართ. რიგ-იან-ი „საკმაოდ კარგი, – გვარიანი, ხეირიანი“

რიგიჰნდ (ზს.)/რიგიანდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. რიგ-იან-ად „წესიერად“

რიდ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხათრი“, 2. „შნო“ < ქართ. რიდ-ი „ხათრი, მორიდება“ (შდრ. ბქ. მალკაფ)

რიდიჰნ (ბზ.)/რიდიან (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხათრიანი, მორიდებული“, 2. „შნოიანი, წარმოსადეგი შეხედულებისა (ზედმიწ. – *რიდ-იან-ი)“ < ქართ. რიდ-ი „ხათრი, მორიდება“ (შდრ. ბქ. მალკაფჰნ)

რილა (ბზ.) < ქართ. ლირა „თურქული ფულის ერთეული“

რიჟრაჟ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რიჟრაჟ-ი „გარიჟრაჟი, განთიადი, ალიონი“ (შდრ. ბზ. ლირჰჯლ, ბქ. ლირჰჯალ, ლშხ. ლირუჯლ, ლნტ. ლირუჯალ; ლხმ. რგჰიბური; ლშხ., ჩოლ. ინდბანდ)

რისუა (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. რისუ-ვ-ა/რის-ვ-ა „პარსვა, კრეჭა (ცხვრისა)“

რისხუ (უშგ., ჩოლ.) „წყრომა“ < ქართ. რისხვა „ძლიერი წყრომა, – გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“, იხ. ლი-რისხ-ოუ-ი და ლი-რსხ-ოუ-ინ-ე

რიყ (ზს., ქს.) < ქართ. რიყე (< სპარს. **rīg** „ხრეში, წვრილი ქვა“) „ქვიანი ნაპირი მდინარისა (ზღვისა)“

რიცხუ (ზს., ქს.) < ქართ. რიცხვ-ი „რაოდენობის გამომხატველი ცნება, – რაოდენობა; თარიღი...“ (შდრ. ზს., ქს. შელდ)

რიხ (ზს., ლშხ.)[68] „რახუნი, ბრაგვანი, ზათქი, ზღართანი“ < ქართ. რიხ-ინ-ი „უსწორ-მასწორო ზედაპირზე მძიმე

სხეულის (ქვის, ეტლის, მანქანის...) მოძრაობით გამოცემული ხმა, – გაბმული ბრახუნი, რახა-რუხი, რახრახი“

რიხაჳნ (ზს.) < ქართ. რიხ-იან-ი „რიხის მქონე, – გამბედავი, თამამი“

რიჟალ (ბზ.)/**ნიჟარ** (ბქ.)/**რიჟალ** (ჩოლ.) < ქართ. ლიჟ-ებ-ი (< რუს. **Лыжа**) „თხილამური“

რაბ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) რაბ-ი „ჩაღრმავებული ადგილი“, შდრ. იმერ., ოკრიბ. რაბ-ო „წყლიანი ორმო, რომელიც წარმოშობილია ქვიშის ამოღების შემდეგ; ჩაღრმავებული ადგილი, ღრმადი“ (შდრ. ბქ. ჯურაბ)

როგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) როგო „კაკლის წენგო“ (შდრ. ბქ. ჰურყულ)

როზგ (ზს., ქს.)/**როძგ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. როზგ-ი (< რუს. **Розга** „წკეპლა, როზგი“) „ახლადმოჭრილი წკეპლა, რომელსაც იყენებდნენ დასასჯელად“ (შდრ. ზს. ლირსგუე)

როკაპ (ბზ., ქს.)/**როკაბ** (ბზ.)/**რუკაპ** (ლნტ., ჩოლ.) 1. „კუდიანი“, 2. გადატ. „ავი, კაპასი“ < ქართ. როკაპ-ი „კუდიანების უფროსი“ (შდრ. ბზ. გოგუერ; ბზ. მაბგარ, ბქ. მაბგარ; ზს. გუეფ)

როკარ (უშგ.) < ქართ. როკ-იან-ი „ნუჟრიანი, კორძიანი“ (შდრ. ბქ. ლგფენ; უშგ. კირმანდარ, ლგკირმანდ)

რომ (ლნტ.) „სასმელი“ < ქართ. რომ-ი (< ინგლ. **rum**) „მაგარი სასმელი დადუღებული ლერწმის შაქრისაგან“

რომკა (ზს.) < ქართ. რომკა (< რუს. **ромка**) „სირჩა, რუმკა“

როჟან/როჟუენ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ორჟონ-ი/ორჟვენ-ი, სამურზ. ორჟვენდ-ი „ეკვანი“

როს/როშ (ქს.) „ქატო; მსხვილად დაფქული სიმინდი“ < ძვ. ქართ., ლეჩხ., ფშ., ქიზიყ., აჭარ. როშ-ი „დაღერღილი ქერი ან ასლი საქონლის საჭმელად“ (შდრ. ზს., ლნტ. გაბ, ლშხ., ჩოლ. გატ)

როსტომ (ზს., ქს.)/**როსტომაჲ** (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. როსტომ-ი (< სპარს. (?) „ლომი“, „გმირი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

როტა (ზს., ქს.) ქართ. როტა (< რუს. **Рота**) „ასეული“

როფ (ბზ.) < ქართ. როფ-ი „ამოთლილი ან ფიცრებისაგან შეკრული ხის დიდი, პირღია ჭურჭელი, – გეკა“ (შდრ. ზს. ღუებ; ზს. უეჭნახ[უ])

როყ/როყნარ (ჩოლ.) „ქვიანი ადგილი; რიყე“ < ქართ. (რაჭ.) როყ-ნარ-ი „ნაზვავი“, იხ. რიყ

როჭიკ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „სარჩო, საარსებო საშუალება; გასამრჯელო“ < ძვ. ქართ. როჭიკ-ი „ულუფა, საზრდო; ქირა, ჯამაგირი“

როჭკ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ.) როჭკ-ი „ქვის წვრილი ნამტვრევები, ღორღი“, შდრ. ზ.-იმერ. როჭკი ქვა „ქვა, ხვინჭა“, რაჭ. როჭკნარ-ი „წვრილი ელემენტებისაგან შემდგარი ნაზვავი“

როხროხ (ჩოლ.) „ღორის ხმიანობა, ხმაური“ < ქართ. როხ-როხ-ი „უშნო ბოხი ხმით ხმამაღლა ლაპარაკი, ხმაური“

რრკ (უშგ.) < ქართ. როკ-ი „ხის ტოტის ძირი ან ნუჟრიანი კაპი“, „იგივეა, რაც ნუჟრი“ (შდრ. ბქ. ფენ; უშგ. კირმანდ)

რუკა (ზს., ქს.)/**რუქა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რუკა „მიწის ზედაპირის შემცირებული პირობითი გამოსახულება სიბრტყეზე (ჩვეულებრივ, ქაღალდზე)“

რულ (ჩოლ.) < ქართ. რულ-ი „მსუბუქი ძილი, თვლემა, – ლული“ (შდრ. ბქ. ღგრა)

რუსეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**რუსეთ** (ბქ., ქს.) < ქართ. რუს-ეთ-ი „რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკა“

რუსი ჯარ (ლშხ.) < ქართ. რუს[ებ]-ის ჯარ-ი „რუსეთის მკვიდრი მოსახლეობის არმია“

რუსობ (ლშხ.) „რუსული მმართველობის შემოსვლა“ < ქართ. რუს-ობ-ა „რუსი მოსახლეობა, – რუსები“

რუეულ (ზს., ქს.) < ქართ. რვეულ-ი „საწერი ქაღალდის რამდენიმე ფურცელი, ერთად შეკრული და გარეკანში ან ყდაში ჩასმული...“

რუილა̈ (ლნტ.) „საქსოვი დაზგის ერთ-ერთი ნაწილი“ < ქართ. რვილ-ი „საქსოვი დაზგის ნაწილი – მრგვალი ხის ნაჭერი, რომელზედაც იქსელება ძაფი, – იგივეა, რაც ლილვი“

რუის (ბზ.) < ქართ. რუს-ი „რუსეთის მკვიდრი“, იხ. მუ-რ[უ]ის/მუ-რისუ

რჯუილ/ჯურ (ბზ.)/**რჯულ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) /**ჯურილ** (ზს.)/**ჯრულ** (ლშხ.)/**ჯრულ[ი]** (უშგ.) „რწმენა, რელიგია“ *რელიგ.* < ქართ. რჯულ-ი „ესა თუ ის რელიგიური მოძღვრება, – კულტი, სარწმუნოება, სჯული...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ჯილ**, ქს. **ჯილაი**)

რგდინ (ბზ.)/**როდინ** (ქს.) < ქართ. როდინ-ი „საოჯახო იარაღი (ჩვეულებრივ ხისა), რომელშიაც საგანგებო ქვით ნაყავენ მარილს, ნიგოზს, ნიორს და მისთ., – სანაყი“, შდრ. მეგრ. როდონი (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაყა̈ლ**, ბქ. **ლაყლა̈რ** „სანაყი“)

ს

საა̈უანტყოფო (ბზ.)/**საუადმყოფო**/**საუანტყოფო** (ბქ., ჩოლ.)/**საუატყოფო**/**სა̈უამტყოფო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ავად-მ-ყ-ოფ-ო „დაწესებულება, რომელშიაც ათავსებენ მწოლიარე ავადმყოფებს სამკურნალოდ“

საბა̈ნ (ბზ., ლნტ.)/**საბან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. საბან-ი (< ბერძ. **βανον** „გადასაფარებელი“) „ლოგინის ნაწილი, რომელსაც ზედ იხურავენ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **შართქუინ**, ლხმ., ჩოლ. **შართქუილ**, ლშხ. **შართქუმ**, ზან. (მეგრ.) **შქართუნ-ი**)

საბდუარ (ბზ., ქს.)/**ლასბუდარ** (ბზ.)/**საბდა̈რ** (ბზ.)/**საბდარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**საბუდარ** (ლშხ.)/**სა̈ბდა̈რ/ლა-სბადარ** (უშგ.) „ბუდე“ < ქართ. საბუდარ-ი „შინაური ფრინველის ბუდე...“ (შდრ. ზს., ქს. ლანგრა; ბქ. **ლაპონტყ**)

საბეგუ̈ (უშგ.) < ქართ. სა-ბეგ-ვ-ი „ჯოხი, კეტი, რომლითაც მარცვლეულს ბეგვავენ“ (შდრ. ბქ. **ლაბგუნა**)

საბრ (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. საბრ-ი „სქელფოთლიანი კიდეებეკლიანი მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა; იყენებენ სადეკორაციოდ, – ალოე“

საბრა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სამბრა** (ლშხ.)/**საბა** (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“

საბრალ (ზს., ქს.)/**საბრა̈ლ** (ლნტ.) „ღარიბი; საწყალი; გაჭირვებული“ < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლეჟრი**; ჩოლ. **საჯაყ**)

საბრალობ (ბქ., ჩოლ.) „სიღარიბე; სისაწყლე; გაჭირვება (ზედმიწ – *'სა-ბრალ-ო-ობ-ა)“ < ქართ. საბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“

საბუთ (ზს., ქს.) < ქართ. საბუთ-ი (< არაბ. **sabūt**) „რისამე დამადასტურებელი საქმიანი ქაღალდი, – დოკუმენტი“

საბუთურ (ზს., ჩოლ.) „დაუსაბუთებელი; საბუთის გარეშე“ < ქართ. უ-სა-

ბუთ-ო (< საბუთ-ი < არაბ. **sabūt**) „რასაც საბუთი არ ახლავს, – დაუსაბუთებელი“

საბურაუ (ზს., ქს.) < ქართ. საბურავ-ი „შესაბურავი, საფარველი...“

საბუღალტრო (ზს., ქს.)/საბუღუალტრო (ჩოლ.) < ქართ. სა-ბუღალტრ-ო (< გერმ. buchhalter) „ბუღალტრული“

საბძანებელ/საბზანებელ (ბზ.)/საბრძანებლ (უშგ.) < ქართ. სა-ბრძან-ებელ-ი „ქვეყანა, მხარე, კუთხე, რომელიც ვისიმე მბრძანებლობაში, გამგებლობაში იმყოფება“

საბჭო (ზს., ქს.)/სჳბჭო (ეცერ., ლხმ.) < ქართ. საბჭო „სათათბირო ორგანო რომელსამე დაწესებულებასა ან ორგანიზაციაში“

საბგრწამ (ბქ.) < ქართ. სა-პირ-ის-წამლ-ე „სამასრე“, იხ. ბირწამლ

საგან (ლნტ.) „ამბავი; საგანი“ < ქართ. საგან-ი „ცოდნის, მეცნიერების დამოუკიდებელი დარგი, – სასწავლო დისციპლინა“

საგზაო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-გზა-ო „გზისათვის, გზის გასაყვანად განკუთვნილი, – გზისა“

საგომელა (უშგ.) „კასრი“ < ქართ. (რაჭ.) სა-გომ-ელ-ა/სა-გომ-ე „პატარა ხის კასრი წყლისათვის“

საგუნილ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/საგულ (ლშხ., ჩოლ.) „ახალუხი“ < ქართ. სა-გულ-ე „ქალის გრძელი კაბა, წელში გაჭერილი“

საგუნილ-უოსარ/საგუნირ-უოსარ (ჩოლ.) < ქართ. სა-გულ-ე „ქალის გრძელი კაბა, წელში გაჭერილი“ და ზან. (მეგრ.) ოსარე „პერანგი“

სადაღაუ (ჩოლ.) „ნაიარევი სახეზე“ < ქართ. სა-დაღ-ავ-ი „სადაღველი, სადაღი“

სადაგ (ბქ., ლნტ.)/სადაგ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „მიუდგომელი, ობიექტური, მიუკერძოებელი“, 2. „ჩვეულებრივი, უბრალო (დღე...), საშინაო (ტანსაცმელი...)“ < ქართ. სადაგ-ი (< ფალ. **sadāk** „მარტივი, უბრალო“) „არა უქმე, სამუშაო დღე“

სადაფ (ბზ., ლნტ.)/სადაფ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) 1. „სადაფი“, 2. „ღილი“ < ქართ. სადაფ-ი (< არაბ. **ṣadaf** „მარგალიტის ნიჟარა“) „ზოგიერთი მოლუსკის ნიჟარის შედა ფენა, რომელსაც იყენებენ წვრილმანი ნივთიერებისა და სამკაულების გასაკეთებლად“

სადგამ (ზს., ლნტ.)/სადგამ (ლშხ.)/სადგამ (ჩოლ.) „სადგამი, სანაშენე (ღორი, ცხვარი...)“ < ქართ. (ხევს.) სადგ-ამ-ი „ჯანსაღი და საყოლად ვარგისი წვრილფეხა პირუტყვი“, იმერ. სადგ-ამ-ურ-ი „მოსაშენებლად გაშვებული ფრინველი ან ცხოველი“[69]

სადგურ (ზს., ქს.) < ქართ. სადგურ-ი „მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) გაჩერების ადგილი, საგანგებოდ მოწყობილი მგზავრთათვის, საბარგო ოპერაციებისათვის...“

სადგუმ (ბზ., ლნტ.)/სადგემ (ჩბხ., ლხმ.)/სადგომ (ზს., ლშხ.) „დროებით გასაჩერებელი ადგილი“ < ქართ. სა-დგომ-ი „ბინა, კარავი“, შდრ. ძვ. ქართ. სადგურ-ი „სავანე, საბანაკე, ბუნაგი, სადგომი...“ (შდრ. ზს. ლაგნა, ლშხ., ჩოლ. ლაგნა, ლნტ. ლაგენა), იხ. ლა-სადგუმ

სადედ (უშგ.) < ქართ. სა-დედ-ო „დედებისათვის განკუთვნილი“

სადეუ (უშგ.)/სადაუ (ჩოლ.) < ქართ. სა-დავ-ე „ლაგმის თასმა, რომელიც მხედარს ხელში უჭირავს“

სადილობა (ზს.)/სადლობ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-დილ-ობ-ა „სადილის ჭამა; სადილის ჭამის დრო...“

სადლ-ობ-ი-რრ-ა (ლშხ.) < ქართ. სა-დილ-ობ-ა „სადილის ჭამა; სადილის ჭამის დრო...“

სადმელარ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. სადმელურ-ი „მწვანე ყურძნის ჯიში“

საელბედიო (ლშხ.) „არასანდო, საშიში (ზედმიწ. – *'სა-ალალ-ბედ-ო-დ ზმნის.* „წინასწარ გაუთვალისწინებლად, შემთხვევით, – ალალ-ბედად, ალალ-ბედზე“

საერთოდ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/სჳერთოდ (ბქ., ლნტ.)/საერთოდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-ერთ-ო-დ „ერთად, ერთიანად, მთლიანად“ (შდრ. ზს. ჰჳდურდ/ჰედურდ/ჰეურდ/ხჳდურდ, ბქ. ხედურდ, ლშხ., ჩოლ. ედედურდ, ლნტ. ედურდ)

საზოგადოთ (ბქ.) *ზმნის.* < ქართ. საზოგად-ო-დ „საერთოდ, ზოგადად“

საზრ (ზს., ქს.)/სჳზრ (უშგ.) < ქართ. „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), – ფიქრი, აზრი, მოსაზრება“

საზრიჳნ (ზს., ლნტ.)/საზრიან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-ზრ-იან-ი „სწრაფად მოფიქრების, მოსაზრების უნარის მქონე“

საზღუჳრ (ბზ., ლნტ.)/საძღუჳრ (ბზ.)/ სამზღუჳრ/სამძღუჳრ (ბქ.) /საზღუჳრ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ზღვ-არ-ი „მიჯნა, ზღვარი“ (შდრ. ბზ. ჰჳღურა, ბქ. ჳღურა, ლშხ., ჩოლ. აღურა, ლნტ. ლაღუერა; უშგ. უოკერ)

სათათრეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/სათათრეთ (ბქ.) < ქართ. სა-თათრ-ეთ-ი „თათრების, მაჰმადიანების ქვეყანა, მხარე (ჩვეულებრივ, თურქეთი იგულისხმება)“

სათანაჲ/სათანჳჲ (ბზ.)/სათანჳ (ბქ.) *ანთრ.* < ოს.-ალან. **Сатана**, **Шатана**, **Æхсинæ** „ნართული ეპოსის ოსური ვერსიის ცენტრალური პერსონაჟი, ვასთირჯისა და წყალთა უფლის – დონბეთირის ასულის – ძერასას ქალიშვილი, ურუზმაგის დაჲ და ცოლი; ნართების ცნობილი დიასახლისი“[70]

სათაუ (ლშხ., ჩოლ.)/სათჳუ[ე] (ლნტ.) „თავი (სახურავისა)“ < ქართ. სა-თავ-ე „რისამე დასაწყისი, დასაბამი, თავი...“ (შდრ. ბზ. ზგგრ, ბქ. ზეგრ, ლხმ. ზეგირ)

სათჳთურ (ბზ.)/სჳთეთურ/სათეთურ (ბქ.)/სათითურ (ლშხ., ჩოლ.)/სჳთითურ (ლნტ.)/სათთუერ (უშგ.) < ქართ. სათით-ურ-ი „იგივეა, რაც სათითე“

სათჳლ (ბზ.)/სანთალ (ბქ.)/სუანთალ (ჩბხ., ლხმ.) 1. „დურბინდი“, 2. ბქ. „ჯორა (სამიზნე თოფისა“), 3. ბქ. „სათვალე“ < ქართ. სა-თვალ-ე „ორი მინისაგან შემდგარი ხელსაწყო თვალებზე გასაკეთებლად...“ (შდრ. ბქ. სანთლჳრ „სათვალეები“)

სათბილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სათბილ-ო „საკლავის ნაწილი ზურგის უკანასკნელი ნეკნიდან გავამდე (საუკეთესო ნაჭრად ითვლება)“

სათემ (უშგ.) < ქართ. სა-თემ-ო „თემის კუთვნილი, თემის დამახასიათებელი, თემში არსებული, – თემისა“

სათრეუ (უშგ., ჩოლ.) „ხელძარი“ < ქართ. სა-თრ-ევ-ი „თრევით სატარებელი“

სათუთ (ქს.)/სათუით (უშგ.) < ქართ. სათუთ-ი „ნაზი“

სათუთობ (უშგ.) < ქართ. სათუთ-ობ-ა „სინაზე“

სათუნ (ლშხ., უშგ.)/სათუნაჲ (ლშხ.)/ სათმ (უშგ.) „ჯარგი გამგონი, მოსამსახურე კაცი“ < ქართ. სათნო „კეთილი, გულკეთილი, ლმობიერი; სასიამოვნო“

სათუნდ (ლშხ., უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. სათნო-დ „კეთილად, ლმობიერად“

საკარმიდამო (ზს., ქს.) < ქართ. საკარ-მიდამო „კარმიდამოსათვის განკუთვნილი; კარმიდამოში შემავალი, – კარმიდამოსი“

საკარცხუილ/სჳკერცხუილ/ საკერ-

ცხუილ (ბზ., ლნტ.)/საკჳრცხუილ (ბზ.)/ საკარცხულ (ლშხ., ჩოლ.)/საკაცხულ (ლშხ.)/საკურცხილ (უშგ.) „უფროსის დასაჯდომი სკამი; სავარძელი“ < ძვ. ქართ. სა-კარცხ-ულ-ი „სკამი“, ახ. ქართ. „მოჩუქურთმებული ხის სკამი ოჯახის უფროსის ან პატივსაცემი სტუმრისათვის“ (შდრ. ბქ. ჰასკამ)

საკჳცხ/საკჳრცხ (ზს.)/საკჳც (ლნტ.)/ საკაც[ხ] (ლშხ.) „ჯალამბარი, საკაცე“ < ქართ. სა-კაც-ე „იგივეა, რაც ტახტრევანი“

საკეცურ (ქს.) „მაშა“ < ქართ. (რაჭ.) საკეცურ-ი „იგივეა, რაც საკეცე, ხის ან ლითონის მაშა ცხელი კეცების დასადგმელად და მათზე ნაკვერჩხლის დასაყრელად“ (შდრ. ზს. წკჳლ)

სა-კჳსრ-ო/სა-კჳსარ (ბზ.)/საკჳსარ (უშგ.) < ქართ. სა-კეისრ-ო (< ძვ. ქართ. კეისარ-ი < ბერძ. ķeisar) „სამეფო; სახელმწიფო“

საკინძ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-კინძ-ე „იგივეა, რაც საკინძი“

საკმეუელ (ზს., ქს.)/საკმელ[უ]/ საკმუელ (ბზ.)/საკჳმეუელ (ბქ., ლნტ.)/საკმოუელ (ლშხ.)/საკმეუილ (უშგ.) < ქართ. სა-კმ-ევ-ელ-ი „საკმელი, გუნდრუკი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ნატუსუნ, ბქ., ლნტ. ნატუსუნ)

საკუთარ (ზს.)/საკუთარ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/საკუთარ (ლშხ., ჩოლ.)/საკუთარ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. სა-კუთ-არ-ი „კუთვნილი“

საკუთარდ (ზს., ლშხ.)/საკუთარდ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/საკუთარდ (ლნტ.) „სამუდამოდ (ზედმიწ. – სა-კუთ-რ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. სა-კუთ-არ-ი „კუთვნილი“

საკურთხ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-კურთხ-ი „რაც უნდა აკურთხონ. || ჭირისუფლის მიერ მიცვალებულის საფლავზე მიტანილი საჭმელ-სასმელი, რომელსაც მღვდელი აკურთხებდა“ (შდრ. ზს., ქს. ლეკგრი, ბქ. ნაკგრუნ; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეფანე, ბქ., ლნტ. ლეფანე; ბზ., ლშხ. ნაფანუნ, ბქ., ლნტ. ნაფანუნ)

საკურთხეულ (ზს., ქს.)/საკუთხეულ (ბზ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-კურთხევ-ელ-ი [შდრ. უშგ. ლაყუყარ „საზვარაკო [ადგილი]“ და ყუნია ლაკდა არგი „საზვარაკო (ზედმიწ. – ზვარაკი[ს] მოსატანი ადგილი“)]

საკურთხომ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-კურთხ-ობ-ა „ჭირისუფლის მიერ მიცვალებულის საფლავზე მიტანილი საჭმელ-სასმელის კურთხევა, – კურთხევის დრო“ (შდრ. ზს., ქს. ლოკგრი/ლოკგრელ)

საკჳნძელარ/საკჳნძელარ (ზს., ლნტ.) „დგიმის ბაწრები; საბეჭვი დაზგის ნაწილების სამაგრი (ზედმიწ. – სა-კინძ-ალ-ებ-ი)“[71] < ქართ. (ოკრიბ.) სა-კინძ-ალ-ი „ქვაბის შუა ცეცხლზე საკიდელი, საქვაბე, ნაჭა, ჯაჭვი“

სალათა (ზს., ქს.)/სალათაი (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. სალათა (< იტალ. salato-დან „დამარილებული“) „ბოსტნეული მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა“

სალამე (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სალამე (< ებრ. שלומית „მშვიდობა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სალარო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ლარ-ო „შენობა, ოთახი, სადაც წარმოებს ფულის მიღება, შენახვა და გაცემა“

სალასტ (ლნტ., ჩოლ.) „საზურგე გოდორი“ < ქართ. (ლეჩხ.) სა-ლასტ-ო „გოდორი; სიმინდის საზიდავი გოდორი: ჩადის ოთხი ბათმანი“

სალამ (ბზ.)/სალამ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სალამ-ი (< არაბ. salām

„მშვიდობა“) „შეხვედრისას ერთმანეთისადმი მიმართვა საგანგებო სიტყვით (აგრეთვე თავის დაკვრითა და ზოგჯერ ხელის ჩამორთმევითაც)“

სალამ-ფერაზ (ბზ.) < ქართ. სალამ-ი (< არაბ. **salām** „მშვიდობა“) „შეხვედრისას ერთმანეთისადმი მიმართვა საგანგებო სიტყვით (აგრეთვე თავის დაკვრითა და ზოგჯერ ხელის ჩამორთმევითაც)“ და ფერ-ებ-ა „მოფერება, ალერსი“

სალბურ (ჩოლ.) „თავსაბანი ხსნარი“ < ქართ. სალბუნ-ი „სამკურნალო საცხი, – მალამო“, შდრ. ფშ. სალბო „საცხი, ჭრილობის მოსაშუშებელი, სალბუნებელი“

სალგუჯარ (ბზ.)/**სალგუჯარ** (უშგ.)/ **საგუჯარ** (ლშხ.)„გვარისათვის განკუთვნილი (ზედმიწ. – *სა-გვარ-ო) < ქართ. სა-გვარ-ეულ-ო „გვარის კუთვნილი, გვარის დამახასიათებელი“, „იგივეა, რაც გვაროვნული“

სალდათრე ნაყარუჯლ (ბზ.) „ტყე (ზედმიწ. – ჯარისკაცები[ს] ნა-ყარაულები-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. **Солдат** < იტალ. **saldo** „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცი“

სალდათ (ზს., ლნტ.)/**სალდათ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სალდათ** (ბზ.) < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. **Солдат** < იტალ. **Saldo** „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცი“

სალდათობ (ზს., ლნტ.)/**სალდათობ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სალდათ-ობა (< სალდათ-ი < რუს. **Солдат** < იტალ. **Saldo** „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცობა“

სა-ლეკ/სა-ლეკ (ბქ.) „ქვამარილი“ < ქართ. სა-ლოკ-ი 1. „რაც უნდა ლოკონ, რისი ლოკვაც შეიძლება; რითაც ლოკავენ“, 2. „მლაშე, მარილიანი ადგილი, სადაც პირუტყვი დადის ლოკვის მიზნით“

სალოცაჲუ (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. სალოც-ავ-ი „ლოცვისათვის განკუთვნილი ნაგებობა“ (შდრ., ბქ. **ლაშზგრ**, ლნტ. **ლაშეზგრ**, ჩოლ. **ლამზგრ**)

სალუქუ (ჩოლ.) „საშინაო ტანსაცმელი“ < ძვ. ქართ. სა-სალუქ-ო „შესამკობად გამოსაყენებელი, – მოსახდენი, საკოხტაო“, სალუქ-ი (სპარს. **soluk** „ზღა, ქცევა, მოქმედება“) 1. „კოხტა, მოხდენილი“, 2. „ნაზი, წმინდა, ფაქიზი, ნატიფი“, შდრ. ძვ. ქართ. სალუქობა „კეკლუცობა კაცისა“

სალფეთქ (ზს., ჩოლ.)/**სალფეტკ** (ჩოლ.) < ქართ. სალფეთქ-ი (< იტალ. **salvietta**-დან რუს. ენის მეშვ.) „ხელსახოცი“ (შდრ. ბზ. **შიმი ლაკუცან**, ბქ. **შიმი ლაკუცანი**, ლნტ. **შიმი ლაკუცან**, ლშხ., ჩოლ. **შიმი ლაკუცან**)

სალხინაშ (ლშხ.) < ქართ. სა-ლხინ-ო „ლხინისათვის გაკუთვნილი, – სამხიარულო“

სამართებელ/სამართებილ (ლნტ.) < ქართ. სა-მართ-ებ-ელ-ი „წვერის (თმის...) საპარსავი დანა (ან სხვა ხელსაწყო)“, შდრ. ზს., ქს. **წაბ**

სამარ-სუდარ[ს ლეჭრნე] (ლშხ.) „დამწუხრებული (ზედმიწ. – *სამარე-სუდარა-ს შეხვეული)“ *იდიომ. გამოთქ.* < ქართ. სამარე „საფლავი“ და სუდარა „მიცვალებულის სამოსელი“[72]

სამარხუ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. სა-მარხ-ო „მარხვისათვის განკუთვნილი, – მარხვისა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **საუჭმ/საუჭმ**, ლშხ. **საუჭმ**)

სამგლოუ (უშგ.) < ქართ. სა-მ-გლოვ-იარ-ო „გლოვისათვისგანკუთვნილი, მწუხარების გამომხატველი, – გლოვისა“ (შდრ. ზს., ქს. **სუტ**, ბქ. **ლასტუშარ**)

სამგუარიშ (უშგ.) < ქართ. სამ-გვარ-ი „სამი სახისა, – სამნაირი“

სამდილ (უშგ.) < ქართ. სა-მადლ-ო

„მადლისათვის განკუთვნილი, მადლის შესაფერი, – მადლიანი, სასიკეთო, კეთილი“

სამებ[ა] (ზს.)/**სანება** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. სამ-ებ-ა 1. „ქრისტიანული რელიგიის მიხედვით სამპიროვანი ღმერთი, რომელიც აერთებს ე. წ. „მამას“, „ძესა“ და „სულიწმიდას“, 2. „სამების სახელზე აშენებული ეკლესია“

სამეთხ (ბზ.)/**სჳმეთხ** (ლნტ.)/**სამეთხუ** (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. სამოთხე „ღმერთის მიერ შექმნილი ბაღი, წალკოტი, სადაც შეცოდებამდე ცხოვრობდნენ ადამი და ევა, – ედემი“

სამზარეულ (ლნტ.) < ქართ. სა-მზარეულ-ო „საგანგებოდ მოწყობილი ნაგებობა ან ოთახი, სადაც საჭმელს ამზადებენ“

სამკაულ (ბზ.)/**სამკაულ** (ბქ., ჩოლ.)/**სამკჳლ** (უშგ.)/**სამკალ** (ჩბხ.) < ქართ. სამკაულ-ი „ნივთი ვისიმე ან რისამე შესამკობად“ (შდრ. ზს., ქს. ჯინჯილ)

სამკითხველო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-მ-კითხვ-ელ-ო „ბიბლიოთეკის დარბაზი, სადაც წიგნებსა თუ ჟურნალ-გაზეთებს კითხულობენ“

სამნელ (ბზ., ქს.) < ქართ. სა-მურვ-ელ-ი, სა-ურვ-ელ-ი „კბილებიანი რკინის ხელსაწყო ცხენის დაურვებისათვის“

სამორიგეო (ზს., ქს.)/**სამარგო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-მო-რიგ-ე-ო „მორიგეობისათვის განკუთვნილი, – მორიგეობისა“

სამრჳკუ (ზს., ლნტ.)/**სჳმრეკლო**/**სამრჳკ** (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-მ-რეკ-ლ-ო „კოშკი, რომელშიაც ეკლესიის ზარები ჰკიდია“ (შდრ. ბზ. **ლაზგნგლჳბ**, ბქ. **ლაზგნდლაგჳრ**)

სამსონ (ზს., ქს.)/**სჳმსონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სამსონ (< ძვ. ებრ. **Шимшóн** „მზიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სამტეუან ჭაბუკ (ლშხ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. სამტევან ჭაბუკ-ი „ერთ-ერთი ქართული ზღაპრის – სამტევან ჭაბუკიშვილის გმირი“

სამსალ (უშგ.) < ქართ. სამსალა (< არაბ. **sammsaliq** „ძლიერი შხამი“) „შხამი, საწამლავი“ (შდრ. ბქ. **ლაჟგგრი**)

სამსახურ (ზს., ქს.)/**სამსახუჱრ** (უშგ.) < ქართ. სა-მ-სახ-ურ-ი 1. „ვისიმე ან რისამე კეთილდღეობისათვის საქმიანობა, – მოღვაწეობა, ღვაწლი“, 2. „მოსამსახურის სამუშაო, მოსამსახურის თანამდებობა“, 3. „დაწესებულება, ადგილი, სადაც მსახურობს ვინმე“, 4. „რაიმე უწყება, დარგი ან დაწესებულება, რომელიც სპეციალურ სამუშაოს ხელმძღვანელობს...“

სამურაბე (ზს., ქს.)/**სამურაბ** (ბზ.) < ქართ. სა-მურაბ-ე „მურაბისათვის განკუთვნილი; მურაბის დამზადებასთან დაკავშირებული, – მურაბისა“

სამუხლარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-მუხლ-ე-ებ-ი „მუხლებისათვის განკუთვნილი, მუხლზე წამოსაცმელი“, ძვ. „მუხლის ჯავშანი“ (შდრ. ბზ. **ლექუთულჳრ**, ბქ. **ლექთულჳრ**)

სამფეხ (ბზ., ჩოლ.) „ზედადგარი“ < ქართ. სამ-ფეხ-ა 1. „რასაც სამი ფეხი აქვს, – სამფეხიანი“, 2. „სამი ფეხის მქონე რკინის რგოლი ქვაბისა და მისთ., ცეცხლზე შესადგმელად, – ზედადგარი“

სამყარო (ზს., ქს.)/**სამყარაჲ** [კოჯ] (უშგ.) < ქართ. სამყარო 1. „დედამიწისა და სხვა ციური სხეულების ერთიანი სისტემა“, 2. „დედამიწა მისი ბუნებითა და ცოცხალი არსებებით“, 3. „ბუნების, ცხოვრების, მოვლენათა ... გარკვეული სფერო, გარკვეული მხარე“

სამყურ (ქს.)/**სამყურა** (ბქ.)/**სამყურაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „იონჯა“ *ბოტ.* < ქართ. სამ-

ყურ-ა „ბალახოვანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა; აქვს თავაკად შეკრებილი ყვავილები და სამფოთოლაკიანი ფოთოლი“ (შდრ. ბქ. პერპილ/პირპილ)

სამყურ (უშგ.) „ლულა (თოფისა)“ < ქართ. საყვირ-ი 1. „მაღალხმიანი ჩასაბერი მუსიკალური ინსტრუმენტი ლითონისა“, 2. „სასიგნალო ხმის გამომცემი მექანიკური მოწყობილობა“

სამშენებლო (ზს., ქს.)/სჰმშენებლო (ჩოლ.) < ქართ. სა-მშენ-ებ-ლ-ო „მშენებლობისათვის განკუთვნილი; მშენებლობისათვის გამოსადეგი, – მშენებლობისა“

სამშობლო (ზს., ქს.)/სჰმშობლო (ბქ.) < ქართ. სა-მშობლ-ო „ქვეყანა, მხარე, სადაც დაიბადა ადამიანი და რომლის მოქალაქედაც ის ითვლება“, 2. „ვისიმე დაბადების ადგილი...“

სამშურია (ბქ.) „ერთგვარი სურნელოვანი თეთრყვავილებიანი ბალახი, რომელსაც სანელებლად იყენებენ; რეჰანის ერთ-ერთი სახეობა“ *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) სამშურ-ე (შდრ. ასევე შამშურ-ე/შამშურ-ამ-ი/შამჭურ-ამ-ი) „რეჰანი“, იხ. შაშკლაჭ

სამძღუჯრ (ბზ.) < ქართ. სამძღვარ-ი „იგივეა, რაც საზღვარი“ (შდრ. ზს. ჰაღურა, ბქ. ჰაღურა)

სამწუად (ბქ.) 1. „სამწვადე“, 2. „შამფური“ < ქართ. სა-მწვად-ე „მწვადისათვის განკუთვნილი, მწვადად გამოსადეგი ხორცი“

სამხდო (ზს.) < ქართ. სა-მხთ-ო (< სა-მღთო < სა-ღმთ-ო < სა-ღმრთ-ო <*სა-ღმერთ-ო) „საღმრთო, შესაწირავი ზვარაკი“

სამხრეთ (ზს., ქს.)/სამხრეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სამხრეთ-ი „ქვეყნის ერთ-ერთი მხარე, ჩრდილოეთის საპირისპირო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლამგე; ბზ. ლამშგედ)

სამხრობ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სამხრ-ობ-ა „სამხრის ჭამა; სამხრის ჭამის დრო“

სამგრთალ (ზს.)/სამგრთალ/სამართალ (ლშხ., ჩოლ.)/სამართალ (ბზ., ლნტ.) 1. „სამართალი“, 2. ბქ. „სასჯელი“ < ქართ. სა-მართ-ალ-ი „ერთობლიობა სახელმწიფოს მიერ დადგენილი ყოფაქცევების წესებისა (ნორმებისა), რომელთა შესრულება უზრუნველყოფილია სახელმწიფოს მიერ იძულებით; სამართალწარმოება, მართლმსაჯულება, იუსტიცია; სიმართლე...“ (შდრ. ზს., ქს. ღედ)

სამგრთლიან (ზს.)/სამართლიან (ბქ., ლნტ.)/სამართლიან (ლშხ., ჩოლ.)/სამგრთალიან (უშგ.) < ქართ. სა-მართ-ლ-იან-ი 1. „სამართლის შემცველი, სამართლის შესაბამისი, – კანონიერი, სწორი, მართალი“, 2. „სიმართლის მოყვარული, სიმართლის მიმდევარი, მიუკერძოებელი“ (შდრ. ზს. მაწუდი)

სანაფთო (ბქ.) „ჭრაქი (ზედმიწ. – სანაფთ-ო ანუ სა-ნავთ-ო/სა-ნავთ-ე)“ < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ნაფთ-ი (< ფალ. ***naft – „naphta, petroleum, oil“**) „ნავთობის გადამუშავებით მიღებული მოლურჯო ფერის საწვავი სითხე, – იგივეა, რაც საწვავი“, შდრ. ახ. ქართ. ნავთ-ი

სანაჲ (ბზ.)/სენა (ბქ., ლნტ.)/სენაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/სანაჲ (ჩოლ.) 1. „წალო, განჯინა“, 2. ლშხ. „სარკმელი“ < ქართ. (ხევს., მოხ.) სენა „სახლში სამეურნეო დანიშნულების სათავსი, სადაც ინახავენ რძის ნაწარმს და სხვა სურსათ-სანოვაგეს“

სანდალ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. სანდალ-ი (< ბერძ. **σάνδαλον**) „ფერჯთ საცმელი“ (საბა), „მსუბუქი საზაფხულო ფეხსაცმელი“

სანდრრუ (ბზ.)/მანდროუ (ზს.)/სანდრაუ/მანდრეუ/სანდრეუ (უშგ.) < ქართ. სა-მდურ-ავ-ი „ვისიმე მიმართ უკმაყოფილების, წყენის გამომხატველი სიტყვები, – საყვედური“

სანეკუურ (ჩოლ.) „ძაფის დართვის დროს ნეკა თითზე ჩამოსაცმელი ხის ქილა, რომელზეც ძაფი გადის“ < ქართ. (კახ.) სა-ნეკ-ურ-ი „იგივეა, რაც სათითე“

სანეფ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/სანწუ/სანაფ (ბქ.)/სანეფ (ლნტ.)/სამეფ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. სინაფ-ი „ვაშლის ჯიში, სამეფო ვაშლი“ (შდრ. ზს. უისგ, ჩოლ. უისკუ)

სანთელ (ზს., ქს.)/სამთელ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. სანთელ-ი 1. „პატრუქზე ჩამოსხმული ცვილი, სტეარინი ან სხვა ცხიმოვანი ნივთიერება; იყენებენ გასანათებლად“, 2. „იგივეა, რაც ცვილი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეტურე, ლნტ. ლეტუარე)

სანკა (ბქ., ლნტ.)/სანკა (ლშხ., ჩოლ.) „ციგა“ < რუს. **Санки** „ციგა; მარხილი“ (შდრ. ბქ. გაბრაბ)

სანტყუურ (ბზ.) „სატუსაღო (ზედმიწ. – *სა-ტყვ-ე)“ < ძვ. ქართ. ტყუე „ტყვე; ნაძარცვი, ალაფი...“, ახ. ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მებრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“

სანღრებ (ლშხ.) „ორბელის სვანური სახელწოდება“ *გადატ.* < ქართ. სა-მღებ-რ-ო „სახელოსნო, საგანგებო შენობა, განყოფილება, სადაც ღებავენ რასმე“

საოხთრისო (ლნტ.) „სახსნილო (ყველისა, ხორცისა)“ < ქართ. (აჭარ.) უ-ხდ-ურ-ი „რძე და რძის პროდუქტები“, შდრ. (ხევს., მოხ.) უ-ჴდ-ურ-ი „ერბო, ყველი“

საპენელაი (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. სა-პონელა (/საპონა) „ერთწლოვანი პატარა მცენარე ფურისულასებრთა ოჯახისა; აქვს ცისფერი ან მარჯნისფერი ყვავილი; წყალში დასრესილი ქაფდება“

საპირ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-პირ-ე „ტანისამოსის, საბნის და მისთ. ზევითა პირისათვის განკუთვნილი ქსოვილი...“ (შდრ. უშგ. ნატფუნ)

საპ[უ]ენ (ზს., ლნტ.)/საპონ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/საპრნ (ბზ.) < ქართ. საპონ-ი (< თურქ. **sabin**) „წყალში ადვილად ხსნადი მასა, რომელსაც ამზადებენ ცხიმეულისა და ტუტეებისაგან; იხმარება ჭუჭყის მოსაშორებლად (რეცხვისა და ბანის დროს)“

საჟენ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/საჯენ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/სჯენ (ბქ., ლნტ.)/სჯენ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. საჟენ-ი (< რუს. **сажень**) „ძველი რუსული სიგრძის საზომი ერთეული, სამი არშინი“, შდრ. დიალ. საჯენ-ი[73]

სარაკელაი (ჩოლ.) < ქართ. სა-რეკ-ელ-ა „წისქვილის ნაწილი...“

სარაიჳ (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. სარა (< ძვ. ებრ. **sarah** „დედოფალი, ქალბატონი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სარჳგ (ზს., ლნტ.)/სარაგ (ლშხ., ჩოლ.) „წყარო“ < ქართ. სარაჯ-ი „ქვისა და ძელისა ღარივით რუსათვის“ (საბა); „აუზი შადრევნით“... (ქეგლი), შდრ. ზს. მაზუჳბ, ბქ. მაზუბ, ლშხ. მაზუებ; ბქ. წუიდ

სარჳპიონ (ბქ.)/სერაფიონ (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. სერაპიონ-ი (< ბერძ. (?) „სერაპისისა“, „სერაპი ერქვა ძველ ეგვიპტელთა სიკვდილ-სიცოცხლისა და განკურნების ღვთაებას“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სარჳჯ (ზს., ლნტ.)/სარაჯ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სარაჯ-ი „თაფლით სავსე ფიჭა“, შდრ. ლეჩხ. იმერ. სარაჯა, ფშ. სარაჭ-ი, იმერ. სარაჭ-ი/ა და ზან. (მეგრ.)

სარანჯ-ი/სარანგ-ი

სარგის (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-დგ-ის-ი „ხის ტარიანი წაწვეტებული ლითონის ჩხირი ტყავისა და მისთ. სახვრეტად“ (შდრ. ბზ., ლშხ. თეტენ, ბქ., ლნტ. თეტენ)

სარეგულაი (ჩოლ.) „თაგვსაჭერი“ < ქართ. სა-რეგვ-ელ-ა/სა-რეგვ-ი „თავზე დასაცემი მახე“

სართ (ჩოლ.) „ქალამნის შესაკრავი თასმა“ < ძვ. ქართ. სართ-ი „მოსართავი; სამკაული“

სართულ (ზს., ქს.) < ქართ. სართულ-ი 1. „შენობის ნაწილი, – ერთ სიმაღლეზე მოთავსებული სადგომების წყება“, 2. ძვ. „სახლის ბანი, ერდო“

სართულებან (ზს., ლნტ.)/სართულიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სართულ-იან-ი „სართულის მქონე“

სარკელ (უშგ.) < ძვ. ქართ. სა-რეკ-ელ-ი „დასარეკი მოწყობილობა; ხის ფიცარი, რომელზედაც სცემდნენ ხისავე ძელს ხმის გამოსაცემად...“

საროსტა (ბზ., ქს.)/სტაროსტა (ლშხ., ჩოლ.) < რუს. Староста „მამასახლისი“

სარსლაგ (ჩოლ.) *ბოტ.* „გრძელფეხება და გრძელნისკარტა ფრინველი“; *გადატ.* „გამხდარი, უშნო, ქვეშქვეშა ქალი“ < ქართ. სარსარაკ-ი „მოზრდილი ფრინველი სავათისებრთა ოჯახისა; ბინადრობს ველებზე; მასზე ნადირობენ“

სარჩელ (ზს., ქს.)/სარჩელ (ბქ.) < ქართ. სა-რჩ-ელ-ი „მოსამართლესთან ჩივილი“ (საბა), – სასამართლოსათვის მიმართვა უფლების დასაცავად...; ჩივილი, სამდურავი“

სასამართლო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სამართლ-ო „სახელმწიფოებრივი ორგანო, რომელიც კანონით განსაზღვრული წესის მიხედვით იხილავს სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეებს“

სასახლ[ე] (ბქ., ქს.)/სასახ/სასახლ (ლშხ.)/სასაბ/სასაბლ (ლნტ.) < ქართ. სა-სახლ-ე „მეფის, სახელმწიფოს მეთაურის ან სხვა წარჩინებული პირის სახოვრებელი დიდებული შენობა...“

სასადილო (ზს., ლნტ.)/სასადილო (ქს.) < ქართ. სა-სა-დილ-ო „საზოგადოებრივი კვებისათვის განკუთვნილი დაწესებულება“

სასდიკ (ზს.)/სასდიკუ (ბზ.)/სასტიკ (ლშხ.)/სასტიკ (ლნტ.) „სასტიკი, მკაცრი“ < ქართ. სასტიკ-ი (< ფალ. **sāstīk** „ძლიერი, მტკიცე, მკაცრი; მწვალებელი“) „მკაცრი, ულმობელი, შეუდარებელი...“

სასთუმალ (ბზ., ქს.)/სასთუმალ (ბზ.)/სასთუმალ (უშგ.) 1. „სასთუმალი“, 2. უშგ. „ბალიში“ < ქართ. სა-ს-თუმ-ალ-ი „რაც მწოლიარეს თავქვეშ უდევს“ (შდრ. ბქ. ლეთხურმაშ, უშგ., ლშხ., ჩოლ. ლათხუმარაშ)

სასინჯ (ლშხ.) < ქართ. სა-სინჯ-ი „სინჯვისათვის განკუთვნილი, – შესამოწმებელი, საცდელი“ (შდრ. ზს. ლეკმარი/ლაკმარი)

სასროლ (ლშხ.) < ქართ. სა-სრ-ოლ-ი „რაც უნდა ისროლონ, – სატყორცნი, საგდები“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლეფშუდე, ლნტ. ლეფეშტუე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეკუნე, ბქ., ლნტ. ლეკუანე)

სასტაულობ/სასწაულობ/სასტაულება (ჩოლ.) < ქართ. სა-სწაულ-ობ-ა „სასწაულის ხასიათისა“

სასტიკად (ჩოლ.) „მეტისმეტად, ძალიან“ *ზმნის.* < ქართ. სასტიკ-ად (< სასტიკ-ი < ფალ. **sāstīk** „ძლიერი, მტკიცე, მკაცრი; მწვალებელი“) „მკაცრად, ულმობლად, დაუნდობლად, შეუბრალებლად; ძლიერ, მეტისმეტად, მძაფრად“

სასტრაფ (ბზ.)/სასწრაფუ (ბზ., ლშხ.) „სავაზნე, პატრონტაში“ < ქართ. (ფშ.) სა-

სწრაფ-ო „ჩანთა მასრებითურთ, რომლებშიც წინასწარ თითო გასროლა წამალია ჩაყრილი; თოფის წამლის ჭურჭელი“

სასტუმრო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სტუმრ-ო 1. „სტუმრისათვის განკუთვნილი, – სტუმრისა“, 2. „სტუმრის მისაღები ოთახი (ბინაში)...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლამშგუარ, ლნტ., ჩოლ. ლამშკუარ)

სასუნებელ (ლშხ.) < ქართ. სა-სუნებ-ელ-ი „საყნოსელი“ (შდრ. ბქ. ლაქუნი/ლაქუნიარ)

სასუქ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სუქ-ი „ნიადაგის გასანოყიერებელი ნივთიერება, – პატივი“

სასფლაუ (ლშხ.)/სასაფლაუ/სასაფლაუ (ლნტ.) < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთვნილი ადგილი“ (შდრ. ზს. ლაშდ/თხუბაარ), იხ. ლა-სფლაუ-არ-{ი} და ლა-სფლაუ

სასწაულ (ზს., ქს.)/სასტაულ (ბზ.)/სასტაულ (ჩოლ.) < ქართ. სა-სწა-ულ-ი „არაჩვეულებრივი, ბუნების კანონებით აუხსნელი მოვლენა, რომელიც მიეწერება ზებუნებრივი, ღვთაებრივი, იმქვეყნიური ძალების მოქმედებას; გასაკვირი, განსაცვიფრებელი“ (შდრ. ზს. ლემბაჟ, ლშხ. ლემბაჟ, ლნტ. ლენბაუ)

სასწორ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სწორ-ი „საგნების ასაწონი, სხეულთა სიმძიმის, წონის გასაზომი ხელსაწყო“ (შდრ. ბქ. ლაწნიარ)

სასხრობელ (ჩოლ.) 1. „საქმე“, 2. „საცხოვრებელი“ < ქართ. სა-ცხოვრ-ებ-ელ-ი 1. „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება იცხოვრონ“, 2. „რაც აცხოვრებთ, რითაც ცხოვრობენ, – ცხოვრებისათვის საჭირო სარჩო-საბადებელი, ქონება...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლაზგა, ლშხ., ჩოლ. ლაზგა; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლალზიგალ, ბქ., ლნტ. ლალზიგალ, ლშხ., ჩოლ. ლალზიგალ), იხ. საცხოვრებელ

სასჯელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სჯ-ელ-ი „რითაც სჯიან დამნაშავეს, დანაშაულის ჩამდენის მიმართ მიღებული ღონისძიება“

სატანჯველ (ზს., ქს.)/სატენჯველ (ბზ.) < ქართ. სა-ტანჯვ-ელ-ი 1. „რაც ტანჯავს, – საწამებელი, საწვალებელი“, 2. „ვინც ან რაც უნდა ტანჯონ ან იტანჯოს“ (შდრ. ჩოლ. ლეტუაჟალ)

სატოღლოდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-ღალატ-ო-დ „საორგულოდ, სამტროდ“ (შდრ. ბქ. ლამახუალდ)

სატყეო (ზს., ქს.)/სატყეურ (ბქ.)/ სატყეო (ლნტ.) < ქართ. სა-ტყე-ო „სატყეო მეურნეობის საწარმოო-ტერიტორიული ერთეული, რომელსაც მეტყევე განაგებს“

სატყუ (ჩოლ.) < ქართ. სეტყვა „ატმოსფერული ნალექები, ნალექები, რომლებიც ყინულის პატარა მარცვლების სახით მოდის“ (შდრ. ბქ. თხარსკ)

საუდ/საუდ (ბზ.)/სეუდ/სეუდ (ბქ., ქს.)/სეუუდ (ბქ., ჩოლ.) „მონატრება, ნახვის ნატვრა“ < ქართ. სევდა (< არაბ.-სპარს. **souda**) „დარდი, ნაღველი, კაეშანი, ვარამი“ (შდრ. ბზ. ლინტიელ, ჩოლ. ლინტიელ)

საუკუნე (ზს., ქს.) < ქართ. საუკუნე „დროის მონაკვეთი, რომელიც ას წელს შეიცავს; წელთაღრიცხვის ერთეული“ (შდრ. ბზ. იუშ, ბქ. იუშ, ლშხ., ჩოლ. იუშ, ლნტ. იუშაა)

საურწყუ (ჩოლ.) „მელოგინის მოსაკითხი“ < ძვ. ქართ. სა-უ-რწყ-ო „ყველიერში ნებადართული საჭმელი: რძე, ერბო, ყველი, კვერცხი“

საუსურმან (ბზ.) < ქართ. სა-მუსლიმან-ო „მუსლიმანთათვის განკუთვნილი, – მუსლიმანებისა“

საუალდებულო (ზს., ქს.)/საუალდებილ (ლნტ.) < ქართ. სა-ვალ-დ-ებ-ულ-ო „უეჭველად, აუცილებლად შესასრულებელი“

საუარიონ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სევერიან-ი (< ლათ. **severian** „მკაცრი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

საუკეთესო (ლნტ.) < ქართ. სა-უკეთ-ეს-ო „საუცხოო, რჩეული“ (შდრ. გზ., ლშხ., ჩოლ. მაჩენე, ბქ., ლნტ. მაჩენე)

საუოფლ (ლშხ.) < ქართ. სა-ოფლ-ე „ცხენის ზურგზე უნაგირის ქვეშ საფენი ქეჩის ნაჭერი“

საფარ/საფარ (უშგ.) < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასასაფარებელი, სახურავი...“ (შდრ. გზ. ლალფარი/ლალფარ, ბქ. ლალფარი, ლშხ., ჩოლ. ლალფარი, ლნტ. ლალაფარი)

საფანტ/საფანთხუ/საფანდ (გზ.)/საპანტ (ბქ.)/საფანტ (ჩგხ.)/საპანტ (ჩოლ.) < ქართ. საფანტ-ი „წვრილ-წვრილი მრგვალი ტყვიები სანადირო თოფის სასროლად“

საფლაუ (ზს., ლნტ.)/საფლა (ბქ.)/საფლაუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. საფლ-ავ-ი „მიცვალებულის დასამარხავი ორმო, – სამარე“ (შდრ. ზს. ლაშდ/თხუდარ)

საფტინ (ზს., ქს.)/სამტინ (ბქ.)/საბტინ (უშგ.) „შაბათი“ < ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატგნ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი“

საფუარ/საფუარ (ზს., ლნტ.)/საფუარ (გზ.)/საფუარ (ბქ., ლშხ.)/საფუარ/საფუუარ (ლშხ.)/საფუარ (ჩოლ., უშგ.), შდრ. ბქ. ლა-საფაურ-ი 1. ზს., ქს. „საფუარი, ძირი“, 2. ბქ. „პური“, 3. ლნტ. „სასაფუვრე ჭურჭელი“ < ქართ. სა-ფუ-არ-ი „დამჟავეული პურის ცომი, – ხაში“ (შდრ. ბქ. ლატხა, უშგ., ჩოლ. ლატხა)

საფგრცაგ (ლშხ., ჩოლ.) „ფარსაგი, კარგი (ზედმიწ. – *სა-ფარსაგ-ო)“ < ქართ. (თუშ., ფშ., კახ.) ფარსაგ-ი (< ოს. **færssag** „საშუალი, გვერდითი, სხვა“) „რიგიანი, ხეირიანი, გამოსადეგი; კარგი, კეთილი“, „საშუალ კეთილისა და ავისა“ (საბა), შდრ. ბქ. სარგბიშ

საქაჯეთ (ლნტ.)/საქაჯეთ (ჩოლ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. სა-ქაჯ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ადგილი, სადაც ქაჯები ბინადრობენ“

საქებ (ლშხ.) < ქართ. სა-ქებ-ი „ვინც ან რაც უნდა აქონ, ქების ღირსი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეფშუდი, ლნტ. ლეფშუტუი)

საქეიფ (ლშხ.) < ქართ. სა-ქეიფ-ო „სალხინო“

საქლეუ (ზს.)/საქუელ (გზ.)/საქლეუ/საქუელ (ბქ.)/საქოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) სა-ქ-ოლ-ი „სახლის სახურავზე ულურსმნოდ დახურული ყავრის დასამაგრებელი ქვა ან სხვა რამ“

საქრისდიან (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ქრისტ-იან-ო (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქვეყნები, სადაც ქრისტიანობა არის აღიარებული; ქრისტიანობასთან დაკავშირებული, ქრისტიანული“

საქუნელ (გზ.) „ჭირნახული“ < ქართ. სა-ქონ-ელ-ი 1. „შინაური ჩლიქოსანი ცხოველები“, 2. „შრომის პროდუქტი, რომელსაც ამზადებენ ბაზარზე გასაყიდად, გასაცვლელად“, 3. „რაც უნდა ჰქონდეთ, – ქონება“ (შდრ. გზ., ლნტ. მაჯად; გზ. მაღუან)

საქელ (ბქ.) „საქალებო, ქალების ხელსაქმისათვის განკუთვნილი სათავსო, ძველებური სვანური სახლის შესასვლელთან მიშენებული“ < ქართ. (რაჭ.) სა-ქალ-ებ-ო „ქალებისათვის განკუთვნილი, – ქალებისა, საქალო. || ეკლესი-

ის შენობაზე ქალებისათვის მიშენებული სადგომი...“

საღ (ზს., ქს.) < ქართ. საღ-ი (< თურქ. **say**) „ჯანმრთელი; უზადო, ჯანსაღი...“ (შდრ. ზს. **ჰაჯდუირ/ჰაჯდურ/ჰედურ**, ბქ. **ჰედუირ**, ლშხ., ჩოლ. **ადურ/ედურ/ედურ**, ლნტ. {ა}**ედურ**)

საღათ/საღაბთ/საადათ (ზს.)/**სბათ/საბათ** (ბზ.)/**სბათ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სბაბთ** (ბქ.)/**სათ** (ლნტ., ჩოლ.)/**საათ** (ლნტ.)/**სბტ** (ჩოლ.) < ქართ.-ზან. **საათ-ი** (< თურქ. **saat** < არაბ.-სპარს.) „დროის განსაზღვრული მონაკვეთი, დღე-ღამის 1/24 ნაწილი, 60 წუთი...“

საღბრ (ბზ., ლნტ.)/**საღარ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. საღარ-ი „შუბლთეთრი ცხენი“

საღგრმათ/საღგრმათ (ბქ.)/**საღგრბეთ** (ლშხ.)/**სბღერბეთ** (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ღმრთ-ო „ღმერთისათვის განკუთვნილი, ღმერთის შესაფერი, – ღმერთისა, საღვთო...“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ღერბეთ**, ზს., ლშხ. **ღერმეთ**, ლნტ. **ღერბეთ** „ღმერთი“)

საღგრჭელ (ზს.)/**საღრეჭელ** (ჩოლ.) „საქონლის ავადმყოფობა პირის ღრუში“ < ქართ. (ლეჩხ.) სა-ღრეჭ-ელ-ი „ავადმყოფობაა ერთგვარი“

საყდარ (ჩოლ.) „სოფელი (ზედმიწ. – საყდარ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“

საყდბრ (ზს., ლნტ.)/**საყდარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ყდ-არ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“ (შდრ. ბზ. **ლაჯუბმ**, ბქ. **ლაჯუმი**, ქს. **ლაჯუბამ**)

საყდბრი ბოგ (ჩოლ.) „ხიდი (ზედმიწ. – საყდრ-ი{ს} **ბოგა**)“ *ტოპ.* < ქართ. საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“ და ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

საყელ (ლშხ.)/**საყალ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყელ-ო „ამონაჭერი ტანსაცმლის ზედა ნაწილში ყელ-კისრის ირგვლივ...“ (შდრ. ბზ. **ჰიწუ**, ბქ. **ჰუიწ**)

საყმაწუილი (ლშხ.) /**საყმარწუილ** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ყმაწვილ-ო „საბავშვო“

საყოფ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. სა-ყოფ-ი „იგივეა, რაც სამყოფი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლარდა**)

სა-ყრულ (უშგ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. **qarawul**) „ყარაულობისათვის განკუთვნილი, – სადარაჯო, საგუშაგო“ (შდრ. ზს. **ლაღჩა**, ლშხ., ჩოლ. **ლალჩა**, ლნტ. **ლალეჩა**), იხ. **ლაყურილ**

საყუარელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ყვარელ-ი „სატრფო, მიჯნური...“ (შდრ. ჩოლ. *ბავშ. მეტყვ.* **ჩაკუარელ/ კუაკუარელ**)

საყუდური ლისყუედურ (ლშხ.) „წამოძახება, გალანძღვა (ზედმიწ. – *საყვედურ-ი{ს} სა-ყვედურ-ობ-ა)“ < ქართ. საყვედურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამადლება“

საშაქრო (ბქ.) < ქართ. სა-შაქრ-ე (< ფალ. **šakar**, შდრ. ბერძ. **σάχαρον**, ლათ. **saccharum** და სხვ.) „შაქრის ჭურჭელი“, იხ. **ლა-შქარ-ბლ**

საშიშ (ზს., ქს.)/**სბშიშ** (ლნტ.) < ქართ. სა-შიშ-ი „სახიფათო, საზიანო“ (შდრ. ზს. **ლემყბლ**, ბქ. **ლემყბლუ**, ლშხ., ჩოლ. **ლემყალ**, ლნტ. **ლემყბლ**)

საშლელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-შლ-ელ-ი „რეზინის პატარა ნაჭერი ნაწერის ან ნახატის წასაშლელად“ (შდრ. ბქ. **ლბლრა**)

საშუალო კლას (ბქ.)/საშუალ{ო} კლას (ჩოლ.) „საშუალო სკოლა (ზედმიწ. – საშუალო კლას-ი)“ < ქართ. სა-შუალ-ო „შუა საფეხურის სკოლა დაწყებითსა და უმაღლესს შორის“ და კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

საშუალობა (ქს.)/საშუალება (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) /საშუალობ/საშუალობ (ლნტ.)/ საშუალებ (ჩოლ.) „გასაქანი“ < ქართ. სა-შუალ-ებ-ა „ფული, მატერიალური უზრუნველყოფა; შესაძლებლობა, გასაქანი...“

საშუალდ (ლნტ.)/საშუალდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-შუალ-ო-დ „საშუალო სიდიდის მიხედვით, – საშუალო რიცხვით“ (შდრ. ბქ. ნენსგაშდ)

საშუელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/საშუელ (ლნტ.) „ხსნა, შველა“ < ქართ. სა-შვ-ელ-ი „დასახმარებელი, შესაწევნელი; ხსნა, შველა“

საჩაი (ზს., ლნტ.)/საჩაი (ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩაი-ე „ჩაისათვის განკუთვნილი, – ჩაისა“

საჩაე (ბქ.) „ჩაიხანა“ < ქართ. სა-ჩაი-ე „დუქანი, სავაჭრო, სადაც მომხმარებელს შეუძლია ჩაის დალევა, – ჩაიხანა“

საჩეხ (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) სა-ჩეხ-ე „ეზოში შემოღობილი ადგილი პირუტყვის სადგომად, შეშის დასაწყობად და სხვა დანიშნულებისათვის“

საჩფელ (ზს.)< ქართ. სა-ჩაფულ-ე „ერთი საქალამნე ტყავის ღირებული (საფასური) რამე“

საჩქუარ (ზს., ლნტ.)/საჩუქუარ (ბზ.)/ საჩქუარ/საჩუქარ (ლშხ., ჩოლ.)/საჩქუარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“ (შდრ. ზს., ქს. ჯიდ)

საცაურ (ლნტ.) < ქართ. სა-ც-ავ-ი „რეზერვუარი“

საცდელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/საცდელ (ლნტ.) < ქართ. სა-ცდ-ელ-ი „იგივეა, რაც მოსაცდელი“ (შდრ. ბქ. ლაღლი)

საციურ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/საციურ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-ცივ-ი „ქართული ეროვნული საჭმელი – ინდაურის ან ქათმის სქელწვნიანი შეჭამანდი ნიგვზით, მძრითა და სხვადასხვა სანელებლით შეზავებული“

საცობ (ზს., ქს.) < ქართ. საცობ-ი „რასაც უცობენ, რაც უნდა დაუცონ (ჭურჭელს), – საგმანავი“ (შდრ. ზს., ქს. გუმ; ზს. ცუყუბა, ლშხ. ცუყუბერა; ჩოლ. ჭუქ)

საცუალ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. საცვალ-ი 1. „იგივეა, რაც გამოსაცვლელი“, 2. „გარეთა ტანსაცმლის შიგნით, პირდაპირ სხეულზე ჩასაცმელი თეთრეული“ (შდრ. ბზ. ლაცად, ბქ., ლნტ. ლაცადი, ლშხ., ჩოლ. ლაცად)

საცუდილებელ (ბზ.), ჩოლ. < ქართ. შე-სა-ცოდ-ებ-ელ-ი (< ქართ. ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაბრალებელი; საცოდავი“, იხ. საცუდილ

საცხოურებელ (ზს., ქს.) < ქართ. საცხოვრ-ებ-ელ-ი 1. „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება იცხოვრონ“, 2. „რაც აცხოვრებთ, რითაც ცხოვრობენ, – ცხოვრებისათვის საჭირო სარჩო-საბადებელი, ქონება...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლაზგა, ლშხ., ჩოლ. ლაზგა; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლალზიგალ, ბქ., ლნტ. ლალზიგალ, ლშხ., ჩოლ. ლალზიგალ), იხ. სასხრობელ

საძგელ/საძგელ (უშგ.) < ქართ. საძაგ-ელ-ი „საძულველი, საზიზღარი, ძალიან ცუდი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლემსისგ, ლნტ. ლემსისკ)

საძგელობ (უშგ.) < ქართ. სა-ძაგ-ლ-

ობ-ა „საზიზღრობა, უმსგავსოება, სიგლახე, სისაძაგლე“ (შდრ. უშგ. უებ)

საბირკუელ (ზს., ქს.) < ქართ. საბირკვ-ელ-ი „საფუძველი, ფუნდამენტი; საყრდენი...“ (შდრ. ზს., ქს. ხუნ)

სა-ძლიერ-ო (ჩოლ.) < ქართ. ძლიერ-ი „დიდი ძალის, გამძლეობის მქონე, – ღონიერი“

სა-ძრ-აბ (ჩოლ.) „შიშისა და ზიზღის გრძნობა“ < ძვ. ქართ. სა-ზარ-ელ-ი „საძაგელი, საშინელი“, საზარელება „საძაგელება“, ახ. ქართ. სა-ზარ-ი/სა-ზარ-ელ-ი/შე-სა-ზარ-ი „შიშის მომგვრელი, თავზარის დამცემი“

საძუუ (უშგ.) < ქართ. სა-ძუ-ე „ცხენის საკაზმავის ნაწილი, – კუდის ქვეშ ამოსადები თასმა ან თოკი“

საძუალე (ჩოლ.) < ქართ. სა-ძვალ-ე „მიცვალებულთა სამარხი“

საწამლაუ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-წამლავ-ი „შხამი, სამსალა“ (შდრ. ზს. ჟაბ, ბქ. ლაჟგრი)

საწერგლ (უშგ.) < ქართ. სა-წერ-ელ-ი „იგივეა, რაც დუდკო“

საწინაღმდეგო (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/საწინააღმდეგო (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-წინააღმდეგ-ო „ვისიმე ან რისამე წინააღმდეგ მიმართული, – საპირისპირო“

საწინდარ/ საცვნდარ/ საწვნდარ (უშგ.) < ქართ. სა-წინდ-არ-ი „გირაო, წინდი“

საწნახელ (ბზ., ქს.) < ქართ. სა-წნახელ-ი „ყურძნის საწური დიდი, გრძელი ჭურჭელი ქვიტკირისა ან ხისა“, იხ. უეჭნახუ

საწუთრ[1] (ბზ., ლშხ.) < ძვ. ქართ. სა-წუთ-რ-ო „დროებითი, წარმავალი; სააქაო, წუთისოფელი“, ახ. ქართ. „ეს ქვეყანა, სააქაო, წუთისოფელი“

საწუთრ[2] (ლშხ.) *გადატ.* „ლამაზი, კოხტა; სანატრელი, სასურველი“ < ძვ. ქართ. სა-წუთ-რ-ო „დროებითი, წარმავალი; სააქაო, წუთისოფელი“, ახ. ქართ. „ეს ქვეყანა, სააქაო, წუთისოფელი“

საწყალ (ლნტ.) < ქართ. საწყალ-ი „საბრალო, საცოდავი...“ (შდრ. ზს., ქს. ლეჟრი)

საწყალდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. საწყლ-ად „საცოდავად, გაჭირვებულად“ (შდრ. ზს., ქს. საბრალდ)

საწყინ (ზს.)/საწყენ (ბქ., ლშხ.)/საწყენ (ლნტ.) < ქართ. სა-წყ-ენ-ი „შესაწუხებელი, სამწუხარო; მაწყინარი...“ (შდრ. ზს. ლესდიკ; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლელონე), ბქ., ლნტ. ლელონე), იხ. ლე-წყინ

საწყობ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-წყობ-ი „სპეციალური ადგილი, შენობა რაიმე საქონლის, მასალისა და მისთ. მარაგის მოსათავსებლად და შესანახად“

საწვღმართ (ბზ.) „სახეირო“ < ქართ. სა-წაღმართ-ო 1. „წაღმართად ყოფნისათვის განკუთვნილი“, 2. ძვ. „მომავლისათვის განკუთვნილი, – სამომავლო“

სახაბაზუ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხაბაზ-ო „პურის საცხობი ნაგებობა“ (შდრ. ბქ. ლარბალ)

სახარჯ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხარჯ-ო (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯისათვის განკუთვნილი, – სახარჯავი, დასახარჯავი“

სახინკლე (ზს., ქს.)/სახინკლე (ბქ.) < ქართ. სა-ხინკლ-ე „ხინკლისათვის განკუთვნილი, გამოსადეგი, – ხინკლისა“

სახლკარობ (ლნტ.) < ქართ. სახლ-კარ-ობ-ა 1. „სახლ-კარის მოვლა, – ოჯახობა“, 2. „იგივეა, რაც სახლ-კარი“

სახრებ (ზს.)/სახრებ (ლშხ., ჩოლ.)/სახარება (ლნტ.) *რელიგ.* 1. „სახარება; ბიბლია“, 2. „აღდგომის ცისკრის წირვა“ < ძვ. ქართ. სა-ხარ-ებ-ა „ბიბლიის ნაწილი, რომელშიც შედის ახალი აღთქმის პირველი ოთხი წიგნი..., წარმოადგენს

ქრისტიანული სარწმუნოების საფუძველს, – ოთხთავი“

სახუნდარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხუნდარ-ი „ადგილი, სადაც მონადირე უსაფრდება ნადირს...“

საჭიმ (ჩოლ.) „ძაღლის დასაბმელი ჯოხიანი საბელი“ < ძვ. ქართ. სა-ჭივ-ი „ბორკილი (კისრისა), ქედზე დასადები კეტი, ძელი, უღელი“, ლეჩხ. სახიმ-ი „სწორი ჯოხი, რითაც ძაღლი არის დაბმული“

საჭსარ[1] (ზს., ლნტ.)/**სახსარ** (ბქ.)/**სახსარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სახსარ-ი „ძვლების დაბოლოებათა მოძრავი შეერთება“ (შდრ. ბქ. ლაფშგა, უშგ., ჩოლ. ლაფშგა)

საჭსარ[2] (ზს., ლნტ.)/**საყსარ** (გზ.)/**საჭსარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**საკსარ** (ჩოლ.)/**საყსარ** (ბქ., უშგ.) „ტყვის გამოსახსნელი გადასახადი; მატერიალური საშუალება“ < ძვ. ქართ. სა-ჭს-არ-ი, ახ. ქართ.სახს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის“, შდრ. ქიზიყ. სა-ჭსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი“ (შდრ. ლნტ. მაჭდა)

საჭსნილ (გზ.)/**სახსნილ** (ლნტ.)/**სახსნილ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სახსნ-ილ-ო „ხსნილისათვის განკუთვნილი საჭმელი, არასამარხვო (ხორცეული, თევზი, ყველი და სხვ.)“, შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგშრაუე; ზს. {უ}ოხდრის

საჯაყ (ლშხ., ჩოლ.) „საბრალო; უშნო, უხეირო (ადამიანი)“ < ქართ. საჯაყ-ი „შესარცხვენი, თავის მოსაჭრელი“ (შდრ. ზს. ლნტ. თრაუ/თგრაუ, ლშხ., ჩოლ. თრაუ)

საჯინიბ (ლშხ.) < ქართ. სა-ჯინიბ-ო (შდრ. სპარს. **ǯanibat** „სასაპალნე ცხენის“) „საცხენე“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. ლაჩაურ)

საჯლაბ (გზ.)/**საჯლაბ** (ბქ.) „დიდი საოჯახო ქვაბი“ < ქართ. სა-ჯალაბ-ო „ჯალაბისათვის განკუთვნილი, – ჯალაბისა“

საჯულ (ბქ.) < ქართ. მსაჯულ-ი „მოსამართლე“

საჯუარელ (ლშხ.) „საკულტო ადგილას აღმართული ჯვარი (ზედმიწ. – **სა-ჯვარ-უკ-ა**)“ *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო – გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო...“

საჰაერო (ზს., ქს.)/**საჰაერო** (ბქ.) < ქართ. სა-ჰაერ-ო „ჰაერისათვის განკუთვნილი, – ჰაერისა...“

სადილ (ზს., ლნტ.)/**სადილ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-დილ-ი „შუადღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და სამხრის წინ...“

სადილ-უახშამ (ზს., ლნტ.)/**სადილ-უოხშამ** (ზს.)/**სადილ-უახშამ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სადილ-ვახშამ-ი „სადილი და ვახშამი“

სადლოგ (ზს., ლნტ.)/**სადლოგ** (ლშხ.) < ქართ. სა-დილ-ოგ-ა „სადილის ჭამა...“

სად-უ/სუად (გზ.) „სადენი მიწის ქვემ (მილი)“ < ქართ. სა-დ-ენ-ი „იგივეა, რაც სადინარი“, შდრ. ლეჩხ. სა-დ-ივ-არ-ი „სადინარი, საწნახლის ღარი, რომელზეც ახალდაწურული ყურძნის ტკბილი წვენი გამოდის“

სადღინძელო (ბქ.) < ქართ. სა-დღეგრძელ-ო „სუფრაზე ვისიმე დღეგრძელობისათვის, კეთილდღეობისათვის წარმოთქმული სიტყვა და შესმული სასმელი“ (შდრ. გზ. **ლამზგრალ**, ბქ. **ლამზგრალ{ი}**)

სერთო (ზს., ლნტ.)/**საერთო** (ლშხ., ჩოლ.)/**საეერთო**/**საერთო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ერთ-ო „საზოგადო, საყოველთაო“

სპეჭური (ბქ.)/საჲეჭური (ჩოლ.) < ქართ. სა-ეჭვ-ო „დამაჯერებლობას მოკლებული, ნაკლებ დამარწმუნებელი“ (შდრ. ბქ., ლნტ. ლაკპური; ბქ. ლეურკპუ; ქს. ჲედუოდ)

სპია (ბზ.)/საია (ქს.)/საჲა (ლნტ.) < ქართ. საია „ერთნახადი, სუსტი (არაყი)“

სპინ (ზს., ლნტ.)/საჲნ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. საინ-ი (< არაბ.-სპარს. **saḫän**) „იგივეა, რაც თეფში“

სპინობ (ზს., ლნტ.)/საჲნობ (ლშხ., ჩოლ.)/საჲნრბია (ჩოლ.) „ჭურჭლის გაშლა (ზედმიწ. – *საინ-ობ-ა“) < ქართ. საინ-ი (< არაბ.-სპარს. **saḫän**) „იგივეა, რაც თეფში“

სპკსპრ (ზს.)/საკცპრ (ჩბზ.)/საკსპრ (ლხმ.) „ბერკეტი“ < ქართ. სა-კის-არ-ი „მანქანის ნაწილი, რომელსაც ეყრდნობა მბრუნავი ლილვი“

სპკურელ (ზს., ლნტ.)/საკურელ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-კვირ-ვ-ელ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ზს. ლემბაჟ)

სპკურელობ (ზს., ლნტ.)/საკურელობ (ლშხ., უშგ.) „გაკვირვება (ზედმიწ. – *სა-კვირ-ვ-ელ-ობ-ა)“ < ქართ. სა-კვირ-ვ-ელ-ებ-ა „საოცრება“

სპლტ (ზს., ლნტ.)/სალტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სალტე „კაპარჭი“ (შდრ. ზს. ბეტკ; უშგ. გირგუელდ)

სპლხინ (ზს., ლნტ.)/სალხინ (ლშხ., ჩოლ.)/სალხინუ (უშგ.) < ქართ. სალხინ-ო „ლხინისათვის განკუთვნილი, ლხინის დამახასიათებელი, ლხინთან დაკავშირებული, – ლხინისა, სამხიარულო...“

სპლხინდ (ზს., ლნტ.)/სალხინდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-ლხინ-ო-დ „რომ ილხინონ, ლხენისათვის“

სპმეგრელო (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-მეგრ-ელ-ო „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე“ (შდრ. ზს. ზპნ)

სპნყუირ (ზს., ლნტ.)/სანყუირ (ბზ., ლნტ.)/სამყუირ (ლნტ., უშგ.)/ სამყუირ[უ] (ბზ.) /სანყუერ/სპნყუერ/სანყერ (ბქ.)/სანყურ/სამყურ (ლშხ.)/სპმყუირ/ სპყუირ (ლნტ.)/სამყუირ (ლნტ., უშგ.)/ სპნყერ (ლხმ.) „ბუკი“ < ქართ. სა-ყვირ-ი 1. „მაღალხმიანი ჩასაბერი მუსიკალური ინსტრუმენტი ლითონისა“, 2. „სასიგნალო ხმის გამომცემი მექანიკური მოწყობილობა“

სპპირ (ლნტ.) „ფეხსაცმლის ზედა ნაწილი“ < ქართ. სა-პირ-ე „ტანისამოსის, საბნის და მისთ. ზევითა პირისათვის განკუთვნილი ქსოვილი...“

სპრგბიშ (ბქ.) „საარაკო (ზედმიწ. – *სარგებ-ის-[ა])“ < ქართ. ქართ. სა-რგ-ებ-[ელ]-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“

სპრგებ (ზს., ლნტ.)/სპრგიბ (ზს.)/სარგიბ (უშგ.)/სარგებ (ლშხ., ჩოლ.) „სასარგებლო, სარგებელი“ < ქართ. სა-რგ-ებ-[ელ]-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლემკახე)

სპრგებელ (ლნტ.) < ქართ. სა-რგ-ებ-ელ-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“ (შდრ. ბქ. ტელ)

სპრდიონ (ზს., ლნტ.)/სარდიონ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სარდიონ-ი (< ბერძ. **sardion** „მწითური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სპრკ (ზს., ლნტ.)/სარკ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)[74] < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

სპრქუელ (ზს., ლნტ.)/სარქუელ (ზს., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-რქვ-ელ-ი „თავსახურავი, სახურავი, ხუფი“ (შდრ.ზს. ლაფრი; ბზ. ლალფპრ, ბქ.

ლალფარი, ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლალფარი, ლნტ. ლალაფარი; ბზ., ლშხ. ნაფრუნ, ბქ. ნალფარუნ, ლნტ. ნაფარუნ, ზს. ცუყუბა, ლშხ. ცუყუბერა)

სარბელ (ბქ.)/სარებელაი (ჩოლ.) „წვრილი გათლილი ჯოხი რძეში კვეთის ასარევად“ < ქართ. სა-რხევ-ელ-ა „რაც ირხევა, – რხევადი“ (შდრ. ბქ. ლაჩდინა)

სატეფარ (ზს., ლნტ.)/სატეფარ (ბზ.) < ქართ. სატევარ-ი „იგივეა, რაც ხანჯალი“

სატინო (ბქ.) < ქართ. სატინ-ი (< არაბ. zaitun) „ატლასივით პრიალა ქსოვილი ბამბისა ან აბრეშუმისა“

საუჭმ (ზს., ლნტ.)/საუჭმ (ბზ.)/საუჭმ (ბზ., ლშხ.) „სამარხო (ზედმიწ. – "სა-უ-ჭმ-ო)“ < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ებ-ა „უჭმელობა“, უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული“

საფეხურ (ლნტ.) „საქსოვი დაზგის ნაწილი“ < ქართ. სა-ფეხ-ურ-ი „კიბის ჰორიზონტალური ნაწილი ასვლა-ჩასვლისას ფეხის დასადგმელად...“

საქეიფოდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. საქეიფ-ო-დ „ქეიფისათვის, სალხინოდ, დროს გასატარებლად“

საქმ (ლნტ.) < ქართ. სა-ქმ-ე „რაც უნდა აკეთონ, ქმნან, – შესასრულებელი, გასაკეთებელი რამ, სამუშაო...“ (შდრ. ზს., ქს. გუნემ, ლხმ. გემ)

საღირალ (ლნტ.) < ქართ. სა-ღირალ-ი „რაც უნდა ღირდეს“

საყუდირ[1] (ზს.)/საყდურ/საყუდურ (ლშხ., ჩოლ.)/საყუდირ (ლნტ.)/საყუდირ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყვედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, – სამდურავი“, 2. „ყვედრება, დამადლება“ (შდრ. ბზ. სანდრორუ, ბქ. მანდროუ)

საყუდირ[2] (ბქ.) „გლახაკი, უშნო; სამარცხვინო“ < ქართ. სა-ყვედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, – სამდურავი“, 2. „ყვედრება, დამადლება“

საყუდირ[3] (ბქ.)/საყდურ (ლშხ., ჩოლ.) „სირცხვილი, თავის მოჭრა“ < ქართ. სა-ყვედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, – სამდურავი“, 2. „ყვედრება, დამადლება“

საშუ (ბზ.)/საშუ (ბქ.) < ქართ. საშვ-[ებ]-ი „დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს სადმე შესვლის უფლებას“

საჩეხ (ლნტ.) „ყანა“ *ტოპ.* < ქართ. (იმერ.) სა-ჩეხ-ე „ეზოში შემოღობილი ადგილი პირუტყვის სადგომად, შეშის დასაწყობად და სხვა დანიშნულებისათვის“

საჩიუარ (ზს., ლნტ.)/საშჩიუარ (ლშხ.)/საჩიუარ/საჩიუარ (უშგ.) < ქართ. სა-ჩივ-არ-ი „უკმაყოფილების, სამდურავის გამოთქმა, – ჩივილი“

საჩიურობ (ზს.)/საშჩიუარობ (ლშხ.)/საჩიუარობ (ლნტ.)/საჩიუარობ (უშგ.) *ზედმიწ.* – სა-ჩივ-არ-ობ-ა *ხლმ.* < ქართ. სა-ჩივ-არ-ი „უკმაყოფილების, სამდურავის გამოთქმა, – ჩივილი“

საჩუქრიანობ (ლნტ.) „ქორწილში საჩუქრების გაცემა (ზედმიწ. – "სა-ჩუქრ-იან-ობ-ა)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

საჩუქრობ (ბქ., ლნტ.)/საჩუქრობ (ბქ.) „ქორწილში საჩუქრების გაცემა (ზედმიწ. – "სა-ჩუქრ-ობ-ა)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

საცეცხლურ (ბქ.)/საცეცხურ (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ცეცხლ-ურ-ი „საკმევლის დასაკმევი ჭურჭელი, – სასაკმევლე“

საციქუ (ზს., ლნტ.)/საციქუ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (თუშ., ფშ., მესხ., მოხ.) სა-ციქვ-ელ-ი „საოჯახო ნივთები; მეზობლისაგან ნათხოვარი საოჯახო ნივთი“, (რაჭ., ზ.-იმერ., გურ.) სა-ციქვ-

ელ-ი „მათხოვრის მისაცემი შემწეობა; მეალილოეების ან მეჭონეების საჩუქარი“, შდრ. ძვ. ქართ. სა-ციქ-უ-ელ-ი „მიგზავნა, მსახურება“

სა̈ცუ̈დილ (ბქ.)/საცუ̈დილ (ბზ.)/ სა̈ცუ̈დილ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ცოდავ-ი (< ქართ. ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“ (შდრ. ზს. ლეჟრი; უშგ. მეცუ̈დაბრი), იხ. საცუ̈დილებელ

სა̈ძგელ (ბზ.) < ქართ. სა-ძაგ-ელ-ი „საძულველი; საზიზღარი, ძალიან ცუდი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლემსისგ; ბქ., ჩოლ. ლემწიწყუ)

სა̈ძირკუ̈ელ (ლნტ.) < ქართ. სა-ძირკვ-ელ-ი „საფუძველი, ფუნდამენტი“ (შდრ. ზს., ქს. ხუნ)

სა̈ჭირო (ზს., ლნტ.)/საჭირო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ჭირ-ო „რაც ან ვინც სჭირდებათ, – აუცილებელი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლემკახე)

სა̈ხ (ზს., ლნტ.)/სახ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „საქმე; წესი“ < ქართ. სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

სა̈ხეირ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხეირ-ო „ხელსაყრელი, სასარგებლო“

სა̈ხელმწიფ (ზს., ლნტ.)/სა̈ხგლწიფ[უ] (ბზ.)/სა̈ხელწიფხ/სა̈ხელმწიფო /სა̈ხენწიფ (ბქ.)/სახელწიფ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ სახენწიფ/სახელმწიფ (ლშხ., ჩოლ.)/სა̈ხენმწიფ/სა̈ხენწიფ/სა̈ხელმწიფო/სახემწიფხ/სა̈ხელწიფ (ლნტ.)/სახენწიფო (ჩოლ.)/საჴელწიფ (უშგ.)/სა̈ხელმწიფლ (ლხმ.) < ძვ. ქართ. სა-ჴელ-მწიფ-ო „ხელისუფალი; სამეფო, სამთავრო“, ახ. ქართ. სა-ხელ-მ-წიფ-ო „ქვეყანა, რომელსაც თავისი საკუთარი მმართველობა აქვს“

სა̈ხერხ (ზს., ლნტ.)/სახერხ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხერხ-ი „ადგილი, სადაც უნდა ხერხონ“

სა̈ხინახობ (ლნტ.)/სახლინახობ/სახნახობ (ლშხ., ჩოლ.)/სახინახობ (ლშხ., ჩოლ.)/სახლახობ (ჩოლ.) „ნიშნობა (ზედმიწ. – სახლი[ს] ნა-ხ-[ულ]-ობ-ა)“ < ქართ. სახლის ნახვა < სახლ-ი „ადამიანთა საცხოვრებელი შენობა; ბინა, თავშესაფარი“ და ნახ-ვ-ა „სახელი ნახავს ზმნის მოქმედებისა“

სა̈ხ-იშ (ზს., ლნტ.)/სახ-იშ (ლშხ.) 1. „სახისა, შესახედაობისა“, 2. „ხასიათი (ზედმიწ. – სახ-ის-[ა])“ < ქართ. სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

სა̈ხლ (ლნტ.) < ქართ. სახლ-ი „ადამიანთა საცხოვრებელი შენობა; ბინა, თავშესაფარი“ (შდრ. ზს., ქს. ქორ)

სა̈ჴე̈ე̈ (ზს., ლნტ.)/საჴე̈ე̈ (ქს.) „საქვეყნო (ზედმიწ. – სა-ხევ-ო)“ < ძვ. ქართ. ჴევ-ი „მხარე, კუთხე“, ახ. ქართ. ხევ-ი „ადმინისტრაციული ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი“

სა̈ჯენ/სა̈ჯენ (ზს., ლნტ.)/საჯენ/საჯენ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. საჯენ-ი (< რუს. **Сажень**) „რუსული ზომის ერთეული“

სა̈ძგილმამულო (ჩოლ.) < ქართ. სადგილმამულო „ადგილ-მამულთან დაკავშირებული, ადგილმამულის მფლობელთათვის განკუთვნილი, ადგილ-მამულისა“

სა̈ზრ (ბზ., ლშხ.)/საზრ (ბქ., უშგ.)/ სა̈ზრ (ლნტ.) „აზრი, განსჯა; გონება, აზროვნება; საზრიანობა“ < ქართ. საზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), „ფიქრი,

აზრი, მოსაზრება“ (შდრ. უშგ., ჩოლ. ლაჭკუარ)

სპმიშ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – ‘სიამ-ის < ქართ. საამო „სასიამოვნო, საამებელი“

სპანკა (ბზ.)/**ისპანკა** (ბქ.)/**სპანკა/ისპანკა/ისპანკა** (ჩოლ.) < ქართ. ისპანკა/ისპანკა/ისპანკა (< რუს. **Испанка** „ესპანური“) „ესპანური ვირუსი; პანდემია, რომელიც მძვინვარებდა 1918-1920 წლებში“

სპენდიკ/სპონდიკ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**სპონტიო** (ქს.) / **სპენდიკ** / **სპენდიოი** (ლნტ.)/**სპონდიკ/სპონდიკ** (ჩოლ.) „ფაშარი და მჩატე ქვა“ < ძვ. ქართ. სპონდიკ-ი, ახ. ქართ. სპონდიო „ფაშარი და მჩატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“ (სქოლიო: **სპენდიკდ ლიგნე** *იდიომ. გამოთქ.* – გამაგრება, გაქვავება; **სპენდიკდ ლეგ** *იდიომ.* – გამაგრებულია, გაქვავებულია)

სგალპტ (ზს., ლნტ.)/**სგალატ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სკალატ** (უშგ.) < ქართ. (თუშ., ხევს.) სკლატ-ი[75] „მაუდი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სქალატ-ი „მაუდი“, სკალატ-ი „მაუდის გორგალი“

სედლო (ბზ., ლნტ.)/**სერდლო** (ზს.)/**სელდო** (ლნტ.) „ქალის უნაგირი“ < რუს. **седло** „უნაგირი“

სეირ (ზს., ქს.) < ქართ. სეირ-ი (< არაბ.-სპარს. **seyr** „მოძრაობა“, „სვლა“; „სეირნობა“) „თავის შესაქცევი, გასართობი რამ, – სანახაობა“

სეიროზ (ლშხ.) „სანახაობა“ < ქართ. სეირ-ობ-ა (< სეირ-ი არაბ.-სპარს. **seyr** „მოძრაობა“, „სვლა“; „სეირნობა“) „ყურება, გართობა, სეირნობა“

სეკუნდ (ზს., ქს.) < ქართ. სეკუნდ-ი (< რუს. **Секунда**) „წამი“

სელფერიშ (ჩოლ.) „კანისფერი“ < ქართ. სელ-ის-ფერ-ი „მოყვითალო-მოწვანო ფერის“

სემბოშალ {შუკუ} (ლნტ.) „სამი გზის გასაყარი, – გზაჯვარედინი; მებოძირი, გზაბოძალი“ < ქართ. სამ-ი „რაოდენობითი რიცხვითი სახელი“ და ბოძალ-ი 1. ძვ. „ორწვერა ისარი“, 2. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“

სემინარია (ზს., ქს.)/**სემნარია** (ბქ., ლნტ.)/**სემნარიაბ** (ლნტ.)/**სემილარია** (ლხმ.) < ქართ. სემინარია (< ლათ. **seminarium** „სანერგე; სკოლა“) „სპეციალური საშუალო სასწავლებელი“

სემიჩკა (ზს., ქს.)/**სემიჭკა** (ბქ.) < ქართ. სემიჩკა (< რუს. **Семечко**) „მზესუმზირა“

სენ (ზს., ქს.) < ქართ. სენ-ი „ავადმყოფობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. მ̈აზიგ, ლშხ., ჩოლ. მაზიგ; ზს. მათგმ, ჩოლ. თგმი)

სენ̈ატ (ბზ.) < ქართ. სენატ-ი (< ლათ. **senates, senex**-იდან „მოხუცი“) 1. *ისტ.* „სახელმწიფო საბჭო, მმართველობის უმაღლესი ორგანო ძველ რომში, 2. „პარლამენტის ზედა პალატა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, იტალიაში, კანადაში, ბელგიაში და ზოგ სხვა ქვეყანაში, 3. *ისტ.* „ერთ-ერთი უმაღლესი სასამართლო – ადმინისტრაციული დაწესებულება მეფის რუსეთში“

სერგო (ზს., ქს.)/**სერგი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სერგ-ი/სერგო (< ლათ. (?) „მაღალი“, „ღირსეული“, „მგზნებარე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სერდე (ზს., ქს.) „ჯავრი, დარდი; მზრუნველობა, ყურადღება“ < ზან. (მეგრ.) სერდა „სევდა“ (შდრ., ასევე, სერდამი „სევდიანი“) < ქართ. სევდა < არაბ.-სპარს. **souda** „დარდი, ნაღველი, კაეშანი“, შდრ. ბზ., ქს. სერდე-მერდე „სულერთი“, უშგ. სერდემი ლირე „ამაოება (ზედმიწ. – სევდ-ის წერა)“

სერიოზულ (ზს., ქს.) < ქართ. სერიოზულ-ი (< ფრანგ. **serieux**-დან რუს. ენის მეშვ.) „დინჯი, აუჩქარებელი...“

სესხ (ზს., ქს.) < ქართ. სესხ-ი „ფული, გარკვეული თანხა, გაცემული დროებით, განსაზღვრული ვადითა და პირობით, – ვალი“ (შდრ. ზს. გადან)

სეფსკ[უ]ერ[1] (ზს., ქს.)/სეფისკერ (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. სეფ-ის-კვერ-ი „დიდებულთ კვერი“ (საბა); „წმინდა ფქვილისაგან გამომცხვარი კვერი; ქრისტიანულ მღვდელთმსახურებაში იყენებენ ზიარების დროს“

სეფსკ[უ]ერ[2] (ზს., ქს.)/სეფისკერ (ბქ.) „კიდობანა, ჭანჭყატა“ *ბოტ.* < ქართ. სეფის-კვერ-ი „დიდებულთ კვერი“ (საბა)...

სექტემბერ (ზს., ქს.)/სეფტემბერ (ბქ.) < ქართ. სექტემბერ-ი (< ლათ. **september**) „კალენდარული წლის მეცხრე (და შემოდგომის პირველი) თვე, – ენკენისთვე“

სია (ზს., ქს.) < ქართ. სია „წერილობითი საბუთი, რომელშიაც ჩამოთვლილია პირები ან საგნები,– ნუსხა“

სიამუან (ლშხ., ჩოლ.) „მოსაწონი“ < ქართ. სა-სიამ-ოვ-ნ-ო „საამო, მაამებელი“, იხ. ლე-სიამ-ე

სიამ (ბზ.) < ქართ. სიამ-ოვ-ნ-ებ-ა „კმაყოფილების გრძნობა რაიმე სურვილის შესრულების გამო, – სიამე“

სიგარეტ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგარეტ-ი 1. „პატარა სიგარა“, 2. „უმუნდშტუკო პაპიროსი“

სიგელ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგელ-ი (< ლათ. **sigillum** „ბეჭედი, საბეჭდავი“) „რაიმე დამსახურების აღსანიშნავად გაცემული საბუთი“

სიგნალ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგნალ-ი (< ფრანგ. **signal**, ლათ. **signum**-იდან „ნიშანი“) „მხედველობითი, სმენითი, ელექტრული ან სხვა პირობითი ნიშანი შორ მანძილზე განკარგულების, გაფრთხილების ან სხვ. ცნობათა გადასაცემად“

სი-ერთგუილ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ერთგულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“, იხ. ლი-ერდგულ

სიკთ-იშ (ზს., ქს.) „კეთილი (ზედმიწ. – ‘სიკეთ-ის’)“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (ბქ. ლგდბაშ)

სიკთობ (ბქ., ჩოლ.) „სიკეთის კეთება (ზედმიწ. – ‘სი-კეთ-ე-ობ-ა)’“ < ქართ. სიკეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ბქ. ლგდბაშობ)

სიკცხაუ/სიკცხაუ (ბქ.) „პატივი“ < ძვ. ქართ. სი-კიცხ-ევ-ა „კიცხვა, ლანძღვა, შერცხვენა; შეურაცხყოფა“, შდრ. ახ. ქართ. სა-კიცხ-ავ-ი, გან-კიცხ-ულ-ი, აგრეთვე სა-კაცრ-ავ-ი „საქციელი-მართებული“ (საბა), შდრ. სვან. **ხესკიცხაუ** „პატივს სცემს, მიაგებს,“ **ლესკიცხაუ** „მოსახათრებელი, საპატივცემლო, საკითხავი“ (ადამიანი)

სილაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/სილა (ლნტ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სილა „წვრილი ქვიშა“

სილეუან (ბზ.)/სილეუან (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სილევან-ი (/სილოვან-ი/სილიონ-ი...) < სილიბისტრო (< ლათ. **silvester** „ტყისა“, ლათინურად სილვა ნიშნავს „ტყეს“, სილვანუსი კი „ტყის ღმერთს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. სირბისტო

სილეუს[ი] (ლხმ.) „ჯიქი“ *ზოოლ.* < ბერძ. სილევს-ი „თესალიელი ან ლიდიელი ავაზაკი, რომელიც ჰერაკლეს მოუკლავს“

სიმიდ (ლნტ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) სიმიდ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. ***սիմինդ*** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვი-

ლი“ < ბერძ. *ἡσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ციუალ, ლნტ. ციუ̈ალ)

სიმიდობ (ლნტ., ჩოლ.) „სიმინდის აღების დრო; სიმინდის უხვი მოსავლიანობა (ზედმიწ. – სიმინდ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) სიმიდ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. *սխմինդ* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ἡσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

სიმინდ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. *սխմինդ* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ἡσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ციუალ, ლნტ. ციუ̈ალ)

სიმინდობ (ზს., ქს.)/ „სიმინდის აღების დრო; სიმინდის უხვი მოსავლიანობა (ზედმიწ. – სიმინდ-ობ-ა)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. *սխմինդ* „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ἡσεμίδλις*) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

სიმონ ბატუ̈ნიშუ̈ილ (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. სიმონ ბატონიშვილ-ი „სიმონ ბატონიშვილი, ბაგრატიონი – ქართლის სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე, ვახტანგ VI-ის ძმა“

სინა (ზს., ქს.)/სინა (ლშხ., ჩოლ.)/სინა̈ (უშგ.) < ქართ. სინა „მავთული“

სინამდუ̈ილე (ზს., ქს.)/სინადუ̈ილე (ჩოლ.) < ქართ. სი-ნამდვილ-ე „ობიექტური სამყარო, ყოფიერება, რეალობა...“

სინიმოხსნა̈ბ/ჭინიმოხსნა̈ბ (ბზ.)/ სინმოხსნა̈ბ / სინმოსხნა̈ბ/სინოხსნა̈ბ /სინოსხნა̈ბ / სუ̈ინოხსნა̈ბ / სუ̈ინოსხნა̈ბ/ სინოხსნობ (ბქ.)ქ/უ̈ინიმოხსნა̈ბ (ლნტ.)/ {ჭუნი}მოხსნაბ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. სულ-ის {მო}-ხს-ენ-ებ-ა „მიცვალებულის სულის მოხსენება“ (შდრ. ჩოლ. ჭუ̈ინარე ლირშუ̈ნი)

სირბისტო (ბქ.)/სიბრისტო (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. სილიბისტრო (< ლათ. **silvester** „ტყისა“, ლათინურად სილვა ნიშნავს „ტყეს“, სილვანუსი კი „ტყის ღმერთს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. სილეუ̈ან

სირთა̈ (ბქ.) „მოღრეცილი, უშნო გარეგნობის“ < ზან. (მეგრ.) სვირთა/სვირთალ-ი „უშნოდ გრძელი; აყლარწული (ადამიანი)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სვირთინ-ი/სვირთ-ინ-აფ-ა „წაგრძელება“ და ბქ. ლი-სირთ-ალ „უშნო, მოღრეცილი სიარული“

სირინო (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. სირინო (< სირინოზ-ი < ბერძ. **Σειρήν, seirēn**, მრავლ. რიცხ. **Σειρῆνες, Seirēnes** „ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში – ფანტასტიკური ზღვის არსება. სირინოზი თითქოს თავისი სიმღერით ხიბლავდა, სახიფათო ადგილებში იტყუებდა და ღუპავდა მეზღვაურებს; წარმოდგენილი ჰყავდათ ქალის თავიანი ფრინველის ან ფრინველის ფეხებიანი ქალის სახით“

სისწა̈ხე (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) ზისნახე/ზისინახე/ზისუნახე/ზჳსჳნახე „მზისუნახავი, მზეთუნახავი“ (შდრ.ზს. მიჯუწ̈დუნა, ბქ., მიჯუწ̈უ̈დუნა; ჩოლ. მჳჯუკიტანა)

სისტიკუმ/სისტიკუნ (ჩოლ.) „სასტიკი უარი“ < ქართ. (ლეჩხ.) სისტიკინ-ი „გინება“, იმერ., გურ. სისტიქინ-ი/დასისტიქინ-ებ-ა „გინება, შეგინება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სისთიგინ-ი „ლანძღვა, უშვერი სიტყვების თქმა“, სისტიკინ-ი „გინება“

სისუ̈დ (ბზ.)/სისოდ (ბქ., ლნტ.)/ სისრდ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „შიში“, 2. ბქ. „სიმყუდროვე, სიმშვიდე, სიჩუმე; გასუსვა“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამიჩუმი“, შდრ. ასევე სისანდ-ობ-ა „სიწყნარე; ჭაჭანება“, სისონდ-ობ-ა „სიმშვიდე;

სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუმი"; სისონდუა „გატრუნვა, გაყუჩება, გაჩუმება", სისონ-ი „იგივეა, რაც სისონდი" (შდრ. ზს. ამაშუჭამ) (სქოლიო:სისოდ ჭონა „სიჩუმეა, სიწყნარეა")

სიტყუა (ზს., ქს.) < ქართ. სიტყვა „ბგერათშეერთება, რომელსაც ლექსიკური (საგნობრივი) მნიშვნელობა აქვს..." (შდრ. ზს. ამბაუ, ბქ. ამბა, ლშხ., ამბაუ)

სიფრითუ / სიფურით / სიფრუთუ (ბზ.)/სიფრუთ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/სიფრით (ზს.)/სიფრუტ (ლნტ.)/სიფურით{უ} (უშგ.) 1. „ბურღი", 2. გადატ. „მოღრეცილი; თარსი"[76] < ქართ. ციბრუტ-ი „სახვრეტი ხელსაწყო – მშვილდის სატრიალებლიანი ბურღვი; საჭრეთლისა და სახრახნისის სატრიალებელი ხელსაწყო"

სიღარიბე (ზს., ქს.)/სიღარიბე (ლნტ.) < ქართ. სი-ღარიბ-ე (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო" < არაბ. **ġarīb**) 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი", 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი") „ღარიბის მდგომარეობა, ღარიბად ყოფნა"

სიცუედილ (ჩოლ.) „გაჭირვებით გამოწვეული საცოდაობა; სიდუხჭირე (ზედმიწ. – *სი-ცოდ-ავ-ე)" < ქართ. საცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე") „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო" (შდრ. ზს., ქს. ლეჟრი „საწყალი")

სირმა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/სირმა (ბქ., ლნტ.) 1. „სუფთა, წმინდა", 2. „ზონარი (ფეხსაცმლისა)" < ქართ. სირმა (< თურქ.-სპარს. **sirmä**) „ოქროს თმა" (საბა), „ოქროს ან ვერცხლის ძაფი, – ოქრომკედი"

სკამ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/სკამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სკამ-ი (< ბერძ. **σκαμνι**, შდრ. ლათ. **scamnum**) „დასაჯდომი ავეჯი (დგამი), ჩვეულებრივ, ხისა, ფეხებიანი და ზურგიანი"

სკამ-ტაბაგ (ბქ., ლნტ.) „მიცვალებულის სულის საპატივცემლოდ 40 დღის განმავლობაში დადგმული მაგიდა და სკამი" < ქართ. *სკამ-ტაბლა (< სკამ-ი < ბერძ. **σκαμνι** და ტაბლა < ტაბაკ-ი < ფალ. **tapak** „ტაფა")

სკურ (ზს., ქს.)/სკრიუ (ლნტ., ჩოლ.) „განჯინა" < ქართ. სკივრ-ი „სახურავიანი დიდი ყუთი სხვადასხვა საოჯახო ნივთების შესანახად, – ზანდუკი, კიდობანი"

სკორე/სკუერ (ჩოლ.) < ქართ. სკორე „ცხოველთა განავალი, – ექსკრემენტი"

სკუერხილ (ჩოლ.) „წვრილი ხილი" < ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი „თხმელის ნაყოფი", შდრ. ლეჩხ. კვრიხილ-ი

სნაბა (უშგ.) < ქართ. სნ-ებ-ა „სენი, ავადმყოფობა, სნეულება"

სობეს (ზს., ლნტ.)/სობეს (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სობეს-ი „სოციალური მომსახურეობის დაწესებულება"

სოდა (ზს., ქს.) < ქართ. სოდა (< არაბ. **soda**) „ნახშირმჟავა ნატრიუმის მარილი; თეთრი კრისტალური ნივთიერება, რომელსაც იყენებენ მედიცინასა და ტექნიკაში"

სოდომ-გოდომ (ჩოლ.) „ზღაპრული ნაგებობა, – უაზრო, უშნო, მაღალი შენობა, ზერელედ ნაგები" < ქართ. სოდომ-გომორ-ი (< ებრ. **sadom** „ცეცხლმოკიდებული" და ბერძ. **Σόδομα** „დატბორილი") „ორი ბიბლიური ქალაქი, რომლებიც ძველი აღთქმის მიხედვით ღმერთმა დასაჯა ქალაქში მაცხოვრებელთა ცოდვებისათვის"

სოდომიან (ლშხ., ჩოლ.) „წყნარი, მორჩილი" < ქართ. სანდომიან-ი „მიმზიდველი, მარილიანი, მოხდენილი,

მოსაწონი“

სოიან (ლშხ., ჩოლ.)/**სუეან** (ჩოლ.) „ბარაქიანი“ < ქართ. სვ-იან-ი „კარგი სვის, ბედის მქონე, – ბედნიერი, ბედიანი“

სოკ[1] (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. სოკო „განვითარების დაბალ საფეხურზე მდგომი ჰეტეროტროფული თალუსოვანი მცენარე“ (შდრ. ბზ. **ტყუბულ**, ბქ. **ბუტყულ**)

სოკ[2] (ქს.) < ქართ. სოკო „სოკოვანი დაავადება, სენი“

სოლომ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სუალამ** (ბქ.) „არყის ღმერთი“ *რელიგ.* < ქართ. სოლომონ-ი (< ძვ. ებრ. **šəlōmōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სოლომნ (ბზ.)/**სოლომან** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სოლომონ-ი (< ძვ. ებრ. **šəlōmōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სოლომონ {ბრძენ} (ლნტ.) < ქართ. სოლომონ ბრძენ-ი (< ძვ. ებრ. **šəlōmōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „ისრაელის სამეფოს მეფე; ძველი აღთქმის წიგნების მიხედვით მსოფლიოს ყველაზე ბრძენი მეფე“

სომეხ (ზს., ქს.) „სომეხი; ვაჭარი“ < ქართ. სომეხ-ი „სომხეთის მკვიდრი“

სომხეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სომხეთ** (ბქ., ლნტ.) *ტოპ.* < ქართ. სომხ-ეთ-ი „სომხეთის რესპუბლიკა“

სონიჩა (ზს.)/**სონიჩა** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სონიჩკა (< სონია) „ქალის საკუთარი სახელი“

სოებარაქ (ლშხ.)/**სუეაბარაქ** (ჩოლ.) < ქართ. სვე (< ოს. **fes**) „ბედი, ბედისწერა“ და ბარაქა (< არაბ. **barak**) „ხვავი, დოვლათი“

სოსკა (ზს., ქს.)/**სუსკა** (ჩოლ.) < ქართ. სოსკა < რუს. **Соска** „საწოვარა (ბავშვისა)“

სოსლან (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სოსლან-ი (< ოს. **Сослан** < ინგუშ.) „ნართების ეპოსის ერთ-ერთი ცენტრალური პერსონაჟი, ნართების უმცროსი თაობის წარმომადგენელი, უსახელო მწყემსისა და სათანას ვაჟი“

სოსრუყ (ბზ.)/**სოსრუყუ**/**სოსრუღ** (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ადიღ. **Саусырыкъуэ**/**Сосрыкъуэ**) „ჩერქეზული ნართული ეპოსის, აგრეთვე აბაზური და აფხაზური ვერსიების ცენტრალური გმირი („სასრიყვა“), შდრ. ასევე: ვაინახ. სესქა-სოლსა, ბალყ.-ყარაჩ. სოსრუყი/სოზარუყი, ოს. **Созырыхъо**

სოუდაგარ (ბზ.) < ძვ. ქართ. სოვდაგარ-ი (< სპარს. **sovdagar**) „დიდი ვაჭარი“

სოფელ (ზს., ქს.) < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“

სოფელ-ქუეყანა (ლშხ.) „მსოფლიო, მთელი ქვეყანა (ზედმიწ. – ‘სოფელ-ქვეყანა’)“ < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“ და ქვე-ყანა „დედამიწა, დედამიწის სფერო, ჩვენი პლანეტა...“

სოფი (ბქ.)/**სოფაჲ** (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. სოფია (< ბერძ. **Σοφία** „სიბრძნე“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სოფლელ (ზს., ქს.) < ქართ. სოფელ-ი „სოფლის მცხოვრები“

სოფნი-სოფელ (ბქ.)/**სოფლი-სოფელნ** (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. სოფელ-სოფელ „სოფლიდან სოფელში, ერთი სოფლიდან მეორეში“

სოფლობშუ (ლშხ.) „ერთად, მთელი სოფელი (ზედმიწ. – *სოფლ-ობ-ით*)“ *ზმნის.* < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“

სოხ (ზს.) „ჭლაკვი“ *ბოტ.* < ქართ. (გურ.) სოხვ-ი/სოხ-ი/სორხვ-ი (< თურქ.-ირან. **soγ** „ხახვი“) „ჭლაკვი, უთავო ხახვი“

სოხუმ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. სოხუმ-ი „ქალაქი საქართველოში“

სპედაგ (ბზ.)/სპეტაკ (ბქ.) < ქართ. სპეტაკ-ი (< ფალ. **spētak** „თეთრი“) 1. „ძალიან თეთრი“, 2. *გადატ.* „წმინდა, უმწიკვლო“

სპეციალისტ (ზს., ქს.)/სპეციალისტ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სპეციალისტ-ი (< ფრანგ. **specialiste**) „ამა თუ იმ სპეციალობის პირი; ამა თუ იმ სპეციალობაში დახელოვნებული“

სპეციალურ (ზს., ქს.) < ქართ. სპეციალურ-ი (< ლათ. **specialis**-დან „განსაკუთრებული, თავისებური“) 1. „განსაკუთრებული, საგანგებო დანიშნულების მქონე“, 2. „ამა თუ იმ სპეციალობასთან დაკავშირებული, სპეციალობის დამახასიათებელი, – სპეციალობისა“

სპეცნაზ (ზს., ქს.) < ქართ. სპეცნაზ-ი (< რუს. **Спецназ**) „სპეცოპერაციების ქვედანაყოფი, რომლებსაც აკონტროლებს მთავარი სამხედრო დაზვერვის სამსახური“

სპილენძ (ზს., ქს.)/სპილენჯ (ბზ., ლშხ., ლნტ.)/სპელენჯ (ბქ.)< ქართ. სპილენძ-ი (< საშ. სპარს. ***pirinz**) „ადვილად ჭედადი მოწითალო ფერის ლითონი, რომელსაც ფართო გამოყენება აქვს ტექნიკასა და ყოფა-ცხოვრებაში“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ჩეი, ბქ. ჩეი; ჩოლ. წუქუ)

სპილო (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. სპილო (< ფალ. **pīl**) „ხმელეთის ყველაზე დიდი ძუძუმწოვარი ცხოველი, რომელსაც აქვს გრძელი ხორთუმი...“

სპირდონ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სპირდონ-ი (< ბერძ. **Σπυρίδων** „დაწნული მრგვალი მაგიდა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სპირო (ჩოლ.) < ქართ. (ქართლ.) სპირო „ბლის ქერქის აბგა“

სპირტ (ზს., ქს.) < ქართ. სპირტ-ი (< რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „აქროლადი, ადვილად აალებადი და მეტწილად მათრობელა სითხე, რომელსაც ხდიან შაქრის ან სახამებლის შემცველი ნივთიერებიდან“

სრაშლ (ლნტ.) < ქართ. სრიალ-ი „გლუვ ზედაპირზე დაუბრკოლებელი, ნარნარი მოძრაობა...“ (შდრ. ბზ. ლიჩირხაშლ, ბქ. ლიჩრახაშლ; ლხმ. ლისოლაშლ)

სტამნ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/სტამან (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. სტამან-ი (/სტამონ-ი < ბერძ. **σταμνα**) „ქილა, კოკა“, შდრ. სტამნ-ი „სარწყული პირ-ფართო“ (საბა)

სტამბოლი თუნუფ (ლნტ.) < ქართ. სტამბოლის თოფ-ი „თოფის ერთ-ერთი სახეობა“

სტამბულ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. სტამბოლ-ი/სტამბულ-ი (< თურქ. **istanbul**) „თურქეთის ერთ-ერთი უდიდესი და ყველაზე ხალხმრავალი ქალაქი“

სტამბულა კუთხუა/კუთხ (ლშხ.) „თოფი“ < ქართ. სტამბოლ-ი{ს} კუთხვა „თოფის ერთ-ერთი სახეობა“

სტამნა (ბქ.) „დარაბა“ < რუს. **Ставня** „დარაბა“

სტანცია (ბზ.)/ტანციად (ლშხ.) < ქართ. სტანცია (< რუს. **Станция**) „სადგური“

სტაჟ (ზს., ქს.) < ქართ. სტაჟ-ი (< რუს. **стаж**) „სტაჟი, ვადა“

სტარმუნიშ/სტარმგნიშ (ბქ.) „ადგილის სახელწოდება ბალსქვემო სვანეთში (ზედმიწ. – *ჯვარის[ა])“ *ტოპ.* < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

ს[ტ]აროსტა (გზ., ჩოლ.) < რუს. **Старостa** „მამასახლისი“

სტარშინა (ჩოლ.) < რუს. **Старшина** „ზემდეგი“

სტაქან (ზს., ლნტ.)/სტაქან (ბქ.) „ჭიქა“ < ქართ. სტაქან-ი (< რუს. **Стакан** „ჭიქა“) „მოღრმო თასი“ (საბა)

სტამფილო (გზ., ლნტ.)/სტამფილო (უშგ., ქს.)/სტანფილო (ჩოლ., უშგ.)/სტანფილო/სტაფილო (ლხმ.) *მოტ.* < ქართ. სტაფილო „ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...“, იხ. ბქ. **bgbg**

სტანცია (ლშხ.)/სტანციაჲ (ჩოლ.) „ვაკობი ადგილი (ზედმიწ. – სადგური)“ *ტოპ.* < ქართ. სტანცია (< რუს. **Станция**) „სადგური“

სტარნიშობ (ჩოლ.) „ქალების დღეობა (ზედმიწ. – *ჯვარისობა)“ *რელიგ.* < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

სტარუნიშ (ლშხ., ჩოლ.)/სტარუნიშ/სტარუნიშ/სტარუნიშ (ლშხ., ჩოლ.)/სტარუნიშ (ჩოლ.) „ადგილის სახელწოდება ლაშხეთში, – ჯვარის მთა; ლეჩხუმში გადასასვლელი უღელტეხილი (ზედმიწ. – *ჯვარისა)“ *ტოპ.* < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

სტარუნ/სტარუნ//სტარინ (გზ.)/სტარუნ (გზ., ჩოლ.)/სტარინ (ბქ.)/სტარუნ/უსტარუნ (ლშხ.)/უსტარუნ/უსტარ[უ]ინ (ლნტ.)/უსტარუნ (ჩოლ.) „ჯვარი; პირჯვარი“ *რელიგ.* < ბერძ. **σταυρός** „ჯვარი“

სტეკლო (ქს.) < ქართ. სტეკლო (< რუს. **Стекло**) „მინა, შუშა“

სტეფო (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. სტეფანე (< ბერძ. **Στέφανος** „გვირგვინი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სტიქია (ზს., ქს.)/სტიქიაჲ (ჩოლ.) < ქართ. სტიქია „იგივეა, რაც სტიქიონი“

სტოლ (ზს., ქს.) < ქართ. სტოლ-ი (< რუს. **Стол**) „მაგიდა, სუფრა, ტაბლა...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ტაბაგ**, ლშხ., ჩოლ. **ტაბაგ**; **ფიჩქ**; **გერჯაბ**; ბქ. **გერდ**)

სტოლბა (ზს., ქს.) < ქართ. სტოლბა (< რუს. **Столб**) „ბოძი, სვეტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ბაჯგ**, ზს. **ბეჯგ**, ლშხ., ჩოლ. **ბაჯგ**)

სტოლსაფარ (ბქ.) < ქართ. სტოლ-საფარ-ი „მაგიდის გადასაფარებელი“

სტომაქ (ჩოლ.)/სტომაგ (უშგ.) < ქართ. სტომაქ-ი (< ბერძ. **Stomachos**) „ჯუჯი, მუცელი“

სტრაჟნიკ (ზს., ქს.) < ქართ. სტრაჟნიკ-ი (< რუს. **Стражник**) „ჩაფარი“

სტროჩკა (ზს., ქს.) < ქართ. სტროჩკა (< რუს. **Строчка**) „გვირისტი“

სტუდენტ (ზს., ქს.) < ქართ. სტუდენტ-ი (< ლათ. **studens** „მოსწავლე“) “უმაღლესი სასწავლებლის მოსწავლე“

სტუელობ (ჩოლ.) „შემოდგომა“ < ქართ. (მოხ.) სთვლ-ობ-ა „რთველობა, შემოდგომა“, შდრ. ფშ. სთველ-ი „შემოდგომა“

სტუირ (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/სტუირ (ბქ., ლნტ., უშგ.) 1. „მილი“, 2. „სტვირი, სალამური“, 3. „ლულა (თოფისა)“ < ქართ. სტვირ-ი 1. „ხალხური ჩასაბერი საკრავი, დამზადებული მცენარის ღრუ ღეროსაგან“, 2. „იგივეა, რაც გუდასტვირი“

სუდ (ზს., ქს.) < ქართ. სუდ-ი (< რუს. **Суд**) „სასამართლო, სამართალი, სამსჯავრო“

სუდიობ (ზს., ქს.) *ზედმიწ.* – *სუდ-ი-ობ-ა < ქართ. სუდ-ი < რუს. **Суд** „სასამართლო, სამართალი, სამსჯავრო“

სუდარა (ზს., ქს.)/სუდარ (უშგ., ლხმ.) < ქართ. სუდარა „თეთრი ზეწარი მიცვალებულის გასახვევად; მიცვალებულის სამოსელი“ (შდრ. ბქ. ლგდგბრიშ ნათხფუნ)

სულთანმან (ლშხ.) „ძვირფასი ქვები: გიშერი და მისთ.“ < ქართ. სულეიმან-ი (< თურქ. **Süleyman** < არაბ.) „ძვირფასი ქვის სახელწოდება“[77]

სულდგმირ (ლნტ.) < ქართ. სულდგ-მ-ულ-ი „ცოცხალი არსება, სულიერი“

სულთ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სუთ-ი „სუფთად გათლილი ჯოხი ღომის ამოსაზელად“ (შდრ. ზს. გუმ)

სულთან (ზს., ქს.)/სოლთან (ბზ.)/სულთან (ლნტ.) < ქართ. სულთან-ი (< არაბ. **sultan** „ხელმწიფე“, „მბრძანებელი“) „ხელმწიფის ტიტული ზოგიერთ მაჰმადიანურ ქვეყანაში“

სულთან საფტინ (ლშხ.) „სულთა შაბათი“ *რელიგ.* < ქართ. სულ-ი „ადამიანის არსების ღვთაებრივი მხარე, რომელიც უპირისპირდება სხეულს (ხორცს) და რომელიც თითქოსდა უკვდავია“ და ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატგნ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი“

სულკატიან (ჩოლ.) < ქართ. სულკატ-იან-ი „იგივეა, რაც სულძაღლიანი; ლანძღვაა ერთგვარი“

სულხუაუ (ჩოლ.) „მსუნაგი“ < ქართ. (ლეჩხ.) სულხავ-ი „გაუმაძღარი, ხარბი, ღორმუცელა“

სუმფი (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) სუმფე „მოშვებული, ფუმფი“

სუნაგ (ჩოლ.) < ქართ. მსუნაგ-ი „წუწკი, სუსნია“ (შდრ. ზს. წოლკა; ბქ. ჰერტყუა)

სუნდუქ/სუნდუქუ {დეცეშ} (ბზ.)/სუნდუკ/სუნდუკუ {დეცეშ} (ბქ.)[78] „უმაღლიერესი ღმერთი, ცის ღვთაება სვანების წარმოდგენით“ *რელიგ.* < რუს. **Сундук** (< არაბ.-სპარს. **sandūk**) „ზანდუკი, სკივრი“

სუნდუქუა (ბზ.) „ცის ღვთაების სახელზე შესაწირი ხარის სახელწოდება“ *რელიგ.* < რუს. რუს. **Сундук** (< არაბ.-სპარს. **sandūk**) „ზანდუკი, სკივრი“

სუნკა (ბქ.)/სუმკ{რლ}/სუმკა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სუმკა (< რუს. **Сумка**) „ჩანთა, აბგა“

სუპ (ზს., ქს.)/სუფ (ლნტ.) < ქართ. სუპ-ი (< რუს. **Суп**) „წვნიანი“

სურ (ბზ.) „შალიანის ხატის ჩამონაბანი წყლის ჭურჭელი“ *რელიგ.* < ქართ. სურა „მუცელგამობერილი და ყელწვრილი თიხის (ვერცხლის, ოქროს...) ჭურჭელი წყლისა, ღვინისა და მისთ. ჩასასხმელად, – ლიტრა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. სტამან, ბქ. სტამან)

სურაუ (ლშხ.) < ქართ. ცურ-ვ-ა „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)...“, შდრ. ბზ. ლილცუზალ; ბქ. ლიქნა/ალ; ბქ. ლიღრენი; უშგ. ლილცუნე „გაცურვა“

სურაუანდ (უშგ.) < ქართ. სურავანდ-ი „ავადმყოფობა, რომელსაც იწვევს ავიტამინოზი, კერძოდ ნაკლებობა C ვიტამინისა...“

სურათ[1] (ზს., ლნტ.)/სურათ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სურათ-ი (< არაბ. **surat** „გარეგნობა, სახე“) 1. „ფოტოაპარატით სპეციალურ ქაღალდზე გადაღებული ცალკე ადამიანი, ადამიანთა ჯგუფი ან სხვა რამ ობიექტი“, 2. „მხატვრობის ნაწარმოები, – ნახატი...“

სურათ[2] (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. სურათ-ი (< არაბ. **surat** „გარეგნობა, სახე“) 1. „ფოტოაპარატით სპეციალურ ქაღალდზე გადაღებული ცალკე ადამიანი, ადამიანთა ჯგუფი ან

სხვა რამ ობიექტი“, 2. „მხატვრობის ნაწარმოები, – ნახატი...“, შდრ. ქართ. *ანთრ.* სურათა

სურბელა (ჩოლ.) < ქართ. (ოკრიბ.) სურბელა „მოთმინება“

სურდუქ (ბქ.) < ქართ. სერთუკ-ი (< ფრანგ. **surtout** „[განიერი] ზედა სამოსი“) „მამაკაცის ძველებური, ორბორტიანი, წელში გამოყვანილი ზედა ტანსაცმელი, გრძელი, თითქმის მუხლებამდე კალთებითა და, ჩვეულებრივ, გადაკეცილი საყელოთი“

სურნელ (ზს., ქს.) < ქართ. სუნელ-ი „გამხმარი და დაფშვნილი მწვანილეულობა, რომელსაც ხმარობენ საჭმლის შესაკაზმად“

სურო (ქს.) *გოტ.* < ქართ. სურო „მარადმწვანე მცოცავი ბუჩქი, – ლიანა“

სურსუტ (ჩოლ.) „წუხილი; სულწასული“ < ძვ. ქართ., იმერ. სურსუტ-ი „მოუთმენელი, სულწასული“

სუსტაპ (ბქ.)/სუსტაპა (ჩოლ.) < ქართ. მო-სუსტ-ო (< სუსტ-ი < ფალ. **sust** „უძლური, სუსტი, მსუბუქი“) „ოდნავ სუსტი; უძლური“

სუფთა (ზს., ქს.) < ქართ. სუფთა „წმინდა, ხალასი, შეურეველი...“ (შდრ. ზს. წყილიან/წყელიან, ბქ. წყილან, ლშხ. წყელიან, ლნტ. წყელიან; ბზ. წყეზან, ბზ., ლშხ. წყეზემ, ლნტ. წყაზარ; ბზ. დაჰარ, ბქ. დაჰარ/გაჰარ, ლნტ. დაარ; ჩოლ. ცილდგმ; ჩოლ. დაიაზ)

სუფთად (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. სუფთ-ად „წმინდად“

სუფრ (ზს.) < ქართ. სუფრა (< არაბ. **sufre**) 1. „იგივეა, რაც ტაბლა“, 2. „პურობა, ნადიმი, ქეიფი“, 3. „მაგიდაზე გადასაფარებელი ქსოვილი“

სუქ-სუქ! (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. სუქი-სუქ-ი! „გასუქდი, მსუქანი გახდი!“

სუპაუ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. სვავ-ი „მტაცებელი დიდი ფრინველი“

სუეტ (ზს., ქს.)/სეტ (ზს., ლხმ.) „ბოძი“ < ქართ. სვეტ-ი (< ირან. **sut, sutun**) „საგანგებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მიწაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ.“ (შდრ. ზს., ლნტ. ბაჯგ, ზს. ბეჯგ, ლშხ., ჩოლ. ბაჯგ)

სუეგამარჯუ (ჩოლ.) < ქართ. სვე (< ოს. **fes** „ბედი“) „ბედი, ბედისწერა“ და გამარჯვ-ებ-ა „ბრძოლის მოგება; მოწინააღმდეგის დამარცხება, ძლევა; წარმატება...“

სუეუ (ბზ., ლნტ.)/სუეგა/სოგა (ბქ., ლშხ.) „ბედი, იღბალი“ < ქართ. სვე (< ოს. **fes** „ბედი“) „ბედი, იღბალი, ბედისწერა“

სუეუგან (ზს., ლნტ.)/სუეგან/სოგან (ბზ.)/სეუგან (ზს.)/სოუიან/სოგან (ლშხ.) „ბარაქიანი, ხვავრიელი, დოვლათიანი; იღბლიანი“ < ქართ. სვ-იან-ი (< სვე < ოს. **fesgun** „სვიანი“) „კარგი სვის, ბედის მქონე, – ბედნიერი, ბედიანი“, იხ. ლგ-სუეუ

სუიკუ[1] (ზს., ჩოლ.)/სიკუ (ზს.)/სუკ[უ] (ლშხ.) „გორა, ქედი“ < ზან. (მეგრ.) სუკ-ი „ბორცვი, გორაკი; ქედი, სერი; ფერდობი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ზუიგუ, ბქ., ჩოლ. ზუგუ)

სუიკუ[2] (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/სიკუ (ბზ.)/სუკ (ლშხ.) „საქონლის ხერხემლის რბილი ნაწილი“ < ქართ. სუკ-ი „საკლავის ზურგიდან ხერხემლის ორივე მხარეს გრძლად აჭრილი რბილი ხორცი“

სუიმნობ (ზს., ჩოლ.)/სუიმნიშ (ბზ.,

ჩოლ.) „მირქმა; მიცვალებულთა სულეების მოსახსენებელი დღეობა (ზედმიწ. – სვიმონ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ქართ. სვიმონ უფლისმოქმედი

სუინა (ზს.)/სუინაჲ (ბზ.)/სუინაჳ (ბქ.) „ნათლია, სვინა; ნათლიმამა, ნათლიდედა“ < ძვ. ქართ., ქართლ. სვინა „ნეფის მეჯვარე“; „შვილის მომნათლავი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჰაჰი, ბზ., ქს. ჰეჰი)

სუინდინამუს (ბქ.) < ქართ. სინდისნამუს-ი „სინდისი და ნამუსი“

სუინდის (ზს., ქს.)/სუინდ (ზს.)/სუინიდის (უშგ.) < ქართ. სინდის-ი (< ბერძ. **syneidēsis**) „საკუთარი საქციელის ავკარგიანობის შინაგანი შეფასება, საკუთარი ყოფაქცევისათვის ზნეობრივი პასუხისმგებლობის გრძნობა, – პატიოსნება, ნამუსი“

სუინდისაჲნ (ზს., ლნტ.)/სუინდისიან (ლშხ.) < ქართ. სინდის-იან-ი (< სინდის-ი < ბერძ. **syneidēsis**) „იგივეა, რაც სინდისიერი“

სუისტ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/სუსტ (ბზ.)/სუისდ (ბქ.)/სუსტ (ლშხ., ჩოლ.)/სუსუდ (ლხმ.) < ქართ. სუსტ-ი (< ფალ. **sust** „უძლური, სუსტი, მსუბუქი“) „მალას, ღონეს მოკლებული, – უღონო“ (შდრ. ზს. დაცხ[უ]; ბზ. დაცმულ; ბქ. უინცბარილ)

სუიტრ (ზს., ქს.) < ქართ. სვიტრ-ი/სვიტერ-ი (< ინგ. **sweater, sweat**-იდან „გაოფლიანება“) „ზედატანზე ჩასაცმელი ნაქსოვი სათბილოებელი, უღილებო და მაღალსაყელოიანი; იცვამენ თავზე ჩამოცმით“

სუოჯ (ზს., ქს.) „კატაბარდა, სვია“ *მოტ.* < ზან. (ჭან.) მსუჯ-ი/მსიჯ-ი „სურო“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ბარდ, ბქ., ლნტ. ბარდ, ლშხ., ჩოლ. ბარდ „ბარდი; ხვიარა მცენარის ღერო“)

სურილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/სურირილ (ბქ.)/სრულ (ლშხ., ჩოლ.)/სრულილ (ფარ.) < ქართ. სრულ-ი „ფართო, განიერი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მაშრი, ლნტ. მაშარი)

სურინტ (ჩოლ.)/სუინტრ (უშგ.) *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., ფშ.) სვინტრ-ი „ტყის ბალახოვანი მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა; გამოიყენება საჭმელად; ტყის მხალეული“

სწაულა-განათლება (ზს., ლშხ.)/სწაულა-განათლებაჲ (ლნტ.) < ქართ. სწავლა-განათლება „სწავლა და განათლება“

სწორ (ზს.)/წორ (უშგ.) < ქართ. სწორ-ი 1. „საითკენმე პირდაპირ, გაუმრუდებლად, მიხვევ-მოხვევის გარეშე მიმართული, – პირდაპირი“, 2. „გლუვი, უხორკლო, სრიალა (ზედაპირი); ვაკე (ადგილი)“, 3. „სინამდვილის შესაბამისი, – მართალი, ნამდვილი, ჭეშმარიტი...“ (შდრ. ზს. მუგუი/მუგუ/მეგუ; ქს. მეგუი; ზს., ქს. მეწუინ; უშგ. უანი)

სწორდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. სწორ-ად 1. „პირდაპირ“, 2. „თანასწორად, თანაბრად...“ (შდრ. ზს., ქს. მეწუინდ)

სწორეთ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. სწორ-ედ „ნამდვილად, მართლაც, ზუსტად“

სწრაფ (ზს., ქს.)/სტრაფ (ჩოლ.) < ქართ. სწრაფ-ი „ჩქარი, მარდი, მალი“ (შდრ. ბზ. დენაშ/ენას, ლშხ., ჩოლ. დენას; ბზ. ისჰ; ბქ. ხაშდ; ჩოლ. ქუიქუიტ)

სწრაფდ (ზს., ქს.)/სტრაფდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. სწრაფ-ად „ჩქარა, უცბად, მალე“ (შდრ. ბზ. დენაშდ/ენასდ, ლშხ., ჩოლ. დენასდ; ბზ. ისჰდ; ბქ. ხაშდდ)

სხეულ (ლნტ.) < ქართ. სხეულ-ი „ადამიანის (ან ცხოველის) ტანი, ორგანიზმი, მისი გარეგანი ფიზიკური აგებულება“ (შდრ. ბქ. კუარდ[უ]იმ)

სხიუ (ზს., ქს.) < ქართ. სხივ-ი „სინათლის ვიწრო ზოლი, რომელსაც გამოსცემს მანათობელი სხეული, – შუქი“

სგლგინ (ზს., ქს.) < ქართ. სულგუნ-ი „საგანგებოდ დამზადებული ყველი, მოხარშული და გადაზელილი, – სულგუნი“

სგლხგრ (ზს.) 1. „აწრიალებული“, 2. ლხმ. „ზნედაცემული“, 3. „სულელი“ < ოს.-ალან. **sælxær**, id

სგმან/სგმან (ბქ.) < ქართ. სმენა „ყურადღება, ყურის დაგდება, მოსმენა“ (შდრ. ბქ. ჰუნარ)

ტ

ტაბაგ (ზს., ლნტ.)/ტაბაგ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტაბაკი, მაგიდა, სუფრა“, 2. *რელიგ.* „ტაბლა (სულებისათვის გაშლილი სუფრა)“ < ქართ. ტაბაკ-ი (< ფალ. **tapaḳ** „ტაფა“, შდრ. არაბ. **tabaḳ** „თეფში, სინი“) 1. „იგივეა, რაც ტაბლა, – დაბალი მაგიდა. || ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი, რომელსაც მღვდელი აკურთხებდა, – საკურთხი“

ტაბგობ (ზს.) „დღეობა, ლხინი, ნადიმი (ზედმიწ. – *ტაბაკ-ობ-ა)“ *ეთნ.* < ქართ. ტაბლ-ობ-ა (< ტაბაკ-ი < ფალ. **tapaḳ** „ტაფა“, შდრ. არაბ. **tabaḳ** „თეფში, სინი“) „ტაბლის კურთხევა“

ტაბრობ (ბზ.)/ტაბრობ (უშგ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისათვის განკუთვნილი დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. ტაბრ-ობ-ა-[ი] „ლხინი, წვეულება...“, „ნადიმობა“ (საბა)

ტაიჭ-საღარ (ლშხ.)/ჭაიტსაღარ{ლ} (ჩოლ.) „ზღაპრული ცხენი (ზედმიწ. – *ტაიჭ-საღარი)“ *ზოოლ.* < ქართ. ტაიჭ-ი (< ფალ. **tāčīk** „არაბული ცხენი“) „ბედაური ცხენი, რაში“ და საღარ-ი „შუბლთეთრი ცხენი“

ტალაბ (ბზ., ლნტ., უშგ.)/ტალახ (ლშხ.)/ტოლაბ (ლნტ.)/ტოლახ (ჩოლ.) < ქართ. ტალახ-ი „დასველებული, დამბალი, წყალში აზელილი მიწა...“ (შდრ. ზს., ლშხ. ტყგრ; ჩოლ. დგუაფ; ჩოლ. ზურამ)

ტალარ (ბზ.) „დაღიანი“ < ქართ. ტალ-იან-ი „ლაქ[ებ]იანი“

ტალხ-არ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ტალახ-იან-ი „ტალახით მოსვრილი; ტალახით დაფარული“ (შდრ. ბზ. ტყგრარ, ბქ. ლგტყრე), იხ. ლგ-ტლაბ-ე

ტალხუნაჲ (ბზ.)/ტალხუნა (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ტარხუნა (< სპარს. **tarxun**) „სპეციფიკური ცხარე გემოს მქონე სურნელოვანი მწვანილეული“

ტამბაჩაჲ (ბზ.) /ტამბაჩაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ტამბაჩა (უშგ.) < ქართ. ტამბაჩა „იგივეა, რაც დამბაჩა, – ძველებური მოკლელულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“ (შდრ. ბზ. ტამბაჩაჲ „მოღრეცილი“)

ტანდიტანდ (ლშხ.) „გარეგნობით, ტანით (ზედმიწ. – *ტან-ად და ტან-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. ტან-ად „ტანით, სხეულით, ზომით, მოცულობით“

ტანთელ (ლშხ.)/ტანთელ (ლნტ.) „ჯანმრთელი“ < ქართ. ტან-მრთელ-ი „ჯანმრთელი, ჯანსაღი“

ტანკ (ზს., ქს.) < ქართ. ტანკ-ი (< ინგ. **tank**) „ჯავშნიანი თვითმავალი მუხლუხა მანქანა“

ტანმორჩილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტან-მორჩილი „მორჩილი ტანისა, – ტანდაბალი“

ტარაბუა (ჩოლ.) „თავგზის აბნევა“ < ქართ. ტარაბუა „ტარაბუა დაესხმის იგივეა, რაც თავბრუ დაესხმის“

ტარასა (ჩოლ.) < ქართ. ტერას-ი/ტერასა (< ფრანგ. **terasse** რუს. ენის მეშვ.) 1. „აივანი, ბანი, ერდო“, 2. „ჰორიზონტალური (ან ოდნავ დაქანებული) შემაღლებები მიწის ზედაპირზე, ერთმანეთის მიყოლებით საფეხურების მსგავსად; გვხვდება ჩვეულებრივ მდინარის ან ზღვის ნაპირებზე“

ტარჳსი (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ტარას-ი (< რუს. **Тарас** < ბერძ. **Ταράσιος**-იდან „მოუსვენარი; დაუღალავი; მეამბოხე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ტარო (ზს., ქს.) < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“ (შდრ. ზს., ლშხ. შდა, ლნტ., ჩოლ. შტა)

ტარტაროზ (ზს., ჩოლ.)/ტანტაროზ (ქს.) „ეშმაკი, კუდიანი“ < ქართ. ტარტაროზ-ი (< ბერძ. **Τάρταρος** „შავეთი“) *ცრუმორწ.* 1. „ეშმაკი, მაცდური, ავი სული“, 2. „ჯოჯოხეთი“ (საბა), იხ. არტაუჯაზ

ტარუეს (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ტარეს (ზს.)/ტაროს (ბზ., ლნტ.)/ტარესუ (ბზ., ჩოლ.)/ტაროს/ტაროც (ლშხ.)/ტარუეც (ჩოლ., უშგ.)/ტარისუ (უშგ.) 1. „ამინდი“, 2. „გუნება, განწყობილება, ჯანმრთელობა; ბედი“ < ძვ. ქართ., გურ., იმერ. ტაროს-ი (< ბერძ. **ταρωεῖς**) „იგივეა, რაც ამინდი“

ტაფჯი (ბზ.)/ტაფა (ბქ.)/ტაფაი (ლშხ., ჩოლ.)/ტაფჯ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ტაფა „საგბოლველი (საბა), – ლითონის ბრტყელი, მრგვალი, დაბალკიდიანი (მეტწილად სახელურიანი) ჭურჭელი, რაშიც საჭმელს წვავენ ან ხრაკავენ...“, იხ. კეც²/კჳც

ტაფოულ (ლშხ., ჩოლ.)/ტაფუჴელ (უშგ.) „ერბო-კვერცხი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ტაფ-ოულ-ი „ტაფამწვარი (ანუ ერბო-კვერცხი)“

ტამ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ტამ-ი „ხელისგულების ერთმანეთზე ცემა, ჩვეულებრივ, რისამე მოწონების გამოსახატავად, ვისიმე ჰატივსაცემად“ (შდრ. ზს. ჭახუ)

ტაიჭ (ზს.)/დაიჭ (ბზ.)/ჭაიტ (ბქ.)/ტაიჭ (ლშხ., ჩოლ.)/დაიჭ (უშგ.) ზოოლ. < ქართ. ტაიჭ-ი < ფალ. **tāčīk** „არაბული ცხენი“) „კარგი საჯდომი ცხენი, – ბედაური, რაში“, შდრ. ძვ. ქართ. ტაიჭ-ი „აქლემი“

ტაკ (ბქ.)[79] „ჯიბრ-ი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ტაკ-ო-ულ-ი „ტაკ-ებ-ა (ჭიდაობა)“

ტალ (ზს., ლნტ.)/ტალ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „დამღა“, 2. „ბზარი რკინაზე“, 3. „ლაქა, ნაიარევი სახეზე“[80] < ქართ. ტალ-ი „სახეზე მზისგან (ან სხვა მიზეზით) გაჩენილი ლაქა“

ტან (ზს., ლნტ.)/ტან (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტანი“, 2. „ტანსაცმლის ზედა ნაწილი“ < ქართ. ტან-ი (< ფალ. **tan** „ტანი, სხეული“) „ადამიანის ან ცხოველის სხეული“ (შდრ. ბქ. კუარდ[უ]იმ)

ტარბედნიერ (ბზ.)/ტარბედნიერ (ბქ.) „ტაბუირებული გამოთქმა (ზედმიწ. ‘ნე-ტარ-ბედ-ნ-იერ-ი)“ < ქართ. ნეტარ-ი (< ფალ. **nēttar**) 1. „მეტის-მეტად სასიამოვნო, დიდად სასურველი, – სანეტარო, სანატრელი“, 2. *ძვ.* „სრულიად ბედნიერი, – უბედნიერესი“

ტარიელ (ბქ.) < ქართ. ტარიელ-ი (< ირან. **dariel**-ისაგან, რომელიც ორი ნაწილისაგან შედგება: დარ, დარა – „მეუფე“, „მეფე“, „მფლობელი“ და იელ „გმირი“, „მოყმე“ ანუ ნიშნავს „მეფე გმირს“, „მოყმე მეფეს“, ჯუმბურიძე 1992:143) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ტარ-ულ (ზზ.) < ქართ. უ-ტარ-ო „რასაც ტარი არა აქვს“ (შდრ. ზს. ულდარა)

ტაშდ (ზს.)/**ტაშტ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტაშტ** (ლნტ.)/**ტაშდ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ტაშტ-ი/ტასტ-ი „გობი, ვარცლი“, ახ. ქართ. „ლითონის მოზრდილი, გაშლილი, მრგვალი (ან მოგრძო) ჭურჭელი (ხელ-პირის დასაბანად, რისამე გასარეცხად...)“

ტაბ (ზს., ლნტ.)/**ტახ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ტახ-ი „მამალი ღორი“, „გარეული ღორი“

ტაბდ (ზს.)/**ტაბტ** (ზს., ლნტ.)/**ტახტ** (ზზ., ლნტ., ჩოლ.)/**ტახდ** (ლშხ.)/**თახტ** (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ტახტ-ი (< ფალ. **taxt**) „საჯდომელი“, ახ. ქართ. 1. „ხის გრძელი ოთხფეხიანი დგამი, დასაწოლი (ან დასაჯდომი)“, 2. „სავარძელი, რომელშიც მეფე ჯდებოდა რაიმე ოფიციალური მიღების, ზეიმისა და მისთ. დროს...“

ტელეგრამა (ზს., ქს.) < ქართ. ტელეგრამა (< რუს. **телеграмма** < ბერძ. **τῆλε** „შორს“ და **gramma** „ასო“) „დეპეშა“

ტელეგრაფ (ლნტ.) < ქართ. ტელეგრაფ-ი (< ბერძ. **tele** „შორს“ და **graphō** „ვწერ“) „კავშირგაბმულობის დაწესებულება“

ტელეგრეიკა (ზს., ქს.)/**ტერეგრეიკა** (ჩოლ.) < ქართ. ტელეგრეიკა (< რუს.) „ბამბეულის ქურთუკი“

ტელეუიზორ (ზს., ქს.) < ქართ. ტელევიზორ-ი (< რუს.**Телевизор** < **television** სიტყვისაგან ლათინური და ბერძნული სიტყვების **τῆλε** „შორს“ და **visio** „ხედვა“ შეერთებით) „რადიოტექნიკური აპარატი, რომლის ეკრანზე აისახება რადიოთი გადმოცემული გამოსახულება“

ტელეფონ (ზს., ქს.) < ქართ. ტელეფონ-ი (< ბერძ. **τῆλε** „შორს“ და **φωνή** „ხმა; ბგერა“) „ელექტროტექნიკური მოწყობილობა სადენების საშუალებით შორ მანძილზე ბგერის გადასაცემად“

ტენტერ/ტენტეშ (ლშხ., უშგ.) „რეგვენი, სულელი“ < ქართ. (იმერ.) ტენტერა „შტერი, დაბნეული“

ტერ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მტერ-ი 1. „ვინმესთვის ავის მდომი, ავის მოქმედი პირი“, 2. „მოპირდაპირე, მოწინააღმდეგე მხარე (ბრძოლაში)...“, შდრ. ზს., ქს. **ამახტ**

ტერეზია (ზს.)/**ტერეზ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ტერეზია (< ძვ. ბერძ. „სანადიროდ სიარული“; სხვაგვარი ვარაუდით, ძვ. გერმანული სახელია და ნიშნავს „სიყვარულს“ ან „ძლიერს“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ტერ-მოყვარე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მტერ-მოყვარე „მტერი და მოყვარე“

ტეუან (ლშხ., ჩოლ., ლხმ., ჩბხ.)/**ტეუან** (ლნტ.)/**ტაუან/ტაუან** (უშგ.) < ქართ. მტევან-ი „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი“

ტეურ (ზს., ქს.)/**ტეურ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტევრ-ი „ხშირი, დაბურული ტყე“ (შდრ. ლნტ. **უორჭან**)

ტეხნიკუმ (ზს.) < ქართ. ტეხნიკუმ-ი < ტექნიკუმ-ი (< რუს. **Техникум**) „სამუალო ტექნიკური ან საერთოდ სპეციალური სასწავლებელი“

ტიკ[1] (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) ტიკ-ი „თიაქარი“, შდრ. ქართ. ტრიკ-ი „თიაქარი“ (შდრ. ზს. **ბაჯუ**, ლშხ. **ბაჯუ**; ლშხ. ფუმ)

ტიკ[2] (ბზ., ლშხ.) < ქართ. ტიკ-ი „ოთხში (გუდად) ამოღებული, შიგნიდან მოკუპრული ცხვრის, თხის ან ხბოს ტყავის ჭურჭელი ღვინის ან არყის ჩასასხმელად“

ტიკარ (ბზ.)/**ტიკრა** (ბქ.) < ქართ. (რაჭ.) ტიკ-იან-ი „თიაქრიანი“, შდრ.

ქართ. ტრიკ-იან-ი „თიაქრიანი“ (შდრ. ბზ. ბაჯუჯარ; ლშხ. ფუშ)

ტიკჭორაი (ლშხ., ჩოლ.) „მცირე მოცულობის პატარა კუპრი“ < ქართ. ტიკჭორა „პატარა ტიკი“

ტილო (ზს., ქს.) 1. „ჩვარი, კონკი“, 2. „ტილოს ქსოვილი“ < ქართ. ტილო 1. „სელთა და კანაფთა ლარი“ (საბა), „სელის ძაფის ერთგვარი მტკიცე, სწორი ზედაპირის მქონე ქსოვილი“, 2. „რაიმე ქსოვილის ნაჭერი, ჩვარი...“ (შდრ. ზს. სგუჱრ; ბზ. ლაკუცჱნ, ბქ. ლაკუცჱნი, ლშხ. ლაკუცჱნ, ლნტ. ლაკუცჱნ)

ტინტრიკაი (ლშხ., ჩოლ.)/**ტინტრიკ** (ჩოლ.) 1. „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“, 2. „წმინდა, სუფთა წყალი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ტინტრაქა/ე,-ი „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“

ტირიფ (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. ტირიფ-ი „ძეწნა“ (შდრ. ზს., ლხმ. **ჰგჱგნდ**, ბზ. **ჩგჱრნდ**, ლხმ. **ჰგჱგნდრა**, ლშხ. **ჩგჱგნდ**, ლნტ. **ჩიჭგნდ**; ბქ. **გგნწიშ**)

ტირხინა (ზს., ქს.)/**ტირხინჳ** (ბქ.)/**სტრიხინაი** (ჩოლ.) < **ˇტირხინჳ-ი** „საწამლავი“[81] < ქართ. სტრიქნინ-ი (< რუს. **Стрихнин** < ბერძ. **strychnos**-იდან „გულისამრევი თხილი“) „ერთგვარი ალკალოიდი, – უძლიერესი მცენარეული შხამი; იხმარება მცირე დოზებით მედიცინაში, აგრეთვე სოფლის მეურნეობაში მინდვრის მავნებელთა წინააღმდეგ“

ტიტუჱლ (ჩოლ.) „მოშიშვლებული ადგილი ტყეში“ *გადატ.* < ქართ. ტიტველ-ი „შიშველი“, შდრ. ქართ.მოტიტვლ-ებ-ულ-ი „უმცენარეო (ადგილი)“, შდრ. ზს., ლნტ. **ტიტაგ**, ზს. **ტიტამ**, ლხმ. **ტიტმანი**

ტიტუჱელ (ზს.)/**ტიტრ̆ლ/ტუჱიტელ** (ზს.)/**ტუჱიტუჱლაჳ** (ლნტ.)/**ტუტელაჳ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტიტუჱელაჳ** (ჩოლ.)„შიშველი“ < ქართ. ტიტველ-ი „შიშველი“ (შდრ. ბზ. ღუჱრკლაჳ, ბქ. ღუარკლჳ; ჩოლ. **ტყლაგ**; ჩოლ. **ტინტრიკაი**; უშგ. ღიღუელ)

ტიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ტიფ-ი (< ბერძ. **typhos**) „საერთო სახელწოდება სხვადასხვა მიზეზით გამოწვეული მწვავე ინფექციური დაავადებებისა, რომლებიც ძლიერი ციებ-ცხელების სახით ვლინდება“

ტკბილ (ზს.) < ქართ. ტკბ-ილ-ი „სასიამოვნოდ შესაგრძნობი, შაქრის, თაფლის გემოს მქონე, – გემრიელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **მუჭხუი**, ლნტ. **მგჭხუი**)

ტკბილეულ (ზს., ქს.) < ქართ. ტკბილ-ეულ-ი „ტკბილი საჭმელები“

ტკეჩ (ზს., ქს.) „საკერებელი, ბებკი“ < ქართ.(ლეჩხ., იმერ., გურ.) ტკეჩ-ი „თხილის წნელის თხლად ახდილი კანი, რითაც გოდრებს, კალათებსა და გიდელებს წნავენ“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტკეჩ-ი

ტკიც (ზს., ქს.) 1. „სიმართლე; ჭეშმარიტი, ნამდვილი, მართალი“, 2. „მართლის მთქმელი (ზედმიწ. – მ-ტკიც-ე)“ < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიძლიერე...“

ტკიცად (ბზ.)/**ტკისდ** (ზს.)/**კისდ** (ზს.) „ჭეშმარიტად, ნამდვილად, მართლა (ზედმიწ. – მ-ტკიც-ე-დ)“ *ზმნის.* < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიძლიერე...“

ტკიცსამჳრთალ (უშგ.) „მართლმსაჯული (ზედმიწ. – ˇმ-ტკიც-ე სა-მართალ-ი)“ < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიძლიერე...“ და სა-მართ-ალ-ი „სიმართლე...“

ტლაკუ (ლნტ., ჩოლ.) „სქელი და მძიმე, უშნო“ < ქართ. (ლეჩხ.) ტლაკვ-ი „მსხვილი, უშნო ფეხი“

ტლიკუ (ჩოლ.) „მოკლე, სქელი და

მძიმე“ < ქართ. ტლიკვ-ი „სწორი, ურო-კო, უნუჟრო (ხის ტოტი, შტო)“

ტოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტოლ-ი „ამხანაგი, მეგობარი, სწორი...“ (შდრ. ბქ. ტოუელ)

ტოლიბაშ (ზს.)/**სტოლუმბაშ**/**სტოლგმბაშ** (ბზ.)/**ტოლბაშ**/**ტოლუბაშ** (ბქ.)/**ტოლიბაშ**/**ტოლგბაშ** (ლშხ.)/**ტოლობაშ**/**ტოლობაშ** (ლნტ.) < ქართ. ტოლუმ-ბაშ-ი (< თურქ. **tulumbaši** „ტიკის უფროსი“) „იგივეა, რაც თამადა“, იხ. **თამადა**

ტოლიბაშობ (ზს.)/**ტოლბაშობ** (ზს., ლნტ.)/**სტოლუმბაშობ** / **ტოლუბაშობ** (ბზ.)/**ტოლბაშობ**/**ტოლუბაშობ** (ბქ.)/**ტოლიბაშობ** (ზს., ლშხ.)/**ტოლუმბაშობ** (ლშხ.)/**ტოლობაშ** (ლნტ.) < ქართ. ტოლუმ-ბაშ-ობ-ა (< თურქ. **tulumbaši** „ტიკის უფროსი; თამადა“) „თამადობა“, იხ. **ლიტოლბაშ**/**ლიტოლბაშ** და **თამადობ[ა]**

ტოლუილ/**ლტოლუილ** (ზს., ქს.) < ქართ. ლტოლვილ-ი „ვინც ილტვოდა, – გაქცეული, გადახვეწილი“ (შდრ. ზს. ნამჩედ)

ტომ (ზს., ქს.) < ქართ. ტომ-ი „მოდგმა, შთამომავლობა; ხალხი...“

ტომარაჲ/**ტუმარაჲ** (ბზ.)/**ტომარაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტომარ** (უშგ.) < ქართ. ტომარა „მტკიცე ქსოვილის (ტილოს...) ჩანთის მსგავსად გამოკერილი სათავსი, რისამე (ფქვილის, მარცვლეულის...) შესანახად ან გადასაზიდად“ (შდრ. ზს. **ძაძრა**; ბზ., ქს. **ზიჯ**)

ტომსიკ (ბქ.)/**ტომსიკაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტომსიკა „პატარა ტომარა, – თოფრა“

ტონა (ზს., ქს.) < ქართ. ტონა (< ფრანგ. **tonne** რუს. ენის მეშვ.) „წონის ერთეული მეტრულ სისტემაში, უდრის 1000 კილოგრამს“

ტორქსინ/**ტორგსინ** (ლშხ.)/**ტურგსინ** (ჩოლ.) < ქართ. ტორგსინ-ი (< რუს. **Торгси́н**) „სსრკ-ს ტერიტორიაზე უცხოელებთან ვაჭრობის გაერთიანებული ასოციაცია“, „ტორგსინის მაღაზიათა ქსელი“

ტოქობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ტოფ-ობ-ა/ტობ-ობ-ა „ქვირითის ყრა“, შდრ. იმერ. ტოფ-ი

ტრაბახ (ბზ.)/**ტრაბახ** (ქს.) < ქართ. ტრაბახ-ი „თავის ქება, ბაქიაობა, კვეხნა“ (შდრ. ბზ. **ლიფშუდაელ**, ბქ. **ლიფშუდა/ელ**)

ტრაპეზ (ბქ.)/**ტრაბეზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტრაპეზ-ი (< ბერძ. **trapeza** „მაგიდა“) 1. „საკურთხევლის ტახტი ეკლესიაში; იგივეა, რაც საკურთხეველი“, 2. „მაგიდა, სუფრა“, 3. „ნადიმი, სადილი, წვეულება“

ტრაქტორ (ზს., ქს.)/**ტაქტორ** (ბქ.) < ქართ. ტრაქტორ-ი (< ინგლ. **tractor**, ლათ. **traho**-დან „ვეწევი, მივათრევ“) „თვლებიანი ან მუხლუხებიანი თვითმავალი მანქანა სასოფლო-სამეურნეო ან სხვა მანქანა-იარაღების გასაწევად“

ტრაქტორისტ (ზს., ქს.)/**ტაქტორ** (ბქ.) < ქართ. ტრაქტორისტ-ი „ტრაქტორის წამყვანი“

ტრედიფერ (ლშხ.) „გოგრის ჯიში“ *გოტ.* < ქართ. *მტრედ-ის-ფერ-ა, შდრ. გურ. ტრედა „სოკოა ერთი“ (საბა); „მტრედისფერი საჭმელი სოკო“, გურ. ტრედ-ის-ფეხ-ა-ჲ „ვაზის ჯიშია ერთგვარი“

ტრელა (ბქ., ჩოლ.) „მხიარულება, დროსტარება, მოლხენა“ < ძვ. ქართ. ტრელ-ობ-ა „პირფერობა, მლიქვნელობა“

ტრელ (ჩოლ., უშგ.) „განებივრებული“ < ძვ. ქართ. ტრელ-ი „მლიქვნელი, პირფერი“

ტრიამელ (ჩოლ.) „გაშლილი, შიშვე-

ლი, შეუღობავი“ < ქართ. (იმერ.) ტრიალ-ი „ფართო, გაშლილი ადგილი, – ტრიალი (მინდორი)“, შდრ. ზს., ლნტ. ტიტაგ, ზს. ტიტამ, ლხმ. ტიტმანი

ტრიალ (ლნტ.) < ქართ. ტრიალ-ი „ბრუნვა“ (შდრ. ზს. ლისიპ; ბზ. ლიჭრეჭი)

ტრიკ (ჩოლ.) „ნაბიჭვარი, ბუში“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ტრიკ-ი „უკანონო შვილი, – ბუში“

ტროს (ზს., ქს.) < ქართ. ტროს-ი (< ჰოლანდ. tros) „ბაგირი“

ტროცკისტ (ზს., ქს.) < ქართ. ტროცკისტ-ი „ტროცკიზმის მომხრე, მიმდევარი“

ტროცკისტობ (ზს., ქს.) < ქართ. ტროცკისტ-ობ-ა „ტროცკიზმის მიმდევრობა“

ტრუბა (ზს., ქს.)/ტურბა (ზს.) < ქართ. ტრუბა (< რუს. труба) „მილი კვამლსადენი“ (შდრ. ბქ. ლაკუამა, ჩოლ. ლაკუამა)

ტრუსიკ (ზს., ქს.)/ტურსიკ (ბქ., ჩოლ.) „საცვალი, ნიფხავი“ < ქართ. ტრუსიკ-ი (< რუს. Трусики) „ტრუსი“

ტუა (ჩოლ.) „ცურის სიმსივნე (ძროხისა)“ < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) ტუა, იმერ. ტუ „ცური, ჯიქანი“

ტუკუ (ჩოლ.) „მოკლე ჯოხი“ < ქართ. (გურ., იმერ., ლეჩხ.) ტუკ-ი „მსხვილი კეტი (ხმარობენ სიმინდის, ლობიოს დასაცეხვად და სხვ.“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტუკ-ი/ტუნკ-ი „კეტი, მსხვილი ჯოხი“

ტუნელ (ზს., ქს.) < ქართ. ტუნელ-ი (< ინგ. tunnel) „გვირაბი“

ტუნელარ (ბქ.) „კლდე, გზა, გვირაბები (ზედმიწ. – ტუნელ-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ტუნელ-ი (< ინგ. tunnel) „გვირაბი“

ტურბელ (ჩოლ.) „მოუსვენარი, ცელქი, ანცი“ *გადატ.* < ქართ. წურბელა „პარაზიტი, სისხლის მწოველი ჭია“

ტურისტ (ზს., ქს.) < ქართ. ტურისტ-ი (< რუს. Турист) „ტურისტული მოგზაურობის მონაწილე“

ტურსინა/ტურსინა (ჩოლ.) „თოვლიანი, ქარიანი ამინდი; ქარბუქი“ < რუს. торос „ყინულის უზარმაზარი თოში, რომელიც წარმოიქმნება ყინულების შეჯგუფების შედეგად ჩრდილოეთის ზღვებში, ტბებსა და მდინარეებში; ხორგი“

ტუფლ (ზს., ქს.) < ქართ. ტუფლ-ი (< იტალ. pantofola-დან რუს. ენის მეშვ.) „ლანჩიანი ფეხსაცმელი, – უყელო“

ტუალეტ (ბქ.) < ქართ. ტუალეტ-ი (< ფრანგ. toilette) „იგივეა, რაც საპირფარეშო“ (შდრ. ბქ. ქამოულაზ, ბზ. ქამაულაზ)

ტუელ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ტოუელ (ბქ.)/ტოლ (ლშხ., ჩბხ.)/ტელ (ლხმ.) 1. „ტოლი, თანასწორი, ერთი ასაკისა“, 2. „შესაფერისი, საკადრისი“ < ქართ. ტოლ-ი „თანაბარი, თანასწორი“ (შდრ. ბზ. ლაშგდაშ, ბქ. ლაშგდაშ)

ტუერ (უშგ.) < ქართ. მტვერ-ი „წვნიკი და მშრალი სხეულებისაგან შემდგარი ფხვიერი მასა, რომელიც ჰაერში ადვილად იფანტება“ (შდრ. ბზ. ბირლუ; ბქ. ჰისუ)

ტუინ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ტვინ-ი 1. *ანატ.* „ადამიანისა და უმაღლესი ცხოველების ცენტრალური ნერვული სისტემის უმთავრესი ორგანო...“, 2. *გადატ.* „აზროვნების უნარი, – ჭკუა, გონება“ (შდრ. ზს., ქს. თუელ)

ტუინტუ (ჩოლ.) „შეზიზღება“ < ქართ. (მთიულ.) ტუნტე „ფეთხუმი, უსუფთაო“

ტუიტელ (ზს., ქს.)/ტიტრლ (ზს.)/ტიტუელ (ბქ., ლშხ.)/ტუიტუელ (ბქ.)/ტუიტუელა/ტუიტუელა/ტუტელა

(ლნტ.)/ტუტელაი (ჩოლ.) < ქართ. ტიტველ-ი „იგივეა, რაც შიშველი“ (შდრ. ბქ. ლგსინტლაუე; ბქ. ლგტყინგლაუე)

ტუთშ (ლნტ.) < ქართ. ტუშ-ი (< პოლ. **tusz**) „სპეციალურად დამზადებული, შავი ან ფერადი, წყლის გამძლე საღებავი...“

ტულიკუ (ჩოლ.) „მძიმე“ < ქართ. (ქართლ.) ტვლიკ-ი/ტვლივ-ი „დიდი ხორციანი ძვალი“

ტყაბედნიერ (ბზ.)/**ტყაბედნიერ** (ლხმ.) „ყანა, სათიბი; გადასასვლელი (ზედმიწ. – *ტყე-ბედ-ნ-იერ-ი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ტყაბედნირერ-ი „?“

ტყაჩო (ქს.)/**ტყაჩუ** (ლშხ.) „ტყის მცველი“ < ზან. (მეგრ.) ტყაჩუ „მეტყევე, ტყის მცველი; ტყიური“

ტყარ (ზს.)/**ტყარ** (ბზ.) < ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ტყელ (ლშხ.)/**ბრტყელ** (ლნტ.)/**ტყელ/პტყელ** (ჩოლ.) < ქართ. ბრტყელ-ი „სწორზედაპირიანი და ფართო, გაშლილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ტაფშუ**, უშგ. **ტაფშუ**; ბზ. **ტგფხელ**; ბქ. **ტყგფრი**)

ტყლაპ (ზს., ლნტ.)/**ტყლაპ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტყემლისკვერი“ < ქართ. ტყლაპ-ი „მოდუღებული ტყემლის (ქლიავის...) გამშრალი თხელი ფენა“

ტყლიპ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ტყლიბ** (ლნტ.)/**ტყლაპ** (ჩოლ.) „საქონლის შინაგანი ორგანო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ტყლიპ-ი, შდრ. ქართ. ტყირპ-ი 1. „იგივეა, რაც ელენთა“, 2. „არანორმალური კანქვეშა წითელი პეგმენტაცია სხეულის რომელიმე ნაწილზე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ნგნირ**, ბქ., ლნტ. **ნგნირ**; ბქ. **ტყაპ**)

ტყუან (ლნტ.)/**ტყუან** (ჩოლ.) „დამნაშავე“ < ქართ. მტყუან-ი „ვინც გამტყუნდა, ვინც მართალი არ არის; მატყუარა“ (შდრ. უშგ. **მერტყუალალ**, უშგ. **ბირტყუილ**; ბქ. **ღეუბარ**)

ტყულაუბარალოდ/**ტყუილუბრალდ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ტყუილუბრალო-დ „ტყუილად, უსაფუძლოდ, უბრალოდ“ (შდრ. ბზ. **ცუიდიმუქუდილდ**, ბქ. **ცუიდიმოცალდ**, ლშხ. **ცუდმოცალდ/ცუდიმუქდუნად**, ლნტ. **ცუიდდიმოცალდ**; ბქ. **ცუიდდიშმეუარ**; ლშხ. **მემქადად**; ლნტ. **მოცალდ**)

ტყუე (ზს., ქს.)/**ტყუეი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მებრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“ (შდრ. უშგ., ჩოლ. **უნბილ**, ჩოლ. **უმბილ**)

ტყუემი ნაფას/**ტყოური ნაფას**/**ტყუმი ნაფას** (ბზ.) „სათიბი (ზედმიწ. – **ტყვი[ს] ნა-ფას-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მებრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“ და ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs/fas**) „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ტყუეობ (ლშხ.)/**ტყუეობ** (ჩოლ.) < ქართ. ტყვე-ობ-ა „ტყვედ ჩავარდნა, ტყვედ ყოფნა; ტყვედ წაყვანა, დატყვევება“

ტყუეშ (ბზ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – **ტყვ-ის-{ა}**)“ *ტოპ.* < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მებრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“

ტყუი (ზს., ქს.)/**ტყუი** (ლხმ.) 1. „ლითონი“, 2. „ტყვია“ < ქართ. ტყვია 1. „რბილი, მძიმე მოლურჯო-ნაცრისფერი ლითონი“, 2. „თოფის (ტყვიამფრქვევის...) სასროლი ჭურვი, რომელიც წარმოადგენს საბრძოლო ვაზნის კონუსისებურ თავს“

ტგრკგნ (ბქ.) „სირბილი ფეხის ხმის

გამოცემით“ *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ტირკონ-ი/ტრიკონ-ი „გამალებით სირბილი“, ტირკონ-უ-ა „დრიგინი; გამალებით სირბილი; სირბილი ფეხის ხმის გამოცემით (ხმაურით)“, შდრ., ასევე, მეგრ. დირგონ-ი/თირქონ-ი/თირხონ-ი

ტჳრტჳნ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ტირტინ-ი/ტჳრტინ-ი „რატრატი, ლაქლაქი, ლაყბობა; ჩვილთა ტიტინი“

უ

უბან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უბა̈ნ (ზს., ლნტ.) < ქართ. უბან-ი „ქალაქის ან სოფლის ერთ-ერთი კუთხე, ნაწილი...“

უბარდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უბრად „დალაპარაკების გარეშე, უმძრახად“ (შდრ. ზს. უშკუშუმ, ბზ. უშკუშიმ/უშკუჳუშგმდ, ბქ. უშკუშუნ, ბქ., ლნტ. უშკუშუნდ, ლშხ., ჩოლ. უშკუბარდ)

უბა̈დუ̈ (ზს., ლნტ.)/უბედ (ლშხ.)/უბადუ̈ (ჩოლ.)/უბად/უბა̈დ (უშგ.) < ქართ. უ-ბედ-ო „უბედური“

უბდა̈ჳა (ბზ.)/უბდაჳა (ბქ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-უ-ბედ-ავ-ი „გამბედაობას მოკლებული, – მოკრძალებული, მორიდებული, მფრთხალი“

უბდობ (ზს.) < ქართ. უ-ბედ-ობ-ა „უიღბლობა; უბედურება“

უბეგრა (ლშხ.) < ქართ. და-უ-ბეგრ-ავ-ი „რაც (ვინც) არ დაუბეგრავთ“

უბედურ (ზს., ქს.)/უბედრ (ლშხ., ჩოლ.)/უბდურ (ლშხ.) < ქართ. უ-ბედ-ურ-ი „ცუდი ბედის მქონე, – ბედშავი, ბედუკუღმართი, უბედო, უიღბლო“ (შდრ. ზს., ლნტ. უბა̈დუ̈, ლშხ. უბედ)

უბედურობ (ზს., ქს.)/უბდრობ (ბქ.)/უბედრობ (ლშხ., ჩოლ.)/უბედურობა/უბედრობა (ჩოლ.)/უბდურობ/უბდრობ (უშგ.) „უბედობა, უბედურება“ < ქართ. უ-ბედ-ურ-ებ-ა „დიდი მწუხარება და უსიამოვნება, მძიმე დარდი; უბედობა, ბედშაობა, უიღბლობა“

უბელ (ლშხ.) < ქართ. უ-ბელ-ო „შეუკაზმავი, უუნაგირო (ცხენი...)“

უბეწო (ლშხ.) < ქართ. უ-ბეწვ-ო „უთმო, უბალნო“

უბრა (ზს.)/უბრაუ̈ა (უშგ.) < ქართ. და-უ-ბარ-ავ-ი „ბარით დაუმუშავებელი მიწა...“

უბრაქუ̈ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ბარაქ-ო „რასაც ბარაქა, ხვავი არა აქვს, – უნაყოფო“

უ-ბრ-აჲ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ბრეუ̈-ა (ბქ.) < ქართ. ჩა-უ-ბარ-ებ-ელ-ი „რაც არ ჩაუბარებიათ, რაც ჩაბარებული არ არის“

უბრედ (ბზ.)/უმბროდ (ლშხ., ჩოლ.)/{უ}მბრედ (ჩოლ.) ჩოლ. „მოუქნელი ადამიანი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ობროდ-ი „უჭკუო, ჩერჩეტი“

უბჭედა (ბქ.)/უბჭა̈და (უშგ.) < ქართ. და-უ-ბეჭდ-ავ-ი „გამოუცემელი, გამოუქვეყნებელი, დაუსტამბავი...“

უგამაგა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) უგამაგა/უგამაგო „გაუგებარი ლაპარაკი, გადატ. უთავბოლო, უაზრო ლაპარაკი“

უგა̈თუ̈ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უგთაუ̈ა (ბქ.)/უგათუ̈ა (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-თავებ-ელ-ი „დაუმთავრებელი, დაუსრულებელი, დაუშრეტელი; გაჭიანურებული...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ულია; ბზ. უზგრა, ბქ. უზგგრა)

უგაწყობილა (ლშხ., ჩოლ.)/უგაწყობლა (ლნტ., ჩოლ.)/უგაწყობილა (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-წყ-ობ-ელ-ი 1. „გაუშლელი (სუფრა...); გაუსწორებელი (ლოგინი)“,

2. „გაუმართავი, მოუწყობელი“, 3. „მოუკაზმავი“...

უგაზდილა (ბზ.)/უგაზდილა (ბქ., ლნტ.)/უგაზდილა (ლშხ., ჩოლ.) 1. „გაუწვრთნელი, გაუზრდელი“, 2. ლნტ. „უწმაწური (საუბარი)“ < ქართ. გა-უ-ზრდ-ელ-ი „ცუდად გაზრდილი, ზრდილობას მოკლებული, – უზრდელი, ბრიყვი...“ (შდრ. ბქ. უწუდა; ბქ. ურაურდა)

უ-გაწწ-ულ-ა (ბზ.)/ უ-გაწწ-ულ-ა (ლშხ., ჩოლ.)/უ-გაწწ-ულ-ა (უშგ.) < ქართ. გა-უ-წბილ-ებ-ელ-ი „ვინც (რაც) არ გაუწბილებიათ ან არ გაწბილებულა“

უ-გურგუნ-ა (ბზ.)/უ-გუირგუინ-ა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-გურგუნ-ა (ბქ.)< ქართ. და-უ-გვირგვინ-ებ-ელ-ი „ჯვარდაუწერელი“

უ-გუვარ/უ-გუჳრ (უშგ.) < ქართ. უ-გვარ-ო 1. „მდაბიოთა წრიდან გამოსული“, 2. „ცუდი ჯიშისა, – უჯიშო“

უ-გუჴკურა (ბზ.) /უ-გუჴკურება (ჩოლ.) „მოუვლელი, მზრუნველობა მოკლებული (ზედმიწ. – *გა-უ-კვირვ-ებ-ელ-ი“ < ქართ. და-კვირვ-ებ-ა „ყურადღებით დახედვა, გულდასმით გასინჯვა; გააზრება, დაკვირვებით შესწავლა...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უზნანა, ბქ., ლნტ. უზნანა)

უ-გცხად-ა (ზს.) < ქართ. გა-მო-უცხად-ებ-ელ-ი „რაც არ გამოუცხადებიათ ან არ გამოცხადებულა“

უ-გგრჯ-ა (ბზ., ჩოლ.) „უშრომელი“ < ქართ. გა-უ-რჯ-ელ-ი „ვისაც გარჯა არ უყვარს, ვინც არ იჯრება, – ზარმაცი, უშრომელი“

უ-გგნჯ-ა/ჩუ-გგნჯ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-განჯუ-ა (ზს., ლნტ.)/უ-გგნჯაუ-ა (ბქ., ჩოლ.)< ქართ. {და}-უ-ჟანგ-ავ-ი (< ჟანგ-ი < სპარს. **žang**) „რაც არ დაჟანგულა“

უდარდელ (ზს., ქს.) < ქართ. უ-დარდელ-ი „უშფოთველი, კმაყოფილი“ (შდრ. ზს. შუჴმიან)

უ-დაუშ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ უ-დუშა-ა (ბქ.)/უ-დაუშ-ა (ლნტ.) „გაუფუჭებელი, წაუხდენელი, დაუზიანებელი“ < ქართ. და-უ-შავ-ებ-ელ-ი „დაუზიანებელი, გაუფუჭებელი...“

უ-დაწყ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-დაწყ-ა (ბქ.)/ უ-დანწყ-ა (ლნტ.) / უ-დაწყუ-ა (ჩოლ.) „დაულაგებელი“ < ქართ. და-უ-წყ-ობ-ელ-ი „დაულაგებელი; მოუწესრიგებელი, არეული“

უ-დაწყ-ალ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ უ-დაწყ-ალ-ა (ბქ.)/უ-დანწყ-ალ-ა (ლნტ.) /უ-დაწყუ-ალ-ა (ჩოლ.) „დაულაგებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-უ-წყ-ობ-ელ-ი „დაულაგებელი; მოუწესრიგებელი, არეული“

უდიერ (ბზ.)/უდიერ (ბქ., ქს.) < ქართ. უდიერ-ი „მოურიდებელი, მოძალადე, უტიფარი“

უდრეკუ (ბქ.) „ჯიუტი“ < ქართ. უდრეკ-ი „მტკიცე, განუხრელი (რამ); ქედუხრელი, უშიშარი“ (შდრ. ზს. დეჯიკ; ბქ. ფაჩრჯიგ; ჩოლ. ჯირგა)

უდროუ (ზს., ლნტ.)/უდროჲ (ლშხ.) „ნაადრევი“ < ქართ. უ-დრო-ო „რაც თავის დროზე არ მოხდა, – არა დროული, დროის, პირობების მიხედვით შეუფერებელი“ (შდრ. ბზ. დრსგიაშ; ბქ. ნადოსდ)

უდროუდ (ზს., ლნტ.) / უდროჲდ (ლშხ.)/უდრრუდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-დრო-ო-დ „შეუფერებელ დროს, ცუდ დროს; ვადაზე ადრე“ (შდრ. ბზ. ჰიურდ, ბქ. უჰიუდ, ჩოლ. იურდ)

უდგნდაბური / უდუმბირული/ უდუმბირ/უდუმბირუ (ბზ.)/უდუმბურ/უდუნბურ/უდუმბურ (ბქ., ქს.)/ უდინდაბური (ლშხ.)/უდუმბირ (ლნტ.,

ჩოლ.)/უდაბურ/უდუმბირ (ლნტ.)/უდუნბირუ/უოდომბირ (ჩოლ.)/უდუნბირ (უშგ.) „უდაბური, უღრანი“ < ქართ. უ-დაბ-ურ-ი 1. „დაუსახლებელი, მივარდნილი, მიუვალი ადგილი“, 2. „გაუვალი, დაბურული, უღრანი, უსიერი“ (შდრ. ლნტ. უორჭაუ)

უზადუ (ბზ.)/უზაძ (უშგ.)/უზად (ჩოლ.) < ქართ. უ-ზად-ო „უნაკლო“ (შდრ. ბზ. კილურ; ლშხ. უზაბაკ)

უზანთუნირ (უშგ.) < ქართ. უზალთუნ-ი (< თურქ. **yüzaltın** „ასი ოქრო“) „ორი შაური, ათი კაპიკი“

უზარა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უზარა (ბქ., ლნტ.) „დაუზოგავი, უზოგველი“ < ქართ. [და]-უ-ზარ-ებ-ელ-ი „ვისაც საქმის კეთება არ ეზარება, – საქმის ერთგული, გულმოდგინე, ბეჯითი...“

უზმა (ზს., ქს.) < ქართ. გა-უ-ზომ-ავ-ი „რაც არ გაუზომავთ ან არ გაზომილა“

უზმად (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-ზომ-ო-დ „უსაზღვროდ; მეტის-მეტად, უკიდურესად“

უზნეუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ზნე-ო „ზნედაცემული; უხასიათო, ჭირვეული“ (შდრ. ბზ. ფისრნკაან, ლშხ., ჩოლ. ფისრნკიან)

უთმინა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უთმინა (ბქ.) < ქართ. მო-უ-თმენ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც მოთმინება არა აქვს“

უთო (ზს., ქს.)/უოთო (ბზ.)/უნთოუ (ზს.)/უუნთოუ (ბქ.)/ონთოუ (ჩბხ.) < ქართ. უთო (< სპარს. **ut**) „გლუვებირიანი, სახელურიანი გასახურებელი ხელსაწყო თეთრეულისა და ტანისამოსის გასასწორებლად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) უნთო (შდრ. ბქ. ლაქურსტინა)

უთუთქუა (ჩოლ.) „გამოუმცხვარი (ზედმიწ. – *უ-თუთქ-ავ-ი)“ < ქართ. თუთქ-ვ-ა „წვა, დაგვა“

უთუი (ჩოლ.) < ქართ. უ-თუ-ო „აუცილებელი, უეჭველი, უსათუო“

უიმედ (ზს., ჩოლ.)/უიმაძა (ბზ.)/უიმადა (უშგ.) < ქართ. უ-იმედ-ო „იმედდაკარგული, სასოწარკვეთილი; უნუგეშო“ (შდრ. ზს., ქს. უმკახა/უმკახუ)

უირაღა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-იარაღ-ო „შეუიარაღებელი“

უიფხანაგუ (უშგ.) < ქართ. უ-ამხანაგ-ო (< ამხანაგ-ი < ფალ. **hamxānak**) „უმეგობრო“

უიყრა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-უ-ყრ-ელ-ი „რაც (ან ვინც) აყრილი არაა, – აუშლელი, აუნგრეველი“

უკადრის (ზს., ქს.) < ქართ. უკადრის-ი „ამპარტავანი“ (შდრ. ზს., ლშხ. უშგდა, ლნტ. უშკედა)

უკალონო (ბქ.)/უკალონ (უშგ.) „უსამართლო“ < ქართ. უ-კანონ-ო (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) „რაც კანონიერი არ არის..., – არაკანონიერი“ (შდრ. ბზ. უღაძ/ულღაძუ, ბქ. უღადუ; ზს., ქს. უკაფ)

უკანასკნელ (ზს., ქს.)/უკანასკუნელ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. უკანასკნელ-ი „ბოლო; ბოლოდროინდელი; საბოლოო...“ (შდრ. ბქ. ღუშგმეპილიშ)

უკანუაი (ლშხ.) „თხელქერქიანი გოგრა“ *ბოტ.* < ქართ. უ-კან-ო „კანის, ქერქის გარეშე“

უკზმა (ბზ.) < ქართ. შე-უ-კაზმ-ავ-ი „უსანელებლო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. უშდბგნა, ლნტ. უშტბგნა)

უკლაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უკალაუა (ლნტ., ჩოლ.) „გაულეწავი (*[გა]-უ-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **ḳal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

უკლებდ (ქს.) *ზმნის.* < ქართ. [და]-უ-

კლ-ებ-ლ-ად/უ-კლ-ებ-ლ-ივ „მთლიანად, სრულად“ (შდრ. ბზ., უკლინად, ბქ. უკლინდ)

უკმაკურ (ლშხ.) „უშნო, უხეირო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) უ-კმაკ-ურ-ი „უწმაწური, უხეირო“ (შდრ. ზან. (მეგრ.) უკმაკურ-ი „უკუღმართი; უცნაური; უხეირო“)

უკმაყოფლება (ზს., ქს.)/უკმაყოფლობ/უკმაყოფილობა (ჩოლ.) < ქართ. უ-კმაყოფილ-ებ-ა „უკმაყოფილოდ ყოფნა, – გულნაკლულობა; უსიამოვნება“ (შდრ. ჩოლ. არაუ)

უკმეხ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. უ-კმეხ-ი „მოურიდებელი და უხეში (ვინმე); მკვახე“

უკუდაუებ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. უ-კვდავ-ებ-ა „უკვდავად ყოფნა, მარად არსებობა, მარადიულობა“

უკუდაბიშ {ლიც} (ბზ.)/უკდებიშ/უკუდებაშ/უკუდაუებიშ/უკუდებაშ {ლიც} (ბქ.)/უკუდემი ნიც/წყარო (ლშხ.)/უკუდაობაი/უკუდაუება{ი} /უკუდებიაი/უკუდაებიაი {ლიც}/წყარო (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. უ-კვდ-ავ-ებ-ის {წყალი}/უ-კვდ-ავ-ებ-ის წყარო „ისეთი წყარო (წყალი, ხე, ყურძენი...), რომელიც ხალხური თქმულებების, ზღაპრების მიხედვით, უკვდავებას ანიჭებს ადამიანს, მკვდარს გააცოცხლებს“, იხ. მოკუდაბიშ ლიც

უკუცირ (ზს., ჩოლ.)/უკცუირ/ უკუცირ (ბქ.)/უკუცირ/უკცუირ (ჩოლ.) „მიტოვებული, უპატრონო სახლი“ < ქართ. უკაცურ-ი „იგივეა, რაც უკაცრიელი“, იხ. უიკაცრიელ

უკცრაუდ (ზს.)/უკაცრაუდ (ბქ.)/ უკუცრაუდ (უშგ.)/უკცრაუდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-კაცრავ-ად „ჩართული სიტყვა, გამოხატავს ბოდიშის მოხდას“

ულაგაუა (ქს.) < ქართ. და-უ-ლაგ-ებელ-ი „დაუწყობელი, არეული, მოუწესრიგებელი...“

ულახაუა (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-ლახავ-ი „უცემი“ (შდრ. ბზ. უყფგნა; ბქ. უტყცანა, ლშხ., ჩოლ. უტყცანა)

ულაყ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ულაყ-ი (< თურქ. **ulaki** „შიკრიკი“), „მამალი (ცხენი, ვირი და მისთ.)“, იხ. აულაყ

ულგამუ (ბზ.)/ულგამუ/უგამუ (ბქ., ლნტ.)/უნგაშ (ბქ.)/ულგემ (ლშხ.)/ულგამ (ჩოლ.)/უგაშ (უშგ.) „უგემური, უგემოვნო“ < *უ-გემ-უ < ქართ. უ-გემ-ო „იგივეა, რაც უგემოვნო“ (შდრ. ბქ. ბრუყუ)

ულიშნო (ლნტ.) < ქართ. უ-ნიშნ-ო „რასაც რაიმე ნიშანი არა აქვს; ნიშნის გარეშე“

ულმაშ (ზს., ლნტ.)/ულმლაშ (ბქ.)/ურმაშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ულვაშ-ი „ტუჩს ზემოთ ამოსული თმა მამაკაცის სახეზე“, შდრ. ქართლ. ულმაშ-ი

ულტებუ (ზს.)/ ულტეხ (ბქ., ჩოლ.)/ უტეხ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ტეხ-ი „უღრანი, გაუვალი ტყე“ (შდრ. ლნტ. უორჭაუ)

ულუუფ (ბზ., ლშხ., უშგ.)/უულუუფ (უშგ.) < ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდოსი, საკვებისა)“, შდრ. უშგ. ფან

ულუუფობ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ულუფობ-ა < ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდოსი, საკვებისა)“

ულხინუდ (უშგ.)/ულხინდ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ლხინ-ო-დ „ლხინის გარეშე“

უმარცხდ (ბქ., ჩოლ.) „მშვიდობით“ *ზმნის.* < ქართ. და-უ-მარცხ-ებ-ლ-ად „დამარცხების გარეშე“

უმარჯუ (ზს., ქს.)/უმარჯუ (ბქ.) „მოუხერხებელი, მოურგებელი“ < ქართ. *უ-მარჯვ-ო „არა მარჯვე, მოუხერხებელი“

უმარჯუნდ (ზს., ქს.)/უმარჯუნდ (ბქ.) „მოუხერხებლად; შეუძლოდ“ *ზმნის.* < ქართ. უ-მარჯვ-ო-დ „არა მარჯვედ, მოუხერხებლად“

უმაღუირ (უშგ.) < ქართ. უმადურ-ი „ვინც ვისიმე მადლს, სიკეთეს არ აფასებს, ვინც ვისიმე (რისამე) მადლიერი არ არის; უკმაყოფილო, მომდურავი; დაუნახავი“

უმაღლეს (ზს., ლნტ.)/უმაღლეს (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უმაღლეს-ი „რაიმე ღირსებით მეტი, უმეტესი; სხვასთან შედარებით მაღლა მყოფი...“

უმაწუ (ბზ.) / უმაწ (ლშხ.) / უმანი (ლნტ., ჩოლ.)/უმანი (ჩოლ.)/უმაწ (უშგ.) „ბოროტი, მავნებელი, საზარელი, უკუღმართი (ზედმიწ. – *'უ-მავნ-ო)“ < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავნებელი“, *გადატ.* „ავი სული, ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლემსისგ, ლნტ., ჩოლ. ლემსისკ)

უმაურინ (ბზ.)/უმაურინ (ბქ.)/უმაურინ (ჩოლ.) „უვნებელი; უწყინარი; ვისაც ვნების მიყენება არ შეუძლია (ზედმიწ. – *'უ-მავნ-ო)“ < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავნებელი“, *გადატ.* „ავი სული, ეშმაკი“

უმბილ/უმბულ (ზს., ქს.)/უნბილ (ზს., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. უ-ნებ-ლ-ი-ე „ვისიმე ვნებაზე დამოუკიდებელი, – უნებური“

უმბილდ/უმბულდ (ზს., ქს.)/უნბილდ (ზს., ჩოლ.)/უმბულიდ (ლხმ.) „შემთხვევით, ბრმად“ *ზმნის.* < ქართ. უ-ნებ-ლ-ი-ე-თ „ვისიმე ვნებაზე დამოუკიდებლად, – უნებურად“ (შდრ. ბქ. უმბლპრ)

უ-მერდინ-ა/უ-მერდიმ-ა (ლშხ.) „გაუცრელი (ზედმიწ. – *'გა-უ-მერდინ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცი“ (შდრ. ბქ. [ქა] უცხრილა)

უმზაზ (ზს., ლნტ.)/უმზაზ (ლშხ.)/უმზაზა (უშგ.)/უმზეზა (ჩოლ.) < ქართ. უ-მიზეზ-ო „რასაც მიზეზი არა აქვს, რაც არაფრით არ არის გამართლებული“ (შდრ. ლშხ. უზაბაკ)

უმზაზდ (ზს., ლნტ.)/უმზაზუნდ (ბზ.)/უმზაზდ (ქს.)/უმზაზად (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-მიზეზ-ო-დ „მიზეზის გარეშე“ (შდრ. ლშხ. უზაბაკდ)

უმორდებლად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-უ-რიდ-ებ-ლ-ად „უშიშრად, გაბედულად“ (შდრ. ბქ. ულშგურიად)

უმორუა/უმორაუა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უმორუა (ბქ.)/უმორაუა (ლნტ.) „გაუსამართლებელი, გაურჩეველი (ზედმიწ. – [გა]-უ-მოურავ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

უმტკიცაუა (ზს., ქს.)/უმტკიცა (ლშხ., ჩოლ.)/უმტკცა (ჩოლ.) < ქართ. და-უ-მტკიც-ებ-ელ-ი „დაუსაბუთებელი, დაუდასტურებელი“

უმშაია (ზს., ქს.)/უმშაუა (ბქ.)/უმშია (ჩოლ.) 1. „უმუშევარი, დაუსაქმებელი“, 2. „დაუმუშავებელი“ < ქართ. და-უ-მუშ-ავ-ებ-ელ-ი „რაც არ დაუმუშავებიათ ან არ დამუშავებულა...“

უმწუმა (ბზ., ჩოლ.)/უმოწმანა (ბქ.)/უმწმოუა (უშგ.) „დაუსაბუთებელი“ < ქართ. შე-უ-მოწმ-ებ-ელ-ი „გაუსინჯავი; შეუსწავლელი, გაუცნობელი“

უმწყერა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-მეწყრ-ავ-ი „რაც არ დაუმეწყრავს, რაც არ დამეწყრილა“

უმენკა (უშგ.) < ქართ. უ-მანკ-ო „ვისაც მანკი არა აქვს, უბიწო, უზადო, უმწიკვლო“

უმრცხა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-მარცხ-ებ-ელ-ი „დაუძლეველი, უძლეველი“

უნას (ლშხ., ჩოლ.) „ავი“ < ძვ. ქართ., რაჭ., იმერ., ხევს. უნას-ი *გადატ.* „ავი, ბოროტი, გესლიანი“

უნაგირა (ლნტ.) „სათიბი (ზედმიწ. – უნაგირა)“ *ტოპ.* < ქართ. უნაგირა (< სპარს. **hunagīr**) „ორად ამოწვერილი მთა, ქედი, რომელიც უნაგირს მოგვაგონებს“

უნაბუელ (ლნტ.)/უნხუელ (ლშხ., ჩოლ.) „გამორჩეული, ნაფერებ-ნალოლიავები“ < ქართ. უნახველ-ი „იგივეა, რაც უნახავი; უცნობი, უცხო; არაჩვეულებრივი, გაუგონარი, არნახული...“

უნარეუ (ლშხ., ჩოლ.)/უნაუარ/უნარეუ (ჩოლ.) „ავი, ეშმაკი, ცბიერი, ფიცხი, მავნე, უცნაური“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) უ-ნაირ-ო „უნირო“, ე. ი. „უმსგავსო“, „უშნო“, ლეჩხ. უნაურ-ი „ეშმაკი, მაცდური“

უ-ნგრიშ-ა (ბზ., ჩოლ.)/უ-ნგარშ-ა (ბქ.) < ქართ. და-უ-ანგარიშ-ებ-ელ-ი (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)angārišn „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „რაც დაანგარიშებული არ არის“

უ-ნგრიშ-ად (ბზ., ჩოლ.)/უ-ნგარშ-ად (ბქ.)/უ-ნგრიშ-უ-დ (უშგ.) < ქართ. და-უ-ანგარიშ-ებ-ელ-ი (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)angārišn „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „რაც დაანგარიშებული არ არის“

უნდომ (ჩოლ.) < ქართ. უ-ნდომ-ი „უნდომელი, არასასურველი“

უნივერსიტეტ (ზს., ქს.) < ქართ. უნივერსიტეტ-ი (< ლათ. **universitas** „კორპორაცია“) „უმაღლესი სამეცნიერო-სასწავლო დაწესებულება, რომელიც ამზადებს მეცნიერებისა და კულტურის სხვადასხვა დარგის მაღალკვალიფიციურ სპეციალისტებს“

უნშინა (ბქ., ჩოლ.)/უნშანა (უშგ.)/უნშანა (ჩოლ.) < ქართ. და-უ-ნიშნ-ავ-ი „ვინც, რაც არ დაუნიშნავთ ან არ დანიშნულა“

უპატრონო (ზს., ქს.) < ქართ. უ-პატრონ-ო (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „ვისაც პატრონი არა ჰყავს, – ტიალი, ოხერ-ტიალი“

უპირ (უშგ.) < ქართ. უ-პირ-ო 1. „ვისაც ან რასაც პირი არა აქვს“, 2. *გადატ.* „ვინც პირობას არ ასრულებს, – პირის გამტეხი, გაუტანელი“

უპირიწყულო (ჩოლ.) „ტუტუცი“ < ქართ. უ-პირ-ის-წყლ-ო „ვისაც პირის-წყალი არა აქვს, – უნამუსო, უსინდისო“

უ-პრისდ-ა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-პრისტ-ა (ლნტ., ჩოლ.) „მოუნათლავი“ < ბერძ. **προίστημι** „მეთაუროება, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

უპტიუ (ბზ.)/უპტიუა (ჩოლ.) < ქართ. უ-პატი-ო „პატივის არმქონე, პატივახდილი, პატივაყრილი“ (შდრ. უშგ. უშგურჯლა)

უპტიუობ (ბზ.) „უპატივცემულობა“ < ქართ. უ-პატივ-ობ-ა „იგივეა, რაც უპატიობა, – პატივახდილობა, პატივაყრილობა“ (შდრ. უშგ. უშგურჯლობ)

ურ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. ურო „დიდი ჩაქუჩი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. წირ)

ურა (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ურა (< რუს. **Ура**) „ვაშა“

ურჯდნიკ/ურჲჯდნიკ (ბქ.) < ქართ. ურიადნიკ-ი (< რუს. **Урядник**) 1. „რუსეთის მეფის არმიის კაზაკთა ჯარის უნტერ-ოფიცერი“, 2. „სამაზრო პოლიციის დაბალი ჩინი“

ურთხელ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ურთხელ-ი „წიწვოვანი ხე“ (შდრ. ზს., ლნტ. შჲდრა)

ურიბ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ლეჩაქი,

თავსაფარი“ < ქართ. (რაჭ.) ურიბ-ი „ირიბად გადაკეცილი თავსახვევი (მანდილი, ბაღდადი)“, შდრ. ბზ. ლაკუცაწ, ბქ. ლაკუცაწი

ურიბაჲწ (ბზ.) < ქართ. (რაჭ.) ურიბ-იან-ი „მანდილიანი, ბაღდადიანი“

ურიგ (ჩოლ.) < ქართ. უ-რიგ-ო „ცუდი, უხეირო, უწესო“

ურიგუა (ბზ.)/ურგაუა (ბქ.) < ქართ. მო-უ-გვარ-ებ-ელ-ი „მოუწესრიგებელი“

ურიგუდ (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-რიგ-ო-დ 1. „რიგის გარეშე“, 2. „ცუდად, უხეიროდ, უწესოდ“

ურიდაბა / ურიდალა / ურიდაბალა (უშგ.) „უსაფართხო“ < ქართ. მო-უ-რიდ-ებ-ელ-ი „პირდაპირი, უმიშარი, პირუთვნელი, ობიექტური...“

ურიღუა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ურიღუა (ბქ., ლნტ.) „დაუნგრეველი“ < ქართ. {და}-უ-რღვ-ევ-{ელ}-ი „დაუშლელი, დაუნგრეველი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უხუჩრა, ბქ., ლნტ. უხუჩრა)

ურჩხულ (ზს., ქს.)/უურჩხულ (ზს.) < ქართ. ურჩხულ-ი „ზღაპრული საზარელი ცხოველი.... – გველეშაპი“

ურწყულ (ზს., ქს.)/უურწყულ (ბქ.)/ურწყუულ (ზს., ლნტ.) „უწმინდური, ბინძური“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, „ფარული“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უიდროობა)

ურწყუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „ადამიანი, რომელიც მარხულობს მგლოვიარობის გამო“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ურჯულ (ბზ., ლნტ., უშგ.)/უურჯულ (ბქ.)/ურჯუილ (უშგ.)/უჯურილ (ლხმ.) < ქართ. უ-რჯულ-ო „უღმერთო, ურწმუნო“ (შდრ. უშგ. ღერთურ)

უსაშუელდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-საშველ-ო-დ „საშველის უქონლად“

უსდილად (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-სადილ-ო-დ „სადილის უჭმელად“

უსკეთა (ზს., ჩოლ.) 1. ზს., ჩოლ. „მოუგვარებელი (ზედმიწ. – *[გა]-უ-სიკეთ-ებ-ელ-ი)“, 2. ჩოლ. „უქნარა, ზარმაცი“, 3. ჩოლ. „დაუმაკებელი“ < ქართ. სიკეთ-ე „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“

უსმართულ (ზს.) / უსმართუილ (ბზ.)/უსმართულ (ბქ., ჩოლ.)/უსმართუალ (უშგ.)/უსმართუილ (ჩოლ.) < ქართ. უ-სა-მართლ-ო „უკანონო“ (შდრ. ბზ. ღუჯარ, ჩოლ. ღუჯარ, ბქ. ღუჯარ)

უსმართულ-სამგრთალ (ბქ.) < ქართ. უ-სა-მართლ-ო სა-მართალ-ი „უკანონო სამართალი“

უსმინა (ზს., ქს.) „ვისაც არაფერი ესმის (ზედმიწ. – *უ-სმინ-ო)“ < ქართ. შე-უ-სმენ-ელ-ი „შეუგნებელი, გაუგებელი; გაუგონარი, ჯიუტი“

უსმგრთლა (ბზ.)/უსამართლა (ბქ.) „დაუსჯელი“ < ქართ. გა-უ-სამართლ-ებ-ელ-ი „დაუსჯელი“

უსრულა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-სრულ-ებ-ელ-ი „დაუმთავრებელი, დაუბოლოებელი; გაუთავებელი“ (შდრ. ზს., ლნტ. [ქა] ულია)

უსურმან (ზს.)/უსურმან (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ურჯულო; დაუნდობელი; ბოროტი“, 2. „ჩრდილო ოსეთი“; *გადატ.* „გაუტანელი, დაუნდობელი, ურჯულო“ < ქართ. მუსულმან-ი „მაჰმადიანი“ (შდრ. უშგ. ღერთურ)

უსუსურ (ზს., ქს.)/უსუსურ (უშგ.) < ქართ. უსუსურ-ი „სუსტი, უღონო; უმწეო“ (შდრ. ბზ. ბაბნაგ, ლშხ., ლხმ. ბაბგან, ლნტ. ბაბგან; ზს. ცონარ; ბქ. უინგბარილ)

უსუფთაუა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გაუსუფთავებე-

ლი, დაუწმენდელი, დაუგველი“ (შდრ. ზს. {ქა} უშდგნა)

უსუახუ (ზს.)/უსახუ (ზს., ჩოლ.) „უცნაური, თავისებური; ცუდი ზნის“ < ძვ. ქართ. უ-სახ-ურ-ი „ურჩი, თავნებია...“, ახ. ქართ. უ-სახ-ო „უპრინციპო...“ (შდრ. ბზ., ლნტ. საჯაჲ, ლშხ., ჩოლ. საჯაყ; ბქ. სალჯახუ)

უსუინდიშ/უსინდისუ (ბზ., ჩოლ.)/უსუინდის (ბქ., უშგ.) < ქართ. უ-სინდის-ო „უპატიოსნო“ (შდრ. ბზ., ქს. ბაგურ, ბზ. ბაგუჱრ, ბქ. ბადუჱრ, ლნტ. ბაგურა)

უსფაურა (უშგ.) < ქართ. უ-საფუარ-ო „დამჟაველი პურის ცომის გარეშე, – უხაშო“

უ-სწორ-აუ-ა (ზს., ქს.) < ქართ. გა-უსწორ-ებ-ელ-ი „დაუწყობელი, გაუშლელ-ი...“ (შდრ. ბზ. უხწურაუა)

უ-სხათ-ა (ზს., ჩოლ.) „მოუხერხებელი (საქმე)“ < ქართ. მო-უ-ხასიათ-ებელ-ი „მოუსურვებელი, მოუწადინებელი“

უსხუ-ობ (ბქ., ჩოლ.) „უსხების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – *უსხ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. უისხუობ

უსხუ-ობ-იერ (ბქ., ლშხ.) „უსხების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – *უსხ-ობ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. უისხუობ

უსგრგებ{უ] (ზს.)/უუსგრგებ (ბქ.)/უსგრგებ/უსგრგებლა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/უსგრგაბოლ/უსგრგებილ (უშგ.) „გამოუსადეგარი“ < ქართ. უ-სა-რგ-ებ-ლ-ო „გამოუსადეგარი, ურგები“ (შდრ. ზს., ქს. უმკახა/უმკახ{უ]; ლშხ. უყენა)

უსგრგებუდ (ზს.)/უუსგრგებდ (ბქ.)/უსგრგებდ/უსგრგებლად (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-სა-რგ-ებ-ლ-ო-დ „გამოუყენებლად, ფუჭად“ (შდრ. ბზ. ცუიდიმუქუდილდ, ბქ. ცუიდიმოცალდ, ლშხ. ცუდმოცალდ/ცუდიმუქდუნად, ლნტ. ცუიდდიმოცალდ; ბქ. მეუარიშ კაფდ)

უტკეპნაუა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-ტკეპნ-ავ-ი „რაც არ დატკეპნილა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უკრმბა, ბქ. უკიმბა; ბზ. უსკრიმბა, ბქ. უსკირბა)

უტკუნ/უტკუნი (ქს.) „ბნელი, უკუნი, სიბნელე“ < ძვ. ქართ. უ-კუნ-ი „მარადისი, მუდმივი, საუკუნე“ (შდრ. ბზ. მუწკუნტირ, ბქ. მუწკუჱრტ)

უტკცა (ზს., ჩოლ.)/უმტკიცაუა (ბქ., ჩოლ.) „დაუსაბუთებელი“ < ქართ. {და}-უ-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დაუსაბუთებელი, დაუდასტურებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ] უსკრბა, ბქ., ლნტ. {ჩუ] უსკიბა)

უუთოუა (ბზ., ჩოლ.)/უუნთოუა (ბქ.) < ქართ. გა-უ-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. **ut**) „რაც არ გაუუთოებიათ ან არ გაუთოებულა“

უფასოდ (ზს., ქს.)/უფასუდ/უფასუდ (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-ფას-ო-დ „ფასის გადაუხდელად, უსასყიდლოდ“

უფალ (ზს., ლნტ.)/უფალ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. უფალ-ი 1. *რელიგ.* „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. ძვ. „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“ (შდრ. ზს. ფუსდ, ბზ. ფუს, ზს., ლშხ., ჩოლ. ფუს{უ]ნ, ლნტ. ფუსტ)

უფირუანა (ბქ.)/უფერუანა (ჩოლ.) „შეუღებავი“ < ქართ. შე-უ-ფერ-ავ-ი „რაც არ შეუფერავთ, შეფერვის გარეშე დარჩენილი, – შეუღებავი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. უღფა, ლნტ. უღაფა)

უფლიშ (ზს.) „საუფლო დღესასწაული, რომელიც იმართება აღდგომის მესამე კვირას (ზედმიწ. – უფლ-ის-{ა])“

რელიგ. < ქართ. უფალ-ი 1. *რელიგ.* „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. *ძვ.* „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“

უფლიშერ/უფლიშიერ (ბქ.) „საუფლო დღესასწაული (ზედმიწ. – *უფლის-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ქართ. უფალ-ი 1. *რელიგ.* „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. *ძვ.* „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“ (შდრ., ასევე, ბქ. უფლი ლადელ)

უფლობ (უშგ.) < ქართ. უფლ-ებ-ა „რაიმე მოქმედების, რისამე კეთების, განხორციელების შესაძლებლობა, რაც განსაზღვრული და განმტკიცებულია სახელმწიფო კანონითა და საზოგადოებრივ ურთიერთობაში დამკვიდრებული მორალით“, იხ. ნაბ

უფსაუა (უშგ.) < ქართ. უ-ფას-ო „უსასყიდლო“

უ-ფს-აუ-ა (გზ.)/უ-ფს-ენ-ა (ზს.) < ქართ. და-უ-ფას-ებ-ელ-ი „შეუფასებელი; დაუფასებელი; ფასდაუდებელი“ (შდრ. ზს. ულგუენა)

უ-ფჭ-აუ-ა (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ფუჭ-აუ-ა (ლნტ.) < ქართ. [გა]-უ-ფუჭ-ებ-ელ-ი „წაუხდენელი, დაუზიანებელი; გაურყვნელი...“

უ-ფხ-ა-ი-ა (ჩოლ.) < ქართ. უ-ფხ-ო „რასაც ფხა არა აქვს“

უ-ღირს (ზს., ქს.) < ქართ. უ-ღირს-ი 1. „ვინც (რაც) რისამე ღირსი არ არის“, 2. „ღირსებას მოკლებული, – უმნიშვნელო“, 3. „უპატიოსნო, უზნეო...“ (შდრ. გზ. ფისირნკაან, ლშხ., ჩოლ. ფისირნკიან)

უყდა (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/უყიდა (ბქ., ლნტ.) 1. „გაუყიდავი“, 2. „შეუსყიდველი“ < ქართ. [გა]-უ-ყიდ-ავ-ი „რაც არ გაუყიდიათ ან არ გაყიდულა“ (შდრ. ბქ. უჰუდა)

უმალშინა (გზ.)/უმლაშენა (ბქ.)/უმლაშინა (ჩოლ.) < ქართ. გა-უ-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გაურანდავი“

უშბაუა (უშგ.) < ქართ. და-უ-შაბ-ავ-ი „შაბით დაუმუშავებელი“

უშმაშ (ჩოლ.) „უხეში (ზედმიწ. – *უშმ-ის)“ < ქართ. (ქართლ., კახ.) უშმ-ი „ცუდი, საზარელი“

უშნაუა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. უ-შენ-ი „უშენებელი; დაუსახლებელი, უკაცრიელი; დაუმუშავებელი; გაუშენებელი“

უ-შქარ-ა (ზს., ქს.) „დაუტკბობელი“ < ქართ. და-უ-შაქრ-ავ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, შდრ. სკრ. **šarkara**) „რაც არ დაუშაქრავთ, – დაუმტკბარი“

უჩსტკა (გზ.) < რუს. **Участок** „ნაკვეთი“

უჩენიკ (გზ.) < რუს. **Ученик** „მოსწავლე, მოწაფე, შეგირდი“

უჩრაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უჩრეუა (ბქ.)/უჩრაუ (ლშხ.)/[უ]ჩერაუა (ლნტ.)/უჩრაუა (უშგ.) „მოუსვენარი“ < ქართ. [გა]-უ-ჩერ-ებ-ელ-ი „შეუწყვეტელი, გამუდმებული“

უჩრაუად (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უჩრეუად (ბქ.)/უჩრაუდ (ლშხ., ჩოლ.)/[უ]ჩერაუად (ლნტ.) „მოუსვენრად; შეუწყვეტლად“ *ზმნის.* < ქართ. [გა]-უ-ჩერ-ებ-ლ-ად „უწყვეტად, გამუდმებით“

უჩხე/უჩხა (ზს., ქს.)/უუჩხე (ბქ.) < ადიღ. უაშხ'ə/უასხə „წვიმა“ (შდრ. ყაბარდ. უაშხ')

უჩგრაუა (ბქ., ჩოლ.)/უჩგრაუა (უშგ.) < ქართ. და-უ-ჩაგრ-ავ-ი „ვინც არ ან ვერ დაუჩაგრავთ, ვინც არ დაჩაგრულა“

უცდაუა (გზ.)/უცუდა (ბქ.)/უცდუუა (უშგ.)/უცდაუა (ჩოლ.) „გაუფუჭებელი“ < ქართ. გა-უ-ცუდ-ებ-ელ-ი (< გა-ცუდ-ებ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წაუხდენელი, გაუფუჭებელი“

უცეფ{დ} (გზ., ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უცებ „იგივეა, რაც უცბად“ (შდრ. ზს. შიშდ, ლშხ. [ა]შიშდ/აშდ, ლნტ., ჩოლ. [ა]შიშტ/აშტ)

უცნობელ (ბზ.) < ქართ. უ-ცნ-ობ-ელ-ი „იგივეა, რაც უცნობი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. უნთური, ბქ. უნთური[ა], ლნტ. უნათურია, უშგ. ულთგრა)

უცხუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უიცხუ (ზს., ლშხ.)/უცხ (ჩოლ.) „უცხო, საპატიო, პატივსაცემი; ძლიერი“ < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“ (შდრ. ზს. მეჰერ, ჩოლ. უმერუ; ბზ. ნაქჳმუ, ბქ. ნაქამ, ლშხ., ჩოლ. ნაქჳმ, ლნტ. ნაქჳმ)

უცხუდ (ზს., ქს.)/უიცხუდ (ზს., ლშხ.)/უცხდ (ჩოლ.) „ძლიერად (ზედმიწ. – "უ-ცხ-ო-დ)“ *ზმნის.* < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“

უცხუუფერუ (ჩოლ.) „საკვირველი“ < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“ და უ-ფერ-ო „იგივეა, რაც უფერული“

უძეუო (ლნტ.) „უშვილო“ < ქართ. უ-ძე-ო „ვისაც ძე არა ჰყავს, – უვაჟიშვილო, უშვილო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. უგზელა, ბზ. უგზჳლა, ბქ. უგზჳლუნა, ლშხ., ლნტ. უგეზელნა; ზს. თაუკჳც)

უძფანა (ბქ.) „უწიწკო“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა < ქართ. ზაფრანა (< არაბ. არაბ.-სპარს. **za'farān**) 1. „კულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელწოდება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“ (შდრ. ბზ. ძაფანჳი, ბქ., ლნტ. ძაფანა, ლშხ., ჩოლ. ძალფანაი/ძაფანაი, ლნტ., უშგ. ძაფანჳ, ლხმ., უშგ. ზაფანჳ/ზაფანა)

უწამაგუა/უწამაგო (ჩოლ.) „უგემური, უმარილო საკვები“ < ქართ. (ლეჩხ.) უ-წამაგ-ო „უგემური, შეუნელებელი, შეუკაზმავი საჭმელი“ (შდრ. ბზ. ულგჳმუ, ბქ., ლნტ. ულგამუ/უგამუ, ლშხ. უ[ლ]გამ; ბქ. ბრუყუ)

უ-წჳხდინ-ა (ბზ.)/უ-წჳხდინ-ა (ბქ.) „დაუბინძურებელი“ < ქართ. წა-უხდენ-ელ-ი „გაუფუჭებელი; დაუზიანებელი; გაუნადგურებელი; დაულუპავი; წაუხდენელი“

უწესო (ზს., ქს.) „ცელქი, გაუგონარი; უწესარიგო“ < ქართ. უ-წეს-ო „წესს, წესიერებას მოკლებული, – უწესარიგო, ურიგო“ (შდრ. ზს. ჭისაჳშ; ბზ. ტაფრჳი, ბქ. ტაფრელჳ; ბქ. უნაქურ; ლშხ. ტაგან, უშგ. ტაგჳნ; ბქ. ფისინტჳრ; ლშხ. ქიცქიცაი; ჩოლ. ტურბელ)

უ-წკატ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-წჳლკატ-ა (ლნტ.) „წალკატით ამოუთხრელი/გაუთხრელი მიწა (ზედმიწ. – "უ-წჳლკატ-ო)“ < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

უწმაწურ (ზს., ქს.)/უწმაგურ (ჩოლ.) „უპატიოსნო, ტუტუცი“ < ქართ. უ-წმა-წურ-ი „უხამსი, უშვერი“(ზს., ლნტ., ურწყულ/უურწყულ; ბზ., ჩოლ. უიდრობა; ბქ. შელე)

უწმინდურ (ზს., ქს.)/უწმინდუირ (უშგ.) „ბინძური“ < ქართ. უ-წმინდ-ურ-ი „ბინძური, უსუფთაო, ჭუჭყიანი...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უიდრობა, ლშხ. უინდრობა/უონდრობა; ბქ. შელე)

უ-წნ-ა (ზს., ქს.)/უ-წუნა (ჩოლ.) < ქართ. ა-უ-წონ-ავ-ი „რაც არ აუწონიათ, რაც აწონილი არ არის“

უ-წნაუ-ა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-წუნ-ებ-ელ-ი „ვისაც, რასაც ვერ დაიწუნებენ, ვინც, რაც არ დაუწუნ[ებ]იათ“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. უცხიდა, ბქ., ლნტ. უცხიდა)

უ-წურლ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-წუილ-ა (ბქ.) „გაუთხოვარი (ზედმიწ. – *გა-უ-წულ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

უ-წუფილ-ან-ა (ბქ., უშგ.) „გაუზრდელი“ < ქართ. გა-უ-წაფ-ავ-ი „გაუწვრთნელი, დაუხელოვნებელი...“, შდრ. ზან. (მეგრ.) [უგ]ურწაფუ (შდრ. ზს. უწუდა)

უ-წხუ-აუ-ა (ზს.) < ქართ. შე-უ-წუხ-ებ-ელ-ი „ვინც შეწუხებული არ არის“ (შდრ. ბზ. უუჳშნა, ჩოლ. უუჳშნა, ბქ. უუჳშნა)

უჩიატ (ლშხ.) „გადაუღებელი წვიმა (ზედმიწ. – *უ-ჩიატ-ი ანუ გა-მო-უ-ჩიატ-ებ-ელ-ი“ < ქართ. (ლეჩხ.) უ-ჩიატ-არ-ი „ხანგრძლივი წვიმიანობა“ < ჩიატ-ი „ღრუბლებიდან, ნისლიდან გამოშუქება (მზისა)“

უ-ჭირ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ჭირ-ა (ბქ., ლნტ.) „უშრომელი, გაურჯელი, გაუწვალებელი (ზედმიწ. – *უ-ჭირ-ვ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

უ-ჭირ-ად (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ჭირ-უ-დ (ჩოლ.)/უ-ჭირ-ად (ბქ., ლნტ.)/უ-ჭირ-დ-უ (უშგ.) „უშრომელად, გაურჯელად, გაუწვალებლად (ზედმიწ. – *უ-ჭირ-ვ-ელ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

უჭკუარა (ბზ., ჩოლ.)/უჭკუარა (ბქ.) „დაუფიქრებელი (ზედმიწ. – *გა-უ-უჭკუ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“

უხან (უშგ.) < ქართ. უ-ხან-ო „ხანმოკლე, წუთიერი; დღემოკლე“

უხეირო (ლნტ., ჩოლ.)/უხეიარ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. უ-ხეირ-ო „ურიგო, უწესო, ცუდი, გლახა“ (შდრ. ბზ., ლნტ. საჯაჳ; ლშხ. საჯაყ; ზს., ქს. ლეგ; ლშხ., ჩოლ. უკმაკურ)

უხერხულ (ზს., ქს.) / უხერხუილ (ლნტ.) < ქართ. უ-ხერხ-ულ-ი *გადატ.* „საჩოთირო, უადგილო, შეუფერებელი...“

უხეუსა (ბზ., ჩოლ.) „ულმო“ < ქართ. [წა]-უ-ხემს-ებ-ელ-ი „ვისაც საუზმე არ უჭამია, – დაუნაყრებელი“ (შდრ. ზს. ულენცლა, ბქ. უნცელა)

უხეშ (ზს., ქს.) < ქართ. უხეშ-ი „მოუხეშავი, ტლანქი; უტიფარი...“ (შდრ. ბზ. მაგტრემა, ბქ. მაგტრემა; ჩოლ. შული; ჩოლ. ხერეგო), იხ. უკმაკურ

უხეშდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. უხეშ-ად „უდიერად, უტიფრად, თავხედურად“ (შდრ. ჩოლ. არამგამოდ), იხ. უკმაკურდ

უხზაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ხაზ-აუ-ა (ლნტ.) < ქართ. [და]-უ-ხაზ-ავ-ი „რაც არ დაუხაზავთ“

უხიაგ (ზს., ქს.)/უხიაგუ (ბზ.) < ქართ. უხიაგ-ი „თავნება, ახირებული; უკმეხი, უკიათი“

უხსაათ (ბზ.)/უხასაათა (ჩოლ.) „უხალისო“ < ქართ. უ-ხასიათ-ო „ცუდი, მძიმე ხასიათის მქონე...“ (შდრ. ზს., ქს. უკაფ; ბზ. ფუყუ; ბქ. უს[უ]ახუ; ბქ. სალჭახუ)

უხტაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ხატ-აუ-ა (ლნტ.) < ქართ. [და]-უ-ხატ-ავ-ი „რაც არ დაუხატავთ“

უხუკურ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) უ-ხუკურ-ი „უხეში“

უხგნჯარა (ბქ.) < ქართ. უ-ხანჯრ-ო

(< ხანჯალ-ი < სპარს. **xančal**) „უიარაღო“

უხგრჯა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ძუნწი“ < ქართ. უ-ხარჯ-ო (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გარეშე, ვინც არაფერს ხარჯავს, არ გასცემს“

უხგრჯაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ უხგრჯაუა (ლნტ.) < ქართ. და-უ-ხარჯ-ავ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც არ დაუხარჯავთ“

უჯმაჯური (ბქ.) „უხეში“ < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) უჯმაჯურ-ი, გურ. უჯმაჯურა-ჲ „საზარელი, შემაძრწუნებელი სიზმარი, – უკმური, მაჯლაჯუნა, კოშმარი“, იხ. უხეში

უჯმაჯურდ (ბქ.) „უხეშად, მოუქნელად“ *ზმნის.* < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) უჯმაჯურ-ი, გურ. უჯმაჯურა-ჲ „საზარელი, შემაძრწუნებელი სიზმარი, – უკმური, მაჯლაჯუნა, კოშმარი“, იხ. უხეშდ

უჯრაუ (ზს., ჩოლ.)/უჯრაუა (ბქ., უშგ., ლშხ., ჩოლ.)/უჯერაუა (ლნტ.) „გაუგონარი“ < ქართ. და-უ-ჯერ-ებ-ელ-ი „ურწმუნო, შეუსმენელი...“

უჰინგრა (ბქ.)/უჰუნგირა (უშგ.) „უბელო“ < ქართ. უ-უნაგირ-ო (< ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. **hunagīr**) „შეუკაზმავი, უნაგირდაუდგმელი“

უ̈

უ̈აგონ (ზს., ქს.)/აგონ (ბქ.) „ხე-ტყის გამოსაზიდი ვაგონი“ < ქართ. ვაგონ-ი (< ინგლ. **wagon** რუს. ენის მეშვ.) „ბორბლებიანი საზიდავი, რომელიც ჩვეულებრივ რელსებზე მოძრაობს და იხმარება მგზავრთა გადასაყვანად ან ტვირთის გადასაზიდად“

უ̈ადა (ზს., ქს.) < ქართ. ვადა (< არაბ. ვა'და „დაპირება“) „დრო, დროის მონაკვეთი“

უ̈აზნაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/უ̈აზნა̈ (უშგ.) < ქართ. ვაზნა (< არაბ. **wazn/awzān** „წონა, მნიშვნელობა“) „მასრა, დენთითა და ტყვიით გატენილი“, „თოფის წამლის ჭურჭელი, ჩასაყრელი“ (საბა), შდრ. ქართ. მუხტ-ი

უ̈ალოდია (ზს., ქს.)/უ̈ალოდი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვალოდია (< ვლადიმერ < ძვ. სლავ. **Владимир** „ქვეყნის მფლობელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უ̈ანი (უშგ.) „ვაკე“ < ძვ. ქართ. ვან-ი „სადგომი, ბინა“

უ̈აჟინაჲ (ჩოლ.) „მითოლოგიური გმირი“ < ქართ. ვაჟინა „ზღაპრის გმირი, ჟივჟივას ძმა“

უ̈არ (ზს., ქს.)/უ̈არ (ბზ.)/უ̈არია (ზს.) < ქართ. უარ-ი „უარყოფითი პასუხი თხოვნაზე, მოთხოვნაზე, წინადადებაზე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. დერუა/დერაუ, ბქ. დერუა)

უ̈არადა (ბქ., ჩოლ.)[82]/უ̈არა̈და (ჩოლ.) „სიხარულის გამომხატველი სიტყვა“ < ქართ.-მეგრ. ვარადა „ხალხური სიმღერების მისამღერი“ < ადიღ. უ̈არა̈დ „სიმღერა“ (შდრ. ყაბარდ. უ̈არა̈დ/უ̈არედ, უბიხ. უ̈არა̈დ „სიმღერა“; აფხაზ.-აბაზ. უ̈არაჲდა „მისამღერი“, აბაზ. უ̈არად „სიმღერა“; ოს. უ̈არა̈დ, ბალყ. ორაჲდა „მისამღერი“)

უ̈არაქნილ (ჩოლ.) „მორღვეული ღობე“ < ძვ. ქართ. იავარ-ქმნ-ილ-ი „დარბეული, აკლებული, გაძარცული“

უ̈არა̈ყ (ბზ.) < ქართ. ვარაყ-ი (< არაბ. **waraq** „ფურცელი“) „ლითონის (ოქროს, ვერცხლის...) თხელი ფენა, ნივთებზე გადაკრული შესამკობად...“

უარაშ (ბზ.)/უორაშ (ბქ., ლნტ.)/უორაშ (ლშხ., ჩოლ.)/უორაშდ (ლხმ.) „არყის გამოხდის შემდეგ ნარჩენი თხლე, ბუზალაყი“ < ოს. **wæræs „бpara“**

უარდ (ზს., ქს.)/უარდ (ბზ., ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ვარდ-ი (< ფალ. **vard**) „ეკლიანი ბუჩქი, რთული ფოთლებითა და ლამაზი, სურნელოვანი ფართოფურცლიანი ყვავილებით...“

უარდიფერიშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) /უარდიშფერიშ (ბქ.) < ქართ. ვარდ-ისფერ-ი „მკრთალი მოწითალო“

უარდობ (ბზ.) „მაისი, ვარდობის თვე“ < ქართ. ვარდ-ობ-ა „ვარდის გაშლის, ყვავილობის დრო; ვარდობის თვე, ვარდობისა“

უარეს (ზს., ქს.) < ქართ. უარეს-ი „უფრო ცუდი“ (შდრ. ზს. **ხოდრა**, ბქ. **ხონდრილ**)

უარესდ (ლნტ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უარეს-ად „უფრო ცუდად“ (შდრ. ბქ. **ხონდრილდ / ხონდრამდ**, ჩოლ. **ხოდრილდ/ხოდრამდ**)

უარი-ოლ (ლშხ., ჩოლ.) *კნინ. ფ.* < ქართ. ვარია „ზრდადაუმთავრებელი ქათამი (კვერცხის დებამდე)“

უარლამ (ზს., ქს.)/უარლან (ბქ., ფარ.) *ანთრ.* < ქართ. ვარლამ-ი (< ქალდ. (?) „ხალხის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უარსკულაუ (ზს., ქს.)/უარსკულაუ (ლნტ.) < ქართ. ვარსკვლავ-ი „ცის სხეული, რომელიც საკუთარი შუქით ნათობს“ (შდრ. ზს. **ამტყუასგ/ანტყუასგ**, ლშხ., ჩოლ. **ამტყუასგ/ანტყუასგ**, ლნტ. **ანტყუასკ/ამტყუასკ**; ზს. **მგჯკამ**)

უარუალ (ბზ., ჩოლ.) „ბრწყინვა“ < ქართ. ვარვარ-ი „ელვარება, სიმხურვალე“ (შდრ. ზს. **ლირკგნე**; ბზ. **ლიღგუე**, ბქ. **ლიღგუე**; ბზ. **ლიჭკგუე**; ბზ. **ლიკგუე**, ბქ. **ლიკგუე**; ბქ. **ლიტგლტგნე**; ბქ. **ლირცგნე**)

უარყა (ბქ.)[83] „თავნება, ველური ცხენი, – ულაყი“ *ზოოლ.* < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ვარყა „მამალი ცხენი, ულაყი; დაუკოდავი ცხენი“, შდრ. იმერ., გურ., აჭარ. ვაყა, ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ვარყა/ვაყა „ულაყი, მამალი ცხენი; სამი წლის ცხენი; დაკოდილი ცხენი“, იხ. **ყუარილ**

უარჩხილ (ზს., ქს.) „ფულის; ვერცხლი“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი „ვერცხლი“, იხ. **წყილიან/წყვლიან**[2]

უაშლიშურილ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. ვაშლ-ი-შვილ-ი „ერთ-ერთი ქართული ზღაპრის გმირი“

უაჩაგ (ჩოლ.) „წლის მამალი თხა“ *ზოოლ.* < ქართ. ვაჩა „დაბერებული თხა“

უაციწურ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (ზმ. რაჭ., ფშ.) ვაც-ი-წვერ-ა „ძიგვა, ფამფარა“ (შდრ. ზს. **ჭაფხურ**)

უახტანგ (ზს., ქს.)/უახტაგ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვახტანგ-ი (ირან. (?) „მგლისტანიანი, მგელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უახშამ (ზს., ლნტ.)/უოხშამ (ზს.)/უახშამ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/უოხშამ (ჩოლ.) < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა საღამო ჟამს“

უახშმოშ (ზს., ქს.)/უოხშმოშ (ბზ.)/უახშნოშ (ლშხ.) < ქართ. ვახშმ-ობ-ა (< ვახშამ-ი < თურქ. **akšam** < სპარს. „საღამო“) „ვახშმის ჭამა“

უჩზ (ბზ., ლნტ.)/ღუჩზ (ზს.)/უჩზ (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ვაზ-ი (< სომხ. *վազ*) „ყურძნის ხე“ (საბა), „მცოცავ-ღეროიანი, ბუჩქივით მეზარდი მცენარე, რომელიც ყურძენს ისხამს“

უჩლ (ბზ., ლნტ.)/უჩლ (ბზ.)/უალ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვალ-ი „სესხად აღებული ფული, ნისიად წაღებუ-

ლი საქონლის საფასური და სხვა მსგავსი თანხა, რომელიც უნდა იქნეს გადახდილი“ (შდრ. ზს., ქს. **გად[ან]**)

უ̈ალიკო (ზს., ლნტ.)/**უალიკო** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვალიკო (< ვალერიან-ი < ლათ. **valerius** „ვალერისა, ვალერის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უ̈ალურ/**უ̈ალირუ̈**/**უ̈ალურ** (ბზ.)/ **უელურ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ **უელირ**/ **უელილ** (ლნტ.) „ველური, გარეული“ < ქართ. ველურ-ი „გარეული, მოუშინაურებელი, ტყიური (ცხოველი, ფრინველი)...“, შდრ. ბზ. **ნ̈აცხკიშუ̈**, ბქ. **ცხეკიშ**, ლშხ., ჩოლ. **ნაცხკიშ**, ლნტ. **ნ̈აცხეკ**; ბქ. **ტყარ**

უ̈ან (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) „სათიბი; ტყე“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. ვან-ი „სადგომი, ბინა“

უ̈აი (ზს., ლნტ.)/**უ̈აი** (ბზ.)/**უაი**/**უ̈აი** (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ვაი „მწუხარების, მოთქმის, დატირების გამომხატველი შორისდებული“

უ̈აიბედუშუ̈ (ბქ.)/**უ̈აიბედუ̈შ** (ჩოლ.) „ძლივს, ვაი-ვაგლახით (ზედმიწ. – **ვაი-ბედ-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ვაი „მწუხარების, დატირების და ა. შ. გამომხატველი შორისდებული“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, იღბალი...“ (შდრ. ბზ. **უედდ**, ზს. **უედნ**, ბქ. **უენდ**)

უ̈აი-უ̈აი (ზს., ლნტ.)/**უაი-უ̈აი** (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ვაი-ვაი „ვაი და ვაი“

უ̈არგ (ზს., ლნტ.)/**უარგ** (ლშხ., ჩოლ.) „თავადი, აზნაური“, შდრ. ბქ. **ლეუ̈არგ**, ლშხ. **ლეურგე** „სათავადო“ < ადიღ. **უ̈არჴ** (შდრ. ყაბარდ. **უ̈არყ**) „თავადი“

უ̈არია (ზს.)/**უარიაი** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვარია „ზრდადაუმთავრებელი ქათამი (კვერცხის დებამდე)“

უ̈არჩხლ̈არ (ბზ.) „ვერცხლეული“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი „ვერცხლი“

უ̈ასილ (ზს.)/**უასილ** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვასილ-ი (< რუს. **Васил** < ბერძ. **Βασίλειος** „სამეფო“, „მეფისა“, „მეფური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ბ̈ასლი**

უ̈აჲ უშუ̈ელებელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ი „დიდი ხმაური, ყვირილი, აურზაური, ალიაქოთი“

უ̈აჲ უშუ̈ელებლობშუ̈ (ლშხ.) „ვაი-ვაგლახით (ზედმიწ. – **ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ო-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ი „დიდი ხმაური, ყვირილი, აურზაური, ალიაქოთი“

უ̈ედრა (ზს., ქს.)/**უ̈ედრაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „სათლი“ < ქართ. ვედრა/ვედრო (< რუს. **Ведро**) „ჭურჭელი ცილინდრული ან წაკვეთილი კონუსის მოყვანილობისა რკალისებრი სახელურით; იყენებენ თხევადი ან ფხვიერი ნივთიერების გადასატანად, შესანახად“ (შდრ. ბქ. **გ̈ა̈ბ[უ]**; ლნტ. **კიჭოლ**)

უ̈ეზირ (ზს., ქს.)/**უ̈ა̈ზირ** (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. ვეზირ-ი, ძვ. ქართ. ვაზირ-ი (< არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „მეფის საბჭოს წევრი, მეფის მრჩეველი, მინისტრი მუსლიმანურ აღმოსავლეთში“

უ̈ეზირ-ნაზირ (ბქ.) < ქართ. ნაზირ-ვეზირ-ი (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“ „ნაზირები და ვეზირები“, იხ. **ნ̈აზირ-უ̈ეზირ**

უ̈ეზირ-ობ (ზს., ქს.)/**უ̈ა̈ზირ-ობ** (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. ვეზირ-ობ-ა, ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „ვეზირად ყოფნა“

უ̈ეთხმალ/**უ̈ეთხუ̈მალ** (ბქ.)/**უ̈ეთხმ̈ალ** (უშგ., ლხმ.)/**ოთუხმაუ̈ალ** (ჩოლ.) „საქონელი, პირუტყვი“ < ქართ. ოთხ-მა-ვ-ალ-ი „ოთხით მავალი“

(შდრ. ბზ., ლნტ., ჩოლ. ქჳინლგმგენე, ბქ. ქჳინიმგენე, ჩოლ. ქჳინჳმგენე)

ჳელ (ზს., ქს.) < ქართ. ველ-ი „დიდ ფართობზე გადაშლილი უტყეო ვაკე, ჩვეულებრივ ბალახიანი, – დიდი მინდორი“

ჳენახ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ჳენაჯ (ბზ.)/ჳენაჳ (ლნტ., უშგ.)/მენახ (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ვენახ-ი „მიწის ნაკვეთი, რომელზედაც გაშენებულია ვაზი, – ვაზის ბაღი“

ჳენახიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვენახ-იან-ი „სადაც ვენახებია გაშენებული“

ჳენდ[დ] (ზს.)/ჳედდ (ბზ.)/ჳენდშჳ (ბზ., ჩოლ.)/ჳედჳშჳ (ლშხ.)/ჳედნაშ (ლნტ.)/ჳედშჳ/ჳედნუშ/ჳენდ/ჳედნაჲ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) ვენდეთ/ონდეთ „ძლივს, ცოტათი შესამჩნევად“, ზან. (მეგრ.) ონდე/ონდეთ „ძლივს, ძლივძლივობით; ოდნავ“

ჳენდ ი ბედოშ[ჳ] (ზს.)/ჳედნ ი ბედნ (ლშხ.)/ჳენდ ი ბედჟი (ჩოლ.) „ძლივსძლივობით“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) ვენდეთ „ძლივს, ცოტათი შესამჩნევად“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა“

ჳეჟანაჲ/ჳოჟანაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ჳაჟანა (უშგ.) < ქართ. ვეჟანა/ვეჟან-ი 1. „წითელშავი“ (საბა), 2. მთიულ. „ვეფხვივით ჭრელი (საქონელი)“

ჳერბ (ზს., ქს.)/ჳორბ (ლშხ.) „არწივი, ორბი“ *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. ორბ-ი „არწივი“

ჳერთქლ (ბზ., ლხმ.)/ჳერთქ (ბქ.)/ჳერთქილ/ჳორთქ (ჩოლ.) < ქართ. ორთქლ-ი „გაზისებური მდგომარეობა, რომელშიაც გადადის სითხე (ან მყარი ნივთიერება) გათბობის შედეგად“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. თჳირ, ბქ. თჳირ)

ჳერს (ზს., ქს.)/ჳერზ (ბზ.) < ქართ. ვერს-ი (< რუს. **верста** „სიგრძის ერთეული, რომელიც იხმარებოდა რუსეთში ზომათა მეტრული სისტემის შემოღებამდე, – ხუთასი საჟენი...“) „იგივეა, რაც ვერსტი“

ჳერსტ (უშგ.) < ქართ. ვერსტ-ი (< რუს. **верста** „სიგრძის ერთეული, რომელიც იხმარებოდა რუსეთში ზომათა მეტრული სისტემის შემოღებამდე, – ხუთასი საჟენი...“) „იგივეა, რაც ვერსი“

ჳერტალიოტ (ზს., ქს.) < ქართ. ვერტალიოტ-ი (< რუს. **вертолёт**) „შვეულმფრენი, ვერტმფრენი“

ჳერჩხ (ზს., ლნტ.)/ჳორჩხ (ლშხ., ჩოლ.) „ქარქაში“ < ზან. (მეგრ.) ორჩხ-ე (შდრ. ლაზ. ოჩხ-ე) „დანის, ხანჯლის ბუდე, – ქარქაში“, იხ. ქარქაშ

ჳერცხლ (ზს., ქს.)/ჳერცხ (ქს.) < ქართ. ვერცხლ-ი „ძვირფასი, მოთეთრო-მონაცრისფროდ მბზინავი ლითონი“ (შდრ. ზს., ქს. ჳარჩხილ; ზს. წყ[ი]ლიან/წყვლიან)

ჳერძმეგ (ზს.) *ანთრ.* < ოს.-ალან. (?)

ჳეტუბან (ლნტ.) < ქართ. ვეტ-უბან-ი „ვეტერინარული, საბეითლო უბანი“

ჳეტექიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ვეტ-ექიმ-ი „ვეტერინარული ექიმი, – ბეითალი“

ჳეტექიმობ (ზს., ქს.)/ჳეტექმობ (ჩოლ.) < ქართ. ვეტექიმ-ობ-ა „ვეტერინარულ ექიმად მუშაობა“

ჳეფხუ (ზს., ქს.)/ჳეფხ (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვეფხვ-ი „დიდი მტაცებელი ცხოველი (კატების ოჯახისა)“

ჳექილ (ზს., ქს.)/ჳაჭილ (ბზ.)/ჳაქილ (უშგ.) < ქართ. ვექილ-ი (< არაბ. **vakil**) „იგივეა, რაც ადვოკატი“

ჳექილობ (ზს., ქს.)/ჳაქილობ (ბზ.)/ჳაქილობ (უშგ.) < ქართ. ვექილ-ობ-ა (< ვექილ-ი < არაბ. **vakil**) „ადვოკატობა“

ჳექსილ (უშგ.) < ქართ. ვექსილ-ი (< გერმ. **wechsel**-დან რუს. ენის მეშვ.)

„იგივეა, რაც თამასუქი“

უეშაპ (ზს., ლნტ.)/უეშაპ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვეშაპ-ი „ზღვის ყველაზე დიდი ცხოველი, ძუძუმწოვართაგანი“

უეშმეშოკ (უშგ., ჩოლ.) 1. უშგ. „საძილე ტომარა“, 2. „ზურგჩანთა“ < ქართ. ვეშმეშოკ-ი (< რუს. **Вещмешок**) „ზურგჩანთა“

უეჭნახუ (ბქ.)/უჭნახუ (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) ო-ჭინახ-უ/ო-ჭინახ-ე/ო-ჭნახ-უ/ო-ჭნახ-ე/ო-ჭენახ-ე „საწნახელი“, იხ. **საწნახელ**

უიდჲერ (ბზ.)/უიდიერ (ბქ., ჩოლ.)/უიდიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვიდიერ-ი (< რუს. **Вид** „შესახედაობა, გარეგნობა“) „მედიდური; შესამჩნევი, ახოვანი, ლამაზი...“

უითომ (ზს., ჩოლ.)/მითომ (ბქ.)/უითამ (ბზ., ქს.)/უითუმ (ლნტ.)/უითო (ჩოლ.) < ქართ. ვითომ „თითქოს“ (შდრ. ბზ. მუგუდჲ{ჲ}, ბქ. მუგუდა, ლშხ. მგდჲ/მგდა, ლნტ. მუგუდჲ; ჩოლ. აჯუნ)

უიკადრ (ბზ.) < ქართ. უ-კად-რ-ი „უკადრისი; ლაღი, ამაყი“ (შდრ. ზს., ლშხ. უშგდა, ლნტ. უშკედა; ბქ. ხოშა გუმი; ბქ. ყოყოჩჳ; უშგ. ლგქად)

უიკაცრიელ (ბზ.)/უკცრიელ (ჩოლ.) < ქართ. უ-კაც-რ-იელ-ი „იგივეა, რაც უკაცური, – გაუშენებელი, დაუსახლებელი; უდაბური“

უიმცჲრ (ბქ.) „სუსტი, უძლური“ < ძვ. ქართ. უ-მეც-არ-ი „გამოუცდელი, უცოდინარი, უვიცი“, ახ. ქართ. „უსწავლელი, გაუნათლებელი; უცოდინარი, უვიცი“ (შდრ. ზს. დჲცხ{ჲ}; ბზ. ბაბწჲ, ლშხ., ლხმ. ბაბგან, ლნტ. ბაბგჲნ; ზს. ცონჲრ; ბზ. დჲცმულ; ბქ. უინცბჲრილ)

უინდილ (ლშხ.)/ჰუნდილ (უშგ.) < ქართ. უნდილ-ი *გადატ.* „უფხო, მოუხერხებელი ადამიანი“ (შდრ. ბქ. თვნჩ)

უინტოუკა (ზს., ქს.)/უინტოლკა (ბქ.)/უიტოუკა/უიტონკა/უოტონკა (ჩოლ.) < ქართ. ვინტოვკა < რუს. **Винтовка** „შაშხანა“

უირ (ლხმ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-ი „ცხენების ოჯახის ცხოველი, ცხენსა და ჯორზე პატარა, გრძელყურებიანი, მოკლე ფაფრიანი“ (შდრ. ზს., ქს. წელ)

უირთაგუაჲ (ლშხ.) „ვირთხა“ *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-თაგვ-ა „თაგვის ოჯახის მღრღნელი ცხოველი საშუალო ზომისა“ (შდრ. ჩოლ. **ლეყარჩუქუანაშ**)

უირთხა (ზს., ქს.)/უირთხაჲ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვირთხა „იგივეა, რაც ვირთაგვა“

უირჲაჲ (ბზ.)/უურია (ბქ.)/ურიაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ურიჲ (ლნტ.)/უირია (უშგ.) < ქართ. ურია „ებრაელი“

უიროობია (ლნტ.)/უირობია (ჩოლ.) < ქართ. ვირ-ობ-ია „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“

უირ{შდუგუ} (ზს.) „ვირთხა“ *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-ი „ცხენების ოჯახის ცხოველი, ცხენსა და ჯორზე პატარა, გრძელყურებიანი, მოკლე ფაფრიანი“ და სვან. შდუგუ „თაგვი“

უირჩილ-მჲრჩილ (ბზ.) „ადგილი, მხარე, ქალაქი“ *ზღაპ. ტოპ.* < ქართ. მარჩილ-ი „ძველი ქართული ვერცხლის ფული, უდრიდა სამ აბაზს“ (შდრ. მეგრ. მარჩილ-ი „ფულის ერთეული, 10 კაპიკი“), იხ. **მჲრჩილ**

უისიბ (ბზ., ლშხ.)/უსუპ (ზს.)/უისიპ (ჩოლ.)/უისპ (ჩბხ.), შდრ. ბქ. *კნინ. ფ.* უირსპილდ < ქართ. უსუფ-ი/უსუპ-ი/უსიპ-ი (< არაბ.) „ქართული ზღაპრის ერთ-ერთი პერსონაჟი“

უისხუ (ზს.)/უსხუჲაჲ (ბზ.)/უისხუა (ლნტ.)/უსხუაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/უიცხუ (ფარ.) „სამსხვერპლო მოზვერი“ *რე-*

ლიგ. < ძვ. ქართ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“

უისხუობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ უსხუ[ა]ობ (ბზ.)/უსხუობ (ბქ., ლშხ.) „ღვთისადმი შეწირული ხარების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – *უსხ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. უსხუ-ობ-იერ

უიუესკა (ლშხ.) < რუს. **Вывеска** „ფირნიში“

უიქმ (ზს., ლნტ.)/უქმ (ლშხ., ჩოლ.) < ახ. ქართ. უქმე „როცა არ საქმობენ, დასვენების დღე; არასამუშაო დღე...“, შდრ. ძვ. ქართ. უქმ-ი „უსაქმო, ცარიელი, ცუდი, ტყუილ-უბრალო; ფუჭი, უმოქმედო...“ (შდრ. ბზ. ლისგურეშ, ბქ. ლისგურეშ)

უიჩინა (ზს., ქს.) < ქართ. ვიჩინა (< რუს. **Ветчина**) „ლორი, შაშხი“

უიჩმაჩ (ზს.)/უჩმაჩ (ლშხ.)/უჩმაჩარ/უიჩმაჩ (ჩოლ.) „დროის მონაკვეთი, როცა მთვარე მილეულია, გაუჩინარებულია, ახალი კი არ ჩანს“ < ქართ. უჩინმაჩინ-ი „ვინც გაუჩინარებულია, ვისაც გაუჩინარების უნარი აქვს“

უიწყუდ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/უიწყდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-წყვეტ-ად „მუდამ, გამუდმებით, განუწყვეტლივ, ხშირად“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. უქუწიცად, ბქ. უქუწიცდ; ბქ. აშმე[ჳ]იდ)

უიჯმ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/უჯმ (ლშხ.) *რელიგ.* 1. „მარხვა, ქრისტეშობის მარხვა“, 2. „ქრისტეშობისთვე, დეკემბერი“ < ძვ. ქართ. უ-ჭმ-ი, უ-ჭმ-ებ-ა „უჭმელობა“, უ-ჭმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. ლილჩჳლ, ბზ. ლინ/ლჩჳლ, ბქ. ლილჩალ, ლშხ., ჩოლ. ლინჩჳლ, ლილეჩჳლ „დაცვა“)

უიხუდ/უხუდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უხვ-ად „მრავლად, ბლომად, ბარაქიანად“ (შდრ. ბქ. ქუეფდ)

უობისკ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ობისკ-ი (< რუს. **обыск**) „ჩხრეკა“

უობობუაი (ლშხ.)/ობობიაი/ობობუაი (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ობობა „ფეხსახსრიანი შხამიანი ცხოველი ობობასნაირთა კლასისა“ (შდრ. ბზ. [უ]ოფლოფჯი, ბქ. [უ]ოფლოფჯ)

უობურ/ობურ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „ეშმაკი, გაიძვერა, კუდიანი“, 2. ჩოლ. „ქურდი“ < ზან. (მეგრ.) *ობურ-ი „ეშმაკი“, შდრ. რაჭ. ობურ-ი

უოდა (ქს., უშგ.) < ქართ. ოდა (< თურქ. **oda**) „ხის, ქვის... ბოძებზე დადგმული ფიცრული სახლი...“

უოდასარაია/უოდასარაია (ლნტ.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) ოდა-სარაია (< ოდა < თურქ. **oda** და სარაია < რუს. **Сарай** < სპარს. **sarai** „სახლი, სასახლე, სავანე“) „დიდი სახლი, სასახლე“

უოდიშ (ბქ.)/უოდიშ (ლშხ.) *ტოპ.* < ოდიშ-ი „ქალაქ ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში შემავალი ერთ-ერთი სოფელი“

უოთარ/ოთარ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ოთარ (< არაბ. (?) „სურნელოვანი“, „ნელსაცხებელი“, „წამალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოთახ (ზს., ლნტ.)/ოთახ (ბქ., ლნტ.)/უოთახ/უოთაჯ (ლშხ.)/ოთახ (ლნტ., ჩოლ.)/უოთაჯ (ჩოლ.) 1. ზს., ქს. „ოთახი“, 2. ჩოლ. „დროებითი საცხოვრებელი სადგომი დუღაბის გარეშე აშენებული, – უფანჯრო, უსარკმელო სადგომი“ < ქართ. ოთახ-ი (< თურქ. (აზერბ.) **otag**, შდრ. სპარს. **utāḳ**) „სამყოფ-საცხოვრებელი შენობის ნაწილი, რომელიც კედლებით არის გამოყოფილი“

უოთხთაჯ (ზს., ქს.)/ოთხთაჯ (ბქ.)/უეთხთაჯ (უშგ.) „სახარება“ *რელიგ.* <

ქართ. ოთხ-თავ-ი „იგივეა, რაც სახარება“

უოკრიბა (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ოკრიბა „ისტორიული მხარე დასავლეთ საქართველოში, იმერეთის ნაწილი“

უოლარ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ოლარ-ი (< ბერძ. **ōrarion**) „მღვდლის სამოსლის ნაწილი, – ყელზე ჩამოსაცმელი გრძელი და ვიწრო, ოქრომკედით ნაქარგი ქსოვილი“

უოლღა (ქს.)/უწლღა (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ოლღა (< სკანდ. (?) „წმინდა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

უომბალო/ომბალო (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ომბალო „ტუჩოსანთა ოჯახის ბალახი...; იხმარება საჭმლის შესაკაზმად“

უონ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ონ-ი „ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული საქართველოში, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში“

უონჯღოლ/ონჯღოლ (ჩოლ.) „ჩხუბი, ხმაური“ < ზან. (მეგრ.) ონჯღორე „სირცხვილი“

უორაგულ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ორაგულ-ი „მოზრდილი თევზი ქაშაყისნაირთა რიგისა...“

უორბელ (ზს.)/უორბელ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ორბელ-ი „სოფელი ცაგერის რაიონში“

უორგანიზმ (ზს., ქს.) < ქართ. ორგანიზმ-ი (< ფრანგ. **organisme** < საშ. ლათ. **organiso**-დან „ვაწესრიგებ, ვაწყობ“) „ცოცხალი სხეული, რომელიც შეთანხმებულად მოქმედი ორგანოებისაგან შედგება“

უორგუილ (ზს., ჩოლ.)/ორგუილ (ზს.)/უორგულ (ლშხ., ჩოლ.) /უწრგუილ (ჩოლ.) < ქართ. ორგულ-ი „ფარული მტერი, – მზაკვარი, მოღალატე, მუხანათი“ (შდრ. ზს., ქს. ამაბუ)

უორთითა (ლშხ.)/უორთით (უშგ.) < ქართ. ორთით-ი „ძნის ასაღები ორკაპი“ (საბა), „ორკაპიანი ფიწალი“

უორმაგუ (ზს.)/უორმაგ (ჩოლ.) < ქართ. ორ-მაგ-ი „ორკეცი, ორპირი, ორფა“

უორმო (ბზ., ქს.)/უორმ (ბზ.)/უორმა (ლნტ.) < ქართ. ორმო „მიწაში ამოთხრილი, ამოღრმავებული ადგილი, – ხარო, ღრმული“ (შდრ. ზს., ქს. ფათქ; უშგ. გარდ; უშგ.ჯედ)

უორმოც (ზს., ქს.)/ორმოც/უწრმოც (ლშხ.)/ორმოც (ჩოლ.) < ქართ. ორ-მ-ოც-ი „გარდაცვალებიდან მეორმოცე დღის აღნიშვნა“ (შდრ. ბქ. კონჩხარ)

უორტკეც/უორკეც (ბზ.)/უორკაც (ბქ., ლნტ.)/ორკაც (ბქ.) < ქართ. ორ-კეც-ი „ორფა“

უორღაუ/ორღაუ (ლშხ., ჩოლ.) „შურიანი“ < ქართ. (რაჭ.) ორღავ-ი „ეშმაკი, დაუნდობელი“ (შდრ. ბზ. თხამიან, უშგ. თხამიან; ზს. უორცფიან; ჩოლ. ღორღოთიან)

უორღაუიან/ორღაუიან (ლშხ., ჩოლ.) „შურიანი (ზედმიწ. – "ორღავ-იან-ი)“ < ქართ. (რაჭ.) ორღავ-ი „ეშმაკი, დაუნდობელი“ (შდრ. ბზ. თხამიან, უშგ. თხამიან; ზს. უორცფიან; ჩოლ. ღორღოთიან)

უოსარ (ზს., ლნტ.)/უოსარ (ლშხ., ჩოლ.) „ჩოხა“ < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი,საღამური“, შდრ. მეგრ. ოსარ-ია *კნინ. ფ.* „პატარა პერანგი“

უოსტაც (ზს., ლნტ.)/{უ}ოსტატ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/უოსტათ (ბეჩ.) < ქართ. ოსტატ-ი (< სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსანი, დურგალი“

უოსტაცობ (ზს., ლნტ.)/უოსტათ (ბქ.)/უოსტატობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ.

ustäd, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსნობა, დურგლობა“

უოსხირ/ოსხირ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ოსხირ-ი/ოსხგრ-ი „დირე; საძირკველი, საფუძველი, რომელზედაც იგებოდა სახლის კედლები“

უოტია (ზს., ქს.)/**უოტი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ოტია „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოტკა/უოდკა (ზს., ქს.)/**ოტკა** (ჩოლ.) < ქართ. ოტკა (< რუს. **водка**) „არაყი“

უოფრინდომ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. ფრიდონ-ი (< აფრიდონ-ი < ფალ. **frēdūn**, შდრ. პართ. **frētōn**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოქუროულობ (ზს.)/**უოქროულობა** (ბქ., ჩოლ.)/**ოქროულობ/ოქრეულობა/უოქრეულობა** (ჩოლ.< ქართ. ოქროულ-ობ-ა (< ოქრო < ბერძ. **ὀχρός** „ყვითელი“) „იგივეა, რაც ოქროული“

უოქრ-უერცხ (ლშხ.) < ქართ. ოქრო-ვერცხლ-ი „ოქრო და ვერცხლი“

უოქუურ (ზს., ლნტ.)/**უოქრ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ოქრ** (ბქ., ჩოლ.)/**ოქუურ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ოქრო (< ბერძ. **ὀχρός** „ყვითელი“) „ყვითელი ფერის ძვირფასი ლითონი...“

უოქუურაფერიშ (ბზ.)/**უოქუურეშფერიშ** (ბქ.)/**უოქრეფერიშ/ოქრეფერ** (ჩოლ.) < ქართ. ოქრო-ს-ფერ-ი „ფერით ოქროს მსგავსი“

უოღლაუირ/ოღლაუირ (ჩოლ.) „მაგიური ბალახი, რომელსაც ხმარობენ გათვალულის სამკურნალოდ“ *ბოტ.* < ქართ. (აჭარ.) ოღლავარა „ხარის ჩლიქა“, შდრ. გურ. ოღვალო

უოღნაშო (ლნტ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ღოღნაშო „იგივეა, რაც ღოღნოშო, – კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა...“

უოღურცუზ/ოღურცუზ/უოღურცუ[84] (ბქ.) „ბოროტი, შურიანი (ადამიანი)“ < ადიღ. **უълъгрцгъ** „უბედურების, წარუმატებლობის მომტანი“ < თურქ. **uğursuz** „უბედური“ (შდრ. ბზ. **თხъმიъ**, უშგ. **თხამიან**; ზს. **უორცფიъნ**; ჩოლ. **ღორღოთიან**)

უოყა/ოყა (ლნტ.) < ქართ. ოყა „წონის ერთეული“

უოყალ/უოყალუ (ბზ.)/**უოყალ** (ბზ., ქს.)/**ოყალ** (ქს., უშგ.) „თიხამიწა; ალაბასტრი“ < ქართ. აყალო „წითელი თიხა“

უოყარო (ჩოლ.) 1. „დიდი, გამხდარი“, 2. „გაუმაძღარი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ოყარო „გაუმაძღარი“

უოშიაი (ჩოლ.)/**ოშიაი** (ჩოლ.) „დიდი ავი ძაღლი“ *ზოოლ.* < ქართ. გოშია „პატარა ძაღლი, – ფინია“

უოშიორ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ოშიორ-ი „ოხშივარი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **თუჩრ**, ბქ., ლნტ. **თუჩირ**, ლშხ. **თურ**; ბზ. **ჰარდალ**, ლშხ. **არდალ**, ლნტ. **არდაჲლ**; ლშხ. **ღგრმანა**; ლხმ. **ფუკუნირ**)

უოჩან (ჩოლ.) < ქართ. ოჩან-ი „ურჩი, ზარმაცი, ჯიუტი (პირუტყვი), – გაქირი“

უოწინწალ/ოწინწალ (ჩოლ.) „მაღალი და წვრილი სარი“ < ქართ. (ოკრიბ.) ოწინწალ-ი „მსხვილი ხის ბერკეტი“

უოჭარო/ოჭარო (ჩოლ.) 1. „დიდი, ღრმა ჭურჭელი“, 2. *გადატ.* „მაღალი და გამხდარი მამაკაცი“ < ქართ. (რაჭ.) ოჭარო „სასაპალნე კეხი“

უოჭიპ/ოჭიპ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ოჭიპო „გახეული კუპრიელის შესაერთებელი ხის პატარა კვირისტავისებრი ნაფოტი“

უოხ (ბზ., ქს.)/**ოხ** (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ.ოჰო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

უოხარ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უახრი** (ბქ.)/ **უოხრი** (ბქ., ლშხ.)/**ოხარ** (ჩოლ.)/

ოხრი (უშგ.) „ხის პატარა კასრი“ < ქართ. (იმერ.) ოხარო „ხისაგან გამოთლილი წყლის ჭურჭელი, რომელსაც მხარზე იკიდებენ თოკით“

უოხერ (ბზ., ქს.) < ქართ. ოხერ-ი 1. „უპატრონო, უთვისტომო, ეული“, 2. *გადატ.* „ეშმაკი, მოხერხებული, თაღლითი...“ (შდრ. უშგ. უირქნელ)

უოხერდ (ლშხ.)/**ოხერდ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ოხრ-ად „ბლომად, დიდი რაოდენობით“

უოხთრის/**უოხდრის** (ბზ., ქს.)/**ოხთრის** (ბქ.) „სახსნილო (ყველისა, ხორცისა)“ < ქართ. (აჭარ.) უ-ხდ-ურ-ი „რძე და რძის პროდუქტები“ (ხევს., მოხ.) უ-ჴდ-ურ-ი „ერბო, ყველი“

უოხრახუშ (ზს., ლშხ.)/**ოხრახუ**/**უოხრაბუშ** (ბქ.)/**[უ]ოხრახუიშ** (ლნტ.)/**ოხრახუიშ**/**ოხრახუშ** (ჩოლ.)/**ხოხურაშ** (ეცერ.) *ბოტ.* < ქართ. ოხრახუშ-ი „ორწლოვანი მწვანილეული მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...; იხმარება საჭმლის შესაკაზმად“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **წგწყა**, ბქ. **წგნწბა**, ლშხ. **წგწბა**)

[უ]ოხროობა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ოხრ-ობ-ა „სიბინძურე“ (შდრ. ბქ. **ნაურწყული**)

უოჯარ (ზს.)/**უოჯარ** (ლშხ., ჩოლ.) „ობოლი“ < ძვ. ქართ. ოჯერ-ი „უდაბნო, უშენი, აოხრებული; ნანგრევი, ცარიელი; კორდი, მოუხნავი, ყამირი“, ახ. ქართ. ოხერ-ი, შდრ. არაბ.-სპარს. **axīr** „უკანასკნელი, ბოლო“

უოჯახაშენებულ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოჯახაშენებულ-ი *გადატ.* „გამოხატავს უკმაყოფილებას, საყვედურს ისეთი პირის მიმართ, რომელსაც საერთოდ მორიდებით ეკიდებიან“

უოჯაბ/**ოჯაბ** (ზს., ლნტ.)/ **ოჯახ**/**უოჯახ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უოჯაბ** (ჩოლ.) < ქართ. ოჯახ-ი (< თურქ.-სპარს. **oǰāq**) „ერთად მცხოვრებ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც შედგება უახლოესი ნათესავებისაგან, – კომლი, სახლობა“ (შდრ. ზს., ქს. **მეზგე**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **მუკუპმე**, ბქ., ლნტ. **მუკუპმე**)

[უ]ოჯაბდაქცეულ (ლნტ.) < ქართ. ოჯახ-და-ქც-ეულ-ი „ლანძღვაა ერთგვარი“

[უ]ოჯაბი წეურაბლ (ბზ.)/**[უ]ოჯაბიშ წეურაბრ** (ბქ.) < ქართ. ოჯახ-ის წევრ-ები < ოჯახ-ი (თურქ.-სპარს. **oǰāq** „კერა, სახლი, სახლეული“) „ერთად მცხოვრებ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც შედგება უახლოესი ნათესავებისაგან, – კომლი, სახლობა“ და წევრ-ი „ცალკე პიროვნება, როგორც ადამიანთა კოლექტივის შემადგენელი ნაწილი...“ (შდრ. ზს. **მეყულფა**)

უოჯაბურ (ზს.)/**უოჯახურ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ოჯახ-ო (< ოჯახ-ი < თურქ.-სპარს. **oǰāq**) „ვისაც ოჯახი არა აქვს, – მარტოხელი“

[უ]ოჯელეშ/**[უ]ოჯოლეშ**/**ოჯალეშ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ოჯალეშ-ი „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

უუბორნია (ზს., ჩოლ.)/**ობორნიაჲ**/**უბორნიაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. უბორნია (< რუს. **Уборная**) „საპირფარეშო“

უუბრალო (ზს.)/**უბრალო** (ქს.)/**უბრალუ** (ბზ.)/**უბრალ** (ქს., იფარ., უშგ.) < ქართ. უ-ბრალ-ო „ჩვეულებრივი, მარტივი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მოცალ**, ლშხ., ჩოლ. **მოცალ**; ბზ. **მიქუდილ**, ბქ. **მოქდილ**; ბქ. **ტყარაბურა**; ლშხ. **ალა-მალა**)

უუბრალოდ (ზს.)/**უბრალოდ** (ქს.)/**უბრალდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-ბრალ-ო-დ „სადად, ჩვეულებრივად“ (შდრ. ბზ. **ცუიდიმუქუდილდ**, ბქ. **ცუიდიმოცალდ**, ლშხ. **ცუდმოცალდ**/**ცუდიმუქდუნად**, ლნტ. **ცუიდდიმოცალდ**; ბქ. **ცუიდდიშმეუარ**; ლშხ. **მე-**

მქადად; ლნტ. მოცალდ)

უუზრდელ/უზრდელ (ზს., ქს.)/უზდელ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. უზრდელ-ი „ვისაც ზრდილობა არა აქვს, თავაზიანობას მოკლებული, – ბრიყვი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ფრაჴ, ლშხ. ფრაჯ; ბქ. ხოლამთე მეყუჩე)

უურემ (ზს., ჩოლ.)/ურემ (ზს., ქს.) < ქართ. ურემ-ი „ძველებური ორთვლიანი სადინარი“

უუსოუ (ბქ.)/უსოუ (ლშხ.) „უბარაქო“ < ქართ. სვე „ბედი, ბედისწერა“ (შდრ. ბქ. ბასქასჱრ)

უუქმობ (ზს., ლნტ.)/უქმობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უქმ-ობ-ა „უქმად მიჩნევა, გამოცხადება, – დღესასწაულობა“

უუჩიტელ/უჩიტელ (ზს.)/უჩიტელ (ბქ., ქს.)/უჩიტოლ (უშგ.) < ქართ. უჩიტელ-ი (< რუს. **Учитель**) „მასწავლებელი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუთური, ლნტ. მუთური)

უუცეფ-ილდ-აშ (ბქ., ლნტ.)/უცეფრლდ/უცებ-რლდ-აშ/უცეფ-რლდ-აშ (ლშხ.)/უცებ-რლდ (ჩოლ.) *კნინ. ფ.* „სწრაფად (ზედმიწ. – *უცებ-უკ-ა-ს)“ *ზმნის.* < ქართ. უცებ/უცაბედ-ად „წინასწარ გაუთვალისწინებლად, – მოულოდნელად“ (შდრ. ზს. შიშდ, ლშხ. [ა]შიშდ/აშდ, ლნტ., ჩოლ. [ა]შიშტ/აშტ)

ფ

ფა (ზს., ქს.)[85] < ქართ. ფა (< სპარს. **pahn** განი“, „განიერი“) „წვერი (ძაფისა), ცალი“

ფაბრიკა (ზს., ქს.)/ფაფრიკა/ფაფრიკაჲ (ბზ.)/ფაბრიკჳ (ბქ.) < ქართ. ფაბრიკა (< რუს. **фабрика** < ლათ. **fabrica**) „სამრეწველო საწარმო, მანქანური წესით ნედლეულის გადამმუშავებელი“

ფაზარ (ლშხ.) „სამკურნალო ბალახი, რომელიც ნანადირევის მუცელშია და მხოლოდ მონადირეები პოულობენ“ < ქართ. ფაზარ-ი (არაბ.-სპარს. ფა“ნზაჰრ „შხამის საწინააღმდეგო“) ძვ. 1. „ცხოველის ღვიძლში გაჩენილი გაქვავებული ნივთიერება; იხმარება სამკურნალოდ“, 2. „ერთგვარი ძვირფასი ქვა“, „ფაზარი ესე არს ქვა ნაღველთა (ანუ ღვიძლთა) შინა, რომელი ნიამურთა უფროსად გვარობს. სამკურნალოდ სახმარი ქვათაგანაც იქმნების ფაზარი რომელთამე თემთა“ (საბა), ზან. (მეგრ.) „საქონლის ავადმყოფობაა ერთგვარი“

ფათრაჳ (ბზ.)/ფათრეჳ (ბქ., ქს.)/ფაჳთრაკ (უშგ.) „ხიფათი“[86] < ქართ. ფათერაკ-ი (< ფალ. **patīrak** „შემთხვევა, შეხვედრა“) „მოულოდნელი უბედური შემთხვევა, უბედურება, ხიფათი; მარცხი“

ფათრჳკიან (ბზ.)/ფათრეკიან (ბქ., ლნტ.)/ფათრეკაჲ (ბქ.)/ფათრეკიან (ლშხ., ჩოლ.)/ფათერაკიან (ლნტ.) „ხიფათიანი“ < ქართ. ფათერაკ-იან-ი (< ფათერაკ-ი < ფალ. **patīrak**) „ხიფათიანი; მარცხიანი“

ფათქ (ზს., ქს.) „ორმო“ < ქართ. (იმერ.) ფათქ-ი/ფათქ-ა „წყლის სასმელი ჭურჭელი უპირატესად ლითონისა, – ტოლჩა“

ფაკან (ბზ., ლნტ.)/ფაკნი (ბქ., ლშხ.)/ფაკან (ლშხ., ჩოლ.)/ფაკაჲან (ჩოლ.) „ჯამი“ < ქართ. (თუშ., ფშ., ხევს., მოხ., ინგილ.) ბაკან-ი 1. „დიდი ჯამი ხისა ან სპილენძისა“, 2. „ვარცლის მსგავსი მრგვალი ჭურჭელი, რომელშიც რძეს ჩაწურავენ“ (საინგილოში იხმარება საწყაოდ), (მთიულ.) ბაკანა „ხის ან თიხის ჯამი“

ფაკელ (ბქ.) < ქართ. ფაკელ-ი (< რუს. **Факел**) „ჩირაღდანი, მაშხალა“ (შდრ. ბზ. მაშგუალ)

ფაკუ (ბზ.)/ფხაკუ (ბქ.)/ფხეკ (ჩოლ.) „ფლატე, კლდიანი აღმართი“ < ქართ. ფხაკო „გვერდობა კლდიანი“ (საბა); „გვერდობი კლდისა“; „ხრიოკი ფერდობი“, იმერ., რაჭ., ლეჩხ. ფხეკ-ი „იგივეა, რაც ფხაკო“, ქართლ. ფხაკე

ფალანგ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ფალანგ (ბქ.) „ხარიხა, დანდალი, ქვიტკირის კედელში გაყრილი ხე, ხარაჩოების გასამართავი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) ფალანგ-ა (< სპარს. **palanga**) „დანდალი, ხარიხა“

ფალაუ̈ანდ (ბზ.)/ფალუ̈ანდ (ზს.)/ფალუ̈ანდ/ფალაუ̈ანდ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ფალუ̈ან (უშგ.) < ქართ. ფალავან-ი/ფალავანდ-ი (< სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „მოჭიდავე მოჭიდავის საპირისპიროდ; მოჭიდავე საერთოდ“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ფალანდ-ი

ფალდა̈ (უშგ.) < ქართ. ფალია (< იტალ.-თურქ. **falya**) „ლულიდან სატენი სასროლი იარაღის საპირისწამლე (თოფის წამლითურთი), საიდანაც ნაპერწკალი მუხტს ხვდება...“

ფანდ (ზს., ქს.)/ფა̈ნდ (ბქ.) < ქართ. ფანდ-ი (< სპარს. **pand** „წესი“) „ჭიდაობის ხერხი, ჭიდაობისას გამოყენებული ილეთი; ხერხი, ხრიკი“ (შდრ. ლხმ. ქედენ)

ფანდუ̈ირ (ზს., ლნტ.)/ფანდურ (ბქ., ქს.) < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი, თითების ჩამოკვრით ასაჟღარებელი“

ფანელ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფა̈ნელ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ფლანელ-ი (< რუს. **Фланель** < ფრანგ. **flanelle**) „ტილოს მსგავსად ნაქსოვი შალის ან ბამბის თბილი ქსოვილი“

ფანცალა̈ (ბზ.)/ფანცალა̈ (ბქ.)/ფანცალა̈ (ლშხ.)/ფანცალაა (ლშხ., ჩოლ.) „ბანდალა, ფანცალა, ბანცალა; ოთხფეხის ჭირი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ფანცალა „ძაღლის სენია“

ფარ (ზს., ქს.)/ფა̈რ (ბზ.) < ქართ. ფარ-ი (< ფალ. **pāhr/pahr/parh** „დაცვა“) „უწინდელი საომარი იარაღი ლითონისა (ხისა ან ტყავისა)...“

ფარაღა̈თ (უშგ.) < ქართ. ფარაღათ-ი (/ფაღარათ-ი < არაბ. **farāyat**) „კუჭის აშლილობა“ (შდრ. ბზ. სხგჰ; ბქ. ტყგრ, ბქ. სხგრ)

ფარა̈ნ (ბზ., ლნტ.)/ფანა̈რ/ფანარ (ბქ.)/ფარან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარან-ი/ფანარ-ი (< რუს. **Фанар** < ბერძ. **phonarion** „სანთელი“) „მინისკედლებიანი კოლოფი, რომელშიც მოთავსებულია სანათი, – ლიფლიფა“

ფარა̈შ (ბზ.)/ფარეშ (უშგ.) „ფარეშ-ი, ჭანჭიკ-ი, სოლ-ი“ < ძვ. ქართ. (ქიზიყ.) ფარეშ-ი „ხის ლურსმანი; რკინის ჭანჭიკი“, (ხევს.) „ლითონის ჭურჭლის საკერებელი“

ფარგა (ჩოლ.) „გამხდარი ქალი“ < ქართ. ფარგა *გადატ.* „მეტისმეტად გამხდარი ადამიანი“

ფარგალ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარგალ-ი (< სპარს. **pargar/perger** „რკალი“) „სამხაზველო იარაღი, რომელსაც აქვს ორი ფეხიერთმანეთთან სახსრით შეერთებული; იხმარება წრის შემოსახაზავად, ხაზის გასაზომად და სხვ.“

ფარდა (ზს., ქს.) < ქართ. ფარდა „ფანჯარაზე ან კარზე ჩამოსაფარებელი ქსოვილი...“

ფარდა̈გ (ბზ.)/ფარდა̈ქ (ბზ., ლნტ.)/ფარდაგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარდაგ-ი (< ფალ. **partak**) „ფარდა, რიდე, ხალიჩა“

ფარდელ (ლშხ.) *გოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ფერდელა „ლობიოა ერთგვარი“

ფარდულ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარ-

დულ-ი 1. „გადახურული (ზოგჯერ უკედლებო) ნაგებობა შეშის, თივის, მოსავლის... შესანახავად, თამბაქოს საშრობად და სხვ.“, 2. „პატარა ფიცრული სავაჭრო, – კიოსკი...“

ფარეშ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარეშ-ი (< არაბ. **farrāš** „მსახური“) „თავადაზნაურთა შინამოსამსახურე, ხელზე მოსამსახურე“

ფართუჯუ (ზს.)/ფართიკუ (ბქ.)/ფართუკ[უ] (ქს.) 1. „წინსაფარი“, 2. „ლავგარდანი“ < ქართ. ფართუკ-ი (< რუს. **Фартук**) „წინსაფარი“

ფარიკაობ[ა] (ლტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ფარიკ-ა-ობ-ა 1. „ხმლით, დაშნითა და მისთ. იარაღითა და ფარის შველებით შებმა საცდელად“, 2. „სპორტის ერთ-ერთი სახე – საცდელი ბრძოლა დაშნით, რაპირით, ესპადრონითა და სხვ.“

ფარნაი (ჩოლ.)/ფარნა (უშგ.) „რუხი, ნაცრისფერი ხარის სახელია“ < ქართ. ფარნა „იგივეა, რაც ფერდელა (ანუ ფერდთეთრი ფურო)“

ფარნაოზ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ფარნაუაზ (ბქ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ფარნაოზ-ი (< ირან. **pharnawaz**, რომელიც იშლება შემდეგნაირად: ფარნა „ბრწყინვალე, მანათობელი“ და ბაზა „ხელი“ = „უბრწყინვალესი, დიდებული; მჭევრმეტყველი; ხელნათელი, ხელბრწყინვალე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ფარონ (ბქ.) 1. „ფარაონი“, 2. „ტყე“ < ქართ. ფარაონ-ი (< ფრანგ. **fharaon** ეგვიპტ.-დან) „ძველი ეგვიპტის მეფეთა წოდებულება“

ფარსაგ (ბზ.)/ფარსაგ (ბქ.)/ფარცაგ (ლშხ., ჩოლ.)/ფარცაგ (ლტ.)/ფაცაგ (ჩოლ.) „ფარსაგი, კარგი“ < ქართ. (თუშ., ფშ., კახ.) ფარსაგ-ი (< ოს. **færssag** „საშუალი, გვერდითი, სხვა“) „რიგიანი, ხერიანი, გამოსადეგი; კარგი, კეთილი“, „საშუალ კეთილისა და ავისა“ (საბა), შდრ. ბქ. სარგბიშ

ფარფალ (ლხმ.) „ფარფლები (თევზისა)“ < ქართ. ფარფლ-ი „თევზის ფრთა“ (საბა)

ფარფაშაი (ბზ.)/ფარფაშა (ბქ.)/ფარფაშაი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარფაშა (< ფარფაშ-ებ-ულ-ი) „ფართოდ გაშლილი, განიერი“

ფარჩა (ბზ., ქს.) 1. „ქსოვილი, სტავრა“, 2. ბზ. „სვანური ქუდი“ < ქართ. ფარჩა (< სპარს. **parčah** „ქსოვილი“) 1. „ერთგვარი ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი“, 2. „ქსოვილი, ფართალი“

ფარჩა-ფურჩა (ლშხ.) < ქართ. ფარჩა-ფურჩა (< სპარს. **parčah** „ქსოვილი“) „ფარჩეული“

ფასკუნჯ (ზს., ლშხ.,ჩოლ.)/ფასკუნინჯ (ბქ., ლტ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფასკუნჯ-ი (< სპარს. **fraš** „საცარი, ძლიერი, ბრწყინვალე“ + თურქ. **qus** „ფრინველი“) 1. „საშუალო ზომის მტაცებელი ფრინველი ქორისებრთა ოჯახისა“, 2. „ზღაპრებში – დიდი ზომის ფრინველი, ჩეულებრივ კეთილის, სიკეთის განსახიერება“, 3. „ტანითა მსგავსი ლომისა; თავი, ნიკარტი, ფრთე და ფერხი მსგავსი არწივისა“ (საბა)

ფასობ (ბქ., ჩოლ.) „[გა]მოსავლიანობა (ზედმიწ. – *ფას-ობ-ა)“ < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs**(**ſas**) „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ფაფალ[1] (ზს., ქს.) „ვირის, ცხენის ფაფარი“ < ქართ. ფაფარ-ი „კისრის გრძელი ბალანი (ცხენისა, ლომისა...)

ფაფალ[2] (ბქ.) *გადატ.* „ზეგანი, გორაკი, გორა“ < ზან. (მეგრ.) ფაფალა „ხრამი, ფლატე; ფრიალო ციცაბო; უფსკრული, ქარაფი“, შდრ. მეგრ. ფაფალ-ამ-ი „ხრა-

მიანი, ფლატე ადგილი“

ფაფნაგ (ბზ.) < ქართ. ფაფანაკ-ი „მომრგვალო, ბრტყელი თავსახურავი (მამაკაცისა), რომელსაც ჩეულებრივ ნიკაპქვეშ ზონრით ამაგრებდნენ“

ფაფრიკა (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. ფაბრიკა (< რუს. **фабрика** < ლათ. **fabrica**) „სამრეწველო საწარმო, მანქანური წესით ნედლეულის გადამმუშავებელი“

ფაქუტ (ქს.)/ფაქუტაჲ (ჩოლ.) „ფაცხა, ჯარგვალი, ქოხი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ფაქუტა „ისლით გადახურული ძველებური სახლი“

ფაყუ (ხს., ქს.) < ადიღ. ფაყ'ა/ფაჟ'ა „ქუდი“, შდრ. ყაბარდ. ფჟჟ, უბიხ. ბაყჟ და ზან. (მეგრ.) ფაყუ „ქუდი, თავსაბურავი“

ფაშარ (ჩოლ.) „ფხვიერი“ < ქართ. ფაშარ-ი „პური საფხვნელი“ (საბა); „გამოფიტული, ფშვნადი“

ფაშაჲ/ფაშარაჲ (ბზ.)/ფაშა (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ ფაშაჲ (ჩოლ.)/ფაშა (უშგ.) < ქართ. ფაშვ-იან-ი „ღიპიანი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. გობრანჯაჲ, ლშხ., ჩოლ. გობრანჯაჲ; ლშხ. ფიზლაჲ)

ფაშაჴ (ბზ.)/ფაშატ (უშგ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფაშატ-ი „დედალი ცხენი, ვირი..., – ჭაკი“

ფაჩანდურ (ლშხ., ჩოლ.)/ფაჩანდურ/ფანჩატურ (ლნტ.)/ფეჩენდურ (ჩოლ.) < ქართ. ფანჩატურ-ი „ფოთლის დერეფანი“ (საბა); „ფოთლიანი ფიჩხით დახურული საჩრდილობელი, უკედლებო“

ფაჩუჩ (ხს., ქს.) < ქართ. ფაჩუჩ-ი „საშინაო თბილი, უქუსლო ფეხსაცმელი, – ჩუსტი; ბავშვის ფეხსაცმელი რბილი ტყავისა“

ფაჩხატაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „მეტისმეტად გამხდარი ადამიანი“ < ქართ. ფაჩხატ-ი/ფარჩხატ-ი/ფარჩხატა „შორიშორ წყობილი“ (საბა), „ერთმანეთს დაცილებული ნაწილებისაგან შემდგარი, – თხელი, მეჩხერი (მტევანი, წვერ-ულვაში, ყვავილედი...)“

ფაცერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფაცერ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ფაცერ-ი „თევზის საჭერი ლასტის მახე ღარისნაირი, წყალში ჩადგმული“

ფაციც (ლშხ.) „ფრთხილი“ < ქართ. {გა}-ფაციც-ებ-ულ-ი „ყურადღებაგამახვილებული, დაძაბული“ (შდრ. ხს., ქს. ლეგნთხლე; ბქ. ცუანარ)

ფაცხ (ხს., ქს.) < ქართ. ფაცხა „წნული სახლი“ (საბა); „უჭერო და უიატაკო ქოხი ისლით, ჩალით და მისთ. დახურული“

ფახ (ხს.)/ფჳხ (ჩოლ.) < ქართ. ფახ-ი „მოჩვენებითი გამბედაობა, – რიხი“

ფაჰდა (ხს.)/ფაჰდა (ლშხ.)/ფაიდა (ჩოლ., ლხმ.) „ბარაქა, ბედი“ < ქართ. (გურ., ქიზიყ.) ფაიდ-ი (< თურქ. **fayda** < არაბ. „სარგებლობა, სარგებელი, სარფა“) „ხეირი, სარგებელი, ნაყოფიერება“ (შდრ. ბქ. ძღუერ), იხ. ნაფაიდაგ

ფაჰტონ (ხს.)/ფაჰტონ (ლშხ.) < ქართ. ფაიტონ-ი (/ფაეტონ-ი < ბერძ. **phaethōn** „ბერძნულ მითოლოგიაში მზის ღმერთის, ჰელიოსის შვილის სახელიდან“) „გადასახსნელსახურავიანი მსუბუქი ეტლი“

ფარისეველ/ფარისეველ (ბზ.)/ფარისეველ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარისეველ-ი (< ძვ. ბერძ. **pharisaioi** ძვ. ებრ.-იდან) 1. „ძველ ებრაელებში – მიმდევარი რელიგიურ-პოლიტიკური მიმდინარეობისა, რომელსაც ახასიათებდა ღვთისმსახურების წესების პედანტური შესრულება სხვის დასანახავად“, 2. *გადატ.* „ფლიდი, თვალთმაქცი, ცბიერი“ (შდრ. ხს., ჩოლ. ჩითახურ; ხს.

ურშულიან; ბქ. დურბლიან; ბქ. ჩორთლიან)

ფარფ (ზს.)/ფარფ (ლშხ.) „ფარფლი, კიდე“ < ქართ. ფარფლ-ი 1. „თევზის ფრთა“ (საბა), 2. „ბრტყელი წრიული ნაპირი რისამე (ქუდისა, ჭურჭლისა...)“

ფარშიუ (ზს., ლნტ.)/ფარშიუ (ბზ., ჩოლ.)/ფალშიუ (ჩოლ.)/ფარშა (ლხმ.) „ყალბი, ორგული, არაგულწრფელი, მატყუარა, ზერელედ მომუშავე, ფარშივი; ბინძური“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფარშივ-ი (< რუს. **Фальшивый**) 1. „ყალბი, ცრუ“, 2. „პირფერი, არაგულწრფელი“ (შდრ. ზს. უჩფანთურ, ლშხ., ჩოლ. უჩფანთურ; ზს. ბალაყანტურ)

ფარშიუდ (ზს., ლნტ.)/ფარშიუდ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფალშიუდ (ჩოლ.) „ყალბად, არაგულწრფელად, ზერელედ“ *ზმნის.* < ქართ. (იმერ., გურ.) ფარშივ-ად (< ფარშივ-ი < რუს. **Фальшивый**) 1. „ყალბი, ცრუ“, 2. „პირფერი, არაგულწრფელი“ (შდრ. ზს. უჩფანთურად, ლშხ., ჩოლ. უჩფანთურად; ზს., ჩოლ. ბალაყანტურად; ლშხ., ჩოლ. ანასტრაშდ; ლნტ., ჩოლ. ალახმალახდ)

ფარშმაგ/ფარშმაგ (ბზ.)/ფარშაუნგ (ზს., ლნტ.)/ფარშმაგ (ჩოლ.)/ფარშაუნგ (უშგ., ჩოლ.)[87] *ზოოლ.* < ახ. ქართ. ფარშევანგ-ი (< სამ. ირან. ***paršamarg**) „მოზრდილი ფრინველი ქათმისებრთა ოჯახისა...“, შდრ. ძვ. ქართ. ფარშამაგ-ი/ფარშამანგი

ფარ-ხანგარ (ზს.)/ფარ-ხანგარ (ბზ.)/ფარ-ხანგარ (ლშხ.)/ფარ-ხანჯარ (ლნტ.)/ფარე-ხანგდარ (ჩოლ.) „ფარ-ხმალი“ < ქართ. ფარ-ხანჯალ-ი (< ფალ. **pāhr** „ფარი“ და სპარს.-თურქ. **xanǰar**) „ფარი და ხანჯალი“

ფას (ზს., ლნტ.)/ფას (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs(fas)** „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ფასურ (ზს.) „ფასის გარეშე“ < ქართ. უ-ფას-ო (< ფას-ი < ძვ. ალან. ***fæs(fas)** „ცხვარი“) „უსასყიდლო“ (შდრ. ზს. მეუარ; ბქ. მეუარიშკაფდ)

ფატუ (ბზ., ლნტ.)/ფეტუ (ბქ., ქს.)/ფატუ (ჩოლ., უშგ.) *მოტ.* < ქართ. ფეტვ-ი „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

ფატუობ (ბზ., ლნტ.)/ფეტუობ (ბქ., ქს.)/ფატუობ (ჩოლ., უშგ.) „ფეტვის მოსავლიანობა (ზედმიწ. – ***ფეტვ-ობ-ა**)“ *მოტ.* < ქართ. ფეტვ-ი „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

ფაშ (ზს.)/ფაშუ (ბქ., ლნტ.)/ფაშ{უ} (ლშხ.)/ ფაშ (ჩოლ.) < ქართ. ფაშვ-ი „მცოხნავი ცხოველის კუჭის პირველი განყოფილება, რომელშიც ჩადის გაუცოხნავი საჭმელი“, *საუბ.* „დიდი მუცელიადამიანისა, – ღიპი“, შდრ. ფშ. ფაშ-ი (შდრ. ზს., ლშხ. ქაშბეკ „მუცელი, ფაშვი“)

ფანთხ (ლშხ., ჩოლ.)/ფანთხ (ლნტ.) „ობობას ქსელი, აბლაბუდა“ < ქართ. (რაჭ.) ფანთხ-ი „ბანდღი, ქსელი“ (შდრ. ბქ. ბენდუ/ღ)

ფაქარ (ლშხ.)[88] < ქართ. ფეიქარ-ი (< სპარს. **ფა*იქარ**) „ქსოვილის დამამზადებელი ოსტატი, საფეიქრო წარმოშობის მუშა, – მქსოველი“, შდრ. გურ. ფაიქარ-ი „მალიან სწრაფი, მალი“

ფარა (ბზ.) „საზომი ერთეული (ფულისა)“ < ქართ. (გურ., იმერ., აჭარ.) ფარა (< სპარს.-თურქ. **para**) „ფული საერთოდ“

ფარცხ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფანცხ (ლნტ.) „ლასტი“ < ქართ. ფარცხ-ი „სასოფლი-სამეურნეო იარაღი ხნულის ბელტის დასაშლელად, მიწის გასაფხვიერებლად (და თესლისათვის მი-

წის მისაყრელად)...“

ფეთიან (ბქ.)/ფეთენ/ფეთიან (ლშხ., ჩოლ.) „საშიშარი, სახიფათო; ბრაზიანი“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული“ (შდრ. ბზ. ფგლენან, ბქ. ფგლენან; ბზ. თხანან; ქს. უკაფ; ბქ. ფხულელან)

ფელამუშ (ზს., ქს.)/ფელანდიშ/ფელამიშ (ლნტ.) < ქართ. ფელამუშ-ი „ნადუღი ყურძნის ტკბილისა და სიმინდის (ხორბლის) ფქვილისაგან გაკეთებული (მოდუღებული) ფაფისებური საჭმელი“

ფელიკ (ზს., ქს.)/ფელკ (ლშხ.) „გვერდი, ფეშხო“ < ქართ. (გურ., რაჭ., ქიზიყ., ხევს.) ფელიკ-ი „საკლავის მეოთხედი“

ფელინჯ (ბზ.)/ფელენჯ (ბქ.)/ ფილენჯ (ლშხ.)/ფილენჯ (ჩოლ.)/ფილინჯ (უშგ.) 1. „კრუნჩხვა; ფილენჯი“, 2. ბქ. „დამბლა“, შდრ. ბქ. ნაფლენჯან < ქართ. (ქართლ.) ფელენჯ-ი, ძვ. ქართ., იმერ., გურ. ფილენჯ-ი (< არაბ. **palağ**) „ავადმყოფობაა, სენია დამგრეხელი“

ფენ (უშგ.) < ქართ. ფონ-ი „მდინარეში გასასვლელი ადგილი, სადაც წყალი თხელია და ნელი...“

ფერ (ზს., ქს.) < ქართ. ფერ-ი „შთაბეჭდილება, რომელსაც ახდენს თვალზე საგნის მიერ ანარეკლი სინათლე...“ (შდრ. ზს. ჰაბ)

ფერაბ (ზს., ლნტ.)/ფერებ (ლშხ.)/ფერაბ (ჩოლ.) „პირფერობა; მობოდიშება“[89] < ქართ. ფერ-ებ-ა „მოფერება, ალერსი“ (შდრ. ბზ. ნაკ; ბზ. ლიქრრდან, ლშხ., ლიქრდან, ჩოლ. ლიქრრდან)

ფერბაჲ (ბზ., ლნტ.)/ფერბან (ბქ.)/ფერბაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „პირფერი, პირმოთნე, ფარისეველი (ზედმიწ. – *ფერ-ებ-ია)“ < ქართ. {მო-მ}-ფერ-ებ-ელ-ი „ვინც ეფერება, ვისაც მოფერება, ალერსი უყვარს“, იხ. მე-ფრ-ებ-ელ

ფერდ (ქს.) < ქართ. ფერდ-ი „ადამიანის ან ცხოველის სხეულის ნაწილი – (მარჯვენა ან მარცხენა მხარე) ნეკნებიდან თეძომდე“, 2. „იგივეა, რაც ფერდობი“

ფერთხან (ლნტ.)/ფერთხა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ლაფერთხ-ა „ციცხვი, ლობიოს ამოსაქნელი ხის კოვზი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ჟიშხა, ბქ. ჟიშხე „ლაფერთხა“)

ფერიფერ (ქს.) „ფერის წასვლა (ნერვიულობისაგან, სირცხვილისაგან...)“ < ქართ. ფერიფურ-ი/ფერფურ-ი „ფერის წასვლა სახეზე, გაფერმკრთალება“

ფერმან (ზს., ლნტ.)/ფერმა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფერმა (< ფრანგ. **ferme**) „სამეურნეო საწარმო, სადაც მისდევენ სოფლის მეურნეობის ამა თუ იმ სპეციალურ დარგს (ჩვეულებრივ მესაქონლეობას)...“

ფერფლ (ზს.)/ფერფილ (ლშხ., ჩოლ.)/ ფერფ (უშგ.) < ქართ. ფერფლ-ი „ნაკუერცხლის ნაცარი, ავლია“ (საბა); „ნამწვარზე მოდებული ფქვილივით ნაცარი, – ნავლი...“ (შდრ. ზს. ქიქიმ; ზს., ლნტ. ქან, ლშხ. ქამ, ბქ. ქამან; ჩოლ. ქამამ; ლხმ. ფილ)

ფერშალ (ზს., ლნტ.)/ფერშალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფერშალ-ი (< გერმ. **feldscher**) „მედიცინის მუშაკი საშუალო განათლებისა, ექიმის თანაშემწე, – მედდა“

ფერცილ[1] (ლხმ.) „სარაჯის ფურცელი“ < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „მცენარის ყვავილის გვირგვინის ერთი ნაწილი“, 3. „ქაღალდის ნაჭერი, ჩეულებრივ ოთხკუთხედად...“

ფერცილ[2] (ლხმ.) „ადამიანის სხეულის ნაწილი მუცლის არეში“ < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „მცენარის ყვავილის გვირგვინის ერთი ნაწილი“, 3. „ქაღალდის ნაჭერი, ჩე-

ულებრივ ოთხკუთხედად...“

ფერცულობ (ბზ., ქს.)/ფერცლობ (ბზ.)/ფერცლაბ/ფერცლაბ (ბქ.)/ ფერცულობ (ქს.)/ფარც[უ]ლობ/ ფერცულაბ (უშგ.)/ფერიცულობ (ჩოლ.) „ცხენებისათვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ფერ-ის-ცვალ-ებ-ა „საუფლო დღესასწაული“, შდრ., ასევე, იმერ., გურ. ფერ-ცვ-ალ-ებ-ა და ზან. (მეგრ.) ფერ-ცვალ-ობ-ა/ფერ-ცველ-ობ-ა/ფერ-ცელ-ობ-ა

ფესუ (ზს., ქს.)/ფესო (ლშხ.) < ქართ. ფესვ-ი 1. „მცენარის ძირითადი ორგანო, რითაც იგი მიწაშია დამაგრებული და მიწიდან იღებს საზრდოს“, 2. „კბილის ის ნაწილი, რომელიც მოთავსებულია ყბის ძვალში...“ (შდრ. ზს. წესხე; ბქ. წუსხუნდ)

ფეჩ (ზს., ქს.) < ქართ. ფეჩ-ი (< რუს. **Печка**) „ღუმელი“

ფეხსალაგ (ზს.) < ქართ. ფეხ-ისალაგ-ი „იგივეა, რაც ფეხისადგილი, – საპირფარეშო“

ფიზკულტურა (ზს., ქს.)/ფუზკულტურა/ფისკულტურა (ჩოლ.)< ქართ. ფიზ-კულტურა „ფიზიკური კულტურა – ადამიანის სხეულის გაჯანსაღება, სრულყოფა ფიზიკური ვარჯიშისა და ცხოვრებისა და შრომის სწორი რეჟიმის დაცვით“

ფითირ (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. ფითრ-ი „ნახევრად პარაზიტი მცენარე; აქვს სქელი მწვანე ფოთლები და ბლის კურკის ოდენა თეთრი წებოვანი ნაყოფი...“

ფილაკუენ (ჩოლ.) „დიდი ქვა“ < ქართ. ფილაკვან-ი „ქვის სატყორცნი ციხის სანგრევი სამხედრო მანქანა“ (საბა)

ფილითაჲ (ზს.)/ფილითაჲ (ბქ., უშგ.)/ფილითაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ფილთა (ლნტ.) < ქართ. ფილთა „იგივეა, რაც ფილთა თოფი“

ფილიპე (ზს., ქს.)/ფილიფ (ბზ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ფილიპე (< ბერძ. **Φίλιππος** „ცხენთა მოყვარული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ფილჯუჲ (ბზ.)/ფილიკუ (ბქ.)/ფილიკუაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ფილიკუჲ (ლნტ.) „ნავი“ < ქართ. (გურ., ზ. აჭარ.) ფელუკა-ი (< იტალ. **feluca** „პატარა ნავი“) „იალქნიანი მომცრო ნავჭურჭელი, გემი“

ფილტუ (ზს., ქს.) < ქართ. ფილტვ-ი „ადამიანის ან ცხოველის სასუნთქი ორგანო; მოთავსებულია გულმკერდის ღრუში“ (შდრ. ბქ. პერშდუა, ლნტ. პერეშტუა, ჩოლ. პჳრშუდა)

ფიმფილ (ბქ.) „ფოჩი (მაგ., სიმინდისა)“ < ქართ. (გურ., ფშ., აჭარ.) ფიმფილი „სიმინდის ტაროს წვერზე გამოსული ფოჩი თმასავით“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ფიმფ-ი „სიმინდის ტაროს ფოჩი (ულვაშები)“, ლაზ. ფიმფილ-ი/ფიმბილ-ი „წვერი“

ფინდიხ (ზს.)/ფინთიხ (ბქ., ქს.) „ტყვია, ფინდიხი“, *გადატ.* „სწრაფი, დაუდეგარი, მარჯვე“ < ქართ. ფინდიხ-ი (< სპარს.-თურქ. **punduḳ** „მახვილი, სასროლი ტყვია“) „მსხვილი სასროლი ტყვია“, გურ. ფინთიხ-ი „გასროლილი ისარი ან ტყვია“

ფინთ (ზს., ქს.) < ქართ. (გურ., ქართლ., ქიზიყ.) ფინთ-ი (< ოს. **fyd** „ავი, ცუდი“) „ცუდი, უვარგისი“

ფინთილჳაჲ/ფითილჳაჲ (ბზ.)/ფითილჳ/ფიტილჳ (ბქ.)/ფინთილაჲ (ლშხ.)/ფინთილჳ (ლნტ.)/ფითილ (ლნტ., უშგ., ჩოლ.)/ფითილაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ფითილა (< რუს. **Фитиль** „პატრუქი“ < არაბ. **pātilā**) „ბამბის წნული თოფისათვის (საბა), – ბამბის პატრუქი“, იხ. ფიტილჳ

ფინიაჲ (ბზ.)/ფინიჲ (ლნტ.)/ფინიაჲ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფინია „პა-

ტარა ძაღლი, – გოშია“ (შდრ. ბზ. რუსკა, უშგ., ლშხ., ჩოლ. როსკა)

ფინჯალ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ფინჯან-ი (< არაბ. **finǰān**) „ფაიფურის ყურიანი ჭურჭელი ყავის, ჩაის და მისთ. დასალევად“

ფირრ (ლშხ., ჩოლ.) „თივის წვრილი ღერო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფიორ-ი „მცირე რამ, ერთი ბეწვა, ნამცეცი“

ფირთხილ (ბზ.)/ფრთხილ (ბქ.) < ქართ. ფრთხილ-ი „ვინც წინასწარ ზომავს, ითვალისწინებს მოსალოდნელ საფრთხეს და ცდილობს თავი აარიდოს მას...“ (შდრ. ბზ. მენთხლალ, ბქ. მენთხლალ)

ფირთხილდ (ბზ.)/ფრთხილდ (ბქ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ფრთხილ-ად „წინდახედულად“ (შდრ. ბზ. ქუიჩრდრლდ/ქუიჩრდრლუშ; ზს. ლგნთხლად; ბზ., ლშხ., ჩოლ. მეკუბად, ლნტ. მეკუებად)

ფირთხლიან (ჩოლ.) „მშიშარა (ზედმიწ. – *ფრთხილ-იან-ი)“ < ქართ. ფრთხილ-ი „ვინც წინასწარ ზომავს, ითვალისწინებს მოსალოდნელ საფრთხეს და ცდილობს თავი აარიდოს მას...“

ფირუენ (ბზ.)/ფრინუელ (ზს., ქს.) < ქართ. ფრინ-ვ-ელ-ი „ბუმბულით შემოსილი ხერხემლიანი ცხოველი“ (შდრ. ბზ. ნაპრლ, ბქ. ნაპურ/ნეპოლ, ჩოლ. ნეპრლ)

ფირფიტუ (ზს.)/ფირფიტაჲ (ბზ.) / ფირფიტაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფირფიტა „თხელი, ბრტყელი ნაჭერი ხისა, ლითონისა და მისთ.; დისკო“

ფიტილუ (ბქ.)/ფითილაჲ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ფიტილ-ი < ქართ. ფითილა (< რუს. **Фитиль** „პატრუქი“ < არაბ. **pātilā**) „ბამბის წნული თოფისათვის“ (საბა), – ბამბის პატრუქი, იხ. ფინთილაჲ/ფითილაჲ

ფიტკირ (ზს.)/ფითკირ (ჩოლ., უშგ.) /ქუიტკირ (უშგ.) < ქართ. ქვ-ით-კირ-ი „ქვა და კირი, ერთად შედუღაბებული“

ფიტკრიან (ბზ.) „ქვითკირიანი“, *გადატ.* „გამოყრუებული“ < ქართ. ქვით-კირ-იან-ი „ქვითა და კირით შედუღაბებული“

ფიტონაჲ (ჩოლ.) „თარო“ < ქართ. ფიტონ-ი 1. „ვარცლის ფიცარი“, 2. იმერ., ქვ.-რაჭ. „თარო, რაფა“, შდრ. ზ.-იმერ. ფიტონა „პატარა ხის სკამი, რომელსაც მთლიანი ფიცრისავე ფეხები აქვს“, რაჭ., იმერ., გურ. ფიტონ-ა-ი „თხელი ფიცრის პატარა ნაჭერი“

ფიფქ (ჩოლ., უშგ.) „თოვლის მტვერი“ < ქართ. ფიფქ-ი „თოვლის კრისტალი“ (შდრ. ბზ. ფითუ; ჩოლ. ფირფრც)

ფიქრ (ზს., ქს.)/ფჷქრ (ლშხ.)[90] < ქართ. ფიქრ-ი (< არაბ. **fikr**) „თავისთვის, გუნებაში მსჯელობა, რისამე წარმოდგენა, – აზრად ქონა; გუმანი, აზრი...“ (შდრ. ბქ. მასკორა, ჩოლ. მასკრრა)

ფიქრიან (ბქ., ლნტ.) „დარდიანი“ < ქართ. ფიქრ-იან-ი „ფიქრში წასული, დაფიქრებული; დაღონებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეგჰკერე)

ფიჩქა (ზს.)/სპიჩკა (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/სფიჩქა (ბქ.)/სპიჩკა (ბზ., ლნტ.) < ქართ. სფიჩქა < რუს. **спичка** „ასანთი“

ფიჩხ (ლშხ.)/ფაჩხ (ჩოლ.) < ქართ. ფიჩხ-ი „შტოედი შეშა (საბა), – ტოტებიანი პატარა ხე (მოჭრილი) ან ხის ნასხეპი შტო...“ (შდრ. ბქ. ნაფერჩხელ; უშგ. ფანჩხ)

ფიც (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. ფიც-ი „აღთქმა, სიტყვის მიცემა, ჩვეულებრივ რაიმე წმინდათაწმიდის მოხსენიებით“ (შდრ. ბზ. მაღურა, ბქ. მაღურა, ლშხ., ჩოლ. მაღურა, ლნტ. მაღურა; ბქ. ნაბან)

ფიცარ (ზს., ლნტ.)/ფიცარ (ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ფიცარ-ი „ორივე მხრით ბრტყელი ხის ნაჭერი, ჩვეულებრივ მორის სიგრძივ ჩამონაჭერი“

ფიცრულ (ზს., ქს.)/ფიცურილ (უშგ.) < ქართ. ფიცრ-ულ-ი 1. „ფიცრით ნაგები, ფიცრისა (სახლი, კედელი, ღობე...)“, 2. „ფიცრის სახლი“

ფიცხ (ზს., ქს.) < ქართ. ფიცხ-ი „მალი, სწრაფი, ჩქარი; ბრაზიანი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ქ̇ამქეთ, ლშხ. ქამქეთ; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლეფ̣ეთე, ბქ., ლნტ. ლეფ̣ეთე; ბქ. ღირჩ̇ა, ლშხ. ღირჩაჲ; ჩოლ. კუიჭრაჲ)

ფიცხელ (ბზ.) „თავდაუჭერელი“ < ქართ. ფიცხ-ელ-ი „იგივეა, რაც ფიცხი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ხოლა კ̇აფიშ; ბქ. ხოლა კუინტიშ)

ფიცხლობ (ზს., ლშხ.)/ფიცხელობ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ფიცხ-[ე]ლ-ობ-ა „იგივეა, რაც სიფიცხე“ (შდრ. ბზ. ლიხრინ̇ალ, ბქ., ლნტ. ლიხრინ̇ალ, ბქ. ლიხრინალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხრინ̇ალ)

ფიჭ (ზს., ქს.) < ქართ. ფიჭა „ფუტკრისაგან გაკეთებული ცვილის უჯრედები თაფლის დასაგროვებლად და კვერცხების დასადებად“ (შდრ. ზს. ფარ)

ფინ̇ალ (ბზ., ლშხ.) „მოჩვენება, სწრაფი, უხილავი არსება; გაიძვერა“, *გადატ.* „მელაკუდა, ტყუილების გუდა, მატყუარა, ეშმაკი“ < ქართ. ფინია „პატარა ძაღლი, – გოშია“ (შდრ. ბზ. მაწ̣უენა; ლშხ. ყაყელ)

ფინ̇ალობ (ბზ.) „გაიძვერობა (ზედმიწ. – *ფინია-უკ-ობ-ა)“ < ქართ. ფინია „პატარა ძაღლი, – გოშია“

ფლიდ (უშგ.) < ქართ. ფლიდ-ი (< სპარს. **pelid** „არაწმინდა“) „ტყუილ-მაქებარი, ქებით მომადლიერების მოცადი, – მლიქვნელი, ცბიერი, გაიძვერა, გაქნილი“

ფლიპ (ბზ., ლხმ.) < ქართ. ფლურ-ი „ოქროს ან ვერცხლის ფული ძველად“

ფლოსტ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფლოსტ-ი „უქუსლო ქოში“ (შდრ. ბქ. ლაჩართხ̇არ)

ფლოქ (ქს.)/ფლოქ̇ (ლშხ.) < ქართ. ფლოქვ-ი „ჩლიქი“, იხ. ფოლ

ფოთრ (ბზ., ლშხ.)/ფგთ (ბქ.) „ჯიხვის ან არჩვის თიკანი“ *ზოოლ.* < ქართ. ფოთრ-ი „ჯიხვის შვილი ერთ წლამდე“

ფოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ფოლ-ი „ცხენის, ჯორის, ვირის და მისთ. ჩლიქი“, იხ. ფლოქ

ფოლ̇ად (ზს., ლნტ.)/ფოლედ (ბქ., უშგ.)/ფოლად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფოლად-ი (< სპარს. **pūlad** „ბასრი“) „სალი, მოვერცხლისფრო ლითონი, რკინის ნაერთი ნახშირბადთან“ (შდრ. უშგ. მორთაუ)

ფოლექ (ზს.)/ფოლ̇აქ (ბზ.)/ფოლაქ (ლნტ., ლშხ., ჩოლ.)/ფულაქ (ლშხ.) < ქართ. (იმერ.) ფოლაქ-ი (< სპარს. **pulak**) „იგივეა, რაც ღილი“ (შდრ. ბქ. პერჰილ)

ფოლხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილი, დაუძლურებული“ < ძვ. ქართ. ფოლხვი/ფოლხვე „დუნე, ფომფლე, მოშვებული“, შდრ. იმერ. და-ფორხ-ებ-ა, გურ. და-ფოლხ-ებ-ა, ლეჩხ., იმერ., გურ. ფოხ-იალ-ი (შდრ. ბზ. ბაბნ̇აგ, ლშხ., ლხმ. ბაბგან, ლნტ. ბაბგ̇ან; ზს. ცონ̇არ; ბქ. ჴინგბ̇არილ)

ფორეცხ (ზს.)/ფოცხ̇ერ (ქს., უშგ.)/ფორენცხ (ლხმ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფოცხვერ-ი „საშუალო ზომის მტაცებელი ცხოველი კატისებრთა ოჯახისა; ტანზე მუქხალებიანი“

ფორთოჩკა (ზს., ქს.) < ქართ. ფორთოჩკა (< რუს. **форточка**) „სარკმელი“

ფორმა (ზს., ქს.) < ქართ. ფორმა (< ლათ. **forma**) „გარეგნული მოხაზულობა, – მოყვანილობა...“

ფორჩლიკ (ბზ.)/ფოჩლიკ (ქს.)/ფოჩლიგ (უშგ.) „ჩლიქი (ზედმიწ. – *ფოლ-ჩლიქ-ი)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფოლ-ი „ცხენის, ჯორის, ვირის ერთიანი ჩლიქი“, ჩლიქ-ი „სქელი რქოვანი წანაზარდი (სახეცვლილი ბრჭყალი) ზოგიერთი პუტუმწოვარი ცხოველის, „ფერჯ-განპებულის ფრჩხილი“ (საბა), შდრ. გურ. ჭლიკ-ი „ფეხი“, ფშ. ჭლიკა „ფეხი“, მოხ., აჭარ. ჭლიკ-ი „ჩლიქი“, რაჭ. ჭლიკვ-ი „ჩლიქი“...

ფორხილ (ლშხ., ჩოლ.)[91] < ქართ. ფორხილ-ი „ფეხის არევით სიარული, – ბარბაცი, ბარგანი, ბორძიკი“

ფოსტა (ზს., ქს.)/ფოშტა (ბზ., ლნტ.)/ფოშდა (ბქ.) < ქართ. ფოსტა (< რუს. **почта** < ფრანგ. **poste**) 1. „სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც აწარმოებს კორესპონდენციების, ამანათებისა და მისთანათა გაგზავნ-გამოგზავნას დანიშნულების ადგილას, ადრესატებისათვის გზავნილებათა ჩაბარებას“, 2. „საფოსტო განყოფილება...“

ფოსტა-ტელეგრაფი კანტორა (ლნტ.) < ქართ. ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორა (< ქართ. ფოსტა < ფრანგ. **poste**, ქართ. ტელეგრაფ-ი < ბერძ. **tele** „შორს“ და **graphō** „ვწერ“ და ქართ. კანტორა < გერმ. **kontor** რუს. ენის მეშვეობით) „ფოსტისა და ტელეგრაფის კანტორა, დაწესებულება“

ფოლორ (ჩოლ.)/ფულურ (ლშხ.) < ქართ. ფოლორო „იგივეა, რაც ფულურო“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ბარლუ, ბზ. ბოლრო, ლნტ. ბარლუ; ბქ. ბადლუ)

ფოშოშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ხევს.) ფოშოშ-ი „ფუყე, გამოფიტული; დამღნარი, დაჩუტებული, ფშუტი (კარტოფილი, ბოლოკი...)“

ფოჩ (ზს., ქს.) < ქართ. ფოჩ-ი 1. „ძაფის კონა“ (საბა), – რამეზე (მაგ.: ფარდაზე, სუფრაზე, ყაბალახზე და მისთ.) მოვლებული ან დაკიდებული ფუნჯად ძაფები, ზონრები“, 2. „ბოლქვოვან მცენარეთა (ხახვის, ნივრის...) ფესვები...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ქარქაშ, ლშხ. ქარქაშ; ზს. ჩიჩხუ; უშგ. ქოჩ{ეჩ}; უშგ. კუინჭილ)

ფოცხ (ბქ.) 1. „ფოცხი“, 2. „ანკესი“ < ქართ. ფოცხ-ი „სასოფლო-სამეურნეო იარაღი გრძელტარიანი, ხის ან რკინის კბილებიანი, ხელით სამუშაო...“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლგშდიქ, ლნტ., ჩოლ. ლგშტიქ)

ფოხალ (ზს., ლნტ.)/ფოხალ (ქს., უშგ.) 1. „ჩაფი; კოკა“, 2. „ბათმანი“ < ქართ. (რაჭ., იმერ., ქიზიყ.) ფოხალ-ი „საწყაო ერთეული“

ფოხლიან (ლშხ.) „ერთჩაფიანი, ბათმანიანი (ზედმიწ. – *ფოხლ-იან-ი)“ < ქართ. (იმერ., ქიზიყ.) ფოხალ-ი „საწყაო ერთეული“

ფრნთხ (ბზ.)/ფენთხ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ფრნთხ (ლშხ., ჩოლ.)/ფენთხ (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., ქიზიყ.) ფენთხ-ი „გვერდის უნეკნებო ნაწილი საკლავისა, – პურტი“, შდრ. რაჭ. ფენთხელა „საქონლის ფენთხის ტყავი, – თხელფერდი“, გურ. ფანთხ-ი

ფრლიკ (ბზ.)/ფელიკ (ზს., ქს.) „ფელიკი (საკლავის მეოთხედი)“ < ქართ. (რაჭ., გურ., ქიზიყ.) ფელიკ-ი „დიდი ნაჭერი ხორცისა; ხორცის ნაჭერი ან ნაწილი; დაკლული ღორის ნახევარი; საკლავის მეოთხედი“

ფრრა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფორა (ბქ., ლნტ.) „დამარცხება, წაგება“ < ქართ. ფორა (< იტალ. **fora** „წინ“) „ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“

ფრანგულა (ლნტ.) / ფრანგულაი

(ჩოლ.)/ფრაֲნგულა (ლხმ.) *Გოტ.* < ქართ. (ზ.-იმერ., ქართლ.) ფრანგულა „ყურძნის, ვენახის ერთგვარი ჯიში“

ფრანციაჲ [თუ̈ეფ]/ფრაციელ (ჩოლ.) „ფრანციცული თოფი“ < ქართ. ფრანცია „საფრანგეთი“

ფრანცუცელ (ლშხ.) < ქართ. ფრანცი-ცელ-ი „ფრანგი“

ფრაֲნგ (ზს.)[92] „სწრაფი, მარჯვე (ადამიანი)“ < ქართ. (ქიზიყ.) ფრანგ-ვ-ა „კარგად, ალმასივით ჭრა“, შდრ. ფშ., მოხ., თუშ., ხევს. ფრანგ-ულ-ი „ერთგვარი ხმალია, რომელიც შუა საუკუნეებში საფრანგეთიდან შემოვიდა ჩვენში“ (შდრ. ლშხ. ფრანტ)

ფრონტ (ზს., ქს.) < ქართ. ფრონტ-ი (< ფრანგ. **front** < ლათ. **frons**-იდან „შუბლი“) „ბრძოლისველი; სამხედრო წყობილება...“

ფსონ (ზს., ქს.) < ქართ. ფსონ-ი 1. „ამხანაგების ნადიმი თავ-თავისი ხარჯით, – ნადიმი, ქეიფი“, 2. „ზოგიერთ ბანქოს თამაშში – ბოლოს ასაყვანად დარჩენილი ქაღალდები“

ფსხილ (ჩოლ.) „მატლი (ხორცისა)“ *Ზოოლ.* < ქართ. (რაჭ.) ფსხილ-ი „იგივეა, რაც მსხმილი, მწერთ კვერცხი (საბა)“, შდრ. ბზ. *კგხ*

ფუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ფუთ-ი (< რუს. **Пуд**) „წონის რუსული საზომი ერთეული...“

ფუთა (ჩოლ.) „შეკვრა“ < ქართ. ფუთა (< არაბ. **ფუ˙ტე** „წინსაფარი“) „იგივეა, რაც ბოხჩა“

ფუთიაֲნ (ზს., ლნტ.)/ფუთიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფუთ-იან-ი (< რუს. **пудовый**) „ერთი ფუთის წონისა“

ფუნჩაჲ (ჩოლ.) „ცუდი შესახედაობის ადამიანი, – ცხვირაბზეკილი“ < ქართ. ფუნჩ-ი „ცხვირ-მომრგუალო“ (საბა); „მომრგვალო და მოხდენილი ცხვირი“

ფურნე (ზს., ქს.)[93] < ქართ. ფურნე „სპეციალური ღუმელი პურისა და მისთ. საცხობად“

ფურშუკუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „თხელი ფაფა“ <ქართ.(რაჭ.) ფურშუკა-ჲ/ფუშლუკა/ფუშრუკა/ფუშრუკ-ი/ ფურშრუკა-ჲ „წყალში გახსნილი ფქვილი“

ფურჩაֲ (ბზ.)/ფურჩაֲ[94] (ბქ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ფურჩ-ა „ფუჩეჩი, სიმინდის ნაქურჩალი“, იხ. *ქუნჩალ*

ფურცელ (ზს., ქს.)/ფორცელ (ბქ.)/ფჷრცელ (ლნტ.) < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „ქაღალდის ნაჭერი, ჩვეულებრივ ოთხკუთხედი...“

ფუსდ (ზს.)/ფუს (ბზ.)/ფუს[უ]ნ (ზს., ლშხ.)/ფუსტ (ლნტ., ჩოლ.) 1. „მეუფე, უფალი, ღმერთი“, 2. „ბატონი, მფლობელი, მბრძანებელი“, შდრ. ასევე მისგან ნაწარმოები ფორმები – ლი-ფუსდ (ზს.)/ლი-ფუს (უშგ.) „ბატონობა“, ლი-ფსუნ-ე (ზს., ქს.) „ბატონობა, დაპატრონება“, ფუსნა-ჲ „სამღვთო, სამსხვერპლო ხარი“ < ადიღ. **ფშ˙ჳ** „ბატონი, მბრძანებელი“, შდრ. ყაბარდ. **ფსჳ** „თავადი“

ფუტუ (უშგ.) < ქართ. ფუტური „იგივეა, რაც ფუტურო“, იხ. *ფოტორ*

ფუფუნებაֲ (ლნტ.) < ქართ. ფუფუნება „ნებიერად განსვენება“ (საბა), „ყოველმხრივ სრული, მდიდრული და უზრუნველი ცხოვრება“ (შდრ. ბზ. ლინუადალ, ბქ. ლინუადალ, ჩოლ. ლინუადალ)

ფუშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ., აჭარ.) ფუშ-ი „ფერდის ქარი“, „თიაქარი“, „ფაშვი“

ფუცხუ (ბზ., ქს.) „რკინის კავი“ < ძვ. ქართ. ფუცხუ/ფოცხუ/ფუცხვ-ი „ხორცის ამოსაღები“, ლეჩხ., რაჭ., მთიულ.

ფუცხვ-ი „ხორცის ამოსაღები ჩანგალი“, „კავოედი რკინა ქვაბიდან ხორცის ამოსაღებად“ (საბა)

ფუწ (ლშხ., ჩოლ.) „წაგების დროს წამოძახილი“ < ქართ. (იმერ.) ფუწ-ი „თამაშობის დროს შეცდომა“

ფურთ (ბზ.)/ფურთ (ბქ.) < ქართ. ფურთ-ი „ბანქოს თამაშის ერთ-ერთი სახე“

ფშალჳ (ბზ.)/ფშალ (ბქ.)/ფშალაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ფშალჳ (ლნტ.) 1. „ყლორტი, მორჩი; ნორჩი“, 2. „სვია“ *ბოტ.* < ქართ. (ზ. იმერ.) ფშალა, მშრალა „სვია“, გურ., იმერ. ფშალო „სვია“, შდრ. ჩოლ. ფიშალაჲ „ხვიარა ბალახი“

ფშანარ (ჩოლ.) „წყლიანი შამბნარი (ზედმიწ. – *ფშან-ებ-ი ან ფშან-არ-ი)“ < ქართ. ფშან-ი/ფშა „მდინარისაგან წყარო, მუნვე ახლო გამოდენილი“ (საბა), – ტოტი; ფშანი, 2. „მდინარის პატარა შენაკადი“

ფშუტურაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „მჩატე, მსუბუქი, რბილი“ < ქართ. (გურ.) ფშუტურა „შიგნით ცარიელი, ფუღურო, – ფშუტურო“

ფშუქიან (ქს.)/ფშუკურიან (ჩოლ.) „ფეთიანი, ბრაზიანი“ < ქართ. ფხუკ-იან-ი „ბრაზიანი, ხუშტურიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგფჭეთე, ბქ. ლგფეთე; ბზ. ფგლჯნჳ, ბქ. ფგლჯნჳ; ბზ. თხანჳ; ქს. უკაფ; ბზ., ჩოლ. ხირნჳ; ბქ. ფხულელჳ)

ფჩხილაჲ/ფჩხილ (ჩოლ.) „ურმის ხელანები“ < ქართ. (იმერ., რაჭ.) ფჩხილა, იმერ. ფრჩხილა „აჩაჩა ურმის კავიანი ხე, რომლითაც ურემი უღელს უერთდება“

ფხალ (ზს., ქს.) < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.,) ფხალ-ი „ბოსტნეული ან მინდვრის მწვანილი, რომლის ფოთლებს ხარშავენ საჭმელად. || ასეთი ბოსტნეულის ან მინდვრის მწვანილისაგან დამზადებული საჭმელი“

ფხაურ (ბზ.) *გადატ.* „დოყლაპია, უმაქნისი“ < ქართ. უ-ფხ-ო „უუნარო, მოუხერხებელი, უნდილი (ადამიანი)“

ფხოჳელ (ბქ., ქს.) „სწრაფი, ყოჩაღი, მამაცი“ < ქართ. (ლეჩხ., ქართლ.) ფხოველ-ი „ფხიანი, ყოჩაღი, მარდი, მარჯვე, მამაცი“ (შდრ. ზს., ქს. ლამარგ; ბზ., ლშხ. გამჳნ; ზს., ლნტ. ქჳმქეთ)

ფხულე (ზს., ქს.)/ფხოლე (უშგ.) „თითი“ < ადიღ. ცა-ხაშბჳ „ხელის თითი“ (შდრ. ყაბარდ. ცჳ-ფხაშბჳ), ადიღ. ლ'ჳ-ხაშბჳ „ფეხის თითი“ (შდრ. ყაბარდ. ლ'ა-ფხაშბჳ)

ფჳრთქჳნ (ბზ., ჩოლ.)/ფჳრთქჳნ (ბქ., ლნტ.) „ბაგაბუგი“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. ფრთქ-იალ-ი „იგივეა, რაც ფრთხიალი“

ქ

ქაბჳბ (ბზ.)/ქაბაბ (ლშხ., ჩოლ.) „სატირლის, დასაფლავების პური დიდი ზომისა“ < ქართ. ქაბაბ-ი (< არაბ. **kabāb** „მწვადი“) 1. „დაკეპილი ხორცი მოგრძო გუნდებად შემწვარი, ხახვითა და სანელებლით შეკაზმული“, 2. „ფუნთუში“ (საბა)

ქადა (ზს., ქს.)/ქადაჲ (ლშხ.)/ქადჳრ/ქადჳრ (უშგ.) < ქართ. ქადა „ნამცხვარი, რასაც გულად აქვს ცხიმში ასვრემილი, მოხალული ფქვილი“

ქადაგება (ზს., ქს.)/ქადაგებჳ (ბქ.)/ქადაგ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქადაგ-ებ-ა 1. „რელიგიურ-დამრიგებლობითი შინაარსის სიტყვა, ეკლესიაში წარმოთქმული“, 2. „რაიმე მოძღვრების, სწავ-

ლის, იდეის გავრცელება ზეპირად ან წერილობით", იხ. ლი-ბაჳ-ე

ქადიან {დიარ} (ლშხ.) < ქართ. ქადიან-ი {პური} „ნამცხვარი,რასაც გულად აქვს ცხიმში ასვრემილი, მოხალული ფქვილი"

ქათიბ (უშგ.) < ქართ. ქათიბ-ი „ქალის ზედა ტანსაცმელი, ბეწვმოვლებული"

ქათნაცერ{აი} (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ნაცარ-ქათამ-ა „ერთწლოვანი სარეველა ბალახი" (შდრ. ზს. მესგური)

ქალაჳუდაჲ (ბზ.)/**ქალაკოდაჲ** (ბქ.)/**ქალაკოდაჲ** (ლნტ.)/**ქალაკოდაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) ქალა-კოდა „ნიუკა, მცენარეა; საჭმელი სოკო"

ქალაჳ (ზს., ლნტ.)/**ქალაქ** (ქს., უშგ.) < ქართ. ქალაქ-ი (< სომხ. **kalak**) „დიდი დასახლებული პუნქტი, ჩეულებრივ, ადმინისტრაციული, სამრეწველო, სავაჭრო და კულტურული ცენტრი"

ქალბატონ (ზს., ქს.)/**ქალბატონ**/**ქალბატუენ** (ლნტ.) < ქართ. ქალ-ბატონ-ი „ბატონყმობის დროს ბატონის, მემამულის მეუღლე; პრივილეგირებული წრის წარმომადგენელი ქალი..." (შდრ. გზ., ლშხ., ჩოლ. **ლეფკელ**, ბქ., ლნტ. **ლეფკელ**)

ქალშაუაჲ (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ., გურ.) ქალშავა „თეთრყვავილა ლაშქარა", გურ. ქალშავაჲ „მრავალწლოვანი თეთრყვავილა მცენარე ლაშქარასებრთა ოჯახისა..., – მხალშავა", შდრ. ზან. (მეგრ.) ქარშავე

ქანდარაჲ (გზ.)/**ქანდარ** (ბქ.)/**ქანდარ** (ლნტ.)/**ქანდარაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქანდარა** (უშგ.) < ქართ. ქანდარა (< არაბ. **qanṭara** „ხიდი, თაღი") „ქათმის საჯდომი ხარიხა", იხ. ქანდ

ქარაცუაჲ (ჩოლ.) „მატყუარა ადამიანი" < ქართ. (ქართლ.) ქარაქუცა „ჭკუამსუბუქი კაცი" (საბა), – ქარაფშუტა" (შდრ. გზ., ლშხ., ჩოლ. ფირქქეუნილ; გზ. მერტყოლალ, ლშხ. მერტყუელალ, ბქ. ნარტყოლა)

ქარაფ (ზს., ლნტ.)/**ქრაფ** (ბქ.)/**ქრაფ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქგრაფ** (ჩოლ.)/**ქგრფ** (ლხმ.) 1. ზს., ქს. „ქარაფი კლდე, ხრამი", 2. ქს. „ნამქერი, თოვლის დიდი კედელი" < ქართ. ქარაფ-ი „კლდის ქიმი" (შდრ. ლხმ. **სარუბატი**)

ქარაბს/**ქარაბს** (გზ.)/**ქერახს** (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ქარახს** (უშგ.) 1. „ყანწი", 2. ჩოლ. „დიდი და მსხვილი სანთელი" < ქართ. ქარაჴს-ი „დიდი ყანწი, რქის ყანწი, – ჯიხვი", შდრ. გურ. ქარახს-ი, ფშ. ქარახსა, ზან. (მეგრ.) ქარახს-ი „სვირი; რახის დასალევი რქა, ყანწი"

ქარბაქ (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის სადგომი" *ტოპ.* < ქართ. ქარაბაკ-ი „ნაკაფით მოწნული ბაკი" (საბა)

ქარბაქ (გზ.)/**ქარბაქ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ქარბაკ** (ლნტ.) „საქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღობით შემოკავებული), ქართა" < ქართ. ქარა/ქარა-ბაკ-ი „ნაკაფით მოწნული ბაკი" (საბა), მესხ. კარ-ბაკ-ი „მიწური სახლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად" (შდრ. ბქ. დურყუ, ზან. (მეგრ.) ქაბარკა – **хлев для коз**, ქარა „ეკალი, ხიწვი")

ქართ (ზს., ქს.)/**ქართ** (ბქ.) „აღმოსავლეთი საქართველო" < ქართ. ქართლ-ი „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე, მისი შუა ნაწილი"

ქართლ-კახეთ (ზს., ქს.)/**ქართ-კახეთ** (ბქ.) < ქართ. ქართლ-კახეთ-ი „ქართლი და კახეთი"

ქართოფლარ (გზ.)/**ქართოფლარ**/**ქართოფილარ** (ლშხ.)/**ქართოფილი {დიარ}** (ლნტ.)/**ქართოფლარ**/**ქართოფლარ** (ჩოლ.) „ქარტოფილისგულიანი პური"

< ქართ. კარტოფილ-იან-ი „კარტოფლისაგან მომზადებული პური“ (შდრ. ლხმ. **ლგგრდუიშ**)

ქართუელ (ზს., ქს.) < ქართ. ქართ-ველ-ი „საქართველოს ძირითადი მოსახლე“, იხ. **მგქართ**

ქართუილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ქართულ** (ზს., ქს.) < ქართ. ქართ-ულ-ი 1. „საქართველოს და ქართველების კუთვნილი, დამახასიათებელი“, 2. „ქართული ენა“, 3. „ქართული სიტყვა...“, იხ. **ლგქართუ**

ქარიან (ლშხ., ჩოლ.) „რევმატიზმიანი (ზედმიწ. – *ქარ-იან-ი)“ < ქართ. ქარ-ი „სახსრებისა და კუნთების დაავადება, – რევმატიზმი“

ქარუა (ზს., ქს.) *მინერ.* < ქართ. ქარვა (< სპარს. **ქჰ-რობა***) „მაგარი, გამჭვირვალე ფისოვანი ნივთიერება ყვითელი ფერისა; იყენებენ სხვადასხვა სამკაულებისა და წვრილმანი ნივთების დასამზადებლად ან რისამე მოსაპირკეთებლად“

ქარუასლაი (ლშხ., ჩოლ.)/**ქარუასლა** (ლნტ.)/**ქარუასტაი**/**ქარუასტა** (ჩოლ.) < ქართ. ქარვასლა (< სპარს. ქა*რავა*ნსარაი, სპარს. **karevan** და თურქ. **saray** „სასახლე“) „ქარავნის დასადგომი, ვაჭრების სადგომი, – ფუნდუკი“

ქარუან (ზს.)/**ქარუან** (ლშხ., უშგ.)/**ქარაუან**/**ქარაუან** (ლნტ.)/**ქარაუან** (ჩოლ.) „გუნდი“ < ქართ. ქარავან-ი (< ფალ. **kārvān**) 1. „მოგზაური“ (საბა), 2. „საპალნიანი საკიდარი ცხოველები, უპირატესად აქლემები“

ქარქაშ (ზს., ლნტ.)/**ქარქამ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქარქაშ-ი (< სპარს. **karr(d)kaš**) „ხმლის, ხანჯლის, დანის და მისთ. ბუდე“, იხ. **უერჩხ**

ქარღალთ/**ქალღართ** (ბზ., ლნტ.)/**ქაღალთ** (ბზ., ქს.)/**ქარღალდ** (ბზ.)/**ქარღათ** (ბქ.)/**ქაღალდ**/**ქაღალთ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქალღართ** (უშგ.) 1. „ქაღალდი“, 2. ქს. „წერილი“ < ქართ. ქაღალდ-ი (< არაბ.-სპარს. **kagit/kayāz**) „სპეციალური მასალა საწერად, სახატავად, საბეჭდავად და სხვ.“

ქარცეცხლ (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., იმერ. რაჭ.) ქარ-ცეცხლ-ი „კანის ავადმყოფობაა: წვრილი გამონაყარი და ძლიერი ქავილი იცის; კანი იქერცლება“[95]

ქარხანა (ზს., ქს.)/**ქარხანაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქარხანა (< სპარს. **kar** „საქმე“ + **xana** „სახლი“ = ქა*რხა*ნა) „მსხვილი სამრეწველო საწარმო“

ქასანიკ (ლშხ., ჩოლ.)/**ქასანიკ** (ლნტ.) < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ქასანიკ-ი „ეშმაკი, გაიძვერა, გაქნილი ადამიანი“ (შდრ. ზს., ქს. **გუეფ**; ბზ., ლშხ. **ფინრლ**; ლშხ. **ჩოღლოთ**, ლნტ. **ჩოღლათ**, ჩოლ. **ჩოღმოთ**; ბზ. **მაბგარ**, ბქ. **მაბგარ**)

ქასრ (ჩოლ.) „ჭაობის მცენარე“ *ბოტ.* < ქართ. ქასრა „აბეზარი სარეველა ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა; გრძელფესურებიანი (რომლითაც მრავლდება მეტწილად)“

ქაფ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. ქაფ-ი (< სპარს. **kaf**) 1. „წვრილი ბუშტების თეთრი გაუმჭვირვალი მასა სითხის დუღილით, ნჯღრევით, ღელვით ან სხვაგვარი მოძრაობით ზედაპირზე მოგდებული“, 2. „საპნის სითხეში გაქნით მიღებული თეთრი ბუშტების მასა“, 3. „დუჟი, დორბლი...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ჰერ**, ბქ., ლნტ. **ჰერ**)

ქაფ[2] (ზს., ქს.) „ტვირთი“ < ქართ. ქაფ-ი „აბჯრის ნაწილი – ჯავშნის სამხარიღლიე“ (საბა), შდრ. ჯავშან-ქაფ-ი (შდრ. ზს., ქს. **ქაფ**; ზს. **ლაბ**, ბქ., ლნტ. **ლაბ**, ლშხ., ჩოლ. **ლაბ**)

ქაფიან (ზს., ლნტ.)/**ქაფიან** (ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ქაფ-იან-ი (< ქაფ-ი < სპარს. **kaf**) „აქაფებული, ქაფმოდებული“ (შდრ. ბზ. პერწლ, ბქ. პერწუ, ჩოლ. პერწლ)

ქაფქირ (ბქ.) < ქართ. ქაფქირ-ი (< სპარს. **kafgīr**) „დაჩვრეტილი დიდი კოვზი ქაფის მოსახდელად და წვნიანიდან რისამე ამოსაღებად“ (შდრ. ბქ. პერიშ ლაკდარ)

ქაფჩა (ზს., ქს.)/**ქაფჩაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქაფჩა (< არაბ.-სპარს. **kafča** „საწვნე“) „ჯალატოზის იარაღი რკინისა, სამკუთხა, ხისტარიანი; იხმარება კირქვიშის ხსნარის კედელზე გასასწორებლად და სალესად“

ქაქ (ჩოლ.) „ფაფა“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ქაქ-ი-ა/-ე „ფაფა; რძისა და სელის ფაფა“ (შდრ. ბქ. გაგ)

ქაქან (ჩოლ.) < ქართ. ქაქან-ი „გაუთავებელი, გაბმული ხმამაღალი ლაპარაკი“ (შდრ. ჩოლ. ლიქაუქაუი)

ქაშაგ (ზს.)/**ქამაგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მეკშაგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქაშაგ-ი „ჩერქეზი, „ყაბარდოელი“, შდრ. ქაშაგ-ი (< ოს. **kæsæg**) „მოზრდილი ტყვე“ (საბა)

ქაშან (ბზ., ლნტ.)/**ქაშან** (ლშხ., ჩოლ.) „საცალფეხო ბილიკი“ < ქართ. (იმერ., აჭარ.) ქაშან-ი „საშენი მასალის დასაცურებელი ბილიკი ტყეში; „შამბთა და თოვლზედ გაქელილი გზა“ (საბა), შდრ. უშგ. **ლაკდაბან**

ქაშუეთ (ბქ.) „საძოვარი“ *ტოპ.* < ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთ (ბზ.) „ლენჯერის ერთ-ერთი სოფლის სახელწოდება“ *ტოპ.* < ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთ (ბზ., ჩოლ.)/**ქაშუეთ** (ბქ.)/**ქუაშუეთ** (ჩოლ.) < ქართ. ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთობ / ქაშუათობ / ქაშუაითობ (ბზ.) /**ქაშუეთობ** (ბქ.)/**ქუაშუეთობ** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ქაშუეთ-ობ-ა „ქაშუეთობის დღესასწაული“

ქაჩალ (უშგ.) < ქართ. ქაჩალ-ი (< სპარს. **ქაჩალ**) „კაცი, რომელსაც თავზე თმა არ ამოსდის, – მელოტი“ (შდრ. ბზ. **მუსუტაფა**, ბქ. სტუფა; ბქ. **ჭეგირ**, უშგ. **ჭეგერ**; ჩოლ. ფხიკ)

ქაჩაჩ (ლშხ.) < ქართ. ქაჩაჩ-ი 1. „ცხენისა, ვირისა და მისთანათა გაუპობელი ჩლიქი“, 2. კახ., იმერ. „ცხენის საოლავის გრძელი ბალანი“ (შდრ. ბქ. **ქაჩაჩარ** „ფეხსაცმელი“)

ქაჯალეთ (ბზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ავ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მაშვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯაუეთ**

ქაჯაუეთ (ბზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ავ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მაშვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯალეთ**

ქაჯეთ (ბზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მაშვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯალეთ** და **ქაჯაუეთ**

ქაჯრაი (ბზ.)/**ქაჯრუ** (ბქ.)/**ქაჯრა** (ლშხ.) /**ქაჯარუ** (ლნტ.) „მოუსვენარი, ცელქი, დაუდეგარი, ქაჯანა (ზედმიწ. – "ქაჯ-ი-ა)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“ (შდრ. ბზ. **ტაფრაი**, ბქ. **ტაფ[ა]რუ/ტაფრელ**; ზს. **უისაშ**; ბქ. **ფისინტარ**; ლშხ., ჩოლ. **ქიცქიცაი**; ჩოლ. **ტურბელ**)

ქაწდ (ბქ.) „საფეხური“ < ქართ. ქან-

დარა (< არაბ. **qanṭara** „ხიდი, თაღი“) „ქათმის საჯდომი ხარიხა“, იხ. ქანდარა

ქანც [მეჩდე] (ბზ.)[96] „უილაჯო“ < ქართ. ქანც-ი 1. „ძალღონე, არაქათი“, 2. „მეტად დამაშვრალი“ (საბა)

ქარ/ქარალ (ზს., ლნტ.)/ქარ (ლშხ., ჩოლ.) „ქარები, რევმატიზმი“ < ქართ. ქარ-ი „სახსრებისა და კუნთების დაავადება, – რევმატიზმი“

ქაც (ბზ.)/ქეც (ლშხ.) „ქერტლი“ < ქართ. ქეც-ი 1. „კანის ერთგვარი ავადმყოფობა; ქავილი იცის, თმა-ბალანს აყრევინებს და კანს შაშრავს“, 2. „იგივეა, რაც ქერცლი“ (შდრ. ბქ. **ქარჩ/ჯ**; ლხმ. ფიქშირ), იხ. ქერცლ

ქაჯ (ზს., ლნტ.)/ქაჯ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ქს. გუეფ; ბზ. სამჯლ, ბქ. სამჯლ; ლშხ. ყაყელ)

ქაჯიჰეშმაჲ/ქაჯეშმაჲ (ბზ.)/ქაჯეშმა (ბქ., ლნტ.)/ქაჯეშმა (ზს.)/ქაჯეშმაჲ (ლშხ., ჩოლ.)[97] < ქართ. ქაჯ-ი (< ფალ. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“ და ეშმა (< ფალ. **hĕšm**) „ბოროტი გენია, ავი სული, სატანა“, შდრ. ძვ. ქართ. ქაჯ-ეშმა

ქაშ (ბზ.)/ქაშ (ბქ., ლნტ.)/ქაშ (ლშხ., ჩოლ.) „გარეთ“ < ადიღ. **ხ'ემა** „უცხო; გარეშე“, შდრ. ყაბარდ. **ხ'ამა** „უცხო; გარეშე“

ქაშიშ/ქაშეშ (ბზ.)/ქაშე/ქაშიშ (ბქ., ლნტ.)/ქაშეშ (ჩოლ.) „გარე, გარეთა, გარეშე; უცხო“ < ადიღ. **ხ'ემა** „უცხო; გარეშე“, შდრ. ყაბარდ. **ხ'ამა** „უცხო; გარეშე“

ქეთეუან (ბქ.)/ქეთეუან (ლშხ., ჩოლ.) /ქეთაუან (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ქეთევან-ი (< სპარს.) „ქალის საკუთარი სახელი“[98]

ქეიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ქეიფ-ი (< არაბ. **kayf**) „ლხინი, დროს ტარება, ნადიმი ღვინის სმით, – ღრეობა...“ (შდრ. ბზ. **ლაბხადაბალ**, ბქ., ლნტ. **ლაბედალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლახაადალ**)

ქენჩერ (ჩოლ.) „ჯაგარი“ < ქართ. (იმერ.) ქენჩერ-ი/ქენჩერო „ღორის ზურგის ჯაგარი“ (შდრ. ზს., ქს. **ძაგუ**)

ქერ (ქს.) < ქართ. ქერ-ი (< ბერძ. **κρι**) „თავთავიანი პურეული მცენარე“ (შდრ. ზს., ქს. **ჭგმინ**)

ქერაჲ[1] (ჩოლ.) < ქართ. ქერა „ბაცი ყვითელი, თაფლისფერი, ჩალისფერი (თმა)“, შდრ. ბქ. **ქისორა**

ქერაჲ[2] (ლშხ.) „ხარის სახელწოდება“ < ქართ. ქერა „ბაცი ყვითელი, თაფლისფერი, ჩალისფერი (თმა)“

ქერდან (ზს.) „ნაჭერი, ჩვარი“ < ოს.-ალან. **kærdæn** „ქსოვილის ნაჭერი, თავშალი“

ქერტელ (ლშხ., ჩოლ.) / **ქერტილ** (ჩოლ.) < ქართ. ქერტლ-ი „თმათ ანაცვივნი თებო“ (საბა), „კანის რქოვანი უჯრედებისა და კანის ცხიმის წვრილი ნაწილაკები, რომლებიც გროვდება თავზე თმის ძირებთან...“ (შდრ. ზს. **ქარჩ/ჯ**; ლხმ. ფიქშირ)

ქერქ (ზს., ქს.) < ქართ. ქერქ-ი „კანი, ტყავი...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ცილ**, ლნტ. **ცირ**; ზს., ლშხ., ჩოლ. **ტეფ**)

ქერცლ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. ქერცლ-ი (< ოს. **kærc**) „რქოვანი ან ძვლოვანი წარმოშობის პატარ-პატარა ფირფიტები თევზების, ქვეწარმავალთა სხეულზე, ზოგი ფრინველის ფეხებზე და ზოგი ძუძუმწოვრის კუდზე, – ქიცივი“ (შდრ. ბქ. ფიქშირ), იხ. ქაც

ქეშელაჲ (ლშხ.) < ქართ. ქეშელ-ი „მოუკუპრავი თხიერი“ (საბა), ზ.-რაჭ. „საღვინე ტიკი“

ქეშიკ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ქეშიკ-ი 1. „წარჩინებული პირის (მეფის...) მცველი“, 2. *ეთნ.* „საქონლით ხარკის ამკრე-

ფი და ფარეში“

ქეშიკობ (ლნტ.) < ქართ. ქეშიკ-ობ-ა „ქეშიკის საქმიანობა“

ქ̄ესა/ქისა (ბზ.)/კისუ̈{ალ}/ქისუ̈ (ბქ.) /ქესა (ქს., უშგ.)/ქესაი/კისაი (ლშხ.) /კისუ̈ (ლნტ.)/კისაი (ჩოლ.) < ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. **kisä**, ფალ. **kisak**, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. **ksak**) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა წვრილმანი ნივთებისათვის...“ (შდრ. უშგ. ჯურდან)

ქილ (ბზ., ქს.)/ქგლ (ზს., ლნტ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ქილ-ი „ეშვი, ღოჯი“

ქილაი (ჩოლ.) < ქართ. ქილა (< არაბ. **kail** „ხორბლეულის საწყაო“) „პირფართო, უმუცლო ჭურჭელი თიხისა, მინისა – ერბოსა, მურაბისა და მისთ. შესანახავად და მაწვნის ჩასადედებლად...“

ქილარ (ბზ.)/ქილა (ბქ.)/ქილარ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ქილარ (ლნტ.) „ღოჯებიანი (ზედმიწ. – ქილ-იან-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ქილ-ი „ეშვი, ღოჯი“ (შდრ. ჩოლ. ქილაფშარაი)

ქილიქ (ქს.) „კუთხე (შენობისა)“ < ქართ. რაჭ., იმერ., კახ. ქილიქ-ი, რაჭ., იმერ. ქილუქ-ი „ფიცრების ნასკვი სახლის კუთხისა“, ქილიკ-ი „ფიცარი, დაჭდობილი ერთმანეთში გასაწყობად“ (საბა)

ქილუ̈არდ (ზს., ლნტ.)/ქირუ̈ად /ქირუ̈ალდ (ბქ.)/ქილაუ̈/ქლიაუ̈ (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ქლიავ-ი „საშუალო ტანის ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა...; ამ ხეხილის ნაყოფი“

ქიმრ (ბზ.) < ქართ. ქიმ-ი „გამოშვერილი, წაწვეტებული ნაპირი (რისამე)“

ქინქლ (ზს., ლშხ.) „მუმლი“ *ზოოლ.* < ქართ. ქინქლა „პატარა ბუზი“

ქინწზ (ზს.)/ქინძ (ქს.) *ბოტ.* < ძვ. ქართ. ქინძ-ი „მწვანილი ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ქინძისთაუ̈ (ზს., ქს.)/ქინისთაუ̈ (ბზ.) /ქინზისთაუ̈ (ბქ.) < ქართ. ქინძ-ის-თავ-ი „ლითონის პატარა წვრილი ღერი, თავმრგვალი და წვერწვეტი, ხმარობენ რისამე დასამაგრებლად, მისამაგრებლად“, იხ. ბულაუ̈კა

ქირა (ზს., ქს.)/ქირუ̈{ი} (ზს., ლნტ.) /ქირუ̈ (ბქ.)/ქირაი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქირა (< არაბ. **ქირა*ყ/kirā**') „სასყიდელი სხვისი სახლის, პირუტყვის თუ რაიმე ნივთისა თუ იარაღის გამოყენებისათვის“

ქირდუ̈ად/ქირდაუ̈ (უშგ.) < ქართ. ქირდ-ვ-ა „აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“ (შდრ. ზს. **ლაგაც**; ზს. ლილგაცალ, ბქ. ლილგაცალ; ზს. ლიჯღუ̈ე, ბზ. ლიჯღუ̈ე, ბქ. ლიჯღუ̈ე; ჩოლ. ლიყუ̈ე̈ელ)

ქირდიან (ჩოლ.) „დამცინავი (ზედმიწ. – *ქირდ-იან-ი)“ < ქართ. ქირდ-ვ-ა „აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“

ქირურგ (ზს., ქს.)/ქილურგ (ჩოლ.) < ქართ. ქირურგ-ი (< ბერძ. **χειρουργική** „ხელით მოქმედება“) „ქირურგიის სპეციალისტი ექიმი, – დასტაქარი“

ქისონაი (ჩოლ.) „მეტისმეტი თეთრი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ქისონ-ი „ზოლ-ზოლად თეთრად და შავად შეფერადებული ქსოვილი (შალი); თაგვისფერი“ (შდრ. ბქ. ქისორუ̈)

ქისოტ (ჩოლ.) „მსუსხავი ქარი“ < ქართ. (მესხ.) ქსიტ-ვ-ა (ქარისა) „მსუსხავი ქარის ქროლა = ქარი ქსიტამს“

ქიშუ̈არდი (ზს.)/ქიშუ̈არდი (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ქიშვარდ-ი (< ირან. **kishwad** ქიშვადი/ქეშვადი „მითოლოგიური გმირის სახელია და ნიშნავს მწყაზარ'ს“; სპარს. ქიშვარი/ქიშვარდი „ქვეყანა, მხარე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ქიჩქიჩ/ქიჩქიჩ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

ქლიბ (ბზ., ქს.)/ქვლიბ/ქილიბ (ბქ.) < ქართ. ქლიბ-ი „ნაჭდევებიანი ფოლადის ძელაკი, რომლითაც ფხეკენ ლითონს“

ქობაშლიშერ (ბქ.) „შტო-გვარის აღმნიშვნელი სახელი, რომელიც უკავშირდება სიმდიდრეს/სიუხვეს, ხორბლისა და პურის უხვად ქონას (ზედმიწ. – *ქობალ-ის-ან-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ქობალ-ი „იფქლის ხორბალი; პური“, შდრ. მე-ქობალ-ე „მეპურე“, ნა-ქობალ-უ „ნაპურალი“, ქობალ-ამ-ი „ხორბლიანი; პურიანი“, ო-ქობალ-ე „საპურე ყანა, ადგილი...“, ლაზ. ქოვალ-ი...

ქობაჲ (ბზ.)/ქობაჲ (ბქ., ლნტ., უშგ.) /ქობაჲ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქობა „არშია“ (შდრ. ზს., ლნტ. ქარქაშ, ლშხ. ქარქაშ; ზს. ჩიჩხუ; უშგ. ქოჩ[ეჩ]; უშგ. კუინჭილ)

ქონ (ქს.) < ქართ. ქონ-ი „ხორცის სიპოხე (საბა), – ცხოველთა სხეულის ცხიმი“ (შდრ. ზს. ჭყან, ჩოლ. ჭყან)

ქონაბ/ქონებ[ა] (ზს.)/ქონებ[ა] (ქს.) /ქონაბ (ლნტ.) < ქართ. ქ-ონ-ებ-ა „ავლადიდება, დოვლათი“ (შდრ. ბზ. მაღუნ, ბქ., ლნტ. მაღუან, ლშხ. მაღუენ)

ქონდორ/ქუანდარ (ბქ.)/ქონდარ (ლშხ., ჩოლ.)/ქონდარ (ჩბხ.) *ბოტ.* < ქართ. ქონდარ-ი (< შვედ. **kyndel**) „მწვანილი ტუჩოსანთა ოჯახისა; ფოთლები საჭმლის შესაკაზმავად გამოიყენება“

ქონოშ (ლშხ.) *ზედმიწ.* – *ქონ-ოშ-ა < ქართ. ქონ-ი „ხორცის სიპოხე (საბა), – ცხოველთა სხეულის ცხიმი“ (შდრ. ზს. ჭყანოშ)

ქორგა (ზს., ქს.)/ ქრლგა (ბზ.) < ქართ. ქოლგა (< სპარს. **kūlgā**) „წვიმისა და მზისაგან დასაცავი ხელში დასაჭერი დასაკეცი მოწყობილობა...“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ქორგა

ქორგილ (ბზ.) „ბაბუაწვერა (ზედმიწ. – *ქოლგ-უკა)“ *ბოტ.* < ქართ. ქოლგა (< სპარს. **kūlgā**) „წვიმისა და მზისაგან დასაცავი ხელში დასაჭერი დასაკეცი მოწყობილობა...“

ქოსა (ზს., ქს.)/ქუასა (ბზ.) < ქართ. ქოსა „ბუნებრივად უწვერულვაშო ადამიანი, – პოპლიკა“ (საბა), შდრ. ბქ. ქისორჳ; ჩოლ. კაპეწ

ქოფაკ (ბქ.) < ქართ. ქოფაკ-ი (< თურქ. **köpek** „ქოფაკი, ძაღლი“) 1. „დიდი, ბანჯგვლიანი ძაღლი, – ბოღვერა, თართი“, 2. *გადატ.* „სალანძღავი სიტყვა“

ქოშ (ზს., ქს.) < ქართ. ქოშ-ი „მაღალქუსლიანი, ჭვინტიანი ფეხსაცმელი, უპირატესად საშინაო (საზამთრო)...“ (შდრ. ლხმ. ლაქაჩა)

ქოჩ (ბქ.) „გროვა (ხილისა, თივისა, კარტოფილისა...)“, შდრ. ბქ. ქოჩ-ქოჩდ „გროვა-გროვად“ < ქართ. (ჯავახ.) 1. ქოჩ-ი (< რუს. **Кочёвка/Кочевать**) „შექოჩებული, შეურჩევლად შეკრებილი: ხალხი, ჯარი“, 2. „ბარგი-ბარხანა, საქონებელი მსხვილ-წვრილმანი ერთად“, შდრ. ქართ. ქოჩადმავლობა „მომთაბარეობა“ (შდრ. ზს. ჭუყუ, ლშხ. უყუ)

ქოხსამკითხველო (ბქ.) < ქართ. ქოხსა-მ-კითხვ-ელ-ო „სოფლის ბიბლიოთეკა-სამკითხველო“

ქრბ (ბზ.)/ქრლბ (ლშხ.)/ქოლბ(ლნტ.) /ქუელბ (ჩოლ.) „ბუჩქი“ < ქართ. (თუშ., ფშ.) ბოლქვ-ი „გროვა, ჯგუფი“ (შდრ. ზს. ჯუამ)

ქრლბ-ქრლბდ (ლშხ.)/ქუელბ-ქუელბდ (ჩოლ.) „ბუჩქებად (ზედმიწ. – ბოლქვ-ბოლქვ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. (თუშ., ფშ.) ბოლქვ-ი „გროვა, ჯგუფი“

ქრაფ (ბქ.) „ხრამი; ნამქერი, თოვლის დიდი კედელი“ < ქართ. ქარაფ-ი „დიდი კლდე (საბა), – ფრიალო, ციცაბო“

ქრთაჰმ (ზს., ლნტ.)/**ქრთამ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქგრთაჰმ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. ქრთამ-ი „საცოდავი ძღვენი (საბა), თანამდებობის პირისათვის მოსასყიდად მირთმეული ძღვენი ან ფული“ (შდრ. ლშხ. ფანჯაგრლ/ფანჯაკრლ)

ქრისდე[1] (ზს., ლშხ.)/**ქრისტე** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“

ქრისდე[2] (ბზ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ქრისტე)“ *ტოპ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“

ქრისდეთუე/თეუ (ბზ.)/**ქრისტეში თუე** (ლნტ.) „დეკემბერი (ზედმიწ. – *ქრისტე-{ს} თვე)“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და თვე „დროის ერთეული, ასტრონომიული წლის მეთორმეტედი ნაწილი“

ქრისდე-კეთილ (ბქ.) „სიმდიდრე, ქონება (ზედმიწ. – *ქრისტე-კეთილ-ი)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო; სიკეთე; მოკეთე, მოყვარე, ახლობელი“

ქრისდე მაცხუარ (ბზ.) „ეკლესია (ზედმიწ. – ქრისტე მაცხოვარ-ი)“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და სვან. **მაცხუარ** < ძვ. ქართ. მა-ცხ-ოვ-არ-ი „მჴსნელი, მაცოცხლებელი“, ახ. ქართ. 1. „იესო ქრისტეს ეპითეტი“, 2. „ცხოველმყოფელი, მაცოცხლებელი; ცხოველი, ძლიერი“

ქრისდე მირჰენ (ბქ.) „მირონით დანათესავებულნი, ნათელ-მირონი, ნათლია, ნათლიმამა, ნათლიდედა)“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე-{ს} მირონ-ი (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“ და **μύρων** „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „ნათელ-მირონი“

ქრისდე მირჰუნობ (ზს.)/**ქრისდე მირუნობ** (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე-{ს} მირონ-ობ-ა (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“ და **μύρων** „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „ნათელმირონობა“

ქრისდეშერ (ბქ.) „შობის კვირა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისდეშობისთუე (ბზ.)/**ქრიშობათოჲ** (ლშხ.) < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ის-თვე (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „დეკემბერი“, შდრ. იმერ. ქრიშ-ობ-ის-თვე

ქრისდესისხლაჲ (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. ქრისტე-სისხლ-ა „მრავალწლოვანი ბალახი ყაყაჩოსებრთა ოჯახისა“, გურ. ქრისტე-ს სისხლა-ი „ბალახეული მცენარეა ერთგვარი“ (შდრ. ლშხ. მჹღფი მელილდ, ჭედიშ მელილდ)

ქრისდეშ (ბზ., ლშხ.)/**ქრისდეშ** (ბქ.)/**ქრისტეშ** (ლნტ.)/**ქრისტეშ** (ჩოლ.) 1. *რელიგ.* „შობა, ქრისტეშობა“, 2. „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – *ქრისტე-ის-{ა})“ < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისდ-იან-ობ (ზს.)/**ქრისტ-იან-ობ** (ბქ., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტ-იან-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ერთ-ერთი მონოთეისტური რელიგია, რომელსაც საფუძვლად უდევს

ქრისტეს კულტი“, იხ. ლი-ქრდ-იან

ქრისდიან (ზს.)/**ქრისდიან** (ბზ.) /**ქრისდიან** (ლშხ., უშგ.)/**ქრისტიან** (ბზ., ლნტ.)/**ქრისტიან** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტ-იან-ი (< ქრისტე < ბერძ. **christianos**) „ქრისტიანობის აღმსარებელი“

ქრისტეში თუე (ლნტ.) „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – ქრისტე-{ი}ს-ი თვე)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) და თვე „დროის ერთეული“

ქრისტეშობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) 1. *რელიგ.* „შობა, ქრისტეშობა“, 2. „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე “ < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός**) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისტინე (ზს.)/**ქრისტინა**(ბქ., ჩოლ.) /**ქრისტინ** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ქრისტინე/ქრისტინა (< ბერძ. **Christina** „ქრისტესადმი მიძღვნილი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ქსან (ჩოლ.) „კანაფის ბოჭკოს საზომი; სანთლის ცვილის საზომ-საწონი, სარწყავი“ < ქართ. ქსან-ი „გვერდის ნათხალი“ (საბა), იმერ., ლეჩხ. „ლიტრის მეთექვსმეტედი, დაახლოებით ოთხასი გრამი“

ქსუუ (ჩოლ.) / **ქუსეუ** / **ქსიუ** / **ქსეუ** (უშგ.) „დაშინებული, გაქსუვებული ნადირი, ფრინველი...“ < ქართ. ქსუ „შეუჩვეველი, მფრთხალი (ცხოველი, ფრინველი)“, ძვ. ქართ., მოხ. ქსუვ-ი „ველური, მიუკარებელი“, კახ. ქსუ-ი „მფრთხალი“

ქუთაშ (ბქ., ლნტ.)/**ქუთაშ** (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ქუთაის-ი „ქალაქი და მუნიციპალიტეტი საქართველოში, იმერეთის მხარის ადმინისტრაციული ცენტრი“

ქულა (ზს., ქს.) < ქართ. ქულა 1. „გაპენტილი ბამბის ფთილა“, 2. „მოგების აღმნიშვნელი სათვალავი ერთეული სპორტულ თამაშში, შეჯიბრებაში“

ქულბაქ (ჩოლ.) „სამჭედლო დანადგარი“ < ქართ. ქულბაქ-ი (სხვათა ენაა) „ბაზარი“ (საბა); „ბაზრის დუქნები“, იმერ. ქულბაქ-ი „ქურა“, შდრ. ინგ. ქულბა-ჲ

ქუნჩალ (ლშხ., ჩოლ.) „სიმინდის ტაროს ჩალა“ < ქართ. (აჭარ.) ქუნჩალ-ი „ფუჩეჩი“, ლეჩხ. ქუნჩალა „ნაქურჩალი, ნაქუჩი, ნაგულა“, იხ. ფურჩჲ

ქურილ / ქურმილ / ქუმირ (ბქ.) „გრდემლი“ *კნინ. ფ.* < ქართ. ქურა 1. „საბერვლიანი სამჭედლო კერა ლითონის გასახურებელ-გასალხობელი. || თიხის ჭურჭლის, აგურ-კრამიტის... გამოსაწვავი ნაგებობა“, 2. „მოწყობილობა ცეცხლის გასაჩაღებლად ან რაიმე სხვა სახით სიმხურვალის მისაღებად“

ქურუხუ (ლშხ., უშგ.)/**ქურუხ** (ჩოლ.) „ლეგა, ნაცრისფერი“ < ქართ. ქურუხა „პირქუში, კუშტი, წარბშეკრული, გულმძიმე (ადამიანი)“

ქუფ (ზს., ქს.) 1. „დაწნული კიდობანი“, 2. ბზ. „ბუდე“, 3. ბქ. „გაწურული ყველის შესანახი მოგრძო ჭურჭელი, რომელიც სახლის ჭერზეა ჩამოკიდებული“, 4. ჩოლ. „წკნელებისაგან გაკეთებული ტალახით შელესილი დიდი ოთხკუთხა გოდორი“ < ზან. (მეგრ.) ქუფ-ე „ფრინველის, ცხოველის დასამწყვდევი გალია; ურმის ლასტი; ხილის შესანახი გოდორი; გოდორყური“, შდრ. ასევე მეგრ. ქუბ-ია „გობის მსგავსი ჭურჭელი მიწის მოსაზელად“ და ქართ. (ფშ.) ქუბდია, ხევს. ქუბდე „სამარილე ხისა, თავსახურიანი; ხის თავსახურიანი, ჭერში ჩამოსაკიდი ჯამი, მარილისა

და მისთანათა შესანახი“ (შდრ. ჩოლ. ქუფუნჩო „წკნელებისაგან დაწნული გოდორი“)

ქუჩა (ზს., ქს.) < ქართ. ქუჩა (< სპარს. ქუ̊ჩა) „ქალაქებში (დაბებში...) სახლების ორ მწკრივს შორის მოქცეული გზა“

ქურა[1] (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ქურა (ბქ.) „სამჭედლო ქურა“ < ქართ. ქურა (< არაბ. ქუ̊რ) „საბერვლიანი სამჭედლო კერა ლითონის გასახურებელ-გასალხობელი. || თიხის ჭურჭლის, აგურ-კრამიტის... გამოსაწვავი ნაგებობა...“

ქურა[2] (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ქურა (ბქ.) 1. ზს. „ნასვენი, მოუხვნელი მიწა“, 2. „მინდორი, მოლი“, 3. ჩოლ. „წალკოტი“ < ქართ. (ქართლ.) ქერა მიწა „თიხნარი, მწირი მიწა“

ქუანდარ (ბქ.) „ღელე, ადგილის სახელწოდება (ზედმიწ. – ბუჩქნარი)“ *ტოპ.* < ადიღ. *ჰანდ/ჰანდჳ* „ბუჩქი“

ქუ̈აბ[1] (ბზ., ლნტ.)/ქუაბ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „გამოქვაბული, ბუნაგი“ < ძვ. ქართ. ქუაბ-ი „გამოქვაბული, ბუნაგი, ქვაბი“, ახ. ქართ. ქვაბ-ი „იგივეა, რაც გამოქვაბული“ (შდრ. ზს. ფოქ)

ქუ̈აბ[2] (ბზ., ლნტ.)/ქუაბ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქვაბ-ი „ლითონის (სპილენძის, ალუმინის...) ჭურჭელი ჩეულებრივ ცილინდრული ფორმისა სითხის ასადუღებლად ანდა საჭმლის მოსახარშავად“

ქუ̈აბ/ქუაბ (ბქ.) „ჭიუხი, კლდოვანი ადგილი“ *ტოპ.* < ქართ. ქვ-იან-ი „ქვის შემცველი; ქვა რომ ურევია, ისეთი (ადგილი)“

ქუეით (ბზ., ლშხ.)/ქეით (ლხმ.) < ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

ქუეით-დ (ბზ., ლშხ.) / ქეით-დ (ლხმ.) *ზმნის.* < ქართ. ქვეით-ად „ფეხით“

ქ[უ]ელ (ზს.) „კარავი ანუ დროებითი ღამის სათევი (იალაღებზე, ყანასა ან ტყეში)“ < აფხაზ. ა-ქ'ლა, ბზიფ. ა-ქ'ლ „კარავი“

ქუერწილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ქორწილ (ლშხ., ჩოლ.)/ქერწილ (ლხმ.) < ქართ. ქორწ-ილ-ი „ლხინი შეუღლების დროს“ (შდრ. ბზ. ლიყიაჲლ)

ქუერწლობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ქორწლობ (ლშხ.) < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ქუესროლიაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ქისროლიაჲ/ქუასროლიაჲ (ჩოლ.) „იგივეა, რაც ჭინკა“ *ზღაპრ. კერს.* < ქართ. ქვა-სროლ-ი-ა „ვინც ქვას ისვრის“, შდრ. ლეჩხ. ქვა-სროლ-ი-ე „ციყვი“

ქუეფ (ბქ.) „ბევრი“, ქუეფდ „ბლომად“ < ადიღ. *ჯეფ/ჯეფ/ჯეფ* (შდრ. ყაბ. ჯეფ, უბიხ. ჯეფ/ჯეფ, აფხაზ. ა-ჯეპ, აბაზ. ჯეფ) „ჯგუფი“

ქუეყანა (ზს., ქს.)/ქოყანა (ბზ., ჩოლ.)/ქუეყან (ქს.)/ქუეყანჳ (ლნტ.)/ქეყანა (ლხმ.) < ქართ. ქვე-ყანა 1. „დედამიწა, დედამიწის სფერო, ჩვენი პლანეტა“, 2. „დედამიწაზე მცხოვრებნი ერთობლივ, – ხალხი, ყველანი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ამაბუ̈ასდ, ბქ. ამაბ[უ]ასდ, ლშხ. ამაბუ̈ასდ, ლნტ. ამაბუასდ[ტ])

ქუეყნიერობა (ზს., ჩოლ.)/ქუეყნიობა (ბზ.)/ქუეყნიერობ (ლნტ., ჩოლ.) „მთელი ქვეყანა“ < ქართ. ქვე-ყნ-იერ-ობ-ა „იგივეა, რაც ქვეყნიერება“

ქუეშეურდომ (ზს., ქს.)/ქოშემრდომელ (ჩოლ.) < ქართ. ქვე-შე-ვრდომ-ი 1. „პირი, – რომელიც ითვლება ამა თუ იმ სახელმწიფოს მოქალაქედ“, 2. „იგივეა, რაც ხელქვეითი“

ქუეწარმაუ̈ალ (ლნტ.) < ქართ. ქვეწარ-მა-ვალ-ი „ხერხემლიან ცხოველთა კლასი, რომლის წარმომადგენლებიც (მაგ., გველები...) მიწაზე ხოხვით მოძრაობენ, – ქვემძრომი“ (შდრ. ბზ.

მებურ, ბქ. მებულ/მებურილ, ლშხ. მუბურ, ლნტ. მუბილ/მგბილ; ზს., ლშხ. ურშურნა, ლნტ. ურშონა; უშგ. პილწ-მა-პილწ)

ჭუიბილ (ბქ.) „ხვიმირი“ < ზან. (მეგრ.) ქვიბილ-ი „ჩათხრილი; ორმოგა-კეთებული“, შდრ. ასევე მეგრ. ქვიბ-ი „ორმო, ქვაბული“ და ქვიბ-ია „გამოქვა-ბული, ორმო“

ჭუირით (ზს., ქს.)/ჭუირთ (ბზ.) /ჭუირეთ (ბქ., უშგ.) 1. „ქვირითი“, 2. გადატ. „შეჯგუფებული“ < ქართ. ქვი-რით-ი „თევზის კვერცხი; ბაყაყის კვერ-ცხი“

ჭუირჭუ (ზს.) < ქართ. ქურქ-ი (< თურქ. **kurk**) 1. „ადამიანის ზედა სათბი-ლობელი სამოსელი ბეწვეულისა“, 2. „ბეწვიანი ტყავი ცხოველთა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. კეშ, ბქ., ლნტ. კეშ)

ჭუის გარტყმია (ლნტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ქვის გა-რტყმა „ქვის სროლა“

ჭუიჭუიტ (ჩოლ.) „ცოცხალი, სწრაფი ადამიანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ქვიქვიტ-ი „ცქვიტი, ცელქი“ (შდრ. ბზ. ისპ; ბქ. ხაშდ; ლშხ. ფაფრანჯიან)

ჭუიშარ (ბზ.)/ჭუიშარ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქვიშ-იან-ი „ქვიშის შე-მცველი“

ჭუიშე (ზს., ქს.) < ქართ. ქვიშა „ქვის წვრილი ნამსხვრევი, წყლის მიერ ფხვი-ერ მასად ქცეული“

ჭუიშემფერ (ბქ.) < ქართ. ქვიშ-ის ფერ-ი „რუხი, ლეგა“, იხ. ჭუიშორჳ

ჭუიშნა (ქს., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. (იმერ.) ქვიშნა (< რუს. **вишня** < თურქ. **višne**) „ალუბალი“

ჭუიშობ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტეშობა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტია-ნული რელიგიური დღესასწაული“

ჭუიშობა თუეი (ლშხ., ჩოლ.) „დეკემ-ბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – ქრისტე-{ი}ს-ი თვე)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) და თვე „დროის ერთეული“, შდრ. იმერ. ქრიშ-ობ-ის თვე

ჭუიშორჳ (ბქ.) < ქართ. ქვიშ-ის ფერ-ი „რუხი, ლეგა“, იხ. ჭუიშემფერ

ჭუიჯ (ზს.) 1. „როდინი, ფილთა“, 2. „ფალია, საპირწამლე“, 3. გადატ. „ჩა-ღრმავებული ადგილი“ < ზან. (მეგრ.) ქვინჯე „როდინი; ჭურჭელი, რომელ-შიც კალატოზი ლარის შესაბურავ ნა-ხშირს ინახავს“, შდრ. ასევე ქართ. (იმერ., გურ.) ქვიჯა-ი, ქვიჯე (შდრ. ზს., ლნტ. ლაყაჲლ, ლშხ., ჩოლ. ლაყალ, ბქ. ლაყლაჲრ)

ჭურუჳ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ქრუჳ (ლშხ.) < ქართ. ქვრივ-ი „ქმარგარდაც-ვლილი დედაკაცი ან ცოლგარდაცვლი-ლი მამაკაცი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ოჯარ)

ქცეჳა (ჩოლ.) „წვიმა, ავდარი, ცუდი ამინდი“ < ქართ. {და}-ქცევა „ნგრევა, შლა, რღვევა; გადატ. „განადგურება, ამოგდება, დანგრევა (ქვეყნისა, ოჯახი-სა...); დაღუპვა, წახდენა, გაუბედურება (ქვეყნისა)“, იხ. დაქცაჳ

ქგლ (ზს., ქს.)/ქილ (ზს., ქს.) „ეშვი, ქილი, ღოჯი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ქილ-ი „დიდი კბილი, ეშვი“

ქგმრ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ქგმა/ქიმა „ღვინის საწურია ერთგვარი, – ძაბრი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძგმა

ქგრჯინ (ბზ., ჩოლ.)/ქგრჯგნ (ჩოლ.) „ნაცარში გამომცხვარი მჭადი; გამხმარი მჭადი; ქერის ფქვილის პური“ < ოს.-ალან. **kærgyn/kærgin** „ქერის პური“, შდრ. მოხ. ქარჯინა

ღადარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ხევს., გურ., აჭარ.) ღადარ-ი „ნაკვერცხალი, ღვეღფი, ცხელი ნაცარი“ (შდრ. გზ. ღურჩ/ღუირჩ, ბქ., ქს. ღგრჩ)

ღადარაი (ლშხ.) < ქართ. ღადარა/ღადარ-ი (< არაბ. **ġaddār** „მოღალატე, მატყუარა, ვერაგი, მუხთალი“) „კაცი დაუნდობელი“ (საბა)

ღადღად (ლშხ., ჩოლ.) „ხმამაღალი ლაპარაკი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ღადღად-ი „ბევრი და ხმამაღალი ლაპარაკი, – ხმიანობა“ (შდრ. ღაღად-ი)

ღალ (ზს., ქს.) *ნაწ.* < ზან. (მეგრ.) ღალუ „საბრალო, საწყალი“

ღალაჴ (ზს., ლნტ.)/ღალატ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ღალაჴ (უშგ.) < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. **γalat**), შდრ. გზ., ლშხ. ქად; ზს. ღალაბ, ლშხ. ღალაბ

ღალტობ (ზს., ჩოლ.)/ღალაჴობა (ლნტ.) < ქართ. ღალატ-ობ-ა (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „იგივეა, რაც ღალატი“ (შდრ. ზს. ლიღლაბი)

ღალტარობ (ბქ.)/ღალტარობ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ღალატ-ობ-ებ-ი *ხლმ.* < ქართ. ღალატ-იან-ობ-ა (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „იგივეა, რაც ღალატი“

ღალტაჴი (გზ.)/ღალტაჴ (ბქ.)/ღალტაი (ლშხ., ჩოლ.)/ღალატაი (ლნტ.) < ქართ. მო-ღალატ-ე (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. **γalat**) „გამცემი, ორგული“

ღალღაი (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/ღალღაჴ /ღალღა (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ღალღა „ჭაობის ფრინველი მომცრო, რუხ-მოყავისფრო, გრძელ და სწორნისკარტიანი“ (შდრ. ბქ. მერყლი)

ღანაუ (ზს., ლნტ.)/ღანაუ (ლშხ., ჩოლ.) < ადიღ. *ღგმ* „ორსული, ფეხმძიმე“

ღარტაფ (ჩოლ.) „ფერდობი, გვერდობი“ < ქართ. ღარტაფ-ი „იგივეა, რაც ღელე“

ღატაკ (ზს., ლნტ.)/ღატაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღატაკ-ი „მეტისმეტად ღარიბი, – უპოვარი, არაფრის მქონე“

ღაუღაუ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ღავ-ღავ-ი „ერთგვარი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ყეფა“

ღაღდაბ (უშგ.) < ქართ. ღაღად-ებ-ა „ღაღადი“

ღალუ (ჩოლ.) „პატარა და გაბერილი გოჭი; განუვითარებელ ბავშვსაც ეძახიან“ < ქართ. (ლეჩხ.) ღაღვ-ი „პატარა ბავშვი“

ღაწუ (ლშხ., ჩოლ.) „ყბის თავი“ < ქართ. ღაწვ-ი „იგივეა, რაც ლოყა“

ღარ[1] (ზს., ლნტ.)/ღარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ღარ-ი „სითხის ღია სადინარი (ხისა) ან ლითონისა; გრძელი ჩაღრმავება რაიმეზე; სახის ხაზი, – ნაოჭი“

ღარ[2] (ბქ., ლნტ.) „ყანა; სათიბი (ზედმიწ. – ღარ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ღარ-ი „გრძელი ჩაღრმავება რამეზე“

ღართ (ზს., ლნტ.)/ღართ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ჯავახ.), ზან. (მეგრ.) ღართ-ი „ნაბადი, ჩოხა“, ღართ-ამ-ი „ჩოხიანი“

ღარიბ (ზს., ლნტ.)/ღარიბ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ღარიბ-ი (< სპარს. **ġarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „მცირე ქონების პატრონი, მცირე შემოსავლის მქონე, – ხელმოკლე, უქონელი...“ (შდრ. ბქ. ლეკიმოსე)

ღაჭა (გზ., ჩოლ.)/ღაჭა (ლნტ.) „ნიჟარა, ავგაროზი“ < ქართ. (აჭარ.) ღაჭა „ჩალამბივი, მცენარეა“, შდრ. ღრაჭა

„მვალთა და რბილთა საშუალი (საბა), – ხრტილი“

ღენჯურიაჲ (ჩოლ.) „ჭყინტი ტაროს გული“ < ქართ. (ლეჩხ.) ღენჯურე, იმერ., გურ. ნა-ღინჯ-ალ-ა, ნა-ღუნჯ-ალ-ა, აჭარ. ნა-ღჯენ-ა-ჲ

ღერზ (ზს.)/**ღერძ** (უშგ., ჩბხ.) < ქართ. ღერძ-ი 1. „ურმის თვალთა და საბრუნავთ გასაყარი“, 2. „ბოძებზე დამაგრებული სატანვარჯიშო რკინის ძელი...“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) ღერზე (შდრ. ფარ. ღჳრზჳ)

ღერმეთ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ღერბეთ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ღერბეთ** (ლნტ.) < ქართ. ღმერთ-ი „რელიგიური რწმენით – უზენაესი ძალის მქონე ზებუნებრივი არსება, რომელსაც მიაწერდნენ სამყაროს შექმნასა და განგებას“

ღერღეციან (ჩოლ.) „ბრუტიანი (ზედმიწ. – *ღერღეც-იან-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ღერღეცა „კაცი, რომელსაც ერთი მხარი დაბლა აქვს და მეორე მაღლა“

ღერღილ (ზს., ქს.) < ქართ. ღერღილ-ი „ძლიერ მსხვილად დაფქული, დაღერღილი მარცვლეული (სიმინდი, ხორბალი და მისთ.)“

ღელა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ღელე** (ბზ.)/**ღელ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ღელა** (ლშხ., ლნტ.) < ქართ. ღელე „პატარა ხევი (საბა); პატარა მდინარე, ნაკადული; ჭალა, ხეობა“

ღერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ღერ** (ბქ.) < ქართ. ღერ-ი „ღერო, ბირი, ბეწვი, ცალი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. კელ)

ღილ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღილ-ი „ძვლის, ლითონის ან სხვა რაიმე მასალის ფირფიტა (სხვადასხვა ფორმისა, ჩვეულებრივ, მრგვალი) სამოსლის შესაკრავი (ან მოსართავი)“, შდრ. ზს. შიშდაგ; ბქ. პერპილ

ღილიკ (ზს.)/**ღირკილ** (ბქ., ქს.) < ქართ. ღილ-კილო „ღილი და კილო“

ღიმ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ღიმ-ი „ორწლოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ღიმღამ (ლშხ., ჩოლ.) „მოძრაობის უნარი“ < ქართ. (რაჭ.) ღიმღამ-ი „მონდომება, უნარი“

ღინტ (ჩოლ.) „პატარა გოჭის სახელია“ < ქართ. (ქართლ.) ღინტლა „ნაბოლარა, დანაკული გოჭი, – ნაღიტა, ნაღინტალა“

ღინღილ (ზს., ქს.) „ბალანი“ < ქართ. ღინღლ-ი „ფრინველის სხეულზე ამოსული ნაზი ბეწვი, ბუსუსი, – გინგლი“ (შდრ. ზს., ქს. თხუას/თხუაშ/თხისუ; ბზ. ფუსულ)

ღინღლჯრ/ლგღინღილ (ბზ.) „ბალნიანი“ < ქართ. ღინღლ-იან-ი „ღინღლის მქონე“ (შდრ. ბზ. ბაგუჯრ, ლშხ., ჩოლ. ბაგუჯრ; ბქ. ლგბაგუ, ლშხ., ჩოლ. ლგბაგუ)

ღინწ (უშგ.) < ქართ. ღინწ-ი „მცირე და წვრილი დანა“ (საბა)

ღიპ (ზს., ქს.) < ქართ. ღიპ-ი „დიდი გამობერილი მუცელი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. გობრაჯ, ლშხ. გობრანჯ; ჩოლ. ზეკ)

ღიპიან (ზს., ლნტ.)/**ღიპიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღიპ-იან-ი „ღიპის მქონე, – დიდმუცლიანი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. გობრანჯაჲ, ლშხ. გობრანჯაჲ)

ღირს (ზს., ქს.)/**ღრის** (ქს., ლხმ.) < ქართ. ღირს-ი „შესაფერი, დამსახურებული; საკადრისი“

ღირსება (ზს., ქს.)/**ღრისება** (ლხმ.) < ქართ. ღირს-ებ-ა „დადებითი თვისება; მაღალი, მორალური, ადამიანური ღირებულება, პატივდებული საზოგადოებრივ-მორალური მდგომარეობა...“

ღირღიტ (ჩოლ.) < ქართ. ღირღიტ-ი „ლოდინი“

ღლაკ (ლნტ.)/**ღლაკ** (ჩოლ.) 1. ლნტ., ჩოლ. „ლოქო“, 2. ჩოლ. *გადატ.* „დიდხა-

ხიანი ადამიანი“ *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) ღლავ-ი „ლოქო“

ღოლდაჳ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ღუელდაჳ /ღულდაჳ/ღოლდაქ (ბზ.)/ღოლაქ/ღოლაჳ (ბქ.)/ღოლდაჳ (ლნტ.)/ოლიაქ (უშგ.) /ოლაქ (ლხმ.)/უელდაჳ (იფარ.) *ზოოლ.* < ადიღ. მაჲრ'/მაჲრ'ჷ „ცხვარი“ < თურქ. **mal** „საქონელი, ქონება“ < არაბ. **māl** „id“

ღომ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღომ-ი „სიმინდის ფქვილისაგან დამზადებული სქელი ფაფის მსგავსი საჭმელი“ (შდრ. ზს., ლნტ. შაჲმ, ლშხ., ჩოლ. შამ)

ღომიღომ (ლშხ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ღომის-ღომ-ი „ღომის მარცვლისაგან დამზადებული სქელი ფაფის მსგავსი საჭმელი“

ღონე (ლნტ.) < ქართ. ღონე „კუნთების მოქმედების ძალა, ენერგია“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ჴამშა, ლნტ. ჴამაშა)

ღონიერ (ზს., ქს.)/ღუენიერ (უშგ.) /ღუენიერ (ბეჩ.) „ღონიერი, შეძლების მქონე“ < ქართ. ღონიერ-ი „ძლიერი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლეჴმაშ, ლშხ., ჩოლ. ლეჴმაშ; ზს., ქს. გაუა)

ღორდათუიაჲ (ლშხ.) „ხვადი, მამალი დათვი“ *ზოოლ.* < ქართ. (რაჭ.) ღორ-დათვ-ა „შავი, მომცრო ტანის, დიდთავიანი დათვი“

ღორთელ (ზს., ქს.)/ღურთელ (უშგ.) „ყელის ჯირკვალი“ < ქართ. ღორთელ-ი/ღორთილ-ი 1. ზ.-იმერ. „ორსული ქალის დაავადება, მუცლის ნაადრევად მოწყვეტა“, 2. ზ.-რაჭ., იმერ. „ყელის ერთგვარი ავადმყოფობა“ (შდრ. ზს. ღუნტლა; ბქ. იზდორ)

ღორთლაჳნ (ზს.) / ღორთელიან (ლშხ., ჩოლ.)/ღურთელიან (უშგ.) „ჯირკვლიანი; კატაჯვრიანი(ზედმიწ. – ღორთლ-იან-ი)“ < ქართ. ღორთელ-ი/ღორთილ-ი 1. ზ.-იმერ. „ორსული ქალის დაავადება, მუცლის ნაადრევად მოწყვეტა“, 2. ზ.-რაჭ., იმერ. „ყელის ერთგვარი ავადმყოფობა“ (შდრ. ბქ. იზდორიაჳნ)

ღორღ (ჩოლ.) < ქართ. ღორღ-ი „დამსხვრეული, დალეწილი ქვა (ერთად დაყრილი)“, ხევს., ქართლ., მოხ. „სხვადასხვა ფორმისა და ზომის ქვები, ან ქვების გროვა“, „ქვათ ნალეწი...“ (საბა)

ღორჯო (ქს.)/ღარჯო (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ღორჯო „პატარა მსხვილთავიანი მოშავო ფერის თევზი“

ღოღნაშო (ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ღოღნაშო/ღოღნოშო „კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა“

ღოშუბლაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) ხბო-შუბლ-ა „სასტვენა“, ქართლ. ხბო-შუბლ-ა „ჩვეულებრივი ცერცველა“

ღრად (ლშხ.) „ღრმა, ჩაღრმავებული ადგილი“ < ქართ. ღრადო 1. „ღრანტე“, 2. ქვ.-რაჭ. „ღრიჭე ადგილში ნაშენში“

ღრამ (ჩოლ.) „ღრმული, უწყლო ხრამი“ < ქართ. ღრამ-ი „სიგრძე უსივრცო“ (საბა)

ღრანფინჳ (ლნტ.)/ღრაფინაჲ/ღრაფინკა (ჩოლ.) < ქართ. გრაფინ-ი (< რუს. **графин** < იტალ. **caraffa**) „ვიწროყელიანი მინის ჭურჭელი წყლის (ღვინის...) ჩასასხმელად“, იხ. გრაფინ[კა]

ღრიჭ (ბქ.)[99] < ქართ. ღრიჭ-ინ-ი „მშრალ ღერძზე თვლის ტრიალის დროს გამოცემული ხმიანობა, – ჭრიალი, ღრიტინი“

ღუბერნატორ (ბქ.) / ღობენატორ (ლნტ.) /ღურბელნატორ (უშგ.) < ქართ. გუბერნატორი (< რუს. **Губернатор** < ლათ. **gubernator** „მესაჭე, მმართველი“) 1. „გუბერნიის მმართველი (მეფის რუსეთში)“, 2. „კოლონიის მმართველი კოლონიურ ქვეყნებში“, 3. „შტატის მმართველი (აშშ-ში)“

ღუზ/ღუზა (ზს., ქს.)/ღუძ/ღიძ (ჩოლ.) „ხაფანგის ერთ-ერთი კავი, რომელიც ღუზას წააგავდა“ < ქართ. ღუზა „გრძელ ჯაჭვზე მობმული რკინის კავებიანი ღერო, რომელიც ზღვის ან მდინარის ფსკერზე ჩაშვებისას კავებით ნიადაგს ეჭიდებადა გემს ერთ ადგილას აჩერებს“

ღურჲაშლ (ბქ.) „ჟუილი, შხული“ < ქართ. ღრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით“, იხ. ღგრჲაშლ (ბქ.)

ღურღუც (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) ღურღუ[ნ]ც-ი, იგივეა, რაც ღურღუმი „ღრმა ადგილი მდინარეში, – მორევი“

ღუპ (ჩოლ.) „თოვლნარევი ტალახი, გაწყალებული თოვლი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ღვაპ-ი „ბურუსიანი ამინდი; დახუთული ჰაერი“

ღუარ (ბქ., ქს.) < ქართ. ღვარ-ი „დიდი წვიმის დროს ან თოვლის დნობისას მოვარდნილი წყალი“

ღუარჩინ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ხვარჩენი/ხვარჩინი „ღომის ამოსაღები (დასაგები) ხის პატარა ნიჩაბი, – ჩოგანი“

ღუაჭარ (ზს., ლნტ.)/ღუაჭარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ვაჭარ-ი (< სომხ. **vāčʿār** < ფალ.) „კერძო სავაჭროს პატრონი, რომელიც სხვის ნაწარმოებს საქონელს ყიდის მომხმარებელზე მოგების მიღების მიზნით“

ღუაჭრობ (ზს., ქს.) < ქართ. ვაჭრ-ობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vāčʿār** < ფალ.) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა“

ღუაჯ (ზს., ლნტ.)/ღუაჯ (ლშხ., ჩოლ.) „კაცი, მამაკაცი“ < ქართ. ვაჟ-ი „მამრობითი სქესის ადამიანი, მამაკაცი“

ღუარ (ბზ., ლნტ.)/ღუარ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღვარ-ი „დიდი წვიმის დროს ან თოვლის დნობისას მოვარდნილი წყალი, – ნიაღვარი“

ღუედ (ზს., ქს.) < ქართ. ღვედ-ი „მოქნილი ტყავის მოგრძო და ვიწრო ანაჭერი“ (შდრ. ზს. პრატ, ზს., ქს. ბრატ, ბქ. პრჲტ)

ღუედიან (ლშხ., ჩოლ.) „ზოლებიანი“ < ქართ. ღვედ-იან-ი „რასაც ღვედი აქვს, აკრავს; ზოლიანი“ (შდრ. ბზ. შარჲდ, ბქ. შარჲ)

ღუეზელ (ზს., ქს.)/ღუენძილ (ჩოლ.) /ღუერზილ/ღუნზელ (უშგ.) „ნამცხვარი“ < ქართ. ღვეზელ-ი 1. „ხაჭაპური, რომელსაც ჩართული აქვს მოხარშული და შებოლილი კვერცხები“, 2. „საერთოდ, ხორცის, ყველ-კვერცხისა და მისთ. გულის მქონე ნამცხვარი“, ღუეძილ-ი „პურში საჭმელს გამოაცხობენ გემოიანს“ (საბა), იმერ. ღვეძელ-ი „კვერცხ-ნართავი პური“, ლეჩხ. ღვეზილ-ი „ნაღვერდალში გამომცხვარი პური“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ღვეძელი/ღვეზილ-ი „ღვეზელი“

ღუემჲალ/ღუემჲალ/ღუამალ/ღუამჲალ/ღომჲალ/ყუამალ/ყუამჲალ (ბზ.)/ღუემალ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ღომელ (ლშხ.)/ღომალ (ლნტ., ჩოლ.)/ღუემელ (უშგ.)/ღემალ (ლხმ.)/ყუემელ (ქალ.) ზოოლ. < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა...“ (შდრ. უშგ. მაყურინტ), იხ. ყორან

ღუელფ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ღუელფ (ლნტ., ჩოლ.)/ღუჲლფ (ჩგხ., ლხმ.) /ღუელ (უშგ.)/ღულჲფ (ლხმ.) < ქართ. ღველფ-ი „ნაკვერცხალი მრავალი“ (საბა), ახ. ქართ. „ფერფლმოდებული ნაკვერჩხალი ნაცრიანი, – ღადარი“, „ნაკვერცხალი მრავალი“ (საბა), შდრ. ფშ. „კერა“, შდრ. ზან. (ლაზ.) ღერფ-ულ-ი „id“ (შდრ. ბქ. ღგრჩ/ღურფ, უშგ. ღირჩ;

ლშხ., ჩოლ. ყუელფ)[100]

ღუენთ (ლშხ.) „წვეთი“ < ქართ. ღვენთ-ი „მდნარი წვეთი (ცვილისა, ქონისა...)“, შდრ. ზს. წიქუ, ლშხ. წექუ, ლნტ. წაქუ; ზს., ქს. წიფხ; ზს. კუკუმ

ღუითლა̈ (ბქ.) „ბოროტი, შეჭმუხნული სახის ადამიანი; ბღვერია“ < ზან. (მეგრ.) ღვითალ-ი „შეჭმუხნული“ (შდრ. ბზ. მესხურანა̈ლ, ბქ. მესხურანა/ელ; ბქ. მესუიტანა/ელ)

ღუინაი (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (კახ., ფშ., ხევს.) ღვინა „ღვინისფერი ხარის სახელი“, შდრ. ქართ. ღვინია

ღუინობი/ა {თოი} (ლშხ.)/ღუინობა̈ {თეუ}/ღუინობ (უშგ.) < ქართ. ღვინ-ობის თვე „ოქტომბერი“

ღუინწ/ღუნწ[არ] (უშგ.) < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ღუნწ-ი „ძუნწი“ (შდრ. ზს. წინგუნილ, ლშხ., ჩოლ. წინგულ, ლნტ. წინწკუ)

ღუიჩლა̈ (ბქ.) „უშნო პირისახის მამაკაცი“ < ზან. (მეგრ.) ღვინჩალ-ი 1. „უშნო, ულამაზო (ადამიანი)“, 2. *გადატ.* „გაშავებამდე გულმოსული“

ღულიაჰ (ლშხ., ჩოლ.)/ღულაჰ (ჩოლ., ლნტ.)/ღულიჰ (უშგ.) 1. *ზოოლ.* „ტიტველი, ბუმბულგაცვენილი ბარტყი“, 2. *გადატ.* „ცუდად ჩაცმული გამხდარი ადამიანი“ < ქართ. ღულიაჰ-ი „ფრინველის მართვე“ (საბა), ახ. ქართ. ღლაჰ-ი „ახლად გამოჩეკილი შეუბუმბლაუი ბარტყი“

ღურდა̈ლ (ბქ.)/ღურიალ (უშგ., ჩოლ.) *ხმამაძვ.* < ქართ. ღრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით“, იხ. ღურდა̈ლ (ბქ.)

ღურღენ (ბქ.)/ღურღენ (ჩოლ.) *ხმამაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ღურღინი „ჩახლეჩილი ხმით ლაპარაკი“

ღურწკენ (ბქ.) *ხმამაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ღირწკინ-ი/ღურწკინ-ი „ჭრიალი, ღრიჭინი, ჭრიჭინი“

ყ

ყაბა (ლშხ., ჩოლ.) „ცალ მხარეზე გადაწონილი ტვირთი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ყაბა „მსუბუქი ტვირთი“, შდრ. გურ. ყაფა „არამკვიდრად მოკრული ტვირთი“

ყაბარდო-ბალყარეთ (ზს., ლნტ.)/ყაბარდო-ბალყარუთ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ყაბარდო-ბალყარეთ-ი (ყაბ. **Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ**; ბალყ. **Къабарты-Малкъар Республика**; რუს. **Кабардино-Балкария**) „რუსეთის ფედერაციის სუბიექტი, შედის ჩრდილოეთ კავკასიის ფედერალური ოკრუგის შემადგენლობაში. ესაზღვრება ჩრდილოეთით სტავროპოლის მხარეს, სამხრეთით ჩრდილოეთ ოსეთს და საქართველოს, დასავლეთით ყარაჩაი-ჩერქეზეთს“

ყაბაბ (ლშხ.) < ქართ. ყაბახ-ი „სამიზნე, მიზანი“

ყაბარდი (ბქ.) 1. „ყაბარდო{-ბალყარეთი}“, 2. *გადატ.* „მთელი ქვეყანა, სამყარო“ < ქართ. ყაბარდო{-ბალყარეთი} (< ყაბ. **Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ**; ბალყ. **Къабарты-Малкъар Республика**; რუს. **Кабардино-Балкария** „რუსეთის ფედერაციის სუბიექტი, შედის ჩრდილოეთ კავკასიის ფედერალური ოკრუგის შემადგენლობაში. ესაზღვრება ჩრდილოეთით სტავროპოლის მხარეს, სამხრეთით – ჩრდილოეთ

ოსეთს და საქართველოს, დასავლეთით – ყარაჩაი-ჩერქეზეთს.

ყაბულ (ზს., ქს.)/**ყაბულბუნ** (ლნტ.) < ქართ. ყაბულ-ი (< თურქ., არაბ. **kabul**) „თანახმა“ (შდრ. ჭან. ჯაბული)

ყადაუათ (ლშხ., ჩოლ.) „აშკარა, ცხადი, პირდაპირი“ < ქართ. ყადავახ-ად „ბრიყვულ მთქმელობით, უგზოდ“ (საბა)

ყადაუათად (ლშხ., ჩოლ.) „აშკარად, ცხადად, დაუმალავად“ *ზმნის.* < ქართ. ყადავახ-ად „ბრიყვულ მთქმელობით, უგზოდ“ (საბა)

ყაზაუ (ბზ.)/**ყაზაყ** (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი მამაკაცი, ვაჟკაცი“ *გადატ.* < ქართ. ყაზახ-ი (< რუს. **Казак** < თურქ. **qazaq**) „უსახლკარო“, ძვ. ქართ., გურ., იმერ. „გლეხი“

ყალბ (ზს., ქს.)/**ყალბ** (უშგ.) < ქართ. ყალბ-ი (< არაბ. **qalb**) „არანამდვილი, მაგრამ ნამდვილს მიმსგავსებული, რიოში“

ყამა (ჩოლ.) „დიდი დანა“ < ქართ. (გურ.) ყამა (< არაბ.-სპარს. **qama**, შდრ. თურქ. **kama**) „მრგვალწვერა სატევარი; ხანჯალი“

ყანაოზ/ყანაუეზ (ზს.) < ქართ. (ქიზიყ.) ყანაოზ-ი „აბრეშუმი, ფარჩა“

ყანთარ (ჩოლ.) „გადაწეული“ < ქართ. ყანთარ-ი (< თურქ.-არაბ. **kantar** „ზამბარიანი სასწორი“) „ლოღარიკი, ცალ-სასწორა“

ყანწ (ზს., ქს.)/**ყანწ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ყანწ-ი „ღვინო-არყის სასმელი რქა (ძროხის, ჯიხვის და მისთ.)“

ყანჯალ/ყანჯალ (ბქ.) „თუნუქი“ < ადიღ. **ჴანჯალ'/ყანჯალ'** (< თურქ. ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით) „ფურცლოვანი რკინა, თუნუქი“, შდრ., ასევე, ყაბარდ. **ჴანჯალ'/ყანჯალ'**, აბაზ. **ყ-ანჯალ'**

ყარამან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ყარამან-ი (< სპარს. (?) „გმირი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ყარამანდულ (ბქ.) < ქართ. ყარამანდულ-ი/ყარამანდულა (< თურქ. **karamandula**) „ერთგვარი შავი ფერის ატლასივით ელვარე ქსოვილი წმინდა მატყლისა“

ყარამანდულიშ ყუთ (ბქ.) „ატლასის ყუთი“ < ქართ. ყარამანდულ-ის ყუთ-ი (< თურქ. **karamandula**) „წმინდა მატყლის ქსოვილის ყუთი“

ყარბეგ (ბქ.) *ანთრ.* < თურქ. **kara** „შავი“, „მამაცი“ + **beg** (/**bej**) „ბატონი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ყარყაშ (ლნტ.)/**ყარყაშ** (ლშხ., ჩოლ.) „ქალების ჩხუბი, აყალმაყალი“ < ქართ. ყარყაშ-ი „განგაში, ხმაურობა“, იხ. **ჩხუიბ**

ყარყშაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ჩხუბის მოყვარული“ < ქართ. ყარყაშ-ი „განგაში, ხმაურობა“

ყასნაყ (ბზ.)/**ყაზნაყ** (ბქ.)/**ყასნაყ** (ბზ., ჩოლ.)/**ყაისნაყ** (უშგ.) < ქართ. ყაისნაღ-ი (< თურქ. **kasnak**) „საქსოვი ჩხირი“, შდრ. გურ. კასნაღ-ი, თუშ., იმერ., გურ., კახ. ყასნაღ-ი

ყაურჯელ/ნ (ზს.)/**ყაუარჯელ/ყაუარჯან** (ბზ.)/**ყაურჯენ/ყაუურჯენ** (ბქ., ქს.)/**ყაუგრჯან/ყაუარჯენ** (უშგ.) < ქართ. ყავარჯენ-ი „საბჯენი ჯოხი“

ყაუა (ზს., ქს.) < ქართ. ყავა (< არაბ. **qahwa{t}**) „ტროპიკულ ქვეყნებში გავრცელებული ხე, ზოგჯერ ბუჩქი, აქვს მოპირისპირედ განლაგებული, მარადმწვანე, ტყავისებრი ფოთლები, სურნელოვანი თეთრი ყვავილები და ორმარცვლიანი წვნიანი ნაყოფი...“

ყაყბურ (ბზ.)/**ყაყუბირ** (ბქ.)/**ყაყბირ** (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ყაყვირ-ა „ღორის ჭირი; კისრის ჯირკვლების დაავადება; ყელის ავადმყოფობაა, სახადი“, „იგი-

ვეა, რაც ყბაყურა, – ყბა-ყურის ჯირკვლების ძლიერი ინფექციური დაავადება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყვაყვირე „კისრის ჯირკვლების დაავადება; ყელის ავადმყოფობაა, სახადი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ყაყბერ, უშგ. ბაბყუერ)

ყაყბურიან (ბზ.)/ყაყუბურიან (ბქ.) /ყაყბირიან (ჩოლ.) 1. „კისრის ჯირკვლებით დაავადებული“, 2. *გადატ.* „საზიზღარი, საძაგელი“ < ქართ. *ყაყვირ-იან-ი „ყბაყურით დაავადებული, – ყბაყურიანი“

ყაჩაღ (ზს., ლნტ.)/ყაჩაღ (ლშხ., ჩოლ.) /ყაჩაყ/ყაჩაყ (ლნტ.) < ქართ. ყაჩაღ-ი (< თურქ. **kaçak**) „გაქცეული, გავარდნილი“

ყაწიმ (ჩოლ., უშგ.) „სამკაული, ბეწკვი“ < ქართ. ყაწიმ-ი „ხმლის სამხარიღლივე“ (საბა); „თასმა ხმლის მხარიღლივ ჩამოსაკიდებლად, ვერცხლის ბალთებით შემკული“

ყალიან (ზს.)/ყალიონ (ბქ.) /ყალიონ/ყალიან (ლშხ.)/ყალიან (ლნტ., უშგ.) /ყალიან (უშგ.)/ყალიონ (ჩოლ.) < ქართ. ყალიონ-ი (< არაბ.-სპარს. **kalyan**) „თამბაქოს მოსაწევი მოწყობილობა პატარა ჯამივით, რომელსაც ყუნწში უკეთდება ღრუ ტარი ბოლის სასრუტავად, – ჩიბუხი“ (შდრ. ბზ. ლათრშლ)

ყაიდა (ბქ.)/ყაიდა (ჩოლ.) < ქართ. ყაიდა (< არაბ. **ḳajda**) „როგორიმე წესი, რიგი, ხასიათი...“

ყარუილ/ყარუილ/ყარუილ/კარაულ (ბზ.)/ყარუილ (ბქ., უშგ.)/ყარაულ (ბქ., ჩოლ.)/ყარულ (ლშხ., ჩოლ.)/ყარეულ (ლნტ.)/ყარეულ (ჩოლ.)/ყარილუ (უშგ.) < ქართ. ყარაულ-ი (< თურქ.-სპარს. **qarawul**) „დარაჯი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგლჩე/მელჩე, ლნტ. მგლეჩე „მცველი“), იხ. მე-ყარილ

ყარჩა (ზს., ლნტ.)/ყარჩა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყარაჩა „იგივეა, რაც ყარაჩაეთი“

ყაჯ (ზს.)/ყაჭ (ბზ., ლნტ.)/ყაჭ (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ყაჭ-ი „აბრეშუმი“

ყანჯუ (ბზ.)/ყანჩუ (ბქ., ლნტ.) /ყანჩუ/ყანჩუ (ლშხ., ჩოლ., ჩოლ.) /ყანჩ /ყანჯუ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყანჩა „წყლის ფრინველი, აქვს გრძელი კისერი, დიდი ნისკარტი და მაღალი ფეხები“

ყარ (ბზ.)/ყარ (ბქ., ლნტ.)/ყარ (ბქ.) /ყარ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ყავარი“, 2. „სახურავი“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **ḳavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ყელობ (ჩოლ.) „სეზონობა, მუწუხი“ < ქართ. ყელ-ობ-ა „წვიმახშირობა“ (საბა)

ყელშაუ (ჩოლ.) „კისერზე ფერადნიშნიანი ფრინველი“ < ქართ. ყელ-შავი „შავი ყელის მქონე“

ყელ-შ-გრ/ყგლ-შ-ირ (ბზ.)/ყელ-შ-ერ (ლშხ.) 1. „ღაბაბი“, 2. „გასუქებული ღორის კისერი (ზედმიწ. – ყელ-ის-[ა]/ყელ-ის-ან-ი)“ < ქართ. ყელ-ი 1. „კისრის წინა (ქვედა) ნაწილი, რომელშიც მოთავსებულია საყლაპავი და სასულე მილები“, 2. „თავისა და მხრების შემაერთებელი, – ყელ-კისერი...“, შდრ. იმერ. ყელ-ავშარ-ა „ღორის ყელის ხორცი, – ნაყელური“

ყელა (ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ა)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“, იხ. ლი-ყელ-ი

ყეჟარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყევარ-ი „ორი უღელი ხარ-კამეჩი“

ყია (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. ყია „ყელი“, „ყელის ყანყრატო (საბა), – ხახა“, შდრ. თუშ. ყია-ჲ

ყიდა (ჩოლ.) < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“, იხ. ლი-ყდ-ი

ყიდაშ (ბქ.) „ადამიანი, რომელსაც ყიდვა უყვარს (ზედმიწ. – მ-ყიდ-ვ-ელ-ი)“ < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“

ყინტორა (ბზ.) „საჭმელად ვარგისი ბალახი“ *მოტ.* < ქართ. (კახ., ინგ.) ყინტორა-[ი] „ბალახოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ყინწურ (ბზ.) < ქართ. მყინვარ-ი „ყინულის მასა, რომელიც წარმოიშვება მუდმივ-თოვლიან მთებში და ნელა ეშვება ქვევით სიმძიმის ძალის გავლენით“ (შდრ. ზს. ხანსარ, ქს. ხაშარ; ბზ., ქს. ჭოლ, ლნტ. ჭოლუ)

ყირანჭუ (ჩოლ.) „მაღალი, გამხდარი, გრძელკისერა კაცი“ < ქართ. (ფშ.) ყირანჭა „საჭმლის ჩასასვლელი მილი ყელში; საყლაპავი მილი“

ყირყიტ/ყურყუტ (ჩოლ.) „დიდხანს ლოდინი“ < ქართ. ყურყუტ-ი „დიდხანს ლოდინი, ცდა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიღლი, ლნტ. ლიღელი)

ყიჟნულ (ბზ., ლშხ.)/ყინილ/ყიჟნილ (ლნტ.)/ყინულ (ჩოლ.) „ყინულა (ვაშლის ან მსხლის სახეობა)“ *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., ოკრიბ.) ყინულა „ყინული ვაშლი (საზამთრო)“

ყიყუ (უშგ.) < ქართ. (რაჭ., ქიზიყ.) ყიყვ-ი „იგივეა, რაც ჩიყვი“, იხ. ყუიყუ (შდრ. ბზ., ქს. ფუყუ „ჩიყვი“; ბქ. ქელთგრ „ღაბაბი“; ჩოლ. ღუჩ/ღოლ /ზორძალ „ჩიყვი“)

ყიჭინ (ჩოლ.) „წვრილმანი ჩხუბი“ < ქართ. (იმერ.) ყიჭინ-ი „იგივეა, რაც ღიჯინი“

ყლაპ (ბზ.) < ქართ. ყლაპ-ი „ყელში საჭმლის, სასმლის ერთგზის ჩაშვება, ჩაყლაპვა, – ყლუპი“

ყლორტ (ბზ.)/ყლურტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყლორტ-ი „მცენარის წლევანდელი ნორჩი ტოტი“ (შდრ. ჩოლ. ყუჩ)

ყმარწუილ (ბზ.) < ქართ. ყმაწვილ-ი 1. „იგივეა, რაც ბავშვი“, 2. „ახალგაზრდა, მოწიფული (ვაჟი ან ქალი)“, 3. „ახალგაზრდა ვაჟი, – ჭაბუკი“

ყორან (ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი შავი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა...“ (შდრ. უშგ. მაყურინტ), იხ. ღუმალ

ყორნალი ღალა (ლნტ.) „ღელე (ზედმიწ. – ყორნ-ებ-ი[ს] ღელე)“ *ტოპ.* < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა“

ყორნალ (ლნტ.) „საძოვარი; ტყე; სახნავი (ზედმიწ.– *ყორნ-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა“

ყოყლოჩ (ჩოლ.) < ქართ. ყოყლოჩინა „ვინც ყოყლოჩინობს, – ყოყოჩა“

ყრშ (ბზ., ლშხ.)/ყუშ (ბქ.)/ყოშ (ლნტ.)/ყეშ (ლხმ.) „კოვზი“ < ძვ. ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) ყოშ-ი „მოკლეტარიანი პატარა ნიჩაბი; კოვზის მსგავსი ხელსაწყო ფქვილისა და მისთ. ამოსაღებად“, ფშ. ყოშ-ი „ხის სასმისი, ტარიანი ან ყურიანი“, შდრ. ძვ. ქართ. კოშ-ი „ხისა და გოგრის თასი“ (შდრ. ზს. კიზ, ლშხ.,ჩოლ. კიზ, ლნტ. კობზ)

ყრშ/ყოშ (ლშხ.) „მცირე სახლი მთაში, ქოხი“ < ქართ. ზან. (მეგრ.) ყორშ-ი/ცურშ-ი/ყოშ-ი/ცოშ-ი „ციხე-სიმაგრე, კოშკი“

ყრჯლ (ბზ.)/ყრალ (ლშხ.) „ავყია“ < ქართ. მყრალ-ი „ცუდი, აუტანელი (სუნი)“, *გადატ.* „საძაგელი, საზიზღარი“

ყუა (ზს., ქს.)/ყუუა (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ყუა 1. „მჭრელი იარაღის (ხმლის, დანის, ცულის, თოხის...) პირის საპირისპირო, არამჭრელი მხარე, – გნდე, ზურგი“, 2. „პურის (მჭადის... ყველის...) გარეთა სქელი მხარე, ნაპირი“, 3. „წიგ-

ნის, რვეულის ის მხარე, სადაც ფურცლებია ერთმანეთზე გადაკერებული“...

ყუდღელისჭერიშ/ყურდღელისჭერიშ (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. (იმერ.) ყურდღლ-ის ჭერ-ია „ერთ-ერთი ქართული ხალხური ზღაპრის პერსონაჟი“, იხ. კურდღლისჭერიშ

ყუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ყუთ-ი „ოთხკუთხი სათავსი, ჩვეულებრივ ფიცრისა“ (შდრ. ბქ. შაკუ)

ყუმგან (უშგ.) < ქართ. კუმგან-ი „ჭურჭელი ვიწრო ყელით, წვრილი წვერით, სახელურითა და თავსახურით, რომელსაც ადრე ხელ-ფეხის დასაბანად იყენებდნენ“

ყუნწ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყუნწ-ი „ფოთლის, ყვავილის ან ნაყოფის ის ნაწილი, რომლითაც მიმაგრებულია მცენარეზე...“ (შდრ. ზს., ქს. კელ; ჩოლ. კინწ)

ყუობ (ლშხ.) „გაჭირვების პერიოდი, სიღარიბე (ზედმიწ. – *ყუ-ობ-ა)“[101] < ქართ. ყუა 1. „მჭრელი იარაღის (ხმლის, დანის, ცულის, თოხის...) პირის საპირისპირო, არამჭრელი მხარე, – გნდე, ზურგი“, 2. „პურის (მჭადის... ყველის...) გარეთა სქელი მხარე, ნაპირი“, 3. „წიგნის, რვეულის ის მხარე, სადაც ფურცლებია ერთმანეთზე გადაკერებული“...

ყურადღება (ზს., ქს.)/ყურადგება (ბქ.) < ქართ. ყურად-ღ-ებ-ა „მზრუნველობა, თვალყურის დევნება“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. ფეშა)

ყურაპ/ყურირაპ (ჩოლ.) „დიდი მილი“ < ქართ. (იმერ.) ყვირაპ-ი „მაღალი და უშნო ბნელი შენობა“

ყურბეუილ (ბზ., ლნტ.)/ყურბოულ (ლშხ.)/ყურბეუილ (ჩოლ.) „წმინდა ხორბლისაგან გამომცხვარი პური; აფუებული ცომისაგან ტაფაზე გამომცხვარი პური“< ძვ. ქართ. ყურბეულ-ი, ყურბეულ-ი „პურის კვერი“, შდრ. მესხ. ყვერბულა

ყურდგელ/კურდღელ/ყურდღელ /ყურდღელ/ყუდღელ (ლნტ.) ზოოლ. < ქართ. კურდღელ-ი „მომცრო ნადირი (ძუძუმწოვარი ცხოველი მღრღნელთა რიგისა), გრძელყურებიანი და ფეხმარდი, ფრთხილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყურდგელ-ი/ყურდგელ-ი (შდრ. ზს. რაჭუ)

ყურთბაშ (ბქ.) < ქართ. ყურბალიშ-ი/ყურთბალიშ-ი „პატარა ბალიში“

ყურიანათ (ქს.) „4 კგ. მოცულობის საწყაო“ < ქართ. (ზ.-რაჭ.) ყურიანა „ყურიანი სალობივე“, ლეჩხ. „ათგირვანქიანი საწყაო“

ყურმანჯიან (ჩოლ.) „ყრუ-მუნჯ-ი (ზედმიწ. – ყრუ-მუნჯ-იან-ი)“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“, გადატ. „ჩამორჩენილი“

ყურმანჯ (ბზ., ლნტ.)/ყურმანჯ (ლშხ., ჩოლ.) „ყრუ-მუნჯ-ი“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“, გადატ. „ჩამორჩენილი“ (შდრ. ზს. ყუგ[რ]; ბზ. ფიტკრიან; უშგ. ლგშდრიკე; ჩოლ. სკუმუ)

ყურუშგა (ბზ.)/ყრუშკა (ბქ.)/ყურუშკ (ლნტ.)/ყურუშკა (უშგ.) < ქართ. კრუშკა < რუს. **кружка** „ტოლჩა, მეტალის ჭიქა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყრუშკა/ყურუშკა (შდრ. უშგ. კიჟო)

ყურშ (ზს.) /ყურშაჲ (ბზ.)/ყურშ /ყურჩ (ბქ.) /ყურშაჲ/ყარჩაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ყურჩ (ჩბხ.), შდრ. ლშხ. ყარჩა-ყურჩა ზოოლ. < ქართ. ყურშა 1. „(ყურშავი) ძაღლის სახელია“, 2. *ძვ. მითოლ.* ერთნაირი ცხოველია: „კატასა ჰგავს, ლომს მსახურებს“ (საბა)

ყურჭუმელაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) ყურ-წუმელ-ა „ეკალღიჭი; კურკანტელა; ძლიერ შავი, გადამწიფებული ხილი“, შდრ. შდრ. რაჭ., ლეჩხ., იმერ. ბურწუმელა, კურწუმელა; ბურწუმელი (საბა) და ზ. რაჭ. ყურჭუმალა „ძალიან მწიფე ხილი“

ყუყურჩლ/ყუყურჩლ (ჩოლ.) „ახლად გაშლილი ყვავილის, ნაყოფის კვირტი“ < ქართ. კუკურ-ი „გაუშლელი ფოთოლი“ (საბა); „იგივეა, რაც კოკორი“

ყუყუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ზს. *კნინ. ფ.* **ყიყ-ულდ** < ქართ. (აჭარ., იმერხ.) ყვიყვ-ი „ჩიყვი“, იხ. **ყუიყუ**, **ყიყუ** (შდრ. ბზ., ქს. **ფუყუ** „ჩიყვი“; ბქ. ქელთგრ „ღაბაბი“; ჩოლ. **ღუჩ/ღოლ /ბორძალ** „ჩიყვი“)

ყუჩუდიდ (ჩოლ.) „ჩუმად, წყნარად (ზედმიწ. – **"ყუჩ-უკა-დ)**“ *ზმნის.* < ქართ. ყუჩ-ად „მშვიდად, ჩუმად, წყნარად; აუღელვებლად“, შდრ. ქართ. ყუჩილ-ი „ჩუმად ყოფნა, – დუმილი, სიწყნარე, სიმშვიდე“ (შდრ. ჩოლ. **ყუშდიდ** „მყუდროდ“)

ყუანა (ბქ.) „სოფელი ბალსქვემო სვანეთში, ფარის თემში“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ცვანა/ცუანა „ყანა“

ყუარილ (ზს., ლნტ.)/**ყუარუილ /ყუარულ/ყუარილ/-უარილ/უარილ** (ბზ.) /**ყუერულ** (ლშხ., უშგ.)/**ყუერილ** (ლნტ.) „ლაფშა ცხენი, იაბო“ *ზოოლ.* < ზან. (მეგრ.) ცვარილ-ი/ყვარილ-ი „დაკოდილი ცხენი“, შდრ. ქართ. ყვერულ-ი „დაკოდილი მამალი (ქათამი)“,[102] იხ. **უარყა**

ყუაუილ (ზს., ქს.)/**ყუაუილ** (ლნტ.) < ქართ. ყვავილ-ი „მცენარის გამრავლების ორგანო, რომელიც მეტწილად შედგება ყვავილსაფრისა, ბუტკოსა და მტვრიანებისაგან...“ (შდრ. ლნტ. **ბოჭოჭოლ**)

ყუაუიფრჩხილაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (მესხ., ქიზ.) ყვავ-ი-ფრჩხილ-ა „კოფრჩხილა“, რაჭ., ზმ. იმერ. ყვავ-ისფრჩხილ-ა „ოფოფა, მდელოს მატკვარცანა“

ყუაუ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყვავ-ი „საშუალო სიდიდის ფრინველი ყორნისებრთა ოჯახისა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ჭუერ**, ლშხ. **ჭუერ**)

ყუელ (ლშხ.) < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“ (შდრ. ზს., ლნტ. **თაშ**, ლშხ., ჩოლ. **თაშ**)

ყუელაწმინდა (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველაწმინდა „იგივეა, რაც ყოვლად წმინდა“, შდრ. გურჯაანის ყველაწმინდა „VIII-IX საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების („გარდამავალი ხანის“) უმნიშვნელოვანესი ძეგლი – ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია“

ყუელიერი აღაბ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველიერ-ი[ს] აღება „დიდი მარხვის აღება“

ყუელიურ (ბზ., ლშხ.)/**ყუელიურ** (ბზ.) /**ყუილიერ/ყუელიერ** (ბქ.)/**ყუელიერ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ყუილიურ** (უშგ.)/**ყუილერ** (ლხმ.)/**ყულერ** (ბეჩ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველ-იერ-ი „დიდმარხვის წინა კვირა, როცა ხორცეული არ იჭმებოდა“

ყუერბ/ყერბ (ბქ.) „შუაცეცხლის ადგილი მაჩუბში“ < ქართ. ყვერბ-ი „ცეცხლის სანთები ადგილი, – კერა, საცეცხლური“

ყუეშ (ბქ.)/**ყეშ** (ბქ.)/**ყოშ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ყოშ** (ლნტ.) „კოვზი“ < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) ყოშ-ი „კოვზის მსგავსი ხელსაწყო ფქვილისა და მისთანათა ამოსაღებად“, შდრ. აჭარ. ყოშ-ი||კოშ-ი „მწარე გოგრა, კვახი“, გურ. კოშ-ია/ე „უკანო ჰატარა გოგრა“, ხევს. კოშ-ი

ყუიბლად (ჩოლ.) „პატარა ზომის ქვევრი“ *კნინ. ფ.* < ქართ. ყვიბარ-ი „მომცრო ჭური“ (საბა), იმერ. ყვიბირ-ი „იგივეა, რაც ყვიბარი“

ყუითელ (ზს., ქს.)/ყუითელ (ბზ.) < ქართ. ყვითელ-ი „ერთ-ერთი შვიდ ძირითად ფერთაგანი (სპექტრში – ნარინჯისფერსა და მწვანეს შორის)“

ყუითელაჲ (ბზ.) „ყანა (ზედმიწ. – ყვითელ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ყვითელ-ი „ერთ-ერთი შვიდ ძირითად ფერთაგანი (სპექტრში – ნარინჯისფერსა და მწვანეს შორის)“

ყუიმბრ (ბზ., ქს.)/ყუიმბ (ბქ.) „უნაგირის თავი; მრგვალი თავი ჯოხისა, ასანთისა და მისთ.“ < შდრ. ძვ. ქართ., მოხ. ყუმბ-ილ-ა „ახალუხის შესაკრავი“ (შდრ. ჩოლ. ყჷმბრიელაჲ „თავის ქალა“)

ყუინჩილ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყვინჩილა „ზრდადაუმთავრებელი მამალი, – მამლაყინწა“

ყუინჩილობ (ბზ.) *გადატ.* < ქართ. ყვინჩილ-ობ-ა „ყვინჩილის თვისება, – მამლაყინწობა“

ყუინჯ (ჩოლ.) „კორძი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ყვინჯ-ი „კუნძი ხის ტანზე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ფონ, ბზ. ფონ, ბქ. ფენ, უშგ. ფგნ)

ყუირ (ჩოლ.) „კუთხე (თავსაფრისა)“ < ქართ. ყურ-ი „რაიმე კუთხოვანი საგნის (მაგ. ლეჩაქისა) კუთხე, წვერი“

ყუირაჲპ/ყურაჲპ (ჩოლ.) „დიდი და ფართო ჭურჭელი; დიდი მილი...“ < ქართ. (იმერ.) ყვირაპ-ი „მაღალი და უშნო, ბნელი შენობა“

ყუიყუ (ხს., ლნტ.) < ქართ. (აჭარ., იმერხ.) ყვიყვ-ი „ჩიყვი“, იხ. ყიყუ, ყუყუ (შდრ. ბზ., ქს. ფუყუ „ჩიყვი“; ბქ. ქელთგრ „ღაბაბი“; ჩოლ. ღუჩ /ღოლ /ბორძალ „ჩიყვი“)

ყუიჩ (ხს., ქს.) „მამალი“ *ზოოლ.* < ქართ. ყვინჩილა „ზრდადაუმთავრებელი მამალი, – მამლაყინწა“ (შდრ. ხს. მამილ{უ})

ყუიჩ (ბქ.) < ქართ. ჩიყვ-ი „ავადმყოფობა, რომელსაც ახასიათებს ფარისებრი ჯირკვლის ჩიჩახვისმსგავსი გადიდება, – ყიყვი“ (შდრ. ბზ., ქს. ფუყუ; ჩოლ. ღუჩ; ჩოლ. ღოლ; ჩოლ. ბორძალ)

ყუიც (ჩოლ.) „ცხელი და ცხიმიანი წვნიანის ყვითლად მოციმციმე ბუშტუკები“ < ქართ. ყვიც-ი „სიყვითლე“

ყურიუ (ზს., ქს.)/ყრუუ (ლშხ.) „გაუგებარი, უცოდინარი, ტლუ“ < ძვ. ქართ. ყრუ „ყრუობა, ყრუ(ვ)ება“, ახ. ქართ. ყრუ 1. „ადამიანი, რომელსაც სმენა არა აქვს, ყურში არ ესმის“, 2. *გადატ.* „მივარდნილი; ჩამორჩენილი, გაუნათლებელი (სოფელი, ქვეყანა...)“

ყგმირ (უშგ.) < ქართ. ყამირ-ი (< არაბ. ღა'მირ „სახნავად უვარგისი“) „უხნავი, დაუმუშავებელი მიწა“, „ძველი კორდი“ (საბა)

ყგრმა {ქათალ} (უშგ.) „დედალი ინდაური“ *ზოოლ.* < ქართ. ყრმა {ქათამი} „ახალგაზრდა“

ყგრმა {ყუიჩ} (უშგ.) „მამალი ინდაური“ *ზოოლ.* < ქართ. ყრმა {ყვინჩილა} „ახალგაზრდა“

ყგრმილ/ყირიმ (ზს.)/ყირმულ (ლშხ.) /ყგრმი (ლხმ.) „ძველებური კაჟიანი თოფი“ < ქართ. ყირიმ-ულ-ა „ყირიმის თოფი“, შდრ. გურ., მთიულ.-გუდ. ყირიმ-ი, ხევს., ფშ. ხირიმ-ი

ყგრყ-ინჯ/ყაყრ-ინჯ (ბზ.)/ყგყრ-ინჯ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ყგყრ-გნჯ (ლშხ., ჩოლ.) „ხორხი, ყრონტი; ყანყრატო“ ფუძეებში ძირად უნდა გამოიყოს ყგრყ-/ყგყრ-/ყაყრ- < ზან. (მეგრ.) ყგრყ-ი „ყელი“ < ქართ. (გურ.) ყორყ-ი, ხოლო -ინჯ/-გნჯ სუფიქსად < მეგრ. -ინჯ სუფიქსისაგან (შდრ. იმერ. ცხვ-ინჯ-ა <

*ჩხვ-ინჯ-ა)

ყვრყვნ (ბქ.) *ბმამძ.* < ზან. (მეგრ.) ყირყინ-ი/ყირყინ-უ-ა 1. „ყროყინი“, 2. *გადატ.* „ხმამაღლა გაურკვეველი ლაპარაკი“, იხ. ლი-ყვრყვნ-ი

ყვრყვნტ (ბქ.) / **ყვყრვნტ** (ლნტ.) /**ყვყრინტ** (ჩოლ.) „ყანყრატო“ < ქართ. (გურ.) ყორყ-ინტ-ე / ყორყ-ინტ-ი (<*ყორყ-ინტ-ა-ი)[103] „ყელი, ხორხი“

ყვსყრ (ბქ.) „მოზარდი საქონელი (მსხვილფეხა)“ < ქართ. (ინგ.) ყისირ, აჭარ. ყირს-ი/ყისირ-ი (თურქ. **kisir**) „ბერწი“

შ

შაბ (ზს., ქს.)/**შაბ** (უშგ.) < ქართ. შაბ-ი (< არაბ. **šabb**) „თეთრი, გამჭვირვალე კრისტალური ნივთიერება – გოგირდმჟავას ერთ-და სამვალენტიანი ლითონების ორმაგი მარილი, იყენებენ მედიცინაში, ფოტოსა და სამღებრო საქმეში...“

შაბიამან (ზს., ქს.)/**შაბიამან** (ლნტ.) < ქართ. შაბიამან-ი (< არაბ. შაბ-ი-იამან) „გოგირდმჟავა სპილენძი ცისფერ გამჭვირვალე კრისტალებად; იყენებენ მევენახეობა-მებაღეობაში სოკოთი დაავადების საწინააღმდეგოდ, საღებავების დამზადებაში, ვეტერინარიაში და სხვ.“

შაგ (ზს., ქს.)[104] < რუს. **Шаг** „ბიჯი, ნაბიჯი“

შადრეუან (ზს., ქს.)/**შადრეუან** (ბქ.) < ქართ. შადრევან-ი (< სპარს. **შა'დურვა'ნ**) „წნევის ძალით ამონატყორცნი სითხის (ჩვეულებრივ წყლის) ნაკადი“

შალაფ (ბქ.)/**შალაფ** (ლშხ., ჩოლ.) „ბურღი“ < ქართ. შალაფ-ი „ფიცრის სახურეტი“ (საბა)

შალბარ (ბზ.)/**შალბარ** (ლშხ., ჩოლ.) /**არშულ**/**არშბილ**/**შარბალ** (ლშხ.) /**შალბარ** (ლნტ., უშგ.)/**შარბალ** (ლნტ.) < ქართ. შარვალ-ი „მამაკაცის წელსქვევითჩასაცმელი ტოტებიანი გარეთა სამოსი“ (შდრ. ზს. **სახბშირ**)

შალტამ/**შარტამ** (ლშხ., ჩოლ.) „სხვადასხვა ჯიშის მაღალეროიანი ბალახი“ *ზოოლ.* < ქართ. (ფშ., თუშ., მოხ., გურ. შალდამ/ყ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი, – შამბი“, შდრ. იმერ., გურ. ჟალტამ-ი „სქლად ამოსული უვარგისი ბალახი“

შალშუიმ/**შალაშუიმ** (ბზ.)/**შალაშენ** (ბქ.)/**შალაშინ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) /**შალაშინ** (ლნტ.)/**შალშუემ** (უშგ.)/**შალშენ** (ლხმ.) < ქართ. შალაშინ-ი „სადურგლო იარაღი – ხის (რკინის) ბუდე შიგ ჩასმული ბრტყელი მჭრელი პირით, ხმარობენ ფიცრისა და მისთ. ზედაპირის სუფთად სათლელად“

შალჳრა (ბზ.)/**შალრრა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შალ-ეულ-ობ-ა „იგივეა, რაც შალეული“

შამბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შამბ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი“ (საბა)

შამბიფერიშ (ლშხ.) < ქართ. შამბ-ისფერ-ი (< შამბ-ი და ფერ-ი) „რაც ფერით შამბს მოგვაგონებს“

შამპანიურ (ზს., ქს.)/**შამპანურ** (ბქ.) < ქართ. შამპანურ-ი „განსაკუთრებული წესით დაყენებული შუშხუნა ღვინო“

შამფირ[უ]/**შამფურ** (ზს.)/**შამფურ**/**შამფვრ** (ლშხ., ჩოლ.)/**შამფირ** (ლნტ., ჩოლ.)/**შამფურ** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**შამფურ** (ბქ., ლნტ.) < მვ. ქართ. შამფურ-ი „ხის ან რკინის წვეტიანი ღერო, რომლითაც წვავენ ხორცს (მწვადს)“

შანა (ბქ.)/შან (ჩოლ.) < ქართ. შან-ი „შანის მოგება, შანს მოუგებს“, იმერ. „იგივეა, რაც ნიშნის მოგება, ნიშნს მოუგებს (იხ. ნიშნი)“

შარა (ზს., ქს.) < ქართ. შარა-{გზა} (< სპარს. **šāhrah**) „იგივეა, რაც გზატკეცილი“

შარან/შარნა (ლშხ.)/შარნ (ჩოლ.) *ცრუმორწმ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) შარნა „საცოლის დასანიშნი ნივთი, – ბელგა“, იგივეა, რაც შანა „რაიმე ნივთი (უპირატესად ლითონისა, რომელსაც შეულოცავდნენ და ყელზე (მაჯაზე) აბამდნენ ვითომდა ავი თვალისაგან (ავი სულისაგან) დასაცავად“

შარა-შუკუ (ზს., ქს.) „შარაგზა“ < ქართ. შარა (< სპარს. **šāhrah**) „იგივეა, რაც გზატკეცილი“ და ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

შარბა̈თ (ზს., ლნტ.)/შარბათ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. შარბათ-ი (< არაბ. **šerbet** 1. „შარბათი, 2. „დასალევი წამალი, მიქსტურა“, 3. „ზოგიერთი ნივთიერების თხევადი მდგომარეობა, ხსნარი“) „შაქრითა და ხილის წვენით დამზადებული ტკბილი სასმელი“

შართქჳნ (ზს., ჩოლ.)/შართქჳლ (ლხმ., ჩოლ.)/შართქუმ (ლშხ.)/შართთქჳნ (ჩოლ.)/შასთქჳნ (უშგ.) 1. ზს., ლშხ., ჩოლ. „საბანი“, 2. ჩოლ. „სქელი შალი ან ნაბადი“ < ქართ. შატქუნ-ი, შათქუნ-ი „დოშაქი“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) შქართუნ-ი (შდრ., ასევე, უშგ. ლემშსთქჳნი „სასაბნე“)

შაურ (ზს., ქს.)/შაუ̈ირ (უშგ.) < ქართ. შაურ-ი „ხუთი კაპიკი“

შაურჲან (ბქ.)/შაურიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შაურ-იან-ი „ხუთკაპიკიანი“

შაუ̈ბალახაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ., გურ., ფშ.) შავბალახ-ა „თეთრყვავილა ლაშქარა, შავწამალა, გომბისცხვირა თავშავა, შმაგა“ (შდრ. ზს. მატატა/მათათა)

შაუ̈ბედ (ზს., ჩოლ.) „ვაი, უი, უბედური“ < ქართ. შავ-ბედ-ი „ცუდი ბედი, – უბედობა, უბედურება“

შაუ̈გურმჳლ (ბზ.)/შეგურმჳნ (ზს.)/შეუ̈გურემან (ლშხ.)/შაუ̈გურმჳნ (ლნტ.)/შაგურმჳნ (უშგ.) < ქართ. შავ-გვრემ-ან-ი „მოშავო ადამიანი“ (შდრ. ზს. მეშხლჳ{ი}; ზს. შიხგოგენ/შიხგოგჳნ, ლნტ. შიხდოგჳნ „ძალიან შავი, ნახშირის ფერი“)

შაუ̈დედალა (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. შავ-დედალ-ა (ქართ. შავ-ი დედალ-ი) „შავი ფერის დედალი“

შაურჳხ (ბქ.)/შაურახ (ჩოლ., უშგ.) 1. ბქ. „მეტისმეტად შავი, შავტუხა“, 2. ჩოლ. „მაღალი, უხეში და უსირცხვილო ქალი“ < ქართ. (თუშ.) შავ-რათ-ი „შავი ცხენი“, შდრ. ფშ., თუშ. შავრა „შავი ცხენი“, აჭარ. შავ-რახტა-ჲ „მეტად შავი, შავტუხა“, ფშ. შავ-რეშხ-ი „შავი ფერის ცხენი“

შაუ̈ურდელ (ზს.)/შაურდენ (ზს., ლშხ.)/შაუ̈ურდენ (ბზ., ლნტ., ჩოლ., ეცერ.)/შაურდულ/შაუ̈არ (უშგ.) 1. *ზოოლ.* „შევარდენი“, 2. *გადატ.* „მარდი, სწრაფი“ < ქართ. შევარდენ-ი „მტაცებელი ფრინველი საშუალო ზომისა, გაწვრთნილს იყენებენ ნადირობაში“

შაუ̈ფსხალაჲ (ლშხ.) / შაუ̈ფსხალაჲ (ჩოლ.) „მსხლის ერთ-ერთი ჯიში“ *ბოტ.* < ქართ. შავ-მსხალ-ა „მსხლის ერთგვარი ჯიში“

შაუ̈ბირაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ძირშავ-ა „ერთგვარი მცენარე“

შაფჳთ (ლშხ., ჩოლ.)/შაფათ{ილ}/შაფჳთ{ილ} (ლშხ.) „ფიქალ ქვაზე გამომცხვარი პატარა ზომის ქერის თხელი ხმიადი“ < ქართ. (თუშ.) შაფართხელა/შაფართხელ-ი „ნაცარში გამომცხვა-

რი ხმიადი“, შაფათხელ-ი „ჴმიადი ნაცარში მცხვარი“ (საბა)

შაფრან (ბქ.) < ქართ. შაფრან-ი (< არაბ. **za'parān**) „ვაშლის ჯიში ერთგვარი“

შაქარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/შაქარ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „შაქარ-ი“, 2. „კანფეტ-ი“ < ქართ. შაქარ-ი (< ფალ. **šakar**, შდრ. ბერძ. **σάχαρον**, ლათ. **saccharum** და სხვ.) „კრისტალური, ტკბილი საკვები ნივთიერება, იღებენ ერთგვარი ჭარხლის ან ლერწმის გადამუშავებით“

შაშალ (ზს.) „ლახვარი“ < ძვ. ქართ. (ფშ., ქიზიყ.) შაშარ-ი „ნესტარი, ლანცეტი; ხმლის წვერი, ორივე მხარეს წამახული“; „სისხლის გამოსაშვები მახვილი“ (საბა)“

შაშკლაუ/შაშკულაუ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) შაშკვლავ-ი „რეჰანი“, შდრ. იმერ., რაჭ. შაშკვლამ-ი, იხ. სამშურია

შაშხანა (ბქ., ლნტ.)/შაშხანაი (ჩოლ.)/შაშხან (უშგ.) < ქართ. შაშხანა „თოფი, რომელსაც ლულაში ხრახნისებური ღარები აქვს გასროლილი ტყვიისათვის ბრუნვითი მოძრაობის მისაცემად“

შახმატ (ზს., ქს.) < ქართ. შახმატ-ი (< სპარს. **šāh** „მეფე“ და არაბ. **mat** „მეფე მოკვდა“) „იგივეა, რაც ჭადრაკი“

შაირ (ზს., ლნტ.)/შაირ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „შაირი, ლექსი, კაფია“ < ქართ. შაირ-ი (< შაირ-ი < სპარს. **šīr** < არაბ.) „ლექსი ოთხმუხლედი“ (საბა), თექვსმეტმარცვლოვანი ოთხტაეპიანი ლექსი“

შაკიკ (ზს., ლნტ.)/შაშიკ (ბზ.)/შაკიკ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. შაკიკ-ი (< არაბ. **šaqiqa** „ძლიერი თავის ტკივილი“) „თავის ერთი მხრის დროგამოშვებით ტკივილი, გამოწვეული თავის ტვინში სისხლის მიმოქცევის მოშლით“

შალ (ზს., ლნტ.)/შალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შალ-ი 1. „მატყლის ქსოვილი“, 2. „ქალის თბილი მოსასხამი (მოსახვევი) მატყლის სქელი ქსოვილისა“, იხ. თაუშალ

შალითა (ზს.)/შალთა (ჩბხ.) < ქართ. შალითა „საგნის ფორმის მიხედვით შეკერილი ქსოვილის (ტყავისა და მისთ.) ჩამოსაცმელი, რომელიც საგანს იფარავს გაფუჭება-გაჭუჭყიანებისაგან“

შანთ (ზს., ლნტ.)/შანთ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ. შანთ-ი „სხეულის ამოსაწვავი, დასადაღავი (გახურებული) რკინა“

შარი-ბამბაჲ/შალი-ბამბაჲ (ბზ.)/შუბარი-ბამბა/შარი-ბამბაჲ (ბქ.) 1. „შალი და ბამბა“, 2. ბქ. „მძიმე საქმის მორიგება (მოგვარება)“, 3. ბქ. „მალამო, დამამშვიდებელი წამალი“, *გადატ.* „ფუფუნება“[105] < ქართ. შალ-ი „მატყლის ქსოვილი“ და ბამბა (< სპარს. **pamba**) „ტექნიკურ კულტურაში ფართოდ გავრცელებული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

შაშმობ (ბზ.)/საშმობ (ბქ., ლნტ.)/საშმობ (ლშხ.)[106] 1. „ჭიაკოკონობა, ჭინკობისთვის ბოლო ღამე (ზედმიწ. – *საშიშ-ობ-ა*)“, 2. „ოქტომბერი“ < ქართ. საშიშ-ი „შიშის გამომწვევი, შიშის მომგვრელი, – სახიფათო, საზიანო“

შაურგულ (ლშხ., ჩოლ.)/შაურგილ/შაორგული/შაურგული (ჩოლ.) „ვაი მტერს და ავს (ზედმიწ. – *შავ-ორგულ-ი*)“ *შორისდ.* < ქართ. შავ-ი „ყველა ფერზე მუქი, ნახშირის, გიშრის ფერი“ და ორგულ-ი „ფარული მტერი, – მზაკვარი, მოღალატე, მუხანათი“

შგერობ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/შკერობ (ლნტ.) „ფუტკრის ყრა, ფუტკრის ყრის პერიოდი (ზედმიწ. – *ლაშქრ-ობ-ა*)“ < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“, იხ. ლაშგრობ

შგუნიბ (ზს., ლშხ.)/შკუნიბ (ლნტ.) < ადიღ. მგშკ "რკო"

შებრუნებილ (ლნტ.) < ქართ. შე-ბრუნ-ებ-ულ-ი „უკანვე (შიგ) შესული, – მიბრუნებული; მიტრიალებული, შეტრიალებული..." (შდრ. ზს., ქს. {ჟი} ლგსპე, ბქ. {ჟი} ლუსპუნე)

შეგირდ (ზს., ქს.)/შაგირდ (ზს.)/შაგირდ (ლშხ.) < ქართ. შეგირდ-ი/შაგირდ-ი (< სპარს. შა"გერდ) „იგივეა, რაც მოწაფე, მოსწავლე"

შეიძლება (ზს., ქს.)/შეი{ძ}ლება /შეი{ძ}ლებ/შება/შებ/შელებ/შ{ე}ლებ/შებლება (ჩოლ.) < ქართ. შე-ი-ძლ-ებ-ა „შესაძლოა, შესაძლებელია, მოსახერხებელია; მოსალოდნელია; დასაშვებია"

შემადგენლობ (ლნტ.) < ქართ. შემადგენლ-ობ-ა „მთლიანის შემქმნელი ნაწილების, ელემენტების ერთობლიობა; მთლიანობა"

შემინდ (ბზ.)/შემინდუილ (ბქ., ლშხ.) /შემუნდილ (ბქ., ჩოლ.)/შემგნდილ (ჩოლ.) „ნებადართული, ღვთისაგან შენდობილი, დასაშვები; შეწყნარებული" < ქართ. შე-ნ-დ-ობ-ილ-ი „მიტევებული, პატიებული; შეწყნარებული", შდრ., ასევე, ქართ. შე-მ-ი-ნდ-ე

შემწეობ (ბზ.) < ქართ. შე-მწე-ობ-ა „დახმარება, შველა" (შდრ. ბზ. ლიმშედჲლ, ბქ. ლიმშედა/ჲლ, ლშხ., ჩოლ. ლიმშედჲლ, ლნტ. ლიმაშედჲლ)

შენაწირ (ქს.) < ქართ. შე-ნა-წირ-ი „შეწირული" (შდრ. ბზ. ნაწუჲნუნ /ნაწუჲარ/ნაწუერ, ბქ. ნაწუანუნ, ლშხ. ნაწეუანუნ/ნაწუარ, ლნტ. ნაწეუჲარ)

შენაწირჲუ-გაწნძეულობ (ლნტ.) < ქართ. შე-ნა-წირ-{ებ}-ი განძ-ეულ-ობ-ა „განძეულობა, რაც შეწირეს"

შენი-ჩემობია (ჩოლ.) < ქართ. შენ-ჩემ-{ა}-ობ-ა „ურთიერთშორის ანგარიშიანობა, თავთავისის, საკუთრის გარჩევა, – პირადულობა"

შენობ (ზს., ლნტ.)/შენება (ეცერ., ბეჩ.) /შენებ (ლხმ.) < ქართ. შენ-ობ-ა (შდრ. ფალ. šēn, ძვ. ირან. šaina) „რაიმე მასალის საცხოვრებელი ან სხვა დანიშნულების ნაგებობა, – სახლი" (შდრ. ბზ., ლშხ. ლგლგიმჲლე, ბზ. ლჲლგიმჲრ; ქს. ასმა)

შეღაჩჲთ (ზს.) < ქართ. შეღავათ-ი (< არაბ. სახა"ვათ „ხელგაშლილობა, დიდსულოვნება") „ვალდებულების შემცირება, შემსუბუქება, გაიოლება"

შეყჩარებულ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/შეყჩარებილ (ლნტ.) < ქართ. შეყვარებულ-ი „სიყვარულით გამსჭვალული"

შეშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {გა}-შეშ-ებ-ა „გაქვავება"

შეძლაბ (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ა 1. „შესაძლებლობა; უნარი, ძალ-ღონე", 2. გადატ. „სარჩო-საბადებელი; ქონება, სიმდიდრე, დოვლათი" (შდრ. ბზ., ლნტ. მაჲმედა/მაჲმედა, ბქ. მაჲმედა, ლშხ., ჩოლ. მაჲმედა; ბზ., ლნტ. მაბაც, ბქ. მაბაც, ლშხ., ჩოლ. მაბეც)

შეძლებლობ (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ულ-ობ-ა 1. „შეძლებულის მდგომარეობა, – უნარიანობა, ძალოვნობა", 2. გადატ. „სიმდიდრე, დოვლათიანობა, ქონებრიობა" (შდრ. ბზ., ლნტ. მაჲმედა/მაჲმეედა, ბქ. მაჲმედა, ლშხ., ჩოლ. მაჲმედა; ბზ., ლნტ. მაბაც, ბქ. მაბაც, ლშხ., ჩოლ. მაბეც)

შეძლებულ (ზს., ქს.)/შეძლებილ (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ულ-ი 1. „ძალის, ღონის მქონე, – ძლიერი, ღონიერი", 2. გადატ. „შეძლების, სიმდიდრის მქონე, – შემძლებელი, მდიდარი" (შდრ. ზს., ქს. ლგჲმედ; ზს., ქს. ლგმბეც)

შეწირულობ (ლნტ.) < ქართ. შე-წირ-ულ-ობ-ა „შესაწირავი, სამსხვერპლო, საღმრთო (მიძღვნილი, მირთმეული

ღვთისათვის, ეკლესიისათვის, ხატისათვის“, 2. „ქველმოქმედების წესით, დახმარების მიზნით შეგროვილი, შეკრებილი რამ“, 3. „იგივეა, რაც შეწირვა“

შიბ (ზს.) „ზონარი (შარვლისა, კაბისა...)“ < ქართ. (თუშ., ფშ.) შიბ-ი „შარვლის სათაურში გასაყრელი ზონარი, – ხვანჯარი“, ხევს., ფშ., მთიულ. შიბა

შიბაქ (ზს., ლნტ.)/**შიბაქ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შიბაქ-ი „შარდის სადენი ხის მილი აკვანში გაკეთებული“ (შდრ. ბქ. საბრუნა)

შიკრიკ (ზს., ქს.) < ქართ. შიკრიკ-ი 1. „დაწესებულების თანამშრომელი – საქმიანი ქაღალდების წამღებ-წამომღები“, 2. *ძვ.* „საგანგებო დავალებით გასაგზავნი პირი, – მალემსრბოლი; მაცნე“, 3. „იგივეა, რაც მხლებელი“

შილ (ქს.) < ქართ. შილ-ი „მაზლის ცოლი, – რძალი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მეყერუა, ბქ. მეყერუა, ლნტ. მეყერა)

შიმახურ/**შიმახურ** (ჩოლ.) „დიდი სქელი მჭადი“ < ქართ. შემახურ-ი „სანთლის ბეგრის საზომი ერთეული“

შიმშაი (ლშხ.) „წესი ქვისმთლელისა“ < ქართ. შიმშა (< სპარს. **šemše**) „ხელოსნის (კალატოზის, დურგლის...) იარაღი ხისა ადლის (მეტრის) ოდენა, იხმარება საზომად და სამართად, იგივეა, რაც სახაზავი“

შინაბერ (ზს., ქს.) < ქართ. შინა-ბერა „გაუთხოვრად დარჩენილი ქალი“ (შდრ. ზს. {ჩუ} მესდე; ლშხ. ბოიკ; ლნტ. ბეფ; ჩოლ. ბლიკ)

შინაურ/**შინაურ** (ბზ.)/**შინარ** (ბქ.) /**შინაურ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**შინაურ** (ბზ., ლნტ.)/**შინაურ** (ლნტ.)/**შინაურ** (უშგ.) < ქართ. შინა-ურ-ი „სახლის, ოჯახის წევრი; ნათესავი, თავისიანი; მახლობელი...“ (შდრ. ზს. ქორა{შ}; ბზ. ა; უშგ. ნაირგილუ)

შინელ (ზს., ქს.) < ქართ. შინელ-ი (< რუს. **шинель**) „სამხედრო ფორმის პალტო, – მაზარა, ფარაჯა“

შინკა (ლხმ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) შინკა „ნესვი“, შდრ. ლაზ. შუკა „კიტრი“

შინშხალ (ჩოლ.) „ქლდიდან ჩამოვარდნილი ხის წვრილი ნაფოტები“ < ქართ. (ლეჩხ.) შინშხალ-ი „გაზიანი წყლის შხეფი“

შიპ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) შიპ-ი „ხის ნაჭდევი“

შიფერ (ზს., ქს.) < ქართ. შიფერ-ი (< რუს. **шифер** < გერმ. **sohiefer**) „შავი ან ნაცრისფერი ფიქალი; იყენებენ დაფებად და სახურავ მასალად“

შიფონ (ზს., ქს.) < ქართ. შიფონ-ი (< რუს. **шифон** < ფრანგ. **chiffon**) „აბრეშუმის ან ბამბეულის თხელი, რბილი ქსოვილი (მეტწილად თხილისა)“

შიშლაგ/**შიშლაგ** (ბზ.)/**ჩიჩილაკ** (ბქ.) /**ჩიჩლაკ** (ლნტ.)/**ჩიჩლაგ** (ჩოლ.) *ეთნ.* < ქართ. ჩიჩილაკ-ი „ჯოხი (მეტწილად თხილისა) ბურბუშელასნაირი ანათალებით, მორთული ტკბილეულობითა და ხილით (იხმარება საშობაო სამკაულად); იცოდნენ საახალწლოდ საქართველოს ზოგ კუთხეში; სიმბოლურად აღნიშნავს წმ. ბასილი დიდის წვერს“, ჩიჩილაგ-ი „ჭენჭის საცხები ჩხირი“ (საბა)

შიშუალ (ბზ., ლშხ.)/**შიშუელ** (ლნტ.) „სალი, მიუვალი, ფრიალო (კლდე)“[107] *ტოპ.* < ქართ. შიშველ-ი „იგივეა, რაც ტიტველი; მოტიტვლებული“

შიშუელ (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**შუიშელ** (ჩბხ.)/**შიშელ** (ლხმ.) 1. „ტიტველი“, 2. ლნტ. *ტოპ.* „მთის საძოვრები“ < ქართ. შიშველ-ი „იგივეა, რაც ტიტველი; მოტიტვლებული“

შიშხათ (ჩოლ.) „გაწყრომა“ < ქართ. (გურ.) შიშხათ-ი „სიმკაცრით დაშინება“

შკაფ (ზს., ქს.) < ქართ. შკაფ-ი (< რუს. **шкаф** < გერმ. **schkafe**) „იგივეა, რაც კარადა“ (შდრ. უშგ. ლაშედ)

შლანგ (ზს., ლნტ.)/შლანგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შლანგ-ი (< გერმ. **schlange** „გველი“) „რეზინის ან წყალგაუვალი ქსოვილის მილი სითხის, გაზის სადინრად“

შლიგ (ლშხ., ჩოლ.)[108] < ქართ. (იმერ.) შლიგინ-ი „რამეში (შამბიანში, ბუჩქნარსა და მისთანებში) სწრაფად სიარული და ამ სიარულისას გამოცემული ხმა“

შმოთ (ჩოლ.) „ცუდი ამინდი“ < ქართ. (ლეჩხ.) შმოთ-ი „თავსხმა წვიმა, საშინელი ამინდი“

შობ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. შ-ობ-ა 1. „დაბადება, გაჩენა“, 2. „რელიგიური დღესასწაული ქრისტეს დაბადების აღსანიშნავად“

შოკოლად (ზს., ქს.) < ქართ. შოკოლად-ი (< ესპ. **chocolate**) 1. „ტკბილეული, რომელიც კეთდება კაკაოს თესლის ფხვნილისაგან შაქრისა და სხვადასხვა სურნელოვანი ნივთიერების შერთვით“, 2. „ამ ტკბილეულიდან დამზადებული ცხელი სასმელი“

შოფერ (ზს., ქს.) < ქართ. შოფერ-ი (< ფრანგ. **chauffeur**) „ავტომობილის მმართავი, – მძღოლი“

შოფრობ (ზს., ქს.) < ქართ. შოფრ-ობ-ა „შოფრად ყოფნა, შოფრის ხელობა, – მძღოლობა“

შოშტა (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. შოშიტა „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

შრნდო (ლშხ., ჩოლ.) „საგალობელი მიცვალებულის პატივსაცემად, შენდობის სიმღერა“ < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

შრშმ (ზს., ლნტ.)/შრამ (ლშხ., ჩოლ.) „დაღი, ზოლი“ < ქართ. შრამ-ი (< გერმ. **Schramme**) „ნაჭრილობევი“

შრჭფ (ბქ.)/შარფ (ზს., ლნტ.) „თავშალი, შარფი“ < ქართ. შარფ-ი (< ფრანგ. **écharpe**) „თავზე ან ყელზე მოსახვევი ვიწრო, მოგრძო ქსოვილი“

შროშან (ბზ.) „ენძელა“ *ბოტ.* < ქართ. შროშან-ი „თეთრყვავილა ბოლქვიანი მცენარე; მაღალი, შეფოთლილი; მოჰყავთ ბაღებში“

შტაბ (ზს., ქს.) < ქართ. შტაბ-ი (< გერმ. **Stab**) „ჯარის მართვის ორგანო“

შტერ (ზს., ქს.) < ქართ. შტერ-ი „სულელი, ჩერჩეტი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. დგბჟე, ლხმ. დგბჟი; ზს. კგრგკ, ლნტ. კარიკ)

შტრაფ (ზს., ქს.)/სტრაფ (ბზ.)/შტრაჭ (ბქ.) < ქართ. შტრაფ-ი < რუს. **штраф** „ჯარიმა“ (შდრ. ჩოლ. იბჯრ, უშგ. ჰრბჯრ)

შტურმ (ჩოლ.) „ნიაღვარი“< ქართ. შტორმ-ი (< ჰოლ. **Storm**) „ძლიერი ქარიშხალი ზღვაზე“

შუბ (ზს., ქს.)/შუიბ (ზს.)/შუბ (ლხმ.) < ქართ. შუბ-ი (< სპარს. **ẓubīn/ẓūpīn**) „ერთგვარი საომარი იარაღი – გრძელ ტარზე დაგებული ლითონის წვეტიანი პირით“

შუკუ (ბქ., ლშხ.)/შუკ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორლობე“

შურ (ლნტ.) < ქართ. შურო 1. „ტყეში სერებს შუა ჩაღრმავებული ადგილი, რომელიც სიგრძივ ჩადის, მაგრამ ხეობას არ წარმოადგენს“, 2. „მორებისა და მისთ. თავქვე საცურებელი ღარობი“

შურდუმ (ბზ., ჩოლ.)/შურდუიმ (ბქ.)/შურდულ (ლშხ.) < ძვ. ქართ. შურდ-ულ-ი „ქვის სასროლი იარაღი –

ორად მოკეცილი ბაწარი, რომელსაც შუაში ბრტყელი ნაწილი აქვს ქვის ჩასადებად და სასროლად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) შქურდონ-ი

შუშა (ზს., ქს.)/შუშ (ბქ.) < ქართ. შუშა (< სპარს. šīše) „ოგივეა, რაც მინა“

შუშპარ (ზს., ლნტ.)/შუიშპარ /შუშუპარ (ბქ.)/შუშპარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) /შუშუპარ (ჩოლ.)/ შიშპარ (ეცერ.) „ცეკვა, როკვა“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ბზ. ლისუბი)

შუშპრაი (ბზ.)/შუიშპრა (ბქ.)/შუშპრაი (ლშხ., ჩოლ.)/შუშპარ (ლნტ.)/შუშპარაი (უშგ.) „მოცეკვავე, ცეკვა-თამაშის მოყვარული (ზედმიწ. – შუშპარა)“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ბზ. სუბაი)

შუშპრობ (ზს., ქს.) „ცეკვა-თამაში (ზედმიწ. – შუშპრ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“

შულ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/შულ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. შუილ-ი „შხუილი; ქშენა“, იხ. ლი-შულ-ი/ლი-შულ-ი

შუბ (ზს.)[109] „მოშვება, მოსვენება, შვება“ < ქართ. შვ-ებ-ა „ხსნა, თავისუფლება“, *გადატ.* „მოსვენება, სიამე, ლხენა“ (შდრ. ბზ. ამშუბამ, ბქ. ამაშუბ)

შუებულება (ზს., ქს.)/შუებლება (ბქ.)/შობულება/შუებილება (ჩოლ.) < ქართ. შვებულება „სამსახურიდან ყოველწლიურად გაშვება (დასასვენებლად) კანონით განსაზღვრული დროითა და ხელფასის შენარჩუნებით“

შუეთ (ბზ., ქს.)/შოთ (ზს., ლშხ.) < ქართ. შოთ-ი „პური“

შუელტ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/შოლტ (ზს., ლნტ.)/შოლტ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთი საქალამნე ტყავი, საქალამნედ გამოჭრილი ტყავის ერთი ნაწილი“ < ქართ. (ხევს., ქიზიყ.) შოლტ-ი „ქალამნისათვის გამოჭრილი ტყავი“, შდრ. ძვ. ქართ. შოლტ-ი „მათრახი“

შუენ (ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. შვეიცარია „სახელმწიფო ცენტრალურ ევროპაში, ალპებში“

შუენდბა (ბზ., ლშხ.)/შუინდბა (ბქ.) /შუენდბა (ზს., ლშხ.)/შონდობა (ქს.) /შენდბა (ლხმ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-ნდობ-ა „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

შუიდბა (ზს., ლშხ.)/შუიდებ (ბქ.) /შუიდობ/შუდობ[ა] (ქს.) < ქართ. მ-შვიდ--ობ-ა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

შუიდბიან (ბქ.)/შუიდობიან/შუიდბიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ი „რასაც მშვიდობა ახასიათებს, – დაწყნარებული, უშფოთველი...“

შუიდბობ/შუიდბარობ (ბზ., ჩოლ.)/შუიდბარობ (ლშხ., ჩოლ.)/შუიდბარობ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-{იან}-ობ-ა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

შუიდებდ (ზს., ჩოლ.)/შუიდობდ (ბზ.) / შუდობდ (ჩოლ.)/შუიდობდ (ლხმ.) *ზმნის.* < ქართ. მ-შვიდ-ობ-ით „ბედნიერად“

შუიდებიანდ (ბზ.)/შუიდობიანდ (ლშხ., ჩოლ.)/შუიდბიანდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ად „წყნარად, მშვიდად, უშფოთველად; მშვიდობით“

შუიდკუირიან (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. შვიდ-კვირ-იან-ი „ბუშტარა სიმინდი“, იმერ. შვიდ-კვირ-ევ-ა, რაჭ. შვიდ-კვირ-ეულ-ა

შუიდკუირიან ბოლოკ (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. შვიდ-კვირ-იან-ი ბოლოკ-ი

შუიდმაიშიერ (ბზ.) < ქართ. შვიდ-მაისობა „ამინდის გამომწვევი რიტუალი, – საგაზაფხულო დღესასწაული“

შუიდობიანობ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ობ-ა „მშვიდობიანი მდგომარეობა, – არასაომარი; სამშვიდობო“

შუინდ (ზს.) *ბოტ.* < ქართ. შვინდი/შინდ-ი „დაბალი ან საშუალო ტანის ბუჩქი; ამ ხის ნაყოფი...“

შული (ჩოლ.) „შეუპოვარი, უდიერი“ < ძვ. ქართ., იმერ., გურ. შლუ „ჭკუანაკლები; სულელი, რეგვენი“

შხამ (ზს., ლნტ.)/შხამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შხამ-ი (< სპარს. sam) „გესლი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჟაგ, ლშხ. ჟაგ)

შხამიან (ზს., ლნტ.)/შხამიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შხამ-ი (< სპარს. sam) „გესლი“ (შდრ. ბქ. ლჟაგ)

შხეფ (ლშხ., ჩოლ.) „შხაპუნა ხანმოკლე წვიმა“ < ქართ. შხეფ-ი 1. „სწრაფად გატყორცნილი სითხის ხშირი წვეთები, წინწკალი; წუწი“, 2. „შხაპი“

შხიტ (ჩოლ.) „თოვლიანი უფსკრული; დიდი ზღარი მყინვარში“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) შხივ-ი „მდინარიდან მონაბერი ცივი ქარი; ხრამიდან მომავალი ქარი; კლდოვანი ადგილი, სადაც მდინარე შხუილით გადმოდის და აქაფებულია, ჩანჩქერი, წყალვარდნილი...“

შგრშხგნ/შგრშხინ (ბქ.) *ბმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) შხგრშხინი „შიშხინი“, იხ. ლი-შგრშხგნ-ი

შგშგილ (ბზ.)/შიშგილ (ბქ.)/შიშკილ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ჯიშკილა „ღანძილი“, შდრ. იმერ., გურ. ჯიშკილა და ხევს. დიშლა

ჩ

ჩაბანაღ (ბზ.)/ჩაბანელ/ჩაბანელ (ლშხ.) /ჩაბანაღ (ჩოლ.) „მარცვლეულის საწყაო; დიდი ჯამი“ < ქართ. (მესხ.) ჩანაღ-ი (< სალიტ. ქართ. ჩანახ-ი < თურქ. **çanak** „თიხის ჭურჭელი“) „გულამოღებული ხის (ან თუნუქისაგან გაკეთებული) ცილინდრული ჭურჭელი მარცვლეულისათვის (ან ფქვილისათვის) გარკვეული ზომისა; იყენებენ საწყაოდაც...“, იხ. ჩანახ

ჩაგუნ (ჩბზ.) „საცეკვაო და სახუმარო სიმღერა“ < ქართ. ჩაგუნა „ერთგვარი ცეკვა-სიმღერა“

ჩაიე [მეგემ] (ლშხ.) „ჩაის ხე“ *ბოტ.* < ქართ. ჩაი 1. „მარადმწვანე ბუჩქი (ან ხე)...“, 2. „ამ მცენარის ქორფა ფოთლისა და დუჟისაგან გამოყვანილი კვების პროდუქტი; იყენებენ ცხელი სასმელის დასამზადებლად“, 3. „ცხელი სასმელი, რომელსაც ამზადებენ მდუღარე წყალში ჩაის ნაყენის გარევით“ და სვან. მეგემ „ხე“

ჩაკლა (ბქ.) „კოჭლი“ < ზან. (მეგრ.) ჩაკალ-ი „ბორძიკით სიარული, – ბარბაცი, ტორტმანი“, ჩაკალ-უ-ა „რხევით სიარული, ბარბაცით სვლა; წაყვანა ძალით, წათრევა“ (შდრ. ბზ. მუკურჩხი; ბქ. მგკლი; ბქ. ჩალგ)

ჩალ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი...“

ჩალანდარ (ზს.)/ჩალანდარ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ჩალანდარ-ი/ჩალავადარ-ი (< სპარს. **čārvādār** „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა“...) „პირი, რომელიც ცხენებს ქირაზე იტარებდა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჩალანდარ-ი „საპალნე ცხენი, – ჩალავადარი“

ჩალამ-კალამ (ზს.)/ ჩალამ-კალამ (ლშხ.) 1. ბქ. *ანთრ.* „ზღაპრ. პერს.“, 2. ზს., ლშხ. *ბოტ.* „ლერწამი“ < ქართ.

(იმერ., გურ.) ჩალამ-ჯალამ-ი „იგივეა, რაც მალაფა“

ჩალ̈ა ფერიშ (ბზ.) < ქართ. ჩალ-ის ფერ-ი „რაც ფერით ჩალას მოგვაგონებს, – ბაცი ყვითელი“

ჩალ̈არ (ბზ.)/**ჩალ̈არ** (ლშხ.)/**ჩალ̈არ** (ლნტ.) „ჩალიანი, ჩალაშერეული“ < ქართ. ჩალ-იან-ი „ჩალით დაფარული ადგილი“ (შდრ. ბქ. ჭა)

ჩალდ̈აყ (ზს.)/**ჩალდაყ** (ჩოლ.)/ **ჩარდ̈აყ** (უშგ.) „აივანი“ < ძვ. ქართ. ჩარდახ-ი „სასახლის ბანის ნაწილი, სვეტზე დადგმული და გუმბათით გადახურული“

ჩალეკ (ბზ.)/**ჩალიკ** (ლშხ., უშგ.) < ქართ. (ჯავახ.) ჩალიკ-ი (< თურქ. **čaluk**) „ფოლადი“

ჩალი ფას (ლშხ.) „იაფი (ზედმიწ. – ჩალ-ი[ს] ფას-ი)“ < ქართ. ჩალის ფას-ი (< ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი...“ და ფას-ი < ძვ. ალან. ***fæs(fas)** „ცხვარი“) „გროშის ფასი“

ჩალხან (უშგ.) < ქართ. ჩალხანა „მომცრო, ყურიანი ქვაბი, ცეცხლზე ჩამოსაკიდებელი, თუჯისა ან სპილენძისა; გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: რაც ალხანა, ის ჩალხანა“

ჩამაუალიშ (უშგ.) „ადრინდელი, დიდი ხნის“ < ქართ. ჩა-მა-ვალ-ი „ქვევითკენ მიმავალი“

ჩამირ/ჩამუირ[110] (ლხმ.) „ხის ჭურჭელია ჯამის ფორმისა, დიდი ზომისაა“ < ქართ. ჩამურ-ი „ერთგვარი საცეხველი – როდინისებურად ამოღრუტნული დიდი ქვა, რომელშიც ყრიან ბრინჯს, ღომს (ზოგჯერ ხორბალს) და ცეხვავენ“

ჩამომრებ (ლშხ.) „ცხენის სურდო“ < ქართ. (იმერ., გურ. ლეჩხ.) 1. „ჩამომრები „მსუბუქი გადამდები დაავადება, მოარული“, 2. იგივეა, რაც მაღაო „ცხენის ცხვირისა და ყელ-პირის ღრუს ერთგვარი სენი“

ჩამოჭრილ გიმ (ლშხ.) „საიჯარო ადგილი, სანადელო მიწა“ < ქართ. ჩამოჭრილ-ი „ჭრით ჩამოცილებული; ჩამორთმეული (მიწის ნაკვეთი)“ და სვან. გიმ „მიწა“

ჩამსუ̈ალ (ბზ.)/**ჩამსუ̈ალ** (ლშხ.) „თოფის წამლის ბეგარა“ < ქართ. შე-მო-სავალ-ი „წარმოებით, მეურნეობით, ვაჭრობით ან სხვა საქმიანობით მიღებული ფული ან მატერიალური ღირებულება“

ჩამუ̈ალ/ჩამომაუ̈ალ (უშგ.) „შთამომავლობა“ < ქართ. ჩა-მო-მავლ-ობ-ა „შემდგომი თაობა, მოდგმა, – შთამომავლობა...“ (შდრ. ბზ. **ნაბგრწყელ**, ბქ. **ნაბ̈არწყ**, ლნტ. **ნაბ̈არწკელ**; ბზ. **ესგმსედა/სემსედა**, ბქ. **ემსედე**, ლშხ, ჩოლ. **მესედ**, ლნტ. **მესედე**; ჩოლ. **გასგიშ**)

ჩანახ (ჩოლ., უშგ.) „მარცვლეულის საწყაო“ < ახ. ქართ. ჩანახ-ი (< თურქ. **çanak** „თიხის ჭურჭელი“) „გულამოღებული ხის (ან თუნუქისაგან გაკეთებული) ცილინდრული ჭურჭელი მარცვლეულისათვის (ან ფქვილისათვის) გარკვეული ზომისა; იყენებენ საწყაოდაც...“, იხ. **ჩაბ̈ანაღ**

ჩანგაღ (ბზ.)/**ჩანგალ** (ბქ., ქს.) < ქართ. ჩანგალ-ი 1. „მოხარშული ხორცის ამოსაღები მოკაუჭებული ბოლოების (სამი თითის) მქონე რკინის იარაღი“, 2. „სახერხი მორების სახერხ დაზგაზე დასამაგრებელი რკინის ჩანგალი“, 3. „ხარებით გამოსათრევი მორში ჩასარტყმელი ჩანგალი, რომელზედაც ჭაპანი უნდა გამოებას“

ჩანთა (ზს., ქს.)/**ჩანთაი** (ლშხ.)/**ჩანთ̈ა** (უშგ.) < ქართ. ჩანთა (< თურქ.) „ტყავის (ქსოვილის...) მომცრო, მხარზე გადასაკიდებელი (ან ხელში დასაჭერი) პარკი სხვადასხვა ნივთების ჩასალაგებლად“

ჩანჩალ (ბქ.) 1. „თანამესუფრის საუკარიმო სასმელი, იგივეა, რაც ქართული ჩანჩალა“, 2. „კარგად გაშლილი ტოტებიანი მცენარე, ხე“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“

ჩანჩალაჲ (ჩოლ.) „დაბალი“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“ (შდრ. ბქ. ჩგჩგნილ, ჩოლ. ჩაჩან)

ჩანჩალჳ (ბქ.) „გაშლილტოტება, გაშლილთმება“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“

ჩანჩქერ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩანჩქერ-ი „წყლის ნაკადი, რომელიც ციცაბოზე გადმოდის“ (შდრ. ბზ. მაჩხაფ, ბქ. მანჩხაფ)

ჩარ (ბქ.) „დიდი სასმისი, დაახლოებით 5-6 ლიტრის ტევადობისა“ < ქართ. ჩარა (< თურქ.-მონღ. čara) „კათხასავით სასმისია ყურიანი“ (შდრ. ბქ. ჩარჳნი)

ჩარბ-[ალ] (ლშხ.)/ჩარბ-[ალ] (ჩოლ.) „ჯორის, ცხენის ლაში“ < ქართ. ჩარბ-ი 1. „ტუჩი, ბაგე, ლაში“, 2. „მტაცებელი ფრინველის ნისკარტი“

ჩარექ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ჩჳრიქონ/ჩჳრიქა (ბქ.)/ ჩჳრექჳ (ლნტ.)/ჩარექაჲ (ლშხ.)/ ჩარაქაჲ (ჩოლ.) „სითხის საზომი ერთეული“ < ქართ. ჩარექ-ი/ჩარექა (< სპარს. čarak „მეოთხედით, წონის ერთეული“) „საწყაოს ან საზომი ერთეულის მეოთხედი, – ნაოთხალი; სითხის (უპირატესად ღვინის ან არყის) საზომი ერთეული, თუნგის მეოთხედი“

ჩარჩო (ზს., ქს.)/ჩჳრჩო (ბქ.) < ქართ. ჩარჩო (< სპარს. čarčube) „ლარტყების ან ძელაკებისაგან შეკრული ოთხკუთხედი (ან სხვა ფორმის) საგანი, რომელშიც მინას, სურათს და მისთ. ათავსებენ...“

ჩაუჩიტ (ბზ.)/შაუჩიტ (ლნტ., ჩოლ.) /საუჩიტ (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. შავ-ჩიტ-ა „ზღაპრული რაში“

ჩაფარ (ზს.)/ჩაფარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩაფარ-ი (< თურქ. čapar „შიკრიკი“) „დაბალი ჩინის პოლიციელი სოფლად“

ჩაფრშტ (ბზ., ლნტ.)/ჩაბრშტ (ბქ.) /ჩაფრასტ (ლშხ., ჩოლ.)„სამკაულ-ი“ < ქართ. ჩაფრასტ-ი (< სპარს. čāprāst), გურ. ჩაბრასტ-ი, (ხევს.) ჩაფურასტ-ი „ქალის სამკაული, ყელსაბამი“, თიან. ჩაფურაშტ-ი „ვერცხლის ერთგვარი სამკაული – მოგრძო ფირფიტა, ამოზნექილი და მოსევადებული“

ჩაფჳლ (ზს., ქს.)/ჩაფულ (ბქ., ლნტ.) „ყველანაირი ფეხსაცმელი“ < ძვ. ქართ. ჩაფლა „ქალამანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა „უქუსლო, დაბალყელიანი ფეხსაცმელი, – წუღა“ (შდრ. აჭარ., იმერხ. ჩაფულია)

ჩაქ (ჩოლ.) < ქართ. ჩაქ-ი (< სპარს. čak „ხვრელი“; „ტანისამოსის გახეული ადგილი“) 1. „ამოუკერავად დატოვებული ადგილი ზედა სამოსის გვერდითს კალთებზე“, 2. კახ., თუშ., ხევს. „გამოშვერილი ნაწილი ჩოხის ან ახალუხის უკანა კალთების გადანაკერებში (წელთან)“

ჩაქუჩ (ლნტ.) < ქართ. ჩაქუჩ-ი (< თურქ. çekiç)„ხისტარიანი რკინის იარაღი, რომელსაც იყენებენ სარტყმელად (ლურსმნის ჩასარჭობად, საჭედად და სხვ.), – კვერი“ (შდრ. ბქ. კუჳრ)

ჩაყუნტი (ლშხ.) „ჩაყურყუმელავება; პირქვე დამხობა წყალში“ < ქართ. ჩაყუნტ-ებ-ა „ჩაცუცქება“, შდრ. ქართ. ჩაყვინთ-ვ-ა „ჩაყურყუმელავება (წყალში)“

ჩაშკა (ბქ.)/ჩაჩკა (ფარ.)< ქართ. ჩაშკა (< რუს. чашка) „ფინჯანი“

ჩაჩამეტ (ზს.)1. „სახელდახელოდ

გამომცხვარი ულამაზო პური“, 2. ბქ. გადატ. „უშნო და მეტისმეტად მსუქანი ქალი“ < ზან. (მეგრ.) ჩაჩამუტა/ჩეჩამუტა (< აფხაზ. **ა-ჩაჩამбტა** „ბლინი, ერბო-პური, ფასალი“; **а-чáмчамыта** „ცხვრის ცხიმში გამომცხვარი ბლინები“) „თიხის მომცრო კეცი; კეცზე გამომცხვარი ერბო-პური; ლობიანი ჭადი“; გადატ. „უნიათო კაცი“

ჩაჩან (ბქ.) გადატ. „ბინძური, ფეთხუმი“ < ქართ. ჩაჩან-ი „აჩაჩული, აბრანძული, ჩანჩურა“

ჩათრ (ბზ.)/**ჩათრ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) /**ჩართ** (ლნტ.) „ნეხვისა და ნაგვის გასაზიდი ჩელტი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ჩათრ-ი „ოთხსახელურიანი პატარა ჩელტი“

ჩალხ (ზს.) < ქართ. ჩალხ-ი „იგივეა, რაც ჩარხი“

ჩანგ (ზს., ლნტ.)/**ჩანგ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. **čang**) „ურეზონატორო, სწორკუთხოვნად მოხრილი, სიმებიანი სამუსიკო საკრავი, რომელსაც თითების გამოკვრით აჟღერებენ“

ჩაჲ (ზს.)/**ჩაჲა** (ლხმ.)/**ჩარ**/**ჩაი** (ლშხ.) /**ჩაი** (ჩოლ.)/**ჩაე** (უშგ.) *მოტ.* < ქართ. ჩაი 1. „მარადმწვანე ბუჩქი (ან ხე)...“, 2. „ამ მცენარის ქორფა ფოთლისა და დუჟისაგან გამოყვანილი კვების პროდუქტი; იყენებენ ცხელი სასმელის დასამზადებლად“, 3. „ცხელი სასმელი, რომელსაც ამზადებენ მდუღარე წყალში ჩაის ნაყენის გარევით“

ჩაჲდან (ზს., ლნტ.)/**ჩაიდან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩაიდან-ი (< სპარს. **čaidan**) „ლითონის ან ფაიფურის ჭურჭელი, რომელსაც ტუჩიანი მილი აქვს (სითხის გადმოსასხმელად); ხმარობენ წყლის ასადუღებლად (დიდს) ან ჩაის დასაყენებლად (მომცროს)“

ჩაჲნიკ (ზს., ლნტ.)/**ჩაინიკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩაინიკ-ი (< რუს. **чайник**) „ჩაიდანი“

ჩარბ (ზს., ლნტ.)/**ჩარბ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტუჩი (უშნო), დინგი, ბაგე“ < ქართ. ჩარბ-ი 1. „ტუჩი, ბაგე, ლაში“, 2. „მტაცებელი ფრინველის ნისკარტი“, შდრ. მოხ., ხევს. ჩირბე

ჩართუ (ლნტ.) < ქართ. ჩათრ-ი „ხელძარივით ლასტი“

ჩაუ (ბქ., ლნტ.)/**ჩეუ** (ლშხ.)/**ჩაუ** (ჩოლ., ეცერ.) „წნელისაგან დაწნული ჩელტი“ < ადიღ. **ჩაუგ** (< **ჭაუგ** < **ქაუგ**) „წნელიანი“ (ვ. შენგელია), შდრ. ქართ. (ლეჩხ.) ჩეო

ჩახმახ (ბზ., ლნტ.)/**ჩახმახ** (ბქ.)/**ჩახმახ** (ქს., უშგ.) < ქართ. ჩახმახ-ი (< თურქ.-სპარს. **čakmak**) „ფილთა და სანადირო თოფის (და აგრეთვე რევოლვერის) ცეცხლსასროლი მექანიზმის დამცემი ნაწილი“

ჩაჳ (ბზ.)/**ჩაჳ** (ბქ., ლნტ.)/**ჩაჳ** (ლშხ., ჩოლ.) < ადიღ. **ш̧ə**, ყაბარდ., უბიხ., აბაზ. **ჩ̧ə**, აფხაზ. **ა-ჩ̧ə** „ცხენი“

ჩარხ (ბზ.)/**ჩარხ**/**ჩალხ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ჩარხ**/**ჩალხ** (ბქ.)/**ჩარხ** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ჩარხ-ი/ჩალხ-ი (< ფალ. **čarx**/**čaxr** „ჩარხი, ბორბალი“) „საბრუნებელი მანქანა (ლითონის, ხის და მისთ. დასამუშავებლად)

ჩეთ (ლშხ., ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. ჩეთი „კაპიკი, გროში“ (შდრ. ბქ. **ჩუენთ**, ჩოლ. **ჩონთ[ა]** „ფულის დასტა“)

ჩეი (ბზ., ლშხ.)/**ჩეი** (ბქ.) „სპილენძი“< ადიღ. **ჩ̧ɣə** „ფოლადი“

ჩეკ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩეკ-ი (< ინგ. **check**) 1. „გარკვეული ფორმის წერილობითი განკარგულება ბანკისადმი (მიმდინარე ანგარიშის მქონე პირისა) ამა თუ იმ თანხის გაცემის (ან გადარიცხვის) შესახებ“, 2. „წერილობითი მოთხოვნილება სამზარეულოსადმი“,

3. „ქვითარი გარკვეული თანხის (ამა თუ იმ საქონლის ფასის) გადახდის შესახებ“

ჩელტ (ზს., ქს.)/**ჩუელტ** (ბეჩ.)/**ჩეუტ** (ჩბხ., ლხმ.)/**ჩელთ** (ჩბხ.) < ქართ. ჩელტ-ი „ლასტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჩაუ, ლშხ. ჩეუ; უშგ. ჰაბარ)

ჩელხ (ლშხ.) „ანარჩევი ხორბალი“ < ქართ. ჩელხ-ი „გაულეწავი პურეულის თავთავის ნაწილები, რომლებიც განიავების დროს ხვავზე ცვივა“

ჩემოდან (ზს.)/**ჩებოდან** (ბქ.)/**ჩამადან** (ზს., ლშხ.)/**ჩემოდან** (ლნტ.)/**ჩემადან** (ჩოლ.)/**ჩაბადან** (ფარ., ლხმ.)/**ჩაბადან** (ჩბხ.)/**ჩამადან** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. ჩემოდან-ი (< რუს. **Чемодан** < სპარს. **ǯamedan**) „ტანისამოსის შესანახი, ხელში დასაჭერი სამგზავრო ყუთი, ტანსაცმლის და მისთ. ჩასაწყობად“

ჩერგენ (ქს.) „ერთმანეთზე მიყუდებული ჩალის კონები“ < ქართ. (რაჭ.) ჩერგენ-ი „გასაშრობად აყენებული პურისა და მისთანათა კონა“, შდრ. რაჭ. ჩენგელა-ი, ჩერგილ-ი, ლეჩხ., იმერ. ჩერგენა, ქვ.-იმერ. ჩერგილ-ი, ზ.-იმერ. ჩერგილა „პატარა ზვინი, ურმეულზე უფრო პატარა; ზოგან თივის პატარა ზვინი“

ჩერო (ჩოლ.) < ქართ. ჩერო „ჩრდილი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ლამგნჩალ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. ლამგნჩალ; ზს. მანჩალ, ბქ., ლშხ. მგნჩალ, ლნტ. მგლჩამ; ბზ. მაჰერა, ბქ. მაჰერუა)

ჩერუა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ჩერებ-ა „მოძრაობის (სვლის), მოქმედების შეწყვეტა; შეჩერება; დარჩენა, დაყოვნება; დაწყნარება, დამშვიდება...“, იხ. ლიჩრ-აუ-ი

ჩერქეზ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩერქეზ-{ებ}-ი „ჩრდილო-დასავლეთ კავკასიაში მცხოვრები ტომების (ყაბარდოელების, შაფსუღების და სხვ.) საერთო სახელწოდება, – ადიღეელები“

ჩერჩ (ზს., ქს.)/**ჩუერჩ** (ბქ.) < ქართ. ჩენჩო „მარცვლეულის ბუდე, კანი – ნაჩენჩი, ხეჭბი“

ჩერჩეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩერჩეტ-ი „ცეტი“ (შდრ. ჩოლ. უობრედ)

ჩეუა (ლშხ.) < ქართ. რჩ-ევ-ა „ბჭობა, თათბირი“

ჩექმა (ზს., ქს.)/**ჩექმა̈** (ლნტ.) < ქართ. ჩექმა (< თურქ. **čakma**) „მაღალყელიანი ფეხსაცმელი, – წაღა“

ჩეჩენ (ზს., ქს.)/**ჩაჩა̈ნ** (ზს.) < ქართ. ჩეჩენ-ი „იგივეა, რაც ჩაჩანი“

ჩეჩმა (ბქ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ჩეჩმა „საპირფარეშო, ფეხისალაგი“

ჩეი (ბზ., ლშხ.)/**ჩეი** (ბქ., ჩოლ.) „სპილენძი“ < ადიღ. ჩჲრ „ფოლადი“

ჩერი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჩერი** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ჩერია/ე „თითისტარი“

ჩერიობ (ლშხ., ჩოლ.) „ჩერიით გაზომვა (ზედმიწ. – "ჩერი-ობ-ა)“ < ქართ. (გურ.) ჩერია/ე „თითისტარი“

ჩიგინდუ̈ირ (ბქ.) *ბოტ.* < აზერბ. **çuğundur** „წითელი ჭარხალი“, იხ. ჭარხალ

ჩიგორგიაი (ჩოლ.) 1. „ყირაზე გადასვლა“, 2. „ძლიერ გადახრილი ხე“ < ქართ. (რაჭ., გურ.) ჩიგორგალ-ი „კისრული მალაყი; კოტრიალით წასვლა დაღმართში“

ჩითილ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩითილ-ი „სათბურში გამოყვანილი ნერგი ერთდა ორწლიანი კულტურების თესლიდან“

ჩილელუ̈ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < აფხაზ. ა-ჩგრგუ „ცური, „ჯიქანი“

ჩილიკა/ა̈ (ბზ.) „რიკტაფელა“ < ქართ. ჩილიკა „ცერის სისქის მოკლე, თავბოლოწათლილი სათამაშო ჯოხი, რიფი

(შდრ. ბზ. ყანსგუ)

ჩილქ (ზს., ქს.)/ქირჩ (ბზ.) < ქართ. ჩლიქ-ი „სქელი რქოვანი წანაზარდი (სახეცვლილი ბრჭყალი) ზოგიერთი ძუძუმწოვარი ცხოველის ფეხზე“

ჩიმჩ (ზს.)/ჩიმჩჰა (ბზ.)/ჩიმჩაა (ლშხ., ჩოლ.)/ჩინჩ (ლხმ.) „ხორცის მატლი; მღილი; ჩრჩილი“ < ქართ. (იმერ.) ჩიმჩი, ლეჩხ., რაჭ. ჩიმჩა „ჩრჩილი“, შდრ. რაჭ., იმერ. ჩინჩა/ე, -ა „ჩრჩილი“, გურ., ზ. იმერ., აჭარ. „ჩრჩილი (ჭია)“, შდრ. ბქ. ძგნძ

ჩინ (ზს., ქს.) 1. „ჩინი, ხარისხი, წოდება“, 2. „სამხრე ნიშანი“ < ქართ. ჩინ-ი (< რუს. чин) 1. „სამხედრო პირთა და სამოქალაქო მოხელეთა სამსახურებრივი ხარისხი“, 2. „ამგვარი ხარისხის ნიშანი, – სამხრე“

{ჩი}ნჰარ (ბქ.)/{ჩი}ნაირ (ლშხ.) „ყველანაირი“ < ქართ. ნაირ-ი „სხვადასხვა სახისა, – სხვადასხვაგვარი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ჩინუკუშ, ზს., ლნტ. ჩინჰარ; ბზ. მაგნუკუშ; ზს. მაგნჰარ)

ჩინდრიკ (ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. (იმერ.) ჩინდრიკ-ი „ჩაქჩაქი; უაზრო როკვა“

ჩინდრიკჰ (ლხმ.) „ჩაქჩაქის მოყვარული“ < ქართ. ჩინდრიკ-ი „ჩაქჩაქი“

ჩინეთ (ზს., ქს.) ტოპ. < ქართ. ჩინეთ-ი „ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა“

ჩინთ (ბზ., ქს.)/ჩიმთ (ბქ.) < ქართ. ჩით-ი (< ინდ. čit) „ბამბის თხელი, სახეებიანი ქსოვილი“

ჩინოუნიკ (ზს., ქს.)/ჩინოლიკ (უშგ.)/ჩინონიკ (ცხუმ., ლხმ.) „მოხელე“ < ქართ. ჩინოვნიკ-ი (< რუს. чиновник) „სახელმწიფო დაწესებულების მოსამსახურე, – მოხელე“

ჩინჩაყუ (ლშხ., ჩოლ.)/ჩინჩჰაყუ/ჩიჩჰაყუ (ლნტ.) 1. „ნანადირევის გულღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. (მთიულ.) ჩიჩაყვ-ი „ღაბაბი“ (შდრ. ზს. ჯუინჩჰაბ; ზს. ჯუჰანჩ, ბქ. ჯუჩჰანჩ)

ჩინჩჰახუ (ბზ.) 1. „ნანადირევის გულღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. ჩინჩახვ-ი 1. „ფრინველის საყლაპავი მილის გაფართოებული ნაწილი, სადაც საკვები ლპება (კუჭში ჩასვლამდე), – ჩინჩახვი“, 2. „მწერის გაგანივრებული ნაწილი“ (შდრ. ზს. ჯუინჩჰაბ; ზს. ჯუჰანჩ, ბქ. ჯუჩჰანჩ), იხ. ჩიჩჰახუ

ჩინჩუილ (ბქ., უშგ.) /ჩუინჩუილ (ფარ.) < ძვ. ქართ. ჩჩჯლი/ჩჯლი „თოთო, ლბილი, ჩვილი ბავშვი, ნინველი...“, ახ. ქართ. „ახალშობილი, თოთო...“ (შდრ. ბქ., ლნტ. ბჟლერ; ჩოლ. აღეგრლ; ჩოლ. ცქნაუ/ცგცქგლ)

ჩინჩხ (ბქ.) „მზის სხივი, არილი < ქართ. ჩინჩხ-ალ-ი „ნაპერწკალი; წინწკალი, შხეფი“ (შდრ. ჩოლ. ლიჩინჩხე „ცრემლებით ტირილი“)

ჩიორაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ჩიერაჲ (ლშხ.) „პატარა ზომის ჩიტი, რომელიც უმეტესად საფუტკრეს დასტრიალებს და ფუტკრებს ხოცავს“, შდრ. ლშხ. *კნინ. ფ.* ჩიორრლ ზოოლ. < ქართ. ჩიორა „პატარა ჩიტი, – ჩიტუნია“

ჩირგ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ჩირგუ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ჩირგვ-ი „იგივეა, რაც ბუჩქი“ (შდრ. ზს. ჯუამ; ბზ. ტაწ; ბზ. ქრმ, ლშხ. ქრლმ, ლნტ. ქოლმ; ლშხ. ბაბგარ)

ჩირგნლ (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ლნტ. ლგ-ჩირგ „ბუჩქნარი“ < ქართ. ჩირგვნარ-ი „იგივეა, რაც ბუჩქნარი“

ჩირთ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „ქვების გროვა; ჩირგვი; ქვა და ღორღი ყანის პირას“ < ოს.-ალან. cyrt/cirt „ძეგლი, საფლავის ქვა“, შდრ. ქართ. (ფშ.) ჩირთ-ი (?) „ახლად გამოსული ფოთოლი, კვირტი გაზაფხულის პირას“

ჩირქ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩირქ-ი (< სპარს. ჩირქ) „მყრალი სუნის მქონე მო-

სქო, მოყვითალო სითხე; გამოიყოფა ცხოველური ორგანიზმის სისხლისა და ქსოვილების ელემენტთა დაშლის შედეგად მიკრობების ზემოქმედებით, – ბალღამი, თხრამლი“

ჩიტობ (ლშხ., ჩოლ.) „ფრინველის სახელზე აღვლენილი ლოცვა, დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. (რაჭ.) ჩიტ-ა-ობ-ა „ფრინველთა დაზიანებისაგან ასაცდენი ცერემონიალი; ყველიერის ორშაბათის რიტუალი; იგივეა, რაც მთიულ. ჩიტაფაფაობა“

ჩიქუჳნ (ჩოლ.) < ქართ. ჩიქოვან-ი „ლეჩხუმური გვარი“

ჩიჩახუ (ბზ.)/ჩიჩჳხუ (ბქ.) 1. „ნანადირევის გულ-ღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. ჩიჩახვ-ი 1. „ფრინველის საყლაპავი მილის გაფართოებული ნაწილი, სადაც საკვები ლპება (კუჭში ჩასვლამდე), – ჩინჩახვი“, 2. „მწერის გაგანივრებული ნაწილი“ (შდრ. ზს. ჯუინჩჳბ /ჯუჳნჩ; ბქ. ჯუჩჳნჩ), იხ. ჩინჩჳხუ

ჩიჩიჳ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ჩიჩია „გლახა, ჩია, დაჩიავებული“

ჩიჩულა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ჩიჩჳლა (ლნტ., ჩოლ.)/ჩჳლა (უშგ.) „დიყი“ *მოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ჩინჩველა „ბალახია ერთგვარი“

ჩიხოტკჳნ (ბქ.)/ჩიხოტკიან (ჩოლ.) < ქართ. ჩიხოტკ-იან-ი < რუს. **Чахоточный** „ჭლექიანი“

ჩლუნგ (ზს., ქს.) *გადატ.* < ქართ. ჩლუნგ-ი „არაგამჭრიახი, განუვითარებელი (გონება...)“

ჩობახ (ჩოლ.) < ქართ. ჩობახ-ი/ჩომბახ-ი (< თურქ. ჩომაკ) „იგივეა, რაც კომბალი“

ჩოგჳნ (ბზ., ჩოლ., ლხმ.)/ჩოგან (ბქ., ქს., უშგ.)/ჩოგენ (ბქ.)/ჩუენჳნ (ჩოლ.) „სუთი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ., გურ., აჭარ.), ზან. (მეგრ.) ჩოგან-ი (< სპარს. **čougān**) „ღომის დასაგები (და ღომის ქაფის მოსახდელი) პატარა ნიჩაბი; მრგვლად გათლილი ჯოხი ღომის საზელად“ (შდრ. ბქ. ღუარჩინ)

ჩოთქ (ზს., ჩოლ.)< ქართ. ჩოთქ-ი (< რუს. **Щетка**) „ჯაგრისი“ (შდრ. უშგ. ქუინჭილ)

ჩოლექ (ბქ.)/ჩულექ (ლხმ., ჩბხ.) /ჩლუქუ (ლნტ.)/ჩულქუ (ჩოლ.) < ქართ. ჩულქ-ი (< რუს. **Чулок**) „მაღალყელიანი წინდა“

ჩონგურ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩონგურ-ი „ქართული ოთხსიმიანი მუსიკალური საკრავი“

ჩონდრა (ჩოლ.) „გაუთლელი“ < ქართ. ჩონდარ-ი/ჩონდორ-ი „წამახული ჯოხი სათხრელად, – ჩნდორი“ (საბა)

ჩონჩორ (ქს.)/ჩონჩორიკ/ჩონჩორეკ (ლშხ.) < ქართ. ჩონჩორიკ-ი „კენტჩლიქიანების (ცხენის, ვირის) განავალი“, იხ. ჩორ

ჩორ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. მ-ჩორ-ე „ძაღლისა და მხეცი სკორე“, იხ. ჩონჩორ

ჩორფუ/ჩოლფუ (ბეჩ.) < ყარაჩ. ჩორფა „ქაფჩა“ (?)

ჩოყო (ჩოლ.) „მსუქანი ბიჭი“ < ქართ. ჩოყ-ი „უდროოდ, უსარგებლოდ აზრდილი, – აჩოყილი“

ჩოჩუებ/ჩოჩობ (ლნტ.)/ჩოჩებ (უშგ.), შდრ. ჩოჩბირა (ბზ.)/ჩაჩაბ (ლშხ., ჩოლ.) „ჭილობი; ჩალის ლეიბი“, ბზ. *გადატ.* „მსუბუქი ყოფა-ქცევის ქალი“, ლხმ. ჩოჩობ „უმნო აგებულების ქალიშვილი“ < ქართ. (ზ.-იმერ.) ჩოჩობ-ი „ღომის ჩალის ჭილობი“, ლეჩხ. ჩაჩაბ-ი „საგოგავების მქონე თხელი ფიცარი, რომელზედაც ახალდაბადებულ ბავშვს დააკრავენ, – ხოჭიჭი“, ზან. (მეგრ.) ჩაჩაბი/ჩაჩაბე „სელის ღეროს ჭილოფი ახალდაბადებული ბავშვის ჩასაწვენად“

ჩოხა (ზს., ქს.) < ქართ. ჩოხა (< თურქ.

čuxa) „ზედა სამოსელი (ჩვეულებრივ მამაკაცისა) – წელში გამოყვანილი, ღრმად გულამოჭრილი, გახსნილსახელოებიანი და განიერკალთებიანი...“

ჩრდილოუეთ (ლშხ.)/ჩრდილოეთ (ჩოლ.) < ქართ. ჩრდილოეთ-ი 1. „ქვეყნის ერთ-ერთი მხარე, სამხრეთის საპირისპირო“, 2. „ქვეყნის ნაწილი, რომელიც ამ მხარეზეა...“ (შდრ. ზს. ლამშგედ, ჩოლ. ლემშგედ; ზს., ლნტ. ლამგნჩალ, ჩოლ. ლამგნჩალ; ლშხ. ლენთოდ; ლხმ. ლამშთ)

ჩუმობ (უშგ., ჩოლ.) „მდუმარება“ < ქართ. სი-ჩუმ-ე „დუმილი, სიწყნარე“

ჩუმპ (ლშხ.) „ღიპი, გამობერილი მუცელი“ < ქართ. ჩუმპე 1. „დედლის მუცელი (სიმსუქნისგან გამობერილი), დიდი, დაშვებული მუცელი“, 2. იმერ. „დიდი უბე შარვლისა“

ჩუმპიან (ლშხ.) „ღიპიანი, გამობერილმუცლიანი (ზედმიწ. – *ჩუმპ-იან-ი)“ < ქართ. ჩუმპე 1. „დედლის მუცელი (სიმსუქნისგან გამობერილი), დიდი, დაშვებული მუცელი“, 2. იმერ. „დიდი უბე შარვლისა“

ჩურჩუნ (ბქ.)/ჩურჩუნ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩურჩულ-ი „უხმოდ, მეტისმეტად ხმადაბლა, ჩუმად ლაპარაკი; ჩუმი მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. ზს. ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ. ლიფგნჩრე; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფგრჩლაუა; უშგ. ლიქფგნალ), იხ. ლი-ჩურჩუნ-ი

ჩურჩუტ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ჩურჩუტ-ი „ჩერჩეტი, ყეყეჩი, გამოთაყვანებული“

ჩუჯარ (ზს., ლნტ.)/ჩუჯარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩვარ-ი „ძველი ქსოვილის ნაგლეჯი, – ჭინჭი“ (შდრ. ბზ. ქაც, ლშხ. ქეც)

ჩუენჩ (ბზ., ჩოლ.)/ჩენჩ (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. ბზ. „ნიგვზის გარეკანი“, 2. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „მარცვლეულის ბუდე, კანი“ < ქართ. ჩენჩ-ი/ჩენჩო „მარცვლეულის ბუდე, კანი, – ნაჩენჩი, ხეჭბი“

ჩ[უ]ერჩ (ზს., ქს.) < ქართ. (რაჭ.) ჩერჩ-ი „მარცვალგამოცლილი პარკი (პარკოსან მცენარეთა და სხვ.), – ჩენჩო“

ჩუენჩხ (ზს., ლნტ.)/ჩონჩხ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ჩონჩხ (ბზ.)/ჩენჩხ (ჩბხ., ლხმ.)/ჩანჩხუ (უშგ.)/ჩანჩხუ (ჩოლ.) 1. „პირისახე“, 2. „ჩონჩხი“, 3. „მკერდი“ < ქართ. ჩონჩხ-ი „ძვლების ერთობლიობა, რომელიც წარმოადგენს ხერხემლიანთა სხეულის მყარ საფუძველს...“

ჩუეულობ (ზს., ქს.)/ჩოულობ (ბზ., ლშხ.)/ჩრულობ (ლშხ.)/ჩოულობ (უშგ.) < ქართ. ჩვეულ-ებ-ა „ამა თუ იმ წრეში (ან მთელ საზოგადოებაში) დამკვიდრებული წესი ქცევა-მოქმედებისა. || წესი, ტრადიცია“

ჩუექ/ჩრქ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ჩექ (ბქ.)/ჩოქ (ქს.) < ქართ. ჩოქ-ი (< თურქ. **čokmek**) „მუხლებზე დგომა“

ჩუენი (ბზ.)/ჩუეიდ (ბქ., ლნტ.)/ჩოინ (ლშხ.)/ჩეიდ (ლხმ., ჩბხ.)/ჩუეინ (ჩოლ.) „სპილენძის ან თუჯის ქვაბი, დიდი კარდალა“ < ქართ. (რაჭ.) ჩოინა (< თურქ. **čojun**) „თუჯის პატარა ქვაბი“ < ზან. (მეგრ.) ჩუვან-ი, ჩივან-ი

ჩუიმ (ბზ.)/ჩუმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩუმ-ი „მშვიდი, წყნარი“ (შდრ. ბქ. ყუედი, ჩოლ. ყუედი)

ჩუიმდ (ბზ.)/ჩუმდ (ლშხ., ჩოლ.)/ჩქუმდ (ჩოლ.)[111], შდრ. ლშხ., ჩოლ. *კნინ. ფ.* ჩუმულდ *ზმნის.* < ქართ. ჩუმად „მშვიდად, წყნარად; დაბალ ხმაზე, – ხმადაბლა“ (შდრ. ბქ. თამაშდ; ბქ. ყუედიდ, ჩოლ. ყუედიდ)

ჩუინდ (ბზ., ლხმ.) „დინგი, დრუნჩი“ < ზან. (მეგრ.) ჩხვინდ-ი, ლაზ. ჩხუნდ-ი „ცხვირი“, იხ. ჩხუინდა

ჩუიტ (ბზ., ჩოლ.)/ჩუტ (ბზ.)/ჩუტ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „ფშუტე, უნაყოფო ნაყოფი (კაკლისა, თხილისა...)“ < ქართ. ჩუტ-ი/ჩუტე „დაჩუტული; ცარიელი; ფუყე; ფშუტი“ (შდრ. ბზ. ყოჯბარ, ბქ. ყუიჟბარ; ბქ. ყუარ)

ჩქარ (ზს., ლნტ.)/ჩქარ (ლშხ., ჩოლ.) „ჩქარი, სწრაფი“ < ქართ. ჩქარ-ი (< ადიღ. ჟარ „სწრაფმავალი“ < ჟან/ჩან „სირბილი“) „სწრაფი, მალე; ყოჩაღი, ცქვიტი“ (შდრ. ბზ. ჲენას/ენას, ლშხ., ჩოლ. ჲენას; ბზ. ისპ; ბქ. ხაშდ; ბქ. ელაშ მგლაშ)

ჩქარდ (ზს., ლნტ.)/ჩქარდ (ლშხ., ჩოლ.)/ჩქარდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ჩქარა „სწრაფად“ (შდრ. ბზ. ჲენაშდ /ენასდ, ლშხ., ჩოლ. ჲენასდ; ბზ. ისპდ; ბქ. ხაშდდ; ლხმ. ჩაქეთ)

ჩქარ-ჩქარდ (ზს., ლნტ.) „სწრაფად, ხშირ-ხშირად“ *ზმნის.* < ქართ. ჩქარ-ჩქარა „ზედიზედ, მიყოლებით, ხშირ-ხშირად“ (შდრ. ბქ. ხაშდ-ხაშდ)

ჩქიფ (ქს., უშგ., ლხმ.) „ჩანგალი“ < ქართ. ჩქიფ-ი 1. „იგივეა, რაც ჩანგალი“, 2. „იგივეა, რაც პინცეტი“, 3. ლეჩხ. „პატარა ტოტი ხისა“

ჩქოლ (ლნტ.) „ჭყინტი, ნორჩი, ქორფა“ < ქართ. (გურ., ზ.-აჭარ., იმერ.) ჩქოლა 1. „ქორფა, ნორჩი მცენარე“, 2. „ხშირად ამოსული ბუჩქები“, 3. „ახალმოზარდი ხე“, შდრ. რაჭ. ჩქოლა „ზრდადაუსრულებელი ღორი“

ჩხარ (ჩოლ.) < ქართ. ჩხარ-ი „არამჭიდრო, არახშირი, მეჩხერი, ფარღალალა“

ჩხაკ (ბქ.)/ჩხაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხაკან-ი „იგივეა, რაც ჩხაკუნი“

ჩხიკ-ჩხაკ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხაკა-ჩხუკ-ი „გაბმით ჩხაკუნი“

ჩხინკორა (ბქ.)/ჩხინკორია (ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „გამხდარი“ < ქართ. (აჭარ.) ჩხინკორ-ა-ი, გურ. ჩხინკორ-ე „მეტისმეტად გამხდარი, გაჩხიკინებული“, იხ. ლგ-ჩხინკრ-ე

ჩხირ (ზს., ქს.) 1. „ჩხირი (წინდისა)“, 2. „ჩხირი (მშვილდისა)“, 3. ბზ. „მეჩხერი (მაგ. ჩხირ შდჟარ „მეჩხერი კბილები“)“ < ქართ. ჩხირ-ი 1. „ხის წვრილი (და ხმელი) ტოტის ჩამონატეხი ან ჩამონასხეპი, – წკირი“, 2. „საქსოვი იარაღი – ფოლადის სწორი მავთული ან ხისგან გათლილი წვრილი ჯოხი, – წინდისჩხირი...“

ჩხმეტ (ჩოლ.) < ქართ. ჩხმეტ-ი „ხმელი ტოტები“

ჩხუიბ (ლნტ.) < ქართ. ჩხუბ-ი „ორთ მოყვასთ შორის შფოთის გაშლა“ (საბა), „უსიამოვნო დავიდარაბა, აყალმაყალი, აურზაური; ცემატყეპა, მუშტი-კრივი...“ (შდრ. ზს. რიჭი-რაჭა; ზს. მიჰმან, ლშხ. მრმან; ბქ. ტიმტეუა), იხ. ყარყაშ

ჩხუინდა (ბქ.) „მოღრეცილცხვირიანი ან უშნოცხვირიანი ადამიანი“[112] < ზან. (მეგრ.) ჩხვინდ-ამ-ი „ცხვირა, დიდცხვირა, წვეტიანი, ჭვინტიანი“, ლაზ. ჩხვინდა „ცხვირა“, შდრ. ასევე მეგრ. ჩხვინდ-ი, ლაზ. ჩხუნდ-ი „ცხვირი“)

ჩხგლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ჩხგლ (ბქ., ლნტ.) *ბმამაძგ.* < ქართ. ჩხავ-ილ-ი „ზოგი ცხოველის (ტურის, კატის...) და ფრინველის (ყვავის, კაჭკაჭის...) უსიამოვნო, ყურთასმენის წამღები ხმიანობა“ (შდრ. უშგ. ლიყულჰუნე), იხ. ლიჩხგლ-ი

ცადაქუეყანა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /ცადაჭუეყანა (ბქ., ლნტ.)/ცადაქეყანა/ცადიქეყანა (ლხმ.) „მთელი სამყარო“, *გადატ.* „ყველაფერი“ < ქართ. ცა-და-ქვე-ყანა „გამოიყენება სიმრავლის აღსანიშნავად“ (ზს., ქს. დეცეგიმ)

ცადაქუეყნიეროობა (ზს., ლშხ.)/ცადაქუეყნიოროობა (ზს.) „ყველაფერი, მთელი სამყარო (ზედმიწ. – ცა და ქვეყნ-იერ-ობ-ა)“ < ქართ. ცა-და-ქვე-ყანა „გამოიყენება სიმრავლის აღსანიშნავად“ (ზს., ქს. დეცეგიმ)

ცალმაგ (ზს.) „კლდე, საბოვარი; მწვერვალი (ზედმიწ. – ცალმაგ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ცალმაგ-ი „სამკედლიანი ხის ნაგებობა“

ცალმანგ (ბქ.) „ტყე“ *ტოპ.* < ქართ. „სამკედლიანი ხის ნაგებობა“

ცალფა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ცალმაგი, ცალკეცი, ცალპირი, ცალწვერი“, 2. „შილიფი (მაგ., ცალფად ლგრეჭუ ლი „შილიფად/თხლად ჩაცმულია“ < ქართ. ცალფა „ცალმაგი, ცალკეცი, ცალპირი, ცალწვერი“

ცალფარდელაი (ლშხ.) „საქონელი, რომელსაც ცალი მხარე თეთრი ფერის აქვს“ < ქართ. ცალ-ფერდ-ელ-ა „რასაც ცალი ფერდი აქვს, – ფერდთეთრი“

ცარიელ (ზს., ქს.)/ცარიელ/ცარიელ (ბზ.)/ცარიელ/ცარიელაი (ლშხ.)/ცარიელ (ლნტ.)/ცარიე/ცარიელ (ჩოლ.) < ქართ. ცარ-იელ-ი/ცალ-იერ-ი (შდრ. ოს. **cal** „რამდენი, რაოდენი, ერთეული“) 1. „რაშიაც (რაზედაც) არაფერია მოთავსებული, რაც არაფერს არ შეიცავს“, 2. *გადატ.* „არაფრის მქონე, ხელცარიელი...“ (შდრ. ზს. ჰ̌არი; ზს., ჩოლ. ლგრყგნე; ბქ. ყუბ)

ცარსიბარს/ცრესიბრეს (ჩოლ.) 1. „უაზრო სიარული“, 2. *გადატ.* „ფანტვა“ (ზედმიწ. – ცა-ს და ბარ-ს)“ < ქართ. ცისა-ბრისა „ამ მთისა და იმ ბარისა“, იხ. ცისაბრის{რლ-ბრ}

ცაცხუი სოკ (ლშხ.) „საჭმელად ვარგისი სოკოს ერთ-ერთი ჯიში“ *ბოტ.* < ქართ. ცაცხვ-ის სოკო „სოკოს ერთ-ერთი სახეობა“

ცაგერ (ზს., ლნტ.)/ცაგერ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ცაგერ-ი „ქალაქი საქართველოში, ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრი“

ცალ (ზს., ლნტ.)/ცალ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტოლი, ხელა; კბილა, ერთი ასაკისა“, 2. „ერთი, ერთეული, ცალი“, 3. ქს. „ცალ მხარეს, განზე“[113] < ქართ. ცალ-ი (< ოს. **cal** „რამდენი, რაოდენი, ერთეული“) 1. „ორისაგან, წყვილისაგან ერთი“, 2. „საპალნის ერთი მხარის ტვირთი, საპალნის ნახევარი“, 3. „ტოლი, სწორი, ბადალი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ყუილ; ზს., ქს. ფა; ბქ., ლშხ. ყა; ბზ., ლნტ. კაკალ), იხ. მოცალ

ცალთაუ (ბზ.) „რკინის იარაღი, რომელსაც ცალი წვერი წამახული აქვს, ცალი – ბლაგვი, იხმარება კლდის, ყინულის და ა. შ. დასამსხვრევად“ < ქართ. ცალთავა „რასაც ცალი თავი აქვს, – ცალთავიანი“

ცალმაგ (ბზ.)/ცალმაგ (ბქ.)/ცალმაგ (ლშხ., ჩოლ.) „კარაპანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ცალმაგ/კ-ი „კარაპანი, სამკედლიანი ხის ნაგებობა (ჭირნახულის დროებით მოსათავსებლად); სახლზე მიდგმული შენობა“ (შდრ. უშგ. მაჩ)

ცანდ (ბქ., ლნტ.)/ცანდ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „საფეხური“ < ქართ. ცანდ-ი 1. „ქვაბის საკიდარი ჯაჭვი“ (საბა), 2. „რკალად გაკეთებული წნელი (უღ-

ლისა – გუთნის კავზე, ღვედისა – შოლტკავზე და სხვ.), 3. კუთხ. (რაჭ.) „შუა ლო, დაქსელილი ძაფი“, 4. კუთხ. (გურ.) „საქონლის უკანა ფეხის ნაწილი კოჭთან“

ცანდიან (ბქ., ლნტ.)/**ცანდიან** (ლნტ., ჩოლ.) „საფეხურიანი (ზედმიწ. – *ცანდიან-ი*)“ < ქართ. ცანდ-ი 1. „ქვაბის საკიდარი ჯაჭვი“ (საბა), 2. „რკალად გაკეთებული წნელი (უღლისა – გუთნის კავზე, ღვედისა – შოლტკავზე და სხვ.), 3. კუთხ. (რაჭ.) „შუა ლო, დაქსელილი ძაფი“, 4. კუთხ. (გურ.) „საქონლის უკანა ფეხის ნაწილი კოჭთან“

ცარც (ზს., ლნტ.)/**ცარც** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცარც-ი „რბილი, თეთრი კირქვა; გამოიყენება დაფაზე საწერად...“

ცაჭუ (ბზ.) „მოციქული, შიკრიკი“ < ძვ. ქართ. მო-ციქ-ულ-ი „მიმთხრობი, დესპანი, გაგზავნილი“, ახ. ქართ. „შუამავალი“, შდრ. გურ. ციქვ-ი, იხ. მეციქული

ცაცხუ (ბზ., ლნტ.)/**ცაცხუ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ცაცხვ-ი „მაღალი (ან საშუალო) ტანის ლამაზვარჯიანი ხე, აქვს დაკბილული ფოთლები და მოყვითალო, სურნელოვანი, თაფლოვანი ყვავილები...“ (შდრ. ბზ. **ზაშხუ**, ბქ. **ზესხ/ზესხრა**)

ცელქ (ზს., ქს.) < ქართ. ცელქ-ი „მხიარული და მოძრავი, – ანცი, დაუდეგარი, გიჟმაჟი“ (შდრ. ზს. **ჳისაშ**; ბზ. **ტაფრაშ**, ბქ. **ტაფრელშ**; ბქ. **უნაქურ**; ლშხ. **ტაგან**, უშგ. **ტაგან**; ბქ. ფისინტარ; ლშხ. **ქიცქიცაი**; ჩოლ. **ტურბელ**)

ცემენტ (ზს., ქს.) < ქართ. ცემენტ-ი (< გერმ. **zement** < ლათ. **caementum**-იდან „ღორღი“) „ფხვიერი (დაფქული) საშენი მასალა – მინერალური ნივთიერება, რომელსაც წყალში ზელენ და იყენებენ ბეტონის ან დუღაბის დასამზადებლად“

ცენტრ (ზს., ქს.) < ქართ. ცენტრ-ი (< ლათ. **centrum**) „ადმინისტრაციულ ერთეულში მდებარე დასახლებული პუნქტი, სადაც მოთავსებულია ამ ერთეულის მმართველი ორგანოები...“

ცენტრა (ბქ.) /**ცენტრალ** /**ცენტრშ** (ლნტ.) < ქართ. ცენტრალკა „სანადირო ორლულიანი თოფი“

ცეპ[1] (ზს., ქს.) „მეწკვი, ჯაჭვი“ < ქართ. ცეპ-ი (< რუს. **цепь**) „ჯაჭვი“

ცეპ[2] (ზს., ქს.)/**ცეფ** (ბქ., ლნტ.) „ალყა“ < რუს. **цепь** „ჯაჭვი; მწკრივი...“

ცერ (ზს., ქს.) < ქართ. ცერ-ი „პირველი, ყველაზე მსხვილი თითი ადამიანის ხელისა და ფეხისა“

ცერემონია (ზს., ქს.)/**ცერემონიაი** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცერემონია (< ლათ. **caerimonia** „მოკრძალება, მოწიწება“) 1. „ოფიციალური ზეიმი განსაზღვრული რიგითა და წესით“, 2. *გადატ.* „გადაჭარბებული თავაზიანობა“

ცერეცო (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ცერეცო „ორ- ან მრავალწლიანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...“

ცეროდენა (ზს., ქს.)/**ცეროდინა** (ბქ.) < ქართ. ცერ-ოდენა 1. „ზღაპრის პერსონაჟი – ძალზე პატარა ტანის ბავშვი, ადამიანი“, 2. *მოფერ.* „ძალზე პატარა, თითის სიგრძე (ბავშვი)“

ცერულ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცერ-ულ-ი „სვანური ცეკვა ცერებზე (ცეკვავენ მამაკაცები)“

ცერუშ (უშგ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ცერ-ად „ირიბად“

ცეტ (ბქ., უშგ.)/**ცეტერ** (ლშხ.) < ქართ. ცეტ-ი „დაუფიქრებლად ჩქარი, – ცერცეტი, თავქარიანი“

ცეტერ (ლშხ.)/**ცეტერ** (ჩოლ.) „წვრილი ნაფოტები; ხიჭვი“ < ქართ. ცეტერ-ი 1. „ცერად წაჭრილი წნელი, – შტო“, 2. ლეჩხ. „წამახული (ჯოხი...)“

ციაფუა (ჩოლ.) „აქეთ-იქით განუწყვეტლივ მოძრაობა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ციაფუათ „ნაჩქარევად, ფაციფუცით გაკეთება რისამე“

ციბრუტ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) 1. ბქ., ლნტ. „ბზრიალა“, 2. ლნტ. „თაფლის გამოსაწური მოწყობილობა“ < ქართ. ციბრუტ-ი 1. „სახვრეტი ხელსაწყო – მშვილდის სატრიალებლიანი ბურღი“, 2. „საჭრეთლისა და სახრახნისის სატრიალებელი ხელსაწყო“, ციბრუტა „ფიჭიდან თაფლის გამოსაწური ცენტრიფუგა“ (შდრ. ზს. ლისიპ)

ციგან (ზს., ქს.)/ციგან (ლნტ., უშგ.)/ციგან (ჩოლ.) „მასხარა“ < ქართ. ციგან-ი „ბოშა“, გადატ. „ცუღლუტი, გაიძვერა, მასხარა“

ცილ (ზს., ქს.) < ქართ. ცილა 1. „კვერცხის გულის ცილა“, 2. „მერქნის ნორჩი, ახლად განვითარებული ფენა ქერქქვეშ...“

ცილაუ (ზს., ლნტ.)/ცილაუ (ლშხ., ჩოლ.)/ცილაბ (ჩოლ.)/ცილაბ (უშგ.) „დავა, შეცილება“ < ქართ. ცილ-[ა]-ობ-ა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მეტოქეობა“ (შდრ. ბზ. ლიღეშგალ, ბქ. ლიღეშგა/ალ), იხ. ლი-ცლ-აუ

ციმბირ (ზს., ქს.)/ციმბილ (ბზ.)/ციმბირ (ბქ., ლშხ.)/ცგბგრ/ცგმბგრ (ლხმ.) < ქართ. ციმბირ-ი (< რუს. **Сибирь**) „ვრცელი გეოგრაფიული რეგიონი ევრაზიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში“

ციმდა (ბქ.) < ქართ. ციდა „მანძილი გაშლილი სალოკი თითის წვერიდან ცერის წვერამდე; იხმარებოდა სიგრძის საზომ ერთეულად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ცინდა

ციმდაუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ციმდაუ (ზს.)/ციმდალ (ლნტ.) „მართვე, ბარტყი, ბახალა; კნუტი“ *ზოოლ.* < ქართ. ციმდალ-ი „იგივეა, რაც კნუტი“, ზან. (მეგრ.) ცინდალ-ი/ცინდაი „კნუტი კატისა“, ცინტალი „კატის კნუტი მოდიდო“ (საბა)

ციმცხალ (ზს.)/ციმცხალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ციმცხალ-ი/ციმცხალა 1. „ნაპერწკალი; შხეფი“, 2. ბრჭყვიალა; ხასხასა; ახალთახალი“, ლეჩხ. ციმცხალ-ი „უხმარი, ახალი“

ციმცხლარ (ბზ.)/ციმცხლარ (ლშხ., ჩოლ.)/ციმცხალ (ჩოლ.) „ახალი მთვარე“ < ქართ. ციმცხალ-ი/ციმცხალა 1. „ნაპერწკალი; შხეფი“, 2. ბრჭყვიალა; ხასხასა; ახალთახალი“, შდრ. რაჭ. ციცხლობა „ახალი მთვარის ხატობა“

ცირკ (ზს., ქს.) < ქართ. ცირკ-ი (< ლათ. **circus** „წრე“) „მრგვალი შენობა (ამფითეატრის სახის დარბაზი, რომლის შუაში არენაა), სადაც იმართება სანაგებო წარმოდგენები – ჯამბაზობა, ასპარეზობა, კლოუნადა...“

ცისაბრის[რლ-ა] (ბზ.)/ცისაბრისა (ლშხ.) < ქართ. ცისა და ბარისა „ამ მთისა და იმ ბარისა“, იხ. ცარსიბარს/ცრესიბრეს

ცისკარი (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ცისკარა „ზღაპრის პერსონაჟი მამაკაცი“

ციუ უარ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ციე-ი უარ-ი „კატეგორიული უარი

ციფრ (ზს., ქს.) < ქართ. ციფრ-ი (< არაბ. **sifr** „ცარიელი, ნული“) „რიცხვის გრაფიკული ნიშანი...“

ციყუ (ლნტ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ციყვ-ი „ძუძუმწოვარი ცხოველი მღრღნელთა რიგისა...“ (შდრ. ზს. ჯინირ/ჯგნირ; ბქ. ჰალ; ლშხ. მგღრნტრლ; ჩოლ. მაღრნტუ)

ციცაბ (ბზ.)/ციცაბ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ციცაბ-ი „იგივეა, რაც ციცაბო“ (შდრ. ზს. წაფხ; ზს. ფხაკუ; ზს., ჩოლ. კაჩ; ბზ. გოლაი, ლშხ., ჩოლ. გოლაი, ლნტ. გოლა; უშგ. წგმთი)

ციცარ (ბზ.)/ციცილ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ციცარ-ი/ციცარ-ი „ქათმის ჯიშის ფრინველი“

ციცქა (ლნტ.) *მოტ.* < ქართ. ციცქა „დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული ვაზის ჯიში...“

ციცულდარ (ბქ.)/ციცუნდრა (ლშხ., ლნტ.)/ციცუნილარ (ჩოლ.) „მდგნალი“ *მოტ.* < ქართ. (ფშ.) ციცუნა „დგნალის ყვავილი“, ლეჩხ. ციცუნია/ე „ბუმბული, რომელსაც ტირიფი ისხამს გაფოთლებამდის“, აჭარ. ციცელა „იგივეა, რაც მდგნალი“

ციცუ (ზს., ქს.)/ცუიც (ბქ.) *ზოოლ.* < ქართ. ციცა „კატა, ფისო“

ციცხუ (ბქ.)/ციხუა[ი] (ლშხ.)/ციცხ (ლხმ.) < ქართ. ციცხვ-ი „ხის დიდი კოვზი საჭმლის მოსარევად, ამოსაზელად“

ციხე-კოშკ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ციხე-კოშკ-ი „კოშკებიანი ციხესიმაგრე“ (შდრ. ზს., ქს. მურყუამ)

ციხე (ბზ.)/ციხე (ზს., ქს.) < ქართ. ციხე 1. „სამხედრო-თავდაცვითი ნაგებობა – მაღალი გალავანი კოშკებით, შიგაციხით და სხვ., – სიმაგრე, ციხესიმაგრე“, 2. „საგანგებო შენობა, სადაც ათავსებენ პატიმრებს, – საპატიმრო, საპყრობილე, სატუსაღო“

ციხე-ქალაქ (ბზ.)/ციხექალაქ (ზს., ლნტ.)/ციხექალაქ (ლშხ., ჩოლ.) გადატ. „კარგად გაშენებული კარმიდამო“ < ქართ. ციხე-ქალაქ-ი „ქალაქი, რომელიც ციხესიმაგრეს წარმოადგენს“

ცმადირ/ცმადურ (ჩოლ.) „მიზეზიანობა საჭმლის გამო“ < ქართ. ცმადირობ-ა (საბა)

ცმაცურ (ჩოლ.) < ქართ. ცმაცურ-ი „ოდნავი მოძრაობა (ტუჩებისა, ულვაშისა...)“; „ოდენ რყევა“ (საბა)

ცნობა (ზს., ქს.) < ქართ. ცნობა „ოფიციალური საბუთი რისამე დასადასტურებლად, – მოწმობა“

ცნობილ (ზს., ქს.) < ქართ. ცნობილ-ი 1. „რასაც ბევრი იცნობს, – ძალიან გავრცელებული, პოპულარული“, 2. „ვინც ან რაც ცნეს (რადმე), – აღიარებული, მიჩნეული“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეთნე, ლნტ. ლეთენე)

ცოდ (ზს., ქს.) 1. „ცოდვა“, 2. „საცოდავი“ < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“ (შდრ. ზს., ქს. ლეური „საწყალი“), იხ. ცოდარ

ცოდარშუ (ბქ., ჩოლ.)/ცოდუარშუ (ჩოლ.) „ვაითუ, საუბედუროდ (ზედმიწ. – *'ცოდ-ვ-ებ-ით)“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“

ცოდაკალ[უ]ენ (ბზ.)/ცოდაშკალან (ბქ.)/ცოდკალონ (ლშხ.)/ცოდიკალენ (ლნტ.)/ცოდაკალენ (ჩოლ.)/ცოდაკალა (ბეჩ.)/ცოდაშკალა (ლხმ.) „შესაბრალებელი; ცოდვა-ბრალი; საცოდავი; აფსუს (ზედმიწ. – *'ცოდ-ვ-ის კანონ-ი)!“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“ და კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს...“

ცოდარ (ბზ.) 1. „ცოდვა“, 2. „საცოდავი“ < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“, იხ. ცოდ

ცოდ ი მადილ (ლშხ., ჩოლ.)/ცოდ-მადილ (ჩოლ.) < ქართ. ცოდვა-მადლ-ი „ცოდვა და მადლი, სიკეთისა და ბო-

როტების გარჩევა“

ცოდლიაბ/ ცუედლიაბ/ ცოდულიაბ (ზს., ლნტ.)/ცოდრიაბ (ბქ.)/ცოდლიან (ლშხ., ჩოლ.)/ცუედლიან (ჩოლ.) „ცოდვილი; შემცოდე; ცოდვიანი“ < ქართ. ცოდ-ვ-იან-ი/*ცოდ-ვ-ილ-იან-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „იგივეა, რაც ცოდვილი“

ცოდობ (ბზ., ქს.) „დიდი უბედურება (ზედმიწ. – *ცოდო-ობ-ა)“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“

ცოდურ (ზს.) „უცოდველი“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“

ცოდულ (ბზ., ჩოლ.) *კნინ. ფ.* < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეჟრი)

ცოდულობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცოდვ-ილ-ობ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წვალება, ვაივაგლახი“

ცოლიკოურ (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ცოლიკაურ-ი „თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიში; გავრცელებულია დასავლეთ საქართველოში“

ცომ (ზს., ქს.) < ქართ. ცომ-ი „წყალში (რბეში) მოზელილი ფქვილი. || ფაფისებური მასა“ (შდრ. ზს., ქს. ჴიც)

ცონჯრ (ზს.) „უსუსური, სუსტი“ < ძვ. ქართ. მცონარა/ე (< ოს. **æncoj/æncojnæ** „სიმშვიდე, დასვენება“) „ზარმაცი, უქმი, მუქთახორა“ (შდრ. ზს. დაცხ[უ]; ბზ. დაცმულ; ბქ. უინცბარილ)

ცორეუ (ბზ.)/ცურაუ (ლშხ., ჩოლ.)/ცურაუ (ლნტ) < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა. || ლივლივი (ჰაერში), დინჯი ფრენა“ (შდრ. ბზ. ლილცუზაჯ; ბქ. ლიქნი; ბქ. ლიღრენი; უშგ. ლილცუნე „გაცურვა“)

ცოფ (ზს., ქს.) < ქართ. ცოფ-ი „მძიმე, გადამდები დაავადება ცხოველებისა და ადამიანებისა, გადადის კბენით (ნერწყვით)...“

ცოფიაბ (ზს., ლნტ.)/ცოფიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცოფ-იან-ი „ცოფით დაავადებული, – გაცოფებული“

ცოცხ (ზს., ქს.) < ქართ. ცოცხ-ი „ზოგი მცენარის წვრილ ღეროთა ან ტოტების კონა რისამე მოსაგველად, ასახვეტად, – იგივეა, რაც სორგო“ (შდრ. ზს. ლანგაჯუ, ზს., ლშხ., ჩოლ. ლანგაუ, ბქ. ნანგაჯუ; ზს. ჩეჩხ/ჩაჩხ; ბქ. ფხაჭ; ბზ., ლნტ. ქუას, ლშხ. ქუაჯი; ლნტ. ლაჯერ)

ცოცხაჯ (ზს., ლნტ.)/ცოცხალ (ლშხ., ჩოლ.)/ცაცხაჯ (ლხმ.) < ქართ. ცოცხალ-ი „სიცოცხლის მქონე; მკვირცხლი, ფხიზელი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლგ[ი]ჯარ, ბზ., ლნტ. ლუუჯარ, ბქ. ლგარ/ლჯარ, ლშხ., ჩოლ. ლუ[უ]არ)

ცულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცულ-ი „ხის ტარზე წამოცმული მჭრელპირიანი რკინის იარაღი ხის საჩეხად“ (შდრ. ბქ. კაჰდა, ლშხ., კჯდე, ჩოლ. კჯდა)

ცურცულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცურცლ-ი „ჯურკლი“ (შდრ. ბქ. კინკულ/კინკოლ)

ცურცუნ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ცურცინ-ი „ჩურჩულა“ (შდრ. ზს. ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ. ლიფჟნჩრუ; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფჟრჩლაუა; უშგ. ლიქფჟნალ), იხ. ლი-ცურცუნ-ი

ცუღლუტ (ზს., ქს.)/ციღურიტ (ბზ.)/ცუღულიტ (ბქ.) < ქართ. ცუღლუტ-ი „მატყუარა, თაღლითი; უქნარა“, *ალერს.* „მოუსვენარი, დაუდეგარი, ეშმაკუნა“

(შდრ. ზს. უისიაშ; ბზ. ტაფრშა, ბქ. ტაფრელჳ; ბქ. უნაქურ; ლშხ. ტაგან, უშგ. ტაგან; ბქ. ფისინტარ; ლშხ. ქიქქიცაი; ჩოლ. ტურბელ)

ცუცა (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ცუცა „ქალის საკუთარი სახელი“

ცუარ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ცუარ (უშგ.) 1. ლშხ., უშგ. „წვეთი“, 2. ჩოლ. „ცვარ-ი“ < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“ (შდრ. ზს., ქს. ბიფხ; ბზ. რიუ)

ცუარილ/ცუარილრლ (ლშხ., ჩოლ.) „საყველედ შედედებული რძე, დელამა (ზედმიწ. – *ცვარ-უკ-ა)“ < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“

ცუარ-ცუარდ (ლშხ.) „წვეთ-წვეთად (ზედმიწ. – *ცვარ-ცვარ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“

ცუიდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ცუდ (ლშხ.) „ფუჭი, ტყუილი, ამაო“ < ძვ. ქართ. ცუდ-ი (< ოს. cawd „ცუდი, მდარე“) „ფუჭი, ამაო, ცარიელი, უვარგისი, უსაქმური“

ცუიდდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ცუდდ (ლშხ.) *ზმნის.* „ფუჭად, ტყუილად, უსაქმოდ, ამაოდ“ < ძვ. ქართ. ცუდ-ი (< ოს. cawd „ცუდი, მდარე“) „ფუჭი, ამაო, ცარიელი, უვარგისი, უსაქმური“ (შდრ. ბზ. მიქუდილდ, ბქ. მოქდილდ; ბქ. მეუარიშ კაფდ; ჩოლ. ცუიდინბარო „ტყუილუბრალოდ“)

ცქუიტ (ზს., ჩოლ.) „მარჯვე, ცოცხალი, სწრაფი“ < ქართ. ცქვიტ-ი „მარდი, მკვირცხლი; სხარტი, მოსწრებული“ (შდრ. ზს., ქს. ფხიტ/მეფხტე)

ცქერ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „საქონლის ფაშვში მოთავსებული მოუნელებელი საჭმელი“, 2. „ფაღარათი“ < ზან. (მეგრ.) ცქერა/ცქირა „ცხოველის ნაწლავში მოთავსებული ექსკრემენტი“ (შდრ. ზს. სხგჳ/სხგრ; ზს., ქს. ტყგრ)

ცხად (ბზ.) < ქართ. ცხად-ი „დაუფარავი, აშკარა; თვალსაჩინო, ნათელი; სინამდვილე“ (შდრ. ბზ. ჟღაჳრ)

ცხამუტია (ბქ.)/ცხამიტუ (ჩბხ.) /ცხამუიტ (ლხმ.) „მოუსვენარი, ცელქი; ჩხუბისთავი...“ < ზან. (მეგრ.) ცაცხამუტ-ი „მარჯვე“, შდრ. ასევე მეგრ. სიცხაცხამუტ-ე „სიმკვირცხლე, სიცქვიტე, სიმარდე; სიმამაცე, უშიშრობა“, ცხვანტ-ალ-ი „მოუსვენრობა“, ცხვანტ-ი „მატლი (ლეშისა); ყველისა და ხორბლისა“...)[114], შდრ. ზს. უისიაშ; ბზ. ტაფრშა, ბქ. ტაფრელჳ; ბქ. უნაქურ; ლშხ. ტაგან, უშგ. ტაგან; ბქ. ფისინტარ; ლშხ. ქიქქიცაი; ჩოლ. ტურბელ

ცხარ (ლშხ., ჩოლ.)/ცხარ (უშგ.) „მწარე, მჟავე, ცხარე“ < ქართ. ცხარე „მეტად მხურვალე, დამწველი; მწვავე, მშუშხავი გემოსი“ (შდრ. ბქ. მგწბია)

ცხაი (ზს., ლნტ.)/ცხაი (ბზ.)/ცხაი (ლშხ., ჩოლ.)/ცხაიშ/ცხაიშ (ლნტ.) „ხომ, განა, რა თქმა უნდა, ცხადია“ *ნაწ.* < ქართ. ცხად-ი „დაუფარავი, აშკარა; თალსაჩინო, ნათელი; უეჭველი...“, იხ. გაცხაიდ

ცხეკურ (ბქ., ჩოლ.) 1. ბქ. „ხარის სახელი“, 2. ჩოლ. „წარმართული სალოცავი, რომელსაც ზვარაკს შესწირავდნენ მამალი ცხოველის სახით“ < ქართ. (ლეჩხ.) ცხეკურა/ცეკურა „წითელი და თეთრი ფერით ჭრელი ხარის სახელია“

ცხენისწყალ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ცხენ-ის-წყალ-ი „მდინარე დასავლეთ საქართველოში, სვანეთის კავკასიონის სამხრეთ კალთაზე“

ცხიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ცხიმ-ი „ორგა-

ნული (მცენარეული ან ცხოველური წარმოშობის) ნივთიერება, რომელიც წყალში არ იხსნება (ქონი, ზეთი...)“, შდრ. ზს. მგჩხიმ

ცხიმაჲნ (ზს., ლნტ.)/**ცხიმიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცხიმ-იან-ი „ცხიმის შემცველი“ (შდრ. ზს. მგჩხმჲრ, ბქ., ლნტ. მგჩხმჲრ, ლშხ., ჩოლ. მგჩხმჲრ)

ცხინკ (ბქ.) „კალათა“ < ზან. (მეგრ.) ცხიკ-ი/ცხიკ-უ „ძარი; გოდორივით მოწნული სამწყვდევი ქათმებისა და გოჭებისათვის“, შდრ. მეგრ. ცხიკ-ინ-ი-ა „უბრალოდ მოწნული პატარა კალათა“

ცხონაბ (ზს., ლნტ.)/**ცხონაბ** (ლშხ., ჩოლო.)/**ცხონებ** (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხონ-ებ-ა „სულის საუკუნო ნეტარება საიქიოს“

ცხონებულ (ზს., ქს.)/**ცხონებილ** (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხონებულ-ი „ვინც ცხონდა, – სამოთხეში მოხვედრილი“, *ძვ.* „განსვენებული“

ცხოუელ[1] (ზს., ქს.) „ნადირი; საქონელი“ *ზოოლ.* < ქართ. ცხოველ-ი 1. „ცოცხალი არსება, სულდგმული“, 2. „პირუტყვი, ოთხფეხი“

ცხოუელ[2] (ზს., ქს.) „ძლიერი, ცხოველი (ხატი, ეკლესია)“ < ძვ. ქართ. ცხოველ-ი „მაცოცხლებელი, ცხოველმყოფელი, ძლიერი“

ცხოურება (ზს., ქს.) < ქართ. ცხოვრებ-ა „არსებობა, სიცოცხლე...“ (შდრ. ზს., ქს. ლირდე)

ცხუედიანჲ თეთრა (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ცხვედიან-ის თეთრა „თეთრყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიში“

ცხუენ (ქს.)/**ცხენ** (ლხმ.) < ქართ. სხვენ-ი „სახლის ჭერსა და სახურავს შუა ადგილი ჭირნახულისა და ავეჯის შესანახად“, შდრ. ლეჩხ. ცხვენ-ი „id“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ცხვენ-ი/ცხვინ-ი /ცხვენ-დ-ი/ცხვინ-დ-ი „სხვენი“, ლაზ. ონცხ-ონ-ი „სხვენი“ (შდრ. ბზ. შგილ; ბზ. ნუშკა, ბქ. ნეშკა)

ცხუირ/ცხუირჲრ (უშგ.) „ნესტო, ცხვირის ღრუ (ზედმიწ. – ცხვირ-ი/ცხვირ-ებ-ი)“ < ქართ. ცხვირ-ი „ადამიანის და პირუტყვის ყნოსვის ორგანო...“ (შდრ. ბქ. ლეფხუნტი)

ცხუირსახოც (ზს., ქს.) < ქართ. ცხვირსახოც-ი „თხელი ქსოვილის პატარა ოთხკუთხედი ნაჭერი, რომელიც იხმარება ცხვირის მოსაწმენდად“ (შდრ. ბქ. ნეფხუნაშ ლაკუცანი)

ცხუიშილ (ლშხ., ჩოლ.) „შინაყმა, მოჯამაგირე, ნაყიდი ყმა; მონა“ < ქართ. სხვ-ის-ი შვ-ილ-ი „გერი“ (შდრ. მოხ. **ცხო** ← სხვა)

ცხჳრილ (ზს.)/**ცხრილ** (ქს.) 1. „ცხრილი, ცხავი“, 2. ბქ. „საცერი“ < ძვ. ქართ. (გუდამაყრ., ქართლ., ქიზიყ., ზ. აჭარ.) ცხრილ-ი „ცხავი“ (შდრ. ბზ. ტუჰერა, ლშხ. ტუჴერე; ბქ. ლანკუაჩხა)

ცჳგ (ბქ.) „წისქვილის ნაწილი“ < ოს.-ალან. **cæg** „ჩკალი, რგოლი, მარყუჟი“

ცჳრცმა (ბქ.) „ფაფა (ქონნარევი)“ < აფხაზ. ა-ცჳრცმა „თაფლითა და ქონით შეზავებული ღომი“

ცჳრცხჳნ (ბქ.) *ხმაგაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ცხირცხინ-ი „შიშხინი“, იხ. ლი-**ცჳრცხჳნ**-ი

ძ

ძაბუნ (უშგ.)/**ზაბუნ** (ლშხ.) < ქართ. ძაბუნ-ი „ძალას მოკლებული, – უძლური, უნიათო; ჯაბანი...“ (შდრ. უშგ. **მაყლუპარ**, ლშხ., ჩოლ. **მაყპალუპარ**, ჩოლ. **მაყლუპარ**)

ძალა (ზს., ქს.) < ქართ. ძალა „კუნთების ენერგია, რომელიც წარმოადგენს მოძრაობისა და მუშაობის წყაროს, – ღონე...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ჯამშა**, ლნტ. **ჯამაშა**)

ძალოშ (ზს.)/**ძალოჟშ** (ბზ.)/**ძალაჟშუ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ძალუშ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ძალ-ით „ძალდატანებით“ (შდრ. ზს. **ჯამშოშუ**)

ძანძაბ (ზს., ლნტ.)/**ძანძახ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „წვიმიანი; ნესტიანი (ამინდი)“, 2. „გადაუღებელი, ძლიერი წვიმა“ < ქართ. (ქართლ.) ძან-ძახ-ი „დიდი ტალახი, ჭყაპი“, (მესხ.) ძან-ძაღ-ი „წვიმა და დიდი ტალახი“

ძანძუპარ (ლხმ., ჩბხ.) < ქართ. ძონძ-{ებ}-იან-ი „ვისაც ძონძები აცვია...“ (შდრ. ბზ. **ლგძრნძალე**, ბქ. **ლგძინძილ**; ლხმ. **ჩიჩხუპარ**)

ძარ (ბქ., ლშხ.) < ქართ. ძარ-ი „ურემზე (ან მარხილზე) დასადგმელი დიდი (ურმისოდენა) მოწნული სათავსი (სიმინდის, ყურძნის და სხვ. გადასაზიდად), – ჯინი, ხვირი...“

ძარღუ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ძარღუ** (ბქ.) < ქართ. ძარღვ-ი „სისხლძარღვი, მყესი, ნერვი“ (შდრ. ზს. **ჯარღუ**, უშგ. **არღუბ**)

ძარღულაა (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. მრავალ-ძარღვ-ა „მრავალწლოვანი ბალახი“ (შდრ. ბქ., ლშხ. **შუარაშ ბალე**)

ძაფანა (ბზ.)/**ძაფანა** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**ძალფანაი**/**ძაფანაი** (ლშხ.)/**ძაფანა** (ლნტ., უშგ., ფარ.)/**ძაფანაი** (ჩოლ.)/**ზაფანა**/**ზაფანა** (ლხმ., უშგ.) „წიწაკა, პილპილი“ *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za'farān**) 1. „კულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელწოდება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“

ძაფრა (ზს., ქს.)/**ზაფრა** (ჩოლ.) „დარდი, ჯავრი“ < ქართ. ზაფრა (< არაბ. **ზა'რა**) 1. „ნაღველი. || ღვიძლის (ნაღვლის პარკის) ავადმყოფობა, რომლის დროსაც ადამიანი მთლიანად ყვითლდება, – ყვითა“, 2. *გადატ.* „ბოღმა, ჯავრი, ნაღველი, სიმწარე“

ძაფრანაა (ბზ.)/**ძაფრანა** (ბქ., ლშხ.) /**ზაფრანა** (ბქ.)/**ზაფრანაი** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ზაფრანა (< არაბ.-სპარს. **za'farān**) 1. „კულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელწოდება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“

ძაღ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ძაღ-ე „წამხდარი, მომწკლარტო, მომწარო გემოსი (ნიგოზი, ერბო და მისთ.)“, შდრ. გურ. ძაღე

ძაღარ (ბქ.) „ძუნწი, უხასიათო, ცუდი (კაცი)“ < ზან. (მეგრ.) ძაღარ-ი „ძუნწი“

ძაღთაპირ (ლშხ.)/**ძაღთაპირ** (ლნტ.) „ავი, უკმეხი, უხასიათო (ადამიანი)“ *ზღაპრ. პერს.* < ქართ. (იმერ.) ძაღ-თა-პირ-ი (< ძაღლ-თა-პირ-ი) 1. „ქართული ზღაპრების პერსონაჟი, – კაციჭამია, ბოროტი სული“, 2. *ღანძღ.* „ძალიან ცუდი, დაუნდობელი, ავი კაცი“

ძაღლთაგან (ბზ.) *ზღაპ. პერს.* < ქართ. ძაღლთაგან-ი (?)

ძაძრა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ტომარა“ < ზან. (მეგრ.) ძანძა „სელისა და კანაფის ძაფით შინ ნაქსოვი ტომარა“, იხ. ლა-ძძარ

ძახალ (ბზ., ლნტ.)/**ძახალ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მძახალ-ი „დედამთილი ან მამამთილი სიდედრ-სიმამრისათვის ანდა, პირიქით, სიდედრი ან სიმამრი დედამთილ-მამამთილისათვის...“ (შდრ. ზს. ეზერ მარე)

ძაბრ (ბზ., ლნტ.)/**ძაბრ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ძაბრ-ი „თავფართო მოკლე მილი, რომელიც გამოიყენება პირვიწრო ჭურჭელში სითხის ჩასასხმელად“ (შდრ. ბქ. ქგმრ)

ძაგუ (ბზ.)/**ძაგუ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ძაგვარა „ჯაგარი“, ხევს. ძაგარ-ი „ფაფარი; ძროხის კუდის ბალანი“, გურ. ძაგარა-ი „ჯაგარი, მსხვილი თმა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძაგვ-არ-ი/ძაგარ-ი „კონებად შეკრული ჯაგარი“

ძაფ (ზს., ლნტ.)/**ძაფ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. ზს. „კანაფის ცალფა ძაფი“, 2. ქს. „ძავთული“, 3. „ძაფი“ < ქართ. ძაფ-ი „წვრილად და გრძლად დართული ბოჭკო (ბამბა, აბრეშუმი და მისთ.)...“, შდრ. ზს., ქს. ქიპ

ძაღ-მამაძაღ (ლხმ.) „მამაძაღლი“ < ქართ. *ლანძღ.* ძაღლ-მამაძაღლ-ი „სალანძღავი სიტყვა“

ძაძ (ზს., ლნტ.)/**ძაძარ** (ბქ., ლნტ.)/**ძაძ** (ზს., ლშხ., უშგ.) < ქართ. ძაძა „სამგლოვიარო ჩასაცმელი“ (შდრ. ზს., ქს. სუტ, ბქ. ლასტუძარ)

ძახილ[1] (ბზ.) „რჩევა-დარიგების მიცემა, გაწყრომა“ < ქართ. ძახილ-ი „ხმამაღლა ხმობა, მოწოდება...“

ძახილ[2] (ზს.)/**ძახილ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ძახილ-ის ნიშანი „სასვენი ნიშანი“

ძგიდ (ზს., ქს.) „კიდე“ < ქართ. ძგიდე „კიდე, ნაპირი“ (შდრ. ზს., ქს. პილ)

ძგიდ-{პილ} (ბქ.) „კუთხე-კუნჭული (ზედმიწ. – *ძგიდე-პირ-ი)“[115] < ქართ. ძგიდე „კიდე, ნაპირი“ და ს.-ქართვ. პირ-ი „განაპირა ადგილი, კიდე...“

ძგუირუ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძგვირ-ა/ძგვირ-ალ-ი/ნ-ძგვირ-ა „გაკვირვებით მაყურებელი; ყველაფერზე უკმაყოფილოა და განზე იყურება“, იხ. ლი-ძგუირ-ან-ა/ელ

ძეგუ (ჩოლ.) „წვრილი ჯაგნარი ტყე“ < ქართ. (ლეჩხ.) ძეგვ-ი „ეკლიანი ჩირგვი, – ძეძვი“

ძელქუა (ლშხ.) „შავი ხე“ *ბოტ.* < ქართ. ძელ-ქვა „დიდი ტანის, წვრილფოთოლა ხე თელისებრთა ოჯახისა, – ლეკის-ხე“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძერქვა

ძეუჱლ (ზს., ლნტ.)/**მძეუჱლ** (ბზ.) /**ძეუალ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ძჱუჱლ**/**ძაუჱლ**/**ძაუალ** (უშგ.) 1. „მძევალი“, 2. „საფუარი“, 3. „მაწვნის დედა“, 4. „საბუდარში ჩატოვებული კვერცხი, მძევალი“, 5. უშგ. „ამანათი“ < ქართ. {მ}ძევალ-ი 1. „პირობის სიმტკიცისათვის ან სხვა რაიმე მიზეზის გამო წინდად მიცემულ-დატოვებული ადამიანი“, 2. „საბუდარში ჩადებული (ან ჩატოვებული) კვერცხი კვერცხის-მდებელი დედლის მოსაბირებლად“ (შდრ. ბზ., ჯალ, ბქ. ჯჱლ; ზს. ლჱტხა, უშგ. ლატხა), იხ. ძირ

ძეწჱრ (ზს., ლნტ.)/**ზეწჱრ** (ბქ., ლნტ.) /**ძეწარ**/**ზეწარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ძეწ** (ჩოლ.) /**ზეწჱრ**/**სეწჱრ** (ლხმ.) < ქართ. ზეწარ-ი „ლეიბზე გადასაფარებელი დიდი თეთრი ქსოვილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძენწარ-ი

ძეწკუ (ზს., ქს.) < ქართ. ძეწკვ-ი < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ძეწკვ-ი (< ოს. **cæg** „რგოლი“) „წვრილი ჯაჭვი; წვრილი მძივების ასხმულა“

ბიბბიბაჲ (ლშხ.) < ქართ. (ზ.-იმერ.) ბიბბიბა „იგივეა, რაც ჯიბლიბო“ (შდრ. ბზ. მუქურჩილ, ბქ. მუნქურილ)

ბიმწარ (ბზ.)/ბინწარ (ლშხ.)/ბინწარ (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ბირმწარა/ბირმწარ-ი/ბირმწარე „მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე“, იხ. წიმწარ

ბირ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. ბირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ზს. ჰოკერ, ქს. უოკერ; ბზ. ლენკური, ბქ., ქს. ლანკური/ნანკური; ბქ. ჴემ/ჴომ; ლშხ. ფესო)

ბირ[2] (ზს., ქს.) 1. „საფუარი“, „ფესვი, ბირი“ < ქართ. ბირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ბზ., ჯალ, ბქ. ჯალ; ზს. ლაჭხა, უშგ. ლაჭხა), იხ.ძეუბალ

ბირიშ (ზს., ქს.) „ახლო ნათესავი (ზედმიწ. – *ბირ-ის-[ა])“ < ქართ. ბირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ბზ. გუიდაშ; ბზ. ჯოჯჭიშ ნათი)

ბირწითელაჲ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ბირ-წითელ-ა „წითელყვავილა ხაოიანი მცენარე ლაშქარასებრთა ოჯახისა“

ბიუ (ზს., ქს.)/მზიუ (უშგ.) < ქართ. მძივ-ი „მკედზე ასასხმელი ძვირფასი ქვის, ბროლის, მინის ან ლითონის თლილი მარცვალი“ (შდრ. ზს. ლებ)

ბიუა-ღურაშუ (ლხმ.) „ვაი-ვაგლახით, ძლივს“ *ზმნის.* < ზან. (მეგრ.) ბიუ დო ღურათ „ძლივს“

ბიძა (ზს., ქს.)/ბიძაჲ (ბზ.)/ბიძაჲ (ბქ., უშგ.)/ბიძაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბიძა „სხვისი ბავშვისათვის ბუმბუს მაწოვებელი ქალი“

ბიძიბ/ბიძიფ (ზს., ლშხ.)/ბგბიბ (ლშხ.)/ბინბიფ (ლნტ.) „გამონაყარი ტანზე“[116] < ქართ. (ქართლ.) ბიძიბ-ი „პატარა მუწუკი“, ქიზიყ. ბიძიბო „მეჭეჭივით პატარა ხორცმეტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. [ქა] მაშდა, ლშხ., ჩოლ. [ქა] მაშდა)

ბმაკაც (ზს., ქს.) < ქართ. ბმაკაც-ი „კარგი ამხანაგი, მეგობარი“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. კერბმარე)

ბმარ (ზს., ქს.)/ბმარ (ზს., ლნტ.) < ქართ. ბმარ-ი „დამჟავებული ღვინო, იხმარება საჭმლის შესანელებლად“

ბმად (უშგ.) „ბმობილი, ბმადნაფიცი“ < ქართ. ბმად-ი/ბმადე „დედოფლის გამყოლი კაცი, – ბმობილი, ხელის მომკიდე“ (შდრ. ზს. მუხუბედლუღუერ; ლშხ., ჩოლ. კერბმარე)

ბმაჲ (ბზ.)/ბმაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ბმა (ლნტ.)/ბგმა (უშგ.) „მაზლი“ < ძვ. ქართ. ბმა-ჲ, ახ. ქართ. ბმა „ერთი დედ-მამის (ანერთ-ერთი მათგანის) ვაჟიშვილი სხვა შვილების მიმართ...“ (შდრ. ბქ. სემუნ)

ბმობა (ზს., ქს.) < ქართ. ბმ-ობ-ა „ბმად ყოფნა; ურთიერთობა ბმათა შორის“ (შდრ. ზს. ლიმხუბ, ქს. ლიხხუბ)

ბმობილ (ზს., ქს.) 1. „ბმადნაფიცი“, 2. „მეჯვარე“ < ქართ. ბმ-ობ-ილ-ი „ბმადნაფიცი; ბუმბუმტე“ (შდრ. ზს. მუხუბედლუღუერ; ლშხ., ჩოლ. კერბმარე)

ბნელ (ზს., ქს.) < ქართ. ბნელ-ი „მძიმე, რთული“ (შდრ. ზს. გარჯ)

ბნელდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. ბნელ-ად „არა ადვილად“

ბონძ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ბუენძ (ლნტ.)/ბანძუ (ლხმ., ჩბზ.) < ქართ. ბონძ-ი „ძალიან ძველი, დაფლეთილი ტანისამოსი – კონკ[ებ]ი“ (შდრ. ბქ. ბინბლარ; ბქ. კინტლარ; ჩოლ. კირტ)

ბრახ (ლშხ.)/ბრახუ/ბრახუ (უშგ.) < ქართ. ბრახ-ი „კილი, საბრახისი“

ბრიელ (ლშხ.) < ქართ. ბლიერ-ი „დიდი ძალის მქონე, – ღონიერი...“

(შდრ. ზს., ლნტ. ლგჳმაშ, ლშხ., ჩოლ. ლგჳმაშ; ზს., ქს. გაუა)

ბუა (ზს., ქს.)/**მგა**/**მგ** (ბქ.)/**ბუუა** (უშგ.) < ქართ. ბუა „ცხენის კუდის თმა“ (საბა), „უხმარიათ ხემის მნიშვნელობით...“

ბუმბაჲ/**ბუმბარაჲ** (ბზ.)/**ბუმბაჳ** (ლნტ., უშგ.)/**ბუმბაა**/**ზუმბაი** (ლშხ.)/**ბუმბარაი** (ჩოლ.)[117]/**ბუმბა**/**ზუმბაჲ** (უშგ.) 1. „თოფის ლულის საწმენდი წვრილი ჯოხი“, 2. „თხილის ტოტისგან გამოთლილი ჯოხი; დასატენი (თოფისა)“, 3. უშგ. „დგუში“ < ქართ. ზუმბა (< სპარს. **sumba**) „ლითონის წვრილი ჯოხი, რომლითაც წმენდენ თოფის და მისთ. ლულის ღარს (იხმარებოდა თოფის გასატენადაც)“

ბუნკალ (ლშხ.)/**ბუნკუალ** (ჩოლ.) < ქართ. ბუნკალ-ი/ბუნკალა „წუწკი, უჯიშო (ძაღლი, ღორი...), – წუნკალა/წუნკალი“, შდრ. ლშხ. **ბუკანკ** „ბუკნა (ძაღლი)“, *გადატ.* „მსუბუქი ყოფაქცევის ქალი“, ლნტ. **ბღუნკუა** „ბუკნა (ძაღლი)“

ბუნბულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბუნბულ-ი „ზოგიერთი ცხოველის ნელი, მძიმე სირბილი“ (შდრ. ჩოლ. ჯინდრიკ)

ბუფ (ბზ.)/**მგფ** (ჩოლ.)[118] < ქართ. ბზიფ-ი „ხეობა, მდინარე დასავლეთ საქართველოში“

ბუალ (ლშხ.) „მოზრდილი ჩიყვისებური ხორცმეტი ხარის ყბაზე“ < ქართ. ბვალ-ი „ხერხემლიანთა სხეულის შემაერთებელი ქსოვილი მაგარი კონსისტენციისა“ (შდრ. ბქ. ღორთელ)

ბუალჱრ (ლშხ.) „ხორცმეტიანი ხარი“ < ქართ. ბვლიან-ი „ბვლის, ბვლების მქონე“ (შდრ. ბქ. ღორთლაჱნ)

ბუერ/**ბორ** (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბორ** (ლშხ.)/**ბერ** (ლხმ.) 1. „რბილი ხორცი“, 2. „მბორი, ლეში“ < ქართ. მბორ-ი „ლეში“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბელ-ი „უბვლო და უქონო ხორცი; რბილი (ხორცი)“

ბუირ (ზს., ქს.) „იშვიათი; ბვირი“ < ქართ. ბვირ-ი (< ფალ. **zūr** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „დიდი ფასის მქონე; არახშირი, იშვიათი“ (შდრ. ზს. მერხალდ)

ბუირდ (ზს., ქს.) „იშვიათად; ბვირად“ *ზმნის.* < ქართ. ბვირ-ად (< ფალ. **zūr** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „იშვიათად, ხანდახან“ (შდრ. ზს. მერხალდ)

ბუირდ{გარ} (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „იშვიათად (ზედმიწ. – **ბვირ**-ად მხოლოდ)“ *ზმნის.* < ქართ. ბვირ-ად (< ფალ. **zūr** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „იშვიათად, ხანდახან“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ჳრბაშინ**, ბქ. **ჳობაშინ**)

ბუირობ (ზს., ქს.) „სიბვირე“ < ქართ. ბვირ-ობ-ა (< ფალ. **zūr** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) 1. „სიბვირე“, 2. „იშვიათობა; კლება, ლევა“

ბუირფას (ზს., ლნტ.) /**ბუირფას** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბვირფას-ი „რაც ბვირად ფასობს, – დიდი ფასის მქონე, ბვირად ღირებული; მდიდრული“

ბღაბ (ჩოლ.) *გადატ.* „ავი, კაპასი ქალი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ბღაბ-ი (< ზან. (მეგრ.) ბღაბ-ი „გოგონა“) „პატარა გოგო“

ბღაბ-ბოშ (ბქ.) „ქალაბიჭა“ *ზღაპრ.* < ზან. (მეგრ.) ბღაბ-ბოშ-ი „გოგობიჭი“

ბღიკ/**ბღიკად** (ჩოლ.) „მეტისმეტად გამხდარი ბიჭი“ < ქართ. (იმერ.) 1. ბღინკ-ი „გამხდარი, მჭლე, ბღინკი“, 2. გურ., ლეჩხ. „ძველი დაფლეთილი ტანსაცმელი“

ბღენ (ზს., ქს.)/**ბღენ** (ლხმ.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) ბღვენ-ი „საჩუქრად მირთმეული რამ, – მოსაკითხი“ (შდრ. ზს., ქს. ჯიდ)

ბღუიდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბღუდ**

(ლშხ.)/ზღუნდ (უშგ., ლხმ.) < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...)“, შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ციბ

ძღუირჳ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძღვირა/ძღვირ-ალ-ი „ბღვერია; უშნოდ გამომზირალი, დაბღვერილი“ (შდრ. ბზ. მესხჳირანწლ, ბქ. მესხჳირანა/ელ; ბქ. მესჳიტანა/ელ), იხ. ლი-ძღჳირ-ან-ა/ელ

ძღგდ (ბზ., ჩოლ.)/ძღგდ (ლშხ., ჩოლ.) /ძღუდ (ლნტ.) „დიდი“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...)“, შდრ. ზს., ქს. ხოშა

ძგგრ (ბზ., ქს.)/ძიგირ (ბქ.) „ეკლნარი, ძეძვი“ < ზან. (მეგრ.) ძიგირი/ძგგრ-ი/ძგგირ-ი „ეკალი; ეკალბარდი; ეკალღიჭი“, ძიგირ-ამ-ი „ეკლიანი“, ძიგირ-ე „ეკალა“, ძიგირ-ონ-ი/ძიგირ-ონ-ა „ეკლნარი, ეკალბარდიანი ადგილი“[119]

წ

წაგაბ-მოგაბ (ბზ.) < ქართ. წა-გ-ებ-ა-მო-გ-ებ-ა „წაგება და მოგება“

წაგება (ზს.)/წაგაბ (ბზ.)/წაგაბ (ლნტ.) /წაგებ (ლშხ.)/წაგებ (ჩოლ.) < ქართ. წა-გ-ებ-ა „ზარალის ნახვა, დანაკლისი; დამარცხება...“

წაკ (ჩოლ.) „მეტისმეტად მკავე“ < ქართ. (ქიზიყ.) წაკ-ი/წაკა 1. „იგივეა, რაც წათხი“, 2. თუშ. „იგივეა, რაც შრატი...“

წაკაბ (ზს.)/წალკაბ (ლნტ., უშგ.) /წალკიატ (ჩოლ.) < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

წალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „წყალნარევი ჩირქი“ < ქართ. წალა „ნარწყევი კუჭის წვენი და ნაღველი (ზაფრის აშლისას), – ბალღამი“ (შდრ. ბზ. თჳრ, ბქ., ლნტ. თჳრ, ლშხ., ჩოლ. თჳრ)

წალა (ჩოლ.)/წალ (უშგ.) < ქართ. (ლეჩხ.) წალა „მაგარი, ძნელად დასამუშავებელი მერქანი“

წალკოტ (ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. წალკოტ-ი (< სომხ. ցaŋkot) „ყვავილიანი ბაღი, – ედემი“

წალკუეტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. წალკოტ-ი (< სომხ. ցaŋkot) „ყვავილიანი ბაღი, – ედემი“ (შდრ. უშგ. უელჯიფ „ბალახით მოსილი მინდორი“)

წამებუ-ან (ჩოლ.) „მონათესავე, ნათესავების მოყვარული (ზედმიწ. – წამებ-ულ-იან-ი)“ < ქართ. წამ-ებ-ულ-ი „რაც იწამეს, დაიჯერეს, ირწმუნეს“ (შდრ. ბზ. მგწათი/მგწათურ, ბქ. მგწათი, ლშხ., ჩოლ. მგწათი, ლნტ. მგნათი)

წანკ (ლშხ., ჩოლ.) „ბუშის ბუში“ < ქართ. (თუშ.) წანკ-ი „უხეირო, უვარგისი“, ლეჩხ. „ცუდი ენის პატრონი, – მოენე“, შდრ. რაჭ., ქართლ. წანკ-ლ-იან-ი „მწარე, გესლიანი“

წარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-წარ-ე „ცხარე, არასასიამოვნო გემო“ (შდრ. ზს. მგხიმ; ლშხ. მგლნი, ლნტ. მგლჳნი; ბზ. წაქრუ; ბქ. მგწიბ/მგწბია; ლშხ. წაკარაგ; უშგ. მუსტინ; უშგ. მულიყუ; უშგ. მგძიღ)

წარდ (ლშხ., ჩოლ.) „სასტიკად, მეტისმეტად“ *ზმნის.* < ქართ. მწარე-დ გადატ. „მეტისმეტად შემაწუხებლად, მტკივნეულად“

წარმართ/წარმჳრთ (უშგ.) „ბარბაროსი“ < ქართ. წარმართ-ი „წარმართობის

მიმდევარი, – კერპთაყვანისმცემელი“

წარმ̈თ (ზს.)/წარმ̈თილ̈შ (ბქ.)/წამ̈თ (ბზ.)/წარმათ (ლშხ., ჩოლ.) „არიქა, აბა შენ იცი, იყოჩაღე“, შდრ. ბზ., ლხმ. მრ. რ. წართუ *შორისდ.* < ქართ. წარმართ-ი „წარმართობის მიმდევარი, – კერპთაყვანისმცემელი“

წარმოება (ზს., ქს.)/წარმოებ̈ (ზს., ლნტ.) < ქართ. წარმოება „მრეწველობის დარგი, – იგივეა, რაც საწარმო“

წარმოშობილ (ჩოლ.) < ქართ. წარმოშობილ-ი „რაც ან ვინც წარმოიშვა ან წარმოშვეს, – გაჩენილი, წარმოქმნილი“

წარღუნა (ზს., ქს.)/წარყუნა (ჩოლ.) „სტიქია“ < ძვ. ქართ. წარღუნა „წარღვნა, წალეკვა“, ახ. ქართ. წარღვნა „წალეკვა, წყალდიდობა“

წასაგება (ზს.)/წესაგება (ზს.)/წასაგებ/წესაგება (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. წეს-ის ა-გ-ებ-ა „მღვდელმსახურების შესრულებით დასაფლავება მიცვალებულისა“

წასაგებელ (ლხმ.) < ძვ. ქართ. წასაგებელ-ი „დასახარჯი“

წაუ (ლშხ., უშგ.)/წყაუ (ლშხ.)/წყაუ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. წავ-ი „მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა; წყლის პირას ცხოვრობს და თევზით იკვებება, – თახვი; ბვირფასი ბეწვი აქვს“

წაქ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) წაქ-ი/წაქა „სველი, შრატი“, შდრ. ფშ. წაკა (შდრ. ლნტ. წრაქ, ნაწრექ)

წაქ̈ა (ზს.)/წაქ̈ (ბქ.) „შრატის მოყვარული (ზედმიწ. – წაქ-ია)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) წაქ-ი/წაქა „სველი, შრატი“, შდრ. ფშ. წაკა

წაღა{ილ] (ლშხ.) *კნინ. ფ.* < ქართ. წაღა „მაღალყელიანი, ქუსლიანი ფეხსაცმელი, – ჩექმა; წუღა“, იხ. წუღა და წუღუზ{არ}

წაღდ ი უკუღდ/წაღმდ ი უკუღმდ /წაღდ ი უღუღდ (ლშხ.)/წაღმდ ი უკუღმდ (ჩოლ.) „განუწყვეტლივ“ *ზმნის.* < ქართ. წაღმა-უკუღმა „წინ და უკან“

წაღმ̈რთ (ბზ.)/წაღმართ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) „სახეირო, სასარგებლო, სასიკეთო“ < ქართ., ზან. (მეგრ.) წაღმართ-ი „მართალი, სწორი“

წ̈დილ (ზს.)/წადილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წადილ-ი „სურვილი, ნდომა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მანდ/მანდა)

წ̈თხ (ზს., ლნტ.)/წათხ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „მარილწყალი“ < ქართ. წათხ-ი „ყველის შესანახად მომზადებული მარილიანი შრატი (ან წყალი), – წაკი“

წ̈ლდ (ბზ., ლნტ.)/წალდ (ქს.)/წ̈ლდ (ლშხ., ჩოლ.) 1. ბზ. „ეჩო“, 2. ბზ., ლშხ. „ნაჯახი“ < ქართ. წალდ-ი „ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკაფი იარაღი“ (შდრ. ბქ. ნ̈ა{ნ]სოლ)

წ̈მ (ზს., ლნტ.)/წამ (ლშხ., ჩოლ.) /წუ̈მ (ლხმ.)[120] < ქართ. წამ-ი „წუთის მესამოცედი ნაწილი, – სეკუნდი“ (შდრ. ზს., ლნტ. რაკ, ლშხ., ჩოლ. რაკ)

წ̈მ-წუთ (ლნტ.) „წამდაუწუმ (ზედმიწ. – წამ-წუთ-ი)“ < ქართ. წამ-ი „წუთის მესამოცედი ნაწილი, – სეკუნდი“ და წუთ-ი „დროის მონაკვეთი – შეადგენს საათის ერთ მესამოცედ ნაწილს და შეიცავს სამოც წამს“

წ̈რუ (ბზ.)/წაუ (ლშხ., ჩოლ., ლხმ.) *ზოოლ.* < ქართ. წავ-ი „მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა, ბვირფასბეწვიანი“

წ̈ხდინ (ბზ.) „ბინძური“ < ქართ. წახდენა „უვარგისად გახდომა, – გაფუჭება; დაზიანება; განადგურება...“

წ̈რ/წ̈რ (ბზ.)/წ̈რ (ბქ.) *ზოოლ.* < ქართ. წერო „ჭაობის მიმომფრენი ფრინველი; დიდი ტანისაა, აქვს მაღა-

ლი ფეხები და გრძელი, სწორი ნისკარტი“

წებო (ზს., ქს.) < ქართ. წებო „ნივთიერება (მეტწილად ხსნარის სახისა), რომლითაც სხვადასხვა საგნებს ან საგნების ნაწილებს ერთმანეთზე აკრავენ, ამაგრებენ“ (შდრ. ჩოლ. სᲅტი)

წელკაუ (ლშხ., ჩოლ.) „ცხენის ავადმყოფობა“ < ქართ. წელ-კავ-ი 1. „წელის გაშეშება; სიბის შეხმობა“ (საბა), 2. „რქოსანი პირუტყვის დაავადება“

წერაქუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წერაქვ-ი „მაგარი საგნების სანგრევი ხისტარიანი იარაღი რკინისა“

წერᲂლ (ზს., ლნტ.)/წერალ (ლშხ., ჩოლ.) „სასოფლო საბჭოს მდივანი“ < ქართ. მწერალ-ი „კანცელარიის მუშაკი, რომელიც საქმის ქაღალდებს ადგენდა“

წერექუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/წერაჭუ (ბზ.)/წერქუა (ბქ.)/წერაქუ (ლნტ., ჩოლ.) /წერქუაჲ (ჩოლ.) *გოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) წერაქო/წერექო „თომი“, ზან. (მეგრ.) წერაქვა

წერილ (ზს., ქს.) < ქართ. წერილ-ი „ბარათი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლᲂჲრ, ლშხ., ჩოლ. ლაირ)

წერლობ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. მწერლობ-ა „მწერლის საქმიანობა, სამწერლო მოღვაწეობა“

წერტ (ზს., ქს.) < ქართ. წერტ-ი „ზოგიერთი (სამეურნეო) დაწესებულებისა და ორგანიზაციის სახელწოდება, – პუნქტი“

წერტილ (ზს., ქს.) < ქართ. წერტილ-ი „რისამე წვერით დასმული სასვენი ნიშანი...“

წეს (ზს., ქს.) „წესი, ადათი“ < ქართ. წეს-ი (< სომხ. *ժხս* „ჩვეულება“) 1. „გარკვეული ქცევის ნორმა, რიგი, ჩვეულება“, 2. „წესები – გარკვეული ქცევის ნორმათა ერთობლიობა, კრებული“, 3. „იგივეა, რაც წესრიგი...“ (შდრ. ბზ., ლნტ. შᲂნმ, ბქ. შუმ, ლშხ. შუმ/შგმ; უშგ. ზგნე)

წესდ[1] (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წესად „ჩვეულებად“ (შდრ. ბქ. ელწესდ)

წესდ[2] (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წესიერ-ად „ისე, როგორც წესი მოითხოვს, წესის შესაბამისად, სათანადოდ“

წესიერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/წესიერ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წეს-იერ-ი „ნორმალური, ხეირიანი“

წესიერდ (ბზ.)/წესიერდ (ბქ., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წეს-იერ-ად „ნორმალურად, ხეირიანად“

წესიერობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/წესიერობ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/წესილობ (ჩბხ., ლხმ.) „პატიოსნება“ < ქართ. წეს-იერება-ა „რიგიანობა, ღირსეულობა“

წეს-ჩუეულება (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წეს-ჩვეულება „რელიგიით ან ტრადიციით დაწესებული მოქმედება“

წეურ (ზს., ქს.) < ქართ. წევრ-ი „ცალკე პიროვნება, როგორც ადამიანთა კოლექტივის შემადგენელი ნაწილი...“

წეუჯარ/წეუჯარ (ზს.)/წეუჯარ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/წაუჯარ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. მ-წევ-არ-ი „სანადირო ძაღლი...“, შდრ. იმერ. წევარ-ი

წეუჯარ-მეძბარ (ბზ.)/წეუჯარ-მეძბარ (ზს.)/წეუჯარ-მეძბარ/წეუჯარ-მეძმარ (ლშხ.)/წეუჯარ-მაძებარ/წეუჯარ-მაძებარ (ლნტ.)/წაუჯარ-მეძებარ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. მ-წ-ევ-არ-მე-ძ-ებ-არ-ი „მწევარი და მეძებარი“

წია (ზს.)/წგა (ეცერ.) 1. ზს. „პატარა წიწილი“, 2. ლხმ. „ვარია“, 3. ეცერ. „ვარია, წიწილი“ < ქართ. (ქართლ.) წია „წიწილი“

წიაღ (ლშხ., ჩოლ.) „მაგარი, მკვრივი (დუღაბი)“ < ქართ. წიაღ-ი 1. „იგივეა, რაც უბე“, 2. „შიგნითა ნაწილი, სიღრმე“,

3. „დედამიწის შიგნეთი...“, ქართლ. წიაღ-იან-ი „ძარღვიანი (პური, თიხა)“

წიგნ (ქს.) < ქართ. წიგნ-ი „ტექსტის შემცველი ფურცლები, ერთად აკინძული (ჩვეულებრივ, ნაბეჭდი). || დიდი მოცულობის ლიტერატურული ნაწარმოები (ცალკე გამოცემული)“, „წერილი, ბარათი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაბარ**, ლშხ., ჩოლ. ლაირ)

წიდ (ზს.)/**წიდრ** (ჩოლ.) 1. „სიბინძურე, წვირე, ჭუჭყი“, 2. „ძროხის მომყოლი“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. 1. წიდა „გადადნობის (ან ჭედვის) მინერალური ნარჩენი, – ხენჯი“, 2. „გაცივებული მაგმა“, 3. „სიბინძურე“ (შდრ. ზს. **ხოლერება**)

წიდბარ (ბზ.)/**წიდბარ** (ბქ., ლნტ.) /**წიდრბ** (ბქ.)/**წიდბარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წიდ-იან-ი „წვირიანი, ჭუჭყიანი“

წითელ (ბზ., ლხმ.) < ქართ. წითელ-ი „სისხლისფერი, ჭიაფერი, ძოწისფერი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **წერნი**)

წითელკინწაი (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ.) წითელ-კინწა „სქელფოთლიანი მრავალწლოვანი მცენარე, – მსუქანა“

წითლაბი (ბზ.)/**წითელბ** (ბქ., ლნტ.) /**წითლბ** (ბქ., უშგ.)/**წითლაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წითელა „მწვავე გადამდები სნეულება...“

წიკარტ (ბზ., ლნტ.)/**წიკარტ** (ლშხ.) /**წიკმარტ** (ჩოლ.) „ქამრის ლითონის ენა; ფეხსაცმლის ენა“ < ქართ. (ლეჩხ.) წიკარტ-ი „ქამრის ლითონის ბალთა“

წილ (ზს., ქს.) < ქართ. წილ-ი „ნაწილი; ხვედრი, კერძი“ (შდრ. ბზ. **ლგმათი**; ბზ. **ნათი**, ბქ., ლნტ. **ნათი**, ლშხ., ჩოლ. **ნათი**)

წილადობილა (ჩოლ.) „დაუსრულებელი თხრობა რაიმესი; ქვეყნის ამბავი“ < ქართ. წილადობილა „მიდებმოდება, აბდა-უბდა ლაპარაკი“

წიმწარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**წიმწარ** (ლშხ., ჩოლ.) „მრავალძარღვა“ *ბოტ.* < ახ. ქართ. ძირ-მ-წ-არ-ე/ა „მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, რომელიც სამკურნალოდ გამოიყენება“, შდრ. ძვ. ქართ. ძი-მ-წარ-ე, იხ. **ძიმწარ**

წინასწარმეტყველ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. წინასწარ-მეტყველ-ი „ღვთის ნების წინასწარ მაუწყებელი“

წინასწარმეტყველობ (ზს., ქს.) < ქართ. წინასწარ-მეტყველ-ობ-ა „წინასწარმეტყველის მდგომარეობა, წინასწარმეტყველად ყოფნა“ (შდრ. უშგ. ლილობუალ)

წინაღმდეგ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**წინამდეგ**/**წინააღმდეგ** (ლნტ.) /**წილამდეგ** (ლხმ., ბეჩ.) < ქართ. წინააღმდეგ-ი „მოწინააღმდეგე“

წინაღმდეგობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**წინამდეგობ**/**წინააღმდეგობ** (ლნტ.) /**წილამდეგობ** (ლხმ., ბეჩ.) < ქართ. წინააღმდეგობა „ურჩობა, დაუმორჩილებლობა“ (შდრ. ბზ. **ლიტხიულ**, ბქ. **ლიტხელ**/**ლიტხალ**, ლნტ. **ლიტხიელ**)

წინდ (ზს., ქს.) 1. „საწინდარი“, 2. ლხმ. „ბოროტად მიმართული, უკუღმა აწყობილი“, 3. ლხმ. „გადაჭრილი მოქმედება“ < ქართ. წინდ-ი „გირაო, – იგივეა, რაც საწინდარი“

წინდბაი (ბზ.)/**წინდბ** (ბქ.)/**წინდაი** (ლშხ., ჩოლ.) /**წინდა** (ლნტ.)/**წინდბრ** (უშგ.) < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსაცმოსი“ (შდრ. ზს. **ბერ**)

წინსაფარ (ზს., ლნტ.)/**წინსაფარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წინსაფარ-ი „ქსოვილისა და მისთ. საგანგებოდ შეკერილი ნაჭერი, რომელსაც იფარებენ წინა მხრიდან (ტანისამოსის დასაცავად გაჭუჭყიანებისაგან), – გულსაფარი“

წინუბაი (ბზ.)/**წინუბაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წუნია „ვინც ყველასა და ყველა-

ფერს იწუნებს“ (შდრ. ბზ. ცხრდიან, ბქ., ლნტ. ცხრდიან, ლშხ., ჩოლ. ცხრდიან)

წინწილ (ზს.)/წიწილ (ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. წიწილა „ახლად გამოჩეკილი ქათამი (ვარიობამდე), – იგივეა, რაც წიწილი“ (შდრ. ჩოლ. ჯიჯუ)

წინწკილ (ლშხ.) < ქართ. წინწკალი/წინწკლი „ფერადი წერტილები“

წინწრაქიან (ჩოლ.) „კაცი, რომელიც ხშირად იპურჭყება (ზედმიწ. – წინწრაქ-იან-ი)“ < ქართ. (გურ.) წინწრიქ-ი „ჭუჭყი, უსუფთაობა, სიბინძურე“, შდრ. ლეჩხ., რაჭ. წინწრაქ-ი „ქათმის სენია ერთგვარი“

წირ (ზს., ქს.)/წირუ (ბზ., ლშხ., ლხმ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

წირუელა (ბქ.) „გალობა“ *რელიგ.* < ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

წირუელა (ბქ.) „მგალობელი, გალობის შესრულების მოყვარული“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. „ვინც სწირავს ეკლესიაში, წირვის ამსრულებელი“

წირღუ (ზს., ქს.) „წვივის ძვალი“[121] < ზან. (მეგრ.) წირღვ-ი „კანჭი; წვივი; არტალა; ბარკალი“, შდრ. ლაზ. წირღ-უ „საქონლის ერთგვარი დაავადება“

წიუერ (ბზ.) /წიორ/წორ (ლშხ.) /წიორა/წიუერ (ჩოლ.)/წიერ (ფარ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ქიზიყ.) წიორა „ზღაპრული ჩიტი პატარა ტანისა“, ქართლ., იმერ. „ნაბოლარა, გამხდარი წიწილა (სულ რომ დაწივის)“, ლეჩხ. „ღარიბი, მწირი“

წიუილ-კიუილ (ზს., ქს.)/სიუილ-კიუილ (ჩოლ.) < ქართ. წივილ-კივილ-ი „წივილი და კივილი“

წიფ (ჩოლ., უშგ.) 1. „წიფლის ნაყოფი, წიწიბო“, 2. უშგ. „მწიფე“ < ქართ. წიფელ-ი/წიფელა „მსხვილი, მაგარმერქნიანი ფოთლოვანი ხე, რომელიც ისხამს ზეთოვან ნაყოფს (წიწიბოს)“

წიფობ (ბქ.) „ოქტომბერი (ზედმიწ. – მ-წიფ-ობ-ა)“ < ქართ. მწიფ-ობ-ის-თვე „ქართული (ხალხური) სახელწოდება ოქტომბრის თვისა, – ღვინობისთვე“

წიფობა თუე[ი] (ლნტ.) „ოქტომბერი“ < ქართ. მწიფ-ობ-ის-თვე „ქართული (ხალხური) სახელწოდება ოქტომბრის თვისა, – ღვინობისთვე“

წიქარა (ზს., ქს.)/წიქერაჲ (ბზ.)/წიქერაჲ/წიქარაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/წიქრა (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. წიქარა „წითელი ხარის სახელია“

წიწინ (ჩოლ.) *ბმბმბ.* < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (წიწილის, ჩიტის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

წიწმატ (ზს., ქს.)/წიწმაჲტ (ზს.)/წიწმარტ (ბზ.)/წიწმარიტ (ლშხ., უშგ.)/წიწმარიტ (ლნტ.), შდრ. ბქ. *კნ. ფ.* წიწმანდილ *ბოტ.* < ქართ. წიწმატ-ი „ერთწლიანი ბოსტნეული მცენარე ჯვაროსანთა ოჯახისა“, შდრ. იმერ., წიწმატა, ლეჩხ. წიწმარიტ-ი, გურ. წიწმარიტა

წიწუაჲნ (ზს., ლნტ.)/წიწუიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წიწვ-ოვ-ან-ი „იგივეა, რაც წიწვიანი“

წიბაჲრ (ბზ.)/წიბაჲრ (ზს.)/წიბაჲრ (ლშხ.) /წიაჲ (ქს.)/წრიაჲ (ლნტ.)/წრიაჲრ (ჩოლ.) < ქართ. (ფშ., ხევს.) წრიაპ-ი „კბილებიანი რკინა – ტერფზე ამოსაკრავი, იხმარება ციცაბოსა და ყინულზე სიარულის დროს“

წრუა (ბზ., ჩოლ.) „კვეს-აბედისათვის გამოხარშული გამხმარი ხის სოკო“ < ქართ. წივა „მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ნეხვი, რომელიც უტყეო მხარეებში საწვავად იხმარება“, შდრ. მოხ., მთიულ. წივ-ი

წკალ (ჩოლ.) „ბრჭყალი“ < ქართ. ბწკალ-ი „ბრჭყალი, კლანჭი“, ინგილ.

წკალ „ბრწკალი, ბრწამლი, რომლითაც ვაზი ეხვევა ჭიგოს“

წკაპ (ჩოლ.) „თანმიმდევრობით, თანმიყოლებით“ < ქართ. (ლეჩხ.) წკაპ-ი „წყვილეული სმის დროს“

წკარ (ზს.), შდრ. ბზ. წკუერ, უშგ. წკუერ < ქართ. პწკარ-ი/ბწკარ-ი „იგივეა, რაც სტრიქონი“

წკეპლარ (ბზ.)/წკეპელ (ლშხ.) < ქართ. წკეპლა „ფოთლებგაცლილი წვრილი ტოტი (ხისა)...“ (შდრ. ზს. კუადალ, ბქ., ლნტ. კუედალ, ბქ. კუად, ლშხ., ჩოლ. კუედელ, ლხმ. კედალ)

წკინტილ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /წკინტრლ (ბზ.)/წკინტგლ (ბქ.) „სკინტლი“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) წკინტოლ-ი „წვეთი (სქელი რისამე), ღვენთი“

წკიპ (ლშხ., ჩოლ.) „ძვლების ტკაცანი“ < ქართ. წკიპ-ინ-ი „მცირედ ტკაცანი“

წკიპარტ (ბზ., ლნტ.)/წკიპგრტიშ (ბზ.)/წკირპატ (ბქ.)/წკიპურტ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/წკიპარტ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. წკიპურტ-ი „ცერიდან შუა ან სალოკი თითის ასხლეტით მირტყმა“

წკორემ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) წკვარამ-ი/სკვარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი; უკუნეთი, – სკვარამი“ (შდრ. ბზ. ფაქრაუპან, ქს. ფაქრაუპან/ფაქრეუპან/ფრექ; უშგ. ბლუით)

წკორომეთ (ჩოლ.) „მღვიმის მთავარი შესასვლელი (ზედმიწ. – წკვარამეთ-ი)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) წკვარამ-ი/სკვარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი; უკუნეთი, – სკვარამი“ (შდრ. ბზ. ფაქრაუპან, ქს. ფაქრაუპან/ფაქრეუპან/ფრექ; უშგ. ბლუით)

წკურპ (ბქ.) „წვრილთვალება“ < ზან. (მეგრ.) წკვირა/წკვირალ-ი/ნწკვირა/ნწკვირალ-ი „ამპარტავანი; კუშტად მაყურებელი; ყველაფერზე უკმაყოფილების გამომხატველი; ცუდი გამომეტყველების ქალი“, იხ. ლი-წკურპ-ან-ა/ელ

წკულ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/წკულ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წკმუილ-ი „წკმუტუნი“, იხ. ლი-წკულ-ი

წლისთაუ (ზს., ქს.) < ქართ. წლ-ისთავ-ი „ვისიმე გარდაცვალებიდან ერთი წლის აღსანიშნავი პანაშვიდი“

წლოუანება (ზს., ქს.)/წლოუანობა (ჩოლ.) < ქართ. წლოვან-ებ-ა „ხანი, ასაკი“

წმიდ (ბზ., ჩოლ.)/წმინდ (ზს., ქს.) /წმიდა/წმინდა (ლნტ.) „სუფთა, ანკარა“ < ქართ. წმინდა (< ფალ. **spand**) „შეურეველი, ხალასი, ანკარა; სუფთა...“ (შდრ. ბზ. წყგზამ; ზს. წყილიან; ჩოლ. დაიაზ)

წმინდდ (ჩოლ.) „სუფთად“ *ზმნის.* < ქართ. წმინდა-დ „შეურევლად, ანკარად; სუფთად“ (შდრ. ბზ. წყგზამდ; ზს. წყილიანდ; ჩოლ. დაიაზდ)

წნილ (ბზ., ჩოლ.)/მწნილ (ბქ., ლშხ.) < ქართ. მწნილ-ი „საგანგებოდ დამჟავებული ბოსტნეული“ (შდრ. ბზ. მგხმგრა, ბქ. მგხმგრა; ბქ. მეტხოლ; ლშხ. ჟაურრა, ლნტ. ჟაურა)

წოდება (ზს., ქს.) < ქართ. წოდება „წოდებულება; საზოგადოების ნაწილი“

წოიო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ., აჭარ.) წოიო „დადუღებული ტყემლის წვენი, – წო, კვაწარახი“

წოლ (ჩბხ., ლხმ.) „ჭვარტლი, მური“ < ზან. (მეგრ.) წოლ-ა/ნ-წოლ-ა „ჭვარტლი, მური (კვამლისა)“, ლაზ. წოლ-ა/მ-წოლ-ა „id“, შდრ. აგრეთვე მეგრ. ნ-წოლ-უ-ა „გაჭვარტლვა“... (შდრ. ბზ. გუნა, ბქ. გუნა)

წოლარ (ჩბხ., ლხმ.) „ჭვარტლიანი, მურიანი“ < ზან. (მეგრ.) წოლ-ამ-ი /წოლ-ერ-ი „ჭვარტლიანი, მურიანი“

(შდრ. ბქ. ლუგუნაშე)

წონა (ზს., ქს.)/წგნა (ჩოლ.)/წგნ (ლხმ.) < ქართ. წონა „სიმძიმის საზომი ერთეული“

წრაყინ (ბზ.)/წერაყინ (ქს.) < ქართ. წერაყინ-ი „ყინულისა და მაგარი ქანების სათხრელი წერაქვის მსგავსი რკინის იარაღი...“

წრე (ზს., ქს.) < ქართ. წრე 1. „სიბრტყის ნაწილი, რომელიც შემოსაზღვრულია წრეხაზით, – იგივეა, რაც წრეხაზი“, 2. „საერთო მდგომარეობის თუ ინტერესების მქონე ადამიანთა ჯგუფი“, 3. „რკალი, ალყა...“

წრეხაზ (ზს., ლნტ.)/წრეხაზ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წრეხაზ-ი „წრის საზღვარი, მრგვალად მოვლებული ხაზი, რომლის თითოეული წერტილი თანაბრადაა დაშორებული ცენტრიდან, – წრეწირი“

წუთ (ზს., ქს.) < ქართ. წუთ-ი „დროის მონაკვეთი – შეადგენს საათის ერთ მესამოცედ ნაწილს და შეიცავს სამოც წამს“

წუთხე (ლხმ.) < ქართ. მწუთხე „მეტად მლაშე“ (საბა)

წუმწამაჲ (ჩოლ.) < ქართ. წუმწუმა „იგივეა, რაც ასანთი“, „გოგირდის კერასი“ (საბა)

წუნწ (ლშხ.)/წინწუ/წუინწ (ჩოლ.) < ქართ. ძუნწ-ი „გაუმეტებელი, კრიჟანგი, ხელმოჭერილი“ (შდრ. ზს. წინგუნილ, ლშხ., ჩოლ. წინგულ; ლნტ. წინწკუ)

წუნწუფ (უშგ.) < ძვ. ქართ. წუმწუმა/წუმწუბა/წუნწუბა „გოგირდი“

წუნწუხუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წუნწუხ-ი 1. „მყრალი ლაფი, – წუმპე“, 2. რაჭ. „საქონლის შარდი (ბოსელში ჩაგუბებული“, 3. „საქონლის პატივი, წყალში გახსნილი (იყენებენ სასუქად), – ნაკელწყალი“

წურბელაბ (ბზ.)/წურბელ (ბქ.)/წურბელაჲ (ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. წურბელა „პარაზიტი, სისხლის მწოველი ჭია“ (შდრ. ბქ. ოფხაძლ)

წურწუმ (ზს.)/წურწუმაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/წურწუმა/წუმწუმა (უშგ.) 1. „ონკანი“, 2. „დოქი, საწყაო ჯურჭელი“ < ძვ. ქართ. წურწუმა „ვიწროყელიანი ჯურჭელი წყლისათვის, – კუმკუმა“, შდრ. იმერ. წუმწუბ-ა/წუმწუბ-ი „ხელსაბანი ჯურჭელი...“, შდრ. ლშხ., ჩოლ. წურმუთაჲ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხის პატარა ჯურჭელი“, 2. გადატ. „მსმელი ადამიანი, ლოთი“, 3. გადატ. „უნამუსო, უსინდისო“

წუღა (უშგ.) < ქართ. წუღა „რბილი, უყელო ან დაბალყელიანი ფეხსაცმელი“, იხ. წაღა(ილ) და წუღუზ[არ]

წუღუზ[არ] (ბზ.)/უღზ[არ] (ლშხ.) < ზან. (მეგრ.) წუღაზ-ი „ტყავის უყელო ფეხსაცმელი, – იგივეა, რაც წუღა“, იხ. წაღა(ილ) და წუღა

წუხუ/წუხ (ჩოლ.) < ქართ. წუხილ-ი „მოუსვენრობა, დარდი, ჯავრი, ვარამი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მაჭკვრა, ბქ., ლნტ. მაჭკვრა; ბზ. უჟაშ, ბქ. უჟაშ, ლშხ., ჩოლ. უჟაშ)

წუადილნელაჲ (ჩოლ.) მოტ. < ქართ. (რაჭ.) მწვადინელა „ცისფერყვავილა ბოლქვიანი მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა, – ცისთვალა“

წუალება (ზს., ქს.)/წუალებაბ (ლნტ.)/წუალაბ (უშგ.) < ქართ. წვალ-ებ-ა „სახელი აწვალებს, ეწვალება ზმნათა მოქმედებისა, ტანჯვა, წამება; ცოდვილობა“

წუანილ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. მოტ. „მწვანილი“, 2. ლშხ. „მწვანე“ < ქართ. მწვანილ-ი „ბოსტნეული, რომელიც მოჰყავთ სურნელოვანი ან ცხარე გემოს ფოთლისათვის“ (შდრ. ბქ. მალაშა; ზს.

{ი}გრჟი „მწვანე“)

წუბად (ზს., ლნტ.)/წუბად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მწვად-ი „შამფურზე შემწვარი ხორცი“

წუბადაროგ (ზს., ლნტ.)/წუბადაროგ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მწვად-იან-ობ-ა „მწვადების შეწვის დრო“

წუეთ (ზს., ქს.) < ქართ. წვეთ-ი „სითხის პატარა, მრგვალი ნაწილაკი“ (შდრ. ზს. კუინფხ; ზს. წიქუ, ლშხ. წუქუ, ლნტ. წაქუ; ზს. ქს. წიფხ; ზს. კუკუმ; ბზ. ყიგ)

წუენ (ზს.)/წუენე (ქს.)/წუნე (ბზ.)/წუენე (ლშხ., ჩოლ.)/წუენა (ლშხ.)/წენ (ლხმ.) < ქართ. წვენ-ი 1. „ნახარში (საკვები პროდუქტებისა)“, 2. „სითხე, რომელსაც ესა თუ ის მცენარეული (ან ცხოველური) ორგანიზმი შეიცავს...“ (შდრ. ზს. ზგნე)

წუერ (ზს., ქს.) < ქართ. წვერ-ი „მწვერვალი, კენწერო“ (შდრ. ზს., ლნტ. კაცხ, ლშხ., ჩოლ. კეცხ)

წუერაი (ლშხ.) ზოოლ. < ქართ. წვერა „მდინარის მოვერცხლისფრო, ულვაშებიანი თევზი“

წუეულება (ზს., ქს.)/წუეულობა (ჩოლ.) < ქართ. წვეულ-ებ-ა „ლხინი, ნადიმი“

წუეუამდელ (ზს., ქს.)/წუუამდელ/წოუამდელ (ჩოლ.) < ქართ. წვევამდელ-ი „ახალგაზრდა, რომელიც სამხედრო მომზადებას გადის სამხედრო სამსახურში გაწვევის წინ“

წუეფილ (ბქ.) „დატუქსვა, დარიგება, ჭკუის სწავლება“ < ქართ. გა-წაფ-ვ-ა „გაწვრთნა, დაოსტატება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) რწაფუა, იხ. ლი-წუფილ-ან-ი

წუილ (ზს., ქს.) „დედოფალი, პატარძალი“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა; წულებრი; ვაჟი“ (შდრ. დედაწული, დისწული, სახლის-წული, სიქალწულე, სეფეწული, უფლის-წული და ა. შ.), ახ. ქართ. „იგივეა, რაც შვილი“, იხ. პატარძალ

წუიმპ (ლშხ., ჩოლ.)/წურიმპ (ჩოლ.) „ჭუჭყის გუბე“ < ქართ. წუმპე „მყრალი ლაფი (საბა); დაგუბებული უსუფთაო წყალი“ (შდრ. ბქ. დგგრ)

წუინწკ (ჩოლ.) „ძუნწი“ < ქართ. წუწკ-ი „სულწასული (ჭამაში...), მსუნაგი“, შდრ. წუნკალ-ი/წუნკალა, წუწკ-ი, ფშ. წუნკ-ი (შდრ. ზს. წინგუილ, ლშხ., ჩოლ. წინგულ; ლნტ. წინწკუ)

წუირ (ბზ., ქს.)/წუარ/წუარ (ბქ.)/წურ (ქს.) < ქართ. {მ}წვირე 1. „ჭუჭყი“, 2. ძვ. „მკრალი ლაფია“ (საბა), „წუმპე“ (შდრ. ბზ. ხოლერება, ბქ. ხოლერება; უშგ. წოფარ)

წუირალ (ბზ.)/წუირალ (ლშხ., ჩოლ.)/წუირალ (ბქ., ლნტ.)/წუირარ (უშგ.) „წვირიანი, ჭუჭყიანი“ < ქართ. {მ}წვირ-იან-ი „რასაც მწვირე აქვს“, შდრ. ქართ. {მ}წვირე (შდრ. ბქ. კანარ; ბზ., ლშხ., ჩოლ. უიდრობა, ლშხ., ჩოლ. უინდრობა/უონდრობა, ლნტ. უდინდრობა; ლშხ. ლაწინგუარ)

წყალმაკ (ლშხ.)/წყალმანკ (უშგ.) < ქართ. წყალ-მანკ-ი „ერთგვარი ავადმყოფობა – შრატისებური სითხის (წყლის) ჩადგომა სხეულის რომელიმე ნაწილში (მუცლის ღრუში, ფეხებში...)“

წყალმაკიან (ლშხ.)/წყალმანკიან (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. წყალ-მანკ-იან-ი „წყალმანკით დაავადებული“

წყალობ (ზს., ქს.) < ქართ. წყალ-ობ-ა 1. „კეთილგანწყობილება, კარგი დამოკიდებულება“, 2. „კარგი რამ, სიკეთე. || მოწყალება, გასაკითხი“ (შდრ. ზს. ჟგრ; ბქ. ფენ; ლშხ. ჩოლ. სარუინ)

წყარო (ბზ., ლშხ.)/წყარო (უშგ.) „ნაკადული“ < ქართ. წყარო „მიწისქვეშა წყლის ნაკადი, ამოხეთქილი ზედაპირ-

ზე; მიწიდან ან კლდიდან გამომდინარე წყალი“ (შდრ. ზს. მაზუჯბ, ბქ. მაზუჯბ, ლშხ., ჩოლ. მაზუებ; ბზ., ლშხ. ბინულ, ლნტ. ბინილ; ბქ. სარაგ, ჩოლ. სარაგ; ბქ. წუიდ)

წყან (ზს.) „ზარალი“ < ქართ. წყენ-ა „ზიანის მიყენება, ვნება, – საწყენი საქმე“ (შდრ. ბზ. ბარა, ბქ., ქს. ბერა; ზს. კუბად)

წყარ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) წყარ-ი „წყალი“ (შდრ. ზს., ქს. ლიც, ლშხ., ჩოლ. ნიც)

წყარშინდ (ზს.)/წყარშგნდ (ლშხ.) /წყასინჯ (ლხმ.)/წყამინდ (უშგ.) „იხვი“ *ზოოლ.* < ზან. (მეგრ.) წყარ-{ი}-სინდი/წყარ-{ი}-სინჯ-ი „გარეული იხვი; წყლის ჩიტი“ (შდრ. ბზ. მილც, უშგ. მულც)

წყარწშ (ბზ.) „ტყე, საძოვრები (ზედმიწ. – წყარო-ის-{ა})“ *ტოპ.* < ქართ. წყარო „მიწისქვეშა წყლის ნაკადი, ამოხეთქილი ზედაპირზე; მიწიდან ან კლდიდან გამომდინარე წყალი“

წყეულ (ზს., ქს.) 1. „დაწყევლილი“, 2. ქს. *გადატ.* „მგელი, გველი; უხსენებელი“ < ქართ. წყეულ-ი „ჯრული, დაწყევლილი; მუხანათი, შეჩვენებული“, გურ., ქართლ., მესხ. „გველის შეფარვითი სახელი, უხსენებელი“, ქიზიყ. „ეშმაკი“ (შდრ. ზს. ლგჭათ, ბქ. ლგჭათუ, ლშხ., ჩოლ. ლგჭათუნე)

წყეუ (ზს.)/წყაუ (ბქ., ჩოლ.)/წაუ (ლშხ.) 1. ბქ. „წყავი“, 2. ბზ. „ძაღლყურძენა“ *ბოტ.* < ქართ. წყავ-ი „მარადმწვანე ბუჩქი თეთრი, მტევნებად შეკრებილი ყვავილებითა, – ლეშკერი, ჩქერი, შკერი...“, მწყავ-ი (საბა)

წყილანდ/წყდლანდ (ზს.)/ წყდლანდ (ლშხ., ჩოლ.)/ წყდლიანდ (ლნტ.)/წყილიანდ (უშგ.) „წმინდად, სუფთად, ანკარად; უმანკოდ (ზედმიწ. – წყლ-იან-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

წყილიან/წყდლიან[1] (ზს.)/წყილან (ზს.)/წყდლიან (ლშხ., ჩოლ.)/წყდლიან (ლნტ.)/წყილიან (უშგ.) „წმინდა, სუფთა, ანკარა; უმანკო (ზედმიწ. – წყლ-იან-ი)“[122] < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე – წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი...“ (შდრ. ბზ. დაჰარ, ბქ. დაჰარ/გაჰარ, ლნტ. დარ; ჩოლ. ცილდგმ; ჩოლ. დაიაზ)

წყილიან/წყდლიან[2] (ბზ.)/წყდლიან (ლშხ., ჩოლ.) „ვერცხლი (ზედმიწ. – წყლ-იან-ი)“ *მინერ.* < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“, იხ. უარჩხილ

წყინა (ჩბხ., ლხმ.) „ბუტია“ < ქართ. წყენ-ია „ვისაც ადვილად ეწყინება ხოლმე“ (შდრ. ბზ. გუარნაი, ბქ. გუირნა, ლშხ. გუარნაი, ლნტ. გუარნა; ზს., ქს. გუხოლა, ზს. გუიხოლა, ლშხ. გუხოლიან; ბზ. გოხლაი; ბქ. ყუინჯა)

წყლისა/წყლისაი (ლშხ., ჩოლ.) „ძროხის ჯიქნის დაავადება“ < ქართ. (იმერ.) წყლისა/ე-ი იგივეა, რაც მაწავართი „მეძუძურის ძუძუს დაავადება, – სარძევე ჯირკვლის ანთება“, შდრ. მეგრ. წყისე/წყესე „ძროხის, თხის ძუძუს ავადმყოფობაა“

წყნარ (ზს., ლნტ.)/წყდნარ (ბზ.) /წყდნარ /წყნარ (ლშხ., ჩოლ.)/წყნარ (ლშხ., ჩოლ.)/წყდნარ (ლნტ.) „წყნარი, ნელი, მშვიდი“ < ძვ. ქართ. წყნარ-ი „მშვიდი“, ახ. ქართ. „ნელი, აუჩქარებელი; უხმაურო, უპრეტენზიო; მშვიდი...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუჭხუი, ლნტ. მგჭაბუი; ბზ., ჩოლ. ყუედი, ბქ., ლნტ. ყუედი, ლშხ. ყუდი; ლშხ. ბუტკ)

წყობ (უშგ.) < ქართ. წყ-ობ-ა „ლაგება,

დება; განლაგება; წესრიგი...“

წყურგინ (ლხმ.) „გზა (ზედმიწ. – წყარო გრილი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) წყურგილ-ი „წყარო“

წყურმუტ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) წყურტ-ი „მაქრის ავადმყოფობა, – დიაბეტი, ჭყურტი“

წყუხილ (ზს., ქს.) < ქართ. წყვილ-ი „ორი ცალი (ერთგვარი საგნების თვლისას)...“

წყგზამ/წყგზარ (ბზ.)/წყგზემ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/წყაზარ (ზს., ლნტ.)/წყგზამ (ლშხ.)/წყაზარ (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.) 1. „სუფთა, ფაქიზი, წმინდა, კამკამა“, 2. „მოხდენილი აღნაგობის ადამიანი, საროსტანა“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“ (შდრ. ბქ. წყაზარ ტანიშ „კოხტა ტანის, მოხდენილი (ადამიანი)“

წყგზემ ტუერ (უშგ.) „ალაბასტრი“ *მინერ.* < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“ და მტვერ-ი „წვნიკი და მშრალი სსხეულებისაგან შემდგარი ფხვიერი მასა, რომელიც ჰაერში ადვილად იფანტება...“

წყგნარდ (ბზ.)/წყნარდ (ბქ.)წყგნარდ (ლშხ., ჩოლ.)/წყნარრლდ (ლშხ., ჩოლ.) /წყგნარდ (ლნტ.)/წყგნარდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. წყნარ-ად „ნელა, აუჩქარებლად; მშვიდად“ (შდრ. ბზ. თამაშდ, ბქ., ლნტ. თამაშდ, ლშხ., ჩოლ. თამაშდ; ბზ. ქუიჩიდრლდ, ბქ. ქუიჩიდილდ)

წყგნ-წყგნარდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. წყნარ-წყნარ-ად „ნელ-ნელა, აუჩქარებლად; მშვიდად“ (შდრ. ბზ. თამაშთამაშდ, თამ-თამაშდ)

წგნაუ (ზს.)/წინაუ (ლშხ.)< ქართ. წუნ-ი „ნაკლი, ზადი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ცხრდ, ბქ., ლნტ. ცხიდ; ჩოლ. თანკილ)

წგრე (ბქ.) „საბავშვო თამაში, კლასობანა“ < ქართ. წრე „სიბრტყის ნაწილი, რომელიც შემოსაზღვრულია წრეხაზით, – იგივეა, რაც წრეხაზი“

წგრპგნ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

წგრწგნ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) წირწინ-ი „წუილი; ხმადაბლა ტირილი; წრუწუნი, წრიპინი“, იხ. ლი-წგრწგნ-ი

ჭ

ჭა[1] (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ჭა (ლნტ.) „ჭა; ჯურღმული“ < ქართ. ჭა (< სპარს. čah) „ღრმა და ვიწრო ორმო, რომელშიც მიწისქვეშა წყალი გროვდება“, იხ. ინჭა

ჭა[2] (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ჭა „ჩალა“

ჭაბიგუ (ზს., ჩოლ.)/ჭაბუკუ (ქს.)/ჭაბუკ/ჭაპუკუ (ლშხ.) < ქართ. ჭაბუკ-ი (< სპარს. čāpūk „სწრაფი, მოხერხებული“) 1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. *ძვ.* „რაინდი, მოყმე“ (შდრ. ზს. ნაღ[უ]ჭურ)

ჭაბგობ (ზს., ჩოლ.)/ჭაბკობ (ლშხ., ჩოლ.) „დღეობა, რომელიც იმართება აღდგომის შემდგომ ოთხშაბათ საღამოს; ხვნა-თესვასთან და მოსავალთან დაკავშირებული ლოცვის რიტუალი“ *რელიგ.* < ქართ. ჭაბუკ-ობ-ა (< ჭაბუკ-ი < სპარს. čāpūk „სწრაფი, მოხერხებული“) 1. „ჭაბუკად ყოფნის ხანა, – ახალგაზრდობა“, 2. „ჭაბუკის თვისება, – რაინდობა“, 3. იმერ. „იგივეა, რაც კვირიკობა“

ჭაბგუჭნი (ბქ.) „სახნავი (ზედმიწ. – სა-ჭაბუკ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ჭაბუკ-ი (< სპარს. čāpūk „სწრაფი, მოხერხებული“)

1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. *ძვ.* „რაინდი, მოყმე“

ჰაგუ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. (გურ.) ჭლაკვ-ი „კულტურული ხახვის ერთ-ერთი სახეობა, – სოხვი“

ჰადრაკ (ზს., ქს.)/**ჰადრაკ** (ბქ.)/**ჰადრაგ** (უშგ.) < ქართ. ჰადრაკ-ი (< ფალ. *čaṯrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ჰაკუნტელ (ლტ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ძვ. ქართ., გურ. ჰაკუნტელ-ი „წითელი მხალი“, თუშ. ჰაკუნტელა „არჯაკელი“

ჰალადიდ (ლშხ.) *ტოპ.* < ქართ. ჰალა-დიდ-ი „ისტორიული სოფელი სამეგრელოში“

ჰალაჲ (ბზ., ბეჩ.)/**ჰალა** (ბქ., ლტ., უშგ.)/**ჰალაჲ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „მდინარე“, 2. „ჰალა; მდინარის პირა მინდორი“ < ახ. ქართ. ჰალა „მდინარის პირა მინდორი“, შდრ. ძვ. ქართ. ჰალაკ-ი (< ფალ. **čālak* „ორმო, თხრილი, ჭა, დაბლობი, ჩაღრმავებული ადგილი; კუნძული, ხმელეთი“, შდრ. ასევე სპარს. *čāle*) „კუნძული, მდინარის ან ზღვის პირი ველოვანი, ჭალა“; „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა)

ჰალიშ რიყაჲრ (ბქ.) „რიყე, მდ. ენგურის მარცხენა ნაპირი, სოფლის ბოლო (ზედმიწ. – **ჰალ-**ის **რიყე-ებ-ი**)“ *ტოპ.* < ახ. ქართ. ჰალა „მდინარის პირა მინდორი“, შდრ. ძვ. ქართ. ჰალაკ-ი (< ფალ. **čālak* „ორმო, თხრილი, ჭა, დაბლობი, ჩაღრმავებული ადგილი; კუნძული, ხმელეთი“, შდრ. ასევე სპარს. *čāle*) „კუნძული, მდინარის ან ზღვის პირი ველოვანი, ჭალა“; „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა) და რიყე „ქვიანი ნაპირი მდინარისა (ზღვისა...)“

ჰამელ (ლშხ.) < ქართ. მჭამელ-ი „ვინც კარგი, მადიანი ჭამა იცის“ (შდრ. ბზ. **ზობლაჲ**, ბქ. **მუზუბირ**; ლშხ. **ჭია-**ბერ; ჩოლ. **ჯუირეჭ**)

ჰანდაჲრ (ზს.)/**ჰადაჲრ** (ბზ.)/**ჰადარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ჰადარ-ი „მაღალი, ვარჯდატოტვილი ხე...“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჰანდარ-ი

ჰანჭახ (ჩოლ.) „თავსხმა წვიმა, რომელსაც თან ახლავს ჭექა-ქუხილი“ < ქართ. ჰანჭახ-ი „თხელი ტალახი, – ჭენჭეხი“

ჰანჭურჳ (ლტ.)/**ჰანჭურ** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ჰანჭურ-ი „ქლიავის ერთ-ერთი ჯიში“

ჰაპან (ჩოლ.) „მეტისმეტად გრძელი“ < ქართ. ჰაპან-ი „ბაგირი, ჩვეულებრივ, დაწნული თასმისა“, *გადატ.* „დიდი ჯაფა, მძიმე შრომა“

ჰარმაგ (ბზ.)/**ჰარმაგ** (უშგ.) < ქართ. ჰარმაგ-ი (< სპარს. ***čarmak/čarmag*** „თეთრი; თეთრი ცხენი“) „ხანში შესული ვაჟკაცური იერის მქონე (მამაკაცი)“, შდრ. ზს., ქს. **ლეხან**; ლშხ. **ლალხოშ**

ჰარხალ (ბზ.)/**ჰარხალ** (ბქ., ლშხ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ჰარხალ-ი (< სპარს. ***čayandar***) „ორწლოვანი ძირხვენა მცენარე (ნაცარქათამასებრთა ოჯახისა)...“, იხ. **ჩიგინდურ**

ჰაფურ (ბზ.)/**ჰაფხურ** (ბქ.)/**ჰაფორ** (უშგ.)/**ჰაფორ** (ლშხ., ლტ., ჩოლ.) „სამყურა ბალახი, – ფამფარა“ *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ჰაფურ-ი-ა „მთის ბალახია ერთგვარი, ძალზე ტკბილი“, *გადატ.* „ძალზე ტკბილი, შარბათი“, შდრ. გურ. ჭია-ფერ-აჲ „წითელი ფერის მცენარეა ერთგვარი, მის ნაყოფს საღებავად ხმარობენ“

ჰაჭა (ზს.)/**ჰაჭ** (ქს.) < ქართ. ჰაჭა 1. „ყურძნის ნარჩენი ღვინის დაწურვის შემდეგ (კანი, აგრეთვე კლერტი და წიპწა)“, 2. „ჰაჭის არაყი“

ჰაჭან (ჩოლ.) < ქართ. ჰაჭან-ებ-ა „რისამე არსებობის ნიშანი“

ჰახრაგ (გზ.)/ჰახნეგ/ჰახრეგ (ბქ.)/ჰახრაგ (ლშხ., უშგ.)/ჰახრაკ (ლნტ.)/ჰახრაქ (უშგ.) „ხრახნი“ < ქართ. ჰახრაკ-ი (< ფალ. **čaxrak/čaxrag** „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, შდრ. სომხ. **č̣axrak**) „ხრახნიანი მოსაჭერი მოწყობილობა...“

ჰაგ (ზს.)/ჰაგ (ლშხ., ჩოლ.)/ჰაკ (ლნტ.) 1. *ზოოლ.* „ფაშატი (ცხენი)“, 2. *ბქ. გადატ.* „აშარი, უწესო ქალი“ < ქართ. ჰაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“

ჰაგ-რაშ (გზ.) „ფაშატი რაში“ *ზოოლ.* < ქართ. ჰაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“ და რაშ-ი (< სპარს. **raxš**) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“

ჰაკისაღარ (ლნტ.) „ზღაპრული ცხენი“ *ზოოლ.* < ქართ. ჰაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი – ფაშატი“ და საღარ-ი „შუბლთეთრა ცხენი“

ჰაულ (გზ.)/ჰაუ (ჩოლ., უშგ.)/ჰაულ (უშგ.) „ტალღა“ < ქართ. ჰავლ-ი „წყლის ზედაპირის მცირე რიტმული რხევა, – ზედაპირის თრთოლა...“ (შდრ. ლშხ. მარუნენდა)

ჰანტი (გზ., ლშხ., ჩოლ.) /ჰანტი (ლნტ.) „კორკოტი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ჰანტილა „წანდილი, კორკოტი“

ჰანტილობ (გზ., ლშხ., ჩოლ.)/ჰანტილობ (ლნტ.) < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ჰანტილ-ობ-ა „კორკოტობა, წანდილობა“

ჰენტრიკ (ჩოლ.) „დატკეპნა, გა{და}თელვა (ზედმიწ. – "გა-ჰადრაკ-ება)“ < ქართ. ჰადრაკ-ი (< ფალ. **čaṯrank**) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. გზ. ლიკიმბი, ბქ. ლიკიმბი; გზ. ლისკრიბი/ლისკრიმბე, ბქ. ლისკირბი), იხ. ლი-ჰგრდიგ-ე

ჰერ (ბქ.) „ეჯვი“ < ქართ. ჰორ-ი „მონაგონი, ტყუილი ამბავი; მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. გზ., ჰარკუ, ბქ. უჰარკ/ჰარკუ, გზ., ქს. ანკრ, ლნტ. ანკრ; გზ., ქს. ღედ)

ჰერეხ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) ჰერეხ-ი „რიყის ქვა, რიყე, ქვიანი ადგილი“

ჰეშმარიტ (ზს., ლნტ.)/ჰეშმარიტ (ლშხ., ჩოლ.)/ჰიშმარიტ (ლშხ.) < ქართ. ჰეშმარიტ-ი (< ფალ. **čišmadiṯ**) „მართალი, ნამდვილი, უტყუარი“

ჰერ (გზ., ლშხ.)/ჰერ (ბქ., ქს.) 1. „ლატანი“, 2. „ჰერი (გრძელი და წვრილი ხეებისაგან გაკეთებული)“ < ქართ. ჰერ-ი 1. „ნაგებობის (ოთახის, დარბაზის...) ჰორიზონტალური ნაწილი, რომელიც უშუალოდ კედლებს ეყრდნობა“, 2. „იგივეა, რაც სხვენი“

ჰია (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ჰია „მოგრძო, რბილსხეულიანი (უძვლო) ცხოველი...“ (შდრ. ზს., ქს. მგტ)

ჰიამაია (ზს., ქს.)/ჰიამაია (ბქ.) *ზოოლ.* < ქართ. ჰიამაია „პატარა ხოჭო, ხშირად წითელი ან ყვითელი ფერისა...“

ჰილ (ზს., ქს.) „ბოლქვის ერთი ნაწილი; ხახვის, ნივრის თავი“ < ძვ. ქართ. ჰილ-ი „თესლისაგან მიღებული ხახვის პატარა ბოლქვი, რომელსაც მეორე წელიწადს რგავენ მსხვილი ბოლქვების მისაღებად“, შდრ. რაჭ., იმერ. ჭილო

ჰილუეფ/ჰილუფ/ჰილოფ (გზ.)/ჰილოფ (ლშხ., ჩოლ.)/ჰილეფ (ლნტ., ლხმ.) < ახ. ქართ. ჭილოფ-ი „ჭილის (ან სხვა მცენარის) ღეროებისაგან მოქსოვილი საფენი“, ძვ. ქართ. ჭილ-ი „ჭილობი“

ჰიმკარობ (ქს.)/ჰინკარობ (ლნტ.) /ჰიმკაობ/ჰიმკრობ/ჰიმკრობ (ჩოლ.) *ცრუმორწ.* < ქართ. ჭინკობის თვე „ჭინკების მოსვლის, მათი მოქმედების თვე (ოქტომბერ-ნოემბერი)“

ჰიმკაჲ (გზ.)/ჰიმკა/ჰიმკაჲ (ლშხ.) /ჰიმკა (ლნტ.)/ჰიმკიაჲ (ჩოლ.) *ცრუმორწ.* < ქართ. ჭინკა „ავი სული, მავნე (წარმოდგენილი ჰყავდათ პატარა არსე-

ბად)“, *გადატ.* „ცელქი, ცქვიტი“ (შდრ. ბზ. ჰჾრია, ბქ. ჰერიაბ)

ჰინჭ (ზს., ქს.) < ქართ. ჰინჭ-ი „იგივეა, რაც ჩვარი“ (შდრ. ბზ. ქაც, ლშხ. ქეც)

ჰინჭრაქაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ფიცხი“ *გადატ.* < ქართ. ჰინჭრაქა „ღობემძვრალა“

ჰინჭრაქჳ (ლნტ.)/**ჰინჭრაქაჲ/ჰინჭრაქ-რლ** (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ. **ჰინტრაკჳ**, ჩოლ. **ჯინჯრიკოლ ზოოლ.** < ქართ. ჰინჭრაქა „ღობემძვრალა“ (შდრ. ზს. გუანც/გუანც, ლხმ. გუანცუ; ბზ. გუაწინაჲ, ლშხ. გუაწაჲ, ლნტ. გუაწ; ბქ. ჰინტრაკჳ/ჰინჭყრიგჳ; ლშხ. ჯინჯრიკრლ, ჩოლ. ჯინჯრიკოლ)

ჰინჭუერ (ბზ.)/**ჰინჭუერ** (ჩოლ.) „ბიბილო ქათმისა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ჰინჭორ-ი „ჩიჩვირის მსგავსი წანაზარდი ინდაურის ნისკარტს ზემოთ“ (შდრ. ზს., ქს. ბიმბილ, ბზ. ბიმბრლ, ლნტ. ბიბილ)

ჰინჭუილ (უშგ.) < ქართ. ჰიანჭველა „პატარა მწერი სიფრიფანა ფრთიანთა რაზმისა“ (შდრ. ზს., ლნტ. მგრშკ, ბქ. მგშკ), იხ. **ბუჭუნჭელაჲ**

ჰიპ (ზს., ქს.), შდრ. ჩოლ. **პიჭ** *ბავშვ. მეტყვ.* < ქართ. ჰიპ-ი „მუცლის შუა პატარა ჩაღრმავებული ადგილი, რომელიც რჩება ჰიპლარის მოჭრის შემდეგ“ (შდრ. ზს. შდიხუ, ბქ. შდუიხუ)

ჰირ (ზს., ქს.) 1. „შრომა, გარჯა, ჯაფა, წვალება“, 2. „მწვავე ინფექციური დაავადება“, 3. „მწუხარება“ < ქართ. ჰირ-ი 1. „საერთო სახელი ცხოველთა (ქათმის, ძაღლის, ღორის...) მწვავე ინფექციური დაავადებებისა, რომელთაც იწვევს სხვადასხვა ვირუსი, – იგივეა, რაც შავი ჰირი“, 2. „რაიმე მძიმე, გადამდები დაავადება“, 3. „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი...“

ჰირ-ჲრ (ბზ.)/**ჰირ-ჲრ** (ბქ.) 1. „გაჭირვებული, საცოდავი“, 2. „ნაჯაფარი, ნაწვალები“ < ქართ. ჰირ-იან-ი 1. „ჭირით დაავადებული“, 2. „უღონო, სნეული“

ჰირისუფჱლ (ზს., ლნტ.) /**ჰი[რ]სუფჱლ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰირისუფჱალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰირ-ის-უფალ-ი 1. „მიცვალებულის პატრონი“, 2. „მზრუნველი, მოამაგე, პატრონი“ (შდრ. ჩოლ. თჱმბლი)

ჰირისუფლობ (ზს., ქს.)/**ჰირსუფლობ** (ბქ.) < ქართ. ჰირ-ის-უფ-ლ-ობ-ა 1. „მიცვალებულის პატრონობა“, 2. „მზრუნველობა, პატრონობა“

ჰირობ (ზს.) „გასვენების, სიკვდილიანობის დრო (ზედმიწ. – *ჰირ-ობ-ა)“ < ქართ. ჰირ-ი „გაჭირვება; უბედურება; მწუხარება; გასაჭირი...“, შდრ. ძვ. ქართ. ჰირ-ვ-ებ-ა/ჰირ-ვ-ობ-ა „შეიწრება, შეჭირვება, ვნება, წვალება...“

ჰიუჭიუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰივ-ჰივ-ი „ჰიკჭიკი (წვრილი ფრინველისა)“, შდრ. ბქ. ლიჩზერუეშტი

ჰიქ (ზს., ქს.) < ქართ. ჰიქა 1. „ცილინდრული ფორმის ჭურჭელი (სასმისი) მინისა“, 2. „მინა, შუშა“

ჰიშგარ (ჩოლ.) „გადასასვლელი, უღელტეხილი (ზედმიწ. – ჭ-ის-კარ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჰიშკარ-ი „ეზოს დიდი კარი, – ალაყაფის კარი“

ჰიშკარ (ზს., ქს.)/**ჰიშგარ** (ბზ.)/**ჰიშკჱრ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ჭ-იშ-კარ-ი „ეზოს დიდი კარი, – ალაყაფის კარი“

ჰიჭყინაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „პირუტყვის ავადმყოფობა“ < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ჭიჭინა „მსხვილი რქოსანი საქონლის მძიმე გადამდები დაავადება, – კიდურების დამბლა“

ჰკიდ (ბქ.)/**ჰკჲტ** (უშგ.) „მჭადი“ < ზან. (მეგრ.) ჭკიდ-ი/ჭკჲდ-ი „მჭადი; ფეტვი“, ლაზ. მჭკუდ-ი/მჭკიდ-ი (შდრ. ბზ., კუბ-ში, ლნტ. კუაში, ლშხ., ჩოლ., უშგ. კუბში)

ჰკუა (ზს., ქს.) /ჰკუუა (ბქ.) /ჰკუჳ (ლნტ.)/ჰკუა (ჩოლ.)/ჰკუ (ლხმ.) < ქართ. ჰკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“

ჰკუუიერ (ლნტ.)/ჰკუიერ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჰკვერ-ი „ჰკვიანი“ (შდრ. ზს. ლგბჳლ; ზს. ლგბჳუ; ჩოლ. კითხუელ)

ჰკუიჳნ (ზს., ლნტ.)/ჰკუიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰკვიან-ი „გონიერი“ (შდრ. ზს. ლგბჳლ; ზს. ლგბჳუ; ჩოლ. კითხუელ; ჩოლ. ჰაჭუეთ)

ჰკუიჳნდ (ბქ., ლნტ.) /ჰკუიჲანდ (ჩოლ.)/ჰკუუიერდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. ჰკვიან-ად „გონივრულად, აზრიანად“

ჰკუიერიჳნ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ჰკვერ-ი „ჰკვიანი“ და ქართ. -იან სუფიქსი'საგან (შდრ. ზს. ლგბჳლ; ზს. ლგბჳუ; ჩოლ. კითხუელ)

ჰკჷნი (ქს.)/ლჷ-ჰკჷნ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჭკნ-არ-ი „რაც დაჭკნა ან დააჭკნეს, – იგივეა, რაც დაჭკნობილი“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლუთთქუე, ლნტ. ლუთურთქულჳუე)

ჰლექ (ზს., ქს.)/ჰილექ (ბქ.) < ქართ. ჰლექ-ი „გადამდები სნეულება, რომელსაც იწვევს განსაკუთრებული ბაცილები – კოხის ჩხირები, – ტუბერკულოზი“

ჰლექიჳნ (ზს., ლნტ.)/ჰილექიჳნ (ბქ.) /ჰლექიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰლექიან-ი „ჰლექით დაავადებული“

ჰლიკ (ჩოლ.) „ფეხი“ < ქართ. ჰლიკ-ი „იგივეა, რაც ჩლიქი“, აჭარ. „ფეხის ნაწილი კოჭიდან მუხლამდის“

ჰობოსან[ი] (ჩოლ.) „შრომისმოყვარე გოგო“ *გადატ.* < ძვ. ქართ. ჰობოსან-ი, ახ. ქართ. ჰოპოსან-ი „ხის სახეხი მსხვილკბილა ქლიბი“, შდრ. გურ. ჰიბოშან-ი, იმერ. ჰირბოშან-ი/ჰიპოსან-ი

ჰობსჳნ (ბზ.)/ჰოფსჳნდ (ბქ.)/ჰოფსანდ (ლშხ., ჩოლ.)/ჰობსან (ლშხ.) „მსხვილი ქლიბი“ < ძვ. ქართ. ჰობოსან-ი, ახ. ქართ. ჰოპოსან-ი „ხის სახეხი მსხვილკბილა ქლიბი“, შდრ. გურ. ჰიბოშან-ი, იმერ. ჰირბოშან-ი/ჰიპოსან-ი

ჰოლეკ (უშგ.) < ქართ. ჰოლოკ-ი „მოკლე კეტი სასროლად; სათამაშო ჯოხი, – ჩილიკა“ (შდრ. ზს., ქს. ტარხან; ჩოლ. ღუილაი)

ჰორ (ზს., ქს.)/ჰუერ (ჩოლ.) < ქართ. ჰორ-ი „მონაგონი, ტყუილი ამბავი; მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. ზს., ლნტ. ბაქ, ლშხ., ჩოლ. ბაქ)

ჰორიკან (ზს., ქს.) < ქართ. ჰორიკანა „ჭორების მთქმელი და გამავრცელებელი“ (შდრ. ჩოლ. მეცენგრინალ)

ჰორიკნობ (ზს., ქს.) < ქართ. ჰორიკან-ობ-ა „ჭორების თქმა, გავრცელება, ჭორაობა“ (შდრ. ლშხ. ლიციუანგრინალ)

ჰოროხ (ჩოლ.) „მდინარე ზესხოში“ *ტოპ.* < ქართ. ჭოროხ-ი „მდინარისაგან შეყრილი ქვიშა“ (საბა)

ჰორფლ (ზს., ქს.)/ჰორფელ (ლშხ.) /ჰორფილ (ჩოლ.) < ქართ. ჭორფლ-ი „მოყავისფრო წვრილი წინწკლები სახეზე (ან ხელებზე), ჩვეულებრივ გაზაფხულზე უჩნდებათ“ (შდრ. გზ. მატყვრბელ, ბქ. ნატყვრბელ/ნჳტბელ)

ჰორფლიჳნ (ზს., ლნტ.)/ჰორფლიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჭორფლ-იან-ი „ჭორფლით დაწინწკლული, აჭრელებული; წინწკლებიანი“ (შდრ. გზ. მატყვრბელიჳნ, ბქ. ნატყვრბელიჳნ /ნჳტბელიჳნ)

ჰორხა საყდრჳლ (ლნტ.) „ნასაყდარი (ზედმიწ. – ჰოროხ-ი[ს] საყდრ-ებ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჭოროხ-ი „მდინარისაგან შეყრილი ქვიშა“ და საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“

ჭრნტო (ლშხ., ჩოლ.)/ჭონტო (ლნტ.) /ჭრნტა (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ჭონტო/ჩონტო „მოზრდილი წიწილა, – ვარია“

ჭრაქ (ზს., ლნტ.)/ჭრაქ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჭრაქ-ი (< ფალ. čirag) „უშუშო გასანათებელი მოწყობილობა...“

ჭრიახ (ქს.) *ბმაბაძვ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) ჭრიახ-ი „იგივეა, რაც კრიახი, კაკანი“, იხ. ლი-ჭრიახ-ე

ჭუბერ (ბქ.) „სოფელი (ზედმიწ. – წაბლნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ჭუბურ-ი „წაბლი“

ჭუბრ-ულ-ა (ბქ.) „მდინარე სოფელ ჭუბერში (ზედმიწ. – წაბლნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ჭუბურ-ი „წაბლი“

ჭუკ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. ჭუკ-ი 1. „ინდაურის ნაშიერი“, 2. „იგივეა, რაც ჭუჭული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ბუიტ)

ჭუჭელონი (ლხმ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – ჭინჭრ-იან-ი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ჭუჭელონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ჭინჭარი ხარობს“

ჭუნირ/ჭუნირ (ბზ.) /ჭინირ/ჭგნირ (ბქ.)/ჭინურ (ლშხ., ჩოლ.)/ჭიანურ/ჭიანირ/ჭინურ (ლნტ.)/ჭუნირ (უშგ.) < ქართ. ჭიანურ-ი „ერთგვარი ხემიანი საკრავი“

ჭუადუაი (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. მჭადა-სოკო „საჭმელი სოკო“, ოკრ., იმერ., ლეჩხ. ჭადუა „საჭმელი სოკო“, იმერ. ჭადო/ჭადუა „სოკოა ერთგვარი“, ზ.-აჭარ. ჭადობაი „ერთგვარი სოკო“

ჭუჭლ (ზს., ლნტ.)/ჭუჭალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჭვალ-ი „მჩხვლეტავი ტკივილები გვერდში (ან მკერდში)“

ჭუჭარტ (ზს., ლნტ.)/ჭყუჭარტ (ბზ.) /ჭუჭარტ (ლშხ., ჩოლ.)/ჭყუჭარტ (ჩოლ.) /ჭყუჭარტლ (უშგ.) < ქართ. ჭვარტლ-ი „არასრული წვის პროდუქტი შავი ფერფლის სახით“ (შდრ. ბზ. გუნაი, ბქ. გუნა)

ჭუკ/ჭოკ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ჭოკ (ლშხ.)/ჭეკ (ლხმ.) „ჭოკი; ძელი, მორი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ჭოკ-ი „გრძელი და წვრილი ჯოლოკი, ლატანი, კაკლის საბერტყი; გრძელი ჯოხი“

ჭყან (ბქ.)/ჭყან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ჭყან-ი „ხორცის ნახარში, ქონიანი წყალი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჭყან-ი *გადატ.* „სიყუათე, ყუათი“

ჭყეპ (ლშხ.)/ჭყეპ (ლშხ., ჩოლ.) „ტბორი, წყლიანი ადგილი“ < ქართ. ჭყაპ-ი „გამდნარი თოვლისაგან ან წვიმისაგან დაყენებული ტბორი“, შდრ. იმერ. ჭყეპავს „წუწავს“

ჭყერი (ბზ.)/ჭყერი (ბქ.)/ჭყერ (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. ჭყორ-ი „იგივეა, რაც ბაძგი“

ჭყიპარტ/ჭყიპარტ (ჩოლ.) „სუსტი, გამხდარი ბიჭი“ < ქართ. (გურ.) ჭყიპარტა/ე,-ი „ჩვილი ბავშვი“

ჭყლაპ (ბზ.)/ჭყუაპ (ლნტ., ჩოლ., უშგ.) „თოვლჭყაპი“, შდრ. ჩოლ. ჭყიპა „თავსხმა წვიმა“< ქართ. ჭყვაპ-ი/ჭყაპ-ი „გამდნარი თოვლისაგან ან წვიმისაგან დაყენებული ტბორი“ (შდრ. ბქ. ჭლლაპ)

ჭყონა (ლხმ.) „საძოვარი მთა (ზედმიწ. – მუხნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) ჭყონ „მუხა“

ჭყუეხ/ჭ (ბქ.)/ჭყუეი (ჩოლ.) „თოკის ბოლოს მობმული მოკლე ორთითა ჯოხი, რომელიც გამოიყენება ურემზე ან მარხილზე ტვირთის შესაკრავად“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ჭყვე „კაუჭი, კაკვი“

ჭგრდგ-არ (ბქ.) „კარტები (ზედმიწ. – ჭადრაკ-ებ-ი)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ჭგრელ (ზს., ქს.)/ჭერელ (ჩბხ.) < ქართ. ჭრელ-ი 1. „ნაირფერადი“, 2. „სახეები, გამოყვანილი (ქსოვილზე) ან

ამოჭრილი და ამომწვარი (ხეზე...), – ნაჭრელები, ჩუქურთმა“

ჭგრელ-ჭგრელ (ზს., ქს.) < ქართ. ჭრელ-ჭრელ-ი „ფერად-ფერადი“

ჭგრემ (ბზ.)/**ჭერამ** (ბქ., ქს.) „ჭრელა (ძროხის სახელია)“ *ზოოლ.* < ქართ. (ფშ., მთიულ.) ჭერემა „ვეფხვივით ჭრელი საქონელი, – ვეჟანა, ტიგურა, ჭრომახი (ქეგლი); ჭრელი ძროხა (ლ. კაიშაური)

ჭგრჭკგნ (ბქ.) „ყვირილი“ *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ჭკგრჭკინ-ი/ჭკირჭკინ-ი/ჭკირჭკინ-უა „ჭრიალი, ჭრიჭინი; კრაჭუნი, ჭრაჭა-ჭრუჭის ხმა“

ჭგრჭყგნ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ჭგრჭყინ-ი/ჭყირჭყინ-ი/ჭყგრჭინ-ი/ჭყიჭყინ-ი „ჭიჭყინი“, იხ. ლი-**ჭგრჭყგნ-ი**

ჭგრჭგნ (ბქ., ლშხ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ჭგჭინ-ი/ჭირჭინ-ი „ჭრიჭინი“, იხ. ლი-**ჭგრჭგნ-ი**

ხ

ხაბარდაი (ლშხ.) < ქართ. ხაბარდა (< არაბ.-სპარს. **xabardar**) „იგივეა, რაც კრინოლინი“

ხაბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ. ხიბაკ-ი

ხაბაკ-ხუბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხაბაკ-ხუბაკ-ი „ბარგიბარხანა“

ხაბაზ (ბზ.) < ქართ. ხაბაზ-ი „მეპურე“

ხაბიჯ (ზს.)/**ხაბიჯ** (ბქ.) *ანთრ.* < ოს.-ალან. (?)

ხაბურზაკ (ბქ., ლნტ.)/**ხაბუზრაკ** (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.), ზან. (მეგრ.) ხაბურზაკ-ი, კახ. ყარფუზ-ი (< თურქ. **karpuz** < სპარს. **xarbuze** „ნესვი“, შდრ. რუს. **Арбуз**) „საზამთრო“, შდრ. ასევე დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული ხაბურზაკის ფონეტიკური ვარიანტები: ხარბუზაკ-ი, ხაბუზრაკ-ი და ჭან. კარპუზ-ი, იხ. **ხარბუზ**

ხაზან/**ხაზან** (ბზ., ლნტ.)/**ხაზეან** (ბქ.)/**ხაზეინ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხაზეინ-ი (< რუს. **Хозяин** < არაბ. **xazin**) „პატრონი, მეპატრონე, ბატონი, მფლობელი (მამაკაცი)“

ხაზეიკა (ზს., ქს.)/**ხაზიაკა** (ბქ.) < ქართ. ხაზეიკა (< რუს. **Хозяйка**) „პატრონი, მეპატრონე, მფლობელი (ქალი), დიასახლისი...“

ხათრ (ზს., ლშხ.)/**ხათრ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ხათრ-ი (< არაბ.-სპარს. **xatir**) „პატივისცემა; თავაზი“ (შდრ. ბქ. მალკაფ)

ხათრიან (ზს., ლნტ.)/**ხათრიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხათრ-იან-ი „მორიდებული, მოკრძალებული“ (შდრ. ბქ. მალკაფიან)

ხალ (ზს., ქს.) < ქართ. ხალ-ი (< არაბ. **hāl**) „წერტილივით ლაქა კანზე, ჩვეულებრივ, ოდნავ ამობურცული“

ხალამ (ლშხ., ჩოლ.) „პატარა ჭური“ < ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ., ლეჩხ.) ხალამ-ი „იგივეა, რაც დერგი“, შდრ. ხალან-ი „პირფართო ქოთანი“ (საბა)

ხალას (ჟშგ.) < ქართ. ხალას-ი (< არაბ. **xalas**) „ისეთი, რასაც სხვა არაფერი ურევია, – წმინდა (უპირატესად ლითონებზე ითქმის). || ნამდვილი, უტყუარი“

ხალაფორთ (ზს., ქს.)/**ხლაფორთ** (ჩოლ.) < ქართ. ხლაფორთ-ი (< რუს. **хлопоты**-იდან „საზრუნავი“) „წვალება, ჯახირი, გაწამაწია“ (შდრ. ჩოლ. ლიტუაჟალ)

ხალახინ (ჩოლ.) „ტალავერი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ხალახინ-ი „დიდი, ზოგჯერ ტოტებიანი ხე, რომელზედაც ვახს უშვებენ“

ხალათ (ზს., ლნტ.)/**ხალათ** (ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ხალათ-ი (< თურქ. **xälät** < არაბ. **ḫil'at** „შესამოსელი“) „ლაბადა“

ხალენ (ქს.) „სასულიერო პირთა სამოსელი“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ხალენ-ი (< ებრ. (?) „მღვდელმთავართა და წინასწარმეტყველთა ტანისამოსის ზემოთ მოსასხამი“) „მატყლის უხეში ქსოვილი; ცხვრის ტყავის მოსასხამი“

ხალთა (ბზ.)/**ხალთ** (ბქ., უშგ.) < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ხალთა „ტყავის ტომარა, – გუდა...“ (შდრ. უშგ., ჩოლ. ქვაც)

ხალის (ზს., ქს.) < ქართ. ხალის-ი (< არაბ. **xalis**) „მონდომება, გაკეთების სურვილი; კარგი გუნება, მხიარული განწყობილება“

ხალისაან (ზს., ლნტ.)/**ხალისიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხალის-იან-ი (< ხალის-ი < არაბ. **xalis**) „ხალისის მქონე, – დაუზარებელი, მონდომებული; მხიარული, გულღია“

ხალუა (ზს., ქს.) < ქართ. ხალვა/ჰალვა (< არაბ. **halvā** „ტკბილეულობა“) „ერთგვარი ტკბილეული; მზადდება შაქრისაგან და ნიგვზის, მზესუმზირასა და მისთ. დანაყილი გულისაგან“

ხალუათ (უშგ.) < ქართ. ხალვათ-ი (< არაბ. **xalvat**) 1. „ფართო, განიერი“, 2. „თავისუფალი, შეუზღუდავი, უდარდელი“, 3. *ძვ.* „იგივეა, რაც ხალვათობა“, 4. „განმარტოებული, გაცალკევებული (ადგილი)“

ხალხურ (ზს., ქს.) < ქართ. ხალხურ-ი „ხალხის დამახასიათებელი, ხალხის კუთვნილი, ხალხისაგან მომდინარე, – ხალხისა“ (შდრ. ბზ. ლეხ̌ლხ)

ხამ (ჩოლ.) „უხეში ქსოვილი“ < ქართ. ხამ-ი (< სპარს. **xam**) 1. „დაუმუშავებელი, გამოუყვანელი, მოუქნელი“, 2. „ბამბის შეუღებავი ქსოვილი, შინ დართული (მსხვილი) ძაფისაგან. || ეგევე ქსოვილი, რაიმე ფერად შეღებილი...“ (შდრ. ზს. ფახცი, ბზ. ფა[რ]ხსდი)

ხამშალა (ლშხ., ჩოლ.) „კანაფის ტილო“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხამშალა „მოუთელავი შალი“

ხანგარ (ზს.)/**ხანგარ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ხანგარ**/**ჰანგარ** (ჩოლ.) „ხმალი. მახვილი, სატევარი“ < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. **xančal**) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“, იხ. **ხანჯარ**

ხანიჟამ (ლშხ., ჩოლ.) „დრო და ჟამი“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და ჟამ-ი (< ფალ. **žam**/**zamān**) „დრო, ხანი; საათი“

ხანიჟამს (ლშხ., ჩოლ.) „დიდხანს; დრო და დრო (ზედმიწ. – ხან-[ს] და ჟამ-ს)“ *ზმნის.* < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და ჟამ-ი (< ფალ. **žam**/**zamān**) „დრო, ხანი; საათი“, შდრ. ძვ. ქართ. ხან-ჟამ-ის-ად „ხანგამოშვებით, დროდადრო“

ხანსარ (ზს., ჩოლ.) **ხაშარ** (ქს.) **ხანშარ** (ჩოლ.) 1. ბზ. „ყინულის დიდი ნამსხვრევები“, 2. ბქ. „მყინვარი“, 3. ქს. „თრთვილი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხაშარ-ი „თოშა, თრთვილი“, შდრ. ფშ. ხაშურ-ი „ნესტიან ადგილზე მოდებული რამ ქაფივით“

ხანჯარ (ზს., ლნტ.) **ხანჯარ ხანჯალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. **xančal**) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“, იხ. **ხანჯარ**

ხანჯრაწლობ (ბზ.) „შერკინება ხანჯლებით (ზედმიწ. – ხანჯლ-ობ-ა)“ < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. **xančal**) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“

ხარაჲ (ჩოლ.) „დიდი ზომის დოქი“ < ძვ. ქართ. ხარა, ახ. ქართ. ხარა-დოქი (<

სპარს. **xara**-დან) „დიდი დოქი ერთგვარი“

ხარაბ (ზს.)/**ხარაბ** (ლნტ., ჩოლ., ლხმ.)/**ხარებ** (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ხარ-ებ-ა „შუება, მხიარულება, განშუება, განცხრომა“, ახ. ქართ. „ქრისტიანული დღესასწაული“

ხარაზ (ზს., ლნტ.)/**ხარაზ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხარაზ-ი (< სპარს. **xarrāz** < არაბ.) „წუღა-ჩუსტების მკერავი“

ხარატ (ბქ.)/**ხარატ** (უშგ.) < ქართ. ხარატ-ი (< არაბ. **xarraṭ**) 1. „ოსტატი, რომელიც ჩარხზე ხისაგან ან ლითონისაგან ჩარხავს (ახარატებს) სხვადასხვა ნაკეთობას“, 2. „ხარატული, მოხარატებული ჩუქურთმა“

ხარბობ (უშგ.) < ქართ. ხარბ-ობ-ა „ხარბის თვისება, სიხარბე“ (შდრ. ბზ. ლიშორწლ, ბქ. ლიშონალ; ბზ. ლითხამლ; ბქ. ლიურცეფალ), იხ. მა-**ხარბ**

ხარბუზ (ზს., ქს.)/**ხარბგზ** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. (კახ.) ყარფუზ-ი (< თურქ. **karpuz** < სპარს. **xarbuze** „ნესვი“, შდრ. რუს. **Арбуз**) „საზამთრო“, შდრ. ჭან. კარპუზ-ი, იხ. **ხაბურზაკ**

ხარდნულაი (ლშხ.) „ლობიოს ერთ-ერთი სახეობა“ *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ხარდან-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „ვაზის სარი, ჭიგო“, იხ. **ჭარდან**

ხარიკბილაი (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (იმერ.) ხარ-ის-კბილ-ა „ცხენისკბილა სოკო“

ხარიმ (ჩოლ.) „მაღალღეროიანი ხორბალი“ *ბოტ.* < ქართ. (აჭარ.) ხარმენ-ი {პური} „იგივეა, რაც ხორბლის ჯიში მახა“

ხარუალ (ჩოლ.) < ქართ. ხარვალ-ი (< სპარს. **xarvar**) „მარცვლეულის საწყაო (ათკოდიანი), – იგივეა, რაც ხარვარი“

ხარშუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ხარჩუ** (ლშხ.) „ხორცის ნახარში წვენი“ < ძვ. ქართ., ხევს., ქართლ., ქიზიყ. ხარშო/ხარჩო „პურის წვნიანი საჭამადი – წვრილად დაჭრილი და მოხარშული ხმელი პური, ხახვითა და კვერცხით შეზავებული“

ხარჯობ (ბზ., ქს.)/**ხარჯობ** (ბქ.) „პურობა, სადილობა, ვახშმობა (ზედმიწ. – *ხარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǰ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ის, რაც იხარჯება, გასავალი, დანახარჯი; გადასახადი...“ (შდრ. ბზ. ლიდაარჭლ, ბქ., ლნტ. ლიდაარჭლ, ბქ. ლიდარა/ელ, ლშხ., ჩოლ. ლიდაარჭლ)

ხასა (ზს., ქს.) < ქართ. ხასა (< არაბ. **xassa** „საყვარელი“) „ქალი, რომელიც ქორწინების გარეშე ცხოვრობს მამაკაცთან, – ხარჭა, საყვარელი“

ხასან (ბქ., ლნტ.)/**ასან** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ასან-ი (< ჰასან-ი < არაბ. **hassan** „კარგი“, „მშვენიერი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ხატილადდებია (ლშხ.) „ფერხული (ზედმიწ. – **ხატ-ი{ს}-სა-დიდ-ებ-{ელ}-ი)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „კურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, – სადიდებელი...“

ხატიშობ{ა} (ჩოლ.) „რელიგიური დღესასწაული (ზედმიწ. – *ხატ-ის-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ქართ. ხატ-ობ-ა (< ხატ-ი < არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ხატის დღე; დღეობა, ხატის დღესასწაული, – ჯვარობა“

ხატობ (ზს., ქს.) „ხატზე დაფიცების რიტუალი“ *ეთნ.* < ქართ. ხატ-ობ-ა (< ხატ-ი < არაბ. **xaṭ**) *რელიგ.* „ხატის დღე; დღეობა, ხატის დღესასწაული, – ჯვარობა“

ხაუერდ (ზს., ქს.)/**ხაუჲდ** (უშგ.) <

ქართ. ხავერდ-ი „კარგ პირზე ხაოს მქონე ქსოვილი (ჩვეულებრივ, აბრეშუმისა). || ამ ქსოვილის ტანისამოსი“

ხაუის (ბზ., ლშხ.)/**ხაუიზ** (ბქ.)/**ხაუს** (უშგ.) < ქართ. ხავს-ი (< ოს. **xos/xwasæ** „თივა, წამალი“) „ტანდაბალი უფესვო სპოროვანი მცენარე; იზრდება ტენიან ადგილებში, ხეებზე, ქვებზე და სხვ.“ (შდრ. ბზ., ქს. ფანთქუის, ბქ. ფუნთქუირ; ბზ. ფიმფო)

ხაუიწ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხავიწ-ი „ფქვილი ერბოთ მგბარი“ (საბა); „ერბოში მოშუშული ფქვილი (ხმარობენ ქადის გულად...)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. **ხეუწუარ** „ქონიანი პური“

ხაფანგ (ლშხ., ჩოლ.)/**ხაფანდ/ხაფამდ** (ჩოლ.) < ქართ. ხაფანგ-ი „ცხოველთა დასაჭერი მოწყობილობა, – მახე“ (შდრ. ბზ. **ყაფლან**, ლშხ. **ყაფლან**, ბქ. **ჴაფლანდ**, ლხმ. **ჴაფთან**; ბზ. ლაღლატარ; უშგ. ლაკენდარ)

ხახამ (ჩოლ.) „ახალი მერქანი“ < ქართ. (ხევს.) ხახამ-ი „ისეთი, რაც ადვილად იპობა“

ხაჯაროულ (ლშხ.) < ქართ. ხაჯალურ-ი „დასასჯელი იარაღი – საგანგებო გრძელი ჯაჭვი ყელზე შესაბამი რგოლითურთ“

ხაზ (ზს., ლნტ.)/**ხაზ** (ლშხ., ჩოლ.) „ხაზი, სტრიქონი“ < ქართ. ხაზ-ი (< არაბ. **ḵaṭṭ**) 1. „ვიწრო ზოლი რისამე ზედაპირზე, – წირი“; 2. „რისამე (ან ვისიმე) განლაგება ერთ რიგად, ერთ მწკრივში...“

ხაზეინ (ლნტ.) < ქართ. ხაზეინ-ი (< არაბ. **xazin** რუს. ენის მეშვეობით) „მეპატრონე“

ხაზინა/ხაზინა (ბზ., ლნტ.) < ქართ. ხაზინა (< არაბ. **khazina/hazine/hazīna** „სალარო; საჭურჭლე“) „სალარო; სახელმწიფო ქონება...“

ხალიკ (ზს.)/**ხალიკ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ხელიკ** (ბქ.)/**ხგლაკ** (ლნტ.) „ღორღი, ხრეში; ჭუჭყი“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ხალიჩა (ზს., ლნტ.)/**ხალიჩა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ხალიჩაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. ხალიჩა (< სპარს. **qālīče**) „მომცრო ხალი“

ხალხ (ზს., ლნტ.)/**ხალხ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ხალ** (ლნტ.) < ქართ. ხალხ-ი (< თურქ. **xalḳ** < არაბ.-სპარს.) 1. „ადამიანთა სიმრავლე, მრავალი ადამიანი ერთად, – ადამიანები“, 2. „მოსახლეობის ფართო მასა...“ (შდრ. ზს. **სუმრა**, ლშხ. **სიმრა/სუმრა**; ზს. **კათ**; ლშხ. **Ქერ**)

ხამ (ზს., ლნტ.)/**ხამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ღორი“ < ადიღ. **ჴჳ** (შდრ. უბიხ. **ჴჳ**, აფხ. ა-**ჰჳა**, აბაზ. **ჰჳა**) „ღორი“

ხან (ზს., ლნტ.)/**ხან** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ (შდრ. ზს. **Ჭონა**)

ხან ი დრეუ (ბქ.) „დრო და ხანი“[123] < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და დრო „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 3. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

ხანდერ (ლხმ.) „დიდხანს“ *ზმნის.* < ქართ. ხან-იერ „ხანგრძლივად, დიდხანს, მუდმივად“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. **hān**) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“

ხარბ (ზს., ლნტ.)/**ხარბ** (ლშხ., ჩოლ.)

< ქართ. ხარბ-ი (< სპარს. **xarb**) „მეტად ბევრის მსურველი, – გაუმაძღარი“ (შდრ. ზს. {უ}ორცფაჲნ; ზს., ლნტ. თხჲმიაჲნ; უშგ. ჰალყმჲ/ა; უშგ. გობრანდჲ, გობლჲ), იხ. მოხარბ

ხჲრბიანობ (ლნტ.) < ქართ. ხარბ-იანობ-ა (< ხარბ-ი < სპარს. **xarb**) „შურიანობა“

ხჲრბიაჲნ (ზს., ლნტ.)/ხარბიან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხარბ-იან-ი (< ხარბ-ი < სპარს. **xarb**) „შურიანი“ (შდრ. გზ. თხჲმიაჲნ, უშგ. თხამიან; ზს. უორცფიაჲნ; ჩოლ. ღორღოთიან)

ხჲრჯ (ზს., ლნტ.)/ხარჯ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ხარჯი (საჭმლისა)“, 2. „საგზალი“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarǯ** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი; გადასახადი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლეზჷებ, ლშხ., ჩოლ. ლეზობ)

ხასიჲათ/ხჲსიჲათ (ზს., ლნტ.)/ხჲსიჲათ (ბქ.)/ხასიათ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხასიათ-ი (< არაბ. **ḫāṣiyyat** „თავისებურება, ხასიათი, განსაკუთრებულობა“) „ადამიანის ფსიქიკურ თვისებათა ერთობლიობა, – ზნე; ჩვეულება; გუნება...“

ხჲმ (ზს., ლნტ.)/ხამ (ლშხ., ჩოლ.) „ღორი“ *ზოოლ.* < ადიღ. ჴ̌ჳ (შდრ. უბიხ. ჴ̌ჳ, აფხაზ. ა-ჭ̌ა, აბაზ. ჭ̌ა) „ღორი“

ხჲტ (ზს., ლნტ.)/ხატ (ლშხ., ჩოლ.)[124] *რელიგ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ხჲტ ი ჯჷჲრ (ბქ.)/ხატ ი ჯჷჲრ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ხჲტ-ნახჲტ (ბქ.)/ხჲტ-ნახატუნ (ლნტ.) „ხატეულობა“ *რელიგ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ხჲტჷნცხოჲელ (გზ.) „ნაკოშკარი ადგილი (ზედმიწ. – ხატ-ი ცხოველ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ქართ. ცხოველ-ი „ცოცხალი, მაცოცხლებელი, ცხოველმყოფელი, ძლიერი“

ხჲშმ (ზს.)/ხაშმ (ჩოლ., უშგ.) „ბინძური, უსუფთაო; ბილწი“ < ძვ. ქართ., ხევს., გურ., აჭარ. ხაშმ-ი „ციებ-ცხელება“, *გადატ.* „ღვარძლიანი, გესლიანი ადამიანი“ (შდრ. გზ., ჩოლ. ჴიდრობა; ბქ. შელე)

ხჲშმირჲაჲნ (უშგ.) „ბინძური, უსუფთაო; ბილწი“ < ძვ. ქართ., ხევს., გურ., აჭარ. ხაშმ-ი „ციებ-ცხელება“, *გადატ.* „ღვარძლიანი, გესლიანი ადამიანი“ (შდრ. გზ., ჩოლ. ჴიდრობა; ბქ. შელე)

ხჲხჴ (ზს., ლნტ.)/ხახჴ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ხახვ-ი „ბოლქვიანი ბოსტნეული მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა“

ხჲჯი (ზს., ლნტ.)/ხაჯი (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ხაჯ-ი/ჰაჯ-ი (< არაბ. (?) „საპატიო ტიტული მუსლიმანისა, რომელმაც მექა მოილოცა; ამ ტიტულის მქონე პირი; პილიგრიმობა“)

ხედ (გზ.)/ხედა (ზს., ქს.)/ხედი (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ხჲდა (უშგ.) „რომელი“ *ნაცვ.* < ადიღ. ხ'ჲთ „ვინ“

ხელათ (ლნტ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ხელ-ად „მალე, უცებ, სწრაფად...“

ხელგობაჲ (ლშხ.) < ქართ. ხელ-გობ-ი „პატარა მრგვალი გობი“

ხელთათმან (ლშხ., ჩოლ.)/ხელთათმარ (უშგ.) < ქართ. ხელთათმან-ი „ნაქსოვი ან შეკერილი ხელზე ჩასაცმელი (ჩვეულებრივ, თითებიანი)“, შდრ. გზ.

შიმიბერ, ბქ. შიმბერ, ჩბხ. შემბერ; უშგ. ხეშმარ

ხელიმხარ (ლშხ., ჩოლ.) „კიდური“ < ქართ. ხელ-ი და მხარ-ი „ზედა კიდურები“

ხელკაუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხელ-კავ-ი „ტანისამოსის ერთგვარი შესაკრავი, – დუგმა, ხრიკა (აკეთებდნენ სვანეთში)“ (ქეგლ)

ხელობ (ზს., ქს.)/ხელობაჲ (ლნტ.) < ქართ. ხელ-ობ-ა „ისეთი პროფესია, რომელიც ხელის გაწაფვას მოითხოვს; საქმიანობა...“ (შდრ. ბქ. ლიმშიუ)

ხელფას (ზს., ქს.)/ხელფაჲს (ზს., ლნტ.) < ქართ. ხელფას-ი „სამუშაო ძალის ფასი, შრომის ფასი“

ხელფასიაჲნ (ზს., ლნტ.)/ხელფასიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხელფას-იან-ი „ვისაც ხელფასი ეძლევა“

ხელშემწყობ (ზს., ქს.)/ხელიშემწყობ (ჩოლ.) < ქართ. ხელ-ის-შე-მ-წყ-ობ-ი „ვინც (რაც) ხელს უწყობს ვისმე“ (შდრ. ზს. მუმაჲრჯუი, ბზ. მუმარჯი/მუმურჯუი, ბქ., ლნტ. მემაჲრჯუი, ლშხ., ჩოლ. მუმურჯი; ბქ. შიმი მჭყი)

ხელწერილ[1] (ზს., ქს.) < ქართ. ხელწერილ-ი „ხელმოწერილი საბუთი რისამე მიღების შესახებ; წერილობითი პირობა“

ხელწერილ[2] (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. ხელ-წერილ-ი „ხელმოწერილი საბუთი რისამე მიღების შესახებ; წერილობითი პირობა“

ხელწიფ (ზს., ქს.)/ხელიწიფ/ხელწიფბ (ბზ.)/ხენწიფხ[ე]/ხელწიფხე/ხელმწიფხე/ხენწიფე (ბქ.)/ხენწიფ (ქს., უშგ.)/ხემწიფ (ქს., ლხმ.)/ხელმწიფ (ლნტ.)/ხელწიფე (ლხმ.) „მეფე, ხელმწიფე“ < ძვ. ქართ. ჴელ-მ-წიფ-ე-ჲ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ე „სახელმწიფოს უმაღლესი გამგებელი, მპყრობელი (ჩვეულებრივ, მემკვიდრეობითი)...“, შდრ. ზს. ფუსდ, ბზ., ლშხ. ფუს[უ]ნ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტ; ბზ. მესგუჯი

ხელწიფობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ჴელწიფ (უშგ.)/ხენწიფხობ/ხელწიფხობ (ბქ.)/ხენწიფობ (ქს.)/ხელმწიფობ (ლშხ., ლნტ.)/ხელწფობ/ხენწფობ (ლშხ.)/ხელწიფობ (ლნტ.)/ჴგლწიფ (უშგ.)/ხემწიფობ (ლხმ.) < ძვ. ქართ. ჴელ-მ-წიფ-ობ-ა-ჲ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ობ-ა „ხელმწიფედ ყოფნა, მეფობა“ (შდრ. ზს. ფუსდობ, ბზ., ლშხ. ფუს[უ]ნობ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტობ)

ხენწიფშერ (ლშხ.) „ხელმწიფისანი“ < ძვ. ქართ. ჴელ-მ-წიფ-ე-ჲ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ე „სახელმწიფოს უმაღლესი გამგებელი, მპყრობელი (ჩვეულებრივ, მემკვიდრეობითი)...“

ხერგ (ზს.) < ქართ. ხერგ-ი „ადიდებული წყლის მოტანილი ხეები (ზოგჯერ ყინული, ქვები და სხვ.). || ერთ ადგილზე მოგროვილი წაქცეული ხეები (ტყეში)...“

ხერგილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ხერგილ-ი 1. „მდინარის ან გზის გადამღობი, ჩახერგილი (ხეები, ლოდები, ყინული და სხვ.)“, 2. „ხეებით და სხვ. შეკრული ადგილი (მდინარეში, გზაზე და სხვ.)“

ხერსტაუ (ბზ.)/ხერსტაუ (უშგ.) < ქართ. ხევ-ის-თავ-ი „სოფლის (ხევის) მიერ არჩეული მოხელე“

ხერსტაუობ (ბზ.) „ხევისთავის არჩევის ცერემონიალი (ზედმიწ. – ხევ-[ი]ს-თავ-ობ-ა)“ *ეთნ.* < ქართ. ხევ-ის-თავ-ი „სოფლის (ხევის) მიერ არჩეული მოხელე“

ხერხ (ზს., ქს.) < ქართ. ხერხ-ი „ხის (აგრეთვე ლითონის და სხვ.) საჭრელი, სახერხი იარაღი – ფოლადის დაკბილული ფირფიტა, ჩვეულებრივ, გრძე-

ლი (ზოგჯერ მრგვალიც)“

ხერხემალ (ზს., ქს.)/ხერხემპლ (ზს., ლნტ.) < ქართ. ხერხემალ-ი „ჩონჩხის მთავარი ნაწილი – მალებისაგან ასხმული ძვლოვანი ღერძი, რომელშიაც მოთავსებულია ზურგის ტვინი“

ხერხპილ (ქს.) „რიკულებიანი აივანი; დერეფანი“ < ქართ. ხერხულ-ი „გახერხილი ხეებისაგან აშენებული (ბეღელი...)“, შდრ. მესხ. ხალხამ-ი, მთიულ. ხირხვლა

ხეუს (ბზ., ქს.) „საუზმე“ < ძვ. ქართ. ხევს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“, ხევს-ი/ხემს-ი „მცირე რამ საჭმელი“ (საბა), შდრ. ბზ. ლენცელ, ბქ. ნენცელ

ხეუსობ (ლშხ., ჩოლ.) „საუზმობა (ზედმიწ. – *ხევს-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. ხევს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“, ხევს-ი/ხემს-ი „მცირე რამ საჭმელი“ (საბა), შდრ. ბზ. ლილენცლპლ, ბქ. ლილენცლალ, იხ. ლი-ხეუს-ალ

ხიბალიან (ლშხ.) „კარგი, დიდებული“ < ქართ. ხიბალ-ი (< სპარს. **xabal**) 1. „ჯადო, გრძნება“, *გადატ.* „მომხიბვლელობა, მიმზიდველობა“, 2. „ეშმაკი, კუდიანი კაცი“ (შდრ. ბზ. განგალ, ლშხ., ჩოლ. განგალ, ლნტ. განგალ; ბზ. დადილ, ბქ. დადილ, ლშხ., ჩოლ. დადილ)

ხიბაკ (ლნტ.)/ხიბაკ (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ხიბაკ-ი „ბარგი, ავეჯი, ნივთები“

ხიზ[ა] (ჩოლ.) „გრძელი და წვრილი ბაწარი, რომელსაც მშენებლობის დროს იყენებენ“ < ქართ. ხიზა/ხეზ-ი „ძაფზე მომსხო ნართი (ჩვეულებრივ სელისა ან კანაფისა)“

ხიზან (ბზ., ლშხ.) < ქართ. ხიზან-ი (< სპარს. **xizan**) 1. „დროებით სხვას შეკედლებული პირი (მტრის შემოსევის ან ავადმყოფობის გავრცელების დროს და სხვ.)“, 2. „მემამულის მიწაზე მოსახლე თავისუფალი გლეხი, რომელიც გადასახადს ყმის თანაბრად იხდიდა...“

ხილ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ხილ-ი „იგივეა, რაც ხეხილი“

ხილმპხილ (ზს.)/ხილმახილ (ქს.) < ქართ. ხილ-ეულ-ი „სხვადასხვა ხილი“

ხილობ (ზს., ქს.) „ხილის მოსავლიანობა (ზედმიწ. – *ხილ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ხილ-ი „იგივეა, რაც ხეხილი“

ხილრრა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხილ-ეულ-ი „სხვადასხვა ხილი“

ხიმე (ლნტ., ჩოლ.) „ჩახერგილი, უწესრიგოდ დაყრილი ხის ტოტები“ < ქართ. ხიმე 1. ძელის ღობე, 2. *გადატ.* ქანის ჩამონგრევისაგან დასაცავი ფენილი გვირაბის ჭერზე ან კედლებზე

ხირკ (ზს., ლნტ.)/ხრიკ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ხრიკი, სარმა; ფანდი, ილეთი“ < ქართ. ხრიკ-ი 1. „მორკინალთ ხელოვნება“ (საბა), 2. „გაიძვერული ხერხი რისამე მისაღწევად, – ოინი“

ხირკპ (ბზ., ჩოლ.)/ხირკაპ (ლშხ.)/ხირკპ/ხირკა (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ხირკე (/ხერკე) „ორშიმო; ხრიკა“, იხ. ხრიკაპ

ხიშტ (ზს., ქს.) < ქართ. ხიშტ-ი (< სპარს. **xišt**) „წვეტიანი საბგერებელი იარაღი, ჩვეულებრივ, თოფის ლულაზე ჩამოცმული“

ხირულ (ბზ.)/ხირულ (ბქ.)/ხირულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ხიარ-ულ-ი „უაღრესად კარგ, ხალისიან გუნებაზე მყოფი“

ხლამ (ზს.)/ხლამ (ჩოლ.) „სიბინძურე“ < ქართ. ხლამ-ი < რუს. **Хлам** „ხარახურა, ნაყარნუყარი, ძველძველი“ (შდრ. ბზ. ხოლერება, ბქ. ხოლერება)

ხმალაობ[ა] (ლნტ., ჩოლ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ხმალაობა „იგივეა, რაც ხანჯლაობა“

ხმპლ (ზს., ლნტ.)/ხმალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხმალ-ი „ცალ პირზე ალესილი

თხელი ფოლადის იარაღი, გრძელი და წვერისკენ მოხრილი“

ხმალ-ხანჯალ/ხმალ-ხანჯარ (გზ.) < ქართ. ხმალ-ხანჯალ-ი „ხმალი და ხანჯალი“

ხმელ (ქს.)[125] < ქართ. ხმელ-ი „სისველეს მოკლებული, – მშრალი, გამხმარი...“ (შდრ. ზს., ქს. ფგრი)

ხმელეთ (ზს., ქს.)/**ხმელათ** (გზ.)/**ხმელეთ** (გზ.,ლშხ., ჩოლ.)/**ხმელად** (ქს.) /**ხმელათ** (ლშხ.)/**ჴმელეთ** (უშგ.) < ქართ. ხმელეთ-ი „მიწა (ზღვის საპირისპიროდ)“, შდრ. ზს., ქს. გიმ; ზს., ლნტ. კადარ

ხოგუიან (ლნტ., ჩოლ.) „შედარებით გვიან (ზედმიწ. – ˝მო-გვიან-ო-დ)“ *ზმნის.* < ქართ. მო-გვიან-ებ-ით „ცოტა გვიან“, იხ. გუიანდ

ხოდაბლა (ბქ., ჩოლ.)/**ხონდაბლა** (ლშხ., ჩოლ.) „შედარებით დაბალი (ზედმიწ. – უ-დაბლ-ეს-ი)“ < ქართ. დაბალ-ი „მცირე სიმაღლისა, სიმაღლეში მცირე ზომისა...“

ხოკორა (ზს.)/**ხოკორაი** (ლშხ., ჩოლ.) /**ხოკორა/ხოკერი** (უშგ.) 1. ზს. „მწარე კვახის (აყიროს) ჯურჯელი“, 2. უშგ. „არყის ქერქის ჯურჯელი ხაჭოსათვის“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხოკორა, ლეჩხ., იმერ. ხოკერა „გოგრა ერთგვარი“; „სქელკანიანი გოგრა“; თუშ., ფშ., ხევს., მთიულ., გუდამაყრ., ზ. აჭარ. ხოკერ-ი „ხის ქერქის ჯურჯელი“

ხოლერა (ბქ.) < ქართ. ხოლერა (< ბერძ. **cholera**, **cholē**-დან „ნაღველი“) „მწვავე გადამდები სნეულება, – ქოლერა“, იხ. **ხორიელაი**

ხოლოთ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. მხოლოდ „მარტო“ (შდრ. ზს., ქს. გარ)

ხონძერა (ზს., ქს.) „იშვიათად (ზედმიწ. – უ-ძვირ-ეს-ი)“ < ქართ. ძვირ-ი (< ფალ. **zūr**) „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“

ხონძერამდ (ზს., ლნტ.)/**ხონძერამდ** (ლშხ., ჩოლ.) „იშვიათად (ზედმიწ. – ˝უ-ძვირ-ეს-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. ძვირ-ი (< ფალ. **zūr**) „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“

ხორგ (ზს., ქს.) „კასრი; საწნახელი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ხორგო „დიდი საწნახელი“

ხორდემ (ჩოლ.) „შეშის მცირე ხორა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხორდომ-ი „დაწყობილი შეშა ან სხვა საგნები; უსწორმასწოროდ თავმოყრილი საგნები ერთ ადგილზე“ (შდრ. გზ. ჯრჟ, ბქ., ლშხ. ჯოჟ; გზ. ჰინკარ)

ხორეუ (ზს.)/**ხორაუ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ხორაუ** (ლნტ., უშგ.) „გროვა, ხორა; კრებული“ < ქართ. ხროვა, შდრ. ხორა „შეშის ზვინი (საბა), – ერთად დაწყობილი შეშა, საშენი მასალა და მისთ.“ (შდრ. ჩოლ. **ხორდემ**)

ხორიელაი (გზ.)/**ხორიელაი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხორველა (< ბერძ. **cholera**, **cholē**-დან „ნაღველი“) „მწვავე გადამდები სნეულება, – ქოლერა“

ხორცმეტ (ზს., ქს.)/**ჴორცმეტ** (უშგ.) < ქართ. ხორცმეტ-ი „ხორცოვანი ამონაზარდი (ზოგჯერ ავადმყოფური) ადამიანის ან ცხოველის სხეულზე“ (შდრ. ლხმ. **ცორცხმეტ** „საქონლის შიგნეულის რომელიღაცა ყველაზე ცუდი ნაწილი“), შდრ. ზს., ლნტ. **ბაჯუ**, ლშხ., ჩოლ. **ბაჯუ**)

ხ-ო-ღრიბ-ა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „შედარებით ღარიბი“ < ქართ. უ-ღარიბ-ეს-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ġarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „მეტის მეტად ღარიბი, უკიდურესად ღარიბი“

ხოხობ (ზს., ლშხ.)/**ჴოხუებ** (ზგზ.) /**ხოხუებ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ხოხობ-ი „ქათამზე მომცრო გარეული ფრინვე-

ლი“ (შდრ. უშგ. დახოხუ)

ხოხროტ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ხორხოტა „ყელი, ხახა, ხორხი; ყანყრატო“, იხ. **ხგრხგნტ**

ხრრაგ (ბზ.) < ქართ. ხორაგ-ი (< სპარს. **xorak**) „სურსათ-სანოვაგე; საჭმელი“ (შდრ. ბზ. **მაღუან**, ბქ. **მაღუან**, ლშხ., ჩოლ. **მაღუან**)

ხრაშ (ზს.)/**ხრამ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხრამ-ი „კლდიანი ღრმა ხევი“ (საბა), „ღრანტე“ (შდრ. ბზ. **ფაქრაუან**, ქს. **ფაქრაუან**/**ფაქრეუან**/**ფრექ**; ზს. **ბღე**, უშგ. **ბღეჰ**)

ხრეშ (ზს., ქს.) < ქართ. ხრეშ-ი „მსხვილი ქვიშა“ (შდრ. ზს. **ფიტის**; ზს. **ხალიკ**, ლშხ., ჩოლ. **ხალიკ**, ლნტ. **ხგლაკ**; უშგ. **გუბ**)

ხრიკაი (ლშხ.)/**ჴრიკ** (უშგ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) ხრიკა „მწარე კვახი გულამოღებული და ჯოხზე წამოგებული წყლის ან ღვინის ამოსაღები (ქვევრიდან)“, იხ. **ხირკაი**

ხრტილ (ზს., ქს.) < ქართ. ხრტილ-ი „შემაერთებელი ქსოვილის ერთ-ერთი სახეობა (მოქნილი და მკვრივი), – კაკნატელა“ (შდრ. ბზ. **ფხგტგნილ**, ბქ. **ფხგტგნილ**; ბზ. **ფხატლანჯ**)

ხუკუ (ლშხ., ჩოლ.) „უმწეო, ბეჩავი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხუკ-ი „საპყარი, დავრდომილი“ (შდრ. ბქ. **უინცბარილ**)

ხულ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ხულ-ი „ძირნაყოფა ბოსტნეული მცენარე; იხმარება როგორც მხალეული და საქონლის საკვები“

ხულუგუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ხულუგ** (ქს.) *ბოტ.* < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ხულუნგო „რბილი ხორბლის უფხო ჯიშების სახელწოდება რაჭასა და ლეჩხუმში“, ხულუგო/ხულუგ (< ადიღ. **ჰაშ'გუ** „პური“, **ჰაშ'ჟუ** „ფეტვის ბურღულის, ერბოსა და შაქრისაგან გამომცხვარი ტკბილეული“, შდრ. ყაბარდ. **ჰაშ'ჟუჯ** „ღვეზელი“, **ჰაშ'ჟუ** „მჭადი“) „უფხო პური“

ხუმარჯ (ლნტ.) < ქართ. ხუმარა „ენამოსწრებული, ოხუნჯი, მასხარა“ (შდრ. ზს. **ლაგციან**; ბქ. **ლაყფიშ**)

ხუმრიან (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – **ხუმარ-იან-ი** < ქართ. ხუმარა „ენამოსწრებული, ოხუნჯი, მასხარა“ (შდრ. ზს. **ლაგციან**; ბქ, **ლაყფიშ**)

ხუმრობ (ლშხ.) < ქართ. ხუმრ-ობ-ა „ენამახვილობა მსმენელთა გასამხიარულებლად; ოხუნჯობა“ (ბზ. **ლილგაგაჯ**; ბზ. **ლიცგგწაჯ**, ბქ. **ლიცგგწაჯ**; ზს. **ლიჯღაჯუ**; ზს. **ლიღჭკე**/**ლიღეჭკ**)

ხურდა (ზს., ქს.) < ქართ. ხურდა (< სპარს. **xorde** „წვრილი, მცირე, ნამცეცი“)

ხურმა (ზს., ქს.)/**ხუმლა** (ლნტ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ხურმა „ხეხილი აბანოზისებრთა ოჯახისა“, იმერ., გურ., ლეჩხ. ხუმლა

ხურჯინ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ხურჯუნ** (ლშხ.) < ქართ. ხურჯინ-ი (< სპარს. **xurǯin**) „ორთვლიანი ნაქსოვი აბგა მხარზე გადასაკიდებელი ან ცხენის უნაგირის ტახტაზე ჩასაკვრელი, ჩვეულებრივ სურსათ-სანოვაგის საზიდად“

ხუხუბაი (ჩოლ.) „ხის პატარა კოლოფი, რომელშიც საბუთებს ინახავდნენ“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხუხუბა 1. „შუაზე გადაჭრილი დოქი“, 2. „დაბალი ადამიანი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ხუხუბ-ი „ღრმა თეფში“

ხუთაქ (ზს., ჩოლ.) 1. ბზ. „ძლიერი ოფლი“, 2. ბქ. „ძლიერი წვიმა, თქეში“ < ქართ. ხვათქ-ი/ხვითქ-ი „წურწურით მომდინარე ოფლი“

ხუანთქარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ზღაპრის პერსონაჟი“, 2. „საკუთარი სახელი“ < ქართ. ხვანთქარ-ი (< სპარს. **xodavandgar** „მბრძანებელი“) „ოსმალეთის მეფე, სულთანი, – იგივეა, რაც

ხონთქარი“

ხუარამზე (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ხვარამზე (< სპარს. (?) „მზისა/მზიანი“) „ქალის საკუთარი სახელი“[126]

ხუაუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხვავ-ი „ხორბლის, სიმინდის ტაროების და მისთ. გროვა“ (შდრ. ბზ. ლამშუნ)

ხუარც (ზს.)/**ხუარც** (ბზ.)/**ხუარბ** (ლშხ.)/**ხუარბ** (ლნტ.)/**ხუარს** (უშგ., ჩოლ.) „მუნი, ქეცი“ < ზან. (მეგრ.) ხვარცა „მუნი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. მახერა, ბქ. მახერა)

ხუაშინ (უშგ.) < ქართ. ხვაშიად-ი (< სპარს. xuašīād) „ტკბილსახსოვარი; საიდუმლო, გულისნადები“ (შდრ. უშგ. ჰომ)

ხუაწლი (ბზ.)/**ხუაწლი** (ბქ.)/**ხუაწლი** (ჩბხ.) „ხველებისა და ყელის დაავადების დროს სალოცავი ღმერთი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხვამლ-ი „ხვამლის ეკლესია ლეჩხუმში, ხვამლის სალოცავი“

ხუაწლოშ (ბზ.)/**ხუაწლოშ** (ბქ.)/**ხუაწლოშ** (ჩბხ.) „ყელის ტკივილისა და ხველების საწინააღმდეგო დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. (ლეჩხ.) ხვამლ-ობ-ა „საკულტო დღეობა 18 ივლისს“

ხუაჲ (ბზ.)/**ხუაჲ** (ბქ., ლნტ.)/**ხუაჲ**/**ხუაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „ბევრი, მრავალი“ < ადიღ. ъаъэ „ბლომად, საკმარისად, უხვად“), ქართ. ხვავ-ი „ხორბლის, სიმინდის ტაროების და მისთ. გროვა“ (შდრ. ბზ. ურმაჲ{შ}, ბქ. ოშაშ; ზს. მასარდ)

ხუერგ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) ხერგ-ი „გაუსხეპავი მსხვილი შეშებისაგან გაკეთებული ღობე“

ხუეწ (ბქ.)/**ხუერწ** (უშგ.) < ქართ. ხვეწ-ი 1. „ხის ჭურჭლის სათლელი (გულის ამოსაღები და სხვ.) იარაღი“, 2. „რკინის თხელპირიანი სატეხი“, 3. „იგივეა, რაც სახვეწი“

ხუთისაჯარ (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ხვთისავარ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი, – იგივეა, რაც ღვთისავარი“

ხუითო (ლშხ.)/**ხუით** (ჩოლ.) < ქართ. ხვითო „ნატვრის თვალი, რომელსაც თითქოს გველი ინახავს და ზოგჯერ ათამაშებს“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ხვითო „ჯადო; ჯადოსნური ფრინველი“, „ხვით-ორ-ი „ნაყოფიერი ადგილი“

ხუითქ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხვითქ-ი „წურწურით მომდინარე ოფლი“

ხუიმრა (ბქ.) < ქართ. ხვიმირა (/ხვიმირ-ი) „წისქვილის ქვის ზემოთ დაკიდებული ძირვიწრო ფიცრის ყუთი, საიდანაც მარცვლეული კრიჭაში ჩადის, – იგივეა, რაც ხვიმირი“

ხუირ (ზს., ქს.) < ქართ. (ლეჩხ.) ხვირა „ხვადი (ქატა)“

ხუიხუინ (ლშხ., ჩოლ.) *ბმამაძ.* < ქართ. ხვიხვინ-ი „ჭიხვინი“ (შდრ. ზს. ლითგრტგნ; ბქ. ლიჭგრქგნი/ჭგრქგნ)

ხურელ (ქს.) < ქართ. ხვრელ-ი „ნახვრეტი“ (შდრ. ზს., ქს. ჯურუ)

ხგნწგრა (ბზ.)/**ხგნწგრ** (ბქ.) „სერი, საქონლის გამოსაცნობად ყურზე შეჭრილი ნიშანი“ < ზან. (მეგრ.) ხინწირა /ხგნწგრა/ხგნწრა (< აფხაზ. а-хщрá „სერი საქონლის ყურზე“) „ცხვარ-თხის სერის ერთ-ერთი სახეობა (ყურზე), – ნიშანი, დაღი, სერი“; ხგნწგრ-უა „ნიშნის დასმა საქონელზე (ცხენზე)“, შდრ. მეგრ. ჩხოტი, კაკი, სირი, ხვირი...

ხგრტი-ჰგრტი (ბქ.) „ძველმანი“ < ადიღ. ҳэтӀэгэт „ხარახურა, ძველმანი“ (შდრ. ზს. ნამჯიჩუარ; ბქ. ჩანთბალ, ლშხ. ჩანთბარ, ლნტ. ჩანთბარ)

ხგრტგნ (ზს., ქს.) *ბმამაძ.* < ქართ. ხროტინ-ი „სუნთქვაშეკრულის ხრიალი“, იხ. ლი-ხგრტგნ-ი

ხგრხგნტ/ხგხრინტ (ლნტ.)/**ხგხრინტ** (ლშხ., ჩოლ.) „ხორხი, ყრონტი, ყანყრა-

ტო, სასუნთქი მილი“ < ზან. (მეგრ.) ხირხიტა/ხორხიტა/ხორხონტა „ყელი, ხახა, ხორხი; ყანყრატო“, იხ. ხოხროტ

ჳ

ჴალსუჲნ (უშგ.) < ძვ. ქართ. ჴელ-ოს-ან-ი „თანამდებობის პატრონი“, ახ. ქართ. ხელოსან-ი „რაიმე ხელობის მცოდნე“

ჴამშა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /ჴამაშა (ლნტ.) „ძალა, ღონე“ < ადიღ. ჴარგჳ „ძლიერება, სიმძლავრე“

ჴარდან (ზს., ქს.)/ჴადდან (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) ხარდან-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „ვაზის სარი, ჭიგო“, იხ. ხარდნულაი

ჴად (ზს., ლნტ.)/ჴად (ლშხ., ჩოლ.) „მუცელი“ < ადიღ. ჰადჲ (შდრ. ყაბარდ. ჰჴდჲ) „მიცვალებული; გვამი“

ჴარზილ (ზს.)/ხარზილ (გზ.)/ხარძილ/ხარძირ (ლშხ., ჩოლ.)/ჴარძილ /ხარძილ (ლნტ.)/ჴარზილა (ლხმ.), შდრ. უშგ. ქარსინ გოტ. < ქართ. ხარ-ის-ძირ-ა „მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე ბაიასებრთა ოჯახისა“

ჴელტარ (ზს., ლნტ.)/ჴელტარ (ლშხ., ჩოლ.) „მქსოველი“ < ქართ. (ქართლ.) ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასაძახავი თითისტარი“, შდრ. ჯავახ. ხერტალ-ი (შდრ. ზს., ლნტ. მჴჯიშ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. მჴჯში)

ჴელუჲნ (ზს., ლნტ.)/ჴელოუჲნ/ხელოუჲნ (ბქ.)/ჴელუჲან/ხელუჲან (ქს.) /ჴალუჲნ/ჴალუჲან/ჴალუჲნ (უშგ.)/ჴეულჲნ/ხეულჲნ (ლხმ.) „ხელოსანი, ოსტატი, კალატოზ-ი, ხურო, დურგალი“ < ძვ. ქართ. ჴელ-ოვან-ი/ჴელ-ოან-ი „ხელოსანი, ოსტატი“, ახ. ქართ. ხელ-ოვან-ი 1. „ხელოვნების მუშაკი, ხელოვნების რომელიმე დარგის წარმომადგენელი“, 2. „თავისი ხელობის, თავისი საქმის ზედმიწევნით მცოდნე, – დახელოვნებული“

ჴერჴ (ზს., ქს.) „მოხერხებულობა“ < ძვ. ქართ. ჴერჴ-ი „ხერხი, მიხვედრილობა“, ახ. ქართ. ხერხ-ი „ფანდი, ილეთი; მოხერხება, ეშმაკობა...“ (შდრ. ზს., ლნტ. კაჴფ)

ჴერჴიან (ზს., ლნტ.)/ჴერჴიან (ლშხ., ჩოლ.) „მოხერხებული (ზედმიწ. – ხერხ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. ჴერჴ-ი „ხერხი, მიხვედრილობა“, ახ. ქართ. ხერხ-ი „ფანდი, ილეთი; მოხერხება, ეშმაკობა...“ (შდრ. ბზ. ისპ; ზს., ლნტ. ქაბქეთ, ლშხ. ქამქეთ)

ჴეუ/ხეუ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. ჴევ-ი „მხარე, კუთხე“, ახ. ქართ. ხევ-ი 1. „მდინარის ღრმა კალაპოტი (მთებში)“, 2. „პატარა მდინარე მთებს შუა“, 3. „ადმინისტრაციული ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი ძველ საქართველოში“

ჴეუობ/ჴეობ (ზს., ქს.)/ხე[უ]ობ (ბზ.) „გაერთიანება ხევისა (ზედმიწ. – *ხევობ-ა)“ < ქართ. ხევ-ი „ადმინისტრაციული ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი ძველ საქართველოში“

ჴეც (ზს., ქს.) „დევი; ნადირი“ < ძვ. ქართ. მჴეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ. მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – ნადირი“

ჴისმანდ/ჴეცმანდ (ბზ.) /ჴისმანდ (ლშხ.) „თავსაფარი, ხილაბანდი; თავზე წამოსაკრავი გრძელი და ვიწრო ნაჭერი“ < ძვ. ქართ. ჴელ-ს მანდ-ილ-ი, ახ. ქართ. ხელ-მანდილ-ი (ხელ-ის-მანდილ-ი), შდრ., ასევე, ჴელ-მენდილ-ი

„ხელმანდილი, ცხვირსახოცი, ხელსახოცი“

ჴმელ/ჴმელეთ (ბზ.) < ძვ. ქართ. ჴმელ-ი „ხმელეთი, ქვეყანა“ (შდრ. ზს., ქს. გიმ)

ჴსნილ (ზს.)/ხსნილ (ლშხ., ჩოლ.) /ხსინ (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ხსნილ-ი „დრო, როცა ნებადართულია ცხოველური საკვების (ხორცის, კვერცხის, რძის...) ჭამა“

ჴუალმაწნდ (ზს., ლნტ.)/ჴუალმანდ /ხომალდ (ლშხ.)/ხომაწლდ (ლნტ.) /ჴუაწლმაწნდ/ჴუალბანდ (უშგ.)/ხუალმაწნდ (ლხმ.) < ახ. ქართ. ხომალდ-ი (< თურქ. **xumald**) „დიდი საზღვაო გემი“, ძვ. ქართ. ჴუამალდ-ი „ნავი, ხომალდი“, ჴვამალდ-ი/ჴუმალდ-ი „მომცრო ნავი, მომცრო ხომალდი“ (საბა)

ჴურელ (ლნტ.)/ხურელ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ჴურელ-ი/ჴვრელ-ი „გველისა და მისთანათა სორო“ და ახ. ქართ. ხვრელ-ი 1. „ნახვრეტი, ხვრეტი“, 2. „ვიწრო და გრძელი სორო“, 3. „ვიწრო გვირაბი“ (შდრ. ბქ. ჴურუ)

ჯ

ჯაბ (ჩოლ.) „ცხენის ჩონჩორიკი“ < ქართ. (იმერ.) ჯაბუნაკ-ი „იგივეა, რაც ნეხვი“

ჯაგლაგ (ზს., ლნტ.)/ჯაგლაგ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჯაგლაგ-ი „ძალიან გამხდარი, უხეირო (ცხენი)“, შდრ. ბზ. გაბრაბ

ჯაზაირ (ლშხ., უშგ.)/ჯაზაილ (უშგ.) /ჯაზა (ჩბხ.) „კაჟიანი თოფის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. (ლეჩხ., ფშ.) ჯაზაირ-ი/ჯაზეირ-ი (< არაბ. **ǰazair**) „ძველებური პირფართო და გრძელი თოფი“

ჯალ (ბზ.)/ჯალ (ბქ.)/ჯელ (ბქ., ლშხ.) 1. „მძევალი (მაგ., ქათმის საბუდარში ჩატოვებული კვერცხი“, 2. „სატყუარა, ნადირის მისატყუებელი“ < ზან. (მეგრ.) ჯალ-ი/ჯა-ი/ჯაალ-ი „მძევალი; კვერცხი, რომელსაც ტოვებენ საბუდარში“

ჯალაუერ (ჩოლ.) „საკაცე“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ჯალავერ-ი „იგივეა, რაც ჯალამბარი“, შდრ. გურ. ჯალამბერ-ი, აჭარ. ჯალამბარ-ი და ზან. (მეგრ.) ჯალაბერ-ი/ჯალავერ-ი; ლეჩხ., იმერ. ჯალავერ-ი, იხ. ჯალგმბარ/ჯალგმბარ

ჯალაბ (ზს., ლნტ.)/ჯალაბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯალაბ-ი (< სპარს. **ǰalab**) „ოჯახი, ოჯახის წევრები, – სახლეული“

ჯალგმბარ/ჯალგმბარ/ჯალგმბარ (ბქ.)/ჯულულმბურ (ლშხ.)/ჯალამბარ (ლნტ.)/ჯულულმბირ (უშგ.)/ჯალამბირ (ჩოლ.) „საკაცე“ < ქართ. (გურ.) ჯალამბერ-ი, აჭარ. ჯალამბარ-ი „ორი გრძელი ძელი, ხის ტოტებით შეერთებული, რომელსაც იყენებენ რისამე გადასაზიდად ან საკაცედ“, შდრ. ქიზიყ. ჯალაბდარ-ი „ჯვარედინად გადაბმული ორი ხე, რომლებსაც სახლის სათავეს შეუყენებენ, რომ არ ჩატყდეს“, ლეჩხ., იმერ. ჯალავერ-ი და ზან. (მეგრ.) ჯალაბერ-ი/ჯალავერ-ი, იხ. ჯალაუერ

ჯალხანაჲ (ლშხ., ჩოლ.) 1. ლშხ., ჩოლ. „უბედურება“, 2. ჩოლ. „სიმაღლიდან გადასავარდნი“ < ქართ. ჯალხანა „იგივეა, რაც ჯანდაბა“, შდრ. იმერ. ჯარ-ხან-ა „ჯოჯოხეთი“ (შდრ. ბზ. ქა ლაშყად, ბქ. ქა ლაშყად)

ჯამაგირ (ზს., ლნტ.)/ჯამაგირ (ზს., ქს.)/ჯამაგერ (ბქ.)/ჯამაგირ (ლშხ., ჩოლ.) /ჯამაგირ (უშგ.) < ქართ. ჯამაგირ-ი (<

სპარს. ǯamagir) „იგივეა, რაც ხელფასი“

ჯამბადრერ (ბქ.) /ჯამბადრუშუ (ჩოლ.) „ძირს ჯდომით, ფეხმორთხმით“ *ზმნის.* < ქართ. ჯამბაზ-ურ-ად (?) (< სპარს. ǯanbaz) 1. „თოკზე მოსიარულე, – მუშაითი“, 2. „ცირკის მსახიობი, – მასხარა, ხუმარა“

ჯან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჯან-ი (< სპარს. ǯan) „ღონე, ძალა“

ჯანგარ/ჟანგარ/განჯარ (ბზ.)/განჯუბან (ბქ.)/განჯარ (ლშხ., ჩოლ.)/განჯარ (ლნტ.)/განჯუარ (ლხმ.) < ქართ. ჟანგ-იან-ი (< ჟანგ-ი < სპარს. ǯang) „ჟანგით დაფარული, ჟანგმოკიდებული“ (შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“)

ჯანგუალ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარ-გვალ-ი „მრგვალი, გაუთლელი ხეებისაგან აშენებული (შენობა), – ძელური“

ჯანდაბა (ზს., ქს.)/ჯანაბ (ბზ.)/ჯანაბა (ბქ., ჩოლ.)/ჯადაბა/ჯანაბა (ჩოლ.) < ქართ. ჯანდაბა (< არაბ. ǯahan-nam) „ჯოჯოხეთი; მოუსავლეთი; უბედურება“

ჯანდარაი (ლშხ., ჩოლ.) „დატუქსვა, შავი დღის დაყენება (ვინმესთვის)“[127] < ქართ. ჯანდარ-ი/ჯანდარა (< თურქ. ǯendere) „ნაქსოვის გასაჭიმი მოწყობილობა, – საჯანდრავი...“, შდრ. ლეჩხ. ჯანდარ-ი „შავი, შავტუხა“, გურ. ჯანდარა „ჯანდარაში გამორებული – გამოცდილი, გამოწვრთნილი“, იმერ. ჯანდარაში გავლება „გაჯორვა, ცხელი დღის დაყენება“, ქიზიყ. ჯანდრვა „წინდის ჭიმვა ყალიბზე“, ქიზიყ. ჯანდრიჴე „წინდის გასაჭიმი ყალიბი“ და ზან. (მეგრ.) ჯანდარ-უ-ა „გალანძღვა, საყვედურის თქმა“

ჯანმრთელ (ზს., ქს.)/ჯამრთელ (ზს., ქს.)/ჯამთელ (ჩოლ.) „ჯანსაღი“ < ქართ. ჯან-მრთ-ელ-ი „ჯანსაღი, ჯანიანი“ (შდრ. ზს. ჰედუერ, ბზ. ჰ̈ადუერ/ჰ̈ადურ /ჰედურ, ლშხ. ჲადურ/ჲედურ /ედურ, ლნტ. [ჲ]ედურ)

ჯანმრთელობ (ზს., ქს.)/ჯამრთელობ (ზს., ქს.)/ჯამთელობ[ა] (ჩოლ.) „ჯანსაღი“ < ქართ. ჯან-მრთ-ელ-ობ-ა „ჯანის სიმრთელე, – ჯანსაღობა“

ჯარიანობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარ-იან-ობ-ა „ლაშქრობა“, იხ. ჯარობ

ჯარჯ (ჩოლ.) „შემოსაღობი ეკლიანი ტოტების კონა“ < ქართ. ჯარჯ-ი 1. „ეკლიანი ბუჩქი; ძეძვის, ფიჩხის და მისთ. კონა“, 2. (თუშ., ხევს.) „დაგრეხილი წნელი, მრგვალად შეკრული, რამეზე ჩამოსაცმელად, – გვერგვი“...

ჯაუარაი (ჩოლ.) < ქართ. (ხევს.) ჯავარ-ი „ცივი იარაღის ეპითეტია“

ჯაღადურობ/ჯაღადრობ (ჩოლ.) „შინაური აშლილობა“ < ქართ. ჯაღადირ-ი „ვაივაგლახი, წვალება“

ჯაყუ (ზს., ლნტ.)/ჯაყუაი (ლშხ., ჩოლ.)/ჭაყუაი (ჩოლ.) < ქართ. ჯაყვა (< სპარს. ǯaqū) „ჯიბით სატარებელი პატარა, დასაკეცი დანა, – კალმის დანა“, შდრ. მოხ. ჯაყო, რაჭ. ჯაყვე

ჯაშკუტაი (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ქვ. იმერ., გურ.) ჯაშკუტა „იგივეა, რაც ღვედკეცი“ < (ზან.) მეგრ. ჯაშქვიდა/ჯაშქვიდუ „ღვედკეცი, ჯაშკუტა“

ჯამფეზ (ლხმ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ჯამფეზ-ი-ა (/ჯანფეზ-ია/ჯაფეზ-ია/ჯაფაზ-ია) „ჭიაფერა“

ჯანგ/ჟანგ (ბზ.)/განჯ{უ} (ზს., ლნტ.) /განჯ (ლშხ., ჩოლ.)/მანჯ (უშგ.) < ქართ. ჟანგ-ი (< სპარს. ǯang) „მოწითალო ფენა რკინის ზედაპირზე, წარმოშობილი ჟანგვის შედეგად; აფუჭებს რკინას“ (შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“

ჯანსუხუ (ზს.)/ჯანსუხუ/ჯანსუხ /ჯანსუხუ (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ჯანსუღ (< სპარს. (?) „სულ-დამწვარი“, „შეყვარე-

ბული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ჯანჯუხა (ბქ.)/ჯანჯუხუა (ჩოლ.) /ჯანჯუხუ (ლხმ.) < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) ჯანჯუხა/ჯანჯუხ-ი „ჩურჩხელა“

ჯარ (ზს., ლნტ.)/ჯარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარ-ი „შეიარაღებული და საბრძოლველად მომზადებული ადამიანების ერთობლიობა, – ლაშქარი“

ჯარიმა (ზს., ლნტ.)/ჯარიმა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარიმა (< არაბ. ǯarīma „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) 1. „ფულის გადახდევინება სასჯელად“, 2. „სპორტსმენის დასჯა თამაშის წესის დარღვევისათვის“

ჯარობ (ბქ.) < ქართ. ჯარ-ობ-ა „იგივეა, რაც ჯარიანობა“, იხ. ჯარიანობ

ჯაურ (ზს., ლნტ.)/ჯაურ (ბზ.)/ჯაურ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ჯაუ/ჯაურ/ჯირაუ (ლნტ.)/ჯარუ (ჩოლ.) „ჯავრ-ი, დარდ-ი, ვარამი, კაეშანი“ < ქართ. ჯავრ-ი (< არაბ.-სპარს. ǯavr „უსამართლობა; ძალადობა“) 1. „დარდი, საწუხარი, საფიქრალი“, 2. „ბრაზი (ვინმეზე), ბოღმა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. მაჭკჷრა; ზს., ქს. ხგრ)

ჯაჭუ (ზს., ლნტ.)/ჯაჭუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯაჭვ-ი „ერთმანეთში გაყრილი ლითონის რგოლების მწკრივი (თოკის დანიშნულებისა). || ძეწკვი...“

ჯაურიან (ბზ.)/ჯაურიან (ბქ., ლნტ.) /ჯაურიან (ლშხ., ჩოლ.) /ჯაურიან (ლნტ.)/ჯარუიან (ჩოლ.) „ჯავრ-იან-ი, დარდ-იან-ი“ < ქართ. ჯავრ-იან-ი (< ჯავრ-ი < არაბ.-სპარს. ǯavr) „ჯავრის მქონე, – დარდიანი, ნაღვლიანი“

ჯგუფ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯგუფ-ი 1. „რამდენიმე ერთმანეთთან ახლოს მყოფი ვინმე (ან რამე), – გუნდი“, 2. „გარკვეული ნიშნის მიხედვით (მდგომარეობით, საქმიანობით...) გამოყოფილი ერთობლიობა ადამიანებისა...“ (შდრ. ჩოლ. ჯუილფ; უშგ. ჯურტი)

ჯგუერ (უშგ.) < ქართ. ჯგრო „ჯგუფი, ხროვა“

ჯებირ (ზს., ქს.) < ქართ. 1. ჯებირ-ი (< სპარს. ǯabire) „მიწაყრილი ან ნაგებობა მდინარის გასწვრივ (ან ზღვის ნაპირზე), რაც ატბორებს მდინარეს (ან იცავს მიდამოებს წყალვისაგან, – დამბა)“, 2. ძვ. „ლაშქრის საფარი, – თხრილი, სანგარი“

ჯეირან (ზს., ქს.)/ჯერან (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ჯეირან-ი (< თურქ. (?) „გარეული ცხოველის სახელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“[128]

ჯეიჰანობ (ჩოლ.) „ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის კომპანიაში მუშაობის პერიოდი (ზედმიწ. – *ჯეიჰანობ-ა)“ < ქართ. ჯეიჰან-ი (< თურქ. Ceyhan) „ქალაქი და რაიონი ადანის პროვინციაში, თურქეთი“

ჯეკილ (უშგ.)/ჯეკელ (ლხმ.) „აღმოცენება, აღორძინება“ < ქართ. ჯეკილობ-ა „პურეულის (ხორბლის, ქერის...) აღმოცენება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ჭიჭკუ)

ჯეკლორა (ლშხ.) *ზედმიწ.* – *ჯეკილ-ეულ-ი < ქართ. ჯეკილ-ი „პურეულის (ხორბლის, ქერის...) აღმონაცენი (თავთავის) დასხმამდე“

ჯიბ (ზს., ლნტ.)/ჯიბა (ქს.)/ჯიბაი (ლშხ., ჩოლ.)/ჯიბა (ლნტ.) < ქართ. ჯიბე (< სპარს. ǯib < არაბ.) „ზედა ტანსაცმელზე მიკერებული პატარა პარკი ფულის, ცხვირსახოცის და მისთ. ჩასადებად“

ჯიბგირ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიბგირ-ი (არაბ.-სპარს. ǯibgir) „ჯიბის ქურდი“

ჯიბრ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიბრ-ი (< არაბ. ǯabr „ძალა; ჩაგვრა“) „სურვილი რამეში ჯობნისა, – ქიშპი, ინადი“

ჯიბრიან (ზს.)/ჯიბრიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯიბრ-იან-ი (< ჯიბრ-ი < არაბ. ǯabr „ძალა; ჩაგვრა“) „ვინც ჯიბრით იქცევა, ვისაც ჯიბრში ჩადგომა უყვარს, –

ინადიანი“

ჯიგაბ (ლნტ.)/**ჯიგაბ**/**ჯიგაბ** (ჩოლ.) „შავი, სამგლოვიარო ქსოვილი“ < ქართ. ჯიგარ-ი (< სპარს. **ǰigar**) თუშ. „თალხი ფერის ქსოვილი“, ფშ. ჯიგრ-იან-ი „თალხი“

ჯიგით (ბქ.) < ქართ. **ჯიგიტ**-ი (< რუს. **Джигит** „ჯიგიტი, მოჯირითე“ < თურქ. (?) „ახალგაზრდა“) „მაგარი, ყოჩაღი“

ჯილაი (ბზ., ლშხ.)/**ჯილა** (ლშხ.)/**ჯილ** (ჩოლ.) „კენჭი, წილი“[129] < ქართ. ჯილა „წილი, კენჭი“

ჯილაგ (ზს., ლნტ.)/**ჯილაგ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ჯალაგ** (ლხმ.) < ქართ. ჯილაგ-ი „გვარი, ჯიში, მოდგმა“

ჯილდო (ზს., ქს.) „ჯილდო, საჩუქარი“ < ქართ. ჯილდო (< სპარს. **ǰaldu**) „საპატიო საჩუქარი ვისიმე დამსახურების, ღვაწლის აღსანიშნავად, ჯილდოზე წარდგენა...“

ჯინ (ზს., ლშხ.) < ქართ. ჟინ-ი 1. „დიდი, უძლეველი სურვილი, წადილი“, 2. „ჯიბრი, ჯავრი“ (შდრ. დიალ. ჯინ-ი)

ჯინიან (ზს.)/**ჯინიან** (ლშხ., ჩოლ.) „ჯიუტი, გაუგონარი“ < ქართ. ჟინ-იან-ი „ჯიუტი, თავისნება, ჭირვეული. || დაჟინებული, ამოჩემებული“

ჯინობ (ბქ.) „სიჯიუტე, ჯიბრში ჩადგომა (ზედმიწ. – *ჟინ-ობ-ა)“ < ქართ. ჟინ-იან-ობ-ა „ჟინიანის თვისება, – ჯიუტობა, თავნებობა; ჭირვეულობა“

ჯინჯ (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) ჯინჯ-ი „ძირი“, შდრ. ლაზ. ჯიჯ-ი „ძირი“

ჯინჯილ (ზს., ქს.) „სამკაული“ < ქართ. ჯინჯილ-ი „ჯაჭვი, ყელსაბამი; ფოჩებიანი ზონარი...“

ჯინჯლა (ბქ.) „სამკაულებასხმული, ჯინჯილებიანი“ < ქართ. ჯინჯილ-ებ-იან-ი „ჯინჯილის მქონე, ჯინჯილით შემკული“

ჯირით (ზს., ქს.) < ქართ. ჯირით-ი (< არაბ. **ǰarid** „მოკლე სატყორცნი შუბი, ჯოხი“) „ცხენოსნობაში შეჯიბრების ერთ-ერთი სახე – ორი გუნდიდან რიგ-რიგობით გამოდიან მხედრები, ერთი-მეორეს ესვრიან პატარა ჯოხს და მორტყმის ადგილის მიხედვით ეწერებათ ქულები, – ისინდი...“ (შდრ. ბზ. ლიმქარწლ, ბქ. ლიმქვრალ, ლშხ., ჩოლ. ლიმქარწლ; ბქ. ლიტაკალ)

ჯირკ (ბზ., ქს.)/**ჯიკ** (ბქ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ჯირკ-ი „კუნძი; ძირკვი“, შდრ. გურ. ჯიკვ-ი, ზან. (მეგრ.) ჯი[რ]კ-ი (შდრ. ზს., ქს. ბიკ; ზს., ქს. კუნილ)

ჯირკუწალ (ბქ.)/**ჯირკუწალ** (ჩოლ.) < ქართ. ჯირკვალ-ი/ჯირყვალ-ი „ორგანო, რომელიც შეიმუშავებს ორგანიზმისთვის საჭირო ნივთიერებებს (ნერწყვს, რძეს...)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჯირყვალ-ი (შდრ. ბქ. ღუნტლა; ლშხ. ჯინჯაყუ)

ჯიუტ (ზს., ქს.)/**ჯიუტუტ** (ბქ.) < ქართ. ჯიუტ-ი „კერპი, თავისნება, თავისნათქვამი, უტეხი“ (შდრ. ზს. დეჯიკ; ბზ. ფარჯიკ; ბზ. ყგრჯაი, ჩოლ. ყგრჯაი)

ჯიუტრობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჯიუტობ** (ბქ., ლნტ.)/**ჯიუტუტობ** (ბქ.)/**ჯიუტობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯიუტ-ობ-ა „კერპობა“ (შდრ. ბქ. ლიყირჯა/ელ), იხ. ნა-ჯიუტ-ი

ჯიქ (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. ჯიქ-ეთ-ი „წარსულში საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული კუთხე; უკიდურესი აფხაზეთი“

ჯიღ (უშგ.) „მუჯლუგუნი“ < ქართ. მჯიღ-ი „მუშტი, მუჭი“ (შდრ. ბქ. ჯგუნიბ; ჩოლ. ჯუჯგუნა)

ჯიყჯიყაი (ლშხ.) „ჯაყჯაყა, ძუნძულით მოსიარულე (მაგ., ცხენი...)“ < ქართ. ჯიყჯაყა/ჯაყჯაყა „რაც ჯაყჯაყებს, ირხევა, ქანაობს“

ჯიშ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიშ-ი (< არაბ. ǰins) „მოდგმა, ჩამომავლობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. თან)

ჯიშიან (ზს., ლნტ.)/ჯიშიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯიშ-იან-ი (< ჯიშ-ი < არაბ. ǰins) „კარგი ჯიშისა“

ჯიშ-ჯილაგ (ზს.) < ქართ. ჯიშ-ჯილაგ-ი „ჯიში და ჯილაგი, – მოდგმა“

ჯიხორხაი (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) გლი-ხორხ-ა, მგლ-ის-ხორხ-ა „თეთრი ნარი“ (შდრ. ბქ. ყერიშ ცაგ)

ჯიხურ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ჯიხურ (ზს., ქს.) 1. „ჯიხური, სიმაგრე“, 2. „კეზირი“, 3. ლშხ. „მწყემსების ქვის სადგომი, კარავი“, 4. ლნტ. *ტოპ.* „საძოვარი“, 5. ლშხ. *ტოპ.* „ყანა; სათიბი“ < ქართ. ჯიხურ-ი 1. „ხის კოშკი“ (საბა), 2. „ერთოთახიანი პატარა შენობა (გუშაგისათვის, გზის დარაჯისათვის...)“, 3. იმერ., ქართლ. „ბოძებზე შედგმული ძარი სიმინდის შესანახად“

ჯიჯგაჭ (ბზ.)/ჯიჯგაჭ (ლშხ., ჩოლ.) 1. ლშხ., ჩოლ. „ჩიჩილაკის მსგავსი ხის სამფეხა სადგამი სუფრის კურთხევისას, რომელზეც კვერცხი და სხვადასხა ხილია ჩამოცმული“, 2. ლშხ. „ხორცის ჩამოსაკიდებელი კავებიანი ანძა“, ლშხ. „სკების დასადგმელი მოწყობილობა“, ბზ. „ტირიფის კანისაგან დაწნული კუბის მაგვარი ფიგურა“ < ძვ. ქართ., ფშ. ჯინ-ჯიბ-ახ-ი, ლეჩხ. ჯიჯიბახა, მთიულ., ქიზიყ. ჯინ-ჯიბ-აჭ-ი „სამი ბოძი ღვლიღით ჯვარედინად თავშეკრული“

ჯიჯლაყაი (ლშხ., ჩოლ.)/ჯიჯლაყ (ლშხ.) *მოტ.* < ქართ. ჯიჯლაყა „ერთწლიანი სარეველა მცენარე, რომლის ფოთლებიც მხლად იხმარება“, იმერ., გურ. ჯიჯილაყა, აჭარ. ჭიჭილაყა (შდრ. ბზ. გაბროლ, ბქ. გერბლა)

ჯოკიაჳ (ზს., ლნტ.)/ჯოკია (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ჯოკია[130] „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ჯონჯოლ (ზს., ქს.) *მოტ.* < ქართ. ჯონჯოლ-ი „საშუალო ზომის ხე; აქვს რთული ფოთლები და თეთრი, ლამაზი, საგველებად თავმოყრილი ყვავილები; ამ მცენარის ყვავილებისაგან დამზადებული მწნილი“

ჯონჯღ (ბქ.)/ჯენჯღუ (ლხმ.) „ცხვირ-პირი (ადამიანისა); დინგი“ < ზან. (მეგრ.) ჯონჯღ-ო(/ჯღონჯღ-ო/ჯონჯ-ო) „ცხვირ-პირის შემოგარენი; დრუნჩი, დინგი; ცხვირ-პირი საქონლისა“, *გადატ.* ადამიანზეც ითქმის (შდრ. ბზ. ჩონჩხუ, ლშხ. ჩონჩხ)

ჯორ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ჯორ-ი „ფაშატი ცხენისა და ულაყი ვირის ჰიბრიდი“

ჯორტერფაჲ (ბზ.)/ჯორტელფაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ჯარსტეფლაჲ (ლშხ.)/ჯუალტელფაჲ (ჩოლ.) *მოტ.* < ქართ. (კახ., რაჭ.) ჯორისტერფა, იმერ., ლეჩხ. ჯორიტაფა, ლეჩხ. ჯორტოფა „მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, – ვირისტერფა“

ჯოჩხეთაჲ (ბზ.)/ჯოჩხთაჳ/ჯოჯხთაჳ/ჯოჩხეთაჳ (ბქ.) „დაწყევლილი, ჯოჯოხეთში მოსახვედრი“ < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. **dōžax, dužax**ᵉ) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულები“

ჯოჯოხეთი ღელა (ლნტ.) „ღელე (ზედმიწ. – ჯოჯოხ-ეთ-ი(ს) ღელე)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. **dōžax, dužax**ᵉ) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულები“ და ღელე 1. „პატარა ხევი (საბა); პატარა მდინარე,

ნაკადული“, 2. „ჩავარდნილი ადგილი მინდორზე ან მთათა შორის; ურიყო ნაწყლევი ადგილი, მშრალი ხევი...“

ჯოჯხეთ (ზს.)/**ჯოჯხეთ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჯოჩხეთ** (ბზ.)/**ჯოჩხეთ** (ბქ.)/**ჯოჯოხეთ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. **dožax, dužax**ʿ) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულები“ (შდრ. ზს. გარგას; ბქ. გგრგგჭ)

ჯრდიას/**ჯუედიას** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჯუედიას**/**ჯედიას** (ბქ.)/**ჯოდიას** (ბქ., ლნტ.) „შორს“; **ჯრდია**/**ჯუედია** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჯუედია**/**ჯედია** (ბქ.) /**ჯოდია** (ბქ., ლნტ.) „შორეული“; **ნაჯუედი** (ზს., ქს.) „სიგრძე, დაშორება“... < ადიღ. **ჩჲგზ'ა** „შორი, შორეული“, შდრ. ყაბარდ. **ჭჲგზ'ა**

ჯრრღა (ბზ.)/**ჯორღა** (ჩბხ.) „იორღა“ < ქართ. იორღა (< თურქ. **yoрrьa**) „კარგად მოსიარულე ცხენი, – იგივეა, რაც თოხარიკი“

ჯუზდან (უშგ.) „ხის კანისაგან დაწნული სათამაშო“ < ქართ. ჯუზდან-ი „ყელსაკიდი ქისა“ (საბა), შდრ. ბზ. ჯურდან, უშგ. ჯურდან „ქისა, პარკი, ჯუზდანი“, გადატ. ჩბხ., ლხმ. ჯურდან „მსხვილად შეკრული რამე; მსხვილი, უფორმო აგებულების ადამიანი (ძირითადად ქალი)“

ჯულაბ (ლშხ.) „ერთგვარი საფაღარათო ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. ჯულაბ-ი 1. „ერთწლიანი მცენარე რძიანასებრთა ოჯახისა; თესლი შეიცავს სასაქმებელ ზეთს“, 2. გურ. „იგივეა, რაც აბუსალათინი“...

ჯულფ (ლშხ.) /**ჯუილფ** (ჩოლ.) „უწესრიგოდ, ბრბოდ შეგროვებული, თავმოყრილი ხალხი, ხალხის ჯგუფი“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ჯურთ (ლხმ.) „საგანგებოდ შეყენებული სქელი მაწონი საპატიო სტუმრისათვის“[131] < ქართ. (რაჭ.) ჯურტ-ი „მაწვნის მსგავსი შეჭამადი“

ჯურთა (ლხმ.) „მაწვნის მოყვარული“ < ქართ. (რაჭ.) ჯურტ-ი „მაწვნის მსგავსი შეჭამადი“

ჯურჯან (ბზ., ჩბხ.)/**ჯურჯუან**/**ჯურმა** (ბზ.) /**ჯურჯან** (ლშხ.) /**ჯურჯუან** /**ჯურჯუინ** (ჩბხ., ლხმ.)/**ჯურჯუმა** (ბქ.) /**ჯურჯმა** (ლხმ.) /**ჯურჯომ** (ფარ.) 1. „წვრილფეხა საქონლის დაკეპილი კუჭ-ნაწლავი და გულ-ღვიძლი, რომელიც ფაშვის პატარ-პატარა ნაჭრებში იხვევა, გარედან წვრილი ნაწლავებით იხვევა და ასე იხარშება“, 2. *გადატ.* ბქ. **ჯურჯუმ-ილ** „პატარა და მსუქანი ბიჭუნა“ < ადიღ. **ჯორმშ**/**ჟჲრუჲ**/**ჟჲგრმშ** (< თურქ. (ყარაჩ.-ბალყ.) **ǯĕpmă** „ძეხვი (ნაწლავებისა)“, შდრ. ნოღ. **ყორმძე** „გულ-ღვიძლის ძეხვი“, ყირგიზ. **ǯĕpmwă** „ბროხის მსუქანი ნაწლავები“, ოს. **ძორმშ** /**ზორმშ** „კუპატი“, უბიხ. **ჯშმა** /**ჯრმშ** „შებოლილი ძეხვი“...) „ნაწლავებისაგან გამზადებული ძეხვი“) შდრ. ქართ. (რაჭ.) ჯურმა, ზან. (მეგრ.) ჯურჯან-ი „საქონლის შიგნეული, კუჭმაჭი, – ცხარე საწებლებით შეკაზმული ჯიგარი“ (შდრ. ბქ., ლნტ. **ქუმფშ**/**ქუმფშ**, ლშხ. **ქუმფშ**)

ჯუჟა (ბზ.)/**ჯუა** (ბქ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჯუა „ძუ/ძუვი, – დედალი (მაგ., ბაღლი)“

ჯუქურ/**ჯუქურ** (ბქ.) „ჯიქური, პირდაპირი“ < ქართ. ჯიქურ-ი „შეუპოვარი, პირდაპირი“

ჯუჯა (ზს.)/**ჯუჯაჲ** (ლშხ.) < ქართ. ჯუჯა „გვაჯა, დაგვაჯული“

ჯუარედინ (ზს., ქს.)/**ჯუარედინ** (ბქ., უშგ.) < ქართ. ჯვარედინ-ი „ჯვრის მსგავსად ურთიერთგადამკვეთი...“

ჯუარედინდ (ზს., ქს.)/ჯუარედინდ (ბქ., უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ჯვარედინ-ად „გარდიგარდმო, ურთიერთგადამკვეთად“

ჯუარილდ (ბქ., ლნტ.) „სათიბი, საბოვარი (ზედმიწ. – ჯვარ-უკ-ა)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარცმა (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ცმა 1. „დასჯის მიზნით ადამიანის მიჭედება ჯვრის სახით შეკრულ ძელებზე. || *გადატ.* ტანჯვა, წამება“, 2. „ჯვარი, რომელზედაც გამოსახულია ჯვარცმული იესო ქრისტე“

ჯუარცმულ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ცმ-ულ-ი 1. „ვინც ჯვარს აცვეს“, 2. *გადატ.* „ტანჯული, წამებული“

ჯუარ[1] (ზს., ლნტ.)/ჯუარ (ლშხ., ჩოლ.)/ჯარ (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ (შდრ. ბზ. სტარუნ, ბქ. სტარინ, ლშხ. სტარუნ, ლნტ. უსტარუნ, უსტარუინ „ჯვარი; პირჯვარი“)

ჯუარ[2] (ბზ.) „საკულტო ადგილი (ზედმიწ. – ჯვარ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარილდ (ბქ.) „მთა სოფელ ეცერში (ზედმიწ. – *ჯვარ-უკა)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარისა (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ჯვარისა „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

ჯუარისტარუინ (ლნტ.)/ჯუარისტარინ /ჯუარისტარუინ /ჯუარისტარუნ (ჩოლ.) „პირჯვარი“ *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და < *σταυρός* „ჯვარი“

ჯუარპატიოსან (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი პატიოსან-ი „სასწაულთმოქმედი ხის ჯვარი“

ჯუარსახ/ჯუარსახ (ბქ.) /ჯუარსახ (ლშხ., ჩოლ.) „ჯვარედინი (ზედმიწ. – *ჯვარ-სახე)“ < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

ჯუარსახდ/ჯუარსახდ (ბქ.)/ჯუარსახდ (ლშხ., ჩოლ.) „ჯვარედინად (ზედმიწ. – *ჯვარ-[ის] სახე-დ)“ *ზმნის.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

ჯუეგ/ჯოგ (ზს., ლნტ.)/ჯეგ (ჩგბ., ლხმ.)/ჯოგ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჯოგ-ი (< არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. ǯŵg/ǯog, სომხ. ***ցոկ***, ფალ. **ǯok**) „ცხენების გროვა, – გუნდი. || საერთოდ, ცხოველთა ან ნადირთა გროვა“

ჯუეგ-ჯუეგდ (ზს., ლნტ.)/ჯეგ-ჯეგდ (ლხმ., ჩგბ.)/ჯოგ-ჯოგდ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ჯოგ-ად (< არაბ. **ǯaux**, შდრ. სპარს. **ǯok**, ოს. ǯŵg/ǯog, სომხ. ***ցոկ***, ფალ. **ǯok**) „ჯგროდ, გუნდად“

ჯუერგ (ბქ., ჩოლ.)/ჯორგ (ბზ.)/ჯორგ (ლშხ., ჩოლ.) „მდინარეში ჩახერგილი ხეები“ < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) ჯორგ-ი „მდინარის ზედაპირზე მოტივტივე ხეები ერთად“

ჯუჱლფობ (ჩოლ.) „ხალხმრავლობა (ზედმიწ. – *ჯილფ-ობ-ა)“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ჯღარკ (ბზ.)/ჯღარკ (ლშხ., ჩოლ.) /ჯღარკჱრ (ბქ.)/ჯღარკჱლ (ჩოლ.), შდრ. ლხმ. ჩხჱრკ, ბქ. ჯღარკჱ „ჯღანია, მეჯღანე“, ბზ. ჯღარკჱა „საგინებელია“, ბქ. ჯღჱრკილდ, ლშხ., ჩოლ. ჯღარკრლ *კნინ. ფ.* „ჯღანუკა“ < ქართ. (იმე., რაჭ., ლეჩხ., გურ.) ჯღარკ-ი „გაცვეთილი, დახეული ფეხსაცმელი, – ჯღანი; ულაზათოდ, უშნოდ შეკერილი (ან დაკერებული) ფეხსაცმელი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჯღაკ-ი /ჯღარკ-ი /ჯღერკ-ი „ჯღანი, ჯღარკი; ძველი, დაგლეჯილ-გაცვეთილი, უვარგისი ფეხსაცმელი“

ჯღიბ-არ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ჯღიბა „ბოქვენის მკბენარი, – ტკიპი /ტკიპა“

ჯგლყყ (ბზ.)/ჯგლყგ (ბქ., უშგ.)/ჯგლყ (ლშხ.) „ჯოგი, რემა (ცხენისა)“ < ქართ. (რაჭ.) ჯილყ-ი „ერთად შეკრებილი ნადირი“, შდრ. ჯიკ-ი – ლაშქრის მოჯრა, ჯილფ-ი – ცხენის გვარია (საბა)

ჯგრჱუ (ზს.) < ქართ. {და}-ჯერ-ებ-ა „სახელი იჯერებს, სჯერდება ზმნათა მოქმედებისა“

ჳ

ჰაბედ/ჰობედ (ზს.) /ჰაბრდ/ჰაბოდ (ბზ.)/აბედ (ბქ. ლშხ., ჩოლ.)/ჰობედ (ბქ.)/აბედ (ლნტ.)/აბედ (ჩოლ.) < ქართ. აბედ-ი „ნაცარტუტაში გამოხარშული ერთგვარი სოკო ხისა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ობედ-ი (შდრ. ზს. ლაჳჩიარ „საკვესი“)

ჰაბჯარ (ზს.)/აბჯარ (ლშხ., ჩოლ.) /აჳჯარ/ამჯარ (ლშხ.)/აბჯარ (ლნტ.) < ქართ. აბჯარ-ი (< ფალ. **apačār** „იარაღი, ინსტრუმენტი, მოწყობილობა“) „სამხედრო საჭურველი, იარაღი“

ჰაგარ (ზს.) „ფეხშიშველი“ < ადიღ. ლ̌ა „ფეხი“ და სვან. გარ „მხოლოდ, მარტო, გარეშე“ (შდრ. ჭიშხაგარ, ლნტ. ჭიშხაგარ)

ჰაგრა (ბზ.) „მოედანი (ზედმიწ. – ფეხშიშველა)“ *ტოპ.* < ადიღ. ლ̌ა „ფეხი“ და სვან. გარ „მხოლოდ, მარტო“

ჰაგუ (ზს.)/აგუ (ქს.) „ქუსლი“ < ადიღ. ლ̌ა̌გ (< ლ̌ა̌ „ფეხი“ + გ̌გ „გული“ = „ფეხის გულს“) „ტერფი“

ჰაერ (ბქ., ჩოლ.)/აერ (ჩოლ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ჰაერ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჰაერ-ი (< ბერძ. **ἀήρ aēr**) „ჟანგბადის, აზოტისა და სხვა უფერული გაზების ნარევი, რომელიც ქმნის დედამიწის ატმოსფეროს; გარემო, სივრცე“

ჰაეროდრობ (ბქ.) /{ჰ}აეროდრომ (ჩოლ.) < ქართ. {ჰ}აეროდრომ-ი (< ბერძ.

ἀήρ „ჰაერი“ და ბერძ. **dromos** „სარბიელი“) „საგანგებოდ მოწყობილი მოედანი თვითმფრინავთა სადგომად და ასაფრენ-დასაფრენად“

ჰაეროპლან (ბზ.) /ჰაეროპლან (ზს.)/ აეროპლან/აეროპლან/ჰაიროპლან/ ჰაეროპლან (ბქ.)/აეროპლან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {ჰ}აეროპლან-ი (< ბერძ. **ἀήρ** „ჰაერი“ და **πλάνος** „ხეტიალი“ ანუ **ἀερόπλανος** „ჰაერში (ცაში) ხეტიალი“) „თვითმფრინავი“

ჰაკუან (ზს.)/ჰანკუან (ბზ.)/აკაუან (ქს.)/აკუან (ლშხ.)/აკაუან (ლნტ.)/ჰაკუან (უშგ.) < ქართ. აკვან-ი „სარწევი საწოლი ხისა ჩვილი ბავშვისათვის“ (შდრ. ბქ. ჰენწ, ზან. (მეგრ.) ონწე, ლაზ. ონწელი)

ჰალ/ჰალ (ბქ.) *ზოოლ.* < ზან. (მეგრ.) ჰალაია „ციყვი“ (შდრ. ზს. **ჯინირ**, ბქ. **ჯგნირ**; ლშხ. მგღრნტრლ, ჩოლ. მაღრნტუ)

ჰალაგ (ზს.)/ალაგ (ლშხ., ჩოლ.)/ალაგ (ლნტ.) 1. „ჭიშკარი; ღობის კარი“, 2. ზს. „ღობე“ < ძვ. ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **ārak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „ბილიკი, გზა; კვალი“, ახ. ქართ. ალაგ-ი, იმერ., გურ. ალაგე „ღობეზე გადასასვლელი ადგილი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნაშხატ{უ})

ჰალალ (ზს.)/ალალ (ბქ., ლნტ)/ალალ (ლშხ., ჩოლ.)/ჰალან/ჰალალ (უშგ.) „მართალი, მიამიტი; კეთილი; ხელგაშლილი“ < ძვ. ქართ. ჰალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“), ახ. ქართ. ალალ-ი „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ (შდრ. ბზ. გუშჰრიან; ბზ. დჴუბედნიერ; ბზ. შგრგმგრგ), იხ. ალალიან

ჰალონ (ბზ.) /ალიონ (ბქ.) /ალიონ (ლშხ., ჩოლ.) /იალონ (ლშხ.) /ალენ /ალენ (ლნტ.)/ჰალენ/ჰალენ (უშგ.) < ქართ. ალიონ-ი „რიჟრაჟი, განთიადი“ (შდრ. ბქ. ლეჰგრმაშ, უშგ. ბგრღან)

ჰამარ (ზს.)/ამარაი (ლშხ., ჩოლ.)/ამარა (ლნტ.)/ჰამარ (უშგ.) < ქართ. ამარა „მხოლოდ და მხოლოდ ერთი რისამე მქონე“

ჰამიკ (ბქ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ < ქართ. (კახ.) ამიკო

ჰანდრი (ლხმ.)/ჰანდრა (ბზ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ < ქართ. ანდრ-ი, ანდრა < ანდრია < ბერძ. **andria** „მამაცი, მხნე, შემმართებელი“

ჰანთუყ/ ანთუყუ/ ანთუყუი (ზს.) *ანთრ.* < ადიღ.-ყაბარდ. ანთ-ინოყვა

ჰანწუალ/ჰაწუალ (ზს.)/აწოლ (ლნტ.) /აწუალ (ჩოლ.) „ხეზე დადგმული ზვინი; სიმინდის ზვინი“ < ადიღ. **ხანბუ/ჰანბ̌ჳ** „ზვინი“, შდრ. ქართ. ანწალა „წვრილი ბრჯა, მაღალი“, ზან. (მეგრ.) ანწალა/ანწოლა „ხეზე ჩამოკიდებული ჩალა“, ლაზ. აწალა „წვრილი ზვინი ძნისა (მაღალი)“

ჰაიტ (ბქ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰაიტ „გამოხატავს გაწყრომას, დატევას“

ჰარაკ (ზს.)/არაკ (ზს., ლნტ.)/არაკ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „არაკი, ამბავი, თქმულება“, 2. „ნიმუში, მაგალითი“, 3. „ბედი, ხვედრი“, 4. „სულაც, ის კი არა და ა. შ.“ < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკად (ზს.)/არაკად (ლშხ., ჩოლ.) /არაკად (ლნტ.) „ამბად, თქმულებად (ზედმიწ. – არაკ-ად)...“ *ზმნის.* < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკილდაშ (ბქ.) „აბსოლიტურად“ *ზმნის.* < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკ-ჰურაკ (ზს.)/არაკ-ურაკ (ლშხ.) „ათასნაირი ამბები“ < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარამ[1] (ბზ.)/არამ (ჩოლ.) < ქართ.

არამ-ი (< არაბ.-თურქ. **haram**) 1. „რაც არ ეკუთვნის, რაც არ შეერგება“, 2. „ის, ვისთვისაც რამე არმად მიაჩნიათ, _ უპატიოსნო, უძლები, უკუღმართი“

ჰარჯმ² (უშგ.) < ქართ. ვარამ-ი (< არაბ. **varam** „სიმსივნე“) „დარდი, მწუხარება, ვარამი“

ჰარჯყ (ზს.)/**არჯყ/ჰარაყ** (ბქ.)/**არჯყ** (ბქ., ლნტ.)/**არაყ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჰაღრჯყ** (ლხმ.) < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **‘arag**) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი (გამოხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილისაგან)“, შდრ. ზს. **თუ̆ირ**; ბქ. **ლეკმაჯ**

ჰარიქა (ზს., ლშხ.)/**არქა** (ბქ., ჩოლ.) /**არგა** (ბქ.)/**ჰარქა/ჰარგა** (ლხმ.) /**არიქა** (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. არიქა „საგანგაშო ძახილი საშველად, მისახმარებლად, გასაფრთხილებლად“

ჰარიჰარად [ლირდე] (ბზ.) „განცხრომა, დროსტარება“ *ზმნის.* < ქართ. ჰაი-ჰარ-ად „სასწრაფოდ; ნაჩქარევად, ნაუცბათევად“

ჰარკობ (ბზ.) *ზედმიწ.* – **არაკ-ობ-ა** < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარყაღ (ბზ.)/**ჰარყა̆** (ბქ., უშგ.)/**არყა̆** (ბქ.)/**არყაღ** (ლშხ., ჩოლ.) „არყის მოყვარული, – ლოთი“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **‘arag**) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი“, შდრ. ბზ. **თგრჳაღ**, ბქ. **თგრჳ**, ლშხ., ჩოლ. **თგრაღ**; ბქ. **ჯაზნარჳ**

ჰასკ (ბზ.)/**ასაგ** (ბზ.)/**ასაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ასაკ-ი 1. „წელთა რაოდენობა, ათვლილი დაბადებიდან“, 2. „ადამიანის სიცოცხლის ესა თუ ის ხანი, პერიოდი“, 3. „წლოვანება“ შდრ. ზს., ლშხ. **შდიქ**, ჩოლ. **შტიქ**)

{ჰ}ასკამ (ბქ.)/**სკამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტახტრევანი, სავარძელი (ოჯახის უფროსისა)“ < ქართ. სკამ-ი (< ბერძ. **σκαμνι**, შდრ. ლათ. **scamnum**) „დასაჯდომი ავეჯი (დგამი), ჩვეულებრივ, ხისა, ფეხებიანი და ზურგიანი“

ჰაუა (ზს., ქს.)/**აუა** (ლნტ.) < ქართ. ჰავა (< არაბ. **hawā**) „ამა თუ იმ ადგილისათვის ჩვეულებრივი მეტეოროლოგიური პირობების ერთობლიობა, – კლიმატი“

ჰაუდარ/ჰაუდარ (ბზ.)/**აუდარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აუდარ** (ლნტ.) „ცუდი ამინდი“ < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

ჰაუდრიაან (უშგ.)/**აუდრაღ** (ჩოლ.) < ქართ. ავ-დრ-იან-ი „წვიმიანი ამინდი“

ჰაუდრიანობ / ჰაუდრიანობ (ბზ.) /**აუდრიანობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

ჰაუეკ (ზს.)/**ჰაუეკ** (ბზ.)/**აუეკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აუეკ** (ლნტ.) „თოფი, იარაღი“ < ქართ. ავეკ-ი „ბინის მოსაწყობი, ოთახში დასადგმელი ნივთები (მაგიდა, სკამი, კარადა და მისთ.), – დგამი“, შდრ. მთარაჭ. **ავეკ-ი** „ტანის მოკაზმულობა-მორთულობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ნაბე**, ლშხ. **ნაბე**)

ჰაყარ (ბზ.)/**აყარ** (ქს.)/**აყარი** (ლნტ.) /**აყარი** (ჩოლ.)/**აყარ/აყარ** (უშგ.) *მოტ.* < ქართ. აყირო „გრძელყელიანი გოგრა, მცოცავღეროიანი და თეთრყვავილებიანი“

ჰაჯ (ზს.)/**აჯ** (ლშხ., ჩოლ.)[132] „შუამდგომლობა“ < ქართ. აჯა „თხოვნა, მუდარა, ხვეწნა, ვედრება“

ჰაბტკ (ბზ.)/**აბტკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აბტკ** (ლნტ.) 1. „ბუდე, გარსი, აპკი“, 2. „ბრკე (ღვინისა, რძისა...)“... < ქართ. აპკ-ი (< ფალ. **āpak**) „იგივეა, რაც აფსკი, აფსკა“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ბეტკ**)

ჰაერ (ზს., ლნტ.)/**ჰაერ** (ბზ.)/**ჰაერ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰაერ** (ბქ., ლნტ.)/**ჰაერ** (ჩოლ.)/**ჰაღრ** (ლხმ.) < ქართ. ჰაერ-ი (< ბერძ. **ἀήρ**) „ჟანგბადის, აზოტისა და

სხვა უფერული გაზების ნარევი, რომელიც ქმნის დედამიწის ატმოსფეროს“

ჰაზუ (ზს.)/Მეზო (ბზ.)/აზუ/Მეზუ (ჩოლ.) < ქართ. ეზო „შემოკავებული მიწის ნაკვეთი, სადაც სახლი და სხვა ნაგებობა დგას და სადაც ხშირად სარდილობელი ხეები და ხეხილია“

ჰალ/ჰალ (ზს.)/ჰალუ (ბზ.)/ალ (ლშხ., ჩოლ.) „კუდიანი, ბოროტი სული, ალქაჯი“ < ქართ. ალ-ი „ძველი ხალხური რწმენით – ზღაპრული მავნე არსება ლამაზი ქალის სახით“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. გირგალაი)

ჰალუა/ჰელუა (ბზ.)/ჰალუა (ბქ., უშგ.)/Მელუა (ლშხ.)/ალ (ლნტ.)/ჰაულა (ლხმ., ბეჩ.)/ჰელუჰ (ლხმ.) *მოტ.* < ქართ. ალვა „ალვის ხე“

ჰაჲ-ჰაჲ (ზს.)/ჰაჲ-ჰაჲ (ჩოლ.) „გამოხატავს ნატვრას“ *შორისდ.* < ქართ. ჰაი-ჰაი „გამოხატავს მტკიცე დასტურს, – სწორედ რომ, უეჭველად; უდავოდ“

ჰაᲛდა (ბქ.)/ჰაᲛდა (ლხმ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰაიდა (< თურქ. **aida** „ჰაი“, „აბა“) „იხმარება წასასვლელად წაქეზებისას“

ჰალურა (ბქ.)/ალურა (ლშხ., ჩოლ.) „მიჯნა“ < ქართ. საზღვარ-ი „ხაზი, რომელიც რისამე ფარგლებს აღნიშნავს, რომელიც ორ ტერიტორიას, ორ ადგილს ყოფს ურთიერთისაგან, – მიჯნა, ზღვარი“

ჰაშიკ (ზს.)/Მაშიკ (ზს., ლნტ.)/აშიკ (ზს., ლნტ.)/Მაშიკ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. იაშიკ-ი (< რუს. **Ящик**) „ყუთი“ (შდრ. ბქ. შაკუ)

ჰაშკ (ზს.)/აშკ (ლნტ.)/აშკ (ლშხ., ჩოლ.) „ორწვერა ძაფი (შალისა)“ < ქართ. აშკ-ი „მავთული“ (საბა), შდრ. ძვ. ქართ. მაშკ-ი

ჰაჩუ (ბქ.) 1. „შეძახილი ცხენ{ებ}ისა და ჯორ{ებ}ის გასარეკად“, 2. *მავშვ. მეტყვ.* „ცხენი“ *შორისდ.* < ქართ. აჩუ „შეძახილი ცხენ{ებ}ის გასარეკად“

ჰაუდარ/ჰაუდარ (ბზ.)/აუდარ (ლშხ., ჩოლ.)/აუდარ (ლნტ.) < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

ჰაუდროობ/ჰაუდროობ (ბზ.)/აუდროობ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/აუდაროობ (ლნტ.) < ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დრ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

ჰალუირ (ბზ.)/ალუირ (ბქ.)/ალუირ (ქს.)/ჰალუირ/ჰალუირ (უშგ.) „სადავე“ < ქართ. ალვირ-ი „ცხენის მოსართავი მოწყობილობა“

ჰეჲ, ჰეჲ (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰეი, ჰეი „გამოხატავს ნატვრა-დანანებას“

ჰენწ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ო-ნწ-ე „აკვანი“, ლაზ. ო-ნწ-ელ-ი „აკვანი“

ჰერაბ/ჰერბიშ/ჰარაბ (ბზ.)/არაბ (ბქ.)/არაბ (ლნტ., ლხმ., ჩოლ.)/ჰიარაბ (ფარ.) 1. „წინასწარი გაფრთხილება“, 2. „საქვეყნო ცნობა, უწყება“[133] < ქართ. არაბ-ი „საერთო ეთნიკური სახელი სემიტური მოდგმის ხალხებისა, რომლებიც ცხოვრობენ ჩრდილოეთ აფრიკაში, მცირე აზიაში და სხვაგან“, შდრ. მთიულ. არაბ-ი „ბერიკების წინამძღოლი, შემურული, მურით გაშავებული“

ჰერწᲛ (ბზ.)/ჰერწემ (ბქ.)/ურწᲛულ /ურწᲛუნ (ლშხ.)/ურწᲛილ (ლნტ., ჩოლ.) /უურწᲛილ/ურწᲛულ (ჩოლ.) „გველი, ქვეწარმავალი“ ზოოლ. < ქართ. (იმერ.) უ-რწმ-ილ-ო, უ-რწმ-უნ-ო „უხსენებელი, გველი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. უიჯ)

{ჰ}ეᲛᲨა/ჰეᲛᲨ (ბზ.)/ᲛეᲛᲨა/ჰეᲛᲨ (ბქ.) /{ი}ეᲛᲨაი (ლშხ., ჩოლ.)/{ი}ეᲛᲨ (ლნტ.) /ეᲛᲨა (ჩოლ.)/ჰაᲛᲨ (უშგ.)/ᲛეᲛᲨ (ლხმ.) „ეშმა, გრძნეული, ეშმაკი, სატანა“, შდრ. ბზ. ჰეᲛᲨ „მძივი“ < ძვ. ქართ. ეშმა (< ფალ. **hēšm, hišm, hēšmak** „ავი, ბოროტი, ცოფიანი, მრისხანე) „იგივეა, რაც ეშმაკი“

ჰეწერია (ბქ.)/**ეწერაჲ** (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. ეწერა „გვიმრა“

ჰი (ბზ., ჩოლ.)/**ჰი** (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰი „გამოხატავს დაცინვას, ნიშნის მოგებას, – აი“

ჰირიკ (ბქ.) „ვირის უნარიგი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხირაგა (< ოს. **xæræg** „ვირი“) „ვირის კეხი“

ჰიტლერ (ზს., ქს.)/**იტლერ** (ჩოლ.) < ქართ. ჰიტლერ-ი (< გერმ. **Hitler**) „ადოლფ ჰიტლერი – გერმანელი პოლიტიკოსი“

ჰოჲ, ჰოჲ (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰოი, ჰოი „შეძახილი მიმართვისას“

ჰურდუმ[1] (ბზ.)/**ურდუმ** (ჩოლ.) „კარის საკეტი, – ურდული“ < ქართ. ურდულ-ი „კარის ან ჭიშკრის შიგნიდან დასაკეტი გარდიგარდმო გასაყრელი კეტი“

ჰურდუმ[2] (ბზ.)/**ჰულდუმ** (ბქ.) „ერდო“ < ქართ. (რაჭ.) ურდუმ-ი 1. „ბოსლის სარკმელი ნეხვის გადასაყრელად“, 2. „საყვავე“

ჰუნგირ (ბზ.)/**ჰინგირ** (ბქ.)/**უნგირ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უნაგირ/ჰუნგირ** (უშგ.) < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. **hunagīr**) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

ჳ

ჳუჰ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. უჰ 1. „აღტაცების, გაკვირვების, გაოცებისა და მწუხარების გამომხატველი შორისდებული“

ჳა (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ა „განცვიფრებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ჳაუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. აუ „გაკვირვების, აღტაცებისა და უკმაყოფილების გამომხატველი შორისდებული“

ჳახ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჳაბ** (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰ „დანანებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ჳაჰ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჳაჰ** (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰ „დანანებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ჳაჰა (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰა „გაკვირვებისა და გაოცების გამომხატველი შორისდებული“

ჳე (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ე „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ჳეი (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ეი „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ჳეუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ეუ „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – აუ“

ჳეჰ/ჳეჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ეჰ „დანანების გამომხატველი შორისდებული“

ჳეჰა (ბქ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ეჰა „გაკვირვებისა და გაოცების გამომხატველი შორისდებული, – არიქა“

ჳიჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. იჰ „დანანების გამომხატველი შორისდებული, – ეჰ“

ჳო (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – ბიჭოს“

ჳოიტ (ზს.) *შორისდ.* < ქართ. ოიტ „გაკვირვებისა და წყენის გამომხატველი შორისდებული“

ჳოო (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ოო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – ბიჭოს“

ცოუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ოუ „განცვიფრებისა და წყენის გამომხატველი შორისდებული“

ცოხ/ცოჰ (ბქ.)/ცორხ (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ოხ/ოჰ „მწუხარებისა და წყენის გამომხატველი შორისდებული“

ცოჰჰრ (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ოჰ/ოჰო „მწუხარების გამომხატველი შორისდებული“

ცუჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. უჰ „სიხარულის გამომხატველი შორისდებული, – ვიშ“

ცუჰ-ცუჰ-ცუჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. უჰ-უჰ-უჰ „სიხარულისა და აღფრთოვანების გამომხატველი შორისდებული, – ვიშ-ვიშ-ვიშ“

ჸ

ჸთხერ (ბქ.) „თხელი (ნათესი, სისხლი...)“ < ქართ. თხელ-ი 1. „რასაც მცირე განივჭრილი აქვს, მცირე სისქისა“, 2. „გამხდარი, ტანწვრილი, ხმელი (ადამიანი)“, 3. „წყლიანი, წყალწყალა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. დჸთხელ).

ლიტერატურა

ა) სამეცნიერო ლიტერატურა

გაბლიანი 1925 – ეგ. გაბლიანი, ძველი და ახალი სვანეთი, თბილისი, 1925

საღლიანი 2005 – მ. საღლიანი, ნასესხობანი სვანურ ენაში, საკანდიდატო დისერტაცია, თბილისი, 2005

საღლიანი 2016 – მ. საღლიანი, სვანური ენის სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 2016

ჩუხუა 2008 – მ. ჩუხუა, იბერიულ-იჩქერიულ ენათა შედარებითი გრამატიკა, თბ., 2008.

ბ) ლექსიკონები

აბაევი 1949 – В. И. Абаев, Осетинский язык и фольклор. I.; М.-Л. Изд-во АН СССР, 1949

აბაევი 1958 – Абаев В. И., Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. I, М., Изд-во Ан СССР, 1958

აბაევი 1973 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. II, Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1973

აბაევი 1979 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. III. Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1979

აბაევი 1989 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. IV. Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1989

აბულაძე 1973 – ი. აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), „მეცნიერება“ (კ. კეკელიძის სახ. ხელნაწ. ინსტ.), თბ., 1973

აჭარიანი 1927 – ჰრ. აჭარიანი, სომხური ენის ძირთა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, I, ერევანი, 1927

გვანცელაძე 2019 – თ. გვანცელაძე, ქართულ-აფხაზური ლექსიკონი, თბ., 2019

დონდუა 2001 – კ. დონდუა, სვანურ-ქართულ-რუსული ლექსიკონი, თბილისი, 2001

ელიავა 1997 – გ. ელიავა, მეგრული ლექსიკონი, მარტვილი-თბილისი, 1997

თოფურია, ქალდანი 2000 – ვ. თოფურია, მ. ქალდანი, სვანური ლექსიკონი, თბილისი, 2000

კასლანძია 2005-ა – В. А. Касландзия, Абхазско-русский словарь, т. II, Сухуми, 2005

კლიმოვი 1964 – Г. А. Климов, Этимологический словарь картвельских языков, Москва, 1964

კლიმოვი 1998 – G. Klimov, Etimological Dictionary of the Kartvelian Languages, Berlin/New York

კლიმოვი, ხალილოვი 2003 – Г. А. Климов, М. Ш. Халилов, Словарь кавказских языков (сопоставление основной лексики). М., зд-во "Восточная лит-ра", 511 с

ლიპარტელიანი 1994 – ა. ლიპარტელიანი, სვანურ-ქართული ლექსიკონი (ჩოლურული კილო), თბილისი, 1994

მაგაზანიკი 1945 – Д. А. Магазаник. Турецко-русский словарь. Москва, 1945

მაყაშვილი 1991 – ბოტანიკური ლექსიკონი, თბილისი, 1991

ნიჟარაძე 2007 – ბ. ნიჟარაძე, ქართულურ-სვანურ-რუსული ლექსიკონი, თბილისი, 2007

საღლიანი 2018 – სვანური ლექსიკონი (ტექსტებითა და გამოკვლევითურთ), პოლონეთი, 2018

ფენრიხი, სარჯველაძე 2000 – ჰ. ფენრიხი, ზ. სარჯველაძე, ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 2000

ქაჯაია 2001 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. I, თბილისი, 2001

ქაჯაია 2002 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. II, თბილისი, 2002

ქაჯაია 2002 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. III, თბილისი, 2002

ქაჯაია 2009 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. IV, თბილისი, 2009

ქეგლი – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. I-VIII, თბილისი, 1950-1964

ქობალია 2010 – ა. ქობალია, მეგრული ლექსიკონი, თბილისი, 2010

ქურდაძე, შონია, თანდილავა, ნიჟარაძე 2015 – რ. ქურდაძე, დ. შონია, ლ. თანდილავა, ლ. ნიჟარაძე, ქართულ-მეგრულ-ლაზურ-სვანურ-ინგლისური ლექსიკონი, თბილისი, 2015

ღლონტი 1974 – ალ. ღლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა, თბ., 1974

ღლონტი 1986 – ალ. ღლონტი, ქართველური საკუთარი სახელები, თბილისი, 1986

შაგიროვი 1971 – А. К. Шагиров, Этимологический словарь адыгских (черкесских) языков (А-Н); М., "Наука" (АН СССР ИЯ), 1977

შაგიროვი 1971 – А. К. Шагиров, Этимологический словарь адыгских (черкесских) языков (П-I); М., "Наука" (АН СССР ИЯ), 1977

ჩიქობავა 1938 – არნ. ჩიქობავა. ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი, თბილისი, 1938

ჩუხუა 2000-2003 – მ. ჩუხუა, ქართველურ ენა-კილოთა შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 2000-2003

ჭკადუა 2020 – ა. ჭკადუა, სვანური ტოპონიმიკა, წიგნი გამოსაცემად მოამზადეს და გამოკვლევები დაურთეს: რ. ჭკადუამ, ე. გაზდელიანმა, ლ. გიგლემიანმა, მ. საღლიანმა, ნ. შავრეშიანმა, თბილისი, 2020.

გ) წყაროები

სვ. პოეზ. 1939 – სვანური პოეზია, I, სიმღერები შეკრიბეს და ქართულად თარგმნეს ა. შანიძემ, ვ. თოფურიამ, მ. გუჯეჯიანმა, თბ., 1939

სვან. პროზ. ტექსტ. 1939 – სვანური პროზაული ტექსტები, I, ბალსზემოური კილო, ტექსტები შეკრიბეს ა. შანიძემ და ვ. თოფურიამ, თბილისი, 1939

სვან. პროზ. ტექსტ. 1957 – სვანური პროზაული ტექსტები, II, ბალსქვემოური კი-

ლო, ტექსტები შეკრიბეს ა. დავითიანმა, ვ. თოფურიამ და მ. ქალდანმა, თბილისი, 1957

სვან. პროზ. ტექსტ. 1967 – სვანური პროზაული ტექსტები, III, ლენტეხური კილო, ტექსტები შეკრიბეს და რედუქცია გაუკეთეს ვ. თოფურიამ და მ. ქალდანმა, თბილისი, 1967

სვან. პროზ. ტექსტ. 1979– სვანური პროზაული ტექსტები, IV, ლაშხური კილო, ტექსტები შეკრიბეს არს. ონიანმა, მ. ქალდანმა და ალ. ონიანმა, რედაქცია გაუკეთეს მ. ქალდანმა და ალ. ონიანმა, თბილისი, 1979

სვან. ენის ქრესტ. 1978 – სვანური ენის ქრესტომათია, ტექსტები შეკრიბეს ა. შანიძემ, მ. ქალდანმა და ზ. ჭუმბურიძემ, თბილისი, 1978

ქსე 1977 – ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. მე-2, თბილისი, 1977

ჩართოლანი 2003 – ნ. ჩართოლანი, სვანური ტექსტები და ლექსიკა (ბალსზემოური კილო), თბილისი, 2003.

შემოკლებათა განმარტებანი

აბაზ. – აბაზური
ადიღ. – ადიღეური
ანთრ. – ანთროპონიმი
არაბ. – არაბული
არაბ.-სპარს. – არაბულ-სპარსული
არამ. – არამეული
აფხაზ. – აფხაზური
აფხაზ.-აბაზ. – აფხაზურ-აბაზური
აჭარ. – აჭარული
ახ. ქართ. – ახალი ქართული
ბავშ. მეტყ. – ბავშვის მეტყველება
ბალყ. – ბალყარული
ბეჩ. – ბეჩოური
ბზ. – ბალსზემოური
ბოტ. – ბოტანიკური
ბქ. – ბალსქვემოური
გადატ. – გადატანითი
გერმ. – გერმანული
გუდამაყრ. – გუდამაყრული
გურ. – გურული
ებრ. – ებრაული
ეთნ. – ეთნოლოგიური/ეთნოგრაფიული
ეცერ. – ეცერული
ზან. – ზანური
ზედმიწ. – ზედმიწევნითი
ზ.-იმერ. – ზემო იმერული
ზმნის. – ზმნისართი
ზოოლ. – ზოოლოგიური
ზს. – ზემოსვანური
ზღაპ. პერს. – ზღაპრის პერსონაჟი
ზღაპ. ტოპ. – ზღაპრის ტოპონიმი
თათრ. – თათრული
თანდ. – თანდებული
თიან. – თიანეთური
თურქ. – თურქული
თურქ.-მონღ. – თურქულ-მონღოლური
იდიომ. გამოთქ. _ იდიომატური გამოთქმა
იმერ. – იმერული
ინგ. – ინგილოური
ინგლ. – ინგლისური
ირან. – ირანული
იტალ. – იტალიური
იტალ.-თურქ. – იტალიურ-თურქული
იფარ. – იფარული
იხ. – იხილეთ

კავშ. – კავშირი
კალ. – კალური
კახ. – კახური
კნ.-ალერს. ფ. – კნინობით-ალერსობითი ფორმა
კნინ. ფ. – კნინობითის ფორმა
ლაზ. – ლაზური
ლათ. – ლათინური
ლანძღ. – ლანძღვა
ლეჩხ. – ლეჩხუმური
ლნტ. – ლენტეხური
ლშხ. – ლაშხური
ლხმ. – ლახამულური
მალ. – მალაიური
მეგრ. – მეგრული
მესხ. – მესხური
მთარაჭ. – მთარაჭული
მთიულ. – მთიულური
მთიულ.-გუდ. – მთიულურ-გუდამაყრული
მინერ. – მინერალური
მოხ. – მოხეური
მულახ. – მულახური
ნაცვ. – ნაცვალსახელი
ნაწ. – ნაწილაკი
ოკრიბ. – ოკრიბული
ოს. – ოსური
ოს.-ალან. – ოსურ-ალანური
პოლ. – პოლონური
რაჭ. – რაჭული
რელიგ. – რელიგიური
რუს. – რუსული
საკ. სახ. – საკუთარი სახელი
სამურზ. – სამურზაყანოული
სვან. – სვანური
სინონ. – სინონიმი
სპარს. – სპარსული
ტექ. _ ტექნიკური
ტოპ. – ტოპონიმი
უბიხ. – უბიხური
უპატივც. – უპატივცემლობა
უშგ. – უშგულური
ფალ. – ფალაური
ფარ. – ფარული
ფრანგ. – ფრანგული
ფშ. – ფშაური
ქალდ. – ქალდეური
ქართ. – ქართული
ქართლ. – ქართლური
ქვ.-რაჭ. – ქვემო რაჭული
ქიზიყ. – ქიზიყური
ქს. – ქვემოსვანური
ყარაჩ.-ბალყ. – ყარაჩაულ-ბალყარული
შდრ. – შეადაროთ
შორისდ. – შორისდებული
ჩაბ. – ჩუბეხეური
ჩოლ. – ჩოლურული
ჩრდ.-თურქ. – ჩრდილო-თურქული
ცრუმორწ. – ცრუმორწმუნეობა
ძვ. – ძველი
ძვ. ბერძ. – ძველი ბერძნული
ძვ. ებრ. – ძველი ებრაული
ძვ. ირან. – ძველი ირანული
ძვ. სლავ. – ძველი სლავური
ძვ. ქართ. – ძველი ქართული
წყევლ. – წყევლა
ჭან. – ჭანური
ხევს. – ხევსურული
ხლმ. – ხოლმეობითი

[1] ბალსქვემოური ფორმა უფრო ძველი ნასესხობა ჩანს.

[2] ლაშხურ დიალექტში ადამ სწორედ ადამიანის მნიშვნელობით გამოიყენება, მაგ., ჯასგნდეს, ადამ! „გაიგონე, ადამიანო!“

[3] გავრცელებულია კავკასიურ ენებშიც.

[4] თურქული კომპოზიტია, რომლის პირველ ნაწილსაც წარმოადგენს ძვირფასი ქვის სახელწოდება – ალმასი, ქცეული საკუთარ სახელად, მეორე კი (გირეი_გირ) სა-პატიო ტიტულია, რომელსაც ყირიმელი ხანები ურთავდნენ თავიანთ სახელებს, დაწყებული ყირიმის დამოუკიდებელი სახანოს დამფუძნებელ ჰაჯიგირეისაგან (XVIს.).

[5] სავარაუდოდ ქართველურ ენებში არაბულიდან ჩანს შემოსული.

[6] ქართულში ძირითადად ანდაზებში დასტურდება.

[7] ქართული ენის დიალექტებში სწორედ *არიყად* ფორმა დასტურდება.

[8] გამოიყენება შემდეგ გამოთქმებში, მაგ.: არსებახენქა ქა მეჯდე ლი „გამოშტერე-ბულია/აზრზე არაა (ზედმიწ. – არსებ-იდან გამოსული არის)“; არსებაიასგა დემეგ ხარია?! „სრულ ჭკუაზე თუ ხარ (ზედმიწ. – არსება-ში არ ხარ?!)?!“.

[9] შესაძლოა, როგორც არტაჟ, ასევე არტაჟიან მეგრულის გზით შემოსულიყო სვა-ნურში.

[10] შესაძლებლად ვთვლით ლაშხურ (აბჟანდაი) და მეგრულ (აბჟანდი) ფორმათა მესხური დიალექტიდან ნასესხობას.

[11] როგორც სპეციალური ლიტერატურიდან არის ცნობილი, *აშორას* სარწმუნოებ-რივი ხასიათი ჰქონდა, მისი წარმოთქმის ფორმულა იყო: „აშოროს!“, „აშოროს ღმერთმან!“, რაც ნიშნავდა „ღმერთმა ნუ ქნას“, „ღმერთმა დამიფაროს ესა და ეს მე მექნას“... „მე მემართოსო“. ამგვარი უარყოფის ფაქტზე იტყოდნენ: „აშორა თქვა“, „აშორა ჰყო“, „აშა ჰკრაო“. ასეთი ლიტონი უარყოფის გარდა *აშორას* ზოგჯერ ახლდა ახსნა-განმარტება. თუ დავა სხვა სარწმუნო მტკიცებულებით ვერ გადაწყდებოდა, აშორას თქმას მოსდევდა ფიცის დადება ან საღვთო სამართალი (მაგ., ორთაბრძო-ლა). როცა ბრალდებული თუ მოპასუხე გადაჭრით არ უარყოფდა ბრალდებას (მოთ-ხოვნას), მაშინ ფიცს მომჩივანი დებდა, ე. ი. მტკიცების ტვირთი მასზე გადადიოდა; ასეთ შემთხვევაში ამბობდნენ, „აშორა მას დარჩაო“. საერთოდ „აშორა“ ფიცის სინონიმიც იყო, მაგ. „აშორა ითხოვა“ – ე. ი. ფიცი ითხოვა (ქსე 1977:68).

[12] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ., ჩოლ. ბაბანიკს დეშ ხეჩო „ვერ ძრავს ადგილიდან (ზედმიწ. – ბაბნიკ-ს ვერ უქმს)“.

[13] სვანური პროზაული ტექსტების მიხედვით, ბაბაყულარ მოლეგეშ დაუარშალ ხალხ ლგმარხ, მინე ჯიჯუს ძერუშ ისგა ლაიბამ, ქა დარმოშუ ლგმწენუნელი, მარე სურუ ხოლა ლეკარქე ლგმარ (სვან. პროზ. ტექსტ., II, თბ., 1957:320:30-32) „ბაბაყუ-ლები რაღაც დევების მაგვარი ხალხი ყოფილან, მათ ძვალს ვინც შეიბამდა, არ გა-მოჩნდებოდა, მაგრამ ძალიან ცუდი საშოვნელი ყოფილა (ზედმიწ. – ბაბაყულ-ებ-ი

რაღაც საქმე დევ-ებ-ივით ხალხ-ი ყოფილან, მათ ძვალ-ს ვინც შე-ი-ბ-ამ-დ-ა, გამოჩნდებოდა ვერავინ, მაგრამ მეტისმეტი ცუდი სამოვნელი ყოფილა)".

[14] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებშიც, მაგ.: ბაბგიანს აგნე „დამდგარ წყალს აყენებს (ზედმიწ. – "ბაბაგინ-ს ა-დგ-ამ-ს)", ბაბგიანს ხარღუე „გუბის წყალში ყრის (ზედმიწ. – "ბაბაგინ-ს ა-რღვ-ევ-ს)".

[15] მეგრულ-ლაზურში ჰ. ფენრიხისა და ზ. სარჯველაძის „ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიურ ლექსიკონში" მითითებულია პაპ-უ (2000:369), ხოლო გ. კლიმოვისა და ხალილოვის წიგნში „Словарь кавказских языков" მეგრულში პაპ-ი, ლაზურში კი პაპა (2003:46).

[16] მარაქ დადასტურდა სვანურ ქრესტომათიაში: ლამპრია ბედს ი მარაქსუ აბჰქე ისგუა კიბდონჩრისგა ი ლაშდღუჩლუ ჯჩრხ დრსგ (ბზ., სვან. ქრესტ., 1978:55:31) – წმინდა მარიამმა ხვავი და ბარაქა გააქროს თქვენს კიდობნებში და მალე გასვენებისთვის გექცეთ (ზედმიწ. – წმინდა მარიამ-ი ბედ-ს და ბარაქა-ს-მცა ა-ბუქ-ებ-ს თქვენს კიდობნ-ებ-ში და ადრე სამარხავიმცა გაქვთ!)!"

[17] ქართულიდან ნასესხები ბედ- ძირი ხშირად დასტურდება შესიტყვების ერთერთ კომპონენტად, მაგ.: ბედიგუეშ „ბედი, საქმე", ბედინაწერ „ბედისწერა", დემბედიგუაშუ „არაფერს" და ა. შ.

[18] სვანურში ეს სიტყვა იშვიათად იხმარება, ჩვეულებრივია მუჟუეღ „[წინა]-მძღოლი" ფორმა; შდრ. სტალინ მუჟუეღ-ი „ბელადო სტალინ!" სვ. პოეზ., 332:1.

[19] უფრო მოსალოდნელია მეგრულიდან სესხება.

[20] საანალიზო ლექსიკური ერთეული ჩოლურულ მეტყველებაში ძირითადად შესიტყვების (მაგ. ბიქუბრრია) ერთ-ერთ შემადგენელ კომპონენტად დასტურდება.

[21] სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით, ქართ. ბუზ-/ბზუ- ბუზ-ი; ბზუ-ი-ს; ბზუ-ილ-ი... : მეგრ. ბუზ- ბუზ-ინ-ი „კუილი"... : ლაზ. ბუზ- ბუზ-ალ-ა „ბზუილი"... : სვან. ბუზ-/ბზუ- ბუზ-ულ „ბუზი"; ბზ-ულ „ბზუილი"; ბზ-ულ-ი „ბზუის"... ფორმათა შედარება-შეპირისპირების საფუძველზე საერთოქართველური ფუძეენისათვის აღდგენილია "ბუზ- არქეტიპი (ფენრიხი, სარჯველაძე 2000:123). ცხადია, ჩვენ ამ დაკავშირებას მხარს უჭერთ, თუმცა სვანურთან ახლო მდგომ ლეჩხუმურ კილოკავში დადასტურებული *ბუზ-ულ-ი* ფორმა გვავარაუდებინებს სვანურში სესხებას, თუკი პირუკუ ვითარებასთან არ გვაქვს საქმე. ბალსქვემოურ დიალექტში, რომელიც ბევრი არქაიზმით გამოირჩევა, არ გვხვდება ქართული ბუზ- ძირის შესატყვისი, რაც ასევე ქართულიდან ნასესხობას უჭერს მხარს.

[22] ფხგ ფუძე დასტურდება ყაბარდოულშიც (იხ. ა. შაგიროვი, III, გვ. 24).

[23] გამოიყენება წყევლის ფორმულებში, მაგ.: სრუ ლეჯიმა გადაჭმიშ „შენ გეჭამოს მოუნელებელი, მომაკვდინებელი".

[24] შდრ. ძვ. ქართ. გასახვა „წარმოსახვა", რომელიც ფორმით ემთხვევა ჩოლურულ საანალიზო ლექსიკურ ერთეულს, თუმცა სემანტიკურად განსხვავდება. ადვილი შესაძლებელია, რომ სწორედ სემანტიკურ გადაწევასთან გვაქვს საქმე.

[25] ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: განთხა ლიქუეც (ბზ.)/განთხიშ ლიქუეც (ბქ.) „მუხლის მოკვეთა (ზედმიწ. – "განთხ-ის წყვეტა)".

[26] ნასესხებია მხოლოდ რთული სიტყვის შემადგენლობაში შემავალი მეორე ფუძე – შალუარ, რაც შეეხება პირველ კომპონენტს, მას ნასესხებად ვერ ჩავთვლით და,

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში მიუთითებენ, რთულია მისი დაკავშირება ქართულ-ზანურ შესაბამის ფუძეებთან (ფენრიხი, სარჯველაძე 2000:153-154).

[27] საანალიზო ლექსიკურ ერთეულთა ფონეტიკური ვარიანტები უმეტესად ფუძეცვლილ კომპოზიტთა შემადგენლობაში გვხვდება, მაგ.: ელოლაჲი ~ გელოლაჲ (ბზ.) /ალელიაჲ ~ გალელიაჲ (ლშხ.)/ალელიაჲ ~ გალელიაჲ (ლნტ.)/ალალია-გალალია/ ალალიაჲ ~ გალალიაჲ (ჩოლ.) და ა. შ.

[28] იხ. იზ. ჩანტლაძის ნაშრომი – „კვლავ ძელი/ჯა („ხე“) ლექსემათა ურთიერთმიმართებისათვის ქართველურ ენებში“, ენათმეცნიერ-კავკასიოლოგთა IV საერთაშორისო სიმპოზიუმის მასალები, თბილისი, 2015, გვ. 79-82.

[29] ჩვენ მიერ საანალიზოდ წარმოდგენილი სვანური ფუძეები (გუნაბ, გონაბ, გონებ, გონაბ) ვ. თოფურიასა და მ. ქალდანის მიერ შედგენილ „სვანურ ლექსიკონში“ ერთ სიტყვა-სტატიაშია მოქცეული და განმარტებულია როგორც „ჯავრი, ფიქრი, დარდი, შიში“, თუმცა ისინი, როგორც უკვე ვნახეთ, მომდინარეობენ ორი სხვადასხვა ქართული (*გუნება* და *გონება*) ფუძისაგან, რომელთაც, ასევე, სხვადასხვა სემანტიკა გააჩნიათ ქართულში. ვინაიდან სვანური ენის ყველა დიალექტ-კილოკავში ქართულიდან შეთვისებული *გუნება* და *გონება* „დარდის, ჯავრის, ფიქრის და ა. შ.“ სემანტიკით გადმოიცემა, ამიტომ წინამდებარე ლექსიკონში ისინი ერთმანეთისაგან არც ჩვენ გავმიჯნეთ და ერთ სიტყვა-სტატიაში დავტოვეთ.

[30] ნასესხებია კომპოზიტის მეორე კომპონენტი.

[31] ნასესხებია კომპოზიტის მეორე კომპონენტი.

[32] შდრ. ბქ. ბაროზ ამავე სემანტიკით.

[33] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ.: თანახმას ლიჰედ „დათანხმება (ზედმიწ. – თანახმა-ს მოსვლა)“.

[34] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებშიც, მაგ.: ინტერესდ ლიკედ (ბქ.) „დაინტერესება (ზედმიწ. – ინტერეს-ად აღება)“; ინტერეს ხულუა (ბქ.) „აინტერესებს (ზედმიწ. – ინტერეს-ი აქვს)“ და სხვ.

[35] ჩოლურულში გვხვდება *იუდა* ფორმის შემცველი ტოპონიმი – იუდა ტუიბ „იუდას ხეობა“.

[36] შდრ. ბავშვის მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ლექსიკური ერთეული – ქაფოთილ (ზს., ქს.).

[37] ლენტეხურ დიალექტში ქვაბის მნიშვნელობით აუსლაუტმოკვეცილი კასრ ფორმაც დადასტურდა (< რუს. **Кастрюля**).

[38] სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით, „მისი კნინობითია *კაცტა*, რომელიც დღეს შემონახულია მხოლოდ კაციტაძის გვარში. წინათ სახელი იყო აგრეთვე *კაცობა* (შეადარეთ მეგრული კოჩობა), საიდანაც მიღებულია კაცობაშვილის გვარი. თვითონ *კაცია*-საგან ნაწარმოებია გვარები: კაცია, კაცაძე, კაცაშვილი“ (ჭუმბურიძე 1992:122-123).

[39] შდრ. ზან. (მეგრ.) კერძ-ი/კერზ-ი „ახლობელი, მოკეთე, ღვიძლი“. ზანურის გზით რომ შეეთვისებინა სვანურს, მაშინ პირველ რიგში ბალსქვემოურ დიალექტში უნდა გვქონოდა როგორც მოსაზღვრე დიალექტში.

[40] შდრ. ბქ., ლნტ., ჩოლ. ლგ-კინკ „უბიანი“, კინკ-არ „უბეები“.

[41] ლაშხურ-ჩოლურულ ფორმაში -ოლ კნინობით-ალერსობითის მაწარმოებელი ფორმანტია.

[42] ჩოლურულ ფორმაში გამოვლენილი -ოლ კნინობითის მაწარმოებელი სუფიქსია.

[43] -ორლ აქაც კნინობითის მაწარმოებელი აფიქსია.

[44] ნასესხებია რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი კომპონენტი, მეორე კი საკუთრივ სვანურია.

[45] მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

[46] შდრ. გურ. კტე.

[47] ბალსქვემორ დიალექტში ბრაზ- მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში გვხვდება (მაგ.: ბრაზ ხარ „გაბრაზებულია, გაცოფებულია, განრისხებულია (ზედმიწ. – ბრაზ-ი აქვს)“, ბრაზ ოხჯად „გაბრაზდა, გაცოფდა, განრისხდა (ზედმიწ. – ბრაზ-ი მოუვიდა)“..., მასდარი და მიმღეობური ფორმები არ ეწარმოება.

[48] შესაძლოა, *ნადელ*-იდან იყოს ნაწარმოები შემდეგი იდიომატური გამოთქმები: სანდელდ ლიგნე (ბქ.)/სანდალდ ლიგნე (ჩოლ.) „ყველა საქმის მოგვარება; დალაგება; გაწკრიალება, დასუფთავება (ზედმიწ. – ნადელ-ად დგ-მ-ა)“, სანდელდ ლგგნე(ბქ.)/ სანდალდ ლგგნე (ჩოლ.) „ყველა საქმე მოგვარებული; დალაგებული; გაწკრიალებული, დასუფთავებული (ზედმიწ. – ნადელ-ად მ-დგ-არ-ი)“; ლისანდალი (ჩოლ.) „დასუფთავება, დაწკრიალება“ და ა. შ. სვანური ფორმების ნადელთან დაკავშირებას ერთი შეხედვით აბრკოლებს ანლაუტში გამოვლენილი სა-, თუმცა ადვილი შესაძლებელია მისი სა-ნადელ-ო ფორმისგან მომდინარეობა. ამ შემთხვევაში ნასესხები გამოდის არამხოლოდ ძირი, არამედ მთლიანი ფუძე.

[49] შდრ. ზმნის პირიანი ფორმები: ოხსირს – გავანიავე, ენსირსი – განიავდება...

[50] ლაშხურ მასდარში ძირად გამოყოფილი -ტურამ- გვხვდება ბალსქვემოურ დიალექტშიც იდიომატურ გამოთქმებში (მაგ.: ტურამდ ლიგნე „ნამსხვრევებად ქცევა, დამტვრევა, დანგრევა (ზედმიწ. – მტვრ-ევ-ად დგ-მ-ა)“, ტურამდ ლგგნე „ნამსხვრევებად ქცეული, დამტვრეულია, დანგრეული (ზედმიწ. – მტვრ-ევ-ად მ-დგ-არ-ი)“ და ა. შ.), თუმცა იგი, ლაშხურისაგან განსხვავებით, მასდარს ვერ აწარმოებს.

[51] შდრ. ბქ. ანდაზა: შგინილ, ბთყაჩოუ ლბუერბალს, უერბდ ესერ დეშომა ხესყი „წიწკანავ, გაანებეო თავი ორბობას, ვერასოდეს გაორბდებიო (ზედმიწ. – წიწკანავ, გაანებამცა ორბ-ობ-ა-ს, ორბ-ად-ო არასოდეს უკეთდები)“.

[52] საანალიზო ძირი ხშირად გვხვდება სვანური იდიომატური გამოთქმების ერთერთ კომპონენტად, მაგ.: ლუწყდ ლიგნე „ბქ.) „გაწუწვა, დასველება (*ზედმიწ.* – წყლად დგ-მ-ა)“; ლუწყდ ლგგნე (ბქ.) „გაწუწული, დასველებული (*ზედმიწ.* – წყლ-ად მ-დგ-არ-ი)“; ლუწყდ მგგნე (ბქ.) „გამწუწავი, დამსველებელი (*ზედმიწ.* – წყლ-ად მ-დგ-ომ-ი)“ და სხვ.

[53] უშგულურმა ქართულიდან სესხებისას შეინარჩუნა სონორი ლ.

[54] ვუშვებთ შესაძლებლობას ბალსქვემოურ ფორმათა ზანურიდან სესხებისა.

[55] რომლის ზომაც სოფლების მიხედვით განსხვავებულია, რადგანაც მამაკაცები ყველანი ერთნაირად ვერ მუშაობენ, ამიტომ, ამ ერთეულის ფართობის ზომაც ყველგან სხვადასხვაა (იხ. საღლიანი 2016:424).

[56] შდრ. ჩოლ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული ლუსკმუნე/ლუსტმუნე „გამოყრუებული ადამიანი"; „გამოჭედილი", რომელიც შესაძლოა სწორედ *ლუსკუმა* ფორმისაგან მომდინარეობდეს, თუმცა ჩოლურულში ყრუ'ს მნიშვნელობით დადასტურებული სკუმუ თითქოს ამ ვარაუდს აქარწყლებს.

[57] უშგულურმა ქართულიდან სესხებისას შეინარჩუნა სონორი ლ.

[58] უშგულური ხშირად სვანური ენის სხვა დიალექტ-კილოკავებისაგან განსხვავებულ ფორმებს გვიჩვენებს.

[59] ბალსქვემოურში მარქაფ ფუძე გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. **მარქაფიშ ლიყერ** „სხვა გზით შემოვლა, წინიდან მოქცევა, უფრო ადრე მისვლა მოკლე გზებით... (ზედმიწ. – **მარქაფ**-ის რტყმა)".

[60] დასტურდება მრავლობითი რიცხვის ფორმითაც, მაგ. **მესტ**-არ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ტყავის პაჭუჭები".

[61] საანალიზო ფუძე ხშირად გამოიყენება ასევე შემდეგ შესიტყვებებში: **მირონ**-არ-ი „მირონ-ნათელი", **მირჰუნი მაღდღუარა** „მირონის მდღმა", **მირჰუნი ლიცუმენი** „მირონცხება", **მირჰუნი ნაცომ** „მირონნაცხები" და ა. შ.

[62] უშგულური სვანური ენის სხვა დიალექტ-კილოკავებისაგან განსხვავებულ ფორმებს გვიჩვენებს, იხ. აგრეთვე ლგ-სფარ-ე.

[63] ნაგუთნარი სოფელია ჭიათურის მუნიციპალიტეტში, ჩვენ მიერ ლენტეხურ დიალექტში დადასტურებული ლექსიკური ერთეულიც შესაბამისად იქაური ყურძნის ერთ-ერთ ჯიშს უნდა წარმოადგენდეს, რომელიც სესხების შემდეგ სვანური მორფოლოგიური ინვენტარით უნდა გაფორმებულიყო.

[64] მეორე მნიშვნელობა უდასტურდება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. **ნიაუ იყერ** „მიხვდა, იგრძნო; ალღო აიღო (ზედმიწ. – **ნიავ**-ი ირტყა)", სემანტიკური გადაწევა აშკარად თვალსაჩინოა.

[65] გამოიყენება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. **პაჭნაკიშ/პაჭინაკიშ ლიდისგ** „გაჩუმება/დადუმება, პირში ლაგამის ამოდება (ზედმიწ. – **პაჭანიკ**-ის/**პაჭინაკ**-ის დ-ებ-ა").

[66] *ჟენია*, როგორც სამეცნიერო ლიტერატურიდანაა ცნობილი, გახლავთ *ევგენია*'ს არაზუსტი ფრანგული ფორმა (**Eugène**), რომელიც შემოსულია ქართულში რუსული ენის მეშვეობით. იგი იხმარება კაცის სახელადაც, როგორც *ევგენ*-ის საალერსო ფორმა (ჭუმბურიძე 1992:176).

[67] გამოიყენება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. **რაზგონ ენკიდ** „გაქანდა, გაეშურა (ზედმიწ. – **რაზგონ**-ი აიღო)".

[68] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **რიხ ენკიდ** „დაიბრახუნა (ზედმიწ. – **რიხ**-ინ-ი აიღო)", **რიხ ახღანდა** „დაიბრახუნა (ზედმიწ. – **რიხ**-ინ-ი გაუვიდა)" და ა. შ.

[69] უფრო მოსალოდნელია დასავლური დიალექტებიდან სესხება.

[70] საკითხთან დაკავშირებული ვრცელი მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში.

[71] იგივეა, ალბათ, რაც ქართული სა-კინძ-ე.

[72] შდრ., ასევე, ლშხ. **სამარ-სუდარდ** ლითხელი „საგანგებო ძიება (ზედმიწ. – **სამარე-სუდარ**-ად ძებნა)" და ჩოლ. **სამარ-კუდარ/სამალ-კუდალ** „ძირფესვიანი (ზედმიწ. – **სამარე-სუდარა**)"...

[73] ჩოლურულ მეტყველებაში *საჟენ* ფორმისაგან მომდინარე **საჯინიან** „ორმეტრიანი“ ფორმაც დასტურდება.

[74] *სარკე* სიტყვისაგან არის ნაწარმოები არაერთი იდიომატური გამოთქმა (მაგ.: სპრკდ ლიგნე (ბქ.) „გაპრიალება, გასისინება, გასუფთავება (*ზედმიწ.* – *სარკე-დ დგ-მ-ა*), სპრკდ ლგგ (ბქ.) „გაპრიალებულია, გასისინებულია, გასუფთავებულია (*ზედმიწ.* – *სარკე-დ დგ-ა-ს*), სპრკდ ლგგნე (ბქ.) „გაპრიალებული, გასისინებული (*ზედმიწ.* – *სარკე-დ მ-დგ-არ-ი*) და მისთ.) და მათშორის ტოპონიმებიც (მაგ.: სპრკელ *ტოპ.* „სათიბი, ადგილი (*ზედმიწ.* – *სარკ-იან-ი*)“...).

[75] *სკლატი* შუა საუკუნეების არაბულ მწერლობაში კარგად ცნობილი ძვირფასი აღმოსავლური ქსოვილი იყო, რომელიც დიბასთან ერთად ეგვიპტის ფატიმიანთა ტანისამოსის საგანძურის აღწერილობაშიც სახელდება (ივ. ჯავახიშვილი).

[76] თანამედროვე ჩოლურულ მეტყველებაში ველზე მუშაობისას დავადასტურეთ გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული სიფრუთ ძირის შემმველი ზმნის პირიანი ფორმა გუ-ა-სიფრუთ-ე „თავგზას გვირევს, გვაბნევს...“ შემდეგ კონტექსტში, მაგ. ჩიგარ ალე გუ-ა-სიფრუთ-ე {(მივლინ. მასალ., მთქმელი: გურჯან ჯამბურიძე, სოფ. ფანაგა, 40 წლისა) „ყოველთვის ეს გვირევს თავგზას (ზედმიწ. – ყოველთვის ეს გვ-ა-ციბრუტ-ებ-ს)“] და ასევე იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად ნახმარი აპელატივი სიფრუთ, მაგ. **იმშა სიფრუთ ხარ?** (იქვე) „რას ტრიალებს/წრიალებს („რისი ციბრუტ-ი აქვს?“)...

[77] როგორც ძვირფასი ქვა, მოხსენიებულია კალმასობაში – XVIII საუკუნის ქართული ენციკლოპედიური ხასიათის თხზულებაში (იოანე ბატონიშვილი, პეტერბურგი, 1813-1828 წწ.).

[78] სვანების რწმენით, **სუნდუქ დეცეშ** „ცის ღვთაება, უმძლიერესი ღმერთი (ზედმიწ. – *სუნდუკ-ი ც-ის-[ა]*)“ ერთ-ერთ უმაღლეს ღვთაებად იყო მიჩნეული. მის სახელზე ასუქებდნენ ხარებს, რომლებსაც **სუნდუქ-ვაჲ**-ს ეძახდნენ. ამ ხარის უღელში შებმა დღიდან „სუნდუქის“ გაპიროვნებისა და არც ცემა, არავის შეეძლო. როდესაც ამ ხარს დაკლავდნენ, სვანები ღვთაება **სუნდუქ**'ს ასე ევედრებოდნენ: „დიდება ცის სუნდუქს, შენგნით მოვლენილი სენი აშორე მლოცველი ოჯახის ყველა წევრს!“ რუსულის გზით შეთვისებული „სუნდუქ“ ხშირად გვხვდება წყევლის ფორმულებში, მაგ.: დეცე **სუნდუკუშ** ლეხპაქ „გასახეთქი, სასიკვდილე (ზედმიწ. – *ც-ის{ა} სუნდუკ-ით გასახეთქი*)“... (იხ. მ. საღლიანი, სვანური ენის სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 2016, გვ. 614).

[79] ბალსქვემოურში პარალელურად ჯიბრის მნიშვნელობით სა-**ტაკ** ფორმაც დასტურდება, რომელიც < ქართ. სა-ტაკ-ებ-ელ-ი „საძგერებელი, დასაჯახებელი...“ სიტყვისაგან. შდრ. ასევე ლი-**ტაკ**-ალ „შეჯიბრება“ < ქართ. **ტაკ**-ებ-ა'საგან.

[80] შდრ. ბქ. ლი-**ტალ**-ურ-ე „დადაღვა; ნაიარევების გაჩენა სახეზე ან სხეულზე“, ლგ-**ტალ**-ურ-ე „დადაღული“, ჩოლ. **ტალ**-ურ „სახეზე ნაჭდევიანი, დაღიანი“...

[81] თანამედროვე სვანურ ენაში ქართულის გზით შეთვისებული **ტირხინა**/**ტირხინჳ** ძირითადად წყევლის ფორმულებში გამოიყენება, მაგ.: **ტირხინჳდ ლისპე** (ბქ.) „საწამლავად ქცევა (ზედმიწ. – *სტრიქნ-ინ-ად გადაქცევა*)“, **ტირხინჳდოლუ აჲსიპენა ისგუ ნამუნ-ნათუნ** (ბქ.) „საწამლავად გექცეს ნაჭამ-ნასვამი (ზედმიწ. – *სტრიქნინ-ად-მცა გქცევია შენი ნაჭამ-ნასვამი!*)!“ და სხვ.

[82] ბალსქვემოურ დიალექტში მხიარული, უდარდელი ოჯახის ეპითეტად გამოიყენება უარადაშერ „ვარადისანი“ ფორმა.

[83] *გადატ.* „უზნეო ადამიანი“.

[84] აუსლაუტმოკვეცილი უოღურცუ ბალსქვემოური დიალექტის ლახამულური კილოკავის კუთვნილებაა.

[85] საანალიზო ლექსიკური ერთეული ფა სვანურში სხვადასხვა მნიშვნელობით დასტურდება: 1. „წვერი (ძაფისა), ცალი“, 2. „მოდგმა, გვარი“, 3. „წყება, ზოგი“...

[86] ქართულის გზით სვანურში დამკვიდრებული ფათრეკ ხშირად გვხვდება შემდეგ ფრაზეოლოგიურ გამონათქვამებში, მაგ.: ფათრეკიშ ლაშა (ბქ.) „არეულობის გამომწვევი (*ზედმიწ.* – ფათერაკ-ის თესლი)“; ფათრეკიშ ლილაშა (ბქ.) „არეულობის გამოწვევა (*ზედმიწ.* – ფათერაკ-ის თესვა)“ და ა. შ.

[87] ფარშმაგ გვხვდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტადაც, მაგ. ფარშმაგდ ლგგ (ზს.) „მოხერხებულია, ეშმაკია (ზედმიწ. ფარშევანგ-ად დგ-ა-ს)“.

[88] ქართულის გზით შემოსული საანალიზო ლექსიკური ერთეული ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: ფაძქარდ ლგგ „გამრჯეა, ძალიან სწრაფია, დაუზარებელია (ზედმიწ. – ფეიქრ-ად დგ-ა-ს)“; ფაძქარშალ ისიპანალ „მარჯვედ (ჯარასავით, ციბრუტივით, ფეიქარივით) ტრიალებს (ზედმიწ. – ფეიქარ-ივით ტრიალებს)“...

[89] საანალიზო ლექსიკური ერთეული ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება, მაგ.: ბქ. შგუირ-ფერაბს დემ ხატული „ბოდიშს არ ეუბნება (ზედმიწ. – სირცხვილ-ფერ-ებ-ა-ს არ ეუბნება)“...

[90] ლამხური ფორმა დასტურდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. ფჟქრთეასა ლიკუბნე „დაფიქრება (ზედმიწ. – ფიქრ-[ის]-კენ-ში გდება)“, ამავე სემანტიკისაა ბალსქვემოური ლასკორათეასგა ლიშყედ „დაფიქრება, საგონებელში ჩავარდნა (ზედმიწ. – საფიქრელისკენში [ჩა]გდება)“.

[91] გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. ფორხილ ხეყარ „წაბორძიკდა (ზედმიწ. – ფორხილ-ი დაემართა)“.

[92] ძირითადად გვხვდება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: ფრანგდ ლგგ „ძალიან მარჯვეა, ყოჩაღია (ზედმიწ. – ფრანგ-ად დგ-ა-ს)“, ფრანგდ ედსიპან „ძალიან იყოჩაღა (ზედმიწ. – ფრანგ-ად გადაიქცა)“...

[93] „სვანური ენის ქრესტომათიის“ ლენტეხურ მონაკვეთში შეგვხვდა *ფურნე* პურის მნიშვნელობით, მაგ. ფურნეს ანაყე (სვან. ქრესტ., 1978:341:30) „პურს აცხობს (ზედმიწ. ფურნე-ს აცხობს)“. ვფიქრობთ, სემანტიკურ გადაწევასთან გვაქვს საქმე.

[94] ვ. თოფურიასა და მ. ქალდანის „სვანურ ლექსიკონში“ ბალსქვემოური დიალექტისათვის ფურჩაბ პარალელურად მითითებულია ფორჩა ლექსემაც, რაც ზეპირ მეტყველებაში არ შეგვხვედრია.

[95] ქართულში სხვა მნიშვნელობებიც უდასტურდება.

[96] გამოიყენება მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. ქანც მეჩდე „უღონო, უილაჯო (ზედმიწ. – ქანც-ი წასული)“...

[97] ხშირად გამოიყენება წყევლის ფორმულებში, მაგ.: ქაჯეშმაშ ბედიშოღუ ხი (ბქ.) „წყეულიმც იყავი (*ზედმიწ.* – ქაჯ-ი [და] ეშმა-ს ბედ-ის-მცა ხარ)“; ქაჯეშმაუსუ ოდგად (ბქ.) „კისერიც გიტეხიათ (ზედმიწ. – ქაჯ-ეშმაკ-ებ-ს-მცა წაუღიხართ!)!“...

[98] სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით საანალიზო ლექსიკური ერთეულის მნიშვნელობა უცნობია. „შაჰ-ნამეს“ ერთ-ერთი გმირი ქალის სახელი *ქეთაიონ* ქართულში გადმოტანილია *ქეთეონ*-ის ფორმით, საიდანაც არის მიღებული *ქეთევან*. მისი მოფერებითი ფორმებია: *ქეთო, ქეთინო, ქეთეთო, ქეთათო* (ჭუმბურიძე 1992:180).

[99] გვხვდება ძირითადად შესიტყვების ერთ-ერთ წევრად, მაგ. ღრიჭიშ ლიკედ/ლიღნე „ღრიჭინი (ზედმიწ. – ღრიჭ-ინ-ის გაღება)“...

[100] მსჯელობა იხ. მონოგრაფიის პირველ თავში.

[101] ველზე მოპოვებული მასალების მიხედვით, ჟამიანობის პერიოდში, როდესაც სვანეთში სიღატაკე ყოფილა გამეფებული, მაშინ მარცვლეულის საზომად ნაჯახის ყუა ყოფილა გამოყენებული, ნაჯახის ყუა სავსე ხორბალი კი ძალიან ძვირად ფასობდა თურმე. საანალიზო ლექსიკური ერთეული დღესდღეობით მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში იხმარება, მაგ. კ̌ადემი ყუობ||ცული ყუობ/ცული ყურბ „სიდუხჭირე, სიღარიბე (ზედმიწ. – ნაჯახის ყუა-ობ-ა||ცულ-ი{ს} ყუა-ობ-ა)“...

[102] ჩვენი აზრით, უფრო სარწმუნოა ზანურიდან სესხება, ვიდრე სემანტიკადა-ვიწროებული ქართული ფორმიდან, ამასთანავე სვანურ-ზანურ ფორმათა ფონეტიკური ვარიანტულობაც ყურადსაღებია.

[103] შდრ. ასევე ფშ. *ყირანჭა*, მესხ. *ყირჭაპი*, იმერ. *ყრონჭი*, გურ. *ყორყი*.

[104] რუსულიდან შეთვისებული შაგ ფუძე ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება, მაგ. შაგ ნომ ადგა ნომთე (ბქ.) „ფეხი არ გაადგა არსად, არ წავიდა (ზედმიწ. – შაგ-ი არ და-ა-დგ-ა ნურსაით)“, შაგ მად ადგე (ბქ.) „ფეხი არ გაადგა, არ წავიდა (ზედმიწ. – შაგ-ი არ გა-დგ-ა)“ და სხვ.

[105] როგორც არაერთი ნასესხები ლექსიკური ერთეული საანალიზო რთული შედგენილობის შ̌არიბამბ̌ა̌ ხშირად მონაწილეობს იდიომატური გამოთქმის ჩამოყალიბებაში, მაგ. ბქ. შ̌არიბამბ̌ა̌დ ლიჭონე „ფუფუნებაში ცხოვრება, განებივრება (*ზედმიწ.* – შალ-ბამბ-ამ-ი შეხვევა)“, შ̌არიბამბ̌ა̌დ ხოჭონახ „ფუფუნებაში ჰყავთ, ანებივრებენ (ზედმიწ. – შალ-ბამბ-ად უხვევიათ)“ და მისთ.

[106] შდრ. ლშხ. საშშობა თოჲ „ოქტომბერი (ზედმიწ. – სა-შიშ-ობ-ი{ს} თვე)“ და ბქ. საშშ̌არ „ემმაკები, კუდიანები (ზედმიწ. – სა-შიშ-ებ-ი)“.

[107] განსახილველი ლექსიკური ერთეული ხშირად გვხვდება როგორც ზემო, ისე ქვემო სვანეთში, ალპურ ზონაში, ადგილის სახელწოდებად.

[108] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: შლიგ ახკიდუ̌ნე „მოისროლა, გააქანა (ზედმიწ. – შლიგ-ინ-ი გაადინა)“.

[109] ხშირია მისი გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: შუ̌ბბიშ ლიყერ (ბქ.) „მოსვენება, სიმშვიდე (ზედმიწ. – შვ-ებ-ის მირტყმა/ცემა)“; შუ̌ბ̌ ხიყრ (ბქ.) „მოისვენე, დამშვიდდი (ზედმიწ. – შვ-ებ-ა ირტყი)“ და სხვ.

[110] ჩამუ̌ირ ფორმა ძირითადად გადატანითი მნიშვნელობით გამოიყენება.

[111] ჩოლურული შესაძლოა განვიხილოთ შესატყვისობის დონეზეც.

[112] შდრ. უშგ. ნაფხუ̌ნაჯირკუ̌და „ცხვირა (ზედმიწ. – ცხვირმოღუნული)“.

[113] მაგ., ცალთე ადერ! „გაწ̌ე გადექი (ზედმიწ. – ცალ-[ის]-კენ წადი!)“. შდრ. ასევე ლშხ. ცალლამეგუ̌ „მეგობარი (ზედმიწ. – ცალ-ი სამეტო)“, უშგ. ცალამ̌გუ̌/ლაცლამგუ̌ა „ტოლი/ტოლები (ზედმიწ. – ცალ-სამეტო/სა-ცალ-მეტო)“...

[114] მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

[115] ძირითადად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. ძგიდიშ ი პილიშ უშხუარნენსგა „თავიდან ბოლომდე (*ზედმიწ.* – ძგიდ-ის-ა და პირ-ის ერთმანეთ[ს]შუა)“ და ა. შ.

[116] ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: ძიძიბდ/ძიძიფდ ლიგნე (ბქ.) „დაფლეთა, დაგლეჯა (*ზედმიწ.* – ძიძიბ-ად დგ-მ-ა)“; ძიძიბდ/ძიძიფდ ლგგნე (ბქ.) „დაფლეთილი, დაგლეჯილი (*ზედმიწ.* – ძიძიბ-ად მ-დგ-არ-ი)“... შდრ. ასევე ბქ. ძიძბურიშნ *გადატ.* – ღვარძლიანი, ცუდი ადამიანი.

[117] ჩოლურულში მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება და უარყოფითი კონოტაციისაა, მაგ.: ძუმბარაიქა ლრყი „გალანძღვა, გათათხვა (ზედმიწ. – ზუმბა-ში გაძვრენა)“.

[118] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: ძგფთე ლიზი „სადმე შორს წასვლა (ზედმიწ. – ბზიფ-[ის]-კენ წასვლა)“.

[119] მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

[120] წამის აღმნიშვნელი სვანური წჳმ/წამ/წჳჳ ხშირად მონაწილეობს ზმნისართულ ფორმათა წარმოებაში, მაგ.: წჳმნირჳკ/წჳმნირჳკდ/წჳმნირჳკნ (ზს.)/წჳმირჳკ/წჳმირჳკდ (ბქ.)/წამდირაკდ (ლშხ.) „წარამარა, წამდაუწუმ“; აშხუწჳმ (ბქ.)/ას[უ]წჳმ (ლხმ.) „ერთ წამს“; წჳმჟი (ზს.) „იმწამსვე, მაშინვე“...

[121] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. წირღუი თუელი ლიკედ (ლშხ.) „ჩაციება, ჩაძიება (ზედმიწ. – წვივი[ს] ტვინი[ს] {გამო}ღება)“.

[122] შდრ. ასევე: ბზ. წყგლნი „ბრჭყვიალა, კამკამა“, წყგლნი ლიკგრე „შავი ქვის ბრჭყვიალი“ და ა. შ.

[123] დროის აღმნიშვნელი ორივე ლექსიკური ერთეული არაერთი ზმნისართული ფორმის ჩამოყალიბებაში იღებს მონაწილეობას, მაგ.: ხან ი დრეუუნლუე „კარგა ხნის შემდეგ (*ზედმიწ.* – ხან-ი და დრო-[ის] მერე)“; ხანუნლუე „რაღაც დროის გასვლის მერე, კარგა ხნის შემდეგ (ზედმიწ. – ხან-ის-მერე)“, დრეუჰშ „დროით“ და მისთ.

[124] საანალიზო სიტყვის სხვადასხვა ფონეტიკური ვარიანტები (ხატ/ხაწ/ხაზ) დასტურდება ერთ-ერთი სვანური რელიგიური დღესასწაულის აღმნიშვნელი კომპოზიტის – ხაწკუენშლ/ხაზსკუეჯნშლ/ხატსკუეჯნალ/ხატსგუეჯნშლ პირველ კომპონენტად.

[125] ჩოლურულში შეგვხვდა ხმელ- ძირისაგან ნაწარმოები იდიომატური გამოთქმა, მაგ. ხმელდ ლირდე „სიგამხდრე (ზედმიწ. – *ხმელ-ად ყოფნა)“.

[126] როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში მიუთითებენ, ხვარამზეს ძველი ფორმაა *ხუარანძე*, რომლის პირველი ნაწილი ჰვარ/ხვარ ირანულ ენებში მზეს ნიშნავს, *ხვარა-მზე* კი თითქოს ერთად, სინონიმურად წარმოგვიდგენს მზის ირანულ და ქართულ სახელებს (ჯუმბურიძე 1992:184).

[127] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. ჟელი ჯანდარაიქა ლიზზე „შავი დღის დაყენება (ზედმიწ. – მაღლ-ი[ს] ჯანდარა-ში გაშვება)“...

[128] თურქული გარეული ცხოველის სახელი (ჯეირანი ანუ ქურციკი) ქცეულია პიროვნულ სახელად თურქულ ენებში და როგორც საზოგადო, ისე საკუთარი სახელის მნიშვნელობით შემოსულია ქართულში. მისგან ნაწარმოები გვარებია: ჯეირანაშვილი, ჯეირანიშვილი... (ინტერნ. მას.).

[129] თუმცა სვანურ ფორმებს სხვა სემანტიკაც უდასტურდებათ, მაგ. „ჭიანურის

სიმი“ (შდრ. ბზ. ბგ, ბქ. ბგა/ბუუა).

[130] სახელის წარმომავლობა უცნობია.

[131] შდრ. ლხმ. ჯურთდ ლგგნე „გასქელებული, სქელ მაწვნად ქცეული“.

[132] ჰაჯ/აჯ გვხვდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: ჰაჯჯშ ლიკედ „საშველის მიცემა, თავის დანებება (ზედმიწ. – აჯა-ს აღება)...

[133] გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: ბქ. არაბდ ლიფშუედე „განკარგულების გაცემა, მაცნეების გაგზავნა (ზედმიწ. – არაბ-ად გაშვება)“, ჩოლ. არაბ მა ხესმი „უარი არ ესმის (ზედმიწ. – არაბ-ი არ ე-სმ-ი-ს)“..., შდრ. ასევე ჩოლ. მასდარული ფორმა – ლიდარაბიელ „წინასწარი გაფრთხილება“ და სხვ.